R. P. FERDINANDI
DE
CASTRO PALAO, LEGIONENSIS,
SOCIETATIS IESV.

SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORIS,
& sanctæ Inquisitionis Qualificatoris & Consultoris,

OPERIS MORALIS,
DE VIRTVTIBVS, ET VITIIS CONTRARIIS,
in varios Tractatus, & Disputationes Theologicas distributi,

PARS SEXTA,
DE CENSVRIS.

In qua sex Disputationibus de Pœnis Ecclesiasticis, déque Irregularitate fusè tractatur.

CVM INDICIBVS NECESSARIIS.
EDITIO SECVNDA.

LVGDVNI,
Sumptibus IOAN. BAPT. DEVENET,
in vico Mercatorio.

M. DC. XLIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

DISPVTATIO V.

De Censura Interdicti.

DISPVTATIO VI.

De irregularitate.

De

Index Tractatuum, Disputationum, &c.

APPROBATIO.

INDEX
TRACTATVVM, DISPVTATIONVM, PVNCTORVM, ET PARAGRAPHORVM

Huius Sextæ Partis Operis Moralis de Virtutibus & Vitiis contrariis.

TRACTATVS XXIX.

De Censuris aliísque pœnis Ecclesiasticis: déque irregularitate.

DISPVTATIO I.

De Censuris in genere.

DISPVTATIO II.

De Excommunicationis censura.

DISPVTATIO III.

De Excommunicationibus tàm in corpore iuris quàm extra contentis.

DISPVTATIO IV.

De Suspensione.

Quali

APPROBATIO.

Extam hanc Partem *Operis moralis R. P. Ferdinandi de Castro-Palao Legionensis*; Societatis IESV Theologi, *De Censuris*, &c. exactissimè perlegisse nos infrà scripti Theologi eiusdem Societatis, fidem facimus indubitatam: Quam quidem dignam testamur quæ in communem vtilitatem Typis mandetur. Lugduni 27. Octobris 1646.

CAROLVS DV-LIEV.

IOANNES FERRAND.

Idimus authenticam RR. PP. Societatis IESV Theologorum attestationem omni fide dignam, super integritate & puritate doctrinæ in hac *Sexta Parte Operis moralis*, à *R. P. Ferdinando de Castro-Palao Legionensi*, &c. conflata, contentæ, quorum calculis nihil addendum rati, Opus id prelo dignissimum censuimus.

DE-VILLE, *Prouicarius Generalis.*

Facultas

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV, *in Prouincia Lugdunensi.*

CLAVDIVS MAVCLER, Prouincialis Societatis IESV, in Prouincia Lugdunensi, iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decemb. 1606. & Ludouico XIII. 14. Febr. 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos absque Superiorum permissione imprimant: permittit Ioanni Baptistæ Deuenet, vt Librum cui inscriptio est, *Operis Moralis de Virtutibus & Vitiis contrariis in varios Tractatus & Disputationes Theologicas distributi: Parte Quinta de Matrimonio, authore P. Ferdinando de Castro-Palao, Legionensi è Societate* IESV, S. Theologiæ Professore & sanctæ Inquisit. Qualificatore, & Consultore, ad sex proximos annos imprimere, ac liberè diuendere possint. Datum Lugduni 5. Nouemb. 1646.

CLAVDIVS MAVCLER.

Extraict du Priuilege du Roy.

LOVYS PAR LA GRACE DE DIEV, ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE; A nos Amez & Feaux Conseillers les Gens tenants nos Cours de Parlement, Maistres des Requestes Ordinaires de Nostre Hostel; Baillifs, Seneschaux, Preuosts, leurs Lieutenants; à tous autres nos Iusticiers & Officiers qu'il appartiendra, Salut Nostre bien-Amé IEAN BAPTISTE DEVENET, Marchand Libraire à Lyon, nous a fait remontrer qu'il auroit entre les mains grand nombre d'vn Liure intitulé, *Ferdinandi de Castro Palao Opus Morale de Virtutibus & Vitiis contrariis,* contenant six Tomes; Les trois derniers Tomes duquel il auroit cy-deuant mis en lumiere pour la premiere fois, en consequence de la permission que Nous luy en aurions donnée; mais que le temps du Priuilege des trois premiers estans desia expiré, & les exemplaires venants à manquer il desireroit les faire reimprimer; ce que ne pouuants faire sans Nostre Permission; & craignant qu'apres beaucoup de frais faits pour l'Impression desdits Tomes quelques autres ne le voulussent entreprendre au preiudice de l'Exposant, il nous a tres-humblement supplié & requis luy octroyer Nos Lettres, sur ce necessaires. A CES CAVSES, desirans fauorablement traicter ledit Exposant, Nous luy auons permis & octroyé; permettons & octroyons par ces presentes, d'Imprimer ou faire Imprimer, vendre & distribuer en tous les lieux de Nostre Obeïssance, tant lesdits trois premiers Tomes dudit Oeuure, que les trois derniers, en telle marge, volume, charactere, & autant de fois que bon luy semblera, durant le temps & espace de dix années entieres; à compter du iour que lesdits Tomes seront acheuez d'Imprimer par ledit DEVENET, ou autres ayants droict de luy. Pendant lequel temps Nous faisons tres-expresses inhibitions, & deffences à tous Imprimeurs, Libraires & autres personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient, d'Imprimer, vendre, & distribuer aucun Tome dudit Oeuure, sous pretexte d'augmentation, changement de Tiltre, Volumes, Charactere, fausse marque, ou autrement, sans le consentement dudit Exposant, ou des ayant cause. Deffendons aussi à tous Marchands Libraires, & Imprimeurs (tant François qu'Estrangers) d'apporter, ny vendre en ce Royaume des exemplaires dudit Oeuure Imprimez hors d'iceluy, ou de quelque endroit que ce soit, sans la permission dudit Exposant, à peine de trois mil liures d'amende, payables par chacun des contreuenants: Confiscation des Exemplaires contrefaits, & de tous despens dommages & interests; *à condition qu'il sera mis deux exemplaires dudit Oeuure en nostre Bibliotheque Publique, & vne en celle de Nostre tres-cher & Feal le Sieur Seguier Cheualier, Chancelier de France, auant que les exposer en vente, à peine de nullité des presentes*; du contenu desquelles Nous voulons & Mandons que vous faciez ioüir plainement & paisiblement ledit Exposant, ou ceux qui auront droict de luy; sans souffrir qui leur soit fait aucun empeschement. VOVLONS AVSSY qu'en mettant au commencement, où à la fin de châque Tome dudit Oeuure vn extraict des presentes, elles soient tenuës pour deuëment signifiées, & que foy soit adioustée aux Coppies collationnées par vn de Nos amés & feaux Conseillers & Secretaires comme à l'original. MANDONS au premier Nostre Huissier, ou Sergent sur ce requis, faire pour l'execution des presentes tous exploits necessaires, sans demander autre permission. CAR TEL EST NOSTRE PLAISIR, nonobstant oppositions, ou appellations quelconques, clameur de Haro, Chartre Normande, prise à partie, & autres lettres à ce contraires. Donné à Paris le dix-neufiéme iour d'Aoust, l'An de grace mil six cents quarante sept, & de Nostre Reigne le cinquiéme

Par le Roy en son Conseil,

DEMONT.

OPVS MORALE
DE VIRTVTIBVS, ET VITIIS CONTRARIIS,
SEXTA PARS.

De virtute Religionis, éique annexis.

TRACTATVS XXIX.
DE CENSVRIS ALIISQVE POENIS ECCLESIASTICIS,
Déque Irregularitate.

PROOEMIVM.

VM Censura Sacramentorum vsu, bonorúmque spiritualium communicatione priuet, vt constabit ex dicendis; ideò explicatis Sacramentis, & Indulgentiis, aliísque bonis, quæ ex thesauro Ecclesiæ proueniunt, eius naturam explicare aggredimur. Sex Disputationes hic Tractatus continebit. Prima explicabit quæ communia sunt omnibus Censuris. Secunda Censuram Excommunicationis enodabit. Tertia excommunicationes à iure latas recensebit. Quarta Censuram Suspensionis. Quinta Interdicti. Sexta Irregularitatis pœnam.

DISPUTATIO I.

De Censuris in genere.

PUNCTUM I.

Quid sit censura, & quotuplex.

1 *Explicatur Censura nomen.*
2 *Explicatur qualiter sit pœna, eiusq; definitio.*
3 *Triplex est censura.*
4 *Nulla alia est species censuræ præter supradictas.*

1. VT à nomine sumamus exordium, Censura in primæua sua significatione dignitatem Censoris significat. Etenim in Romana republica iudices erant cõstituti, qui mores corrigerent, suáque punitione homines à delictis committendis arcerent, quíque Censores appellabantur, quorum officium, & dignitas censura dicebatur, iuxta illud Plinii *lib.* 14. *cap.* 4. Catonum ille primus triumpho, & censura super cætera insignis. Hinc horum correctio, & punitio nomine censuræ significata est teste Plinio *in Panegyr.* Vita principis censura est, eáque perpetua. Hac significatione vtens Ecclesia censuram appellat eam pœnam, quam suis fidelibus iniungit ad eorum mores corrigendos, ideóque communiter Doctores censuram definiunt, vt sit pœna Ecclesiastica, qua Ecclesia fideles suos punit in bonis spiritualibus ad eorum correctionem.

2. Est pœna, quia est priuatio pœnalis bonorum spiritualium, quorum, seclusa censura, fidelis particeps erat. Item est pœna Ecclesiastica, quia solùm à potestate Ecclesiastica prouenire potest; etenim sæcularis potestas nec ius, nec iurisdictionem habet in bona spiritualia, quorum censura est priuatio. Neque refert quòd censura bonis etiam temporalibus priuet, vt patet in excommunicatione, quæ priuat politico, & ciuili contractu, & in suspensione à beneficio, quæ fructibus beneficiorum priuat; quia hæc est secundaria priuatio, & minus principalis, & in ordine ad spirituale bonum, tum ligati censura, tum aliorum: sicuti ex communi sententia notauit Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 1. *sect.* 1. Egid. de Coninch. *disp.* 13. *dub.* 1. *num.* 2. Stephan. Dauila 1. *p. dub.* 4. Gaspar Hurtado *tract. de censur. difficult.* 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *Sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 1. *num.* 1. Bona autem spiritualia, quibus per censuram fideles priuantur sunt, quæ potestati Ecclesiæ subduntur, nempe sacramentorum vsus tam actiuus, quàm passiuus, publica Ecclesiæ suffragia, & satisfactiones, beneficia Ecclesiastica, spiritualis iurisdictio, & alia huiusmodi. Nam donis gratiæ, virtutibúsque infusis cùm Ecclesiæ iurisdictioni non subiiciantur neminem Ecclesia priuat, vt benè aduertit Layman. *dicto lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *c.* 1. *n.* 2. Illis igitur bonis publicis, & Ecclesiæ potestati subiectis priuat censura fidelem, non tam in punitionem delicti commissi, quàm in illius emendationem, iuxta textum *in cap. ex litteris de constitutionib.* & *cap.* 1. *de sententia excommunicat. in* 6. Vnde emendatione posita statim censura auferenda est, sicuti docuerunt Suar. Coninch. Auila, & alij *loc. allegat.* Neque inde fit censuram ferri non posse in eos qui nunquam reputantur corrigendi, quia id per accidens est, neque tollit eius naturam. Deinde censura esto principaliter habeat emendare delicta; simul etiam habet ea punire; ideóque etsi finis correctionis cesset; quia non cessat punitionis finis, iustè aduersus non corrigendos ferri potest, vt notauit Coninch. *dicta disp.* 13. *num.* 11.

3. Censura autem triplex est ex omnium sententia, videlicet excommunicatio, suspensio, & interdictum. Constat ex *cap. statutum, de sententia excommunicat. in* 6. vbi tres species censuræ enumerantur, & *ex cap. querenti de verborum significat.* vbi consultus Innocent III. quid per censuram Ecclesiasticam intelligendum sit in litteris Apostolicis, respondet quod per eam non solùm interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis sententia valeat intelligi. Quippè quælibet ex his censuris est pœna ab Ecclesia imposita ob delictum, & in eius correctionem, estque vna ab alia distincta, tum in bonis spiritualibus, quibus delinquentem priuat, tum in modo quo illum priuat, vti constabit cùm de qualibet censura fuerit sermo.

4. Sed an vltra tres species censuræ sint aliæ spectato iure, decretisque Pontificum enumerandæ? Variant Doctores. Nam Sotus *in* 4. *d.* 22. *q.* 3. *art.* 1. *in princ.* quem alij Thomistæ sequuntur, enumerat vltra supradicta, cessationem à diuinis & irregularitatem non omnem, sed eam, quæ ex delicto oritur. Alij his addunt depositionem, & degradationem, atque adeò septem esse species censuræ asseuerant.

Sed communis sententia, & verissima est, nullam aliam speciem censuræ esse præter supradictas tres excommunicationem, suspensionem, & interdictum; sicuti docuerunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 1. Lambertin. *de iure patronat.* 1. *p. lib.* 2. *q.* 9. *art.* 3. *num.* 3. Vgolin. *de censuris tab.* 1. *cap.* 16. Nicolaus Garcia 7. *p. de benefic. cap.* 13. *num.* 2. Francisc. Suar. *tom.* 5. *in* 3. *par. disp.* 1. *sect.* 3. Stephan. Dauila *de censur.* 1. *p. dub.* 5. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 1. *num.* 3. Paul. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 1. *cap.* 2. *num.* 1. & alij apud ipsos. Colligitúrque manifestè ex *dicto cap. Querenti de Verborum significat.* Nam si Pontifex rogatus de censuris illas tres species tantùm enumerauit, signum manifestissimum est alias non esse, cùm illa responsio vtpote in materia doctrinali æquiualeat vniuersali; aliàs imperfectè, & diminutè Pontifex respondisset, sicut si rogaretur quot essent sacramenta, responderétque non solùm esse Eucharistiam, sed Baptismum, & Pœnitentiam; diminuta esset responsio, vtpote quæ non comprehendit omnia sacramenta. Ratio ea est, quia nulli alteri speciei præter excommunicationem, suspensionem, & interdictum conuenit definitio censuræ communiter à Doctoribus assignata. Nam cessatio à diuinis vel est quædam species interdicti, & sub interdicto comprehensa, vel non est pœna fidelibus imposita, vt Sacramentorum, & sacrificiorum vsum euitent, sed est ipsamet omissio, & cessatio diuinorum officiorum in signum mœroris Ecclesiæ ob iniuriam sibi factã. Depositio verò, degradatio, & irregularitas non sunt pœnæ medicinales, quæ delinquente emendato auferendæ sint, sed sunt ex se perpetuæ & in perpetuũ duraturæ, ideóque priuant fideles bonorum spiritualium vsu, & potestate. At censuræ cùm pœnæ medicinales sint, & emendato delinquente auferendæ, etsi bonorum spiritualium vsu priuent relinquunt potestatem eum vsum recuperandi. Præterea depositio, degradatio, & irregularitas non absolutione, sicuti censuræ, sed dispensatione tolluntur, ideóque etsi in decretis Pontificis cõcedatur potestas absoluendi ab omnibus censuris, nullus intellexit sub ea potestate comprehendi depositionem, & degradationem, imò neque irregularitatem, siquidem aliquando præmissa hac facultate conceditur potestas dispensandi in irregularitate.

De

Punctum II.

De forma, & modo, quo singulæ censuræ ferri possunt.

1 *Censura alia fertur à iure, alia ab homine.*
2 *Quod sit discrimen inter hos modos.*
3 *Aliæ speciales sunt, aliæ generales.*
4 *Alius à Pontifice potest ferre censuras pro futuris culpis.*
5 *Censura siue ab homine, siue à iure alia est annexa delicto, alia per iudicem ferenda.*
6 *Quæ verba indicent censuram ipso facto incurri, quæ iudicis officium exigant.*

1. Varij sunt modi ferendi censuras. Alius est à iure, alius ab homine. Censura à iure est, quæ à iure fertur, quod contingere non potest, nisi medio statuto, aut lege ius constituentibus. Censura ab homine est, quæ media sententia ab homine prolata procedit.

2. Discrimen autem inter hos modos ferendi censuras illud est, quod censura lata à iure mortuo legislatore perseuerat, secùs verò quæ ab homine fertur. Nam cùm ius semper perseueret quousque abrogetur; quia nomine Dei, seu communitatis nunquam deficientis constituitur, censura eo iure lata perpetua est. At censura ab homine lata cùm ab eius iurisdictione, & authoritate pendeat, & hæc cessent eo mortuo, vel ab officio remoto cessat ipsa censura. Deinde censura à iure lata nunquam ferri potest pro peccatis præteritis, sed semper pro futuris. At censura ab homine lata non solùm pro futuris, sed etiam pro præteritis in eorum satisfactionem, & emendationem fertur.

3. Rursus censura ab homine alia est specialis, alia generalis. Specialis est quæ ob particulare factum, & in determinatas personas fertur. Vt si Episcopus excommunicaret Petrum ob illius à beneficio absentiam, vel excommunicaret omnes illos qui furtum commiserunt, nisi intra tale tempus restituerint. Alia est generalis, vt si excommunicaret omnes illos, qui furtum commiserint, vel festum violauerint, &c.

4. Sed est dubium; an alius à Pontifice possit censuram pro culpis futuris ferre? eo quòd hic modus ferendi censuram videtur prohibitus in *cap. Romana, de Sententia excommunicat. in 6.* ibi; Caueant etiam, ne tales sententias excommunicationis siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro culpis futuris, &c. proferre præsumant. Sed ibi tantùm prohibetur ille modus ferendi censuram per sententiam, nisi rationabilis causa subsistat, eáque in sententia exprimatur. Quinimo Suar. *disp.* 3. *sect.* 4. *num.* 7. & Coninch. *disp.* 17. *dub.* 2. *num.* 15. censent in eo textu non contineri præceptum, sed admonitionem, vt indicat verbum illud *caueant*, & esto præceptum contineretur, consuetudine tamen, vidente & consentiente principe est abrogatum.

5. Præterea censura siue à iure, siue ab homine lata dupliciter ferri potest. Primò annexa ipsi iuri vel præcepto: quia ipso iure, vel præcepto infligitur. Secundò quæ ipsum ius, seu præceptum imponendum comminatur. Quod aliis verbis dicitur censura latæ sententiæ, vel ferendæ. Latæ sententiæ, quia ab ipsa sententia absque vllo iudicis officio fertur, ob quam causam in *cap. pastoralis.* §. *verum de appellationib.* dicitur secum trahere executionem. Sententia verò ferenda dicitur; quia non eo præcepto, & iure fertur, sed ferenda est per aliud ius, & præceptum.

Vt autem censura latæ sententiæ sit non ambiguis, sed manifestis verbis est exprimenda; aliàs non latæ sententiæ, sed ferendæ intelligi debet, vt ex omnium sententia tradit Siluester, *excommunicatio* 1. *num.* 11. Suar. *de censuris, disp.* 3. *sect.* 3. *num.* 6. Stephan. Dauila, 2. *p. cap.* 2. *disp. vnic. dub.* 2. Laym. *d. tract.* 5. *par.* 1. *c.* 2. *in fine*, colligitúrque ex *Regula iuris* 49. In pœnis benignior est interpretatio facienda. Quapropter si iudex præciperet sub pœna excommunicationis, suspensionis, vel interdicti aliquid fieri nulla alia particula superaddita, censuram ferendam intelligere debes; quia verba illa *sub pœna excommunicationis* indifferentia sunt, vt de pœna annexa delicto, vel propter delictum à iudice imponenda intelligantur, vti docuit Siluest. Suar. Stephanus Dauila *supra*. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 2. *num.* 11. Quinimo Nauarr. *cap.* 27. *num.* 12. Sanch *lib.* 7. *de matr. disp.* 1. *num.* 1. Paul. Layman. *lib* 1. *tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 2. *in fine*. censent ex illis verbis sit excommunicatus, sit anathema non esse deducendum censuram esse annexam delicto, sed per sententiam ferendam; quia indifferentia sunt, tametsi contra sentiat Coninch. *dicto dub.* 6. *num.* 10. Ad idem videtur esse, si dicas, qui hoc fecerit excommunicationem se nouerit incursurum, posita inquam sententia iudicis, vt dixit Felin. *in cap. Rodulphus de rescriptis*, *num.* 28. & vt probabile sentit Suar. *disp.* 3. *sect.* 3. *num.* 3. & generaliter quoties censura sub verbis de futuro fertur non est latæ sententiæ, sed ferendæ, vt si dicas, qui hoc fecerit excommunicetur, suspendatur; scilicet à iudice, vti tradit Glossa *in cap.* 1 §. 1. verbo *innodetur de Hæreticis in* 6. Castro *lib.* 2. *de lege pœnali cap.* 1. Suar. *disp.* 3. *sect.* 3. *num.* 6. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 1. *num.* 12. Paul. Comitol. *lib.* 6. *respons. moral. q.* 14. Non enim ex illa forma indicatur manifestè, sed dubiè censuram delicto annecti. Ergo iudicare debemus sententiam iudicis necessariam esse.

6. Quapropter ea verba indicant censuram ipso facto incurri, quæ nullum iudicis officium exigunt vt incurratur, vt si ius, vel iudex præcipiat factum sub excommunicatione incurrenda, addens ipso facto, vel latæ sententiæ; nam illa additio *ipso facto*, vel *latæ sententiæ* indicat non esse opus alia sententia, sed per ipsam legem, aut præceptum censuram imponi, vti tradunt omnes. Idem est, si diceret: Excommunicamus eum qui tale delictum commiserit, apertè enim indicant illa verba censuram delicto annecti. Quod à fortiori procedit de illis verbis, subjaceat excommunicationi, excommunicationem incurrat, nouerit se esse excommunicatum, declaramus illum excommunicatum, vti colligitur ex *cap. vnico de iniuriis in* 6. *cap.* 2. *de hæreticis in* 6. Et *cap. præterea el* 2. *de appellationib.* & tradunt ex communi sententia Suar. Auila, Coninch, Layman *locis alleg.*

Ex his in fertur nullam in ferenda censura formam esse determinatam, sed illam necessariam, & sufficientem esse, quæ satis voluntatem imponentis exprimat circa censuram determinatam, & specialem. Nam cùm censura in genere nullus ligari possit, oportet imponens censuram, illius speciem determinare, vti benè aduertit Suar. *disp.* 2. *sect.* 2. *à n.* 3. *& seqq.* Coninch. *disp.* 13. *dub.* 2. *num.* 23.

***

PVNCTVM III.

An sit in Ecclesia potestas ferendi censuras.

1 *Haeretici hanc potestatem negarunt.*
2 *Catholica veritas docet Christum Dominum hanc suae Ecclesiae reliquisse potestatem.*
3 *Hanc Christus potestatem reliquit, cùm dixit Ioann. 20.* Sicut misit me viuens Pater, &c.
4 *Modus imponendi censuras non immediatè à Christo, sed à Petro, eiúsque successoribus emanauit.*

1. NOn defuerunt hæretici, qui hanc Ecclesiæ potestatem denegauerint. Constat ex Concilio Constantiensi *sess.* 8. *errore* 30. & *sess.* 15. *errore* 19. Alij etsi hanc potestatem Ecclesiæ concedant, illam tamen concedunt diminutè; siquidem sola communicatione externa, & politica admittunt priuare fideles posse, non autem aliis bonis spiritualibus, sicuti ex illis refert Gregor. de Valencia *t.* 4. *disp.* 7. *q.* 17. *pun.* 1. Fundamentum hæreticorum negantium absolutè hanc potestatem esse potest; quia ex nullo loco scripturæ colligitur hæc potestas. Nam esto *Math.* 16. & 18. promiserit Christus Petro, eiúsque successoribus claues regni cælorum, illísque promissis dixerit. Quoscunque ligaueris super terram, erunt ligati & in cœlo; & quoscunque solueris super terram erunt soluti & in cœlo; id sanè non videtur intelligendum de potestate ferendi censuras, ab illísque absoluendi, sed de potestate ligandi, & soluendi à peccatis in Sacramento pœnitentiæ. Quippè peccata tantùm sunt, quibus regnum cœlorum clauditur, ergo sola potestas absoluendi à peccatis, vel absolutionem detinendi sub nomine clauium regni cælorum intelligenda est. Fundamento verò, quo moueri possunt hæretici hanc potestatem diminutam concedendo illud est, quia Ecclesia non est domina bonorum spiritualium, quibus per censuram fideles asseruntur priuari. Neque ea priuatio est conueniens eorum saluti, cùm sit priuatio bonorum, quæ in salutem fidelium à Christo relicta sunt. Item non videtur rationi consonum, vt quis in se ipso pœnam exequatur, at per censuras compellitur quis abstinere à communicatione fidelium, ab vsu Sacramentorum; aliísque spiritualibus bonis. Non igitur est potestas Ecclesiæ concessa has pœnas ferendi.

2. Cæterùm veritas catholica est Christum Dominum hanc suæ Ecclesiæ reliquisse potestatem, vti tradunt omnes catholici, & definitur in supradicto Concilio Constantiensi *sess.* 8. *errore* 30. & *sess.* 15. *errore* 19. & constat ex vsu, & totius Ecclesiæ praxi, quæ nititur illis verbis Christi *Matth.* 16. & 18. vbi generaliter conceditur Petro, eiúsque successoribus potestas ligandi, & soluendi non tantùm in interiori foro, & pœnitentiali; sed etiam in foro externo, vt indicant illa verba; Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus; quasi diceret qui Ecclesiæ contumax, inobediénsque fuerit tanquam ethnicus, & publicanus tractari potest. At ethnicus, & publicanus priuatus est omnibus Ecclesiæ suffragiis, aliísque spiritualibus bonis, ergo eisdem contumax Ecclesiæ priuari poterit, quorum priuatio cœlum claudit, sicuti eorum concessione aperitur, media inquam impetratione, & satisfactione. Secundò probari potest hæc veritas ex illo 1. *Corinth.* 5. vbi Paulus quemdam incestuosum Satanæ tradidit in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret. Nam vt testantur communiter *ibi* Patres, Chrysostom. Theophilact. Theodor. & alij quos referunt, & sequuntur Iustinian. Cornelius *in illum locum.* Paulus cum simul traditione corporis incestuosi Sathanæ facta incestuosum excommunicauit, quinimo effectus excommunicationis erat illa traditio. Item ex illo *Actorum* 8. vbi Petrus Simonem magum excommunicauit illis verbis: Non est tibi pars, neque sors in sermone isto, vt constat ex his quæ adduci Lorinus *in supradictum locum.* Tertiò probatur ex vsu Ecclesiæ à tempore Apostolorum, semper námque his armis Ecclesia vsa est aduersus peccatores, & hæreticos, vt constat ex variis decretis Conciliorum, maximè ex Trident. Ratio autem est manifesta. Negari non potest, Christum Dominum reliquisse suæ Ecclesiæ dispensationem, administrationémque Sacramentorum, sacrificij, suffragiorúmque communium, & bonorum spiritualium. Ergo credendum est, Pontifici qui huius Ecclesiæ princeps est, & supremus gubernator relictam esse à Christo Domino potestatem priuandi fideles inobedientes & rebelles his bonis; sicuti in qualibet republica bene instituta supremus princeps potestatem habet priuandi subditos inobedientes bonis communibus reipublicæ. Neque his obstat quòd illa bona relicta sint Ecclesiæ in salutem fidelium, quominus his priuari non possint, sicuti priuantur ciues bonis reipublicæ in eorum vtilitatem concessis, quia non priuantur absolutè, sed ob culpam ipsorum fidelium, & in eorum correctionem, ideóque hæc priuatio non est censenda nociua, sed salutaris. Et esto alicui noceret; quia redditur obstinatior, id est per accidens, aliis tamen prodest, & per hæc soluuntur primum, & secundum fundamentum hæreticorum. Ad confirmationem respondeo, non esse alienum à ratione, vt quis aliquam pœnam sui delicti in se exequatur, vt notauit Lesius *cap.* 31. *num.* 36. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 3. *in fine:* quod à fortiori procedit, cùm pœna eius conditionis sit, vt non possit commodè aliter executioni mandari, vti in censuris contingit, quæ obligant ipsum censura ligatum abstinere ab aliquibus actibus, qui aliàs erant permissi.

3. Quod si roges, quando Christus Dominus hanc potestatem ferendi censuras Petro, aliísque Apostolis communicauerit, siquidem illo loco *Math.* 16. & 18. solùm videtur illius promissionem fecisse? Respondeo post eius resurrectionem, cùm dixit *Ioann.* 20. Sicut misit me viuens Pater &c. Petro autem singulariter concessit *Ioann.* 21. dicens. Pasce oues meas. Etenim ad officium boni pastoris pertinebat posse oues morbidas communibus Ecclesiæ pascuis priuare, & à sanis separare ne has suo contactu inficiant, vti notauit Coninch. *disp.* 13. *dub.* 3. *num.* 19.

4. Ad extremum aduerte Christum Dominum hanc potestatem ferendi censuras suæ Ecclesiæ reliquisse; ideóque hanc potestatem ex iure diuino esse. At modus imponendi censuras, illarúmque institutio, & differentia non à Christo, sed à Petro, eiúsque successoribus ortum habuit. Neque vllus alius præter Pontificem eas variare, aut mutare poterit; sunt enim ritus generalis ordinati ad gubernationem, & regimen totius Ecclesiæ, ergo illi tantùm, cui data est potestas super omnem Ecclesiam concessa est potestas hos ritus instituendi, & non alteri.

PVN

PUNCTUM IV.

Penès quem sit potestas ferendi censuras.

1 *Alia est potestas ordinaria, alia delegata, & quæ hæ sint.*
2 *Qui possint ex potestate ordinaria ferre censuras referuntur.*
3 *Qui ex potestate delegata.*
4 *Plures censent fœminam iure diuino incapacem esse huius potestatis.*
5 *Verius est oppositum.*
6 *Soluuntur argumenta.*

1. LOqui possumus tam de potestate ordinaria, quàm delegata. Potestas ordinaria ea est, quæ alicui officio, vel dignitati Ecclesiasticæ, prout sunt ab Ecclesia instituta annectitur in perpetuum. Delegata verò, quæ personæ annectitur ex voluntate delegantis, sicuti ex communi sententia tradit Bart. *in leg. ambitiosa num.* 34. *ff. de decretis ab ordine faciend.* Bald. *cap. fin. de officio ordinarij.* Et ibi Ioann. Andr. *num.* 3. Abbas *num.* 3. Anton. *num.* 4. Felin. *cap. fin. de officio deleg.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 45. Couarruu. *lib.* 3. *var. cap.* 20. *num.* 6.

2. Igitur ex officio, & munere, atque adeò ex potestate ordinaria ferre censuras potest summus Pontifex, vti omnes Catholici docent. Secundò Episcopus, & Archiepiscopus in sua diœcesi quoad sibi subditos, vt habetur *cap.* 1. *& aliis de officio ordinarij.* Et in Trident. *sess.* 6. *de reformat. cap.* 3. & *sess.* 14. *cap.* 4. Archiepiscopus autem comparatione subditorum sui suffraganei ferre censuras nequit, nisi dum suffraganei diœcesim visitat, vel causa subditorum suffraganei ad ipsum per appellationem deuoluitur, vt habetur in *cap. venerabilibus de sententia excommunicat. in* 6. Et ex omnium sententia tradit in præsenti Coninch. *disp.* 13. *dub.* 4. *in princ.* Tertiò Cardinales in propriis Ecclesiis iuxta textum *in cap. his quæ de maiorit. & obedientia*, & *ibi* Doctores communiter. Quartò Legati à latere in prouincia suæ legationis, *cap. legatus de officio legati in* 6. Quintò Vicarius Episcopi, seu prouisor generalis, quia constituit cum Episcopo idem tribunal, *cap.* 2. *de consuetud. in* 6. Et *cap. Romana de appellationib. in* 6. Idémque est de Vicario capituli sede vacante iuxta Trident. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 16. & à fortiori ipsum capitulum hac potestate gaudet, *cap. vnico de maiorit. in* 6. Sextò Concilia generalia per omnem Ecclesiam, & Prouincialia in sua Prouincia. Septimò Abbates, Priores, & Præpositi Ecclesiarum collegiatarum, quíque iurisdictionem in foro externo habent. Archidiaconi verò, & Archipresbiteri in primæua sua institutione hac carebant potestate, *cap.* 5. *de officio archipresbiteri*, ex consuetudine tamen aliqui eam obtinent, vt colligitur ex *cap. veniens de eo qui furtiuè ordines suscepit.* Et ex *cap. dudum* 54. *de electione.* Vers. *sed cum in iure.* Octauò ex priuilegio summi Pontificis eorum officio, & muneri in perpetuum annexo hac gaudent potestate Religiosorum Generales, Prouinciales, Præpositi, Rectores, Priores, Guardiani, aliique superiores locales quomodocunque nuncupentur. Parochus autem hac potestate ferendi censuras non gaudet; quia in foro externo iurisdictionem non exercet, sed tantùm in foro pœnitentiæ, vti aduertit Siluest. verbo *excommunicatio* 1. *num.* 5. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 5. Suar. *disp.* 2. *de censuris sect.* 2. Neque obstat textus *in cap. cùm ab Ecclesiarum de officio ordinarij*, vbi pro rato habetur excommunicatio lata à Plebano sancti Pancratij in suos subditos. Non inquam obstat; quia hic Plebanus, vt notauit Stephanus Dauila 2. *p. de censuris cap.* 3. *dub.* 2. Præpositus erat Ecclesiæ collegiatæ, cui iurisdictio ferendi censuras conceditur, vel vt placuit Abbati *ibi num.* 2. ex priuilegio ea potestas illi competebat. Adde etiamsi iure communi parochis esset hæc potest concessa, contraria consuetudine est abrogata vt inquit Sotus *in* 4. *d.* 22. *quæst.* 2. *art.* 1. Quocirca concilium Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* statuit excommunicationem pro furtis à solo Episcopo esse ferendam.

3. Ex delegatione autem hanc potestatem habere possunt omnes illi quibus supradicti ordinaria potestate gaudentes commiserint, quia potestas ordinaria eo ipso quo ordinaria est delegari potest, vt constat ex *toto tit. de officio ordinarij.* Et *cap. cum Episcopis* 7. *de officio ordinarij in* 6. Debet autem is, cui hæc mandatur iurisdictio capax illius existere, vti aduertunt omnes Doctores referendi. Vnde debet in primis rationis vsum habere, cùm illam accipit; aliàs nulla erit acceptatio, quæ ad accipiendam iurisdictionẽ requiritur ex communi omnium sententia. Secundò debet esse baptizatus; quia non potest exercere munera Ecclesiæ qui intra Ecclesiam nondum existit. Tertiò debet primam tonsuram habere: hac enim constituitur clericus, *cap. cùm contingat de ætate, & qualit. ordinandor.* Vnde merè Laycus incapax est huius iurisdictionis suscipiendæ, *cap. Ecclesia sanctæ Mariæ de constitutionib.* Et *cap. decernimus de Iudiciis*, vbi prohibentur Laycis Ecclesiastica negocia, & apertiùs colligitur *ex cap. indicatum* 89. *dist.* ibi, cauendum est ne sæcularibus viris, atque non sub regula nostra degentibus res Ecclesiasticæ committantur, sed probatis de vestro officio clericis. Et tradit Couarruu. *in cap. alma mater.* 1. *p.* §. 11. *num.* 3. Nauarr. *cap.* 27. *n.* 9. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 4. *num.* 32. Quinimo nec Religioso professo si Laicus sit, committi ea iurisdictio potest, sicuti ex communi docet Suar. *disp.* 2. *sect.* 3. *num.* 11. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 3. *num.* 2. Quartò non debet esse coniugatus, hic enim tametsi minores ordines habeat, & obsequio alicuius Ecclesiæ addictus sit, habitúmque clericalem gestet, ob quæ priuilegio canonis, & fori gaudeat, *cap. vn. de clericis coniugat. in* 6. iuncto Trident. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* attamen ordinum, beneficiorúmque susceptionis, iurisdictionísque Ecclesiasticæ administrationis incapax omnino existit ex expresso textu *in cap. sanè el.* 1. *de clericis coniugatis.* Et tradit ibi Abbas, Couarruu. *cap. alma.* 1. *p.* §. 11. *num.* 3. Egid. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 4. *num.* 32. Suar. *disp.* 1. *sect.* 3. *num.* 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 3. *num.* 2. Quapropter neque ex dispensatione Episcopi prædictis Laicis, aut coniugatis hæc potestas committi potest, quia nemini alteri à Pontifice concessum est aduersus consuetudinem, & decreta vniuersalis Ecclesiæ procedere, vti rectè aduertit Paludan. *in* 4. *d.* 19. *quæst.* 2. *art.* 1. Suar. & Paul. Layman. *loc. allegatis.* Ex his à fortiori constat fœminam incapacem esse huius iurisdictionis, vti deciditur in *cap. noua de pœnitentiis, & remission.* & *cap. de monialibus de sententia excommunicat.* Et apertius *cap. dilecti de maiorit. & obedient.* vbi Abbatissæ contendentes clericos sibi subiectos ratione alicuius capellæ, seu beneficij ad ipsas pleno iure pertinentis propter inobedientiam, & culpas officio, & beneficio suspendere, præcepit Pontifex earum mandatũ obseruari, iniungitque cuidam Abbati, vt per censuras clericos supradictos compellat earum mandatis obtempe-

rare. Signum ergo euidens est, ipsas non posse censuras ferre. Neque obest quod textus vtatur verbo *suspendere*. Nam vt rectè Abbas *ibi num.* 5. Siluest. *Abbatissa, num.*6. Auila 1.*p. dub.*6. Layman. *d. cap.*3.*num.* 9. verbum *suspendere* ibidem accipitur in lata significatione, quatenus præceptum, & sententia Abbatissæ clericos suspendebat, seu impediebat, ne Missas celebrarent, néve reditus beneficij acciperent; non tamen quatenus censuram suspensionis significat, ex cuius violatione irregularitas incurritur.

4. Controuersia igitur est; an fœmina iure diuino incapax sit huius potestatis, ita vt nec Pontifex ex plenitudine iurisdictionis eam illi concedere possit? Affirmat Stephanus Dauila 1.*p. dub.*6. Coninch. *disp.*13. *dub.*4. *num.*33. eo quòd hæc potestas ferendi censuras pertinet ad claues Ecclesiæ. At claues Ecclesiæ Christus soli Petro, aliísque Apostolis, eorúmque successoribus concessit, non autem fœminæ etiam Beatissimæ Virgini, vt aduertit Innocent. *in cap. noua de pœnitent. & remissionib.* Ergo. Et confirmatur ex illo *Corinth.* 1. *cap.* 14. vbi Paulus præcepit mulieribus ne in Ecclesia doceant; quia id indecens est. Ergo à fortiori indecens erit iurisdictione Ecclesiastica vti, & superiores se clericis ostendere. Deinde si fœminæ iure diuino incapaces non essent huius potestatis, aliquando illis à sede Apostolica commissa esset; cùm autem nunquam legatur commissam fuisse, signum est iure diuino esse incapaces.

5. Nihilominus verius censeo iure diuino non esse censendam fœminam incapacem huius potestatis, vti docuit Paludan. *in* 4. *d.*19. *quæst.*2. *art.*1. Nauarr. *lib.*5. *cons.* 1. *de sententia excommunicat.* Sayrus, *lib.*1. *de censuris cap.*5. Fileucius *tract.*11. *cap.*2. *quæst.* 8. Gaspar Hurtado *tract. de censur. difficult.*4. *num.*3. Suar. *disp.* 2. *de censur. sect.* 3. *num.* 7. Paul. Layman. *lib.*1. *sum. tract.*5. *par.*1. *cap.*3. *num.*4. inclinat Thom. Sanch. *lib.*6. *decalogi, cap.*1. *num.*23. Et colligitur ex D. Thom. *in* 4. *d.* 19. *quæst.* 1. *art.* 1. *qq.* 3. *ad* 4. admittente fœminis communicari posse aliquem clauium vsum, tametsi nec ordinis, nec iurisdictionis clauem habeat. Ratio verò est; quia potestas ferendi censuras etsi spiritualis sit, non est potestas ordinis, cùm ex omnium sententia layco communicari à Pontifice possit, sed est potestas iurisdictionis. At fœmina non videtur incapax iure diuino potestatis iurisdictionis spiritualis; siquidem ex priuilegio Pontificis conferre clericis beneficia potest, eósque in Ecclesiis instituere, & possessionem conferre, ac tandem præcepta imponere, vt deciditur *cap. dilecta de maiorit. & obed.* quæ omnia sunt munia iurisdictionis spiritualis.

6. Argumentum verò oppositum non vrget. Fateor claues Ecclesiæ prout potestatem ordinis, & iurisdictionis continent, non communicari posse fœminis, imò nec clauem iurisdictionis per se & directè: benè tamen indirectè, & per accidens in vno, vel alio casu. Neque obstat, quod fœminæ non sint Apostolorum successores; nam etiam merè laïcus, & non baptizatus non censetur Apostolorum successor, dum extra clerum, vel Ecclesiam existit; & tamen ei potest à Pontifice potestas ferendi censuras committi vna vel altera vice, vt docet Sayrus, Layman. & Gasp. Hurtado *suprà*. Ergo etiam fœminæ committi poterit. Ad confirmationem admitto, per se, & communiter fœminæ hanc potestatem ferendi censuras committi non posse, sicut neque potestatem docendi. At sicut vrgente aliqua graui causa posset Pontifex permittere fœminæ aliàs eruditæ populum docere, sic posset permittere, vt censuras ferret. Præterquam quòd censurarum impositio non ita dedecet fœminam, ac prædicatio. Vltima confirmatio solùm probat raro vel nunquam euenire posse casum qui Pontificis commissionem honestet; ideóque Pontifices ab ea commissione abstinent.

PVNCTVM V.

De conditionibus necessariò requisitis pro censura ferenda.

1 *Ex parte ferentis requiritur potestas.*
2 *Item requiritur libertas, sed non ad valorem censuræ.*
3 *Tertiò debet intra proprium territorium existere.*
4 *Debet esse liber à censura.*
5 *Censuram præcedere debet monitio.*
6 *Si sub censura tibi aliqua actio prohibita est, affirmant plures non esse opus monitione.*
7 *Verius est oppositum.*
8 *Comminatio censuræ non qualiscunque sufficit, sed trina, vel vna pro tribus.*
9 *Item hæc monitio debet fieri in scriptis continentibus causam pro qua censura fertur.*
10 *Prolationem censuræ verbo tenùs aliqui censent esse inualidam. Verius est solùm illicitam esse.*
11 *Si censura contra determinatam personam feratur, debet nomine indicis ipsi reo monitio fieri.*
12 *Prædictæ conditiones requisitæ sunt pro censura per modum sententiæ ferenda.*
13 *Monitio non est opus vt præcedat denunciationem censuræ, si crimen est manifestum.*
14 *Quo tempore debeat ferri censura.*

1. EX parte ferentis censuras requiritur primò, vt habeat potestatem vel ordinariam, vel delegatam, vt de se constat. Quare si tempore quo delinquens censura ligandus erat, tu potestate careas, nulla est censuræ impositio.

2. Secundò debes procedere voluntariè, & humano modo iuxta textum *in cap. cum voluntate de sentent. excommunicat.* quam voluntatem verbis, aut aliis signis exprimere debes. Sed an hæc voluntas sic debeat esse libera, vt metu graui interueniente nulla sit? Difficultate non caret. Quippè absolutio à censura ex huiusmodi metu nulla est, vt expressè deciditur *cap. vnic. de his quæ vi, metúsve causa fiunt.* Et *ibi* communiter Doctores. At idem iudicium de impositione censuræ, ac de absolutione faciendum est, vt probat textus *in cap. verbum de pœnit. dist.* 1. ibi *par ius ligandi, & soluendi esse voluit.* Sed verius est metum non impedire valorem censuræ, quod docuit Abbas *in cap.* 2. *de his quæ vi, num.* 11. Suar. *de censur. disp.* 2. *sect.* 1. *num.* 7. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 5. *num.* 36. Gaspar Hurtado *de censuris difficult.* 6. *num.* 24. & alij. Ratio est, quia gesta per metum iure naturæ valida sunt, nisi aliunde iure positiuo irritentur, vti diximus *tract.* 2. *de peccatis disp.* 1. *p.*8. quia metus etsi voluntarium diminuat, non tamen illud tollit. At iure positiuo latio censuræ per metum non reperitur irritata. Ex irritatione

irritatione autem absolutionis non infertur lationem censuræ irritari; quia est casus omnino diuersus, & in quo diuersa ratio militat. Quippe absolutio ex metu concessa irritatur ob fauorem Ecclesiasticæ potestatis, ne scilicet prælati vexarentur; at impositionem censuræ esse irritam non est fauor Ecclesiasticæ potestatis, sed eius in quem fertur. Præterea non sic communiter, & frequenter timeri potest vexandos prælatos, vt censuras imponerent, quàm vt ab illis absoluerent, ergo irritatio absolutionis extendenda non est ad censuræ impositionem. Neque obest idem esse iudicium faciendum de potestate ligandi, ac soluendi: quia id intelligendum est per se, secùs si per accidens impediatur, sæpe enim contingit prælatum habere potestatem ligandi sua censura, at impeditum esse ab absolutione concedenda, vt patet in incendiario nominatim ab Episcopo excommunicato, quem solus Papa absoluit, *c. Tua nos, de sententia excōmunicat.*

3. Tertiò debet ferens censuram intra proprium territorium existere; nam extra etiam sibi subditum non potest ligare censura, vti docuit Glossa *in cap. Nouit.* Et ibi Panormit. *num.* 3. *de officio legati.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 6. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 5. *num.* 39. Stephanus Dauila *de censuris*, 2. *part. cap.* 3. *disp.* 2. *dub.* 1. Sayrus *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 4. Gaspar Hurtado *tract. de censuris difficult.* 6. *num.* 25. colligitúrque ex *can. Episcopum* 9. *quæst.* 2. & ex Clement. *vnic. de foro competenti.* Rationem tradidit Couarruu. 3. *var. cap.* 20. *num.* 8. quia extra proprium territorium nemini datum est, iurisdictionem contentiosam exercere, ne iudici illius loci iniuriam inferat, vt probat textus *in leg.* 2. *ff. de officio Proconsulis.* & *cap. nouit de officio legati.* At ferre censuras est actus iurisdictionis contentiosæ, vtpote quæ feruntur in inuitum, & cum cognitione causæ, *leg. inter stipulantem* §. 1. *ff. de verbor. obligationib.* Ergo Quamuis contrarium immeritò doceant Gonzalez *reg.* 8. *cancellar. gloss.* 61. *num.* 12. & August. Barbosa 2. *part. de potest. Episcopi allegat.* 6. Ab hac regula excipe censuram latam absque causæ cognitione, qualis est quæ fertur per modum statuti, quæ cognionem causæ non exigit, vt docet Geminian. *in cap. Romana.* § *caueant num.* 4. *de sententia excommunicat.* Ancharran. *ibi num.* 6. Marian. Socinus Senior *in cap. Perpendimus num.* 75. *de sententia excommunicat.* vel quæ fertur pro notoria, & manifesta contumacia, quæ causæ cognitionem non requirit, vt iidem Doctores tradunt, vel quæ fertur præmissa causæ cognitione in territorio proprio, vti aduertit Sayrus *lib.* 1. *thesauri casuum. c.* 14. *num.* 6. *vers. septimo.* Secundò excipe, nisi à suis expulsus esset; quia eo casu petita licentia ab Ordinario illius loci in quo residet, tametsi non obtenta poterit in sibi subditos censuras ferre, vt habetur dicta Clement. *vnica de foro competenti.* Et tradunt. Nauarr. Coninch. Hurtado, & alij *suprà.*

4. Quartò vt iustè, & licitè quis ferat censuras non debet censura esse ligatus, nec aliqua lega aut superioris præcepto interdictus, vt de se constat. Item non debet prauo affectu odij, aut vindictæ duci, vt dixit Gregor. & Doctores *in c.* 1. *de sent. & re iudic. in* 6. Et tradunt omnes.

5. Quoad modum autem ferendi censuram necessariò præcedere debet monitio, seu illius comminatio, quia fertur ob contumaciam, & inobedientiam actualem: at qui monitus non est à ferente censuras non est illi rebellis, & inobediens. Ergo absque monitione ligari censura non potest. Et de censura excommunicationis expressè traditur *in cap. constitutam de Sententia excommunicat. in* 6. Et *in cap. sacro, eodem tit.* iuncta Glossa. De suspensione habetur in *cap. reprehensibilis de appellationib.* De interdicto, *cap. statutum de sentent. excommunicat. in* 6. Et vniuersaliter pro omnibus censuris prouisum est, vt admonitio præcedat viudictam. Atque ita ex omnium sententia tradunt Sotus *in* 4. *d.* 22. *quæst.* 1. *art.* 2. *concl.* 4. & 5. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 10. Suar. *disp.* 3. *sect.* 8. Coninch. *disp.* 13. *de censur. dub.* 9. *concl.* 3. *num.* 82. Stephan. Dauila, 2. *part. de censur. cap.* 5. *disp.* 1. *dub.* 20. Paul. Laym. *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 1. *c.* 5. *n.* 6.

Prædicta doctrina explicari potest in hunc modum: nulla censura fertur nisi pro præueniendo peccato futuro, vel in satisfactionem præteriti. At eo ipso, quo tibi præcipitur sub cōminatione censuræ vitare peccatum, vel illius præstare satisfactionem, monitus es, ergo nunquam censura ferri potest absque monitione. Est tamen notandum discrimen inter excommunicationem, suspensionem, & interdictum, quod excommunicatio nunquam infligitur nisi vt censura, idéoque semper monitionem requirit; at suspensio, & aliquod interdictum etsi censuræ sint, aliquando non vt censuræ, sed vt pœnæ, & vindictæ Ecclesiasticæ apponuntur, & tunc monitionem præuiam non requirunt. De suspensione habetur *cap. tam literis* 33. *de testibus*, & *attestationib.* Et *cap. cum in cunctis* 7. *de electione.* Et de interdicto est textus *in cap. sacro* 48. *de sententia excommunicat.* Et *in cap.* 2. *eodem tit. in* 6.

6. Solùm est dubium; an si tibi sub excommunicatione, vel suspensione ferenda prohibeatur, vel præcipiatur aliquod factum, possit iudex nulla alia monitione excommunicationis, vel suspensionis sententiam in se inobedientem proferre? Affirmat satis probabiliter Abbas *in cap. cum sit Romana n.* 28. *de appellationib.* Sanch. *lib.* 2. *de Matrim. disp.* 24. *n.* 28. & *lib.* 9. *disp.* 32. *num.* 13. Fileucius *de censuris cap.* 3. *quæst.* 3. *num.* 95. Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 9. *num.* 4. Stephanus Dauila *de censuris.* 2. *part. cap.* 5. *disp.* 1. *dub.* 5. eo quòd iam inobediens, & rebellis mandatis Ecclesiæ extitisti: aliàs nullius effectus erit comminatio censuræ ferendæ, si post patratum delictum inferri nequit, sed noua monitione indiget, qua posita poteris censuram effugere.

7. Sed longè verius est prædictam censuram comminatam tibi infligi non posse absque noua monitione, vti docuit Suar. *disp.* 3. *de censur. sect.* 10. *n.* 19. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *part.* 1. *cap.* 5. *num.* 6. & indicat Couarruu. *in cap. alma mater* 1. *part.* §. 9. *n.* 5. Caietan. *in sum.* verbo *præcepti transgressio*, § *pœnas*, & verbo *clericorum peccata.* Colligitúrque apertè ex *cap. reprehensibilis de appellationib.* ibi, Nec prælati (nisi canonica commissione præmissa) suspensionis, vel excommunicationis sententiam proferant in sibi subiectos, nisi fortè talis sit culpa, quæ ipso suo genere suspensionis, vel excommunicationis sententiam inducat. Ergo pro culpa quæ ipso iure secum non trahit censuram, non potest prælatus absque monitione eam infligere. Quod si dicas in culpis quæ secum trahunt censuram, iam est lata censura; ergo prælatus illam proferre non potest. Respondeo: proferre debet non infligendo, sed declarando. Ratio verò est; quia de ratione censuræ est, vt imponatur in delicti præseruationem, seu emendationem, quia est pœna medicinalis: at si ob delictum factum imponi posset, non tam medicina, quàm punitio, & vindicta esset, delinquentémque emendatum sæpè puniret, idéoque rectè aduertit Suar. *num.* 21. & Layman. *suprà num* 6. comminationem censuræ ferendæ nunquam esse faciendam, nisi delictis quæ tractum successiuum habeant, quæque relinquunt obligationem satisfaciendi, aliàs nullius effectus erit comminatio censuræ nisi fortè ad terrorem.

8. Hæc comminatio censuræ non qualiscunque sufficit, vt licitè censura feratur, sed necessariò debet esse trina, vel vna pro tribus concesso sufficiente interuallo temporis ad deliberandum secundùm circunstantias, & negocij qualitatem, vt si diceret iudex. Mandamus, vt intra sex vel tres dies, vel tres horas, quas tibi pro tribus monitionibus assignamus compareas: habetur *Cap. constitutionem de sententia excommunicat. in 6.* & *cap. sacro eodem tit. in 6.* iuncta Glossa, *cap. Reprehensibilis de appellationib.* Et apertiùs *cap. Romana. eodem tit. in 6.* vbi cauetur, ne iudices ferant sententiam excommunicationis, vel suspensionis absque competenti monitione; & si contrà præsumpserint iniustas nouerint esse illas; vbi Glossa ponderat verbum *iniustas*, & aduertit non dixisse nullas, quia ex defectu trinæ monitionis (modò monitio adsit) censura non redditur nulla, sed iniusta, nisi fortè fuerit censura lata aduersus participantes, & communicantes cum excommunicato ab eodem iudice: hæc enim vt valida sit requirit necessariò trinam monitionem, vt expressè cauetur *cap. statuimus.* & *cap. statutum de sententia excommunicat. in 6.* vt aduertit Suar. ex communi sententia *disp. 3. sect. 11. num. 4. & 5.* Gasp. Hurtado *tract. de censur. difficult. 10. n. 86.* Layman. *lib. 1. tract. 5. par. 1. cap. 6. fine.* Oportet autem in ipsa sententia explicari tempus concessum ad deliberandum pro trina monitione concedi; aliàs reus non intelliget esse terminum vltimum, sed superesse alias monitiones. Sufficiet tamen, si iudex dicat, Mandamus, vt intra tot dies sequentes ab hac nostra publicatione compareas, sin minus excommunicatione ipso facto innodetis: tunc enim hæc monitio trinam virtualiter continet monitionem, & terminus designatus etsi vnus sit, est virtualiter triplex, vt dixit Suar. *n. 7.*

9. Secundò hæc monitio debet fieri in scriptis continentibus causam, pro qua censura fertur, quæque tradi debet reo, cui censura imponitur. Quod si iudex (nisi fuerit Episcopus) absque vrgenti causa solo verbo, & non scripto excommunicationem protulerit ab ingressu Ecclesiæ, & diuinis officiis ipso iure suspenditur per mensem, etsi intra illud tempus se diuinis ingesserit, fit irregularis. Quæ omnia habentur in *cap. 1. de sententia excommunicat. in 6.* Dixi *excepto Episcopo*, quia Episcopus sub prædicto decreto non comprehenditur, cùm illius non fuerit mentio expressè facta, iuxta textum *in cap. quia periculosam de sententia excommunicat. in 6.* Dixi *absque vrgente causa*, nam ea stante non solùm validè, sed licitè verbo tenus excommunicatio proferri potest; siquidem textus *in d. cap. 1. cùm medicinalis de Sententia excommunicat. in 6.* temeritatem requirat, iniquit enim. Si quis iudicum huiusmodi constitutionis temerarius extiterit violator: & notauit Glossa *ibi*, & Stephan. Dauila *de censur. 2. p. c. 1. dub. 3.*

10. Aliquibus placuit prolationem censuræ verbo tenus non solùm illicitam, sed nullam esse, vti docuit Ripa *in Rub. de constitution. num. 18.* motus ex *cap. fin. de sententia, & re iudic.* Et Saytus *lib. 1. thesauri cap. 7. num. 16.* Sed longè verius est solùm esse illicitam, vt tradit Coninch. *disp. 13. dub. 9. conclus. 5. n. 89.* Stephan. Dauila *dicto dub. 3.* Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 6. num. 1.* Nam iure naturæ scriptura necessaria non est. Iure autem positiuo etsi scriptura requiratur in dicto *cap. cùm medicinalis*, non tamen sic necessariò exigitur, vt aliter prolata censura irritetur. Textus verò finalis *de sententia, & re indic.* exigens necessariò scripturam, intelligendus est de sententia punitiua criminis, & decisiua litis, non verò de sententia quæ non tam ad puniendum delictum, quàm ad illud præcauendum, & emendandum ordinatur.

11. Tertiò debet nomine iudicis ipsi reo monitio fieri, si censura contra determinatam personam feratur. Quod si ipse latitet, sufficit fieri ad eius domum, vel in Ecclesia, seu platea, alióve loco publico, ex quo in eius notitiam deuenire possit. Itémque facienda est coram testibus qui de monitione testari possint, vti traditur *cap. sacro, de sentent. excommunicat.* Et docuit Couarruu. *cap. alma mater. 1. part. §. 9. num. 4.* Coninch. *disp. 13. dub. 9. concl. 1.* Suar. *t. 5. de censur. disp. 3. sect. 11.*

Aduerte prædictas conditiones pro latione censuræ per modum sententiæ requisitas esse. Nam censura, quæ à iure fertur per legem, vel statutum ea sola publicatione, & monitione contenta est, quæ ad constituendam legem, seu statutum requiritur, de qua latè dixi *tract. de legib. disp. 1. p. 9. & seqq.*

12. Sed an monitio non solùm censuræ ligamen, sed etiam eius denunciationem præcedere debeat? non satis constat. V. g. commisisti delictum, cui est annexa censura, poteritne iudex te declarare, & denuntiare censura esse ligatum? Respondeo posse, dummodò delictum publicum sit, & notorium, neque illius pœnitueris, vt rectè docuit Abbas *cap. nostram. 1. de iureiurando.* Nauarr. *lib. 5. consilior. cons. 10. de heretic. num. 5. in 1. edit.* Suar. *disp. 3. de censur. sect. 10. n. 18.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. part. 1. cap. 5. num. 6.* colligitúrque ex *cap. de manifesta 2. quæst. 1. cap. euidentia de accusat. c. bonæ memoriæ. 1. de Elect.* ibi, excessus notorius examinatione non indiget. Sed apertiùs constat conclusio ex *cap. reprehensibilis de appellation.* ibi. Præsenti decreto statuimus, vt nec prælati nisi canonica monitione præmissa suspensionis, vel excommunicationis sententiam proferant in subiectos, nisi fortè talis sit culpa, quæ ipso suo genere suspensionis, vel excommunicationis pœnam inducat. Ecce qualiter potest iudex nulla præmissa monitione proferre sententiam, hoc est declaratoriam & denũciatoriam excõmunicationis, vel suspensionis; quando scilicet ipso iure excommunicatio, vel suspensio incursa est. Et ratio videtur manifesta; quia denunciatio non est nouum vinculũ, & censura, vt dixitur *c. pastoralis §. verùm de appellationib.* Ergo non adest causa, ob quam monitio prærequiratur. Debet tamen delictum notorium esse vel per sententiam, vel ipso facto, ita vt nulla tergiuersatione celari possit, aut excusationem admittere; aliàs ea declaratio illicita esset contra ius naturæ, iuridicúmque ordinem procedendi. Præterea requiritur, quod reus delicti non pœnituerit; nam si absolutionem à censura expostulauerit reus, satisfactionémve obtulerit, non est denunciandus, sed potiùs absoluendus iuxta textum *in cap. quã fronte, de appellation.* cùm finis censuræ obtentus sit, qui est delinquentis correctio, & emendatio.

13. Quoad tempus attinet nulla censura expedit die feriato proferri; quia plerunque causæ cognitionem prærequirit, à qua die feriato abstinendum est iuxta textum *in cap. fin. de Feriis.* Et ibi Panormit. *num. 19.* Quod si eo die feratur etiam absque necessitate valida est, vt aliis relatis comprobat Saytus *lib. 1. thesauri casuum, cap. 14 num. 7.* eo quòd ea quæ causæ cognitionem non exigunt necessariò ad sui valorem die feriato gesta valent. *Leg. Actus Cod. de Feriis.* Deũnciatio autem censuræ frequenter die feriato fit si præcedat causæ cognitio die non feriato; quia eo tempore facta in plurium notitiam deuenire potest, vt notauit Saytus *dicto capite 14. numero 10.*

PVNC.

Pvnctvm VI.

In quos censura ferenda est?

1 *Ferri debet in hominem baptizatum, viatorem, rationis compotem.*
2 *Sed an vltra vsum rationis requiratur pubertas, variant Doctores.*
3 *Item debet esse subditus ferentis censuram.*
4 *An omnes assistentes in diaecesi censura à Diaecesano lata ligentur, & econtrà diaecesani extra existentes?*
4 *Remissiuè respondetur.*
5 *Propter diuersas causas duplici censura ligari quis potest.*
6 *Ob eandem causam duplici censura ligari potest, si à diuersis iudicibus lata sit, vel causa multiplicetur.*

1. Censura necessariò ferenda est in hominem, baptizatum, viatorem, rationis compotem, & ferenti potestati subiectum. Vti ex communi sententia tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 13. Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 5. *sect.* 1. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 6. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *part.* 1. *cap.* 4. *num.* 1.

Primò debet esse homo: nam bruta animalia censuræ capacia non sunt, vtpote quæ nec potestati Ecclesiasticæ subduntur, nec culpam committere possunt, ob quam censura fertur. Quod si aliquando Ecclesia creaturas irrationales fidelibus nocentes anathematizat, non est, quia censuram in illas ferat, sed quia illas detestatur, & execratur, sicuti cùm quis proprias culpas, & errores anathematizat. Angeli verò censura ligari non possunt, quia subiecti non sunt Ecclesiæ. Damnati nunquam sunt corrigendi. Beati culpæ expertes sunt.

Secundò debet esse baptizatus, seu fidem in Ecclesia professus; non Paganus, Iudæus, aut Cathecumenus, quia vt inquit Paulus 1. *ad Corinth.* 5. Quid enim mihi de his, qui foris sunt iudicare: non enim Ecclesiæ potestati subiicitur qui Ecclesiam ingressus non est. Secùs verò dicendum est de Hæreticis, Apostatis, & Schismaticis. Qui vtpote baptizati Ecclesiæ potestatem fugere non possunt, vt decidit *cap. de Iudæis*, 45. *dist.*

Tertiò debet esse homo viator, nam mortuus censura ligari nequit, vti ex communi docet Nauarr. *c.* 27. *num.* 13. & *cap.* 28. *num.* 32. Couarruu. *in cap. alma.* 1. *p.* §. 11. *num.* 8. Suar. *disp.* 5. *sect.* 1. Auila 2. *p. cap.* 4. *disp. vnica, dub.* 8. *concl.* 2. Layman. *tract.* 5. *p.* 1. *cap.* 4. *n.* 2. & alij communiter. Colligitúrque ex illis verbis Christi *Matth.* 16. Quæcunque ligaueris super terram. Nam vt rectè expendit Gratian. 24. *q.* 2. Christus Dominus solùm concessit Petro potestatem ligandi, & soluendi eos, qui sunt super terram; quia ipsi tantùm Ecclesiæ subiiciuntur. Explicarique potest in hunc modum; Defunctus nec ratione corporis, neque ratione animæ ligari potest; non ratione corporis; quia est quid inanimatum incapax subiectionis; non ratione animæ; quia est quid spirituale, & inuisibile, subiicique nequit Ecclesiæ visibili. Et præterea si in cœlo, aut purgatorio existit non est in statu, quo mereatur censura affici, vt pote grata Deo si verò existat in inferno corregibilis non est. Ex quo manifestè infertur: si quis mandauit clericum occidere, & ante mandati executionem moriatur censuram nullam incurrere, quia tempore quo illam incursurus erat incapax existit.

Neque his obstat textus *in cap. à nobis el* 2. *de sententia excommunicat.* vbi Innocent III. determinat excommunicatum absolui post mortem posse, redditque rationem; quia Ecclesia potest soluere, & ligare defunctos. Quia vt benè Castro *lib.* 2. *de iusta heretic. punit. cap.* 20. Couarruu. *in dicto cap. Alma,* 1. *p.* §. 11. *num.* 8. Suar. *disp.* 5. *sect.* 1. *num.* 11. textus intelligendus est de absolutione, & ligatione indirecta, non directa, quatenus Ecclesia præcipere potest fidelibus, ne corpus excommunicati, & absque signis pœnitentiæ decedentis sepulturæ sacræ tradant, néve suffragia offerant, vel è contrà si signa pœnitentiæ dederit, potest Ecclesia fidelibus concedere, vt hæc omnia beneficia defuncto impendant. Quod non est absoluere, vel ligare defunctum directè, sed viuos ligare, vel absoluere ab obligatione, quæ illis inest ob censuram, qua defunctus ligatus erat.

Quartò debet esse rationis compos, saltem quando causam censuræ dedit, quia absque culpa censuræ capax esse non potest. Si autem sui compos efficacem causam censuræ contrahendæ dederit, & tempore quo ligandus erat in ebrietatem, vel amentiam etiam perpetuam incidisset, sine dubio ligaretur; quia vsus rationis, libertáque voluntas solùm requiritur ad causam censuræ apponendam, non verò ad ipsam censuram contrahendam, vti docuit Suar. *disp.* 5. *sect.* 1. *n.* 10. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 4. *num.* 3. vnde mandans clericum interficere, & tempore interfectionis ebrius, vel amens existit, non obinde effugit censuram mandato annexam. Ab ea tamen censura (si amentia perpetua est) absolui debet; quia non expedit ligatum esse censura qui per eam corrigi non potest; cùm ipsa censura, vtpotè medicinalis pœna ad correctionem dirigatur, vti notarunt Suar. & Laym. *loc. alleg.* Coninch. *disp.* 13. *dub.* 6. *num.* 45. & *seqq.*

2. Sed an vltra vsum rationis requiratur pubertas? Non constat inter Doctores. Nam Vgolin. *de censur. cap.* 17. §. 3. *num.* 5. affirmat, eo quòd ante illam ætatem non satis percipit ordinem iudiciarium, neque in iudicio admittitur ad se defendendum, vel agendum iuxta textum *in cap. vlt. de iudiciis in* 6. Sed dicendum est censuræ à iure latæ impuberem rationis compotem capacem esse; quia nullo iure eximitur, & cùm culpam committere possit, cui censura annectitur, non est cur à censura excusetur, supponítque textus *in cap.* 1. & *vlt. de sentent. excommunicat.* Et tradit Suar. *disp.* 5. *sect.* 1. *num.* 17. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 6. *num.* 45. Gasp. Hurtado *tract. de censur. difficult.* 7. *n.* 30. Idem videtur dicendum de censura lata per statutum, nisi contrarium ex consuetudine constet; quia ad hanc censuram imponendam non est opus impuberem citari, nec in iudicio comparere, vt supponunt prædicti Doctores. At si censura sententia speciali ferenda sit, credo aduersus impuberem ferri posse, tametsi id non sit conueniens. Priorem partem mihi persuadet; quia esto impubes ordinem iudiciarium ignoret, de illo instrui potest, sicuti alij puberes ordinem iudiciarium ignorantes instruuntur. Item medio procuratore, & tutore respondere in iudicio potest. Secundam partem probat mihi vsus, & consuetudo satis recepta, nunquam ferendi censuram directè contra impuberes. Notanter dixi *directè*, nam indirectè, & consequenter non est dubium, impuberes censura ligari, vt contingit in interdicto generali populi, quod impuberes vsum rationis habentes comprehendit.

3. Quintò debet esse subditus ferentis censuram, aliàs censura ab ipso lata ligari non poterit: non enim superior suam iurisdictionem, & superioritatem in aliam

alium quàm in sibi subditum exercere valet, vti est manifestum, & colligitur ex *cap. à nobis* 21. *de sententia excommunicat.* & *cap. cùm inferior* 16. *de maiorit.* & *obedient.* & tradunt omnes. Ex qua doctrina fit Pontificem nullatenus ligari censura posse, quia superiorem in terris non habet. Leges namque ab ipso latæ comparatione ipsius vim coërciuam non habent, quippe nullus sibimet præceptum imponere potest. Extra Pontificem omnes alij fideles rationis vsum habentes ligari censura possunt, saltem comparatione Pontificis, quia Pontifici subiiciuntur. Rex verò, & Imperator ob eorum supremam dignitatem eximuntur à iurisdictione Episcopi, ne possint vlla censura ab ipsis lata ligari, vt dixit Siluest. verbo *excommunicatio. num.* 10. Stephan. Dauila pluribus relatis 2. *p. de censur. cap.* 4. *disp. vn. dub.* 4. Episcopi generali iuris constitutione sententia, vel mandato non ligantur, nisi de illis fiat expressa mentio, iuxta textum *in cap. Quia periculosum de sententia excommunicat. in* 6. quod solùm de suspensione, & interdicto loquitur, non de excommunicatione, vt aduertit Suar. *t.* 5. *disp.* 5. *sect.* 4. *num.* 3. Deinde Concilium prouinciale, & generale, & quælibet alia communitas ligari potest censuris suspensionis, & interdicti, vtpote quæ non exigunt culpam in omnibus, sed in odium delinquentium innocentes suspenduntur, vel interdicuntur. Secùs verò in censura excommunicationis vtpote grauiori, & directè priuatiua vsu spiritualium bonorum ex *cap. Romana de sententia excommunicat. in* 6. Quocirca vt excommunicatio validè feratur, debent nocentes communitatis cognosci, & aduersus illos tantùm sigillatim promulgari, vti docuit Nauarr. *dicto cap.* 17. *n.* 13. Auila *dub.* 6. & alij apud ipsos. Neque his obest, quod censura feratur aduersus quemcunque qui ex hac communitate deliquerit, vel delictum commisit, si non satisfecerit; quia ex ipso delicto determinatur persona censura liganda.

4. Controuersia autem grauis est, an omnes existentes in Diœcesi censura à Diœcesano lata ligentur, & è contra, an existentes extra Diœcesim censura suæ Diœcesis afficiantur? Sed hanc difficultatem resolui *tract.* 3. *de legib. disp.* 1. *pun.* 24. §. 3. 4. *&* 5. ibi enim enumeraui qualiter teneantur peregrini legibus, & præceptis loci quà transeunt, qualiterque ligentur legibus, & præceptis sui domicilii, pœnisque præcepto, & legibus annexis affici possint. Neque occurrit aliquid noui addendum.

5. Superest dicendum; an possit quis duplici censura eiusdem rationis ligari, duplici inquam excommunicatione, suspensione, vel interdicto? Ratio dubitandi est, quia priuatio non suscipit magis, & minus; cùm igitur quælibet ex his censuris sit priuatio spiritualium bonorum, nequit posita vna censura, alia eiusdem rationis succedere. Et confirmo, duæ priuationes eiusdem numero formæ esse nequeunt in eodem subjecto. Ergo nec duæ excommunicationes, nec duæ suspensiones, aliàs essent duæ priuationes formales eiusdem numero formæ.

Nihilominus communis est sententia propter diuersas causas posse aliquem diuersis censuris eiusdem rationis ligari: vti docuit Siluest. *excommunicatio.* 1. *num.* 10. Sotus *in* 4. *d.* 22. *q.* 2. *art.* 2. *concl.* 3. Couarruu. *in cap. alma.* 1. *p.* §. 11. *num.* 13. Suar. *de censur. t.* 5. *disp.* 5. *sect.* 3. Vgolin. *tab.* 1. *de censuris. cap.* 16. §. 3. Molina *tract.* 3. *disp.* 41. *num.* 3. *&* 7. Nicolaus Garcia 8. *p. de benefic. cap.* 3. *num.* 86. Et colligitur ex variis textibus. Nam Clement. 2. *de sententia excommunicat.* excommunicantur qui contra priorem excommunicationem, & denunciationem procedebant, scilicet sacris assistendo. Et *cap. cùm pro causa de sententia excommunicat.* declaratur duplici censura innodatum esse, qui violentas manus in clericum iniecit, & Ecclesiæ immunitatem violauit, duplicique absolutione indigere, vel vna vtramque causam respiciente, vt notat ibi Abbas, & Doctores communiter. Idem probatur ex *cap. officij de sententia excommunicat.* & *cap. Capitulum sanctæ Crucis, de rescriptis. Cap. Engeltrudam.* 3. *q.* 4. *cap. ita quorundam de Iudæis, & aliis.* Ratio, quia excommunicatio, & quælibet alia censura non tam est priuatio, quàm vinculum morale causans priuationem: atqui vinculum morale multiplicari potest, tametsi priuatio non multiplicetur, vt manifestè patet in peccatis mortalibus, quorum quodlibet ita priuat hominem gratia, vt etiam aliud quantum ex se est priuet. Quare si directè vnum peccatum remitteretur non conferendo gratiam aliud remissum non esset, sed adhuc homo gratia priuatus maneret. sic in præsenti dicendum est. Fatemur namque priuationem in se non suscipere magis, & minus; benè tamen in ordine ad causam, vt patet in supradicto exemplo de peccatis. Et in naturalibus est res manifesta. Cubiculum namque priuari luce potest ex multiplici ratione impediente, tametsi vnica lucis priuatio existat. Sic homo multiplici censura eiusdem rationis priuari potest bonis Ecclesiæ, tametsi vnicam priuationem habeat; quia censura non est formaliter priuatio, sed priuationis causa.

6. Adde non solùm ob diuersas causas, sed etiam ob eandem te posse duplici censura eiusdem rationis ligari, si à diuersis iudicibus à iure, vel ab homine lata sit, adsitque respectu cuiuscunque iudicis specialis contumacia, & inobedientia, sicuti docuit Abbas *in cap. grauem num.* 5. *de sententia excommunicat.* Suar. *d. disp.* 5. *sect.* 2. *num.* 13. Nam esto ibi sit eadem causa materialis, est tamen diuersa causa formalis, scilicet, diuersa contumacia, & inobedientia. Verùm quando ob contumaciam aggrauantur censuræ ab eodem iudice procedente inquam ad denunciationem, & anathema, diuersa censura non ligatis, neque duplici absolutione indiges, vt aduertit Suar. *suprà, num.* 18. quamuis ante denunciationem excommunicatio reseruata non esset, quæ post denunciationem reseruata est.

Quinimo existimo, quotiescunque transgressiones eiusdem censuræ multiplicantur, toties censuras multiplicari. Vnde si modò percutias clericum, & deinde alium duplici excommunicatione innodaris; quia duplicem causam, quibus est annexa censura apposuisti, & tradit Suar. *disput.* 5. *sect.* 3.

PVNCTVM VII.

Quam ob causam censura ferenda est.

1 *Pro culpa ferenda est censura.*

2 *Pro culpa veniali, nec excommunicatio, nec suspensio, neque interdictum ferri potest, vt communiter feruntur.*

3 *Aliqui censent peccatum mortale sufficere, si interiùs consummetur.*

4 *Verius est requiri exteriùs esse consummatum.*

5 *Satisfit oppositis fundam.*

6 *Non solùm debet esse peccatum mortale externum, sed specialiter ab Ecclesia prohibitum.*

7 *Quinimo debet esse prohibitum sub commi- natione censuræ incurrendæ.*

8 *Non*

8 *Non potest ferri pro peccato præterito in eius punitionem.*
9 *Proponuntur obiectiones, & soluuntur.*
10 *Peccatum ob quod censura contrahitur debet esse completum secundùm proprietatem verborum.*
11 *Aliquibus placet censuram impositam contra facientes, seu committentes delictum comprehendere mandantem, & consulentem.*
12 *Verius est oppositum.*
13 *Temperatur doctrina, ne procedat, cùm lex inutilis redderetur.*
14 *Satisfit oppositis fundam.*
15 *Qualiter reuocato mandato, vel consilio incurras censuram contra mandantem, vel consulentem impositam.*
16 *Delinquens aduersus præceptum sub censura impositum, non duplex peccatum, sed vnum tantùm committit.*

1. OMnes conueniunt censuram infligi non posse nisi pro culpa; quia est pœna medicinalis, quæ necessariò supponit culpam corrigendam. Est tamen notandum discrimen inter excommunicationem, suspensionem, & interdictum, quòd excommunicatio, quia est grauissima pœna, nemini alteri à delinquente infligitur. Secùs verò est in suspensione, & interdicto, quæ vltra nocentes innocentes ligant, vt citius nocentes resipiscant, videntes sua causa innocentes grauari, sicuti notauit Couarruu. *cap. alma mater*, 1. *p.* §.9. *num*.3. Deinde hæc culpa debet esse censuræ proportionata, aliàs committetur iniustitia, vt colligitur *ex cap. sacro.* & *cap.* 1. *de sententia excommunicat. in 6.* & *cap. fœlicis, De Pœnis, in 6.* ibi: iudex pœnam metietur ex culpa.

2. Dubitant tamen Doctores; an ob culpam venialem censura inferri possit? Et breuiter respondeo, neque excommunicationem maiorem, nec suspensionem, aut interdictum prout communiter feruntur ob culpam venialem iniungi posse; quia sunt pœnæ grauissimæ, ac proinde culpæ leui improportionatæ, vti tradunt ex omnium sententia Coninch. *disp.*13. *dub.*8. *concl.*2. Suar. *disp.*4. *sect.*4. Sanch. *lib.* 6. *moral. cap.*4. *num.*55. Paul. Layman, *lib.*1. *sum. tract.* 5. *cap.*5. Vazq. *1.2. disp.*158. *cap.*5. Gaspar Hurtado *tract. de censuris disp.* 10. *num.* 43. & de excommunicatione maiori. Et idem fermè est de aliis censuris, colligitur apertè ex Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* Et *ex cap. Nemo Episcoporum. Cap. nullus sacerdos.* 11. *quæst.* 3. & tradit vltra superiùs relatos Nauarr. *cap.*27. *num.*9. Couarruu. *cap. alma mater.* 1. *p.* §.9. Auila 2. *p. de censur. cap.*5. *disp.*1. *dub.* 2. Et licèt in aliquibus textibus videatur ob causam leuem excommunicatio ferri, vt in *cap. si quis* 23. *dist.* & aliis non est reputanda illa causa leuis absolutè, nam vt rectè explicat Coninch. *disp.*13. *dub.* 8. *concl.* 2. causa quæ per se spectata leuis est sæpè ex circunstantiis grauis redditur. Ex quo fit manifestè quoties ex ignorantia, vel inaduertentia, vel alia de causa excusatur quis à grauitate culpæ, cui excommunicatio, suspensio, vel interdictum annexa sunt, excusari ab illis incurrendis, vt benè aduertit Layman. *d. cap.*4. *num.*1.

Notanter dixi excommunicationem maiorem, suspensionem, & interdictum prout frequenter feruntur non posse ob veniale peccatum iniungi; quia excommunicationem minorem latam à iure conueniunt ferè omnes Doctores, vt *disput. sequenti* videbimus, ob peccatum veniale incurri; quia esto videatur maximis bonis priuare scilicet Sacramentorum receptione; at facillimo negocio tolli potest; cùm quilibet sacerdos facultatem habeat ab ea absoluendi. Et idem est de hac excommunicatione minori, si ab homine generaliter iniungeretur; nec reseruaretur. At dari potest aliqua suspensio, aliquódque interdictum personale purum à iudice generaliter latum, nec reseruatum minoribus commodis spiritualibus priuans, quàm excommunicatio minor; & æquè facilè absoluendum. Ergo potest ob culpam venialem iniungi, sicuti latè explicat Gasp. Hurtado *de censur. difficult.* 10. *num.*44. *& seqq.*

3. Sed an hoc peccatum mortale sufficiat, esse interius consummatum, vt censura ligari possis? discordant Doctores. Nam Glossa *Clement.* 1. *de Heretic.* & alij quos accuratè recensent Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.*8. *num.*2. Farinacius *de heresi. quæst.* 192. §. 1. Barbosa 2. *p. de potest. Episc. allegat.* 40. *à num.* 6. affirmant, quia Ecclesia habet iurisdictionem in actus merè internos, cùm eius potestas sit spiritualis. Ergo potest actus merè internos punire. Antecedens variis exemplis declaratur. Primò dispensat, irritátque votum purè mentale. Secundò absoluit à peccatis interius consummatis, eáque reseruat. Tertiò obligat ad actum fidei supernaturalem, quando res fidei proponit, aut de fide quis examinatur. Quartò: iudex obligatus defendere clericum à percussione si id nolit incidit in excommunicationem canon. *si quis suadente.* At hæc nolitio internum quid est. Quintò in Clement. *multorum de heretic.* §. *verum*, excommunicantur inquisitores qui odio, vel amore ducti aliquid contra sui muneris obligationem omittunt, vel faciunt. Ad idem referuntur excommunicationes latæ sub hac conditione, si quis præsumpserit, si quis ausu temerario, si quis dixerit, vel crediderit, & quæ sunt conditiones, de quibus. Ecclesiæ constare non potest, cùm interius consummentur.

4. Sed contraria sententia, scilicet ad incurrendam censuram non sufficere actum purè internum verior multò est, vti probaui *tract.* 4. *de fide; dispur.* 3. *pun.* 3. *in princ.* Et vltra Doctores ibi relatos eam docent Nauarr. *cap.*23. *num.* 38. & *cap.* 27. *num.*56. Couarruu. *reg. peccatum.* 2. *p. num.* 7. Suar. plures referens *disp.*4. *de censur. sect.* 1. Stephan. Dauila 1. *p. dub.*10. Coninch. *disp.*13. *dub.* 8. *concl.* 4. *n.* 71. Gaspar Hurtado *tract. de censur. difficult.* 11. *num.* 49. Vazq. 1.2. *disp.* 160. Paulus Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. 1. *p. cap.* 5. *num.* 1. colligitúrque apertè ex *cap. cogitatio de pœnitent. dist.* 1. ibi, cogitatio non meretur pœnam lege ciuili cum suis terminis contenta est, vbi Glossa inquit, non meretur pœnam ab homine, secùs à Deo. Et *cap. de simonia* dicitur dationem procedentem ex animo simoniaco, si hîc non prodatur exteriùs ab Ecclesia non puniri. Ratio videtur manifesta; nam Ecclesia est sensibilis, & visibilis, non igitur potestatem habere potest in id quod inuisibile, & insensibile est, quale est peccatum interius consummatum. Et confirmo peccata interna, quæ exteriùs non prodeunt, Ecclesia non potest iudicare, vtpote quæ sibi ignota sunt, ergo neque de illis potest legem ferre. Nam vt inquit D. Thom. 1. 2. *quæst.*91. *art.*4. de his potest homo legem ferre, de quibus potest iudicare, & licèt aliqua peccata, quæ in actum externum prodeunt ita sint occulta, vt Ecclesia non possit de ipsis sententiam specialem ferre; id tamen est per accidens: ex se enim manifesta sunt, iudicióque Ecclesiæ subiecta; siquidem

dem sensibus hominum subiiciuntur, ideóque Ecclesia ea per generalem sententiam punit, tametsi nominatim, & specialiter ea punire nequeat.

5. Fundamentum verò oppositæ sententiæ non vrget. Admitto námque potestatem Ecclesiæ esse spiritualem, sed quia in hominibus inest qui corporales sunt, non extenditur ad res purè spirituales sed quatenus per corporales manifestantur. Secundò respondeo potestatem Ecclesiæ esse spiritualem non physicè, sed moraliter, hoc est esse spiritualem, quatenus res pertinentes ad spiritum, & animarum salutem spectat. Ex quo non infertur respicere debere ea, quæ sunt physicè spiritualia, vt sunt actus interni. Ad primam probationem antecedentis dico parentem irritare posse vota filiorum, & superiorem vota illorum, qui pleno iure sibi subduntur, quia si subditi superiori, & filij parenti subiiciuntur integrè, & perfectè, atque adeò quoad propriam voluntatem, & vim se obligandi, & ratione huius dominij vota irritari possunt. Verùm hoc dominium non est sufficiens, vt patet filiis, & superior subditis præcipere actum purè internum possint, quin minus illud punire; quia ad obligationem præcepti, & pœnæ requisitum est, vt aliquo modo actus sit illis cognoscibilis. Adde dispensationem, & irritationem non versari propriè circa actus internos, ipsi enim transierunt, sed circa obligationem moralem inde resultantem, & moraliter perseuerantem, quam obligationem nunquam Ecclesia soluit quousque sibi manifestetur. Ad secundum absoluit Ecclesia à peccatis purè mentalibus, dummodò sibi fiant manifesta. Quando verò ea peccata reseruat, non est, quia iurisdictionem in ea exerceat, sed potiùs iurisdictionem circa ipsa negat, sicuti poterat negare iurisdictionem in omnia peccata. Ad tertium, non obligat Ecclesia ad actum fidei merè internum, sed hæc obligatio ex lege diuina, & naturali prouenit proposita veritate credenda. Ad quartum non defendere clericum omissio est externa, & sensibus cognoscibilis. Ad quintum sententia exterior iniusta illorum inquisitorum, qui in ea proferenda odio, vel amore ducti fuerunt, punitur. Et licèt illa praua intentio cognosci ab Ecclesia non posset, hoc non obest quin possit actum externum ei coniunctum punire; quia ea coniunctio solùm est conditio ad actum externum puniendum, punitio autem in eam conditionem non fertur. Quod non est censuram ad actus interiores extendere, sed censuram in actus externos latam limitare, & coarctare. Poterat enim Ecclesia externum illum actum iniustitiæ, quomodocunque fieret, punire. Quod verò illum non puniat, nisi quando coniunctus est cum praua intentione benignitas est, & limitatio suæ potestatis, & rigoris. Ad vltimum respondeo illam particulam *vel*, si quis dixerit, vel crediderit positam frequenter in decretis intelligendam esse copulatiuè: hoc est si quis dixerit, atque crediderit. Si autem intelligatur disiunctiuè præstat hunc sensum. Si quis dixerit verbis, vel crediderit factis, vel nutibus, aliísque signis in facie Ecclesiæ manifestis anathema sit.

6. Porrò non solùm debet esse peccatum mortale externum, sed necessarium est vt sit peccatum specialiter ab Ecclesia prohibitum, aliàs delinquens non esset Ecclesiæ contumax, & inobediens. Censuræ autem institutæ sunt ad medendam contumaciam, & inobedientiam Ecclesiæ, vti fatentur omnes. Ergo. Atque ita docent ex communi sententia Sotus *in 4. d. 22. quæst. 1. art. 2. conclus.* 4. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 9. Suar. *disp.* 5. *sect.* 5. *num.* 6. Egid. *disp.* 13. *dub.* 8. *concl.* 6. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 5. *num.* 2. Stephan. Dauila 2. *p. cap.* 5. *disp.* 1. *dub.* 10. Vazq. *de excommunicat. dub.* 12. Gaspar Hurtado *de censur. difficult.* 12. *num.* 54. Et colligitur apertè ex *cap. ex parte* 1. *de verborum significat.* Et *cap.* 1. *de sententia excommunicat. in* 6.

7. Quinimo existimo non solùm debere esse peccatum mortale ab Ecclesia prohibitum sub comminatione censuræ incurrendæ, vti docuerunt Suar. Auila, Egid. Paul. Layman. *loc. alleg.* & communiter Doctores. Nam censura infligi non potest sine monitione, vt superiùs dictum est; aliàs non esset pœna medicinalis, vt deciditur *cap.* 1. *de sententia excommunicat.* in 6. Ergo infligi non potest, quin superior moneat de censura incurrenda, ergo quin præceptum imponat sub comminatione censuræ.

8. Hinc collige censuram ferri non posse pro peccato præterito in eius punitionem, sed necessariò ferendam esse pro peccato futuro præcauendo, vel in præteriti satisfactionem, vti docuit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 9. Vgolin. *de censuris tab.* 1. *cap.* 9. §. 5. Couarruu. *in cap. alma* 1. *p.* §. 9. *num.* 4. & §. 10. *num.* 1. *& seqq.* Suar. *disp.* 4. *sect.* 5. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 9. *num.* 78. Paul. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 5. *num.* 3. Et constat ex *dicto cap.* 1. *de sententia excommunicat. in* 6. Nam cùm censura ex sua institutione habeat esse medicinam præseruatiuam, & coërciuam peccati, vti colligitur ex *toto lib.* 5. *&* 6. *decretalium, tit. de sententia excommunicat.* nequit pro peccato purè præterito iniungi. Nam illud, quatenus præteritum est, mederi non potest, sed punire.

9. Contrarium huius corollarij docuit Caietan. 2. 2. *quæst.* 69. *art.* 2. Almain. *de potest. Ecclesiæ*, *cap.* 10. Cordoba *lib.* 2. *qq. quæst.* 27. §. *sed ad exaltationem*. Mouentur ex variis textibus, in quibus videtur censura ferri pro peccato præterito. Primò ex *cap. quidam*, 5. *quæst.* 1. vbi Gregor. excommunicauit libelli cuiusdam authorem, nisi se proderet, & malitiam fateretur, aut libelli veritatem probaret, ad quod nulla ratione videbatur obligatus, ne se periculo vitæ exponeret. Secundò ex *cap. inter querelas*, 23. *quæst.* 4. vbi reprehendit idem Gregor. Episcopum, eo quòd in sua causa excommunicationis sententiam tulerit pro vindicanda iniuria sibi facta, quam sententiam non censet fuisse nullam. Tertiò ex *cap. duo sunt* 96. *dist.* vbi refertur Innocentium excommunicasse Arcadium, & Ambrosius Theodosium ob factum absolutè præteritum. Quartò ex *cap. Guillisarius.* 23. *q.* 4. vbi Siluerius Papa anathematizauit eos, qui eum comprehenderunt, miseráurque in exilium. Quintò ex *cap. vlt.* 2. *quæst.* 1. vbi Nicolaus Papa duos Episcopos absque vlla monitione excommunicat; eo quòd Lothario in suis sceleribus fauerent.

Sed hæc parum vrgent, vt à communi sententia recedamus. Quare ad primam respondeo, Gregorium ibi non excommunicasse libelli authorem, nisi se proderet, sed vsum sanctissimæ Eucharistiæ sub excommunicatione interdixisse, donec se manifestaret; quia ad id videbatur obligatus, etiã cùm periculo vitæ, cùm grauissima infamia irrogata aliter deleri non posset. Ad secundum. Episcopus ille non tulit sententiam excommunicationis pro iniura sibi facta præcisè, sed vt sibi fieret competens satisfactio: reprehenditur tamen & meritò à Pontifice, eo quòd in propria causa per modum sententiæ, & vindictæ sententiam excommunicationis tulerit; est enim id alienum à Pastore Ecclesiæ, cui solùm in defensionem propriam permittitur gladio excommunicationis vti. Ad tertium Innocentius excommunicauit Arcadium, & Ambrosius Theodosium nisi resipiscerent, & tanti facinoris satisfactionem exhibuerint, ideóque

ideóque posita satisfactione statim fuerunt absoluti. Ad quartum Siluerius non tam excommunicauit qui eum comprehenderát, miseráńtque in exilium, quam declarauit esse excommunicatos. Vel dic excommunicasse; quia in exilio eum detinebant, vt constat ex ipso capite. Ad vltimum illi Episcopi non excommunicantur in illo textu, sed deponuntur ab officio sacerdotali; quod ob culpam præteritam fieri potest, cùm depositio censura non sit.

10. Deinde peccatum illud externum, ob quod censura contrahenda est, debet esse completum in suo genere secundùm proprietatem verborum, quæ in præcepto, seu lege infligente censuram, continentur; quia leges pœnales strictè, & propriè sumendæ sunt. Vti ex communi docet Nauarr. *lib. 5. consilior. tit. de sententia excommunicat. cons. 37. num. 2.* Suar. *disp. 4. sect. 3. num. 7.* Auila 1. *part. de censur. dub. 11.* & 2. *part. cap. 5. disp. 3. dub. 5.* Sanch. *lib. 3. de matrim. disp. 2. n. 5. sub finem.* Coninch. *disp. 13. dub. 8. concl. 7.* Colligitúrque apertè ex *cap. perpetuo sanctionis. de Elect. in 6.* vbi dicitur eligentes indignum non incurrere iuris pœnas, nisi adeò in eo perstiterint, quòd ex eorum votis communis electio subsequatur.

11. Hinc oritur quæstio; an censura imposita contra facientes, seu committentes aliquod delictum comprehendat mandantes seu consulentes committi? Aliquibus nempè Siluestro verbo *excommunicatio 9. num. 79.* & Rosellæ *eodem 1. casu 43. num. vlt.* placet comprehendi, quia mandans, seu consulens delictum absolutè dici potest delictum committere, vti docent multi relati à Paciano *tract. crimin. lib. 9. cap. 32. num. 1.* nam esto illud physicè non committat; committit tamen moraliter, & secundùm communem æstimationem. Et fortè ob hanc causam in *cap. mulieres de sententia excommunicat.* deciditur mandantes clericum percutere eadem excommunicatione ligari, qua ligantur percutientes in *cap. si quis suadente 17. quæst. 4.* & redditur ibi ratio. Cùm is committat verè cuius authoritate, & mandato delictum committi probatur. Et *cap. nuper eodem tit. in vers. in primo quidem art.* inquit textus cum facientem, & consentientem par pœna constringat. Et *reg. is damnum de Regul. iuris in 6.* vbi is damnum dat, qui iubet damnum dari, & *leg. nihil interest, ff. Ad leg. Corneliam de Siccariis.* Nihil interest, ait textus, an quis occidat, an causam mortis præbeat. Et *c. ita quorundam de Iudæis* excommunicantur deferẽtes prohibita ad Sarracenos. Et *c. significantia, eodem tit.* declarantur eam excommunicationem incurrere, siue propria persona, siue per nuntios deferant. Denique in *cap. nuper.* Et *cap. si concubina de sententia excommunicat.* excommunicantur participantes in crimine criminoso cum excommunicato. At mandans, & consulens fieri delictum, cui est annexa excommunicatio participat in crimine, ob quod incurrit excommunicationem illud admittens. Ergo.

12. Nihilominus longè probabilius est, censuram latam aduersus committentem aliquod delictum non afficere mandantem, seu consulentem, nisi aliunde in lege, seu præcepto exprimantur. Sic docuit Siluest. sibi contrarius loquens de excommunicatione, verbo *excommunicatio vlt. quæst. 4. dicto 3.* Caiet. *eodem* paulò post *princ.* Armilla *num. 2.* Tabiena 5. *casu 49. num. vlt.* Nauarr. *cap. 27. num. 51.* Metina *lib. 1. sum. cap. 11. §. 2. in princ.* Henriq. *lib. 13. de excommunicat. cap. 17. num. 2.* & *cap. 21. num. 1.* Bartholom. de Ledesma *de excommunicat. dub. 6.* & generaliter de omnibus censuris id docent Sanch. *lib. 3. de matr. disp. 49. num. 2.* Egid. *disp. 14. num. 188.* Auila 2. *part. cap. 5. disp. 3. dub. 2.* Gaspar Hurtado *tract. de censuris difficult. 14. num. 53.* & alij. Moueor; quia leges imponentes censuram; vtpote odiosæ, & pœnales strictè sumendæ sunt: at mandans, & consulens delictum propriè, & in rigore dici nequit illud delictum facere, vti docet Bart. *leg. si is qui pro emptore à num. 56. ff. de Vsucapionib.* & meliùs *leg. sed si vnius §. seruus num. 2. ff. de iniuriis.* Iason *leg. si quis id. num. 36. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Iulius Clarus *lib. 5. recept. § fin. quæst. 89.* & alij plures quos refert, & sequitur Pacian. *d. tract. crim. lib. 9. cap. 32. num. 2.* Et conuincitur ex eo quòd mandatum, & consilium præcedunt factum, & ad ipsum perpetrandum diriguntur, illiúsque sunt causæ morales. Non igitur sub facto comprehendi debent; atque ita vt diuersa, & distincta ponuntur in *c. si quis viduam 50. dist.* ideóque ius cùm censuram proferre intendit non solùm aduersus facientes, sed consulentes, seu mandantes id explicat, vt patet in *cap. felicis de Pœnis in 6.* & *Clem. si quis suadente, eodem tit.* & ex pluribus excommunicationibus Bullæ cœnæ.

13. Temperat autem Sanch *d. disp. 48. num. 4. circa finem.* Et Egid. *d. disp. 14. dub. 15. num. 188.* ne supradicta doctrina locum habeat, cùm lex redderetur fermè inutilis, & frustratoria, nisi mandantes comprehenderet, quæ fuit doctrina Glossæ finalis *cap. 2. de vsuris in 6.* Felini *cap. translato, num. vlt. vers. tertiò nota de constitutionib.* Et aliorum, quos refert, & sequitur Couarruu. 3. *var. cap. 3. num. 9.* colligitúrque ex *cap. si ciuitas de sententia excommunicat. in 6.* vbi declaratur interdictum generale ciuitatis extendi ad suburbia, ne sententia illa interdicti frustraretur; nam (vt inquit textus) licèt prædicta suburbia videantur aliàs murorum ambitu terminari, hoc tamen casu ne vilipendi valeat sententia interdicti, expedit interpretationem fieri latiorem. Et notandum est verbum *interpretationem*, quod indicat non nouam legem constitui, sed interpretationem fieri constitutæ.

14. Neque obstant opposita fundamenta: Fateor namque mandantem, & consulentem absolutè dici delictum committere, sed non proprio, & rigoroso sensu: hic enim non moralem factionem, sed physicam requirit. Vti colligitur tum ex supradictis, tum ex *cap. vt fama in fine de sententia excommunicat.* ibi: cum hoc non ipsi, sed illi quorum authoritate id faciunt facere videantur. Nam verbum *videantur* non proprietatem, sed fictionem importat iuxta Gloss. *leg. Nemo 5. ff. de restitutionib. in integrum*, verbo *pollicetur.* Et ibi Bart. *num. vnico.* Tum ex *cap. 2. de clericis pugnantib. in duello*, vbi pugil verè homicida dicitur, non autem mandans. Ad textum *in cap. mulieres* respondeo mandantem verè committere in legem prohibentem percussionem, non tamen verè percutere, ideóque sub lege statuente censuram percutientibus non comprehendi. Vt verò comprehenderetur necessaria fuit noua illa lex, & decretum *d. cap. Mulieres.* Ad textum *in cap. Nuper*, dic intelligendum esse non de eadem pœna secundùm proprietatem, sed secundùm similitudinem, cùm consentientes in legem verè delinquant. Eodem modo respondeo ad *reg. is damnum.* Et ad *leg. nihil interest*, fieri quidem delictum à mandante, vel consulente interpretatiuè, & moraliter, & secundùm communem æstimationem, sed non physicè, & propriè, vt latiùs dixit Pacian. *tract. crimin. lib. 9. cap. 32. num. 2.* Ad textum *in cap. ita quorundam*, & *cap. significauit*, respondeo excommunicationem latam aduersus deferentes arma Sarracenis extendi ad eos qui per interpositas personas ea arma detulerint: non quia idem sit deferre per se, vel per interpositam personam, vt benè aduertit Nauarr. *c. 27. num. 51.* sed ne lex pœnalis frustratoria redderetur, ob quam causam de vno casu ad alium extenditur, vt latè

latè probaui *tract. de legib. disp. 5. pun. 3.* Ad textum *in cap. nuper*, & *cap. si concubina*, respondeo excommunicari participantes cum excommunicato postquam incidit in excommunicationem, & declaratus est; secùs qui cum illo ante excommunicationem incursam participarent.

15. Sed quid si mandatum, vel consilium reuocasti, antequam mandatarius, vel consiliarius mandatum, vel consilium exequerentur, incurres in censuram latam aduersus mandantem, vel consulentem? Certum est, si mandatum, vel consilium reuocasti efficaciter, ita vt causa moralis operis prudenter præsumi non possint, te liberum esse à censura; quia in tantum mandatum, vel consilium puniuntur censura, quatenus in delictum influunt, illiúsque sunt causa. Econtrà verò, si mandatum, vel consilium fictè reuocasti, censuram non effugis; quia verè in delictum influis, & illius es causa moralis, & in his ferè omnes Doctores conueniunt. Quocirca difficultas est; an incidas in censuram latam aduersus mandantem, vel consulentem, si reuocares mandatum, vel consilium quantum posses, cùm tamen de facto non reuocentur, vel quia mandati, seu consilij reuocationem notam facere mandatario, seu consiliario non potuisti; vel quia rationes allatæ ad reuocandum consilium inefficaces fuerunt? Affirmat Coninch. *disp. 14. dub. 15. conclus. 3. num. 183.* & alij relati à Suar. *disp. 44. sect. 3. num. 7.* Mouentur, quia hæ censuræ latæ sunt aduersus eos, quorum consilio, vel mandato facinus est perpetratum, sicuti in præsenti contingit. Neque obest quod mandati, vel consilij pœnitueris; siquidem pœnitentia efficaciam mandati, vel consilij non sustulit, aliàs mandans, vel consulens homicidium, ex quo mandato, vel consilio homicidium fieret vitaret irregularitatem, & obligationem restituendi, si ante factum pœniteret.

Sed rectiùs contrarium docuerunt Innocent, *in cap. mulieres de sentent. excommun.* Tabiena *excommunicatio 5. casu 1. num. 35.* Stephan. Dauila *2. part. de censur. disp. 3. dub. 7.* Gaspar Hurtado *de censuris difficult. 15. num. 68.* eo quòd ea reuocatione, & pœnitentia posita non causas culpabiliter opus medio mandato, & consilio dato, sed omnino inculpabiliter, cùm culpa præterita media pœnitentia deleta sit. Ergo non incurris censuram, quæ vt pote pœna medicinalis solum afficere potest actu delinquentes inobedientes, & rebelles, non verò eos qui ab inobedientia, rebellione, delictóque recesserunt. Secùs verò est de pœna irregularitatis, & de obligatione restituendi, quæ ob delictum præteritum actu innocentem afficere possunt.

16 Ad extremum aduerte delinquentem aduersus præceptum sub censura impositum regulariter non duplex peccatum, sed vnum tantùm committere, quale committeret, si res illa seclusa censura prohiberetur. V.g. prohibitum est furtum sub excommunicatione non ex alio motiuo quàm iustitiæ; furaris; peccatum tantùm iniustitiæ committis; quia solam iustitiam lædis. Nam estò Ecclesiæ inobedias; ea inobedientia non continet specialem malitiam; sed in iniustitia imbibitur, vti docuit Cordob. *in sum. q. 11.* Stephan. Dauila *2. part. de censur. cap. 5. disp. 1. dub. 11.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. part. 1. cap. 5. n. 1. vers. nota.* Gaspar Hurtado *tract. de censur. diffic. 17. n. 73.*

***

PVNCTVM VIII.

Quibus ex causis à censura incurrenda excuseris.

1 *Excusaris, si deficiat ex parte ferentis potestas, quæ per appellationem suspendi potest.*
2 *Hæc appellatio interponi potest ante tempus signatum censuræ incursioni.*
3 *Vt appellatio hunc effectum suspendendi censuram habeat debet esse legitima.*
4 *Item debet incursionem præcedere.*
5 *Secundò excusaris à censura incurrenda ex consensu illius, in cuius fauorem lata est.*
6 *Transacto termino à creditore prorogato in censuram incidis, tametsi alij contrarium censeant.*
7 *Excusaris à censura, si illius ignorantiam habeas.*
8 *Stante dubio iuris, vel facti post debitam diligentiam non es reputandus censura ligatus.*
9 *Apponitur quædam limitatio pro obtinenda Ecclesiastica dignitate.*
10 *Excusaris à censura, ratione grauis metus.*
11 *Si sub censura tibi interdicatur quod aliàs iure naturali est prohibitum, negant, aliqui te excusari à censura ratione metus. Sed oppositum verius est.*
12 *Excusaris à censura, si innocens sis.*
13 *Affirmant plures si in foro externo proberis nocens ligari censura.*
14 *Alij oppositum censent.*
15 *Quæstio sub distinctione resoluitur.*
16 *Obligatio, quam habes abstinendi in publico ab actibus per censuram prohibitis, cum censura ligatus non es, ex iure naturali prouenit.*
17 *Satisfit argumentis* num. 13. *adductis.*
18 *Alia est censura valida, alia inualida alia iusta, alia iniusta & quæ hæ sint.*

1. VAriæ sunt causæ, ex quibus à censura incurrenda excusari potes. Prima & præcipua, si ex parte ferentis censuram deficiat iurisdictio ante illius incursionem: quod contingere potest, si remoueatur ab officio, vel alio modo cesset eius potestas. Cessare autem communiter solet per interpositam appellationem legitimam, vt constat ex *cap. ad præsentiam 16.* Et *cap. Pastoralis 53. de appellationib.* Et *cap. licet 14. de sententia excommunicat. in 6.* Quia ea est vis appellationis, vt eam causam à iudice, à quo appellatum est, eximat, & ad superiorem illius deuoluat. Quando igitur appellatio hunc duplicem effectum habet suspensiuum scilicet, & deuolutiuum impedit omnino censuram; quia deficit in ferente potestas, vti dicitur in *cap. si à iudice. 10. de appellation. in 6.* Et colligitur ex *cap. præterea 40. de appellationib. Cap. per tuas de sententia excommunicat.*

Secùs

Secùs verò esset si solùm effectum deuolutiuum haberet, vt sæpe contingit; quia eo casu cùm non suspendatur iurisdictio iudicis à quo, ligari optimè potes non obstante appellatione.

2. Hæc autem appellatio interponi debet ante tempus signatum censuræ incursioni, totóque illo tempore interponi potest; quia ante illud tempus suspendere valet eius executionem. Cui non obstat esse statutum appellationem interponendam esse intra decem dies à sententia lata; quia intelligitur de sententia absoluta, & pœnam simpliciter infligente, secùs verò de sententia pendente à conditione, vti notarunt Henriq. *lib.* 13. *cap.* 16. Couarruu. *cap. alma mater*, 1. *p.* §. 10. Suar. *disp.* 3. *de censuris, sect.* 8. Gasp. Hurtado *de censur. difficult.* 25. *num.* 107.

3. Vt verò appellatio hunc effectum suspendendi censuram habeat, debet esse legitima, id est, ex rationabili causa facta; aliàs vt inutilis, & friuola repellenda est, neque excusabit censuram; nisi fortè iudex sua voluntate appellationem admittat. Vt benè aduertit Suar. *disp.* 3. *de censur. sect.* 6. *num.* 3. Auila 2. *p. de censur. cap.* 5. *disp.* 5. *dub.* 12. Hurtado *difficult.* 25. *num.* 109. Quod si interposita appellatione arbitrio appellantis legitima, iudex repulsa appellatione vt friuola in causa prosequatur, in foro exteriori censura ligatus censeberis, quousque iudex appellationis declaret, appellationem legitimam fuisse. In foro tamen conscientiæ à censura excusatus eris, & ab irregularitate, esto illo intermedio tempore celebraueris, vt colligitur ex *c. ad præsentiam nostram de appellationib.* Et ibi Glossa. & *cap. solet, vers. in officio de sententia excommunicat. in* 6. Auila *dicto dub.* 12. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. *vers. quæres.*

4. Item debet appellatio illius incursionem præcedere, vt censuram suspendat: nam ea incursa sola absolutione tolli potest, sed non appellatione suspendi, vt colligitur *ex cap. præterea.* Et *cap. pastoralis de appellationib.* Et *cap. Ad reprimendam de officio iudicis ordinarij.* Et *cap. is cui de sententia excommunicat. in* 6. Quinimo neque ea appellatio vim habet suspendendi censuræ incursæ declarationem, vti decisum est *dicto cap. Pastoralis*: quia denunciatio est quid accessorium censuræ. Quod intelligendum est quando nulla tergiuersatione celari potest censuram incursam esse. Nam si dubium aliquod sit, & appellans non obstante sententia declaratoria iudicis alleget, vel non commisisse delictum, vel non ea conditione, vt censuram contraxerit, sententiam censuræ declaratiuam suspendit, vt docuit Glossa *in cap. cupientes* §. *quod si per viginti*, verbo *priuatus de Electione in* 6. Nauarr. *lib.* 5. *consil. tit. de sententia excommunicat. consf.* 6. *n.* 1. *in* 2. *edit.* Auila 2. *p. cap.* 5. *disp.* 5. *dub.* 11. Hurtado *difficult.* 25. *in fine.* Quod verò *ibi* Gaspar Hurtado subjungit, suspensionem à beneficio, & ab aliis (extra suspensionem ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ) per sequentem appellationem suspendi, non videtur firmum. Nam esto in *cap. is cui de sententia excommunicat. in* 6. solùm dictum sit suspensionem ab officio, & ingressu Ecclesiæ per sequentem appellationem non impediri, & taceatur de suspensione à beneficio, non inde inferendum est suspensionem à beneficio impediri per sequentem appellationem; argumentum namque negatiuum inefficax est in iure; maximè cùm contrarium ex aliis textibus colligatur. Textus enim in *cap. Pastoralis* decidens per sequentem appellationem non impediri censuram excommunicationis mouetur; quia ea censura secum trahit executionem, vt ibidem dicitur. Sed hæc ratio in omnibus censuris procedit, ergo nulla censura post illius incursionem suspendi potest per sequentem appellationem. Item nulla est specialis ratio ob quam appellatio sequens suspendat suspensionem ab officio, & ingressu Ecclesiæ. Ergo in omnibus censuris idem est dicendum per subsequentem appellationem impediri non posse, sicuti reliqui alij Doctores tradunt.

5. Secundò excusari potes ab incurrenda censura ex consensu illius in cuius fauorem lata est. V. g. ad petitionem creditoris lata est excommunicatio, nisi intra tres dies debitum soluas, prorogat tibi terminum absque vllo iudicis consensu, excusaris à censura, vti ex communiori docet Henriq. *lib.* 13. *cap.* 20. Suar. *disp.* 3. *sect.* 6. *n.* 8. Gasp. Hurtado *tract. de censur. difficult.* 26. Quia cùm ea censura ad petitionem tui creditoris lata sit, non censetur iudex voluntatem habere te ligandi creditore oppositum volente. Præterquam quòd iudex nequit voluntatem habere ligandi debitorem censura lata ob non solutionem debiti, quando debitor non est in mora, nec peccat non soluendo; aliàs contraheretur censura absque vllo peccato. At prorogato per creditorem termino non peccas detinendo debitum, ergo non incurris censuram. Quare præceptum illud à iudice latum, vt intrà tres dies soluas, sin minus censura ligeris, habet tacitam conditionem, nisi creditor debitum absolutè, vel ad tempus remittat.

6. Sed an transacto eo termino à creditore prorogato incidas in censuram debitum non soluens? Non conueniunt Doctores. Nam Nauarr. *cap.* 27. *n.* 15. Henriq. pluribus relatis *lib.* 13. *cap.* 20. *in comment. litt.* l. censent te non incurrere; quia præceptum superioris imponentis censuram tempori alligatum erat. Cùm ergo non potuerit eo tempore habere effectum ex consensu tui creditoris finitum omnino est. Sed rectiùs Suarez & Gaspar Hurtado *locis allegat.* contrarium docent; quia illa designatio temporis à iudice facta non fuit ad finiendam obligationem, sed ne vltra illud tempus absque consensu creditoris prorogaretur, quare prorogato termino à creditore, & debito non remisso præceptum, & censura vim habent obligandi, cùm absolutè permaneant.

7. Tertiò excusaris à censura, si illius ignorantiam habeas; quia cùm censura ex sua institutione sit ad continendos, & coërcendos rebelles, & inobedientes Ecclesiæ, nequit ignorata hanc vim habere, ideóque incurri non potest absque præuia monitione, vt latè probaui 1. *p. tract.* 2. *de peccat. disp.* 1. *punct.* 17. & 18. ibique asserui quamlibet ignorantiam siue iuris, siue facti censuræ impositæ, modò non fuerit ignorantia crassa, & supina excusare ab incurrenda censura; quia censuræ sunt pœnæ, quæ contemptum legis virtualiter requirunt. Ex quo fit manifestè, si dubius existas, an censura aduersus aliquod delictum lata sit, vel an tale factum sub censura comprehendatur, & facta aliquali diligentia dubium vincere non potuisti, excusaris ab incurrenda censura delicto annexa; quia ea ignorantia nequit dici affectata, crassa, & supina, quæ dolo æquiparatur, tametsi non excuseris à culpa, & pluribus exornat Sanch. *lib.* 9. *de matr. disp.* 32. *num.* 31. & in censuris latis ab inferioribus prælatis docuit Auila 2. *p. cap.* 5. *disp.* 5. *dub.* 8. *concl.* 2. Et colligitur apertè ex *cap. vt animarum.* 2. *de constitutionib. in* 6. ibi, statuta quorumcunque ordinariorum ligare nolumus ignorantes, nisi eorum ignorantia crassa fuerit, & supina. Nomine inquam ordinariorum etiam Pontifex videtur comprehensus; quia est ordinariorum ordinarius, & quamuis sub illo verbo non comprehenderetur, comprehenditur tamen ob rationem decidendi illius textus, scilicet vt periculum animarum euitetur, quæ in censuris à Pontifice latis efficaciùs procedit, vtpote quæ minus publicantur, minúsque notæ sunt, quàm

quàm censuræ ab inferioribus latæ; vt latiùs prosequitur Thom. Sanch. *suprà.*

8. Hinc decidenda est quæstio, an te reputare debeas censura ligatum, quoties illius dubium habes? Et breuiter respondeo stante dubio iuris, vel facti, quod post debitam diligentiam vinci nequit, te non esse reputandum censura ligatum: nam cùm habeas ius, & potestatem ratione baptismi fruendi bonis communibus Ecclesiæ, non debes ob dubium hac possessione certa priuari, vti notauit Sanch. *lib.* 1. *in decalog. c.* 10. *num.* 56. solùm est difficultas, quando censearis verum dubium habere? Et quidem quando post factam diligentiam ignoras, an censura lata sit, vel an ille casus sub censura comprehendatur; Certum est in eo dubio te esse omnino excusatum; quia tunc censura non est satis tibi promulgata, neque enim dici potes censuram contemnere, quam iuste ignoras positam esse, vti docuit D. Thom. *quodlib.* 4. *art.* 14. Et tradit Sanch. *suprà, num.* 57. & 58. At si certus sis censuram esse positam, dubitas autem an ex animo lata fuerit, reputare te debes ligatum; quia credere debes ferentem censuram verba secundùm communem intellectum non iocò, sed seriò proferre, cùm latio censuræ res grauissima sit, vt dixit Sanch. *num.* 57. Deinde si dubius es, an à censura fueris absolutus, cùm tamen certus sis ea fuisse ligatum, non potes stante hoc dubio te reputare absolutum, sed potiùs ligatum; quia pro censura, eiúsque ligamine stat possessio, vt apertè colligitur ex *cap. sicut de sententia excommunicat.* Et tradit Couarruu. *c. alma mater.* 1. *p.* §. 2. *num.* 6. Idem est si dubites, an appellationem præmiseris censuræ incursionem, vel an legitimè appellaueris, censura censendus es ligatus, quia excusatio dubia non potest certæ causæ obligationem tollere, vt colligitur ex *cap. cùm tu, de testibus, & attestationib.* Et pluribus docuit Couarruu. *dicto cap. alma.* 1. *p.* §. 2. *num.* 4. Saytus *de censur. t.* 1. *lib.* 1. *cap.* 16. Sanch. *lib.* 1. *in decal. cap.* 10. *num.* 59.

9. Monet autem Sanch. & benè *dicto cap.* 10. *n.* 61. ex Glossa *in cap.* 1. verbo *sententia.* 8. *q.* 4. Quod etsi stante statuto legitimo dubio de censura incursa, non te debes reputare censura ligatum in foro conscientiæ & in exteriori, id tamen verum non esse quoad obtinendum episcopatum, seu aliam ecclesiasticam dignitatem, à quibus turpe sit aliquando deturbari comperta censuræ veritate. Reuerentia dignitatis ecclesiasticæ exigit ne eius collatio fiat cum periculo cassationis. Quare si id periculum cesset; quia moraliter loquendo censura cognosci non potest, nullum præstabit impedimentum dignitati ecclesiasticæ recipiendæ.

10. Quartò à censura excusaris, si rem sub censura prohibitam graui metu inductus efficis; quia regulariter timor, & periculum grauis damni à præceptorum transgressione excusat, vti explicui *tract.* 2. *de peccatis. disp.* 1. *pun.* 16. & tradunt in præsenti Suar. *disp.* 4. *sect.* 3. *num.* 14. & *disp.* 6. *sect.* 3. *n.* 7. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 5. *in fine.* Coninch. *disp.* 13. *dub.* 12. *num.* 99. & *seqq.* Sed quia ibi dixi aliquando præceptum ecclesiasticum esse tanti momenti, vt etiam cum periculo mortis obseruandum sit, eo casu non excusaueris à censura tali delicto annexa, cùm non excuseris à peccato inobedientiæ, & contumaciæ Ecclesiæ, vti tradunt prædicti Doctores. Ex quo venit intelligendus textus in *cap. sacris* 5. *de his quæ vi, metúsve causa fiunt*, vbi Pontifex inquit communicantem cum excommunicato per vim, seu coactionem excusari, secus verò per metum; quia metus non excludit omnino culpam, etsi eam attenuet, cùm pro nullo metu debeat quis peccatum mortale incurrere, quasi diceret Pontifex. Vis, & coactio semper à censura excusant quia impediunt culpam sublata libertate; at metus cum voluntatem simpliciter relinquat, non semper à culpa liberat etiam aduersus ius ecclesiasticum, & consequenter neque à censura. sic explicuerunt prædictum textum Suar. *disp.* 6. *sect.* 3. Coninch. *disp.* 12. *num.* 97. Laym. *dicto cap.* 5. *in fine.*

11. Solùm est dubium; an si Ecclesia sub censura prohibeat, quod aliàs iure naturali prohibitum est. V. g. fornicationem, furtum, homicidium incidas in censuram illis delictis annexam, si metu coactus ea committas? Negat Coninch. *dicta disp.* 13. *dub.* 12. *concl.* 2. motus ea ratione; quia metus grauis ab obseruatione præcepti Ecclesiastici regulariter excusat. Ergo etiam in prædicto casu excusare debet. Sed rectiùs contrarium censuit Gaspar Hurtado *tract. de censur. difficult.* 23. *num.* 10. eo quòd nulla sit ratio, ob quam in illo casu debeamus affirmare præceptum Ecclesiasticum cessare, cùm ex illo præcepto non astringatis ad aliquid peragendum, vel omittendum, quod secluso eo præcepto peragi, vel omitti non deberet. Quando verò præcepto naturali adderet Ecclesiasticum aliquam circunstantiam, cui censuram annecteret, vti contingit, cùm furtum, & fornicationem in templo prohibet, censeo te à censura excusatum, si graui metu ea delicta in templo patrares; quia non es censendus delinquere aduersus ius Ecclesiasticum, sed solùm naturale, neque illa peccata habere malitiam sacrilegij, sed iniustitiæ tantùm, & intemperantiæ.

12. Quintò excusaris à censura, si verè innocens sis, nam cùm censura nemini imponi possit absque culpa, si ab ea liber existis, liber eris à censura. Et quidem quando non solum quoad Deum, sed etiam in foro externo à culpa excusaris, omnes conueniunt te censura ligari non posse; quia eo casu iudex sua potestate abutitur, eiúsque sententia vtpote intolerabilem errorem continens nulla est, nec timenda, iuxta textum *in cap. solet. cap. venerabilibus.* §. *potest, de sententia excommunicat. in* 6. iuncto *cap. irritam. cap. cui est.* 11. *quæst.* 3. At si verè culpam habeas, exterius tamen probata non sit, nequaquam ob illam affici censura potes, tametsi iudici priuatim notum sit te delinquentem esse; quia censuram nequit iudex ferre ex scientia priuata, sed publica, vtpote quæ est actus publici, & forensis iudicij; aliàs nulla erit eius sententia, vt benè tradit Nauarr. *cap. cum contingat, de Foro competenti, causa nullitat.* 8.

13. Quocirca controuersia inter Doctores est; an censura ligetis ob causam, seu culpam, quæ in re non existit, probatur tamen legitimè adesse. V. g. excommunicatis, nisi Petro centum restituas, quæ etsi non debeas, probatum tamen est, te debere. Item excommunicaris, nisi matrimonium contrahas cum Maria, quæ falsò probauit sibi à te fuisse promissum, vel casu quo fuit promissum excusaris ab sponsalibus implendis ob causam, quam nequis iuridicè probare, ligarisne censura? Affirmat Glossa *in cap.* 1. *de sententia excommunicat. in* 6. verbo *propterquam.* Durand. *in* 4. *d.* 18. *q.* 4. Cordoba plures referens *lib.* 1. *q.* 43. Mouentur primò ex illo Gregor. *hom.* 26. *in euang.* relati in *cap.* 1. & *cap. non solum.* 11. *q.* 3. sententia pastoris siue iusta, siue iniusta timenda est; at sententia quæ secundùm allegata, & probata profertur esto iusta nó sit in reo, est tamen in æstimatione, ergo timenda est, ergo seruanda. Secundò, iudex procedens secundùm allegata, & probata iustè procedit. Ergo eius sententia valet. Tertiò bona, quibus fideles per censuram priuantur dispositioni Ecclesiæ subduntur, potest ergo Ecclesia fidelem innocentem probatum nocentem illis bonis priuare; tum vt iudicij integritas seruetur, tum ne Ecclesiæ authoritas contemnatur, ergo asserendum est

censuram

censuram in hoc casu latam validam fore. Quartò: præcepto lato à iudice procedente secundùm iuris ordinem nequis resistere, sed potiùs obligaris obedire saltem in facie Ecclesiæ, vt docent S. Thom. *in* 4. *d.* 18. *q.* 2. *art.* 1. *qq.* 4. S. Antonin. 3. *p. tit.* 24. *cap.* 73. Couarruu. *cap. alma.* 1. *p. cap.* 11. *num.* 14. Nauarr. *cap.* 9. *num.* 4. Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 10. Suar. *disp.* 4. *sect.* 7. *num.* 18. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 13. *conclus.* 2. Auila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 1. *dub.* 2. *&* 3. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 6. *num.* 3. aliàs authoritas iudicis contemneretur, & publica disciplina corrueret, cui bono vtpote communi bona particularia cuiuscunque quantumcunque grauia cedere debent. At transgressioni prædicti præcepti iudex annectit censuram, ergo validè annectit. Ergo ligaris.

14. Econtra alij grauissimi Doctores. Caiet. 2. 2. *q.* 70. *art.* 4. *ad* 2. *&* 1. *opusc. tract.* 19. *ad* 2. Sotus *in* 4. *d.* 22. *q.* 1. *art.* 3. *corol.* 3. Couarr. *cap. alma.* 1. *p.* §. 7. *num.* 5. Tolet. Nauarr. Suar. Auila, Layman. Egid. negant te innocentem probatum nocentem aliqua censura ligari posse. Ducuntur; quia non est verisimile Christum Dominum suæ Ecclesiæ potestatem reliquisse priuandi innocentem tantis commodis spiritualibus, cum hæc priuatio nec publicæ disciplinæ, nec iudicis authoritati tuendæ expediat. Solùm namque expedit, & necessarium est authoritati iudicis, & publicæ disciplinæ, vt is in quem prædicta censuræ sententia fertur in facie Ecclesiæ, & coram scientibus censuram, & innocentiam ignorantibus se gerat, ac si verè censura ligatus esset, ad quod ex vi prædictæ sententiæ videtur obligatus.

15. Ego verò distinguendum censeo; si res quæ tibi præcipitur sub comminatione censuræ iniqua sit, cuius iniquitas iudici ignota est, neque illius sententiæ parere teneris, imò nec potes, neque censuram illi annexam incurris. Exemplum est si impedimento dirimente ligatus, quod probare nequis, cogaris matrimonium contrahere, & consummare. In hac conclusione omnes Doctores conueniunt. Et ratio est manifesta, quia censura incurri nequit absque contumacia, & inobedientia Ecclesiæ, at omittens præstare quod eo casu ei Ecclesia præcepit, non est censendus Ecclesiæ inobediens, quippe Ecclesia non est præsumenda velle, vt illi contra legem diuinam, & naturalem obedias: neque enim authoritas Ecclesiæ authoritati diuinæ contradicere potest, ergo non est præsumenda velle, vt in eo casu illi pareas, ergo multò minus quod censura ligeris. Quapropter ea sententia necessariò imbibit tacitam conditionem, si iustum, & honestum sit quod tibi præcipitur; præstat enim potius obedire Deo, quàm hominibus.

At, si quod tibi præcipitur sub comminatione censuræ, bonum est, nullique legi aduersum, satis probabile est ligari censura, si non pareas, vti docuit prior sententia; quia eo casu non es innocens, sed nocens, & inobediens iusto Ecclesiæ præcepto, ob quam inobedientiam incurris censuram. Sed contrarium credo multò probabilius esse cum Doctoribus secundæ sententiæ: nam cùm præceptum illud iudicis falsæ præsumptioni obligationis, errorique aperto nitatur, non est credendum vllam tibi in conscientia obligationem inducere. Durum namque est, & alienum ab Ecclesiæ benignitate cogere, & obligare sub censura ad soluendum, & exequendum tanquam debitum quod nullo modo debitum est. Et licèt in exteriori foro debitum esse demonstretur; id solùm probat te obligatum esse illud exequi, cum prædictum præceptum absque scandalo subterfugere non potes, non ex vi prædicti præcepti, quod nullũ est, sed ex vi iuris naturalis, quo teneris potestati publicæ iustè, & iuridicè præcipienti nõ cõtradicere, tametsi id quod præcipit minus iustũ sit.

Quod si huic apparenti præcepto non solùm secretò, sed etiam publicè inobedias, non obinde censura ligaris, quia non aduersus præceptum, cui iudex censuram annexuit, deliquisti, sed contra præceptum iuris naturalis non resistendi potestati iustè, etsi non iustum indicanti. Præterquam quòd præsumi non debet Ecclesiam velle te suis censuris ligare ob transgressionem præcepti ex falsa præsumptione, & errore procedentis, quódque verum præceptum non est, vtpote quod non præcipit iustum, æquum, & rationabile.

16. Hinc fit obligationem, quam habes abstinendi in publico ab omnibus actibus, qui per censuram prohibentur non oriri ex vi censuræ, neque ex præcepto, cui iudex eam annectit, vt minus verè dixerunt Suar. Coninch. Laym. *locis alleg.* sed ex præcepto, & obligatione iuris naturalis, quo teneris cẽsuram communi hominum sensu veram obseruare, ne potestatis Ecclesiasticæ videaris contemptor. Quod autem ex vi censuræ hanc non possis habere obligationem constat; quia illa censura nulla est, & quod nullum est nullum præstat impedimentum. Item apparentiæ censuræ non possunt competere iidem effectus, qui censuræ veræ competunt. Minus oriri potest obligatio abstinendi ab actibus per censuram prohibitis ex præcepto, quo ipsa censura imponitur; quia præceptum illud nihil de hac priuatione censuram ipso iure subsequentem curat, quippè versatur circa objectum longè diuersum, nempè solutionem debiti existimati, executionem matrimonij in foro externo promissi, quod censuram, & illius effectus antecedit.

Secundò fit ob prædictam censuram te non esse priuatum communione fidelium, Ecclesiæ suffragiis, iurisdictione spirituali, neque incapacem esse beneficij recipiendi, neque celebrantem fore irregularem; quia hi effectus censuræ veræ annectuntur, sed non illius existimationi; vti docuerunt Suar. *disp.* 4. *sect.* 7. *num.* 20. Coninch. *disp.* 13. *dub.* 13. *concl.* 4. Auila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 1. *dub.* 3. *concl.* 4. Layman. *dicto lib.* 1 *tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 6. *corol.* 1. In foro autem externo censendus es omnibus iis bonis priuatus; quia in eo foro verè censura ligatus reputaris. Quapropter si collatio beneficij irrita declaretur, tenebit effectum, & beneficio priuatus ipso facto eris, non quidem ex vi censuræ, sed ob commune Ecclesiæ bonum, ne prædictum beneficium alteri inualidè conferatur, vti aduertunt Layman. Suar. & Auila *suprà*.

17. Restat satisfacere argumentis *num.* 13. adductis. Ad primum ex D. Gregorio optimè respondet Gratian. *in cap. si Episcopus*, 11. *q.* 3. dicens, D. Gregorium non dixisse sententiam iniustè latam esse seruandam, sed timendam; timendam inquam, id est, non ex superbia contemnendam, vti contemneretur, si cum scandalo illam violares. Adde intelligi posse Gregorium de sententia iniusta valida, quæ verè, & in conscientia ligat. Ad secundum dic ad valorem sententiæ non esse sufficiens quod iudex iustè, id est, seruato iuris ordine procedat, sed insuper requiritur quòd iustum præcipiat, quæ conditio deficit sententiæ ex falsa præsumptione procedenti. Ad tertium admitto, posse Ecclesiam innocentem probatum nocentem iis commodis spiritualibus priuare, si ad tuendam suam authoritatem necessarium esset, vel expediret: sed ad prædictum effectum hæc priuatio necessaria non est, neque expediens: satis enim authoritati Ecclesiæ prouidetur obligatione orta ex iure naturali seruandi in facie Ecclesiæ censuram. Ad quartum constat ex probatione nostræ sententiæ.

18. Ex dictis in hoc, & præcedentibus punctis colliges censuram aliam esse validam, aliam inualidam,

dam, aliam iustam, aliam iniustam: & hæc alia est valida, alia inualida: censura valida, & iusta est, cui nullus defectus opponi potest. Iniusta valida, cui accidentalis defectus inest, qualis esset si ex odio procederet, aut in propria causa, & verbo tenus, nec præmissa canonica monitione. Censura verò iniusta, & inualida substantialem defectum exigit, nempe si in inferente censuram deficiat authoritas ob interpositam appellationem, vel officij remotionem, aut si absque citatione, ordinéque iudiciario feratur, aut ob causam non legitimam.

PVNCTVM IX.

Quando iudex, aut executor possit, vel teneatur censura ligatum denunciare publicè.

1 *Potest iudex te declarare, cùm constat censura esse ligatum.*
2 *Verius est non teneri.*
3 *Per interpositam appellationem non suspenditur denunciatio censuræ lata à iudice ordinario. Secùs à delegato.*
4 *Quid post Extrauag.* ad euitanda.

1. SI certum sit te in censuram suspensionis, vel interdicti incidisse, poterit iudex quando sibi placuerit te declarare, non tamen ad id tenetur. Colligitur ex Clement. 2. *De pœnis*, vbi est sermo de suspensione. Et ex Clement. vlt. *de censibus*, vbi de interdicto agitur. Et tradit ex communi sententia Suar. *disp.* 3. *sect.* 14. *num.* 2. Quippe censura suspensionis, & interdicti non prohiberis cum alijs communicare. Quæ poterat esse ratio, ob quam tenerentur prælati ad declarationem procedere. Si verò in excommunicationis maioris censuram incidas, non est dubium posse prælatum te declarare, iuxta textum *in cap. pastoralis de appellationib.* Quod intelligendum est de excommunicatione lata ab ipso iudice; nam si in censuram latam à iure incidas, nequit iudex te denunciare, & declarare, quin priùs proferat sententiam declaratoriam criminis, etiamsi crimen notorium sit. V. g. percussisti clericum, vel in monasterio monialium ingressus fuisti, non te poterit iudex denunciare vt excommunicatum, quin priùs declaret te fuisse clerici percussorem, aut monasterium monialium ingressum esse. Qua declaratione posita ad denunciationem procedere poterit.

2. Teneri autem ad eam declarationem faciendam videtur colligi ex *cap. cura.* 11. *quæst.* 3. vbi Honorius inquit: Curæ sit omnibus Episcopis excommunicatorum omnino nomina tam ipsis vicinis, quàm suis parochianis pariter indicare, eáque in celebri loco posita præ foribus Ecclesiæ cunctis conuenientibus inculcare, quatenus in vtraque diligentia excommunicatis ecclesiasticus aditus excludatur, & excusationis causa omnibus auferatur. Verùm hoc de nominatim excommunicatis intelligitur. Excommunicationis enim pœnam dupliciter subimus, & dum reatum incurrimus, & dum sententia notamur. Hæc Pontifex. In quo textu nullum est verbum præceptum indicans. Nam verbum illud. Curæ sit omnibus Episcopis, idem significat, ac pro commendato habeant. Item solùm loqui videtur de excommunicatis nominatim iam declaratis; quia solos illos, & manifestos clerici percussores obligantur alij fideles vitare, iuxta Extrauag. Martini V. *ad euitanda scandala* editam in Concilio Constantiensi, illisque tantùm ecclesiasticus aditus interdicitur. Quocirca censeo cum Suar. *loco allegato* nullum in iure esse latum præceptum, quo astringantur Episcopi excommunicatum declarare, & maximè ea forma, & tenore, qui præscribitur in *dicto cap. cura.* Sed hæc obligatio ex munere episcopali oritur, quæ tunc obligabit, quando prudentis arbitrio fuerit necessarium, vel ad excommunicati correctionem, vel ad aliorum damnum præcauendum.

3. Sed inquires, an per interpositam appellationem impediatur iudex à denunciatione censuræ faciendæ. Respondeo in censuris ab ipsómet iudice latis, quásque certum est te contraxisse, non impeditur iudex si ordinarius est ab illarum denunciatione, tametsi appellationem acceptet, vti deciditur *cap. pastoralis de appellationib.* At si iudex sit delegatus nequit ad denunciationem procedere appellatione ad admissa, vt rectè aduertit Abbas *cap. pastoralis* §. *praterea.* Et §. *cum autem. n.* 13. *de officio delegat.* per textum ibi, quia admissa appellatione desinit esse iudex in illa causa. At in censuris à iure latis, tametsi sequatur sententia declaratoria criminis, nequit iudex siue ordinarius, siue delegatus interposita appellatione legitima ad denunciationem procedere: quia ea appellatione posita non constat formaliter te in censuram incidisse, sed solùm virtualiter, quatenus tali delicto est annexa censura: appellatio namque non est à censura clarè incursa, sed à declaratione delicti, cui censura annectitur, atque adeò à censura dubia, vt rectè notauit Couarruu. *cap. alma mater.* 1. *p.* §. 10. *num.* 4. Suar. *disp.* 3. *de cens. sect.* 14. *num.* 20.

4. Addit Nauarr. *in cap. cùm contingat de Rescriptis. rem. 6. num.* 7. appellationem semper impedire denunciationem excommunicationis post Extrauag. *Ad euitanda scandala*: quia facta denunciatione obligātur fideles excommunicatum vitare, qua obligatione ante denunciationem non tenebantur, ac proinde excommunicatus denunciatione videtur amplius ligari, cùm ob eam vitetur à fidelibus. Sed rectiùs Suar. *dicta sect.* 14. *num.* 20. contrarium censet, eo quòd vitatio excommunicati non tam est vinculum ipsius excommunicati, quàm aliorum fidelium, qui à communicatione cum excommunicato prohibentur. Ipse namque excommunicatus non amplius facta denunciatione ligatur excommunicatione, quàm antea, cùm æquè ante declarationem, ac ea posita obligetur à communione fidelium abstinere. Quæ est ratio *cap. pastoralis.* §. *verùm de appellat.* ob quam denunciatio excommunicationem incursam subsequitur. At si posita denunciatione censuræ absolutio reseruaretur, quæ tamen ante denunciationem reseruata non esset, censet Suar. per interpositam appellationem denunciationem suspendi; quia eo casu cessat decisio dicti *cap. pastoralis*, siquidem posita denunciatione strictiùs ligaris censura, quàm anteà.

PVNCTVM X.

Qualiter effectus censuræ suspendi possit?

1 *Enumerantur effectus censura.*
2 *Explicatur, qualiter effectus censura suspendi possint.*

1. DVplicem effectum censuræ signare possumus: alium proprium, & immediatum; alterum

alterum remotum. Effectus proprius censuræ triplex est; primus, & formalis, & in quo ipsa essentia censuræ consistit, est reddere hominem censura affectum, dignum priuatione bonorum Ecclesiæ, quibus media censura priuatur. Secundus est ipsorum bonorum realis priuatio. Tertius, obligatio censuræ ligato inducta abstinendi ab aliquibus actionibus, & vsu rerum spiritualium. Effectus remotus censuræ dici potest, quem illius author media censura obtinere intendit, qui & spiritualis, & temporalis esse solet. Spiritualis quatenus intendit censura ligati correctionem, Temporalis, quatenus media censura obtinere intendit partis læsæ satisfactionem.

Si de effectu remoto censuræ loquamur, id est de fine per censuram intento, sanè ab ipsómet ligato censura pendet, cùm in eius voluntate situm sit à commisso delicto desistere, & parti læsæ, quantum in ipso est, satisfacere. Aliter si sermo sit de effectibus censuræ proprijs.

Primus. Nulla virtus impediri potest manente censura, cùm eius essentia sit in reddendo hominem dignum, vt bonis spiritualibus Ecclesiæ priuetur. Secundus effectus censuræ manente censura solùm à Pontifice impediri potest; nam cùm à Pontifice habeat censura priuare ea affectum bonis communibus Ecclesiæ, nequit alius à Pontifice hanc mutare institutionem. Tertius verò effectus multipliciter potest suspendi. Primò ex ignorantia inuincibili censuræ, hæc enim suspendit obligationem, quæ tibi per censuram inducitur, sicuti suspẽdit obligationem quorũcunque præceptorum, quorum ignorantiam inuincibilem habes. Secundò suspenditur per vim, & coactionem, quia hæc tollit libertatem iuxta textum *in cap. sacris de his quæ vi metúsve causa fiunt*. Tertiò ex metu cadente in constantem virum. Nam cùm hæc obligatio sit ex præcepto Ecclesiastico regulariter stante periculo grauis damni cessat, vti superiùs diximus, & tradit in præsenti Siluest. verbo *excommunicatio*. *5. quæst.* 14. Nauarr. *cap. inter verba, præludio 3. num.* 4. Suar. aliis relatis *disp. 6. sect. 3. num.* 7. Dixi regulariter, nam sæpè metus obligationem non suspendit, vti si illatus esset in religionis contemptum; vel in extorsionem operis aliàs illiciti. Quartò impeditur ex graui scandalo, infamia, alióve damno ex obseruatione censuræ proueniente tibi, vel tertio, quod alia via auertere nequis, vt docuit D. Thom. *3. p. q. 83. art. 6. ad* 2. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 239. Sotus *in 4. d. 18. quæst. 2. art.* 5. Suarr. *disp. 6. sect. 3. num.* 13. *& seqq.* quia præcepta purè Ecclesiastica regulariter non videntur cum tanto detrimento obligationem inducere. Si enim aliquorum præceptorum diuinorum obligatio vt de integritate confessionis, de sumẽda Eucharistia ob prædictam causam cessat, à fortiori præsumendum est præcepti Ecclesiastici obligationem de censura seruãda cessaturam. Quintò adduut aliqui suspendi censuræ obligationem ob commodum spirituale alijs prouenturum. V. g. es excommunicatus, suspensus, vel interdictus, si à celebratione abstineas maximè die festiuo, priuatur populus fructu sacrificij, & præcepti Eccesiastici audiendi sacrum executione. Hoc autem videtur esse graue incommodum. Ergo ob illud præcauendum obligatio censuræ suspendi debet. Sed hanc non esse causam sufficientem, vt obligatio censuræ suspendatur meritò docuit Vgolin. *tab. 1. de censuris, c.* 13. §. 4. Suar. alios referens *disp. 6. sect. 3. n.* 19. Quippe fructum sacrificij alia via populus consequi potest, scilicet ardenti desiderio sacrum audiendi. Et quamuis prædictum effectum non obtineat, non obinde obligatio censuræ suspendi debet, cùm ex eius natura hanc inducat priuationem; aliàs posses, ne populus die feriali fructu sacrificij priuaretur, imo ne tu illo careres sacrum dicere, quod non est admittendum. Hæc procedunt in censura nota & manifesta. Quid autem dicendum sit in censura non denunciata *disp. sequenti* videbimus. Sextò suspendi potest obligatio censuræ ex Pontificis dispensatione, nam cùm omnes effectus censuræ, eiúsque institutio à Romano Pontifice ortum habuerint, potest Pontifex manente censura hunc, vel illum effectum ab ea remouere; sicuti de facto à fidelibus sustulit obligationem vitandi excommunicatum non denunciatum, & sæpe beneficium Ecclesiasticum alicui ignoranti censuram conferens absoluit ab inhabilitate per censuram inducta, ne ea collatio irrita sit. Alter verò à Pontifice potestatem non habet impediendi censuræ effectus, cùm neque ex iure, neque ex consuetudine vlli concessum sit. Quod apertè colligitur ex *cap. postulastis de clerico excommunicatio ministrante*: vbi Episcopus grauiter punitur, si scienter clerico exconmunicato beneficium conferat: at pœna dignus non esset, si manente excommunicatione illius effectus posset suspendere, cùm absolutè censendus esset suspendisse scienter excommunicato beneficium conferens. Vt rectè notauit Suar. *disp. 6. sect. 4. num. 4. & seqq.*

PVNCTVM XI.

De absolutione à censura.

§. I.

Censura semel incursa, non alia via tollitur quàm absolutione.

1 *Proponuntur euentus, in quibus videntur censuram semel incursam cessare, nulla absolutione præmissa.*

2 *Communis est sententia absolutionem necessariam esse.*

3 *Censura plenè, & perfectè non cessat morte censurati, nec ob mortem authoris.*

4 *Neque item sola satisfactione parti læsa præstita.*

1. IN triplici euentu dubium esse potest; an censura semel incursa cesset nulla absolutione præmissa. Primò mortuo authore censuræ, quia censura videtur esse quoddam mandatum obligationem censurato imponens, at mandatum mortuo mandante cessat. Secundò mortuo eo, qui censura ligatus est. Nam cùm censura sit quoddam accidens morale, pereunte subiecto cui inest, perire debet. Et explicatur amplius, censura subsistere nequit in anima à corpore separata, vtpote quæ Ecclesiæ iurisdictionem egressa est, neque etiam in corpore, vtpote re inanimata, & nullius obligationis capaci. Tertiò posito fine à censura intento, scilicet condigna satisfactione, quæ media censura procuratur, videtur censura cessare: etenim omnis censura cùm sit pœna medicinalis, solùm iniungitur pro tempore quo contumax, & inobediens es. Ergo cessante contumacia, & inobedientia absque alia absolutione cessat; quia ligare non potest vltra voluntatem authoris.

2. Cæterùm communis sententia est absolutionem necessariam esse, vt censura semel incursa auferatur,

feratur. Etenim censura auferri nequit nisi à potestate concessa Petro soluendi ligatos: sed huius potestatis actus est absolutio, sicuti potestatis actus est ligatio. Ergo censura absolutione tantùm tolli potest.

Et imprimis cessare nequit ob mortem authoris, nam esto ab eo pendeat in fieri, non tamen in conseruari; non enim ipsa est præceptum, sed pœna iniuncta ob præcepti transgressionem, quæ pœna durat iure sic disponente, quousque legitimè tollatur, vt apertè colligitur ex *cap. si Episcopus*. 11. *quæst.* 3. & *cap. pastoralis §. præterea de officio ordinarij*. Et tradit ex omnium sententia Suar. *disp.* 7. *sect.* 1. *in princ.* Coninch. *disp.* 14. *dub.* 16. *num.* 198. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 7. *num.* 1. Gasp. Hurtado *de excommun. diffic.* 1. *disp.* 14.

3. Deinde censura plenè, & perfectè non cessat morte censurati. Nam cùm censura non tantùm afficiat delinquentem, sed alijs fidelibus obligationem imponat abstinendi à censurati communicatione, qua parte censura fideles viuos astringit, morte censurati non perit, siquidem eo mortuo nequeunt illius corpus tradere sepulturæ, & pro eius anima sacrificia offerre, & preces publicas fundere. Non igitur plenè, & perfectè censura cessat morte censurati, tametsi qua parte eum ligabat omnino pereat. Atque ita tradit Nauarr. *sum. cap.* 17. *num.* 171. Couarruu. *cap. alma mater.* 1. *p.* §. 11. *num.* 8. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 7. *initio*. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 16. *num.* 201. Suar. *disp.* 7. *sect.* 1. *num.* 5. *&* 6. Et indicatur satis *cap. à nobis el* 2. *Cap. sacris, de sententia excommunicat.* & *cap. is cui, eodem tit. in* 6.

4. Tandem sola satisfactione parti læsæ facta, emendationéque delinquentis nequaquam censura absolutè lata cessat. Nam esto imponatur, vt parti fiat satisfactio, & delinquens corrigatur, id solùm probat posita satisfactione, & correctione debere à iudice auferri, non tamen quod ipsa ex se cesset, vti deciditur *cap. cum desideres, de sententia excommunication. Cap. qua fronte de appellation. Cap. ex litteris de constitutionib. & alijs*. Et tradunt Nauarr. Couarruu. Suar. Coninch. *loc. allegat.* At si censura non absolutè fertur, sed pro determinato tempore v. g. ad mensem, vel annum, censura non est, sed pœna; nam cùm censura ex sua institutione ad correctionem censurati dirigatur aliud tempus determinatum habere non potest præter tempus, quo censuris corrigitur, vti aduertit Layman. *de censuris, dicto cap.* 7. *num.* 1. vers. *neque his obstat*. Quod si feratur censura, quousque satisfeceris. Vt si iudex sub hac forma sententiam protulerit. Sub censura excommunicationis ipso facto incurrenda tibi præcipimus, vt debitum Petri intra tres dies soluas, sitque excommunicatus quousque satisfacias, verius est posita satisfactione te fore absolutum: vti docuit Couarruu. *cap. alma.* 1. *p.* §. 11. *num.* 5. Auila 2. *p. de censur. cap.* 7. *disp.* 2. *dub.* 6. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 16. *concl.* 1. *num.* 228. Vazq. *de excommunicat. dub.* 18. Non quidem absque vlla absolutione, vt placuit Gaspari Hurtado *tract. de excommun. disp.* 14. *difficult.* 1. *in fine*, quia censura semel iniuncta non pendet in conseruari ab eius authore, sed ex se perpetuò durat, quousque ab eo qui potestatem soluendi habet dissoluatur, quare nequit iniungi pro hoc, vel illo tempore. Sed censura illis verbis absolutione tollitur; ea namque verba implicitè continent absolutionem, vt notarunt Vazq. & Coninch *suprà*, præstántque hunc sensum; si intra tres dies non satisfeceris excommunicationem incurras, à qua sis absolutus posita satisfactione: nam illa verba quousque satisfeceris aliquem debent habere effectum, ne sint inutiliter posita. At perseuerantiam in excommunicatione non habent, cùm excommunicatio semel inflicta semper perseueret. Neque item excommunicationis cessationem seclusa absolutione, quia est vinculum, quod dissolui non potest à potestate ligandi, sed à potestate soluendi, si autem absque vlla absolutione cessaret censura, ex eo quòd illius author eam pro determinato tempore scilicet quousque satisfacias imposuerit, sanè cessatio censuræ eo casu non à potestate soluendi, sed à potestate ligandi prouenirет. Sit ergo certum nunquam censuram tolli nisi media absolutione. An autem dari possit absolutio sub aliqua conditione §. *sequenti* videbimus.

§. II.

Quibus modis contingat absolutionem fieri à censura.

1 *Alius est absolutus, alius conditionatus.*
2 *Sub conditione ferri absolutio potest.*
3 *Satisfit Doctoribus oppositum sentientibus.*
4 *Qualiter absolutio ad cautelam contingat.*
5 *Qualiter absolutio ad cautelam in foro conscientia, & in externo præstanda sit.*
6 *Qui iudices possint hanc absolutionem ad cautelam præstare.*
7 *Absolutio à censura concedi potest ad reincidentiam. Et qua hac sit.*
8 *Absolutio à censura reseruata cùm de iure concedi non poterat, inducit obligationem comparendi cessante impedimento.*
9 *Secundus modus absoluendi ad reincidentiam est si absoluaris pro aliquo tempore determinato.*
10 *Eo transacto absque noua impositione censura reincidis, etsi plures contrarium censeant.*
11 *Pontifex bene potest censura præterita absque noua culpa delinquentem ligare.*
12 *Tertius modus absoluendi ad reincidentiã est si absoluaris in ordine ad aliquem tantùm effectum, quam absolutionem nullus alius præter Pontificem concedere potest.*
13 *Prædicti modi absoluendi à censuris præstari possunt in foro conscientia, & in externo.*

1. PRimus, & præcipuus modus absoluendi à censura est simplex, & absolutus, nempè cùm absolutè, & simpliciter absolutio conceditur reo emendato, & à contumacia decedenti. Secundus absolutionis modus est conditionalis, cùm absolutio sub aliqua datur conditione, ita vt ea conditione deficiente corruat absolutio. Hæc conditio potest esse de præsenti, de præterito, vel de futuro. Si conditio præsens, vel præteritum tempus spectet, non est propriè conditio cùm non suspendat actum, sed ea existente valet absolutio, & ea deficiente corruit. At si absolutio detur sub conditione

tione de futuro. Vt si diceret iudex, absoluo Petrum ab excommunicatione incursa, cùm primùm satisfecerit, ea absolutio suspensa manet, quousque Petrus satisfactionem præstiterit. Posita autem satisfactione suum effectum habet, neque est iam conditionalis absolutio, sed redditur absoluta.

2. Posse autem hoc modo absolutionem concedi affirmant Couarruu. *in cap. alma mater. 1. p. §. 11. n. 6.* Nauarr. *cap. 26. num. 12.* & *de pœnit. dist. 6. cap. 1. in princ. num.* 64. Suar. *disp. 7. sect. 8. num. 7.* Vazq. *de excommunicat. dub.* 18. Coninch. *disp. 14. dub. 16. num.* 218. Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap.* 7. *num.* 2. Gaspar Hurtado *disp. 14. difficult.* 2. Etenim nec naturali iure, nec positiuo irritatur, aut prohibetur hic modus præstandi absolutionem; & sicut excommunicatio ferri sub conditione potest, *Cap. præterea*; & ibi Glossa de *appellation.* Et *cap. Romana*, verbo *caueant, de sententia excommunic. in 6.* cur non absolutio: Quod adeò verum est, vt non solùm validè, sed etiam licitè, si rationabilis causa vrgeat, præstari hoc modo absolutio possit, vti docuit Vgolin. *de censur. tab. 1. cap. 22. §. 1. & 2.* Gregor. Sayrus *thesaur. conscient. lib. 2. cap. 16. num.* 4. Suar. Hurtado, & Layman. *suprà*, ob rationem dictam, quia nullibi inuenitur prohibitum. Causa autem rationabilis (vt rectè explicat Coninch. 8. *dub. 16. num.* 213.) ea esset, si excommunicatus satisfactionem alibi sit præstiturus, eáque facta diu absolutio differenda esset, nisi ei eo modo concederetur. At seclusâ prædicta causa necessitatis expediens non est, absolutionem sub prædicta conditione præstare. Tum quia alienum est à praxi, vsúque recepto concedendi absolutionem. Tum quia non decet iudicem suæ absolutionis ipsúmmet reum constituere, vti constituitur cùm sub conditione ab ipso præstanda conceditur. Tum quia præstat Ecclesiæ disciplinæ, vt reus satisfactione exhibita se Prælato humiliter præsentet absolutionem consecuturus.

3. Contrarium huius doctrinæ docuerunt Antonin. 3. *p. tit. 24. cap. 77. §. 1. propre finem.* Angel. verbo *absolutio 3. initio.* Siluest. *eodem. num.* 1. Et ex parte Auila 2. *p. cap. 7. disp. 3. dub.* 15. ea ratione ducti, quia absolutio à peccatis nequit sub conditione futura contingenti præstari, ergo neque absolutio à censura. Deinde actus legitimi non recipiunt conditionem. *Leg. actus legitimi ff. de reg. iuris.* Et *reg. 50. de reg. iuris in 6.* Sed hæc leuia sunt, vt à proposita sententia recedamus; admitto absolutionem sacramentalem à peccatis dari non posse sub conditione; quia hæc absolutio non pendet immediatè à voluntate absoluentis, sed remotè quatenus ex illa voluntate apponitur materia; & forma sacramenti à Christo instituta: quibus positis non potest illasum effectus ex humana voluntate pendere: at absolutio à censura, aliisque pœnis immediatè pendet à voluntate absoluentis exteriùs expressa, ideóque suspendi eius effectus potest. Ad regulam *Actus legitimi:* respondeo illos actus, qui à die, vel tempore absoluuntur vitiari die vel tempore apposito: at censuræ absolutio etsi respicere nequeat diem, vel tempus determinatum, indeterminatum respicere potest, scilicet illud in quo reus à contumacia cessauerit.

4. Tertius modus absoluendi à censura vocatur ad cautelam; quia eo cauetur damnum, quod ex censura ignota tum censurato, tum aliis prouenire poterat, ideóque frequenter præmittitur tum absolutioni à peccatis ob vitandam Sacramenti irreuerentiam, tum ordinum receptioni, tum beneficiorum, aliorúmque priuilegiorum collationi ob vitandam eorum inualiditatem. Hic autem modus absoluendi præsupponit censuratum ignarum suæ censuræ esse, vel ad summum illius habere suspicionem non certitudinem, vti notant communiter Doctores in *cap. cùm desideres. Cap. per tuas, de sententia excommunicat.* Et *cap. solet. Cap. præsenti, eodem tit. in 6.* stante prædicta ignorantia concedenda est absolutio ad cautelam petenti absolui à quacunque censura, si fortè aliqua ex illis ligatus sit.

5. Sed quia hæc absolutio peti in foro conscientiæ potest, vel in externo; diuersimodè in ea concedenda procedendum est. Nam si in foro conscientiæ petatur solo testimonio absoluendi facta promissione de satisfaciendo, si constiterit censura ligatum esse, concedenda est, vt notauit Sayrus *thesaur. casuum, lib. 2. cap. 16. num.* 19. Si verò in foro externo hæc absolutio præstetur; distinguendum est, si concedenda est absolutio generatim à censura, eo quòd nullius in particulari suspicionem habeas, nulla præmissa causæ cognitione, neque vlla data cautione conceditur. At si alicuius specialis censuræ absolutio est concedenda, probare vtique debet absoluendus saltem semiplenè se illâ censura ligatum non esse, vel quia sententia continet errorem, vel lata fuit post appellationem legitimam interpositam iuxta textum *in cap. solet. Cap. venerabilibus.* §. *potest quoque de sent. excommunicat. in 6.* vel quacunque alia de causa, vt tradit Innocent. *in d. cap. solet. num. 2. & 3.* Anchart. *num.* 1. Geminian. *num.* 6. Francus ibi *in princ.* Abbas *cap. Apostolicæ de censib. num.* 10. Et ibi Felin. *num.* 21. Couarruu. *cap. alma. 1. p. §. 12. num.* 7. Vgolin. *de censur. tabula 1. cap. 22. §. 1. num. 9. & 13.* Sayro *lib. 2. thesaur. casuum. cap. 17. num.* 8. Insuper citandus est is ad cuius instantiam excommunicatio lata est, vel iudex qui eam tulit, si ipse ex officio processit; quibus si opponant manifestam offensam, vel contumaciam concedendus est terminus octo dierum, vt id probent & interim ab absolutione supersedetur. Quod si in probatione defecerint, condemnandi sunt ad expensas factas, & censuratus erit absoluendus. Secùs verò si intentum probauerint; vti hæc omnia colliguntur ex *d. cap. solet*, & notarunt Couarruu. Vgolin. Sayrus *loc. allegat.* Expedit enim, vt censuræ Ecclesiasticæ timeantur, ne aliter fiat earum etiam ad cautelam absolutio, vt pluribus comprobat Sayr. *d. cap. 16. num.* 11.

6. Hanc absolutionem ad cautelam præstare poterit qui poterit ab ea censura absolutè absoluere. Sed an cuilibet iudici delegato competat potestas? variant Doctores, vt constat ex iis quæ adducit Couarruu. *cap. alma. 1. p. §. 12. n.* 8. Sayr. *lib. 2. thesaur. casuum. cap. 16. num.* 15. Alii negant hanc potestatem, nisi pro dicendo testimonio in aliqua causa, quando alia via veritas comprobari non potest. Alii concedunt, quorum opiniones Couarruu. & Sayrus sic conciliant, vt prima opinio negatiua locum habeat in iudicibus delegatis, ad cognoscendas causas in Romana curia: ii enim non possunt censuratos ad cautelam absoluere, excepto eo casu referendi testimonium, nisi specialiter ea potestas commissa fuerit. Secùs verò est de iudicibus delegatis ad cognoscendas causas extra curiam, qui ex vsu accepto hac potestate gaudent. Iudex autem ad quem censuratus pro absolutione ad cautelam adit, cessante oppositione aduersarii, vel censuræ authoris de manifesta iniuria, vel offensa concedere absolutionem debet, nisi iustissima aliqua causa moueatur. Argum. *cap. cum contingat, de Officio delegat. Cap. præterea. Cap. in nostra de testib. & attestationib.* & tradit Innocent. *in dicto cap. solet, num.* 7. Et ibi Ioan. Andreas. Francus.

Gemi.

Geminian. & Ancharr. quos refert, & sequitur Saytus *dicto cap.* 16. *num.* 17. Nec obest quod Pontifex consultus in *dicto cap. solet de sententia excommunicat. in* 6. dixerint cessante contradictionis obstaculo absolutio petenti non negetur. Nam (vt rectè explicat Sayrus) intelligi debet, ne negetur ad instantiam aduersarij, non verò quod negari non possit ex alia rationabili, & iustissima causa, quæ iudici visa fuerit.

7. Quartus modus, & satis frequens absoluendi à censura appellatur ad reincidentiam, eo quòd absolutus in eam iterum incidit, si opus sub censura præceptum non exequitur. Quo modo absoluendi vtuntur sæpe iudices in debitis pecuniariis: absoluunt namque ex consensu creditoris debitorem ab excommunicatione incursa ob non solutum debitum, imposito præcepto, vt intra tot dies fiat solutio, sin minus eadem censura ligetur.

8. In iure sunt huius absolutionis aliqua exempla, videlicet in *cap. Quod de his de sententia excommunicat.* & *cap. eos qui eodem tit. in* 6. vbi absolutus à censura reseruata ab eo, qui absoluere de iure non poterat ob impedimentum legitimum iudicem adeūdi, si postmodum cùm commodè posset, coram legitimo iudice non compareat illius mandatum paratus exequi, in eandem excommunicationem incidit. Et idem est si absolutus à sede Apostolica, aut eius legato Nuntio cum mandato comparendi coram ordinario, vel alio à quo sit pœnitentiam accepturus, vel cum obligatione parti satisfaciendi, hæc adimplere contempseris, cùm commodè possis, vti habetur in *dicto cap. eos qui*, & tradunt omnes. Quando autem censendum sit impedimentum cessare, vt censeatur obligatus absolutus conditionem absolutionis exequi, in foro externo iudicis arbitrio relinquitur, iuxta Glossam *in Clem.* 1. §. *fin. De Pœnis*, quam sequuntur Nauarr. *cap.*27.*num.*113. Henriq. *lib* 13. *cap.* 29. *num.* 2. At in foro conscientiæ iudicio ipsius absoluti remittitur, vt tradunt Glossa, & Nauarr. *suprà.*

Sed an huic obligationi comparendi satisfacias medio procuratore? Affirmant Caietan. verbo *excommunicatio*, *casu* 69. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 49. Henriq. *lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 29. *num.* 3. ex regula quod per alium facis per te ipsum facere videris. Et cùm res in foro externo tractatur id docent Geminian. *in cap. eos qui, num.* 6. *de sententia excommunicat. in* 6. Stephanus Costa ibi *num.* 16. Sayr. *lib.*2.*thesauri casuum*, *cap.* 16. *num.* 13. Sed rectiùs contrarium censet Vgolin. *de censur. tab.* 1. *cap.* 14. §. 5. *num.* 4. Tum quia Bonifacij constitutio in *dicto cap. eos qui* est omnino similis constitutioni editæ à Clemente III. *in cap. quod de his de sententia excommunicat.* At Clemens III. expresse exigit personalem præsentationem, ibi; Cæterùm ab his in forma sacramenti exigi consueuit, vt resumptis viribus, opportunitate concessa Romanam Ecclesiam in propria persona debeant visitare. Ergo personalis præsentatio requiritur, & non sufficit per procuratorem. Tum quia si prædictæ obligationi comparendi medio procuratore fieri posset satis, vtquid impeditis hæc obligatio inducitur, vt cessante impedimento compareant, cùm durante impedimento possent medio procuratore comparere? Denique hac obligatione personaliter comparendi vt pote onerosa redduntur excommunicati cautiores, ne iterum in excommunicationem incidant. Neque obstat illa regula iuris, *quod per alium facimus, &c.* cùm expresse cautum est, ne per alium, sed per propriam personam fiat.

9. Secundus modus absoluendi ad reincidentiā est, si absoluaris pro aliquo tempore tantùm, vel si absoluaris pro aliquo tempore absolutè, & pro reliquo sub conditione alicuius operis exequendi. V.g. absolutus es à iudice ad tres dies ex consensu creditoris, & in perpetuum si intra illos dies debitum solùas.

10. Controuersia igitur est; an ex hoc modo absoluendi præstito à prælatis Pontifice inferioribus, reincidas in eandem censuram, tametsi nullam de nouo culpam committas? Affirmant te reincidere Suar. *disp.* 7. *sect.* 8. Fileucius *tract.* 11. *cap.* 10. *quæst.* 4. Gaspar Hurtado *disp.* 14. *de excommunic. difficult.* 3. Quia neque ex natura rei, neque ex iure positiuo hic modus absoluendi prælatis inferioribus est interdictus. Si enim possunt pœnam exilij, aliámve temporalem aliquibus diebus suspendere, cur non poterunt hanc spiritualem pœnam? Quod si dicas hæc pœna non contrahitur absque culpa: non inde infertur nouam culpam esse necessariam, cùm non sit noua pœna, sed eadem, quæ aliquibus diebus fuit suspensa, quæque redit ob priorem culpam, pro qua à principio contracta fuit. Sed rectiùs Nauarr. *cap.* 27. *num.* 277. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 29. Auila. 2. *p. de censuris*, *cap.* 7. *disp.* 3. *dub.* 14. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 16. *num.* 216. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 7. *in fine*, asserunt te non ligari amplius ea censura, nisi nouam culpam committas. Moueor; quia censura ex sua institutione, habet esse pœnam medicinalē Ecclesiæ inobedienti. Ergo nulla stante inobedientia actuali, non potest de nouo infligi, & inflicta auferenda est. Et explico, te absoluto à censura ex consensu creditoris, censura omnino destruitur, cùm nullibi sit, ergo vt iterum renascatur, nouam contumaciam, & inobedientiam exigit. Quod secùs est in pœna temporali exilij, vel alterius damni, quæ in punitionem peccati præteriti imponitur, & latitudinem habet: hæc enim cùm ad tempus suspenditur, non tollitur, sed ex parte remittitur. At censura sublata pro aliquo tempore omnino aboletur. Ergo ne postmodum renascatur nouam contumaciam, & inobedientiam requirit; aliàs censura in puram punitionem peccati præteriti imponeretur ei, qui à contumacia, & inobedientia recessit.

11. Notanter dixi hoc modo absoluendi vti non posse alium à Pontifice. Nam Pontifex vti eo poterit, si velit, cùm censurarum institutio ab eo pendeat; non est autem credendum eo vti, nisi manifestis verbis explicuerit. Quippe modus absoluendi à censura, & in illam denuò incidendi absque vlla noua causa obstat illius decretis, statuentibus censuram esse pœnam medicinalem delinquentis contumacis, auferendámque contumacia cessante, vti notauit Coninch. *d. disp.* 14. *dub.* 16. *num.* 217.

12. Tertius modus absoluendi ad reincidentiam est, si absoluatis in ordine ad aliquem tantùm effectum nempe ad beneficij, seu alicuius priuilegij collationem ad testimonium ferendum, &c. Sed ex vi huius absolutionis non absolueris à censura, sed absolueris ab aliquo illius effectu. Quo modo absolutionis nullus alius à Pontifice vti potest, vno casu excepto: quia nemini concessum est stante censura, illius effectum impedire, habet enim censura suos effectus ex Pontificia institutione, quam nullus alius à Pontifice mutare potest. Dixi *vno casu excepto*; quia is ab ipsómet Pontifice conceditur ob illius necessitatem. Etenim cuicunque iudici tam ordinario, quàm delegato, tametsi potestatem non habeat absoluendi à censuris datum est, vt possit excocommunicatum

abso

absoluere non absolutè, sed ad effectum dicendi testimonium, quando alia via veritas cognosci non potest. Ex *cap. veniens. 2. de testibus*, iuncto *cap. praeterea. De officio delegati.* Sicuti notauit Paul. Laym. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. in fine.* Sayr. *lib. 2. thes. casuum. cap. 16. num. 15.*

13. Rursus omnes dicti modi absoluendi à censuris praestari possunt in foro interiori, & in foro exteriori, & iudiciali. Si pro foro tamen interiori praestentur, non potest sic absolutus se publicè immiscere actibus per censuram prohibitis. Quod si contra faciat, poterit à iudice, vt censurae transgressor puniri, esto ipsi constet de absolutione; mitius tamen, quàm si verè esset transgressor. Quinimo si velit, poterit praedictam absolutionem in foro externo admittere, & à punitione supersedere, nisi à parte vrgeatur, vti ex Nauarr. tradit Stephan. Dauila *2. p. de censur. cap. 7. disp. 3. dub. 12.* Saytus *lib. 2. thesauri casuum. cap. 20. num. 31.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. circa finem.* Si autem pro foro externo absolutio concedatur, potest sic absolutus se gerere, ac si nunquam in censuram incidisset; quia est integra, & perfecta censurae dissolutio.

§. III.

Qua forma, quo ritu, quibúsque conditionibus censurae absolutio concedenda est.

1 *Nulla est in iure forma praescripta.*
2 *Vnica absolutione ab omnibus censuris liberari potes.*
3 *Verbis vel scriptura censurae absolutio praestanda est.*
4 *Qualis ritus seruandus sit in absolutione.*
5 *Quoad conditiones attinet ex parte absoluentis requiritur potestas.*
6 *Qualiter iudici concessum sit absolutionem praestare parte non satisfacta, latè examinatur.*
7 *Item ex parte absoluentis requiritur libertas à coactione, & metu.*
8 *Item requiritur, ne in causa principali decipiatur.*
9 *Ex parte absoluendi requiritur regulariter petitio, etsi necessaria non sit.*
10 *Non est opus, vt sit absoluenti praesens, etsi expediat.*

1. NVlla est in iure forma praescripta, sed ea tantùm sufficit, quae voluntatem absoluentis declaret. Vt si diceres. Ego te absoluo à vinculo excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, neque necessarium est exprimi causam, ob quam est incursa, tametsi id sit expediens. Quinimo ea verba tantùm, *te absoluo*, praemissa petitione absolutionis à censura sufficienter exprimunt voluntatem ab ea absoluendi, vt benè notauit Vgolin. *de censur. tab. 1. cap. 23.* Saytus *lib. 2. thes. casuum. cap. 16. num. 3.*

2. Et quamuis ligatus pluribus censuris etiam eiusdem rationis ab vna absolui possit alia non absoluta; quia vna ab alia non pendet, sicuti mortalia peccata; attamen ab omnibus illis vnica absolutione liberari poterit, si absoluens potestatem, & voluntatem habeat absoluendi, vti ex communi tradit Saytus, *lib. 2. thesaur. casuum. cap. 21. à num. 16.* eam autem voluntatem ab omnibus absoluendi non censetur iudex, seu confessarius habere, cui vnicam tantùm censuram poenitens manifestauit alias dolosè caelans ex textu in *cap. cum pro causa*, & *cap. officij de sententia excommunicat.* Et tradit Glossa *in d. cap. cum pro causa.* Et ibi Panormitan. *num. 6.* Couarruu. *cap. alma. 1. p. §. 11. num. 13.* Henrriq. *lib. 13. cap. 30. num. 2.* Sayrus alios referens *d. cap. 21. num. 23.* Vgolin. *de censuris. tab. 1. cap. 19. §. 3. num. 20. & §. 4. num. 4.* quia aequum non est, vt ex dolo, & fraude commodum obtineat censuratus.

3. Verbis autem, vel scriptura censurae absolutionem praestandam esse non solùm in foro exteriori, & iudiciali, sed in foro conscientiae probat vsus, & colligitur ex *cap. cum desideres de sententia excommunicat.* & Clement. *vnica eodem tit.* vbi non censetur absolutus ab excommunicatione is, quocum summus Pontifex scienter communicat. Addit tamen Gaspar Hurtado *disp. 14. de excommunicat. difficult. 4.* non esse mortale aliis signis absolutionem conferre. Quod non credo maximè in absolutione iudiciali, tum quia aduersatur consuetudini receptae in re graui. Tum quia est satis dubium, an ea absolutio subsistat.

4. Ritus seruandus in absolutione iudiciali à censura excommunicationis praescribitur in *cap. à nobis 28. de sententia excommunicat.* & habetur in Pontificiali Romano. Huius omissio neque absolutionem inualidam reddit, vt omnes fatentur, neque illicitam grauiter, nisi in solemni aliqua absolutione ad satisfactionem Ecclesiae facta; vt notauit Gaspar Hurtado *disp. 14. de excommunicat. difficult. 4.* in absolutione autem poenitentiali; etsi expediat regulariter praedictas caeremonias seruari, vt censuratus cautior in posterum sit, certum est absque graui culpa omitti posse, vti viri timorati faciunt. Si excommunicatio ob graue delictum incursa est, v.g. ob incendium, grauémque clerici percussionem necessariò sub graui culpa exigendum est iuramentum ab absoluendo, quod in simile delictum non incidet iuxta textum in *cap. ex tenore. Cap. de caetero. Cap. cum desideres de sententia excommunicat.* & trandunt ferè omnes Doctores. Proceditque tam in absolutione iudiciali, quàm poenitentiali. In absolutione verò excommunicationis, alteriúsue censurae incursae ob delicta leuiora, non est praedictum iuramentum ex obligatione exigendum, vti docent Henrriq. *lib. 13. cap. 28. num. 4.* Auila *2. p. de censur. cap. 7. disp. 3. dub. 2.* Coninch. *disp. 14. dub. 16. num. 204.* Gasp. Hurtado *disp. 14. de excommunic. difficult. 4.* Ab hac tamen obligatione iuramentum praestandi eximuntur impuberes, argum. *cap. 1. & fin. de sententia excommunicat.* vbi pueri ob percussionem clerici iubentur absolui, nulla mentione iuramenti facta, & tradit Siluest. *absolutio. 3. numero 3.* Henrriq. *lib. 13. cap. 29. num. 3.* Vgolin. *de censur. tab. 1. cap. 19. §. 5. num. 2.* Sayrus *lib. 2. Thesauri casuum. cap. 17. num. 3.*

5. Quoad conditiones attinet aliquae seruandae sunt tam ex parte absoluentis, quàm ex parte absoluti, vt absolutio validè, & licitè praestetur. Ex parte absoluentis requiritur potestas, quae nemini alteri à clerico etiam in mortis articulo concessa est, vt optimè tradit Paludan. *in 4. d. 20. quaest. 1. art. 2.* Nauarr. *cap. 26. num. 26. & cap. 1. num. 84. de poenitent. dist. 6.* Couarruu. *cap. alma mater, 1. p. §. 11. num. 9.* Vgolin. *tab. 1. cap. 4. §. 5. num. 7.* Sayrus *lib. 2. thesauri. cap. 21. num. 3.*

6. Sed an iudex cui committitur absolutio satisfacta parte censeatur potestatem habere absoluendi, parte non satisfacta, *Tract. de bulla cruciata. punct. 8. §. 5.* resoluimus, si impotens sit satisfaciendo absolui posse

prae-

præstita cautione pignoratitia, vel fideiussoria, aut si hanc non possit iuratoria, vti tradunt Nauarr. *cap.* 27. *num.*48. Henrriq. *de excommunicat. cap.*28. *n.*1. Sayrus *lib.*2. *thesauri. cap.*17. *num.*11. Vazq. *de excommunicat. dub.* 10. Auila 2. *p. cap.*7. *disp.*3. *dub.*8. Egid. Coninch. *disp.*14. *dub.*16. *num.* 106. Gaspar Hurtado *disp.*14. *de excommunicat. difficult.*5. *num.* 20. Quippe intentioni Ecclesiæ, & institutioni censuræ consonum est, vt sublata inobedientia ipsa censura auferatur. Quare potestas absoluendi concessa satisfacta parte, subintelligitur inquantum fieri potest seruato iuris ordine.

Quod si potente censurato satisfactionem præstare realem, contentus iudex sit cautione iuratoria, non est dubium grauiter peccaturum, si absolutionem impendat, tum ob iniuriam parti factam; tum quia violat iuris ordinem præscribentis realem satisfactionem absolutioni præmitti, si fieri potest, *Cap.* 2. *de sentent. excommunicat. in* 6. & *cap. ex parte* 13. *de verbor. significat.*

Difficultas grauis est, an validè absoluat in prædicto casu? Communior sententia docet iudicis delegati absolutionem inualidam esse; quia non est censendus delegans concedere potestatem absoluendi contra iuris præscriptum, & in tertij præiudicium; sic docuit Vazq. *de excommunicat. dub.* 20. Suar. *disp.* 7. *sect.*5. *num.*41. Sayrus *cap.*10. *num.*33. Coninch. *disp.*14. *dub.*16. *num.*211. Sanch. *lib.*3. *disp.*33. *num.*1. Sed prædictam absolutionem valere satis probabile esse diximus *dicto tract. de bulla, pun.* 8. §. 5. & docet Sanch. *suprà*, & in præsenti Auila 2. *p. cap.* 7. *disp.* 3. *dub.* 9. Gasp. Hurtado *disp.*14. *difficult.* 5. *num.* 22. Quia illa verba *satisfacta parte* non restringunt potestatem, sed monent delegatum de conditione, quam seruare tenetur. Quippe illa conditio parti satisfaciendi non alia cautela apponitur in delegatione, quàm à iure communi apposita est. At à iure communi non apponitur vt conditio, cuius defectus irritet absolutionem. Ergo neque in delegatione censenda est apponi. Neque inde fit peccare delegantem concedendo facultatem delegato validè absoluendi parte non satisfacta; nam sicut Ecclesia non peccat concedens ordinario hanc potestatem, neque ipse ordinarius peccare poterit suam potestatem eo modo quo ipse habet alteri delegans. Satis enim iuri tertij cautum censetur dictæ absolutionis prohibitione.

7. Secundò ex parte absoluentis requiritur libertas à coactione, & metu ex expressa decisione textus in *cap. vn. de his quæ vi, metúsve causa fiunt. lib.*6. ibi, viribus euacuamus. Quod procedit à quocunque vis, aut metus inferatur, vt notauit Vgolin. *tab.* 1. *cap.* 2. §. 4. *num.*2. & *cap.*4. *in princ. num.* 14. Sayrus *lib.*2. *de excommunicat. cap.* 21. *num.* 30. Secundò procedit siue censura iustè, siue iniustè validè tamen lata sit, quia textus non distinguit; & quia iniustitia censuræ iuris remediis, non autem iniustitiis emendari debet, vt aduertit Sayrus *suprà*. Argum. *cap. sacro. §. caueant*, *de sententia excommunicat.* & *cap. cùm contingat*, *de officio delegati.* Tertiò procedit, tametsi iudex sub conditione futura censuram imposuisset, & ante impletam conditionem cogeretur reuocare mandatum, ea reuocatio nulla esset, delinquentésque ligarentur, ac si nulla reuocatio præcessisset, vt aduertit Suar. *disp.*7. *sect.*6. *num.*13. Sayrus *lib.*2. *thesauri. cap.*21. *num.*30. Quartò procedit etiam in absolutione à minori excommunicatione. Tum quia verè est censura. Tum quia ratio ob quam absolutio à maiori excommunicatione per vim extorta irritatur, scilicet ne authoritas, & efficacia potestatis Ecclesiasticæ diminuatur, procedit in hac absolutione. Atque ita ex Geminian, & Felino *in cap. si quem. num,* 4. *de sentent. excommunicat.* aduertit Sayr. *dicto cap.*21. *num.*30. & *num.*31. optimè notat absolutionem sic extorquentes noua excommunicatione ligari ex *d. cap. vnico, de his quæ vi, lib.* 6.

8. Tertiò requiritur, ne absoluens in causa principali decipiatur. Si enim absoluendus fingit se parti satisfecisse, vel propositum satisfaciendi habere; cùm tamen non habeat: absolutio vtpote per surreptionem obtenta non subsistit, vt expresse colligitur ex *cap. ex parte de officio ordinarij.* Et *cap. officij de sententia excommunicat.* & tradit Couarruu. *cap. alma*, 1. *p.* §. 11. *n.*14. Henrriq. *lib.*13. *cap.* 30. *num.*4. Sayrus *lib.*2. *thesauri. c.*21. *num.*27. Quippe non censetur iudex voluntatem absoluendi habere; esset enim voluntas irrationabilis, & contra iuris ordinem. Si tamen constaret (quod præsumi non debet) ipsum iudicem aliàs potestate absoluendi gaudentem velle non obstante fraude absoluere, tenebit absolutio. Vti docuit Nauarr. *cap.*27. *num.*38. Vgolin. *tab.*1. *de censur. cap.* 19. §. 4. *num.* 4. Sayrus *lib.*2. *cap.*21. *num.*26. Auila 2. *p. cap.*7. *disp.* 2. *dub.*4.

9. Ex parte absoluendi regulariter requiritur absolutionis petitio non ita necessariò, vt aliàs impensa non habeat effectum, sed vt conuenienter concedatur. Nam cùm censura imposita sit ad delinquentis correctionem, expedit postulatione humili demonstrare se correctum esse. Argum. *cap. per tuas de sentent. excommunicat.* & pluribus firmat Sayrus *lib.*2. *thesauri. c.*21. *num.* 6. Ideóque potest inuito concedi. Cùm enim censura sit pœna nihil obstat quominus sine voluntate patientis auferatur; communiter tamen nunquam aufertur; quia id non expedit. At si in aliquo casu iudicaretur bono communi expedire ei qui per censuras non corrigitur, absolutionem impendi, præstari posset, vt latiùs tradit Suar. *disp.* 7. *sect.* 7. Sayrus *suprà*.

10. Non autem est opus (vt contendit Vgolin. *tab.*1. *de censur. cap.*19. §. 1. *num.* 5.) absoluendum præsentem esse iudici absoluenti. Nam sicut absens excommunicari per litteras potest, sic & absolui: vti colligitur ex *cap. de manifesta*. 2. *q.*1. & *cap. quanto*. 2. *q.*5. & *cap. quisquis*. 2. *q.*9. Et tradit ibi Glossa. Siluest. *absolutio*. 5. *num.*9. Nauarr. *cap.* 26. *num.* 14. Henrriq. *lib.*13. *de excommunicat. cap.*19. *num.*1. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.*21. *num.* 12. Debet autem causa vrgens adesse, vt licitè fiat. Frequenter enim expedit tum ad reuerentiam censuratum, tum ad maiorem humilitatem, & cautionem ipsius censurati, ne aliter quàm in præsentia absolutio concedatur. Idem dicendum est de absolutione concessa medio procuratore regulariter non expedire; causa tamen vrgente concedi posse, vt tradunt Siluest. Sayr. Suar. Nauarr. & Henrriq. *suprà*. Hic autem procurator speciale mandatum habere debet petendo absolutionem, vt sic constet censuratum à contumacia recessisse, vt benè docent Glossa *in cap. qui ad agendum.* verbo *vel pacisci de Procuratorib. lib.*6. Speculator *tit. de procuratorib.* §. *item apponitur*, *vers.*6. Vgolin. *tab.*1. *cap.*19. §. 1. *n.*3. Qui & iurare debet, & præstare ea omnia quæ absoluendus præstaret, si præsens adesset; tametsi ad iurandum, vel cauendum speciale mandatum non haberet, nam eo ipso quo habet mandatum ad impetrandam absolutionem virtute in eo mandato concessum intelligitur quidquid absolutioni impetrandæ necessarium fuerit. Argum. *leg. ad rem mobilem. leg. ad legatum*, *ff. de procuratorib. leg.* 2. *ff. de iurisdictione omnium iudicum.* & *cap. præterea de officio deleg.*

***

Quibus

§. IV.

Quibus competat potestas absoluendi à censuris ab homine latis.

1 *A censuris ab homine specialiter latis absoluere potest qui tulit.*
2 *Verum est, etsi domicilium reus mutauerit.*
3 *Item etiamsi appellationem interposuerit.*
4 *Excipiuntur plures casus, in quibus authori censuræ non permittitur absolutio.*
5 *Absoluit à censuris specialiter latis successor ferentis in munere, & dignitate.*
6 *Item superior ferentis censuras, si pleno iure superior sit.*
7 *Explicatur doctrina tradita.*
8 *Item absoluere potest delegatus cum causa cognitione à censura lata à delegante.*
9 *Probatur nullum alium præter supradictos absolutionem concedere posse.*
10 *Omnes illi possunt absoluere à censura generaliter ab homine lata, qui possent ab ea absoluere, si à iure lata esset.*

1. Regula generalis est. A censuris ab homine specialiter latis absoluere potest qui tulit, nisi ei fuerit interdictum. Item eius successor, superior, vel delegatus, & nullus alius. Et in primis censuræ authorem posse absolutionem præstare colligitur ex *cap. verbum de pœnitent. dist.* 1. & *cap. pastoralis.* §. *præterea de officio ordinarij*: nam cùm hæc potestas salutem animarum respiciat non tam ad ligandum, quàm ad soluendum censenda est concessa; idcóque potestatem ligandi habens, & soluendi potestatem habere debet. Fauétque regula iuris 1. & *leg. nihil tam naturale, ff. de regulis iuris.* Res per quascunque causas nascitur per easdem dissoluitur. Atque ita tradit S. Thom. 3. *p. in additionib. q.* 24. *art.* 1. Bonauent. *in* 4. *d.* 18. *in vlt. part. dist. quæst.* 6. Durand. *ibi q.* 4. *num.* 8. Paludan. *q.* 5. *art.* 2. Gab. *q.* 1. *art.* 3. *dub.* 6. Sotus. *d.* 22. *q.* 2. *art.* 3. *concl.* 2. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 27. *num.* 1. Suar. *disp.* 7. *sect.* 2. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 16. *num.* 254. Layman. *lib.* 1 *sum. tract.* 5 *part.* 1. *cap.* 7. *num.* 2. Ex canonistis Hostiens. *in sum. lib.* 5. *tit. de sententia excommun. n.* 12. Panorm. *in cap. prudentiam*, §. *finali*, & ibi Felin. *num.* 19. *de officio delegati.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 40. Couarruu. *cap. alma.* 1. *p.* §. 12. *num.* 2. & alij quos refert, & sequitur Sayrus *lib.* 2. *thesaur. cap.* 20.

2. Quod verum habet, tametsi reus domicilium mutet, adhuc ab eo, qui tulit sententiam, absoluendus est, argum. *cap. proposuisti.* Et ibi Glossa, verbo *citatus de foro competenti.* Nam mutatione domicilij subterfugere non potest authoris censuræ iurisdictionem; sicuti tradit Vgolin. *tab.* 1. *de censuris cap.* 4. *n.* 7. Angel. verbo *absolutio* 1. *num.* 7. Sayrus *lib.* 2. *thesauri casuum, cap.* 20. *num.* 4. Suar. *disp.* 7. *sect.* 2. *num.* 23.

3. Item etiamsi appellationem interposuerit adhuc absolui potest à ferente censuram: quia per appellationem interpositam non priuatur iurisdictione quoad ea, quæ appellationi non obstant; at absolutio à censura potius iuuat appellationem, cùm sit id, quod per appellationem intenditur, colligitúrque apertè ex *cap. si à iudice de appellationib. in* 6. Et tradit Panormit. *in cap. quæstionis num.* 7. Præpositus *ibi num.* 8. Immola *num.* 5. *de appellat.* Suar. *dicta sect.* 2. *num.* 32. Sayrus *dicto cap.* 20. *num.* 3. Est tamen notandum discrimen inter iudicem ordinarium, & delegatum. Nam iudex ordinarius interposita appellatione, & admissa potest absolutionem impendere appellanti, quia non desinit esse iudex: at delegatus ante admissam appellationem impendere absolutionem potest, quia adhuc est iudex, in iis quæ appellationi non obstant. Secùs verò appellatione admissa; quia eo ipso iurisdictione priuatur. Argum. *cap. cum appellationibus, de appellation. lib.* 6. sicuti notauit Panormit. *in dicto cap. quæstioni. num.* 7. Sayrus *lib.* 2. *thesauri casuum, cap.* 20. *num.* 3.

4. Dixi posse authorem censuræ ab ea absoluere, nisi fuerit specialiter interdictum. Sunt enim plures casus, in quibus authori censuræ non permittitur absolutio. Primus habetur in *cap. graue de prebendis*, vbi à Concilio suspenduntur ij, qui post secundam monitionem non correcti Ecclesiastica beneficia indignis contulerunt; à qua suspensione nullus alius præter Pontificem, vel vnum ex quatuor præcipuis Patriarchis absoluere potest, sicuti notauit ibi Panormit. & Siluest. verbo *absolutio.* 1. *num.* 3. §. *octauo.* Sayrus *lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 8. Secundus colligitur ex *cap. querenti de officio delegati*, vbi excommunicatum à delegato sedis Apostolicæ; eo quòd suæ sententiæ definitiuæ parere recusat, absoluere nequit post annum ab incursa excommunicatione. Secùs ante annum elapsum, vel ante definitiuam sententiam: sicuti notarunt Glossa, Innocent. & Panormit. *ibi.* Angel. verbo *absolutio.* 2. *num.* 1. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 40. Sayrus *lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 9. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 16. *n.* 256. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 7. *num.* 2. Suar. *disp.* 7. *sect.* 2. *num.* 7. Tertius continetur in *cap. tua nos de sententia excommunicat.* vbi cauetur incendiarium excommunicatum ab ordinario, & vt talem denunciatum remittendum esse sedi Apostolicæ pro absolutione obtinenda, sicuti notarunt ibi Glossa. Siluest. verbo *absolutio* 1. *num.* 3. Sayrus *d. cap.* 20. *num.* 10. Coninch. *dicto dub.* 16. *num.* 256. Paul. Layman. *cap.* 7. *num.* 2. Quartus colligitur ex *c. si celebrat de clerico excommun. ministr.* & *cap. duobus de sententia excommun. cap.* 3. *de supplenda negligent. prælat.* Quoties excommunicans in excommunicationem denunciatam incidit, vel ob delictum depositus, vel ob aliam causam iurisdictione priuatus est, nequit à se excommunicatos absoluere; quia absolutio est actus iurisdictionis, vt tradit in præsenti Angel. dicto verbo *absolutio in princ.* Siluest. *num.* 3. Coninch *num.* 256. Sayr. *num.* 11. Quintus sumitur ex *cap. ex frequentibus de institutionib.* & ibi Gloss. & Ioann. Andr. verbo *confirmantes.* & Panormit. *n.* 12. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 40. Angel. verbo *absolutio. num.* 4. Siluest. *eodem,* 3. *num.* 3. Sayrus *num.* 12. Coninch. & Layman, *suprà.* Si Pontifex ex certa scientia sententiam censuræ ab ordinario latam confirmet; eo ipso absolutionem sibi reseruat: quia ea confirmatione ordinarij sententiam suam esse facit: argum. *cap.* 1. *de confirmat. vtili, vel inutili.* & *cap. Apostolica, de præbendis lib.* 6. Sextus potest colligi ex *cap. vlt.* §. *finali de officio delegati*: cui est commissa potestas excommunicandi, vel suspendendi rebelles absque causæ cognitione nequit à se censuratos absoluere; quia solùm illi nudum ministerium est delegatum, censuræque executio commissa. sicuti notarunt Angel *absolutio.* 2. *n.* 1. Siluest. *eodem n.* 3. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 44. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 28. *n.* 6. Vgolin. *de censuris, tab.* 1. *cap.* 4. *n.* 13. Sayr. *d. cap.* 20. *num.* 13. Coninch. *num.* 256. *fine.*

5. Secundò absoluit à censuris specialiter latis successor ferentis in munere, & dignitate, vti deciditur *cap. si Episcopus.* 11. *q.* 3. censetur namque eadem persona cum prædecessore. Argum. *cap.* 1. *de solutionib.* Quod procedit etiam in successore iudicis delegati, vt

vt sumitur ex *cap. pastoralis. § praeterea de officio ordinarij*. Et notauit Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 20. num. 19*. Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. § de successore*. Item procedit etiamsi sit successor ad tempus; quia ex iure communi eadem praedecessoris potestate potitur. Vnde capitulum sede vacante medio vicario à se electo absoluere poterit excommunicatos ab Episcopo. *Cap. 3. de supplenda neglig. praelat. lib. 6*. Et *cap. vnico de maiorit. & obedient*. Trident. *sess. 24. cap. 16. de reformat*. & tradunt omnes.

6. Tertiò absoluere potest superior ferentis censuras, si pleno iure superior sit, sicuti Pontifex est superior ordinariorum, & Generalis est superior Prouincialium, & Prouincialis rectorum, & Episcopus sui Vicarij, & Delegatus sui delegati. Quippe iure proprio vtuntur, ideóque nullam inferiori irrogant iniuriam. Quod intelligendum est, nisi ex consuetudine contrarium habeatur, sicuti in regularibus Episcopo subiectis contingit, qui si excommunicati, vel suspensi fuerint à suo praelato regulari ex causa religiosam disciplinam spectante nequeunt ab Episcopo absolui, nisi media appellatione interposita; quia prima instantia regulari praelato competit iuxta Glossam *in cap. quanto. vers. si praelati de officio ordinarij*. Panormit. *in cap. reprehensibilis de appellationib. n. 11*. Idem est in aliquibus Archidiaconis potentibus ferre censuras, qui licèt subdantur Episcopo, vti colligitur ex *cap. 1. de officio ordinarij*: at saepe ex consuetudine, vel priuilegio concessum illis est, ne eorum censuras Episcopus relaxet, néve ab eorum sententiis appellari possit ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum, vel Pontificem: quo casu nequit Episcopus se intromittere. Argum. *cap. dilecto de officio Archidiaconi*. Et notauit Paludan. *in 4. d. 18. quaest. 5. art. 2*. Sayrus alios referens, *d. cap. 20. num. 16*. Nunquam tamen superior absoluere debet ab inferiori censuratos etsi validè possit: quin priùs satisfactionem plenam exigat, & inferiorem praelatum moneat, ne eius authoritas contemni videatur, vt docuit Glossa *in cap. cum ecclesiarum*, verbo *non relaxes*, & ibi Innocent. & Panormit. *de officio ordinarij*. Idem Panormit. *cap. officium prope finem*. & *cap. dilecto num. 7. de officio archidiaconi*. Couarruu. *cap. alma mater. § 1. 12. num. 3*. Vgolin. *tab. 1. de censuris. cap. 4. § 1. num. 7*. Sayr. *lib. 2. de excommunic. cap. 20. num. 16*. Paul. Laym. *dicto cap. 7. vers. deinde*.

7. Dixi superior *pleno iure*, vt denotarem esse plures superiores non absolutè, sed certis in casibus: vti est Archiepiscopus comparatione suffraganeorum. Non enim pro libito absoluere à censuris inferiorum potest, sed solùm tempore visitationis. *Cap. cum ex officij de praescriptionib*. vel causa ad ipsum per appellationem deuoluta, & tunc vocatis partibus, & cognitione causae praemissa; aliàs non tenebit absolutio, vt colligitur ex *cap. Romana*. Et *cap. venerabilibus, de sententia excommunic. lib. 6*. Quod si compererit censuram nullam esse, id nulla facta mora declaret; si autem iniquè latam esse, absoluat statim, si dubitet; cautione praestita absoluat. At si constiterit censuram iustam fuisse, etsi ab ea possit absoluere, expedit tamen appellantem authori censurae remittere, nisi sit periculum in mora, vel ille nolit absolutionem tribuere, vt sumitur ex *cap. Ad reprimendum de officio ordinarij*: Et tradit Abbas *in cap. cum ab excommunicato de rescript. num. 14*. Vgolin. *tab. 1. de censuris cap. 4. § 1. num. 11*. Sayrus *lib. 2. thesauri casuum, cap. 23 num. 17. & 23*. Suar. *disp. 7. sect. 2. num. 32*. Idem est de Patriarchis computatione Archiepiscoporum, nequeunt inquam excommunicatos ab Archiepiscopis absoluere nisi in gradu appellationis, vt in *dicto cap. venerabilibus de sententia excommunicat. lib. 6*. notant Doctores teste Sayro *d. cap. 20. num. 18*. Quinimo neque Legatus à latere quamuis omnium praelatorum suae prouinciae iudex sit, & superior potest absoluere censuratos ab inferioribus praelatis extra casum appellationis, vti docuit Felin. *in cap. ad eminentiam num. 2. de sententia excommunic*. Villadiego *tract. de legato. quaest. 8. & 15*. Vgolin. *tab. 1. cap. 4. § 1. num. 1*. Sayrus *lib. 2. thesauri casuum. cap. 20. num. 18*. Paul. Layman. *lib. 1. sum tract. 5. par. 1. cap. 7. num. 2. vers. de superiore*.

8. Quartò absoluere potest delegatus cum causae cognitione à censura lata à delegante, modò delegans iurisdictione priuatus non sit, vti ex omnium sententia tradit Sayrus, *dicto cap. 20. num. 14*. Delegatus verò, cui absque causae cognitione potestas ferendi censuras conceditur, nequit absolutionem praestare: quia nudum tantùm ministerium illi delegatum est: vti tradit Nauarr. *cap. 27. num. 40*. Vgolin. *tabula 1. cap. 4. § 4*. Sayr. *cap. 20. num. 24*. Auila *2. p. cap. 7. disp. 1. dub. 9. casu 4*. Suar. *disp. 7. sect. 2. num. 8*. Paul. Layman. *lib. 1. sum tract. 5. par. 1. cap. 7*. vers. *denique*.

9. Quod verò nullus alius praeter authorem censurae, eiúsque successorem, superiorem, vel delegatum absoluere possit à censura specialiter lata, pluribus comprobat Sayrus *d. cap. 20. à num. 1*. Coninch. *disp. 14. dub. 16. num. 155*. Suar. *disp. 7. sect. 2. per totam*. Laym. *d. cap. 7. vers. Porro*. Gaspar Hurtado *disp. 15 de excommunicat. difficult. 6*. Ratio est manifesta, quia nemini alteri reperitur concessa huius vinculi dissolutio; & meritò, ne iudicum iurisdictio turbetur, eorúmve authoritas contemnatur. Cùm enim hae censurae non ferantur, nisi reo nominatim citato, expedit ibi causam finiri, vbi coepta est. Quapropter etiamsi domicilium reus mutet, non obinde consequi poterit à praelato noui domicilij absolutionem, vt colligitur ex *cap. proposuisti*. Et ibi gloss. verbo *citatus, de foro competenti*. Et notauit Vgolin. *tab. 1. cap. 4. num. 7*. Sayrus *d. cap. 20. num. 4*. Verùm si reus paratus sit satisfactionem praestare, & ob infirmitatem, aliúdve impedimentum adire non possit censurae authorem, vt absoluatur; poterit ab aequali iudice, seu inferiori absolui praestito iuramento, quod quamprimùm poterit se praesentabit ei cui de iure competebat absolutio, iuxta textum *in cap. quod de his. Cap. ea noscitur. Cap. quamuis de sentent. excommunicat*. Etenim cum censura sit poena medicinalis multis spiritualibus commodis priuans, expediebat posita correctione auferri.

10. Verùm si de sententia ab homine generaliter lata loquamur, omnes illi possunt absoluere, qui possent ab ea sententia, si à iure lata esset, vti docent Couarruu. *1. p. § 12. num. 4*. Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 19. num. 5*. & *cap 20. num. 2*. Nauarr. *cap. 27. num. 44*. Henriq. *lib. 13. de excommunicat. cap. 28. num. 5*. Suar. *disp. 7. sect. 2. num. 23*. Coninch. *disp. 14. dub. 16. num. 257*. Tolet. *lib. 1. cap. 16. num. 7*. Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 1. cap. 7. num. 3*. Auila *2. p. de censur. cap. 7. disp. 1. dub. 9*. Gasp. Hurtado *disp. 15. difficult. 6*. Colligitúrque ex *cap. ex frequentibus de institutionibus*, vbi supponitur excommunicationem contractam ratione sententiae generalis ab Archiepiscopo latae ab inferioribus praelatis absolui posse. Ratio est; quia ex absolutione huius censurae ab aliis praelatis facta non perturbatur tribunal iudicis ferentis, cùm reus non fuerit nominatim citatus. Neque his obstat quod in *c. nuper, de sententia excommunicat*, solùm à censura iuris non reseruata concessum sit aliis à ferente censuram absoluere. Cùm ergo haec non sit censura iuris, sed iudicis, solùm qui eam tulit, vel eius successor

cessor, superior, aut delegatus absoluet, vti docent Felin. *cap. pastoralis. §. praeterea. num. 9. de officio ordinar.* Richard. *in 4. d. 18. art. 5. quaest.* 5. Summa Astiens. *par. 2. lib. 7. tit. 34. q. 5.* Caietan. verbo *absolutio ab excommunicat.* Summa confessor. *lib. 3. tit. 33. quaest. 86.* Vgolin. *tab. 1. cap. 4. num.* 3. Vazq. *de excommunicat. dub. 19. num. 9.* Non inquam obstat, quia censura à iudice lata per generalem sententiam iuris censurae aequiparatur, vt pote quae lata sit per modum statuti, legis, seu praecepti, nulla Rei speciali citatione praemissa, atque adeò potens absoluere à censura iuris, & ab hac poterit. Vnde cùm in *dicto cap. nuper* asseritur à sententia iudicis nullum alium absoluere posse praeter illius authorem, intelligendum est de sententia speciali in speciales personas lata cum earum citatione. Secùs de sententia generali.

Hinc infero cum Coninch. & Paulo Layman *locis citatis*, si excommunicatus, seu suspensus sis generali sententia in hac diaecesi, & in aliam te transferas, vbi illa censura diaecesano reseruata est non poteris ab alio, quàm à diaecesano absolui, quia per se in illa diaecesi nullius authoritatem habet. Econtrà verò si in illa diaecesi ea censura reseruata non est, tametsi vbi contraxisti reseruata fuerit, poteris à quolibet sacerdote iurisdictionem absoluendi habente ibidem absolui, quia quilibet in eam censuram iurisdictionem habet.

§. V.

Qui possint absoluere à censura iuris.

1 *A censura non reseruata absoluere possunt omnes illi, qui iurisdictionem in foro externo habent.*
2 *De parocho, aliòve sacerdote plures negant absoluere posse.*
3 *Verior est opposita sententia.*
4 *Satisfit opposito fundamento.*
5 *Censuram reseruatam nullus alius ab authore, vel eius successore, aut delegato absoluere potest, exceptis aliquibus casibus.*
6 *Qualiter concedatur inferioribus hac potestas absoluendi impeditos.*

1. CEnsura iuris alia est reseruata ipsi authori, alia non reseruata. Censuram non reseruatam siue lata sit ab Episcopo, siue à Pontifice relaxare potest sibi subditis qui iurisdictionem in foro externo habent, ideòque non solùm Episcopus, sed Abbates, Guardiani, Rectores, Priores, & similes censuram excommunicationis, suspensionis, & interdicti relaxare suis subditis possunt; vti tradit Glossa, Panormit. Felin. & alij *in cap. nuper de sententia excommunicat.* Nauarr. *cap. 27. num. 39.* Couarruu. *cap. alma mater. 1. p. §. 12. num. 4.* Vgolin. *de censur. tab. 1. cap. 10. num. 1.* Henriq. *lib. 13. cap. 27. num.* 3. Suar. *disp. 7. sect.* Sayrus plures referens, *lib. 2. cap. 19. an. 2.*

2. Difficultas autem est de parocho, aliòve sacerdote petente absoluere à peccatis mortalibus, an possit absoluere à censura non reseruata? Negant Glossa *in cap. si episcopus*, verbo *reseruantur de poenit. & remissionib.* Panormit. *in cap. 2. num. 3. Et cap. nuper. num. 6. de sentent. excommunicat.* Federic. Senens. *cons. 14. num.* 4. Richard. *in 4. d. 18. art. 9. q. 1. in fine.* Couarruu. plures referens *in cap. alma mater. 1. p. §. 12. n. 5.*

testatúrque in praxi esse receptum, & spectata consuetudine. Idem affirmat Sayrus *lib. 2. thesauri casuum. cap. 19. in fine.* Mouentur, quia ad censurae absolutionem, sicuti ad excommunicationem ferendam requiritur iurisdictio in foro iudiciali. Cùm igitur parochus, aliìve sacerdotes hac forensi iurisdictione careant, & potestate absoluendi carere debent.

3. Nihilominus communior est sententia, & inter theologos magis recepta posse parochum, aliúmve sacerdotem proprium absoluere à censura iuris non reseruata: vti docuit Innocent. *in cap. nuper. num. 6. de sententia excommunicat.* Hostiens. *ibi.* S. Thom. *in addit. 3. p. q. 23. art.* 2. Bonauent. *in 4. d. 18. in vlt. parte distinct. q. 6. num.* 84. Gab. *ibi quaest.* 3. *art. 3. dub.* 6. Sotus *d. 22. quaest. 2. art. 2. concl.* 3. Siluest. verbo *absolutio. 1. numero* 4. Armilla *numero* 36. Nauarr. *cap. 27. numero* 39. Henriq. *lib. 13. cap. 28. numero* 4. & *cap. 35. numero* 2. Stephan. Dauila 2. *p. de censur. cap. 7. disp. 1. dub.* 4. Suar. *disp. 7. sect.* 3. Coninch. *disp. 14. dub. 6. concl. 2. num.* 230. Vazq. *de excommunicat. dub.* 19. Gaspar Hurtado *disp. 15. difficult.* 2. Vgolin. *tab. 1. de censur. cap. 10. §. 5. num.* 3. Colligitúrque ex *cap. nuper de sententia excommunicat.* vbi dicitur, quia conditor canonis specialiter absolutionem sibi non reseruauit, eo ipso aliis videtur facultatem concessisse relaxandi. Et licèt textus de excommunicatione minori loquatur: at ratio cui pro decisione nititur in omni censura procedit, vti Doctores relati notarunt. Et confirmo. Pontifex reseruans sibi absolutionem ab aliquibus censuris tacitè concedit potestatem absoluendi ab aliis, quas non reseruat.

4. Fundamentum verò oppositae sententiae non vrget. Solùm enim probat parochum, aliúmve sacerdotem non habere potestatem ex vi sui muneris absoluendi à censuris, sicut nec ligandi; non tamen probat eam potestatem non habere ex delegatione iuris, vt rectè ponderauit Vgolin. *dicto cap. 10. §. 5. num.* 3. Quam potestatem parochus delegare alteri poterit; quia suo muneri ex iuris dispositione annectitur, vti tradit Suarez & Coninch. *loc. alleg.* Quinimo est potestas non solùm pro foro interno, & poenitentiali concessa, sed etiam pro foro externo, quia decreta Pontificia praecipuè forum externum spectare solent; & cùm fauores principis ampliari debeant, nulla est causa, ob quam haec potestas ad forum interius restringi debeat, vt benè notauit Suar. *d. sect. 3. num.* 19. Vgolin. *d. §. 5.*

5. Si verò de censura reseruata loquamur nullus alius ab authore censurae, vel eius successore, superiore vel delegato absoluere potest: vti expresè colligitur ex *dicto cap. nuper de sententia excommunicat.* & tradunt omnes. Verùm sunt aliqui casus, in quibus conditor canonis hanc potestatem aliis concedit. Primò pro excommunicatione lata in *can. si quis suadente Diabolo 17. quaest.* 4. conceditur facultas Episcopis absoluendi mulieres, & impuberes etiam post pubertatem, *cap. si verò. Cap. mulieres. Cap. quamuis de sententia excommunicat.* Item Abbatibus, Praelatisque regularibus eadem conceditur potestas absoluendi ex Consilio Episcopi Religiosos, qui se mutuò percusserint. *Cap. Monachi. Cap. cùm illorum, de sententia excommunicat.*

De quo latiùs cùm de hac excommunicatione habeatur sermo. Secundò conceditur omnibus Episcopis in Trident. *sess. 24. cap. 6. de reformat.* Potestas absoluendi ab omnibus censuris, & poenis sedi Apostolicae reseruatis, modò non fuerint publicae, neque ad forum contentiosum deductae. Tertiò Religiosis ordinum Mendicantium, & aliis qui in eorum priuilegiis communicant, conceditur per modum priuilegij

uilegij perpetui potestas absoluendi ab omnibus censuris sedi Apostolicæ reseruatis exceptis iis, quæ in bulla cœnæ Domini continentur, vt habetur *in nostris priuilegiis* verbo *absolutio*. 1. Quattò priuilegio bullæ Cruciatæ, facultas conceditur cuilibet sacerdoti ab ordinario approbato absoluendi à censuris non reseruatis toties quoties; à reseruatis verò etiam in bulla Cœnæ contentis semel in vita, & semel in morte. Ex his absolutionibus nulla censurato obligatio comparendi coram authore censuræ relinquitur; quia nomine ipsius, & ex eius delegatione impensa est. Quæ omnia latiùs explicui *tract*. 25. *de bulla Cruciatæ*: *pun*. 8. §. 4. & 5. vbi an hæc absolutio virtute Cruciatæ prodesse possit pro foro externo.

6. Sub obligatione tamen comparendi coram censuræ authore conceditur Episcopis, imò sacerdoti proprio facultas absoluendi quoslibet impeditos adire Pontificem ex quacunque causa hoc nascatur impedimentum. Vti habetur in *cap. ea noscitur*. Et *cap. quamuis de sententia excommunicat*. In quibus textibus etsi solùm sit sermo de excommunicatione incursa ob percussionem clerici, Doctores tamen communiter extendunt ad quamlibet censuram Pontifici reseruatam: sicuti latiùs tradunt Nauarr. *cap*. 27. *num*. 81. Vgolin. *tab*. 1. *de censur.cap*.4. §. 9. *num*. 12. & *seqq*. Sayrus *lib*.2. *thesauri casuum*. *cap*.10. *num*.25. Coninch. *disp*. 14. *dub*. 16. *num*. 240. Gaspar Hurtado *disp*. 15. *difficult*. 3. Neque sic impeditus tenetur medio procuratore comparere coram Pontifice, sed solùm obligatur cessante impedimento comparere; aliàs in eandem excommunicationem incidet iuxta textum *in cap. eos qui, de sententia excommun. in* 6.

7. Deinde pro articulo mortis omnibus sacerdotibus etiam excommunicatis concedit Trident. *sess*. 14. *cap*. 7. facultatem absoluendi ab omni censura siue iuris, siue hominis præstito priùs iuramento quòd quamprimùm possit se præsentabit ei, à quo de iure absoluendus erat, vti colligitur ex *d. cap. eos qui de sentent. excommunicat. in* 6. Vti notarunt Nauarr. Vgolin. Sayr. Coninch. & Hurtado *loc. cit*.

DISPVTATIO II.

De Excommunicationis censura.

Explicatis iis quæ communia sunt omnibus censuris, explicari debent quæ cuilibet censuræ sunt propria. Cùm ergo excommunicatio sit præcipua censura, ab ea exordium sumimus.

PVNCTVM I.

1 *Vnde dicatur excommunicatio.*
2 *Qualiter definiatur.*
3 *Quibus bonis priuet excommunicatio.*
4 *Qua ratione ab aliis pœnis distinguatur.*
5 *Est omnium pœnarum grauissima.*

1. Excommunicatio dicitur, quia à communione segregat. Etenim cùm fideles omnes tempore nascentis Ecclesiæ perseuerarent in doctrina Apostolorum, & communione corporis Christi, iuxta illud *Actorum* 2. qui ab hac communione arcebantur, dicebantur excommunicati, id est, extra communionem facti. At feruore fidelium erga communionem diminuto, & peccatis aggrauatis Ecclesia excommunicationis censuræ priuationem auxit, vt non solùm priuaret excommunicatum Eucharistiæ receptione, sed receptione aliorum Sacramentorum, illorúmque administratione, aliísque bonis: vt benè notauit Henriq. *lib*. 13. *de excommunicat. cap*. 1. *num*. 1.

2. Doctores communiter definiunt excommunicationem, vt sit censura ab Ecclesia instituta, separans excommunicatum à communione fidelium. Colligitur ex *cap. omnis Christianus, Cap. canonica*, 11. *q*. 3. Dicitur *censura*; quia censurat, & corrigit rebelles, & contumaces media bonorum Ecclesiasticorum priuatione, ideóque regulariter solùm in eos, quorum correctio speratur, ferenda est, vti colligitur *ex cap. notandum*. 24. *q*. 3. *cap*. 1. *de sententia excommunicat. in* 6. & pluribus tradit Couarrua. *in cap. alma*. 1. *p. initio n*.9. Sayrus *lib*.1. *de excommunicat. cap*.3. *num*. 9. Quod si aliquando in eum, qui non præsumitur emendandus, lata fuerit, id est, ne alii eius communicatione inficiantur iuxta textum *in cap. resecanda. Cap. corripiantur* 24. *q*. 3. Appellatur *Ecclesiastica*, quia ab Ecclesia fuit instituta, vt pluribus comprobat Sayrus *lib*. 1. *thesauri casuum, cap*. 4. *num*. 8. & Suar. *disp*. 2. *sect*. 1. Neque cõtrarium colligitur ex illis verbis Christi *Math*. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus; ibi namque non priuatur rebellis Ecclesiæ bonis, sed monentur rebelles, vt illius consortium fugiant, cautéque cum illo communicent, sicuti cum ethnico, & publicano. Deinde separat excommunicatum à communione fidelium, id est, separat excõmunicatum, ne communicet cum aliis fidelibus.

3. Sed quia fideles pluribus in bonis communicare inter se possunt, videndum est quibusnam excommunicatio priuet. Primò namque fideles communicant in fide, charitate, & gratia, donísque supernaturalibus, quibus Christo Domino tanquam capiti vnimur; non quia per fidem, & gratiam aliorum nostra fides, & gratia augeatur, sed quia ratione bonorum operum iustorũ, quæ ab ipsa fide, & gratia proueniunt etiam absque expressa ipsorum intentione concedit aliis Deus specialia auxilia, singulariáque beneficia, vti colligitur ex Paulo *ad Rom*. 12. 1. *Cor*. 12. *ad Ephes*. 4. His namque bonis non priuat excommunicatio, sed supponit excommunicatum priuatum medio peccato ad incurrendam excommunicationem requisito: Ecclesia namque nec priuat, nec priuare potest fideles fide, gratia, aliísque virtutibus supernaturalibus: hæc enim non nisi à volentibus deperduntur. Vnde existente excommunicatione potest excommunicatus ea bona recuperare, si à cõtumacia resipiscat, colligíque videtur ex *c. Dixi. Cap. Magna de pœn. dist*. 1. Secundò communicant fideles in conuictu purè externo, scilicet in colloquiis, contractibus, & commerciis. Tertiò in bonis spiritualibus, vt in Sacramentis, orationibus Ecclesiæ, aliísque diuinis officiis. Excommunicatio igitur si pro maiori sumatur priuat excommunicatum hac secunda, & tertia communicatione, vt tantis bonis priuatus ab inobedientia, & contumacia recedat iuxta textum *in cap. cum non ab homine de sentent. excommunicat*.

Notanter dixi orationibus Ecclesiæ, vt tacitè insinuarem excommunicatum priuari tantùm bonis, quæ nomine Ecclesiæ præstantur, non verò quæ præstantur nomine singulorum fidelium. Non enim Ecclesia priuare intendit excommunicatum bonis spiritualibus, quæ ipsi ab aliis fidelibus nomine proprio communicari possunt. Nam hæc non sunt bona Ecclesiæ, neque illius dispositioni subduntur, sed fidelium propria, & ex eorum voluntate applicantur. Quapropter pro excommunicatis etiam denunciatis priuata intentione, seu nomine proprio poteris orare & sacrificij actum quatenus à te procedit offerre in illorum satisfactionem, & impetrationem, vt rectè aduertit Siluest. verbo

verbo *excommunicatio*, 1. *num.* 2. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 36. Couarruu. *cap. alma.* 1. *p.* §. 6. *num.* 4. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 4. *dub.* 1. *concl.* 2. Laym. *lib.* 1 *sum. tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 4. Porrò excommunicatio sæpè nomine anathematis significatur; vt constat ex *cap. Guillisarius.* 23. *q.* 4. Nam esto præcisè, & in rigore significet separationem à communi vsu, vt tradit S. Chrysost. *hom.* 16. *ad Roman.* S. Thom. 1. *ad Galatas*, vel vt placet August. *t.* 4. *suorum operum. cap.* 40. & 41. *in Numeros*, significet maledictionem, seu execrationem iuxta illud *Marc.* 14. cœpit anathematizare, & *Zacharia* 14. habitabimus in Hierusalem, & anathema non erit amplius. At cùm excommunicatus à consortio fidelium separetur, & Sathanæ tradatur, & offeratur, & tanquam quid execrabile, & maledictum vitetur, meritò sub hac voce anathema, excommunicatio maior intelligitur. In sacris autem canonibus anathema partim vsurpatur ad significandam excommunicationem incursam propter hæresim, vel illius suspicionem, vtpote omnimodam, & præcipuam ab Ecclesia separationem, iuxta textum *in cap. cum non ab homine de Iudiciis.* & Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* partim ad significandas quasdam excommunicationis solemnitates, videlicet cùm excommunicatio denuntiatur candelis incensis, & postmodum extinctis, aliisque cæremoniis ab Ecclesia institutis iuxta textum *in cap. debent.* 11. *q.* 3. Qua ratione *in c. Guillesarius* anathemati addita est vox *Maranatha*, quæ Domini aduentum significat. 1. *Corinth.* 16. qua denotatur excommunicatum, nisi pœniteat præcisum ab Ecclesia esse futurum vsque ad Domini aduentum, vbi suæ contumaciæ pœnas luet; sicuti notauit Glossa *in dicto cap. Guillisarius.* Partim anathema sumitur ad distinctionem minoris excommunicationis, vt in *cap. Engeltrudam.* 3. *q.* 4. vbi priùs lata fuit excommunicatio minor, & postmodum maior. Vide Couarruu. *cap. alma.* 1. *p* § 8 *num.* 6. Suar. *disp.* 8. *sect.* 2. *num.* 9. Sayrum *lib.* 1. *thesauri casuum. cap.* 3. *num.* 6. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 1. *num.* 4. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 1. *in fine.*

4. Ex his constat, qua ratione excommunicatio ab aliis censuris, scilicet suspensione, & interdicto distinguatur. Distinguitur namque quia pluribus bonis priuat, & præcipuè quia illis priuat, quatenus sunt fidelium inter se communicatio; suspensio namque beneficij, & officij Ecclesiastici vsu priuat, interdictum diuinis officiis secundùm eorum naturam: at excommunicatio directè, & per se illis, aliisque bonis priuat, quatenus fideles per illa inter se communicant, vt benè aduertit Coninch. *disp.* 14. *dub.* 1. *num.* 2.

5. Secundò constat excommunicationem esse omnium pœnarum Ecclesiasticarum grauissimam, vtpote quæ priuat maximis spiritualibus bonis, ideóque Cœlestin. III. *in cap. cùm non ab homine, de Iudiciis* inquit, Ecclesiam post Anathema latum non habere vltra quid faciat. Quapropter monet Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. ne hac censura Ecclesiastici iudices vtantur, nisi quando iam nullum aliud superest remedium; & ob eandem rationem nunquam fertur in communitatem, vt talis est. *Cap. Romana de sententia excommunic. lib.* 6. ne contingat innocentem aliquem ligari, vt plures referens tradunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 13. Couarruu. *cap. alma.* 1. *p.* §. 9. *num.* 3. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 25. *num.* 3. Vgolin. *de censuris. tab.* 2. *cap.* 16. Sayrus *lib.* 1. *casuum. cap.* 8. *num.* 16.

PVNCTVM II.

Quotuplex sit excommunicatio.

1 *Excommunicatio diuiditur in maiorem, & minorem.*

2 *Qualis sit hac diuisio.*

3 *Excommunicatio absolutè prolata de maiori intelligitur.*

4 *Alia est lata à iure, alia ab homine, & qua hæ sint.*

1. Diuiditur excommunicatio in maiorem, & minorem ex omnium sententia, iuxta textum *in cap. penult.* Et ibi Gloss. verbo *non tantum, de sententia excommunicat.* & *cap.* 1. Et *ibi* Glossa verbo *speciem de exceptionibus in* 6. & *aliis.* Maior excommunicatio est, quæ priuat actiua, & passiua Sacramentorum receptione, suffragiis Ecclesiæ, & communione fidelium. Minor sola passiua Sacramentorum receptione priuat. Appellatur maior excommunicatio comparatione minoris, quia à communione plurium spiritualium bonorum arcet, quàm minor. Minor dicitur comparatione maioris, quia minori priuatione contenta est, vt rectè Sotus *in* 4. *d.* 22. *quæst.* 1. *art.* 1. §. *contra nomina.* Vel quia maior semper ob peccatum mortale contrahitur, minor verò sæpè ob veniale.

2. Hanc diuisionem esse analogi in sua analagata, eo quòd excommunicatio minor non sit simpliciter excommunicatio docuit Henriq. *lib.* 13. *de excommunicat. cap* 2. *num.* 2. consentit Sayrus *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 18. Et fauet D. Thom. *in addit.* 3. *p. q.* 21. *art.* 1. *ad* 4. Sed rectiùs alij Doctores censent esse generis in species. Etenim cùm excommunicatio minor priuet communione passiua Sacramentorum, quæ sunt bona Ecclesiæ præcipua, propriè censura est.

3. Verùm etsi minor excommunicatio verè, & propriè excommunicatio sit, attamen absolutè prolata excommunicatio semper de maiori intelligitur, vt expressè definiuit Gregor. IX. *in cap. si quem penult. de sententia excommun.* Nam licèt ante ipsum Gregorium excommunicatio simpliciter sumpta sæpè pro minori intelligebatur, vt constat ex *cap. sacerdote de consecrat. dist.* 1. & *cap. Engeltrudam.* 3. *q.* 4. Attamen post ipsum Gregorium nunquam pro minori, sed pro maiori sumitur, vt tradit Couarruu. *cap. alma.* 1. *p.* §. 8. *n.* 5. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 1. *n.* 2. Sayrus *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 19. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 1. *circa finem.* Paul. Layman. *lib.* 1 *sum. tract.* 5. *p.* 2. *cap.* 1. *n.* 1. & alij communiter.

Neque his obstat textus *in c.* 1. *de exception. in* 6. qui est post Gregor. vbi dicitur, si quis in iudicio excommunicationem opponat illius speciem declarare debere. Quod dictum est (inquit Glossa) propter species excommunicationis maioris, vel minoris, ergo sub nomine excommunicationis absolutè prolato non venit excommunicatio maior intelligenda; aliàs non teneretur excommunicationis speciem declarare, cùm satis declarata esset. Non inquam obstat, nam vt excommuni sententia tradit Couarruu. *c. alma.* 1. *p* §. 8. *n.* 5. Auila 2. *p. c.* 1. *dub. vnico.* Decisio illius textus est specialis in fauorem causarum iudicialium, & iudicumque lites in infinitum his exceptionibus protrahantur: vel vt placuit rectius Suar. *disp.* 8. *sect.* 3. *n.* 6. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 1. *in fine*, species excommunicationis exprimenda est non quidē maior, aut minor, quia iam supponitur maiorem esse debere. Sed quæ species maioris sit, an violationis Ecclesiæ, an percussionis clerici. Quod non obscurè colligitur ex verbis textus, præcipuè ex §. *si verò*, probanda enim erat exceptio apertissimis

documentis, quod nullatenus fieri posset allegata excommunicatione in genere, nisi illius causas, & circunstantias declararet.

4. Porrò excommunicatio alia est lata à iure, alia ab homine. Quæ à iure fertur durat in perpetuum, quæ verò ab homine solùm dum ipse viuit, vel in officio perseuerat, vt tradit Glossa *in cap. à nobis*, verbo *non nisi subditis*, *de sententia excommunicat.* Et *ibi* Panormit. Excommunicatio ab homine alia est generalis, alia specialis iuxta dictum textum *in cap. à nobis*, & communem sententiam. Generalis est quæ fertur per modum statuti nulla persona nominatim citata. Specialis, quæ præmissa Rei citatione iniungitur. Deinde alia est excommunicatio iusta, alia iniusta, alia valida, alia inualida, alia reseruata, alia non reseruata, de quibus diuisionibus *disp. praeced. pun.* 2. dictum est.

PVNCTVM III.

De causa efficiente, materiali, & formali excommunicationis.

1 *Ad ferendam excommunicationem requiritur iurisdictio, quæ clericalem ordinem supponit.*
2 *Nemo nisi qui baptizatus sit, & vsum rationis habeat ligari potest excommunicatione.*
3 *Qualiter debeant existere in territorio excommunicantis.*
4 *In vniuersitatem quâ talis est, excommunicatio ferri non potest.*
5 *Excommunicatio semper ob peccatum mortale ferenda est. Quinimo ob peccatum futurum.*
6 *Proponitur vulgaris casus de vinea deuastatoribus, an singuli quantitatem leuem surripientes excommunicatione ligentur.*
7 *Deciditur obligatos esse ad leuis quantitatis restitutionem.*
8 *Qualiter obliget excommunicatio lata ad reuelandas scripturas.*
9 *Qualiter ab hac obligatione excuseris.*
10 *Nunquam ferenda est excommunicatio, quando alia via emendari delictum potest.*
11 *Si Episcopus deneget monitorias litteras, appellari ab eo potest.*
12 *Qualiter monitoriæ cessare debeant.*
13 *Testes vi monitoriarum deponentes, non coguntur iurare.*
14 *Modus ferendi excommunicationem nullus est præscriptus.*

1 QVæ in hoc puncto proponuntur *disp. præcedenti* explicata sunt, ideòque breuiter perstringam. Ad ferendam excommunicationem primò requiritur clericalis ordo; quippè Laycus tractare Ecclesiastica negocia non potest, *cap. decernimus, de iudiciis.* Non tamen opus est ordinem sacrum habere, sed sufficit prima tonsura, vti indicat Celestin. III. *cap. transmissam de Electione.* Et tradit Couarruu. *cap. alma.* 1. *p.* §. 11. *num.* 2. Requiritur tamen ne coniugatus sit. His enim ab alio quàm à Pontifice de plenitudine potestatis committi non potest potestas censuras ferendi, vt notauit Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 14. *n.* 1. & colligitur ex *cap.* 1. *de cleric. coniugat. lib.* 6. & Trident. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* Secundò requiritur iurisdictio in foro externo in eos, qui excommunicandi sunt; vti docuit Glossa communiter recepta *in cap. transmissa de Electione.* & *cap. cùm ab Ecclesiarum, de officio ordinarij.* Et ibi Panormit. *num.* 45. Couarruu. *dicto* §. 11. *num.* 1. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 5. Et colligitur expressè ex *cap. à nobis* 1. *de sententia excommunic. cap. finali de constitutionib. in* 6. *Cap. P. & G. de officio & potest. iudicis delegati.* Tertiò non debet prædicta iurisdictio esse impedita, vti tradit Panormit. *in cap. ad probandum num.* 2. *&* 11. *de re iudic.* Nauarr. *num.* 7. Couarruu. *num.* 4.

2. Quoad causam materialem attinet, seu ad eos, qui excommunicationi subduntur, aduerte neminem excommunicari posse, qui baptizatus non sit; quia vt inquit Trident. *sess.* 14. *cap.* 2. Ecclesia in neminem iudicium exercet, qui non priùs in ipsam per baptismi ianuam fuerit ingressus. Ex baptizatis autem non nisi rationis compotes aliàs delicti, ob quod excommunicatio contrahi debet capaces esse non possunt: vt benè Panormit. *in cap. ab excommunicato n.* 9. *de Rescriptis*, & *cap. per tuas, num.* 11. *de sententia excommunicat.* Quinimo impuberes doli capaces etsi in excommunicationem iuris incidant, *cap.* 1. *& fin. de sententia excommunicat.* excommunicatione lata ab homine regulariter non afficiuntur, quamuis affici possent, vt tradit aliis relatis Sayrus *lib.* 1. *thesaur. cap.* 8. *num.* 4.

3. Puberes verò, & doli compotes vt excommunicatione afficiantur debent delinquere in territorio excommunicantis: quia aliàs non sunt excommunicanti subiecti, neque illi rebelles & contumaces; vt probat textus *in cap. vt animarum.* Et ibi Glossa *de constitutionib. in* 6. Et *cap. cum Episcopus, de officio ordinarij.* Continget autem subditum esse corporaliter extra excommunicantis territorium, & delinquere in territorio excommunicantis, vt si lata esset excommunicatio in diœcesi Vallisoletana aduersus parochos vltra duos menses à sua parochia absentes, vel aduersus eos qui ibidem ablata non restituunt; ligarentur parochi diœcesis Vallisoletanæ, & non restituentes extra diœcesim commorantes, quia moraliter in diœcesi reputantur existere, siquidem ibi committunt delictum nonresidendi; vt optimè notauit Coninch. *disp.* 13. *dub.* 7. *concl.* 6. *&* 7. *num.* 61. *&* 62. Superiores verò Religiosorum vbilibet possunt suos subditos excommunicare; quia eorum iurisdictio non ex territorio in personas deriuatur, sicuti Episcopalis iurisdictio, sed immediatè ipsas personas spectat, vt benè aduertit Coninch. *suprà, concl.* 9. *num.* 64.

4. In vniuersitatem, seu communitatem quâ talis est nunquam excommunicatio fertur, nec ferri potest, vt deciditur *cap. Romana.* §. *in vniuersitatem. de sententia excommunicat. in* 6. Ne contingat aliquem innocentem ligari. Sed ferenda est in omnes, & singulos illius communitatis, qui rebelles, & contumaces extiterint, vt ex dicto textu notat Glossa *in* §. *vniuersitatem.* Henrriq. *lib.* 13 *cap.* 15. *num.* 4. Vgolin. *de censur. tab.* 1. *cap.* 26. §. 4. Sayrus *lib.* 1. *thesauri casuum cap.* 8. *num.* 18.

5. Si verò de causa materiali, ob quam excommunicatio infligi possit, loquamur, necessariò est peccatum mortale; aliàs hæc pœna, quæ est omnium maxima non commensuraretur culpæ. Consonum enim est non priuare subsidiis regni cælestis qui per peccatum non se priuauit, vt dixit D. Thom. *in additionib.* 3. *p. quæst.* 21. *art.* 3. Debet autem peccatum exterius

exterius prodire, vt ob illius causam excommunicatio infligatur, quia dum est mente retentum solus Deus iudex illius est. Imò debet esse peccatum futurum, quod comminatio excommunica. [illegible]nis præcedat, iuxta textum *in cap. sacro. cap. per tu[illegible] de sententia excommunicat.* Et *cap. Romana.* §. *porro.* Et *cap. constitutionem, eodem tit. in 6.* aliàs excommunicatio non erit pœna medicinalis, sed vindicatiua, neque rebelles, & inobedientes Ecclesiæ puniet.

6. Sed aduersus supradicta obstat vulgaris casus de vineæ deuastatoribus. Contingit enim sæpè plures diuisim deuastare vineam, quorum singuli quantitatem leuem surripuerunt, neque vnus in alterius damnificationem consensit: iudex verò Ecclesiasticus, vt prædictum damnum reparetur, promulgat excommunicationem aduersus omnes illos, qui vineam deuastarunt, nisi restituant, ecce qualiter ob culpam leuem excommunicatio ferri potest. Nauarr. *cap. 17. n. 130.* & *n. 4. vers. quarto quod excommunic.* Couarruu. *in cap. alma mater.* 1. *p.* §. 9. *num.* 2. *illat. quarta.* Petr. Nauarr. *lib. 3. de restitut. cap. 1. dub. 5. num. 49. & seqq.* & *dub. 8. per totum*, censent prædictam excommunicationem nullo modo ligare eos qui solùm leuem quantitatem restituere tenentur. Ducuntur, quia esto finis, qui per excommunicationem obtineri intenditur grauis sit, scilicet grauis nocumenti reparatio: at quod singulis præcipitur leue est in se vt pater, leuitérque conducit ad prædicti finis consecutionem. Non enim singulorum restitutio per se sumpta cum leuis quantitatis sit, reparare grauiter damnum potest. Quod si dicas, ergo nullius effectus est censura, quæ hoc modo expeditur, vtpote quæ ligare nequit omnes collectiuè, vt manifestum est, neque etiam diuisim ob materiæ leuitatem. Respondere potest admittendo nullius effectus esse, casu quo nullus esset qui grauem quantitatem obligatus esset restituere: sed quia id non præsumitur, ideò hæ excommunicationes feruntur.

7. Nihilominus verius est singulos obligatos esse suam leuem quantitatem restituere, vti docuerunt Sotus *in 4. disp. 22. quæst. 1. art. 2. § arguitur.* Et *lib. 4. de iustit. quæst. 7. art. 3. circa medium.* Ludouic. Lopez 1. *p. instruct. cap. 93.* Cordoba *tract. de casibus conscientiæ. quæst. 70.* Michael Salon. 2. 2. *quæst. 62. art. 7. controuersia 1. §. de participante.* Ioann. Medina *Cod. de restitut. q. 10. vers. occurrit sic casus, in respons. ad 1.* Sayrus *lib. 1 thesauri casuum, cap. 9 num 9. & 10.* Henrriq. *lib. 13. de excommunicat. cap. 17. num. 4.* Lessius *lib. 2. de iustit. cap. 12. dub. 9. num. 55.* Suar. *de censur. disp. 20. sect. 2. num. 4. & seqq.* Barbosa 3. *de potest. Episc. allegat. 96. num. 29.* & alij. Moueor ea consideratione. Impossibile est damnum graue domino vineæ minutis singulorum furtis illatum reparare, nisi singuli ea minuta furta restituant. Ergo singulorum restitutio leuis quantitatis surreptæ grauiter conducit ad damni illati reparationem. At quoties finis præcepti grauis est, & res quæ præcipitur prædicti finis consecutioni est necessaria, grauis est obligatio illam exequendi, quia grauitas præcepti non desumitur solùm ex grauitate materiæ in se spectata, sed ex graui, vel leui conuenientia, quam habet cum fine intento, vt dixi, & probaui *tract. 2. de peccat. disp. 2. punt. 7.*

8. Ex his decidenda est quæstio de excommunicatione frequenter lata ad reuelandas scripturas, manifestandum delinquentem, qualiter inobedientes ligari possint. Pro cuius decisione aduerte dupliciter expediri prædictam excommunicationem posse. Primò, vt vi excommunicationis compellari, adimplere obligationem, quam aliàs habes manifestandi tum scripturas, tum delinquentem. Et tunc excommunicatio expeditur hoc tenore. Qui alienas scripturas apud se detinet, vel contra propriam conscientiam, & Dei timorem delinquentem non manifestauerit, ipso facto excommunicatus sit. Secundò expediri excommunicatio potest nouam obligationem inducendo, quod colligitur, quando ex verbis præcepti non supponitur peccatum esse commissum in non reuelandis scripturis, vel manifestandis delinquentibus, quia nec dicuntur scripturæ esse alienæ, nec temerè; & contra propriam conscientiam delinquentem cælare. Si primo modo feratur excommunicatio solùm ligat, quando secluso illo præcepto ex iure naturali, vel diuino tenebaris. At si feratur secundo modo nouam obligationem inducere potest.

9. Vt autem intelligas, quando ab hac obligatione manifestandi scripturas, vel delinquentem excuseris. Vide *tract. 6. de charit. disp. 3. pun. 13. & 14.* Ratò enim delinquentem teneris manifestare, si probare non potes; quia iudex, regulariter non solùm Rei emendationem, sed & punitionem intendere præsumitur, vti tradit aliis relatis Sayrus *lib. 1. thesau. casuum. cap. 9. num. 36.* Barbosa *de potest. Episcopi alleg. 96. num. 51.*

Deinde scripturas alienas non obligaris reuelare, si ex earum reuelatione graue tibi damnum in rebus proprijs imminet; quia præcepta Ecclesiastica cessante bono communi non censentur obligare cum graui dispendio; vti prædicto loco aduertit Suar. *de censur. disp. 20. sect. 3. num. 9.* Sayrus *loco citato.* Barbosa *alleg. 96. num. 50.*

10. Porrò *Trident. sess. 25. cap. 3. de reformat.* monet nunquam esse ferendam excommunicationem pro prædictis rebus temporalibus, nisi matura consideratione, & quando alia via non suppetit emendandi delictum, vti aduertit Sayrus *lib. 2. thesauri casuum. cap. 9. num. 33.* Et optimè Barbosa *3. p. de potest. Episcopi. alleg. 69. an. 2.* vbi praxim monitorialium excommunicationum tradit, necessariò videndus. Quapropter si veritas inuestigari potest, & debitum recuperari depositione testium, executione reali, vel personali, expediendæ non sunt hæ monitoriæ, quia solùm in subsidium permittuntur, vt pluribus tradit Gutierr. *lib. 1. canon. quæst. cap. 11. num. 59. & seqq.* Vnde nunquam contra determinatam personam hæ monitoriæ feruntur, quia cognita persona delicti potest à suo iudice compellis iudicio stare, vt benè tradit Aloy. Ricius *in praxi fori Ecclesiast. resolut. 235.* ideóque persona, quæ præsumitur rem alienam detinere non est exprimenda in dictis monitoriis, vt notauit idem Ricius *resolut. 241.* Neque item dictæ monitoriæ sunt concedendæ nisi pro causa graui, arbitrio ordinarij, vt ex Trident. colligit Ricius *resolut. 238.* eáque ex primenda in dictis monitorijs, & ad instantiam partis, vel iudicis sæcularis petentis, nunquam tamen ex officio, nisi pro bonis Ecclesiæ, vti probat Vgolin. *de potest. Episc. cap. 45. §. 1.*

11. Examinato igitur cuius interest monitorias litteras concedi, & deponente causam esse grauem, neque alia via intentum obtineri posse, concedit Episcopus eas litteras, alioquin pars à denegatione appellare poterit; nam esto earum concessio arbitrio Episcopi remittatur, ab iis, quæ iudicis arbitrio remittuntur appellatio permittitur parti grauatæ; vti ex Glossa *in cap. super his de accusationib.* & *cap. Romana, verbo minus legitima de appellationib. in 6.* colligitur. Quaranta *in sum. Bullarij*, verbo *Archiepiscopi authoritas, author. 18. num. 18.*

12. Concessis litteris, si pars aduersus quam feruntur compareat in termino, asseratque se paratum esse respondere coram suo iudice, monitoriæ cessare

sare debent vtpote non necessariæ, cùm suppetat alia via debitum recuperandi, vel veritatem inuestigandi, vt notauit Vgolin. *de potest. Episc. cap.45.§.2.* Gutierr. *lib.1.canon.qq.cap.11.num.82.* Marcus Anton. Genuens. *in pract. Archiepisc. Neapolit. cap.1. num. 11. in fine.* Quod si termino elapso comparuerit, allegaueritque rem iusto titulo retinere, paratúmque esse coram suo iudice respondere, cogendus est in eo iudicio Ecclesiastico rationem reddere, aliàs, ab excommunicatione incursa absoluendus non est. Neque mirum esse debet, quod Ecclesiasticus eo casu de prædicta obligatione cognoscat, quia cognoscit accessoriè ob excommunicationem incursam. Quod limitandum venit, nisi responderet coram iudice layco, & monitoriæ concessæ essent pro habendis probationibus; quia tunc Iudici sæculari vbi captum est negocium remitti debet, vti docet Gutierr. *dicto cap.11. à n.86.*

13. Testes vi monitoriarum deponentes non coguntur iurare, nisi in ipsis monitoris cautum esset, quod fieri posse testatur Barbosa alios referens 3. *p. de potest. Episc. allegat. 96. num.34.* Facta verò depositione testium, pars ad cuius instantiam monitoriæ sunt concessæ producit libellum in quo petit excommunicatum in genere cogi ad pœnitentiam, & nominatim excommunicari, neque absolui, quousque à peccato exeat. Iudex oblato libello testium depositiones examinat parte citata, aliàs fidem non facient. Quod si nihil opponat cogendus est ad pœnitentiam, & consequenter ad restitutionem aggrauatione censuræ. Vide Gutierr. *d.cap.11.*

14. Quoad causam formalem, seu modum ferendi excommunicationem constat illum sufficiétem esse, qui voluntatem ferentis censuram sufficienter exprimat. Expedit tamen seruare modum consuetum cuiusque Diæcesis. Illud certum seruandas esse conditiones præscriptas in *cap. sacro de sententia excommunicat. & cap. cum medicinalis, eodem tit. in 6.* quas *præcedenti disput.* explicuimus. Et videri potest Sayrus *lib.1. thesauri, cap.12. & 13.*

PVNCTVM IV.

Qui sint excommunicati vitandi, qui non, & quo iure.

1 *Aliqui censent iure diuino omnes esse vitandos.*
2 *Verissimum est solo iure Ecclesiastico prohibitam esse eorum communicationem.*
3 *Qualiter iure Ecclesiastico hæc communio excommunicatis denegetur. Et proponuntur decreta Concilij Constans. & Basiliens.*
4 *Plures inclinant standum esse decreto Concilij Basiliens.*
5 *Verius est constitutionem Concilij Constantiensis retinendam integrè esse.*
6 *Ex hac constitutione fit non teneri fideles excommunicatum vitare quantumuis notorium, nisi fuerit denunciatus.*
7 *Item nisi fuerit clerici manifestus percussor.*
8 *Qualiter fama de percussione notoria clerici, vel de excommunicationis denuntiatione sufficiat ad vitandum excommunicatum.*
9 *Excommunicatum denunciatum in vno loco satis probabile est te non solùm posse, sed teneri vbilibet vitare.*

1. NOon desunt qui sentiant omnem excommunicatum iure diuino seiunctum esse à fidelium communione; ita vt neque ipse cum fidelibus communicare possit, neque alij fideles cum ipso saltem in rebus diuinis, quæ est communicatio Christianorum propria. Ducuntur ex illo *Matth.* 18. si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Et ex illo Pauli *ad Titum,* 3. hæreticum hominem post vnam, & secundam correctionem deuita. Et ex illo Ioann. *epist.* 2. Nolite eum domo recipere, neque Aue ei dixeritis.

2. Cæterùm verissimum est omnibus excommunicatis solo iure Ecclesiastico prohiberi communionem fidelium: docuit aliis relatis Suar. *disp.* 2. *de censur. sect.*1. Egid. Coninch *disp.*14. *dub.*2. *in princ.* Stephan. Dauila 2. *p. de censur. cap.*3. *disp.*1. *dub* 6. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *de excommunicat. difficult.*2. Etenim vt ex *puncto* 1. constat, etsi potestas excommunicandi fuerit à Christo suæ Ecclesiæ concessa; at excommunicationis institutio à sola Ecclesiâ ortum habet; aliàs si priuatio communionis esset excommunicatis iure diuino indicta, non posset Ecclesia hanc priuationem restringere, vel extendere, aut aliquo modo mutare, sicuti pro varietate temporum factum esse colligitur ex *cap. quoniam multos,* 11. *quæst.* 3. Ex verbis illis Matth. Pauli, & Ioannis non infertur hæreticum, & inobedientem necessariò esse vitandum; quia illa verba non præceptum continent; aliàs omnes rebelles Ecclesiæ, & incorrigibiles ipso iure essent excommunicati vitandi; sed consilium denotant, & admonitionem, ne cum hæreticis incorrigibilibus, & contumaciter inobedientibus communicemus, tum ob contagionis periculum, tum vt ipsi confusi resipiscant.

3. Posito autem iure diuino nullum peccatorem priuatum esse communione aliorum fidelium, neque alios fideles ab illius conuictu obligatos esse seiungi. Restat videndum qualiter positiuo iure excommunicatus à fidelibus, & fideles ab ipso segregentur? Olim ante Concilium Constantiense qui erat ab Ecclesia excommunicatus, tenebatur se separare à conuictu, & communicatione aliorum fidelium, & fideles ab ipso; ita vt si excommunicatio publica esset, tenebantur in publico, si secreta secretò, sicuti constat ex *cap. cum non ab homine, de sententia excommunicat.* & tradit ibi Glossa & Panormit. *num.* 2. 3. & 7. Et *cap. cùm desideres, eodem tit. & ibi* Innocent. Panormit. Henriq. & Felin. At in Concilio Constantiensi anno Domini 1414. celebrato, & à Martino V. confirmato, edita est Constitutio, quæ incipit. *Ad euitanda scandala,* quæ licèt in tomis Conciliorum non extet, refertur à S. Antonin. 3. *p. tit.*26. *cap.* 3. *Ioann.* Driedo *de libert. Christiana, cap.* 88. Adriano *in* 4. *sentent. tract. de confess. quæst.*9. & *tract. de clauib. quæst.*3. Et *tract. de Eucharist. quæst. vlt.* Nauarro *cap.*27. *num.* 25. Dominico Soto in 4. *d.*22. *quæst.*1. *art.*5. Gutierr. *lib.*1. *canon. qq. cap.* 1. *num.* 1. Sayrò *lib.* 2. *thesauri casuum, c.*12. *num.*6. & alijs. Tenor constitutionis est. Ad euitanda scandala, & multa pericula, quæ conscientiis timoratis contingere possunt Christi fidelibus, tenore præsentium misericorditer indulgemus, quod nemo deinceps à communione alicuius, sacramentorum ad ministratione, aut aliis quibuscunque diuinis intus, & extra prætextu cuiusque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ tenentur abstinere, vel aliquem vitare,

vitare, aut interdictum Ecclesiasticum obseruare, nisi sententia, vel censura huiusmodi fuerit illata contra personam, collegium, vniuersitatem Ecclesiæ, communitatem, aut locum certum, vel certam à iudice publicata, vel denunciata specialiter, & expressè constitutionibus Apostolicis, & aliis in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque. Saluo si quem sacrilega manuum iniectione in Clericum, in sententiam latam à canone adeò notoriè constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiuersatione cælari, nec aliquo suffragio excusari, nam à communione illius licèt denunciatus non fuerit, volumus abstineri iuxta canonicas sanctiones. Et inferiùs subiungitur. Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, aut prohibitos non intendimus in aliquo releuare, nec quomodolibet suffragari. Hactenus Concilium Constantiense, prout à supradictis Doctoribus refertur. Huic constitutioni Concilium Basiliense, *sess. 20. in fine, sub tit. de excommunicatis non vitandis*, moderationem adhibuit, vt non solùm notorius clerici percussor, sed quicunque notorius excommunicatus vitandus sit.

4. Hinc orta est inter Doctores controuersia, cui constitutioni standum sit, an Constantiensi, an Basiliensi? Inclinant standum esse Basiliensi Felinus in *cap. Rodulphus circa finem de Rescriptis.* Siluest. verbo *excommunicatio 5. num. 9.* Nauarr. *in cap. 1. § laboret, de pœnit. dist. 6.* Albertinus repetit *in Rub. de hæreticis, n. 44.* Couarruu. *in cap. alma mater. 1. p. §. 2. num. 7.* Vgolin. *de censur. Ecclesiast. tab. 1. cap. 13. §. 7. num. 8.* Mouentur, quia Basiliensis constitutio expressè habetur in dicto Concilio, secus Constantiensis, sed tantùm ex relatione D. Antonini, & aliorum Doctorum. Ergo illi standum est.

5. Cæterùm longè verius est, Constantiensem constitutionem retinendam integrè esse absque vlla moderatione, vti docuit Siluest. mutans priorem sententiam *in epist. ad lectorem. in vlt. folio.* Et Nauarr. quod prius docuerat corrigens in posteriori edit. *sum. cap. 9. num. 8. & cap. 27. num. 35.* Victoria *de excommunic. num. 20.* Auila *2. p. de censur. c. 6. disp. 2. dub. 1.* Henriq. *lib. 8. de excommunicat. n. 1.* Suar. *disp. 9. sect. 2. num. 5.* Gutierr. *canon. qq. cap. 1. num. 14.* Coninch. *disp. 14. dub. 2. n. 9.* Sayrus *lib. 2. thesaur. casuum, cap. 12. n. 9.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 4. num. 2.* & alij communiter. Ratio est, quia concilium Basiliense omni authoritate fuit destitutum vtpote acephalum, ideòque in Concilio Lateranensi sub Leone X. *sess. 11.* dicitur non fuisse Concilium, sed Conciliabulum, & in multis errauit, maximè in depositione Eugenij IV. Vnde ipse Eugenius illius decreta reuocauit, exceptis quibusdam pertinentibus ad beneficiorum collationes, dispensationes, censurarum absolutiones, sicuti idem fecit Nicolaus V. vt constat ex eius bulla data Spoleti 14. Kalend. Iulij anno 1439. & refertur ad finem Concilij Basiliens. *sess. 45.* Præterea vsu, & consuetudine in Germania, Gallia, & Belgio, quæ est optima legum interpres habetur notorij hæretici, aliorúmque excommunicatorum conuictum non vitari, quousque eorum excommunicatio declaretur.

6. Ex hac constitutione infertur non esse obligatos fideles vitare excommunicatum notorium, siue facto, siue iure quousque denunciatus sit, nisi clerici percussor fuerit; quia constitutio expressè requirit censuræ denunciationem, quæ facienda est in Ecclesia, vel alio loco publico, iuxta regionis consuetudinem, vti docuit Nauarr. *cap. 27. num. 35.* Henriq. *lib. 13. cap. 5. à num. 1.* Gutierr. *canon. qq. cap. 1. n. 29. & seqq.* Auila *2. p. cap. 6. disp. 2. dub. 1.* Sayrus *lib. 2. thesauri casuum, cap. 12. num. 16. & 17.* Coninch. *disp. 14. de excommunicat. dub. 1. num. 11.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 4. num. 2.* Vazq. *de excommunicat. dub. 2.* Gaspar Hurtado *disp. 2. de excommunicat. difficult. 3. & alij.* Tametsi contrarium sentiant Adrian. *in 4. tract. de sacram. Eucharist. cap. viso, de impedimentis, vers. quantum ad tertium.* Et *tract. de sacram. confess. dub. 9. vers. secunda propositio.* Felin. *in cap. Rodulphus, num. 73. de Rescriptis.* Dominic. Sotus in 4. *d. 1. q. 5. art. 6. pag. 107.* Gutierr. *canon. qq. cap. 1. num. 42.* Et in hæreticis docet Sayrus *lib. 2. thesauri casuum, cap. 11. num. 20.* existimantes, ex eo quòd aliquis declaratus sit commisisse delictum, cui excommunicatio annexa est censendum esse excommunicatum denunciatum. Sed decipiuntur, quia aliud est declarare delictum, & ex consequenti excommunicationem, aliud declarare, & publicare directè ipsam excommunicationem, quod est necessariò requisitum, vti fatetur Nauarr. & alij.

7. Dixi nisi clerici percussor fuerit, hic enim tametsi denunciatus non sit, vitandus est, dummodò notoria sit tam ex facto, quàm ex iure eius percussio. Sed quæ ad hanc notorietatem requirantur? Non conueniunt Doctores. Suar. *disp. 7. sect. 2. monet o 2.* censet esse notorium percussorem censendum comparatione cuiusque, cui certò de percussione constaret; quia textus solùm requirit, vt ita de percussione constet, vt nulla tergiuersatione cælari possit: at comparatione illius qui præsens fuit percussioni iniustæ cælari vlla tergiuersatione potest. Ergo. Sed rectiùs Nauarr. *cap. 25. num. 75.* Auila *2. p. cap. 6. disp. 2. dub. 4.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 4. n. 2. § secundum.* Gaspar. Hurtado *disp. 2. de excommun. difficult. 3. num. 10.* Coninch. *disp. 14. dub. 2. num. 11.* & alij sentiunt notoriam percussionem reddentem excommunicatum vitandum, eam tantùm esse, quæ commissa est coram maiore parte populi viciniæ, vel communitatis, in qua ad minus sint decem, quibúsque constet nullo suffragio, nulláve excusatione eius iniustitiam cælari posse. Quippe percussio coram duobus, vel tribus testibus facta nota testibus est, & in iudicio probabilis. Sed non est simpliciter notoria, vti Constantiense Concilium exigit, poteritque aliqua tergiuersatione cælari.

8. Sed an sola fama de percussione clerici, vel de excommunicationis denunciatione sufficiat, vt tenearis sic infamatum vitare? Dicendum est, si fama à fide dignis orta plenè, & integrè probetur sufficere ad dictam obligationem inducendam; quia præstat moralem certitudinem, quæ in his rebus satis esse videtur. Argum. *cap. illud.* Et *ibi* Panormit. *de cler. excommunic. ministr.* Et *cap. cùm desideres, vers. secunda quæstioni de sententia excommunicat.* Et tradit Nauarr. *cap. 27. num. 25.* Couarruu. *cap. alma. 1. p. §. 2. num. 4.* Vgolin. *tab. 2. de censur. cap. 13. §. 10. num. 1.* Sayrus *lib. 2. thesauri casuum, cap. 12. num. 22.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 4. num. 2. vers. hoc adde.*

9. Quæstio grauis est, an in vno loco denunciatum, vel manifestum clerici percussorem tenearis vbilibet vitare, vel possis? Satis probabile est te non non solùm occultè, sed publicè eum vitare posse; quia excommunicatio iure, vel facto publica in vno loco absolutè publica est, & vt talis probari potest. Ergo dat potestatem fidelibus vitandi prædictum excommunicatum. Quod verò tenearis illum vitare, inde probatur; quia Concilium Constantiense præcipit vitare excommunicatum denunciatum, & manifestum clerici percussorem, neque restringit præceptum

ad

ad locum denunciationis, vel percussionis. Sic videtur sentire Henriq. *lib.* 13. *cap.* 24. *num.* 1. Fileucius *tract.* 13. *cap.* 3. *quæst.* 7. *num.* 49. Vazq. *de excommunicat. dub.* 8. *num.* 2. Bonac. *disp.* 2. *de excommunicat. q.* 2. *pun.* 6. §. 2. *num.* 48.

Sed verius existimo te ab hac obligatione liberum esse, vti docet Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 11. *num.* 20. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 11. *dub.* 12. Moueor quia (vt rectè tradit Durand. *in* 4. *d.* 18. *quæst.* 5. *in fine.* & Paludan. ibi *quæst.* 6. *art.* 1. *num.* 5.) excommunicatus publicus in vno loco non est censendus in alio publicus esse, quia esto denunciatio afficiat personam, id intelligendum est comparatione illorum, quibus denunciatur, seu in quorum notitiam deuenire denunciatio potest. Ex qua ratione infero neque etiam secretò te obligatum esse ibidem dictum excommunicatum vitare; quia obligatio vitandi excommunicatum etiam secretò post Concilium Constantiense non oritur ex excommunicatione, sed ex illius notoria denunciatione. At illo in loco vt supponimus, non est denunciatio notoria, ergo nullam vitandi eum obligationem inducit.

Aduerte excommunicatum denunciatum, & manifestum clerici percussorem vocari non toleratum; quia Ecclesia non tolerat, nec permittit fideles cum ipso communicare, econtrà reliquos excommunicatos appellari toleratos, quia eorum communicatio cum fidelibus toleratur.

PVNCTVM V.

Quibus in rebus cum excommunicatis vitandis, vel non vitandis communicare possis.

1 *Proponitur difficultas, an cum excommunicatis toleratis communicare possis.*
2 *Resoluitur tibi licitum esse in rebus politicis, & diuinis communicare.*
3 *Stante aliqua necessitate, vel speciali vtilitate inducere potes excommunicatum toleratum, vt tibi Sacramenta ministret.*
4 *Seclusa hac necessitate, vel vtilitate grauissimi Doctores censent illicitum esse.*
5 *Contrarium est probabilius.*
6 *Excommunicati tolerati nullo modo priuantur potestate exercendi actus qui in fidelium vtilitatem cedunt.*
7 *Qualiter pro excommunicatis toleratis offerre sacrificium possis. Respondetur remissiuè.*
8 *Quæ dicta sunt de excommunicato procedunt de suspenso, & interdicto.*

1. CErtum est omnem communicationem tum diuinam, tum humanam cum excommunicato denunciato, vel manifesto clerici percussore tibi prohibitam esse. *Cap. excommunicatos* 11. *quæst.* 3. & *penult. de sententia excommunicat.* Quare solùm est dubium, an cum aliis excommunicatis sit tibi permissa. Et ratio difficultatis est; quia ipsis excommunicatis prohibita est omnis communicatio cum fidelibus. Ergo nequeunt fideles absque necessitate cum ipsis communicare, ne peccato illorum cooperentur. Econtrà verò in Extrauaganti *Ad euitanda scandala,* conceditur fidelibus communicatio cum ex communicatis qui denunciati non sint, nec manifest i clerici percussores. Ergo licitè communicare possunt; aliàs nullus esset fauor fidelibus factus.

2. Dicendum igitur est tibi licitum esse cum his excommunicatis in rebus politicis communicare, ac si excommunicati non essent, vti docuit Candelab. aureum *de excommunicat. num.* 78. & 79. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 3. *concl.* 1. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *de excommunicat. difficult.* 4. Ratio est manifesta; quia in Extrauag. Concilij Constantiensis hæc communicatio fidelibus permittitur, ne scrupulis agitentur, at si hæc commmunicatio solùm in causa vrgentis necessitatis permitteretur, non satis fidelium conscientiis consultum esset, neque vllum fauorem fidelibus Concilium concessisset; siquidem stante necessitate hæc communicatio cum excommunicatis denunciatis permissa est.

Idem est dicendum de communicatione in diuinis ad quam non inducis, quia ex præcepto Ecclesiastico, & vi censuræ nulla tibi communicatio cum his excommunicatis toleratis interdicitur; ex alia parte non es causa, vt excommunicatus tecum communicet, ergo ex nullo capite in ea communicatione peccatum adesse potest, vt rectè aduertit Egid. de Coninch. *disp.* 14. *dub.* 3. *concl.* 2. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 4. *num.* 5. *in fine.* Quapropter excommunicato sacrum facienti assistere potes, & te celebrante permittere, vt assistat; quia peccati, quod ipse committit, tu non es causa.

3. Sed an excommunicatum toleratum inducere possis, vt celebret, tibique Sacramenta ministret, tecúmque officium diuinum recitet? Non conueniunt Doctores. Et quidem stante necessitate, vel speciali vtilitate qualis esset non reperire alium, qui æquè bene hæc tibi beneficia conferat, dubium esse non debet, tibi licitum esse, vti expresse tradit Coninch. *disp.* 14. *dub.* 3. *conclus.* 3. Nam in ea inductione non peccas aduersus censuram; siquidem ex vi censuræ nulla tibi communicatio cum his excommunicatis interdicitur, neque etiam ob inductionem ad peccatum, quia tu non inducis ad iniquam Sacramentorum administrationem, & celebrationem; hanc enim non postulas, sed postulas administrationem Sacramenti, & celebrationem secundùm se, quæ per se licitè fieri possunt ab excommunicato tolerato stante necessitate, vel vtilitate petentis. Quod amplius constabit ex sequentibus.

4. Verùm seclusa necessitate grauissimi Doctores docent te peccatum graue committere, si inducas excommunicatum, vt tibi Sacramenta ministret, celebret officium diuinum, tecum recitet, non quia pecces contra præceptum censuræ; sed quia peccas contra Religionem, vel Charitatem inducendo excommunicatum ad actum, quem posita censura licitè præstare nequit. Negari namque non debet indecens esse, & illicitum, si excommunicatus nulla necessitate intercedente Sacramenta ministret, sacrificium offerat, vtpote qui est publica Ecclesiæ sententia ab Ecclesia præcisus. Si enim Ecclesia eum à se præscindit, quomodo intentionem habere poterit, vt tanquam sui minister, & suorum bonorum dispensator, & legatus apud Deum assumatur? Atque ita esse illicitum docent communiter Doctores, teste Auila 2. *p. c.* 6. *disp.* 8. *dub.* 1. Suar. *disp.* 11. *sect.* 4. *num.* 10. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 3. *concl.* 3. & 4. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *c.* 4. *num.* 5. Basil. Ponce *lib.* 5. *de matr. c.* 18. §. 9.

5. Sed rectiùs Sanch. *lib.* 7. *de matr. disp.* 9. *num.* 8. Saytus *lib.* 2. *thesauri casuum, c.* 12. *num.* 10. Henriq.

riq. *lib.*13. *cap.* 6. & 10. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *de excommun. difficult.* 4. Filliucius *tract.*13. *cap.* 3. & 4. & alij apud ipsos censent per se nullum esse peccatum petere ab iis excommunicatis Sacramenta, & sacrificia. Moueor, quia concilium Constantiense fidelibus concessit potestatem cum excommunicatis non denunciatis communicandi tam in diuinis, quàm extra ac si excommunicati non essent. Quæ facultas frustranea & inutilis esset, si virtute religionis, vel charitatis ab hac communione arceri deberent. Quapropter dicendum est intercedente petitione fidelium non impediri excommunicatos ratione excommunicationis, quin Sacramenta ministrent, & sacrificium offerant. Neque inde fit, excommunicatos vi Concilij Constantiensis in aliquo releuari. Non enim releuantur ipsi directè, sed releuantur fideles à prohibitione antea habita; tametsi ex hac releuatione resultet ipsos excommunicatos releuari, quod est per accidens, & præter Ecclesiæ intentionem.

6. Hine fit excommunicatos toleratos nullo modo priuari potestate exercendi actus qui in fidelium vtilitatem cedere possunt, nempe iudicem non priuari potestate iudicandi, nec prælatum potestate dispensandi, conferendique beneficia, absoluendi à censuris, & peccatis, vt latiùs dicemus infra. Nam cùm hæc omnia permissum sit subditis à suo superiore excommunicato petere, necessum est fateri ipsum posse ea illis concedere.

7. Grauior dubitatio est; qualiter possis pro excommunicatis toleratis offerre sacrificium, & publicas Ecclesiæ orationes, qualiterque Ecclesiasticæ sepulturæ tradere nulla præmissa absolutione censuræ. Sed huius dubitationis decisio pendet ex decisione qualiter excommunicati iis omnibus effectibus priuentur. De quibus infrà.

8. Ad extremum quæ dicta sunt, & dicentur de excommunicato procedunt in suspenso, & interdicto illis in rebus, in quibus vi suspensionis, & interdicti remouentur, dum enim hæ censuræ denunciatæ non sunt, potes cum illis communicare, ac si suspensi, & interdicti non essent, vt probauit Nauarr. *in c.* 1. §. *Laboret num.*13. *de pœnit. dist.*6. Gutierr. *canon. qq. cap.* 1. *num.*43. Sayrus *lib.* 2. *thesauri casuum*, *cap.*12. *num.* 21. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *de excommun. difficult.* 3. *num.* 8.

PVNCTVM VI.

De primo effectu excommunicationis maioris, qui est priuare excommunicatum communibus Ecclesiæ suffragiis.

1 *Quæ sit priuatio suffragiorum Ecclesiæ.*
2 *Triplex est Ecclesiæ spirituale subsidium.*
3 *Excommunicatus solùm est priuatus subsidiis spiritualibus nomine Ecclesiæ factis.*
4 *Nullatenus licet pro excommunicatis in particulari publicas orationes fundere, & sacrificium Missæ offerre nomine Ecclesiæ.*
5 *In genere, & in communi aliqui censent pro excommunicatis suffragia, & sacrificium offerri posse.*
6 *Contrarium est tenendum.*
7 *Pro excommunicatis contritis posse sacrificium offerri plures docent.*
8 *Contrarium est verius.*
9 *Pro excommunicatis toleratis negant plures orationes publicas, & sacrificium offerri posse.*
10 *Probabilius est oppositum.*
11 *Satisfit contrariis fundam.*
12 *Qualiter excommunicati Ecclesiastica sepultura priuentur.*
13 *Excommunicatus denunciatus absoluendus est anteaquam sepeliatur, etiamsi signa contritionis exhibuerit. Si verò impænitenter decessit exhumandus est.*
14 *Explicatur* Clem. 1. de sepultur.
15 *Qui intelligantur nomine sepelientium in* hac Clement. *excommunicati.*
16 *Ob hanc sepulturæ concessionem vltra excommunicationem maiorem, excommunicatio minor non incurritur.*

1. INter effectus excommunicationis maioris primo loco recenseri potest priuatio suffragiorum Ecclesiæ. Ecclesia namque suos fideles mediis orationibus, sacrificij oblatione, & indulgentiarum concessione adiuuat in spiritu, eorúmque salutem promouet. Ab hoc ergo spirituali subsidio excludit excommunicatum, vt tanto bono priuatus ad mentem redeat, & à contumacia resipiscat.

2. Vt igitur hic effectus plenè intelligatur aduerte in Ecclesia triplex esse spirituale subsidium. Primum proueniens à Christo offerente suo Patri medio sacerdote Missæ sacrificium. Alterum proueniens ab Ecclesia, quæ mediis suis ministris orationes publicas fundit, sacrificium peragit, satisfactionem ex thesauro Christi, & Sanctorum dispensat. Tertiò nascitur ex operatione cuiusque fidelis, vt particularis persona est. His positis.

3. Dicendum est excommunicatum solùm priuatum esse ex vi excommunicationis subsidiis spiritualibus nomine Ecclesiæ factis. Sic pluribus relatis docet Sayrus *lib.* 2. *thesauri casuum*, *cap.* 4. *num.* 2. Henriq. *lib.*13. *c.*12. Vgolin. *tab.* 2. *c.* 9. *num.* 1. Suar. *de censur. disp.*9. *sect.*4. Stephanus de Auila 2. *p. de censur. c.*6. *disp.*4. *dub.*2. Gaspar Hurtado *disp.* 3. *difficult.* 1. Et quidem quod excommunicatus etiam denunciatus non priuetur suffragiis particularibus fidelium, neque valore sacrificij, qui à ministro gerente personam Christi procedit; inde probatur; quia hæc subsidia sunt omnino distincta, & independentia ab Ecclesiæ dispositione, & solùm ex voluntate singulari fidelium applicantur. Quod verò priuatus sit subsidiis spiritualibus nomine Ecclesiæ factis, constat ex variis textibus relatis 1. *q.* 3. & *cap. à nobis*, & *cap. sacris de sententia excommunicat.* & ex ipso Ecclesiæ vsu. Quod adeò verum est, vt licèt minister Ecclesiæ velit indulgentias applicare excommunicatis, publicas Ecclesiæ orationes pro ipsis fundere, Missæ sacrificium offerre secundùm valorem ab ipsa Ecclesia prouenientem, nihil efficiat, nulliúsque valoris sit eius applicatio, sicuti nulla est distributio pecuniæ à seruo facta contra domini voluntatem, & in personas ab eo exclusas.

4. Hinc fit nullatenus licere pro excommunicatis in particulari publicas orationes fundere, & sacrificium Missæ nomine Ecclesiæ offerre; quia Ecclesia priuans ipsos his spiritualibus bonis, consequenter fidelibus interdicit, ne ea ipsis applicent, maximè cùm hæc applicatio inutilis sit, & frustranea.

5. Sed an in genere, & in communi licitum sit orationes

orationes publicas, & Missæ sacrificium offerre? difficultate non caret. Nam Siluest. verbo *excommunicatio* 1. *num.* 1. Marian. Socin. Senior. *in cap. sacris num.*242. *de sententia excommunicat.* Couarruu. *cap. alma* 1. *p.*§.6. *num.*3. censent fieri posse; quia in hac oratione solùm postulatur excommunicatorum reductio, & pœnitentia, quod est maximum bonum, & quod media excommunicatione obtineri ab Ecclesia intenditur. Fauétque huic sententiæ vsus Ecclesiæ, quæ feria 6. Parasceues orat pro schismaticis, & hæreticis, quos constat esse excommunicatos.

6. Sed rectiùs contrarium censuit plures referens Sayrus *lib.* 2. *thesauri casuum*, *cap.* 4. *num.* 4. Vazq. *de excommunicat. dub.* 1. Auila 2. *part. cap.* 6. *disp.* 9. *dub.* 3. Quia Ecclesia sua bona propriis membris dispensare intendit; non verò iis, quæ à se separauit; aliàs si subsidia Ecclesiæ excommunicatis prodessent saltem in genere, non amplius excommunicati essent exclusi ab Ecclesiæ suffragiis, quàm alij fideles, pro quibus speciali intentione non offeruntur, his enim tantùm in genere prosunt. Quod verò Ecclesia pro hæreticis, & schismaticis feria 6. parasceue oret, & non alio die, inde potiùs colligitur nolle aliis temporibus pro ipsis orare. Eo autem die orat, vt significaret (vt inquit Durand. *lib.* 6. *ration. diuin. officiorum. c.*77. *n.*12.) Christi passionem tunc repræsentatam, quatenus est ex se, ad omnes se extendere. Quapropter nemini fidelium licet directè pro excommunicatis orationes publicas fundere, sacrificium Missæ offerre; bene tamen pro hæresum extirpatione, & fidei dilatatione, & Ecclesiæ obedientia: nam esto hæc oratio in hæreticorum, excommunicatorúmque bonum cedat, id est consequenter: nam directè in ea oratione bonum Ecclesiæ spectatur.

7. Quod si excommunicati contriti sint, neque per ipsos stat, quin ab excommunicatione absoluantur, censent Summa Astens. 2. *p. lib.* 7. *tit.* 9. *quæst.* 1. Richard. 4. *d.* 18. *art.* 7. *quæst.* 3. S. Antonin. 3. *p. tit.* 24. *cap.*76. Nauarr. *de orat. & horis canonicis*, *cap.* 19. *n.* 68. Et in Sum. *cap.*27. *num.*18. Couarruu. *cap. alma mater.* 1. *p.*§.6. *num.*4. Henrriq. *lib.*9. *de Missa cap.*15. *num.*3. & *lib.*13. *de excommunicat. cap.* 11. *num.* 1. & *cap.* 12. *num.* 3. Sayrus *lib.* 2. *thesauri cap.* 4. *num.* 5. Stephan. Dauila 2. *p. cap.*6. *disp.* 4. *dub.* 2. posse pro his publicas orationes, & sacrificium Missæ offerri: quia non est credendum Ecclesiam velle priuare contritos, & pœnitentes his subsidiis, cùm solùm vt à contumacia recederent pœnam excommunicationis indixerit. Præterquam quòd excommunicatus contritus iam est membrum viuum Ecclesiæ, debet ergo subsidiis aliorum membrorum vegetari.

8. Sed rectiùs contrarium docuit Sotus *in* 4. *d.* 22. *quæst.* 1. *art.* 1. §. *attamen dubium.* Alan. *lib.* 2. *de sacram. Eucharistia, cap.*31. Suar. *disp.* 9. *sect.* 3. Coninch. *disp.*14. *dub.* 7. *difficult.* 2. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 4. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *de excommunicat. difficult.* 5. sumitúrque ex *cap. à nobis* & *cap. sacro de sententia excommunicat.* vbi Innocent. III. decidit pro excommunicato defuncto, qui ante mortem signa contritionis exhibuit, & absolutionem procurauit non esse oblationes recipiendas, neque orationes publicas instituendas, antequam ab excommunicatione absoluatur; quia licèt solutus sit vinculo culpæ quoad Deum, non tamen solutus est vinculo censuræ. Ratio verò est manifesta, quia excommunicatus quantumuis contritus sit, & contumaciæ pœniteat, non excutit à se excommunicationem, quæ non pœnitentia, sed absolutione tollitur. Sed excommunicatione perseuerante perseuerare debent illius effectus. Ergo. Neque hoc est contra Ecclesiæ benignitatem, cùm cedat in maiorem censuræ reuerentiam & timorem, vt non cesset aliter, quàm authentica absolutione. Quod verò excommunicatus sit membrum viuum aliis fidelibus, & Christo vnitum per fidem, & Charitatem; id solùm probat communicare cum alijs fidelibus in orationibus, & suffragiis particularibus, ob quam communicationem eius orationes gratiores Deo redduntur, & facilius exaudiuntur.

9. Quæstio grauis est; an pro excommunicato tolerato orationes publicas, & sacrificium offerre possis? Negant Sotus *in* 4. *d.* 22. *quæst.* 1 *art.* 4. *concl.* 2. §. *hac supposito.* Guilielm. Alan. *lib.* 2. *de sacram. Eucharist. cap.*33. Couarruu. *cap. alma mater.* 1. *p.*§.6. *num.*4. Bellarm. *lib.* 2. *de Missa, cap.* 6. Suar. *disp.* 9. *sect.* 2. *num.* 16. Ioann. Baptista Scortia *lib.* 1. *de sacrificio Missa. cap.* 2. *num.* 4. Auila *de censur.* 2. *p. cap.* 6. *disp.* 9. *dub.* 3. Vazq. *de excommunicat. dub.* 2. Mouentur, quia Concilium Constantiense permisit fidelibus communicare cum excommunicatis non denunciatis ea communicatione, quæ in fidelium vtilitatem cedere posset; siquidem in fidelium fauorem lata fuit illa constitutio. At offerre orationes publicas, & sacrificium pro excommunicatis nullatenus cedit in offerentium fauorem, sed in fauorem illorum pro quibus offertur. Ergo hæc communicatio permissa non est. Secundò Concilium Constantiense expressit se nolle excommunicatis ob eam communicationem quam fidelibus permittit in aliquo fauere: faueret autem maximè, si orationes publicas, & sacrificium pro ipsis offerri permitteret. Tertiò: ipsa excommunicatione excluduntur excommunicati à communibus Ecclesiæ suffragiis, oblationibus, & sacrificio, ergo contra intentionem Ecclesiæ, & excommunicationis institutionem præcedet qui illorum bonorum tentaret eos participes efficere.

10. Nihilominus etsi supradicta sententia sit satis probabilis, probabiliorem reputo asserentem permissum esse fidelibus pro prædictis excommunicatis orationes publicas, & sacrificium offerre, vti docuit Henrriq. *lib.*13. *cap.* 11. *num* 2. Vgolin. 1. *de censur. tab.* 2. §. 2. *num.* 3. Sayrus *lib.* 2. *thesauri casuum cap.* 4. *num.* 6. Coninch. *disp.*14. *dub.*6. *num.*40. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *de excommunicat. difficult.* 4. *num.* 10. inclinat Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. Moueor; quia Concilium Constantiense permisit fidelibus communicare cum excommunicatis denunciatis tam intus, quàm extra, id est tam in communicatione externa humana, & diuina, quàm in communicatione interiori orationum, & oblationum, quia hæc communicatio cedit in fauorem fidelium, ne scrupulis agitentur ob dubium, quod habere possunt, an hi, vel illi excommunicati sint, & vitandi in orationibus publicis, & suffragiis, quæ fuit ratio, ob quam Concilium hanc communicationem permisit. Et præterea ob illam oblationem accipere possunt temporale stipendium, & speciale meritum obtinere. Secundò excommunicatis occultis iure antiquo denegari suffragia publica non poterant, vt fatetur Suar. *dicta sect.* 2. *num.* 19. Et colligitur ex *cap. cum non ab homine de sententia excommunicat.* Ergo excommunicatio non impedit, quin excommunicato applicentur orationes, vt suffragia publica. At iure nouo solùm excommunicatus denunciatus, & manifestus clerici percussor exclusus est à publica, & secreta fidelium communicatione. Ergo quemlibet alium admittere fideles poterant, ac si excommunicatus non esset. Tertiò hac sententia saluatur facilius vsus, & consuetudo piorum virorum offerentium Missæ sacrificium pro hæreticorum reductione, excommunicatorum

torum pœnitentiæ. Nam esto vt superùs dixi verosimilius credam illius oblationis sensum esse Ecclesiæ dilatationem, fidei augmentum, & sedi Apostolicæ obedientiam, cùm non videantur exclusi sub eo fine hæretici denunciati; attamen concesso posse pro excommunicatis toleratis sacrificium offerri directè, nullum est inconueniens affirmare, cùm sacrificium offertur pro hæreticorum schismaticorúmque reductione, offerri directè pro hæreticis & schismaticis non denunciatis.

11. Ex his facilè soluuntur opposita fundamenta. Ad primum, & secundum nego hanc in suffragiis communicationem non cedere in fauorem fidelium, cedit vtique ad sedandas eorum conscientias, tum ad gratiæ augmentum, tum ad commodum aliquod temporale vti probatum est. Ad tertium concedo excommunicatum excludi ab Ecclesia communibus Ecclesiæ suffragiis, sicuti qualibet alia communicatione, dum fideles nolunt cum ipso communicare. Secùs verò si fideles velint non ob fauorem excommunicati, sed ipsorum fidelium.

12. Inter officia diuina, quæ fidelibus impendi possunt non infimum locum tenet Ecclesiastica sepultura, qua excommunicatus priuatur, tametsi decesserit signis contritionis exhibitis, vti constat ex *cap. sacris de Sepultur.* Et Clement. 1. *eodem tit.* & *cap. consuluisti de consecrat. Ecclesiæ, vel altaris.* Et *ibi* Glossa, & Doctores. Ratio prohibitionis traditur in *dicto c. sacris.* Quibus non communicamus viuis, non debemus communicare defunctis. Ex qua ratione colligitur omnibus excommunicatis, qui denũciati non sunt, nec manifesti clerici percussores concedi posse Ecclesiasticam sepulturam, si signis contritionis exhibitis decesserunt, quia cum iis omnibus permittitur nobis communicatio, & præterea Ecclesiastica sepultura conceditur fidelibus, vt Ecclesiæ suffragiorum participes fiant; at superiùs probatum est excommunicatos non vitandos participes fieri posse à fidelibus communium Ecclesiæ orationum, & suffragiorum, ergo etiam participes fieri possunt sepulturæ Ecclesiasticæ, vt benè tradit Nauarr. *cap. 27. num. 36.* Henriq. *lib. 13. cap. 11. num. 3.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 4. num. 8. circa finem.* Suar. *disp. 12 de censur. sect. 4. num. 5.* Gaspar Hurtado *disp. 5. de excommunicat. difficult. 4.* supponit Coninch. *disp. 14. dub. 6. num. 41.*

Notanter dixi, si signa contritionis exhibuit, nam cùm excommunicatio ob peccatum mortale infligatur, decedenti absque pœnitentiæ signis Ecclesiastica sepultura concedi non debet, vtpote qui à regno cælesti est exclusus, & suffragiorum Ecclesiæ incapax. Expedit autem excommunicato tolerato contritè decedenti absolutionem impendi antequam Ecclesiasticæ sepulturæ tradatur, tum ob decentiam, & reuerentiam diuinorum officiorum, tum vt omnis dubitatio tollatur, an officia diuina ei prosint.

13. Si verò excommunicatus, aut manifestus clerici percussor decesserit pœnitenter, absoluendus est antequam sepeliatur, & si sepultus est antè exhumetur. At si impœnitenter decessit extra locum sacrum sepeliẽdus est absque aliqua pompa funerali, hoc est absque clericorum cantu, & honorifico comitatu: peccarent enim mortaliter clerici qui more Ecclesiastico canentes ibidem excommunicatum denũciatum sepelirent; sæculares comitantes difficulter à mortali excusarentur saltem ob scandulum. Quod si in loco sacro hic excõmunicatus denunciatus impœnitens sepultus est, extrahi debet à loco sacro, si ab aliis fideliũ corporibus discerni possit, eritque locus sacer reconciliandus; quia sepultura excommunicati pollutus est, & incapax factus, ne officia diuina ibidem celebrentur, néve aliquod corpus fidelium sepeliatur: vti hæc omnia traduntur in *cap. consuluisti, de consecrat. Ecclesiæ, vel altaris. Cap. vnico, eodem tit. in 6. Cap. à nobis.* Et *cap. sacris de sententia excommunicat.* Nomine loci sacri venit intelligenda Ecclesia, & cæmeterium iuxta textum *in cap. sacris.* Imo vt placet Suar. *sect. 4. disp. 12.* intelligitur locus authoritate Episcopi destinatus fidelium sepulturæ, aliísve officiis diuinis.

14. Hinc infertur intellectus ad Clem. 1. *de Sepultur.* vbi excommunicantur qui scienter excommunicatum sepeliunt, & ad textum *in cap. quicumque de Hereticis in 6.* vbi eadem excommunicatione innodantur sepelientes hæreticos, eorúmque fautores. Dicendum est nequaquam ligari eos qui notorium hæreticum, & ex communicatum etiam impœnitentem sepelirent, nisi denunciatus esset, vel manifestus clerici percussor: vti excommuniori sententia docet Nauarr. *c. 27. n. 137.* Henriq. *lib. 13. c. 11. n. 3.* Auila *2. p. de censur. cap. 6. disp. 10. dub. 6.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. c. 4. n. 8. circa finem.* Gaspar Hurtado *disp. 5. difficult. 4. n. disp. 10.* Suarez *disp. 12. sect. 4. à n. 5.* Quia solos denunciatos post Concilium Constantiense obligamur vitare. At qui excommunicatum denunciatum, vel manifestum clerici percussorem in loco sacro sepeliret, excommunicationem maiorem incurrit, neque ab ea est absoluendus, nisi prius arbitrio diæcesani Episcopi satisfactum sit iis quibus eo facto iniuria est irrogata, alitérque data absolutio nulla est, vt aduertit Glossa, Nauarr. & Suar. *loc. alleg.* Sepelientes verò hæreticum per sententiam damnatum absolui non debent, quousque corpus hæretici propriis manibus extrahant è loco sacro, & alibi proiiciant, locúsque non cæmeterium in quo sepultus hæreticus fuit, incapax remanet aliud corpus fidelis recipiendi, sicuti deciditur *dicto cap. 2. de Hereticis in 6.*

15. Solùm est dubium qui nomine sepelientium comprehendantur. Et certum est non comprehendi comitantes corpus defuncti, nec clericos canentes, nec fossam prius aperientes; quia licèt hi vulgari modo dicantur sepelire defunctum, sed non propriè, vti tradunt Suar. Coninch. Bonacina & alij statim referendi. Quare propriè sepeliunt qui in sepulchrum corpus immittunt, & terra cooperiunt. Sed an alij præter ipsos comprehendantur? difficultate non caret. Et procedit difficultas de iis quorum authoritate, vel mandato corpus sepelitur. Nauarr. *dicto cap. 27. num. 37.* Caietan. verbo *excommunicatio, num. 46.* Gaspar Hurtado *disp. 5. de excommunicat. difficult. 4.* Auila *2. p. de censur. capite 6. dub. 6.* Bonacina *de censur. disp. 2. quæst. 2. puncto 2. §. 3.* & alij censent solos illos qui propriis manibus corpus defuncti sepeliunt supradicta censura ligari, non verò mandantes, sicuti nec comitantes; quia aliud est mandare sepelire defunctum, aliud sepelire: at excommunicatio lata non est aduersus mandantes, sed aduersus sepelientes, pœnæque non sunt extendendæ vltra verborum proprietatem. Verùm in hoc casu verius existimo extendendam esse censuram ad mandantes, ne constitutio frustranea sit; quippe, si solùm immittentes cadauer in sepulchrum comprehenderentur, raro, vel nunquam excommunicatio locum haberet; nam ij cùm sint homines rustici, & iuris ignari, à censura ob illius ignorantiam excusarentur, aut certè excusarentur ex metu qui facilè iis incuti potest. Quoties autem constitutio, vel lex frustranea redditur, nisi extendatur ad casum

sub proprietate verborum non comprehensum, admittenda est extensio, vt docuit Glossa *finalis cap.* 2. *de Vsuris in* 6. Felin. *cap. translato, num. vlt. vers. tertiò nota de Constitutionib.* Couarruu. aliis relatis 4. *variar. cap.* 3. *num.* 9. Sanch. *lib.* 3. *de matr. disp.* 49. *num.* 4. *in fine*. Ergo in præsenti extendenda est censura ad mandantes, Argum. *cap. significauit de Iudæis*. Atque ita tradunt Suar. *de censur. disp.* 12. *sect.* 4. Filiucius. *tract.* 12. *cap.* 4. *num.* 111. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 8. *num.* 67. & 68. Vgolin. *de censur. tab.* 1. *cap.* 9. §. 5. Reginald. *lib.* 32. *num.* 19.

16. Aliquibus placet Nauarro, *cap.* 27. *num.* 36. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 4. *dub.* 8. Filiucio *tract.* 12. *cap.* 4. *quæst.* 10. *num.* 110. excommunicatum denunciatum sepelientes vltra excommunicationem maiorem statutam in dicta Clem. 1. *de sepulturis*, incurrere excommunicationem minorem, ob participationem cum excommunicato vitando. Sed rectiùs Suar. *disp.* 12. *sect.* 2. *n.* 13. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 3. §. 3. *in fine* contrarium censent, eo quòd excommunicatio minor in maiorem commutata sit ob grauitatem delicti, sicuti commutatur ob participationem cum excommunicato in crimine criminoso.

Pvnctvm VII.

De secundo effectu excommunicationis, qui est priuatio passiua Sacramentorum.

1 *Excommunicato etiam non denunciato interdicta est Sacramentorum receptio.*

2 *Si absque necessitate Sacramenta recipiantur, valida est eorum receptio, Sacramento pœnitentiæ excepto.*

3 *Negant plures excommunicatum non manifestantem censuram ex ignorantia, neque sacerdotem ab ea absoluentem recipere Sacramentum pœnitentiæ, & illius effectum.*

4 *Longè probabilius est verum Sacramentum recipere, si sua peccata cum vera contritione fateatur.*

5 *Soluuntur opposita fundamenta.*
Excommunicatus ob receptionem illicitam Sacramentorum nullam pœnam incurrit, excepta receptione Sacramenti ordinis.

6 *Ministri Ecclesiæ obligati sunt denegare Sacramenta excommunicatis denunciatis: secùs non denunciatis nec manifestis clerici percussoribus.*

1. Excommunicato etiam non denunciato interdicta est sacramentorum receptio ex *cap. cum illorum. cap. si quem de sententia excommunicat.* Qui enim contumax est Ecclesiæ præceptis meritò repellitur ab illius maximorum bonorum participatione. Excusari tamen poterit ab hac culpa ex periculo mortis, mutilationis, infamiæ, grauis iacturæ bonorum: quia lex Ecclesiastica non censetur ita rigidè obligare, vti communiter docent Doctores referendi.

2. Si autem absque hac necessitate sacramenta recipiat, validè illa recipit pœnitentiæ sacramento excepto; quia valor sacramentorum non pendet ex Ecclesiæ voluntate, sed ex Christi institutione, quæ optimè stare potest cum iniqua recipientis dispositione. Sicuti ex communi docet Suar. *disp.* 10. *de censur. sect.* 3. *num.* 1. Vazq. *de excommunicat. dub.* 4. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 10. *num.* 1. Auila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 3. *dub.* 4. Bonac. *de excommunicat. disp.* 2. *quæst.* 2. *pun.* 1. §. 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *c.* 2. *n.* 1.

Dixi *pœnitentiæ sacramento excepto*, quia sacramentum pœnitentiæ cùm essentialiter pro materia proxima requirat rectam suscipientis dispositionem, nequit ea deficiente subsistere. At ea dispositio deficeret, si malitiosè reticeret censuram, vel vellet absque graui causa à peccatis absolui antequam à censura esset absolutus.

3. Difficultas autem est; si excommunicatus ex ignorantia, vel obliuione non manifestaret censuram, neque sacerdos ab ea absolueret, recipiat Sacramentum pœnitentiæ, & illius effectum, omnia sua peccata cum vera contritione manifestans? Negat Siluest. verbo *confessio* 1. *quæst.* 3. *casu* 5. & verbo *confessor.* 3. *num.* 12. Sotus *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 1. *in fine.* Vazq. *de excommunicat. dub.* 4. Gaspar Hurtado *disp.* 4. *de excommunicat. difficult.* 3. *num.* 28. Et colligitur ex *cap. vlt. de clerico excommunic. ministrante*: vbi de clerico excommunicato minori excommunicatione dicitur, si sacramenta conferat non carere virtutis effectu; quia non à collatione, sed à receptione Sacramentorum est remotus: at ligatus maiori excommunicatione à receptione, & collatione Sacramentorum remotus est. Ergo Sacramenta ab ipso recepta, & collata virtutis effectu carent. Ratio verò est; quia media excommunicatione separat Ecclesia excommunicatum à participatione Sacramentorum in quantum potest. At potest ita excommunicatum separare à Sacramento pœnitentiæ, vt quamuis illud recipiat nullius effectus sit, vti præstaret excommunicatum à iurisdictione sacerdotis excludens. Ergo. Et confirmo, Ecclesia intendit, vt ab excommunicati præcipuè denunciato communicatione abstineamus, sicuti si ethnicus, & publicanus esset. Ergo intendit, vt bona Ecclesiæ illi denegentur, sicuti denegantur ethnico, & publicano: at ethnicus & publicanus incapax est recipiendi Sacramentum pœnitentiæ, ergo & excommunicatus. Tandem absolutio data ab excommunicato denunciato est omnino irrita, ergo & absolutionis receptio.

4. Cæterùm longè probabilius esse in supradicto casu veram absolutionem à peccatis excommunicatum recipere, affirmant Couarruu. *cap. alma mater* 1. *p.* §. 6. *num.* 7. Nauarr. *cap.* 9. *num.* 7. & *in cap. fratres, num.* 46. *de pœnitent. dist.* 5. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 11. *num.* 2. Vgolin. *tab.* 1. *de censur. cap.* 7. §. 2. *n.* 5. & 6. Sayrus *lib.* 1. *thesauri casuum*, *cap.* 2. *num.* 3. & *seqq.* Suar. *disp.* 10. *de censuris sect.* 3. *num.* 9. Egid. Coninch. *disp.* 4. *dub.* 3. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 1. Valen. *t.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 12. *p.* 3. *circa princip.* & *quæst.* 17. *pun.* 2. Bonac. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 2. *pun.* 2. §. 1. & alij plures apud ipsos. Ratio præcipua huius sententiæ est. Nullo iure cauetur irritum, & inane reddi Sacramentum ab excommunicato susceptum, siquidem alia Sacramenta, quæ ab Ecclesia poterant irritari non irritantur. Cur ergo fingere debemus in Sacramento pœnitentiæ hanc irritationem interuenire. Quod enim excommunicatus à Sacramentis sit exclusus, solùm probat indebitè ea recipere censuræ memor, & illius absolutionem voluntariè non præmittens: at in supradicto casu inculpabiliter excommunicatus omissa censuræ absolutione pœnitentiam recipit. Ergo cessat indebita receptio, & consequenter causa ob quam

quam Sacramentum nullum esse poterat. Dicere autem à iurisdictione sacerdotis exclusum esse ob excommunicationem minus verisimile est; gratis enim, & absque vllo textu id affirmaretur, cederétque hæc excommunicatio in pœnam innocentum prælatorum, si ipsi ob subditorum excommunicationem priuarentur iurisdictione antè in ipsos habita. Et de Pontifice id affirmari nequaquam posset. Ponamus ergo ipsum ex ignorantia, vel ex malitia velle excommunicatum à peccatis absoluere non præmissa censuræ absolutione, sanè valida esset absolutio, vtpote procedens à legitimo ministro circa pœnitentem ritè dispositum. Ergo censura ex se non reddit Sacramentum irritum. Neque credendum est de pietate Ecclesiæ velle pœnitentem contritum excludere à Sacramenti receptione, ex qua fortè eius salus perpetua pendet.

Hæ rationes procedunt in excommunicato denunciato, & vitando: nam si de excommunicato tolerato loquamur, certum existimo absolutionem illi collatam validam esse; nam cùm sacerdos vi censuræ non teneatur illum vitare in Sacramentorum collatione; sed possit ei quælibet Sacramenta conferre, manifestum est eorum collationem validam fore, si ex parte suscipientis impedimentum aliud non apponatur.

5. Neque obstant fundamenta opposita. Ad textum in *cap. vlt. de clerico excommunic. minist.* respondeo; si vera esset illatio facta in argumento, probaret vtique excommunicatum minori excommunicatione recipientem Sacramentum pœnitentiæ inculpabiliter inualidè recipere; siquidem priuatur per talem censuram communione passiua Sacramentorum, imò inualidè recipere quodlibet aliud Sacramentum, quod falsissimum est. Quocirca respondeo minori excommunicatione ligatum prohibitum non esse Sacramenta conferre, atque adeò ex parte ipsius non carebunt effectu; quia in eis dandis non peccat, carebunt tamen effectu per se loquendo si suscipiat; quia eorum receptione priuatur, esto suscepta valida sint, imò neque effectu carebunt, si sufficientem habeat excusationem ea recipiendi. Ad rationem constat ex probatione nostræ sententiæ, non enim Ecclesia separat excommunicatum à se quantum potest; aliàs nec permitteret fidelibus cum ipso non denunciato communicare, neque pro ipso denunciato orationes priuatas fundere. Neque ex eo quòd consulat fidelibus, vt ab eius communicatione fugiant, sicuti à communione ethnici, & publicani contrarium infertur; quia illud non est præceptum, sed consilium, quódque intelligendum est quantum commodè seruari potest. Ad confirmationem dico absolutionis collationem, & receptionem factam ab excommunicato vitando per se irritam esse. Verùm sicut potest in aliquo casu illius absolutio valida esse scilicet in articulo mortis, sic potest in aliquo casu valida, & licita esse eius receptio, scilicet quando excusatur à culpa. Adde esse diuersam rationem; quia excommunicatus denunciatus priuatur iurisdictione, ideóque nequit absolutio subsistere; at vi excommunicationis non priuatur subiectione, ne excommunicatio cedat in innocentum damnum.

6. Illud verò apud Doctores est receptum excommunicatum etiam vitandum illicitè recipientem aliquod Sacramentum nullam pœnam incurrere excepto Sacramento Ordinis, ob cuius receptionem ab exercicio ordinis suscepti suspenditur ex *cap. cùm illorum de sententia excommunicat.* Sic Suar. *dicta sect. 3. num. 6.* Coninch. *disp. 14. dub. 5. num. 32.* Bonac. *disp. 2. quæst. 1. pun. 2. §. 1. in fine.* Gaspar Hurtado *disp. 4. de excom. diffic. 1* & alij.

7. Quoad ministros Ecclesiæ attinet constat obligatos esse denegare Sacramenta excommunicatis denunciatis, & manifestis clerici percussoribus quousque absoluantur, vel præsumatur verosimiliter absolutos esse, vt deciditur *cap. significauit. Cap. cum desideres de sententia excommunicat.* Et *cap. Episcoporum de Priuilegiis in 6.* Et multis *canonibus 11. quæst. 3.* Et Extrauag. *Ad vitanda scandala*, & tradunt omnes. Quod si his excommunicatis aliquod Sacramentum ministres, vltra peccatum mortale excommunicationem incurris, & interdictus es ab Ecclesiæ ingressu. *cap. Episcoporum, de Priuilegiis in 6.* si verò à Pontifice fuerint nominatim excommunicati, aut denunciati maiorem excommunicationem contrahis Papæ reseruatam. *cap. significauit de sententia excommunicat.* & *Clem. 3. eodem tit.* Quod si essent excommunicati propter hæresim, vel illius fautoriam, & Sacramentum ministrare auderes, suspendendus esses ab officio, nec restituendus absque Papæ dispensatione. *Cap. excommunicamus 1. de Hæreticis §. credentes.*

Aliis verò excommunicatis, qui denunciati non sunt, nec manifesti clerici percussores non obligaris ex vi censuræ Sacramenta denegare, iuxta dictam Extrauag. *Ad euitanda.* sed solùm ex generali ratione, quod indebitè accedunt, vt benè notauit Suar. *disp. 10 sect. 2. numero 11.* Vazq. *tract. de excommunicat. dub. 2. numero 12.* Filliucius *tract. 11. cap. 3. num. 65.* Bonac. *disp. 2. de censur. quæst. 2. p. 1. §. 2.* Non sunt autem censendi indebitè accedere ex eo præcisè quòd fuerint excommunicati, sed oportet certò constare non esse absolutos, quod præsumere non debes, nisi certò scias, vt aduertit Suar. *disp. 10. sect. 2. num. 2.*

PVNCTVM VIII.

De tertio effectu excommunicationis, qui est priuatio actiua Sacramentorum, & Missæ Sacrificij.

1 *Excommunicatus priuatus est Sacramentorum collatione, sed non ita rigidè quin valida sit eorum ministratio, Sacramento pœnitentiæ excepto.*

2 *Sacramentum pœnitentiæ inualidè ab excommunicato vitando administratur, aliquibus casibus exceptis.*

3 *Quod dictum est de Sacramentis, dicendum est de Sacramentalibus.*

4 *Excommunicatus denunciatus vix excusari potest ab illicita Sacramentorum administratione, benè tamen toleratus.*

5 *Quando Sacramentum pœnitentiæ ægroto collatum non est, optimè potest excommunicatus vitandus Eucharistiam, vel Extremam vnctione mministrare.*

6 *Si Sacramentum pœnitentiæ ægrotus suscepit negant plures posse Eucharistiam ministrare.*

7 *Satis probabile est oppositum.*

8 *Secùs est dicendum de Extrema vnctione, vel Confirmatione recepto Sacramento pœni-*

tentiæ, & Eucharistia.

9 *Excommunicatus siue vitandus, siue non vitandus quoties illicitè ministrat Sacramentum, irregularitatem incurrit.*

10 *Debet tamen exercere munus Ordinis sacri quem habeat.*

11 *Proponitur dubitandi ratio, an administrans Sacramentum pœnitentiæ excommunicatus vitandus irregularitatem incurrat.*

12 *Asseritur, vt probabilius fore irregularem.*

13 *Soluitur dubitandi ratio.*

1. EXcommunicatum priuatum esse Sacramenta conferendi, & Missam celebrandi indubitatum est ex *cap. si celebrat.* & *cap. latores de clerico excommunic. ministr.* Sed hæc prohibitio non ita rigidè accipienda est, vt sacramenta ab excommunicato collata irrita sint: nullum enim sacramentum excepto sacramento pœnitentiæ ob excommunicationem etiam denunciatam annullatur, cùm eorum valor non ex Ecclesiæ dispositione pendeat, sed ex Christi institutione, quæ optimè seruari potest non obstante excommunicatione.

2. Dixi *excepto sacramento Pœnitentiæ*, quia Pœnitentiæ sacramentum iurisdictionem expostulat, vt validè administretur, at iurisdictionem Ecclesia denegat excommunicato vitando. *Cap. Ad probandum, de sententia, & re iudicata. Cap. Romana, de officio vicarij in 6. Cap. si celebrat. de cleric. excommunicat. ministr.* & aliis. Qui textus etsi de iurisdictione contentiosa loquantur, Doctores communiter extendunt ad quamlibet iurisdictionem voluntariam. Atque ita tradunt Nauarr. *cap. 8. 9. num. 8.* Couarruu. *c. alma mater. 1. p. §. 6. num. 7.* Suar. *disp. 11. sect. 2. num. 12.* Auila *2. p. de censuris cap. 6. disp. 3. dub. 5.* Coninch. *disp. 14. dub. 5. per totum.* Paul. Layman *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 3.* Bonacina *disp. 2. de censur. q. 2. pun. 2. §. 4.* Quapropter illis in euentibus, in quibus excommunicatus vitandus iurisdictionem retineret, validum esset sacramentum Pœnitentiæ ab eo ministratum: retinet autem tum si eo in loco non sit nota eius excommunicationis denunciato ob præsumptam Ecclesiæ voluntatem, quæ stante communi errore censetur concedere quidquid ad valorem actus ex parte necessarium est, ne fideles decipiantur. Argum. *leg. Barbarius Philippus ff. de officio prætoris.* Et tradit ex communi sententia Suar. *disp. 11. sect. 2. n. 14.* Coninch. *disp. 14. dub. 10. num. 88.* Vgolin. *tab. 1. cap. 13. §. 16. num. 12.* Bonac. *disp. 2. quæst. 2. pun. 2. §. 4.* tum in extrema necessitate, quando aliquis est in periculo mortis, neque adest alius non impeditus qui possit, & velit sacramentum periclitanti ministrare; quia Ecclesia quæ pia mater est, ne aliquis in æternum pereat, concedit omnibus sacerdotibus in quælibet peccata, & censuras absoluendi pro eo articulo potestatem, iuxta Trident. *sess. 14. cap. 7.* & notauit Suar. *disp. 11. sect. 2. num. 12.* Auila *2. p. de censur. cap. 6. disp. 3. dub. 1. concl. 4.* Bonac. *dicta disp. 2. q. 2. p. 2. §. 4.*

3. Quod dictum est de sacramentis, dicendum est de sacramentalibus validè inquam ab excommunicato etiam vitando confici; quia horum valor de facto non à iurisdictione, sed à potestate ordinis pendet, tametsi Ecclesia posset efficere, vt à iurisdictione ab ipsa concessa penderet; sicuti bene notarunt Siluest. verbo *consecratio 1. num. 6.* Sayrus *lib. 2. cap. 1. num. 11.* Suar. *disp. 11. sect. 2. num. 9.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 5. in fine.* Bonac. *disp. 2. q. 2. pun. 2. §. 4. num. 5.*

4. Verùm esto excommunicatus validè sacramenta ministret; illicitè tamen præstat, vtpote qui ab omni fidelium communicatione exclusus est, & præcipuè ab hac, quæ est omnium maxima. Excusari tamen ab hac prohibitione potest frequenter excommunicatus toleratus, siquidem, vt superius diximus *pun. 4.* sola fidelium petitio sufficiens est ad hanc præstandam excusationem, quando excommunicatus nequit absolutionem à censura prius obtinere. Ex quo fit, si dies occurrat festiuus, neque adsit alius sacerdos, qui Missam populo faciat posse excommunicatum celebrare; quia præsumitur populus petere sacrificium necessarium pro præcepto audiendi sacrum exequendo, vt benè Nauarr. *cap. 9. num. 10.* Suar. *disp. 11. sect. 4. num. 13.* Filliucius *tract. 12. cap. 3. quæst. 7. num. 73.* Bonac. *disp. 2. de censur. q. 1. p. 2. §. 3. num. 4. & 5.*

Excommunicatus verò non toleratus rarò excusari potest à prohibitione sibi facta sacramenta ministrandi, cùm vix occurrat casus necessitatis, vt bene notauit Coninch. *disp. 14. dub. 5. in fine.* At si aliquando huic excommunicato contingat periculum mortis, mutilationis, infamiæ, grauis iacturæ bonorum temporalium nisi sacramentum ministret, quod validè ministrare potest, excusabitur à prohibitione; quia non præsumitur Ecclesia, quæ est pia mater, velle suis legibus cum tanto dispendio obligare. Excipe nisi in contemptum censuræ comminatæ fiat, quia tunc nullo periculo honestari actio potest vtpote intrinsecè mala. Deinde existente proximi necessitate extrema recipiendi sacramentum, cui alius non impeditus non succurrit, poterit vitandus excommunicatus baptismi, vel pœnitentiæ sacramenta ministrare, vti ex communi sententia & ferè certa docet Sayrus *lib. 2. thesauri cap. 2. num. 11. & 18.* Suar. *disp. 11. sect. 2. num. 14.* Auila *2. p. cap. 6. disp. 3. dub. 3.* Bonacina *disp. 2. de censur. q. 2. p. 2. §. 4. num. 4.* & alij plures apud ipsos, quia vt superius diximus, non vult Ecclesia suis fidelibus extremè periclitantibus denegare subsidia æternæ saluti necessaria. At baptismus est omnibus ad salutem necessarius, pœnitentia lapsis post baptismum. Ergo ob nullam excommunicationem debent hæc subsidia denegari.

5. De aliis verò sacramentis scilicet Eucharistia, Confirmatione, Extrema vnctione variant Doctores, an excommunicatus vitandus ea conferre ægroto in extremis possit? Equidem quando sacramentum pœnitentiæ non potuit suscipere verissimum puto posse & debere illi Eucharistiam, vel Extremam vnctionem conferri; quia cùm quodlibet sacramentum virtutem habeat faciendi de attrito contritum, continget aliquando ob receptionem Eucharistiæ, vel Extremæ vnctionis obtineri salutem, quæ non obtineretur prædictis sacramentis non receptis, sicuti notauit Auila *2. p. de censur. cap. 6. disp. 3. dub. 3. conclus. 4.* Suar. *disp. 11. sect. 1. num. 17.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 5.* Bonac. *disp. 2. de censur. quæst. 2. pun. 2. §. 4. circa finem.* Gasp. Hurtado *disp. 4. de censur. diffic. 2. num. 22.*

6. Verùm quando sacramentum pœnitentiæ ægroto administratum est, vt censet Auila & Gasp. Hurtado *locis allegatis* non posse excommunicatum vitandum Eucharistiam, & à fortiori Confirmationem, vel Extremam vnctionem ministrare, quia hæc sacramenta

sacramenta per se non sunt necessaria ad salutem, cùm non sint per se instituta ad peccati mortalis remissionem. Et ex alia parte cessat casus accidentalis necessitatis *numero praecedenti* significatus. Ergo conferri non possunt. Quod si dicas ob praecepti diuini executionem, quo omnes fideles tenentur in articulo mortis communicare, obstat; quia illud praeceptum cessat, quando sacramentum decenter administrari non potest, sicuti cessaret, si deficerent vestes sacrae, quibus administrandum esset, vt notauit Sayrus *lib.1.thesauri,c.1. in fine.* Henriq.*lib.*13. *c.*10.*n.*1.

7. Caeterùm etsi dicta sententia probabilis sit satis probabile censeo posse Eucharistiam praedicto aegroto ministrari ab excommunicato vitando: vti docuit Suar. *disp.*11.*sect.*1. *num.*17. eo quòd hoc Sacramentum reputandum sit necessitatis iuxta illud: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et licèt non sit necessarium necessitate medij (vt contrarium pluribus Doctoribus non improbabiliter placet) est tamen maximè necessarium, vt adiuuetur aegrotus, viresque recipiat ad suggestiones daemonis in illo articulo superandas. Non est ergo credendum piam matrem Ecclesiam velle fideles tanto beneficio priuare. Si enim (vt inquit Suar.) licèt tibi ab excommunicato vitando cibum temporalem sumere, si eo grauiter indiges, cur non licebit hunc spiritualem, qui est Eucharistiam sumere, qui vires spirituales tribuit ad superandas tentationes, quae ab aeterna salute aegrotum fortè deuiarent, nisi tanto bono roboratus esset? Praeterquam quòd contingere potest in confessione gratiam non recepisse, & postmodum bona fide Eucharistiam suscipiendo iustificari. Ob quas, & alias rationes tempore interdicti Baptismus, Poenitentia, & Eucharistia fidelibus conceduntur, *Cap. penult. de sententia excommunicat.* & *cap. quod in te de poenitent. & remiss.*

8. Sacramentum verò Extremae vnctionis, vel Confirmationis nequaquam aegroto Poenitentiam, & Eucharistiam recipienti administrandum est ab excommunicato vitando; quia haec non reputantur Sacramenta necessitatis: ob quam causam eorum administratio non permittitur tempore interdicti. *Cap. quod in te de poenit. & remiss.* & docuit Suar. *disp.* 11. *sect.*1 *num.*23.

9. Quod si excommunicatus siue vitandus, siue non vitandus illicitè Sacramenta ministret, vel officium Ordinis sacri, quem habet, exerceat, irregularitatem incurrit, ex *cap. si quis* 3. 11. *q.*3. & *cap. vlt. de clerico excommunic. ministr.* & aliis *eiusdem. tit.* At si ex aliqua causa à culpa excusetur, excusatur ab hac irregularitate vtpote in poenam delicti imposita. vti colligitur ex *cap. Apostolica de cleric. excommun. ministr.* & notauit Nauarr. *cap.*27 *num.*163. Vgolin. *de censur. tab.*1.*cap.*14. §.1. Suar. *disp.* 11. *sect.* 3. *num.* 5. & alii passim. Hinc fit si ratione probabili ducaris excommunicatione ligatum non esse, ab hac poena es immunis; quia non peccas. Vti aduertit Auila 7. *p. de censur. disp.*2.*dub.*5 *concl.*2. Neque obstat textus in *cap. illud de clerico excommun. ministr.* vbi Innocent. III. docet in dubiis tutiorem partem esse eligendam; ideóque etsi de lata in eum sententia dubitarat, debuerat tamen potiùs se abstinere, quàm Sacramenta Ecclesiastica pertractare. Non inquam obstat primò, quia ibi Pontifex non decidit incurrisse irregularitatem, sed potiùs contrarium affirmat, siquidem concludit propter ignorantiam, & dubitationem cum eo misericordiam faciendam esse, poenámque quam canon infligit, non esse illi infligendam. Secundò quia ibi non de poena irregularitatis videtur Pontifex locutus, sed de cessatione à diuinis, vel suspensione pro aliquo tempore; siquidem non ipso facto incurritur, sed incurrenda minatur. Et praeterea quia illa poena non tam pro celebratione, quàm pro assistentia celebrationi videtur imponi, quae irregularitas esse non poterat. Tertiò textus loquitur non de eo qui probabili opinione ducitur ad Ecclesiastica ministeria pertractanda, sed de eo qui absque illa probabili ratione dubius ministeria sacra pertractat, quem mirum non est, fieri irregularem vtpote ex temeritate quadam procedentem.

10. Notanter dixi *Ordinis sacri quem habet, munus exercet*; nam si excommunicatus sacro Ordine carens munus Ordini sacro annexum exerceas, vti si solemniter caneres Epistolam, vel Euangelium, vel distribueres Eucharistiam, vel Missam celebrares, cùm tamen ordinem ad haec officia requisitum non haberes, praedictam irregularitatem non incurris. Et praeterea exercere debes munus sacro Ordini annexum, quare Parochus, vel alius Sacerdos excommunicatus assistens matrimonio non incurrit irregularitatem; quia haec assistentia non est actus ordinis, sed iurisdictionis, benè tamen si solemniter nuptias benediceret. *Cap.*1. *&* 3. *de secundis nuptiis* Neque item si baptizaret priuatim; benè tamen si solemniter.

11. Solùm est difficultas de ministratione poenitentiae ab excommunicato vitando facta; an constituat ministrantem irregularem? Et ratio dubij est; quia sic excommunicatus vtpote iurisdictione carens verè & propriè Sacramentum non ministrat, sed ministrare tentat. At irregularitas non imponitur ob attentatum actum Ordini sacro annexum, sed ob ipsum actum praestitum, sicuti non imponitur ob attentatum homicidium, sed ob ipsum homicidium. Ergo. Et confirmari potest ex regula iuris. Non praestat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum; at Sacramentum Poenitentiae ab excommunicato ministratum non sortitur effectum. Ergo non praestat impedimentum irregularitatis. Deinde in iure non est expressum ob administrationem huius Sacramenti irregularitatem contrahi. Ex alia parte non ministratur solemniter. Ergo non est tali administrationi irregularitas annectenda. Atque ita docet Richard. *in* 4. *d.*18.*art.*7.*q.*5. & probabile reputat Suar. *disp.*11. *sect.*3.*num.*14. additque id esse verum, si absque intentione absoluendi dictum Sacramentum Poenitentiae ministretur.

12. Sed rectiùs Suar. *loco allegato* censet fore irregularem vitandum excommunicatum qui seriò Poenitentiam ministraret; quia esto verum Sacramentum non conficiat; at in communi modo loquendi Sacramentum absolutè ministrat: at irregularitas non est imposita excommunicatis Sacramentum validè ministrantibus quantum in se est, seu fungentibus ordinis iurisdictione, & potestate: alioquin excommunicatus ministrans poenitentiam indisposito irregularis non esset, vtpote qui verum Sacramentum non ministrat, quod non admittunt Doctores.

13. Ex his soluitur dubitandi ratio, non enim irregularitas apposita est validum Sacramentum ministranti, sed fungenti quantum in se est potestate ordinis accepta. Ad confirmationem, admitto non praestare impedimentum quod de iure non sortitur effectum; nego tamen hanc administrationem ab excommunicato factam non sortiri effectum sufficientem ad contrahendam irregularitatem, cùm sortiatur effectum attentationis, & procurationis ad conficiendum Sacramentum: cui attentationi, & procurationi, ordinísque exercitio

tio etiamsi defectuosum sit irregularitas annectitur, quia hæc irregularitas supponit illo modo Sacramentum esse ministrandum: sicuti irregularitas imposita rebaptizantibus supponit non verum baptismum, sed attentatum esse conficiendum. Ad vltimum respondeo, satis esse irregularitatem appositam esse generaliter excommunicatis ministrantibus Sacramentum, exercentibúsque munia proprij ordinis. *Cap. si quis Episcopus.* 11. *quæst.* 3. *Cap. is cui de sententia excommunicat. in 6.* tametsi in particulari Sacramentum Pœnitentiæ expressum non sit, sicuti neque alia sacramenta. Quod verò secretò fiat non impedit; quia est actio grauissima ordinis sacerdotalis propria; aliàs excommunicatus secretò celebrans excusaretur ab irregularitate, quod falsum est.

PVNCTVM IX.

De quarto effectu excommunicationis, qui est priuatio diuinarum, & sacrarum rerum.

1 *Exclusus est excommunicatus à diuinorum celebratione, & illorum assistentia.*

2 *Nequit excommunicatus etiam toleratus assistere sacrificio Missæ, nisi nullus adsit qui sacrificio ministret.*

3 *Non videtur obligatus excommunicatus vi præcepti audiendi Missam absolutionem ab excommunicatione procurare. Secùs est de præcepto confessionis, & communionis.*

4 *Excommunicatus etiam vitandus Sacrificio assistens culpabiliter, nullam pœnam incurrit præter minorem excommunicationem, nisi esset sacerdos qui authoritate sua faceret sacrificium celebrari, vel si monitus nollet exire.*

5 *Qualiter sacerdos, & reliqui fideles assistentes sacrificio debeant expellere excommunicatum vitandum, vel à sacrificio desistere.*

6 *Aliis officiis diuinis sub graui culpa prohibetur excommunicatus vitandus assistere.*

7 *Excommunicatus vitandus deobligatus est à publica horarum recitatione. Secùs à priuata.*

8 *Pluribus placet, nullum peccatum committere excommunicatum priuatim recitantem, si dicat* Dominus vobiscum.

9 *Non videtur peccatum mortale committi, si excommunicatus in priuata oratione socium adhibeat.*

10 *Excommunicatus toleratus nequit concionari, nec theologiam, iúsve canonicum interpretari, nisi fortè nullus alius sit qui hæc munera præstet.*

11 *Excommunicato vitando nequaquam licitum est hæc munera obire, etiamsi alius deficiat.*

12 *A concione nontenemur desistere, ob assistentiam excommunicati vitandi. A lectione theologica, & iuris interpretatione variant Doctores.*

13 *Quid sit dicendum.*

14 *Excommunicatus priuatus non est templum ingredi, vt ibi priuatim oret. Neque illi interdicitur vsus sacrarum imaginum. Neque vsus aquæ benedictæ.*

1. Excommunicatum exclusum esse à diuinorum officiorum celebratione, & illorum assistentia constans est Doctorum sententia. Ex *cap. nihil. Cap. qui meritò.* 11. *q.* 3 *Cap significauit. Cap. nuper. Cap. responso de sententia excommunicat.* Et *cap. alma mater, eodem tit. in 6.*

2. Inter officia diuina primum locum obtinet Missæ sacrificium, cui nequit excommunicatus etiam toleratus assistere, vt deciditur *cap. illud de clerico excommunic. ministrante. Cap. vlt. de sententia excommunicat. in 6.* nisi fortè non sit alius qui sacerdoti celebranti ministret; quia eo casu si toleratus sit, assistere potest, & ad illud munus inuitari, vt benè Suar. *disp.* 11. *sect.* 1. *num.* 3. Extra hunc verò casum nisi ob ignorantiam, vel necessitatem vitandi scandali; vel alicuius grauis damni excusetur, peccabit mortaliter sacrificio, vel notabili illius parti assistens.

3. Sed an vi præcepti audiendi sacrum teneatur absolutionem procurare, & se liberum, & expeditum constituere? non est constans sententia. Nam Didac. Nuñez 3. *p. quæst.* 83. *art.* 6. *post secundum dubium.* §. *dubium tamen*, censet obligatum esse. Sed rectiùs Nauarr. *cap.* 21. *num.* 3. Vgolin. *tab.* 1. *cap.* 13. §. 13. Sayrus *lib.* 2. *thesauri. cap.* 3. *num.* 24. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 7. *dum.* 56. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 7. *num.* 2. Auila 2. *p. de censuris cap.* 6. *disp.* 4. *dub.* 7. Suar. *t.* 3. *in* 3. *p. disp.* 88. *sect.* 6. Bonac. *disp.* 2. *de censur. q.* 2. *pun.* 3. §. 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 2. censent non peccare excommunicatum aduersus Missæ præceptum, tametsi negligens sit in procuranda excommunicationis absolutione, quia hoc præceptum solùm astringit eos qui liberi sunt, & dispositi ad illius executionem, non autem obligat, vt disponantur; aliàs infirmus, & in carcere detentus peccarent contra dictum præceptum, si possent ab infirmitate, & carcere se liberare. Secùs verò videtur dicendum de præcepto Communionis, & Confessionis, quorum violator existis, si absolui à censura non procures, cùm possis; quia hæc præcepta sunt diuina, tametsi ab Ecclesia determinata, & consequenter obligant ad remouenda quælibet impedimenta, quæ illorum executioni obstare possunt. Præterquam quòd diriguntur ad animæ puritatem, & cum Deo reconciliationem, & vnionem. Ergo impedimenta huic puritati & reconciliationi obstantia remouere debent. Sicuti tradit Nauarr. Coninch. Bonac. Layman. Auila *locis citatis.*

4. Verùm si excommunicatus etiam vitandus sacrificio assistat culpabiliter nullam pœnam incurrit præter minorem excommunicationem; quia nulla est in iure expressa. Excipe nisi prædictus excommunicatus esset sacerdos, & authoritate sua faceret, vt sacrificiũ coram ipso celebraretur: quia eo casu irregularitatem incurrit ex communiori sententia, quam docuit Glossa Clement. 1. verbo *celebrare, de Priuilegiis.* Abbas *in cap. illud de cleric. excommunic. ministr. num.* 6. Couarruu. *cap. alma mater,* 1. *p.* §. 6. *in fine*

fine. Suar. *disp.* 12. *sect.* 1. *num.* 4. Bonac. *disp.* 12. *q.* 2. *punct.* 3. Vgolin. *tab.* 2. *de censur. cap.* 8. §. 3. *num.* 3. Sayrus *lib.* 2. *thesauri. cap.* 3. *num.* 15. quia fictione iuris reputatur, ac si ipsemet celebraret. Fauétque textus *in dicto cap. illud*, vbi Episcopus excommunicatus faciens, vt sacrificium coram se peragetetur non excusatur à pœna canonis, sed hic textus vt rectè ponderat Suar. *loco citato* non satis indicat irregularitatis pœnam, & præcipuè esse impositam ob assistentiam celebrationi authoritate sua factæ: potiùs namque videtur imposita, quia diuinis se ingessit. Excipe secundò: nisi monitus noluerit exire, nam ob illam contumaciam incurrit nouam excommunicationem Pontifici reseruatam, vti habetur *cap. eos de sententia excommunicat.* Et *Clement.* 2. *eodem tit.* qua etiam excommunicatione afficitur interdictus denunciatus, qui post admonitionem persfeuerat sacrificio assistens. Itémque omnes illi qui impediunt, ne prædicti excommunicati, & interdicti admoniti recedant à sacrificio, iuxta textum *in cap. grauis, de sententia excommunicat.* & notauit Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 3. §. 1. *num.* 8.

5. Sacerdos verò, & reliqui sacrificio assistentes nullatenus permittere debent excommunicatum denunciatum, vel manifestum clerici percussorem ibi assistere; quia eo ipso censerentur cum illo in diuinis communicare, quod est graue sacrilegium. Quare si contingat hunc excommunicatum adesse velle sacrificio monendus est, vt exeat; quod si noluerit, expellendus etiam vi, si opus fuerit. Est enim licita defensio Ecclesiasticæ iurisdictionis, & censuræ. Argum. *cap. venimus de sententia excommunicat.* At si nulla ratione expelli potest, Missæ sacrificium est intermittendum, si consecratio facta non est, vel vt aliis placet, si non est canon inceptus, & facta consecratione, & consumptione in sacristiam recedere oportet, omissis orationibus, & aliis, quæ post communionem de more dicuntur: vti hæc omnia constant ex *cap. is cui, de sententia excommunicat.* & *Clem.* 2. *eodem tit.* Et pluribus relatis tradunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 33. Auila 2. *p. cap.* 6. §. 9. *dub.* 8. Suar. *disp.* 12. *sect.* 1. *num.* 11. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *pun.* 3. §. 1. *n.* 13. Quod si sacerdos coram excommunicato vitando celebrauerit vltra peccatum mortale, & excommunicationem minorem interdicitur ab ingressu Ecclesiæ iuxta textum *in cap. Episcoporum de priuilegiis in* 6. & notauit Suar. *disp.* 11. *sect.* 1. *num.* 11. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 7. *num.* 50. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *pun.* 3. §. 1. *num.* 10. At vt probabiliter aduertit Couarruu. *in cap. alma mater.* 1. *p.* §. 6. non quilibet sacerdos hac pœna afficitur, sed exemptus à iurisdictione ordinaria: hos enim exemptos voluit Pontifex ab ea temeritate arcere.

Reliqui fideles sacrificio assistentes si videant excommunicatum denunciatum velle sacrificio assistere coguntur recedere, excepto ministro, ne cum ipso in eadem oblatione conueniant, vti conuenire videntur omnes qui eidem sacrificio assistunt, vt benè aduertunt Layman. Auila, Bonac. *loc. alleg.* Non tamen videtur improbabile eam communicationem non excedere culpam venialem; eo quòd videatur esse nimis remota, & accidentalis, si causa non est assistentiæ excommunicati, vti docuit Suar. *disp.* 12. *sect.* 1. *in fine.* Probabilius est si alteri sacrificio in eadem Ecclesia excommunicatus assistat, non obinde fideles suo diuerso sacrificio assistentes, imo nec sacerdotem celebrantem obligatos esse recedere: quia illa non est communicatio in eodem officio diuino, sed in materiali loci assistentia, vti benè tradit Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 7. Sayrus *lib.* 2. *thesauri casuum cap.* 3. *num.* 22. Suar. *disp.* 12. *sect.* 1. *num.* 16. Fillincius *tract.* 12. *cap.* 4. *quæst.* 3. Bonac. aliis relatis *disp.* 2. *q.* 2. *p.* 3. §. 1. *in fine.*

6. Præter sacrificium Missæ, sunt alia officia diuina, vti horarum canonicarum recitatio, processio publica, benedictio chrismatis, olei sancti, oliuarum, aquæ benedictæ, & generaliter cuiuscunque ordinis solemne exercitium: vti ex omnium sententia tradit Suar. *disp.* 12. *sect.* 2. Filliuc. *tract.* 12. *cap.* 4. *quæst.* 2. *num.* 85. & *quæst.* 5. *num.* 94. Couarruu. *in cap. alma* §. 2. & 3. & §. 7. *num.* 5. His igitur officiis assistere prohibetur sub graui culpa excommunicatus vitandus, vt constat *ex tota causa* 11. *quæst.* 3. & *cap. significauit, de sententia excommunicat.* & *cap. is cui, eodem tit. in* 6. & *cap. sacris de iis quæ vi.* Et tradunt Doctores relati.

7. Hinc fit deobligatum esse quemlibet excommunicatum à publica horarum canonicarum recitatione, si fortè ea obligatione teneatur; sicuti est deobligatus audire sacrum ob censuræ obseruationem, ne cum aliis fidelibus communicet. At à recitatione priuata nullatenus deobligatur, si fortè titulo professionis, ordinis, vel beneficij astrictus erat: sicuti ex omnium sententia docent Nauarr. *cap.* 25. *n.* 102. Couarruu. *cap. alma mater* 1. *p.* §. 3. *num.* 8. Auila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 4. *dub.* 6. Saytus *lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 3. Suar. *disp.* 2. *sect.* 2. *num.* 13. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *pun.* 3. §. 2. *num.* 2. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. quia priuatim orans non censetur cum aliis fidelibus communicare, neque æquum erat, vt ab obligatione onerosa ob suam iniquitatem eximeretur. Ex eo autem quòd fructus beneficij non recipiat, excusari non potest ab obligatione recitandi proueniente ex beneficio; quia illius priuationis fructuum ipsémet excommunicatus est causa: At damnum quod quis sua sponte sentit sibi imputare debet, iuxta *reg.* 86. *de Regulis iuris in* 6. & *reg.* 103. *ff. Quod quis ex sua culpa, &c.*

8. Monent tamen Doctores excommunicatum sic priuatim recitantem non debere dicere *Dominus vobiscum*, quia illis verbis vt persona publica cum aliis fidelibus communicans se gerit. Sed loco illius dicere debet: Domine exaudi orationem meam. Verùm esto ea verba proferat, culpam venialem non excedit, vt docet Suar. *disp.* 12. *sect.* 1. *num.* 13. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *pun.* 3. §. 2. *num.* 6. ideóque irregularitatem, quæ est pœna grauissima non incurrit. Quinimo Auila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 4. *dub.* 6. & Gaspar Hurtado *disp.* 5. *de excommunicat. difficult.* 2. censent nullum esse peccatum; quia illorum verborum prolatio absentibus aliis fidelibus non est cum illis communicatio, sed priuata pro illis oratio. Si enim inuitare fideles illis verbis; Venite exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro &c. non reputatur sacra cum illis communicatio; quia illis absentibus fit, cur illa deprecatio Dominus vobiscum, censenda est?

9. Grauior dubitatio est; an possit excommunicatus in hac recitatione priuata secum socium adhibere? videtur namque sub graui culpa hoc esse interdictum; quia est excommunicatio in sacris: colligitur ex *multis capitib.* 11. *quæst.* 3. & præcipuè ex *cap. excommunicatos*, ibi: neque cum eis in oratione communicare. Vbi de oratione priuata sermo est; siquidem coniungitur cum prohibitione cibi, & potus, communisque sermonis. Verùm hæc communicatio in oratione priuata non videtur ita grauis esse, vt culpam mortalem constituat: non enim

excommunicatus in ea oratione vt persona publica, & minister Ecclesiæ se gerit, cùm Ecclesia nolit medio illo orationes fundere, ideóque illæ orationes nullum ex Ecclesia habent valorem. Atque ita docent Vgolin. *tab*. 1. *cap*. 13. §. 14. Henrriq. *lib*. 13. *cap*.7. *num*.2. Suar. *disp*. 12. *sect*. 2. *num*. 18. Bonac. aliis relatis *disp*.1.*q*.2.*pun*.3.§.1.*n*.4. Vnde si ex aliqua necessitate, vel vtilitate excommunicatus socium vocet ad secum officium diuinum recitandum, vel quia ei est subditus, vt si Episcopus, vel Canonicus vocet suum Capellanum ab hac culpa veniali (teste Suar. Vgolino, & Bonac. *suprà*) excusabitur; quia famulus non priuatur communicatione sui domini in his omnibus, in quibus ei inseruire tenebatur. *cap. quoniam multos* 11. *quæst*.3. Hoc autem officium adiuuandi recitanti priuatim non computari debet inter ministeria Ecclesiastica, sed inter ministeria quasi corporalia, quæ potest seruus exercere cum suo domino etiam excommunicato, & econtrà dominus non excommunicatus cum seruo excommunicato.

10. Concio, lectio theologiæ, vel iuris canonici, etsi sub diuinis officiis non comprehendantur, non tamen præstari possunt ab excommunicato etiam tolerato; quia cuilibet excommunicato interdicta est cum fidelibus communicatio, & maximè ea quæ proximè accedit ad communicationem in diuinis. At intercedente petitione fidelium optimè ea præstari possunt, vti ferè omnes docent. Quinimo si ex officio competat excommunicato concionari, vel theologiam, aut ius canonicum explicare, & non sit alius, qui eius vices suppleat, poterit ea munia obire; quia censendus est ab auditoribus requiri, quia quilibet censetur velle, & petere quæ sibi necessaria sunt, vti docuit Suar. *disp*.12. *sect*.1. *num*. 5. Bonac. *disp*.2. *de censur. quæst*.2.*p*.3. §.2. *in fine*.

11. Excommunicato autem vitando nequaquam licitum est concionari, aut sacram theologiam interpretari, tametsi aliàs ei ex officio competat, & non sit alius qui eius munus obeat, quia non solùm ipsi, sed aliis fidelibus cum ipso prohibita est communicatio. Secùs verò dicendum est de auditore excommunicato, qui esto vitandus sit permitti potest concioni assistere, iuxta textum in *cap. responso de sententia excommunicat*. quia illa assistentia dirigitur in eius spiritualem salutem. Secùs crederem esse dicendum de assistentia theologicæ lectioni, vtpote quæ non ita directè audientium saluti necessaria est. Sic Suar. *disp*. 12. *sect*. 2. *num*. 3. Coninch. *disp*. 14. *dub*. 7. *num*. 58. Henrriq. *lib*. 13. *cap*. 12. Filliucius *tract*. 12. *cap*. 4. *quæst*. 2. *& seqq*. Bonac. *disp*. 2. *de censur. quæst*. 2. *p*. 3. §.2. *num*. 10.

12. Sed an alij auditores, ipséque concionator, vel lector teneantur à concione, vel lectione recedere excommunicato vitando non recedente? non est constans sententia. Et quidem à concione desistere certum existimo non obligari. Nam si ipsi excommunicato permittitur illa assistentia ob eius salutem à fortiori aliis permittenda est. A lectione verò idem censet Suar. *disp*.12. *sect*.2. *num*. 3. Henrriq. *lib*. 13. *cap*.12. Sayrus *lib*.2. *thesauri cap*.3. *num*.14. Fileucius *tract*.12. *cap*. 4. *quæst*. 2. *num*. 87. & fauet Coninch. *disp*.14. *dub*.7. *num*.58. quia vnusquisque ex auditoribus seorsim audit, neque ad idem opus communiter concurrunt. Neque ea communicatio est tanti momenti, vt debeat intermitti. Sed contrarium docuit Auila 2. *p. de censur. cap*. 6. *disp*. 11. *dub*. 3. *concl*.2. Bonac. *disp*.2. *de censur. quæst*. 2. *pun*. 3. §. 2. *num*.12. obligatos esse tum lectorem, tum auditores recedere, ne in eadem lectione cum vitando excommunicato communicent. Non enim negari potest discipulos magistrum audientes cum ipso communicare; siquidem ex hac auditione mutuò se referunt. Neque negandum est condiscipulos inter se hanc habere communicationem; siquidem ob communem eidem doctrinæ assistentiam inter se referuntur.

13. Ego verò dicendum existimo per se loquendo lectorem obligatum esse à lectione desistere, & auditores ab ea audienda ob rationem nuper dictam; quia est communicatio in re proximè accedente diuinis. Excusari tamen frequenter ob necessitatem boni communis, vel particularis. Quippe bono communi expedit, & necessarium est, ne conciones, lectionésve statutæ intermittantur, néve auditores re tantopere sibi vtili priuentur, maximè cùm hæc communicatio, vt probatum est, leuis sit.

14. Tertium genus rerum sacrarum, quibus excommunicatus priuari potest, est ingressus templi ad orationes, vsus sacrarum imaginum, sanctarum reliquiarum, aquæ benedictæ, & similia. Dicendum igitur est excommunicatum priuatum non esse templum ingredi, vt ibi priuatim, & separatus ab aliis fidelibus orationes fundat: sicuti ex communi sententia docet Couarruu. *cap. alma* 1. *p*. §. 3. *num*. 7. Nauarr. *cap*.27. *num*.17. Suar. *disp*.12. *sect*. 3. *num*. 1. Henrriq. *lib*.13. *cap*.7. *num*. 2. Coninch. *disp*.14. *dub*. 7. *num*.58. Bonac. *disp*.2. *de censur. quæst*.2. *p*.3. §. 2. *num*.8. Quia nullibi stat præceptum excludens excommunicatum ab ingressu materiali templi, nisi tantùm cùm diuina celebrantur. Tunc enim Ostiariis præcipitur, vt excommunicatos expellant, *cap. Episcopus de consecrat. dist*. 1. Ergo aliis temporibus optimè potest excommunicatus ibidem assistere. Deinde excommunicato permittitur, & conueniens est vsus sacrarum imaginum, sacrarum reliquiarum, aquæ benedictæ, & reliquorum sacramentalium, vt eo vsu cultum, & honorem Deo exhibeat, & se ad pœnitentiam excitet, vt benè ait Suar. *disp*.12. *sect*. 3. *num*.3. Sayrus *lib*.2. *thesauri cap*.3. *num*. 9. Henrriq. *cap*. 7. *an*. 2. Fileucius *art*. 12. *cap*. 4. *num*. 103. Quippè hic vsus priuatim, & singulariter præstari potest, neque apparet vlla prohibitio specialis. Ab hac doctrina excipit Vgolin. *tab*.1. *de censur. cap*.13. §.14. *num*.6. quem sequitur Bonac. *disp*. 2. *de censur. quæst*.2. *pun*.3. §.2. *num*. 8. vsum aquæ benedictæ & illorum sacramentalium, quæ ex orationibus Ecclesiæ habent valorem; eo quòd excommunicatus omnibus Ecclesiæ suffragiis priuatus sit. Sed rectiùs Suar. Fileucius, Sayrus, Henrriq. & alij contrarium censent. Nam esto excommunicatus priuatus sit Ecclesiæ suffragiis, ideóque non possit illis rebus sacris vti, vt effectus prouenientes ex orationibus Ecclesiæ sibi applicentur; at vti illis potest in illarum rerum venerationem, & honorem, & vt se illarum memoria, & fructus recordatione, quo per excommunicationem priuatur ad pœnitentiam excitetur. Hinc fit optimè posse excommunicatum coram imagine in cuius reuerentiam sunt aliquæ indulgentiæ concessæ preces fundere, non quidem animo obtinendi indulgentias, à quibus exclusus est, sed animo venerandi dictam imaginem, & se ad pœnitentiam excitandi recordatione indulgentiarum, quibus ob excommunicationem priuatus existit.

***

Punctum X.

De quinto effectu excommunicationis, qui est priuatio beneficij Ecclesiastici.

1 *Nulla est electio, præsentatio, & nominatio ad beneficium Ecclesiasticum facta ab excommunicato.*

2 *Extenditur conclusio ad quamlibet beneficij acquisitionem.*

3 *Procedit tametsi excommunicatus toleratus sit.*

4 *Deinde procedit quamuis excommunicatus ignarus sit suæ censuræ.*

5 *Proponitur dubitandi ratio, an sub nomine beneficij pensio intelligatur.*

6 *Distinguitur quadruplex pensio.*

7 *Communior sententia tenet irritam esse collationem pensionis, quæ simul est temporalis, & spiritualis.*

8 *Probabilitate non caret validam esse collationem cuiuscunque pensionis excommunicato factam.*

9 *Incapax est excommunicatus cuiuscunque officij, muneris, ac dignitatis Ecclesiasticæ.*

10 *Extendant plures Doctores hanc doctrinam ad officia iurisdictionis sæcularis.*

11 *Probabilius est oppositum.*

12 *Officia, & iurisdictiones prouenientia ex successione, vel ex testamento nequaquam annullantur.*

13 *Affirmant plures, si eligaris ad beneficium tempore habili, & acceptes tempore excommunicationis validam esse acceptationem.*

14 *Ex hac doctrina inferunt graues Doctores in Ecclesia in qua est ius optandi pinguiorem præbendam excommunicatum optare posse.*

15 *Secundò inferunt, si sis coadiutor cum futura successione, & tempore mortis proprietarij excommunicatus existas non impediri à consecutione præbendæ, si in forma gratiosa facta est.*

16 *Contraria sententia scilicet acceptationem esse nullam grauissimi Doctores defendunt.*

17 *Vtraque sententia est probabilis. Probabilior prima.*

18 *Soluuntur fundamenta secundæ sententiæ.*

19 *Affirmant plures te validè acceptare beneficium quod tempore excommunicationis collatum fuit.*

20 *Longè est verius oppositum.*

21 *Excommunicatus obtinens in excommunicatione beneficium non solùm ab excommunicatione absolui debet, vt beneficium retineat, sed noua collatione indiget.*

22 *Vt validè retineatur beneficium excommunicato collatum tempore excommunicationis, ordinarius dispensare debet si eius sit collationis.*

23 *Si collatio ad Pontificem pertineat, vel beneficium sit iuris patronatus, communis sententia negat ex sola dispensatione ordinarij beneficium retineri posse.*

24 *Contrarium non videtur improbabile.*

25 *Quæ dicta sunt de excommunicato procedunt in suspenso, & interdicto, tametsi contrarium censeat* Suar.

26 *Prædicta cessant illis in prouisionibus, in quibus est clausula absolutionis à censuris ad effectum gratiæ consequendum.*

27 *Hæc clausula non prodest excommunicato ob hæresim, neque per annum in excommunicatione insordescenti.*

28 *Procedunt supradicta, cùm rescriptum Apostolicum expeditur in forma gratiosa. Secùs si in forma commissoria expediretur. Tunc enim non continet absolutionem à collatione futuræ prouisionis.*

29 *In prouisionibus Ordinarij non adest hæc clausula.*

1. ELectio, præsentatio, nominatio excommunicati ad beneficium Ecclesiasticum, & illius collatio, litterarúmve impetratio irrita est & nulla, vti deciditur in *cap. postulasti, de clerico excom. minist.* ibi, eos non posse talia beneficia obtinere; quia non fuerunt canonicè consecuti. Et tradit ex omnium sententia Nauarr. *cap.* 27. *num.* 21. Couarruu. *cap. alma mater* 1. *p.* §. 7. *num.* 1. Garcia 7. *p. de benefic. cap.* 13. *num.* 1. Stephan. Dauila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 5. *dub.* 2. Suar. *disp.* 13. *de censur. sect.* 1. *num.* 2. Saytus *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. Vgolin. *tab.* 2. *de censur. cap.* 13. §. 1. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 9. Fileucius *tract.* 12. *cap.* 5. *quæst.* 1. *num.* 115. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *pun.* 4. §. 1. *num.* 1. Vazq. *de excommunicat. dub.* 6. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 2. *num.* 8. Ratio est, quia excommunicato prohibitum est officium Ecclesiasticum exercere, & cum fidelibus communicare. Meritò ergo à beneficio Ecclesiastico excluditur, vtpote quod exigit officij Ecclesiastici vsum, & communicationem.

2. Extenditur conclusio ad quamlibet beneficij acquisitionem, tametsi ex causa permutationis, vel resignationis fiat; quia verè, & propriè beneficium acquiritur, & ratio prohibitionis æquè procedit. Atque ita docent aliis relatis Couarruu. §. 7. *n.* 2. Sayrus *dicto cap.* 5. *num.* 14. Suar. *sect.* 1. *num.* 11. Stephan. de Auila *disp.* 5. *dub.* 2. Azor. 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæst.* 8. Garcia *de benefic.* 7. *p. cap.* 13. *num.* 15. Debet autem excommunicatio adesse tempore quo beneficium permutatum, vel resignatum confertur. Nam si tunc ab excommunicatione esset absolutus, esto tempore quo permutatio, vel resignatio facta est excommunicatione ligatus esset, valida esset beneficij acquisitio, vt benè aduertit Garcia *dicto cap.* 13. *num.* 19.

3. Procedit tametsi excommunicatus toleratus sit, nam esto fideles hunc excommunicatum vitare non teneantur, ideóque quantum est ex parte communicationis possent illi beneficia conferre: attamen quia ipsi excommunicati nequeunt se fidelium

communicationi

cum fidelibus, & iurisdictionis exercitium: ergo prohibetur collatio officij, & muneris hoc exercitium exigentis, ex *leg. oratio de sponsalib.* Deinde in *cap. venerabilem* 34. *de electione* cauetur ne hæreticus, aut excommunicatus in imperatorem eligatur, & si fuerit electus irritetur eius electio. Signum ergo est officium iurisdictionis excommunicato concedi non posse.

11. Nihilominus probabilius existimo præsentationem, nominationem & collationem prædictorum munerum excommunicato factam validam esse, tametsi illicitè fiat. Sic tradit Suar. *disp.* 16. *sect.* 2. *n.* 1. Fileucius *tract.* 12. *cap.* 5. *quæst.* 1. *num.* 118. & *cap.* 6. *quæst.* 10. *num.* 16. & *cap.* 7. *quæst.* 3. *num.* 173. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 11. *n.* 106. Gaspar Hurtado, *disp.* 8. *difficult.* 2. *in fine.* Moueor; quia ex prohibitione vsus, & exercitij iurisdictionis excõmunicato facta solùm infertur prohibitam esse iurisdictionis concessionem; at non infertur nullam, & irritam esse. Ex alia parte nullus est textus hanc irritationem inducens; nam textus in *cap. venerabilem* potius probat valere imperatoris electionem, tametsi veniat irritanda. In officiis verò, & muneribus Ecclesiasticis, quia proximius beneficij conditioni accedunt, admittit communis sententia hanc annullationem, & irritationem. Non igitur ad officia, & munera temporalia extendi debet.

12. Illud est certum officia, & iurisdictiones obuenientia successione ex testamento, vel ab intestato, seu ratione bonorum nequaquam annullari ob excommunicationem, quia excommunicatio ab electione, & nominatione libera fidelium excommunicatum excludit, non tamen ab acquisitione dominij temporalis, vti notauit Vgolin. *dicto cap.* 13. §. 3. *num.* 2. Sayr. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 37. Suar. *disp.* 16. *sect.* 2. *num.* 6. Garcia *de benefic.* 7. *p. cap.* 13. *num.* 26. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 4. §. 1. *num.* 3. Supersunt quæstiones.

13. Prima, an si eligaris ad beneficium tempore quo habilis es, acceptes verò illud cùm excommunicatus existis valida sit tua acceptatio? Affirmant Couarruu. *cap. alma,* 1. *p.* §. 7. *n.* 4. Azor. *t.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæst.* 9. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 5. *dub.* 6. Gonzalez *gloss.* 58. *num.* 27. Garcia plures referens *de benefic.* 7. *p. cap.* 13. *num.* 35. Vazq. *de excommunicat. dub.* 6. Bonac. *disp.* 2. *de censuris quæst.* 2. *pun.* 5. §. 1. *num.* 9. Saytus *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 11. Rota *in nouis decis.* 195. & alij plures apud ipsos. Mouentur, quia iura solùm irritant id per quod ius in beneficium acquiritur; at acceptatione non acquiris ius in beneficium, quia nemo sibi ipsi beneficium confert, sed est conditio, vt in beneficium tibi collatum ius perfectum habeas. Et confirmo, si beneficij ritè collati possessionem excommunicatus accipias, vel alium mittas in possessionem, possessio, & in possessionem missio validá est, vt testatur Azor ex communi sententia *dicto cap.* 7. *quæst.* 10. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 13. §. 3. Sayrus *lib.* 2. *thesauri. cap.* 5. *n.* 11. Nicolaus Garcia 7. *p. de benefic. cap.* 15. *num.* 89. quia tam possessio, quàm in possessionem missio est quid facti non iuris.

14. Ex qua doctrina inferunt Couarruu. Auila, Bonac. Nicol. Garcia, & alij apud ipsos in Ecclesia, in qua est ius optandi pinguiorem præbendam validè excommunicatum optare posse; quod sine dubio procedit quando optione non mutatur titulus, sed noua bona temporalia acquiruntur. Si verò titulus mutetur, & noua præbenda acquiratur, acceptare poterit excommunicatus optionem, tametsi collatio præbendæ differatur, quousque ab excommunicatione sit absolutus.

15. Secundò infert Nicolaus Garcia *dicto cap.* 13. *num.* 55. & *seqq.* si sis coadiutor designatus cum futura successione in forma commissaria, ita vt in euentu vacationis committatur ordinario beneficij collatio, vt committi debet, cùm expediuntur literæ in forma digni, nihil refert quod tempore mortis proprietarij excommunicatus existas, si tamen tempore collationis absolutus ab excommunicatione sis. At si in forma gratiosa coadiutoria concessa sit, ita vt Pontifex dicat succedente vacatione ex nunc prout ex tunc tibi præbendam confero, non impediris ab obtentione illius, esto excommunicatus sis tempore vacationis, quia vacatio solùm fuit conditio, vt præbenda tibi collata tempore datæ effectum haberet.

16. Verùm contrariam sententiam, scilicet acceptationem esse nullam tenent grauissimi Doctores apud Couarruu. Suar. *disp.* 13. *sect.* 1. *num.* 17. Vazq. sibi contrarius de beneficiis *opusculo de benefic. c.* 4. §. 4. *dub.* 2. *num.* 145. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 9. *num.* 78. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 1. *num.* 9. Gaspar Hurtado *disp.* 6. *de excommunicat. difficult.* 3. *num.* 8. Fundamentum est, quia quod in *cap. postulastis, de clerico excommun. ministr.* intenditur, est impedire ne excommunicatus beneficium acquirat, vtpote qui indignus est de bonis communibus Ecclesiæ participare. At acceptatione immediatiùs quàm collatione beneficium obtinetur, argum. *cap. si tibi absenti de prabendis in* 6. ibi: si tibi absenti per tuum Episcopum conferatur beneficium, licèt per collationem huiusmodi donec eam ratam habueris, ius in beneficium vt tuum dici valeat non acquiras. Deinde, si beneficium tibi à curia Romana collatum esset, & moriaris ante acceptationem non censetur vacare denuò, teste Conarruu. *variar. resolut. cap.* 16. *num.* 3. Suar. *dicta sect.* 1. *num.* 17. Ergo acceptatione ius in beneficium acquiritur. Secundò si Episcopus electus, & confirmatus antequam consecretur inhabilis fiat repellendus est à consecratione, vt docet Panormit. *in capite ex parte de cleric. ægrotante.* Nauart. *in capite si quando, de Rescript. capite* 10. *numero* 18. Ergo similiter inhabilis factus ad acceptandum repelli debet. Tertiò excommunicatio reddit excommunicatum inhabilem ad beneficium. Ergo ad acceptandum beneficium, cùm sit acceptatio personæ indignæ, & de persona indigna.

17. Qualibet ex his sententiis est satis probabilis, existimo tamen priorem sententiam probabiliorem esse. Tum quia magis communis. Tum quia benignior. Tum quia negari non potest acceptatione non propriè, & formaliter beneficium acquiri, sed iam acquisitum, & tibi datum ratum haberi, quod colligitur ex *cap. si tibi absenti, de Prabendis in* 6. vbi concessum beneficium tametsi acceptatum non sit, nequit alteri prouideri. Fateor tamen acceptatione, tuum effici completè, & perfectè, sicuti possessione. Sed quia illa non tam est acquisitio iuris, quàm facti, ideò ab excommunicato fieri validè potest.

18. Hinc fundamenta secundæ sententiæ soluuntur. Dicimus namque excommunicatum inhabilem esse ad acquirendum titulum beneficij primò, & per se, non tamen ad acquirendum illud minus principaliter, & quasi de facto. Ob cuius causam si moriaris ante acceptationem non vacat denuò beneficium; quia non plenè, & perfectè illud acquisisti. Secùs esset, si illud acceptares etiam excommunicatus, quia excommunicatio non tollit, quin satis explicueris tuum consensum, significauerisque velle illud beneficium tuum fieti. Ad secundum concedo Episcopum inha

inhabilem repellendum esse à consecratione, quia ius per consecrationem confertur, non tamen excommunicatum ab acceptatione, quia acceptatione non offertur ius, sed iam oblatum acceptatur, & pro rato habetur. Ad tertium respondeo, si acceptationem præstes animo exercendi in excommunicatione officium peccabis mortaliter, vt de se constat. Si verò præstes animo exercendi officium tempore quo ab excommunicatione fueris absolutus non peccabis; quia acceptas ius quod tibi est concessum, illúdque ratum habes. Quod si obiicias tuam indignitatem, esséque acceptationem personæ indignæ, & de persona indigna, ergo nulla. Respondeo esse quidem indignam ad acceptandum beneficium tempore excommunicationis collatum, secùs ad acceptandum beneficium collatum tempore quo excommunicatus non eras, aliàs excommunicatus non posses retinere beneficium tibi ritè collatum, & sine vllo impedimento censuræ acceptatum; siquidem æquè malum est retinere beneficium, si te illo indignum cognoscis, ac illud accipere. Quocirca dicendum est cùm in excommunicatione existis, te esse indignum non ad titulum beneficij, sed ad illius vsum pro illo tantùm tempore: at quia pro tempore quo ab excommunicatione liber es, non es indignus beneficij vsu, ideò non solùm validè, sed licitè illud acceptare potes. Vti docet Henrriq. *lib.*13. *cap.*13. *num.*3. Suar. *disp.*13. *sect.*1. *num.*22. *&* 23. Garcia 7. *p. de benefic. cap.*13. *num.*46. Sayrus *lib.*2. *cap.*5. *num.* 11. *in fine.*

19. Secunda quæstio: an beneficium tempore excommunicationis tibi collatum validè acceptes ab excommunicatione liber: Affirmat Nauarr. *cons.*53. *de sentent. excommun. n.*3. *&* 4. Henrriq. *lib.*13. *de excomm. c.*13. *n.*3. Et probabile censet Layman. *lib.*1. *sum. tract.* 5. *par.*2. *cap.*2. *num.*8. Lesius, & Bonac. statim referendi. Mouentur; quia si collatores, vel electores voluntatem eligendi, vel conferendi non mutauerint, in ea perseuerare censentur, ac proinde sublata excommunicatione effectum habebit qui fuit per excommunicationem impeditus. Et confirmo, collatio beneficij excommunicato facta quantùm est ex parte conferentis valida est, solúmque ex parte recipientis redditur nulla. Ergo sublata recipientis incapacitate, & collatore in sua voluntate perseuerante vim obtinebit.

20. Cæterùm longè verius est inualidam esse acceptationem, nisi denuò beneficium conferatur. Vti docuit Nauarr. *cap.*27. *num.* 194. Coninch. *disp.* 14. *dub.*9. *num.* 74. Nicol. Garcia. 7. *p. de benefic. cap.* 13. *num.*43. Lesius *lib.*2. *de instit. cap.*34. *num.*119. Bonac. *disp.*2. *de censur. q.*2. *pun.*4. §.1. *num.*10. Gaspar Hurtado *de excommunic. disp.*6. *difficult.*2. *in fine.* Ratio est manifesta; quia collatio, quæ ob incapacitatem subjecti nulla fuit, nequit sublata incapacitate conualescere ex eo tantùm quòd collator in pristina voluntate perseuerer; quia ea voluntas non est voluntas denuò conferendi beneficium (vt suppono) sed approbandi, seu non reuocandi collationem factam. Cùm ergo collatio facta nulla fuerit, nullius est effectus illius approbatio, seu non reuocatio.

21. Hinc fit excommunicatum obtinentem in excommunicatione beneficium non solùm ab excommunicatione absolui debere, vt beneficium retinere possit, sed noua collatione illius indigere; quia absolutio excommunicationis tollit impedimentum, & inhabilitatem, sed non tribuit ius, nec beneficium confert. Ex vi autem prioris collationis, cùm nulla fuerit nullum ius habere potest. sic Nauarr. *cap.* 27. *num.*21. Suar. *disp.*13. *sect.*2. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.*2. *pun.* 4. §.1. *num.*11. Coninch. *disp.*14. *dub.*9. *num.*75. & alij apud ipsos. Quis autem possit denuò beneficium excommunicato conferre, vt illud retinere possit? Breuiter respondeo, si collatio facta fuit tempore quo excommunicatus non eras, tametsi excommunicatus collationem acceptaueris, absolutione obtenta ab excommunicatione absque alio requisito beneficium retinere potes, vti docent non solùm Doctores qui censent acceptationem in excommunicatione factam validam esse, sed etiam qui censent esse inualidam. In quo certè non videntur consequenter procedere, siquidem absolutione neque confertur beneficium, neque acceptatur.

22. Verùm si collatio, vel electio, quæ ad Ordinarium pertinet facta est tempore excommunicationis, ex dispensatione ordinarij retinere beneficium poterit, quia ea dispensatio æquiualet nouæ collationi, vti colligitur ex *d. cap. postulastis*, vbi nihil ampliùs requiritur, vt possint clerici beneficia in excommunicatione concessa retinere, nisi quod fuerit cum eis misericorditer dispensatum.

23. At si collatio pertinet ad Ordinarium, sed præterquiritur præsentatio patroni layci, vel Ecclesiastici, vel collatio pertinet ad Pontificem est grauis difficultas, an ex sola dispensatione ordinarij beneficium retinere possis? Negat & rectè communis sententia, teste Couarruu. *in cap. alma mater.* 1. *p.* §.7. *n.*8. Nauarr. *cap.*27. *n.*27. Auila 2. *p. de censur. cap.*6. *disp.* 5. *dub.*4. *conclus.*2. Suar. *disp.*13. *de censur. sect.*1. *num.*43. Coninch. *disp.*14. *dub.*9. *num.*75. Bonac. *dicto pun.* 4. *num.*11. Garcia 7. *p. de benef. cap.*13. *num.*76. Etenim hæc dispensatio æquiualet nouæ collationi: at Ordinarius beneficium quod est de alterius præsentatione patrono inconsulto prouidere nequit, minúsque potest beneficium sedi Apostolicæ affectum conferre. Ergo neque poterit dispensare, vt retineatur.

24. Adde non videri improbabile ex sola dispensatione ordinarij posse excommunicatum prædicta beneficia retinere; quia vt faciliùs fidelium conscientiis consulatur, videtur hæc potestas ordinario concessa in *dicto cap. postulastis*, siquidem non reseruatur Pontifici. Dispensatio autem non reseruata concessa censetur ordinario. Argum. *cap. Nuper, de sentent. excommunicat.* Neque valet dicere ea beneficia esse de collatione tantùm ordinarij, non Pontificis, neque de præsentatione patroni; quia id non constat. Quinimò non leuiter colligitur ab aliis ab ordinario collata, seu præsentata esse; siquidem iubetur ordinario, vt eos à collatione, seu præsentatione beneficiorum suspendat. Atque ita docet Abbas *in dicto cap. postulastis*, Et ibi Glossa, verbo *dispensatum.* Ioann. Azor 2. *p. instit. moral. lib.* 6. *cap.*7. *quæst.*2. §. *quid dicendum.* Et tanquam probabile defendit Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.*5. *par.*2. *cap.* 2. *num.*8. Sanch. aliis relatis *lib.*8. *disp.*7. *num.* 12. vbi triplicem conditionem apponit. Prima vt collationis nullitas occulta sit. Secunda ne cedat dispensatio in tertij coëlecti præiudicium. Tertia ne sciens se inhabilem esse, possessionem beneficij acceperit; quia eo casu incurrit vitium intrusionis. Sed ab hoc si occultum est dispensari potest.

25. Tertia quæstio, an dicta de excommunicato procedant in suspenso, & interdicto? Negat Suar. *de censur. disp.*26. *sect.*3. *num.*8. & *disp.*27. *sect.*1. *n.* 26. quia nullus est textus beneficij collationem annullans in suspenso, & interdicto, & pœnæ ex vno casu ad alium extendendæ non sunt. Sed in contrarium est communis sententia suspensum ab officio inhabilem esse beneficij recipiendi, vti docuit Glossa *in cap. cum dilectus*, verbo *cassauimus*, *de consuet.* & *cap. per inquisitionem, de electione in fine.* Et *cap. cùm bona de ætate, qualit.* verbo *suspensi.* Et ibi Abbas *num.*6. Nauarr. *cap.* 25. *num.*

25.*num*.233. & *conf*.10.*de tempor. ordinandor.* Vgolin. *de censur.tab*.4.*cap*.6.§.7. *num*.4. & *cap*.8. §.6. *num*.1. Lessius *lib*.2. *cap*. 34. *num*.116. Azor *t*.2. *instit. moral. lib*.6.*cap*.7.*q*.2. Garcia aliis relatis 7.*p.de benefic.c*.14. *num*.1.probátque variis Rotæ decisionibus.Ratio est: quia ideò collatio beneficij excommunicato facta annullatur; quia ipse nequit officium exercere;at similiter suspensus ab officio exclusus est à beneficij officio exercendo. Ergo collatio beneficij illi facta nulla est. Idem tradunt Nauarr. Vgolin. Lesius, & Azor *loc. alleg*.& Garcia *num*.5.de interdictis personaliter ob eandem rationem, quia non possunt officium exercere ob cuius causam beneficium confertur. *Cap. cum secundum, de Prebendis.* Et *cap. fin. de rescript. in 6.*

26. Quarta quæstio, an hæc omnia procedant tum in prouisionibus Apostolicis,tum in prouisionibus ordinarij? Respondeo cessare illis in prouisionibus à sede Apostolica,vel eius legato factis,in quibus habetur clausula absolutionis à censuris ad effectum gratiæ consequendum, sicuti communiter in omnibus habetur:quia ea clausula posita tollitur collatario censura non absolutè,sed quoad effectum prouisionis obtinendæ; vti tradit Nauarr. *cap. quorundam de Iudæis, notab*.11. *num*. 14. & *in sum. cap*. 27.*num*.21.& *num*.271. Vgolin.*tab*.1. *de censur.cap*.4. §.5. *num*.17. Ioann. Gutierr.*lib*.2.*canon.qq.cap*.5.*num*.94 Henrriq. *lib*.13.*cap*.13.§.3. Sayrus *lib*.2. *cap*.5.*num*.6. 11. *&* 12. Auila 2.*p.de censur.cap*.6.*disp*.5. *dub*.2. Bonac. *disp*.2. *de censuris.q*.2.*p*.4. §.1. *num*. 6. Garcia *de benefic*. 7. *p. cap*.13. *num*.59.

27. Hæc tamen clausula non prodest excommunicato ob hæresim; quia hæc absolutio non censetur in generali concessione comprehendi ob eius singularem grauitatem, sicuti ex communi docent Couarruu. *cap. alma*.1.*p*.§.11. *num*.15. Suar. *disp*. 13. *sect*.1.*num*. 3.*&* 30. Bonac.& Auila *loc.citatis*. Garcia *num*. 67. Quinimo Sayro *lib*. 2. *cap*. 5. *num*. 13. & Bonacinæ *d*. §.1. *num*. 6. placet eam clausulam non prodesse excommunicato ob crimina in Bulla cœnæ contenta,& alia similia,scilicet,ob incendium,violationem Ecclesiarum, & libertatis Ecclesiasticæ, falsificationem litterarum Apostolicarum, quia hæc ita specialiter reseruantur, vt non sit verisimile in generali absolutione contineri. Sed hanc limitationem Sayri, & Bonacinæ communiter Doctores non admittunt,vt videre est in Nauarr. *in dicto cap.quorundam de Iudæis notab*.11.*num*.21. Auila *d. cap*.6. *disp*.5. *dub*.2.Garcia *cap*.13. *num*.67. Quia esto in potestate generali absoluendi à reseruatis non veniant contenta in bulla Cœnæ Domini,vti diximus *tract*. 4. *de fide disp*.4. & præcipuè *tract.de Bulla*. At cùm hæc absolutio non sit absoluta, sed solùm ad limitatum effectum, & non tàm in fauorem absoluendi, quàm in fauorem aliorum, in quorum vtilitatem beneficium cedere debet,ideò sub illa clausula generali absolutionis venit excommunicatio ob crimina bullæ Cœnæ, excepta hæresi. Secundò non prodest prædicta clausula absolutionis insordescentibus per annum in excommunicatione, ex stylo curiæ Romanæ, iuxta *regulam de insordescentibus*, teste Nauarr. *d.notab*. 11. *num*.14. Henrriq. *lib*.13.*cap*.13. *num*. 3. Auila *dub*.2. Garcia *num*. 61. Neque item insordescentibus per quatuor menses ob crimina bullæ Cœnæ,& aliorum similium,vt constat ex *dicta regula*.

28. Sed quia rescriptum Apostolicum de beneficiorum prouisione expediri dupliciter potest vel in forma commissaria,id est, committendo alteri collationem, vel in forma gratiosa conferendo beneficium;est maximè aduertendum.Si fiat in forma gratiosa, valida est collatio, tametsi tempore rescripti excommunicatus esses, quia ab excommunicatione absolueris, vt collatio effectum habeat. At si rescriptum expeditum sit in forma commissaria,cùm illud rescriptum non collationem, sed mandatum de conferendo contineat,indiges noua absolutione, vt beneficium tibi possit concedi; quia illa absolutio solùm prodest ad effectum,vt mandatum subsistat;alias si collationi futuræ prodesset,prodesse posset pro absolutione censuræ post litteras incursæ, vt benè arguit Garcia *de benef*.7. *p. cap*.13.*num*.64.

29. In prouisionibus autem,quas ordinarij præstant,cùm hæc clausula absolutionis non habeatur, si prouisus excommunicatus existit, nulla est prouisio. Poterit tamen ordinarius si velit hac clausula vti, & absolutionem à censuris prouisioni præmittere.Quæ absolutio solùm extendetur ad eas censuras,à quibus aliàs ordinarij absoluere possunt, vt benè tradit Nauarr. *in dicto cap. & à quorundam,de Iudæis, notab*. 11. *num*. 18. & 22. Anton. Cuchus *in institut. maior. lib*.4.*tit*.1.*num*.89. Vgolin. *tab*. 1. *cap*.4. §. 5. *num*.18. Garcia 7.*p. de benef.cap*.13.*num*.71.

PVNCTVM XI.

De sexto effectu excommunicationis,qui est priuatio fructuum, & prouentuum beneficij.

1 *Distinguendum est de acquisitione beneficij tempore excommunicationis, vel acquisito tempore habili.*

2 *Si beneficium tempore excommunicationis acquisisti nullum ius habes ad fructus.*

3 *Si beneficium legitimè obtinuisti, & postmodum in excommunicationem incidas, non priuaris beneficiis obtentis,tametsi priuari possis, si in excommunicatione insordescas.*

4 *Priuari tamen ipso iure fructibus, & prouentibus beneficij docuerunt plures.*

5 *Verius est te non esse priuatum.*

6 *Satisfit oppositis fundamentis.*

7 *Posita sententia condemnatoria,obligatus es fructibus cedere, nec illos retinere potes.*

8 *Si iniustè inualidè excommunicatus & condemnatus sis ad fructuum priuationem, potes in foro conscientiæ illos retinere, ac si excommunicatus non esses.*

9 *Si condemnatio iniusta sit, valida tamen, censent plures te non posse eos fructus repetere ab iis quibus sunt applicati.*

10 *Contrarium verius existimo.*

11 *Temperatur hac sententia ab aliquibus, dummodò negligens non sis in procuranda absolutione. Sed non approbatur.*

12 *Si iniustè tibi denegatur absolutio, potes fructus tibi debitos accipere.*

13 *At si iustè differatur, plures censent fructus te obtinere posse, si pænitens existis.*

14 *Contrarium verius est.*

1 VT constet qualiter excommunicatus fructibus,& prouentibus beneficij priuetur distinguendum

guendum est de beneficio tempore excommunicationis acquisito, vel acquisito tempore habili.

Si beneficium acquisisti excommunicatus, cùm nulla fuerit acquisitio; nullum ius habere potes ad fructus, si tamen beneficio inseruisti non videtur improbabile te posse fructus tali seruitio correspondentes, & alteri clerico assignandos retinere; quia tunc non retines illos fructus ex titulo beneficij, sed ex titulo obsequij præstiti, vti docet Nauarr. *consil.* 2. aliàs 5. *de filiis presbiter.num.* 5. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 3. *num.* 3. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 9. *num.* 71. Auila 2. *p.c.* 6. *disp.* 6. *dub.* 7. *vers. ex dictis.* tametsi contra sentiat Garcia 7. *p. de benefic.cap.* 13. *num.* 101. variisque Rotæ decisionibus comprobat. Illud debet esse certum, si putans verum titulum beneficij habere fructus perceperis, & bona fide consumpseris, non es obligatus restituere, nisi ea in parte in qua ditior factus es, quia non teneris ratione rei acceptæ cùm non extet, neque ratione iniustæ acceptionis, cùm nulla fuerit, sicuti docet Suar. *disp.* 13. *sect.* 1. *num.* 3. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 9. *num.* 71. Paulus Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 8.

2. Quod si beneficium legitimè obtinueris, & postmodum in excommunicationem incidas, in primis non priuaris beneficiis obtentis, tametsi priuari posses, si fortè in excommunicatione insordescas, & contumacia grauis sit, quod arbitrio ordinarij remittitur: vti tradit Glossa, & Innocent. *in cap. cum bone,* verbo *spoliare de etate, & qualit.* Abbas *in c.* 1. *de iudiciis à num.* 24. Et ibi Decius 2. *sect. num.* 83. Ripa *n.* 78. Roman. *singulari* 303. Angel. *in sum.* verbo *excommunicatio num.* 17. Siluest. *eodem* 3. *num.* 1. *dicto* 9. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *n.* 9. Gonzalez *reg.* 8. *cancellar. gloss.* 15. *num.* 101. Garcia 7. *part. de benefic. cap.* 13. *num.* 90. aduersus Menochium *de arbitr. casu* 416. *num.* 52. Salzedo *pract. cap.* 16. *num.* 13. *&* 14.

3. Priuari tamen ipso iure fructibus, & prouentibus beneficij docuerunt Immola, Francus, Decius, *&* Abbas *in cap. Pastoralis* §. *verum de appellationib.* Couarruu. *lib.* 3. *variar. cap.* 13. *num.* 8. Gutierr. *lib.* 1. *canon. qq. cap.* 1. *num.* 90. Sayrus *de censur. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 24. *&* 30. Suar. *t. de censuris. disp.* 13. *sect.* 2. Alexand. Moneta *de distribution.* 2. *p. q.* 15. *concl.* 1. *an.* 18. Garcia aliis relatis 7. *p. de benef. cap.* 13. *num.* 90.

Mouentur ex *cap. pastoralis.* §. *verum de appellation.* vbi interrogatus Pontifex, an excommunicatus non obstante appellatione denunciari possit, & Ecclesiasticis beneficiis ad tempus spoliari? respondet denunciari posse; quia excommunicatio secum trahit executionem, & per denunciationem non ligatur denuò excommunicatus, & addit: Et illi prouentus Ecclesiastici meritò subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur. Cùm autem in supradicto textu subtractio fructuum denunciationi æquiparetur, efficitur sanè sicut excommunicatio secum trahit denunciationem, sic etiam trahere fructuum subtractionem. Secundò ideò Pontifex concedit posse excommunicatum non obstante appellatione denunciari; quia denunciatione non ligatur denuò excommunicatus: at si subtractione fructuum nouiter ligaretur excommunicatus, appellatione impediretur subtractio. Ergo signum est, excommunicatione ipso iure excommunicato fructus subtrahi. Tertiò illud verbum *subtrahuntur* indicat sententiam latam non ferendam; siquidem optimè explicari potest, subtrahuntur per legem, non per iudicem, cùm nullius iudicis mentio fiat. Quartò subtractionem fructuum comparat textus priuationi communicationis cum fidelibus; at hæc priuatio ipso iure inducitur per excommunicationem. Ergo & fructuum subtractio.

4. Cæterùm verius est excommunicatum ipso iure priuatum non esse fructibus, & prouentibus beneficij ritè acquisiti. Sicuti docuit Glossa *in d. cap. pastoralis,* verbo *subtrahuntur.* Petr. Nauarra *de restit. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 243. Auila *de censur.* 2. *p. cap.* 6. *disp.* 6. *dub.* 1. Vazq. *de benefic. cap.* 3. §. 3. *dub.* 4. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 9. *difficult.* 3. *concl.* 1. Gasp. Hurtado *de excomm. disp.* 6. *difficult.* 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 9. Sanch. *lib.* 3. *de matr. disp.* 51. *num.* 12. & alij. Moueor, quia hæc pœna priuationis fructuum vtpote grauissima astruenda non est absque expresso textu. At textus *in dicto cap. pastoralis,* cui oppositæ sententiæ Doctores nituntur eam pœnam non infert; nam verbum illud *subtrahentur* actionem spoliationis significat, quæ ab homine fit, non à lege. Præterea Pontifex fuit interrogatus, an excommunicato appellatione non obstante possint fructus non percepti, sed percipiendi subtrahi, sicuti non obstante appellatione denunciari potest? cui interrogationi affirmatiuè respondit. At si excommunicatus excommunicatione priuatus esset iure percipiendi fructus, non responderet Pontifex priuandum esse, sed esse priuatum. Et confirmo, excommunicatio non secum affert denunciationem, sed constituit hominem dignum vt denuncietur appellatione remota. Ergo similiter non inducet ipso iure priuationem Ecclesiasticorum prouentuum, sed constituet excommunicatum dignum, vt ei fructus subtrahantur. Adde esto excommunicatio ipso iure priuaret excommunicatum fructibus, adhuc excommunicatus obligatus non esset se illis spoliare, quousque per sententiam condemnetur. Argum. *cap. cum secundum leges, de Hæreticis in* 6. Fauet huic nostræ sententiæ consuetudo maximè in Hispania. Nam teste Garcia 7. *p. de benefic. cap.* 13. *à num.* 130. nullum clericum excommunicatum à iure, vel ab homine cogi ad restituendos fructus tempore excommunicationis perceptos: & in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis vt excommunicatus declaratus distributionibus, aliisque emolumentis priuetur, debet punctatoribus Hispanè *contadores* denunciari, vt eum extra Kalendarium constituant (hoc est) *pongan en desquento,* & quousque hæc diligentia præstetur, non est impeditus à fructuum perceptione, vt benè notauit Garcia *dicto cap.* 13. *num.* 132.

5. Neque obstant in contrarium adducta. Ad primum admitto subtractionem fructuum denunciationi æquiparari; at sicut denunciatio non ipso iure excommunicationem subsequitur, sed indiget iudicis officio, sic de subtractione fructuum dicendum est. Ad secundum respondeo, Pontificem non moueri eadem ratione, vt possit excommunicatus non obstante appellatione denunciari, ac mouetur, vt possit fructibus priuari: nam ad denunciationem mouetur, quia denunciatio non est nouum vinculum; siquidem ipsa denunciatione non amplius excommunicatus prohibetur communicare cum fidelibus, quàm ante denunciationem prohibitus esset. At ad subtrahendos fructus mouetur, quia excommunicato communio Ecclesiæ denegatur. Adde denunciationem, etsi non sit nouum vinculum, esse tamen nouam pœnam ex excommunicatione iustè subsequentem, quæque non obstante appellatione imponi potest; sic substractio Ecclesiasticorum prouentuum dici potest non esse nouum vinculum, sed nouam pœnam, quæ appellatione non obstante poterit excommunicato imponi.

6. Posita autem sententia condemnatoria non est dubium, te obligatum esse fructibus cedere, neque illos vsurpare posse, quia sententiæ iustè subtrahenti fructus obedire teneris. Solùm excipi potest si pauper

pauper sis. Nam cùm prædicti fructus Ecclesiæ vel pauperibus sint applicandi, vti ex communi docet Nauarr. *cap.* 25. *num.* 123. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 36. *num.* 3. Auila 2. *p. de censur. disp.* 6. *dub.* 1. Garcia *de beneficiis.* 7. *p. cap.* 13. *num.* 134. tibi vtpote pauperi applicari possunt, nisi fortè in sententia condemnatoria contineatur applicatio alicui operi pio facta, sub quo tu non comprehenderis, vti tradit Siluest. verbo *excommunicatio.* 3. *num.* 1. & verbo *clericus.* 4. *num.* 17. *q.* 15. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 6. *dub.* 1. Paul. Laym. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 10.

7 Superest duplex difficultas. Prima, an si iniustè excommunicatus sis, & ad priuationem fructuum condemnatus impediaris ab illorum perceptione, ac si iustè excommunicatus, & condemnatus esses? Et quidem si iniustè inualidè excommunicatus, & condemnatus sis, nemini esse dubium potest, te posse in foro conscientiæ gerere, ac si excommunicatus non esses, quia quod nullum est nullum producit effectum, vt inquit *regula iuris.* Effectum namque excommunicationis veræ habere non potest excommunicatio præsumpta. Neque dici potes excommunicatus, si excommunicatio non subsistit. Argum. *leg.* 4. §. *condemnatum ff. de re iudicata,* & tradunt omnes hi Doctores statim referendi.

8. Si verò condemnatio iniusta sit, attamen valida, censet Vgolin. *tab.* 2. *de censur. cap.* 12. *n.* 4. Fileucius *tract.* 12. *cap.* 6. *num.* 133. Suar. *de censur. disp.* 13. *sect.* 2. *num.* 20. & 23. Sayrus *lib.* 2. *de censur. cap.* 5. *num.* 27. te non posse eos fructus repetere ab iis quibus sunt applicati; quia validè applicati sunt, sed actionem habere aduersus iudicem applicantem, & condemnantem iniustè, vt ratione iniustitiæ reparet damnum tibi factum. Nam cùm iniustitia non impediat valorem sententiæ, vt suppono, neque impedire poterit valorem applicationis.

9. Cæterùm verius existimo, te posse recuperare fructus non solùm à iudice, sed ab iis, quibus sunt applicati; quia esto validè applicati sint, at sunt applicati reuocabiliter. Nam cùm lex iustitiæ obliget reuocare sententiam iniustam, illiúsque effectus, & in pristinum statum omnia, quoad fieri possit, reducere, necessariò substractio fructuum, & illorum applicatio reuocari debet. Potes ergo non solùm aduersus iudicem, sed aduersus detentores fructuum agere, vt tibi fructus reddant priori sententia reuocata, sic pluribus relatis asserit Nicol. Garcia 7. *p. de benef. cap.* 13. *n.* 120. Alexand. Moneta *de distributionib.* 2. *p. q.* 15. *num.* 23. 44. & 45. Bonac. *disp.* 2. *de censur. q.* 2. *p.* 4. §. 2. *n.* 6. Quod si ipsi bona fide assumpserint, neque facti sunt ditiores, solùm aduersus iudicem tibi actio competit, vt probaui *tract.* 7. *de orat. horisque canon. disp.* 3. *p.* 9. §. 2.

10. Hanc sententiam limitat Ioann. Gutierr. *lib.* 1. *canon qq. cap.* 1. *num.* 135. Sayrus *lib.* 2. *thesauri casuum, cap.* 5. *num.* 25. Vgolin. *tabula* 2. *cap.* 12. *num.* 4. Moneta *dicta q.* 15. *num.* 35. vt non procedat, si negligens es in procuranda absolutione; nam eo casu tua culpa fructus amittis; siquidem facilè impetrare absolutionem, seu sententiæ reuocationem poteras; cui limitationi quoad distributiones, & fructus qui interessentibus diuinis conceduntur adhæret Vega 1. *p. sum. cap.* 36. *casu* 2. Man. Rodrig. 1. 1. *sum. cap.* 23. *num.* 6. Garcia 7. *p. de benefic. cap.* 13. *num.* 125. Nam in fructus concedi non possunt absentibus, nisi legitimè absint. At censeri nequis legitimè abesse, si tua culpa excommunicatus existis. Sed hæc limitatio mihi non probatur: nam negligentia in procuranda excommunicationis absolutione, reuocationéque sententiæ non impedit, quin excommunicatus, & condemnatus sis, & consequenter quin sis legitimè impeditus, & excusatus à residendo; sicuti communiter Doctores docent, & superiùs diximus de obligatione audiendi sacrum, qua non teneris, tametsi absolutionem non impetres, cùm facilè posses. Quæ omnia latiùs probaui *tract.* 7. *de oration. horísque canon. disp.* 3. *p.* 9. §. 2.

11. Secunda difficultas; an à contumacia recedens, & absolutionem à censuris nequiens impetrare obtineas fructus, quos amittis ob absentiam à choro, & debiti officij omissionem? Et quidem si tibi iniustè denegatur absolutio, ferè omnes conueniunt fructus tibi debitos esse; quia iniustè impediris, ne choro assistas, néve officium præstes; sicuti si iniustè vinculis esses detentus.

13. At si absolutio non tibi negatur iniustè, sed detinetur quousque de satisfactione, & pœnitentia constet, vel superior qui eam est concessurus abest. Censent grauissimi Doctores. Decius aliis relatis *in cap. pastoralis.* §. *verum num.* 7. *de appellationib.* Sayrus *lib.* 2. *thesauri casuum cap.* 5. *num.* 29. Vgolin. *tab.* 2. *cap.* 12. *num.* 4. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 13. Saa, verbo *beneficium num.* 50. Petr. Nauarra *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 238. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 10. fructus correspondentes officio eo tempore exhibendo te obtinere; tametsi officium non præstes; quia non præstas, eo quòd impeditus sis, sicuti si ob infirmitatem, cuius tu causa fuisti, impediaris ab exequendo officio, quod beneficium exigit, non obinde fructus beneficij amittis.

14. Sed contrarium rectius censuit Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *p.* 4. §. 2. Suar. *disp.* 13. *sect.* 2. quia pœnitentia non tollit excommunicationem, neque sententiam iustam infirmat, tametsi moueat iudicem, vt absolutionem præstet. At excommunicatio ex se impedit exercere officium, cui fructus annectuntur. Sententia verò condemnatoria illorum priuationem ipso iure inducit. Ergo durante excommunicatione, & sententia illos fructus consequi non potes. Neque est simile de infirmitate, nam infirmitas ex se non est impedimentum culpabile officij Ecclesiastici exercendi, neque ex se est impedimentum. Secùs verò excommunicatio, quæ ex se est culpabile impedimentum.

PVNCTVM XII.

De septimo effectu excommunicationis, qui est priuatio, & annullatio cuiusuis rescripti.

1 *Excommunicatus priuatus est impetratione cuiuslibet priuilegij, & rescripti, excepto rescripto in causa excommunicationis.*

2 *In rescriptis Pontificiis rarò hic effectus locum obtinere potest ob clausulam ibidem insertam absolutionis ab omnibus censuris.*

3 *Hæc doctrina solùm pro rescriptis Pontificiis est vera.*

4 *Concessiones, & gratiæ aliorum prælatorum inferiorum Pontifice, non irritantur ex vi excommunicationis.*

1. EXcommunicatum priuatum esse impetratione cuiuslibet priuilegij, seu rescripti Pontificij, excepto rescripto in causa excommunicationis, vel

vel appellationis. Constat ex *cap. 1. de Rescriptis in 6.* vbi annullatur impetratio rescripti ad lites. Ergo à fortiori annullata censetur impetratio rescripti ad beneficia, dispensationes, gratias, & similia: vti aliis relatis docent Saytus *lib. 2. thesauri, cap. 5. num. 12.* Henriq. *lib. 13. cap. 13. num. 1.* Coninch. *disp. 14. dub. 10. in principio.* Suar. *t. de censur. disp. 17. sect. 1.* Aliquibus placet hoc intelligendum esse de rescripto impetrato ab excommunicato vitando, secùs de tolerato, quod validum esse censet Archidiac. *in dicto cap. 1. de Rescript. in 6.* & probabile iudicat Suar. *loco allegato.* Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de sentent. excommunicat. cons. 44. num. 2.* Sed rectiùs alij Doctores oppositum censent, quia excommunicato nullus est fauor factus.

2. Sed quia rescriptis Pontificiis consuetum est inseri absolutionem ab omnibus censuris ad effectum valoris rescripti, effectus hic excommunicationis rarò locum habere potest, vti notauit Coninch. *loc. alleg.*

3. Extendit hanc doctrinam Nauarr. *dicto lib. 5. consil. tit. de sententia excommunicat. cons. 44. num. 2. & 6.* ad rescripta Imperatoris, & Regis, affirmátque nulla esse, si ab excommunicato impetrentur. Sed Suar. *disp. 17. sect. 1.* Bonac. *disp. 2. quæst. 2. p. vlt.* hanc extensionem non admittunt; & meritò; quia textus *in dicto cap. 1. de rescriptis in 6.* solùm de Pontificiis rescriptis loquitur, & lex pœnalis non debet ex vno casu ad alium extendi, maximè cùm sit diuersa ratio, vt in præsenti.

4. Concessiones, & gratiæ aliorum Prælatorum inferiorum Pontifice, non irritantur ex vi excommunicationis; quia nomine rescripti non veniunt, neque vllibi inueniuntur irritæ, vt tradit Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de sentent. excommunicat. cons. 23. q. 1. edit. 2.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 11.* Suar. *disp. 17. sect. 1. num. 2.* Bonac. *disp. 2. de censur. quæst. 2. pun. vlt.*

Pvnctvm XIII.

De octauo effectu excommunicationis, qui est priuatio vsus Ecclesiasticæ iurisdictionis.

1 *Priuatus est excommunicatus cuiusuis iurisdictionis Ecclesiasticæ vsu, nisi sit à fidelibus requisitus.*
2 *Proponitur ratio difficultatis, an validè excommunicatus iurisdictionem exerceat non requisitus à fidelibus.*
3 *Excommunicato tolerato adempta non est iurisdictio.*
4 *Excommunicatus toleratus, & officium iudicis & parochi exercere validè potest.*
5 *Negant plures validum esse exercitium iurisdictionis coactiuæ.*
6 *Verius est validum esse, dum per exceptionem non eliditur.*
7 *Excommunicato vitando omnis iurisdictio Ecclesiastica adempta est.*
8 *Sententia data ab excommunicato vitando nulla est.*
9 *Item absolutio, & dispensatio.*
10 *Item iurisdictionis delegatio.*
11 *Item collatio beneficij facta.*
12 *Quando electio pluribus competit, & aliqui sunt excommunicati, non tenet electio si suffragium excommunicati necessarium sit.*
13 *Si excommunicati suffragium supersit, probabilior sententia tenet validam esse electionem.*
14 *Plures censent oppositum.*
15 *Præsentatio beneficij clerico ab excommunicato vitando facta, nulla est.*
16 *In præsentatione layca variant Doctores. Alij censent inualidam esse.*
17 *Verius est oppositum.*
18 *Soluitur oppositum fundamentum.*
19 *Institutor non tenetur eam præsentationem admittere.*
20 *Si verò illam admittat tenetur institutionem facere.*
21 *Institutio facta ab excommunicato vitando nulla est.*
22 *Postulatio solemnis facta ab excommunicato vitando nulla est. Secùs non solemnis.*
23 *Quod dictum est de postulatione, dicendum est de nominatione.*
24 *Possessionis concessio si facienda sit medio aliquo iurisdictionis exercitio nulla erit, secùs si nullum iurisdictionis actum requirat.*
25 *Resignatio beneficij facta ab excommunicato non denunciato valida est. Ab excommunicato verò vitando valida est resignatio absoluta.*
26 *Resignationem verò in fauorem tertij etsi aliqui censeant inualidam esse. Verius est oppositum.*

1. Nemini est dubium quemlibet excommunicatum priuatum esse iurisdictionem Ecclesiasticam exercere. Tum quia hoc exercitium est præcipua cum fidelibus communicatio. Tum quia indignus est fructibus Ecclesiæ gaudere, & illius vices gerere, qui ab Ecclesia est segregatus. Habetur *cap. audimus 24. quæst. 1. cap. ad probandum, de sentent. & re iudicata. Cap. 1. de supplenda negligent. prælator. Cap. is cui de officio delegati in 6. cap. 1. de officio vicarij in 6.* Et *cap. decernimus de sentent. excommunicat. eodem lib.* Quapropter excommunicatus etiam toleratus aliquem actum iurisdictionis Ecclesiasticæ exercens peccat mortaliter, nisi fuerit à fidelibus requisitus; quia est communicatio in rebus spiritualibus, & magni momenti. Ob bonum autem fidelibus, quibus permissa est cum excommunicatis toleratis communicatio licitè possunt excommunicati sua iurisdictione vti.

2. Difficultas ergo est, an validè iurisdictionem excommunicati exerceant, cùm non sint à fidelibus requisiti. Ratio difficultatis est; quia iure antiquo quilibet excommunicatus eo ipsò priuatus erat iurisdictione Ecclesiastica. At per Extrauag. *Ad euitanda scandala* nullus fauor est excommunicati fact-

factus, nisi quatenus fideles eorum communicatione vti volunt. Ergo extra casum, quo sint à fidelibus requisiti, nullam iurisdictionem habent.

3. Cæterùm dicendum est excommunicato tolerato nullatenus ademptam esse iurisdictionem, sed illius actus validè exercere, dum à fidelibus non excipitur. Sumitur ex *cap. exceptionem de exceptionib.* & *cap.* 1. *eodem tit. in* 6. Et tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 21. & *lib.* 5. *concilior. tit. de hæreticis, conf.* 15. *quæst.* 2. Saytus *lib.* 2. *thesauri cap.* 6. *num.* 1. Couarruu. *cap. alma mater* 1. *p.* §. 7. *num.* 9. Suar. *disp.* 11. *sect.* 4. *num.* 9. & *disp.* 14. *sect.* 2. Gutierr. *lib.* 1. *canon. qq. cap.* 1. *num.* 82. Lessius *lib.* 2. *cap.* 29. *dub.* 7. *num.* 17. Auila *de censur.* 2. *p. cap.* 6. *disp.* 3. *dub.* 2. & *disp.* 6. *dub.* 3. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 10. *in princ.* Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 13. & *cap.* 5. *num.* 7. *vers. quartum.* Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 8. Hugolin. *tab.* 1. *cap.* 3. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *p.* 5. *num.* 3. Gaspar Hurtado *disp.* 7. *difficult.* 2. *in fine.* Ratio ea est; quia cùm Ecclesia permittat fidelibus communicationem cum excommunicatis toleratis tum in humanis, tum in diuinis, ac si excommunicati non essent conseruate in illis debet iurisdictionem, vt apti, & expediti sint ad hanc cum fidelibus communicationem. Ex qua ratione nascitur, si fideles excommunicationem obiiciant, & ob illius causam excommunicatum excipiant, & à se repellant, nullius valoris sunt actus ab excommunicato facti.

4. Hinc constat excommunicatum toleratum & officium iudicis, & parochi exercere validè posse, dum non excipitur, atque adeò posse lites decidere, causas iudicare, absoluere, dispensare, & similia, &c. Proposita verò exceptione cessare debet. At excipiens tenetur excommunicationis speciem, & illius authorem manifestè probare intra octo dies, sin minus nulla est exceptio iuxta textum *in cap.* 1. *de exceptionib. in* 6.

5. Solùm de exercitio iurisdictionis coactiuæ est graue dubium; an factum ab excommunicato tolerato validum sit? Negat valere Suar. *disp.* 14. *sect.* 2. *num.* 15. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 4. *num.* 7. *vers. sed contrarium.* Gaspar Hurtado, *de excommunicat. disp.* 7. *difficult.* 2. *in fine.* Mouentur quia in Extrauag. *ad euitanda scandala* nullus fauor, nulláque gratia excommunicatis facta est, nisi quatenus cedit in fidelium commodum, & vtilitatem, & ab ipsis acceptatur: at fideles nullatenus acceptant præceptum, cui nolunt obedire, neque illud præceptum in illorum commoditatem cedit. Ergo &c. Et confirmo, fidelibus liberum est non communicare cum excommunicatis toleratis. Ergo liberum est nolle excommunicati præceptis obedire.

6. Cæterùm verius est quod tradit Ioann. Gutierr. *lib.* 1. *canon. qq. cap.* 1. *num.* 81. Egid. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 10. *num.* 91. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 2. *pun.* 5. *num.* 4. & alij, præceptum & excommunicationem latam ab excommunicato tolerato validam esse, dum per exceptionem non eliditur. Et quidem quando excommunicatio occulta est, etiam Doctores oppositæ sententiæ admittunt valida esse præcepta ab excommunicato lata; quia ad bonum publicum pertinet, ne acta ab eo qui officium iudicis exercet ob impedimentum occultum infirmentur; sicuti notauit Glossa *in cap. ad probandum de sententia, & re iudicat.* Tunc sic nemo tenetur cum excommunicato occulto communicare, sed liberum ei est, illum vitare. Si igitur excommunicatus toleratus nequit suis præceptis, & pœnis fideles ligare, quia fideles ab eius communicatione eximuntur, nullatenus valida erunt & obligatoria præcepta ab excommunicato lata quantumuis occulto. Quapropter dicendum est, dum à fidelibus non excipitur valida esse eius præcepta, illísque fideles obligari: quippe fideles non excipientes excommunicatum censentur eius sententiæ consentire: cùm à iure sola exceptione permissum sit dissensum explicare. Et confirmo, iure antiquo iudex occultus excommunicatus iurisdictionem retinebat, quousque per exceptionem elideretur. *cap. exceptionem, de exceptionib. Cap.* 1. *eodem tit. in* 6. Sed iure nouo quilibet excommunicatus toleratus reputatur, ac reputabatur antiquo iure occultus. Ergo.

7. Verùm excommunicato vitando omnem iurisdictionem Ecclesiasticam ademptam esse omnes Doctores docent ex textibus *num.* 1. relatis.

8. Ex qua regula infertur sententiam datam à iudice excommunicato vitando nullam esse: vti probat textus *in cap. ad probandum, de sententia, & re iudic.* vbi sententia data à multis iudicibus, eo quòd vnus ex illis excommunicatione innodatus erat, cassanda dicitur, id est cassa declaratur, vt explicat ibi Glossa. Et docet Suar. *de censur. disp.* 14. *sect.* 1. *num.* 4. Hugolin. *tab.* 2. *de censur. cap.* 11. *num.* 1. Sayrus pluribus relatis *lib.* 2. *thesauri, cap.* 6. *num.* 15.

9. Secundò absolutio, dispensatio, facultatis concessio pro sacramentis ministrandis nulla est, quia omnes sunt iurisdictionis Ecclesiasticæ actus; quibus ipse excommunicatus priuatus est, vt ex communi sententia docet Coninch. *disp.* 14. *dub.* 10. *n.* 99. Sayrus *d. cap.* 6. *num.* 16.

10. Tertiò iurisdictionis delegatio irrita est, si fiat ab excommunicato vitando, quia ipsa delegatio iurisdictionis est exercitium, vt de se constat. Quare si legatione facta delegans excommunicetur, cessat in delegato iurisdictio, re integra. Secùs si res incæpta sit, hoc est si delegans vti cæpit iurisdictione iuxta textum *in cap. relatum. Cap. gratum. Cap. licet de officio delegati.* vti pluribus comprobat Hugolin. *tab.* 2. *de censur. cap.* 11. §. 4. *num.* 2. Saytus *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 10. Quod intelligendum est, quando vere est delegatus, & constituit diuersum tribunal à delegante; nam si delegatus, & delegans idem tribunal constituant, vti contingit in Episcopo, & eius Vicario generali, cessat in delegato iurisdictio, tametsi res cœpta sit delegante excommunicato, sicuti cessaret, si delegans moreretur: vti colligitur ex *cap. Romana de officio Vicarij in* 6. Et tradit Sayrus *lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 37. Et *lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 3. & 19. Suar. *de censur. disp.* 15. *sect.* 2. *n.* 4. Sanch. *lib.* 3. *de matr. disp.* 30. Auila 2. *part. cap.* 6. *dub.* 4. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 10. *num.* 84. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *pun.* 5. *num.* 12. Iurisdictio tamen interior, seu in foro pœnitentiæ, & qualibet alia quæ iudicialis non sit ob excommunicationem postmodum incursam à delegante non suspenditur etiam re integra; quia hæc iurisdictio est gratia facta, quæ ob impedimentum concedenti superueniens, imò ob eius mortem non infirmatur. Nam textus annullantes delegato iurisdictionem de iurisdictione fori contentiosi loquuntur, quorum decisio vtpote odiosa extendi non debet ad iurisdictionem extraiudicialem; vti benè notauit Sotus *in* 4. *d.* 18. *q.* 4. *art.* 3. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 6. *dub.* 3. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *pun.* 5. *in fine.* Gaspar Hurtado *disp.* 7. *difficult.* 2. *circa finem*, & alij.

11. Quartò, collatio beneficij facta ab excommunicato vitando, nulla est, vt deciditur *cap. vnic. de sede vacante in* 6. & tradunt communiter Doctores, vt videre est apud Couarruu. *cap. alma mater.* 1. *p.* §. 7. *n.* 9. Henrriq. *lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 7. *num.* 2. Hugolin. *de censur. tab.* 2. *cap.* 11. §. 2. Sayrus *lib.* 2. *thesauri, cap.* 2. *num.* 2. extendúntque Doctores doctrinam

nam ad electionem, vtpote quæ ius in beneficium confert, quæ si fiat ab excommunicato vitando inualida censeri debet. argum. *cap. cum dilectus de consuetudine.* Et *cap. cum inter.* 1. *de Electione.* Et *cap. constitutis* 1. *de appellationib.* Excipe electionem summi Pontificis, quæ esto fiat à Cardinalibus excommunicatis valida est, neque infirmari potest ob vitanda grauia damna, & schismata, quæ inde oriri possent. Sicut habetur Clement. *Ne Romani.* §. *caeterùm de Electione.*

12. Sed quia sæpè contingit electionem capitulo, seu communitati competere, in qua aliqui sunt excommunicati dubitant Doctores, an ob eam causam electio irrita sit? Et imprimis certum est exclusis excommunicatis omne ius eligendi ad non excommunicatos deuolui. Vnde si capitulo simul cum Episcopo competeret electio, & Episcopus excommunicatus esset, capitulum eligere posset, & econtrà si omnes capitulares excommunicati essent, Episcopus facere electionem posset, vti colligitur ex *cap. vnico. Ne sede vacante in 6.* Deinde si suffragium excommunicati ita necessarium est ad electionem, vt illo secluso non subsisteret, electio nulla est, argum. *cap. ad probandum de Re iudicata.* Et *cap. super abbatia de officio delegati*; vbi factum à duobus nullum esse censetur; eo quòd vnus ex illis careret potestate; nam licèt potestas data esset vtrique in solidum, at cùm vterque voluerit admittere alterum, vt condelegatum ea de causa ab vtroque necessariò debet ferri sententia, neque potest ab vno tantùm, etiamsi à principio ferri potuisset.

13. At si excommunicati suffragium supersit, ita vt reliqua suffragia excommunicati suffragio non enumerato sufficiant electioni, probabilior sententia tenet, validam esse electionem, tametsi excommunicatus vitandus suum suffragium simul cum aliis dedisset: quia sicut electores non excommunicati nō habilitant excommunicatum, sic excommunicatus non reddit inhabiles non excommunicatos, argum. textus *vtile per inutile non vitiatur, de Reg. iuris in 6.* Neque est vllus textus, quo probetur hanc inhabilitatem constitui, electionémque esse irritam. Sicuti notarunt Richard. *in 4. d. 18. art. 7. quæst. 1. ad 3.* Henriq. *lib. 13. cap. 7. §. 2.* Coninch. *disp. 14. dub. 10. num. 93. & seqq.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. p. 2. cap. 2. n. 13. vers. quoad electionem.* Bonac. *disp. 2. de censur. q. 2. pun. 5. num. 5.* Gaspar Hurtado *disp. 7. diffic. 3. numero 8.*

14. Contrarium huius doctrinæ docuerunt plures relati à Suar. *disp. 14. sect. 2. num. 3.* Et à Sayro quos ipse sequitur *lib. 2. thesauri, cap. 6. num. 5.* asserentes electionem illam irritam fore casu quo non excommunicati scienter admiserint excommunicatum vitandum ad electionem; nam eo ipso protestantur se nolle eligere, quin simul excommunicatus concurrat. At excommunicatus inhabilis est ad eligendum, vt nec per se, nec cum aliis iurare electionem possit. Ergo voluntas electorum non excommunicatorum nullius effectus erit, & consequenter electio ex ea procedens. His fauet textus *in cap. fin. de procuratorib.* Et *cap. Massana de electione*, vbi cassatur electio cui interfuerunt layci. Secùs esse inquiunt prædicti Doctores. Et specialiter Panormit. *cap. illo num. 7. de electione.* Sayrus *dicto cap. 6. num. 6.* si contrà voluntatem electorum habilium excommunicatus electioni se ingessit; quia non debent electores iure eligendi priuari ob participationem cum excommunicato, quam vitare nequeunt.

Sed hæc non vrgent, vt à communi sententia recedamus. Nam prædicta ad sūmum probant electionem irritandam à confirmatore, vti aduerterunt Coninch. Layman. Suar. & alij *suprà*. Nam esto electores non excommunicati nolint sua præstare suffragia, quin suffragium excommunicati concurrat; at non præsumuntur velle sua suffragia irrita fieri irrito existente excommunicati suffragio. Ex textu *in cap. fin. de procurator.* solùm colligitur electionem irritandam, non verò irritam esse ipso iure. Sicuti & procurator à Rectoribus excommunicatis electus repellendus. Idem probat textus *in cap. Massana.* Vel dic ibi electionem declarari irritam; quia insufficiens erat numerus habilium electorum.

15. Quintò infertur præsentationem beneficij Ecclesiasticam, seu factam à clerico vt talis est irritā, & nullam esse, si præsentans excommunicatus vitandus sit, vti docent Panormit. *in cap. nobis num. 3. de iure patronat.* Rebuff. repetit *cap. postulastis num. 101. de clerico excommun. ministr.* Couarruu. *in cap. alma mater, 1 p. §. 7. num. 9.* Henriq. *lib. 13. cap. 7. num. 2.* Vgolin. *de censur. tab. 2. cap. 13. §. 2. num. 13.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 6. num. 7.* Et colligitur ex *cap. 6. Prementis. Cap. Frigentius 16. quæst. 7. & cap. fin. de electione in 6.* iuncta Glossa. Etenim cùm per huiusmodi præsentationem acquirat præsentatus ius in beneficium: excommunicatus autem vitandus priuatus sit cuiuslibet iuris Ecclesiastici concessione, consequenter priuatus est iure præsentandi. Deinde præsentatio Ecclesiastica electioni comparatur. Argum. *cap. cum autem. Cap. nobis. Cap. nobis de iure patronat.* Et *cap. quærelam de electione.* Ideóque omnes textus loquentes de electione locum habent in præsentatione, teste Glossa *in cap. sciant.* verbo *alios.* Et *cap. fin.* verbo *electione, De Electione lib. 6.* Sed electio facta ab excommunicato vitando nulla est, ergo & præsentatio. Præterea excommunicatus suspensus est ab officio, & beneficio, & consequenter ab vsu iurisdictionis ex beneficio prouenientis: at præsentatio Ecclesiastica à beneficio, seu officio Ecclesiastico prouenit. Ergo præsentatio Ecclesiastica facta ab excommunicato vitando nulla est.

16. De præsentatione layca variant Doctores. Alij è quorum numero est Lambertin. *de iure patronat. 1. p. lib. 2. quæst. 2. art. 2. & 3. p. lib. 2. quæst. 3. art. 4.* Couarruu. *cap. alma mater 1. p. §. 7. num. 9.* Frechilla *de excommunicat. art. 5. par. 2. num. 6.* Gaspar Hurtado *disp. 7. de excommunic. difficult. 3. num. 9.* censent inualidam esse; quia præsentato ius in beneficium media præsentatione acquiritur; siquidem ille ad quem pertinet institutio tenetur eum instituere. At comparatione præsentati ab excommunicato hanc institutor obligationem non habet, ergo præsentatio nulla est. Deinde præsentatus admittens præsentationem excommunicati vitandi incidit in excommunicationem minorem, vtpote qui communicat cum excommunicato vitando: at innodatus minori excommunicatione incapax est beneficij, & illius iuris. Ergo præsentatio facta ab excommunicato vitando nulla est.

17. Nihilominus etsi prædicta sententia probabilis sit, probabiliorem existimo, quæ asserit validam esse præsentationem à layco factam, vel à clerico titulo patrimonij, alióue sæculari; vt ex communi sententia docuit Rebuff. *in cap. postulastis num. 104. de clerico excommunicato ministrante.* Rochus de Curte, *tract. de iure patronat.* verbo *competens quæst.* 8. Ludouicus Gomez ius *tract. expectatiuarum, num. 60.* Vgolin. *tab. 2. cap. 11. §. 1. & cap. 13. §. 2. num. 13.* Henriq. *lib. 13. cap. 7. num. 2.* Sayrus *lib. 2. thesauri, cap. 6. num. 9.* Garcia *de benefic. 5. p. cap. 4. num. 317.* Suar. *disp. 14. sect. 1.* Ratio est, quia per præsentationem

nem

nem laycalem non acquirit præsentatus ius firmum in beneficium; siquidem patronus variare potest, donec facta sit institutio, *Cap. cùm autem, de iure patronat.* Et *ibi* Glossa, Abbas, & Innocent. Atqui præsentatio Ecclesiastica ideò irrita est; quia ius præsentato confert, & est actus iurisdictionis spiritualis, & officij Ecclesiastici. Ergo cùm præsentatio laycalis non tribuat hoc ius, nec sit vsus potestatis spiritualis, sed solùm quædam declaratio authentica voluntatis præsentatoris, & præsentati designatio, iuxta *cap. decernimus*, *16. quæst.* 7. fit sanè validam esse.

18. Ex quo soluitur fundamentum oppositum: negamus namque præsentato ius proprium in beneficium acquiri, sed solùm improprium, quatenus institutor tenetur eum in beneficium instituere, si patronus in præsentatione facta perseuerauerit. Sed quia eam variare potest; ea de causa illud ius non censetur proprium esse. Minus obstat excommunicatio minor, quam præsentatus ex participatione cum excommunicato vitando contrahere potest; quia hæc secundùm probabiliorem sententiam præsentationem beneficii, necdum collationem irritam reddit, sed irritandam. Præterquam quòd præsentatio layca non concedit ius, quod excommunicatione infirmetur. Adde hanc excommunicationem minorem facilè præsentatus vitare poterit, vel quia sibi, vel quia Ecclesiæ vtile est, ne beneficia diu vacent; quæ sine dubio vacarent, si eo tempore, quo patronus excommunicatus est beneficij institutio suspenditur

19. Verùm esto valida sit præsentatio ab excommunicato vitando, institutor non tenetur eam admittere. Quod verum habet, etiamsi facta sit ab excommunicato tolerato, quia nemo tenetur cum excommunicatis communicare, sicuti tradit Suar. *disp.* 14. *sect.* 2. *num.* 30. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 3. Garcia 5. *p. de benefic. cap.* 4. *num.* 319. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 10. *num.* 95. Gaspar Hurtado *disp.* 7. *circa finem difficult.* 3. Quinimo Suar. Garcia, Hurtado, & Layman. existimant & rectè obligatum esse institutorem repellere præsentationem factam ab excommunicato vitando, tametsi ea obligatio, vt inquit Suar. solùm sub culpa veniali sit. Quod intelligendum est, cùm nulla adest necessitas: sed quia vrgere necessitas potest admittendi prædictam præsentationem, ne beneficium diutius vacet, vt benè aduertit Coninch. *dicto dub.* 10. *concl.* 2. à culpa veniali excusari præsentationis admissio potest.

20. Admissa verò præsentatione ab excommunicato facta tenetur institutor eum instituere; quia nulla est causa ob quam excusari possit, vti aduertit Garcia *de benefic.* 5. *p. cap.* 4. *num.* 319. Ea autem præsentati institutio valida est, siue præsentatoris excommunicationem sciat, siue illam ignoret; quia nullo iure irritatur talis institutio, cùm fiat ex patroni consensu. Quod procedit, siue valida sit præsentatio, siue non; quia stante inualida præsentatione ius integrum deuoluitur ad institutorem, vt rectè tradit Suar. *dicta disp.* 14. *sect.* 2. *num.* 30. *& seqq.* Coninch. *disp.* 14. *dub.* 10. *num.* 95. Gaspar Hurtado *disp.* 7. *difficult.* 3. *num.* 10. Paul. Layman. *lib.* 1 *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 13. Quando autem institutio præsentati fit ignorata excommunicatione patroni, etsi aliqui Doctores censeant irritam esse institutionem non ob excommunicationis impedimentum, sed ob illius ignorantiam, quæ videtur institutionem inuoluntariam constituere; siquidem cognita excommunicatione non illam præstaret institutor. Rectiùs Coninch. *dicto dub.* 10. *num.* 95. Paul. Layman. *dicto cap.* 2. *n.* 13. asserunt eam ignorantiam non irritare institutionem: cùm non sit error, seu ignorantia circa actus substantiam, sed esse causam, vt institutor eam rescindat.

21. Sextò: institutio facta ab excommunicato vitando nulla est, argum. *cap. nouit. De his quæ fiunt à prælato sine consensu capituli.* Et *cap. conquerente de officio ordinarij.* Etenim institutio æquiualet collationi, petitque iurisdictionem, qua excommunicatus vitandus priuatus est. Vti docet Couarruu. *cap. alma mater.* 1. *p.* §. 7. *num.* 9. Henrriq. *lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 7. *n.* 2. Hugolin. *de censur. tab.* 1. *cap.* 13. §. 2. *num.* 16. Rebuff. repetit *in cap. postulastis, num.* 130. *de clerico excommun. ministr.* Sayrus *lib.* 2. *thesauri. cap.* 6. *num.* 9. Quam doctrinam extendit Panormit. *in cap. finali de clerico ægroto, vel debilitato*, ad beneficiorum commendationem: non enim excommunicatus vitandus commendare beneficia potest. Item ad collationem, seu institutionem beneficiorum per modum executionis; quia excommunicatus vitandus nullatenus de beneficiis prouidere potest, cùm priuatus existat omni iurisdictione ecclesiastica, quæ ad hunc actum necessaria est, sicuti notarunt Couaruu. Henrriq. & Sayrus *suprà.*

22. Septimò: Postulatio solemnis, quæ fit potenti in impedimenta postulati dispensare; si fiat ab excommunicato vitando, nulla est. Secùs verò postulatio non solemnis. Quippè postulatio solemnis electioni æquiualet, tribuitque ius postulato, cùm non posset postulans ab ea admissa recedere, vt habetur *cap. bonæ memoriæ de postulat.* & notat *ibi* Panormit. *num.* 8. Postulatio verò non solemnis quæ fit ei qui non potest in postulati impedimento dispensare, sed est eius consensus petitio, vti contingit, cùm canonici volentes religiosum eligere in sui prælatum postulant ab Abbate consensum: hæc enim postulatio, quæ Abbati fit etiamsi fiat ab excommunicatis vitandis valida est. Tum quia fit ei qui non potest impedimenta postulati dispensare. Tum quia nullum ius postulato ex ea postulatione acquiritur. Atque ita ex Panorm. *in cap.* 1. *de postulat. prælator. num.* 34. notat Sayrus *lib.* 2. *thesauri, cap.* 8. *num.* 10.

23. Octauò, quod dictum est de postulatione solemni, & non solemni dicendum est de nominatione solemni, & non solemni. Nam solemnis nominatio, si fiat ab excommunicato vitando, nulla est; secùs verò non solemnis. Etenim solemnis nominatio est quædam electio personæ instituendæ præsentata ei qui instituere debet. Sicuti cùm canonici nominant aliquem, vel aliquos, illósque Pontifici proponunt, vt quem voluerit instituat in prælatum: hæc electio si à Canonicis excommunicatis vitandis fiat nullius est valoris, vtpote quæ ius tribuit electo, & à qua electores recedere non possunt. Argum *cap. contra sanctorum* 16. *quæst. vlt.* At si canonici inter se conueniant de iis qui apti sunt prælaturæ, vt super his suffragia mittantur quinam sint eligendi, & Pontifici proponendi. Hæc enim aptorum designatio cùm non tribuat vllum ius designatis *cap. quod sicut de Electione*, validè potest ab excommunicatis fieri, vt benè aduertit Sayrus *lib.* 2. *thes. cap.* 6. *num.* 11.

24. Nonò: possessionis concessio, si facienda sit medio aliquo iurisdictionis exercitio nulla erit ab excommunicato vitando facta. At si nullum iurisdictionis actum requirit, vt communiter contingit, valida est, tametsi ab excommunicato vitando fiat, quia possessionis concessio, sicut & illius acceptio est quid facti, non iuris, neque vllum ius nouum concedit possidenti, sed concessum firmat, & roborat. *Cap. pro illorum de Præbendis*, Et ibi Panormit.

mit. *num*.16. Rebuff. *cap.postulastis, num*.130.*&* 131. *de clerico excommun.ministrante.* Saytus *lib*.2.*thesauris cap*.6.*num*. 12. Suar. *disp*. 14.*sect*. 2.*num*. 33. Gaspar Hurtado *disp*. 7. *de excommunicat.difficult*.3. *num*.10.

25. Decimò infertur quid dicendum sit de resignatione beneficij facta ab excommunicato? Et quidem si sit ab excommunicato non denunciato, ferè omnes Doctores asserunt validum esse; quia hæc resignatio non tam est fauor ipsius excommunicati, quàm eius in quem fit. At si sit ab excommunicato vitando distinguendum est de resignatione simplici, & absoluta, vel in fauorem tertij; si resignatio absoluta sit, valida est; quia hæc resignatio nihil aliud est quàm quædam beneficij cessio, quæ excommunicato expedit, cùm officium exercere non possit: sicuti notauit Suar. *disp*.14.*sect*.2.*circa finem*.

26. Verùm si resignatio facta sit in fauorem tertij censet Couarruu.*cap.alma mater*, 1.§.7.*n*.9.Suar.*disp*. 15.*sect*. 2. *n*. 55.Fileucius *de excommunicat. cap*.6.*q*.9. *n*. 163. inualidã esse; quia videtur iurisdictionis actũ exercere, & beneficium aliquo modo resignatario conferre, sicuti eligens, vel præsentans. Præterea excommunicatus priuatus est vsu beneficij, & illius fructibus. At resignans in fauorem tertij eo beneficio vtitur, cùm alteri donet. Ergo, &c. Sed rectiùs Bonac. *disp*.2. *de censur. quæst*.2.*pun*. 5.*n*.7. existimat validam esse prædictam resignationem; quia hæc resignatio vltra beneficij cessionem solùm continet designationem personæ in beneficium prouidendæ. At ex vi huius designationis nullum ius designato conceditur, cùm integrum ius in beneficium retineat designans, quousque designatus prouisus sit à Pontifice. Ergo hæc resignatio validè ab excommunicato fieri potest.

PVNCTVM XIV.

De nono effectu excommunicationis, qui est priuatio communicationis forensis.

§. I.

Expenditur hæc priuatio in genere.

1 *Excommunicatus priuatus est quolibet actu pertinente ad iudicium.*

2 *Si excommunicatus huic forensi communicationi se ingerat excipi potest in qualibet parte iudicij.*

3 *Hanc exceptionem dilatoriam comparatione excommunicati tolerati opponere potest qui in eo iudicio interuenire debet.*

4 *Modus opponendi hanc exceptionem traditur* in cap. Piæ, de exceptionib. in 6.

5 *Exceptio probanda est intra octo dierum spatium à die oppositionis admissæ.*

6 *Probatio exceptionis apertissima esse debet. Et explicatur.*

7 *Opponens excommunicationem, & in probatione deficiens soluere tenetur reo omnes expensas ob eam dilationem factas.*

1. PRiuari excommunicatum quolibet actu pertinente ad iudicium in comperto est apud omnes. Quapropter nequit esse iudex, actor, aduocatus, vel testis, vti constat ex *cap. veniens de testibus. Cap. decernimus de sententia excommunicat. Cap*. 1. *de exceptionib. in* 6. *&* *cap. penult.* & *vlt*.15. *quæst*. 6. Etenim cùm excommunicato etiam tolerato omnis communicatio cum fidelibus interdicta sit & communicatio forensis sit communicatio maximi momenti; efficitur sanè hanc communicationem interdictam esse.

2. Vnde si excommunicatus huic forensi communicationi se ingerat, vltra peccatum quod committit, (quod regulariter mortale est,) potest à iudicio repelli per exceptionem excõmunicationis. Quę exceptio opponi potest in qualibet parte iudicij, scilicet ante sententiam, in ipsa sententia, & post sententiam ante ipsius executionem, vti constat ex *cap. piæ, eodem tit. in* 6. Et tradit Glossa, *&* Panormit. in *dicto cap. exceptionem num*.12. 19. 20. *&* 22. Felin. *num*.13.Hugolin.*tab*.2.*cap*.15.§.6.*num*.1.Saytus *lib*.2. *thesauri cap*.7. *num*.6. Et rationem tradit Pontifex in *dicto cap. piæ*, vt sic censura Ecclesia magis timeatur, communionis periculum euitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & excommunicati dum à communibus actibus excluduntur, rubore perfusi faciliùs resipiscant. Quod intelligendum est de exceptione excommunicationis opposita in vim dilatoriæ, hoc est ad differendam actoris, vel iudicis intentionem. Secùs verò de exceptione excommunicationis in vim peremptoriæ; hæc enim exceptio supponit actum iam factum, cuius valor exceptione excommunicationis infirmari intenditur. Vti colligitur ex Glossa *in dicto cap. pia* verbo *opponit*. Et *ibi* Anchatran.*n*. 3. Panormit. *in d.cap. exceptionem num*.22. Felin.*num*.13. Saytus aliis relatis *lib*.2. *thesauri*,*c*.7.*n*.7.

3. Hanc autem exceptionem dilatoriam comparatione excommunicati tolerati opponere potest qui in eo iudicio interuenire debet, vt est pars aduersa, iudex, procurator, notarius, aduocatus, &c. Comparatione verò excommunicati vitandi non solùm potest, sed tenetur; quia quilibet fidelis tenetur huius communicationem vitare quoad possit, sicuti tradunt aliis relatis Hugolin.*tab*.2. *cap*.13. §.7. *num*.5. Saytus *lib*.2. *cap*.7. *num*. 8.

4. Modus autem opponendi hanc exceptionem traditus est ab Innocent. IV. *in dicto cap. pia de exceptionib. in* 6. nempe vt exprimatur excommunicationis maioris species, illiúsque author. Nam cùm hæc exceptio manifestissimis documentis comprobanda sit, necessariò exigit declarari, quæ excommunicatio, & ob quam causam contracta sit. Itémque illius authorem, an inquam à lege, an à iudice ordinario, vel delegato promanauerit excommunicatio. Cùm sæpè ex defectu potestatis contingat excommunicationem nullam esse. Præterquam quòd delegato incumbit ostendere iurisdictionis formam, aliàs eius excommunicatio vim non obtinebit.

5. Exceptio probanda est infra octo dierum spatium à die oppositionis admissæ; vt habetur *dicto cap. piæ*. Et ibi Glossa, verbo *octo dierum*, *de exceptionib. in* 6. In quo numero computantur etiam dies feriales, iuxta *leg. siue pars. Cod. de Dilationib.* & *leg*.1. *ff. de feriis*. Et tradit Marian. Socinus *in cap. sacris n*. 443. *de sententia excommunicat.* Etenim cùm hæc dilatio, vt inquit Glossa in *dicto cap. Pia*, sæpè malitiosè opponatur, cedátque in grauamen iudicij, meritò ad breue illud tempus restringitur. Neque iudici permissum est hoc tempus protogare. Tum quia est à lege statutum, & determinatum. Tum quia cederet in præiudicium illius cui excommunicatio est opposita, cùm ei omnes expensæ soluendæ sint actore infrà

infra illud tempus non probante. Et tradit Ioann. Andreas *dicto capite pia*, *& in capite solet*, *de sententia excommunicat. lib. 6.* Et Marian. Socinus *dicto c. sacris.num.446.* quos refert, & sequitur Sayrus *lib. 2. de excommunic. cap. 7. num. 15.* Hoc autem procedit quando opponens nulla legitima causa impeditus est, quo minus infra illud tempus probare exceptionem posset, nam si iusta causa impediatur, vti esset si morbo graui teneretur, actoris malitia, vel iudicis omissione retardaretur, posset & deberet iudex tempus probationis prorogare. Sicuti ex Innocent. Archidiacono, Ioann. Andrea, & Philippo Franco in *c. pia de exceptionib. in 6.* refert Sayrus *dicto cap.7.num.15.* quia tempus concessum à lege subintelligi debet habile, & expeditum pro consecutione effectus, in quem conceditur.

6. Probatio verò exceptionis apertissima esse debet, vti deciditur *dicto cap. pia.* ibi; apertissimis documentis. Quare nec vnus testis sufficit, tametsi fama adiuuetur: nam esto fama sufficiat, vt infamatus vitetur, argum. *cap. illud, de clerico excommunic ministrante, Cap. cum desideres, de sententia excommunicat.* quia non agitur de graui præiudicio, vt docuit Couarruu. *cap. alma mater.1. p.§.1.num.5.* attamen ad effectum repellendi infamatum à iudicio insufficiens est; quia hæc repulsa graue illi præiudicium parat. Estque expressa repulsi condemnatio, & pœnæ inflictio, quæ absque lucida probatione iniungi non potest, iuxta doctrinam Cyni *in leg. finali, Cod. de Quæstionibus.* Illa igitur erit sufficiens probatio, primò si fiat per confessionem ipsius, cui est excommunicatio opposita. argum. *leg. vnica. Cod. de confessis.* Et *cap. fin.* iuncta Glossa *eodem tit.* Secundò duobus testibus omni exceptione maioribus, qui præsentes fuerunt sententiæ in eum latæ. Vti tradit Glossa *in dicto cap. pia*, verbo *documentis de exceptionib. in 6.* & ibi Geminian. Ancharran. & Francus. Marian. Socin. *cap. sacris, num. 446. de sententia excommunicat.* Et *cap. de monialibus, num. 3. eodem tit.* Tertiò probatur excommunicatio, si ab homine lata sit instrumento authentico sententiæ. Si à iure instrumento authentico factum continente. Vti docet Marian. Socin. *in dicto cap. de monialibus. num. 3. de sententia excommunicat.* Panormit. *in cap. post cessionem. num. 3.* & ibi Felin. *num. 11. & 17. de probationib.* Hugolin. *tab. 1. cap. 15. §. 10. num. 7.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 7. num. 18.* Quartò sufficiens est excommunicationis probatio, si probes denunciatum esse; nam etsi aliquando fieri possit aliquem iniustè denunciari; quia tamen id ratò, vel nunquam contingit, ideò probata denunciatione censenda est probata excommunicatio, ita vt in negantem transferatur onus probationis. Vti colligitur ex *cap. licet de sententia excommunicat. lib. 6.* vbi Bonifac. VIII. statuit denunciatum in iudicialibus, & extraiudicialibus, & legitimis actibus vitari, quousque probet se excommunicatum non esse. Et in Extrauag. *Ad euitanda scandala*, ex sola notitia denunciationis coguntur fideles denunciatum vitare, quin aliam de excommunicatione notitiam haberent; quia præsumi nequit falsitas, & deceptio in his quæ publicè facta sunt. Atque ita docent Hostiens. & Panormit. *in cap. prudentiam de officio iudicis delegati.* Ioann. Andr. & Immola *in cap. licet. de sententia excommunicat. in 6.* Et aliis relatis Sayrus *lib. 2. thesauri, cap. 7. num. 19.* Et licèt aliqui grauissimi Doctores, vti Couarruu. *in cap. alma mater 1. p. §. 3. num. 1.* Rebuff. repit. *in cap. postulastis num. 76. de clerico excommun. ministr.* & alij relati à Sayro *dicto cap. 7. num. 19.* asserant hanc denunciationis probationem sufficere pro exceptione dilatoria, & non pro peremptoria, vtpote maioris præiudicij. Rectiùs ipse Sayrus existimat pro qualibet dilatione hanc probationem sufficientem esse. Argum. *dicti cap. licet.* Et Extrauag. *Ad euitanda.*

7. Quod si opponens excommunicationem in probatione defecerit soluere tenetur reo omnes expensas ob eam dilationem factas, iuxta textum *in cap. Pia de exceptionib. lib. 6.* à qua obligatione eximitur, tametsi in secunda instantia exceptiones probauerit. Vti tradit Ioann. Andreas *in dicto cap. pia.* At si ipse exceptionem probauerit, econtrariò verò exceptus absolutionem examinandum est, an absolutio publica sit, ita vt probabiliter ignorari non possit, vel econtrà; si absolutio ignorari probabiliter potest, non est ad solutionem expensarum condemnandus, secùs verò si nulla probabilis ignorantia monstrari possit, vt pluribus comprobat Sayrus, *lib. 2. thesauri, cap. 7. num. 20.* vbi *num. 21.* aduertit ex *dicto cap. pia* durante eadem causa hanc excommunicationis exceptionem opponi non posse vltra duas vices, nisi superueniret noua excommunicatio, vel de antiqua euidens, & prompta probatio, ne ob has dilationes lites differantur, & partes laboribus, & expensis fatigentur.

§. II.

Expenditur sigillatim, & in particulari priuatio communicationis forensis.

1 *Iudex excommunicatus abstinere debet à iudicio. Eius acta valida sunt, si vitandus non sit. Si verò vitandus, plures censent etiam valida esse, dum à partibus non excipitur.*

2 *Contrarium vt probabilius docet communis sententia.*

3 *Excommunicatus vitandus inualidè iudicis arbitri officium exercet.*

4 *Soluuntur fundamenta* num. 1. *adducta.*

5 *Si iudex appellationem denunciationi interposuit validè sententiam profert, dum non denunciatur.*

6 *Excommunicatus nequit esse actor in iudicio, & repelli potest, & debet à iudice si denunciatus est.*

7 *Procedit conclusio, siue per se, siue per alium agat.*

8 *Item siue agat ciuiliter, siue criminaliter.*

9 *Deinde esto intendat probare iniustè fuisse excommunicatum. Si tamen supponat validè excommunicatum fuisse.*

10 *Repellendus est ab agendo non verò si se solùm defendat*

11 *Excommunicatus denunciatus conscius fuga debitoris potest coram iudice debitorem conuenire.*

12 *Acta ab excommunicato siue per se, siue per procuratorem dum ab agendo non repellitur valida sunt.*

13 *Aduocatus si toleratus sit validè, & licitè officium exercet, dum non repellitur.*

14 *Si verò excommunicatus sit, repellendus est,*

est, eius verò acta dum non repellitur valida sunt.

15 *Procurator tempore excommunicationis officium procuratoris acceptans grauiter peccat.*

16 *Negant validè institui, validéque acceptari mandatum plures. Sed probabilius est validam esse acceptationem, etsi illicitam.*

17 *Excommunicatus occultus licitè testimonium fert. Secùs excommunicatus vitandus.*

18 *Eius testimonium validum est, tametsi ope exceptionis irritari possit.*

19 *In causa fidei non solùm validè, sed licitè excommunicatus vitandus testis est. Secùs in aliis causis.*

20 *Tabellio si excommunicatus denunciatus non sit poterit ad petitionem aliorum instrumenta, & scripturas conficere, dummodò scriptura ad valorem actus non requiratur.*

21 *Excommunicatus vitandus illicitè scripturas conficit. Et communis sententia eas inualidas reputat.*

22 *Sed verius est validas esse, dum à partibus non excipiuntur.*

23 *Reus etiamsi sit excommunicatus vitandus trahi potest ad iudicium.*

24 *Sic in iudicium adductus potest ad omnia sibi obiecta respondere.*

25 *Negant plures excommunicatum per se comparere in iudicio posse.*

26 *Verius est hoc solùm conuenientissimum esse, non tamen necessarium.*

1 HÆc priuatio sufficienter declarabitur, si discurramus per personas, quæ in iudicio interuenire possunt.

Inter has personas primum locum obtinet iudex; hic namque si excommunicatum se sentiat abstinere debet à iudicando, eius tamen acta valida erunt, si vitandus non sit, vti omnes Doctores docent. At si vitandus existat, plures censent valida esse, dum à partibus non excipitur. sic tradit Victoria *de excommunic. num.* 16. *aliàs* 346. Mouentur quia nullus est textus, ex quo colligi possit hæc annullatio, cùm ferè omnes de iudice Ecclesiastico loquantur, *Cap. audimus.* 24. *q.* 1. *Cap. ad probandum de sententia, & re iudicata. Cap. tanta de excessib. prælator.* quorum decisio ad iudicem sæcularem extendi non debet, quia pœnæ non sunt extendendæ vltra casum expressum, maximè cùm non est eadem ratio. Alij verò textus, nempe *cap. decernimus de sentent. excommunicat. in* 6. *cap. exceptionem de exceptionib.* & *cap.* 1. *de exceptionib. in* 6. generaliter loquentes solùm dicunt posse, & debere excommunicatum repelli à iudicio. Sed an eius acta ante exceptionem valida sint non deciditur. Item in *cap. excommunicamus de Hæreticis*, postquam credentes, fautores, & defensores hæreticorum excommunicantur additur pro sæcularibus. Quod si per annum non satisfecerit, & iudex sit, eius sententia nullam obtineat firmitatem. Ergo extra casum insordescentiæ sententia iudicis excommunicati firmitatem obtinebit.

2. Cæterùm gesta à iudice sæculari excommunicato vitando nulla esse, etiamsi contra ipsum non excipiatur, docet communis sententia, vt est in Panorm. *cap. ad probandum de sententia, & re iudic. num.* 2. & *in cap. suscitatus de Rescriptis num.* 12. Innocent. *in cap.* 1. *de exceptionib. lib.* 6. *in fine.* Marian. Socin. *in cap. sacris num.* 264. & 265. *de sententia excommunicat.* Et aliis relatis Suar. *disp.* 16. *sect.* 1. *num.* 2. Vazq. *de excommun. cap.* 7. *in fine.* Gaspar Hurtado *disp.* 8. *difficult.* 2. Bonac. *disp.* 2. *q.* 21. *pun.* 7. *num.* 1. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 11. *num.* 103. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5 *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 14. Et probari potest; quia esto nullus sit textus, qui expressè gesta à iudice sæculari excommunicato annullet. At praxi receptum est annullationem factam pro iudice Ecclesiastico ad iudicem sæcularem extendi, vti constat ex Doctoribus nuper relatis. Præterea non leuiter colligitur ex *can. Nos sanctorum,* 15. *q.* 6. vbi Pontifex liberat subditos à fidelitate dominorum excommunicatorum, præcipitque ne ipsis obediant, ergo omni iurisdictione priuati existunt, eorúmque præcepta nulla sunt. Deinde in *cap. Præsidentes de Hæreticis in* 6. ob fauorem fidei conceditur excommunicato, vt possit iudicis officium exercere. Signum ergo est extra hunc casum nihil posse.

3. Hinc infertur inualidè excommunicatum vitandum iudicis arbitri officium exercere; quia arbiter verè iudex est, & iurisdictionem exercet, & ad normam iudicij eius arbitrium regulatur. *leg.* 1. *ff. de arbitris,* vt pluribus relatis notauit Saytus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 6. *num.* 22. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 7. *n.* 2. Secùs verò dicendum est in arbitratore; hic enim non iurisdictionem exercet, sed compositionem; cùm non procedat secundùm iudicij ordinem, sed vt sibi visum fuerit. Atque ita tenet Hugolin. *tab.* 2. *de censur. c.* 11. §. 6. *num.* 3. Saytus alios referens *d. cap.* 6. *num.* 23. & 24. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *p.* 7. *num.* 2.

4. Neque fundamenta contraria obstant. Ad primum constat ex probatione nostræ sententiæ. Ad secundùm ex *cap. excommunicamus* respondeo, ibi excommunicato insordescenti in excommunicatione per annum plures pœnas designari, quibus ab ipso puncto excommunicationis innodatus erat, vti sunt priuatio ecclesiasticæ sepulturæ, & exclusio à publicis officiis, inter quas computanda est annullatio sententiæ. Præterquam quòd ibi non videtur loqui textus de excommunicato denunciato, sed de excommunicato ante denunciationem ob fautoriam hæresis, cuius sententiæ annullantur, si per annum in excommunicatione insorduerit, cùm tamen sententiæ alterius excommunicati ante denunciationem non annullentur.

5. Monet tamen Auila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 7. *in princ.* ex Panorm. *cap. pastoralis.* §. *verum. n.* 15. *de appellat.* si iudex appellationem denunciationi interposuerit validè sententias proferre, quousque declaretur legitimè fuisse excommunicatum, & denunciatum; quia interim denunciatio suspensa est.

6. Secundò excommunicatus nequit esse actor in iudicio etiam sæculari, vti definitur *cap. intelleximus.* Et ibi Glossa verbo *conuenire de Iudiciis. Cap. exceptionem de exceptionib. Cap. pia eodem tit. in* 6. & tradunt ferè omnes Doctores. Si excommunicatio denunciata non est, etsi repelli possit à parte aduersa, ipsa tamen consentiente ab aliis repelli non debet. At si excommunicatio denunciata sit, & pars excommunicatum non excipit, iudex ex officio tenetur eum à iudicio repellere iuxta *cap. decernimus. de sententia excommunic,* & *cap. exceptionem de exceptionib.* vt pluribus

ribus firmat Sayrus *lib. 2. thesauri cap. 7. n. 2.* Bonac. *disp. 2. q. 2. pun. 7. n. 9.* Quinimo iudex sæcularis dissimulans cogi debet ab Ecclesiastico, vt excommunicatum ab agendo repellat: quia penès iudicem Ecclesiasticum potestas est, ne in iudicio sæculari leges Ecclesiasticæ violentur. Argum. *cap. si celebret. de clerico excommunic. ministr.* & *cap. sacris de iis quæ vi.*

7. Procedit conclusio, siue per se, siue per alium agat; quia quod per alium facimus, per nos ipsos facere videmur, iuxta regulam iuris. Vnde cùm excommunicatus exclusus sit ab agendo per se, excludi debet ab agendo per procuratorem. Argum. *cap. vlt. de procuratorib. in 6.* & tradit ex communi sententia Marian. Socin. *in dicto cap. sacris. num. 327. de sententia excommunicat.* Sayrus *lib. 2. thesauri cap. 7. n. 4.* Suar. *disp. 16. sect. 3. num. 4.*

8. Deinde procedit, siue agat ciuiliter, siue criminaliter; quia textus indifferenter loquuntur, vti constat ex *cap. exceptionem de exceptionib. & cap. pia eodem tit. in 6.* & notat Panormit. *in cap. intelleximus n. 4. de iudiciis.* Felin. *in cap. 2. num. 13. de exceptionib.* Henriq. *lib. 13. cap. 7. num. 4.* Hugolin. *de censur. tab. 2. cap. 15. num. 4.* Neque obstat, quod propriam iniuriam prosequi intendat, aut solutionem sibi debiti recuperare. Vti tradit Panormit. *in cap. cum inter de exceptionib. num. 29.* & *cap. à nobis eodem tit. n. 4.* Et ibi Felinus *n. 9.* Sayrus *lib. 2. thesauri, cap. 7. num. 5.* quia meritò ab his commodis priuandus est, qui in excommunicatione persistens censuras Ecclesiæ negligit. Neque refert quod aduersus alium excommunicatum agat; quia alterius excommunicatio, cùm non tollat actoris excommunicationem, neque eius effectum impedire valet, sicuti notauit Glossa, & Innocent. *in cap. à nobis de exceptionib.* & ibi Panorm. *num. 8. & 9.* Felin. *num. 13.* Hugolin. *tab. 2. de censur. cap. 15. §. 4.* Sayrus *dicto cap. 7. num. 5.* qui aliis relatis censet solùm excommunicato denunciato permitti posse accusare hæreticum ob fidei fauorem; eo quòd hæresis sit peccatum cedens in graue reipublicæ præiudicium.

9. Denique procedit, esto intendat probare iniustè fuisse excommunicatum; si tamen supponat validè excommunicatum esse: nam priùs absoluendus est, & postmodum eius probationes admittendæ, vti deciditur *cap. cum contingat. de officio delegati. cap. per tuas de sententia excommunicat.* Et tradit Panormit. & Felin. *ibi* Suar. *disp. 16. sect. 3. num. 1.* Sayrus, *lib. 2. cap. 7. num. 4.* Quinimo Glossa *in cap. solet. § 2.* verbo *actor*, & verbo *extraiudicium de sententia excommunicat. in 6.* Et ibi Geminian. Philippus Francus, Anchatran. & Stephanus Costa, quos refert, & sequitur Sayrus *loc. alleg.* Neque audiendum esse prædictum excommunicatum, etsi probare intendat excommunicatum nō esse, eo quòd legitimam appellationem interposuerit, vel sententia contineat intolerabilem errorem: quia dum nullitas excommunicationis cognoscitur vitandus est. Sed rectiùs Gaspar Hurtado *disp. 8. difficult. 3.* & Suar. *sect. 3. num. 1.* & Bonac. *disp. 2. quæst. 2. p. 7. num. 7.* admittendum esse dicit. Tum quia non constat de excommunicatione ob quam vitari debet. Tum quia neganda non est defensio in causa excommunicationis. Si enim vt statim dicam excommunicatus à iudicio non repellitur, si non agendo, sed se defendendo procedat, cur repellendus est à probatione nullitatis excommunicationis, cùm hæc non actio, sed defensio sit.

10. Dixi repellendum esse ab agendo: nam si solùm se defendat repelli non potest à iudicio. Vt habetur *cap. cum inter. Cap. significarunt. Cap. dilecti filij de exceptionib.* Quippè defensio iure naturali concessa neganda non est. Et tradit Suar. *dicta sect. 3.* Reconuenire verò suum actorem in alia causa præter eam de qua agitur nequaquam potest, quia id esset officium actoris assumere, vt in eisdem textibus definitur. Vnde si excommunicato debitum solutum exigitur, vt iterum soluat allegare poterit se soluisse, & probare testibus, vel instrumentis falsò sibi debitum postulari. Item si delictum, seu iniuria ab excommunicato illata alio delicto, seu iniuria recompensationem accepit, poterit hanc recompensationem probare, si iniuriatus agat de delicto. Denique si actor aliquo impedimento laboret, quo ab agendo repellatur, potest reus excommunicatus impedimentum obiicere, & probare, argum. *leg. si contendat ff. de fideiussorib.* quia (vt rectè inquit Suar.) in his omnibus excommunicatus non agendo, sed se defendendo procedit, quod iure naturali concessum est.

11. Quinimo addit Couarruu. *lib. 1. var. resolut. cap. 13.* quem refert, & sequitur Bonac. *disp. 2. de excommunicat. quæst. 2. pun. 7. num. 8.* excommunicatum denunciatum conscium fugæ debitoris posse coram iudice debitorem conuenire, vt debito securitatem præstet, quia in ea petitione, & iudicis officij imploratione censendus est non tam agere aduersus debitorem, quàm se ab iniuria debitoris inferenda defendere.

12. Illud pro certo habendum est acta ab ipso excommunicato, siue per se, siue per procuratorem interim dum ab agendo non repellitur, aut ei exceptio excommunicationis opponitur valida esse. sicuti deciditur *cap. pia de exceptionib. in 6.* & pluribus comprobat Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 7. in fine.* Quinimo vt ait Couarruu. *lib. 1. variar. cap. 19. num. 5.* Et Auila *1. p. de censur. cap. 6. disp. 7. dub. 2.* in hoc Hispaniæ regno passim excommunicatus ad agendum admittitur. Ex quo fit eius acta valida esse.

13. Tertio loco succedit aduocatus, qui si excōmunicatus sit etiam toleratus ab aduocando abstinere debet, ne cum fidelibus communionem habeat. Si tamen à fidelibus inuitetur, neque à iudice repellatur licitè, & validè suum officium exercebit ob fidelium fauorem. Sicuti notauit Stephan. Dauila *2. p. de censur. cap. 6. disp. 7. dub. 3.* Gaspar Hurtado *disp. 8. de excommunicat. difficult. 7.*

14. At si excommunicatus vitandus sit omnino repellendus est tū à iudice, tum ab omnibus illis, qui cum ipso iudicialem communicationem habere possunt. Vti colligitur ex *cap. decernimus.* Et ibi Glossa, verbo *patrocinando de sententia excommunicat.* Et tradit Henriq. *lib. 13. cap. 7. num. 4.* Hugolin. *tab. 2. cap. 18.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 7. num. 5.* Auila & Gaspar Hurtado *suprà.* Acta verò ab hoc aduocato dum non repellitur, vel excipitur valent, quia nullibi inueniuntur irrita, ideóque stipendium sibi datum pro labore interim dum non excipitur retinere licitè potest, vt benè notauit Gaspar Hurtado *difficult. 7.* Auila *dub. 3.* Petr. Nauarra *lib. 2. de restit. num. 237. in 2. edit.* Coninch. *disp. 14. dub. 11. concl. 2.*

15. Quartò. Procurator, si tempore excommunicationis officium acceptet peccat grauiter, quia est communicatio politica, & in officio publico, à qua per excommunicationem exclusus est.

16. Sed an validè instituatur, validéque mandatum acceptet? difficultate non caret. Nam Panormit. *in cap. post cessionem num. 10. & seqq. de probationib.* Decius *ibi, num. 20.* Marian. Socin. *cap. sacris n. 415. de sententia excommunicat.* Hugolin. *tab. 2. de censur. cap. 19. §. 3.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 8. num.*

8.*n.7.& seqq.* negant, ducti ex *dicto c. post cessionem*, vbi Innocent. III. repellit procuratorẽ à iudicio; eo quòd tempore excommunicationis institutus fuit. Deinde constitutio procuratoris est constitutio officij publici, vt constat ex *leg.1. ff. de Procuratorib.* Sed excommunicatio omni iudicio, & authoritate publica priuat, ergo. Nihilominus verius censeo validam esse, etsi illicitam procuratoris institutionem, & acceptationem tempore excommunicationis factam; quia nullibi reperitur irrita, & annullatio actus introducendà non est absque manifesto textu. Neque textus in *capite post cessionem* id probat. Nam verba illa Pontificis, *ipsum tanquam procuratorem non duximus admittendum*, non denotant officium procuratoris non valuisse validè exercere dum non excipiebatur, sed denotant debere repelli; eo quòd officium procuratoris tempore excommunicationis assumpserit. Sicuti docet Suar. *disp. 16. de censur. sect. 7. num. 8.* Et colligitur ex Coninch. *disp. 14. dub. 11. concl. 2. num. 110.*

17. Quintò testis si excommunicatus occultus sit licitè testificari poterit, quia actus testificandi ex natura rei in fauorem alterius ordinatur. At per Extrauag. *Ad euitanda scandala* excommunicatis occultis permittitur communicatio cum fidelibus in eorum fauorem cedens. Sicuti docuit Bonac. *disp. 2. de censur. quæst. 2. pun. 7. n. 12.* Poterit tamen iudex eius testificationem in excommunicatione factam non admittere, vel pars exceptionem excommunicationis opponere, qua posita testimonium nullum erit; quia vt sæpè dictum est fideles non astringuntur cum excommunicato tolerato communicare, etsi possint. Sic aliis relatis notauit Auila *2. p. de censur. cap. 6. disp. 7. dub. 4.* Si verò excommunicatus vitandus sit, nequaquam poterit licitè testimonium ferre, *cap. veniens 2. de Testibus. Cap. decernimus, de sententia excommunicat. in 6.* Non videtur autem culpam venialem excedere; quia actus testificandi non procedit à potestate publica, sed priuata.

18. Sed an validum sit eius testimonium dum à parte non excipitur non conueniunt Doctores. Nam Marian. Socin. *in cap. sacris num. 405. de sententia excommunicat.* Vazq. *de excommunicat. dub. 5.* Gaspar Hurtado, *disp. 8. difficult. 6.* negant validum esse, eo quòd prædicto testimonio non sit fides necessariò adhibenda iuxta textum in *cap. nullus 3. quæst. 4.* in quo testimonij valor videtur consistere. Sed rectiùs affirmarunt validum esse, tametsi ope exceptionis irritari possit, dum sententia lata non fuerit, Hugolin. *tab. 1. de censuris cap. 17. §. 1.* Sayrus *lib. 1. de excommunicat. cap. 8. num. 1. & seqq.* Coninch. *disp. 14. dub. 11. concl. 2. num. 110.* Suar. *disp. 16. sect. 6. num. 6.* Bonac. *disp. 2. de censur. quæst. 2. pun. 7. num. 12.* & colligitur apertè ex *cap. 1. de exceptionib. in 6.* & ex *cap. excommunicamus. §. credentes de Hæreticis*, vbi testimonium excommunicati ob hæresis fautoriam nullum declaratur, tacitè innuens ob aliam causam valere. Etenim vt superius diximus actus annullatio asserenda non est absque manifesto textu, & ratione: nullibi autem inuenitur testimonium excommunicati irritum. Ergo. Quod autem prædicto testimonio non sit necessariò fides adhibenda, sed possit ope exceptionis elidi, id solùm probat eius valorem non esse firmum, non tamen conuincit validum non esse, dum non excipitur, interim namque fides ei est adhibenda.

19. Illud est certum in causa fidei non solùm validè, sed licitè excommunicatum vitandum testem esse, vt habetur *cap. in fidei fauorem de Hæreticis in 6.* Et notant ibi Doctores, Geminian. Ancharran. Francus in *cap. decernimus de sententia excommunicat.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 8. num. 1.* Suar. Auila, Coninch. Gaspar Hurtado, Bonac. *locis citatis.* Quinimo aliis vt Bonacinæ *dicto pun. 7. num. 12.* placet in causa matrimoniali licitè excommunicatum vitandum admitti in testem posse; quia causa matrimoniàlis est causa valdè fauorabilis, Argum. *cap. fin. de sentent. & re iudicata.* Sed rectiùs cæteri Doctores solùm in causa fidei concedunt excommunicato vitando, vt se in testem, actorem, & accusatorem ingerere possit; quia solùm in causa fidei, vtpote grauissima id expressum inuenitur, & cùm sit exceptio à generali regula, non debet ad alios casus extendi, præcipuè cùm ratio longè diuersa sit. Neque obstat causam matrimonialem esse fauorabilem; quia non est æquè fauorabilis, ac causa fidei. Et casu quo æquè fauorabilis esset, id solùm probat debere huiusmodi causæ eundem fauorem concedi, qui causæ fidei concessus est, non tamen probat quod de facto concessus sit. Adde si in causa matrimoniali permittendum esset excommunicato, vt se in testem, & actorem ingerat; quia est causa fauorabilis, potiori ratione id permitti debet in causa pupilli, viduæ, Ecclesiæ, & similium, quod nullatenus à Doctoribus conceditur.

20. Sextò, tabellio si excommunicatus denunciatus non sit poterit ad petitionem aliorum instrumenta, & scripturas sui officij conficere non solùm validè, sed licitè, vti docuit Suar. Egid. Auila, & alij statim referendi. Quod intelligendum est de scriptura, quæ non ad valorem actus, & obligationem inducendam necessaria est, sed solùm ad illius probationem. Nam scriptura quæ ad valorem actus requiritur, vti in testamento contingit, in sententia definitiua iudicis, & similibus, si facta sit ab excommunicato etiam tolerato valorem non habet, qualem ipse actus requirit. Quippè actus ille testamentum, & sententia firmitatem, & perpetuitatem expostulat irrefragabiliter, hanc tamen habere nequit ab excõmunicato confectus, cùm possit eo ipso excipi tanquam nullius fidei, vt benè aduertit Coninch. *disp. 14. dub. 11. num. 113.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 15.*

21. Si verò sit excommunicatus vitandus illicita erit scripturarum confectio; quia est quædam cum fidelibus communicatio, & grauis ex suo genere, eo quòd sit ratione publici officij, & muneris, vt notauit Bonac. *disp. 2. quæst. 2. pun. 7. num. 4. vers. dixi.* Sed an sit inualida, non est certum. Communis sententia Canonistarum affirmat, quos refert, & sequitur Henriq. *lib. 13. de excommunicat. c. 9.* Auila *2. p. de censur. c. 6. disp. 6. dub. 5.* Gaspar Hurtado *disp. 3. de excommunicat. difficult. 5.* Mouentur ex *cap. nullus. 2. quæst. 3.* ibi, nullus anathematizatorum suscipiatur, neque à quoquam credantur quæ ab eis dicuntur, vel conscribuntur: at si validæ essent eorum scripturæ deberet eis fides adhiberi, quia in nullo alio firmitas earum consistit ergo. Verùm hic textus non conuincit. Fateor namque anathematizatis non esse credendum ex necessitate, cùm eorum testimonium opposito anathemate elidi possit; at dum non opponitur validum est, & fides ei adhibetur, & sententia ob illius causam lata valorem continet, vt rectè aduertit Coninch. *disp. 14. dub. 11. conclus. 3. num. 111.*

22. Quapropter dicendum est prædictas scripturas validas esse, fidémque facere, dum à partibus non excipiuntur; quia nullibi inueniuntur irritæ. Sicuti docet Suar. *disp. 16. de censur. sect. 5. num. 5.* Coninch. *dicta disp. 14. dub. 11. concl. 2. & 3.* Bonac.

nac. *disp.* 2. *de excommunicat. q.* 2. *punct.* 5. *num.* 8. & *pun.* 7. *num.* 4. In foro autem externo neque debent admitti, sed tanquam nullius fidei repelli, vti notarunt Coninch. & Suar. *locis citatis.* Verùm si ex consensu partium scriptura ab excommunicato conficiatur, distinguendum est, si partes consciæ fuerunt excommunicationis, nullus eorum poterit spectato conscientiæ foro excommunicationis exceptionem opponere, vt scripturam infirmet; quia prædicto consensu videntur iuri exceptionis cessisse, & scripturæ firmam fidem adhibuisse. At si excommunicatio ignora esset, optimè posset quilibet exceptionem excommunicationis opponere, & fidem scripturæ elidere, vt benè aduertit Suar. *dicta sect.* 5. *an.* 5.

23. Septimò, & vltimò intercedit in iudicio reus, qui esto excommunicatus vitandus sit, trahi potest ad iudicium, vti deciditur in *cap. intelleximus. de Iudiciis.* Ne vt ibidem dicitur, commodum ex sua excommunicatione reportet. Neque opus est, vt priùs ab excommunicatione absoluatur, aut faciat quantum in se est pro absolutione obtinenda, quia iura permittentia excommunicatum trahi vt reum ad iudicium, supponunt persistentem in excommunicatione trahi posse.

Notantur vsus sum verbo *trahi* quod necessitatem indicat, neque enim excommunicatus etiam vt reus comparere in iudicio permittitur, si non ex necessitate, sed ex voluntate compareat; quia cùm ex voluntate comparet pro suo, vel communi commodo comparere censetur, iuxta textum *in cap. veniens.* 2. *de Testibus.* Et Authent. *si omnes, Cod. si minor ab hereditate se abstineat.* Et pluribus exornat Sayrus *lib.* 1. *de excommunicat. cap.* 9. *num.* 11. *& seqq.* Suar. *disp.* 16. *sect.* 4. *num. vlt.* Quod commodum nullatenus iura præstare excommunicato intendunt. Ideóque in *dicto cap. intelleximus de iudiciis*, dicitur obligatum esse in iudicio comparere, ne commodum ex excommunicatione reportet. Supponit ergo textus excommunicati interessentiam in iudicio non fore illi commodam, sed incommodam.

24. Posita autem hac in iudicio præsentia potest excommunicatus ad omnia sibi obiecta respondere, testes & instrumenta in sui defensionem producere, iudicem, aduocatum, scribam, & procuratorem eligere. Quinimo poterit exceptionibus dilatoriis vti. Tum aduersus iudicem eum recusando, vel eius iurisdictionem declinando. Tum aduersus actorem obiiciendo ei excommunicationem, si fortè in ea sit, vel quodcunque aliud impedimentum, quo à iudicio repelli possit. Tum aduersus procuratorem, si de legitimo mandato non constet. Tum aduersus testes, quod non debeat eis fides adhiberi. Denique vti potest quacunque exceptione, quæ ad sui defensionem dirigatur. Vnde si sentiat se sententia grauari, poterit appellationem interponere, quæ admittenda est, ac si excommunicatus non esset, ex textu *in cap. cum inter de exceptionib.* Et *cap. significauit*, *eodem tit.* Nam appellatio est quædam iuris defensio ad grauamen remouendum. *Cap. suggestum de appellationib.* Atqui excommunicato omnis defensio permissa est, vtpote quæ à iure naturali est introducta. Et colligitur *ex cap. dilecti filij. Cap. dilecta. Cap. significauit. De exceptionib.* Et *ibi* Doctores. Ergo permissæ sunt prædictæ exceptiones, & appellationes. Atque ita docent Glossa *in cap. intelleximus de iudiciis.* Hugolin. *tab.* 2. *de censur. cap.* 115. §. 1. & *cap.* 16. §. 2. 3. *&* 4. Sayrus *lib.* 2. *thesauri casuum, cap.* 8. *an.* 13. & alij passim.

25. Sed an excommunicatus per se comparere in iudicio possit? Non conueniunt Doctores. Nam Decius *in capite intelleximus de iudiciis, numero* 7. Et ibi Felin. *numero* 3. Siluest. verbo *excommunicatio* 3. *num.* 1. *effectu* 12. Hugolin. *de censur. tab.* 1. *cap.* 16. §. 8. *num.* 1. Auila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 7. *dub.* 2. Gaspar Hurtado *disp.* 8. *de excommun. difficult.* 4. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 15. *in fine*, negant posse per se comparere, sed necessariò obligatum esse procuratorem eligere, & medio illo respondere, nisi forte ita pauper sit, vt non possit procuratori stipendia subministrare, vel eo in loco non reperiatur procurator idoneus. Quia in *cap. intelleximus de iudiciis* expressè deciditur excommunicatum posse in iudicio conueniri, & debere per alium respondere. Verbum enim *debere* necessitatem importat, & æquè tum responsionem, tum modum respondendi respicit, at excommunicatus si conuenitur, ex necessitate respondet. Ergo etiam ex necessitate respondere debet per alium.

26. Cæterùm etsi hoc conuenientissimum sit, vt excommunicationis effectus rectiùs obseruetur, & minima quoad fieri possit communicatio cum excommunicato habeatur, non tamen est necessarium, sed potest excommunicatus per seipsum in iudicio comparere: vti tradit Glossa *in dicto cap. intelleximus*, verbo *conueniri.* Et *ibi* Innocent. Hostiens. Panormit. quos refert, & sequitur Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. c.* 8. *in fine.* Suar. *disp.* 16. *sect.* 4. *n.* 6. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 11. *in fine.* Bonac. *disp.* 2. *de excommunicat. quæst.* 2. *pun.* 7. *num.* 8. Filiucius *tract.* 12. *cap.* 7. *quæst.* 5. *num.* 181. Moueor, quia in *cap. dilecti filij*, & *cap. vlt. de exceptionib.* permittitur absolutè excommunicato respondere in iudicio. Non igitur hæc permissio credi debet restricta. ex *capite intelleximus*, maximè cùm iure naturali concessa sit cuilibet propria defensio. Ergo quoties excommunicatus censet se meliùs posse per se ipsum defendere, quàm procuratore interposito illi concedendum est. Adde si excommunicatus non posset per seipsum comparere, quoties medio procuratore præstare posset, neque iudex posset eũ admittere, quin priùs probetur procuratoris impossibilitas; at inde lites dilatarentur, & excommunicatus his dilationibus commodum reportabit. Non igitur præsumendum est id esse à iure statutum. Nam licèt textus *in cap. intelleximus* decidat, debere excommunicatum, & verbum *debet* responsionem, & modum afficiat; diuersimodè tamen, nam responsionem ex necessitate, modum ex conuenientia. Quod colligo tum ex rationibus nuper dictis. Tum quia Pontifex solùm interrogatus fuit, an excommunicatus in iudicio conuentus obligatus esset respondere: Cui interrogationi respondit, debere: & licèt huic responsioni modum addiderit, vt ea responsio per alium fiat, id non ex necessitate, sed ex conuenientia dictum est; vt praxis, & vsus comprobat.

PVNVCVTM XV.

De decimo effectu excommunicationis, qui est priuatio cuiuscunque vsus officij publici.

1 *Etsi aliquibus placeat excommunicatum illicitè, & inualidè officium tutoris, curatoris, &c. exercere: Verius est oppositum.*

2 *Assistentia parochi excommunicati, etiam non tolerati matrimonium contrahentibus, valida est.*

3 *Licentiam concessam à parocho alteri sacerdoti assistendi matrimonio, etsi aliqui censeant illicitam, & inualidam esse ab excommunicato vitando, verius est valere.*

4 *Admissio, seu receptio professionis religiosæ facta ab excommunicato etiam vitando, valida est.*

1. Aliquibus videtur excommunicatum non solùm illicitè, sed inualidè officium tutoris, curatoris, hospitalarij, & similium exercere; quia hæc officia etsi iurisdictionem non habeant authoritate publica constituuntur. §. *Nam & tutelam instit. de excusationib. tutorum.* At excommunicatus exclusus est ab omni vsu officij publici, vtpote qui à cōmunione fidelium est separatus. Ergo, &c. Sic relato Hugolino *tab. 2. de censur. cap. 14.* docet Sayrus *lib. 1. de excommunicat. cap. 7. num. 2* Sed rectiùs contrarium docuit Suar. *disp. 16. sect. 8. per totam.* Nam esto tutor, curator, hospitalarius authoritate publica constituantur, non tamen in vtilitatem publicam, sed priuatam. Quæ autem in priuatam vtilitatem constituuntur etsi authoritate publica, irrita non sunt, nisi excipiantur; aliàs acta à procuratore, actore, aduocato, & similibus irrita essent contra supradicta, cùm horū officia authoritate publica sint constituta.

2. Secundò assistentia parochi excommunicati etiam non tolerati contrahentibus matrimonium valida est, quia hæc assistentia etsi authoritate publica præstetur non est actus iurisdictionis, cùm sufficienter præstetur ab inuito, quod alienum est à iurisdictionis vsu, sed est executio cuiusdam conditionis à concilio Trident. requisitæ pro matrimonij valore, quæ cùm nullibi annulletur facta ab excommunicato vitando, valida censeri debet: vt benè Sanch. *lib. 3. de matr. disp. 21.* Henriq. *lib. 11. cap. 3.* Rebell. *lib. 2. de obligat. iustit. quæst. 9. numero 9.* Bonac. *de matr. quæst. 2. pun. 8. numero 21. & de censur. disp. 2. quæst. 2. pun. 5. num. 1.* Gaspar Hurtado, *disp. 7. difficult. 2.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 13. in fine.* Coninch *disp. 27. dub. 2. concl. 7.* Neque obstat excommunicatum vitandum testem esse non posse: quia parochus matrimonio assistens non est testis deponens, sed inspiciens. Inspicere autē matrimonium, illique præsentem esse, vt postmodum testificari possit, validè potest ab excommunicato vitando præstari. Adde testificationem excommunicati dum non excipitur validam esse, vt superiùs diximus

3. Tertiò: licentia concessa à parocho excommunicato alteri sacerdoti ad assistendum matrimonio illicita est, nisi grauis necessitas vrgeat; quia est quædam communicatio cum fidelibus, & de se grauis. Sed an valida sit? Dubium est. Conueniunt Doctores validam esse, si ab excommunicato tolerato præstetur; quia dum toleratur officium parochi, & iurisdictionem retinet. At si ab excommunicato vitando concedatur, negat Coninch. *disp. 27. de matr. dub. 2. num. 25.* Auila *2. p. de censur. cap. 6. disp. 3. dub. 1. concl. 4. & 5.* validam esse concessionem; eo quòd hæc licentia sit actus iurisdictionis, qua excommunicatus priuatus est. Quippe nullus potest alteri licentiam, & facultatem aliquid faciendi concedere, nisi iurisdictionem, vel dominium habeat, vel facultatis, concessæ, vel personæ cui conceditur. Præterea media hac facultate sacerdos qualificatur, vt matrimonio validè assistat. Est igitur hæc facultatis concessio iurisdictionis actus. Rectiùs oppositum censet Sanch. *d. disp. 21.* Filiucius *tract. 10. cap. 6. n. 204.* Bonac. *de matr. quæst. 2. pun. 8. num. 22. & de censur. disp. 2. quæst. 2. pun. 5. num. 1.* Gaspar Hurtado *disp. 7. de excom. difficult. 2.* Quia concessio huius facultatis non est actus iurisdictionis, sed dominij, sicuti est qualibet procuratoris constitutio: cùm parochus nihil aliud faciat concedens hanc licentiam, quàm potestatem assistendi, quam habet, in alterum subrogare. At hæc potestas residens in parocho non est iurisdictio, ergo neque illius in alterum subrogatio. Adde quod sacerdos à parocho designatus potens sit matrimonio assistere, & ex eius præsentia matrimonium subsistat non tam procedit à parocho designante, quàm à Concilio Tridentino concedente eam facultatem sacerdoti, quem parochus designauerit, sicuti ipse parochus ex Tridentino habet esse inspectorem qualificatum, cuius præsentia valorem matrimonio præstat. Ex his solutum est fundamentum oppositum.

4. Quartò admissio, seu receptio professionis religiosæ facta à prælato excommunicato etiam vitando valida est, vti docet Sanch. *lib. 5. in decalog. capite 4. numero 78.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. n. 13. in fine.* Nam hæc admissio non est iurisdictionis propriæ, sed cuiusdam superioritatis vsus competens prælato ratione sui officij: aliàs fœmina, & laycus qui iurisdictionis Ecclesiasticæ incapaces sunt professionem admittere non possent. Ob eandem rationem valida est commissio admittendi professionem facta à Prælato excommunicato; quia ea commissio non est iurisdictionis, sed potestatis cuiusdam concessio admittendi obligationem, quam professus religioni facit, obligandique religionem ipsi professo: sicuti cùm Prælatus alicui concedit facultatem admittendi contractum, quo contrahens religioni obligetur, & religio contrahenti, non exercet proprie iurisdictionem, sed superioritatem.

PVNCTVM XVI.

De vndecimo effectu excommunicationis, qui est priuatio cuiuscunque ciuilis obligationis, & contractus

1 *Excommunicato interdictum est quemlibet cum fidelibus contractum inire.*

2 *Plurès censent prædictos contractus inualidos esse in fauorem excommunicati, validos tamen in fauorem aliorum contrahentium.*

3 *Verius tam ex parte excommunicati, quàm ex parte aliorum validos esse.*

4 *Aliqui limitant, vt prædicta doctrina procedat in contractibus nomine proprio celebratis. Secùs authoritate publica. Sed non approbatur.*

5 *Validum est contractum matrimonium ab excommunicato celebratum.*

6 *Validum quoque est testamentum etiam ab excommunicato vitando confectum.*

7 *Excommunicatus vitandus hæres institui potest.*

8 Ab

8 ***Ab hac doctrina excipiuntur aliquot casus.***

1. CVm excommunicato interdicta sit quælibet cum fidelibus communicatio, vt constat ex *toto tit. de sententia excommunicat.* & ex pluribus textibus relatis 11. *quæst.* 3. manifestum est ei interdictum esse quemlibet cum fidelibus contractum inire; siquidem contrahendo communione hominum vtitur. Argum. *leg.* 1. §. *conuentionis ff. de Pactis.*

2. Sed an contractus ab excommunicato initi firmitatem habeant, inducántque obligationem tam ex parte excommunicati, quàm aliorum quibuscum celebrantur? non ita constat. Nam Hostiensis, *in capite veritatis de Dolo, & contumacia.* & *cap. si verò de sententia excommunicat.* Cardinal. *in capite pia de exceptionib. lib.* 6. & *in capite quamquam de Vsuris. lib.* 6. Archidiacon. *in capite* 1. *de iure patronat. lib.* 6. & alij relati à Mariano Socino *in capite sacris numero* 458. *de sententia excommunicat.* censent validos esse contractus in fauorem aliorum contrahentium non excommunicatorum, secùs verò in fauorem excommunicati. Nam cùm excommunicatus contrahens sit legum interdicentium communicationem transgressor, æquum non est, vt legibus ipsis subueniatur. Quod enim contra ius fit, pro infecto haberi debet. Regula *quæ contra ius, ff. de Regulis iuris.* Et confirmatur, excommunicatus petens in iudicio executionem contractus in excommunicatione initi non auditur, sed repellitur. *Cap. pia de exceptionib. in* 6. Alij verò aduersus excommunicatum agere possunt. Signum ergo est contractum in excommunicati fauorem non tenere; benè tamen in aliorum commodum.

3. Cæterùm omnino tenendum est contractum initum ab excommunicato etiam vitando validum, & firmum esse, obligarique ex illo excommunicatum quibuscum contrahit, & contrahentes ipsi excommunicato; vti ex communi sententia tradit Panormit. *in cap. ad probandum n.* 8. *de sententia, & re iudic.* Et *ibi* Felin. *Rebuff. in cap. postulastis num.* 15. *de clerico excommunic. ministr.* Couarruu. *in cap. alma mater* 1. *p.* §. 1. *num.* 9. Hugolin. *tab.* 2. *de censur. cap.* 20. §. 1. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 9. *num.* 11. Vazq. *de excommunicat. dub.* 8. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 11. *num.* 119. Gaspar Hurtado *disp.* 9. *de excommunicat. difficult.* 1. *num.* 5. & alij apud ipsos. Colligitur ex *cap. cum illorum de sententia excommunicat. Cap. significasti. De eo qui duxit in matrimonium. Cap. inter dilecta de Donationib. Cap. vlt. de pœnis in* 6. Ratio est manifesta; quia annullatio, irritatióque contractus vtpote odiosa inducenda non est absque manifesto textu, & ratione. At nullus est textus, ex quo hæc irritatio colligi possit. Nam esto legibus Ecclesiasticis interdicantur contractus cum excommunicato, non tamen irritantur. Non enim quidquid contra legem fit pro infecto habendum est, aliàs contractus non solùm in fauorem excommunicati; sed etiam in fauorem aliorum non excommunicatorum irritus esset; siquidem ipsis etiam non excommunicatis interdicta est cum excommunicato vitando communio. Regula quæ contra ius fiunt &c. intelligenda est de iis quæ fiunt contra ius irritans, & annullans, secùs verò de his quæ fiunt contra ius tantùm prohibens. Minùs probat hanc contractus irritationem, quod excommunicatus petens executionem contractus in excommunicatione initi repellatur; quia non repellitur eo quòd in excommunicatione fuerit celebratus, sed ex eo quòd ipse excommunicatus sit; siquidem ab excommunicatione absolutus agere in iudicio poterit pro obligatione sibi excommunicato facta. Argum. *cap. felicis.* vers. *cum autem de Pœnis, lib.* 6. Et notauit Felin. *in cap. si verò colum.* 2. *de sententia excommunicat.* Ioann. de Selua *tract. de benefic.* 3. *p. quæst.* 4. quos refert, & sequitur Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 9. *num.* 17. Gaspar Hurtado *disp.* 9. *difficult.* 1. *num.* 5.

Hinc fit validam esse venditionem, emptionem, locationem ab excommunicato factam, vti colligitur ex *cap. si verò de sententia excommunicat.* & *cap. quoniam multos* 11. *quæst.* 3. Item validam esse donationem tum ab excommunicato, tum ipsi excommunicato factam, *cap. inter dilectos, de donationib.* sicuti aduertit Sayrus, Coninch. Vazq. Hurtado *suprà.* Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 5. *num.* 2.

4. Limitat prædictam doctrinam Sayrus *dicto cap.* 9. *num.* 13. vt procedat in contractibus priuatim, & nomine proprio celebratis; secùs verò in iis, qui authoritate publica, & ratione publici officij celebrantur, vti sunt contractus alienationis, & venditionis facti à prælato excommunicato, à tutore, & curatore & similibus circa res pupilli, & minoris. Sed rectiùs Sanch. *lib.* 5. *in decal. cap.* 4. *num.* 78. Suar. *disp.* 16. *de censur. sect.* 8. censent prædictos contractus validos esse ob rationem sæpè dictam, quia nullibi irritantur, & irritatio absque firmo fundamento inducenda non est, constátque ex his quæ *punct. præced.* tradidimus.

5. De duplici contractu est nonnulla difficultas, an ab excommunicato vitando inito validus sit, nempe de matrimonio, & testamento? Nam matrimonium celebratum ab excommunicato vitando inualidum esse nonnulli affirmant; ducti ea ratione, quia matrimonium est contractus, quo coniuges se obligant ad mutuam communicationem: at excommunicatus nequit se obligare ad communicandum cum aliis, cùm omnis communicatio sit illi interdicta. Ergo. Cæterùm omnino tenendum est validè excommunicatum inire matrimonium. Nam esto potuerit Ecclesia irritare matrimonium excommunicati, nullibi tamen reperitur factum. Quinimo firmum esse iudicat *cap. significasti De eo qui duxit in matrimonium quam polluerat per adulterium.* Et tradit Felin. *Rub. de sponsalib. tit.* 8. *in* 11. *priuileg.* Couarruu. *in cap. alma mater* 1. *p.* §. 1. *num* 9. Hugolin. *de censur. tab.* 2. *cap.* 10. §. 1. *circa medium.* Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 9. *num.* 15. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *pun.* 5. *num.* 1. & alij passim. Etenim excommunicati contrahentes matrimonium obligari possunt ad mutuam cohabitationem absolutè, quod sufficit, vt matrimonium subsistat, tametsi non obligentur ex suppositione, quod excommunicati existant. Præterquam quòd excommunicatio non impedit coniugalem conuictum, vtpote à natura concessum, & maximè necessarium. Quapropter etsi excommunicati contrahendo peccent, contractus tamen validus, & firmus est.

6. De testamento plures Doctores relati à Sayro *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 9. *num.* 1. censent inualidum esse ab excommunicato vitando confectum, sed certè absque vllo fundamento, cùm nullibi habeatur irritum. Ex eo autem quòd illicitè conficiat vocando testes, & cum illis, & cum notario communicando, inferri nequit irritum esse; sicuti non est irritus quilibet alius contractus illicitè celebratus. Præterea omnibus permissum est, testamentum conficere, nisi aliqua lege expressa prohibeantur. Vti habetur §. *fin. instit. quibus non est permissum facere testamentum. Leg. si quæramus ff. de testamentis. Leg.* 1.

Cod. de sacrosanctis Ecclesiis. At excommunicato non est generaliter interdicta testamenti confectio. Ergo. Atque ita docent Panormit. *in cap. ad probandum. n. 9. de sententia, & re iudicata.* Et *ibi* Felin. *col.* 2. Couarruu. *in Rub. de testament. num.* 18. Hugolin. *de censur. tab.* 2. *cap.* 21. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 9. *num.* 2. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 6. *dub.* 6. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 12. *in fine.* Paul. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 17.

7. Hinc à fortiori constat excommunicatum vitandum hæredem institui posse. Minus enim requiritur ad capiendum ex testamento; quàm ad testamentum conficiendum, cùm plurimi incapaces sint testandi, non tamen vt hæredes instituantur, vt constat ex *toto tit. instit. quibus non est permissum facere testamentum.* Et *leg. si quæramus,* iuncta Glossa *ff. de Testament.* Et tradit Bald. *leg.* 1. *num.* 17. *Cod. de hæredib. instituend.* Hugolin. *tab.* 2. *de censur. cap.* 21. §. 1. Sayrus aliis relatis *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 9. *num.* 9. Stephan. Dauila, & Coninch. *loc. cit.*

8. Ab hac regula excipiendi sunt aliqui casus, in quibus testamenti factio, tam actiua, quàm passiua criminosis interdicitur. Primò interdicitur hæreticis, hæreticorúmque fautoribus. *Cap. excommunicamus. §. credentes de Hæreticis. Leg. credentes. & leg. Manichæos, Cod. de Hæreticis.* Secundò percutientibus, insequentibúsve Cardinalem *Cap. felicis de pœnis lib.* 6. Tertio interdicitur testamenti factio reis læsæ maiestatis. *Leg. quisquis Cod. ad leg. Iuliam maiest. §. fin. & antepenult. in authent. de priuileg. dot. hæretic. mulier non potest.* Quartò vsurariis manifestis, nisi cautionem præstent iuxta textum *in cap. quamquam de Vsuris lib.* 6. Ex quibus colligitur extra hos casus testamenti factionem quibusuis criminosis, & excommunicatis permissam esse.

Pvnctvm XVII.

De duodecimo effectu excommunicationis, qui est priuatio politicæ communicationis.

1 *Excommunicatus priuatus est communione ciuili, & politica fidelium.*
2 *Nomine* oris *quid intelligatur.*
3 *Quid nomine* orare.
4 *Quid nomine* vale.
5 *Quid nomine* communionis, & mensæ.

1. Conueniunt omnes Doctores excommunicatum priuatum esse communione ciuili, & politica fidelium, siue per modum commercij, siue societatis, siue conuersationis, vt constat ex *cap. sicut Apostoli.* & *cap. excommunicatos* 11. *quæst.* 3. *Cap. ad mensam. Cap. si quis laycus* 24. *quæst.* 1. & *cap. illud de clerico excommun. ministr. Cap. nuper. Cap. si aliquando. Cap. penult. de sententia excommunicat.* & aliis textibus, quos congerit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 17. Couarruu. *cap. alma* 1. *p.* §. 1. Suar. *disp.* 15. *sect.* 1. Actiones verò huius ciuilis, & politicæ communicationis hoc versu Doctores frequenter comprehendunt.

Os, orare, vale, communio, mensa negetur.

2. Nomine *Oris* intelligitur osculum pacis, & inde Doctores extendunt ad complexus, ad munerum missionem, & receptionem, & generaliter ad quodlibet beneuolentiæ signum, vt videre est in Hugolino *de censur. tab.* 2. *cap.* 23. §. 1 Henriq. *lib.* 13. *cap.* 7. Sayr. *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 13. *n.* 2 Sed specialiter nomine oris intelligitur prohibita locutio cum excommunicato, siue palam, siue secretò. *Cap. cum excommunicato* 11. *quæst.* 4. Quod adeò Doctores Hugolin. *dicto cap.* 23. §. 1. *n.* 23. Caiet. verbo *communio, seu participatio.* Siluest. verbo *excommunicatio* 5. *num.* 2. exaggerant, vt affirment excommunicato salutanti non esse ei respondendum. Sed rectiùs Sayrus *dicto cap.* 13. *num.* 2. censet responderi posse, te Deus illuminet: hæc enim non est tam locutio cum excommunicato, quàm cum Deo, ad quem illa petitio dirigitur. At cùm locutio non solùm verbis, sed litteris, & scripto fiat. *Cap. vbi periculum. §. de Electione in* 6. prohibita est qualibet litterarum missio, & receptio, sicuti docet Glossa *in cap. constitutionem,* verbo *participationes de sententia excommunicat. in* 6. Couarruu. plures referens *cap. alma* 1. *p.* §. 2. *num.* 1. Item locutio signis, & nutibus, quia est vera locutio, cùm sit vera mentis manifestatio, vti notauit Hugolin. *suprà* §. 1. *num.* 9. Neque excusari potes etiamsi per internuntium cum excommunicato loquaris; quia verè cum illo communicare censendus es, vti colligitur ex *dicto c. constitutionem.* Et tradit Glossa *ibi*, Couarruu. Hugolin. Sayrus *loc. alleg.*

3. Nomine *orare* prohibita censetur qualibet participatio cum excommunicato, tum in sacramentis, tum in sacrificio Missæ, tum in officiis diuinis, tum in aliis precibus, & orationibus iuxta ea quæ latiùs diximus de primo excommunicationis effectu.

4. Nomine *vale* prohibetur qualibet honorifica salutatio, vtpote qua excommunicatus indignus est. Quæ prohibitio habetur *cap. excommuncatos* 11. *quæst.* 3. & *cap. omnis qui* 24. *quæst.* 1. habétque fundamentum in verbis Ioannis Euangelistæ 2. *epist. cap.* 1. ibi. Neque aue ei dixeritis. Non est autem censenda salutatio, si dicas. Deus te illuminet, Deus te conuertat, quia his verbis non excommunicatum honoras, sed eius statum exprobras, & arguis, & à Deo conuersionem postulas, sicuti diximus *suprà*: & tradit Sotus *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 3. *concl.* 2. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 20. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 7. *num.* 5. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 13. *num.* 6. Gaspar Hurtado *disp.* 9. *de excommunicat. difficult.* 1. *num.* 4. & deducitur ex *cap. responso de sententia excommunicat.* Sed an prohibeatur salutatio, quæ non animo salutandi fit, sed ne inurbanus videaris. V. g. assurgere excommunicato, caput aperire, locum concedere, Doctores non conueniunt. Nam Siluest. verbo *excommunicatio* 5. *num.* 3. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 20. Suar. *disp.* 15. *sect.* 1. *num.* 3. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 16. Gaspar Hurtado *disp.* 9. *de excommunicat. difficult.* 1. *num.* 3. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 2. *pun.* 6. §. 2. *num.* 4. Vazq. *de excommunic. dub.* 8. *n.* 5. & alij negant licere; quia illa est vera salutatio exterior, in quam prohibitio cadit, tametsi procedat ex animo non salutandi, quem animum lex non spectat. Cæterùm etsi hoc tenendum sit, & consulendum, vt securius, & probabilius; at probabilitate non caret te posse prædicta signa exhibere absque vllo peccato, & absque excommunicationis incursu. Sicuti docet summa Astensis, 2. *p. lib.* 7. *tit.* 1. *quæst.* 10. S. Antonin. 3. *p. tit.* 15. *cap.* 2. Angel. verbo *excommunicatio* 8. *num.* 4. Ioann. Maior. *in* 4. *d.* 18. *q.* 2. *in princ.* Sayrus *lib.* 2. *de de excommunicat. cap.* 13. *num.* 7. Sotus *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 4. Graffis *lib.* 4. *casuum conscientiæ. cap.* 12. *num.* 5. Stephan. Dauila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 9. *dub.* 5. Quia ea salutatio consuetudine videtur introducta non vt voluntaria, sed

sed vt necessaria; non quidem vt excommunicatum honores, sed ne illum inhonores, aut contemnas. Quod à fortiori procedit excommunicato te prius salutante; quia tunc resalutatio videtur debita ob priorem excommunicati salutationem. Sic Henriq. *lib.* 13. *cap.* 7. *in com. lit.* O. Filiuc. *tract.* 13. *cap.* 5. *q.* 3. *num.* 84.

5. Nomine *communio*, & *mensa* significatur, & prohibetur quælibet societas, & communicatio in negotiis peragendis, in habitatione, in conuictu, in itinere, in mensa, & similibus. Debet autem participatio esse formalis, id est per modum vnius, secùs si casu in eadem domo, itinere, vel mensa incidas. Sicuti aduertit Suar. *disp.* 15. *sect.* 1. *num.* 6. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 13. *à n.* 8. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 16. Gaspar Hurtado *disp.* 9. *de excommunicat. difficult.* 1. *numero* 6. Bonac. *disput.* 2. *de censur. quæst.* 2. *pun.* 6. *num.* 6.

PVNCTVM XVIII.

Sub qua culpa prohibita sit fidelibus communicatio cum excommunicato, & ipsi excommunicato cum fidelibus.

1 *Communicatio in diuinis prohibita est excommunicato sub culpa graui?*
2 *Probabile est communicationem in officio diuino priuatam non excedere culpam venialem.*
3 *Satisfit obiectioni.*
4 *Sub culpa mortali, & sub excommunicatione prohibetur communicatio cum excommunicato à Pontifice.*
5 *Sub culpa mortali, & sub pœna excommunicationis maioris prohibetur communicatio cum excommunicato in crimine criminoso.*
6 *Item sub eadem culpa, & pœna prohibetur participatio cum excommunicato post latam sententiam contra participantes.*
7 *Extra hos casus solùm sub culpa veniali prohibetur communicatio.*

1. SVb culpa mortali prohibitam esse excommunicato communicationem cum fidelibus, & ipsis fidelibus cum excommunicato in rebus diuinis ferè omnes Doctores censent, iuxta textum *in cap. significauit. De sententia excommunic.* Quippe ex vi excommunicationis hæc communicatio vtpote maxima est quæ directè prohibetur. Nomine diuinorum intelligimus sacramenta, officia Ecclesiæ solemnia, & sepulturam.

2. Sed an communicatio in officio diuino priuatim dicto sit mortalis? non conueniunt doctores. Probabile existimo per se non esse culpam mortalem: quia hæc communicatio non est primò, & per se ex vi excommunicationis prohibita, sed secundariò, ideóque in ratione communicationis non videtur materia grauis. Sicuti docet Couarruu. *in cap. alma.* 1. *p.* §. 3. *num.* 8. Vazq. *de excommuuicat. dub.* 7. & 10. Auila aliis relatis 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 8. *dub.* 3. Gaspar Hurtado *disp.* 9. *de excommunicat. difficult.* 2. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 11. *num.* 21. Hinc constat communicationem in rebus humanis Ecclesiasticis, vt in collatione beneficij, illiúsque receptione, vsu, & exercitio iurisdictionis Ecclesiasticæ per se & ex vi communicationis mortalem non esse; quia solùm secundariò hæc communicatio per excommunicationem prohibetur, vt tradunt Couarruu. Auila, Henriq. Hurtado *locus allegatus*, tametsi satis probabiliter contrarium doceat Coninch. *disp.* 14. *dub.* 14. *n.* 147. Dixi ex vi communicationis, nam ex vi nullitatis actûs, quæ ex communicatione vitanda inducitur regulariter mortalis est, vt notauit Henriq. *lib.* 13. *cap.* 7. *num.* 1. Sayrus *lib.* 2. *de excommun. cap.* 11. *num.* 19. Secundò constat communicationem cum excommunicato ciuilem, & politicam mortalem non esse; quia non est per se, & directè ex vi excómunicationis prohibita, & quia est ita frequẽs, & obuia, vt credi non possit voluisse Ecclesiam sub graui culpa ad illius abstinentiam obligare fideles. Atque ita ex communi sententia docent Nauarr. *cap.* 27. *num.* 30. Couarruu. *cap. alma.* 1. *p.* §. 3. *num.* 7. & 8. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 11. *num.* 20. Henriq. *lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 8. & 9. Gasp. Hurtado *disp.* 9. *de excomm. difficul.* 2.

3. Neque his obest textus *in cap. excommunicatos*, 11. *quæst.* 3. vbi asseritur communicantem cum excommunicato simili excommunicatione innodari. Si igitur simili excommunicatione innodatur, ergo peccat mortaliter; nam excommunicatio maior absque peccato mortali contrahi nequit. Non inquam obest; nam vt rectè Couarruu. *dicto* §. 3. *num.* 3. similitudo non est attendenda omnimoda, & æqualis, sed secundùm proportionem, ita vt sit sensus, sicut ille est excommunicatus excommunicatione maiori, sic communicans cum ipso minori excommunicatione innodatur. Quod verò subdit Nauarr. sanè communicationem politicam, si frequens sit esse mortalem, subintelligendum est casu quo ex ipsa communicatione crederet communicans excommunicatum sumere occasionem in sua contumacia perseuerandi. Secùs si id ignoraret, vt benè aliis relatis aduertit Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 11. *n.* 14. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 8. *dub.* 3.

4. Secundò prohiberi sub excommunicatione maiori, & consequenter sub peccato communicationem cum excommunicato à Pontifice firmat communis sententia, vt videre est apud Siluest. verbo *excommunicatio.* 5. *num.* 22. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 98. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 2. Layman. *lib.* 1. *de excommunicat. cap.* 11. *num.* 16. Auila 1. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 10. *dub.* 2. Gaspar Hurtado *disp.* 9. *de excommunicat. difficult.* 3. *num.* 15. Et colligitur ex *cap. significauit de sententia excommunicat.* Verùm ad hanc excommunicationem maiorem incurrendam, & peccatum mortale committendum plures conditiones adesse debent. Nam communicans debet esse clericus, & communicare debet in diuinis non vtcunque, sed admittendo excommunicatum sponte, liberè, & voluntariè, sciénsque à Papa excommunicatum esse nominatim, insupérque denunciatum, vt benè aduertit Auila, Sayrus, Henriq. Hurtado *loc. cit.*

5. Tertiò prohibetur sub mortali, & pœna excommunicationis maioris communicatio cum excómunicato in crimine criminoso. Ex textu *in c. si concubina de sententia excommunicat.* & ex *c. statuimus, eodem tit. in* 6. Censeberis autem communicare cum excommunicato in crimine criminoso, seu in crimine ob cuius causam excommunicatione perculsus est, si consilium,

lium, auxilium, vel fauorem præstes, ne ab eo delicto resipiscat, vti docent Nauarr. *cap.* 27. *num.* 112. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 11. *num.* 5. Auila 2.*p.cap.* 6. *disp.* 10. *dub.* 3. Gaspar Hurtado *disp.* 9. *de excommunicat. difficult.* 3. *num.* 2. Debes tamen communicare sciens prædictam excommunicationem papalem, & pœnam communicantibus impositam, vti colligitur ex prædictis textibus, & notant relati Doctores. Deinde excommunicatus debet esse nominatim, neque sufficit esse manifestum clerici percussorem; quia in *dicto cap. nuper* expresse id cauetur, & aduertit Victoria *de excommunicat. num.* 10. Nauarr. *cap.* 112. Auila *disp.* 10. *dub.* 4. Gaspar Hurtado *dicta disp.* 9. *difficult.* 3. Quinimo nec sufficit esse nominatim excommunicatum, nisi etiam sit denunciatus. Nam post Extrauag. *Ad euitanda*, solos denunciatos vitare tenemur, vt rectè notarunt Doctores *loc. cit.*

6. Quartò prohibetur sub mortali, & sub pœna maioris excommunicationis participatio cum excommunicato post latam sententiam contra participantes, vti constat ex *cap. quod in dubiis de sententia excommunicat.* Debes tamen primò moneri, & non vtcunque, sed monitione trina, iuxta textum *in cap. statuimus de sententia excommunicat. in* 6. Et tradit Suar. *de censur. disp.* 3. *sect.* 12. *num.* 4. & 5. tamet aliis placeat sufficere monitionem vnam pro tribus dato competenti temporis interuallo. Item debes speciatim, & sigillatim moneri, nam ex sola generali relatione contra participantes, vti solent iudices frequenter vti, nullo modo excommunicatione maiori ligaris, quia textus *in cap. statuimus*, & *cap. statutum.* & *cap. constitutionem. De sententia excommunicat. in* 6. expresse decidunt ferendam esse excommunicationem hanc aduersus personas singulares, & expressas, vt notauit Siluest. verbo *excommunicatio* 5. *num.* 6. *circa finem.* Suar. *disp.* 3. *sect.* 12. *n.* 5. Auila 2.*p.cap.* 6. *disp.* 10. *dub.* 4. & 5. Gaspar. Hurt. *disp.* 9. *de excomm. diffic.* 3. *circa finem.*

7. Extra hos casus solùm sub culpa veniali prohibetur fidelibus communicatio cum excommunicato, incurritque communicans excommunicationem minorem, vt constat ex *cap. à nobis de exceptionib.* Et tradunt omnes Doctores relati.

Pvnctvm XIX.

Quibus in casibus licita sit communicatio cum excommunicato denunciato.

1 *Apponitur versus, sub quo Doctores hos casus comprehendunt.*
2 *Explicatur casus vtilitatis.*
3 *Lex matrimonij excusat à prohibita communicatione.*
4 *Negant plures maritum communicare posse cum vxore excommunicata.*
5 *Verius est oppositum.*
6 *Satisfit contrariis fundam.*
7 *Potest vxor, seu vir excommunicatus cum vxore, seu viro non excommunicato communicare.*
8 *Prædicta intelligenda sunt de vxore, vel viro excommunicato ob aliam causam, quàm matrimonij.*
9 *A prohibita communicatione cum excommunicato excusat humilitas subiectionis.*
10 *Filij emancipati secundùm probabilem sententiam communicare possunt cum parentibus, tametsi contrarium censeat communis sententia.*
11 *Item excusantur serui, & ancillæ propriæ.*
12 *Item seruientes alicui siue gratis, siue ex pretio inseruiant.*
13 *Si suas operas domino excommunicato conduxerint, plures negant cum illo communicare posse.*
14 *Si absque culpa subiectio contracta est liberè possunt in famulatu permanere.*
15 *Si verò culpabiliter subiectionem contraxerint, etsi communis sententia doceat recedere à domino debere, contrarium est probabilissimum.*
16 *Deinde excusatur tota familia excommunicati cum suo domino, & patrefamilias communicans.*
17 *Excusantur clerici qui sunt in famulatu Episcopi. Secùs qui extra eius familiam commorantur.*
18 *Item Religiosi cum suis Superioribus excommunicatis communicantes.*
19 *Item milites, si suo duci excommunicato communicent.*
20 *Vasalli à communicatione cum suis dominis excommunicatis non excusantur. Etsi contrarium sit probabile.*
21 *Communis sententia firmat non solùm inferioris cum superiori, sed econtrà communicationem permitti.*
22 *Non solùm prædicta excommunicatio licita est in humanis, sed etiam in diuinis.*
23 *Etsi famuli excommunicati per se communicari non possint, per accidens tamen à prohibitione excusantur.*
24 *Ex ignorantia plures à lege prohibente communicationem cum excommunicatis liberantur.*
25 *Vt à communicatione excommunicati abstineas, debet tibi certò moraliter constare illum esse excommunicatum vitandum.*
26 *Quæ certitudinem moralem præstent.*
27 *Quæ certitudo habenda sit de absolutione excommunicati postquam constitit esse excommunicatum vitandum.*
28 *Ob necessitatem liberatur quis à lege prohibente communicationem cum excommunicato.*

1. HOs casus Doctores comprehendunt hoc versu.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Illósque deducunt ex *cap. quoniam multos,* 11. *quæst.* 3. vt videre est in Glossa *cap. cum desideres de sententia excommunicat.* S. Thom. 3. *p. addit. quæst.* 23. *art.* 2. Couarruu.

Couarruu. *cap. alma*.1.*p*.§.1.*num*.8. Nauarr. *cap*. 27. *num*.26.Henriq. *lib*.13.*cap*.22.*&* 23. Sayrus *lib*. 2. *de excommun. cap*. 14. *à n*.1. Paul. Laym. Suar. Coninch. & alij statim ferendi.

2. Et in primis vtilitas spiritualis tum fidelis communicantis, tum ipsius excommunicati excusat à prohibitione. Ita ob vtilitatem excommunicati licet ei consilia salutaria præbere, concionem coram ipso facere. argum.*cap.responso de sententia excommunicat.* quia hæ actiones salutem ipsius spiritualem respiciunt. At quia regulariter lectio theologica non videtur esse ita necessaria, & vtilis spirituali audientis saluti, ideò Egid.Coninch. *disp*. 11. *dub*. 12. *n*.122. Gasp.Hurtado *disp*.9. *difficult*.4.*num*.18.Auila 2.*p.cap*.6.*disp*. 11.*dub*. 3. *concl*.8.Paul. Layman.*lib*.1. *sum.tract*.5.*par*. 2. *cap*. 2.*num*.16. aduersus Sotum *in* 4.*d*. 22. *quæst*.1.*art*.4. *circa* 3. *conclus.* Sayrum,*lib*. 2. *cap*.14. *num*. 3. censent excusationem non extendi. Ob vtilitatem verò fidelium licet consilium ab excommunicato,postulare.Si non adest alius qui æquè benè dare possit. Concionem verò ab excommunicato audire raró licere potest ob scandalum. Deinde vtilitas temporalis tum ipsius excommunicati, tum aliorum fidelium licitam reddit communicationem cum excommunicato, quia lex Ecclesiastica benigna est,ideóque illius obligatio cessat graui iactura intercedente ex eius obseruatione. Quapropter excommunicato eleemosinam facere, & ab ipso recipere quando non est alius qui æquè commodè concedat, licétque debitum soluere, & ab eo exigere; quia in his actionibus vtilitas grauis cernitur, ob quam prædicta communicatio permissa est, *dicto cap. quoniam multos*. Et docet aliis relatis Suar.*disp*.15.*sect*.4. *num*.8. Auila 2.*p.cap*.6.*disp*.11. *dub*.3.Paul. Layman. Coninch. Hurtado, Sayrus, *loc. alleg*.

3. Secundò excusat à prohibitione communicandi cum excommunicato lex matrimonij, seu coniugij. Ob quam vxor petere debitum potest à marito excommunicato,ipséque maritus ei reddere tenetur, vti deciditur in *cap. quoniam multos*, 11. *quæst*.3. Quinimo non solùm in debito communicare potest, sed etiam in mensa,gubernatione domus,colloquiis, aliísque domesticis obsequiis iuxta textum *in c.inter alia de sententia excommunicat.* siquidem facultas communicandi cum marito excommunicato absolutè vxori conceditur in *dicto cap. quoniam multos*. Et cùm hæc facultas fauorabilis sit restringi non debet ad debitum coniugale. Vti docent Sayrus *lib*. 2. *de excommunicat. cap*. 14. *num*. 4. Suar. *disp*.15. *sect*.4. *n*. 3. Bonac. *disp*.2. *de censur. quæst*.2.*pun*.6.§.2.*num*.18. Paul. Layman. *lib*.1.*sum. tract*.5.*par*.2.*cap*.2.*num*.16. vers. *secundo*. Coninch. *disp*. 14. *dub*. 12. *num*. 123. Gaspar Hurtado *disp*.9. *de excommunic. difficult*. 4. *n*. 21. Sanch. *lib*.9. *de matr. disp*.14.*num*. 4. & alij referendi. Quod verum habet tametsi in excommunicatione matrimonium contractum sit, vt benè aduertit Hugolin. *de censur. tab*. 2. *cap*. 23. §.3. Bonac. *disp*.2. *de censur. quæst*.2.*p*. 6. §. 2.*num*. 18.Sanch. *lib*. 9. *de matr. disp*.14. *num*.3. Coninch. *disp*.14. *dub*. 12.*num*. 129. quia textus concedentes hanc communicationem absolutè loquuntur de vxore. Non igitur facienda est restrictio absque fundamento; maximè cùm verè coniuges sint, & contractus matrimonij firmus persistat.

4. Controuersia inter Doctores est; an ipse maritus communicare possit cum vxore excommunicata? Nam Hostiens. *in sum. lib*. 5. *tit. de sententia excommunicat. num*.12. & Astensis 2.*p*. *lib*. 7. *tit*. 12. *quæst*.4. S. Antonin.3. *p. tit*. 25. *cap*. 1. quibus fauet Siluest. verbo *excommunicatio* 5. *num*. 4. Armilla *n*. 43. censent solùm in debiti coniugalis petitione communicare posse, non autem in aliis obsequiis Mouentur tum ex *dicto cap. quoniam multos*, vbi solùm permittitur vxori communicare cum viro excommunicato, non verò permittitur viro communicare cum vxore excommunicata. Tum quia vir est caput vxoris, ad ipsúmque pertinet vxorem corrigere, & emendare, ipsámque compellere, vt absolutionem procuret. Quod si non faciat sibi imputare debet, ideóque à communicatione arcendus est.

5. Sed contrarium tenendum est cum communi sententia, quam docuit D. Thom. *in addit. ad* 3. *p.quæst*.23. *art*.2.Paludan. *dist*.18.*q*.6.*art*.2.Couarruu. *cap.alma* 1.*p*.§.1.*n*.8. Nauarr. *cap*. 27. *n*.26. Henriq. *lib*.13.*cap*.22.*n*.2.Hugolin.*de censur.tab*.2.*cap*.23.§.6. *num*. 6. Sayrus *lib*. 2. *de excommunic. cap*. 14. *num*. 6. Suar. *disp*.15.*sect*.4.*num*.14. Sanch.*lib*.9. *disp*.14.*n*.26. Vazq. *de excommunic.dub*.9.*num*.3. Bonac. *disp*. 2. *de excommunic.q*.2.*p*.6.§.1.*n*.24.Coninch.*disp*.14.*dub*.12. *num*.123. Paul.Layman *lib*.1 *sum.tract* 5 *par*.2. *cap*.2. *num*. 16. vers. *sic secundo*. Auila 2. *p. cap*. 6. *disp*. 11. *dub*.5. Ratio est, quia dispositum in vno correlatiuo censetur in alio dispositum vbi est eadem ratio. At in præsenti est eadem ratio concedendi marito, vt possit cum vxore excommunicata communicare. Quippe vxori conceditur ob periculum animarum,quod periculum æquè in viro procedit. Deinde licitum est communicare cum socio in contractu societatis ante excommunicationem inito. Argum. *Cap. si verò de sententia excommunicat.* Et docet Glossa *in cap*.1.verbo, *viuis* 41.*dist*. Ergo à fortiori licebit marito communicare cum vxore excommunicata in contractu coniugij. Præterea vir excommunicatus melioris conditionis esset quàm non excommunicatus; siquidem posset obsequiis vxoris frui, vt dicemus, quibus non excommunicatus priuatus esset. Adde ratione vtilitatis,aut necessitatis,vel propriæ,vel vxoris,vel familiæ permittenda est marito communicatio cum vxore excommunicata saltem ad breue tempus.

6. Neque obstant contraria fundamenta. Nam esto in *cap.quoniam multos*, solùm vxores excipiantur, id factum est, quia frequentiùs viri, quàm vxores in excommunicationem incidunt:non tamen inde inferendum est viros exclusos esse, si fortè vxores in excommunicationem inciderint. Quod verò maritus obligationem habeat corrigendi vxorem, id solùm probat, peccaturum aduersus legem charitatis,vel iustitiæ, si negligens sit; non tamen probat peccaturum aduersus legem Ecclesiasticam prohibentem communicationem cum excommunicatis. Adde raró vxor corrigitur, ex eo quòd vir ab eius communicatione abstineat: alia enim sunt media aptiora ad hanc correctionem consequendam.

7. Rursus alij dubitant; an ipse maritus, vel vxor excommunicatus possit cum non excommunicato communicare, teneatúrque non excommunicatus illi vicem reddere? Ratio difficultatis est; quia excommunicatis fauere ius nunquam intendit. Sed dicendum est posse vxorem, seu virum excommunicatum cum vxore, seu viro non excommunicato communicare, ipsíque petenti debitum reddendum esse. Quæ fuit sententia Caietani, verbo *excommunicatio. cap*.81. *circa finem*. §. *illicita autem*. Sayri *lib*. 2. *cap*.14.*n*.4. Auilæ 2.*p.de censur. cap*.6.*disp*.11. *dub*.5. *concl*.1. Suar. *disp*.15.*sect*.4. *num*.2. Coninch. *disp*.14. *dub*.12.*n*.123. Paul.Laym. *loco allegato*. Etenim communicatio inter coniuges excommunicatos permissa est ob vitandum incontinentiæ periculum. *dicto cap. quoniam multos*. At hoc periculum nullo modo vitaretur, si coniux excommunicatus obligatus esset à

communione alterius coniugis se separare. Ergo ab hac obligatione exemptus est, ac si excommunicatus non esset. Præterea si excommunicatus debitum pecuniarium exigere potest, iuxta textum *in cap. inter alia de sententia excommunicat.* à fortiori poterit debitum coniugale.

8. Prædicta intelligenda sunt de vxore, vel viro excommunicato ob aliam causam quàm matrimonij. Quippè si excommunicati essent ob matrimonium contractum cum probabili impedimento dirimente, nequaquam licita esset communicatio: quia esset participatio in scelere, ob quod excommunicatio fertur. Sicuti benè aduertunt Siluest. *excommunicatio. 5. n. 4.* Hugolin. *tab. 2. de censur. cap. 23. §. 6. num. 4.* Sayrus *lib. 2. de excommun. cap. 14. num. 5.* Sanch. *lib. 9. de matr. disp. 14. num 9.* Bonac. *disp. 2. de excommun. q. 2. pun. 6. §. 2. num. 21.* Coninch. *disp. 14. dub. 12. num. 133.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 16. vers. deinde intelligendum est.*

9. Tertiò à prohibitione communicationis cum excommunicato excusat *humile*, id est humilitas subiectionis. Ex quo capite variæ personæ eximuntur, vt constat ex *dicto cap. quoniam multos.* Primò namque eximuntur filij comparatione parentum, filij inquam tam legitimi, quàm naturales, & adoptiui, item nepotes, & pronepotes, affines, vti gener, nurus, priuignus, & priuigna, pupilli, & minores comparatione tutoris, & curatoris. Hi enim omnes nomine filij in hac concessione fauorabili veniunt intelligendi, iuxta *leg. filij. leg. liberorum ff. de verbor. significat.* & *leg. adoptiuum, ff. de in ius vocando.* Et docet ex communi sententia Sayrus *de excommunicat. lib. 2. cap. 14. num. 10.* Bonac. *disp. 2. de excommunicat. quæst. 2. pun. 6. §. 2. num. 29. & 33.* Suar. *disp. 15. sect. 5. à num. 3.*

10. Controuersia autem est; an filij emancipati liberè possint cum parentibus excommunicatis communicare, sicuti possent, si emancipati non essent? Communis sententia, teste Sayro *lib. 2. de excom. c. 14. num. 10.* negat; eo quòd textus *in cap. quoniam multos,* concedens filiis hanc communicationem est, quia illis necessaria erat ob communem cum parentibus habitationem, quæ ratio in filiis emancipatis cessat. Quod si filij emancipati sustentationem à patre recipiunt, tunc non ratione filiationis, sed quia sunt de familia communicare poterunt, vt ipsemet Sayrus concedit. Cæterùm satis probabile est prædictam concessionem ad filios emancipatos extendi. Quippe filius emancipatus verè filius est, & patri subiectus, gaudere ergo debet fauore filiis concesso: maximè cùm ratione filiationis, & subiectionis debitæ obligatus sit sæpè communicationem cum parente habere. Atque ita aliis relatis docet Suar. *disp. 15. sect. 5. num. 4.* Hugolin. *tab. 2. de censur. cap. 23. §. 7.* Bonac. ex parte *disp. 2. de excommunicat. quæst. 2. pun. 6. §. 2. num. 28.* Reginald. *lib. 32. num. 109.* Gaspar. Hurtado *disp. 9. de excommun. difficult. 4. num. 21.*

11. Secundò ex dicto *c. humile* excusantur serui, & ancillæ, qui proprij serui, & mancipia sunt. Nam cùm ob excommunicationem domini non eximãtur à seruitute, æquum fuit liberam illis communicationem cum suo domino concedere. Sicuti habetur *in cap. quoniam multos. 11. quæst. 3.* Et tradunt Richard. *in 4. d. 18. art. 11 quæst. 3. ad primum.* Nauarr. *cap. 27. num. 27.* Hugolin. *de censur. tab. 2. cap. 23. §. 8.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. c. 14. n. 14.* Suar. *disp. 15. sect. 5. n. 12. & seqq.* Auila *2. p. de censur. cap. 6. disp. 11. dub. 6.* Bonac. *disp. 2. de excommunicat. q. 2. pun. 6. §. 2. num. 31.*

12. Tertiò excusantur seruientes alicui siue gratis, siue ex pretio inseruiant, tametsi rusticani sint, vt colligitur ex *dicto cap. quoniam multos*, & tradunt Nauarr. Hugolin. Sayr. Bonac. Auila *loc. alleg.*

13. Sed an hoc priuilegio gaudeant, si suas operas domino excommunicato conduxerint? Difficultate non caret. Nam communior sententia, quam docet Nauarr. *cap. 27. num. 27.* Siluest. verbo *excommunicatio 5. num. 3.* Hugolin. *de censur. tab. 2. cap. 23. §. 9. num. 6.* Sayrus *lib. 2. de excommunic. cap. 14. num. 15.* Suar. *disp. 15. sect. 5. num. 13.* Auila *2. p. de censur. cap. 6. disp. 11. dub. 6.* & alij apud ipsos, negant. Mouentur ex *cap. inter alia de sententia excommunicat.* vbi Innocent. III. concedit famulis communicationem cum suis dominis excommunicatis, si ante excommunicationem subiectionem contraxerunt. Supponit ergo Pontifex illicitam esse communicationem cum excommunicato, si tempore excommunicationis subiectio contracta est. Quippe ea subiectio, & obligatio videtur iniquè contracta: meritò ergo denegari illi debet communicatio prædictam subiectionem subsequens.

14. Cæterùm dicendum est, si absque nulla culpa subiectio contracta est tempore quo dominus excõmunicatus erat, vti contingit filiis adoptatis, vel genitis tẽpore excommunicationis, vel famulis ignorãtibus excommunicationem domini, vel locantibus suas operas excommunicato ob necessitatem vrgentem, liberè possunt in famulatu permanere, sicut si ante excommunicationem subiecti essent. Sic aliis relatis docet Suar. *disp. 15. sect. 5. num. 13.* Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 17.* vers. *Deinde,* Coninch. *disp. 14. dub. 12. num. 127.* Quia cùm nullam culpam commiserint in ea subiectione, non debent à communicatione aliis famulis concessa priuari.

15. Quod si culpabiliter subiectionem contraxerint; etsi communis sententia doceat non posse cum suis dominis communicare; at contrarium probabilissimum est, vti sentit Coninch. *dicto dub. 12. num. 128.* Bonac. *disp. 2. de excommunicat. q. 2. pun. 6. §. 2. num. 32.* Et quidem si famuli absque graui incommodo recedere nequeunt à famulatu, certum existimo: tum quia lex Ecclesiastica cum tanto detrimento non solet obligationem inducere. Tum quia in *cap. si verè de sentent. excommunicat.* permittitur reconciliato contractum cum excommunicato initum perficere, ne damnum patiatur. At si liberè possent à famulatu recedere absque graui iactura (quod raro contingere potest, si pretio conducti sunt) inde probatur liberè cum suis dominis communicare posse. Quia textus *in cap. quoniam multos* liberam facultatem concessit omnibus famulis communicandi cum suis dominis excommunicatis, neque restrinxit ad eos, qui ante excommunicationem subiectionem contraxissent. Neque Innocent. III. explicans dictum textum *cap. inter alia de sententia excommunicat.* contrarium docuit: solùm namque dixit famulos qui ad familiare obsequium tenebantur ante excommunicationem, eodem modo teneri excommunicatione superueniente, communicaréque cum suis dominis excommunicatis debere. Nihil autem dixit de iis, qui tempore excommunicationis subiectionem contraxerunt. Quare de his manet integrum priuilegium concessum in *cap. quoniam multos.* Præterea famuli contrahentes famulatum tempore excommunicationis, etsi iniquè fecerint; at contractus validus est. At Innocent. III. *in cap. inter alia de sententia excommunicat.* ideò decidit famulos ante excommunicationem dominorum famulatum contrahentes obligatos esse cum suis dominis communicare; quia obligatio contracta non eliditur superueniente

excommunica

excommunicatione. Cùm ergo obligatio famulatus tempore excommunicationis contracta non elidatur ob excommunicationem præsentem, manifestè sequitur famulos ad prædictam communicationem teneri. Quod si vrgeas; nemo potest se obligare directè ad communicandum cum excommunicato. Ar ex eo quòd se obliget ad illi inseruiendum obligatur ac communicandum cum illo, ergo hæc obligatio subsistere nequit? Respondeo neminem posse se obligare directè ad communicandum cum excommunicato; quia esset obligatio ad id quod per legem excommunicationis est prohibitum: benè tamen potest se obligare indirectè ad communicandum cum ipso, si ex obligatione alterius contractus permissi hæc obligatio subsequitur, vti contingit in coniugibus, qui tempore excommunicationis matrimonium contraxerunt, qui obligantur ad mutuam communicationem, eo quòd hæc communicatio ex contractu inito subsequatur, & iure permissa sit.

16. Quartò excusatur tota familia excommunicati ex eo quòd cum suo domino, & patrefamiliâs communicet: vt expressè deciditur *cap. si verè* 34. *de sententia excommunicat.* ibi, si paterfamiliâs domus excommunicationis sententia fuerit innodatus, à participatione illius familia excusatur. Quia regulariter nequeunt absque graui iactura ab eius consortio discedere. Sicuti aliis relatis docuit Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 14. *num.* 16.

17. Quintò excusantur clerici qui sunt in famulatu Episcopi. Secùs verò qui extra eius familiam commorantur: vti colligitur ex *cap. miratus.* 93. *dist.* & *cap. vlt. de exceptionib. prælator.* Et tradit Siluest. verbo *excommunicatio* 5. *num.* 4. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 22. *num.* 3. Hugolin. *de censur. tab.* 2. *cap.* 23. §. 9. *num.* 7. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 14. *num.* 17. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 11. *dub.* 8. Suar. *disp.* 15. *sect.* 7. Bonac. *disp.* 2. *de excommun. q.* 2. *p.* 6. §. 2. *n.* 2. 36. & alij apud ipsos.

18. Sextò excusantur Religiosi cum suis superioribus excommunicatis communicantes; quia strictiùs quàm famuli subiecti sunt, neque ab ea subiectione recedere valent. Sicuti ex communi sententia docet Sayrus *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 18. Suar. *disp.* 15. *sect.* 7. *num.* 2. Bonac. *disp.* 2. *de excommun. quæst.* 2. *pun.* 6. §. 2. *num.* 26. aduersus Richard. *in* 4. *d.* 18. *art.* 11. *quæst.* 3. Paludan. *quæst.* 6. *art.* 2. *ante medium* Astens. *in sum. par.* 2. *lib.* 7. *tit.* 12. *quæst.* 13.

19. Septimò excusantur milites, si suo duci excommunicato communicent, cùmque in bello iusto sequantur, vti colligitur expressè ex *cap. si verè, de sententia excommunicat.* Quippe sunt verè famuli & duci subiecti, vt aduertit Siluest. *excommunicatio* 5. *num.* 4. Sayrus aliis relatis *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 14. *num.* 19. Bonac. *disp.* 2. *de excommunic. quæst.* 2. *p.* 6. §. 2. *num.* 27.

20. Octauò plures excusant vasallos à communicatione cum suis dominis excõmunicatis, sed rectiùs contrarium docuit Bonac. *disp.* 2. *de excõmun. q.* 2. *pun.* 6. §. 2. *n.* 40. Gasp. Hurtado *disp.* 9. *diffic.* 4. *n.* 15. quia vasalli nec sunt famuli, nec de familia domini, vt ad eius communicationem astricti esse videantur. Decidíque videtur in *c. sanctorum* 15. *q.* 6. Verùm quia ob præcisam excommunicationem domini non eximuntur vasalli à debito fidelitatis, possunt, & debent domino præcipienti obedire, & tributa soluere; quia hæc obedientia, & tributorum solutio ex dominio subsequitur, quod per excommunicationem nequaquam amittitur, vti aliis relatis docent Hugolin. *tab.* 2. *de censur. cap.* 23. §. 9. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 22. *num.* 3. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 14. *num.* 20. Suarez *disp.* 15. *sect.* 6. *num.* 5. Bonac. *disp.* 2. *de excommunicat. quæst.* 2. *pun.* 6. §. 2. *num.* 40. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 6. *quæst.* 9. & alij. At verò multò magis rejiciendi sunt, qui volunt quemlibet debitorem excusari posse à solutione facienda suo creditori excommunicato de debitis alioquin contractis; quia creditores non priuantur excommunicatione dominio suarum rerum, & iure petendi debiti. Sicuti benè notauit Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 11. *dub.* 4. §. *sed arguitur.* Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 17. vers. *vltimo.*

21. Superest triplex quæstio. Prima, an sicut filij cum parente, & serui cum domino, & subditi cum suo superiori excommunicato cõmunicare possunt, liceat ipsi parenti, domino, & superiori cum suis subditis excommunicatis cõmunicationem habere? Affirmant communiter Doctores. S. Thom. *in additionib. ad* 3. *p. quæst.* 23. *art.* 1. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 27. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 22. *num.* 3. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 14. *num.* 21. Vazq. *de excommunicat. dub.* 9. *num.* 3. Suar. *sect.* 5. *num.* 22. Bonac. *disp.* 2. *de excommunicat. quæst.* 2. *p.* 6. §. 2. *num.* 38. Gaspar Hurtado *disp.* 9. *de excommunic. difficult.* 4. *n.* 23. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 12. *num.* 134. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 17. Auila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 11. *dub.* 6. & alij. Quippe inferioribus, & subditis permittitur communicatio cum suis superioribus excommunicatis ob vitandum animæ periculum, quod adesset, si ipsis prohibita esset communicatio cum suis superioribus, quorum societatem moraliter vitare nequeunt. At hæc ratio æquè procedit in superioribus comparatione subditorum. Ergo facultas inferioribus concessa ad superiores extendi debet. Quod adeò verum est, vt esto superior excommunicatus sit, possit nihilominus cum suis subditis communicare; quia priuilegium non restringitur ob excommunicationem, vt benè aduertit Suar. Coninch. & Bonac. *loc. alleg.*

22. Secunda quæstio; an prædicti non solùm in humanis, sed etiam in diuinis communicare possint? Et breuiter respondeo communicare posse tam in humanis, quàm in diuinis, in quibus personæ subiectæ alias communicare solent. Quia priuilegium absolutè concedit communicationem, & cùm latè interpretandum sit, vtpote in iure insertum, & nemini nocens, intelligendum est de qualibet communicatione humana, quæ à personis subiectis haberi solet. Quocirca possunt serui comitari suum dominum ad sacrum audiendum, cum illóque horas canonicas recitare, quinimo sacrum facienti ministrare. Sicuti ex communi docent Nauarr. *cap.* 27. *num.* 27. Suar. *disp.* 15. *num.* 22. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6 *disp.* 11. *dub.* 6. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 22. *num.* 2. Sanch *lib.* 9. *de matrim. disp.* 14. *num.* 5. Saa, verbo *excommunicatio, num.* 45. Coninch. *disp.* 14 *dub.* 12. *num.* 132. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 17. vers. *deinde intelligenda est.* Bonac. *disp.* 2. *de excommunicat. quæst.* 2. *pun.* 6. §. 2. *num.* 37. Hæc tamen communicatio extendi non debet ad ministrationem, vel receptionem sacramentorum; quia hæc non competit seruis ratione famulatus. Præterquam quòd hæc communicatio ipsis excommunicatis omnino est interdicta, vt benè aduertunt Suar. Coninch. Bonac. Auila, Layman. *loc. alleg.*

23. Tertia quæstio; an famuli inter se si excommunicati existant communicare liberè possint? Communis, & vera resolutio est per se communicare non posse; quia neque in *dicto cap. quoniam multos*, neque in alio textu id priuilegium illis concessum est. Verùm

rùm per accidens, eo quòd moraliter obligentur insimul habitare communicatio eis permissa est. Vti notarunt Hugolin. *tab.2. de censur. cap.23.§.8.* Sayrus *lib.2. de excommunicat. cap.14. n.17.* Nauarr. *cap.27. n.27.* Suar. *disp.15. sect.5. num.* 13. Bonac. *disp.* 2. *de excommunicat. quast.* 2. *pun.* 6. §. 2. *num.* 35. Gaspar Hurtado *disp.9. de excommun. diffic.4. num.* 25.

24. Quartò ob ignorantiam excusantur plures à lege prohibente communicationem cum excommunicatis. Etenim summus Pontifex in *dicto c. quoniam multos*, intendens periculis animarum occurrere eximit à culpa, & à pœna excommunicationis minoris eos, qui cum excommunicatis ignoranter communicarent, siue ignorantia sit iuris, siue facti, hoc est siue ignorauerint legem prohibentem dictam excommunicationem, siue ignorauerint ipsos quibuscum cõmunicant excommunicatos denunciatos esse. Nam cùm textus generaliter ignorantes exceperit, intelligi debet de qualibet ignorantia. Vti omnes Doctores referendi notant. Sed qualis debeat esse hæc ignorantia iuris, vel facti non conueniunt Doctores. Aliquibus placet debere esse inuincibilem, & inculpabilem. Sed rectiùs Suar. *disp.15. sect. 3. n.3.* Gaspar Hurtado *disp.9. de excommunicat. difficult.4. num.* 26. Coninch. *disp.13. dub.11.* & *disp.14. dub.12. n.124.* existimant quamlibet ignorantiam, quæ affectata non sit (esto sit vincibilis, & culpabilis) excusare. Quippè in *dicto cap. quoniam multos* intendit Pontifex ignorantibus aliquem fauorem concedere; at nullus esset fauor concessus, si solùm exciperet ignorantes inuincibiliter excommunicationem, seu legem excommunicationis, siquidem ij iure ipso naturali à culpa, & pœna exempti sunt. Et confirmatur ex initio *dicti c. quoniam multos*; ibi enim Pontifex asserit se moueri ad prædictam indulgentiam concedendam; quia multi occasione excommunicationis perirent tum ignorantia, tum nimia simplicitate. At ignorantia inuincibili, & inculpabili nullus perit. Ergo signum est loqui Pontificem de ignorantia aliàs culpabili, & vincibili. Præterquam quòd ignorantia aliquo modo culpabilis, & vincibilis vera ignorantia est, & Pontifex absolutè ignorantibus indulgere intendit.

25. Quocirca vt debeas à communicatione excommunicati abstinere, debet tibi certò moraliter constare illum esse excommunicatum vitandum; quia stante dubio de excommunicatione, vel denunciatione iniquè iudicares illum esse excõmunicatum. Vti aduertit Nauarr. *cap. 27 n.* 17. Auila 2. *p. de censur. cap.6. disp.11. dub.11. ante 6. conclus.* Paul. Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.2. cap. 2. in fine.* Suar. *disp.15. sect.3. num.* 4. Sanch. *lib.1. in decal. num.* 69. Bonac. *disp.2. de censur. quæst.2. pun.6.* §.2. *num.* 42. & alij. Solùm in receptione, administrationéque sacramentorum exceptio facienda est ob periculum iniquæ administrationis, & receptionis, vt benè notarunt Suarez, Layman. Bonacina, Auila *locis allegatis.*

26. Certitudinem moralem tibi præstat fama publica à viris fide dignis orta. Vti docuerunt Couarruu. 1. *p.* §.2. *num.* 4. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.14. num.23.* Sanch. *d. cap.10. num.63.* Bonac. *num.44.* Gaspar Hurtado *disp.9. difficult.4. n.27.* Auila 2. *p. de censur. cap.6. disp.11. dub.11.* Colligitúrque ex *cap. cum desideres de sententia excommunicat.* Secundò testimonium duorum, vel trium asserentium ipsum excommunicatum denunciatum esse, certitudinem moralem præstat, & obligationem inducit illum vitandi, vt rectè aduertit Bonac. *dicta disp.2. quæst.2. pun.6.* §. 2. *num.* 44. Tertiò parochi testimonium ostensis litteris excommunicationis, & denunciationis certam excommunicationem, & denunciationem facit. Vt notauit Siluest. *excommunicatio 5. num.28.* Sanch. *lib.2. de matr. disp.93. n.36.* Bonac. *num.* 47. Auila *dicto dub.11. conclus.5.* secùs verò si ore tenus affirmaret; quia vni testi quantumcunque fide digno non teneor credere (etsi possim) argum. *cap. à nobis de testib. & attestat.* & notauit Auila, Bonac. & Sanch. *loc. alleg.*

27. Postquam verò quis agnitus est vt excommunicatus vitandus, in dubio præsumi non debet absolutus. Tum ex regula iuris semel malus, semper præsumitur malus. Tum quia absolutio est quid facti, & factum non præsumitur, nisi probetur. Vti docuerunt Siluest. *excommunicatio 5. n.26.* Nauarr. *c.27. n.36.* Suar. *disp.15. sect.3. n.7.* Auila 2. *p. c.6. disp.11. dub.11. concl.6.* Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.2. c.2. n.18.* Gasp. Hurtado *disp.9. difficult.4. num.* 18. Bonacina *disp.2. de excommunicat. q.2. pun.6.* §.2. *n.* 54. Probatur autem sufficienter absolutio tum fama publica, tum testimonio alicuius viri fide digni, tum ipsius excommunicati, si alioquin prudenter ei credi potest spectata conditione personæ, & negocij, tum si longum tempus præteriit, ipséque se vt absolutum gerit, cùm tamen aliàs timoratæ conscientiæ sit. Sicuti docuerunt Nauarr. Suar. Bonac. Layman. Hurtado, Auila *loc. alleg.*

28. Tandem ob necessitatem significatam in illa particula *necesse* tollitur prohibitio communicandi cum excommunicato, vti constat ex *d. c. quoniam multos* 11. *quæst.* 3. & *c. inter alia de sententia excommunicat.* Si enim ob vtilitatem tum excommunicati, tum aliorum communicatio cum excommunicato permittitur, à fortiori ob necessitatem. Hæc autem necessitas quæ grauis esse debet siue spiritualis sit, siue temporalis excusat, siue sit ipsius excommunicati, siue aliorum. Vti ex communi sententia docent Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 14. n. 29. & seqq.* Henriq. *lib.13. c.23.* Suar. *disp. 15. sect.3. à n.* 8. Bonac. *disp.2. de excommunicat. quæst.2. p.6.* §.2. *n.* 57. Gaspar Hurtado *disp. 9. difficult.4. in fine.* & alij apud ipsos. Solùm aduerto hanc necessitatem communicationis cessare, si æquè benè à non excommunicato subsidium spirituale, vel temporale tibi necessarium obtinere potes. Non enim spectandum est, vt communicatio cum excommunicato liceat, an pro re necessaria fiat, sed an ea communicatio tibi necessaria sit ad illam rem necessariam impetrandam, vt notauit Gaspar Hurtado *loco citato.* Ab hac doctrina excipit Sayrus *lib.2. de excommunicat. cap. 14. n.30.* Auila 2. *p. cap. 6. disp. 11. dub. 12.* Bonac. *disp. 2. de excommunicat. quæst.2. pun.6.* §.2. *num.59.* Prædicatores, & confessores, qui eleemosynam ab excommunicatis vitandis petere possunt, tametsi æquè commodè ab aliis possint obtinere; quia illorum curam gerunt. Et fauet *cap. cum voluntate de sententia excommunicat.*

PVNCTVM XX.

De aliis effectibus remotis excommunicationis.

1 *Aliqui enumerant, sed immeritò inter effectus excommunicationis maioris irregularitatem, suspensionem, excommunicationem minorem.*

2 *Effectus proprius remotus excommunicationis est suspicio hæresis.*

3 *Item*

3 *Item integra probatio delicti, si adsit in excommunicato perseuerantia.*

4 *Item priuatio beneficiorum.*

1. RAtione excommunicationis aliqui effectus oriuntur qui remoti dici possunt. Inter quos effectus aliqui enumerant irregularitatem, quam contrahit clericus excommunicatus ordinis sacri munus exercens. Item suspensionem ob ordinem sacrum in excommunicatione susceptum. Denique excommunicationem minorem ob participationem cum excommunicato vitando. Sed hi non tam sunt effectus excommunicationis, quàm transgressionis legis vi excommunicationis statutæ.

2. Quapropter effectus proprius remotus excommunicationis censeri debet suspicio hæresis, quam contrahit excommunicatus, qui per annum in excommunicatione lata specialiter ab homine animo obdurato insordescit, vti docet Nauarr. *cap.* 27.*num.*23. Couarruu. *cap. alma mater.* 1.*p.*§. 7.*num.* 10. Et deciditur in Trident.*sess.*25.*cap.*3.*de reformat.* Præsumitur namque sic in excommunicatione perseuerans, malè de Ecclesiæ potestate sentire. Hæc tamen suspicio leuis est, sufficit tamen ad inducendam purgationem, vti pluribus relatis docui *tract.* 4. *disp.*4.*pun.* 2. *num.* 6. Quod si hanc purgationem subire noluerit, citari iterum debet sub pœna excommunicationis. Qua citatione facta, si adhuc respondere neglexerit, & in hac contumacia per annum perseuerauerit nullo allegato impedimento condemnari potest vt hæreticus, iuxta textum *in cap. cum contumacia de Hæreticis in 6.* Vti notauit Auila 2.*p.cap.* 6. *disp.* 9. *dub.*12. Gaspar Hurtado *de excommun.disp.*11.*in fine.* & latiùs tradidi *d.tract.* 4. *disp.* 4. *pun.* 2.

3. Secundus effectus excommunicationis, seu perseuerantiæ in excommunicatione censeri potest integra probatio delicti seu causæ, ob quam lata est excommunicatio. Etenim si ob causam ciuilem, vel criminalem excommunicatus à iudice sis, & in ea excommunicatione per annum perseueras nullo ostenso impedimento, aut satisfactionis signo censendus es pro conuicto, & confesso, iuxta textum, *in cap. rursus. Cap. quicunque.* 11.*q.*3. quia ea contumacia iuris fictione reputatur confessio. Non tamen excludit, quin allegare, & probare innocentiam possit. Vti probaui *dicta disp.*4.*pun.*2.*num.* 4.

4. Tertius effectus remotus excommunicationis referri potest priuatio beneficiorum. Sed an hæc priuatio ipso iure inducta sit, an iudicis officium requirat, & an imponatur ob perseuerantiam triennalem, vel annalem in excommunicatione non est constans Doctorum sententia, vt videre est apud Couarruu.*cap. alma mater.*1.§.7.*num.*10.*& seqq.* Mihi autem placet sententia Suar.*disp.*17.*sect.*1.*num.*9. nihil in hac re iure statutum esse. Nam esto in *cap. bonæ memoria, De ætate, & qualitate* priuetur clericus beneficiis ob perseuerantiam in excommunicatione; non inde inferendum est ob perseuerentiam annalem priuari non posse, vel necessariò priuandum esse ob perseuarentiam triennalem, quia ille textus refert quid factum sit, non tamen continet dispositionem in futurum. Vti ex Eymerico, Menochio & Salcedo notaui *d.tract.*4. *de fide, disp.*4.*pun.*2.*n.*9. Verùm esto ita sit, iudices tamen debent excommunicatum triennio in excommunicatione perseuerantem animo indurato beneficiis omnibus priuare; quia indignus est vt fructibus Ecclesiæ gaudeat qui aduersus Ecclesiam ira rebellis existit. Sicuti Pontifex præstitit in *dicto cap. bona memoria.* Ob annalem verò perseuerantiam etsi possint iudices hanc beneficiorum priuationem indicere, quia annalis contumacia digna videtur esse ea priuatione, attamen non tenetur; quia nullibi cauetur hæc obligatio. Sic docuit Suar. *disp.*17.*sect.* 1. *an.* 9. Post excommunicationis effectus supererat dicendum de eorum suspensione, excommunicationisque absolutione, nisi de his *praced.disp. à pun.*9.*vsque in finem*, satis supérque dictum fuisset. Quapropter solùm restat explicare excommunicationis minoris naturam. De qua in *sequenti puncto* sermo instituendus est.

PVNCTVM XXI.

De excommunicatione minore, illiúsque effectibus, déque illius absolutione.

1 *Etsi olim fuerint plures excommunicationes minores, iam vsu receptum est vnicam tantùm esse.*

2 *Incurritur ob participationem cum excommunicato vitando siue viuo, siue mortuo.*

3 *Appellatur minor excommunicatio comparatione maioris.*

4 *Etsi ab homine ferri posit, nunquam tamen fertur.*

5 *Vnicus est eius effectus, scilicet priuatio passiua Sacramentorum.*

6 *Sacramentum pœnitentiæ plures censent inualidè recipi ab hoc excommunicato, etiam si ignoranter, & inculpabiliter illud recipiat.*

7 *Longè verius est validum esse.*

8 *Plures huic excommunicationi attribuunt tanquam effectum indirectum, priuationem administrationis Sacramentorum. Sed reiiciuntur.*

9 *Proponuntur obiectiones aduersus prædictam doctrinam.*

10 *Fit illis satis.*

11 *Propter horum administrationem nulla irregularitas, vel pœna ipso iure incurritur.*

12 *Secundus effectus indirectus est priuatio electionis ad beneficia.*

13 *Eligens, præsentans, vel conferens huic excommunicato beneficium Ecclesiasticum, & ipse recipiens peccant grauiter.*

14 *Censent plures irritam esse prædictam electionem, seu collationem beneficij.*

15 *Oppositum verius est.*

16 *Hæc irritatio futura non debet extendi ad electionem temporalium dignitatum.*

17 *Vt hæc irritatio fiat plures existimant scientiam excommunicationis in electoribus adesse debere.*

18 *Contrarium docuit communis sententia.*

19 *Etsi prædictæ sententiæ probabiles sint, probabilius est electionem irritandam esse, si facta*

facta sit de excommunicato, seu excommunicationis conscio: secùs ignaro, siue electores sciuerint, siue ignorauerint excommunicationem.

20 *Electores eligentes hunc excommunicatum nullam pœnam incurrunt.*

21 *Ab hac excommunicatione absoluere potest qui in foro externo iurisdictionem habet, & in foro pœnitentiæ Episcopus, Parochus, & proprius sacerdos.*

22 *Plures censent etiam simplicem sacerdotem ab hac excommunicatione absoluere posse.*

23 *Contrarium est longè probabilius.*

24 *Nulla est forma determinata absolutionis ab hac censura.*

1. OLim plures fuerunt excommunicationes minores non solùm à iure, sed etiam ab homine impositæ. Vti constat ex variis textibus 11. *quæst.* 3. aliæ namque priuabant omnium sacramentorum participatione, aliæ verò solùm ab Eucharistiæ perceptione remouebant, aliæ ab hominum communione tum diuina, tum humana. Vti probat Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 22. *numero.* 2. Sed iam vsu receptum est teste communi sententia vnicam tantùm esse excommunicationem minorem sacramentorum receptione priuantem, & à iure impositam ob participationem cum excommunicato vitando, iuxta textum *in cap. excommunicatos.* & *c. cum excommunicato, & seqq.* & *cap. finali de clerico excommunicato ministrante.* Et *cap. nuper. de sententia excommunicat.* & *cap. à nobis de exceptionibus.* Et tradit Victoria *in tract. de excommunicat. num.* 16. Caiet. verbo *excommunicatio minor.* Nauarr. *sum. cap.* 27. *n.* 1. 24. & 45. Suar. *disp.* 24. *sect.* 3. Sayrus *lib.* 1. *de excommunicat. cap.* 23. *num.* 4. Coninch. *disp.* 14. *de excommunicat. dub.* 17. *num.* 260. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 3. *num.* 5. Gaspar Hurtado *disp.* 16. *de excommunic. num.* 1. & alij.

2. Dixi incurri ob participationem cum excommunicato vitando; quod intelligendum est siue viuus sit, siue mortuus; quippe si excommunicatum vitandum antequam absolutus ab excommunicatione fuerit, ad sepulturam comiteris, minorem excommunicationem incurris, vti notauit Glossa *in cap. ad hæc de Priuilegiis.* Panormit. *in cap. sacris de Sepultur.* Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *num.* 2. Etenim quibus in vita communicare non possumus, neque in morte permissum est communicare ex *dicto textu in cap. sacris, de sepultur.*

3. Hæc excommunicatio appellatur minor comparatione maioris excommunicationis. Tum quia ob minorem causam incurritur. Tum quia minorem priuationem inducit. Sicuti notauit Sotus *in* 4. *d.* 22. *quæst.* 1. *art.* 1. *dub.* 1. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 3. *n.* 1. Hugolin. *tab.* 3. *de censur. c.* 5. §. 1. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 22. *num.* 3. Suar. *disp.* 14. *de censur. sect.* 1. Bonacina *disp.* 2. *de excommunic. q.* 3. *n.* 1. & alij.

4. Et licèt hæc excommunicatio minor ab homine iurisdictionem in foro contentioso habente ferri possit, teste Glossa *in cap. si inimicus,* 11. *quæst.* 1. Panormit. *in rub. de sententia excommunic. n.* 3. & *c. si celebrat de clerico excommunica ministr. n.* 4. Nauarr. *c.* 27. *n.* 25. Couarruu. *in c. alma* 1. *p.* §. 8. *n.* 5. Henrriq. *lib.* 12. *cap.* 3. *num.* 4. Hugolin *tab.* 3. *c.* 1. *n.* 4. Sayr. *lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 1. Vsu tamen receptum est nunquam ab homine ferri, sed solùm à iure ob dictam cum excommunicato vitando participationem, vt benè notauit Siluest. verbo *excommunicatio.* 4. *num.* 2. Sotus *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. *versi. circa secundum.* Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 23. *num.* 2. Gaspar Hurtado *d. disp.* 16. *num.* 2.

5. Quoad effectus attinet, vnicus tantùm est proprius, & directus scilicet priuatio passiua sacramentorum, iuxta textum *in cap. à nobis de exceptionib. cap. si celebret, de clerico excommunic. ministr. cap. penult. de sententia excommunicat.* Quapropter minori excommunicatione innodatus tenetur sub graui culpa à cuiuslibet sacramenti perceptione abstinere. Vti deciditur in *dicto capite si celebrat.* ibi, grauiter peccat. Etenim cuiuslibet sacramenti receptio grauis materia est, quæ per legem prohibita grauem culpam in transgressoribus arguit. Sicuti ex communi sententia docet Caietan. verbo *excommunicatio. cap. vlt.* Couarruu. *c. alma.* 1. *p.* §. 8. Suar. *disp.* 24. *sect.* 3. *num.* 3. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 17. *num.* 260. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 3. *n.* 3. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 3. *num.* 4. & alij passim.

6. Sacramenta verò ab huiusmodi excommunicato recepta valida esse, omnes Doctores affirmant, solùm de pœnitentia dissentiunt. Nam Siluest. verbo *excommunicatio.* 4. *num.* 1. & verbo *confessor.* 3. *n.* 12. Tabiena, verbo *absolutio.* 1. *num.* 24. §. 10. Summa Corona. 1. *p cap.* 31. *de iteran. confess. in fine.* Vazq. aliis relatis *de excommunicat. dub.* 4. Gaspar Hurtado *disp.* 16. *de excommunicat. difficult.* 1. *num.* 3. censent inualidè sacramentum pœnitentiæ à dicto excommunicato recipi. Quod intelligendum est, esto ignoranter, & inculpabiliter recipiatur non præmissa censuræ absolutione. Mouentur, quia hac excommunicatione priuat Ecclesia excommunicatum sacramentorum receptione quoad fieri potest. At potest Ecclesia eum priuare pœnitētiæ sacramento secundùm illius valorem, denegando sacerdoti iurisdictionem. Ergo prædictum sacramentum receptum ab excommunicato minori excōmunicatione, inualidum est.

7. Cæterùm longè verius est validum esse prædictum sacramentum à dicto excommunicato receptum, si nullam in eius receptione culpam commisit; eo quòd ignarus excommunicationis fuerit, vel si illius conscius fuit postulauit ab ea excommunicatione priùs absolui, quàm à peccato, quod tamen sacerdos vel ex malitia, vel ex ignorantia non præstitit. Vt rectè docuerunt Martin. de Ledesm. 2. 4. *q.* 25. *art.* 1. Ioan. Medina. *Cod. de confess. quæst.* 18. *versi. dicendum igitur.* Bartholom. de Medina *in sum. lib.* 1. *c.* 11. §. 3. Nauarr. *cap.* 9. *num* 3. *vers.* 4. & *in cap. consideres.* §. *cautus num.* 30. *de pœnitent. dist.* 5. & *in cap. frater n.* 45. *vers. secundo de pœnit. eadem dist.* Couarruu. *cap. alma.* 1. *p.* §. 6. *num.* 7. Viuald. *candelab. aureo* 2. *p. tract. de excommun. num.* 31. & *tract. de excommunicat. minori, num.* 6. Hugolin. *tab.* 2. *de censur. cap.* 7. §. 2. *num.* 6. Henrriq. *lib.* 13. *de excommun. cap.* 3. *num.* 3. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 22. *num.* 14. Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *num.* 3. Ratio est: quia Ecclesia solùm remouet excommunicatum à sacramentis illorum perceptionem prohibendo, non tamen irritando. Tum quia nullum est fundamentum in iure huius irritationis, quin potiùs receptū ab omnibus est reliqua sacramēta etiam matrimonij valida esse ab excommunicato recepta, cùm tamen Ecclesia illius receptionē irritare potuerit. Tū quia non videtur expediens hanc irritationem in sacramento pœnitentiæ facere, vt potè fidelium maximè necessario, præcipuè cùm hæc irritatio facienda sit auferendo à sacerdote iurisdictionem, quod esset sacerdotem innocentem punire.

8. Præ

8. Præter supradictum effectum proprium, & directum plures Doctores minori excommunicationi attribuunt administrationis sacramentorum priuationem, non quidem per se, & directè, sed indirectè, & in consequentiam. Cùm enim minori excommunicatione innodatus sacramentorum receptione priuatus existat, indecens esse videtur, si aliis conferat ea sacramenta, quæ ipse recipere priuatus est. Vti docuerunt Couarruu. *cap. alma.* 1.*p.*§.8.*num.* 2. Auila 2.*p.de censur. cap.* 6.*disp.*12.*dub.*3. Coninch. *disp.*14.*dub.*17.*n.*264.Vazq. *de excommunicat. dub.*4. Sayrus *lib.*2.*de excommunicat.cap.*22.*n.* 19.Reginald. *lib.*32.*c.*14.*n.*142.Paul.Laym.*lib.*1.*sum.tract.* 5.*par.*2. *cap.*3. *n.*4. Et licèt Siluest.verbo *excommunicatio* 4.*n.* 2. Armilla *n.*21. Vazq. *dicto dub.* 4. existiment eam indicentiam peccatum mortale constituere. Rectiùs cæteri Doctores solam culpam venialem agnoscunt, argum.*cap. si celebrat de clerico excommun.ministr.*vbi de celebrante minori excomunicatione innodato inquit Pontifex grauiter peccare. At de conferente Ecclesiastica sacramenta tantùm dicit peccare omittens aduerbium *grauiter*, quasi manifestè indicans in collatione sacramentorum graue peccatum non esse.

9. Huic doctrinæ obstant Nauarr. *cap.* 27.*num.* 24.Henrriq.*lib.*13.*cap.*3.*num.*2.Suar.*disp.*24.*sect.*2.*n.* 12.Gaspar Hurtado *disp.*16.*diffic.*1.*n.*4.Filiucius *tract.* 13.*c.*2.*num.*22. Bonac. *disp.*2.*de excommunicat. q.*3.*n.* 4. & alij negantes ex vi prædictæ excommunicationis minoris priuatum esse excommunicatum etiam indirectè sacramentorum administratione. Tum quia hæc priuatio etsi indirecta grauem culpam induceret vt pote de materia graui. Tum quia in *dicto cap. si celebrat*, dicitur sacramenta collata ab huiusmodi excommunicato non carere virtutis effectu; quia non à collatione, sed à receptione est remotus. Si autem ea excommunicatus conferens culpam committeret ab illorum collatione remotus esset, & virtutis effectu carerent. Neque obstat quod Pontifex dixerit prædictum excommunicatum peccare sacramenta conferendo; quia intelligi debet non quatenus confert, sed quatenus illorum collationi sacramenti receptionem præmittit. Vti docuit Panormit. *ibi*, Suar. Bonacina, Filiucius, Hurtado, & alij *supra*.

10. Propter hæc etsi probabiliter dicta sint, recedendum non est à communiori sententia affirmante saltem peccatum veniale committi in hac sacramentorum administratione: non quia minori excommunicatione innodatus lege aliqua Ecclesiastica remotus sit à sacramentorum collatione, sed quia lege naturali ab eorum collatione remouetur; eo quòd remotus sit ab eorum susceptione. Quippe (vt dictum est) indecens esse videtur aliis conferre sacramenta, quorum susceptione ipse tanquam indignus priuatus est. Ex qua ratione manifestè soluitur oppositum fundamentum. Fateor namque collationem sacramentorum materiam grauem esse, sed quia lege Ecclesiastica non prohibetur excommunicato minori excommunicatione, sed solùm ipsi ex lege naturali honestatis & decentiæ interdicitur: ideo non arguit culpam grauem in conferente. Et ob hanc causam dixit Pontifex sacramenta collata ab hoc excommunicato non carere virtutis effectu; quia scilicet ex vi legis Ecclesiasticæ ab eorum collatione remotus non est. Explicatio verò illorum verborum *peccat Sacramenta conferendo*, quæ in argumento adducitur, sustinenda non est. Nam si Pontifex vellet peccare hunc excommunicatum sacramenta conferendo, quatenus eorum collationi susceptionem eorum præmittit, superfluè ea verba posita essent, siquidem in principio dixit hunc excommunicatum celebrantem grauiter peccare; neque item aduerbium *grauiter* initio capitis positum omitteret, siquidem recipiendo sacramentum semper grauiter esset peccaturus.

11. Illud verò est certum sic sacramenta administrantem nullam irregularitatem, vel pœnam ipso iure incurrere, sed arbitrio ordinarij puniendum esse, vti colligitur ex *dicto cap. si celebrat.* Et tradit *ibi* Panormit. *num.* 2. Sotus *in* 4.*dist.*22.*quæst.*2.*art.*3. Nauarr. *cap.*27.*num.*244. Couarruu. *in cap. alma* 1.*p.*§.8.*num.* 1.Henrriq.*lib.*13.*cap.*3.§.1.Sayrus aliis relatis, *lib.* 2. *de excommun. cap.*22.*num.*27.Suar. *disp.*24.*sect.*2.*num.* 32.Filiucius *tract.* 13.*cap.*2.*quæst.*10.Bonac. *disp.*2.*de excommun.quæst.*3.*num.*7.Layman. *lib.* 1.*sum tract.* 5. *par.*2.*cap.*3.*num.* 4. vers. *est autem minor.* Gaspar Hurtado, *disp.*16.*diffic.*1.*num.*5.

12. Secundus effectus indirectus minoris excommunicationis est priuatio electionis ad beneficia. Vti habetur *dicto cap. si celebrat, de clerico excommunicato ministrante.* Quippe cum excommunicatus minori excommunicatione remotus sit à susceptione cuiuslibet sacramenti; consequenter remouetur à beneficiorum susceptione, argum. *leg. oratio de Sponsalib.* Cùm enim quodlibet beneficium ex intentione Ecclesiæ beneficiato conferatur, vt ordines sacros suscipiat, & Missæ sacrificium celebret, prohibita sacramentorum susceptione, prohibita censetur beneficiorum electio, per quam ad sacramenta suscipienda peruenitur. Et licèt in *dicto cap. si celebret* solùm electionis mentio facta sit, communiter Doctores decisionem extendunt ad præsentationem, & collationem, vtpote quæ electiones vocari possunt: siquidem is cui beneficium confertur, vel ad ipsum præsentatur aliis omissis eligitur. Præterquam quòd ratio decisionis æquè in præsentatione, & collatione, ac in electione procedit, vt expendenti constare potest; & notauit Richard. *in* 4.*d.*18.*art.*7.*q.*4. Decius *in c. dilecti. notab.* 1. *de exceptionib.* Sayrus *lib.* 2.*de excommunicat.cap.*22.*num.* 21. Couarruu. *capite alma mater.*1.*p.*§.7.*num.*1. Henrriq.*lib.* 13. *c.*3.*num.*3. Suar. *disp.* 24.*sect.*2.*num.*21. Coninch. *disp.*14. *de excommunic. dub.* 17.*num.* 262.Layman.*lib.*1.*sum. tract.* 5.*par.*2.*cap.*3.*num.*5.Auila, 2.*p.cap.*6.*disp.*12.*dub.*4.

13. Hinc fit eligentem, præsentantem, vel conferentem beneficium Ecclesiasticum minori excommunicatione innodato, & ipsum excommunicatum recipientem tale beneficium grauiter peccaturos, quia violant legem Ecclesiasticam in graui materia, vti tradit Panormit. *dicto cap. si celebrat, num.* 3. Siluest. verbo *excommunicatio.* 4.*num.*3. Couarruu. *cap.alma.*1.*p.*§.8.*num.*3.Henrriq.*lib.*13.*cap.*13.*num.*1. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat.c.*22.*n.*22.Auila 2.*p.de censur.cap.*6.*disp.* 12. *dub.*4.Layman.*lib.*1 *sum.tract.*5. *par.*2.*cap.*3.*num.*5. Gaspar Hurtado *disp.* 16. *difficult.* 1.*in fine.* Suar.*disp.*24.*sect.*2. *num.*31. *ad finem.*Bonac. *disp.* 2.*de censur. quæst.*3.*num.* 7. & alij.

14. Sed an prædicta electio, seu beneficij collatio, & præsentatio irrita sit ipso iure, vel ope exceptionis veniat irritanda? Non conueniunt Doctores. Nam Hostiens. *in dicto capite si celebrat.* Et ibi Cardinal. *col. vlt.* Couarruu. *in cap. alma* 1.*p.*§.8. *num.*3. Hugolin. *de censur. tab.*3. *capite* 6. §. 3. *numero* 2. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 24. censent ipso iure nullam esse electionem, vtpote personæ indignæ, & inhabilis. Et licèt in *dicto cap. si celebrat* dicatur prædictam electionem irritandam esse, asserunt id explicandum esse de irritatione declaratiua, non effectiua, hoc est prædictam electionem debere à iudice

dice irritam declarari.

15. Sed rectiùs contrarium docuit Felin. *in cap. dilecta colum.* 3. *de exceptionib.* Richard. *in* 4. *d.* 18. *art.* 7. *q.* 4. Sotus *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. Anglis *in flor.* 4. *sentent.* 2. *p. tit. de excommunicat. art.* 3. *difficult.* 10. Petr. de Soto *lib. de institut. sacerdot. sect.* 4. *de excommunicat.* Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 22. *num.* 23. Suar. *disp.* 14. *sect.* 2. *num.* 22. Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 18. & *lib.* 5. *cap.* 66. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 17. *num.* 263. Auila 2. *p. de censur. cap.* 6. *disp.* 12. *dub.* 4. Bonac. *disp.* 2. *de excommunicat. q.* 3. *num.* 7. Filiūc. *tract.* 13. *cap.* 2. *quæst.* 8. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 3. *num.* 5. Gaspar Hurtado *disp.* 16. *difficult.* 1. *in fine*, & alij. Etenim cùm textus, in *dicto cap. si celebret*, expressè dixerit electionem irritandam esse, nullum est fundamentum, vt intelligatur de declaratione irritationis: cùm hæc sit impropria verborum intellectio, quæ vitanda est quoad fieri possit, maximè cùm pœnalem constitutionem restringit.

16. Hæc irritatio extendi non debet (vt benè aduertit Suar. *loco citato*) ad electionem temporalium dignitatum, quia textus non de dignitatibus temporalibus, sed Ecclesiasticis locutus est: vt constat ex illis verbis: *pro eo quòd ad susceptionem eligitur, à quorum participatione à sanctis Patribus est priuatus.* At ex vi excommunicationis minoris priuatus nemo est, neque mediatè, neque immediatè regimine harum dignitatum. Ergo earum electio irritanda non est, tametsi excommunicatione minori innodato facta fuerit.

17. Vt autem hæc irritatio fieri debeat, existimant Siluest. verbo *excommunicatio* 4. *n.* 4. Hostiens. *in sum. lib.* 5. *tit. de clerico excommunic. ministrante.* §. *qualiter puniatur.* & Gab. 4. *dist.* 18. *quæst.* 3. *art.* 3. *dub.* 1. Vazq. *tract. de excommunicat. dub.* 6. *num.* 12. Reginaldus *praxi lib.* 32. *cap.* 14. *num.* 143. *ad finem.* Bonacina *disp.* 2. *de excommunicat. quæst.* 3. *n.* 7. Auila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 12. *dub.* 4. *concl.* 4. Gaspar Hurtado *disp.* 16. *difficult.* 1. *in fine*, & alij scientiam excommunicationis in electoribus adfuturam esse. Quia textus expressè dicit. Si *scienter* talis excommunicatus electus fuerit, eius electio est irritanda. Requiritur ergo scientia excommunicationis, vt locum irritatio habeat, aliàs particula *scienter* superflua esset.

18. Contrarium docuit communis sententia. Glossa *in dicto cap. si celebrat*, verbo *scienter*. Panormit. *ibi num.* 7. & Cardin. *col. vlt.* Couarruu. *cap. alma mater* 1. *p.* §. 8. *num.* 3. Hugolin. *tab.* 3. *cap.* 6. §. 3. *num.* 2. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 22. *num.* 23. Suar. *disp.* 24. *sect.* 2. *num.* 18. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 17. *num.* 163. asserunt namque particulam illam *scienter* potiùs esse additam ad augendam, quàm ad limitandam dispositionem, præstaréque hunc sensum; etiamsi electio excommunicati scienter facta sit irritanda est. Etenim quando electores excommunicationis ignari elegerunt excommunicatum, electio irritanda est ob surreptionem. At cùm conscij communicationis elegerunt, non videbatur electio defectum habere ob quem irritanda esset, ideóque opus fuit Pontificis dispositione. Deinde hæc electio non cassatur in pœnam peccati ab electoribus commissi, sed quia electus inhabilis est ad vsum, ad quem per beneficium assumitur, vt cōstat ex illis verbis textus. Si scienter electus fuerit eius electio est irritanda, pro eo quòd assumitur ad susceptionem eorum, à quorum perceptione à sanctis Patribus priuatus est. Quæ ratio probat electionem irritandam esse, tametsi ex parte electi se teneat ignorantia; quia esto electus suæ excommunicationis ignarus fuerit, nullúmque peccatum commiserit beneficium acceptans, attamen excommunicatione manifestata à sacramentorum participatione priuatus est, & consequenter beneficij electio irritanda venit. Vti expressè docent Glossa *in dicto cap. si celebrat*, verbo *scienter*. Hostiens. *in sum. lib.* 5. *tit. de clerico excommunic. ministr.* §. *qualiter puniatur, num.* 3. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 3. *num.* 3. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 22. *num.* 24.

19. Cæterùm etsi prædictæ sententiæ probabiles sint, probabilius existimo quod tradit Glossa *in dicto cap. si celebrat.* verbo *scienter in fine.* Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 3. *num.* 5. nempè electionem irritandam esse, si facta sit de excommunicato suæ excommunicationis conscio, secùs si facta sit de ignaro suæ excommunicationis, siue electores sciuerint, siue ignorauerint excommunicationem; quia stante ignorantia excommunicationis in electo, esto in re priuatus sit sacramentorum participatione, ab ea participatione ob ignorantiam excusatur. Meritò ergo sustineri electio debet, si electus suæ excommunicationis ignarus fuit: cùm ratio textus ob quam decidit electionem irritandam esse non adæquatè procedat. Et ex his soluitur fundamentum secundæ sententiæ. Ad fundamentum primæ, respondeo electionem excommunicati ad beneficium esse electionem personæ indignæ, & inhabilis quoad licitum vsum, non tamen quoad valorem, valor enim electionis subsistit, dum à iudice non infirmatur.

20. Porrò electores eligentes hunc excommunicatum ad beneficium etiam scienter nullam pœnam incurrunt; quia nullibi statuta est. Nam licèt Glossa *in dicto cap. si celebrat*, verbo *scienter, in fine*, videatur affirmare sic eligentes suspensos esse per triennium, & inhabiles factos ad electionem, iuxta textum *in c. cum in cunctis, c. scriptum in fide de Electione*, verius est prædicta prædicta pœna non affici, quia textus *in cap. cum in cunctis.* & *cap. scriptum* loquuntur de eligentibus indignum ob defectum scientiæ, honestatis morum, & ætatis; quæ dispositio extendi non debet ad eligentes indignum ob minorem excommunicationem; cùm hæc indignitas facilè auferri possit, & beneficij collationem non reddat ipso iure nullam, vt benè aduertit Suar. *disp.* 24. *sect.* 2. *circa finem.* Auila 2. *p. cap.* 6. *disp.* 12. *dub.* 4.

21. Quoad absolutionem huius censuræ attinet absoluere potest in foro externo qui in eo iurisdictionem habet. At in foro pœnitentiæ Episcopus, Parochus, & proprius sacerdos absoluere potest, vti notant Doctores. Siluest. verbo *absolutio* 1. *num.* 3. & verbo *excommunicatio* 4. *num.* 2. Sotus *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. *concl.* 1. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 28. *num.* 1. Couarruu. *cap. alma* 1. *p.* §. 12. *num.* 6. Sayrus *lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 7. Suar. *disp.* 24. *sect.* 4. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 17. *in fine.* Et deciditur expressè *cap. nuper de sententia excommunicat.* §. *in secundo verò casu.* Nomine proprij sacerdotis non solùm intelligi debet qui iurisdictionem ordinariam habet vti parochus, sed etiam qui delegatam, iuxta textum *in c. omnis vtriusque sexus de pœnitent. & remissionib.* quia verè est proprius sacerdos, vt docuerunt Suar. *disp.* 24. *sect.* 4. *n.* 2. Sayrus *lib.* 2. *de excommunicat. cap.* 23. *num.* 10. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 17. *num.* 265. Bonac. *disp.* 2. *de excommunicat. quæst.* 3. *num.* 15. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 3. *num.* 6. & alij. Ex quo fit delegata alicui sacerdoti potestate absoluendi à peccatis, & pœnitentiæ sacramentum ministrandi censetur concessa facultas ab hac excommunicatione absoluendi, vtpote quæ absolutioni peccatorum præmittenda est; concesso enim vno & alterum sine quo commodè illud vnum præstari nequit concessum

censetur.

censetur, argum. *cap. præterea de officio delegati*. & *leg. 2. de iurisdict. omn. iudic.*

Quinimo parochus etiamsi sacerdos non sit poterit ab hac excommunicatione absoluere; quia hæc absolutio non est actus ordinis, sed iurisdictionis, quæ parocho non sacerdoti competit. Et licèt in *dicto cap. nuper* expressè dicatur hanc absolutionem præstandam esse à proprio sacerdote, id dictum est, non quia necessarium, sed quia frequentius parochus est sacerdos, sicut etiam sub nomine Episcopi non solùm consecratus, sed etiam non consecratus, & qui iurisdictionem quasi Episcopalem habet intelligitur. Sicuti tradit Hugolin. *tab. 3. de censur. cap. 4. §. 2. n. 2.* Sayrus *lib. 2. de excommunic. cap. 23. num. 7.* Suar. *disp. 24. sect. 4. num. 4.* Filiucius *tract. 13. cap. 7. q. 6. num. 140.* Bonac. *disp. 2. excommunicat. q. 3. num. 14.*

22. Difficultas autem est, an simplex sacerdos, qui solùm à venialibus potest absoluere, absoluere possit ab hac excommunicatione? Affirmat Nauarr. *cap. 27. num. 25. & num. 39.* & *in cap. placuit num. 25 de pœnitent. dist. 6.* Alfonsus Viuald. *in suo candelab. 2. p. tract. de excommunic. num. 12.* Tolet. *lib. 1. sum. cap. 17. num. 7.* Inclinat Tabiena verbo *absolutio 2. num. 5.* Armilla *num. 38.* Felin. *cap. à nobis de exceptionib.* Gaspar Hurtado *disp. 16. de excommunicat. difficult. 2. in fine.* Mouentur; quia hæc excommunicatio regulariter ob culpam venialem contrahitur, ergo potens à culpa veniali absoluere, videtur ab hac excommunicatione absoluere posse; cùm hæc absolutio peccatorum absolutioni præmittenda sit. Et hæc ratio probat hanc absolutionem à simplici sacerdote concedi posse, tametsi absoluendus peccatis mortalibus affectus sit, vel illa excommunicatio ob culpam mortalem fuerit contracta, vti placuit Felino, Armillæ, & Hurtado *locis citatis.* Quando autem excommunicatio minor ob culpã venialem incursa est, neque excommunicatus vllo peccato mortali grauatur (inquiunt Nauarr. & Tolet.) simplex sacerdos censendus est proprius sacerdos illius excommunicati, cùm possit eum absoluere à vinculo, quo ligatus est.

23. Sed contrarium longè probabilius est, simplicem inquam sacerdotem non habere potestatem absoluendi ab hac censura, vti colligitur ex *dicto capite nuper.* vbi interrogatus Pontifex; an simplex sacerdos ab hac censura absoluere possit, respondit absoluere posse Episcopum proprium, vel sacerdotem proprium. Ergo manifestè indicauit simplicem sacerdotem nullam potestatem habere; aliàs non exprimeret proprium Episcopum, vel sacerdotem; cùm ab alieno Episcopo, vel sacerdote hæc absolutio obtineri posset. Ratio verò est: quia hæc absolutio cùm ab absolutione à peccatis distincta sit, pertineátque per se ad iurisdictionem contentiosam, nemini competere potest, nisi ei à iure, vel ab homine iurisdictionem habente concedatur. Atqui simplici sacerdoti nullibi hæc potestas reperitur concessa. Nam in *cap. nuper.* non alieno sacerdoti, sed proprio conceditur, proprius autem sacerdos est qui à quibuscunque peccatis sibi subditum absoluere per se potest, non verò qui tantuùm potest à peccatis venialibus. Neque ex eo quòd sacerdoti simplici concessa à iure sit potestas à peccatis venialibus absoluendi, inferri debet posse ab hac excommunicatione ob peccatum veniale incursa absoluere; quia vt dixi, latè differt hæc absolutio censuræ ab absolutione à peccatis; aliàs qui posset à mortalibus absoluere, posset etiam ab excommunicatione maiori ob eorum causam incursa, quod non est dicendum. Atque ita post alios antiquiores defendit Caiet. *in sum.* verbo *absolutio, in fine*, & verbo *excommunicatio minor.* & *t. 1. opuscul. tract. 7. q. 7. vnica, vers. ad 2.* Couarruu. *cap. alma 1. p. §. 11. num. 7.* Sotus *in 4. d. 22. quæst. 2. art. 3. vers. tertium ergo membrum.* Henriq. *lib. 13. cap. 18. num. 5.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 23. num. 9.* Hugolin. *tab. 3. cap. 4. §. 5. num. 1.* Suar. *disp. 7. de censur. sect. 4. num. 17.* Coninch. *disp. 14. dub. 17. in fine.* Auila *2. p. c. 7. disp. 1. dub. 1.* Filiucius *tract. 13. cap. 7. quæst. 3.* Bonac. *disp. 2. excommun. q. 3. num. 15.* Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 3. in fine.* & alij apud ipsos.

24 Quoad formam absolutionis ab hac censura nulla est determinata; sed illa sufficit, quæ voluntatem absoluentis exprimit. Satisfationem, seu cautionem iuratoriam præstare, aliásque cæremonias adhibere etiam in foro externo necessarium non est. Vti ex communi sententia docuerunt Siluest. verbo *absolutio 3. n. 5.* Sotus *in 4. d. 22. quæst. 2. art. 3. vers. tertium ergo membrum.* Hugolin. *tab. 3. cap. 12.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 23. in fine.* Suar. *disp. 24. sect. 4. ad finem.* Filiucius *tract. 13. cap. 7. q. 8. num. 143.* Bonac. *disp. 2. de excommunicat. q. 3. in fine*, & alij.

DISPVTATIO III.

De excommunicationibus tam in corpore iuris; quàm extrà contentis.

EX hac Disputatione præcedens Disputatio de excommunicatione lucidior erit. Variæ sunt excommunicationes tam in corpore iuris, quàm extra contentæ. Sed quia inter eas præcipuum locum obtinent quæ feria 5. in Cœna Domini promulgantur, quæque appellantur excommunicationes bullæ Cœnæ Domini, ea de causa ab ipsis exordium sumimus.

Nota Lector ea quæ tota ferè hac Disputatione dicentur, intelligentia esse pro locis in quibus bulla Cœnæ vigorem habet, non autem pro regnis aut Prouinciis vbi non est recepta. Neque enim Theologi est augere priuilegia Regnorum, nec ea imminuere.

PVNCTVM I.

Præmittuntur aliqua notabilia, pro clariori bullæ Cœnæ Domini intelligentia.

1 *Aduersus quamcumque personam proferentur hæ excommunicationes.*

2 *Vt firmitatem habeant nihil ampliùs requiritur, quàm earum authentica publicatio.*

3 *Durant quousque alij bullæ processus expediantur.*

4 *Appellari possunt excommunicationes partim à iure, partim ab homine.*

5 *Hæ excommunicationes non multiplicantur, ex eo quòd à Pontifice in hac bulla, vel in corpore iuris sint insertæ.*

6 *Si casus aliquis omittatur in noua bulla, qui fuit in antiqua contentus eo ipso desinit obligare.*

7 *Priuilegia reuocata in vna bulla, si in sequenti non reuocentur, de nouo subsistunt.*

1. HAs excommunicationes ipso facto latas summus Pontifex profert, & promulgat feria V. in Cœna Domini, & ob hanc causam excommunicationes bullæ Cœnæ sunt appellatæ. Profert autem aduersus quamcunque personam fidelem violantem præcepta ibidem contenta. Tum vt fides integrè seruetur, tum vt seruetur vnio fidelium inter se cum Christo, eiúsque Vicario.

2. Vt autem prædictæ excommunicationes firmitatem habeant nihil ampliùs requiritur, quàm earum authentica publicatio: nam esto processus contra determinatam personam fieri non possit absque illius citatione, vtpote cui ius defensionis est concessum. Secùs verò de processu, seu constitutione, vel præcepto generaliter lato contra futurum delinquentem; quia à nemine eius efficacia impediri valet. Vti notauit Sayrus *lib. 3. thesauri casuum conscientiæ*, vbi de particular. excommunicat. *cap. 3. num. 4.* Bonac. *t. 3. de censur. q. 1. pun 3. circa finem.*

3. Durant verò prædictæ excommunicationes, quousque alij bullæ processus expediantur, vt constat ex illis verbis bullæ circa finem: Volentes nostros processus, ac omnia, & quæcunque his litteris contenta, quousque alij huiusmodi processus à nobis, aut à Romano Pontifice pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, suósque effectus omnino sortiri. Ex quo fit manifestè mortuo Pontifice adhuc prædictas excommunicationes subsistere.

4. Hinc inter Doctores orta est controuersia; an hæ excommunicationes appellandæ sint latæ à iure, vel ab homine? Nam Siluest. verbo *excommunicatio 7. num. 76. vers. triges. primo.* Nauarr. *man. latino in explicat. bullæ Cœnæ Domini num. 21.* & *cap. 23. num. 23.* Viuald. *in explicat. bullæ, clausula volentes, &c.* Salas *de legib. disp. 1. sect. 9. num. 62.* Bonacina aliis relatis *t. 3. de censuris in particulari disp. 1. quæst. 1. pun. 5. num. 2.* censent censuras à iure appellari debere; eo quòd mortuo conditore non extinguantur, & ad perpetuam rei memoriam promulgentur & in in vi constitutionis. Econtrà Sotus *in 4. d. 22. quæst. 2. art. 3.* Tolet. *lib. 1. sum. cap. 18.* Becan. *tract. de fide. cap. 15. quæst. 8. num. 6.* Suar. *disp. 21. de censur. sect. 1. num. 2.* & alij affirmant censuras ab homine latas appellandas esse, eo quòd pro tempore determinato ferantur, scilicet noui bullæ processus promulgentur, cessentque ea publicatione facta absque vlla reuocatione.

Sed quæstio est leuis momenti, & potiùs de nomine, quàm de re, cùm constet ob mortem Pontificis prædictas excommunicationes vim suam non amittere; cessare tamen absque vlla reuocatione ab eo puncto, quo noui processus fuerint publicati. Placet tamen sententia Sayri *lib. 3. thesauri casuum conscientiæ*, vbi de particularib. excommunicationib. *c. 1. num. 18.* Reginaldi *in praxi lib. 9. num. 230.* prædictas excommunicationes neque esse propriè à iure, cùm non sint perpetuæ ex se, sed absque vlla reuocatione cessent noua bulla expedita; neque esse propriè ab homine, cùm mortuo conditore non expirent. Sed esse medias inter sententias à iure, & ab homine latas, & de vtrarúmque natura participare. Neque obest latas esse ad perpetuam rei memoriam; quia ea verba apposita sunt non ad concedendam bullæ firmitatem perpetuam, sed ad excitandam perpetuam illius memoriam. Minus obest vsus vocis constitutionis, quæ communis est tum sententiis à iure, tum ab homine latis. Præterquam quòd in principio bullæ hæc constitutio processus annalis appelletur.

5. Ad extremum duo aduertenda sunt. Primùm has excommunicationes non multiplicari; eo quòd à summo Pontifice in hac bulla expediantur, sintque in corpore iuris insertæ; quia res præcepta diuersa non est, sed eadem, & sub eodem fine, idcóque nullum est fundamentum, ex quo multiplicatio sumi possit, sicuti rectè notarunt Nauarr. *cap. ita quorundam de Iudæis notab. 11. in gloss. vlt. num. 4. & 37.* Suar. *de censur. disp. 21. sect. 1. num. 3.* Reginald. *lib. 9. praxi num. 228. ad finem.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 1. quæst. 1. pun. 5. num. 3.*

6 Secundò aduerte, si in noua bulla expedita casus aliquis omittatur in antiqua bulla contentus, eo ipso ex vi bullæ nullam inducit obligationem, illam tamen inducet, si in corpore iuris fuerit contentus; quia esse casum expressum, vel omissum in bulla non variat iuris dispositionem. Vti docuerunt Nauarr. *dicto notab. 11. num. 25.* Sayrus *de particul. excommunic. lib. 3. cap. 2. num. 5.* Reginald. *lib. 9. praxi num. 228.* Bonac. *t. 3. disp. 1. q. 1. pun. 5. num. 4.* Quod intelligendum est, quando ius illud seclusa bulla vim suam obtinebat: secùs si reuocatum esset; quia stante reuocatione ex vi bullæ robur accipere non potest, nisi dum in bulla fuerit renouatus. Excipit autem Sayrus *lib. 3. thesauri casuum, cap. 2. num. 5.* Nisi ius illud antiquum consuetudine abrogatum fuerit; nam hæc abrogatio noua bullæ expeditione, in quo prædictum ius continetur cessat, & consuetudo iuri antiquo derogans interrumpitur. Qua interruptione posita obligatio iuris antiqui succedit, tametsi in expeditione noua bullæ ius illud fuerit omissum; sed hæc exceptio difficultate non caret. Fateor namque prædictam consuetudinem interrumpi eo tempore, quo bullæ obligatio durat. Sed quia hæc interruptio non est sufficiens ad nouam consuetudinem introducendam, integréque antiquam derogandam; sed solùm pro tempore, quo bullæ obligatio permanet; ea de causa ius antiquum consuetudine reuocatum firmitatem obtinere nullatenus potest.

7. Quod si aliqua priuilegia fuerint in bulla reuocata, quorum reuocatio in subsequenti bulla omissa fuerit; etsi Sayrus *dicto cap. 2. num. 5.* censeat valdè probabile reuiuiscere, & robur accipere, ac si nunquam fuerint reuocata, maximè si in iure communi dicta priuilegia fuerint inserta: oppositum existimat Bonac. *disp. 1. de censur. in part. q. 1. punct. 5. num. 3* quia prædicta reuocatione illud priuilegium extinctum est, & priuilegium semel extinctum non reuiuiscit absque noua illius concessione. Quare etsi reuocatio cesset; quia non adest noua priuilegij concessio, priuilegium denuò robur accipere non potest. Sed responderi à Sayro posset priuilegium illud reuocatione bullæ non esse absolutè extinctum, sed solùm suspensum, dum reuocatio bullæ vim suam obtinet. Etenim priuilegium illud non alia ratione extinguitur, quàm reuocatione, quæ in bulla continetur. At reuocatio bullæ non est absoluta, sed quousque noua bulla expediatur. Ergo vsque ad illud tempus priuilegium reuocat, illo verò tempore accedente reuocatio cessat, & priuilegium subsistit.

PVNCTVM II.

Expenditur excommunicatio in priori bullæ clausula contenta aduersus hæreticos, & schismaticos.

1 *Numerantur personæ, aduersus quas summus Pontifex in hac clausula excommunicationem*

nicationem pronunciat.
2 *Qui sint haeretici in hac clausula excommunicati.*
3 *Assensus, seu dubitatio interior, si aliquo signo manifesto non declaretur huic excommunicationi non subiacet.*
4 *Qui sint haereticorum credentes in hac clausula excommunicati.*
5 *Qui sint haereticorum receptatores huic excommunicationi subiecti.*
6 *Qui haereticorum defensores.*
7 *Qui schismatici.*

1. IN priori clausula Bullæ aduersus varias personas summus Pontifex excommunicationem fert. Primò aduersus hæreticos cuiuscunque sectæ. Secundò contra eorum credentes. Tertiò, contra eorum receptatores. Quartò, contra eorum fautores, & generaliter contra quoslibet illorum defensores. Quintò, contra eos qui hæreticorum libros hæresim continentes, vel de religione tractantes sine authoritate nostra, & sedis Apostolicæ scienter legunt, retinent, imprimunt, seu quomodolibet defendunt ex quauis causa publica, vel occulta, quouis ingenio, vel colore. Sextò aduersus Schismaticos & eos qui se à nostra, & Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.

2. Primò in hac clausula excommunicantur hæretici. Hi verò sunt qui pertinaciter credunt aliquid nostræ religioni, & fidei Catholicæ contrarium, vel de eo pertinaciter dubitant: iuxta textum in *cap. 1. de Hæreticis. & cap. 1. de summa Trinit. & fide Catholica.* Adesse autem debet pertinacia ex *textu in cap. dixit Apostolus. Cap. qui in Ecclesia. 24. q. 3.* Quæ in eo sita est, vt firmiter credas, vel dubites de veritate illius, quod ab Ecclesia docetur. vti notauit Melchor Cano, *lib. 12. de loc. Theolog. cap. 6. circa 4. argum.* Sayrus *lib. 3. thesauri casuum conscientiæ, cap. 4. à n. 15.* Vazq. 1. 2. *disp. 26. cap. 4.* Bonac. *t. 3. de excommunicat. in particulari. disp. 1. q. 2. pun. 1. num. 1.* & latè diximus *tract. 4. de fide. disp. 3. punct. 2. per totum.*

3. Hic autem assensus, seu dubitatio si purè interior sit huic excommunicationi non subiicitur, neque etiamsi purè sit exterior absque animo recedendi à fide; quia excommunicatio fertur aduersus eos, qui voluntariè à fide exteriùs recedunt. Vti pluribus firmaui *dicta disp. 3. de fide. pun. 2. à num. 16. & pun. 3. ab initio.* Et tradunt vltra *ibi* relatos Tolet. *lib. 1. sum. cap. 18. num. 5.* Sayrus *lib. 3. thesauri casuum conscient. cap. 4. num. 13. & 21.* Ioann. Chapeauilla *tract. de casib. reseruatis. 2. p. cap. 1. q. 1.* Azor *t. 1. instit. moral. lib. 3. c. 10. q. 3.* Bonac. *t. 3. de excommunicat. bulla, disp. 1. q. 2. pun. 1. num. 2.* Quinimo satis probabile est immunem ab excommunicatione esse qui esto interius à fide recesserit verbis, vel factis tantùm ambiguis, & indifferentibus suam hæresim manifestauerit; quia ea non est sufficiens hæresis manifestatio, cùm ex vi illius nec ab Ecclesia reputari, indicarive possit hæreticus, vt aduertit Lessius *lib. 2. de iustit. cap. 12. dub. 8. num. 128.* Bonac. *dicta disp. 1. q. 2. punct. 2. num. 4.* Alfons. Viuald. *in exposit. bulla Cœnæ n. 2. & 3.* Sayrus *lib. 3. de excomm. particular. cap. 4. num. 26.* Vide quæ diximus *d. pun. 3. per totum.*

4. Secundò excommunicantur hæreticorum credentes; hi namque sunt qui eorum erroribus siue in particulari, siue in communi assentiuntur signo aliquo manifesto. Vt pluribus probaui *dicto tract. 4. de fide. disp. 3. punct. 4. num. 1.* Et tradit vltra *ibi* relatos Archidiacon. *in cap. quicunque de Hæreticis, lib. 6.* Paludan. *4. dist. 13. q. 3. art. 1. concl. 7.* S. Antonin. *3. p. tit. 25. cap. 4. §. fin.* Siluest. verbo *heresis. 1. num. 10. q. 7.* Sayrus *lib. 3. de censuris in part. cap. 5. num. 1.* Bonacina *t. 3. de excommunicat. in particulari, disp. 1. q. 2. pun. 3.* Et probat textus in *cap. excommunicatos. §. credentes, de sententia excommunicat.* Et *cap. excommunicamus. § fin. eodem tit.* Hi credentes etiam confusè verè hæretici sunt; quia hæretici errores amplectuntur, & sub excommunicatione aduersus hæreticos lata comprehensi erant; attamen maioris claritatis gratia expressi sunt. Vti notarunt Archidiacon. *in cap. quicunque de Hæreticis in 6.* Paludan. *in 4. d. 13. q. 3.* Siluest. verbo *heresis. 1. §. 10.* Suar. *disp. 21. de censur. sect. 2. num. 6.* Tolet. *lib. 1. sum. cap. 18. à n. 5.*

5. Tertiò fertur excommunicatio aduersus hæreticorum receptatores. Diceris autem hæretici receptor, si animo occultandi hæreticum recipias, ne à iudicibus capiatur, néve hæreticorum pœnas luat. Neque ab hac pœna excusaris; eo quòd titulo consanguinitatis, vel amicitiæ hæreticum recipias, si ea receptio in hæresis fauorem cedat. Vti probaui *dicto tract. 4. de fide. disp. 3. pun. 5. num. 9.* Aliàs raró, vel nunquam defensor, vel receptator hæretici in excommunicationem incideret; cùm rarò ad has actiones moueatur, vt ipse hæreticus in hæresi perseueret, sed ob debitum amicitiæ, vel consanguinitatis, aut similis. Atque ita docent vltra *ibi* relatos Cardinal. Tolet. *in explicat. bulla cœnæ. §. 1.* Sayrus, *lib. 3. thesauri casuum, cap. 5. num. 3.* Neque opus est ad hanc excommunicationem incurrendam, quod hæreticum denunciatum recipias, satis enim est si notoriè hæreticus sit; quia hæc pœna non in fauorem excommunicationis, sed in detestationem hæresis apposita est. Vti docui *dicto tract. de fide. disp. 3. punct. 5. num. 4.* Et vltra *ibi* relatos docent Quard. *in canon. 1. q. 3. vers. secunda sententia.* Filliuc. *tract. 16. cap. 2. q. 5. num. 36. & 39.* Bonacina *t. 3. de censur. in particul. disp. 1. q. 2. p. 3. in fine.* Neque item est opus, vt pluries hæreticum recipias, satis enim est si semel receperis. Nam esto nomen *receptor* in sua propria significatione frequentiam significet, iuxta stylum tamen curiæ vsu, & consuetudine receptum ex vnica receptione receptor iudicaris; quia hæc sufficit vt hæreticus pœnas hæresis euitet: Fauétque lex *1. ff. de receptatorib. & leg. congruit. ff. de officio Præsidis. & leg. fin. Cod. de his qui latrones occultauerunt:* & notaui *dicto pun. 5. num. 4.* & vltra *ibi* relatos pluribus firmat Sayrus *lib. 3. thesauri casuum. cap. 5. num. 3.* Quod verò aliqui Doctores, vt Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 10. num. 9.* Farinacius *de heresi q. 181. num. 102.* Bonac. *disp. 2. de fide. q. 5. pun. 3. num. 2. & t. 3. de censuris in particulari, disp. 1. q. 2. pun. 3. n. 3.* Filliucius *tract. 16. cap. 2. num. 30.* censent receptatorem excusari ab excommunicatione, si de facto consecutus non est quod media receptione optabat; eo quòd hæreticus fuerit à iudicibus captus, quia hæc receptio in tantùm sub excommunicatione prohibetur, in quantum in fauorem hæretici occultandi, & eximendi à punitione cedit; mihi probatum non est, *tract. 4. de fide, disp. 3. pun. 5. num. 11.* sicuti nec Suar. Graffis, & Sayro *ibidem* relatis: quia saltem eo tempore quo hæreticum recipis, & media receptione impedis, ne à iudicibus capiatur, tua receptio in hæresis fauorem cedit, tametsi postmodum effectus cesset hæretico capto.

6. Quartò excommunicantur hæreticorum defensores, hi nempe qui hæreticum quatenus talis est, vel eius errores defendunt. Ex qua defensione fit hæreticum in sua hæresi perdurare. Quibus autem modis hæc defensio contingat explicui *dicto tract. 4. de fide disp. 3. pun. 5. à num. 8.* Et tradit vltra *ibi*

ibi relatos Sayrus *lib.* 3. *de excommunicat. in particul. cap.* 5. *num.* 9.

Quintò fertur excommunicatio aduersus hæreticorum libros legentes, tenentes, imprimentes, aut quomodolibet defendentes. De qua excommunicatione, & qualiter intelligenda sit latè dixi *tract.* 4. *de fide disp.* 2. *pun.* 10. *per totum*, neque aliquid noui addendum occurrit. Et *ibi* dictis consentit Sayrus *lib.* 3. *thesauri casuum conscientiæ, cap.* 5. *à n.* 11. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *q.* 2. *pun.* 4. *per totum.*

7. Sextò excommunicantur in prædicta clausula bullæ schismatici, nempe qui se à Romani Pontificis obedientia subtrahunt, vel recedunt: quam excommunicationem latè explicui *tract.* 6. *de charitate, disp.* 4. *pun.* 5. *& 6.* Vide Sayrum *lib.* 3. *thesauri casuum, cap.* 5. *à n.* 18. Bonacinam *t.* 3. *de censur. in particular. disp.* 1. *q.* 2. *pun.* 5. *per totum.*

PVNCTVM III.

Explicatur secunda excommunicatio bullæ cœnæ de appellantibus ad futurum Concilium.

1 *Statuitur clausula excommunicationis.*

2 *Quæ sint personæ aduersus quas hæc excommunicatio feratur.*

3 *Appellatio debet esse à mandatis, & sententiis summi Pontificis, quatenus talis est.*

4 *Plures censent appellãtes ab ordinationibus Pontificis quatenus princeps temporalis est, huic excommunicationi subiici.*

5 *Contrarium non videtur probabilitate carere.*

6 *Appellantes ad Concilium generale præsens, vel Prouinciale futurum, non videntur hac excommunicatione ligari.*

7 *Excommunicantur vltra appellantes qui eis auxilium, vel fauorem præstiterint.*

8 *Sub præstantibus fauorem consulentes non comprehenduntur.*

9 *Collegia, capitula, aliæque vniuersitates appellantia ad futurum vniuersale Concilium, vel appellationi auxilium præbentia interdicti pœna ligantur.*

10 *Approbantes appellationem non subiiciuntur huic excommunicationi.*

1. HÆc excommunicatio fertur aduersus omnes, & singulos cuiuscunque status, gradus aut conditionis fuerint, qui ab ordinationibus, seu mandatis Pontificis ad vniuersale futurum Concilium appellauerint: necnon eos, quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit. Vniuersitates verò, collegia, & capitula quocunque nomine nuncupentur interdicuntur. Hæc excommunicatio priùs lata fuit à Pio II. anno 1459. Kalend. Februar. in bulla incipiente *Execrabilis*, quæ est tertia eiusdem in ordine bullarij, quámque Iulius II. in extrauag. *suscepti regiminis* confirmauit, & extendit contra Reges, Cardinales, Communitates, & Parlamenta, & contra omnes ad hoc præstantes consilium, auxilium, vel fauorem etiam indirectè, vti tradunt Sikest. *excommunicatio* 7. *in fine.* Caietan. *eodem cap.* 25. Martin. de Ledesma 2. *p.* 4. *q.* 26. *art.* 1. Sayrus *lib.* 3. *thesauri casuum conscient. cap.* 6. *num.* 3. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 4. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 11.

2. Personæ igitur aduersus quas hæc excommunicatio fertur sunt omnes, & singuli cuiuscunque gradus, & conditionis existant, qui ab ordinationibus, seu mandatis Pontificis ad futurum Concilium generale appellauerint, vel appellationi auxilium, vel fauorem præstiterint. Communitates verò appellantes, seu auxilium, vel fauorem appellantibus præstantes interdicuntur.

3. Appellatio autem debet esse ab ordinationibus, seu mandatis summi Pontificis, hoc est ab eius sententiis, præceptis, legibus, censuris, & pœnis specialiter, vel generaliter latis; quia hæc omnia nomine ordinationis, vel mandati comprehenduntur. Vt notauit Hugolin. *de censur. Papæ reseruatis.* 2. *p. cap.* 1. *vers. quinto.* Duard. *lib.* 2. *in canon.* 2. *quæst.* 7. *num.* 6. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 3. *pun.* 2. *num.* 2. Neque opus est mandatum esse iustum, vt sic appellans in excommunicationem incidat; nam siue mandatum, & ordinatio iusta sit, siue iniusta si ab ea appelles excommunicatione innodaris; quia iniustitia mandati non impedit iniuriam appellationis. Nam cùm appellatio sit de minore iudice ad maiorem prouocatio. Vt tradit Glossa ab omnibus recepta in *cap. non putamus*, verbo *officiali de consuetud. lib.* 6. appellans ad futurum concilium esto appellatio à mandato iniusto sit; manifestè denotat Pontificem concilio esse inferiorem, quod est à veritate alienum, iniuriámque grauem Pontifici irrogat, ac proinde excommunicatione iustissimè innodatur, vti tradit Suar. *de censur. disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 15. Reginald. *lib.* 9. *num.* 263. *ad finem.* Et aliis relatis Bonac. *disp.* 1. *de censur. bullæ cœnæ q.* 3. *num.* 10.

4. Sed an appellantes ab ordinationibus, seu mandatis Pontificis non qua Pontifex est, sed qua est princeps temporalis hac excommunicatione ligentur? Difficultate non caret. Nam affirmatiuam partem teste Bonac. *t.* 3. *de censur. in particul. disp.* 1. *q.* 3. *pun.* 2. *num.* 3. videntur Doctores communiter approbare, cùm huius distinctionis non meminerint, sed absolutè affirmauerint appellantes à mandatis Pontificis ad futurum concilium hac innodari excommunicatione. Et probari potest, quia Pontifex ob iniuriam sibi factam in hac appellatione excommunicationem profert. At hæc iniuria Pontifici irrogatur per appellationem à quocunque illius mandato; siquidem illum esse inferiorem, & subditum concilio denotas. Ergo. Et confirmo Pontifex potest excommunicare non solùm appellantes à suis mandatis, vel ordinationibus quatenus Pontifex est, sed quatenus princeps temporalis. Sicuti excommunicat pyratas in suo mari Pontificio discurrentes. Ergo censeri debet ita factum esse. Tum quia id cedit in eius fauorem. Tum quia excommunicatio fertur contra appellantes absque vlla limitatione.

5. Verùm etsi prædicta sententia tenenda, & consulenda sit, contraria tamen sententia, scilicet solùm appellantes à mandatis Pontificis in causis spiritualibus, vel iis annexis excommunicari probabilitate non caret. Vti asseruit Bonac. *dicta. quæst.* 3. *pun.* 2. *n.* 2. & docuit absolutè Reginald. *lib.* 9. *sum. n.* 263. *vers. notandum.* Nam esto appellantes à mandatis Pontificis in causis temporalibus Pontifici iniuriam irrogent, si ipse in illis causis supremus princeps sit; at cùm id ex Pontificis munere nõ inferatur necessariò, siquidem potest in illis causis alteri principi subiectus esse, vtpote qui sub ea conditione dominium temporale concessit, non videtur sic appellantes

pellantes, & iniutiam per accidens inferentes voluisse comprehendere. Et confirmo: Pontifex in hac excommunicatione voluit coercere illorum temeritatem qui futurum concilium vt iudicem Pontifice superiorem prouocant, cùm tamen futurum concilium nunquam possit esse Pontifice quatenus Pontifex est superius. At futurum concilium, quinimo & princeps aliquis temporalis superior esse potest Pontifice, quatenus Pontifex dominus est temporalis. Ergo hęc appellatio hac excōmunicatione non interdicitur. Confirmo secundò, ex verbis bullæ: inquit enim Pontifex, Excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos & ab ordinationibus, seu mandatis nostris, ac Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad vniuersale futurum concilium appellantes. Quæ verba cùm formaliter, & propriè accipienda sint, intelligi debent de ordinationibus, & mandatis Pontificis quatenus Pontifex est, seu quatenus est Vicarius Christi, & Ecclesiæ gubernator, maximè cùm hæc constitutio pœnalis sit, quæ potiùs restringi, quàm extendi debet.

6. Dubium inquam est; an appellantes ad concilium generale præsens, vel ad prouinciale concilium futurum in prædictam excommunicationem incidant? Affirmat incidere Gambarupta *de excommunicat. bullæ, cap. 2. num. 11.* quia in hac appellatione eadem adest prohibitionis ratio; cùm eadem, imo grauior irrogetur iniuria Pontifici appellatione facta ad concilium præsens generale, & ad prouinciale futurum: ac si appelletur ad vniuersale futurum concilium, vbi autem eadem est ratio, eadem debet esse dispositio. Cæterùm satis probabile est prædictam appellationem huic excommunicationi non esse subiectam. Nam in legibus pœnalibus ob identitatem rationis non est extensio facienda ad casum sub verbis legis non comprehensum. Vt pluribus comprobaui *tract. 3. de legib. disp. 5. pun. 3. §. 4.* At sub appellatione ad futurum concilium vniuersale non continetur concilium vniuersale præsens, nec prouinciale futurum, cùm sint omnino distincta. Ergo appellationes ad hæc concilia prædicta excommunicatione non puniuntur. Neque obest eandem, vel grauiorem iniuriam hac appellatione Pontifici irrogari, ac irrogatur appellatione ad futurum vniuersale concilium; quia id solùm probat potuisse Pontificem prædictam appellationem excommunicatione punire, non tamen probat id voluisse de facto. Quod si roges, cur excommunicauit appellantes ad futurum concilium vniuersale, non verò appellantes ad concilium vniuersale præsens, vel futurum. Respondet optimè Sayrus *lib. 3. thesaur. casuum conscient. cap. 6. num. 4. in fine*, quia hæc appellatio frequentior est, eáque schisma in Ecclesia frequentiùs introducitur.

7. Vltra appellantes ad futurum vniuersale concilium excommunicat Pontifex eos, quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit. Requiritur ergo ad hanc excommunicationem incurrendam: tum vt auxilium, vel fauor appellationem antecedat, & illius causa sit, tum vt appellatio subsequatur. Nam quolibet ex his deficientibus non erit verum vi talis auxilij, vel fauoris appellatū esse. Sicuti relato Caietan. notauit Suar. *disp. 21. de censur. sect. 2. num. 16.* Nauarr. *cap. 27. num. 58.* Sayr. *lib. 3. thesauri casuum conscient. cap. 6. num. 6. initio.* Bonac. *t. 3. de censur. in particul. disp. 1. quæst. 3. p. 2. num. 8.*

8. Sub præstantibus fauorem consulentes comprehendit Sebastian. de Medecis *in sum. peccat. capit. tit. 9. q. 78. num. 13.* Nauarr. *cap. 27. num. 58.* Gambarupta *de excommunicat. bullæ, cap. 2. num. 10.* quia consilium est quidam fauor, & auxilium promouens consiliarium ad opus consultum præstandum, argum. *leg. quod fauore. Cod. de legib.* Sed oppositum rectius docuit Viuald. *in exposit. bullæ cœnæ. num. 18.* Sayrus *lib. 3. thesauri casuum conscient.* vbi de excommunicationib. specialib. *cap. 6. num. 6.* Reginald. *lib. 9. praxi. num. 263.* Suar. *disp. 21. sect. 2. num. 17.* Bonac. *t. 3. de censur. in particulari disp. 1. quæst. 3. pun. 2. num. 9.* Etenim sub auxilio, & fauore comprehendi non potest, partim quia nudum consilium excitat tantùm voluntatem consiliarij ad conuenientia operis proposita; auxilium verò, & fauor opus exequendum promouet: partim quia Pontifex quoties vult in sua constitutione consulentes comprehendere, illos exprimit, vt in aliis excommunicationibus huius bullæ videri potest: partim quia hæc excommunicatio lata est ad coercendos potentes, qui rarò consilio, & frequentiùs auxilio, & fauore opus à se optatum promouent. Verùm, esto consulentes appellationem sub hac excommunicatione Bullæ non comprehendantur, tamen sub excommunicatione reseruata lata à Pio II. in bulla incipiente *Execrabilis*, & confirmata à Iulio II. in Extrauag. *suscepti regiminis* comprehenduntur, vt benè annotarunt Viuald. Sayrus, & Bonac. *loc. alleg.* Quinimo in dicta constitutione Iulij II. excommunicantur decernentes, deliberantes, seu vocem dantes, & approbantes appellationem, quod optimè fieri potest, tametsi appellatio non subsequatur. Sicuti aduertit Bonac. *pun. 3. num. 9. in fine.*

9. Aduersus collegia, capitula, aliásque vniuersitates appellantia ad futurum vniuersale concilium, vel appellationi auxilium præbentia interdicti pœna ipso iure fertur. Nam cùm excommunicari non possint iuxta textum in *c. Romana de sententia excōmunic. in 6.* conueniens fuit, vt interdicto subiacerent. Neque ad hoc interdictum contrahendum opus est, vt omnes illius communitatis appellationi consentiant, vel auxilium præstent, sufficit si à maiore parte appellatum sit, vel auxilium appellationi exhibitum; eo enim ipso tota communitas interdicitur. argum. *cap. cum inter canonicos in princ. de electione*: & tradit Hugolin. *en explicat. huius censuræ. §. 1.* verbo *vniuersitates.* Duardus *ibi q. 7. num. 22.* Bonac. *t. 3. de censur. in part. disp. 1. quæst. 3. num. 11.* Quod si in prædicta communitate aliquis Episcopalis, vel Cardinalitiæ dignitatis existat, ab hoc interdicto eximitur, iuxta expressum textum in *cap. quia periculosum. De sententia excommunicat. in 6.* quia in hac pœna Episcoporum mentio facta non est, quod erat necessariò requisitum, vt Episcopus, vel Cardinalis prædictæ pœnæ subiacerent. Sicuti deciditur in *dicto cap. quia periculosum.* Secus est de pœna excommunicationis, si Episcopus, vel Cardinalis vt personæ singulares appellauerint, vel appellationi suo auxilio, vel fauore cooperati fuerint, vt rectè aliis relatis docuit Bonacina *dicta disput. 1. quæst. 3. p. 2. num. 12.*

10. Illud certum approbantes appellationem factam, vel præstantes auxilium, aut fauorem appellantibus post appellationem hac excommunicatione non ligari, quia verba legis solùm appellantes, & auxilium ad appellationem præstantes comprehendunt. Vt benè aduertit Suar. *disp. 21. sect. 2. n. 16.* Duard. *lib. 2. in exposit. huius censuræ, q. 7. n. 38.* Bonac. *t. 3. de excom. in p. disp. 1. q. 3. in fine.*

***

Pvnvctvm IV.

Expenditur excommunicatio tertia Bullæ aduersus piratas aut eorum receptatores, ac fautores.

1 *Statuitur textus ipsius Bullæ.*
2 *Nomine piratarum, cursariorum, aut latrunculorum eadem persona intelliguntur.*
3 *In præsenti solùm excommunicantur piratæ, cursarij, & latrunculi maritimi.*
4 *Negant plures opus esse aliquam deprædationem committi.*
5 *Contrarium probabilitate non caret.*
6 *Hæc deprædatio debet esse fidelibus catholicis irrogata.*
7 *Spoliantes infidelium nauim à Christianis assecuratam non subiiciuntur excommunicationi, etsi contrarium sit probabile.*
8 *Fautores, & receptatores piratarum eidem excommunicationi subiiciuntur.*
9 *Remigantes in his piratarum nauibus per se excommunicationi subiiciuntur, nisi ob graue periculum excusentur.*

1. Tertiò excommunicat, & anathematizat Pontifex omnes Piratas, Cursarios, ac latrunculos discurrentes per mare Pontificium præcipuè à monte Argentario, vsque ad Terracinas, ac omnes eorum fautores, receptatores, & defensores.

2. Nomine piratarum, cursariorum, ac latrunculorum maritimorum eædem personæ diuersis nominibus expressæ intelliguntur. Vt rectè aduertit Caiet. *in sum.* verbo *excommunicatio cap.* 18. Siluest. verbo *excommunicatio* 7. *num.* 55. *in excommunicatione* 20. *vers. primo dubitatur.* Tabiena *eodem* 5. *casu* 25. *vers. quarto.* Saytus *lib.* 3. *thesauri casuum conscientiæ, cap.* 7. *num.* 3. Graffis 1. *p. decis. lib.* 4. *cap.* 18. Nam Piratæ vulgò cursarij dicuntur, & lattones maritimi, qui si exiguo nauigio, & apparatu deprædentur parui piratæ, & latrunculi maritimi nuncupantur. Ad hanc tamen denominationem suscipiendam sufficit, si semel tantùm deprædentur, dummodò ex intentione huius deprædationis per mare discurrerint. Sicuti notauit Siluest. & Tabiena *loc. alleg.* Saytus *n.* 4. Cardinal. Toletus *in explicat. bullæ Cœnæ.* §. 2. Quapropter si ex alia causa, quàm deprædationis mare discurrerint, & casu deprædentur, etsi in foro externo piratæ censeantur, re vera Piratæ dici nequeunt, & excommunicationem contra piratas effugiunt. Vti tradit Sayr. *lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 6. Duard. *lib.* 2. *in explicat. huius censuræ quæst.* 8. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 4. *pun.* 1. *à num.* 5. Vnde qui indicto bello siue iusto, siue iniusto hostes deprædantur in hanc excommunicationem non incurrunt; quia non animo deprædandi, sed vindicandi, & puniendi hostes, séque ab illis defendendi deprædationem committunt. Vt benè aduertit Siluest. Tabiena, Tolet. *loc. alleg.* Sayrus *num.* 4. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 59. Suar. *disp.* 21. 2. 24. & 28. *ad finem.* Duard. *quæst.* 2. *num.* 5. Bonac. *d. disp.* 1. *quæst.* 4. *p.* 1. *num.* 4. & alij.

3. Olim omnes piratæ, & lattones maritimi excommunicabantur, vt constat ex bulla Martini V. relata à S. Antonino 3. p. *tit.* 27. *cap.* 71. & ex bulla Iulij II. Gregorij XIII. & Sixti V. At ex bullis Clementis VIII. & subsequentium Pontificum solùm excommunicantur piratæ, cursarij, & latrunculi maritimi qui mare Pontificium animo deprædandi discurrunt. Mare autem Pontificium censendum videtur quod ad Pontificem pertinet etiam mediatè ratione feudi, sicuti pertinet mare Thyrrenum, & Adriaticum, quod regnum Neapolitanum, Corsicam, Silicam, & Sardiniam attingit; vti notauit aliis relatis Bonac. *dicta disp.* 1. *quæst.* 4. *pun.* 1. *num.* 4. Econtrà verò discurrentes per mare sub alterius dominio constitutum, ibique deprædantes, etsi veri piratæ sint, in hanc tamen excommunicationem non incidunt; quia non comprehenduntur sub verbis Bullæ, ibi *mare nostrum discurrentes.*

4. Sed an opus sit aliquam deprædationem committere, vt dicti piratæ hanc excommunicationem incurrant? Doctores dissentiunt. Negat Tolet. *cap.* 20. *n.* 9. Reginald. *lib.* 9. *praxi num.* 265. Hugolin. *in exposit. bullæ cœnæ cap.* 3. §. 1. *num.* 1. Graffis 1. *p. decis. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 67. Duard. *in exposit. huius bullæ lib.* 2. *quæst.* 4. *n.* 2. Bonac. *t.* 3. *de excommunicat. in partic. disp.* 1. *quæst.* 4. *pun.* 2. Suar. sub dubio *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 19. Quia actio sub excommunicatione in his bullis prohibita est maritimus discursus animo deprædandi: aliàs si deprædatio, mutilatio, vel occisio necessaria foret; vti in bullis Iulij II. & Gregor. XIII. expressum erat, vt quid à tempore Clementis VIII. hæ actiones à Bullis expunctæ sunt?

5. Cæterùm probabilitate non caret Piratas in prædictam excommunicationem non incurrere, quousque aliquam ex dictis actionibus exerceant. Vti docuit Caietan. verbo *excommunicatio cap.* 18. Saytus *lib.* 3. *thesauri casuum conscient. c.* 7. *n.* 5. Et alij relati ab Hugolino *dicto cap.* 3. §. 1. Quia vsquequò latrocinium maritimum, occisionem, vel interfectionem committant, piratæ, & latrones maritimi nequeunt propriè nuncupari; quia piratæ, & latrones non ab intentione deprædandi, sed à deprædatione ex officio, & proposito facta denominationem recipiunt, teste Ambrosio Calepino *verbo* piratæ, *& seqq.* Quapropter verba illa Bullæ *mare nostrum discurrentes* apposita censenda sunt ad præcedentia, ita vt sensus sit: excommunicamus omnes piratas, cursarios, & latrunculos discurrentes mare nostrũ, id est qui mare nostrum discurrunt. Vnde cùm piratæ, cursarij, & latrunculi non sint ante deprædationem hac excommunicatione aduersus piratas lata non afficiuntur, tametsi eo animo discurrant. Quod verò Pontifices prædictas actiones mutilationis, occisionis, deprædationis in aliis antiquioribus expressas omiserint, id videtur factum; quia ea expressio necessaria non erat; siquidem expresso nomine piratæ satis subintelligabantur.

6. Hæc autem deprædatio ex maritimo discursu contingens, vt excommunicationem bullæ inducat debet esse fidelibus, & catholicis irrogata, non verò infidelibus, & hæreticis; quia non est credendum voluisse Pontificem infideles, & hæreticos Ecclesiam impugnantes sua excommunicatione protegere. argum. *cap. excommunicationi. De Raptorib.* sicuti notauit Cardin. Tolet. *in explicat. bullæ cœnæ.* §. 2. *in fine.* Saytus *lib.* 3. *thesauri casuum conscientiæ, cap.* 7. *in fine* Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 21. Viuald. *in exposit. bullæ num.* 30. Duardus *lib.* 2. *quæst.* 3. *num.* 2. Reginald. *lib.* 9. *praxi. num.* 270. Vnde ad decidendum, an inuadentes, spoliantésque nauim infidelium hac excommunicatione

nicatione afficiantur, inuestigandum est, an ex illa deprædatione fidelibus damnum conferatur; eo quòd merces in vtilitatem fidelium cessuræ ibidem sint repositæ; nam eo casu excommunicatione ligantur piratæ; quia verè est fidelibus deprædatio facta. Secùs verò, si nullum ex illa deprædatione damnum fideles patiantur. Vti contingit cùm merces à fidelibus abductæ & in iacturam fidelium ab infidelibus asportantur, auferuntur. Vt benè aduertit Bonac. *disp.* 1. *q.* 4. *p.* 1. *num.* 12.

7. At quia sæpè contingit infidelium nauim à Christianis assecurari, existimat Bonac. *dicta disp.* 1. *de censur. bulla q.* 4. *p.* 1. *n.* 13. spoliantes infidelium nauim à Christianis assecuratam in hanc excommunicationem incurrere; quia censendi sunt Christianos spoliare penès quos stat periculum rei assecuratæ. Idem affirmat *num.* 11. casu quo à principe Christiano securitatis priuilegium concessum esset; quia cedit ea deprædatio in damnum, & iniuriam Christiani Principis, fitque contra voluntatem, & intentionem summi Pontificis.

Sed contrarium in vtroque casu dicendum puto: fateor namque eam spoliationem in damnum Catholici Principis securitatem concedentis, & in iacturam fidelium assecurationem præstantium cedere. Sed quia huiusmodi damnum per accidens est, neque ex vi deprædationis infidelium necessariò secutum: ea de causa non videtur sufficiens ad excommunicationem hanc inducendam. Maximè cùm hæc excommunicatio non aduersus damnum inferentes Christianis, sed aduersus Christianos deprædantes statuta sit. At deprædantes nauim, & merces infidelium tametsi assecuratæ sint à Catholicis, dici non possũt Catholicos deprædari; cùm non deprædentur bona Catholicorum, neque ad Catholicos pertinentia. Ergo in hanc excommunicationem non incurrunt. Sic videntur sentire Duardus *lib.* 2. *in exposit. huius censura. q.* 5. *in respons. ad* 3. *argum.* Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 2. Filiucius *tract.* 16. *num.* 90. & alij.

Ex eo autem quòd piratarum nauim deprædaris (si hæc deprædatio in aliorum fidelium innocentium iacturam non cedit) nullatenus excommunicationem incurris. Tum quia piratarum deprædatio licita est, *Cap. si quis* 23. *q.* 3. Tum quia non est credendum velle Pontificem sua excommunicatione protegere eos in quos excommunicationem fert. Tum quia hostibus fidei æquiparantur ex Baldo *in authent. nauigia, Cod. de Furtis*, & notauit Bonacina *t.* 3. *de censur. in partic. disp.* 1. *q.* 4. *punct.* 1. *num.* 14.

8. Præter supradictos piratas, cursarios, & maritimos latrunculos excommunicat Pontifex in dicta clausula eorum fautores, & receptatores nempe eos, qui piratas recipiunt, ex quorum receptione ad deprædationem mouentur, quique piratas adiuuant in deprædatione. Tum deprædationi cooperando: tum bona deprædata retinendo, si ea retentio occasio sit nouæ deprædationis. Secùs verò si iam à deprædatione cessatum sit; quia eo casu ersi furti teneantur, non tamen fautores deprædationis dici possunt, cùm eorum actio deprædationem subsequatur, non antecedat. Vt benè notauit Bonac. *dicto t.* 3. *de censur. disp.* 1. *q.* 4. *punct.* 1. *in fine.*

9. Solent Doctores in præsenti disputare de remigantibus, seu inseruientibus his piratis, an excommunicationem incurrant? Communis resolutio est ea per se ligari: excusari tamen si absque graui corporis periculo, & iactura eam cooperationem omittere non possunt. Nam esto spectato iure naturæ obligati aliquando sint ab ea cooperatione abstinere, etiam cum graui corporis iactura, & vitæ periculo; attamen non est credendum velle Pontificem suis legibus, & censuris ad eam cessationem præstandam obligare: sicuti tradit Nauarr. *in cap. ita quorumdam de Iudæis, notab.* 11. *num.* 18. & *in manuali, cap.* 27. *num.* 63. Tolet. *in exposit. bulla cœna* §. 5. *in fine.* Saytus *lib.* 3. *thesauri casuum conscient. cap.* 7. *in fine.* Suar. *disp.* 21 *sect.* 2. *num.* 26. Bonacina *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 4. *p.* 1. *num.* 18.

PVNCTVM V.

Expenditur excommunicatio quarta aduersus surripientes naufragantium bona.

1 *Adducitur textus Bullæ, & referuntur alij ex iure, vbi hæc excommunicatio fertur.*
2 *Quæ sit materia huius excommunicationis.*
3 *Quælibet surreptio siue clandestina, siue manifesta, impetu, & vi illata huic excommunicationi subiicitur.*
4 *Quæ quantitas necessariò surripienda sit ad hanc censuram incurrendam.*
5 *Debet esse surreptio in mari contingens, aut in eius littore.*
6 *Bona surripienda iactata esse debent in mare, vel in littus.*
7 *Item debent esse iactata intentione ea recuperandi.*
8 *Item debent esse bona Catholicorum.*
9 *Personæ in quas excommunicatio fertur sunt omnes, & singuli cuiuscunque qualitatis existant prædictam surreptionem committentes.*
10 *Examinatur, an auxiliantes, vel consulentes huic sint excommunicationi subiecti.*
11 *Probabilior mihi videtur sententia negans.*
12 *Derogat Pontifex quælibet priuilegia, & consuetudines in contrarium. Et qualiter hoc intelligendum sit.*

1. QVartò excommunicat Pontifex, & anathematizat omnes, & singulos qui Christianorum quorumcunque nauibus tempestate, seu in transuersum, vt dici solet iactatis, vel quoquo modo naufragium passis siue in ipsis nauibus, siue ex eisdem eiecta mari, vel in littore inuenta cuiuscunque generis bona tam in nostris Thyrreni, & Adriatici, quàm in cæteris cuiuscunque maris regionibus, & littoribus surripuerint, ita vt neque ob quodcunque priuilegium, consuetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque prætextum excusari possunt. Huic excommunicationi alia similis excommunicatio lata est in *cap. excommunicationi de Raptorib.* esto reseruata non sit, ad quam incurrendam requiritur, vt non solùm Christianos naufragium patientes damnata cupiditate spolient rebus suis, sed cùm possint, & debeant restituere, eis ablata non reddiderint. Vnde hæc excommunicatio ob receptionem, & retentionem iniustam incurritur. Vti notauit Panormit.

normit *ibi*; at excommunicatio bullæ ob solam iniustam acceptionem contrahitur. Ex quo videtur inferri surripientem hæc bona, & ex alia parte non restituentem, cùm possit, duplici excommunicatione innodari, alia bullæ Cœnæ ob receptionem, alia *cap. excommunicationi, De Raptorib.* ob retentionem, seu non restitutionem; quia videntur actus omnino distincti. Vti docuit Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *numero* 30. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 4. *num.* 99. Duard. *lib.* 2. *can.* 4. *quæst.* 2. *num.* 10. Bonac. *t.* 3. *de censur. in particul. disp.* 1. *q.* 5. *pun.* 2. *num.* 5. Alij tamen non improbabiliter existimant sic surripientem, & retinentem vnica tantùm excommunicatione Bullæ innodari; quia retentio non videtur esse distinctum peccatum à surreptione, sed idem continuatum; est enim surreptio prima continuata; at quando peccatum diuersum non est, tametsi diuersis legibus prohibeatur non duplici censura, sed vnica afficitur. Sed dicendum est retentionem esse surreptionem continuatam. Sed quia hæc continuatio à prima surreptione moraliter distinguitur, ea de causa noua excommunicatione affici potest.

2. Materia excommunicationis Bullæ est surreptio peccaminosa, hoc est animo retinendi, seu consumendi prædicta bona: nam si animo quærendi dominum, illique reddendi accipias, & interim rebus acceptis vtaris, quin impotens reddaris ad satisfaciendum vero domino comparenti nullam excommunicationem incurris, quia illa non est surreptio, sed iusta, & licita acceptio. Vti tradit Caietan. verbo *excommunicatio cap.* 23. Nauarr. *cap.* 27. *n.* 118. Sayr. *lib.* 2. *thesauri casuum conscient. cap.* 8. *num.* 4. Bonac. *t.* 3. *de censur. in partic. disp.* 1. *quæst.* 5. *pun.* 4. *num.* 5. Quod si postmodum voluntatem mutes, nolisque verum dominum quærere, illique bona restituere cùm possis, incidis adminus in excommunicationem latam in *cap. excommunicationi, de Raptorib.* Vti notauit Bonacina *suprà*, quia verè surripis bona naufragantium, neque ea restituis cùm possis. Quinimo existimo te excommunicatione Bullæ innodari; quia ab eo puncto quo voluntatem restituendi mutas, acceptio illorum bonorum iniusta esse censetur: acceptio autem iniusta surreptio est, cui bulla excommunicationem imponit. Ergo.

3. Nomine surreptionis etsi propriè clandestina iniusta acceptio intelligatur, *leg. si debitor ff. de Furtis*, & *leg. qui naufragium ff. de incendio, ruina, & naufragio.* Et notauit Ambros. Calepin. verbo *surripere*: attamen in præsenti quælibet iniusta susceptio siue clandestina, siue manifesta impetu, & vi illata comprehenditur. Vti notauit Duard. *lib.* 2. *in exposit. huius censuræ, q.* 16. *n* 4. Bonac. *t.* 3. *de censur. dist.* 1. *q.* 5. *pun.* 1. *num.* 2. quia hæc excommunicatio non iam ob modum furti, quàm ob furtum, & acceptionem iniustam vitandam statuitur.

4. Neque ex eo quòd surreptio bonorum naufragantium peccatum mortale constituat, censeri debet sufficiens ad censuram incurrendam. Nam excommunicatio vtpote pœna grauissima non ob quodlibet furtum mortale imponitur, sed ob furtum magni momenti, & rei non vulgaris. Vti colligitur ex Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* Quapropter si surreptio quantitatem duorum aureorum non excedat, non videtur ex intentione Pontificis excommunicatione affici. Vti docuit Sayrus *lib.* 1. *de censur. cap.* 9. *num.* 33. Quaranta, verbo *bona naufragantum.* Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 5. *pun.* 4. *num.* 3.

5. Neque item surreptio prædictam quantitatem grauem attingens hac excommunicatione Bullæ punitur, nisi contingat in mari, aut eius littore. Quare si extra mare, vel eius littus bona naufragantium surripias ab excommunicatione Bullæ immunis es, non tamen ab excommunicatione lata in *cap. excommunicationi, De Raptorib.* Vti notarunt Duardus *lib.* 2. *in can.* 4. *quæst.* 8. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 5. *num.* 97. Reginald. *lib.* 9. *num.* 270. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 5. *p.* 2. *à num.* 6.

6. Bona verò surripienda iactata esse debent occasione naufragij in mare, vel in littus. Nam si ante naufragium ea surripias in hanc excommunicationem non incidis; quia non surripis bona naufragium passi, vti ita prædicta clausula exprimitur. Quod adeò verum existimo, vt etiamsi imminente tempestate, naufragijque periculo bona in mare iactentur, eáque ibi iactata, vel in naui posita surripias ab hac excommunicatione immunis sis; quia nō verificatur te bona illa surripere à naufragium passis, sed à passis naufragij periculum, quod diuersum est. Atque ita docent Hugolin. *in explicat. huius clausula cap.* 4. §. 2. *vers.* 2. Duardus *in præsenti. q.* 7. *n.* 1. Reginald. *lib.* 9. *praxi, num.* 273. Graffis 1. *p. decision. lib.* 4. *c.* 18. *num.* 62. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 5. *pun.* 2. *num.* 6. Quod si post surreptionem illorum bonorum tempestate imminente, naufragiíve periculo tempestas succedat, nauisque naufragium patiatur, credo te in hanc excommunicationem incidere, si ea bona accepta retineas intentione vero domino non reddendi, quia ea retentio est simul iniqua acceptio bonorum, seu naufragium patientium, quæ est materia huius excommunicationis. Naufragium verò siue contingat ex vetustate nauis, siue scopuli offensione, siue ex ventorum vehementia, siue ex inimicorum bello parum refert; nam ex quocunque capite nauis disrupta sit, mercésque iactentur verum naufragium est, & hac excommunicatione punitum, vt constat ex illis verbis generalibus Pontificis: Quoquo modo naufragium passis.

7. Solent autem aliquando occasione tempestatis, & naufragij bona absque intentione recuperationis projici, & tunc illorum surreptio iniqua non esset, nec excommunicationi subiecta, vtpote quæ non esset aduersus vllum dominum, cùm antiquus illorum dominus dominium, ea proiectione amiserit. Sed hoc rarò contingit; neque præsumendum est, nisi coniecturæ manifestæ sint. De quibus Sayrus *lib.* 3. *thesauri casuum conscient. cap.* 8. *num.* 9. *in fine*, Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 5. *p.* 5. *num.* 6. *& seqq.*

8. Præterea bona rapta vt hanc excommunicationem inducant debent esse Catholicorum; infidelium namque, hæreticorum, & Piratarum bona credendum non est Pontificem velle sua excommunicatione protegere, cùm Ecclesiæ, fideique Catholicæ, & reipublicæ hostes sint, & grauiter lædant. Vti ex communi sententia notauit Bonacina *dicta disp.* 1. *quæst.* 5. *p.* 3. Et colligitur apertè ex *capite excommunicationi, de Raptorib.*

9. Personæ, in quas hæc excommunicatio fertur sunt omnes, & singuli cuiuscunque conditionis, & qualitatis existant prædictam surreptionem committentes.

10. Sed an his auxilium, consilium, vel fauorem præstantes comprehendantur? Doctores dissentiunt. Nam Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 32. Filiuc. *tract.* 16. *c.* 4. 14. *n.* 101. & alij censent esto consulens non ligetur, ligari tamen auxiliatorem quicunque sit; quia verè surreptioni cooperatur. Econtrà verò Hugolin. *in exposit. huius bullæ, c.* 4. §. 2. *vers.* 10. Duard. *q.* 23. *num.* 44. existimant consulentem, mandantem,

ratum

ratum habentem, auxilium præbentem hac excommunicatione non ligari; quia Pontifex cùm vult fautores, & receptatores comprehendere illos exprimit. Cùm ergo in præsenti eos non exprimat, censendus est noluisse eos comprehendere. Media via procedit Bonac. *t. 3. disp. 1. q. 5. pun. 1. n. 3. iuncto num.* 4. affirmat namque spectandum esse auxilium, & cooperationem. Si enim eius conditionis sit, vt verè physicè, & realiter ad surreptionem concurrat hac afficitur excommunicatione; quia sic cooperans verè surreptor est, veréque, & propriè naufragantiũ bona surripit. Secùs verò si solùm moraliter in surreptione concurras, quia ex morali concursu in surreptionem non surreptor, sed surreptoris motor dicendus es. Et cùm leges pœnales vltra significationem propriam extendi non debeant, æquum non est, vt lex surreptoribus excommunicationem indicens ad surreptorem moralem extendatur. Ex qua doctrina infert Bonacina famulum ministrantem surreptori, opémque illi in surreptione præbentem tùm res deferendo, tùm instrumenta suppeditando, tum assistendo in hanc excommunicationem incidere, quia verè est surreptor physicus. Et idem erit dicendum de eo qui nauim latroni accommodat ad bona surripienda, cum pacto ea diuidendi.

11. Mihi verò ex his sententiis secunda probabilior apparet, quæ negat consulentem, mandantem, ratum habentem, & auxiliantem hac excommunicatione ligari; quia vltra proprietatem verborum extensio in legibus maximè pœnalibus facienda non est. At consulens, mandans, ratam habens surreptionem non præstat, nec surreptor propriè est, sed surreptoris motor, & approbator. Et idem est de auxiliante quatenus talis est, quia esto per actionem physicam surreptioni concurrat, cùm ipse res naufragantium non surripiat, sed alteri, vt surreptionem præstet, auxilietur, excommunicatione lata aduersus surreptores ligari non potest. Quod manifestum fiet casus difficiliores expendendo. Etenim famulus, vel alius tertius opem ferens surreptori, tum subministrando instrumenta ad surreptionem necessaria, tum ei assistendo, tum merces deferendo si ipse famulus nihil ex bonis naufragantium suscipiat, vt sibi retineat, nequaquam surreptor dici poterit; cùm hæc denominatio non ex auxilio ad furtum, sed ex furto, & rei alienæ vsurpatione habeatur. Ob eandem rationem excusari debet qui bona surrepta custodit, vt surreptori tradat, quia si nihil ex illis bonis sibi retinet, non bonorum surreptor, sed iniquus custos nuncupatur. Quod si ob prædictam custodiam, vel auxilium in surreptione delatum surreptor ei aliqua ex bonis surreptis tradat, cùm hæc bonorum susceptio à surreptore habeatur, & titulo oneroso à prædicta excommunicatione lata aduersus eos, qui ex nauibus, vel ex mari, aut litore bona naufragantium surripiunt videtur excusatus, cùm non ex his locis ea bona accipiat, sed ex surreptoris concessione, & donatione.

12. Ad extremum Pontifex derogat quæcunque priuilegia, & consuetudines in contrarium. Quod intelligendum est, quando absque iusto titulo priuilegium concessum esset, & consuetudo introducta; nam si titulo iusto aliqua bona naufragantium susciperentur, eo quòd ipsis in naufragio auxilium præstetur, prædicto priuilegio, seu consuetudini non derogatur, quia hæc non est surreptio, sed debiti satisfactio. Vti docuerunt *in exposit. huius excommunicat.* Viuald. *num.* 34. Duard. *lib.* 2. *can.* 4. *quæst.* 27. *num.* 4. Gambarupta *cap.* 4. *num.* 6. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 5. *p.* 4. *num.* 8.

PVNCTVM VI.

Declaratur excommunicatio quinta aduersus imponentes, augentes, & exigentes noua pedagia, & gabellas.

1 *Statuitur textus.*
2 *Quis finis sit huius excommunicationis.*
3 *Ob cuius tributi impositionem hæc excommunicatio incurratur.*
4 *Hæc impositio facienda est à gubernatore, seu domino in terris suis.*
5 *Debet esse gabellæ noua impositio, seu accretio extra casus à iure permissos, seu ex licentia sedis Apostolicæ.*
6 *Negant plures huic excommunicationi subiici eum qui potestatem habet imponendi gabellas, tametsi iniustas imponat.*
7 *Probabilius reputo oppositum.*
8 *Si gabella ex se iusta, & personis exemptis imponatur, verius censeo huic excommunicationi subiici.*
9 *Item excommunicantur exigentes prædicta tributa iniusta.*

1. QVintò excommunicat, & anathematizat Pontifex omnes qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas præterquam in casibus sibi à iure, seu ex speciali sedis Apostolicæ licentia permissis imponunt, vel augent, seu imponi, vel augeri prohibita exigunt.

2. Finis ob quem hæc excommunicatio fertur est fidelium defensio, ne à dominis temporalibus iniusta tributorum impositione, & exactione grauentur. Materia huius excommunicationis est noua pedagij, seu gabellæ impositio, seu illius accretio, & exactio extra casus à iure, seu à sede Apostolica permissos. Personæ verò aduersus quas hæc excommunicatio fertur sunt omnes, & singuli qui in terris suis hanc gabellæ impositionem, accretionem, seu exactionem præstant.

3. Hæc igitur excommunicatio non ob cuiuscunque tributi impositionem, vel exactionem incurritur, sed ob impositionem, & exactionem pedagij, seu gabellæ. Vt colligitur ex bulla, ibi: noua pedagia, seu gabellas. Pedagium quod à pede dicitur, est tributum impositum ob transitum personæ, seu mercium per aliquem locum. Vt docet Glossa *in c. super quibusdam.* verbo pedagia, *de verbor. significat.* Siluest. verbo *gabella. n.* 3. *Tabiena*, verbo *pedagia. num.* 4. Hugolin *in exposit. bulla cap.* 5. *num.* 4. Sayrus *lib.* 3. *thesauri casuum conscient. cap.* 9. *num.* 4. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 6. *num.* 1. Gabella latè sumpta quodlibet tributum comprehendit, strictè verò, & propriè significat tributum quod pro delatione, translatione, venditione, seu emptione mercium soluitur. Vti Sayrus, & Bonacina *loc. alleg.* notarunt. Ex qua doctrina infert Hugolin. *in exposit. huius censuræ*. §. 3. *ad finem.* Duard. *ibi lib.* 2. *can.* 5. *quæst.* 4. Caiet. verbo *excommunicatio. cap.* 71. Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 9. *num.* 10. Bonacina *dicta quæst.* 6. *pun.* 1. *in fine.* hanc excommunicationem non extendi ad imponentes taxas, talia, præstantia, collectas, & alia similia onera; quia hæc non sunt pedagia, nec propriè [illegible]cepta, cùm sint tributa; non

pro-

pro viarum transitu, aut mercium inuectione impositum. Sed nulla ex his rationibus spectata singulis subditis imponitur iuxta cuiusque facultatem. Vti obseruarunt Siluest. verbo *gabella*, *num*.3. & 4. Vivald.*in exposit. bullæ Cœnæ. num*.37. Sayrus *dicto c. 9. num*.10. Duardus *q*.4.*num*.7. Bonac.*p*.1.*num*.4. Et lex pœnalis vltra proprietatem verborum extendi non debet.

4. Hæc pedagij, seu gabellæ impositio facienda est à gubernatore, seu domino in terris suis, hoc est in terris quarum ipse dominium, & potestatem habet, vti in Bulla cauetur. Nam alibi tributum impositum, vel exactum non tributum dicendum est, sed furtum, & rapina, quod hac excommunicatione non videtur punitum. Quocirca tyrannus regnum vsurpans, ibique gabellas imponens in hanc excommunicationem videtur incidere, cùm non imponat gabellas in terris suis, vti notauit Bonacina *dicta disp*. 1. *quæst*. 6. *pun*. 3. *num*. 5. Quod si dominus prouinciæ, seu ciuitatis potestatem non habeat imponendi gabellas in terris suis, hac excommunicatione innodatur, nouas gabellas imponens; vel antiquitus impositas denuò augens; quia est impositio, & accretio iniusta, & extra casus sibi permissos. Secùs esset dicendum, si gabellas quarum initij non extat memoria exigeret: quia eo casu præsumitur gabella, eiúsque exactio iusta. Vti benè aduertit Sayrus *lib*. 3. *thesauri casuum conscient. capite* 9. *num*. 12. Hugolin. *in exposit. bullæ cœnæ. cap*.5.*num*.6. Graffis 1.*p.lib*. 4.*c*. 18.*num*. 79. Filiucius *tract*.16. *cap*.5.*n*.14. Reginald. *lib*.9.*cap*.16.*num*.183. Bonacina *disp*.1.*de censur.q*.6. *pun*.2.*num*.2.

5. Præterea debet esse gabellæ nouæ impositio, seu accretio extra casus à iure, seu ex licentia sedis Apostolicę permissos. Iure namque permittitur nouę gabellę impositio Imperatori. *Cap. super quibusdam de verborum significat*. & *leg. Vectigalia Cod. de vectiga. lib. & commiss*. Item Regi, Argum. *in cap. innouamus, de Censib*. Præterea cuilibet in temporalibus superiorem non agnoscenti ex *dicto capite super quibusdam*. Quod à fortiori procedit in Republica perfectè libera habente merum, & mixtum imperium, quæ si suam potestatem in principem non transtulerit, poterit maiore parte consentiente tributa imponere. Vti aduertit Sayrus *dicto capite* 9. *num*.19. Duard. *in præsenti q*.7.*num*.4. Bonac. *quæst*.6. *pun*.3. *num*. 3. Denique ille cui ex consuetudine immemoriali hæc impositio competit iuxta Gloss. in *dicto cap. super quibusdam*, verbo *non extat memoria*. & Panormit. *ibi*, quia ius hoc imponendi gabellas sicut & alia iura consuetudine præscribi possunt. Vt aliis relatis docuerunt Sayrus *dicto cap*.9.*n*.17. Hugolin. *in præsenti cap*.5. §. 1. Duardus *q*.2.*n*. 4. & *q*.6.*n*.8. & *q*. 7. *num*. 6. Bonac. *p*. 3. *num*. 3. quidquid in contrarium sentiat Barr. *in leg*. 1. *ff. de aqua pluuia arcenda*. & *leg. vectigalia ff. de Publicanis*. & *leg. infamem ff. de publicis iudiciis*. Ex licentia autē summi Pontificis poterit princeps aliàs non habens potestatem imponendi tributa & gabellas imponere, quia credendum est reliquisse Christum Dominum suo Vicario hanc potestatem, cùm sæpè id necessarium, vel saltem maximè conueniens sit ad spirituale animarum regimen, vt benè aduertit Bonac. *t*.3. *de censur. disp*. 1. *q*.6. *p*.3. *num*.4. & colligitur ex dicta clausula bullæ *ibi*. Seu ex speciali sedis Apostolicæ licentia.

6. Sed dubium est, an potestatem habentes imponendi gabellas huic excommunicationi subiiciantur, si iniustas imponant? Negant Nauarr. *cap*.27.*n*.21. Hugolin. *in exposit. huius can*. §. 3. *vers*. 4. Tolet. *lib*. 1. *cap*. 22. *num*. 9. *excommunicat*. 5. affirmántque sic respondisse Pium V. cuidam Regi id sibi interroganti Sayrus *lib*. 3. *thesauri casuum consc. cap*. 9.*n*.7. Filiucius *tract*.16. *cap*.4.*num*.105. Reginald. *lib*.9. *praxi*. *n*. 274. Mouentur, quia ea gabellæ impositio prædictis permissa est, tametsi excessus permissus non sit. Cùm ergo Pontifex excommunicat nouas gabellas imponentes extra casus permissos, intelligi debet excommunicare imponentes absque potestate, & iurisdictione, non verò qui stante iurisdictione, & potestate iniustas imponunt. Nam imponentes gabellas iniustas potiùs in causa, & modo impositionis excedunt, non verò in iurisdictione, & potestate, ac proinde dici non debent imponere gabellam extra casus permissos, sed extra causam sibi permissam. Et confirmari potest, quia finis Pontificis in hac excommunicatione non videtur fuisse iniustitias supremorum Principum cohibere, sed audaciam particularium Ducum, & Marchionum, tentantium suis vassallis tributa alia imponere, præter ea quæ sibi à iure, vel à sede Apostolica permissa sunt.

7. Nihilominus etsi prædicta sententia probabilis sit, probabiliorem credo affirmantem ligari hac excommunicatione iniustas gabellas imponentes. Vti docuit Graffis 1.*p.decis.lib*.4.*cap*.18.*num*.80. Suar. *disp*.21.*de censur. sect*.2.*num*.37. Duard. *in exposit. huius canon. lib*.2.*q*.6. Bonac. *disp*.1. *de censur. bullæ. q*.6.*pun*.3. *num*.6. Quia stante gabellæ iniustitia ius non permittit, neque permittere potest illius impositionem, ergo ea impositio est extra casus non permissos. At Pontifex absolutè excommunicat imponentes noua pedagia, seu gabellas præterquam in casibus sibi à iure, vel à sede Apostolica concessis absque vlla limitatione. Ergo comprehendit prædictos imponentes.

8. Sed quid si gabellæ impositio ex se iusta sit, imponatur tamen personis exemptis vti clericis, aliísque priuilegiatis? Negant hac censura talem impositionem puniri Suar. *dicta disp*.21.*sect*.2.*n*.30. Sayrus *cap*.9.*num*.11. Graffis 1.*p. decis.lib*.4 *cap*.18. *num*.84. Reginald.*lib*.9. *praxi, num*.276. & alij, ea consideratione moti, quia hæc gabellæ impositio absolutè & simpliciter permissa est, vtpotè ex causa iusta, tametsi in modo iniusta sit ob personarum quibus imponitur exemptionem.

Contrarium rectius censuit Tolet. *lib*.1. *sum.c*.22. *num*.12. Duard. *in exposit. bullæ Cœnæ.q*.6. *num*.16. & *q*.10.*n*.1. Bonac. *t*.3. *de censur. disp*.1.*q*.6. *pun*.3. *num*.7. Nam tributi impositio est obligatio soluendi tributum aliquibus imposita. Si igitur hæc obligatio imponatur iis, qui ab ea exempti sunt, iniusta est ea impositio, & extra casus permissos. Ergo sub prædicta excommunicatione continetur. Si enim Graffis. & Suar. censuerunt excommunicatione ligari tributum ex parte causæ iniustum imponentes, idem censere deberent de imponentibus tributum iniustum ex parte personarum, cùm parum referat qua parte iniustitia contingat; nam ea posita tributum est extra casus permissos, vt benè aduertit Mol. *t*.2. *disp*. 670.

9. Addit vltimò Pontifex excommunicationem aduersus prædicta tributa iniusta exigentes. Non enim excommunicantur qui se gabellarum exactores fingunt, neque qui fingentes tributum esse impositum exigunt, vel exigunt in maiori quantitate quàm impositum est, quia hi non exigunt tributum impositum, & exactio ad impositionem referri debet. Præterquam quòd Pontifex coercere vult authenticam & publicam exactionem gabellarum, non autem priuatam, quæ si rectè spectetur non est gabellarum exactio, cùm nulla adsit gabella, sed est furtum & rapina fictione gabellæ commissum.

Atque

Atque ita sustinet Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *q.* 6. *pun.* 3. *num.* 14. Deinde notandum est verbum *exigere*, quod renitentiam denotat. Quapropter si tributum iniustè impositum liberè solutum recipias, exactor censeri non debes; quia ad exactionem opus est, vt soluens inuoluntariè mixtè soluat, aliàs non soluturus si posset, iuxta *leg. soluendo ff. de Negociis gestis*. Quod semper præsumendum est. Nemo enim præsumi potest tributum soluere, nisi quia credit debitum esse, vel quia timet ex solutionis omissione maius damnum. Sic tradunt Caietan. verbo *excommunicatio*, *cap.* 71. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 43. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 61. Sayrus *lib.* 3. *thesauri cap.* 9. *num.* 8. Duard. *in exposit. huius censuræ lib.* 2. *quæst.* 9. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 22. *n.* 13. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 6. *p.* 2. *n.* 5.

PVNCTVM VII.

Expenditur excommunicatio sexta aduersus falsificantes litteras Apostolicas.

1 *Refertur textus tam Bullæ, quàm aliorum iurium, in quibus similis excommunicatio continetur.*
2 *Comparantur hæ excommunicationes.*
3 *Qui sint falsarij huic excommunicationi subiecti.*
4 *Qualibet mutatio litterarum hanc excommunicationem inducit.*
5 *Non videris falsarius, si iuxta intentionem Pontificis litteras corripias.*
6 *Hæc falsitas committi debet in litteris Apostolicis.*
7 *Persona quæ huic excommunicationi subiiciuntur, sunt quæ per se falsitatem committunt.*

1. SExtò excommunicat, & anathematizat Pontifex omnes falsarios litterarum Apostolicarum etiam in forma Breuis, ac supplicationem, gratiam, vel iustitiam concernentium per Romanum Pontificem, vel sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontificis signatarum, necnon falsò signantes supplicationes huiusmodi sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum. Similis excommunicatio lata est in *cap. ad falsariorum, de crimine falsi* ibi: Nos enim omnes falsarios litterarum nostrarum qui per se vel alios vitium falsitatis exercent cum fautoribus, & defensoribus suis anethematis vinculo decernimus innodaros, statuentes vt clerici qui falsarij fuerint deprehensi, omnibus officiis, & beneficiis Ecclesiasticis perpetuò sint priuati, ita quòd qui per se falsitatis vitium exercuerint postquam per Ecclesiasticũ iudicem fuerint degradati, sæculari potestati tradantur, secundùm constitutiones legitimas puniendi, per quam & layci qui fuerint de falsitate conuicti legitimè puniantur. Qui verò sub nomine nostro litteris falsis vtuntur, si clerici fuerint, officiis, & beneficiis Ecclesiasticis priuentur, si layci tamdiu maneant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant competenter, ita tamen vt in istis, & in illis malitia grauiùs quàm negligentia puniatur. Quod & de his qui falsas litteras impetrant duximus obseruandum.

2. Ex his constat constitutionem aduersus falsarios latam in bulla Cœnæ ex parte latiorem esse & ex parte strictiorem ea, quæ fertur in *cap. ad falsariorum*, vt benè aduertit Sayrus *lib.* 3. *thesauri casuum conscient. cap.* 10. *num.* 7. Nam excommunicatio bullæ Pontifici est reseruata, secùs verò quæ habetur in *dicto cap. ad falsariorum*. Item comprehendit non solùm falsificantes litteras Apostolicas. Sed etiam supplicationes, quinimo falsò eas litteras vel supplicationes signantes. Cùm tamen in *dicto capite ad falsariorum*, sola falsitas in litteris Apostolicis puniatur. Ex alia parte constitutio in *dicto cap. ad falsariorum* latior est constitutione Bullæ, quippe comprehendit non solùm falsificantes litteras, sed falsis, seu falsificatis litteris vtentes, siue per se, siue per alium falsitatem committant, aut falsitate commissa vtantur. Deinde extenditur ad fautores, & defensores falsariorum. Præterea vltra excommunicationẽ in *dicto c. ad falsariorum* clerici falsitate conuicti officiis, & beneficiis spoliantur, quinimo si per se falsitatis vitium exercuerint sunt degradandi, & sæculari potestati tradendi, layci verò arbitrio iudicis sunt puniendi. Notat autem Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *q.* 7. *pun.* 3. *n.* 7. ad hanc pœnam incurrendam requiri, non semel, aut iterum falsitatem exercuisse, sed frequenter: quia verbum *exercuerit* frequentiam denotat. Sed non placet, quia aliàs nec excommunicarentur in *dicto cap. ad falsariorum* qui semel falsitatem commiserint; cùm textus eo verbo exercuerint etiam in principio vsus sit, quod à Doctoribus non admittitur, sed absolutè supponunt semel falsitatem committentes, aut falsis litteris vtentes excommunicari. Pœna igitur priuationis beneficiorum, & officiorum clericis indicta ob vsum falsarum literarum, & excommunicatio laycis imposita extenditur ad impetrantes litteras falsas, id est ab aliis falsificatas, vt habetur in *dicto cap. ad falsariorum*. Litteræ falsæ nullatenus dicuntur quas ex falsa causa, vel sub nomine alterius aliquis impetrat, hæ enim non falsæ sunt, sed veræ; cùm verè à Pontifice concessæ sint, tametsi per subreptionem, & errorem dicendæ sunt. Vti notauit Siluest. verbo *excommunicatio* 7. §. 9. Caiet. *eodem cap.* 26. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 10. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 49. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 5. & alij *in cap. Dura*, §. *adiicientes*. *De crimine falsi*. Mandatur excommunicatio imponi habentibus litteras falsas (intellige Apostolicas de quibus ibi erat sermo,) nisi intra 20. dies eas non destruxerint, aut resignauerint. Quæ excommunicatio vsque dum lata fuerit, & per parochos publicata non contrahitur. Post latam verò, & incursam Pontifici reseruatur. His positis,

3. Excommunicat Pontifex in hac bullæ clausula omnes falsarios litterarum Apostolicarum. Falsarij autem litterarum sunt, qui eisdem litteris aliquid tollunt, aut addunt, ex quo sensus litterarum mutatur, quælibet autem verborum mutatio retento sensu' falsitatem propriè non inducit. Argum. *cap. ex conscientia de crimine falsi*; vbi habetur rasuram aliquam in loco non suspecto falsam scripturam non inducere. Et notauit Nauarr. *capite* 27. *num.* 62. Viuald. *in exposit. bullæ Cœnæ num.* 54. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 11. Tolet. in præsenti *dub.* 3. Graffis 1. *p. decis. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 78. Bonac. *disp.* 1. *de censur. bullæ quæst.* 7. *pun.* 1. *num.* 4. & *pun.* 2. *num.* 4. tametsi contrarium docuerit Hostiens. *in sum. lib.* 5. *tit. de crimine falsi*. §. *qualiter committatur. vers. sed hodie.* Panormit. *cap. ex litteris de fide instrumentor.* Siluest. verbo *excommunicatio* 7. *num.* 8. Caiet. *eodem, cap.* 26. *in fine*. Neque obest quod in priuilegiis summo Pœnitentiario concessis contentum erat, vt posset

absoluere ab excommunicatione, quæ ex mutatione verborum incurritur litteræ sensu non mutato, quia ante Clementem VIII. in hac clausula Bullæ Cœnæ addebant Pontifices illa verba. Excommunicamus eos qui mutant punctum, aut litteram &c. quæ verba postmodum omissa sunt, vtpote non inducentia mutationem, quæ falsitatem constituat.

4. Duplex tamen in hac parte est difficultas. Prima an excuseris ab hac censura, si mutationem præstes in litteris iustitiæ nullum, vel leue damnum parti, aut fisco inferentem? Videris namque excusatus ob leuitatem materiæ; falsificatio namque prohibetur ob damnum quod ex falsitate euenit. Cùm igitur ex tali falsitate nullum, vel leue damnum parti, aut fisco proueniat, non videris peccatum mortale, & consequenter nec censuram incurrere. Sed rectiùs contrarium docuit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 7. *pun.* 2. *num.* 5. Quippe falsificatio litterarum non tam ob damnum parti, aut fisco illatum prohiberi censenda est, quàm ob iniuriam expedienti litteras factam, cuius authoritas falsificatione contemnitur. Quod manifestum est in litteris gratiæ, dispensationibus, & indulgentiis à sede Apostolica concessis, quæ in nullius damnum cedunt.

5. Secunda difficultas est; an si correctio fiat iuxta mentem summi Pontificis falsarius sis, & excommunicationem incurras? V. g. supplicatio facta est pro dispensatione in consanguinitate, & notarius apposuit loco consanguinitatis affinitatem. Item supplicatio facta est pro impedimento secundi gradus, & tamen litteræ per errorem expeditæ sunt pro tertio, an inquam correctio hæc falsitatem inducat, & censuram. Affirmat vt probabilius Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 47. Altenus *lib.* 5. *disp.* 7. *cap.* 2. *proposit.* 2. quia verè mutas sensum litterarum Apostolicarum, neque mens Pontificis est, vt error à notario commissus per alium, quàm per notarium corrigatur; aliàs liceret nouas litteras fabricare, sicuti licet latas emendare, & corrigere. Sed oppositum verius est, vt docuit Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 10. *in fine, num.* 12. Hugolin *in præsenti*, §. 2. Reginald. *lib.* 9. *num.* 188. Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 7. *pun.* 2. *in fine*, quia illa mutatio verborum comparatione Pontificis mutatio non est, cùm eius intentioni, & concessioni conformis sit. Ergo falsitatem inducere non potest. Etenim mutatio sensus non tam est attendenda secundùm verba materialiter posita in ipsa Bulla, quàm secundùm intentionem Pontificis Bullam expedientis. Nam si licitum est errorem manifestum scriptoris emendare sensu retento, cur non licebit errorem commissum contra mentem, & intentionem Pontificis? Præterea litteræ sic correctæ cùm Pontificis intentioni conformes sint veræ, & non falsæ sunt appellandæ. Ergo sic corrigens falsarius esse non potest, sed veri sensus, & mentis Pontificis restitutor; secùs verò est dicendum de eo qui integras litteras fabricaret, quia illæ litteræ vtpote à Pontifice non expeditæ supposititiæ sunt, & falsæ.

6. Falsitas autem hanc excommunicationem inducens committi debet in litteris Apostolicis etiam in forma breuis, vel in supplicationibus summo Pontifici, vel Vicecancellario, aut alteri vicem ipsorum gerenti gratiam, vel iustitiam continentibus. Litteræ Apostolicæ appellantur, quæ nomine summi Pontificis expediuntur, quæ si plumbatæ sint bullæ dicuntur, si sigillo cæreo signentur, Breuia. Supplicationes verò, quæ summo Pontifici offeruntur, & ab eo, seu Vicecancellario signantur. Si igitur in his omnibus falsitas committatur hanc censuram inducit. Quapropter quælibet alia falsitas commissa in litteris, seu supplicationibus, quæ nomine summi Pontificis non expediuntur, vti sunt litteræ sacræ Congregationis, Pœnitentiariæ, Inquisitionis, declarationis, Concilij, Datarij, Nuncij Apostolici, Legati à latere, & Episcopi hac excommunicatione non afficiuntur; quia propriè non sunt litteræ Apostolicæ, neque supplicationes Pontifici, aut Vicecancellario factæ, quarum falsitas hac censura punitur, & pœnæ extra casum expressum extendendæ non sunt. Vti tradit Paludan. *in* 4. *dist.* 12. *quæst.* 3. *art.* 2. *vers. tertius falsary.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 62. Alphons. Viuald. *in exposit. bullæ Cœnæ, num.* 52. Tolet. *in præsenti*, §. 4. Hugolin. §. 3. *num.* 6. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 49. Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 7. *pun.* 1. *num.* 2. Reginald. *lib.* 9. *cap.* 17. *num.* 189. Additur præterea excommunicatio aduersus falsò signantes supplicationes prædictas, vti habetur in prædicta clausula.

7. Personæ verò in quas hæc excommunicatio bullæ fertur eæ tantùm sunt, quæ per se falsitatem committunt in litteris Apostolicis, & supplicationibus à Pontifice, seu eius Vicario signatis. Quare mandans, consulens, approbans prædictam falsitatem hac censura non comprehenduntur, qui hi non falsificantes, sed falsitatem consulentes, mandantes, & approbantes dicuntur; & pœnæ extendendæ non sunt vltra casus expressos.

PVNCTVM VIII.

Declaratur septima excommunicatio aduersus deferentes arma, & alia instrumenta vsui bellico idonea, ad infideles.

1 *Refertur textus.*
2 *Quis finis sit huius excommunicationis, & qualiter in iure hæc actio sit prohibita.*
3 *Plures excommunicantur ex constitutionibus qui in* Bulla Cœnæ *non comprehenduntur.*
4 *Triplex actio sub hac excommunicatione prohibetur.*
5 *Quæ transmissio, seu delatio, & quarum rerum hac excommunicatione prohibeatur.*
6 *Examinatur, an sub prædicta prohibitione vestimenta, pecunia & victualia comprehendantur.*
7 *Verius censeo non conprehendi.*
8 *Debes per te ipsum transferre prædictas res probibitas.*
9 *Si ex vno loco infidelium ad alium similem hæc deferas, huic excommunicationi non subiiceris, nisi inde graue damnum Christianis proueniat.*
10 *Si ex venditione armorum infideles fortiores reddantur ad Catholicorum impugnationem, locus est huic censuræ.*
11 *Si in terris Principi Christiano subiectis ea arma infidelibus vendas, negant aliqui te hac censura innodari.*
12 *Verius censeo oppositum.*
13 *Catholicus Princeps infideles in sui auxilium*

Num conuocans aduersus alium Principem Catholicum, illisque arma subministrans hac censura non ligatur, si bellum iustum gerit.

14 *Non est licitum Principi Catholico infidelibus arma subministrare, ne alius Princeps Catholicus superior existat.*

15 *Ad quos hac arma transferenda sint.*

16 *Deferri arma ad schismaticos qui haretici non sint sub hac censura non comprehenditur.*

17 *Ab hac censura excusari potes ob leuitatem materia, & qua hac sit in prasenti.*

18 *Notitiam prabens infidelibus de statu temporali Christiana reipublica in hanc censuram incidit.*

19 *Tabellarium deferentem litteras infidelibus non videtur improbabile hac excommunicatione ligari.*

20 *Reuelantem fidelibus statum Christiana reipublica qui infidelibus secretum manifestaturi sunt non videtur sub hac excommunicatione comprehendi.*

21 *Declaratur qualiter auxiliantes, consulentes, & fauentes in hanc excommunicationem incidant.*

22 *Ob periculum vita alteriúsve grauissimi damni excusari possunt à censura consulentes, & fauentes.*

1. SEptimò excommunicat, & anathematizat Pontifex omnes illos qui ad Sarracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes, & inimicos vel hæreticos per nostras, siue huius sanctæ Sedis sententias expressè, vel nominatim declaratos deferunt, seu transmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniáque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canopem, funes tam ex ipso canope, quàm ex quacunque alia materia, aliáque huiusmodi, quibus Christianos, & Catholicos impugnant; necnon illos qui per se, vel alios de rebus statum Christianæ reipublicæ concernentibus in Christianorum perniciem, & dãnum ipsos Turcas, & Christianæ religionis inimicos, necnon hæreticos in damnum Catholicæ religionis certiores faciunt; illísque ad id auxilium, consilium, vel fauorẽ quomodolibet præstant. Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, quibusvis personis, Reipublicis per nos, & sedem Apostolicam hactenus concessis de huiusmodi prohibitione expressam mentionem non facientibus.

2. Hac excommunicatione vult Pontifex fidei Catholicæ, religionique consulere impediendo, ne Christiani nominis hostes, & inimici Catholicorum subsidiis validiores sint, & potentiores ad bellum Christianis inferendũ. Quapropter huius legis violator sacrilegus est, præter iniustitiam cõmissam suppeditando instrumenta, quibus iniustè Christiani vexentur. Ob quam causam idẽ est sub grauissimis pœnis iure ciuili prohibitum, *leg. 1. & 2. Cod. qua res exportari non debeant. & leg. finali Cod. de pœnis.* Et iure canonico variis textibus excommunicatio, aliæque pœnæ cõtinentur aduersus eos qui aliquo modo potentiam Sarracenorum augent. Nam in *cap. ita quorumdam de Iudais* excommunicantur ipso facto qui Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum. Secundò qui necessaria subministrant ad Christianorum impugnationem. Tertiò qui pro cupiditate sua in galeis, & piraticis Sarracenorum nauibus regimen, & curam gubernandi exercent. In *cap. quod olim, eodem tit.* excommunicatione afficiuntur qui cum Sarracenis mercimonium habuerint, vel per se, vel per alios, naues, seu quocunque alio ingenio eis aliqua rerum subsidia, seu consilia quando inter ipsos, & fideles bellum fuerit duxerint impendenda. Tempus belli etiam tempus induciarum comprehendit; quia est ad bellum præparatio in *c. ad liberandum de Iudais.* Vltra superiùs dicta quæ ibidem confirmantur additur excommunicatio aduersus eos qui Sarracenis galeas vendunt, vel naues: loquitur autem de nauibus venditis in oppugnationem Terræ Sanctæ, præcipitúrque ne huiusmodi personis gremium Ecclesiæ aperiatur (hoc est concedatur absolutio) nisi totum quod ex commercio tam dãnato perceperint, & tantundem de suo in subsidium Terræ Sanctæ transmiserint, vt æquo iudicio in quo deliquerint puniantur. Tandem in Extrauag. *multa de Iudais*, ex Clement. V. excommunicantur ipso facto qui Sarracenis arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, aliásque merces ferunt, & eos qui permittunt ferri, ferentibúsque ad id auxilium, vel fauorem præstant, quæ excommunicatio reseruata est, & ab ea absolui non possunt, nisi tantum de bonis propriis in subsidium Terræ Sanctæ exoluerint, quantum ad partes prædictas detulerint, vel miserint, vel deferri, aut extrahi permiserint.

3. Ex quibus constat aliquos his constitutionibus excommunicari, qui tamen bulla Cœnæ non comprehenduntur. Excommunicantur autem qui victualia ministrant Sarracenis tempore belli, cùm tamen in bulla secundùm probabilem sententiam infra examinandam non sint excommunicati. Item exercentes mercimonia tempore belli cum Sarracenis, quæ actio non videtur bulla Cœnæ prohibita. Verùm esto hæ constitutiones iis in casibus bullam Cœnæ excedant; constitutio tamen bullæ Cœnæ absolutè latior est, & plures casus comprehẽdit quàm ius commune. Quippè comprehendit non solùm deferentes arma Sarracenis, sed Iudæis, Paganis, & quibusuis Christiani nominis hostibus, hæreticisve expressè, vel nominatim declaratis; deferentes inquam tempore belli, & pacis. Cùm tamen ante Clementem V. tantùm tempore belli videbatur prohibitum. Item comprehendit eos qui infidelibus notitiam præbent de statu Catholicæ religionis, cùm tamen hæc actio iure communi non reperiatur prohibita. His positis.

4. Triplex actio sub hac excommunicatione Bullæ prohibetur. Prima deferre equos, arma, &c. infidelibus. Secunda eos certiores facere de statu Christianæ reipublicæ. Tertia auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet illis præstare.

5. In prima actione continentur qui deferunt, vel transmittunt equos. Sub quo verbo iumenta, boues, muli, aliáque animalia bello inseruientia ad portandos currus, sarcinas, & victualia comprehenduntur, vti docuit Sayrus *lib. 3. thesauri casuum, cap. 11. num. 27.* Nauarr. *cap. 26. num. 63.* Graffiis *lib. 4. cap. 18.* Viuald. *in prasenti, casu 7. num. 4.* Duard. *can. 7. q. 19.* Bonac. *d. 3. de censur. disp. 1. q. 8. pun. 2. num. 1.* Secundò transmittentes arma siue offensiua, siue defensiua ex quacunque materia sint. *leg. armorum. ff. de verborum significat. 3. §. leg. armis ff. de vi, & vi armata.* Et tradit Glossa, *in c. ita quorundam de Iudais*, verbo *ferrum.* Ea autem sic dicuntur quæ ex communi vsu

vsu ad præliandum deseruiunt. Vnde cùm cultellis non soleant homines vti ad prælium, sed ad scindendum panem, pennásque aptandas, tametsi per accidens aliquando illis præliari contingat, in hanc excommunicationem non incurrunt cultellos transferentes. Vti aduertit Nauarr. *in dicto c. ita quorundam de Iudæis, notab.* 5. *num.* 25. *vers. decimotertio*. Sayrus *dicto cap.* 11. *num.* 18. Suar. *sect.* 2. *num.* 55. Bonac. *d. pun.* 2. *num.* 3. Tertiò ferrum, & filum ferri siue factum, siue infectum, id est siue aptum ad prælium, siue quod potest ad eum finem facilè accommodari. Vnde non solùm massa ferri iam in lamina extensa, & purificata, sed etiam ante purificationem deferri prohibetur, vt benè tradunt supradicti Doctores. Ne lex hæc frustratoria esset. Præterquam quòd non solùm deferentes ferrum, sed alia huiusmodi excommunicantur. Sub quo verbo *alia huiusmodi* quælibet materia similis contineri debet, extenditurque prohibitio ad omnia genera metallorum, nempe plumbum, stannum, aurichalcum, & similia, & à fortiori ad aurum, & argentum. Quartò bellica instrumenta, vti sunt tympana, tubæ, fistulæ, litui, cornua, & alia huiusmodi, quibus milites ab bellum excitantur, & ad pugnandum instruuntur. Item scalæ ad conscendendos muros, currus, & manus ferreæ ad detinendas naue, globos igneos, aliáque instrumenta apta ad euertendam arcem. Sic Sayrus *dicto cap.* 11. *num.* 30. Duardus *in exposit. huius canon.* 7. *q.* 24. Bonac. *p.* 2. *num.* 4. Quintò lignamina, id est ligna apta ad faciendas naues, currus, hastas, aggeres, aliáque ad belli vsum. Sed an ipsæ naues fabricatæ intelligantur? Difficultate non caret, cùm ipsæ non sint lignamina, tametsi ex lignaminibus sint confectæ, sicuti domus non est ligna, esto sit ex lignis fabricata. Sic Caiet. verbo *excommunicatio. cap.* 10. Placet tamen mihi sententia Nauarri *in cap. ita quorundam de Iudæis, notab.* 7. *n.* 14. Sayri *dicto cap.* 11. *num.* 31. Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 26. *num.* 8. sub lignaminibus naues comprehendi, quia verè sunt lignamina non qualiacunque, sed ligata, & compacta, ac proinde ad bellum aptiora. Si enim prohibentur lignamina deferri, ne ex iis naues conficiantur; à fortiori naues confectæ censentur prohibitæ iuxta vulgare prouerbium: Propter quod vnumquodque tale, & illud magis. Et Authent. *multo magis de Sacrosanctis Eccles.* Sextò canopem, funes tam ex ipso canope, quàm alia quacunque materia, & ipsam materiam; quia hæc bello maximè deseruiunt. Denique excommunicantur alia huiusmodi prædictis transmittentes. Sub quibus verbis comprehenduntur quæ sub prædictis propriè non veniunt, illis tamen similia sunt.

6. Dubium tamen est; an sub prædictis vestimenta, pecuniæ, merces, & victualia comprehendantur? Negant graues Doctores, quando bellum est. Panormit. *in cap. significauit de Iudæis*. Caiet. verbo *excommunicatio, cap.* 20. Nauarr. *dicto cap. ita quorundam de Iudæis, notab.* 10. *num.* 13. 34. *&* 37. Sayrus, *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 12. Quibus assentitur Tolet. *lib.* 1. *c.* 26. *num.* 10. etiam bello ingruente. Ducitur, quia iis formaliter non oppugnantur Christiani, neque per se ad præliandum deseruiût, sed ad alios vsus. Neque obest in prædicta clausula excommunicari auxilium, & fauorem infidelibus præstantes; quia intelligi debet de auxilio per monitionem, delationémque armorum, aliarúmque rerum, quibus oppugnatio fit, non de auxilio illis in rebus, quæ per se bello non deseruiunt, sed aliis vsibus sunt accommodatæ. Contrariam tamen sententiam defendit Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 56. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *q.* 8. *pun.* 2. *num.* 4. si prædicta transferuntur tempore quo inimici eis vti possunt in religionis Christianæ iacturam. Tum quia sub illis verbis generalibus, *& alia huiusmodi* hæc videntur comprehendi. Tum præcipuè quia his rebus auxilium, & fauor quomodolibet præstatur nostræ religionis hostibus. Nullum enim auxilium bello aptius est, quàm pecuniarum, mercium, & victualium. Ac in prædicta clausula videntur excommunicari omnes auxilium, consilium, vel fauorem inimicis nostræ Religionis præstantes. Ergo.

7. Ex his sententiis priorem veriorem existimo tum ob rationes ibidem allatas. Tum quia non est certum in hac excommunicatione comprehendi auxiliantes, consulentes, aut fauentes quomodolibet infidelibus, & hæreticis in damnum Catholicæ religionis, sed necessariò requiri, vt auxilium sit in monitione de statu Christianæ reipublicæ; quia de his fuit sermo prius factus, & relatiuum *illis & ad id* quod ad immediatè præcedentia refertur, id denotat. Præterquam quòd non de auxilio, consilio, vel fauore Turcis, aliísque Christianæ religionis inimicis videtur intelligendum, sed de auxilio præstito ipsis Catholicis vt certiores faciant Turcas de statu reipublicæ Christianæ, ita vt sensus sit. Excommunicamus illos qui per se, vel alios de rebus statum reipublicæ Christianæ concernentibus in Christianorum perniciem, & damnum ipsos Turcas, & Christianæ religionis inimicos, necnon hæreticos in damnum Catholicæ religionis certiores faciunt, illísque scilicet fauentibus hæreticos certiores *ad id*, hoc est ad prædictum effectum monendi hæreticos, auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstant.

8. Secundò dubitatur, qualiter debeas deferre, seu transmittere prædicta, vt hanc bullæ excommunicationem incurras? Respondeo certum esse te incurrere, si per teipsum transferas, siue transferas nomine proprio, siue alieno. At si per alium transferas, quia consilium, auxilium, & fauorem ad delationem dedisti probabilitate non videtur carere te ab hac censura Bullæ excusari, si verba illa, *illísque ad id auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstant* non referantur ad hæreticos, & inimicos nostræ Fidei, sed ad ipsos Catholicos, quibus ad monendum infideles, & hæreticos auxilium præstatur. Atque ita tradit Toler. *in præsenti, cap.* 23. *num.* 7. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 3. *cap.* 11. *num.* 25.

9. Tertiò dubitatur, an incurras hanc censuram, si arma, equos, reliquáue in hoc canone vetita deferas ex vno loco infidelium ad alium, vel ex vnius infidelis Principis dominio in dominium alterius infidelis? Negant Siluest. verbo *excommunicatio* 7. *num.* 64. Tabiena *eodem* 6. *num.* 7. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 8. *quæst.* 3. *num.* 132. Alterius *in exposit. huius canon. disp.* 8. *cap.* 2. *ad finem*, & alij apud Sayrum, *cap.* 11. *num.* 19. Quia ea non est delatio armorum ad infideles; siquidem absolutè ea arma apud infideles existerent, parúmque refert hi vel illi sint infideles. Sed hoc limitandum est cum Nauarr. *in cap. ita quorundam de Iudæis, notab.* 6. *num.* 17. Sayro, *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 19. Tolero *lib.* 1. *cap.* 23. *n.* 6. Duardo *lib.* 2. *can.* 7. *q.* 8. Reginaldo *lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 300. Bonac. *disp.* 1. *de censur. bullæ. quæst.* 8. *pun.* 2. *num.* 17. vt verum habeat casu quo ex prædicta delatione grauius damnum Christianis non immineret; nam eo casu delatio, quæ solùm ob damnum, quòd Christianis inferri potest prohibetur, hac non punitur censura. At si ea delatione armorum grauius damnum

num Catholici patiuntur, quàm paterentur illis non delatis, verius videtur eam delationem sub hac censura contineri. Tum quia verè est delatio ad infideles in damnum Christianorum. Tum quia secundùm communem sententiam auxiliantes, fauentésque infidelibus in damnum Catholicæ religionis hac censura comprehenduntur. Negari autem non potest media illa declaratione auxilium infidelibus præstari. Ergo, &c.

10 Quartò dubitatur de vendentibus, permutantibúsve arma cum infidelibus? Et quidem si ex venditione, vel permutatione validiores infideles non fiunt, manifestum est eam venditionem, & permutationem hac censura non prohiberi. Secùs verò si fortiores reddantur ad Catholicorum impugnationem, quia iam esset delatio, & transmissio, tametsi non gratuita, sed onerosa in damnum Christianæ religionis. Vti tradit Nauarr. *in capite, ita quorundam de Iudæis, notab.* 8. *numero* 23. Azor. 1.*p. instit. moral. lib.* 8. *capite* 23.*quæst.*9. Sayrus. *lib* 3. *capite* 11. *numero* 27. Reginald. *lib.* 9. *capite* 18. *numero* 298. Bonac. *disp.* 1.*quæst.* 8.*pun.* 2. *numero.* 25. Viuald. *in præsenti casu* 7.*num.* 13. Gambarupta *ibi*, *numero* 12.*&* 17. Duard. *quæst.* 9. *num.* 1. & alij.

11 Sed quid si in terris principi Christiano subiectis ea arma infidelibus vendas? Affirmat Nauarr. *in dicto capite, ita quorundam de Iudæis, notab.* 8. *numero* 41. Azor. *dicta* 1. *p. instit.lib.* 8. *cap.* 23. *quæst.* 7. Sayrus *lib.* 13. *cap.* 11. *num.* 26. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 5. Gambarupta *casu* 7. *numero* 18. te excusatum esse ab hac censura, quia transmissio quæ hac censura prohibetur est quæ fit ad infideles. At facta infidelibus in terris Christianorum non est transmissio est ad infideles propriè, cùm non possint infideles illis armis in damnum Christianorum liberè ibidem vti.

12. Cæterùm certissimum est, si ex hac venditione probabiliter credis damnum Christianos esse accepturos te in excommunicationem latam in *in cap. ad liberandum de Iudæis* incidere; quia ibi excommunicantur arma Sarracenis vendentes. In excommunicationem autem bullæ incidere non ita certum est ob rationem superiùs allatam, & quia non satis constat ibidem excommunicari auxilium, consiliúmve præstantes infidelibus in damnum Christianæ religionis, cùm illa verba, *Illisque ad id consilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet præstant*, satis dubia sint ad quos referantur, & in quam materiam. Nihilhominus probabilius censeo prædictam venditionem hac censura comprehendi. Vti docuit Hugolin. *in exposit. huius censuræ*, verbo *illis*, *numero* 4. Duard. *quæst.*7.*num.*3. Bonac. alios referens, *disp.*1.*quæst.* 8.*pun.* 2.*num.*31. Quia Bulla non requirit, vt arma transferantur ad terras infidelium, cùm translationem ad infideles nullo superaddito prohibuerit; at ea translatio ad infideles est facta. Neque obest quod ipsi ibidem non possint Christianos oppugnare. Satis enim est quod possint in terris infidelium translati. Præterquam quòd solùm per accidens ab impugnatione Christianorum ibidem impediuntur, scilicet ob protectionem, & potentiam Christiani Principis. Per se autem, & ex concessione armorum illis facta optimè possunt ibidem oppugnare Christianos. Nulla ergo causa est ob quam hac censura ea venditio non afficiatur.

13. Quintò dubitatur de principe Catholico bellum cum alio principe Catholico agente; an conuocare possit infideles, illisque arma præbere in sui auxilium? Alicui videri posset hoc illicitum esse, & hac censura bullæ prohibitum, cùm sit translatio armorum ad infideles in damnum Christianorum quos oppugnaturi sunt. Et præterea illis armis concessis vti possunt infideles in Christianorum perniciem. Nihilominus longè verius est principem Catholicum bellum iustum gerentem aduersus alium Catholium principem posse secluso scandalo in sui defensionem, & auxilium infideles conuocare, illisque ad præliandum arma concedere; quia ea concessio etsi cedat in damnum principis oppugnati, illique subditorum, at absolutè cedit in vtilitatem, & commodum Christianæ religionis, cùm cedat in defensionem, & auxilium principis iniuriam patientis, & subuersionem Principis iniuriam irrogantis. Ob quam causam ea armorum concessio nedum est dicenda cedere in damnum Principis oppugnari, sed potiùs in illius vtilitatem, vtpote qui impeditur ab iniustitia, vsurpationéque alieni iuris. Atque ita tradit Alterius *t.* 1. *lib.* 5. *disp.* 8. *cap.* 5. *dub.* 7. Duardus *in præsenti*, *lib.* 2. *can.* 7.*quæst.* 36. *num.* 18. Bonac. *disp.* 1. *de censur. quæst.* 8. *pun.* 4. *num.* 10. & *de contract. disp.* 2. *quæst. vlt. sect.* 1.*p. vlt.* §. 2. *quæst.* 2.

14. An liceat Principi Catholico infidelibus arma subministrare, ne alius Princeps Catholicus superior existat, controuersum est apud aliquos, negat Hugolin. *in præsenti cap.* 7. §. *vlt. numer.* 4. Duardus *quæst.* 35. *numer.* 2. Bonac. *dicta quæst.* 8. *Punct.* 4. *num.* 10. affirmant alij. Ego rem totam malo intactam relinquere, quàm magnam litem definire.

15. Sextò dubitatur, ad quos arma, equi, aliáque instramenta bellica transmittenda sunt, vt censura Bullæ contrahatur. Respondeo transmittenda esse non solùm ad Turcas, & Sarracenos, sed etiam ad Tartaros, Mauros, & Iudæos, aliósque infideles qui Christianismum detestantur, Christianósque oppugnant, seu parati sunt oppugnare; quia hi omnes Christianæ religionis sunt hostes. Præterea si deferantur ad hæreticos à sede Apostolica expressè, vel nominatim declaratos. Dicuntur autem hæretici à Sede Apostolica declarati, qui ab ipso summo Pontifice, vel eius Officialibus, seu Legatis intra curiam degentibus, quique non proprio nomine, sed nomine summi Pontificis litteras expediunt declarantur iuxta Clement. *Ne Romani.* §. *sanè, de electione.* Expressè verò, seu nominatim declarantur qui nomine proprio Petri, vel Francisci notati sunt, vel illis circunstantiis expressis, quæ expressioni nominis æquiualent. Vti docuit Tolet. *lib.* 1.*cap.*23. *num.*5. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 11.*num.*16. Non verò qui solùm genere exprimuntur, vti sunt Lutherani, Caluinistæ, &c. quia ex hac expressione nulla persona est expressè, vel nominatim declarata, cùm non ad declarandas personas, sed hæreses illa expressio referatur. Quod verò inquit Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 8. *pun.* 3. *num.* 5. censendum esse hæreticum expressè declaratum qui sub illis circunstantiis declararetur, quæ expressioni nominis æquiualeret verissimum est: attamen omnia exempla quæ adducit mihi non probantur, censet namque expressè esse declaratum, si in sententia dicatur. Excommunicamus illum qui fungitur tali munere, qui in tali loco

loco verba hæretica protulit, qui in tali libello authoritatem Pontificiam impugnauit. Sed hæc solùm vera censeo, cùm notorium est quis illo officio fungeretur; quisue hæretica verba protulerit, & libellum publicauerit: nam si hæc delicta occulta sint, censendus non est delinquens expressè, & manifestè delaratus cùm ex illa declaratione solùm eius delictum declaretur, non persona, hæc enim adhuc occulta est, & nemini nota. Non igitur censeri potest expressè declarata.

16. Deferri autem arma ad schismaticos vt tales declaratos, cùm formaliter hæretici non sint hac censura non prohibetur. Vti notauit Duard. *lib.* 2. *can.* 7. *q.* 5. *num.* 3. Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 8. *pun.* 3. *in fine*. Et à fortiori deferre arma Catholicis habitantibus in terris infidelium hac censura non est prohibitum; quia non est spectanda terra in quam arma deferuntur, sed ad quos transmittuntur; siquidem Bullæ constitutio non de translatione ad infideles locuta est. Excipe nisi timeatur Principem infidelem illis armis vsurum in Christianorum perniciem; quia eo casu sic deferens etiamsi immediatè Catholicis deferat, mediatè defert infidelibus, illisque auxilium in damnum Christianorum præbet. Ergo stante communi sententia affirmante auxiliantes infidelibus & hæreticis in damnum religionis excommunicari hac censura comprehenduntur, sic Catholicis arma deferentes, cùm ex ea delatione damnum Catholicis proueniat. Sicuti notauit Nauarr. *in c. ita quorundam, de Iudæis n.* 27. Duard. *in præsenti lib.* 2. *can.* 7. *quæst.* 4. *ad finem.* & *quæst.* 6. *n.* 2. Bonac. aliis relatis *tit.* 3. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 8. *pun.* 3. *num.* 6.

17. Septimò dubitatur qui ab hac censura excusantur, tametsi infidelibus arma deferant? Præter generales excusationes de ignorantia, & inaduertentia tam iuris, quàm facti excusari possunt deferentes. Primò ex leuitate materiæ, sicut enim in aliis legibus hæc admittitur excusatio in hac lege concedenda est, cùm finis huius legis, sit ne damnum Catholici patiantur. At ita leuis esse potest armorum delatio, vt ex ea nullum graue damnum timeri possit. Ergo eo casu deferens à censura excusabitur. Vti tradit Nauarr. *in cap. ita quorundam, de Iudæis, notab.* 8. *num.* 31. Sayr. *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 22. Viuald. *in exposit. huius bullæ num.* 12. Duard. *lib.* 2. *can.* 7. *quæst.* 15. *num.* 18. Reginald. *lib.* 9. *praxi cap.* 18. *num.* 298. Bonac. *t.* 3. *de censur. bulla disp.* 1. *quæst.* 8. *pun.* 4. Quæ autem sit materia grauis, quæ leuis? arbitrio prudentis decidenda est spectato fine huius legis, qui est damnum Christianorum vitare. Regulariter traditio vnius pugionis, ensis, arcus, & similium non censetur grauis materia; quia hæc potiùs ad vsum donatarij, illiúsque recreationem deseruiunt, quàm in religionis Christianæ perniciem. Secùs verò dicendum de integra militis armatura, de vnica naui, de bombarda, aliísque bellicis instrumentis; vti constat ex Doctoribus superiùs relatis. Secundò excusantur à censura, & peccato deferentes arma, aliáque prohibita; si damnum quod ex delatione Christianis timeri potest aliunde compensent. Sicuti plerunque censetur compensatum, cùm in redemptionem captiuorum conceduntur; maximè si aliis mercibus non prohibitis captiui redimi nequeunt. Vti tradit Nauarr. *in dicto cap. ita quorundam notab.* 8. *num.* 26. Sayrus *cap.* 11. *num.* 34. Duard. *cap.* 7. *quæst.* 11. Viuald. *in præsenti num.* 63. Hugolin. §. 1 *num.* 11. Reginald. *num.* 299. Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 8. *pun.* 4. *num.* 11. Tertiò excusantur, si absque graui iactura delationem omittere nequeunt; quia leges Ecclesiasticæ non censentur ita strictè obligare. Sic Bonac. Nauarr. Sayrus, Duardus, Hugolinus *loc. alleg.*

18. Secunda actio, quæ sub hac censura prohibetur est infidelibus, & hæreticis notitiam præbere de statu Christianæ republicæ, quod intelligendum est de statu temporali, vt si reuelares aliquam ciuitatem Christianorum victualibus carere, arcem armis, & militibus esse distitutam, ex qua reuelatione possent Fidei hostes moneri ad eam ciuitatem, vel arcem oppugnandam, absque dubio in excommunicationem incideres, quia absolutè certiores faceres infideles de statu temporali Christianæ reipublicæ in eius damnum. Sicuti tradit Hugolin. *in præsenti num.* 2. Sayrus *cap.* 11. *num.* 35. Duard. *can.* 7. *quæst.* 30. Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 8. *pun.* 2. *num.* 29. Quod à fortiori procedit, si tempore quo Princeps eligendus est moneas hæreticos de statu electionis futuræ, qua monitione facta hæretici electionem Catholici principis diuertere conantur. Vt benè aduertunt Hugolin. Duard. & Bonac. *loc. alleg.*

19. Sed an sub hac actione comprehendatur tabellarius deferens litteras infidelibus secretum Christianæ reipublicæ continentes, cùm ipse probabiliter conscius est iniquitatis? Dissentiunt Doctores. Nam Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 58. Hugolin. *in præsenti*, in verbo *necnon illos*, *vers. secundo.* Duardus *d. can.* 7. *quæst.* 31. *num.* 1. & *quæst.* 38. *num.* 16. Bonac. *t.* 3. *de. censur. disp.* 1. *quæst.* 8. *pun.* 1. *in fine*, affirmant; quia moraliter censendus est reuelare, sicuti censetur comburere, qui ignem applicat. Sed alij contrariũ non improbabiliter censent, quia reuelatio cùm sit quædam manifestatio, & locutio nullatenus præstatur à tabellario litteras sigillatas deferente; non enim ipse reuelat, sed reuelationem defert. Applicans autem ignem dicitur cõburere; quia ignis solùm physicè non moraliter combustionem præstat; at litteras mittens, & physicè, & moraliter secretum reuelat; eáque ce causa deferens reuelationem ab hac denominatione reuelantis excusari potest.

20. Deinde graues Doctores, Hugolinus *in præsenti*, *vers. secundò afficit*. Duard. *can.* 7. *quæst.* 31. *num.* 1. & *quæst.* 34. *num.* 2. Alterius *lib.* 5. *disp.* 8. *cap.* 10. *vers. sed modò perquirendum*. Bonac. *disp.* 1. *de cens. Bullæ*, *quæst.* 8. *pun.* 1. *num.* 4. censent reuelantem secretum Christianæ reipublicæ fidelibus, quos credit infidelibus reuelaturos sub hac censura comprehendi, quia verè infidelibus moraliter reuelare censetur saltem mediatè. Sed contrarium rectius censuit Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 58. quia in prædicta clausula solùm puniuntur reuelantes per se, vel per alios statum Christianæ reipublicæ infidelibus. At sic fidelibus reuelans nequaquam dici potest infidelibus per se, vel per alios reuelare, cùm ipsi fideles reuelantes nomine proprio reuelent; non autẽ nomine prioris reuelantis, qui nunquam ipsis reuelationem demandauit.

21. Tertia actio, quæ in hac clausula sub censura prohibetur est auxilium, consilium, & fauor. Sed quibus præstandum sit consilium, & auxilium & in qua materia, vt hanc censuram inducat? difficultate non caret. Nam vt ex superioribus cõstat, satis probabile videtur verba illa, Illísq; ad id auxilium, cõsiliũ, vel fauorem quomodolibet præstant, referenda esse ad eos, qui Catholicis certiores facientibus

hære

hæreticos de statu Christianæ reipublicæ auxiliantur. Quo casu non est dubium, tabellarium deferentem litteras reuelatorias status Christianæ reipublicæ contineri. At quia frequenter expositores illa verba intelligunt de auxilio, consilio, & fauore infidelibus, & hæreticis præstito in damnum Christianæ religionis; ea de causa explicandum est qui censeantur comprehensi. Et breuiter dico comprehensos esse qui consilium hæreticis præberent qualiter Catholicos oppugnare possent. Item qui eos in pugna iuuarent. Item qui iuuarent in armorum, equorum, aliorúmque prohibitorum delatione, ac tandem in status reipublicæ manifestatione.

Vt autem hac censura consulentes, & auxiliantes afficiantur, necessariò videtur requiri damnum Catholicis re ipsa fieri; quia vsque fiat damnum, non censentur consilium, & auxilium effectum habere, esséque perfecta; siquidem ratione damni prohibentur. Vt constat ex illo relatiuo *ad id*, quod ad damnum refertur, sicuti tanquam probabile defendit Bonac. *disp.1.q.8.pun.2.num.25. & 26.*

22. An autem ob periculum vitæ alteriúsve grauissimi damni excusari possent consulentes, & fauentes infidelibus, & hæreticis in damnum Christianæ reipublicæ? Aliqui Doctores censent excusatos non esse, cùm damnum maximum reipublicæ infertur, aliàs non inferendum, sicuti videtur sentire Molina *t.1.de iust.disp.115. concl.4.* Suar. *disp. 21. sect.2. n.60.* Lessius *lib.2. cap.9. dub.18. num.123.* Sanch. *lib.1. in decalog. cap.7. n.18. post med.* Reginald. *lib. 9. praxi. cap.18. num. 299.* quia bonum commune priuato anteponi debet, ad quam antepositionem præstandam vtpote iure naturæ debitam iustè Pontifex censuris compellit. Sed rectius contrarium censuit Sayrus *lib.3.cap.11.num.18.* Nauarr. *in cap. ita quorumdam de Iudæis, notab.8.num.26.* Petr. Nauarra, *lib.3. de restit. cap.4. dub.4.* Corduba *sum.q.137.* Azor. *t.1.lib.2.instit. mor.cap.7.q.6.* Man. Rodrig. *in exposit. bullæ.§.9.n.85.* & alij relati à Sanch. *loco citato.* Nam esto consulentes, fauentésve infidelibus in damnum Christianæ reipublicæ à peccato non excusentur, credendum tamen est à censura excusari; quia esto eo casu posset Ecclesia eos censura afficere, verosimilius est eam voluntatem non habere, vtpote à pietate, & benignitate Ecclesiæ alienam.

Ad extremum reuocantur in hac clausula omnia priuilegia in contrarium concessa dominis, Principibus, Rebuspublicis, & particularibus personis. Nam vt tradit Siluest. verbo *excommunicatio 7. num. 58.* Tabiena *eodem. 6. §. 6.* Toler. *in exposit. huius canon. §.5.dub.1.* Sayrus *lib.3. cap.11.n.36.* Genuensibus, & Venetis concessum priuilegium erat à variis Pontificibus asportandi plumbum, & stannum, aliáque prohibita ad Turcas, ideò hac clausula reuocantur.

PVNCTVM IX.

Expenditur octaua excommunicatio aduersus impedientes, ne Romanæ curiæ victualia, aliáque necessaria deferantur.

1 *Refertur textus.*
2 *Qui finis huius excommunicationis sit.*
3 *Quæ sint personæ aduersus quas fertur.*
4 *Quæ sit materia.*
5 *Quæ sint actiones hac excommunicatione prohibitæ.*
6 *Vt iustus titulus excuset ab hac excommunicatione debet esse certus, non dubius, quod difficultate non caret.*
7 *In foro externo impedimentum præstitum à persona publica præsumitur iustè appositum esse. Secùs à priuata.*
8 *Princeps detinens victualia, quæ ex alieno territorio per suum transferuntur ad Romanam curiam, non videtur huic excommunicationi subiici.*
9 *Hoc impedimentum apponendum est directè, & formaliter.*
10 *Quid nomine Romanæ curiæ intelligatur, ad quam victualia deferuntur.*
11 *Proponitur ratio dubitandi, an impediens victualia illius, qui in proprium vsum, vel in vsum particularis personæ deferat subiiciatur huic excommunicationi.*
12 *Quid respondeat* Bonac.
13 *Probabilius censeo te hac excommunicationē non esse ligatum.*
14 *Non ob quorumlibet victualium impedimentum ligaris hac censura, sed debet esse quantitas grauis.*
15 *Hæc excommunicatio solùm ad impedientes, & eorum defensores extenditur.*

1. Octauò excommunicat, & anathematizat Pontifex omnes impedientes, seu inuadentes eos, qui victualia, seu alia necessaria ad vsum Romanæ curiæ adducunt, ac etiam eos qui ne ad Romanam curiam adducantur, vel afferantur prohibent, impediunt, seu perturbant, seu hoc facientes defendunt per se, vel alios cuiuscunque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & status, etiamsi Pontificali, seu regali, aut alia quavis Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate.

2. Hæc excommunicatio lata est in vtilitatem, commodum, honorem, defensionem, & potestatem Romanæ curiæ, ne scilicet rebus quibus indiget destituatur. Quapropter aduersus hanc constitutionem delinquens vltra iniustitiam quam committit, sacrilegus est, vtpote offendens Ecclesiasticum tribunal, quod maximè ex personis Ecclesiasticis coalescit. sicuti notauit Caietan. verbo *excommunicatio, cap.19.* Sayrus *lib.3. thesauri, cap. 12. num.2.* Reginald. *lib.9. cap.19.num.307.* Filiucius *tract.16.cap.7.q.1.num.155.* Duard. *lib.2.in exposit. huius canon.q.10.num.3.* Bonac. *disp.1.q.9.p.1. in fine, num.15.*

3. Personæ aduersus quas excommunicatio fertur sunt omnes & singuli cuiuscunque dignitatis etiam Imperialis, & Regalis victualia, seu alia necessaria Romanæ curiæ impedientes, illorúmque defensores, siue per se, siue per alios, vti constat ex tenore Bullæ.

4. Materia est impedire, siue dolo, & fraude, siue per vim, ne victualia ad Romanam curiam deferantur, deferentésque prohibere, & perturbare ne deferant, necnon eos, qui hæc facientes defendunt per se, vel alios. Materia circa quam excommunicatio versatur sunt victualia, aliáque ad vsum Romanæ curiæ necessaria. Nomine victualium intelliguntur quæ ad esum, potum, & vestitum deseruiunt. *leg. victus. & leg. cætera, de verbor. significat.* at sub iis quæ necessaria sunt ad curiam Romanam omnia illa veniunt, quæ curialibus tum ad habitandum, tum ad negocia,

& munera peragenda, tum ad honestam eorum recreationem deseruire possunt. Sed an sub iis verbis litteræ comprehendantur, ita vt impedientes tabellarium, aut alium nuntium litteras deferentes in hanc excommunicationem incidant? Negat Bonac. *disp.*1. *q.*9.*punct.*1.*num.*10. nisi in illis litteris chirographum contineatur, quo pecunia ad Romanam curiam cambitur; quia litteræ non pertinent ad victualia, neque ad vsum curiæ Romanæ necessarium. Quando autem chirographum hoc continuerit, cùm hoc pecuniæ dilationi æquiualeat, meritò sub rebus necessariis contineri debet. Ego verò existimo si litteræ continentes chirographum sub nomine victualium, aliarúmque rerum ad vsúmque Romanæ curiæ necessarium continentur etiam quælibet litteræ de negociis, litibúsque tractantes comprehendi debent: cùm hæ curialibus æquè ac pecunia necessariæ sint, tum ad mutuam cum absentibus communicationem, tum ad negociorum expeditionem, & litium decisionem, beneficiorum, aliarúmque gratiarum impetrationem. Alia tamen via excludi possunt litteræ ab hac materia, eo quòd plerunque non ad curiam Romanam, sed ad singularem personam deferuntur. Prohibitio autem est de impedientibus victualia, aliáque necessaria ad vsum Romanæ curiæ. Quæ autem necessaria sunt ad vsum personæ singularis, non curiæ Romanæ necessaria esse censentur. Vti inferiùs examinabimus.

5. Actiones quæ hac constitutione prohibentur sunt tum impedire siue dolo, & fraude siue per vim, ne victualia, seu alia ad Romanæ curiæ necessaria deferantur, tum prohibere, impedire, seu perturbare volentes deferre, ne deferant. Tum defendere per se, vel alios hæc facientes. Quæ omnes actiones iniustitiam denotant. Quapropter si iusto titulo impediat Princeps, ne ex sua ciuitate victualia Romana deferantur; quia illis indiget ad suorum subditorum sustentationem ab hac censura excusatur; quia hæc non est prohibitio, perturbatio, seu impedimentum ne ad Romanam curiam victualia adducantur, sed est suorum defensio, & protectio; tametsi ex ea protectione sequatur, ne in Romanam curiam victualia deueniant. Vti notauit Caiet. verbo *excommunicatio*, *cap.* 19. Nauarr. *c.*17.*num.*64. Sayrus *lib.*3.*cap.*12.*num.*4. Suar. *disp.*21.*sect.*2. *num.* 63. Quod adeò verum existimo, vt esto Princeps iniquo animo duceretur, ne Romanæ curiæ merces suæ ciuitatis deferentur, adhuc censuram non incurret; quia hæc non ob prauam intentionem, sed ob iniustum impedimentum imponitur. Vti notat Bonac. *disp.*1. *q.* 9. *p.*1. *num.*3. Praua autem intentio non reddit actionem externam iniustam, tametsi reddat illam charitati contrariam.

6. Vt autem iustus titulus à culpa, & censura excuset, plures Doctores, Suar. *disp.*21. *sect.*2. *num.*64. Duard. *lib.*2.*in can.*7.*q.*10. *num.*11. Filiucius *tract.*16. *cap.*7.*q.*2.*num.*156. Bonac. *disp.*1.*q.*9. *de censuris bullæ*, *p.*2. *num.* 7. censent debere esse certum non dubium: nam stante dubio videtur lex certa possidere, aduersus quam nequis procedere. Sed hæc doctrina difficultate non caret casu, quo impediens possessionem impediendi habeat: nam esto à lege certa nequeas te eximere ob causam dubiam, id verum est cùm pro lege est possessio. At stante possessione pro parte impedientis non videtur impediens ob causam dubiam se à lege eximere, sed ob causam certam. Præterquam quòd stante dubio; an possit Princeps impedimentum victualibus deferendis præstare, æquum non est quod per legem ea potestate etsi dubia spolietur. Sicuti non est æquum quod ad ieiunandum obligetur qui dubius est an 21. annum compleuerit; quia stante dubio stat pro eius libertate possessio.

7. In foro autem externo si impedimentum præstetur à persona publica præsumitur iusto titulo appositum esse. Secùs verò si à persona priuata, vt benè aduertit Bonacina *disp.*1. *de censur.q.*9. *pun.*3. *num.*2. quia persona publica plerúnque ius habet detinendi victualia ob bonum suorum subditorum. Secùs verò persona priuata, & cùm præsumptio sumatur ex his quæ frequenter contingunt, præsumi debet personam publicam ius habere impediendi, secus personam priuatam. Ex qua præsumptione colligitur cui incumbat onus probandi iusto titulo impedimentum appositum esse; an impedito, an impedienti. Et dicendum est, si impedimentum appositum est à persona publica, impedito competere onus probandi iniustè impeditum esse: si autem à persona priuata appositum impedimentum est, ipsi impedienti competit onus probandi iusto titulo impedimentum apposuisse.

8. Hinc deciditur; an Princeps victualia quæ ex alieno territorio ad Romanam curiam aduehuntur, & per suum territorium transeunt detinens ob suorum subditorum necessitatem hac censura ligetur? Respondet Bonac. *disp.*1.*q.*9.*pun.*2.*num.*20. incidere, si Romana curia æquè grauem necessitatem patiatur; quia in pari necessitate melior est conditio possidentis. At Romana curia ea victualia virtualiter possidet, cùm in eius vsum destinatá sint, & ad ipsam deferantur. Præterea in graui necessitate nemo potest alienum inuito domino surripere, ergo nequit Princeps ob grauem tantùm necessitatem ea victualia detinere. Sed rectius contrarium censuit Hugolin. *in exposit. bullæ cœnæ. cap.*8. vers. *non dolo malo.* Duard. *lib.* 2. *in can.*8.*q.*4.*num.*2. eo quòd stante graui necessitate subditorum iustè Princeps detinet victualia, quibus ea necessitas succurri potest. Nam esto Romana curia æqualem, vel grauiorem necessitatem patiatur; dum ea victualia non possidet, illiúsque propria non sunt, impedire nequit Principem, ne suis subditis grauiter indigentibus consulat detentione victualium, quæ aliqualiter possidet. Neque obest quòd deferens intentionem haberet deferendi ea victualia in Romanam curiam; quia ea intentio Romanæ curiæ ius in victualia non concedit. Ergo ex vi illius impediri non potest Princeps per cuius territorium transeunt, & quorum possessionem habet, ne illa in subuentionem suorum subditorum expendat.

9. Porrò impedimentum apponendum est directè, & formaliter: non autem consequenter, & per accidens; quia verba legis, & maximè pœnalis propriè accipienda sunt. Vnde si Romanæ curiæ victualia deferentem interficias, vel alio modo detineas, animo inquam te ab illo vindicandi; non autem impediendi victualia censuram non incurris; quia illa actio speciem sumit ab eo quod est per se, non autem ab eo quòd per accidens contingit, iuxta *leg. non omnes.ff. si certum petatur*, ac proinde non est victualium impeditiua, sed deferentis victualia vindicatiua. Sic Viuald. *in exposit. bullæ cœnæ.num.*71. *aliàs* 12. Saytus *lib.*3.*thesauri*, *c.*12. *in fine*. Durand. *lib.*2. *can.*8. *q.*10. *n.* 17. Bonac. *disp.*1.*q.*9.*p.*2.*num.*14. & 17.

10. Rursus victualia ad Romanam curiam deferri debent, vt impedientes hac censura afficiantur. Nomine Romanæ curiæ intelligitur locus vbi Pontifex causis decidendis suum tribunal constituit. Clement. *Ne Romani de Electione*.

Hinc oritur grauis difficultas; an impediens pergentem Romanam curiam, deferentémque victualia in proprium vsum, vel in vsum particularis personæ in eadem curia commorantis incidat in hanc censuram? Ratio

Ratio ea est; quia verè impeditur deferens victualia ad Romanam curiam, tametsi in vsum particularis personæ deferantur, constitutio autem solùm requirit impedimentum præstare deferenti victualia ad Romanam curiam, id est ad locum Romanæ curiæ, non verò vt Romanæ curiæ quatenus talis est deseruiant, cùm hoc raro contingat, & ferè sit impossibile. Satis enim est quod aliquibus ex Romana curia deseruire victualia possint, vt censeantur curiæ Romanæ deseruire.

11. In hac difficultate distinctione vtitur Bonacina *disput.1. de censur. q.9.pun.2 n.10.& 12.* Censet namque te censuram incurrere, si spolies victualibus eum, qui in vsum alicuius curialis ea deferebat. Secùs verò si ea deferebat in proprium vsum, vel in vsum alterius personæ, quæ curialis non sit. Priorem partem probat; quia ex eo quòd ea victualia alicui curiali deseruiant, censenda sunt curiæ Romanæ deseruire, cùm curia Romana ex hominibus ad tribunal Pontificis pertinentibus coalescat. Secunda pars inde probatur; quia si persona cui victualia deferuntur non est ex curialibus, ea victualia dici non possunt deferri ad vsum Romanæ curiæ. Si autem deferantur in proprium vsum, non censentur in vsum Romanæ curiæ deferri, etiamsi deferens curialis sit; quia constitutio distinctionem facit inter deferentem victualia, & eum in cuius vsum deferuntur, vt constat ex illis verbis: *Qui victualia, seu alia ad vsum Romanæ curiæ adducunt.*

12. Nihilominus probabilius censeo te impedientem victualia in vsum determinatæ personæ, tametsi curialis sit non ligari hac censura. Vti docere videtur Viuald. *in exposit. bullæ Cœnæ. num.74.* Sayrus *lib.3.thesauri, cap.11.num.4.in fine.* Duardus *lib.2. can.8. q. 10.num. 6.& 18.* Reginald. *lib.9. praxi.cap. 19. n. 307.* Quia absolutè dici non potes impedire deferentem victualia ad vsum Romanæ curiæ, cùm curialis ille nec sit, nec curiam principaliter constituat, & verba legis maximè pœnalis strictè accipienda sunt. Quapropter necessariò requiritur, vt deferens victualia non determinet personas in quarum vsum deseruire debeant, sed absolutè deferat in locum Romanæ curiæ, vt in vsum illorum qui curiam constituunt deseruiant, non quidem vt omnibus collectiuè deseruiant: id enim rarò posset contingere, sed vt omnibus diuisiuè his, vel illis. Præterea hi ex eo quòd in vsum alicuius curialis victualia deferantur, censentur in vsum curiæ Romanæ deferri; cùm deferens curialis est, & in vsum proprium ea victualia defert, censenda sunt deferri in vsum curiæ Romanæ. Non enim deferens deterioris conditionis esse debet quolibet alio curiali. Igitur si impediens deferentem victualia in proprium vsum hac censura non comprehenditur, neque etiam comprehendi debet deferens in vsum alterius curialis determinati.

13. Aduertendum est non ob quorumlibet victualium impeditionem hanc censuram contrahi, sed oportere grauem esse quantitatem. Quæ autem hæc sit arbitrio prudentis decidendum est, tum spectato fine præcepti, qui est ne curiæ Romanæ desint quæ ad eius vsum sunt necessaria, tum spectata qualitate rerũ quæ deferuntur. Vti notauit Filiucius *tract. 16.c.3.q.3.n. 160.* Bonac. *disp.1. q.9. pun.3. n.4.*

14. Denique hæc excommunicatio solùm ad impedientes, & eorum defensores extenditur; non autem ad consulentes, mandantes, vel approbantes impeditionem; quia esto ij moraliter impediant, non tamen physicè, & propriè, vti per legem requisitum est. Sic tradit Duardus *in exposit. huius can. 8. lib.2.q.3.& 9.& q.10.num. 21.* Bonac. *disp. 1.q.9. pun.1.num.21.* aduersus Hugolinum *in exposit. huius censuræ cap.8.num.2.*

Pvnctvm X.

Explicatur excommunicatio nona, lata aduersus eos qui offendunt accedentes, vel recedentes à Romana Sede, vel in curia commorantes.

1 *Refertur textus.*
2 *Finis huius excommunicationis est defensio authoritatis sedis Apostolicæ.*
3 *Qui in hanc excommunicationem incidant.*
4 *Offendens accedentem ad Pontificem causa alicuius temporalis negocij expediendi huic excommunicationi subijcitur.*
5 *Aliqui censent requiri offensionem procedere ex animo impediendi accessum sedis Apostolicæ.*
6 *Verius oppositum videtur.*
7 *Quæ sit differentia inter offendentes eos qui à sede Apostolica recedunt, vel accedunt: & eos qui in curia commorantur.*
8 *Satis est ad hanc censuram vnius interfectio, mutilatio, vel spoliatio.*
9 *Offendens filios, vxores, seruos, & familiares accedentis ad sedem Apostolicam huic excommunicationi subiicitur, si illis indiget ad negocia peragenda.*
10 *Hac censura extenditur ad mandantes.*
11 *Vexantes infideles ad sedem Apostolicam accedentes subiiciuntur huic excommunicationi.*

1. Nonò excommunicat, & anathematizat Pontifex omnes illos qui ad sedem Apostolicam venientes, vel recedentes ab eadem sua vel aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliant, capiunt, detinent; necnon omnes illos qui iurisdictionem ordinariam, vel delegatam à nobis, vel nostris iudicibus non habentes illam sibi temerè vindicantes, similia contra morantes in eadem curia audent perpetrare.

2. Lata est hæc excommunicatio in defensionem authoritatis sedis Apostolicæ, eiusque curiæ; ad eam namque accedentes, recedentes, & in ea commorantes protecti faciliùs, securiùs, & frequentiùs ad sedem Apostolicam accedunt, ex quo eius authoritas crescit, cui fini obest qui eos offenderet; ac proinde vltra peccatum iniustitiæ sacrilegus est, vti notat Caietan. verbo *excommunicatio cap.14.* Sayrus *lib.3. thesauri, cap.13. num. 1.* Bonac. *disp.1. de cens. q.9.p.1. num.34.*

3. Incidunt in prædictam excommunicationem. Primò interficientes, mutilantes, spoliantes, capientes, detinentes sua vel aliorum opera aliquem qui ad sedem Apostolicam veniret, vel ab ea recederet. Secundò qui authoritate vsurpata aliquam ex prædictis actionibus perpetraret aduersus aliquem in eadem curia commorantem. Vnde vt delinquens

inquens prædicta censura afficiatur, debet offensus quando offenditur ad sedem Apostolicam accedere, vel ab ea recedere, ac in ea commorari. Dicetur autem accedere ad sedem Apostolicam, si causa alicuius negocij ad sedem Apostolicam pertinentis deueniat: sicuti si deueniat causa alicuius litis, cuius decisio à Pontifice, vel eius Officialibus facienda est. Item si deueniat causa soluendi Pontifici tributum, decimas, vel alicuius beneficij, priuilegij, gratiæ, aut dispensationis impetrandæ. Secùs verò si ob aliam causam illuc accedat, quia verba legis formaliter, & rigorosè accipienda sunt; ac proinde de accessu ad sedem Apostolicam quatenus talis est intelligi debet. Vt rectè notauit Caiet. verbo *excommunicatio*, *capite* 14. Nauarr. *capite* 27. *numero* 65. Tolet. *lib*. 1. *cap*. 26. *dub*. 1. *num*. 3. Sayr. *lib*. 3. *thesauri*, *cap*. 13. *num*. 3. Suar. *disp*. 21. *sect*. 2. *num*. 66. Duard. *in explicat. bullæ can*. 9. *quæst*. 1. Hugolin. *cap*. 9. Filiucius *tract*. 16. *cap*. 7. *q*. 6. *n*. 164. Bonac. *disp*. 1. *quæst*. 10. *pun*. 1. *num*. 3.

4. Sed an sufficiat offendere accedentem ad Pontificem causa alicuius negocij temporalis expediendi, quod ad Pontificem pertinet non quà Pontifex est, sed quà dominus est temporalis? difficultate non caret; quia verba legis & maximè pœnalis strictè accipienda sunt. At nomine sedis Apostolicæ non venit Pontifex quatenus temporalem iurisdictionem obtinet, siquidem hac seclusa Pontifex est, & sedem Apostolicam habet, sed quatenus spirituali iurisdictione gaudet. Ergo qui ad Pontificem accederet, quatenus iurisdictionem temporalem habet non est censendus ad sedem Apostolicam accedere, neque in hanc censuram incurrere: vti tradit Alterius in præsenti *disp*. 18. *cap*. 2. *dub*. 4. Sed contrarium rectius censuit Duardus in præsenti *q*. 1. *num*. 2. Filiucius *tract*. 15. *cap*. 6. *quæst*. 2. *num*. 139. & *tract*. 16. *cap*. 7. *quæst*. 6. *num*. 164. Bonac. *de censur. bullæ*, *disp*. 1. *quæst*. 10. *pun*. 1. *num*. 2. Nam esto sub nomine sedis Apostolicæ si strictè sumatur non intelligatur Pontifex quà dominus temporalis est, vt probat superior ratio. At si sedes Apostolica pro curia Pontificis accipiatur Pontificem comprehendit non solùm quatenus Pontifex est, sed quatenus est temporalis dominus; quia secundùm vtramque iurisdictionem tribunal constituit. Sed in hac constitutione nomine sedis Apostolicæ curia intelligitur, vt constat ex illo relatiuo inferius posito *in eadem curia* quo indicatur antea de curia sermonem esse, ac proinde sub nomine sedis Apostolicæ curiam esse subintellectam.

5. Grauior tamen dubitatio est; an requiratur ad hanc censuram offensio accedentium ad sedem Apostolicam; eo quòd ad sedem Apostolicam accedunt, seu ex animo impediendi accessum sedis Apostolicæ? Affirmant id esse necessarium Caiet. verbo *excommunicatio cap*. 15. Gambarupta *in præsenti cap*. 9. *num*. 1. Duard. *can*. 9. *num*. 2. & *can*. 10. *q*. 10. *numero* 2. Nam cùm hæc censura in fauorem sedis Apostolicæ principaliter lata sit, & secundariò in fauorem eorum qui ad ipsam sedem accedunt, non sunt censendi excommunicatione hac ligati, qui non ipsam sedem, sed ipsos accedentes principaliter offendunt. Sicuti quia excommunicatio aduersus hæreticorum receptatores principaliter lata est in hæresis detestationem non incurritur, nisi receptio sit hæretici quatenus talis est. Hinc fit, si accedentem ad sedem Apostolicam interficias, spolies, vexes animo vindicandi iniuriam tibi factam, & non ex intentione impediendi accessum ad sedem Apostolicam, hac excommunicatione non ligari.

6. Cæterùm etsi hæc sententia probabilis sit, probabiliorem existimo te in excommunicationem incurrere quacunque intentione accedentem ad sedem Apostolicam vexes. Vti docuit Hugolin. *in præsenti cap*. 9. §. 1. *num*. 3. *vers*. 8. Viualdus *hic n*. 81. aliàs 2. *in noua edit*. Alterius *disp*. 11. *cap*. 1. *ad finem*. Reginald. *lib*. 9. *praxi cap*. 19. *num*. 309. Bonac. *t*. 3. *de censur. bulla disp*. 1. *q*. 10. *pun*. 2. *num*. 13. Ratio est, quia esto hæc excommunicatio lata sit in fauorem sedis Apostolicæ, attamen hic fauor media protectione accedentium ad dictam Sedem obtinetur, ob quam causam primò per se, & directè eorum vexatio interdicitur. Neque restringitur ad vexationem sub hac vel illa intentione factam, cùm ex qualibet intentione contingat idem præiudicium sedi Apostolicæ eueniat. Secùs verò est in receptantibus hæreticos ex alio fine ab hæresis fauore; quia secundariò excommunicantur, & ex ea receptatione non per se sequitur hæresis promotio.

7. Est tamen notanda differentia inter offendentem eos, qui ad sedem Apostolicam accedunt, vel ab ea recedunt, & eum qui offendit in curia commorantes. Nam offendens accedentes, siue recedentes, siue authoritate publica, siue priuata offendat, incidit in hanc excommunicationem. At offendens commorantes debet offendere vsurpans authoritatem ordinariam, vel delegatam sedis Apostolicæ. Vti notauit Tolet. *lib*. 1. *cap*. 26. *num*. 4. Saytus *lib*. 3. *cap*. 13. *num*. 4. Suar. *sect*. 2. *n*. 66. Bonac. *disp*. 1. *q*. 10. *p*. 1. *num*. 34.

8. Neque opus est ad hanc excommunicationem contrahendam, vt plures interficias, mutiles, vel spolies: Satis enim est vnius interfectio, mutilatio, spoliatio, vel detentio vt hac censura ligeris, quia grauissima materia est. Neque obest quòd Pontifex numero plurali fuerit vsus dicens, Excommunicamus eos, qui ad sedem Apostolicam accedentes: quia id factum est, eo quòd loquens de delinquentibus numero etiam plurali vsus fuerit, cùm tamen opus non sit ad incurrendam hanc censuram, vt plures simul interficiant, mutilent, sufficit enim, si vnus tantùm has actiones præstet. Vt aduertit Bonac. *t*. 3. *de censur. disp*. 1. *q*. 10. *p*. 1. *num*. 13.

9. Solùm est dubium; an si offendas filios, vxorem, seruos, & familiares illius qui ad sedem Apostolicam accedit in hanc censuram incurras? Breuiter respondeo, si accedens ad Romanam curiam illis indiget ad negocia peragenda, non est dubium in excommunicationem incidere eos offendentem. Vt docuit Bonac. *suprà pun*. 1. *num*. 22. quia eo casu censentur pergere ob negociorum expeditionem in Romana curia. Neque obest, quòd proficiscantur ex intentione suo domino obsequendi. Nam cùm domini obsequio ad negocia peragenda necessarius sit eorum comitatus, intendentes obsequi domino intendunt negocia illius peragere. Quod procedit in his qui esto ad negocia peragenda necessarij directè non sint, sunt tamen necessarij ad domini comitatum, vtpote qui absque illis nequit decenter incedere, quia saltem indirectè ad negocia peragenda deseruiunt, ac proinde ad sedem Apostolicam moraliter deueniunt. At si filij, serui, aliique familiares, & dominum comitantes necessarij non sint ad negocia peragenda directè, neque indirectè, sed dominus illos secum ducat vel ratione solatij, vel ne eo absente aliquod damnum patiantur, vel ob aliam causam ad ipsos pertinentem, verius censeo eos offendentem hac censura non comprehendi; quia non comprehenditur quatenus eos offendit, cùm non offendat ad sedem Apostolicam formaliter

acce

accedentes; neque etiam quatenus offendit dominum in eorum offensione; quia hæc offensio est solùm secundùm quid, & denominatiuè, neque ex illa dici propriè potest dominus interfectus, mutilatus, spoliatus, aut captus, quæ sunt actiones in prædicta Bulla expressæ, & sub censura prohibitæ.

10. Hæc censura extenditur ad mandantes, si eorum mandato offendatur accedens, vel commorans in Romana curia; quia textus excommunicationem inducit aduersus eos qui sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliant, &c. Mandans verò mandatarij opera vtitur, cùm mandatarius nomine mandantis operetur. Sicuti tradit Hugolinus in præsenti, §. 1. *num.* 1. *vers. item excommunicatio.* Duard. *lib.* 2. *can.* 9. *q.* 4. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 66. Bonac. *disp.* 1. *de censur. bulla. q.* 10. *pun.* 2. *à n.* 2. Sed nullatenus extenditur ad consulentes, ratum habentes, seu non impedientes, vel alio modo auxilium præstantes, quia in omnes non dicuntur sua opera interficere, mutilare, spoliare, vt de se constat, cùm has actiones physicè non præstent. Neque etiam dici possunt opera executorum eas actiones præstare, cùm executores nomine consulentium, ratum habentium, non impedientium, seu alio modo auxiliantium non operentur. Vt benè aduertit Suar. *disp.* 21. *de censur sect.* 2. *n.* 66. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 7. *q.* 5. *num.* 163. Alterius *disp.* 10. *cap.* 3. *vers. sed videndus.* Duardus *lib.* 1. *canon.* 9. *q.* 8. & *q.* 8. *num.* 12. Bonacina *disp.* 1. *de censur. q.* 10. *p.* 1. *à num.* 5.

11. Sed an extendatur hæc censura ad eos qui vexarent infideles ad sedem Apostolicam accedentes? Dissentiunt Doctores. Nam Couarruu. 2. *variar. cap.* 20. *num.* 11. Farinac. *de carcerib. & carcer. q.* 28. *n.* 68. Duardus *lib.* 2. *de censur. bullæ. can.* 9. *q.* 24. Petrus Gambarupta *de immunit. Ecclesiar. lib.* 4. *cap.* 7 & 8. negant. Tum quia ipsi infideles si Catholicos vexarent non inciderent in excommunicationem. Ergo neque Catholici ob eorum vexationem incidere debent. Tum quia non est æquum Ecclesiam suis legibus, & pœnis protegere qui vel ipsam oppugnant, vel saltem recusant eius obedientiæ se submittere. Ob quam causam diximus piratas bona infidelium rapientes ab excommunicatione lata aduersus piratas excusari.

Nihilominus contrarium verius censuit Siluest. verbo *excommunicatio* 3. *num.* 2. Alfons. Viuald. in præsenti *casu* 9. *num.* 5. *in noua edit.* Hugolin. hîc verbo *spoliant. num.* 4. Alterius *disp.* 10. *cap.* 2. *dub.* 3. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 4. *num.* 20. Bonac. *disp.* 1. *de censur. bullæ. q.* 10. *pun.* 2. *num.* 12. Quippe hæc excommunicatio non tam est lata in fauorem venientium ad sedem Apostolicam, quàm in ipsius sedis Apostolicæ fauorem, & authoritatem, quæ sine dubio crescit quo plures illuc confluunt negocia expedituri. Ideóque mirum non est, si [illegible]què fideles, ac infideles suis legibus, & pœnis protegat, cùm eorum protectio in ipsius Sedis fauorem cedat.

PVNCTVM XI.

Expenditur excommunicatio decima aduersus offendentes Romipetas, & peregrinos accedentes ad Vrbem, vel in ea morantes, aut ab ea recedentes.

1. *Refertur textus.*
2. *Finis huius excommunicationis.*
3. *Quæ sint personæ sub hac censura comprehensæ.*
4. *Quæ actiones prohibitæ.*
5. *Aduersus quas personas prædictæ actiones præstari debeant, vt censuræ locus sit.*
6. *Duplicem excommunicationem incurris peregrinum interficiens, seu vulnerans, tametsi contrarium censeat* Bonac.
7. *Peregrinatio debet esse ad Vrbem, siue in ea Pontifex existat, siue non.*
8. *Qui inchoato itinere ad Vrbem, & domum reuersus est occasione aliquid accipiendi pro itinere, protectione huius canonis gaudet.*
9. *Qualiter morantes in Vrbe hac excommunicatione protegantur.*
10. *Extenditur hac excommunicatio ad dantes auxilium, consilium, vel fauorem.*

1. DEcimò excommunicat, & anathematizat Pontifex omnes interficientes, vulnerantes, mutilantes, detinentes, capientes, seu deprædantes Romipetas, seu peregrinos ad Vrbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel fauorem. Ferè eadem excommunicatio habetur in *cap. Romipetas.* & *cap. illi.* 24 *q.* 1. & *aliis iuribus* 87. *dist.*

2. Finis ob quem hæc excommunicatio fertur est promotio cultus, & reuerentiæ sacrorum locorum Vrbis, qui cultus sine dubio promouetur, si illuc accedentes, commorantes, & recedentes hac excommunicatione protegantur, ne illis iniuria irrogetur. Vnde lædens prædictos præter iniustitiam sacrilegium committit. Vti docet ex communi sententia Caiet. verbo *excommunicatio. c.* 18. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 2. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 4. *quæst.* 7. *n.* 119. Bonac. *disp.* 1. *de censur. bulla. quæst.* 11. *p.* 1. *n.* 1.

3. Personæ verò in quas hæc excommunicatio fertur sunt omnes, & singuli fideles cuiuscunque conditionis, & dignitatis existant qui Romipetas, & peregrinos vexauerint. Dictio namque *omnes* neminem excludit. *Leg. Textoribus*, & *leg. Iulianus. ff. de legat.* Excipe Regem, & Imperatorem qui ex recepta consuetudine censentur excepti dum non exprimuntur.

4. Actiones ob quas fertur sunt interfectio, mutilatio, vulneratio, detentio, captio, seu deprædatio Romipetarum, seu peregrinorum. Non enim ob quamlibet læsionem, neque ob quodlibet furtum, & iniustitiam, hæc censura incurritur. Percutere namque potes, & ferire grauiter peregrinum, quin hanc censuram incurras; quia non omnis percussio est interfectio, mutilatio, seu vulneratio. Nam ad interfectionem necessarium est vitæ priuatio, ad mutilationem scissio alicuius membri principalis, id est habentis officium ab aliis partibus distinctum, vti oculus, pes, manus, &c. ad vulnerationem apertio alicuius partis corporis, ex qua sanguis copiosus effluat, iuxta *leg. si seruus.* §. *inquit lex, ff. ad leg. Aquil.* Ad captionem, seu detentionem personalis comprehensio, & detentio, vti tradit Glossa *in extrauag. vnica*, verbo *capere de Priuilegiis.* Et constat ex *cap. ad Apostolicæ, de re iudicata. Cap. vt fama, de sententia excommunicat.* & *cap.*

cap. cum Episcopus de officio ordin. lib. 6. Tandem ad deprædationem violenta bonorum ablatio necessaria est, clandestina enim surreptio deprædatio nuncupari non debet. argum. *leg. hostes ff. de Verborum significat.* & *leg. hostes ff. de captiuis, & postliminio reuersis.*

5. Prædictæ actiones, vel aliqua illarum committi debet aduersus Romipetas, vel peregrinos Vrbis causa deuotionis, seu peregrinationis. Censetur autem Romipeta qui alibi habitans Romam petit, esto Romæ domicilium habeat. Satis enim est alibi habere habitationem, vt Romipeta, & peregrinus communi modo loquendi censeri debeat, secùs verò si in Vrbe communiter habitaret. Vti tradit Caiet. verbo *excommunicatio. cap.* 13. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 6. Filiuc. *tract.* 16. *cap.* 5. *q.* 8. *num.* 120. Duard. *in exposit. bullæ. lib.* 2. *can.* 10 *q.* 4. Alterius *disp.* 31. *cap.* 2. *post initium.* Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *q.* 11. *p.* 3. *num.* 2. Accedit autem causa deuotionis, si ob aliquem actum virtutis exercendum accedat, quam intentionem si signis externis manifestet habitu, vestitu, modóque procedendi peregrinationis causa pergere iudicabitur, vt notat Caietan. Sayrus, & Filiucius *suprà.* Bonac. *num.* 10. Neque huic intentioni, & peregrinationi obest, quòd peregrinatio suscipiatur ob alia negocia tractanda minus, vel æquè principaliter; quia ea intentio non impedit, quin causa deuotionis principaliter peregrinatio fiat, cùm actio duplicem finem æquè præcipuum habere possit. Secùs esset si deuotio solùm accessoriè, & indirectè susciperetur, & primario negociorum expeditio, quia eo casu dici nequit peregrinus causa deuotionis ad Vrbem accedere; cùm actio ex fine præcipuè intento denominationem accipiat, argum. *cap. cum voluntate, de sententia excommunicat.* & *leg. qui iniuria, in princ. ff. de Furtis.*

6. Hinc dubitant Doctores, an duplicem excommunicationem incurrat prædictum peregrinum interficiens, seu vulnerans, alteram impositam ob vexationem illorum qui ad Romanam curiam accedunt, alteram ob vexationem illorum qui causa deuotionis ad Vrbem peregrinantur? Negat Bonac. *t.* 3. *de censur. in particul. disp.* 1. *quæst.* 11. *pun.* 3. *num.* 16. ea motus ratione; quia prohibitum vtroque canone idem est, & sub eodem fine securitatis, ob quam Pontifex consulere, & prospicere intendit accedentibus ad Romanam curiam causa negociorum, & deuotionis, ob idque in vtroque casu sacrilegium committunt vexantes eos qui ad Romanam curiam causa deuotionis, & negotiorum accedunt. Sed rectiùs Viuald. *in exposit. bullæ cænæ. n.* 8. & Duard. *lib.* 2. *can.* 16. *q.* 9. *num.* 1. & 2. contrarium censent, quia esto in vtroque casu idem sit prohibitum quoad materiale obiectum, quoad formale tamen diuersum est. Quippe vexatio accedentium ad Romanam curiam causa negociorum prohibetur, vt Romana curia, & Pontificium tribunal tum authoritate, tum negotiorum copia abundet, pluribus illuc causa negotiorum concurrentibus. At vexatio peregrinorum causa deuotionis prohibetur in augmentum cultus, honoris, & reuerentiæ sacrorum locorum Vrbis. Qui fines sunt omnino distincti, & consequenter distinctum sacrilegium constituunt. Ideò namque vulneratio peregrini, si clericus sit duplex sacrilegium, duplicémque excommunicationem inducit, alteram huius Canonis aduersus vulnerantes peregrinos, alteram Canonis *si quis suadente Diabolo.* 14. *q.* 3. aduersus eos qui clericos percutiunt, quia fines ob quos vulneratio prohibetur distincti sunt, nempe honor clericalis ordinis, & honor sacrorum locorum. Et idem est de vulneratione facta alicuius clerici in Ecclesia, quæ duplex sacrilegium constituit, alterum aduersus ordinem clericalem, alterum aduersus Ecclesiam, & honorem ipsi debitum.

7. Rursus peregrinatio debet esse ad Vrbem, id est ad Romanam ciuitatem, siue in ea Pontifex, siue eius curia existat, siue non: quia hæc excommunicatio non in honorem Pontificis, eiúsve curiam, sed in cultum sacrorum locorum Vrbis fertur. Quinimo iuxta satis probabilem sententiam, docet Bonacina *disp.* 1. *q.* 11. *p.* 3. *num.* 7. offendens peregrinum qui ad Ecclesias suburbias tantùm peregrinaretur, vti est Ecclesia S. Laurentij. S. Sebastiani hac censura non comprehenderetur; quia non vexat peregrinum ad Vrbem accedentem. Nomine enim Vrbis maximè in lege pœnali loca extra mœnia comprehendi non debent. *cap. Rodulphus, de Rescriptis,* & *ibi* Panormit. *num* 4. Felin. *num.* 11. Neque obest quòd interdicta Ciuitate suburbia, & loca contigua interdicuntur, quia id est à iure dispositum, *Cap. si ciuitas de sententia excommunicat. in* 6. ne lex interdicti frustranea redderetur. At in præsenti non est iure dispositum suburbia nomine Vrbis comprehendi. Neque ex eo quòd non comprehendantur, redditur lex prohibens vulnerationem illorum qui ad Vrbem accedunt, inutilis.

8. Sed an qui inchoato itinere ad Vrbem domum reuertitur, vt aliquid faciat, vel accipiat pertineus ad dictam peregrinationem gaudeat protectione huius canonis? Dissentiunt Doctores. Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 11. *pun.* 3. *num.* 26. negat, quia verba huius legis huic non videntur conuenire, cùm non accedat ad Vrbem, sed ad propriam domum, neque recedit ab Vrbe, cùm ad illam nondum peruenerit. Sed probabilius est oppositum, vt tradit Hugolin. *in præsenti cap.* 10. §. 1. Duardus *lib.* 2. *can.* 10. *q.* 12. quia ille reditus ad domum est formalis accessus ad Vrbem, cùm sit pro re necessaria ad prædictũ accessum. Neque censendum est ob prædictum reditum iter ad Romanam curiam moraliter discontinuatum. Si enim, vt ipsemet Bonac. *pun.* 3. *num.* 24. concedit non interrumpitur accessus, vel recessus ab Vrbe ex eo quod ad amicum diuertat, vel aliam ob causam in itinere detineatur; eadem ratione non debet censeri interrupta peregrinatio ex reditu ad domum necessario, & quasi per transennam.

9. Non solùm accedentes ad Vrbem causa deuotionis, & peregrinationis hac excommunicatione proteguntur, sed etiam in Vrbe morantes, & ab ea recedentes, vti ex tenore excommunicationis constat. Debent autem morari in Vrbe tanquam aduenæ, & peregrini, aliàs hoc protectionis priuilegio non fruentur, si mutata voluntate peregrinationis incolæ, & habitatores Vrbis facti sint, quia desinunt esse Romipetæ, seu peregrini, tametsi opera peregrinorum exerceant. Vti tradit Caietan. verbo *excommunicatio cap.* 13. Duardus in præsenti *can.* 10. *q.* 11. Viuald. *casu* 10. *num.* 10. Alterius *lib.* 5. *disp.* 11. *cap.* 5. *quæst.* 3. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *q.* 11. *pun.* 3. *num.* 21. & 22. Eadem ratione recedentes ab Vrbe vt prædicta excommunicatione protegantur, debent recedere opere deuotionis præstito, ratione cuius peregrinationem susceperunt saltem quantum est ex se: nam ex prædicti operis executione censentur in reditu peregrini esse, qui nullatenus iudicandi forent, si sua culpa opera deuotionis, ob quæ peregrinationem susceperunt omitterent. Nam eo ipso peregrini deuotionis non essent. Vt benè notauit Hugolinus in præsenti, verbo *vel ab ipsa recedentes.* Duardus *can.* 10 *quæst.* 13. Alterius

disp.

disp. 11. *cap.* 5. *quæst.* 2. Bonacina *disp.* 1. *q.* 11. *pun.* 3. *num.* 24.

10. Tandem hæc excommunicatio extenditur ad dantes auxilium, consilium, vel fauorem vexantibus Romipetas. Debet autem vexatio subsequi, vt auxilium, consilium, vel fauor excommunicationem inducat, siquidem ob vitandam vexationem prohibentur. Quare vexatione cessante cessat excommunicatio ob auxilium, consilium, vel fauorem inducta. Vti rectè tradit Hugolin. in præsenti *cap.* 10. *vers. in his dantes*, *n.* 1. & 2. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 5. *quæst.* 10. *num.* 126. Alterius *disp.* 11. *cap.* 5. *sub finem*. Bonac. *disp.* 1. *q.* 11. *pun.* 1. *n.* 15. Tametsi contrarium sentiat Duard. *lib.* 2. *can.* 10. *quæst.* 17. *num.* 2.

PVNCTVM XII.

Vndecima excommunicatio lata aduersus offendentes Cardinales, & alios Prælatos declaratur.

1 *Refertur textus.*
2 *Hæc excommunicatio aliis in iuribus lata est.*
3 *Finis huius excommunicationis.*
4 *Actiones ob quas fertur expenduntur.*
5 *Declarantur personæ, quæ his actionibus offendi debent.*

1. VNdecimò excommunicat Pontifex omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, sedis Apostolicæ Legatos, vel Nuntios; aut eos à suis diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis eiicientes; necnon ea mandantes, vel rata habentes, seu præstantes in eis consilium, auxilium, vel fauorem.

2. Hæc excommunicatio extensa est in Extrauag. *super gentes*, Ioann. 22. *inter communes*, vt comprehendat non solùm eiicientes Legatos, & Nuntios à suis diœcesibus, sed impedientes eorum officiū exercere, quæ tamen excommunicatio nec reseruata est, neque extenditur ad mandantes, & consulentes. At in Clement. *si quis suadente*, *de Pœnis*, & *cap. felicis*, *eodem tit. in* 6. fertur excommunicatio cum reseruatione non solùm aduersus eos qui in Bulla continentur, sed etiam aduersus receptatores, & defensores eorum qui prædictum delictum perpetrauerint postquam iam delictum completum est. Hæc tamen receptio, & defensio debet esse delinquentium quà tales sunt, id est quia prædictum delictum commiserunt, quia verba legis pœnalis formaliter, & propriè sumenda sunt. Pius verò V. in Bulla quę incipit *Infœlicis sæculi*, edita anno 1564. 14. Kalend. Ianuarij, prædictam excommunicationem, & pœnas contentas in *dicto cap. felicis* extendit ad eos qui conspirationem in Cardinalem sciunt & non reuelant, modò antequam patrata sit alia via mitiore scilicet correctione fraterna impedire non possint. Si verò conspiratio fuerit consummata, & delictum publicum sit, delinquénsque infamia laboret, eiúsque delictum probari facilè possit obligabitur sciens reuelare, secus si aliqua ex prædictis conditionibus deficiat. Addit verò Filiucius *tract.* 14. *cap.* 6. *quæst.* 11. *num.* 97. cui Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 12. *pun.* 3. *in fine* consentit, hanc constitutionem vsu, & consuetudine receptam non esse ob præcepti difficultatem.

3. Finis ob quem hæc excommunicatio fertur est defensio dignitatis Cardinalitiæ, & Episcopalis, Legati, & Nuntij Apostolici; eáque de causa aduersus hanc constitutionem delinquens præter iniustitiam graue sacrilegium committit, vtpote offendens Ecclesiam in suis membris principalibus. Vt benè notauit Caietan. verbo *excommunicatio*, *cap.* 11. & 12. Sayrus *lib.* 3. *thesauri*, *cap.* 15. *num.* 2. Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 12. *pun.* 1. *num.* 1. Quinimo satis probabile est offendentem personas hoc canone comprehensas duplex sacrilegium committere, duplicique excommun. innodari. Tum quia offendit clericum. Tum quia offendit in dignitate constitutum. Etenim textus *in cap. si quis suadente diabolo* 17. *q.* 4. prohibet sub excommunicatione omnem violentam manuum impositionem in clericos quatenus tales sunt, id est ob reuerentiam ordinis clericalis. At Bulla non clericalem ordinem spectat, sed dignitatem Ecclesiasticam.

4. Actiones verò ob quas hæc excommunicatio statuitur, sūt interficere, mutilare, vulnerare, percutere, capere, carcerare, detinere, vel hostiliter insequi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, sedis Apostolicæ Legatos, vel Nuntios, aut eos à suis diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis eiicere, necnon mandantes, vel rata habentes, seu præstantes in eis auxilium, consilium, vel fauorem. Quælibet enim ex his iniquis actionibus (vt sæpè in superioribus notaui) excommunicationem prædictam inducit. Plures ex se notæ sunt, & §. *præcedenti* explicatæ: ibi enim diximus quid requisitum sit ad interfectionem, mutilationem, & vulnerationem, captionem, carcerationem, detentionem, solùm superest explicare percussionem, insecutionem hostilem, & eiectionem. Percussio namque est læsio cum dolore, siue fiat virga, siue saxo, siue ligno, siue pugno. Argum. *leg. lex Cornelia ff. de iniuriis*. Insecutio verò hostilis est insecutio ad læsionem, seu captionem, quia ad huiusmodi finem hostes insequimur. Denique eiectio est expulsio dictorum Prælatorum à suis diœcesibus, territoriis, terris & dominiis. Quocirca si expelleres Prælatum ex vno loco diœcesis in alium non videris hanc censuram incurrisse, quia non eiicis ex diœcesi. Requiritur ergo, vt ex loco in quo Prælatus iurisdictionem spiritualem, vel temporalem habet eiicias in locum sibi non subiectum; aliàs non erit eiectio absoluta ex loco dominij, sed mutatio violenta. An verò sub hac censura comprehendaris si eiicias Prælatum ex loco originis, vel domicilij, tametsi ibi nullam iurisdictionem habeat? Affirmat Alterius *lib.* 5. *disp.* 12. *cap.* 4. *vers. seu dominij*. Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 12. *pun.* 1. *num.* 17. quia in communi hominum æstimatione terra originis vniuscuiusque sua dicitur, ceditque in gratiam dignitatis, ne ab hac terra Prælatus eiiciatur. Sed rectiùs contrarium Nauarr. *cap.* 27. *num.* 67. Hugolin. in præsenti §. 1. *num.* 4. Duardus *quæst.* 4. *n.* 6. & *q.* 9. *n.* 6. & *seqq.* quia hæc excommunicatio lata est in fauorem dignitatis Ecclesiasticæ; ac proinde eiectio debet esse à terris, quatenus sub dignitate Ecclesiastica continentur. Item locus originis etsi quoad natiuitatē sit locus cuiusque; at non est illi proprius, cùm in illum nō habeat dominium, neque est magis suus, quàm omnium qui illo in loco nati sunt. Cùm igitur in Pœnalibus legibus stricta, & rigorosa verborum acceptio sumenda sit, non debemus originis locum Prælatorum dicere proprium. Præterquam quòd

quòd verbum illud, seu dominiis, quod videtur appositum ad verba præcedentia explicanda apertè denotat eiectionem debere esse à loco in quo Prælatus ius spirituale, vel temporale habet.

5. Personæ quæ his actionibus offendi debent. Primò sunt Cardinales S. Romanæ Ecclesiæ, qui sic dicuntur ex quo electi sunt à summo Pontifice, & electionem acceptarunt, tametsi capellum nondum obtinuerint. Vti tradit Sayrus *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 3. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 9. *q.* 5. *num.* 239. Duardus *lib.* 2. *canon.* 11. *q.* 6. *num.* 1. Bonac. *disp.* 1. *q.* 12. *pun.* 2. *n.* 2. Secundò Patriarchæ, id est summi Patres inter Episcopos primum locum tenentes. Tertiò Archiepiscopi, id est Episcopi metropolitani pluribus Episcopis præsidentes, sic nuncupati post pallij receptionem. *cap. transmissa de Electione. Cap. Nisi specialis de authorit. & vsu pallij.* Quartò Episcopi vnius ciuitatis, vel diæcesis. Debent autem secundùm probabiliorem sententiam, quam defendit Caietan. verbo *excommunicatio cap.* 12. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 15. *n.* 4. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 67. Hugolin. in præsenti, verbo *Patriarcha, num.* 3. Filiucius *q.* 5. *num.* 240. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2 *num.* 69. Bonac. aliis relatis *disp.* 1. *q.* 12. *pun.* 2. *num.* 7. aduersus Grassis 1. *p. decis. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 101. esse consecrati, neque sufficit esse electos, & confirmatos; quia ante consecrationem non sunt Episcopi verè, & propriè, cùm non sint charactere Episcopali insigniti, tametsi Episcopali iurisdictione gaudeant. Et cùm versemur in materia odiosa, non debet nomen Episcopi vltra propriam, & strictam significationem extendi. Quintò Legati, seu Nuncij, qui à summo Pontifice causa negociorum ad Principes mittuntur, dum eorum legatio durat.

Aliæ personæ vltra supradictas hac excommunicatione non proteguntur, ideóque illas offendentes in prædictam excommunicationem non incidunt. Quapropter offendens clericum, vel religiosum, esto incidat in excommunicationem latam in *can. si quis suadente diabolo.* At in huius canonis excommunicationem non incidit. Si verò sit Religiosus, vel Clericus offensus ex familia Cardinalis, Episcopi, seu Legati, etsi Armilla, verbo *excommunicatio, num.* 2. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 3. existiment offendentem hac censura ligari, quia Cardinalem offendit. At rectiùs negat Marius Alterius *lib.* 5. *disp.* 12. *cap.* 3. *dub.* 7. Duardus *lib.* 2. *canon.* 11. *quæst.* 10. *numero* 1. Bonac. *disp.* 1. *de censur. quæst.* 12. *p.* 2. *num.* 11. quia ex illa offensione dehonestatur Cardinalis, vel Episcopus; attamen non vulneratur, nec percutitur, quod necessariò erat requisitum ad censuram huius canonis incurrendam. Non enim ob quamlibet offensionem hæc excommunicatio imponitur, sed ob offensionem interfectionis, mutilationis, percussionis, aliarúmque actionum, quæ eo canone exprimuntur.

Extenditur hæc excommunicatio ad mandantes, consulentes, & fauentes offensoribus. Debet autem offensio cum effectu subsequi ex vi mandati, consilij, vel fauoris, aliàs non reputabuntur causa offensionis. Sicuti ex communi sententia tradit Viuald. *in præsenti, num.* 89. aliàs 9. Hugolin. verbo *necnon & mandantes.* §. 1 *num.* 1. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 15 *num.* 9. Bonac. *disp.* 1. *de censur. quæst.* 12. *punct.* 3. *num.* 8. & 9. Deinde extenditur ad ratam habentes offensionem. Ad quam ratihabitionem necessarium est, vt offensio nomine seu in gratiam illorum qui eam ratam habent patrata sit. Nam offensionem quæ tui contemplatione facta non est, nequis propriè, & strictè ratam habere, Argum. *cap. ratum de Regul. iuris in* 6. & *cap. cum quis, de sententia excommunicat.* Ideóque ratihabitio mandato comparatur, quia mandato æquiualet. Atque ita tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 67. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 69. Bonac. alios referens *disp.* 1. *q.* 12. *p.* 1. *num.* 13. Quinimo vt aduertit Bonac. *loco citato* eo tempore quo offensio facta fuit, debet ratum habens habilis esse ad illam perpetrandam, vel mandandam, aliàs ratihabitio mandato æquiualere non poterit.

PVNCTVM XIII.

Duodecima excommunicatio aduersus offendentem recurrentes ad curiam Romanam pro suis negociis, exponitur.

1 *Refertur textus.*
2 *Finis huius excommunicationis.*
3 *Expenduntur actiones, ob quas excommunicatio fertur.*
4 *Declarantur personæ, in quas prædictæ actiones, vel aliqua illarum præstandæ sunt, quæ sunt recurrentes ad Romanam curiam per se, vel per litteras.*
5 *Item prosequentes in eadem curia negocia.*
6 *Item eorum defensores.*
7 *Vt prædictæ personæ hac excommunicatione protegantur, debent recurrere ad curiam Romanam causa alicuius negocij in ea expediendi.*
8 *Extendit Pontifex excommunicationem ad eos, qui auxilium, consilium vel fauorem in hac offensione præstant.*
9 *Debet offensio cum effectu subsequi.*
10 *Ob ratihabitionem offensionis non contrahitur hac excommunicatio.*
11 *Neque item ex eo quòd prædicta delicta non impedias, cùm facilè possis.*

1. Duodecimò excommunicat Pontifex omnes illos, qui per se, vel per alios personas Ecclesiasticas quascunque, vel sæculares ad Romanam curiam super eorum causis, & negociis recurrentes, ac illa in eadem curia prosequentes, aut procurantes, negociorúmque gestores, aduocatos, procuratores, & agentes, seu etiam auditores, vel iudices super dictis causis, vel negociis deputatos occasione causarum, vel negociorum huiusmodi occidunt, seu quoquo modo percutiunt, bonis spoliant; seu qui per se, vel per alios directè, vel indirectè delicta huiusmodi committere, exequi, vel procurare, aut eisdem auxilium, consilium, vel fauorem præstare non verentur cuiuscunque præeminentiæ, vel dignitatis fuerint.

Coincidit ex parte hæc excommunicatio cum excommunicatione lata *in canone* 9. *huius bullæ.* Latior tamen est, & plures actiones comprehendit, vt ex sequentibus constabit. Quinimò in Extrauag. *diuina, De Priuilegiis* excommunicationi, suspensioni, & interdicto subiiciuntur ordinarij, aliique superiores quamlibet sententiam excommunicationis, suspensionis, priuationis officij, vel beneficij, & similium ferentes aduersus officiales in obsequiis Papæ, vel sedis Apostolicæ existentes, vel contra venientes ad sedem Apostolicam pro suis, vel eorum causis prosequendis, & contra in ea morantes, dum durat prosecutio causarum, & contra ab eadem Sede recedentes, omniáque

omniáque sic facta irrita, & inania decernuntur. In concilio autem Constantiensi *in cap.* quod incipit *sacrosancta synodus*.& in Concilio Basileen. *sess.* 1. *in cap. sacrosancta generalis synodus* extenditur excommunicatio ad inuasores, seu spoliatores accedentium ad Concilium generale, vel ab eo recedentium, aliisque variis pœnis mulctantur.

2. Finis huius excommunicationis est, vt Romanæ curiæ negocia promoueantur; ideóque offendens recurrentem ad Romanam curiam causa negociorum ipsam Romanam curiam directè offendit; ac proinde vltra iniustitiam sacrilegium committit, sicuti ex communi sententia tradit Caiet. verbo *excommunicatio, cap.* 15. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 2. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 7. *q.* 9. *num.* 172. Alterius *disp.* 13. *cap.* 1. Bonac. *disp.* 1. *de censur. bullæ. q.* 13. *p.* 1. *num.* 1.

3. Actiones verò ob quas hæc excommunicatio fertur sunt occisio, percussio, & bonorum spoliatio, quæ satis superiùs explicatæ sunt. Solùm aduerto spoliationem esse violentam rapinam, & deprædationem, non clandestinam surreptionem, vt colligitur ex *cap. excommunicationi, de Raptoribus.* Hæc autem spoliatio quorumcunque bonorum sit siue mobilium, siue immobilium hanc excommunicationem inducit; quia Pontifex non restringit spoliationem, & hæc æquè de bonis mobilibus, ac immobilibus dicitur, sicuti tradit Hugolin. in præsenti *num.* 1. Marius Alterius *lib.* 5. *disp.* 13. *cap.* 1. Duardus *lib.* 2. *can.* 12. *q.* 7. *num.* 1. Bona autem circa quæ spoliatio versari debet sunt fortunæ, non honoris, nec famæ, nec vitæ. Nam esto infamatio, & inhonoratio spoliatio famæ, & honoris nuncupetur, frequenter tamen hoc nomen soli spoliationi bonorum fortunæ adaptatur, vt videre est in Ambrosio Calepino, verbo *spoliatio.* Et in materia pœnali verba extendenda non sunt ad inusitatos vsus. Sic docet Viuald. *in præsenti, num.* 91. aliàs *n.* 4. Duardus *can.* 12. *q.* 5. *num.* 53. Alterius *disp.* 13. *cap.* 1. *sub finem.* Bonac. *disp.* 1. *de censur. quæst.* 13. *punct.* 1. *num.* 5.

Præterea debet esse occisio, percussio, vel spoliatio occasione causarum, vel negociorum, scilicet quia eas causas, vel negocia deferunt ad Romanam curiam, vel ea ibi prosequuntur, vel defendunt, vt constat ex verbis textus ibi, *occasione causarum, vel negociorum huiusmodi occidunt*, &c. Atque ita notant Hugolin. in præsenti, §. 1. *vers.* 4. Viuald. *num.* 92. aliàs 3. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 73. Sayr. *cap.* 16. *num.* 4. Reginald. *lib.* 9. *cap.* 20. *num.* 315. Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 13. *punct.* 1. *num.* 7. Quare si ob vindictam, vel commodum proprium vel alias ob causas, quàm ob occasionem negociorum occisio, mutilatio, spoliatióve recurrentium ad curiam contingat, hac excommunicatione non punitur, vti aduertunt prædicti Doctores.

4. Personæ autem in quas prædictæ actiones, vel aliqua illarum præstandæ sunt, vt excommunicationem inferant variæ sunt. Primò enumerantur omnes recurrentes ad curiam Romanam causa negotiorum. Sed an personaliter recurrere debeant, an sufficiat si per alios, vel per litteras recurrant difficultate non caret. Nam verbum *recurro*, vt constat ex eius propria significatione, indicat iterum currere non litteris, sed personali motu, & cursu. Neque obest quòd textus dicat per se, vel per alios: nam hæ particulæ non aptantur offensis, sed offendentibus, vt consideranti perspicuum erit. Quapropter Hugolinus in præsenti, §. 1. *num.* 3. vers. *quintò in excommunicationem*, probabile censet recurrentem per litteras hac excommunicatione non protegi, benè tamen qui per se, vel per alios ad Romanam curiam recurrit. Nihilominus tenenda est communis sententia affirmans quemlibet recurrentem ad sedem Apostolicam siue personaliter siue medio procuratore, siue per litteras recurrat hac censura protegi. Quia esto retenta proprietate verbi latini recursus indicet repetitum personalem cursum; at spectato canonico stylo, & praxi recepta is ad iudicem recurrit pro negociis decidendis qui in eum iudicem negocia decidenda transfert, tametsi ad ipsum personaliter non accedat. Argum. *cap. qualiter. de accusationib.* & *cap. cum ex litteris de restitut. spoliator. Cap. licet ex suscepto, de foro competenti.* Sic Sayrus *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 5. Duardus, *Canon.* 12. *q.* 3. *lib.* 9 *praxi. cap.* 20. *num.* 316. Bonac. aliis relatis *t.* 7. *de censur. in partic. disp.* 1. *quæst.* 13. *punct.* 2. *num.* 2. Parum *num.* 1. Alterius *disp.* 13. *cap.* 3. verbo *per se.* Reginald. autem refert cuiusnam conditionis sit recurrens; nam esto hæreticus, & infidelis sit hac excommunicatione protegitur; quia hæc excommunicatio non tam in fauorem recurrentium, quàm in fauorem Romanæ curiæ, & illius negociorum promotionem lata est, qui finis ex protectione cuiuslibet recurrentis obtinetur, vt benè tradit Hugolin. in præsenti §. 1. *num.* 2. *vers. quinto.* Alterius *disp.* 13. *cap.* 3 *post princ.* Bonac. *part.* 2. *num.* 3.

5. Secundò continentur prosequentes in eadem curia Romana negocia incæpta.

6. Tertiò extenditur ad eorum defensores, vti sunt procuratores, aduocati, gestores, & quicunque alij siue mandato accepto, siue non procurent expeditionem negociorum ad Romanam curiam recurrentium. Item iudices, seu auditores super dictis causis, vel negociis deputati à Romana curia, tametsi extra curiam morentur. Quod intelligendum est, cùm adhuc negotium in Romana curia pendet. Secùs verò si causa decidenda integrè illis committatur, quia eo casu dici non possunt esse iudices recurrentium ad Romanam curiam, cùm iam curiæ Romanæ recursus finitus sit.

7. Vt verò prædictæ personæ hac excommunicatione protegantur debent ad curiam Romanam recurrere causa alicuius negocij expediendi, vel in ea negocium prosequendi. Quare si ob alios fines curiam Romanam pergant hac protectione non fruuntur, vt notant omnes prædicti Doctores, & constat ex verbis textus, ibi; Super eorum causis, & negotiis accurrentes, & iterum occasione causarum, vel negociorum huiusmodi. Quod adeò verum est, vt si negociis finitis in curia commorentur, vel domum redeant sub hoc priuilegio non comprehenduntur; quia eo tempore non sunt accurrentes pro causis, & negotiis nec ea prosequentes, sed fuerunt accurrentes, & prosequentes. Hic verò Canon solùm accurrentibus, & prosequentibus negocia, & eorum defensoribus dum actu defendunt fauere intendit, vt benè aduersus alios tradit Bonac. *disp.* 1. *q.* 13. *pun.* 2. *n.* 4. & 5.

8. Denique extendit Pontifex excommunicationem ad eos qui per se, vel per alios directè, vel indirectè delicta huiusmodi committere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem præstare non verentur cuiuscunque præeminentiæ, vel dignitatis fuerint. Ex quibus manifestè constat non solùm concurrentes per se directè, sed etiam per alios indirectè ad prædicta delicta patranda in hanc excommunicationem incidere. Diceris autem directè per alios concurrere, si iubeas, consulas, auxilieris in his delictis. Indirectè verò si iubeas, consulas, auxilieris eam actionem, ex qua prædicta delicta sequuntur. Sicuti si sciens in aliqua via adesse latrones qui viatores deprædantur, consulas, & persuadeas recurrentem ad Romanam curiam, vt ea via transeat ea intentione, vt à latronibus deprædetur. Sicuti docet

docet Hugolin. in præsenti §.1.*num.*1.*vers.*3. Alterius *disp.*13.*cap.*2. Duardus *can.*9. *num.*4. Reginald. *lib.*9. *praxi.cap.*10. *num.*318. Bonac. *disp.*1. *de censur. q.*13. *part.*3.*num.*6. vbi alia exempla refert.

9. Requiritur tamen,(vt sæpè dixi) vexationem cum effectu subsequi; aliàs consilium, auxilium, seu fauor excommunicationem non inducent: quia cùm non prohibeantur per se, sed ratione vexationis, & ad illam vitandam, vexatione non subsecuta cessabit pœna consilio, auxilio, vel fauori imposita. Vti notarunt Hugolin. Alterius, & Bonac. *locis allegatis.* Insuper requiritur, vt malo animo, & scienter consilium, auxilium, & fauor ad offensionem præstetur, vt manifestè indicant illa verba textus, præstare non verentur, quæ præsumptionem indicant. Quare debes esse conscius offensum ad sedem Apostolicam recurrere, & in odium illius recursus præstare consilium, auxilium, vel fauorem offendenti, vt benè docuit Regin. *lib.*9.*praxis.cap.*20. *num.* 317. Duardus in præsenti *q.* 9. *num.*9. *ad finem.* Alterius *disp.*13. *cap.* 2. *ad finem.* Bonac. *disp.*1.*q.*13.*p.*3.*num.*6.

10. Aliquibus, vt Alterio *disp.*13. *cap.*2.*vers.quæret aliquis,* placet te hac censura ligari, si ratas habeas prædictas actiones, eo quòd ratihabitio mandato comparatur, & ratum habens delictum videtur saltem indirectè delicto cooperari. Sed rectius contrarium docuit Hugolin. in præsenti §.1. *num.*1. vers. *item locum.* Duard. *can.*11.*q.*9.*num.*3. Filiucius *tract.*16.*cap.*7.*q.*12.*num.*181. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1.*q.* 13. *punct.*3. *num.* 7. Etenim ratihabitio delictum factum subsequitur, igitur illius causa esse non potest. Neque obest quod mandato compatetur; quia id fictione iuris contingit, non tamen propriè; ideòque censura afficiens mandantem extendi non potest ad ratum habentem, nisi à iure facta fuerit extensio.

11. Grauior dubitatio est; an si prædicta delicta non impedias, cùm facilè possis in hanc censuram incidas? Affirmat Duardus *dicto can.*11. *q.* 9. *num.* 7. Alterius *disp.*13.*cap.*2. *dub.*3. Filiucius *tract.*16.*cap.*7. *num.* 182. casu quo sis persona publica, & ex praua intentione impediendi recursum ad curiam Romanam omittas impedire offensionem; quia peccas contra iustitiam, & censeris causa offensionis saltem indirecta. Nihilominus oppositum probabilius censeo cum Bonac. *disp.*1. *q.*13. *punct.*3. *num.* 8. si solùm non impediendo offensionem concurras, quia non impediendo offensionem moraliter tantùm ad illam concurris, & contra officij publici obligationem. At textus de concursu physico, & reali loquitur, non de morali nisi per mandatum, & consilium, vt constat ex illis verbis per se, vel per alios directè, vel indirectè delicta huiusmodi committere, exequi, vel procurare non verentur. Ergo ex vi illius negatiui concursus hac censura ligari nequis.

PVNCTVM XIV.

Declaratur decimatertia excommunicatio aduersus appellantes à grauamine, & executione litterarum Apostolicarum ad potestatem laycam, & aduersus impedientes accedentem ad curiam Romanam pro negociorum, & gratiarum expeditione.

1 *Refertur textus.*
2 *Finis huius excommunicationis.*
3 *Hac materia hoc tempore maximè controuersa est.*
4 *Diuiditur in triplicem partem.*
5 *In prima parte excommunicantur qui friuolam appellationem prætexentes ad curiam sæcularem, laycamque potestatem recurrunt.*
6 *Aliqui censent ob quamlibet appellationem hanc contrahi excommunicationem.*
7 *Alij censent solam appellationem friuolam hac excommunicatione puniri.*
8 *Resoluitur quæstio.*
9 *A quibus appellatio interponenda est.*
10 *Referuntur personæ quæ in secunda huius canonis parte excommunicantur.*
11 *Actiones quæ in hac parte sub excommunicatione prohibentur fieri debent occasione impediendi executionem litterarum Apostolicarum.*
12 *Non excommunicantur qui litteras Apostolicas non exequuntur, cùm possint.*
13 *Si detineantur litteræ, quæ præsumuntur subreptitiæ eo tantùm fine, vt Pontifex informetur, non videtur esse locus huic excommunicationi.*
14 *Neque item, si Princeps velit examinare, an litteræ Legati Pontificis veræ sint.*
15 *Hac excommunicatione non ligantur tentantes impedire executionem litterarum, si de facto executio impedita non est.*
16 *Expenduntur personæ quæ in tertia parte huius canonis excommunicantur.*

1. DEcimotertiò excommunicat, & anathematizat Pontifex omnes tam Ecclesiasticos, quàm Sæculares cuiuscunque dignitatis, qui prætexentes friuolam quamdam appellationem à grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum etiam in forma Breuis tam gratiam, quàm iustitiam concernentium. Necnon citationum, inhibitionum, sequestrorum, monitoriorum, processuum, executorialium, & aliorum decretorum à nobis, & à sede Apostolica, seu Legatis, Nuntiis, Præsidentibus, Cameræ Apostolicæ Auditoribus, Commissario, aliisque Iudicibus, & Delegatis Apostolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanauerint; aut aliàs ad curias sæculares, & laycam potestatem recurrunt, & ab ea instante etiam fisci procuratore, vel aduocato appellationes huiusmodi admitti, ac litteras, citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, & alia prædicta capi, & retineri faciunt. Quive illa simpliciter sine eorum beneplacito, & consensu, vel examine executioni demandari, aut ne tabelliones, & notarij super huiusmodi litterarum, & processuum executione instrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti cuius interest tradere debeant, impediant, vel prohibeant, ac etiam partes, seu eorum agentes, notarios, & executores, subexecutores litterarum, citationum monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex ciuitatibus, locis, & regnis eiiciunt, bonis spoliant, perterrefaciunt, concutiunt, & comminantur per se vel alium, seu alios publicè, vel occultè. Quive aliàs quibuscunque personis in genere, vel in specie, ne pro quibusvis eorum negociis prosequendis, seu gratiis, vel litteris impetrandis ad Romanam curiam accedant, aut recursum habeant,

habeant, seu gratias ipsas à dicta Sede impetrent, seu impetratis vtantur directè, vel indirectè prohibere, statuere, seu mandare, vel eas apud se, aut notarios, seu tabelliones, vel aliàs quomodolibet retinere præsumunt.

2. Constat hanc excommunicationem latam esse in defensionem authoritatis sedis Apostolicæ, quæ sine dubio labefactatur actionibus in hoc canone prohibitis, ideòque eas præstans sacrilegus est, vtpote sedis Apostolicæ authoritatem offendens. Sicuti ex communi tradit Caietan. verbo *excommunicatio. cap.29.* Sayrus *lib.3. thesauri. cap.17.num.1.* Filiucius *tract.16.q. 4. num.192.* Reginald. *praxi lib.9. cap.21.num. 320.* Bonacina *disp. 1. de censur. bullæ.q. 14.p.1.n.1.* Et alij communiter.

3. Materia huius canonis hoc tempore maximè controuersa est, eo quòd videamus in Hispania, & Gallia sæpè à grauamine, & executione litterarum Apostolicarum ad sæculares potestates appellari, & prætextu violentiæ impediendæ, consiliarij Regis illatum executionem impediunt, qui omnes videntur sub hoc canone comprehendi, nisi fortè authoritas Doctorum maximè Couarruu. *lib. 1.pract.qq. c. 35.à num. 1.* affirmantium id licitum esse, eos excuset: quam doctrinam latè, & eruditè impugnat Ioan. Azor. *t. 1.instit. moral. lib. 5.cap. 14.* per plures quæstiones, maximè *q. 6.* cùmque examinauimus *tract.12. de immunit.person. Ecclesiast.p.12.in fine.*

4. Hic canon claritatis gratia in tres partes communiter à Doctoribus diuiditur. Prima est aduersus offendentes iurisdictionem sedis Apostolicæ, qui prętextu alicuius friuolæ appellationis à grauamine, seu executione litterarum Apostolicarum ad curiam sæcularem, laycásque potestates recurrunt, & ab illa huiusmodi appellationes admitti procurant, litteràsque capi, & retineri faciunt. Secunda est aduersus eos qui præfatarum litterarum executionem aliquo modo impediunt, vel prohibent. Tertia est contra eos qui accedentes ad curiam Romanam pro negociis prosequendis, aut litteris, seu gratiis impetrandis prohibent directè, vel indirectè ne accedant, néve recurrant, & ne impetratis vtantur, quique prædictas litteras apud se, vel alios detinere præsumunt.

5. In prima parte huius canonis variæ personæ excommunicationi subiiciuntur. Primò namque excommunicantur qui friuolam appellationem prætexentes à grauamine, & executione litterarum Apostolicarum ad curiam sæcularem, laycámque potestatem recurrunt. Secundò qui procurant huiusmodi appellationem admitti. Tertiò qui faciunt litteras Apostolicas, monitoria, &c. retineri. Et meritò excommunicatione ligantur. Nam cùm appellatio semper fit à minori ad maius prouocatio, *Cap. omnis oppressus.Cap. si quis.Cap. placuit.2.quæst.6.* grauem iniuriam Sedi Apostolicæ infert qui ab eius litteris ad sæcularem potestatem appellat, siquidem ea appellatione protestatur sæcularem potestatem Sedi Apostolicæ superiorem esse, quod est absurdum.

6. Sed an ob quamlibet appellationem hæc excommunicatio contrahatur? Non ita certum est. Nam textus dicit prætexentes friuolam appellationem. Ergo seclusa appellatione friuola, & posita iusta hæc excommunicatio non contrahitur. Bonac. aliis relatis *disp. 1. q. 14. pun.1.à num. 2.* censet ob quamlibet appellationem incurri, ea motus ratione, quia quælibet appellatio quantumuis procedat ad manifestam iniuriam, & grauamen iudicis Apostolici propulsandum est vana, inanis, & nullius momenti, vtpote facta ad iudicem non superiorem, sed potiùs inferiorem, & in detrimentum libertatis Ecclesiasticæ, cuius immunitas cuilibet bono priuato præferenda est. Item est facta sine legitima causa, cùm nulla adesse possit, quæ iurisdictionem iudici sæculari concedat aduersus iudicem Ecclesiasticum. Neque obest quod sic appellans alia via quàm inuocatione sæcularis auxilij non possit iniuriam sibi factam propulsare: quia adhuc tenetur eam sustinere, ne libertas Ecclesiastica detrimentum patiatur, & aperiatur via iurisdictionem Ecclesiasticam labefactandi.

7. Econtrà Sayrus *lib.3. thesauri casuum conscient. cap.17.num. 3.* probabile reputat solam eam appellationem excommunicatione innodari, quæ friuola est ex parte appellantis, & ex defectu sufficientis causæ. Cùm autem appellatio quæ ad propulsandam iniuriam certò cognitam, & quæ alia via repelli non potest, deci nequeat appellatio friuola, hanc excommunicationem hæc appellatio inducere non potest. Etenim si quælibet appellatio ad sæcularem potestatem hanc inferret excommunicationem, vtquid Pontifex vsus est verbo *prætexentes*, & verbo *friuolam*? faciliùs namque suam intentionem explicaret affirmans hac excommunicatione innodari qui appellatione interpósita à grauamine, & executione litterarum Apostolicarum ad curiam sæcularem, & laycam potestatem recurreret, absque eo quòd aliis verbis restrictiuis vsus fuisset.

8. Cæterùm ego existimo plerunque recurrentes ad curiam sæcularem, laycámque potestatem pro impediendo grauamine, & executione litterarum Apostolicarum hac excommunicatione ligari; quia appellationem friuolam prætexunt. Quippe sic recurrentes appellationem interponunt non quidem ad curiam sæcularem, sed ad Pontificem, eiúsque Legatum, vt ex praxi constat; at quia non habent animum hanc appellationem prosequendi, sed solùm verbo tenus proponunt; ea de causa appellationem prætexere, id est fingere dicuntur, friuolam namque, & inanem: cùm re vera recursum ad curiam sæcularem tantùm intendant. Quod satis insinuauit Pontifex puniens recursum ad curiam sæcularem prætextu friuolæ appellationis, omittens appellationem ad curiam sæcularem esse factam, quasi supponens ad curiam sæcularem non appellationem, sed recursum fieri. Præterquam quòd aduerbium illud *aliàs* indicat etsi alio modo quàm per appellationem ad curiam sæcularem recurratur, hac excommunicatione comprehendi. Vti notauit Bonac. *disp.1.q.14.p.1.num.24.*

Notanter dixi *plerunque* hac excommunicatione innodari recurrentes ad curiam sæcularem, interposita friuola appellatione, quia plerunque recurrunt non pro manifesto, sed dubio, & præsúpto grauamine impediendo. At si in casu manifestæ iniuriæ, & grauaminis recursus contingeret non videtur improbabile sic recurrentem, & auxilium potestatis sæcularis implorantem ab excommunicatione immunem esse; quia non est verisimile velle Pontificem, & Ecclesiam iniuriantem suis armis protegere, & se defendentem punire. Quod si dicas hanc defensionem illicitam esse, vtpote in præiudicium libertatis Ecclesiasticæ, cuius immunitas vtpotè commune bonum ciulibet priuato præferendum est: obstat: quia Ecclesia nemini concedit iurisdictionem ad iniuriam, grauaménque iniustum inferendum, cùm non sit potestas in destructionem, sed in ædificationem. Ergo potestas sæcularis iniustitiam impediens iurisdictioni Ecclesiasticæ non contradicit, neque

neque eius immunitatem lædit. Quod à fortiori procedit, cùm appellatio facta est ad Sedem Apostolicam vel eius Legatum, & iudex executor eam admittere renuit, & nulla via suppetit impediendi grauamen, nisi recurrendo ad sæcularem curiam, vt cogat appellationem iustè factam admitti. Tunc enim non recurritur ad curiam sæcularem pro appellatione friuola admittenda, quod in Bulla prohibetur, sed pro impedienda violentia, & iniuria denegatæ appellationis. Prætetea litteræ Apostolicæ obtentæ ex falsa causa, & contra ordinem iuris surreptitiæ sunt, & contra Pontificis voluntatem, qui nullatenus vult vt executioni mandentur. Ergo sæcularis potestas earum executionem impediens voluntati Pontificis conformatur, rémque iustam præstat. Non igitur ob hanc actionem excommunicatio imponenda est. Deinde confugiens ad iudicem sæcularem tanquam priuatam personam, vt damnum iniustè, ex litteris Apostolicis inferendum impediat hac excommunicatione non ligatur, teste Bonac. *disp.*1. *quæst.*14.*p.*1. *num.*7. *&* 24. Tum quia rem præstat iustam. Tum quia Pontifex excommunicat recurrentes ad curiam sæcularem, laycámque potestatem; qui autem ad iudicem vt priuatam personam recurrit, non ad potestatem laycam formaliter recurrit. Ergo neque ligari debet qui ad potestatem laycam in eo casu recurrit; nam defensio innocentis quæ priuatæ personæ conceditur, à fortiori publicæ concedenda est.

9. Appellatio interponenda est à grauamine tum litterarum Apostolicarum etiam in forma breuis gratiam vel justitiam continentium, tum citationum, seu vocationem per Nuntium, Epistolam, vocem præconis, vel edictum, iuxta *leg.*1.*ff. de in ius vocando*, tum inhibitionum, seu prohibitionum, ne aliquid fiat, ne inceptum prosequatur, tum sequestrorum quibus res mandatur apud aliquem deponi. Tum monitorialium, quibus quis monetur, seu citatur absque causæ cognitione, apposita clausula. Si senserit se grauatum: tum processuum, quibus acta iudicij publico notario conscripta continentur, tum executorialium, quibus executio committitur, tum aliorum decretorum quocunque nomine nuncupentur à summo Pontifice, eiúsque iudicibus expeditorum, scilicet Legatis, Nuntiis, Præsidentibus Palatij, & Cameræ Apostolicæ Auditoribus, Commissariis, aliísque iudicibus, & delegatis Apostolicis. Sed an sub nomine decretorum supplicationes summo Pontifici factæ, & ab eo, vel eius Vicecancellario signatæ contineantur? Variant Doctores. Negat Reginald. *lib.*9. *cap.*21. *num.*33. quia nomine decretorum intelligi debent quæ ab ipso Pontifice, eiúsque iudicibus promanát at supplicationes non à Pontifice, sed à supplicantibus promanarunt, tametsi earum signatio à Pontifice facta fuerit. At Filiucius *tract.* 16. *cap.*8.*q.*4.*n.*198. contrarium verius censet, quam opinionem probabilissimam reputat Bonac. *disp.*1. *de censur.q.*14. *pun.*1. *n.*17. Nam eo ipso, quo Pontifex supplicationibus annuit, eásque signat, verum est dicere à Pontifice decretas esse.

10. In secunda parte huius canonis excommunicantur primò impedientes, seu prohibentes executionem prædictarum litterarum, siue impediant, & prohibeant absolutè, siue absque eorum consensu. Secundò impedientes, & prohibentes, ne tabelliones, & notarij super huiusmodi litterarum, & processuum executione instrumenta, vel acta conficiant, aut confecta parti cuius interest tradant. Tertiò omnes illos qui capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, eiiciunt è ciuitatibus, locis, & regnis, spoliant bonis, perterrefaciunt, concutiunt, & comminantur per se vel alium, seu alios publicè, vel occultè habentes, seu impetrantes litteras prædictas, eorū agentes, consanguineos, affines, familiares, notarios, executores, subexecutores, litterarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum.

11. Omnes actiones quæ in hac parte sub excommunicatione prohibentur fieri debent occasione impediendi executionem litterarum Apostolicarum, cùm finis huius constitutionis sit, nè his litteris impedimentum præstetur. Vti notauit Tolet. *in præsenti excommunicat.* 9. *num.* 4. Reginald. *lib.* 9. *praxi cap.*21. *num.*325. Bonac. *disp.*1. *q.*14. *pun.* 2. *num.* 8. Nec refert, an authoritate publica, vel priuata actiones fiant, quia in hac parte Pontifex absolutè loquitur, nec restringit ad magistratus, aliásque personas publicas. Idque indicat verbum illud *publicè, vel occultè*: quæ enim à magistratu quatenus talis est fiunt, publica sunt. Ergo si occultè prædictæ actiones fieri possunt, signum est authoritate priuata fieri posse. Atque ita docuit Nauarr. *cap.*27.*num.* 68. Viualdus in præsenti *num.* 95. aliàs 7. Duardus *can.*13. *quæst.*9. *num.*5. Reginald. *lib.*9. *cap.*21. *num.* 328. Bonac. *disp.*1. *de censur. q.*14. *p.*2. *num.* 9. Tametsi Sayrus *cap.*17. *num.*6. Graffis *lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 107. & Filiucius *tract.*6. *cap.*8. *quæst.*7.*num.*202. non improbabiliter censeant solos magistratus, & iudices hac censura ligari. Et moueri possunt. Tum quia textus loquens de his impedientibus mentionem facit tantùm illorum, qui impedire, vel prohibere possunt simpliciter, vel sine eorum beneplacito, vel examine executionem litterarum: at hæc prohibitio absoluta, vel cum examine solis personis publicis competit. Item textus vtitur illo pronomine relatiuo, *Quive illa simpliciter*, *&c.* cuius proprium est referri ad præcedentia; at in præcedentibus solùm est Pontifex locutus de curia sæculari, laycáque potestate, ad quam friuolam prætexentes appellationem recurrunt. Ergo hi tantùm in hac secunda parte comprehenduntur.

Neque item refert, an publicè, vel occultè fiant, an per se, vel per alios, quomodocunque enim præstentur hanc inducunt censuram: ille autem per alios operari dicitur cuius mandato præstatur actio, vt tradit Bonac. *disp.*1. *q.*14. *p.* 2. *num.* 11. Consulens verò impeditionem litterarum, vel illam ratam habens nequaquam hac censura comprehenduntur, quia horum nomine effectus non fit. Sicuti aduertit Bonac. *dicto pun.*2. *num.*12. *&* 13.

12. Notandum tamen est aliud esse impedire, vel prohibere litterarum executionem, aliud executionem non exequi, excommunicatio lata est aduersus impedientes, vel prohibentes executionem, non verò aduersus non exequentes. Quare Prælatus, cui litteræ exequendæ diriguntur, & notarius, vel executor qui instrumenta conficere, vel confecta debet parti tradere, si ea præstare renuant in hanc excommunicationem non incidunt, quia ij propriè non impediunt, vel prohibent: impedimentum namque, & prohibitio, si propriè sumantur actiones positiuas denotant executionis impeditiuas. Qui verò renuit executionem præstare, seu ad eam cooperari, actionem positiuam non præstat, sed negat actionem debitam, ac proindenon est positiua causa quòd litteræ non mandentur executioni, sed negatiua, & consequenter hac censura non punitur. Sic tradit Nauarr. *consil.* 36. *de sentent. excommunicat.* Reginald. *lib.*9. *cap.*21 *num.*324. *& seqq.* Duard. *lib.*2. *can.* 13. *quæstio* 9. *numero* 10. Alterius *disp.* 14. *capite* 2. *dub.* 3. Bonacina *de censf. in particul.*

particul. disp. 1. *quaest* 14. *pun*. 2. *numero* 3. & 18.

13. Superest tamen triplex difficultas. Prima: an censeatur contra hunc canonem procedere magistratus, qui probabiliter credens litteras surreptitias esse eas detinet, illarúmque executionem impedit, quousque summus Pontifex informetur? Et quidem si eas detineret, vt ipse iudicium ferret, an validæ sint, sine dubio credo censura huius canonis comprehēdi; quia nemini alteri quàm à Pontifice deputatis datum est litteras Apostolicas examinare, & de earum valore iudicare. Et idem est si detineat, quousque Princeps conscius fiat, & consensum executioni præstet, cùm executio litterarum Apostolicarum ex consensu Principis sæcularis nullatenus pendeat. At si litteræ detineantur præcisè, vt veritas illarum à Pontifice inuestigetur, probabile videtur esse sic detinentem non aduersari huic canoni. Tum quia credendum est Pontificem loqui de litteris validis, non autem de inualidis, & quarum executionem iure ipso prohibet. Tum quia sic detinens non impedit absolutè, vel absque eius consensu, seu beneplacito litterarum executionem, vti requiritur in dicto canone. Sed impedit, quousque beneplacitum certum sedis Apostolicæ accedat, ad cuius expectationem ius habere videtur ob præsumptam litterarum surreptionem. Sic colligitur ex Toleto in præsenti *excommunicat*. 9. Sayr. *lib*. 3. *cap*. 17. *num*. 5. Reginald. *lib*. 9. *cap*. 21. *num*. 321. Graffis *lib*. 4. *cap*. 18. *num*. 108. Bonac. *disp*. 1. *q*. 14. *punct*. 2. *num*. 20. & 21.

14. Secunda difficultas est; an incidat Princeps in excommunicationem huius canonis, eo quòd litteras Apostolicas, quibus Nuncius, seu Legatus ad eum mittitur examinare velit, an veræ sint, an surreptitiæ? Certum est non esse obligatum Principem admittere legatum, quousque ipse Legatus litteras patentes suæ legationis, & de quarum veritate dubitari non possit exhibeat, & manifestet; aliàs facilè posset quis se Legatum fingere, si eius dicto tantùm fides adhibenda esset, grauiáque inconuenientia inde orirentur. Vt benè Mascard. *de probationib. concl*. 491. Excipe tamen nisi Cardinalis esset: huic enim asserenti viuæ vocis oraculo Legatum esse constitutum, vel litteras legationis amisisse credendum est, teste Gambaro *lib*. 1. *de officio legati. cap*. 3. Alterio *lib*. 5. *disp*. 12. *cap*. 3. *dub*. 5. Exhibitis verò litteris, & nulla falsitatis suspicione probabili suborta, iniquè Princeps earum veritatem examini subiicier, cùm ipsi datum non sit. Quod si ob huiusmodi examen earum executio detinetur, hac excommunicatione ligabitur; quia verè litterarum Apostolicarum executionem impedit. Secùs verò si ex prædicto examine nullam moram executio passa est, quia textus solùm prohibentes, & impedientes executionem, non verò litterarum examinatores excommunicationi subiicit. Sicuti aduertit Bonac. *disp*. 1. *q*. 14. *p*. 2. *num*. 24.

15. Tertia difficultas: an impedientes, seu prohibentes executionem litterarum hac excommunicatione innodentur, si de facto executio impedita non est? Affirmat Bonac. *dicta disp*. 1. *q*. 14. *p*. 2. *num*. 27. quia textus expressè excommunicat impedientes, & prohibentes, ergo ex eo quòd aliquis prohibeat, tametsi cum effectu non impediat, huic canoni aduersatur. Sed oppositum mihi placet, quia finis huius constitutionis est, ne litterarum Apostolicarum executio detineatur. Ergo prohibitio quæ hanc constitutionem non detinet, fini huius constitutionis non obest, ac proinde ea puniri non debet. Præterea apponens impedimentum ex cuius positione executio litterarum non impeditur, nullatenus dici potest apposuisse verum impedimentum, veréque executionem impedisse, sed solùm dici potest inualidum, & attentatum impedimentum apposuisse, attentasséque impedire executionem. At Pontifex non excommunicat attentantes impedire executionem, sed verè impedientes. Neque obstat ratio Bonacinæ: nam esto Pontifex disiunctiuè impedientes, seu prohibentes puniat; non inde infertur prohibitionem executioni non obstantem puniri tum ob rationes dictas; tum quia Pontifex illa disiunctione vsus est, vt omnem modum verbo, & opere executioni obstantem comprehenderet: Vnde sub impedientibus intellexit omnes eos qui facto, & opere executionem impediunt, sub prohibentibus verò qui verbo, & mandato executionem detinent.

16. Tertia pars huius canonis excommunicat eos qui per se, vel per alios publicè, vel occultè, aut alio quouis modo directè, vel indirectè, in genere, vel specie prohibere, statuere, seu mandare quibuscunque personis, ne pro quibusvis eorum negociis prosequendis, seu gratiis, vel litteris impetrandis ad Romanam curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas à dicta Sede impetrent, seu impetratis vtantur. Notanda sunt prædicta verba, vt ex illis colligatur quibus in casibus delinquentes censura afficiantur. Si enim mandes, statuas, prohibeas per te, vel per alium directè, vel indirectè ne quis ad Romanam curiam accedat, aut recursum habeat, néue litteras impetret, néue impetratis vtatur, hac censura ligaris. Consultò appositum est accedant, seu recursum habeant; quia siue impedias, ne quis personaliter accedat, siue ne accedat per litteras, vel per procuratorem quod est recurrere sub hac excommunicatione est prohibitum, & sub eadem prohibetur, ne mandato, vel aliàs impedias litterarum Apostolicarum impetrationem, aut illius vsum. Debes autem præsumptiuè procedere, id est animo iniusto impediendi dictum accessum, seu recursum, litterarum impetrationem, illarúmve vsum. Vt notat aliis relatis Sayrus *lib*. 3. *cap*. 17. *in fine*. Duard. *lib*. 2. *can*. 13. *quast*. 9. *num*. 17. Alterius *lib*. 5. *disp*. 14. *cap*. 3. *ad finem*. Bonac. *disp*. 1. *q*. 14. *p*. 3. *num*. 2. Non est autem censendus Episcopus impedire litterarum Apostolicarum vsum, ex eo quòd velit cognoscere, an veræ sint, vel subreptitiæ, maximè cùm aliqua subest surreptionis suspicio, qua stante optimè denegare executionem potest quousque Pontifex informetur, & de veritate constet; quia tunc non malitiosè, & iniustè, sed potiùs licitè, & iustè impedit litterarum vsum. Sicuti docet Reginald. *lib*. 9.

PVNCTVM XV.

Explicatur excommunicatio decima quarta, aduersus eos qui causas à iudicibus Ecclesiasticis auocant, vel earum cursum, executionémque litterarum Apostolicarum impediunt.

1 *Refertur textus.*
2 *Aliis in iuribus similis excommunicatio lata est.*
3 *Quæ personæ hac excommunicatione comprehendantur.*
4 *Quæ sint actiones, ob quas hac excommunicatio iniungitur.*
5 *Hæ actiones præstandæ sunt authoritate publica,*

publica, vt huic excommunicationi locus sit.

6 *Item debent fieri à potestate layca, tametsi contrarium satis sit probabile.*

7 *Non est opus, vt hæ actiones præstentur prætextu exemptionum, vel aliarum gratiarum sedis Apostolicæ, tametsi contrarium graues Doctores sentiant.*

8 *Debet esse auocatio causarum pendentium coram iudice Apostolico, etsi contrarium sit probabile.*

9 *Expenduntur causæ, quæ ab hac excommunicatione excusare possunt.*

10 *Quid specialiter dicendum est in casu violentiæ.*

1. DEcimoquattò excommunicat Pontifex, & anathematizat omnes, & singulos qui per se, vel alios authoritate propria, ac de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apostolicarum prætextu beneficialis & decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas ab Auditoribus, & Commissariis nostris, aliísque iudicibus Ecclesiasticis auocant, illorúmque cursum, & audientiam, ac personas, capitula, conuentus, collegia causas ipsas prosequi volentes impediunt, ac se de illarum cognitione tanquam iudices interponunt. Quiue partes actrices, quæ illas committi fecerunt citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos contra quos tales prohibitiones emanarunt à censuris, & pœnis in illis contentis absolui per statutum, vel aliàs compellunt, vel executionem litterarum Apostolicarum, seu executorialium, processuum, & decretorum prædictorum quomodolibet impediunt, vel suum ad id fauorem, consilium, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætensionum, seu etiam donec ipsi ad nos informandos (vt dicunt) supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi supplicationes huiusmodi coram nobis, & sede Apostolica legitimè prosequantur, etiamsi talia committentes fuerint Præsidentes Cancellariarum, Consiliorum, Parlamentorum, Cancellarij, Vicecancellarij, Consiliarij ordinarij, vel extraordinarij quorumcunque Principum sæcularium, etiamsi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacũque præfulgeant dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Cõmendatarij, seu Vicarij fuerint.

2. Similis excommunicatio lata est in *cap. quoniam de immunit. Eccles. lib. 6.* aduersus eos qui in causis ad forum Ecclesiasticum spectantibus impediunt directè, vel indirectè per se, vel per alios, ne litteræ Apostolicæ impetrentur, néue litigetur coram iudice Ecclesiastico ordinario, vel delegato, comprehenditque dantes consilium, auxilium, vel fauorem: à qua excommunicatione absolui nequeunt quousque iudici Ecclesiastico, & parti læsæ satisfactionem præstiterint. In *cap. quicunque de sententia excommunicat. eodem lib. 6.* fertur excommunicatio aduersus offendentes, vel offendendi licentiam concedentes eos qui sententiam excommunicationis, vel suspensionis tulerunt, seu quorum occasione hæ censuræ latæ sint, siue offendant in personis, siue in bonis. In cap. verò *vnico de his quæ vi, metúsve causa fiunt, lib. 6.* fertur excommunicatio aduersus absolutionem excommunicationis, suspensionis, & interdicti à iudicibus extorquentes. Hæ omnes excommunicationes in defensionem authoritatis Ecclesiasticæ, & maximè sedis Apostolicæ latæ sunt, ideóque delinquens sacrilegium committit. Vti ex communi sententia docet Sayrus *lib. 3. thesauri, c. 18. n. 1.* Bonac. *disp. 1. de censur. q. 15. pun. 1. n. 1. & 25.*

3. Personæ aduersus quas hæc excommunicatio Bullæ fertur sunt omnes, & singuli qui *propria authoritate, & de facto* actiones ibidem prohibitas exercuerint, vel ad eas exercendas auxilium, consilium vel fauorem præstiterint, etiamsi talia committentes fuerint Præsidentes Cancellariarum, Conciliorum, Parlamentorum, Cancellarij, Vicecancellarij, Consiliarij Ordinarij, vel Extraordinarij quorumcunque Principum sæcularium, etiamsi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendarij, seu Vicarij fuerint. Notanda sunt verba *propria authoritate,* & *de facto.* Nam si ex concessione iuris, vel summi Pontificis concessione hæc præstentur excommunicatio cessat.

4. Actiones verò ob quas hæc excommunicatio iniungitur variæ sunt. Prima est auocare propria authoritate, & de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apostolicarum prætextu causas spirituales, & spiritualibus annexas ab Auditoribus, & Commissariis sedis Apostolicæ, aliísque iudicibus Ecclesiasticis. Censetur quis causas ab aliis iudicibus auocare, si apud ipsos pendentes ad se trahi faciat, tum citando partes vt coram se compareant, causámque prosequantur, tum inhibendo iudices, coram quibus causæ agitantur, ne vlteriùs procedant; tum inhibendo partes, ne ibidem ampliùs litigent, vti colligitur ex *cap. Vt nostrum, de appellationib.* Secunda, impedire earundem causarum cursum, & audientiam, ac personas, capitula, conuentus, collegia causas ipsas prosequi volentes. At Alterio *lib. 5. disp. 15. cap. 2. post initium.* & Bonac. *disp. 1. quæstio 15. pun. 1. numero 14.* placet & satis probabiliter non incurri hanc censuram, ex eo tantùm quòd authoritatiuè impedias causarum spiritualium cursum, & audientium, ac ipsas personas, capitula, & collegia causas prosequi volentes, nisi simul te interponas tanquam iudicem in prædictarum causarum cognitione, quia Pontifex vtitur illa particula *ac,* quæ coniunctiua est, & simultatem cum præcedenti requirit. Sed contrarium mihi videtur dicendum ex solo impedimento authoritatiuè posito cursui, & audientiæ prædictarum causarum, quin te in illarum cognitione tanquam iudicem interponas hanc censuram incurrere, quia esto illa particula *ac* coniungat subsequentia cum præcedentibus, non inde infertur vtramque actionem apponendam esse ad hanc excommunicationem incurrendam, sed ob quamlibet illarum incurri; quia illa particula ac, etsi coniungat actionem subsequentem cum præcedenti, non illam coniũguit vt necessariò præcedenti annectendam, sed quia eadem excommunicatione ac præcedens afficitur, ita vt sensus sit qui impedit cursum, & audientiam causarum excommunicatione innodatur, at etiam qui de illarum cognitione tanquã iudicem se interponit. Sicuti eadem particula *ac* vsus fuerat Pontifex loquens de impediente causarum cursum, & audientiam, & de impediente personas, cùm tamen quodlibet ex his impedimentis sufficiat ad censuram incurrendam. Tertia actio in hoc canone prohibita est in cognitione causarum spiritualium se tanquam iudicem interponere. Et licèt hæc actio in subsequentibus Canonibus Bullæ videatur

videatur prohibita, latiùs tamen prohibetur quàm in præsenti, nam ibi quælibet causarum spiritualium cognitio prohibetur laycis, in præsenti autem solùm prohibetur cognitio causarum, quæ à Iudicibus Apostolicis auocantur, & quarum cursus iudicibus Apostolicis impeditus est. Quarta actio compellere partes actrices, quæ committi fecerunt huiusmodi causas ad reuocandum, vel reuocari faciendum orationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas. Quinta compellere per statutum, vel aliàs easdem partes ad faciendum, vel consentiendum eos contra quos tales prohibitiones emanarunt à censuris, & pœnis in illis contentis absolui. Notandum est verbum *compellere* quod vim, seu violentiam significat, & inuoluntarium saltem mixtum inducit. *Cap. conquestus de foro competent.* Sexta impedire quomodolibet executionem litterarum Apostolicarum, executorialium, processuum, & decretorum prædictorum. Septima quæ his actionibus accessoria est præstare consilium, auxilium, vel fauorem ad aliquam ex prædictis actionibus patrandam. Ob has igitur actiones, & quamlibet illarum, siue per se, siue per alium fiat excommunicatio iniungitur. A qua nullo modo excusat (inquit Pontifex) prætextus violentiæ prohibendæ, nec aliarum prætensionum, exemptionum, gratiarum, litterarum Apostolicarum, seu futurarum supplicationum ad sedem Apostolicam, nisi supplicationes huiusmodi legitimè prosequantur.

5. Vt autem hæc plenius innotescant, plures difficultates enodandæ sunt. Prima est; an auocare causas, impedire earum cursum, prohibere litterarum Apostolicarum executionem, compellere partes actrices ad faciendum, vel consentiendum absolui eos contra quos tales prohibitiones emanarunt, authoritate publica præstandum sit, vt huic censuræ locus detur? Ratio difficultatis est; quia, Pontifex absolutè has actiones prohibet, nec exprimit, an authoritate publica, an priuata præstari debeant. Ergo quomodocunque præstentur censendæ sunt sub hac excommunicatione comprehendi. Nihilominus communis sententia quæ verissima est, censet has actiones solùm prohibitas esse sub excommunicatione, cùm ex munere, & officio publico fiunt. Sic tanquam certum docuit Sayrus *lib. 3. thesauri, cap. 18. num. 5. ad finem.* Suar. *disp. 21. sect. 2. num. 75.* Reginald. *lib. 9. cap. 22. num. 335.* Duard. in præsenti *lib. 2. can. 14. quæst. 3. n. 1.* Bonac. alios referens *t. 3. de censur. in partic. disp. 1. quæst. 15. pun. 1. num. 4. & 19.* Nam licèt Pontifex expressis verbis non declarauerit has actiones authoritate publica præstandas esse, id satis insinuauit tenore actionum prohibitarum: prohibet enim auocationem causarum prætextu exemptionum, gratiarum, & litterarum Apostolicarum: auocatio autem causarum, & maximè prætextu priuilegiorum non à priuatis personis, sed à publicis fit, cùm hæc priuilegia, & exemptiones non priuatis personis, sed publicis concedantur. Quibus verò prohibet earumdem causarum cursum, & audientiam impedire, vt constat ex illa dictione coniunctiua *illorúmque cursum*, & ex ipso verborum contextu. Item prohibet se de illarum cognitione tanquam iudices interponere, quod non priuatis, sed publicis personis competit. Et licèt cõpellere partes actrices ad faciendum, vel consentiendum absolui eos contra quos inhibitiones, seu citationes factæ sunt, præstari à persona priuata possint; attamen hac excommunicatione sola compulsio authoritate publica facta punitur. Vti aduersus Hugolinum, & Filiucium tradit Bonac. *dicto pun. 1. num. 19.* quia punitur compulsio facta ab his personis, quæ statutum condere possunt, vt constat ex illis verbis: *Per statutum, aut aliàs compellunt*; statuti autem factio soli personæ publicæ competit. Neque obest aduerbium *aliàs*, id enim indicat aliter quàm per statutum compellere personam publicam posse, scilicet vi illata, priuatione bonorum, eiectione è ciuitatibus, & regno.

6. Secunda difficultas: an prædictæ actiones, auocationis, impeditionis, compulsionis præstandæ sint à potestate layca, an satis sint si præstentur à potestate Ecclesiastica, scilicet Episcopo, vel Archiepiscopo comparatione iudicis Apostolici. Prima sententia & satis probabilis docet qualibet authoritate fiant sub hac excommunicatione comprehendi. Sic tradit Filiucius *tract. 16. cap. 10. q. 2. num. 253.* Reginald. *lib. 9. cap. 22. num. 335.* Et probabile reputat Sayrus *lib. 3. cap. 18. num. 5.* Ducuntur; quia hæc censura lata est in defensionem authoritatis sedis Apostolicæ; siquidèm solæ auocationes factæ auditoribus Commissariis Sedis Apostolicæ, aliisque iudicibus Ecclesiasticis subintelligitur eiusdem Sedis hac censura puniuntur. At has auocationes, impeditiones, & compulsiones præstare possunt absque vllo titulo non solùm layci, sed etiam Ecclesiastici, tum authoritate layca, tum Ecclesiastica. Ergo sub hac excommunicatione comprehenduntur, cùm authoritas sedis Apostolicæ vtroque modo labefactetur.

Sed rectiùs contrarium docuit Nauarr. *cap. 27. num. 70.* Sebastian. de Medicis *in sum. tit. 9. quæst. 78. num. 18.* Sayrus *dicto cap. 18. num. 5.* Suar. *disp. 21. sect. 2. n. 76.* Alterius *lib. 5. disp. 15. cap. 1.* Duard. *lib. 2. canon. 14. quæst. 4. num. 1. conclus. 1.* Bonac. *disp. 1. de censur. 15. pun. 1. num. 6.* Ij omnes existimant necessariò authoritate layca præstandas esse dictas actiones siue præstentur à layco, siue ab Ecclesiastica. Moueor; quia auocatione, impeditione, & compulsione facta ab Ecclesiastico iudice ex potestate Ecclesiastica, etsi aliqualiter offendatur sedes Apostolica auocando, vel impediendo eius iurisdictionem contra iuris ordinem. At libertas Ecclesiastica non offenditur, Pontifex autem videtur hunc canonem sicut & sequentes in defensionem immunitatis Ecclesiasticæ statuere, ergo non comprehendit auocationem, impeditionem, & compulsionem à iudice Ecclesiastico quatenus talis est, factas. Econtrà verò si iudex Ecclesiasticus ex potestate layca, qua fungitur causas iudicum Apostolicorum auocet, earúmve cursum impediat absque dubio hac excommunicatione ligabitur, quia tunc non Ecclesiastici, sed layci personam gerit, & quatenus laycus operatur, ideóque libertatem Ecclesiasticam offendit. Quod satis colligitur ex ipso textu, vbi inter personas quæ hac censura affici possunt enumerantur Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendarij &c. vtpote qui gaudere possunt potestate layca, & hac potestate vtentes offendere libertatem Ecclesiasticam.

7. Tertia difficultas: an prædictæ actiones non solùm præstandæ sint à potestate layca, sed etiam prætextu exemptionum, gratiarum, aliorúmque priuilegiorum sedis Apostolicæ? Affirmat Suar. *disp. 21. sect. 2. num. 74.* in cuius sententiam inclinat Bonac. *disp. 1. de censur. q. 15. pun. 1. num. 6.* Ducuntur, quia sub eadem continuata oratione proponitur afficiendos esse excommunicatione auocantes causas spirituales authoritate propria, ac de facto quarumcunque exemptionum, & litterarum Apostolicarum prætextu. Ergo hac censura ligandus necessariò

necessariò duci debet prætextu priuilegiorum sedis Apostolicæ. Neque huic intentioni obest, quòd authoritate propria, & de facto ducatur. Nam cùm hæ exemptiones nullius momenti sint, vtpote falsò confictæ, vel præsenti Bulla reuocatæ illarum prætextu ductus authoritate propria ducitur. Nihilominus verius reputo opus non esse ad contrahendam hanc censuram, vt actiones prædictæ prætextu exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apostolicarum fiant. Sicuti docuit Reginald. *lib. 9. praxi. cap.* 22. *n.* 336. Alterius *lib.* 5. *disp.* 15. *c.* 1. vers. *quarumcunque exemptionum* Duard. *lib.* 2. *can.* 14. *q.* 3. *n.* 1. Moueor, quia textus à prædicta excommunicatione eximit illum tantùm qui prædictas actiones operatur animo expresso supplicandi sedem Apostolicam, & supplicationem coram ipsa prosequendo. Ergo quocunque alio titulo, & fine prædictæ actiones fiant, ab hac censura non excusant; quia exceptio firmat regulam in contrarium. Item hac censura innodatur qui prætextu violentiæ prohibendæ prædictas actiones præstat. Vti notatur in dicto Can. Ergo necessarium non est fieri prætextu exemptionum, gratiarum, seu priuilegiorum sedis Apostolicæ.

8. Quarta difficultas; an causæ auocandæ pendere debeant coram iudice Apostolico, vel satis sit quod à quolibet iudice Ecclesiastico authoritate layca auocentur, & impediantur? Filiucius *tract.* 16. *c.* 10. *q.* 1. *n.* 150. Anton. de Sousa in præsenti, *c.* 15. *n.* 1. Duardus *canon.* 14. *q.* 7. *num.* 1. affirmant satis esse à quolibet iudice Ecclesiastico causas auocari, & impediri. Mouentur, quia Pontifex generaliter censura puniuit eos qui ab Auditoribus, & commissariis sedis Apostolicæ, aliisque iudicibus Ecclesiasticis causant auocant. Si igitur vellet solam auocationem à iudicibus Apostolicis punire non vteretur illis verbis generalibus, *aliisque iudicibus Ecclesiasticis* sed diceret, aliisque iudicibus Apostolicis.

Cæterùm verius est præsenti Canone solam auocationem, & impeditionem causarum pendentium coram iudice Apostolico comprehendi. Vti fuit sententia Hugolini in præsenti, §. 1. *num.* 1. vers. *tertio in excommunicationem.* Alterij *lib.* 5. *disp.* 15. *capite* 1. vers. *sed postulabit.* Moueor, quia esto illa particula *aliis* aliquando non sit repetitiua similium, vt constar ex illo *Math.* 28. & *Marci.* 15. vbi de Christo Saluatore nostro inquiunt; & cum eo crucifixi sunt alij duo lattones. Et ex *c. Nouatianos,* 7. *q.* 1. ibi; alios pseudoprophetas. Et tradit Glossa in *leg. non solùm.* §. *quæretur. ff. de procuratorib.* & *cap. sedes,* verbo *maiores de Rescriptis,* vbi Immola *num.* 11. Felin. *num.* 6. id tamen contingit, quando ratio subiectæ materiæ id suadet, vt benè Immola, & Felin. *suprà.* Attamen in præsenti subiecta matera hanc dissimilitudinem non suadet, sed potiùs textui maximè congruit, vt ea qualitas, quæ in Auditoribus, & Commissariis, exprimitur scilicet quòd sint Auditores, & Commissarij sedis Apostolicæ subintelligatur in iudicibus Ecclesiasticis. Tum quia regulariter dictio *aliis* repetit præcedentem qualitatem, cuius est persona expressa, vt constat ex *leg. si fugitiui,* ibi, *alia pœna. Cod. de seruis fugitiuis.* iuncta Glossa, & *leg. quidam relegatus, ff. de Rebus dubiis.* Et tradit Menoch. *lib.* 1. *de arbitr. q.* 80. *num.* 122. Gutierr. *de iurum.* 1. *p. cap.* 14. *num.* 13. August. Barbosa, *de dictionib. dict.* 17. Alius *n.* 1. Sanch. *lib.* 3. *de matr. disp.* 20. *num.* 1. Tuschus *t.* 2. *conclus.* 245. & alij apud ipsos. Tum quia huiusmodi Canon etsi expeditus sit in fauorem libertatis Ecclesiasticæ, non tamen protegit omnes iudices Ecclesiasticos, sed solùm Apostolicos, imò nec ipsos iudices Apostolicos ab omnibus actionibus, quibus eorum immunitas lædi potest, sed ab aliquibus tantùm. Aliàs si huiusmodi Canon quorumcunque iudicum causarum auocationem, & impeditionem puniret superfluus esset, vtpote indistinctus à subsequentibus, in quibus generaliter de qualibet iniusta auocatione, & impeditione Ecclesiasticæ iurisdictionis per potestatem laycam sermo est. Neque obest quòd Pontifex expressiùs suam intentionem declarare poterat, dicens; A iudicibus Apostolicis. Satis enim eam expressit illa dictione *aliis*, vtpote quæ qualitatem antecedentis in subsequenti adesse denotat, nisi subiecta materia contrarium suadeat, vti probatum est.

9. Prædicta procedunt, cùm iudex Apostolicus causas spirituales, vel spiritualibus annexas iudicat, quæ autem hæ sint *tract.* 12. *de relig.* latè definitum est.

Superest ergo solùm in præsenti examinare; an aliquor dentur excusationes, ob quas iudex sæcularis absque culpa, & excommunicationis pœna auocare possit causas à iudicibus Ecclesiasticis, earúmque cursum, & audientiam impedire? De qua materia in *eodem tract.* actum est; ibi enim decidimus, *pun.* 6. *n.* 13. & *pun.* 7. *in fine* ob negligentiam iudicis Ecclesiastici non posse iudicem sæcularem se intromittere; tametsi causæ essent mixti fori, quia nequit index sæcularis cognoscere de negligentia à iudice Ecclesiastico commissa, quod necessarium est, vt causam à iudice Ecclesiastico susceptam posset auocare. Item in *eodem tract. pun.* 12. resoluimus titulo consuetudinis non posse sæcularem iudicem causas Ecclesiasticas apud iudicem Ecclesiasticum pendentes auocare, earúmque cursum impedire. Tum quia nequit ab inhabili, & incapaci consuetudo introduci. Tum quia hæc consuetudo in hac bulla expresse reuocatur, & reprobatur. Ob titulum autem violentiæ prohibendæ *eodem pun.* 12. *in fine*, affirmauimus hanc iurisdictionem layco competere non posse, quod manifestum est, cùm de violentia non constat, & per iudices Ecclesiasticos præueniri potest, vti plerunque contingit. Quippe iudices sæculares ob solam violentiam à parte propositam causas iudicum Ecclesiasticorum auocant, & informationem summariam, processúmque recognoscunt. Non igitur supponunt notoriam violentiam, sed ob dubiam, & incertam tantùm prædictos actus exercent; incidunt ergo in hanc excommunicationem, nisi priuilegium habeant.

10. Quod si in aliquo casu violentia manifesta esset, & notoria, neque alia via quàm sæcularis iudicis ope impediri possit, adhuc plures, quos refert & sequitur Bonac. *disp.* 1. *q.* 15. *punct.* 4. §. 4. existimant non esse datum iudici sæculari causas Ecclesiasticas ad se auocare, & earum cursum impedire. Tum quia necessitas non concedit iurisdictionem aliàs inhabili, & incapaci. Tum quia innocentem nemini licet defendere cum graui præiudicio reipublicæ, bonique communis, & posita hac defensione Ecclesiastica immunitas læditur, & iurisdictio Ecclesiastica diminuitur. Non igitur cum hoc graui damno ea defensio licita esse potest. Nihilominus in hoc casu licitum esse sæculari iudici cursum causæ apud iudicem Ecclesiasticum impedire, quousque Pontifex informetur, tradunt latè Couarruu. *pract. cap.* 34. & 35. Zeballos *tract. de cognit. per viam violentiæ*, quia ea violentia posita iudex sæcularis non impedit cursum causæ apud iudicem Ecclesiasticum agitatæ ob iurisdictionem quam habeat in Ecclesiasticum iudicem, sed ob iurisdictionem sibi à natura concessa in defendendi

defendendi innocentem, quæ potestas tum priuatis personis, tum maximè publicis concessa est. Neque ob hanc defensionem Ecclesiastica iurisdictio, & immunitas læditur; quia non impediuntur Ecclesiastici iudices à iudicio ferendo iuxta iuris ordinem in illa causa, sed solùm impediuntur iniuriam inferre. At nulli iudici, & maximè Ecclesiastico data est potestas iniuriandi, cùm sit potestas à Deo non in destructionem, sed in ædificationem concessa. Ergo impediens notoriam violentiam libertatem, iurisdictionémque Ecclesiasticam non lædit. Item Pontifex immunem reddit ab hac excommunicatione qui causas spirituales auocat, earúmque cursum impedit supplicatione interposita ad sedem Apostolicam, si postmodum causam legitimè prosequantur. Sed in hac auocatione, & impeditione causarum sæcularis iudex non iurisdictionem in Ecclesiasticas personas exercet, sed iurisdictionem à natura concessam defendendi innocentem. Ergo stare optimè potest auocatio causarum Ecclesiasticarum, & earum cursus impeditio, quin iurisdictio in Ecclesiasticas personas exerceatur. Adde Pontifex cùm causas recenset, ob quas iudex sæcularis auocare causas Ecclesiasticas iniustè soleat, vtitur verbo prætextu, quod fictionem, non veritatem significat. Inquit enim: Excommunicamus eos qui prætextu exemptionum, gratiarum, & aliorum priuilegiorum, &c. quasi diceret, qui titulo exemptionis, gratiæ, & priuilegij simulati: nam, si verum est, cessat prætextus. Ateodem verbo *prætextus* vtitur, cùm de violentia prohibenda sermonem facit. Ergo non de vera violentia, sed ficta, & simulata intelligi debet. Ergo stante violentia vera, & manifesta, quæ alia via nequit impediri sub hac censura non continetur.

Pvnctvm XVI.

Expenditur decimaquinta excommunicatio contra trahentes, vel procurantes trahi personas Ecclesiasticas ad sæculare tribunal; & contra condentes statuta libertati Ecclesiasticæ præiudicantia, eísque vtentes.

1 *Refertur textus.*
2 *Aliis in iuribus similis excommunicatio continetur.*
3 *Excommunicantur iudices, qui ex officio, seu alicuius instantia personas Ecclesiasticas ad suum tribunal trahunt.*
4 *Item excommunicantur facientes, & publicantes statuta &c. libertati Ecclesiasticæ præiudicantia.*
5 *Quæ personæ hac excommunicatione comprehendantur.*
6 *Quas actiones præstare debeant, vt in hanc excommunicationem incurrant.*
7 *Item excommunicantur vtentes prædictis statutis.*
8 *Huiusmodi vsus debet esse à persona publica.*
9 *Quæ sint statuta libertati Ecclesiasticæ opposita.*

1. Decimoquintò excommunicat Pontifex eos, qui ex prætenso eorum officio, vel ad instantiam partis, aut aliorum quorumcunque personas Ecclesiasticas, capitula, conuentus collegia Ecclesiarum quarumcunque coram se ad suum tribunal, audientiam, cancellariam, consilium, vel parlamentum præter iuris canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè quouis quæsito colore. Necnon qui statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, seu quævis alia decreta in genere, vel in specie ex quavis causa, & quouis quæsito colore, ac etiam prætextu cuiusvis consuetudinis, aut priuilegij, vel aliàs quomodolibet fecerint, ordinauerint, vel publicauerint, vel factis, & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quovis modo restringitur, seu nostris, & dictæ Sedis, ac quarumcunque Ecclesiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè præiudicatur.

2. Hæc excommunicatio, quæ cum præcedenti, & subsequentibus connectitur duas partes continet. Prima afficit trahentes, vel procurantes trahi ad sæculare tribunal Ecclesiasticas personas præter iuris ordinem. Secunda fertur aduersus condentes statuta, ordinationes, & quælibet alia decreta, quibus Ecclesiastica libertas læditur, seu diminuitur, & contra eis vtentes, & eorum titulo præiudicantes iuribus sedis Apostolicæ, & quarumcunque aliarum Ecclesiarum. De hac secunda parte extat latior excommunicatio in iure, tametsi non reseruata in *cap. nouerit, de sententia excommunicat.* ibi enim vltra personas assignatas in Bulla, comprehenduntur qui leges, & statuta facta ante decretum illud libertatem Ecclesiasticā lædentia scripserint, & scripta non amouerint, & de libris suis publicis eradi non fecerint, eáque seruari conati fuerint. Deinde qui prætextu consuetudinis derogantis libertatem Ecclesiasticam ea statuta fecerint obseruari. Cùm tamen in Bulla solùm excommunicentur qui statuta libertati Ecclesiasticæ contraria faciunt, vel obseruant, seu eis vtuntur. Illud verò est indubitatum excommunicationem Bullæ, & quæ fertur in *cap. nouit* impositam esse in defensionem libertatis Ecclesiasticæ, ac proinde ob peccatum sacrilegij.

3. In priore parte canonis ij tantùm excommunicantur qui ex officio, seu ob alicuius instantiam personas Ecclesiasticas ad suum tribunal trahunt, vel trahi procurant præter iuris canonici dispositionem. Hi qui trahunt siue sint Layci, siue Ecclesiastici afficiuntur hac censura, modò non vt Ecclesiastici, sed vt sæculares, & potestate sæculari gaudentes Ecclesiasticas personas trahant. Parum enim refert quis sit qui trahit, sed qua potestate trahit. Hæc enim excommunicatio vtpote præcedenti annexa fertur aduersus lædentes Ecclesiasticam iurisdictionem vi potestatis Laycæ. Vti tradit Caiet. verbo *excommunicatio, cap. 29. vers. vbi nota.* Hugolin. in præsenti. §. 1. *ad finem.* Duardus in hunc canon. *quæst.* 28. *num.* 6. Bonac. *disp.* 1. *de censur. quæst.* 16. *sect.* 1. *punct.* 5. *num.* 3.

Lædunt dictam libertatem trahendo, seu trahi faciendo, seu procurando cum effectu personas Ecclesiasticas ad suum tribunal sæculare. Quod tunc contingit quando nolentem, & inuoluntarium saltem mixtè adducunt, sicuti docet Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 78. Bonac. *p.* 5 *num.* 3. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 6. Quam adductionem quocunque modo præstent hac excommunicatione afficiuntur, siue eam præstent ex officio prætenso, hoc est nemine petente, sed ipsis iudicantibus id sibi ex officio competere, siue ad instantiam partis, vel alterius cuiuscunque, quia sic cauetur

uetur in dicto Canone. Quinimo non est opus, vt directè persona Ecclesiastica ad sæculare tribunal trahatur, sufficit si indirectè cogatur ibidem comparere, vti contingit si eius consanguinei, vel intimi amici grauiter vexentur ea intentione, vt persona Ecclesiastica ad sæculare tribunal accedat. Vt benè Suar. *dicta sect.* 2. *num.* 78. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæst.* 6. *num.* 261. Hugolin. in præsenti §. 1. *num.* 2. Duard. *quæst.* 11. *num.* 1. Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 16. *sect.* 1. *p.* 4. *num.* 16.

Notandum est hanc adductionem personarum Ecclesiasticarum faciendam esse à iudicibus quatenus iudices sunt, vt constat ex illis verbis, *ad suum tribunal*. Quare personæ quæ tribunal non habent, tametsi ad sæculare tribunal personas Ecclesiasticas adducant hoc Canone non comprehenduntur. Neque item comprehenduntur qui esto tribunal habeant, non ad ipsum, sed ad aliud personas Ecclesiasticas trahunt, quia in his non verificatur ad suum tribunal personas Ecclesiasticas trahere, quæ est actio præsenti canone prohibita.

Nomine Ecclesiasticarum personarum intelliguntur qui fori priuilegio gaudent. Qui autem hi sint latè explicuimus *tract.* 11. *de immunit. Ecclesiast. personar. p.* 2.

Prædictis apposita est limitatio, nisi ex dispositione canonici iuris ea adductio concedatur: sunt etenim plures casus, in quibus Ecclesiasticas personas possunt sæculares iudicare. De quibus *eodem tract.* 11. *p.* 4. *& seqq.* & maximè *punct.* 9.

4. Secunda pars huius Canonis excommunicat facientes, ordinantes, & publicantes statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, seu quævis alia decreta in genere, vel in specie libertati Ecclesiasticæ præiudicantia. Item eis decretis factis, seu ordinatis vtentes, ex quorum vsu libertas Ecclesiastica, vel ius sedis Apostolicæ, vel alterius Ecclesiæ præiudicatur.

5. Explicemus singula. Excommunicantur facientes, ordinantes, & publicantes, omnes hæ actiones requiruntur, & vna alteram explicat. Nemo enim statutum facere potest, quin illud perfectè exprimat, & declaret, & sic declaratum publicet: nam ante ordinationem, & publicationem statutum non est. sic Hugolin. in præsenti §. 4. *vers. tertio.* Duard. *q.* 21. *num.* 2. Tametsi contrarium sentiat Filiucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæst.* 7. *num.* 266. Alterius *disp.* 16. *cap.* 3. *dub.* 1. Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 16. *sect.* 2. *punct.* 1. *in fine.* Neque his obest, quòd Princeps denuò publicans statutum sui prædecessoris hac excommunicatione afficiatur, quia ea publicatio est virtualis statuti antiqui factio, ordinatio, & renouatio. Non igitur factio statuti ab ordinatione, & publicatione authentica separari potest ad prædictam censuram incurrendam.

Aliquibus placet consiliarios disponentes statuta, & præcones voce publicantes hac excommunicatione innodari; quia verè ordinant, & publicant statuta. Sic Filiucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæst.* 7. *num.* 267. Alter. *lib.* 5. *disp.* 16. *cap.* 3. *dub.* 2. Sed rectiùs oppositum sentit Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 79. Duardus in præsenti *canon.* 15. *quæst.* 22. *num.* 2. quia ij executiuè tantùm ad statuti ordinationem, & publicationem concurrunt, id est, exequuntur ordinationem, & publicationem quæ Principis authoritate fit: ipse enim Princeps est qui mediis illis ministris propriè statutum ordinat, & publicat, non autem ministri, cùm non à ministris, sed ab ipso Principe authoritatem ea ordinatio, & publicatio habeat.

6. Porrò facere, ordinare, & publicare debent, vt hac excommunicatione innodentur, statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas seu quævis alia decreta in genere, vel in specie libertati Ecclesiasticæ præiudicantia. Nomine statutorum, ordinationũ &c. idem intelligitur, sed claritatis gratia omnia illa verba apponuntur, eo quòd leges, & præcepta alicubi nuncupentur statuta, alibi ordinationes, alibi pragmaticæ, seu decreta. Oportet autem vt præceptum firmum sit, & quasi per modum legis latum, aliàs sub nomine statuti, constitutionis, ordinationis, pragmaticæ, seu quorumvis aliorum decretorum similium non continebitur. Vti aduertit Bonacina *disp.* 1. *de censur. quæst.* 16. *sect.* 2. *pun.* 1. *num.* 3. aduersus Alterium *disp.* 16. *cap.* 3. *col.* 4. existimantem quodlibet mandatum nomine decreti comprehendi.

7. Præterea excommunicat Pontifex eos, qui prædictis statutis contra libertatem Ecclesiasticam factis, seu ordinatis vtuntur: ille verò vti his statutis censetur, qui ea obseruat, illorúmque prætextu libertati Ecclesiasticæ præiudicat. Vti si iudex nixus statuto sententiam contra libertatem Ecclesiasticam proferret, tributa exigeret, loca sacra violaret, & alia similia.

8. Sed an huiusmodi vsus debeat esse à persona publica quatenus talis est, vel sufficiat ab ea, & à quolibet alio priuatim præstari? Dissentiunt Doctores. Nam Saytus *lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 10. Alterius in hunc canon. *disp.* 16. *cap.* 3. *post medium.* Duardus *hic quæst.* 24. *num.* 2. censeat quocunque modo vsus contingat hac excommunicatione puniri, quia textus generaliter punit eos omnes, qui factis statutis, & ordinatis vsi fuerint. Cùm igitur non solùm authoritate publica, sed priuata præstari hic vsus posset, efficitur quemlibet vsum siue authoritatiuum, siue priuatum hac excommunicatione puniri. Et quamvis in legibus pœnalibus non sit facienda extensio, id intelligendum est, cùm extensio non continetur sub genuino, & proprio verborum sensu. Præterquam quòd extensio libertati Ecclesiastica fauens, & sub proprietate verborum contenta optimè fieri potest.

Nihilominus etsi hæc sententia probabilis sit, probabiliorem reputo affirmantem eum tantùm vsum hac excommunicatione puniri, qui à persona publica formaliter præstitus fuerit. Hic tãquam probabile defendit Bonacina *t.* 3. *de censur. in partic. disp.* 1. *q.* 16. *sect.* 2 *punct.* 1. *num.* 10. Moueor; quia ex tenore canonis non obscurè colligitur his tantùm sub hac excommunicatione vsum statutorum prohibere qui statuta, ordinationes, seu decreta condere possunt, inquit enim textus: Necnon qui statuta, &c. fecerint, ordinauerint, seu publicauerint, vel factis, & ordinatis vsi fuerint. Cùm igitur in eadem clausula statutorum factio, & vsus contineatur, credendum est his tantùm prohiberi statutorum vsum, quibus eorum factio prohibetur. Præterea finis huius canonis est, ne potestas layca prætextu alicuius consuetudinis, priuilegij, vel aliàs iurisdictionem Ecclesiasticam, & Ecclesiarum iura præiudicet. Tum condendo statuta illis contraria. Tum illis vtendo. Ergo vsus ad potestatem laycam referendus est, vt sic dispositio canonis cum illius fine congruat.

9. Quæ autem sint statuta libertati Ecclesiasticæ, & Ecclesiarum iuribus præiudicantia pendet ex his quæ latè diximus *tract.* 11. *&* 12. vbi de immunit. Ecclesiar. personarum, bonorúmque Ecclesiasticorum latè disseruimus, ideóque lectorem illuc remittimus.

Pvnctvm XVII.

Decimasexta excommunicatio, aduersus impedientes, ne Prælati Ecclesiastici sua iurisdictione vtantur, declaratur.

1 *Refertur textus.*
2 *Finis huius excommunicationis.*
3 *Quæ sint actiones hac excommunicatione prohibitæ.*
4 *Impedire, ne Ordinarij sua iurisdictione vtantur huic excommunicationi subiicitur, dummodò authoritate publica impedimentum præstetur.*
5 *Item debet esse impedimentum vsus iurisdictionis Ecclesiasticæ.*
6 *Item debet esse iurisdictio competens Ordinario secundùm sacros canones.*
7 *Excommunicantur recurrentes ad sæculare tribunal pro reuocatione sententiarum iudicis ordinarij Ecclesiastici.*
8 *Aliquibus placet recursum ad sæculare tribunal occasione impediendi decreta ordinaria puniri hac excommunicatione. Sed verius est oppositum.*
9 *Pluribus placet locum esse huic excommunicationi ex eo præcisè quòd recurras, tametsi non impetres auxilium.*
10 *Opposita sententia verior est, etsi prædicta sit probabilis.*
11 *Hac excommunicatione non punitur recursus pro impedienda confirmatione alicuius sententiæ, quam Ecclesiasticus iudex à sæculari tribunali expostulat.*
12 *Non oportet mandata à curia sæculari obtenta esse pœnalia, etsi plures contrarium censeant.*
13 *Item excommunicantur iudices prædictas inhibitiones decernentes, & exequentes.*
14 *Item præstantes consilium, patrocinium, & fauorem.*

1. DEcimosextò excommunicat Pontifex eos qui Archiepiscopos, Episcopos, aliósque superiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunque iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet hac de causa directè, vel indirectè carcerando, vel molestando eorum agentes, procuratores, familiares, necnon consanguineos, & affines impediunt quominus sua iurisdictione Ecclesiastica contra quoscumque vtantur, secundùm quod canones, sacræ constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta conciliorum generalium, & præsertim Trident. statuunt, ac etiam eos qui post ipsorum ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcunque sententias & decreta, aut aliàs fori Ecclesiastici iudicium eludentes, ad cancellarias & alias curias sæculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam pœnalia ordinario, aut delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant, eos quoque qui hæc decernunt, & exequuntur, seu dant consilium, patrocinium, & fauorem in eisdem.

2. Hæc excommunicatio in protectionem iurisdictionis ordinariæ lata est, ideóque aduersus eam delinquens vltra iniustitiam sacrilegium committit. Vti tradunt Caietan. verbo *excommunicatio, cap.* 29. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 20. *num.* 1. Bonac. *disp.* 1. *de censur. quæst.* 17. *pun.* 1. *num.* 1. & omnes. Et licèt aliquibus videatur materiam huius excommunicationis iure canonico interdictam esse sub excommunicatione non reseruata in *cap. quoniam de immunit. Eccles.* & *in cap. quicunque de sententia excommunicat. in* 6. Verius est prædictis iuribus non contineri, sed aliam longè diuersam. Nam textus *in cap. quoniam*, excommunicat eos qui impediunt, ne quis litteras Apostolicas impetret, néue litiget coram iudice ordinario, vel delegato. Et quamuis impediens litigantem videatur indirectè impedire iudicem, ne sua iurisdictione vtatur; id solùm est remotè, & mediatè, & per materiæ subtractionem, quod non videtur sufficiens, vt propriè iudicem impedire censeatur. In *cap. quicunque* sermo est de vexantibus iudices Ecclesiasticos siue in personis, siue in bonis ob censuras latas. Quæ vexatio cùm iurisdictionis vsum supponat, propriè iurisdictionem non impedit.

3. Duplicem actionem præcipuam hæc excommunicatio respicit. Prima est impedire, ne Ordinarij sua iurisdictione vtantur. Secunda recurrere ad sæculare tribunal pro illius iurisdictionis vsus reuocatione. Circa primam. Præstare potes impedimentum directè, si vi, vel metu incusso, vel mandato, cui non audet Ecclesiasticus resistere impedias, ne sua iurisdictione vtatur. Indirectè tamen impedis carcerando, vel molestando eorum iudicum Ecclesiasticorum agentes, procuratores, familiares; necnon consanguineos, & affines. Sicuti notatur in *dicto canone*.

4. Sed an authoritate publica hoc impedimentum apponere debeas? non conueniunt Doctores. Nam Hugolin. in præsenti §. 1. *num.* 1. vers. *quà excommunicatio.* Alterius *lib.* 5. *disp.* 17. *cap.* 1. vers. *sed dubitari potest:* censent non esse opus authoritate publica impedimentum apponi, sed quocumque modo ponatur hac censura comprehendi. Moueri possunt ex illo aduerbio *quomodolibet*, quod quemcunque modum impediendi comprehendit. Nihilominus verius est solùm impedimentum authoritate publica positum hac puniri censura. Sicuti docuit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 69. & 70. Graffis 1. *p. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 139. Suar. *de censur. disp.* 21 *sect.* 2. *n.* 75. Filiucius *tract.* 16. *c.* 10. *q.* 10. *n.* 277. esto *q.* 9. *ad finem* contrarium docuisse videatur. Alterius *lib.* 5. *disp.* 17. *cap.* 1. *initio.* Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 17. *pun.* 1. *num.* 7. Etenim hæc censura præcedenti connexa est, vt constat ex eius initio, ibi: Necnon qui Archiepiscopos &c. At præcedens censura solùm fertur aduersus eos, qui prætextu iurisdictionis laycæ Ecclesiasticas personas ad suum tribunal trahunt; vt dictum est. Ergo etiam hæc censura fertur tantùm aduersus eos qui prætextu eiusdem iurisdictionis Ecclesiasticæ ordinariorum impediunt. Neque obstat aduerbium illud *quomodolibet*; quia appositum est ad declarandum quocunque modo à potestate layca iurisdictio Ecclesiastica iniquè impediatur sub hac censura comprehendi.

5. Deinde impedire debes vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ vt in textu habetur, ne sua iurisdictione Ecclesiastica contra quoscunque vtantur. Non enim ob impedimentum Episcopo appositum, ne sua temporali, & sæculari iurisdictione vtatur hac

excommunicatione ligatis. Item impedire debes vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ ordinariæ non delegatæ, nam textus expressè dicit *impedientes ordinarios, ne sua iurisdictione vtantur.* Iurisdictio autem propria Ordinariorum ordinaria est non delegata. Sub qua iurisdictione ordinaria comprehenditur potestas à Tridentino Ordinariis concessa tanquam Apostolicæ sedis delegatis, nempe corrigendi Religiosos exemptos extra monasterium delinquentes. Vt habetur *sess.6. cap. 3. de reformat.* & absoluendi subditos in casibus occultis sedi Apostolicæ reseruatis; *sess. 24. cap. 6. de reformat.* & aliæ potestates similes, quia hæ potestates induunt naturam potestatis ordinariæ, vtpote personis ratione dignitatis, & in perpetuum concessæ. Sicuti probat Bart. *in leg. ambitiosa num.* 34. *ff. de decretis ab ordine faciendis.* Bald. *in cap. fin. num. vnico de officio ordinarij.* Couarruu. 3. *var. cap.20. num.6. & 9.* Et pluribus exornat Sanch. *lib. 2. de matr. disp.* 40. *num.* 14. *& seqq.* Et tradit in præsenti Sayrus *lib.* 3. *cap.* 20. *num.* 4. Suar. *disp.*21.*sect.*2. *num.*75. Filiucius *tract.*15.*cap.*2. *q.*6. Alterius *disp.*17.*cap.*1. *col.* 6. Duardus *can.* 16. *quæst.*2. *num.*1. Bonacina *disp.*1. *de censur. quæst.* 17. *p.*1. *num.*12.

6. Non solùm ad hanc censuram incurrendam impediri debet iurisdictio quæ Ecclesiastica sit, & ordinaria, sed debet esse secundùm quod canones, & sacræ constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta conciliorum, maximè Tridentini statuunt. Quapropter si iurisdictio adsit, quæ solùm ex consuetudine, vel ex synodali constitutione Ordinariis competat, quæ tamen Conciliorum decretis saltem in genere approbata non sit (quæ vix potest contingere) hac censura non protegitur. Quippe nomine canonis, sacræ constitutionis leges à Pontifice latæ intelliguntur maximè in materia pœnali, argum. textus *in c.*2.*de constitut.* & tradit Bonac. *disp.*1. *de censur.q.*17. *pun.*1. *num.*18. *& seqq.*

7. In secunda parte huius canonis excommunicantur qui post Ordinariorum, seu ab eis delegatorum sententias, & decreta, aut aliàs fori Ecclesiastici iudicium eludentes ad cancellarias, aliásque curias sæculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam pœnalia ordinariis, aut delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant. Secundò excommunicantur qui hæc decernunt, & exequuntur. Tertiò qui dant consilium, patrocinium, & fauorem in eisdem.

8. Aliquibus scilicet Reginald. *lib.* 9. *praxi cap.*24. *num.* 369. Filiucio *tract.*16.*cap.*10. *q.*11.*num.* 283. Bonac. *disp.*1. *de censur. quæst.* 17. *pun.* 1. *num.* 23. placet recursum ad sæcularia tribunalia timore alicuius decreti à iudice Ecclesiastico ferendi hac censura puniri; quia esto illis verbis *qui post sententiam &c.* indicet textus solùm recursum post sententiam, & decretum latum à iudice Ecclesiastico hac affici excommunicatione. At illud aduerbium *aliàs* quod idem est ac aliter, & aliomodo, *leg.* 1. §. *iure.ff. de conditionib. & demonstrationib.* & *leg. denique,* §. *interdum, ff. de priuilegiis legatis,* indicat non solùm post sententiam, & decretum, sed etiam ante comprehendi. Sed longè verius est oppositum, vti tradit Hugolin. in præsenti, *vers. ac etiam num.*1. Duardus *in can.*16. *q.*1. vers. *Nam in primis.* Alterius *disp.*17. *cap.*2. vers. *quare.* Si enim Pontifex vellet recursum ad curiam sæcularem ante & post sententiam, seu decretum iudicis Ecclesiastici punire, omitteret exprimere *post sententiam*, apertiùs namque suam intentionem explicaret appositis tantùm illis verbis, *Et qui fori Ecclesiastici iudicium eludentes ad curias sæculares recurrunt,* omissis antecedentibus verbis *post sententiam, seu decretum, aut aliàs.* Neque obest aduerbium illud *aliàs,* quia non refertur ad præcedens aduerbium *post,* sed ad sententiam, & decretum, ita vt præstet hunc sensum, qui post litis decisiuam, hæc enim propriè sententia nuncupatur, vel post sententiam interlocutoriam, quæ decretum dicitur, vel post quamlibet aliam prouisionem, ordinationem, citationem, monitionem à iudice Ecclesiastico factâ, vt illius iudicium eludat, & vanum reddat ad sæculares curias confugit, excommunicatus existat. Præterea Pontifex requirit, vt iudicium fori Ecclesiastici eludens ad curias sæculares recurrat. At dum iudicium inceptum non est, neque iudex Ecclesiasticus aliquem iudicialem actum exercuit, nequit esse eius iudicij elusio, ergo recursus ante vllam sententiam, decretum, seu prouisionem, ordinationemve iudicis Ecclesiastici hoc canone non punitur. Quapropter præsens canon solùm afficit excommunicatione eos qui post Ordinariorum, seu ab eis delegatorum sententias, & decreta, aut aliàs, id est aut aliam quamlibet prouisionem, seu ordinationem ad curias sæculares recurrerint.

9. Sed an opus sit, vt non solùm recurrant, sed etiam impetrent inhibitiones, seu mandata, quæque executioni mandentur? grauior est dubitatio. Partem negatiuam tuetur Reginald. *lib.* 9. *praxi. capite* 24. *numero* 269. Alterius *in præsenti disp.*17.*c.* 2. vers. *verum hic oritur.* Bonac. *disp.*1. *de censur.q.*17. *p.* 1. *num.* 28. Ducuntur, quia libertas Ecclesiastica sufficienter læditur solo recursu ad sæculare tribunal, tametsi nulla inhibitio obtineatur, & à fortiori præiudicatur inhibitionis consecutione, & expeditione, esto executioni non mandetur. Ergo quælibet ex his actionibus puniri hac excommunicatione debet. Neque obest omnibus illis actionibus copulàm & additam esse, quia sæpe hæc dictio & inter diuersa constituitur, & sensum disiunctiuum facit. Sicuti colligitur ex *leg. generaliter. Cod. de institutionib. & substitut.* & *capite* 2. *de Rescriptis*, vbi Felin. à *numero* 21. vsque ad 28. Et docuit Iason. *in leg. Gallus. numero* 23. *&* 24. *ff. de liberis, & posthumis.* Et in præsenti videtur necessariò dicendum, cùm plures actiones interdicantur apposita dictione &, quarum singulæ sufficiunt ad censuram.

10. Cæterùm etsi hæc sententia probabilissima sit, veriorem reputo affirmantem, ad incurrendam prædictam censuram necessarium esse omnes illas tres actiones adesse, scilicet recurrere ad sæculare tribunal, obtinere prohibitionem, seu mandatum contra Ecclesiasticos iudices, & illud exequi. Sicuti docuit Nauarr. *consil.*10.*de sententia excommunicat.* Filiucius *tract.*16.*cap.*10.*q.*12.*num.*284. Viuald. *in præsenti.* Hugolin. vers. *ac etiam eos, num.* 2. Duard. *quæst.* 6.*num.*3.*& seqq.* Ducor, quia finis huius canonis est, protegere iudices Ecclesiasticos, ne in vsu suæ iurisdictionis à potestate layca deturbentur. At ex solo recursu ad sæculare tribunal, & ab eodem inhibitione, & mandato contra præfatos expedito non deturbatur eorum iurisdictio, nisi prædicta inhibitio, & mandatum executioni mandetur. Ergo ad incurrendam hanc censuram recursus, inhibitio, & illius executio necessaria est. Præterea esto illa dictio & aliquando apponatur inter diuersa, & disiunctiuum sensum præstet, plerunque tamen copulatiuum sensum facit, & omnia copulata requirit, vt dispositio subsistat. *Leg. si is qui ducenta,* 14. *ff. de Rebus dubiis. leg. si quis ita stipulatus. ff. de verbor. obligation.*

Glossa

Glossa *in Rub. ff. de iuris, & facti ignorantia*. Bart. & Bald. *ibidem*. Et pluribus comprobat Euerard. *in loco à natura copula*. Et Franciscus Pauinus *in tract. de officio, & potest. capituli Sede vacante, præludio 3. per totum*. At in præsenti nulla est ratio cogens ab hac communi intelligentia recedere, quin potiùs ex ipso textu non leuiter confirmatur; siquidem ea dictio & in eadem clausula apposita semper copulatiuum sensum præstat, vt consideranti innotescescere potest. Prætetquam quòd in legibus pœnalibus sempermitior interpretatio facienda est. Neque obest solo recursu ad sæculare tribunal, soláque inhibitionis consecutione libertatem Ecclesiasticam lædi, quia non læditur ea libertas Ecclesiastica, quæ præsenti canone protegitur, quippe non impeditur vsus iurisdictionis Ecclesiasticæ.

11. Illud est certum non puniri hac excommunicatione recursum ad curiam sæcularem pro impedienda confirmatione alicuius sententiæ vel decreti, quam ibidem Ecclesiasticus iudex postulat, quia hoc recursu non impeditur iurisdictio Ecclesiastica, sed solùm legalis illius confirmatio. At præsens canon non punit impedimentum præstitum iurisdictionis Ecclesiasticæ legali confirmationi, sed illius vsui. Vti benè notauit Saytus, *lib. 3. cap. 20. num. 5.* Filiucius *tract. 16. cap. 10. q. 12. num. 285.* Duard. in hunc Canon. 16. q. 6. num. 4. Bonac. *disp. 1. q. 17. pun. 1. n. 30.*

12. Sed an mandata à curia sæculari obtenta debeant esse pœnalia, vt hac censura illa obtinens innodetur? Difficultate non caret. Nam Hugolin. in præsenti, vers. *ac etiam, num. 3.* & Filiucius *tract. 16. cap. 10. num. 285.* sentiunt debere esse pœnalia, & moueri possunt, quia dictio *etiam* apposita mandatis, nequit esse ampliatiua, sed restrictiua, cùm sub nomine mandatorum Ecclesiasticæ iurisdictioni præiudicantium absolutè prolato mandata pœnalia primò, & per se veniant. Ergo illa dictio *etiam pœnalia* mandatis apposita non ampliat mandatum, sed restringit, præstátque hunc sensum. Excommunicamus eos qui aduersus iudices Ecclesiasticos procurant decerni, & exequi inhibitiones, & mandata quæ pœnalia sint, sicuti plerunque sunt inhibitiones. Sed rectiùs docuerunt contrarium Reginald. *lib. 9. praxi, c. 14. n. 369.* Alterius *disp. 17. cap. 2. vers. & ab illis*. Duardus *in hunc canon. 16. q. 7. num. 9.* Bonac. *disp. 1. quæst. 17. pun. 1. num. 32.* Mouentur; quia dictio *etiam* regulatiter non apponitur restrictiuè, sed ampliatiuè: vt pluribus comprobat August. Barbosa *in suo dictionario, dict. 95. num 1.* Sed hæc ratio facilè dilui potest ex probatione contrariæ sententiæ. Quapropter ea moueor ratione, quia si solùm inhibitiones, & decreta pœnam imponentia sub hoc canone comprehenderentur non satis consultum esset iurisdictioni Ecclesiasticæ, eiúsve liber vsus non satis defenderetur, siquidem sæpè inhibitione, & mandato simplici à curia sæculari expedito vsus Ecclesiasticæ iurisdictionis impeditur. Quapropter existimo dictionem illam *etiam* non tam esse appositam ad ampliationem mandati, quàm ad declarationem illius, quod grauiùs, & efficaciùs iurisdictionis Ecclesiasticæ vsum impedit.

13. Deinde excommunicantur iudices qui ex potestate layca prædictas inhibitiones, & mandata aduersus præfatos Ordinarios decernunt, & exequuntur. Non enim satis esse videtur ea quæ *num. præcedenti* dicta sunt, si iudices decernant, nisi simul exequi faciant. Sed an non solùm ipsi iudices qui authoritatiuè mandata exequuntur mediis ministris, sed etiam ipsi ministri de facto exequentes hac excommunicatione innodentur? Alicui videri posset non innodari, quia ipsi non decernunt mãdata, sed mandata exequuntur, & non authoritate propria, sed aliena; at textus eos executores punit qui simul mandata, & inhibitiones decernunt, eáque propria authoritate siue ordinaria, siue delegata exequuntur. Sed dicendum est, esto huiusmodi ministri liberi sint ab hac excommunicatione ex vi huius clausulæ: at in illam incidunt quatenus auxilium, & fauorem præstant iudicibus ad sua iniqua mandata exequenda.

14. Tandem excommunicantur præstantes auxilium, patrocinium, & fauorem in eisdem, hoc est in eisdem actionibus, quæ prædicto canone sub excommunicatione prohibentur. Quare si impedienti vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ ordinariæ, vel recurrenti ad curias sæculares ad eius iudicium eludendum, vel decernenti, exequentique inhibitiones, & mandata contra dictos iudices Ecclesiasticos consilium, patrocinium, & fauorem præstes in hanc incidis excommunicationem: dummodò ex vi consilij, patrocinij, & fauoris impedimentum iurisdictionis Ecclesiasticæ, vel recursus ad curias sæculares, vel iniqui decreti expeditio, & executio subsequatur. Sicuti tradit ex communi sententia Reginald. *lib. 9. cap. 14. num. 369.* Hugolin. in præsenti, vers. *seu dant*. Alterius *disp. 17. cap. 2. circa finem, vers. Nihilominus*. Bonac. *de censur. in part. disp. 1. q. 17. p. 1. in fine*.

Dixi præstantes consilium, patrocinium, & fauorem; non quia omnia hæc sint necessaria ad incurrendam censuram. Satis enim est, si consilium vel patrocinium præstetur, seu quicunque alius fauor, quia hæ actiones in suo genere completæ sunt, neque vna est via ad aliam, sicuti sunt plures actiones hoc canone prohibitæ. Etenim recursus est propter impetrandam inhibitionem, & inhibitio propter executionem, quam vt finem vltimum petit.

Et quamuis sub fauore patrocinium comprehendatur, inde inferri non potest superfluè appositum esse, quia non est appositum post prohibitum fauorem, sed ante illius prohibitionem, & tunc fauor non comprehendit patrocinium, sed quodlibet aliud auxilium à patrocinio distinctum, ita vt sensus sit, excommunicantur qui præstant consilium, vel patrocinium, vel quemlibet alium fauorem in prædictis. Prætetquam quòd iustissimum erat, vt patrocinium exprimeretur, & verbis expressis denotaretur, quia in actionibus hoc canone prohibitis nullus alius fauor reperitur frequentior, nec qui magis iniquitatem earum actionum promoueat.

PVNCTVM XVIII.

Expenditur decimaseptima excommunicatio aduersus vsurpatores, & sequestratores sine legitima superiorum licentia, redditaum, fructuum, & prouentuum ad Pontificem, sedémque Apostolicam, vel alias personas Ecclesiasticas pertinentium.

1 *Refertur textus.*
2 *Materia huius excommunicationis continet iniustitiam, & sacrilegium.*
3 *Quæ personæ huic excommunicationi subiiciantur.*

4 *Ob quas actiones hac excommunicatio incurratur.*
5 *Quis dicatur illegitimè bona Ecclesiastica sequestrare.*
6 *Referuntur casus, in quibus de iure sequestrum permissum est.*
7 *Non est opus sequestrationem fieri sub ea ratione, quòd bona Ecclesiastica sint, tametsi oppositum plures censeant.*
8 *Quid si bona ab alio vsurpata, vel sequestrata retineres.*
9 *Nomine bonorum quæ sequestrari debent intelliguntur iurisdictiones tam Ecclesiasticæ, quàm temporales.*
10 *Item fructûs, redditus, & prouentus.*
11 *Fructus vsurpatus debet competere personæ vsurpatæ ratione Ecclesiæ, vel beneficij Ecclesiastici.*
12 *Aliquibus placet bona pertinentia ad Pontificem quatenus dominus temporalis est, hac excommunicatione protegi.*
13 *Verius oppositum videtur.*
14 *Satisfit contrariis argumentis.*
15 *Quid nomine Ecclesiastica persona in hoc canone intelligatur.*
16 *Comprehenditur vsurpatio bonorum beneficij vacantis.*
17 *Negant aliqui comprehendi vsurpationem ipsius Ecclesiæ, monasterij, vel beneficij.*
18 *Oppositum alij affirmant.*
19 *Prior sententia spectato iuris rigore videtur probabilior, sed secunda tenenda est.*
20 *Non comprehenditur pecunia ex fructibus beneficij venditis acquisita.*
21 *Neque item comprehenditur vsurpatio fructuum beneficii conductori facta.*

1. SVb eodē tenore, quo duo præcedētes canones lati sunt, inquit Pontifex se excommunicare, qui iurisdictiones, seu fructus, redditus & prouentus ad *Nos* & Sedem Apostolicam, & quascunque Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorū, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorū pertinentes vsurpant, vel etiam quauis occasione vel causa sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expressa licentia sequestrant.

2. Nemini est dubium vsurpatorem horum bonorum, & sequestratorem iniquum iniustitiam committere, vtpote qui actionem præstat iuri alieno præiudicantem, & præterea sacrilegum esse; offendit enim Ecclesiasticam libertatem, & authoritatem, in cuius protectionem hæ vsurpationes, & sequestrationes sub excommunicatione interdicuntur. Sicuti tradit Caiet. verbo *excommunicatio cap. 27.* Saytus *lib. 3. thesauri casuum conscientiæ, cap. 21. num. 2.* Filiucius *tract. 16. cap. 8. quæst. 8. num. 109.* Alterius in præsenti *disp. 18. cap. 1. vers. hinc sequitur.* Bonac. *disp. 1. de censur. in partic. quæst. 18. pun. 1. num. 1.* & alij *communiter.*

3. Personæ verò in quas hæc excommunicatio fertur sunt omnes cuiuscunque sexus, & conditionis existant qui prædicta bona vsurpauerint, vel sine legitima licentia sequestrauerint prætextu potestatis laycæ. Nam cùm hic canon latus in defensionem bonorum Ecclesiasticorum præcedentibus annectatur, & sub eodem tenore, vt constat ex eius initio, *Necnon qui, &c.* & præcedentes de defensione iurisdictionis Ecclesiasticæ aduersus laycas potestates loquantur, censendus est hic canon similiter latus in defensionem Ecclesiasticorum bonorum contra potestatem laycam. Quare etsi verba canonis generalia sint, ex subiecta materia & ex antecedentibus restringuntur. Si enim Pontifex in huiusmodi canone vellet suam dispositionem non solùm aduersus potestatem laycam, sed etiam Ecclesiasticam extendere, nullatenus hunc canonem præcedenti annecteret, sed diuersum, & omnino ab eo distinctum statueret, verbisque apertioribus suam intentionem exprimeret. Quod cùm factum non sit, credendum est velle solam potestatem laycam coërcere, & ab illius audacia, & temeritate bona Ecclesiastica protegere. Vt tradit Hugolin. in præsenti, *cap. 17. §. 1. vers. vel etiam.* Anton. de Sousa, *cap. 18. disp. 90. vers. respondendum* Duard. *lib. 1. can. 17. quæst. 13. vers. ampliatur.* Alterius *lib. 5. disp. 18. cap. 2. vers. respondeo, & alij*; tametsi contra sentiat Reginald. *lib. 9. cap. 25. num. 372.* Bonac. alios referens *disp. 1. de censur. bullæ, quæst. 18. pun. 3. numero 2.*

4. Vt igitur hæ personæ in censuram huius canonis incidant debent bona ibidem contenta vsurpare, vel sine legitima facultate sequestrare. Is autem propriè dicitur bona aliena vsurpare, qui ea tanquam propria, & vt sibi debita assumit, tametsi sciat ad alium pertinere, vt tradit Glossa *in cap. multi 2. q. 1.* & in præsenti docet Caiet. verbo *excommunicatio cap. 27.* Nauarr. *cap. 17. num. 69.* Suar. *disp. 21. sect. 2. num. 96.* Tolet. *lib. 1. sum. cap. 28.* verbo *tertia.* Filiucius *tract. 16. cap. 8. num. 225.* Bonac. *disp. 1. q. 18. pun. 1. num. 3.* & alij communiter. Quocirca si ea bona non tanquam propria, seu tibi debita acciperes, sed vt aliena, vti faciunt fures, & latrones in hanc excommunicationem non incideres, quia esto aliena inuito domino accipias, non vsurpas, vt benè aduertunt prædicti Doctores.

5. Is verò ea bona sequestrare illegitimè dicitur, qui ea absque legitima facultate apud se, vel alium deponit, impediens illorum liberum vsum iis quibus de iure competebat. Vt docet Suar. *sect. 2. num. 98.* Bonac. *pun. 1. in fine, num. 8.* Hanc facultatem concedere possunt omnes illi, quibus de iure sequestrum facere permittitur. Vti est summus Pontifex, Episcopus, eius Vicarius, Legatus sedis Apostolicæ, & Nuncius. Debet tamen causa rationabilis adesse. Non enim prohibito sequestrum fieri potest, cùm res odiosa sit, & regulariter interdicta. *leg. vnica. Cod. de prohibita sequestrat.* & arg. *cap. 1. vt lite pendente, cap. 1. de sequestrat. possessionis, & fructuum.* Et comprobat Franciscus Curtius *in tract. de sequestris num. 6.*

6. Attamen plures casus referunt Doctores, in quibus de iure sequestrum permissum est, vt videre est in Glossa *leg. 1. Cod. de prohibita sequestrat. pecuniæ.* & in Glossa *fin. inc. 2. de sequestrat. possessionis.* Et in Abbate *ibidem à num. 7.* Gregorio Lopez, *leg. 1. tit. 9. part. 3.* per textum *ibi.* Lanceloto *de attentatis 2. p. cap. 12. limit. 12.* & *3. p. cap. 29. num. 148.* Frequentiores sunt, cùm beneficium vacat, quia tunc sequestrantur fructus cum appositione œconomi iuxta textum in *cap. cum vos, de officio ordinar. leg. regia 11. tit. 15. part. 1.* Secundò quando possessio beneficij est attentata, vtpote capta lite pendente statim ante sententiam conceditur sequestrum, vt pluribus relatis,

tis docet Gonzalez *in reg.8.cancellar.§.7.proœm.num. 37.* Tertiò cùm adest probabilis timor fructus dilapidandos esse, vel non esse commodè recuperandos, iuxta textum *in cap.2. & fin. de sequestrat. possession. & fructuum.* Quartò cùm adest lis inter prouisum à sede Apostolica, & Ordinario iuxta constitut. Pij V. incipientem *Cordi nobis est*, datam 3. Kalend. Aprilis, anno 1568. Quintò ad coërcendum alicuius contumaciam, *cap.1. de Dolo, & contumacia.* Tandem quoties iudici visum fuerit adesse iustam causam apponendi sequestrum. Vt notat Bart. *in leg. imperatores. §. fin. num. 3 ff. de appellationib.* Lancelot. *de attentatis 3.p.cap.19.num.*149. Gonzalez aliis relatis *reg.8. cancellariæ. §.7.proœm. num.*27. Hi igitur casus Ecclesiasticis conceduntur. Qui ergo extra illos absque Ecclesiasticorum legitima facultate sequestrum prætextu authoritatis laycæ apponeret in hanc censuram incurreret. Neque immunis ab illa erit, ex eo quòd sequestrationem, vel vsurpationem fecerit ex præsumpta licentia, seu ratihabitione, quia Pontifex expressam licentiam requirit. Præsumptiò autem licentiæ, seu illius ratihabitio non est licentia expressa, sed ad summum tacita, & virtualis. Quod à fortiori procedit, cùm ratihabitio, & præsumptio est de futuro, quia hæc neque virtualiter est licentia, sed erit, ac proinde honestate non potest actum, cui licentia expressa requiritur. Vt benè tradit Alterius *lib.5. disp.18.cap.2. q.2.* Duard. in præsenti *can.17. quæst.13. num.7.* Bonac. *disp.1.de censur. q. 18.p.3. num.*15.

7. Sed an vsurpans, vel sequestrans dicta bona debeat vsurpare, vel sequestrare ex eo quòd sunt bona Ecclesiastica? Doctores dissentiunt. Nam Caiet. verbo *excommunicatio, cap.27.vers.secunda.* Nauarr. *cap. 27. sum. num.* 70. Sebastianus Medicis *in sum. peccat. capit. tit. 9. q.78. num.18. & 83.* Alterius *lib. 5. disp.18. cap.1. dub.* 2. existimant opus esse ea intentione vsurpationem, & sequestrationem fieri, quia hæc vsurpatio, & sequestratio punitur vt Ecclesiæ libertati præiudicans, quæ non satis videtur præiudicari, si eius bona ea intentione non vsurpentur, & sequestrentur. Sed oppositum tenendum est; satis esse ad hanc censuram, si vsurpans, & sequestrans ea bona sciat ad Ecclesiam, Ecclesiasticásve personas pertinere, quacunque intentione ducatur; quia textus solùm requirit vsurpationem, vel sequestrationem bonorum ad Pontificem, eiúsque Sedem, & Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiæ, Monasterij, vel beneficij Ecclesiastici pertinentium, quod sufficienter verificatur, esto desit intentio formalis vsurpandi, vel sequestrandi ea bona quatenus sunt Ecclesiæ. Etenim si hæc intentio necessaria esset, vt hæc censura locum haberet, ferè nullius esset vtilitatis, cùm rarò, vel nunquam vsurpantes, vel sequestrantes eam intentionem habeant, & in sequestratione id est manifestum, cùm expressè textus damnet sequestrationem illegitimè factam quauis occasione, vel causa. Atque ita tradit Tolet. *lib.1.cap.19.num.7.* Sayrus *lib.3. cap. 21.num.4.* Filiucius *tract. 16.cap.8. num.* 223. Bonac. *disput.1.de censur.q.18. part.1.num.7.*

8. Ex eo autem quòd ab alio vsurpata, vel sequestrata bona tu retineres, alicui videri posset te non ligari huius canonis censura; siquidem non fertur aduersus eos qui vsurpantibus, vel sequestrantibus auxilium, vel fauorem præstant. Sed distinguendum est, si prætextu potestatis sæcularis ea bona retineas pro certo haberi debet te excommunicationi subijci; quia illa retentio est noua vsurpatio, vel sequestratio, seu præcedentis vsurpationis, & sequestrationis authentica continuatio. Secùs esset, si ex obedientia, & mandato vsurpantis, vel sequestrantis retineres; quia tunc non ex prætextu potestatis laycæ cùm nullam habeas, retines; sed prætextu mandati, cui non audes contradicere.

9. Bona verò quæ vsurpare, vel sequestrare debes, vt in hanc excommunicationem incidas, sunt primò iurisdictiones tum Ecclesiasticæ, tum temporales, quia vtraque iurisdictio nomine iurisdictionis continetur, & vtraque ex beneficio Ecclesiastico tanquam illius fructus nasci potest. Sicuti docet Suar. *disp.21.sect.2.num.95.* Filiucius *tract.16. cap. 8. num.225.* Hugolin. in præsenti *cap. 17. n.1.* Duard. *lib.2.can.17.q.3.num.13.* Bonac. *disp.1.de censur.Bullæ. q.18.pun. 2.n. 3.* Neque obest quòd *Canone 14.15.& 16.* actum sit de iurisdictione spirituali, quia in illis canonibus non vsurpatio, sed impedimenti appositio libero iurisdictionis Ecclesiasticæ vsui prohibetur. Præterquam quòd nullum est inconueniens, quòd obiectum vna lege prohibitum, alia partialiter prohibeatur.

10. Secundò fructus, redditus, & prouentus, sub quorum appellatione quælibet emolumenta, & temporales vtilitates comprehenduntur. Fructus namque sunt illi qui tum à natura, tum intercedente hominis industria ex re fructifera proueniunt. Redditus appellatur fructus fundi singulis annis rediens, vel quem ipse fundus naturaliter reddit. Prouentus comprehendit omne emolumentum quocunque titulo proueniat, ac proinde quemlibet fructum, & prouentum. Et licèt hæc nomina idem videantur significare, non tamen censendum est superfluè apponi, quia claritatis gratia, & ad tollendam omnem dubitationem apponuntur. Qui igitur quemlibet fructum, redditum, seu prouentum Pontifici, eiúsque Sedi, vel cuilibet alteri personæ Ecclesiasticæ ratione Ecclesiæ, Monasterij, vel Beneficij Ecclesiastici pertinentem vsurparet, vel absque expressa licentia Pontificis, seu aliorum qui eam concedere possunt sequestraret, hac excommunicatione innodabitur.

11. Notandum est fructum vsurpatum, vel sequestratum competere debere personæ Ecclesiasticæ ratione Ecclesiæ, Monasterij, vel beneficij Ecclesiastici. Quapropter si aliunde competat nempe ex labore, vel propria industria, tametsi occasione beneficij, vt cōtingit in distributionibus quotidianis quæ interessentibus cōceduntur non ob beneficium, esto beneficium vt conditio ad illas percipiendas requiratur, sed ob assistentiam, & præsentiam diuinis officiis sub hac excommunicatione non continetur. Vt benè aduertit Bonac. *disp.1.de censur.q.18.pun.2.n.* 10. Nomine Ecclesiæ non quilibet locus pius venit intelligendus, sed authoritate Episcopi deputatus ad sacra peragenda. Vti latiùs diximus *tract. 11.religionis, pun.6.* Nomine Monasterij intelligitur Conuentus quorumcunque Religiosorum siue virorum, siue fœminarum, ideóque vsurpantes, vel sequestrantes bona ad prædictos Religiosos pertinentia in hanc excommunicationem incidunt, quia omnia Religiosorum bona proueniunt Religiosis, quæ sunt Ecclesiasticæ personæ ratione Monasterij. Nam esto à principio illis proueniant titulo donationis, ea tamen facta, cùm non ipsis, sed Monasterio acquirantur, ratione Monsterij Religiosis proueniunt. Tandem nomine beneficij Ecclesiastici ius de se perpetuum percipiendi fructus ob spirituale officium intelligitur. Vt latiùs explicaui *tract. 13. religionis, disp. 1. p.1.& seqq.*

12. Rursus ea bona ratione Ecclesiæ, Monasterij,

sterij, vel Beneficij prouenientia pertinere debent Pontifici, sedique Apostolicæ, aut cuique personæ Ecclesiasticæ. Sed an satis sit quòd Pontifici vt domino temporali pertineant, vt huic censuræ locus sit? Difficultate non caret. Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 18. *pun.* 2. *num.* 33. affirmatiuam partem defendit. Ducitur; quia Pontifex prohibens vsurpationem bonorum ad se pertinentium vtitur illa particula *Nos*, absque vlla distinctione: at sic prolata comprehendit non solùm iurisdictionem spiritualem, sed temporalem. Ergo, &c. Neque obest quòd in hoc canone intenderit Pontifex bonorum Ecclesiasticorum immunitati consulere, nam simul cum illo fine præcipuo intendere potuit suorum omnium bonorum immunitati prouidere. Neque item obest quòd vsus fuerit illa dictione &, quæ extrema coniungit dicens: *ad Nos & sedem Apostolicam*, quasi bona vsurpanda Pontifici, & eius sedi Apostolicæ pertinere debeant. Non inquam obest: nam esto illa dictio & plerunque copulatiua sit, sæpè tamen disiungit & pro *vel* accipitur. Vti contingit in præsenti Canone, cùm dicitur ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes. Non enim requiritur, vt bona vsurpata pertineant personis Ecclesiasticis ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & Beneficiorum simul, sed quocunque ex his titulis ad ipsos pertineant, siue pertineant ratione Ecclesiarum, siue Monasteriorum, siue Beneficiorum sufficiens est ad hanc censuram incurrendam.

13. Nihilominus verius censeo non esse locum huic censuræ, si prædicta bona pertineant ad summum Pontificem vt dominum temporalem, sed necessariò debent ad illum vt Christi Vicarium pertinere. Moueor, quia non quælibet vsurpatio, & sequestratio iurisdictionis, fructus, redditus, & prouentus Pontifici pertinentis hac excommunicatione punitur, sed pertinentis Pontifici ratione Ecclesiæ, Monasterij, seu beneficij Ecclesiastici, vt inquit textus. Hæc enim verba, vtpote in fine clausulæ apposita ad omnia præcedentia referri debent. At iurisdictiones, fructus, redditus, & prouentus Pontifici vt domino temporali competentes, non illi competunt titulo Ecclesiæ, Monasterij, vel Beneficij, vt de se constat: ergo, &c. Præterea Pontifex huiusmodi excommunicationem fert in protectionem Ecclesiasticæ immunitatis quoad sua bona aduersus laycam potestatem, vt probatum est. Si autem seipsum comprehenderet vt temporalem dominum, non solùm esset defensio potestatis Ecclesiasticæ, sed laycæ aduersus laycam potestatem. Item cùm Pontifex seipsum nominat, illo pronomine *Nos* Pontificiam dignitatem, non temporale dominium denotat. *Cap. si gratiosa de Rescript.*

14. Argumenta verò in contrarium non vrgent. Ad primum dico, esto videatur Pontifex generaliter prohibere vsurpationem, & sequestrationem suorum bonorum ad se pertinentium eam prohibitionem restrinxit, tum ex fine quem in hac lege intendit. Tum ex illis verbis, ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, &c. tum ex ipso pronomine *Nos*, quod eius dignitatem Pontificiam significat. Etenim si vsurpatio bonorum Pontifici competentium ratione sui patrimonij priuati sub hac censura non comprehenditur, quia non sunt bona Ecclesiastica, neque Pontifici competunt quatenus Pontifex est, & Christi Vicarius, neque etiam vsurpatio bonorum ipsi competentium ratione dominij temporalis comprehendi debet, cùm hæc bona Ecclesiastica sint, neque Pontifici vt Christi vicario competentia. Ad secundum fateor dictionem &, sæpè disiunctiuè sumi, sed id contingit, cùm subiecta materia suadet, vt in exemplo ibi apposito. Secùs est in præsenti, vbi finis legis, & materia subiecta cogunt, vt copulatiuè accipiatur, sicuti regulariter accipi solet.

15. Si autem bona vsurpata, vel sequestrata Pontifici, eiusque Sedi non competunt, competere debent alicui personæ Ecclesiasticæ, vt locus sit huic excommunicationi, vt ex textu constat. Nomine personæ Ecclesiasticæ veniunt qui canonis, & fori priuilegio gaudent, quos late explicuimus *tract.* 12. *religionis, pun.* 2. *& seqq.*

16. Hinc dubium oritur, an vsurpatio, vel sequestratio illegitima bonorum beneficij vacantis sub hac censura comprehendatur? Videtur namque non comprehendi, quia ea bona nulli personæ Ecclesiasticæ competunt, sed competunt beneficij possessuro. Atque ita sentit Caietan. *in sum.* verbo *excommunicatio, c.* 27. vers. *tertia.* Tolet. *lib.* 1. *sum. c.* 29. *num.* 5. sed rectius docuit contrarium Nauarr. *capite* 27. *num.* 71. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 21. *num.* 4. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 97. Reginald. *lib.* 9. *cap.* 25. *num.* 372. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 8. *num.* 217. Hugolin. in præsenti *c.* 17. §. 1. vers. *quinto.* Alterius *disp.* 18. *cap.* 2. vers. *ex his quinque* Duardus *lib.* 2. *can.* 17. *q.* 12. Bonac. *disp.* 1. *q.* 18. *pun.* 2. *num.* 31. Mouentur; quia illa bona ex eo quòd beneficiato futuro adiudicata sunt personæ Ecclesiasticæ competunt, non quidem quoad actuale dominium, sed quoad futurum. Deinde dominium illorum bonorum vacante beneficio penès aliquem residet, at non est alius penès quem residere possit nisi Ecclesia, & Pontifex, ergo penès Ecclesiam, & Pontificem residet, transferendum tamen in futurum beneficiatum. Præterea si vsurpatio bonorum beneficij vacantis hac excommunicatione non protegeretur, non satis Pontifex immunitati bonorum Ecclesiasticorum prouidisset, cùm grauius periculum vrgeat ea bona vsurpandi mortuo beneficiato, quàm eo viuente.

17. Secundum dubium est de vsurpatione ipsius Ecclesiæ, Monasterij, vel Beneficij, an sub hac censura comprehendatur? Negat comprehendi Duard. *lib.* 2. *can.* 17. *quæst.* 4. *num.* 18. quia Pontifex solùm vsurpatorem, & sequestratorem iurisdictionum, fructuum, redditum, & prouentuum ex Ecclesia, Monasterio, vel Beneficio prouenientium excommunicationi subiicit; at sub prædictis non videtur Ecclesia, Monasterium, & Beneficium contineri. Neque obest grauiùs delinquere, & grauiori pœna dignum esse vsurpatorem Ecclesiæ, Monasterij, & Beneficij, quàm vsurpatorem fructuum ex ipsis prouenientium; quia id solùm probat debuisse Pontificem grauiori censuræ, & pœnæ subiicere delinquentem, non tamen probat de facto hac lege subiectum esse. Neque id est mirandum, cùm rarò vsurpatio Ecclesiæ, Monasterij, vel Beneficij contingat, frequentiùs tamen vsurpatio fructuum inde prouenientium, & Pontifex consuluit delicto frequentiori, relinquens rarum, & extraordinarium arbitrio iudicis puniendum.

18. Oppositum affirmat Alterius *lib.* 5. *disp.* 18. *cap.* 2. *dub.* 1. quem sequitur Bonac. *disp.* 1. *de censuris bullæ q.* 18. *pun.* 2. *num.* 28. Mouetur Alterius, quia si propter vsurpationem fructuum fertur excommunicatio, à fortiori propter Ecclesiæ vsurpationem vtpote grauius delictum. Sed hæc ratio dissoluta est *num. præcedenti.* Secundò probat, quia intentio legislatoris videtur esse, ne fructus Ecclesiæ, & à fortiori ne ipsa Ecclesia à potestate layca vsurpetur, atqui

qui finis legis potiùs quàm verba inspiciendus est. *Cap. fin. de Regul. Iuris in 6.* & *leg. cum pater, §. dulcissimis, ff. de legatis 2.* Et confirmari potest ex eo quòd si Pontifex interrogaretur, id sine dubio affirmaret. At id pro lege habendum est quod legislator decerneret, iuxta Glossam *in leg. tale pactum, §. fin. ff. de Pactis.* Sed hæc parum vrgent. Non enim finis legis sub lege comprehenditur, neque intentio Pontificis mente retenta constituere legem potest. *leg. si repetendi ff. de conditionib. ob causam.* Neque Pontifex interrogatus responderet sub sua lege hunc casum comprehendi. Bonacina verò aliis ducitur rationibus. Prima, quia vsurpás Ecclesiam, Monasterium, vel beneficium regulariter fructus vsurpat, ac proinde effugere non potest excommunicationem. Secundò quia vsurpans Ecclesiam, vel beneficium eo ipso vsurpat ius fruendi fructibus qui ex beneficio proueniunt. At nomine fructuum non solùm veniunt qui suapte natura, vel intercedente hominis industria enascuntur, sed etiam ius percipiendi hos fructus, iuxta *leg. vacca emptor. ff. de euictionib.* & *leg. per seruum. §. si vsusfructus. ff. de vsu, & habitat.* Ergo. Neque etiam hæ rationes conuincunt. Admitto namque vsurpatorem Ecclesiæ, Monasterij, vel beneficij regulariter illius fructus vsurpare. Qua posita vsurpatione hanc excommunicationem non effugiet; non quia vsurpauit Ecclesiam, sed quia vsurpauit illius fructus. Minus secunda ratio conuincit; nam ius spirituale vtendi fructibus beneficij ab ipso beneficio realiter, & physicè non distinguitur. Non igitur de vsurpatione huius fructus qui impropriè fructus dicitur, loquitur Pontifex, sed de vsurpatione fructus ab Ecclesia, Monasterio, & beneficio distincti; indéque prouenientis. Quod apertè colligi potest ex eo quòd nomine fructuum, redditTuum, & prouentuum idem significetur. At sub nomine redditruum, & prouentuum non comprehenditur ius spirituale percipiendi fructus, ergo neque sub nomine fructuum. Item ipsemet Bonac. *dicto pun. 2. num. 6.* concedit sub his nominibus comprehendi quodlibet emolumentum temporale ex Ecclesia, seu beneficio proueniens. At ius spirituale percipiendi fructus non est emolumentum temporale, sed spirituale æquè ac est ipsa Ecclsia, & beneficium. Ergo hoc ius sub nomine fructuum præsens Canon non comprehendit.

19. Ego verò dicendum existimo priorem sententiam speculatiuè loquendo veriorem esse; quia in materia censurarum vtpote odiosa, verba legis extendenda non sunt, sed in sensu stricto, & proprio sumenda. At verba sic sumpta non comprehendunt vsurpatorem Ecclesiæ, Monasterij, vel beneficij præcisè, & formaliter, sed vsurpatorem iurisdictionum, & fructuum inde prouenientium. Vti colligitur ex ipsis verbis Canonis. Ergo &c. Verùm practicè loquendo, secunda sententia tenenda est, quia rarò, vel nunquam Ecclesia, Monasterium, vel Beneficium vsurpatur, quin eorum fructus vsurpentur, cùm ob vsurpandos fructus vsurpatio Ecclesiæ, Monasterij, vel Beneficij fiat.

20. Tertium dubium est de vsurpatione pecuniæ, ob quam fructus Beneficij venditi sunt, an sub hoc Canone comprehendatur? Affirmat Filiucius *tract. 16. cap. 8. q. 9. num. 221.* eo quòd illa pecunia fructibus æquiualeat, & loco fructuum subrogata sit. Sed rectiùs Bonac. *disp. 1. q. 18. pun. 2. num. 9.* inclinat in oppositum, quia illa pecunia propriè, & formaliter non prouenit ex beneficio, sed ex beneficij fructibus venditis. Pontifex autem solùm vsurpatorem bonorum prouenientium ex Beneficio, Ecclesia, vel Monasterio excommunicationi subiicit. Ergo vsurpator bonorum prouenientium personæ Ecclesiasticæ ex alio titulo sub hac censura non comprehenditur. Et idem est dicendum de vsurpatione aliorum bonorum in quæ beneficiatus fructus sui beneficij permutaret. Non enim illa bona sunt propriè, & formaliter fructus beneficij, sed permutationis.

21. Quartum dubium est de vsurpatione fructuum beneficij non beneficiato facta; sed conductori, an sub hoc Canone contineatur? Videtur contineri si conductor persona Ecclesiastica sit; quia personæ Ecclesiasticæ subtrahuntur fructus ei competentes ratione beneficij conducti. Sed oppositum tenendum est cum Duardo in præsenti *canon. 17. q. 9. num. 7.* Bonacina *disp. 1. q. 18. pun. 2. num. 16.* Quia esto illi fructus sint Beneficij, conductori autem non ex Beneficio proueniunt, cùm ipse Beneficium non habeat; sed ex conductione. At Pontifex hoc Canone excommunicat vsurpatorem bonorum pertinentium personæ Ecclesiasticæ ratione Beneficij, Ecclesiæ, vel Monasterij. Ergo non comprehendit vsurpatorem bonorum pertinentium personæ Ecclesiasticæ titulo conductionis.

PVNCTVM XIX.

Expenditur decimaoctaua excommunicatio, aduersus imponentes decimas, collectas, & alia onera Ecclesiasticis personis.

1 *Refertur textus.*
2 *Comparatur hæc excommunicatio cum aliis excommunicationibus iure latis.*
3 *Diuiditur hic Canon in triplicem partem:*
4 *Quæ personæ in prima parte huius canonis excommunicationi subijciantur.*
5 *Vt huic excommunicationi sit locus debent exigi, & percipi tributa imposita prætextu potestatis laycæ.*
6 *Imponens tributa realia quæcunque sint extra casus à iure concessos excommunicationi subiicitur.*
7 *Imponentem personale tributum non videtur improbabile sub hoc canone non comprehendi.*
8 *Referuntur casus, in quibus à clericis tributum licitè exigitur.*
9 *Ad hanc censuram incurrendam requiritur non solùm tributi impositio, sed illius exactio.*
10 *Quomodocunque à clericis hæc tributa exigantur, est locus huic excommunicationi.*
11 *Item excommunicantur qui tributum recipiunt etiam à sponte dantibus.*
12 *Exigere tributum ab Ecclesiasticis, quod non ipsis, sed laycis impositum est hæc excommunicatione non punitur.*
13 *Tributum impositum clericis, & ab eis exactum etiamsi exiguum sit, hæc excom-*

excommunicatione punitur.

14 *In secunda parte huius canonis excommunicantur qui per se, vel per alios imponunt, exigunt, vel recipiunt tributum.*

15 *Item excommunicantur qui prædicta procurant, in eisque auxilium, consilium, vel fauorem præstant.*

16 *In tertia parte innouantur decreta super his à sacris Canonibus lata.*

17 *Ex vi huius innouationis censet* Bonacina *censuras innouatas non reseruari.*

18 *Verius est reseruationem Bullæ accipere ex hac innouatione.*

1. DEcimooctauò eandem excommunicationem præcedentium Canonum protendit Pontifex ad eos qui collectas, decimas, tallias, præstantias, & alia onera clericis, Prælatis, & aliis personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorúmque fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi absque simili Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, ac sic imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt. Necnon qui per se, vel alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem præstare non verentur, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiamsi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, & alij potentatus quicumque etiam Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, & quoquo modo Præsidentes, Consiliarij, & Senatores, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti. Innouantes decreta super his per sacros Canones tam in Lateranensi nouissimè celebrato, quàm aliis Conciliis generalibus edita etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

2. Nulla alia via frequentiùs Ecclesiasticæ personæ vexari solent à potestate layca quàm gabellarum impositione, ideóque Pontifex præsenti Canone protegit quælibet illorum bona à sæculari tributo. Et vt firmior sit hæc defensio innouat decreta censuras, & pœnas in Conciliis generalibus edita, *super his* quæ in huiusmodi Canone Bullæ exprimuntur. Notandáque est illa dictio *super his*. Non enim omnia decreta de immunitate bonorum Ecclesiasticorum loquentia innouantur, sed solùm decreta, quæ de contentis in hoc Canone loquuntur, & quatenus de his mentionem faciunt. Vt rectè aduertit Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 30. *num.* 8. Sayrus *lib.* 3. *thesauri cap.* 22. *num.* 11. Suar. *disp.* 21. *de censur. sect.* 2. *num.* 100. Bonac. aliis relatis *disp.* 1. *q.* 19. *p.* 4. *num.* 4.

In primis namque innouantur textus, in *cap. non minus.* & *cap. aduersus de immunit. Ecclesiar.* vtpote editi in Concilio generali Lateranensi. At non censentur innouati nisi quatenus prohibent impositionem, & exactionem tributi, quia hæ actiones tantùm in Bulla continentur. Non vero innouantur quatenus excommunicationem ferunt aduersus successorem imponentis tributum, nisi per ipsum fiat satisfactio intra mensem, vel ex bonis communitatis si in eius vtilitatem tributum conuersum est, vel communitate deficiente ex bonis sibi à prædecessore relictis, vtpote qui onera bonis prædecessoris annexa subire tenetur. Quia in huiusmodi canone nulla est mentio facta de restitutione, sed de impositione, exactione, & receptione tributi. Neque etiam innouatur *cap. quamquam de Censibus lib.* 6. ea parte qua loquitur de soluentibus tributum, quia Bullæ textus nullam soluentium mentionem fecit. Minus innouatur textus in *cap. clericis de immunit. Ecclesiar.* & Extrauagans *Quod olim, eodem tit.* quia hæc per Clementem V. in Clement. *quoniam* redacta sunt ad dispositionem Concilij Lateranensis. In *cap. Non minus*, & *cap. aduersus de immunit. Ecclesiar.* ob tollenda dubia, & contentiones ortas ex dispositione *dicti cap. clericis.* & Extrauag. *quod olim.*

3. Triplicem partem hic Canon continet. Prima fert excommunicationem aduersus imponentes, exigentes, vel recipientes tributum sine speciali Romani Pontificis facultate. Secunda eandem excommunicationem profert contra patrantes per se vel alios directè, vel indirectè prædicta crimina. Item contra id procurantes, vel auxilium, consilium, vel fauorem præstantes. Tertia innouat sacros canones in Conciliis generalibus editos de hac materia loquentes pœnas, & censuras ibidem contentas.

4. Quoad primam partem attinet excommunicationi subiicit Pontifex quoscunque quauis authoritate etiam Regali, vel Pontificali fulgentes qui personis Ecclesiasticis, & eorum & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorúmque fructibus, redditibus, & prouentibus absque eius speciali, & expressa licētia, collectas, decimas, tallias, præstantias, & alia onera imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut sic imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt.

5. Vt autem locus sit huic excommunicationi hæ actiones imponendi, exigendi, & recipiendi tributa imposita præstari debent prætextu potestatis laycæ siue à layco, siue à Clerico præstentur, quia hic Canon vtpote præcedentibus annexus in defensionem Ecclesiasticarum personarum, & bonorum Ecclesiasticorum latus est aduersus laycam potestatem: ab hac enim Ecclesiastica libertas, & immunitas violatur. Secùs verò ab ipsámet Ecclesiastica potestate, tametsi iniustitiam committat, & sacrilegium, cùm tributa aliis personis Ecclesiasticis indebitè, & contra sacros Canones imponit. Vt bene Filiucius *tract.* 16. *cap.* 11. *q.* 3. *num.* 300.

6. Qui verò tributa realia quæcunque sint imponit extra casus à iure concessos, & absque speciali, & expressa Romani Pontificis licentia huic excommunicationi subiicitur. Nam esto textus tantùm expresserit collectas, decimas, tallias, præstantias, vtpote tributa frequentiora, non obinde infertur vectigal, gabellam, pedagium, quidagium, & aliud simile tributum non comprehendi, quia hæc similia sunt expressis, & Pontifex vt ea comprehenderet, addidit *& alia onera*, id est quælibet alia onera, quæ expressis fuerint similia: nam illud relatiuum *alia*, rem distinctam ab antecedenti significat, eiusdem tamen qualitatis, & conditionis. Argum. *cap. sedes de Rescriptis.* & *leg. quidam relegatus. ff. de Rebus dubiis.* Et pluribus comprobat August. Barbosa, *in suo diction. dict.* 17. Atque ita tradit ex communi sententia Siluest. verbo *gabella.* 4. *in princ.* Duard. *lib.* 2. *can.* 18. *q.* 2. *num.* 12. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 1. *q.* 19. *p.* 1. *num.* 2.

7. Notanter dixi *realia onera*: nam si tributum aliquod

aliquod personale consistens in aliqua personali actione Ecclesiasticis personis imponeretur, non videtur improbabile sub hoc Canone non comprehendi; quia hoc tributum non est simile tributis expressis, ac proinde contineri nequit sub illa dictione *& alia onera.* Vti tradit Hugolin. in præsenti *cap.18.num.2.* Bonac.*disp.1.de censur.bullæ.q.19. p. 1. num.3.* Attamen vt bene aduertit Bonacina *vers.veruntamen*, sic tributum imponens non effugiet censuram latam *can.* 15.aduersus condentes statuta, ordinationes, & quælibet alia decreta libertatem Ecclesiasticam derogantia.

8. Deinde dixi hæc facienda esse extra casus à iure expressos, & absque speciali. & expressa summi Pontificis licentia, sunt enim aliqui casus in quibus à clericis tributum licitè exigitur. De quibus latè *tract.* 12. *de immunit. personarum Ecclesiasticarum, & bonorum.p.9.*

9. Et licèt ad contrahendam censuram latam *can.* 15. satis sit tributi impositio per modum statuti, seu legis facta, ad hanc tamen censuram insuper requiritur illius tributi exactio. Vti tradit Duard. *can.*18. *quæst.*4. *num.*1. Bonac.*disp.*1. *q.*19. *p.* 1.*num.*3. & 4. quia textus vtitur dictione *&*,quæ regulariter copulatiua est, & extrema quæ coniungit postulat simul esse, vt dispositio subsistat. Argum. *leg si quis ita ff. de verbor. obligat.* inquit enim textus Bullæ; Imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt. Impositio ergo tributi, & illius exactio adesse debet.

10. Tributa verò imponi, exigíque debent clericis, Prælatis, aliisue Ecclesiasticis personis. Neque opus est (vt minus benè censuit Caietan. verbo *excommunicatio, cap.*39.Nauarr.*cap.*27.*num.*118.) eam impositionem fieri clericis ratione bonorum Ecclesiasticorum. Quomodocunque enim ipsis directè imponantur, & exigantur hæc excommunicatio locum habet;siquidè non solùm prohibet tributi impositionem bonis ipsorum clericorum quatenus talia sunt,sed etiam ipsis clericis. Vt apertè cōstat ex illis verbis textus: *Et onera clericis, Prælatis,& aliis personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorúmque fructibus, redditibus, & prouentibus absque speciali,expressáque Pontificis licentia imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt.* Nam vt rectè Sayrus *lib.*3. *thesauri, cap.*22.*num.*9. apertè Pontifex distinguit inter bona Clericorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum: bona autem Clericorum distincta à redditibus, fructibus, & prouentibus Ecclesiæ, Monasterij, seu Beneficij patrimonia sunt legalia, & sæcularia, non Ecclesiastica. Ergo etiam hæc intendit Pontifex à tributorum impositione eximere, iuxta textum *in cap. quamquam de Censibus lib.6.* Atque ita tradit Sayrus *loco relato*, Alterius *lib.*5.*disp.* 18. *cap.*3. vers. *quartò notandum.* Bonac. *disp.* 1. *de censur. bullæ, quæst.*19.*pun.*1. *num.* 7. Suar. *disp.* 21. *de censur. sect.*2. *num.*99. Cum hoc tamen stat, si clerici habeant aliqua bona titulo donationis, vel hæreditatis quibus aliquod tributum annexum est, non impeditur layca potestas ab illius tributi exactione, quia hoc tributum nec bonis Ecclesiasticis nec personis Ecclesiasticis impositum est.Neque exigitur à clericis quatenus tales sunt, sed quatenus sunt hæredes,legatarij, vel donatarij rei cui est tributum annexum.Vti aduertit Suar. *de censur. disp.*21.*sect.*2.*n.* 99. *in fine.*

11. Non solùm imponentes tributum personis Ecclesiasticis,vel bonis Ecclesiasticis, illúdque exigentes hac innodantur excommunicatione. Sed qui illud impositum recipiunt etiam à sponte dantibus, vt habetur in textu, hoc est qui recipiunt tributum ab iis qui nulla alia via,vel coactione præter eam quam secum trahit impositio, tributum soluunt. Sicuti explicat Suar. *disp.*21. *sect.*2. *num.* 99. Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 22. *num.* 10. Bertachin. *tract. de gabell. par.*7. *num.*23. Duard. *lib.*2. *can.* 18. *quæst.* 16. Bonac. alios referens *disput.* 1. *de censur. bullæ quæst.*19.*p.*1.*num.*10.

12. Exigere verò ab Ecclesiasticis tributum, quod non ipsis,neque eorum bonis, sed laycis impositum est sub hac excommunicatione non comprehenditur, vt apertè colligitur ex illis verbis textus. Sic *imposita exigunt,&c.* solùm namque exactio, & receptio tributi impositi hac censura punitur.Sicuti ex communi sententia docuit Bonac. *d. disp.*1. *q.*19.*p.*1. *num.*6.

13. Sed an tributum clericis impositum, vel ab eis exactum debeat esse in graui materia, vt imponens, vel exigens hac censura afficiatur? Doctores dissentiunt. Nam Bonac. *disp.*1. *de censur. bullæ, q.* 19. *pun.*1. *num.*12. censet in hanc censuram non incurrere, quia ob paruitatem materiæ credit exigentem à culpa mortali excusari.Sed contrarium longè verius existimo cum Alterio *lib.*5. *disp.*19. *cap.*3. *ad finem.* Quia grauitas huius impositionis,& exactionis non desumitur ex quantitate tributi, sed ex iniuria libertati Ecclesiasticæ facta; & ex illius contemptu. Sicuti grauitas simoniæ non desumitur ex quantitate pretij exhibiti pro re spirituali, sed ex contemptu, & iniuria rei spirituali factæ eam pretio temporali coæquando. At negari non potest impositione, exactionéque tributi quantumuis minimi statum Ecclesiasticum grauiter lædi, vtpote qui ea actione denotatur potestati laycæ subiectus esse, & tributorum solutioni obligatus. Ergo &c. Et confirmo, si pro negotio leuis momenti clericum ad tribunal sæculare traheres iudicandum, cui dubium erit te graue sacrilegium committere, & in excommunicationem incidere, quia ad huius peccati grauitatem non debet spectari materia de qua iudicium est ferendum,sed ipsum iudicium, cui clericus iniquè subiicitur. Sic in præsenti non quantitas tributi, sed illius impositio,& exactio spectanda est, vtpote quæ ex se libertatem Ecclesiasticam grauissimè lædit.

14 In secunda parte huius canonis excommunicantur qui per se, vel alios directè, vel indirectè prædicta faciunt, hoc est imponunt, exigunt, vel recipiunt tributum impositum. Dicuntur autem per se imponere; & exigere qui nullo intermedio imponunt, & exigunt, per alios verò qui mediis suis ministris. Directè autem imponunt, si ipsis Clericis, vel eorum bonis Ecclesiasticis immediatè tributum imponatur, indirectè tamen si aliis imponatur: ex qua impositione necessariò Clerici grauantur: vti benè explicat Carol. de Graffis *de effectu clericat. effectu* 3. *n.*50. 77. & 146.

15. Deinde excommunicantur qui hæc procurant,id est qui diligentiam, & opera præstant, vt impositio, exactióque tributi ad effectum perducatur.Quapropter officiales,& ministri qui Ecclesiasticos citant,capiunt,accipiunt pignus, fructus sequestrant, vt tributum soluant hac excommunicatione innodantur, quia qualibet ex his actionibus tributi exactio,& receptio procuratur. Præterea excommunicantur qui in eisdem auxilium,consilium, vel fauorem præstare non verentur; hoc est qui non verentur in imponendis,exigendis,recipiendisve tributis

tis consulere quomodo & qualiter imponenda, exigendáque sint, nec verentur imponentes, exigentésque adiuuare, tum componendo edicta illáve conscribendo, vel publicando: tum assistendo exactioni, ne Ecclesiastici contradicant, tum illos manifestando, ne insoluti recedant. Vt benè tradit Hugolin. in præsenti, *can.* 17. vers. *ac in eisdem*. Alterius *lib.* 5. *disp.* 18. *cap.* 4. Duardus *lib.* 2. *can.* 17. *q.* 10. *num.* 4. *vers.* 9. Bonac. *disp.* 1. *q.* 19. *punct.* 1. *num.* 16. *& seqq.*

16. In tertia parte innouantur decreta super his per sacros Canones tam Concilij Lateranensis, quàm aliorum Conciliorum generalium etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis. Initio *huius* §. notaui solùm renouari decreta cum censuris, & pœnis, quatenus attingunt materiam in hoc canone contentam, hoc est quatenus attingunt impositionem, exactionem, receptionémve tributi personis, & bonis Ecclesiasticis factam.

17. Sed an ex vi huius innouationis censuræ & pœnæ in decretis renouatis contentæ reseruationem Bullæ obtineant? Non conueniunt Doctores. Bonac. *disp.* 1. *de censur. bullæ. quæst.* 19. *p.* 4. *num.* 8. negatiuam tuetur partem. Tum quia innouare canones non est reseruare, sed in pristinum statum constituere, ac si aboliti non essent. At in pristino statu reseruationem Bullæ non habebant. Tum quia versamur in materia pœnali, in qua benigna interpretatio fieri solet. Ex quo rectè infert Bonacina te absolui posse à quolibet sacerdote, si ignarus excommunicationis Bullæ, & conscius excommunicationis iure communi inductæ, nec reseruatæ actionem præstitisti, cui est excommunicatio annexa.

18. Cæterùm verius censeo ex vi huius innouationis censuras, & pœnas in antiquis decretis contentas reseruationem Bullæ accipere. Quæ fuit sententia Toleti, *lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 5. Filiucij *tract.* 16. *cap.* 11. *quæst.* 5. *num.* 303. Alterij *lib.* 5. *disp.* 19. *cap.* 5. vers. *his omnibus*. Duardi *lib.* 1. *can.* 3. *quæst.* 3. & aliorum. Ducor quia innouare legem, illiúsque pœnam est illam de nouo constituere, ac si nunquam esset constituta. At pœnæ per Bullam constitutæ reseruationem obtinent. Ergo eam obtinent pœnæ innouatæ vtpote per Bullam constitutæ. Neque his obest fundamentum Bonac. Admitto innouare canones per se non esse illis reseruationem imponere, sed tantùm in pristinum statum constituere. At si illa innouatio simul sit reseruatio, canonésque innouentur lege reseruatiua, non est dubium ex innouatione reseruationem accepturos. Bullæ autem constitutio, qua huiusmodi canones innouantur reseruationem continet. Ergo eam tribuit canonibus innouatis.

Pvnctvm XX.

Explicatur decimanona excommunicatio, aduersus iudices sæculares, qui in causis capitalibus, seu criminalibus clericorum se interponunt.

1 *Refertur textus.*
2 *Finis huius excommunicationis.*
3 *Quæ personæ sub hac excommunicatione comprehendantur.*
4 *Non comprehenduntur qui suo consilio, auxilio, vel fauore personam Ecclesiasticam processam banniunt, &c.*
5 *Quæ sint actiones hac censura prohibita.*
6 *Quæ censenda sit specialis Pontificis licentia, ne huic excommunicationi sit locus.*
7. *Ad hanc licentiam specialem reducuntur plures casus, in quibus iure communi permittitur Ecclesiasticas personas capere, & iudicare.*
8 *Ex mandato Ecclesiastici iudicis potest, imo tenetur quilibet Laycus suam opem præstare in processu, seu captura Clerici.*
9 *Non est opus summariè cognoscere iustitiæ causam, sed satis est de iniquitate iudicis Ecclesiastici non constare.*
10 *In causa sanguinis plures censent oppositum.*

1. Decimononò excommunicat, & anathematizat Pontifex omnes, & quoscunque magistratus, & iudices, notarios, scribas, executores, subexecutores quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illos proferendo, vel exequendo sine speciali, specifica, & expressa huius sanctæ Sedis Apostolicæ licentia. Quique huiusmodi licentiam ad personas, & casus non expressos extendunt, vel aliàs perperam abutuntur, etiamsi talia committentes fuerint Consiliarij, Senatores, Præsidentes, Cancellarij, Vicecancellarij, aut quouis alio nomine nuncupati.

2. Lata est hæc excommunicatio in protectionem Ecclesiasticarum personarum, ne à Layca potestate iudicentur. Vnde ad incurrendam hanc censuram opus est, vt Magistratus, iudices, & alij in supradicto textu contenti in causis criminalibus clericorum se interponant potestate Layca, & non Ecclesiastica. Vti colligitur ex illis verbis, *quomodolibet se interponentes contra personas Ecclesiasticas*. Illis namque significatur eos qui se interponunt non esse futuros Ecclesiasticos saltē formaliter, hoc est quatenus se interponunt: vt benè tradit Filiucius *tract.* 16. *cap.* 11. *q.* 7. *num.* 309. Hugolin. in præsenti, *can.* 19. §. 2. *vers. quinto*. Duard. *d. can.* 19. *q.* 8. *num.* 5. *vers. quarto*. Bonac. *disp.* 1. *de censur. Bullæ. q.* 20. *p.* 2. *num.* 8.

3. Personæ verò sunt omnes infrà Regem, & Imperatorem quocunque nomine nuncupentur, qui actiones præsenti Canone prohibitas ausi fuerint perpetrare. Exprimuntur Magistratus, & Iudices sub quibus nominibus veniunt Gubernatores ciuitatum, vel prouinciæ, Proreges, Consiliarij, Senatores, Cancellarij, Vicecancellarij, &c. Secundò exprimuntur Notarij, quibus competit acta iudicij, & instrumenta publica conficere. Tertiò Scribæ qui acta iudicij, citationes, dilationes, exceptiones, depositiones testium, appellationes, sententias scribunt. Quartò Executores qui sententias, & mandata iudicum exequuntur. Quintò Subexecutores, quorum opera Executores vtuntur in sententiarum, & mandatorum iudicialium executione.

4. Hi omnes, & singuli, si præter iuris ordinem, & specialem, expressámque licentiam summi Pontificis se intromiserint in causis capitalibus, seu criminalibus personarum Ecclesiasticarum hac excommunicatione innodantur. Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 20. *punct.* 1. *num.* 1. & 2. existimat in hanc censuram incurrere Iudices, & Magistratus, Notarios, Scribas, Executores, qui suo consilio, auxilio, vel fauore personam Ecclesiasticam processant, banniunt, &c. Mouetur ex illo aduerbio *quomodolibet*, quod omnem penitus

penitus modum includit, *ex cap. indemnitatibus. §. si qua verò, de Electione. lib. 6.* Sed contrarium mihi dicendum videtur, eo quòd Pontifex modos, quibus iudex sæcularis in causis criminalibus Clericorum se interponens in hanc excommunicationem incidit explicuit illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias proferendo, vel exequendo. Nam vt ipsemet Bonacina notauit, verbum illud *se interponere*, genericum est, & commune ad processus, bannum, capturam, sententiam, illiúsque executionem. Quapropter sensus est magistratus qui se interposuerit in causis criminalibus Clericorum quocunque modo ex infra scriptis, scilicet processando, banniendo, &c. huic excommunicationi subjiciatur. Et explicatio hæc inde confirmari potest, nam iudex clericum verbaliter citans, & ad suum tribunal adducens, ibíque de crimine examinans verbaliter, etsi in censuram latam Canone 15. incidat, hac tamen non innodatur. Vti tradit Nauarr. *cons. 33. de sententia excommunicat.* Alterius *lib. 5. can. 19 disp. 20. cap. 1.* vers. *quæret quis.* Duardus *ibi. q. 9. ad finem.* & ipsemet Bonac. *disp. 1. q. 20. punct. 1. num. 10.* quia hæc citatio, & examinatio non constituit processum, capturam, vel sententiam, quæ sunt actiones hoc Canone interdictæ. Ergo aduerbium illud *quomodolibet* non quamlibet interpositionem in causis clericorum denotat, sed eam interpositionem, quæ modis expressis in dicto Canone contingit. Præterea concedamus (vt Bonacina prætendit) aduerbium illud *quomodolibet*, quamlibet ex interdictis actionibus afficere, ita vt præstet hunc sensum: Excommunicamus qui personas Ecclesiasticas quomodolibet processauerit, bannierit, ceperit, sententiauerit, seu sententiam executioni mandauerit: non inde infertur consiliantes, auxiliantes, & fauentes comprehendi; quia non propriè, & formaliter processant, banniunt, capiunt, &c. sed consulunt, & adiuuant ad processum, bannum, seu capturam. Cùm igitur Pontifex inquit se excommunicare iudicem quomodolibet processantem, intelligi debet de modo, quo processus confici potest, non de modo qui extra processum fit.

5. Actiones iudicibus, magistratibus, notariis &c. interdictæ in hoc Canone sunt, primò processare Ecclesiasticas personas, hoc est, illorum crimina inquirere, & iudicialiter inuestigare. Nam eo ipso quo hæc inquisitio, & iudicialis inuestigatio scripto mandatur, persona processata est, quamuis processus completus non sit, nec causa substantiata, adéstque quidquid ad hanc censuram requiritur. Vt benè tradit Bonac. *disp. 1. de censur. Bulla. q. 20. p. 1. num. 6. & seqq.* Neque ab ea excusabitur ex eo quòd intentione inuestigandi veritatem, non pœnam sumendi processum fecerit, quia textus actionē processandi damnat absolutè, quæ intentionem pœnæ infligendæ non inuoluit necessariò. Sicuti notauit Bonacina *supra, n. 9.* Neque item liberatur ex eo quòd animo remittendi delinquentem suo iudici processum fecerit, quia hæc intentio non præstat iurisdictionem sæculari potestati aduersus Ecclesiasticos, neque impedit processum fieri indebitè contra ipsos. Sicuti aduertit idem Bonac. *dicta disp. 1. q. 20. pun. 1. n. 7.* Secunda est bannire Ecclesiasticas personas, hoc est eas authoritatiuè à regno, prouincia, ciuitate, vel patria relegare, siue in perpetuum, siue ad tempus, iuxta textum *in leg. relegatus. ff. de interdictis.* Tertia est capere, seu apprehendere prædictas personas, vinculis alligare, vel in aliquo loco inclusas detinere, vt inde liberè exire nequeant. Quarta est proferre sententiam siue definitiuam, siue interlocutoriam. Quinta est dictam sententiam executioni mandare. Quælibet autem ex his actionibus sufficiens est ad censuram, vt constat ex illis dictionibus *seu, vel*; quæ disiunctiuæ sunt, & notant omnes.

6. Excipitur autem, nisi hæ actiones fiant ex speciali, & expressa licentia summi Pontificis; quia eo casu non offenditur Ecclesiastica libertas, cùm non ex potestate layca, sed Ecclesiastica procedatur. Censetur autem specialis, & expressa licentia, si fuerit concessa ad inuestigandum aliquod delictum in specie. V. g. proditionem reipublicæ, crimen læsæ Majestatis etiam aduersus Ecclesiasticas personas, cùm delictum, nec persona Ecclesiastica in indiuiduo exprimantur. Vt aduertit Suar. *de censur. disp. 21. sect. 2. num. 103.* Filiucius, *tract. 16. cap. 11. q. 8. num. 314.* Alterius *lib. 5. disp. 26. cap. 1. col. 10.* Duard. *can. 19. q. 6.* Bonacina *disp. 1. de censur. bulla. q. 20. num. 18.* Qui verò prædictam licentiam ad alios casus non expressos extenderit manifestè in hanc censuram incidet: Sicuti notatur in ipso textu. Quippè operatur ex propria authoritate, non ex facultate Pontificis.

7. Ad hanc licentiam specialem, & expressam reducuntur plures casus in quibus iure communi sæculari potestati permittitur Ecclesiasticas personas iudicare, vel saltem capere; de quibus egi *tract. 12. religionis, punct. 6.* extra quos nemini licitum est Ecclesiasticas personas propria authoritate processare, bannire, capere, vel sententiare. Quinimo neque ex facultate delegata Episcopi. Non enim Episcopo concessum est posse delegare laycis facultatem procedendi aduersus Ecclesiasticas personas: aliàs Bulla non postularet specialem, & expressam licentiam summi Pontificis. Atque ita tradit Glossa communiter recepta *in cap. 2.* verbo *præsumas, de Iudicius*, vbi Panorm. *num. 5.* Ripa *num. 34* Decian. *tract. crimin. t. 1. lib. 4. cap. 9. num. 70.* Farinac. *praxi. q. 8. num. 4.* & aliis relatis August. Barbosa *de potest. Episc. 3. p. allegat. 108. num. 1.* Quod adeò verum est, vt nec layco simul cum clerico h. c facultas concedi possit, quia ex societate clerici non purgatur layci inhabilitas. Sicuti tradit Decius *in cap. 2. de Iudiciis. num. 5.* Abbas *in cap. significasti de Foro compet.* Farinac. *d. q. 8. num. 4.* Decian. *dicto cap. 9. num. 71.* Sigismund. Scacia *1. p. de iudiciis, cap. 11. n. 40.* & alij, quos refert, & sequitur Barbosa *alleg. 108. num. 2.*

Cùm verò nullus adesset clericus, cui delegatio fieri posset, esséique necessariò facienda, credit Barbosa *num. 5.* layco fieri posse delegationem. Sed verius oppositum existimo, quia nunquam adest necessitas huius delegationis, siquidem committi potest causa layco, non vt ipse propria authoritate etiam delegata processum faciat, & sententiam proferat, sed vt minister Episcopi delictum inquirat, etsi facta inquisitione culpabilem inuenerit tali pœna puniat, quam ipse Episcopus ex tunc in ipsum profert.

Neque item est vera alia limitatio Barbosæ in delictis, vbi pœna sanguinis esset inferenda. Nam esto iudex Ecclesiasticus eam exequi non possit, iudici tamen sæculari illius iudicium committere nequit, sed solùm causæ iudicatæ executionem.

8. Illud est certum ex mandato Ecclesiastici iudicis posse, imò teneri quemlibet laycum suam opem præstare in captura, processu, & sententia aduersus clericum. Vti colligitur ex Trident. *sess. 25. cap. 3. de reformat.* vbi iudicibus Ecclesiasticis conceditur facultas capiendi, & animaduertendi subditos per proprios, vel alienos executores. Quam potestatem sæpè nequirent ad praxim reducere, si laycis non possent obligationem imponere. Vti tradunt Decian. *tract. crimin. t. 1. lib. 4. cap. 10. num. 3.* Farinac. *praxi.*

*praxi crimin.q.97.num.*81. Menoch. *de arbitrar. casu* 452.*num.*2. August-Barbosa 3.*p.de potest.Episc.allegat.* 107.*num.*25. Zenedo *ad decretal. collect.*101 *num.*12. Bonac.*disp.*1.*de censur.bullæ.q.*20.*punct.*3. §. 2. & alij apud ipsos. Quod si layci renuant obedire censuris Ecclesiasticis compelli possunt, vti tradunt præcitati Doctores. Aliis verò pœnis temporalibus praxi non est receptum. Tametsi Menoch. *casu* 452. *num.* 3. & Ricius *in praxi implorationis brachij sæcularis.* §. *notabilia. num.* 2. iudicent arbitrio iudicis Ecclesiastici puniendos fore.

9. Sed an ad præstandum hoc auxilium debeant layci saltem summariè cognoscere causæ iustitiam? Difficultate non caret, cùm certum non sit iudices Ecclesiasticos semper seruato iuris ordine procedere. Sed dicendum est quoties de iniquitate, & iniustitia iudicis Ecclesiastici non constat obligatos esse nulla causæ cognitione præmissa suam opem iudici Ecclesiastico præstare, quia dum in superioris mandato iniquitas non relucet, subditi obedire tenetur. Quod maximè procedit, cùm auxilium sæcularis imploratur ad inuestigandum clerici delictum, & processum conficiendum, sicuti tradit Marcus Anton. Genuens. *in curia Neapolit.cap.*36. Bonac. *disp.*1.*de censur.bullæ.q.*10.*pun.* 10.*pun.* 3.§.3. *num.*1. quia in his nullum est periculum obediendi.

10. Verùm in executione sententiæ, maximè in causa sanguinis plures grauésque Doctores, Iulius Clarus §. *fin.q.*96.*num.*7. Nauarr. *cap. cùm contingat de Rescriptis, remedio* 1. *num.* 8. Salcedo *pract.cap.*154. *aliàs* 160. Zenedo *ad decretal. collect.* 105. *num.* 5. Azebedo *leg.*15.*num.*1.*tit.*1.*lib.*4.*recopilat.* & alij plures, quos refert, & sequitur Barbosa *alleg.*107.*num.*26. censent præmittere laycum debere summariam causæ cognitionem antequam opem suam præstet, ne damnum irreparabile inferat contra iuris ordinem. A qua doctrina excipiunt & benè causam hæresis, in qua tenentur nulla dilatione facta hæreticum sibi traditum debita animaduersione punire. Vt latiùs probaui *tract.*4.*fidei.disp.*8.*p.*14. *à num.*5.

Sed vt prædicta sententia sustineri possit, adesse debet probabilis suspicio iniustitiæ, illiúsque probationes incontinenti offerri debent. Vti notaui *supradicto loco num.* 7. aliàs non video qua ratione laycus supersedere ab executione sententiæ debeat, aut illi concedenda sit processus, & sententiæ examinatio. Cùm ipsi non tanquam iudici, sed tanquam executori, & potestatis Ecclesiasticæ subdito committatur reus puniendus.

PVNCTVM XXI.

Expenditur vigesima, & vltima excommunicatio Bullæ, aduersus occupantes bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ, eiúsque supremam iurisdictionem vsurpantes.

1 *Refertur textus.*
2 *Comparatur hæc excommunicatio cum ea quæ lata fuit* Canon. 17.
3 *Declarantur personæ, aduersus quas hæc excommunicatio fertur.*
4 *In triplicem partem diuiditur hic Canon.*
5 *Quæ actiones in prima parte prohibeantur.*
6 *Aduersus quem prædictæ actiones præstari debeant.*
7 *Qui & ob quas actiones in secunda parte huius canonis excommunicentur.*
8 *Perturbans iurisdictionem legati, commissarii, alteriúsve gubernatoris à Sede Apostolica constituti, hac excommunicatione innodatur.*
9 *Vsurpatio supremæ iurisdictionis Pontificiæ Sede vacante, sub hoc Canone comprehenditur.*
10 *In tertia parte huius Canonis excommunicantur auxilium, consilium, vel fauorem præstantes supradictis.*
11 *Hac censura non incurritur, nisi adsit dolus, & malitia.*

1. VIgesimò excommunicat, & anathematizat Pontifex illos omnes, qui per se, seu alios directè, vel indirectè sub quocunque titulo, vel colore inuadere, destruere, occupare, & detinere præsumpserint in totum vel in partem Almam Vrbem, Regnum Siciliæ, insulas Sardiniæ, & Corsicæ, Terras citra Pharum, patrimonium B. Petri in Thuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venusinum, Sabinensem Marchiæ Anconitanæ, Massæ, Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas prouincias, illarúmque terras, & loca, ac terras specialis commissionis Arnulphorum, ciuitatésque nostras Bononiam, Cæsenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, ciuitatem Castelli, Tudertum, Ferrariam, Colomacum, & alias ciuitates, terras, loca, vel iura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia, dictæque Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subjecta, necnon supremam iurisdictionem in illis nobis & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt, necnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes.

2. Tametsi *Canone* 17. lata fuerit excommunicatio aduersus vsurpantes bona, redditus, & prouentus tum ad summum Pontificem, tum ad alias personas Ecclesiasticas pertinentia: attamen in præsenti in deffensionem bonorum temporalium sedis Apostolicæ, illiúsque supremæ iurisdictionis specialis excommunicatio fertur aduersus inuadentes, destruentes, occupantes, & detinentes prædicta bona, necnon perturbantes, & vsurpantes dictam iurisdictionem, iisque auxilium, consilium, vel fauorem præstantes. Vnde delinquentes vltra iniustitiam sacrilegium committunt, vtpote sedis Apostolicæ authoritatem offendentes: sicuti ex communi docet Caietan. verbo *excommunicatio. cap.* 17. Sebastian. Medices *in sum. peccator. capital.tit.*9.*q.*78.*n.*26. Saytus, *lib.*3. *thesauri, cap.*14.*num.*1. Bonac. *disp.*1. *de censur.bullæ.q.*21.*p.*1. *num.*1.

3. Personæ aduersus quas hæc excommunicatio fertur sunt omnes, & singuli fideles cuiuscunque qualitatis, & conditionis existant, qui aliquam ex prædictis actionibus ausi fuerint perpetrare. Et licèt Regalis, Imperialísque dignitatis mentio expressa facta non fuerit, quia tamen materia subjecta specialiter Reges, & supremos Principes spectat, ab eisque Romana Ecclesia grauius vexationis periculum subit, ea de causa verius censendum est hanc excommunicationem ad Reges, Imperatorem, aliósque supremos Principes extendi. Vt tradit Hugolin. in præsenti *can.* 20. §. 1. *num.* 1. Duard. *quæst.* 10. *num.* 4. Bonac.

Bonac. *disput.* 1. *de censur. Bullæ. quæst.* 21. *p.* 2. *num.* 1.

4 In triplicem partem hic Canon diuiditur. Prima agit de inuadentibus, destruentibus, occupantibus, & detinentibus loca, dominia, & iura Romanæ Ecclesiæ. Secunda de vsurpantibus, perturbantibus, seu vexantibus eius supremam iurisdictionem. Tertia de præstantibus auxilium, consilium, & fauorem in eisdem.

5. In prima parte hæ actiones sunt sub excommunicatione prohibitæ. Prima inuadere terras Romanæ Ecclesiæ, hoc est in eas irruere, seu cum impetu aggredi, quod proprium est hostium; ideóque Suar. *disp.* 21. *de censur sect.* 2. *num.* 104. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 3. *num.* 62. Hugolin. in præsenti, *capite* 20. *num.* 3. vers. *quoad secundum*, & alij, requirunt hostilem incursum; quia aliàs non erit inuasio propriè sumpta, vt ex Ambrosio Calepino verbo *inuadere*, & *inuasio* colligi potest. Neque obest quod in Bullis Sixti V. & Gregor. XIII. dictionibus *inuadere*, & *destruere* addebatur hostiliter, quod præsentibus Bullis sublatum est, quia non inde infertur mutatam esse dispositionem (vt censet Bonacina *dicta disp.* 1. *quæst.* 21. *pun.* 1. *num.* 3.) quia illud aduerbium *hostiliter* credendum est omissum esse, vtpote non necessarium. Satis enim ex verbo inuadere, & ex subiecta materia perspicuum erat inuasionem debere esse hostilem; siquidem quælibet alia inuasio propriè inuasio non est. Quòd si ex consensu iniusto gubernatoris, & aliorum ciuium ciuitatem aliquam Ecclesiæ ingrediaris occupandam nullo impetu facto, etsi hanc excommunicationem effugias ob actionem inuadendi, at in eam incidis ob actiones vsurpandi, occupandi, perturbandi, vexandi more hostili dictam ciuitatem. Secunda actio prohibita in dicto Canone est, destruere, deuastare, demoliri dicta loca, & terras Romanæ Ecclesiæ. Tertia eadem occupare, hoc est rapere, seu vsurpare. Quarta sic vsurpata, & rapta detinere, & non restituere. Hæc enim si per se, vel per alios directè, vel indirectè quouis quæsito colore præstentur hanc excommunicationem induunt, vt ex ipso textu notatur. Neque opus est omnes has actiones adesse, vt excommunicatio locum habeat, satis enim est si adsit quælibet actio ex prædictis. Aliàs Pontifex non satis suo dominio consuleret. Neque obest quod textus vtatur hac dictione &, quæ vim habet extrema coniungendi. Nam id intelligitur, cùm subiecta materia contrarium non suadet. Vti tradit August. Barbosa in *suo dictionario*, *dict.* 93. *num.* 18. At in præsenti subiecta materia suadet dictionem & non copulatiuè, sed disiunctiuè sumi, quippe eius extrema nequeunt simul existere. Non enim simul existere potest actio destruendi ciuitatem, & illam retinendi. Atque ita tradit Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 105. Alterius, *lib.* 5. *disp.* 21. *cap.* 1. vers. *dixi.* Duardus *lib.* 2. *canone* 20. *quæst.* 2. *num.* 2. Bonac. *disp.* 1. *de censur. bulla*, *quæst.* 21. *p.* 1. *num.* 8.

6. Prædictæ verò actiones inuadendi, destruendi, occupandi, & detinendi versari debent circa loca, & terras Pontificis, Romanæque Ecclesiæ, siue ipsi immediatè, siue mediatè subiecta, hoc est siue Pontifex in illis iurisdictionem temporalem exerceat, siue eam in alios transtulerit feudo, vel emphyteusi, dominio directo retento. Quapropter si quis destruat, vel occupet terras, & loca ad priuatos ciues pertinentia, esto per accidens Romana Ecclesia damnum patiatur, nequaquam hac excommunicatione ligabitur, quia non occupat, vel destruit terras summi Pontificis & Romanæ Ecclesiæ, quod expressè requiritur. Vti tradit Filiucius *tract.* 16. *cap.* 3. *q.* 8. *num.* 65. Hugolin. in præsenti, *cap.* 20. §. 1. vers. *ex hac clausula*. Duardus *lib.* 2. *can.* 20. *n. q.* 10. 5. Bonac. *disp.* 1. *de censur. bulla*, *quæst.* 21. *punct.* 1. *num.* 11. & *pun.* 3. *num.* 4. Quinimo esto destruerentur loca, & terræ ad Pontificem, vt priuatam personam pertinentia, non obinde esset locus huic censuræ. Quia hac censura solùm proteguntur bona quæ simul sunt Pontificis, & Romanæ Ecclesiæ, vt constat ex illis verbis sæpiùs repetitis: *Ad Romanam Ecclesiam*: *dicta Romana Ecclesia*, quæ manifestè indicant ea tantùm bona protegi hac censura, quæ Romanæ Ecclesiæ, & Pontifici vt supremo Principi competunt. Vt benè aduertit Bonac. *dicta disp.* 1. *quæst.* 21. *p.* 3. *in fine*.

7. Secunda pars huius Canonis excommunicatione afficit eos, qui supremam Pontificis, & Romanæ Ecclesiæ iurisdictionem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt, supremam inquam iurisdictionem in temporalibus; nam de spiritualibus satis in præcedentibus canonibus actum est. Nomine supremæ iurisdictionis non intelligitur dominium directum, & vtile, quod Pontifex habet in suas prouincias, & ciuitates: nam hoc dominium prima parte huius canonis protegitur, cùm ibi protegantur ciuitates, & iura Pontifici, Romanæque Ecclesiæ pertinentia: aliàs omnes habentes dominium directum, & vtile in suas ciuitates & loca, supremam haberent iurisdictionem, quod non est concedendum. Sed nomine supremæ iurisdictionis venit intelligendum merum, & mixtum imperium, iuxta textum *in cap. quod translationem*, *de officio delegati.* & *leg. imperium*, *ff. de iurisdictione omn. indic.* Quippe potestas puniendi Ecclesiasticos etiam vltimo supplicio supremam arguit iurisdictionem, cùm nemini alteri concessum sit. Sicuti tradit Alterius *lib.* 5. *disp.* 20. *cap.* 1. vers. *per supremam*. Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 21. *pun.* 1. *num* 16. & generaliter eam iurisdictionem, quam Pontifex vt supremus Princeps exercet suprema iurisdictio appellanda est, vtpote nemini subiecta, & ab omni alia independens.

8. Circa hanc supremam iurisdictionem est duplex difficultas. Prima; an illam offendat, qui Legatos, & commissarios, aliósque gubernatores à sede Apostolica constitutos impedit, & perturbat, ne sua iurisdictione vtantur? Negat Alterius *disp.* 21. *cap.* 1. vers. *per supremum*. Bonac. *disp.* 1. *de censur. Bullæ*, *quæst.* 21. *p.* 1. *num.* 20. quia prædictorum iurisdictio cùm sit à iurisdictione Pontificis, & Romanæ Ecclesiæ distincta non potest esse suprema. At præsenti Canone sola suprema iurisdictio protegitur. Ergo, &c. Nihilominus satis probabile est sic impedientem, & perturbantem hac excommunicatione innodari; non quidem quatenus perturbat Legatorum iurisdictionem formaliter, sed quatenus inde censetur Pontificia iurisdictio perturbata. Etenim cùm Legati, Commissarij, aliique Gubernatores ciuitatum Ecclesiæ Romanæ nomine Pontificis iurisdictionem exerceant, eorum iurisdictione perturbata, & Pontificis iurisdictio perturbata censeri debet.

9. Secunda difficultas: an vsurpatio, vel perturbatio supremæ iurisdictionis Pontificia Sede vacante sub hoc Canone comprehendatur? Pro certo affirmandum est comprehendi: Quia esto illa iurisdictio non sit Pontificis mortui, neque futuri, cùm vterque incapax sit iurisdictionis actualis, vtpote carentes Pontificia dignitate: at est iurisdictio Romanæ Ecclesiæ hoc Canone protecta. Neque obest

quod textus dicat. *Nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem*, denotans eam iurisdictionem, quæ Pontifici,& Romanæ Ecclesiæ simul competit, hoc Canone comprehendi, non verò quæ solùm Romanæ Ecclesiæ. Non inquam obest, quia pronomini *Nobis* subintelligenda est conditio vitæ, & existentiæ per se in eo pronomine imbibita:præstátque hunc sensum: Excommunicamus eos, qui supremam iurisdictionem nobis viuentibus, & Romanæ Ecclesiæ competentem vsurpare, & perturbare præsumpserint.

10. In tertia huius canonis parte excommunicantur adhærentes, fautores & defensores supradictorum delinquentium, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes. Sub his verbis: omne consilium, auxilium, & fauor ex vi cuius aliqua ex supradictis actionibus subsequatur hac excommunicatione punitur. Quippe illorum verborum *adhærentes, fautores, & defensores* sequentia videntur explicatio esse, vti colligitur ex illa dictione *seu*: ita vt sensus sit, adhærentes per consilium, præstantes fauorem, exhibentes auxilium hac innodantur excommunicatione. Non tamen caret probabilitate quod tradit Bonac. *disp.* 1. *de censur. quæst.* 21. *pun.* 1. *num.* 26. *&* 27. huic excommunicationi subiici eum qui prædictorum criminũ reo adhæreret paratus eum comitari, & auxiliari, & fauere, tametsi de facto nondum consilium, auxilium, & fauorem præstitisset; quia ex illa animi præparatione manifesta sufficienter adhærere delinquenti dicitur. Illud verò est certum opus esse, vt delictum à principali operante committatur, vt adhærentes, consulentes, auxiliantes, & fauentes excommunicatione ligentur. Vt sæpè dictum est, & notauit in præsenti Filiucius *tract.* 16. *cap.* 3. *num.* 69. Alterius *lib.* 5. *disp.* 21. *cap.* 1. vers. *meritò*. Bonac. *disp.* 1. *de censur. Bullæ, q.* 21. *p.* 1. *num.* 28.

11. Ad extremum aduerte hanc censuram non incurri nisi adsit dolus, & malitia, vt manifestè indicat verbum præsumo, quo textus vtitur. Vti notauit Bonacina ex communi sententia *dicta disp.* 1. *quæst.* 21. *pun.* 1. *num.* 25. Quocirca Reges, aliique supremi Principes Catholici terras & iurisdictionem Romanæ Ecclesiæ competentia possidentes, ab hac excommunicatione excusantur, quia bona fide procedunt. Tum ex præsumpto sedis Apostolicæ priuilegio, tum ex præscriptione legitima. Neque his obest, quod per huiusmodi Bullam derogentur priuilegia omnia, etiam in vi contractus, & præscriptio videatur interrupta, quia non derogantur priuilegia quæ grauissima sunt, & ob grauissimam causam concessa, quæque ad sui derogationem expressam sui mentionem requirunt, vti sunt priuilegia prædicta. Neque præscriptio interrumpi censetur, quoties mala fides præscribenti non superuenit. Atque ita tradit Couarruu. *reg. possessor, malæ fidei*, §. 12. *n.* 5. Alterius *lib.* 5. *disp.* 21. *cap.* 3. vers. *in hac quæstione*. Bonacina *de censur. bullæ quæst.* 21. *pun.* 3. *num.* 3. & *p.* 1. *num.* 24.

PVNCTVM XXII.

Expenduntur reliqua quæ in Bulla continentur.

1. *Processus Bullæ durant, quousque alij authentici, & obligatorij publicentur.*
2. *Absolutio harum censurarum Pontifici est reseruata, præter mortis articulum.*
3. *Absolutio in mortis articulo præstanda est præmissa satisfactione.*
4. *Proponitur ratio dubitandi, an valida sit absolutio non præmissa satisfactione. Et respondetur validam esse.*
5. *Sacerdos sine legitima facultate ab his censuris absoluens ipso iure excommunicatur, eiúsque absolutio est nulla.*
6. *Absolutio generalis à Pontifice facta, non comprehendit eos qui his censuris ligati sunt.*
7. *Reuocat Pontifex omnia priuilegia dispositioni huius Bullæ contraria.*
8. *Præcipitur omnibus Patriarchis, Episcopis, aliisque Ordinariis huius Bullæ publicatio.*
9. *Transumptum huius Bullæ habere debent omnes Ordinarij, & qui ad confessiones fuerint deputati.*
10. *Hanc obligationem pluribus placet esse sub mortali.*
11. *Contrarium non videtur probabilitate carere.*
12. *Ex ratione officij audiendi confessiones obligatio grauis esse potest.*
13. *Aduersus eos qui huic Bullæ contraire præsumpserint, indignatio Dei incurrenda indicitur.*

1. POst censuras latas statuit Pontifex, vt omnia quæ in Bulla continentur durent, suúmque effectum sortiantur, quousque alij huiusmodi processus ab ipso, aut Romano Pontifice pro tempore existente fiant, vt publicentur, fiant inquam, authentici, & obligatorij, quod absque publicatione esse nequit, ideóque particula *aut* declaratiua est verbi antecedentis, præstátque hunc sensum. Processus Bullæ durant, effectúmque sortiuntur, quousque alij processus fiant authentici, & obligatorij, seu quousque alij processus publicentur. Atque ita tradit Duardus *in bulla Cœnæ, lib.* 1. *cap.* 4. *q.* 8. *num.* 9. Bonacina *disp.* 1. *de censur. bullæ, quæst.* 22. *p.* 1. *num.* 2. & latiùs dictum est *hac disp.* §. 1.

2. Secundò absolutionem harum censurarum sibi reseruat Pontifex præter mortis articulum, neque tunc (inquit) præstanda est, nisi cautione præstita de stando mandatis Ecclesiæ, & satisfaciendo parti offensæ, reuocátque omnia priuilegia iis contraria, etiamsi per generale Concilium concessa fuerint. Ex quibus verbis grauis est controuersia Doctorum; an priuilegium à Trident. Episcopis concessum ad absoluendum ab hæresi, aliisque criminibus occultis ex vi huius clausulæ censeatur reuocatum? In qua quæstione vt probabilius defendimus partem affirmatiuam *tract.* 4. *de fide, disp.* 4. *pun.* 3. §. 1. *num.* 22. ibique contrariis satisfecimus.

3. In mortis verò articulo qui potest à peccatis absoluere, potest à censura. Præstanda tamen est priùs satisfactio realis, si possibilis sit, sin minus cautio, pignoratitia, fideiussoria, vel iuratoria sufficiet, iuxta regulas generales in materia restitutionis, & absolutionis à censuris. Quod si nulla cautio præstari potest, eo quòd infirmus est in extremis sensibus destitutus, non obinde absolutio omitti debet, quia cautio requiritur casu quo

quo præstari possit, vt benè aduertit Sayrus *lib.* 3. *thesauri casuum conscient. cap.* 25. *num.* 4. Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 22. *p.* 3. *in fine.* Suar. *de censur. disp.* 21. *sect.* 3. *num.* 1.

4. Grauior dubitatio est, an valida sit absolutio satisfactione reali omissa cùm fieri posset; vel nulla, vel non sufficiente præstita cautione? Et ratio dubitandi est, quia non est credendum velle Pontificem suas vices concedere illis abutenti. Sed dicendum est ob omissam realem satisfactionem, & cautionem debitam non irritari absolutionem, modò aliqua cautio exhibeatur; quia Pontifex non satisfactionem realem, sed cautionem requirit, neque speciem cautionis exprimit, tametsi de legitima videatur intelligendus. Atque ita tradit Suar. *disp.* 21. *de censur. sect.* 3. *num.* 2.

5. Tertiò addit Pontifex sacerdotem sine legitima facultate ab iis censuris absoluentem ipso iure excommunicatum esse, eiusque absolutionem esse nullam. Quæ excommunicatio etsi olim reseruata fuerit teste Caierano, verbo *excommunicatio cap.* 77. attamen iuxta tenorem Bullæ præsentis Vrbani VIII. nullam continet reseruationem, siquidem post reseruationem præcedenti clausula appositam, quæque ad subsequentia non extenditur statuta est. Vti docuit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 74. Toler. *lib.* 1. *cap.* 31. *num.* 7. Suar. *disp.* 21. *de censur. sect.* 3. *num.* 6. Sayrus *lib.* 3. *thesauri*, *cap.* 25. *num.* 7. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 7. *quæst.* 8. *num.* 124. Duardus *de absolut. ab excommunicat. bullæ, lib.* 3. §. 3. *q.* 1. *num.* 2. Alterius *disp.* 22. *cap.* 3. *dub.* 2. *col.* 7. Antonius de Sousa, *cap.* 14. *disp.* 101. *num.* 3. Bonacina *disp.* 1. *de censur. q.* 22. *pun.* 3. *num.* 8. Quod si absoluens ab his censuris extra Vrbem, in Italia tamen existat excommunicationem incurrit reseruatam ex decreto Clement. VIII. & declaratione Cardinalium edita anno 1601. die 9. Mensis Ianuarij, quæ incipit *Sacra Congregatio*, dummodò absoluat prætextu priuilegiorum à sede Apostolica concessorum. Aliàs si ex malitia, vel ignorantia, aut in Vrbe, vel extra Italiam ab excommunicationibus absoluat sub decreto, & reseruatione Clement. non continetur. Vti aduertit Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 22. *p.* 3. *num.* 9.

6. Quartò declarat Pontifex quamcunque absolutionem etiam solemniter ab ipso faciendam non comprehendere, nec suffragari his excommunicatis per Bullam, nisi priùs à præmissis cum vero proposito vlterius similia non committendi destiterint; & meritò quia impœnitenti absolutio concedenda non est. Imò qui constitutiones, pragmaticas, leges, & decreta libertati Ecclesiasticæ contraria fecerunt, non sunt absoluendi nisi priùs ea publicè reuocauerint, & ex archiuis, seu Capitularibus, locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur deleri, & cassari; ac summum Pontificem de reuocatione certiorem fecerint. Quod si contrà factum fuerit, nullius effectus erit absolutio, vtpote data absque facultate, quæ non censetur concessa, nisi ea conditione posita. Additque Pontifex se protestari, notúmque omnibus facere per absolutionem solemniter factam, aut quoscunque alios actus contrarios tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, seu tolerantiam suam, vel successorum quantocunque tempore continuatam in omnibus, & singulis contentis in Bulla, & quibuscunque iuribus sedis Apostolicæ, ac S. Romanæ Ecclesiæ vndecunque, & quandocunque quæsitis, vel quærendis, nullatenus præiudicare posse, ac debere.

7. Quintò reuocat Pontifex omnia priuilegia etiam in vi contractus concessa, quæ dispositioni huius Bullæ contraria fuerint. Ex qua reuocatione colligitur ferè nulla priuilegia subsistere, quæ Bullæ dispositioni derogent. Vide quæ dicta sunt *tract.* 3. *de legib. disp.* 4. *p.* 21. vbi de priuilegij reuocatione, & cessatione.

8. Sextò præcepit Pontifex Patriarchis, Episcopis, Prælatis, aliisque locorum Ordinariis, vt cùm primùm ad suas manus processus huius Bullæ peruenerint, seu earum habuerint notitiam, publicari faciant semel in anno, aut pluries (si id sibi expedire visum fuerit) in Ecclesiis suis quando maior fuerit populi conuentus. Quod præceptum obligat Prælatos sub mortali, vt constat ex illis verbis. *In virtute sanctæ obedientiæ, districtè præcipiendo mandamus.* Neque ab hoc præcepto excusari possunt, nisi graue damnum ex publicatione timeant. Vti tradit Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 25. *num.* 12. Alterius *lib.* 5. *disp.* 22. *cap.* 6. *ad finem*: neque dissentit Bonac. *disp.* 1. *de censur. bullæ quæst.* 22. *pun.* 6. *num.* 3. satisfaciunt tamen huic obligationi, si vnusquisque in sua Ecclesia matrice publicationem faciat. Vt docet Alterius *lib.* 5. *dist.* 22. *cap.* 6. *vers.* 4. Neque obest textum vti plurali numero *in Ecclesiis suis*, quia id factum est eò quòd plurali numero Patriarchas, Episcopos &c. nominatar, & vt singula singulis correspondeterent dixit *in Ecclesiis suis*, hoc est omnes in suis Ecclesiis, & quilibet in Ecclesia sua.

9. Septimò inquit Pontifex Patriarchæ, Episcopi, Archiepiscopi, aliique locorum Ordinarij, & Ecclesiarum Prælati, necnon Rectores, cæterique curam animarum exercentes, ac presbiteri sæculares, & quorumuis Ordinum regulares ad audiendas peccatorum confessiones, quauis authoritate deputati, transumptum præsentium litterarum penès se habeant, eásque diligenter legere, & percipere studeant. Ex his verbis constat quoslibet curam animarum ex officio exercentes, tametsi sacerdotali dignitate insigniti non sint. Itémque quoslibet presbiteros, sæculares, vel regulares ad confessiones audiendas deputatos obligatos esse transumptum Bullæ penès se retinere, hoc est in sua Ecclesia, vel domo habere, illúdque diligenter legere, & percipere, aliàs illius tentio vana esset, & inutilis.

10. Sed an hæc obligatio habendi Bullæ transumptum grauis sit? Non conueniunt Doctores? Hugolin. in præsenti 3. *p. cap.* 7. *num.* 3. Duardus *lib.* 3. §. 8. *q.* 1. *num.* 3. Bonac. *disp.* 1. *de censur. bulla*, *q.* 22. *pun.* 7. *num.* 5. censent obligare sub mortali, quia verba imperatiuo modo prolata in legibus præceptum continent. Retentio autem Bullæ, illiúsque diligens lectio, & perceptio imperatiuo modo in Bulla profertur ibi: *Penès se habeant*, *studeant &c.* ex alia parte materia grauis esse videtur, vtpote animarum curæ, & regimini non leuiter necessaria. Ergo.

11. Nihilominus censeo satis probabilem esse sententiam Alterij *lib.* 5. *disp.* 22. *cap.* 7. *col.* 3. Anton. de Sousa *cap.* 18. *num.* 2. asserentium ex vi Bullæ non esse obligationem grauem habendi, vel legendi eius transumptum. Moueor quia esto plerunque verba imperatiui modi obligationem præcepti inducant, si materia grauis est. Vt docui *tract.* 3. *de legib. disp.* 1. *pun.* 9. *num.* 3. *& seqq.* At in præsenti non videtur esse grauis materia, neque maximè necessaria ad finem à Pontifice intentum, cùm possit hic facilè obtineri, quin Bullæ transumptum apud te habeas: ex eo namque quòd apud alium sit, ipséque tibi omnia ibidem contenta referat, illorum notitiam perfectam habere poteris. Præterea, si Pontifex vellet sub

sub mortali obligare ad hanc retentionem, & lectionem, vt quid omisit illa verba: *In virtute sanctæ obedientiæ*, quæ superiori clausula apposuerat? Tacitè enim ea omissione indicauit longè minori obligatione astrictos esse curam animarum habentes, aliósque presbiteros ad retinendum transumptum, quàm astricti sunt Prælati ad illius publicationem. Adde tempore Pij V. huiusmodi clausulæ verbum præceptiuum addebatur, qua additione manifestè indicabat alia verba præceptum non continere; aliàs superflua esset additio. At in his Bullis ea additio sublata est, & verba in communi significatione relicta. Ergo ex se præceptum non continent.

12. Verùm esto ita sit, ex officio tamen fideles regendi, eorúmve confessiones audiendi obligatio grauis tibi adesse potest retinendi transumptum, illúdque legendi, si id iudicas necessarium ad perfectam illius notitiam. Hanc enim sub graui culpa habere debes, ne te periculo exponas alicuius erroris, & absolutionis indebitæ.

Octauò addit Pontifex Bullæ transumptis etiam impressis fidem adhibendam esse tam in iudicio, quàm extra, dummodò Notarij publici manu subscripta sint, & sigillo iudicis ordinarij Romanæ curiæ, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munita. Vtraque conditio requiritur, subscriptio publici notarij, & sigillum personæ in dignitate constitutæ. Vt aduertit Sayrus *lib.* 3. *cap.*25. *in fine.* Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 22. *p.*7. *num.* 9. Is autem dicitur in dignitate constitutus, cui ex munere competit iurisdictio in Ecclesiasticas personas, iuxta *leg. honor ff. de munerib. & honorib. Cap. cum accessissent, de constitut.* & *cap. ad aures de Rescript.*

13. Vltimò profert Pontifex indignationem Dei, & sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli incurrendam ab iis qui Bullæ exemplar ausu temerario præsumpserint infringere, hoc est rumpere, & destruere, vel ei contraire, tum impediendo publicationem, eiúsque obseruationem, tum negando eius obligationem. Ob has tamen actiones nulla pœna ipso iure fertur, sed arbitrio Pontificis grauiter venit delinquens puniendus.

PVNCTVM XXIII.

De excommunicationibus summo Pontifici in Decreto iuris reseruatis.

VNica tantùm est excommunicatio reseruata in Decreto per Gratianum collecto, nempe ea quæ fertur in Canone *si quis suadente* 17. q. 4. aduersus eos qui manus violentas in clericum, vel monachum iniiciunt. Quæ sic se habet. Si quis suadente diabolo manus violentas in clericum, vel monachum iniecerit, anathematis vinculo subiaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absoluere nisi mortis vrgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & eius mandata recipiat. Vt igitur hæc excommunicatio plenè intelligatur, plura sigillatim excutienda sunt. Primò qui nomine Clerici, vel Monachi comprehendantur, ob quorum vexationem iniuriosam excommunicatio contrahatur. Secundò quas actiones hæc excommunicatio comprehendat. Tertiò, quis possit ab ea excommunicatione absoluere.

***

§. I.

Qui veniant nomine Clerici, vel Monachi in prædicto textu.

1 *Expenditur qui veniant nomine Clerici.*
2 *Plures censent omnia requisita, vt Clericus fori priuilegio gaudeat, requiri etiam, vt priuilegio Canonis potiatur.*
3 *Contrarium videtur verius.*
4 *Fundamento opposito fit satis.*
5 *A priuilegio Canonis, & fori excluduntur Clerici coniugati, dum habitum, & tonsuram non deferunt.*
6 *Item bigami bigamia vera, & interpretatiua in minoribus constituti, secùs in sacris.*
7 *Item Clerici qui deserto habitu Clericali grauibus criminibus se immiscent.*
8 *Item Ioculatores, Goliardæ, aut Busones.*
9 *Item exercentes officium Carnificum, Macellariorum, &c.*
10 *Item qui ter ab Episcopo moniti habitum clericalem depositum assumere nolunt.*
11 *Aliquibus placet supradictos non priuari priuilegio fori, quousque degradentur, si in sacris sint constituti.*
12 *Dicendum est requiri authenticam declarationem incorrigibilitatis.*
13 *Veniunt nomine Monachi Religiosi vtriusque sexus veram professionem emittentes, imò & Nouitii.*
14 *Item Fratres tertii Ordinis D. Francisci vitam in communitate gerentes.*
15 *Equites S. Ioannis hoc priuilegio gaudent.*
16 *De aliis, consuetudini est standum.*

1. NOmine Clerici veniunt non tantùm ij qui characterem sacrum habent, sed qui Ordines minores receperunt, imò & qui prima tantùm tonsura fuerunt initiati. Vti constat ex *cap. cleri.* 21. *dist.* & *cap. cùm contingat de ætate, & qualit.* Quod adeò verum est, vt esto sint excommunicati, suspensi, irregulares, aut verbaliter depositi hoc priuilegio non priuantur, sicuti communiter notant Doctores in *capite ex parte de Clerico coniugato:* & tradit Tolet. *lib.* 1. *capite* 31. *num.* 8. Coninch. *disp.* 14. *de excomm. dub.* 15. *numero* 157. Sayrus *lib.*3. *thesauri, cap.*26. *num.*8. & 9. Secùs verò realiter degradati, ij enim omni priuilegio Clericali priuati sunt. *Cap. degradatio de Pœnis, in* 6.

2. Sed an initiati prima tonsura, vel minoribus ordinibus teneantur tonsuram, & habitum clericalem communiter gestare, & insuper ex licentia Episcopi alicui Ecclesiæ inseruire, vel in aliqua publica academia litteris vacare, vt prædicto Canone protegantur? Non conueniunt Doctores. Nam Man. Rodrig. *lib.*1. *sum. capite* 80. *num.* 17. Florian. de Solis *tract. de censib. lib.* 2. *capite finali, num.*14. Bañes 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. *difficult.* 3. *dicto vlt.* Suar. *de censur. disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 11. Egid. Coninch. *disp.* 14. *de censur. dub.* 15. *numero* 164. & probabile reputat

reputat Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. capite 5. numero 4.* censent omnia illa requisita esse, vt locus sit canonis priuilegio. Mouentur; quia ex Trident. *sess. 23. cap. 6. de reformat.* ea omnia requiruntur, vt clerici in minoribus constituti priuilegio fori gaudeant. Sed priuilegium Canonis inferius est fori priuilegio, quippe priuilegium Canonis iure tantùm positiuo est introductum: priuilegium verò fori ex iure diuino prouenit. Ergo clerico cui non competit priuilegium fori, nec Canonis priuilegium competere debet. Deinde Trident. *dicto cap. 6.* sub priuilegio fori Canonis priuilegium videtur comprehendisse; siquidem refert *c. vnicum de clericis coniungat. in 6.* vbi Pius II. expressè de priuilegio Canonis loquitur.

3. Nihilominus contrariam sententiam veriorem reputo cum Nauarr. *lib. 5. consil. tit de priuileg. cons. 24. edit. 1.* Molina *tract. 3. de iustit. disp. 54. numero 9.* Stephanus Dauila *2. p. c. 1. disp. 2. dub. 9. concl. 3.* Hieronym. Gonzalez *in reg. 8 cancell. gloss. 5. §. 5. num. 7.* & fauet Clarus *lib. 5. sententiar. §. fin. quaest. 36. num. 19.* Moueor, quia iure communi clerico in minoribus ordinibus constituto concessum erat priuilegium Canonis, tametsi alicuius Ecclesiae seruitio addictus non fuerit, neque in aliqua schola ex licentia Episcopi versaretur. At Trident. solùm restrinxit priuilegium fori, ergo priuilegium Canonis sub dispositione iuris communis relictum est, iuxta *leg. praecipimus. Cod. de appellationib.* sunt enim haec priuilegia omnino distincta. Atque ita declarauit sacra Cardinalium Congregatio, prout Gonzalez refert in haec verba: *Clerici qui in hoc decreto concilij priuilegio fori priuantur, priuilegio tamen Canonis non intelliguntur priuati.*

4. Neque fundamentum contrarium vrget. Nam esto priuilegium Canonis inferius sit priuilegio fori, est tamen magis necessarium personis Ecclesiasticis, & earum statui, cùm grauiùs offendantur ex vexatione personali, quàm ex forensi iudicio. Praeterquam quòd priuilegium fori cedit aliqualiter in diminutionem laycae potestatis: at priuilegium Canonis in nullius cedit praeiudicium. Ergo mirum non est plures conditiones pro priuilegio fori requiri, quàm pro priuilegio canonis. Trident. verò si benè perpendatur nobis contrarium non est; non enim dixit seruandam esse constitutionem Bonifac. VIII. *in cap. clerici, de clericis coniugatis in 6.* pro omnibus clericis, sed pro clericis coniugatis, hi enim nec priuilegio fori, nec canonis gaudent, nisi conditiones à Trident. praescriptas obseruent, vt statim dicam.

5. Quapropter à priuilegio canonis, & fori excluduntur clerici coniugati dum habitum, & tonsuram non deferunt, iuxta textum in *dicto capite unico de clericis coniugatis in 6.* & insuper seruitio alicuius Ecclesiae ex Episcopi deputatione non vacant. Sicuti ex communi docet Coninch. *disp. 14. dub. 15. numero 158.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 5. num. 4.* Bonac. *t. 1. disp. 2. de excommun. quaest. 4. p. 3. num. 1.*

6. Secundò excluduntur bigami bigamia vera, & interpretatiua in minoribus ordinibus constituti, quia ii omni priuilegio denudantur, ideóque gestatio tonsurae, & habitus clericalis illis interdicitur. *Capite vnico, de Bigamis in 6.* & notauit *ibi* Glossa verbo *bigamus.* Coninch. *numero 157.* Molina *tract. 3. disp. 54. numero 8.* Paul. Layman. *capite 5. numero 4.* Bonacina *dicto pun. 3. numero 6.* & *t. 3. ne censur. in part. disp. 2. quaest. 3. pun. 6. sect. 3. numero 3. & seqq.* Secùs verò dicendum est de bigamia similitudinaria, vt iidem Doctores aduertunt. Quod si clerici bigami sacris sunt initiati vel ex dispensatione, vel illegitimitate hoc priuilegio canonis gaudent, quia textus in *capite vnico de clericis coniugatis in 6.* & *capite vnico de Bigamia in 6.* expresse loquuntur ab bigamis in minoribus constitutis. Et tradit Glossa *dicto capite vn. de bigamis.* Siluest. verbo *bigamus, quaest. 8.* Molina *disp. 54. num. 8.* Layman. *suprà.*

7. Tertiò excluduntur ab hoc priuilegio canonis clerici qui deserto habitu clericali grauibus criminibus, vtpote tyrannidi, & seditioni, aliísque facinoribus se inuerecundè immiscent, ex textu *in capite, perpendimus. Capite cùm non ab homine, de sententia excommunicat.* Et notat Nauarr. *capite 27. numero 81.* Suar. *disp. 22. de censur. sect. 1. numero 14.* Coninch. *disp. 14. dub. 15. numero 157.* Quod à fortiori procedit, Si in crimen assassini inciderint, iuxta textum *in capite 1. de homicidio in 6.* Et tradit Siluest. verbo *assassini. quaest. 3. & 4.* Couarruu. *lib. 2. var. cap. 20. num. 10.* Iulius Clarus *§. finali, quaest. 36. num. 30.*

8. Quartò excluduntur Ioculatores, Goliardae, aut Bufones, si per annum huic ignominioso officio vacauerint. argum. *capite vnic. de vita, & honest. clericor. in 6.* Et tradit Suar. *dicta sect. 1. numero 14.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. capite 5. num. 5.* Molina *tract. 3. disp. 54. numero 6.*

9. Quintò excluduntur exercentes officium Carnificum, Macellariorum, Tabernariorum, modò coniugati sint, vel habitum clericalem dimiserint, atque ter moniti ab Episcopo non destiterint, vel si postquam destiterint idem officium reassumant. Quod si coniugati non sint, habitúmque clericalem retineant; priuilegio canonis & fori quoad personas non priuantur, sed solùm quoad eorum bona, ita vt eorum negocium non sit defendendum à iudice Ecclesiastico, sed saeculari, & instar saecularium soluere debent tributa. Sic habetur *Clement. de vita, & honest. cleric.* Et notauit Suar. *dicta. sect. 1. num 15.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. capite 5. numero 4.* Molin. *d. tract. 3. disp. 54. numero 7.*

10. Sextò excluduntur qui ter ab Episcopo moniti habitum clericalem depositum reassumere nolunt, vel ab officio vili non desistunt, vel saecularibus negociis se immiscent, iuxta textum *in cap. in audientia. Cap. contingit, de sententia excommunicat.* Neque sufficit vna monitio pro tribus, sed necessariò trina, specialis, & nominatim adhibenda est. Vti ex *Clem. 1.* verbo *tertia, de vita, & honest. clericor.* notat Suar. *dicta sect. 2. n. 14.* Mol. *disp. 34. num. 1.*

11. Sed an ii clerici criminosi, ioculatores, incorrigibiles si in sacris sint constituti priuilegium fori ipso iure amittant? Non est constans sententia. Nam Ioann. Monach. *in addit. Glossa, ad c. 1. de vita, & honest. clericor.* Ioann. Lupus *tit. de libert. Ecclesiast. 2. p. quaest. 5. num. 5. & 9.* & *quaest. 8. numero vnico.* Suar. *in lib. 4. de defens. fidei aduersus Regem Angliae, cap. 17. numero 24.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 5. num. 4.* negatiuam partem tuentur, eo quòd sentiant clericos in sacris constitutos priuilegio fori gaudere, quousque depraehendantur realiter, vel per sententiam iudicis eo priuilegio denudentur. Colligitúrque ex *cap. cum non ab homine*

homine de Iudiciis, vbi post incorrigibilitatem remittitur potestati sæculari clericus puniendus. Non igitur ipso iure ob incorrigibilitatem priuilegio fori priuatur, consentitque *cap. vt fama*, 35. *de sententia excommunicat.* vbi laycis conceditur potestas capiendi incorrigibiles non tanquam propriis iudicibus, sed tanquam Ecclesiæ ministris, cui illi clerici adhuc subiecti sunt. Contrarium videtur affirmasse Glossa *in cap.* 1. *de Apostatis*. Couarruu. *pract. quæst. cap.* 31. *num.* 2. Iulius Clarus, *d. quæst.* 36. *num.* 23. eo quòd trina monitio sententiæ degradationis, seu priuationis videatur æquiualere.

12. Ego verò dicendum existimo requiri necessariò authenticam declarationem incorrigibilitatis, & regulariter sententiam degradationis, seu priuationis. Vti latiùs probaui *tract.* 12. *de immunit. personar. Ecclesiast. pun.* 6.

13. Nomine Monachorum veniunt Religiosi vtriusque sexus tam veram professionem emittentes, quàm alij vocati Conuersi, quique veram professionem in aliquibus Religionibus non emittunt. Vt colligitur ex *cap. ex tenore. cap. de monialibus, de sententia excommunicat.* Et tradit Glossa *in cap. non dubium*, verbo *conuersos*. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 79. Iulius Clarus *lib.* 5. *sent.* § *finali. quæst.* 77. *num.* 5. Molina *tract.* 3. *disp.* 50. *num.* 4. Quinimo etiam nouitij, vtpote in via ad Religionem suscipiendam prædicto priuilegio gaudent, ex textu in *cap. religiosi de sententia excommunicat. in* 6. & tradunt Doctores relati. Neque ab hoc priuilegio excluditur Religiosus bigamus, siquidem nullo iure constat priuilegio Religiosis concesso priuari, sicuti constat priuari priuilegio clericali. Sic ex communi sententia tradit Silvest. verbo *bigamus*, *q.* 8. Saytus *lib.* 3. *cap.* 27. *n.* 32. Bonac. *t.* 1. *disp.* 2. *de excommunicat. quæst.* 4. *punct.* 3. *num.* 8. & *t.* 3. *de excommunicat. in part. disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 6. *sect.* 3. *num.* 8.

14. Deinde Fratres tertij Ordinis D. Francisci, & Dominici vitam in communitate gerentes, & habitum religionis gestantes hoc priuilegio canonis, imo fori gaudent, quia esto veri Religiosi non sint, Religionis tamen statum imitantur, ideóque priuilegium Religiosis concessum vtpote fauorabile ad ipsos extenditur. Sicuti ex communi notat Felin. *in c.* 2. *de foro competenti*. Nauarr. *c.* 27. *n.* 79. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 31. *num* 10. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 20. Molin. *tract.* 3. *de iustit. disp.* 50. *num.* 4. Carol. de Graffis *de effectu cleric. effectu* 1. *num.* 92. Bonacina *locis suprà citatis*. Secùs verò dicendum est de iis Fratribus qui in propriis domibus commorantur, etsi se suáque bona Religioni obtulerint, habitúmque illius gestauerint. Sicuti notauit Rodrig. *t.* 2. *regular. quæst.* 65. *art.* 5. Miranda *in manuali prælat. t.* 1. *quæst.* 29. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 4. *circa finem*, decisúmque est à Leone X. vt refert Rodrig. *suprà*. Idem ferè dicendum est de Eremitis, qui si sub aliqua regula, & obedientia vitam agerent edito paupertatis, vel obedientiæ voto, vel pacto inito hoc priuilegio proteguntur. Secùs verò si nullam ex his obligationem susceperint, tametsi ex commissione Episcopi alicui Ecclesiæ inseruiant, & habitum gestent singularem, quia non firmum, & stabilem modum viuendi habent, cùm pro libito possint ab eo recedere. Sic tradit Mol. *disp.* 50. *num.* 4. Rodrig. *quæst. regul. q.* 63. *art.* 4. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 22. Egid. *dub.* 15. *n.* 164. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *c.* 5. *n.* 4. *in fine*. Carol. de Graffis *effectu* 1. *num.* 104. Bonac. aliis relatis, *t.* 1. *disp.* 2. *de excommunicat. q.* 4. *pun.* 3. *in fine*. & *t.* 3. *de cens. in partic. disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 6. *sect.* 3. *in fine*.

15. De Commendatariis laycis Ordinis S. Ioannis, D. Iacobi Alcantaræ, Calatraux: Et idem est de Commendatariis Ordinis Christi in Lusitania, & S. Lazari in Sabaudia, S. Stephani in Florentia, & aliis similibus grauis controuersia est inter Doctores, num hoc priuilegio canonis fruantur? Et quidem de Equitibus S. Ioannis certissimum esse debet hoc priuilegio gaudere, quippè sunt veri religiosi absolutam castitatem, paupertatem, & obedientiam vouentes, ideóque in *cap. canonica de sententia excommunicat.* cauetur quod si se inuicem percusserint à Priore conuentus absoluantur, sicuti alij Religiosi. Atque ita tradit Nauarr. *lib.* 5. *consilior. de regularib cons.* 13. Molina *tract.* 3. *disp.* 50. *num.* 5. Azor. 1. *p. instit. moral. lib.* 13. *cap.* 4. *q.* 4. Carol. de Graffis *de effectib. clericor. effectu* 1. *num.* 109. Sanch. aliis relatis *lib.* 4. *sum. cap.* 16. *num.* 11.

16. De aliis verò Equitibus, & Commendatariis esto veri Religiosi non sint, neque in communitate viuant, affirmat Garcia *de beneficiis*, 1. *p. cap.* 4. *num.* 15. Bonac. *t.* 1. *disp.* 2. *de excom. q.* 4. *pun.* 3. *num.* 9. Et *t.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 3. *pun.* 6. *sect.* 3. *num.* 9. Priuilegio canonis, & fori gaudere, quia sunt verè personæ Ecclesiasticæ. Sed in his censeo consuetudini standum esse, & priuilegia spectanda. Molina *tract.* 3. *disp.* 50. *num.* 5. testatur per multos annos diligenter hanc rem examinasse, reperisséque nullo priuilegio canonis hos milites in Castella, & Lusitania gaudere.

§ II.

Quæ personæ, & ob quas actiones hac excommunicatione afficiantur.

1 *Comprehendit omnes fideles manus in clericum, vel monachum iniicientes.*

2 *Actio ob quam hac excommunicatio incurritur est violenta manuum iniectio, quæ grauis esse debet.*

3 *Non excusatur ab hac etiam excommunicatione, etiamsi clericus offensus consentiat.*

4 *Communis est sententia seipsum vulnerantem in hanc excommunicationem incurrere. Sed contrarium probabilitate non caret.*

5 *Extenditur hac excommunicatio ad mandantes, seu incitantes ad prædictam offensionem.*

6 *Debet subsequi percussio, vt mandans, vel consulens excommunicatione innodetur.*

7 *Vt hac excommunicatio vitetur à mandante, vel consulente, debet fieri reuocatio mandati, vel consilij ante patratum delictum nota mandatario.*

8 *Aliquibus placet reuocationem sufficientem arbitrio prudentis excusare ab excommunicatione. Alij oppositum affirmant.*

9 *Prior sententia sustinetur, & explicatur quando censeatur sufficienter mandatum, vel consilium reuocatum.*

10 *Displicet*

10 *Displicet differentia inter excommunicationem, & obligationem restituendi, quam* Paul. Layman. *astruere conatur.*

11 *Consentiens percussioni cùm posset impedire hac excommunicatione innodatur.*

12 *Non impediens percussionem etiamsi solùm contra charitatem peccet in hanc excommunicationem incurrit ex plurium sententia.*

13 *Verius est debere esse obligatum ex iustitia.*

14 *Ratam habens clerici percussionem in sui gratiam factam hac excommunicatione innodari.*

1. Constat omnes, & singulos fideles vtriusque sexus quauis authoritate fulgentes, hac excommunicatione innodari, si suadente diabolo manus violentas in Clericum, vel Monachum iniecerint. Nam textus vtitur verbo *si quis*, quod vniuersale est, & omnes comprehendit. Ex *leg. qui filiabus* §. 1. *ff. de legatis* 1. & *leg. si necessarias*, §. *si annua*, *ff. de pignorat. actione*. Neque ab hac excommunicatione excusantur, etiamsi pueri sint, in minoríque ætate constituti, modò rationis vsum perfectum habeant. Vti colligitur ex *capite* 1. *cap. mulieres, capite pueris de sententia excommunicat.* Et notauit Molina *tract.* 3. *disp.* 51. *num.* 2. Bonac. *t.* 1. *disp.* 2. *de excommunicat. q.* 4. *p.* 2. & *t.* 3. *disp.* 2. *q.* 3. *p.* 6. *sect.* 2. *num.* 2.

2. Actio autem ob quam hæc excommunicatio infligitur est violenta manuum iniectio in clericum, vel monachum, id est in personam illius, seu res illi adhærentes. Vnde si eum occidas, mutiles, percutias, vulnetes, pede, ense, fuste, imò veneno secretè propinato in hanc incidis excommunicationem, quia violentiam eius corpori infers. Item si eum quomodocunque violenter detineas, ne ex aliquo loco egrediatur, vel eum ita insequaris, vt ea insecutio causa fuerit se præcipitem dandi, aliúdve damnum sustinendi: sunt enim omnes hæ actiones violentæ. Secùs esset, si per metum verbis illatum occasio clerico esses grauis damni. Item si clericum conspuas, arundine percutias, puluerem in eum iactes, eius vestimenta illi adhærentia dilaceres: nam esto hæ actiones non grauitér lædant corpus, lædunt tamen honorem, ideóque hac excommunicatione puniuntur. Vti colligitur ex *cap. nuper de sententia excommunicat.* cui consentit *lex. apud Labeonem, ff. de iniuriis.* Et in his conueniunt Doctores, vt videre est apud Siluest. verbo *excommunicatio* 6. *à num.* 5. Caiet. *eodem cap.* 10. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 77. Molina, *tract.* 3. *disp.* 51. *num.* 1. Sayrum *cap.* 26. *à num.* 11. Auilam 2. *p. cap.* 5. *disp.* 3. *dub.* 12. Bonacinam *t.* 1. *disp.* 2. *de excommunicat. q.* 4. *pun.* 1. §. 1. *per totum.* & *t.* 3. *disp.* 2. *de censur. extra bullam, q.* 3. *pun.* 6. *sect.* 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 5.

Debet autem actio ita grauis esse, & statui clericali iniuriosa, vt seclusa excommunicatione arbitrio prudentis sufficiat ad peccatum mortale constituendum. Vt colligitur ex *cap. Nemo.* 11. *q.* 3. & ex illis verbis textus: *Suadente diabolo.* Et tradit ex communi sententia Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 27. Mol. *tract.* 3. *disp.* 51. *num.* 8. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *num.* 190. Auila *dub.* 13. Bonac. & Laym. *loc. alleg.*

3. Neque ab hac excommunicatione excusatur sic clericum offendens, esto offensus offensioni consentiat; quia si offensio est iniuriosa, & status clericalis dehonestatiua; eius consensus nullus est, ac proinde impedire nequit excommunicationem in honorem clericalis status constitutam. Vti ex communi notat Caiet. verbo *excommunicatio. cap.* 10. Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 16. *num.* 18. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 58. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *num.* 168. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 1. *q.* 7. *n.* 33. Bonac. *t.* 1. *de censur. disp.* 2. *q.* 4. *punct.* 1. *num.* 5. Mol. *tract.* 3. *disp.* 51. *num.* 3. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. & alij apud ipsos. Ipse autem offensus ex eo quòd huic iniuriosæ actioni consensum præstet, hanc excommunicationem non incurrit; quia non permittens offensionem, sed offendens opere, vel consilio, aut mandato excommunicatur. Vti ex communi notant Siluest. Nauarr. Molina, Suar. Bonac. Sayrus, *loc. alleg.* & colligitur manifestè ex *cap. contingit de sententia excommunicat.* vbi Pontifex decernit hunc consentientem esse excommunicandum, ibi. Si quis clericus post prohibitionem huiusmodi spontè se subiecerit, excommunicetur: Ergo ipso iure excommunicatus non est.

4. At si quis seipsum malitiosè occidat, aut vulneret, vel sui occisionem, aut vulnerationem iniuriosam consulat, aut præcipiat, communis sententia docet in hanc excommunicationem incurrere, quia de ipso verificatur violentas manus in clericum inijcere. Sic Panormit. *in dicto cap. contingit.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 78. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 26. *num.* 20. Molin. *disp.* 51. *num.* 4. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *part.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. Suar. *disp.* 22 *sect.* 1. *num.* 59. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *num.* 170. Bonac. *t.* 1. *disp.* 2. *de excommunicat. q.* 4. *punct.* 2. *in fine.* & *t.* 3. *de censur. in part. disp.* 2. *q.* 3. *punct.* 6. *sect.* 2. *in fine.* Tametsi contrarium non improbabiliter sustineri possit, teste Suar. & Bonac. *loc. allegatis.* Quippè Pontifex videtur locutus de tertia persona offendente, & ab offenso distincta. Vt colligitur ex illis verbis: *Si quis suadente diabolo, manus violentas in clericum iniecerit*, &c.

5. Porrò etsi ex supradicto textu *si quis suadente diabolo*, solùm comprehendantur physicè clericum, vel monachum offendentes: at ex aliis capitibus iuris hæc excommunicatio extenditur ad mandantes, seu precibus, & promissis incitantes ad prædictam offensionem. Vt habetur *cap. mulieres.* §. *illi, de sententia excommunicat.* Item ad consentientes, *cap. quanta*, 47. *de sententia excommunicat.* Item ad ratam habentes offensionem suo nomine factam, *Cap. cùm quis de sententia excommunicat.* Et licèt in nullo textu reperiatur expressum consulentes, auxiliúmve præbentes hac excommunicatione innodari, nihilominus Doctores communiter sub consentientibus eos comprehendunt. Satis enim consentit operi, qui illud consulit, eiúsque executioni auxilium præbet. Quinimò esto in *dicto cap. quanta*, solùm sermo sit de consentientibus iis qui manus violentas in Rectores Ecclesiæ iniiciunt: at communis sententia extendit ad consentientes percussioni cuiusvis clerici, vel monachi. Vt videre est in Nauarro *cap.* 27. *n.* 78. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *num.* 172. Sayro *cap.* 26. *à n.* 22. Molina *tract.* 3. *disp.* 52. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *à num.* 5. Bonac. *de censur. in part. disp.* 2. *q.* 3. *p.* 6. *sect.* 1. §. 2. *initio.*

6. Igitur mandans, consulens, & fauens clerici percussioni hac excommunicatione innodatur, dummodò percussio subsequatur, subsecutáque fuerit ex vi mandati, consilij, vel fauoris, quia hæ actiones tanquam accessoriæ prohibentur. Vnde cessante actione principali, scilicet percussione accessoriæ non puniantur.

niuntur. Ex alia parte cùm solùm puniantur, quia actionem principalem causant, necessariò requisitum est, vt ex vi illarum actio principalis subsequatur. Sicuti docet Molina *tract.* 3. *disp.* 52. *num.* 2. 8. & 9. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 51. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *num.* 175. Bonacina *suprà, num.* 2. Layman. *à num.* 6. Et colligitur ex *dicto cap. mulieres, de sententia excommunicat.* ibi: quia is committit verè cuius authoritate, vel mandato delictum committi probatur. Requiritur ergo mandatum, & idem est de consilio, & fauore causam esse delicti. Et quidem nisi de contrario constet id semper præsumendum est, vt benè notauit Coninch. *suprà.*

7. Quod si posito mandato, vel consilio pœnitẽtia ductus reuoces ante patratum delictum; quamuis Glossa *in cap. cum quis de sententia excommunicat. in 6.* affirmet reuocationem etiam mandatario, vel consiliario ignotam sufficientem esse ad hanc excommunicationem vitandam, præcipuè cùm impossibile est ad notitiam mandatarij, vel consiliatij reuocationem venire; eo quòd non videatur credendum te affici excommunicatione, cùm nullius peccati reus es, sed in gratia existis. Attamen omnino dicendum est necessarium esse reuocationem notam fieri mandatario, vel consiliario. Vti ex communi omnium sententia docet Innocent. *cap. ad audientiam de Homicidio.* Molina *tract.* 3. *disp.* 52. *num.* 3. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *num.* 176. & 183. Stephanus Dauila 2 *p. cap.* 5. *disp.* 3. *dub.* 7. *concl.* 2. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 7. Lessius *lib.* 2. *c.* 13. *dub.* 3. *num.* 17. Suar. *disp.* 44. *de irregular. sect.* 3. *num.* 3. Bonac. *de censur. in partic. disp.* 2. *q.* 3. *p.* 6. *sect.* 1. §. 1. *num.* 4. Quippè dum reuocatio mandati, vel consilij nota non est mandatario, vel consiliario, præsumendi necessariò sunt ex vi mandati, vel consilij moueri. At excommunicatio lata est in eos, quorum mandato, vel consilio clericus offenditur: ergo. Neque obest quòd eo tempore quo excommunicationem contrahis in gratia existas; quia ad contrahendam excommunicationem, sicut & irregularitatem non est opus delictum formaliter committi tempore contractionis; sufficit si antea commissum sit. Vti contingit in eo qui propinato veneno, vel sagitta emissa clericum occidit, cuius delicti ante mortem clerici pœnituit, qui non obinde ab excommunicatione, & irregularitate excusatur, quia his pœnis contrahendis sufficientem causam præstitit, hæque pœnæ simul cum gratia Dei compari possunt.

8. Quinimo neque ad vitandam hanc excommunicationem satis est reuocationem mandati, vel consilij notam fieri mandatario, vel consiliario: sed opus est, vt reuocatio efficax sit, & mandati, seu consilij positi motionem tollat, aliàs delictum ex vi mandati, vel consilij patratum censebitur. Vti docet Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *num.* 183. Molina *tract.* 3. *disp.* 52. *num.* 3. Difficultas verò est, si mandatum, vel consilium reuoces sufficienter arbitrio prudentis, attamen mandatarius, vel consiliarius illo permouetur ad facinus perpetrandum, vel quia credit reuocationem fieri non seriò, & ex animo, sed fictè, & ob vitandam pœnam; vel quia rationes pro reuocatione allatæ non destruunt præcedentes, an inquam tunc in excommunicationem incidas? Negant graues Doctores te incidere. Siluest. verbo *homicidium.* 1. *num.* 11. & §. 3. *num.* 12. Petr. Nauarra, *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 27. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 1. *cap.* 5. *num.* 7. *vers. resolutio.* Stephan. Dauila 2. *p. de censur. c.* 5. *disp.* 3. *dub.* 7. *concl.* 3. Mouentur, quia facta reuocatione mandati, vel consilij de se efficaci non est censendus mandatarius, vel consiliarius eo moueri, sed ob suam malitiam, cùm reuocationi stare possit, & debeat. Alij videlicet Nauarr. *cap.* 27. *num.* 35. Anton. Gomez *lib.* 3. *resolut. cap.* 3. *n.* 40. & 44. Molin. *tract.* 3. *disp.* 52. *num.* 2. & 3. Coninch. *disp.* 24. *dub.* 15. *n.* 183. Lessius *cap.* 13. *dub.* 3. *num.* 18. contrarium opinantur asserentes, si mandatarius, vel consiliarius dissuaderi non potuit quin ex mandato, vel consilio moueatur ad facinus patrandum mandantem, vel consulentem in excommunicationem incidere, quia facinoris causa fuit medio suo mandato, vel consilio, quod de facto remouere non potuit. Sicuti in excommunicationem incidit qui propinato veneno clericum occidit, tametsi diligentiam adhibuerit ad damnum impediendum.

9. Ego verò dicendum existimo: reuocans mandatum, vel consilium sufficienter arbitrio prudentis non est censendus in excommunicationem, imò neque in irregularitatem, aut obligationem restituendi incidere; quia eo casu non debet præsumi mandatum, vel consilium causam esse delicti. Vti ex omniũ sententia tradit Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *num.* 184. Paul. Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 2. *c.* 5. *à num.* 7. Quod si roges quando censearis mandatum, vel consilium sufficienter reuocasse: Respondeo, mandatum censendum est sufficienter reuocatum, si verbo, epistola, vel internuntio seriò reuocationem mandatatio significes. Quinimo, si amicitiam ineas cum eo cui tuo mandato damnum parabas; quia eo ipso non potest mandatarius in executionem tuæ voluntatis, & in tui gratiam delictũ operari. Vt benè aduertit Molina *dicta disp.* 52. *num.* 2. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *concl.* 4. *num.* 184. At consilium non ita facilè reuocatur, cùm non sola authoritate consulentis nitatur, sed rationibus ab eo propositis. Quare consulens tenetur rationes contrarium persuadentes consiliario proponere, quæ si prudentis arbitrio iudicentur sufficientes ad consilium iniquum remouendum non est censendus suo consilio causa delicti, neque in excommunicationem, vllámve pœnam, & obligationem cõsulentibus impositam incidere. Vt benè Coninch. *suprà concl.* 4. & 5. Verùm si adhuc tibi constet mandatarium, vel consiliarium tuo mandato, vel consilio moueri, vel quia non credit ex animo te reuocare, vel rationes reuocationis non sunt æquè efficaces ad contrarium persuadendum, etsi probabilis sit sententia, quæ te ab omni censura, pœna, & obligatione excusat; at probabiliorem reputo sententiam quæ te condemnat: tum quia communior. Tum quia de facto tuum mandatum, vel consilium causa fuit delicti. Nam esto malitiæ mandatarij, vel consiliarij adscribi debeat quòd reuocationi nolit adhærere, attamen dum de facto reuocationi non assentitur, mandatum, seu consilium firmum persistit, causáque est delicti. Ergo excommunicatio imposita iis qui suo consilio, vel mandato in percussionem clerici concurrunt, hos comprehendit.

10. Neque probanda mihi est differentia, quam astruere conatur Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 7. specialiter vers. *deinde*, inter excommunicationem, irregularitatem, & obligationem damni illati restituendi: asserit namque consulentem, seu mandantem obligatum esse ad damni illati reparationem in defectum principalis, quantumvis consilium, seu mandatum reuocauerit, si ei constet homicidium ex mandato, seu consilio motum esse: non tamen incurrere excommunicationem consulenti, seu mandanti impositam, imo neque irregularitatem, quæ propter culpam iure canonico decernitur. Quia obligatio restituendi naturaliter oritur ex damno iniustè illato: excommunicatio verò, & irregularitas

gularitas non naturaliter ex damno illato, sed ex iuris canonici dispositione contrahuntur. At verisimile non est ius canonicum velle excommunicatione, & irregularitate pœnali afficere eum qui consilium, & mandatum iniquè datum sufficienter reuocauit. Non inquam probanda mihi hæc differentia venit, quia nullo firmo fundamento nititur: sicut enim obligatio restituendi ex damno iniustè illato naturaliter oritur, sic excommunicatio, & irregularitas iure positiuo disponente ex eodem iniurioso damno ortum habet: at sicut reuocatio consilij, & mandati de facto inefficax non impedit obligationem restituendi, quia non impedit damnum ex vi illius iniustè illatum esse: sic impedire non potest excommunicationem, & irregularitatem, quæ ex iure positiuo ob damnum iniustè illatum ex vi consilij, vel mandati imponitur. Quapropter Doctores communiter eodem modo ratiocinantur de pœna excommunicationis, ac de pœna irregularitatis, & obligatione restituendi. Vt videre est apud Lessium *lib.2. cap.13. dub.3. num.17.* Coninch. *disp. 14. dub.15. num.176.*

11. Porrò non solùm mandans, consulens, & fauens clerici percussioni, sed qui eius percussioni consentit potens eam impedire hac excommunicatione innodatur. Vti expresse deciditur *cap. quantæ de sententia excommunicat.* quia vt inquit textus, eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cùm possint, manifesto facinori desinunt obuiare. Notandáque est dictio *possint*, quæ necessariò requirit, vt absque graui incommodo possit facinus impediri.

12. Quæstio verò inter Doctores est; an ad prædictam excommunicationem incurrendam satis sit non impedire percussionem, cùm possis, an insuper debeas esse ex iustitia obligatus? Caietan. verbo *excommunicatio cap.10.* Medina *Codice de restitut. quæst.7.* Sayrus *lib.3. capite 26. num.24.* Filiucius *tract.15. cap.1. num.31.* Suar. *disp.22. sect.1. num. 56.* censent te hac excommunicatione ligari, tametsi solùm ex charitate obligatus sis impedire percussionem; quia textus *in cap. quantæ*, absolutè, & sine restrictione loquitur de iis omnibus, qui manifesto facinori desinunt obuiare cùm possint. Addit tamen Abbas, & Hostiens. *in suprad. cap.* Siluest. verbo *excommunicatio 6. num.5.* Tolet. *lib.1. cap.34. num. 15.* Caiet. *dicto cap.10.* adesse debere dolum, & malitiam, nam si ob verecundiam, & vanum timorem non te alienis litibus immiscendi impedire percussionem omittas, hanc effugis excommunicationem.

13. Sed rectiùs obligationem iustitiæ ad incurrendam hanc excommunicationem requisierunt Nauarr. *cap.27. num.78.* Henrriq. *lib.14. cap. 12. n. 7. litt.* H. Auila *2.p. de censur. cap.3. disp.3. dub.8.* Coninch. *disp.14. dub.15. num.174.* Molina *disp.52. num.6.* Bonac. *t.1. disp.2. de censur. q.4. pun.1. §.2. num.8. & t.3. disp.2. q.3. pun.6. sect.1. §.2. num.7.* Paul. Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.2. cap.5. num. 6.* Ducor quia ille consensus in percussionem clerici censendus est hac excommunicatione puniri, qui secundùm moralem æstimationem fauor, & auxilium esse reputatur, vt constat ex illis verbis: *Eos delinquentibus fauere interpretamur*: Et præterea qui statui clericali iniuriosus est. At qui solùm ex charitate, & non ex officio tenetur impedire percussionem, moraliter non censetur percussioni fauere, neque iniuriosam actionem statui clericali præstare, quia omittens ex charitate solùm negatiuè se habet, non positiuè etiam moraliter, ideóque damna ex facinore sequuta ei non imputantur. Quod adeò verum est, vt esto ex odio, & prauo affectu omittas impedire, adhuc non ligaris excommunicatione, quia non ob prauum affectum, sed ob actionem iniuriosam hæc excommunicatio lata est, vt rectè aduertit Bonacina *suprà*. Neque prauus affectus constituit omissionem iniuriosam, si ex se iniuriosa non est. Illi autem censentur ex iustitia obligati percussionem impedire, quibus percutientes subduntur. Vti Sayrus, Filiucius, Auila, Bonac. *locis allegatis* tradunt. Quinimo ille qui videt, seu probabiliter timet nomine ipsius percussionem patrandam esse, ex iustitiæ onere obligatus esse videtur ad prædictum damnum impediendum; vt docuit Nauarr. *cap.27. num.231.* Molina *tract.2. disp.729. num. 6. & tract.3. disp.52. num.6.*

14. Præterea ratam habens signo aliquo externo clerici percussionem, si suo nomine, seu in sui gratiam facta est, hac excommunicatione innodatur, ac si ad illam perpetrandam mandatum dedisset, quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato cōparatur: vti expresse habetur *c. cum quis, de sentētia excōmunicat. in 6.* Debet autem percussio fieri tempore quo posset illam mandare, nam si eo tempore rationis vsu careres vel ob infantiam, vel ob amentiam, tametsi in tui gratiam illa percussio facta sit, eámque ratam habeas in hanc excommunicationem non incidis, quia ea non est propria ratihabitio quæ retrotrahatur, & mandato comparetur, cùm mandatum esse non possit tempore patrati delicti. Sicuti hæc docent Nauarr. *cap.27. num.78.* Sayrus *cap.26. num.25.* Suar. *disp.22. sect.1. num.55.* Molina *disp.52. num.4.* Bonac. *t.1. disp.2. de excommunicat. q.4. pun.1. §.2. num.10. & t.3. de censur. in partic. q.3. p.6. sect.1. in fine.* Neque inde inferas, si delictum patratum est tempore somni, aut ebrietatis non posse illud ratum habere, potes vtique; quia somnus, & ebrietas non tollunt vsum rationis permanenter, ideóque moraliter censendus es eo tempore potuisse delictum imperare, qui poteras facilè à somno excitari, & ebrietatem depellere, vt notarunt Molina, & Bonac. *suprà.*

§. III.

De causis excusantibus ab hac excommunicatione incurrenda.

1 *Duplex causa ab hac excommunicatione excusat.*
2 *Causa excusans à peccato mortali sacrilegij aduersus censuram ab hac censura excusat.*
3 *Ex defectu deliberationis, & ex causa ludi plures ab hac excommunicatione excusantur.*
4 *Item ignorantes probabiliter clericum esse quem percutiunt.*
5 *Item qui in defensionem sui, vel alterius vulnerant, seu percutiunt.*
6 *Item titulo correctionis.*
7 *Plures censent posse patremfamiliās etiam in sacris constitutos, moderatè puniri.*
8 *Verius est id patri non esse concessum.*
9 *Satisfit fundamento opposito.*
10 *Hac correctio Prælatis permittitur per seipsos.*

11 *Spectatā*

11 *Spectata consuetudine per alios etiam laycos fieri correctio potest.*

12 *Etiam magistris licitum est clericos discipulos per laycos corrigere ex probabili sententia.*

13 *Percutiens clericum cum uxore, sorore, aut filia inuentum excusatur ab hac censura.*

14 *Debet esse hac percussio incontinenti.*

15 *Delinquentem ex industria spectantem si percutias non est improbabile te ab excommunicatione excusari.*

1. DVplicem causam in genere statuere possumus ab hac censura excusantem; alteram prouenientem ex iure quasi naturali, alteram ex priuilegio. Quæ ex iure quasi naturali prouenit excusat à peccato mortali sacrilegij aduersus censuram. Quæ ex priuilegio, cum mortali peccato compatitur.

2. Et quidem causam excusantem à peccato mortali sacrilegij aduersus censuram excusare à censura incurrenda æquissimum est, quia pœna excommunicationis vtpote grauissima, imponi non debet nisi ob peccatum graue, vti omnes Doctores docent. Quapropter quoties ex circunstantia personæ percussæ, vel ex modo percussionis percussio non censetur grauiter iniuriosa clericali statui locus huic censuræ non est. Ob circunstantiam personæ excusat Sotus *in 4. dist. 22. q. 1. art. 2. casu 2. §. cùm verò*, pueros clericos rixantes, & se inuicem percutientes pugno etiam in templo, ita vt sanguis è naribus eliciatur; quia plerunque hæc iniuria inter ipsos leuis censetur, tametsi aliquando grauis esse soleat. Argum. *cap. vlt. de sententia excommunicat.* Quod ex circunstantiis colligendum est, vt benè aduertit Coninch. *disp. 14. dub. 15. num.* 190. Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 5. num.* 8. vers. *altera.* Molin. *tract. 3. disp. 51. in fine.* Ad idem caput reduci potest percussio clerici priuilegio canonis priuati; quia esto illa percussio grauis sit, & peccatum mortale iniustitiæ constituat, non tamen constituit peccatum mortale sacrilegij, ratione cuius hæc excommunicatio iniungitur. Vti ex omnium sententia tradit Sayr. *lib. 3. thesauri, cap. 27. ferè per totum.* Molin. *disp. 54.* Nauarr. *cap. 27. num.* 80. Bonac. *de censur. in part. disp. 2. q. 3. p. 6. sect. 4. à n. 9.*

3. Ex modo percussionis excusantur ab hac censura primò qui ex subita passione animo non plenè aduertente, vel à fortiori causa ioci, & ludi clericum percutit, nam esto percussio aliàs grauis esset, modus quo contingit grauitatem diminuit, ne culpam mortalem attingat, néve censuram contrahat. Argum. *cap. 1. de sentent. excommunicat.* & docet Suar. *disp. 22. sect. 1. num.* 50. Molin. *tract. 3. disp. 51. num. 7. & 8.* Coninch. *disp. 14. dub. 15. num.* 190. Bonac. *disp. 2. de censur. in part. quæst. 3. pun. 6. sect. 4. num.* 3. Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 5. num. 8.* & alij.

4. Secundò excusantur ignorantes probabiliter clericum esse quem percutiunt, quia hæc excommunicatio non propter percussionem iniustam, sed propter percussionem sacrilegam statui clericali iniuriosam statuitur: at stante ignorantia probabili clericatus, cessat iniuria, vt manifestè colligitur ex *cap. si verò, el 2. de sententia excommunicat.* vbi excusatur ab excommunicatione percussor clerici comam nutrientis; quia probabiliter existimare poterat percussor clericum non esse. Vt multis relatis docet Sanch. *lib. 9. de matr. disp. 32. num.* 41. Quod adeò verum est, vt esto sic clericum ignoranter percutientes darent operam rei illicitæ, nullatenus in hanc censuram incurrerent, quia comparatione status clericalis immunes à culpa sunt: vt benè tradit Nauarr. *cap. 27. num.* 80. Couarruu. *cap. alma mater, 1. p. §. 10. num. 16.* Molina *dist. 53. num.* 1. Quinimo esto animum haberent percutiendi clericum; si tamen probabiliter ignorabant clericum esse, quem percutiunt ab hac excommunicatione liberantur (quidquid in contrarium dicat Couarruu. *dicto §. 10. num. 15.*) quia non ob prauum affectum hæc iniungitur excommunicatio, sed ob externam sacrilegam manuum iniectionem. Vti notauit Molin. *dicta disp. 53. num. 2. & 3.* Suar. *disp. 22. sect. 1. num. 54.* Coninch. *dub. 15. n.* 197. Quod si Ioannem clericum credas te percutere, at percutis Paulum clericum excommunicatione innodaris; quia hæc non imponitur ob percussionem huius, vel illius, sed ob clerici voluntariam percussionem. At eo casu clericum percutis voluntariè, cùm percussus habitum, & tonsuram clericalem gestet, & verè clericus sit; tametsi nō sit is clericus, quem tu percutere intēdebas. Secùs esset, si Paulus percussus nullatenus se clericum repræsentaret; eo quòd in habitu laycali incedebat, quo Ioannes clericus vtebatur, quia ea actio exterior non est voluntariè sacrilega, & clericali statui iniuriosa: quippè inuincibiliter ignoras clericum esse quem percutis, casu quo Ioannes non sit, quem percutere intendebas. Vt rectè tradit Molina *disp. 53. à n. 2.* Paul. Layman. *lib. 1 sum. tract. 5. par. 2. cap. 5. num.* 8. Coninch. *disp. 14. dub. 15. in fine* Suar. *disp. 22. sect. 1. num.* 54.

5. Tertiò liberi sunt ab hac excommunicatione qui in defensionem sui, vel alieni corporis, honoris, famæ, & bonorum fortunæ clericum aggressorem detinent, vel percutiunt, quia hæc non est vis, & violentia, sed defensio. Vti deciditur *cap. si verò. Cap. ex tenore de sentent. excommunicat.* Et Clement. *vnic. de Homicidio.* Quippè defensio non solùm propria, sed cuiusuis innocentis licita est. Argum. *cap. non inferenda*, & aliis 24. *q.* 3. & *cap. dilecto, de sentent. excommunicat. in 6.* Et tradunt Innocent. Abbas, & alij *in c. si verò.* Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 8. & seqq.* Coninch. *dub. 15. num.* 193. Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 3. pun. 6. sect. 4. num.* 1. Hinc colliges primò posse mulierem percutere clericum tentantem suam pudicitiam facto, vel verbis, si alia via auertere à se non potest; quia est legitima, & iusta honoris defensio. Vt benè docet Molina *tract. 3. disp. 55. n. 4.* Nauarr. *cap. 27. num.* 105. Suar. *disp. 22. sect. 1. n.* 33. Auila *2. p. de censur. cap. 5. disp. 3. dub.* 13. Coninch. *disp. 14. dub. 15. num.* 194. Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 5. num.* 8. Bonac. *de censur. in partic. disp. 2. q. 3. pun. 6. sect. 4. num.* 1. Secundò: violenter expellens è domo clericum iniustè illam occupantem, quando alia via non potest suum ius recuperare in hanc excommunicationem non incidit; quia illa expulsio non est violentia, sed potiùs violentiæ remotio: vt notauit Siluest. verbo *excommunicatio 6. num.* 6. Sayrus *lib. 3. cap. 27. n.* 19. Molina *disp. 55. num.* 3. Filiucius *tract. 15. cap. 1. num.* 20. Bonac. *t. 3. disp. 2. q. 3. p. 6. sect. 4. num.* 1. Tertiò ob eandem rationem non eris excommunicatus, eo quòd violenter expellas clericum tibi honorificam sedem vsurpantem; si alia via iniuriam remouere nequis: vti colligitur ex Nauarr. à contrario sensu, *lib. 5. consil. tit. de sentent. excommunicat. cons.* 40. Quartò immunis ab excommunicatione eris, si clericum

clericum bona tua furantem insequaris, & ab eo violenter extrahas: quando alia via recuperare non potes; quia non infers iniuriam, sed potiùs iniuriam depellis. Secùs esset si iam res furatas domi haberet depositas, easque pacificè possideret; quia eo casu non propria authoritate, sed authoritate iudicis si id facilè præstari potest, recuperandæ sunt. Sicuti aduertit Nauarr. *cap. 27. n. 76.* Molin. *tract. 3. disp. 55. num. 3.* Bonac. *disp. 2. de censur. in part. q. 3. p. 6. sect. 4. num. 1.* Notanter dixi, *si alia via commoda* nequis rem tibi ablatam recuperare; quia percussio, & violentia in clericum non alia ratione licet, nisi quatenus est necessaria ad proprij, & alieni iuris defensionem. Quintò fugientem clericum debitorem, aut de fuga suspectum detinere poteris, vt Superiori præsentes, debitúmque recuperes, quia illa detentio est proprij iuris defensio, & damni inferendi remotio. Idem est si in fragranti delicto, vel in illius probabili suspicione iudex sæcularis clericum inueniat potest eum in vinculis detinere, vt quamprimùm possit iudici Ecclesiastico remittat. Quinimo offensus à clerico in euentu quo is clericus ob offensam mittendus esset in carcerem, & puniendus, potest absque timore excommunicationis eum vinculis alligare, vt suo iudici intra 24. horas præsentet, si id necessarium est ad satisfactionem sumendam, testes examinandos, aliáque ad probationem delicti requisita. Sicuti hæc omnia ex communi tradunt Panorm. *cap. cùm non ab homine, de Iudiciis, num. 10.* Siluest. verbo *excommunicatio, 5. casu 1. §. 12.* Nauarr. *cap. 27. num. 81. & seqq.* Suar. *disp. 22. sect. 1. num. 37.* Molina *disp. 56. num. 2.* Iulius Clarus *lib. 5. sentent. § fin. q. 28. num. 6.* Auila *2. p. de censur. cap. 5. disp. 3. dub. 13. casu 12.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. part. 2. cap. 5. num. 8. vers. tertia.*

6. Quartò titulo correctionis licitum est Prælato Ecclesiastico, & Magistro discipulum clericum etiam in sacris constitutum vinculis alligare, & castigatione moderata punire, provt ratio culpæ, & qualitas personæ exigit, & consuetudine receptum est. Vti colligitur ex *cap. 1. cap. ex tenore, cap. cum voluntate de sententia excommun.* Et notat Nauarr. *c. 27. num. 81.* Suar. *disp. 22. sect. 1. num. 48.* Coninch. *disp. 14. dub. 15. num. 190. & seqq.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 5. num. 8. vers. quarta.* Molina *tract. disp. 56. num. 4.* Bonac. *disp. 2. de censur. in part. q. 3. punct. 6. sect. 4. num. 4.* Sub magistro venit intelligendus pædagogus, & quicunque alius qui ad honestum aliquid docendum, vel in officio clericos continendos assumitur, vt rectè aduertit Molina *disp. 56. num. 3.* Item is cui ex officio incumbit pueros turbantes diuinum officium ab Ecclesia expellere. Quinimo senioribus clericis concessum est leuiter in minoribus ordinibus constitutos punire, si diuinum officium turbent. Vti constat ex *cap. cum voluntate. §. vlt. de sentent. excommunic.* & *cap. veniens, eodem tit.*

7. De patre, aliisque propinquis & consanguineis est grauis dubitatio, an filios, & consanguineos Ecclesiasticos sibi subditos possint punire? Et quidem si sint in minoribus ordinibus constituti, omnes conueniunt moderatè punire posse: quia sic expressè habetur *in cap. cum voluntate de sententia excommunicat.* At si sacris sint initiati; variant Doctores. Affirmatiuam partem tuetur S. Antonin. *3. p. tit. 24. cap. 1. §. 2. casu 11.* Siluest. verbo *excommunicatio. 6. casu 8.* Nauarr. *cap. 27 num. 82.* Auila *2. p. de censur. cap. 5. disp. 3. dub. 13. casu 1.* Suar. *disp. 22. sect. 1. n. 49.* Filiucius *tract. 15. cap. 1. q. 1. & q. 6.* Coninch. *disp. 14. dub. 15. num. 191.* Bañes. *2. 2. q. 65. art. 2.* Valen. *ibi q. 9. p. vnico.* Bonac. aliis relatis *t. 3. disp. 2. de excommunicationib. extra bullam, q. 3. punct. 6. sect. 4. n. 4.* Mouentur, quia sacer ordo non eximit filium à patria potestate, vt compertum est, sed æquè patri subditum relinquit, ac antea erat; at antea poterat pater filium moderatè corrigere, provt qualitas culpæ, & circunstantia personæ exigit, ergo etiam poterit sacris initiatum. Deinde patrifamiliâs permissum est iure naturali corrigere delinquentes ex sua familia, ergo ob correctionem iure naturali concessam excommunicatio imponi non debet. Præterea magistro conceditur dicipulum etiam in sacris moderatè punire, vt ex communi sententia ex *cap. ex tenore cap. cum voluntate. §. fin. de sententia excommunicat.* probatum *num. præcedenti* est. At pater maiorem in filium habet potestatem. Ergo quod magistro conceditur, patri denegari non debet.

8. Cæterùm verius reputo patri non esse concessum gratia correctionis punire filium in sacris constitutum, quæ fuit sententia Glossæ *in dicto cap. cum voluntate*, verbo *inferiorum graduum.* Felini, Hostiens. Panormit. Antonij de Buttrio, & Zebarellæ *ibi.* Angeli, verbo *excommunic. 5. casu 1. §. 10.* Molinæ *tract. 2. de iustit. disp. 228. vers. Hic tamen effectus.* & *tract. 3. disp. 56. num. 6.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 5 num. 9.* & sub dubio, Soti, *lib. 5. de iustit. q. 1. art. 2.* Ducor, quia in *canone, si quis suadente* omnibus generaliter prohibitum est violentas manus in clericum iniicere: at nullibi concessum est patri correctionis gratia in filium in sacris constitutum manus iniicere violentas: quin potiùs colligitur, id expressè esse prohibitum ex *dicto cap. cum voluntate* per argument. à contrario sensu; siquidem ibi conceditur patrifamiliâs punire correctionis gratia adolescentes in minoribus gradibus constitutos. Ergo tacitè denegatur potestas puniendi, cùm sunt maioribus insigniti. Deinde potestas concessa patrifamiliâs conceditur propinquis comparatione propinquorum qui sunt in minoribus gradibus constituti, vt constat ex *dicto cap. cum voluntate.* At propinquis non permittitur constitutos in sacris percutere, ergo nec parenti est permittendum. Præterea ex eo quòd sacerdotibus senioribus, aliisque ex officio deputatis concedatur adolescentes pueros in minoribus constitutos turbantes diuinum officium correctionis gratia percutere, infert communis sententia teste Molina *disp. 56. num. 6.* nullatenus permissum esse punire, si fuerint in sacris constituti, sed eadem restrictio, & limitatio pro patrefamiliâs facta est, ergo asserendum est patrifamiliâs non esse permissum filios in sacris punire. Denique ob reuerentiam sacri ordinis non est permissum prælatis Episcopo inferioribus per alium clericum corrigere, & casu quo aliquando id necessarium fuerit cauetur, vt fiat per clericum, & non per laycum, quia indecens est laycum manus violentas in clericum iniicere, tametsi correctionis gratia fiat. At regulariter paterfamiliâs laycus est, ergo credendum est correctionem filiorum saltem qui sunt in sacris constituti, prohibitam esse.

9. Neque obstat fundamenta contrariæ sententiæ. Ad primum admitto filios ob ordinem sacrum à patria potestate absolutè non eximi, eximi tamen quoad effectum correctiuæ percussionis. Ad secundum, concedo iure naturali filios subdi parentibus corrigique ab eis posse; nego tamen posse corrigi qualibet correctione, sed correctione accommodata filiorum qualitati. Cùm autem qualitati filiorum qui sunt in sacris accomodata non sit violenta correctio, ob ordinum sacrorum reuerentiam, asserendum est eam correctionem parentibus non permitti. Ad tertium, admitto magistro permitti discipulum

siue

siue in minoribus, siue in sacris constitutum moderatè punire, non tamen parenti filios, quia magister plerunque est clericus etsi aliquando laycus sit: at è contrà paterfamiliàs plerunque est laycus, tametsi aliquando Ecclesiasticus sit, lex verò spectauit ea quæ frequentiùs contingunt. Quinimò satis probabile est, vt tradit Felinus *in dicto cap. cùm voluntate.* & Molina *dicta disp.* 56. *num.* 7 magistrum in gradu Ecclesiastico inferiori constitutum non posse punire discipulum constitutum in altiori, quia indecens est, vt inferior in gradu Ecclesiastico, superiorem puniat.

10. Porrò prædictis Prælatis non est concessum, vt Ecclesiasticos possint per alios corrigere, sed necessariò per seipsos correctionem præstare debent, nisi aliqua necessitas vrgeat, & tunc non per laycum, sed per clericum correctio adhibenda est, vt habetur expresse *cap. vniuersitatis, de sententia excommunicat.* aliàs incident in excommunicationem Canonis *Si quis suadente diabolo.* Episcopo autem ob eius altam dignitatem punitio per propriam personam interdicitur. *cap. non liceat.* 86. *dist.* ideóque alteri clerico, aut Religioso, & non layco eius executionem committere debet.

11. Verùm etsi hoc ita sit de rigore iuris, consuetudine tamen introductum est, vt prælati Ecclesiasticos mediis laycis capiant, & in vincula coniiciant, & publica flagellorum punitione afficiant, etsi opus fuerit, torqueant, ac in triremibus puniant. Id enim bono communi necessarium est, ne delicta Ecclesiasticorum maneant impunita, quod sæpè contingeret, cùm rarò inueniretur Ecclesiasticus qui has actiones præstare vellet. Præterquam quòd non decet personam Ecclesiasticam huius generis punitionis executio. Sicuti adnotarunt Nauarr. *comment.* 3. *de regularib. circa finem.* & *lib.* 5. *consilior. tit. de sententia excommunicat. cons.* 42. aliàs 28. Iulius Clarus *lib.* 5. *de sentent.* §. *fin. quæst.* 77. *n.* 3. Molina *disp.* 51. *num.* 5. & *disp.* 56. *num.* 8. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 44. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *n.* 191. Auila 2. *p. de censur. cap.* 5. *disp.* 3. *dub.* 12. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 1. *q.* 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 9. vers. *porrò.* Bonac. *t.* 3. *de censur. in partic. disp.* 2. *q.* 3. *p.* 6. *sect.* 4. *num.* 5. Et fauet *cap. vt fama, de sententia excommunicat.* & *cap. si clericos, eodem tit. in* 6. Prælatis verò religiosis priuilegio Alexand. VI. relato in *Compendio priuileg. Minor.* verbo *absolutio ordinaria,* §. 20. & priuilegio Leonis X. *ibidem* commemorato §. 27. concessum est, vt disciplinæ causa Religiosos clericos sibi subditos verberent mediis aliis Religiosis etiam laycis, seu Conuersis. Quo priuilegio aliorum Ordinum Prælati gaudent per viam communicationis. Quapropter partim his priuilegiis, partim consuetudine introducta possunt Religiosi Prælati absque vlla necessitate Religiosos sibi subditos correctione dignos punire medio Religioso etiam layco. Sicuti aduertit Nauarr. *dicto consilio.* Molina *dicta disp.* 51. *num.* 5. Coninch. *num.* 191. Layman. *cap.* 5. *numero* 9.

12. De magistris autem grauior est dubitatio, an clericos discipulos corrigere per laycos possint? Videtur namque id nullatenus fieri posse; quia Prælatis, & iudicibus Ecclesiasticis sola captura, tortura, & publica punitio permittitur per laycos fieri, non autem secreta punitio, & quæ punitum non infamat. At magistris sola hæc punitio concessa est: ergo nequeunt illam mediis laycis exercere. Sed contrarium non improbabiliter docuit Ludouic. Molina *disp.* 56. *num.* 8. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 9. vers. *porrò, in fine.* Coninch. *dub.* 15. *num.* 192. Quia spectato iure naturæ hæc correctio non est illicita: non enim potest vt violentia notari. *Cap.* 1. *de sententia excommunicat.* At iure positiuo solis Prælatis, & iudicibus Ecclesiasticis inuenitur interdictum, ne clericos, vel religiosos corrigant mediis laycis. *Cap. vniuersitatis, de sententia excommunicat.* Cui dispositioni magna ex parte derogatum est in *cap. vt fama, eodem tit.* & *in cap. si clericos, eodem tit. in* 6. Ergo cùm Magistris parentibus, propinquis non sit prohibitum discipulos clericos per laycum punire, id absque timore excommunicationis præstare poterunt: & confirmo. Magister laycus potest clericum in minoribus constitutum punire, & pater filium, & propinquus sibi aliqualiter subditum. Ergo poterit medio alio layco eam punitionem præstare, partim quia in ea actione nulla iniuria deprehenditur. argum. *cap. si clericos*; partim quia ipsis magistris potiùs quàm executoribus punitio adscribitur, vt notatur *cap. vt fama, de sententia excommunicat.* Neque obest, quòd Prælatis, & iudicibus Ecclesiasticis interdicta sit correctio religiosi, & clericis subditi medio layco; quia cùm ipsi Ecclesiasticæ personæ sint, decebat Ecclesiasticos per se, vel per alios Ecclesiasticos corrigere, cùm correctio adhibenda est, quæ à personis Ecclesiasticis exerceri decenter potest. At magistri sæpè sunt layci, & à fortiori parentes. Non est igitur mirum, quòd ipsis facultas iure naturæ concessa intacta relinquatur, quæ Prælatis Ecclesiasticis restringitur.

13. Quintò ob difficultatem, quam ius canonicum agnoscit, temperandi dolorem, cohibendíque impetum vindictæ in eo qui videt suam vxorem, matrem, sororem, aut filiam turpiter pollui ab aliquo clerico excusat ab hac excommunicatione percussorem illius. Vti habetur *cap. si verò de sententia excommunicat.* Nam esto in percussione læthale peccatum committatur, adhuc ius canonicum tum in detestationem illius criminis, tum ob difficultatem temperandi dolorem ex iniuria accepta, cohibendíque vindictam, noluit percussorem excommunicatione punire. Vt tradit Glossa *in dicto cap. si verò,* verbo *turpiter.* Censetur autem turpiter Ecclesiasticus agere non solùm si in actu fornicationis inueniatur, sed etiam si inueniatur vacans amplexibus, osculis, aliisve tactibus turpibus, quinimo in loco suspecto, ita vt ex circunstantiis meritò coniici possit turpitudo. Vt docuit Siluest. verbo *excommunicatio* 6. *num.* 5. *casu* 10. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 84. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 37. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 15. *num.* 196. Molina *tract.* 3. *disp.* 55. *num.* 5. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 33. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. vers. *quarta.* Bonac. *t.* 3. *disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 6. *sect.* 4. *num.* 8.

Personæ verò quibuscum Ecclesiasticus turpiter agere inueniendus est, sunt vxor, mater, soror, aut filia percutientis. Neque ad alias personas propinquas, consanguineas, aut affines extendenda permissio est. Vti ex communi docent Suar. Molin. Coninch. Layman. Bonacina *locis allegatis.* Nam cùm hæc exceptio odiosa sit statui clericali, restringátque priuilegium clericis concessum, non est vltra personas expressas extendenda. Tametsi Innocent. *in dicto cap. si verò in fine,* ad neptem, & auiam priuilegium extendat. Nomine vxoris etsi de rigore iuris sola coniux cognita veniat, attamen in præsenti siue cognita sit, siue non comprehenditur, eo quòd æqualis, imò grauior iniuria marito fiat, ob quam iure ciuili ei permittitur accusatio. *leg. si vxor.* 13. *ff.*

13. ff. *ad leg. Iul. de adulteriis.* Et tradit Glossa *dicto cap. si verò*, verbo *cum vxore.* Abbas *num.* 9. Siluest. *excommunicatio* 6. §. 1. *dicto* 10. Sanch. *lib.* 1. *de matr. disp.* 1. *num.* 6. Molina, Bonacina, Layman, Coninch. *locis allegatis*, qui omnes expresse negant sponsam de futuro comprehendi. Nomine verò matris, filiæ, sororis venit quæ sic propriè est, non autem quæ solùm per appellationem, quare filia, aut vxor adoptiua sub nomine filiæ, & sororis in hoc decreto correctorio non continetur, benè tamen illegitima, quia propriè filia, & soror est, vt notauit Molina, Coninch. Bonac. Laym. *suprà.*

Si igitur cum his personis turpiter agentem clericum inuenias, illúmque percutias, tametsi occidas in excommunicationem non incidis esto pecces, quia textus generaliter de qualibet percussione loquitur. Vti aduersus Couarruu. 2. *p. decretal. cap.* 7. §. 7. *num.* 12. notauit Molin. *tract.* 3. *in respons. ad* 1. & *disp.* 55. *num.* 5. Bonac. *t.* 3. *disp.* 1. *q.* 3. *p.* 6. *sect.* 4. *num.* 6. Quinimo esto pleno iudicio, & matura deliberatione percussionem præstes, quia matura deliberatio non temperat dolorem, neque impetum vindictæ. Sicuti aduersus Siluest. & Nauarr. docet Mol. & Bonac. *suprà.*

14. Sed an hæc percussio incontinenti præstanda sit? Difficultate non caret. Alicui namque probabile videtur excommunicationi non subiici percussionem, tametsi longo tempore post delictum contingat; quia restrictio illa, quod percussio incontinenti fiat, apponitur in clausula antecedenti, vbi sermo est de defensione propria. Ergo tacitè indicatur huic clausulæ non esse necessariò accommodandam. Præterea hæc percussio non est, quæ excusatur ob titulum defensionis, sed ob difficultatem grauem temperandi tristitiam, & dolorem ex iniuria conceptum, cohibendique vindictæ impetum. At hæc difficultas etiam transacto actu subsistit; quippè perseuerat iniuria illata, & honor læsus. Nihilominus omnino dicendum est cum communi omnium sententia, percussionem incontinenti faciendam esse, aliàs non eris immunis à censura. Vti colligitur ex *dicto c. si verò* verbo *inuentus.* Textus namque solùm excusat eum, qui percutit Ecclesiasticum turpiter inuentum cum vxore, matre, filia, & sorore percutientis. At si post delictum finitum percutias, non percutis formaliter inuentum, seu quem actu inuenis, sed percutis alio tempore in delicto repertum. Non igitur excusari potes, vti tradit Gloss. *in dicto cap. si verò.* Sayrus *lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 23. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 35. Molin. *tract.* 3. *disp.* 7. *in responsione ad* 1. & *disp.* 55. *num.* 5. *in fine.* Paul. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. *vers. quarta.* Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 6. *sect.* 4. *num.* 6. Neque fundamentum contrarium vrget. Satis enim expresserat textus percussionem incontinenti fieri debere, tum illo verbo *inuentum*, tum ratione decidendi, quippe transacto delicto faciliùs dolor sedari, temperaríve potest, minúsque vindictam excitat, quàm cùm præsens est, oculísque offertur.

15. Quod si delinquentem ex industria expectares, & secretò obseruares, venientémque percuteres, docet Paul. Layman. *suprà* te non effugere censuram; quod inde probatur: quia occasionem præsentem doloris remouere facilè poteras, & debebas. Non igitur dignus es, vt Ecclesiæ benignitatem experiaris, quæ immunitatem censuræ concedit ob dolorem conceptum ex occasione tibi inuoluntaria. Item textus exigit ad vitandam censuram, vt percutias turpiter inuentum, hoc est casu, & præter tuam intentionem inuentum, non tamen de industria quæsitum. Fateor has rationes efficaces esse. Contrarium tamen communis sententia defendit casu quo absit dolus, quia ea secreta obseruatio, & occulta expectatio delinquentis neque occasio est, vt ipse delinquat, neque impedit, quin turpiter agentem inuenias, etsi inuenias quæsitum, & expectatum. Sic Nauarr. *lib.* 5. *consilior. tit. de sententia excom. consil.* 41. & *in sum. cap.* 27. *n.* 84. Mol. *disp.* 55. *ad finem.* Auila 2. *p. de censur. cap.* 5. *disp.* 3. *dub.* 13. *casu* 16. Coninch. *disp.* 14. *dub* 15. *n.* 196. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 3. *pun.* 6. *sect.* 4. *num.* 6. Secùs verò esset si per dolum, vel fraudem delinquentem adduceres, vt in delicto deprehensum percuteres, quia eo casu non effugies censuram: Sicuti pluribus firmat Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 27. *num.* 23. *in fine.* Nauarr. Molina, Auila, Coninch. Layman. Bonacina *locis allegatis.* Neque enim æquum est, vt Ecclesia deceptionibus iniquis faueret. Præterquam quòd in eo euentu non percutis turpiter inuentum, sed quæsitum, & dolosè adductum.

§ IV.

De potestate absoluendi ab hac censura.

1 *Hæc absolutio Pontifici reseruatur.*
2 *Declaratur quæ sit percussio atrox, grauis, & leuis.*
3 *A quacunque percussione absoluere potest Legatus à latere.*
4 *Ab excommunicatione ob leuem percussionem potest Episcopus*
5 *Ab excommunicatione ob grauem, & enormem solus Pontifex, eiúsve Legatus.*
6 *Excipiuntur impuberes.*
7 *Item mulieres.*
8 *Item Religiosi eiusdem Monasterij se percutientes.*
9 *Percutiens regularem sub alio Prælato constitutum, absoluendus est à suo Prælato præsente Prælato offensi.*
10 *Quid si regularis sæcularem clericum percutiat.*
11 *Episcopus religiosos exemptos ex consensu suorum Prælatorum potest absoluere, sicut non exemptos.*
12 *Si Prælatus nolit eam licentiam concedere, cùm impotens sit absoluere, poterit ipse Religiosus adire Episcopum, & ab eo absolutionem impetrare.*
13 *Non potest Religiosus exemptus adire Episcopum pro absolutione obtinenda, renuente proprio Prælato, vel illo inconsulto.*
14 *Si nolit Prælatus potens absoluere absolutionem concedere, non obinde potest Religiosus adire Episcopum, nisi constet iniustè denegare absolutionem.*
15 *Clerici in eadem domo commorantes possunt ob grauem percussionem ab Episcopo absolui.*

16 *Item ostiarius qui prætextu sui officij clericum percutit.*

17 *In mortis articulo potest Episcopus, & eo deficiente quilibet sacerdos.*

18 *Eadem facultas conceditur, quoties ad Sedem Apostolicam, vel eius Legatum difficilis fuerit recursus.*

19 *Virtute* Trident. *conceditur Episcopis facultas absoluendi ab hac excommunicatione, ob delictum occultum.*

20 *Qualiter hæc absolutio præstanda sit.*

1. HÆc absolutio Pontifici est reseruata in *dicto cap. si quis suadente*, præter mortis articulum. Sed quia aliis capitibus hæc reseruatio temperata est, & aliis inferioribus Prælatis absolutio concessa oportet casus sigillatim explicare.

2. Sed in primis præmittendum est aliam esse percussionem enormem, seu atrocem, aliam grauem, & mediocrem, aliam leuem, non quidem leuem, in ratione culpæ, cùm necessariò hæc excommunicatio culpam læthalem requirat, sed leuem comparatione aliarum percussionum quæ graues, & atroces sunt. Vt rectè aduertit Molina *tract.* 3. *disp.* 57. *numero* 1. Nauarr. *capite* 27. *numero* 91. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 28. *numero* 3. Percussio enormis, atrox, & grauis sumitur, tum ex facto ipso, tum ex qualitate personæ offensæ, & offendentis, tum ex aliis circunstantiis. Ex facto ipso, si percussio fiat cum graui læsione corporis, vt si aliquod membrum detruncetur, vel ita debile reddatur, vt vix possit suo munere fungi. Item si sanguis in abundantia effusus sit, aut de facto effunderetur, nisi per accidens detenrus esset, iuxta *cap. cum illorum*, §. *si quis de sententia excommunicat.* Quod intelligendum est, quando hæc copia sanguinis ex læsione prouenit, non ex dispositione membri læsi, quippe percussio leuis in naribus ob earum flexibilitatem copiosum solet sanguinem effundere: vt rectè aduertit Glossa *dicto cap. cum illorum.* Quinimo esto parum, vel nihil sanguinis effundatur, nullúmve membrum detruncetur, inutiléve reddatur, potest grauis, imò atrox percussio contingere, vt si fustibus grauiter quis percuteretur, pedibus conculcaretur, ictibus premeretur, longo tempore in obscuro & caliginoso loco violenter detineretur. Vt notauit Siluest. verbo *absolutio* 4. Molina *dicta disp.* 57. *num.* 2. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 89. Ex parte personæ offensæ, & offendentis grauis, & enormis percussio censenda est quæ per se leuis esset: vti si percuteres Episcopum, Abbatem, proprium Superiorem, Iudicem, Patronum, herum, aliúmve in dignitate constitutum: §. *atrox, instit. de iniuriis leg. prætor. ff. eodem tit.* Vel si sæcularis percuteret religiosum, vel homo infimæ sortis nobilem Ecclesiasticum: iuxta *leg. item apud Labeonem* §. *quod ait prætor.* & *leg. sed si vnus.* §. *quædam iniuria, ff. de iniuriis.* Hæ enim percussiones graue scandalum generant, & tanquam graues iniuriæ reputantur. Ex aliis verò circunstantiis censenda est percussio grauis, primò quoties fuerit grauiter ignominiosa, vt si extésa palma Ecclesiasticum in facie percuteres, vel fustibus impeteres, pedibus conculcares iuxta, §. *atrox, instit. de iniuriis.* Secundò si percussio sit in ore, oculo, aut facie grauis reputari solet, quæ inflicta in alia parte corporis leuis esset. Vt colligitur ex *d.* §. *atrox*, & *ex leg. prætor edixit, ff. de iniuriis.* & *leg. regia* 20. *tit.* 11. *part.* 7. Tertiò ex parte loci, vt si in platea, theatro, publicóve conuentu contingat. Quartò ex parte temporis, vt si Ecclesiasticum sacris vestibus indutum, vel paratum ad diuina celebranda, vel coram Rege, Prælato, aliàve persona in magna dignitate constituta percussio fiat. Vt ex legibus relatis comprobat Molina *tract.* 3. *disp.* 40. *num.* 3. & generaliter, quoties ex percussione graue scandalum generatur, statúsque Ecclesiasticus grauiter contemnitur, percussio grauis censenda est. Ex supradictis percussionibus quæ grauis, quæ enormis censenda sit arbitrio prudentis pensatis circunstantiis relinquitur. In casu dubio diœcesano committitur iudicium, si absolutio pro foro externo, & conscientiæ adhibenda est. Si verò pro foro conscientiæ tantùm præstanda sit, committitur ei qui potestatem habet absoluendi. Quod si re perpensa dubius existit iudicare debet grauem esse percussionem: vt deciditur in Extrauag. Ioann. XXII. quæ incipit *Perlectis*, relata à Couarruu. *cap. alma mater.* 1. *p.* §. 9. *num.* 1. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 92. Molin. *disp.* 57. *num.* 3. Sayro *cap.* 28. *n.* 8. Suar. *sect.* 1. *num.* 88. & aliis. Ex his constat quæ leuis percussio sit, illa igitur erit, quæ cùm sufficiens sit ad peccatum mortale constituendum, attamen non attingit grauitatem supradictarum percussionum. His positis.

3. Dico primò à quacunque percussione absoluere potest tam in foro conscientiæ, quàm externo vltra summum Pontificem Legatus à latere iuxta *capud ad eminentiam, de sententia excommunicat.* tam eos qui sunt de prouincia, ad quam destinatur Legatus, quàm quosuis alios ad ipsum concurrentes à die quo curiam Romanam egredietur, vsque ad diem quo ipsam regrediens ingreditur. Vti ex cõmuni docet Glossa & Panormit. *in c. excommunicatis, de officio legati.* Verùm Legatus Nuntius qui à latere non est absoluere potest eos qui sunt de sua prouincia legationis, & dum in ea prouincia existit & non alios. Vti colligitur ex *dicto cap. excommunicatis.* Legatus verò natus, sic dictus, quia officium legati ei nascitur cum dignitate ex priuilegio sedis Apostolicæ. Vti contingit Archiepiscopo Cantuariensi *Cap.* 1. *de officio legati.* Hic igitur Legatus ratione legationis nullam specialem potestatem habet absoluendi ab hac ex-communicatione, sed ea gaudet, qua reliqui Ordinarij. Vt constat ex *d. cap. excommunicatis.* Et tradit, Mol. *disp.* 58. *per totum.*

4. Dico secundò ab excommunicatione contracta ob leuem percussionem potest Episcopus sibi subditos absoluere in vtroque foro. Vt colligunt Panormit. & communiter Doctores ex *cap. peruenit, sententia excommunicat.* & ex dicta Extrauag. Ioann. XXII. quæ incipit *Perlectis.* Sed an hæc potestas extendatur ad quoslibet alios Prælatos iurisdictionem quasi Episcopalem habentes? non conueniunt Doctores. Negant Felin. & Panormit. *in dicto cap. peruenit.* Siluest. verbo *absolutio* 4. *num.* 5. quos sequitur Molina *tract.* 3. *disp.* 59. *num.* 1. Ducuntur, quia Pontifex in *dicto cap. peruenit*, committit Episcopo vt fratri hanc potestatem. Inquit enim textus *Tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum.* Atqui nullus inferior Episcopo frater à Pontifice nuncupatur, sed filius. Non igitur censenda est hæc potestas aliis ab Episcopo concessa, sed hæc ratio infirma videtur. Pontifex namque quia loquebatur cum Episcopo nomine fratris vsus fuit, non quia vellet hanc potestatem Episcopali tantùm charactéri annectere. Hæc enim potestas non Episcopo ratione iurisdictionis conceditur: aliàs eam delegare non posset, neque illius Vicario generali communicaretur, vti ipse Molina communicatam esse censet.

set. Quapropter verius existimo quoscunque Episcopali iurisdictione gaudentes hanc habere potestatem.

5. Dico tertiò ab excommunicatione contracta ob grauem, & à fortiori ob enormem clerici percussionem iure communi spectato, nullus alius præter Pontificem, eiúsve Legatum absoluere potest, exceptis aliquibus casibus in iure expressis.

6. Primò impuberes siue masculi, siue fœminæ etiam ob enormem percussionem absolui ab Episcopo possunt, tametsi post pubertatem absolutionem petant; quia beneficium illis semel indultum non extinguitur ob superuenientiam pubertatis, vt colligitur *ex cap.* 1. & *cap. quamuis*, & *cap. fin.* & *ibi* Panormit. *de sententia excommunicat.* Et notauit Sayrus *lib.* 3. *cap.* 28. *num.* 20. Molin. *disp.* 59. *num.* 3. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 69. Bonac. *t.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 3. *p.* 6 *sect.* 5. *num.* 12. Neque hæc facultas extendenda est ad excommunicationem in iuuentute contractam, vt aliqui Doctores immeritò autumant; quia nullo fundamento nititur, vt aduertit Bonac. *suprà.* Periculum enim si aliquod habent iuuenes sedem Apostolicã adeundi, præstat Ordinariis potestatẽ absoluendi non absolutam, sed cum obligatione comparendi, sicuti de aliis impeditis dicemus.

7. Secundò absolui possunt mulieres cuiuscunque ætatis, & conditionis sint, esto percussionem enormem fecerint, potuerintque sedem Apostolicam adire; quia periculosa à iure censetur illarum peregrinatio: habetur *cap. mulieres*, & *cap. noscitur, de sentẽtia excommunicat.* Et tradit *ibi* Panormit. & Doctores communiter. Ex quo à fortiori constat moniales absolui posse, sicuti deciditur *cap. de monialibus, de sent. excommunicationis.*

8. Tertiò, Religiosi eiusdem monasterij se percutientes absolui possunt à Prælato supremo eiusdem conuentus, scilicet ab Abbate, Priore, Guardiano, Rectore, Præposito, & à fortiori à Prouinciali, & Generali, dummodò percussio atrox non fuerit: habetur *c. monachi, de sententia excommunicat.* In quo textu licèt nulla sit limitatio ad percussionem leuem, vel grauem, sed absolutè committatur facultas absoluendi Superiori eorum: attamen in *cap. canonica, eodem tit.* restringitur, nisi excessus difficilis fuerit, & enormis, propter quem meritò ad Ecclesiam Romanam sit recursus habendus, & tradunt aliis relatis Nauarr. *cap.* 27. *num.* 92. Suar. *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 73. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 8. & 9. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 3. *cap.* 28. *num.* 10. & *seqq.* Molina *tract.* 3. *disp.* 60. *num.* 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *circa finem.* Idem dicendum est de Commendatariis ordinis D. Ioannis, qui per Priorem conuentus absolui possunt, sicuti alij Religiosi, iuxta textum in *cap. canonica de sentent. excommunicat.* Et notant Doctores nuper relati.

9. Quod si religiosus percusserit regularem ab alio Prælato constitutum absolui debet à suo Prælato, præsente tamen Prælato offensi, vt ex vtriusque consensu satisfactio imponatur. Sicuti colligitur ex *cap. cùm illorum, de sententia excommunicat.* & notant Panormit. Hostiensis & alij *ibi*, Mol. Sayrus, Suar. Layman. *suprà.* Poterit autem Prælatus offensi suas vices Prælato offendentis committere, vt ipse suo arbitrio pœnam condignam imponat. Si enim Prælatus absoluẽdi delegare absolutionem alteri potest, *c. fin. de officio iudicis ordinarij*, cur nõ Prælatus offensi pœnæ impositionem, & satisfactionem iniuriæ? cùm vterque iurisdictione ordinaria vtatur. Atque ita tradit Siluest. verbo *absolutio* 5. *num.* 5. Molina, Sayrus Layman. *suprà.* In euentu autem quo Prælati discordauerint in satisfactione imponenda; quia Prælatus offensi acerbiorem exigit eâ, quam offendentis Prælatus designat, aligendus est tertius arbiter, qui cum ipsis iudicium ferat: semper tamen absolutio, impositio, executióque pœnæ Prælato offendentis, vtpote vero illius Superiori competit. Sic Siluest. Mol. & Layman. *loc. cit.*

10. Verùm si regularis non regularem, sed sæcularem clericum percutiat, non à suo Prælato præsente Episcopo, sed ab ipsomet Episcopo tantùm absolui poterit, modò percussio leuis fuerit. Sicuti deciditur *cap. religiosi de sententia excommunicat. in* 6. Iuncto *cap. cùm illorum, eodem tit.* Et tradit Glossa *ibi.* & *in d. cap. peruenit, eodem tit.* Mol. *disp.* 60. *n.* 4. Layman. *dicto c.* 5. *in fine.* Nouitius verò siue ante ingressum, siue post percutiens religiosum, vel clericum sæcularem absolui poterit ab eodem Prælato, à quo alij Religiosi eiusdem domus possunt; quia in fauorabilibus nomine religiosi comprehenditur: vt adnotatur in *c. cum illorum, de sententia excommunicat.* hoc tamen discrimine; nam nouitius si ante professionem è monasterio egrediatur obligatus est sedi Apostolicæ se præsentare; alioquin in similem excommunicationem incidet, iuxta *cap. eos qui de sentent. excommunicat. in* 6. quia ob temporale impedimentum scilicet ne vagaretur, concessa illi fuit absolutio. Vt aduertit Sayrus *lib.* 3. *cap.* 28. *num.* 13. Molina *disp.* 60. *num* 3. Layman. *lib* 1. *tract.* 5. *par.* 2. *cap.* 5. *in fine.* Qui Doctores rectè monent hæc de religiosis intelligenda esse, spectato iure communi. Nam si eorum specialia priuilegia spectentur possũt omnes religiosi à suis Prælatis absolui ab excõmmunicatione etiam ob enormem læsionem contracta, vt constat ex *priuilegio Minorum*, verbo *absolutio ordinaria ad fratres*, §. 13. & 38. & ex *compendio nostrorum priuileg.* verbo *absolutio.*

11. Difficultas autem grauis est an Religiosi exempti absolui possint ab hac excommunicatione, & à quolibet alio peccato ab Episcopo, seu eius Vicario, sicuti possunt alij Religiosi non exempti? Et quidem consentiente Prælato id fieri posse pro certo habendum est. Nam si Prælatus habet potestatem ab ea excommunicatione absoluendi consentiens vt Episcopus absoluat, tacitè illi facultatem delegat. Si verò ea potestate caret, non sunt censendi Religiosi in hac parte exempti, aliàs exemptio illis præiudicaret, & deterioris conditionis redderet; quod credendum non est, maximè cùm hæc exemptio in fauorem Religionis statuta sit. Religionis autem paci, & quieti non leuiter noceret exemptio religiosorum, quæ Episcopis denegaret potestatem eos absoluendi, & ipsorum Prælatis non concederet; siquidem eo casu cogerentur Religiosi vagari. Asserendum igitur est de consensu Prælati posse Episcopum Religiosos exemptos absoluere. Sic tradit Silnest. verbo *absolutio*, 5. *num.* 2. & 3. Molina *tract.* 6. *disp* 61. *num.* 4. Suar. *t* 4. *in* 3. *p. disp.* 30. *sect.* 2. *n.* 3. & *t.* 5. *de censur. disp.* 41 *sect.* 2. *n.* 12. Henrriq. *lib.* 6. *de pœnit. c.* 16. *n.* 8. & *lib.* 7. *de indulgent. c.* 25. *n.* 2. & *lib.* 10. *c.* 20. *n.* 2. & *lib.* 14. *c. vlt n. vlt.* Auila 2. *p. de censur. c.* 7. *disp.* 1. *dub.* 6. Sanch. aliis relatis, *lib.* 4. *decalogi, c.* 39. *n.* 32. & *seqq.* colligitúrque ex *c. luminoso,* 18. *q.* 1. vbi habetur Episcopum posse exercere iurisdictionem de consensu Abbatis in monasterio exempto. Neque obest hanc exemptionem Religioni concedi, nam ipsamet Religio consentit medio Prælato in subiectionem Religiosi Episcopo factam vtpote sibi conuenientem.

12. Quod si Prælatus impotens hanc absolutionem præstandi nolit eam licentiã Religioso concedere,

cedere, poterit ipse Religiosus ex tacito suæ Religionis consensu Episcopum adire, & ab eo absolutionem impetrare. Et idem est si longè absit, aut alio modo impediatur, ne in subiectionem consentiat, vt benè tradit D. Antonin. 3.p.tit.24.cap.vlt.§. 1.vers.& nota, Siluest. verbo *apostasia.quæst.*8.*num.*11. *ad finem*. Henriq *lib.*6.*de sacram. pœnit.cap.* 16.*num.* 8. Sanch.*lib.*4.*in decal. cap.* 39.*num.* 35. Quia non est verisimile Pontificem velle destitui Religiosos exemptos remedio, quo non exempti gaudent, censendúsque est per epicheiam hic casus ab exemptione exceptus.

13. Verùm si superior Religiosi exempti potestatem habeat eum ab excommunicatione, aliisque peccatis absoluendi, grauior est dubitatio; an possit Religiosus inconsulto suo superiore, vel illo renuente absolutionem concedere; subiici Episcopo pro impetranda absolutione? Affirmare videntur Federic Ioann. de Lignano, & alij relati à Panormit. *in cap. significasti*, *num.* 11. *de Foro competenti*, & à Siluest. verbo *absolutio*.5.*num.* 2. quia hæc exemptio in fauorem Religiosorum facta est: possunt ergo ipsi cedere, argum. *cap.ad Apostolicam, de Regularib.* & *leg. in conscribendo. Cod. de Episcopis*, & *Clericis*. Sed contrarium omnino tenendum est cum Panormit. Siluest. aliisque Doctoribus, quos refert, & sequitur Sanch.*lib.* 4. *in decal. cap.*39.*n.*29.32.& 36. Molina *disp.* 61. *num.*3.& *seqq.* Bonac. *t.*3. *de censur. disp.*2.*quæst.*3.*p.*6.*sect.*5.*num.*7. Quia hoc priuilegium exemptionis non tam in fauorem singulorum religiosorum, quàm totius Religionis introductum est. Ergo singuli Religiosi ei cedere non possunt. Præterea ex vi huius exemptionis extracti sunt Religiosi à iurisdictione Episcoporum, & integrè, plenéque subiecti suis Prælatis regularibus. Cederet autem in præiudicium iurisdictionis regularis, si vnusquisque Religiosus se posset pro libito ab ea subtrahere. Ergo dicendum est id minimè fieri posse. Item ex eo quòd Archiepiscopus nequit iurisdictionem in Suffraganeos exercere, nisi in certis casibus, non possunt Suffraganei pro libito, & inconsulto suo proprio Prælato Archiepiscopo subiici pro absolutione impetranda. At Episcopus in Religiosos exemptos minorem habet iurisdictionem, quàm Archiepiscopus in Suffraganeos, vt benè ponderat Panormit. *in dicto cap. significasti*. Ergo minus possunt Diæcesano subiici.

14. Quod si Prælatus regularis nolit per se, vel per alium absolutionem concedere inspiciendum est, an iustè eam deneget, vel iniustè. Nam si iustè eo quòd atrocitas delicti petat cogere Religiosum sedem Apostolicam adire, nequaquam poterit regularis à Diæcesano absolui. At si manifestè constet iniustè absolutionem denegare, (quod rarò, vel nunquam continget) poterit Religiosus Episcopo subiici, & ab eo absolutionem obtinere; quia eo casu censetur Religio, vel Pontifex iurisdictionem Diæcesano concedere. Tum quia superior regularis exemptione abutitur. Tum quia sic Religiosus iniustè vexatur, illiúsque exemptio cedit in Religionis præiudicium. Atque ita docent Sanch. Mol. & Bonac. *loc. alleg.*

15. Quartò Clerici in eadem domo commorantes siue ex redditibus communibus alantur, vti contingit in seminariis Concilij Tridentini, & collegiis vniuersitatum, siue vnusquisque ad sui sustentationem concurrat, vt in conuictoriis scholasticorum euenit, possunt ob percussionem grauem, modò atrox non sit ab Episcopo absolui, ex textu *in cap. quoniam de Vita*, & *honestate Clericor.* Quia ratione communis vitæ faciliùs irascuntur, séque inuicem percutiunt. *leg. cuius pater*, §. *dulcissimis. ff. de legatis* 2. ideóque fuit conueniens, ne pro qualibet iniuria ad sedem Apostolicam remitterentur. Sicuti tradit Panormit. *in d. cap. quoniam. num.* 3. Siluest. verbo *absolutio* 4. *num.*3. Nauarr. *cap.*17. *numero* 91. Sayrus *lib.*3.*cap.*28. *num.* 26.

16. Quintò ianitor, seu hostiarius qui prætextu sui officij percutit clericum etiam animo iniuriandi, absolui potest ab Episcopo quamuis percussio grauis sit, modò enormitatem non attingat. Colligitur ex *cap. si verò, de sententia excommunicat.* & *ibi* Glossa, & Doctoribus. Idem dicendum est de officiali, seu apparitore alicuius potestatis etiam laycæ, qui arcendo turbam ex aliqua negligentia, non tamen ex proposito Clericum percutit, qui ab Episcopo absoluitur, si percussio atrox non fuerit ex *dicto cap. si verò*. Quod si arrogando sibi iurisdictionem, & quasi id licitè præstare posset, & non in defensionem ostij ibi commissi Ecclesiasticum percuteret, nequaquam absolui posset ab Episcopo, esto percussio quoad læsionum corporis leuis esset, quia grauis, & atrox est comparatione iniuriæ statui Ecclesiastico factæ: vt benè aduertit Molina *disp.*61. *num.*1.

17. Sextò conceditur Episcopo, & illo deficiente cuilibet sacerdoti absolutio in mortis articulo. Ne quis ob defectum absolutionis æterna fælicitate priuetur, & cruciatibus æternis addicatur: vt habetur in *dicto cap. si quis suadente*, 17. *quæst.* 4. & *cap. non dubium. Cap. ea noscitur. Cap. quod de his*, *de sententia excom.* Nomine articuli mortis periculum mortis ex quacunque causa proueniat, intelligitur. Vti ex communi sententia docet Nauarr. *cap.*17.*n.*171. Couarruu. *cap.alma.*1.*p.*§.11.*num.*8. Sayrus *lib.*3. *thesauri, cap.* 28. *num.*16. Molina *disp.* 63. *in fine*. Debet tamen ab absoluendo si fieri potest, exigi prius iuramentum de comparendo, cùm primùm possit coram sede Apostolica, vel eius Legato, aut aliàs habente potestatem absoluendi, iuxta *cap. ea noscitur. Cap. quod de his.* & *cap. quamuis de sententia excommunicat.* Quod si postmodum noluerit comparere in similem excommunicationem incidet. Vt deciditur *cap. eos qui, de sententia excommun. in* 6.

18. Septimò non solùm ob prædictam necessitatem extremam, quæ grauissima est, absolutio ab hac excommunicatione concedi potest ab Episcopo, sed etiam ob quamlibet aliam necessitatem grauem, quæ notabiliter reddat difficilem recursum ad sedem Apostolicam, eiúsue legatum, quia benignitas Ecclesiæ non patitur diu suos fideles pœnitentes excommunicatione obstrictos esse. Argum. *cap. ea noscitur. Cap. quod de his. Cap. quamuis. Cap. mulieres. Cap. de cætero*, & aliis *de sententia excommunicat.* Et tradunt ferè omnes Doctores. Quapropter laborans tertiana, vel quartana febri, vel alio morbo; ob quem nequit absque graui difficultate sedi Apostolicæ seu aliàs habenti authoritatem absoluendi se præsentare, potest ab Episcopo absolui. *cap. quod de his*, *de sententia excommunicat.* Item debilis, seu membro aliquo destitutus ob cuius defectum absque graui incommodo non potest se Apostolicæ sedi præsentare, ab Episcopo absoluendus est, *cap. ea noscitur*, *de sententia excommunicat.* Idem est de nobili, seu viro delicato qui laborem itineris non valet sustinere. *cap. mulieres*, & *cap. de cætero*, *de sententia excommunicat.* Deinde pauper qui pro absolutione obtinenda cogendus esset mendicare, aliàs non solitus; quia hæc obligatio nimis dura est, ideóque ob eam causam excusatur. *Cap. quamuis.* & *cap. quod de his de*

sententia

sententia excommunicat. Secùs esset, si professione mendicus esset, neque grauiorem molestiam ipse, vel eius familia ex accessu ad Romanam curiam pateretur. *Cap. ea noscitur de sententia excommunicat.* Senibus verò etsi fortes videantur, quia tamen ex se periculosè iter aggrediuntur concedi absolutio potest. *Dicto cap. ea noscitur.* & *cap. quamuis de sententia excommunicat.* Reputatur senex, si vltra septuagesimum annum processerit. *leg. 1. Cod. qui etate.* Deinde ob periculum itineris consurgens ex inimicorum insidiis, ex bello, ex peste, aliáue causa excusari à Romano recursu potest. *Cap. de cætero. Cap. de his de sententia excommunicat.* Præterea ob debitam subiectionem hæc excusatio admittenda est, vti contingit seruis, libertis, & filiisfamiliàs, qui absque graui damno eorum, quibus subduntur nequeunt Romam adire. *Dicto cap. mulieres. & cap. relatum de sententia excommunicat.* Requiritur autem in horum absolutione, ne ij quibus absoluendi subduntur fuerint delicti cooperatores, neve delictum atrox sit, vti ex *suprad. cap. mulieres.* & *cap. relatum*, constat. Tandem ob damnum alienum vitandum excusari ab itinere Romanæ curiæ aliquis potest. Hac enim ratione poterit excusari maritus, si ex eius discessu vxor, vel familia graue damnum patiatur. Parochus qui suos parochianos absque graui eorum detrimento nequiret deserere. Gubernator ciuitatis, qui absque subditorum graui detrimento abesse nequit. Qui omnes etsi possent pro absolutione ad sedem Apostolicam mittere, adhuc possunt ab Episcopo absolui, quia ius non imponit excommunicato obligationem mittendi, sed comparendi si possit. Qua potestate deficiente cessat obligatio, & concedittu Episcopo facultas. Vti ex communi tradit Nauarr. *cap. 27. num. 90.* Molina *disp 64. num. 6.* Sayrus, *lib. 3. cap. 28. num. 38.* Bonac. *t. 3. de censur. in partic. disp. 2. q. 3. pun. 6. sect. 5. num. 10.*

19. Hæc dicta sunt spectato iure communi; & seclusis priuilegiis, novóque iure Tridentini. Etenim in Trident. *sess. 24. cap. 6. de reformat.* omnibus Episcopis, seu Episcopalem iurisdictionem habentibus conceditur potestas absoluendi ab hac, & ab omni alia excommunicatione, modò delictum occultum sit, neque ad forum contentiosum deductum. Mendicantibus verò religiosis ferè eadem facultas concessa est.

20. Pro prædictis duo aduertenda sunt. Primum: non est concedenda huius excommunicationis absolutio, quin excommunicatio priùs parti læsæ satisfactionem præstet, quantum commodè possit. Secundum, in euentu quo quis absoluitur ob temporale impedimentum exigi debet iuramentum comparendi coram sede Apostolica, vel alias authoritatem absoluendi habente. Quod si postmodum non comparuerit in similem excommunicationem incidet, iuxta textum *in cap. eos qui, de sententia excommunic. in 6.*

§. XXIV.

De excommunicationibus contentis *in quinque libris Decretalium*, summo Pontifici reseruatis.

1 *Declaratur excommunicatio, quam incurrit nolens parere difinitiuæ sententiæ Legati Pontificis, & in ea contumacia per annum perseuerans.*

2 *Qui falsas litteras se habere cognoscit, tenetur sub pœna excommunicationis infra 20. dies destruere, aut resignare.*

3 *Clerici qui cum excommunicatis à Pontifice participant in officiis diuinis, excommunicationi reseruata subiiciuntur.*

4 *Imponentes, exigentésque tributum à personis Ecclesiasticis excommunicantur.*

5 *Aliqui incendiarios affirmant excommunicatione esse innodatos. Sed verius est oppositum.*

6 *Iudices qualiter teneantur aduersus incendiarios excommunicationem proferre, declaratur.*

7 *Prolata sententia excommunicationis aduersus incendiarios, qui in illam incurrant.*

8 *Contracta excommunicatione, si iudex excommunicatum publicet, eius absolutio Pontifici reseruatur. Vbi declaratur qualiter facienda sit hæc publicatio.*

9 *Effractores, spoliatoréſque Ecclesiarum excommunicantur.*

10 *Explicatur in quo textu hæc excommunicatio contineatur.*

11 *Vt huic excommunicationi sit locus, debent sacrilegi Ecclesiam effringere, illámque spoliare.*

12 *Quid nomine Ecclesia ibidem intelligatur.*

13 *Hæc excommunicatio post denunciationem Summo Pontifici reseruatur.*

1. Prima excommunicatio, quæ refertur à Nauarro *cap. 27. n. 93.* Sayro *lib. 3. cap. 29. n. 1.* Suar. *disp. 22. sect. 2. num. 1.* Filiucio *tract. 15. cap. 2. q. 2.* Toler. *lib. 1. cap. 35.* habetur in *cap. quærenti, de officio delegati*, vbi excommunicatus à Delegato Pontificis, eo quòd eius sententiæ definitiuæ parere noluerit, si per annum in excommunicatione perseuerauerit; absolutio illius excommunicationis Pontifici reseruatur. Hæc tamen excommunicatio non est ipso iure lata, sed à Delegato fertur per sententiam, neque directè sedi Apostolicæ reseruatur, sed indirectè quatenus elapso anno nullus est qui ab hac excommunicatione absoluere possit præter Pontificem. Non inferior delegato, vt de se constat, neque etiam ipse delegatus; siquidem post annum finitum cessat illius iurisdictio ex *d. cap. quærenti.* & *ex cap. studuisti, de officio delegati.* Vt aduertit Tolet. & Suar. *loc. alleg.* & Bonac. *t. 3. de cens. disp. 2. q. 3. p. 22.*

2. Secunda habetur in *cap. dura, de crimine falsi* in hæc verba: Statuimus, vt generalem sententiam excommunicationis promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequentiùs innouari. Quod si quis falsas litteras se habere cognoscit infra 20. dies litteras illas aut destruat, aut resignet, si pœnam excommunicationis voluerit euadere, quam nisi forsan in mortis articulo sine speciali mandato nostro à quoquam nolumus relaxari, nec etiamsi præsumpta fuerit contra hoc absolutio quidquam habeat firmitatis. Notandum est in prædicto textu nullam ferri excommunicationem, sed solùm præceptum diœcesano impositum, vt excommunica-

 tionem

tionem promulget aduersus eos, qui litteras sedis Apostolicæ falsas habent, neque eas destruunt, vel resignant. Quare retinens falsas litteras dum à diœcesano non promulgatur excommunicationis sententia, in nullam excommunicationem incidit. Promulgata autem à diœcesano excommunicatione, quæ promulgatio fieri potest per generalem, vel specialem sententiam, tenetur intra viginti dies computandos à die promulgationis notæ prædictas litteras falsas destruere, vel resignare Diœcesano, vel alteri Pontificiam iurisdictionem defendenti; aliàs excommunicatione innodabitur, à qua nullus alius præter Pontificem extra mortis articulum eum valebit absoluere. Vti tradunt aliis relatis Sayrus *lib. 3. thesauri, c. 29. à n. 3.* Suar. *disp. 22. sect. 2. à n. 1.* Filiucius *tract. 15. capite 2. quæst. 4.* Bonac. *t. 3. de censur. in partic. disp. 2. q. 3. punct. 4.* Ex his constat hanc excommunicationem diuersam esse ab ea quæ habetur in *cap. ad falsariorum de crimine falsi*, aduersus falsificantes litteras Apostolicas, & de qua dictum est *pun. præcedenti* §. 7. vt benè aduertit Sayrus *loco citato.*

3. Tertia fertur in *cap. significauit, de sententia excommunicat.* aduersus clericos qui cum excommunicatis a Pontifice participant in officiis diuinis scienter, & sponte. Plures conditiones exigunt Doctores ad hanc excommunicationem incurrendam. Prima, vt excommunicatus sit à Pontifice non vtcumque, sed iudicialiter, & nominatim: vti ex communi docet Sayrus *lib. 3. cap. 29. num. 6.* Nauarr. *cap. 27. num. 93.* Suar. *de censur. disp. 10. sect. 2. num. 9.* Auila *2. p. cap. 6. disp. 10. dub. 2.* Filiucius *tract. 15. cap. 7. q. 2. num. 168.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 5. p. 3. num. 3.* Barbosa *de potest. Episc. alleg. 50. num. 88.* Secunda, vt is qui participat clericus sit; quia textus de iis tantùm loquitur, vt constat ex illis verbis. *Verùm clericos.* Præterquam quòd solis clericis competit admittere ad diuina. Nomine clericorum in materia pœnali religiosi non comprehenduntur: vti aduertit Bonac. *dicta disp. 2. q. 5. pun. 3. num. 5.* Tertia, vt participet admittendo, & recipiendo excommunicatum ad prædicta diuina officia. Nam textus hanc participationem expressè significauit dicens: Participauerunt excommunicatos à nobis, & ipsos in officiis receperunt. Particula *&* quæ coniunctiua est modum participationis expressit. Quapropter clericus assistens diuinis officiis tanquam vnus de populo cum prædicto excommunicato hanc excommunicationem non contrahit. Sicuti aduertit Cajet. verbo *excommunicatio, cap. 58.* Barbosa *dicto num. 88.* Sayrus *lib. 3. thesauri, cap. 29. num. 6.* Bonac. *dicta disp. 2. q. 5. pun. 3. num. 3.* Quarta vt hæc admissio scienter, & sponte fiat, id est cum scientia excommunicationis Pontificiæ, & absque vllo metu, vel timore. Sicuti notauerunt Nauarr. Sayrus, Suar. Barbosa, Bonac. *loc. alleg.*

4. Quarta excommunicatio lata est in *cap. clerici de immunit. Ecclesiar.* aduersus imponentes, exigentésque tributum à personis Ecclesiasticis. De qua excommunicatione, & qualiter reducta sit ad terminos Concilij Lateranen. *in c. Non minus, & c. Aduersus, eodem tit.* satis diximus *disp. præced. p. 19.*

5. Quintam deducunt plures Doctores ex *cap. tua nos, de sententia excommunicat.* vbi consultus Pontifex, an illi tantùm qui manus violentas in clericum iniecerunt sint ab ipso absoluendi inquit: Fraternitati tuæ taliter respondemus quod non solùm qui in clericos temerarias manus iniiciunt, sed etiam incendiarij, ex quo sunt per Ecclesiæ sententiam publicati pro absolutionis beneficio ad Apostolicam sedem sunt mittendi. Ex hoc textu infert satis probabiliter Bonacina *t. 3. de censur. disp. 2. q. 3. pun. 45. num. 1.* Omnes incendiarios excommunicatione innodari. Tum quia Pontifex illos æquiparat clericorum percussoribus, qui ipso iure excommunicati sunt. Tum & præcipue, quia sibi reseruat excommunicationis absolutionem, postquam ipsi incendiarij fuerunt per sententiam publicati. At publicatio excommunicationis, & absolutionis reseruatio excommunicationem supponit. Ergo supponit Pontifex incendiarios esse excommunicatos, vel saltem eos præsenti decreto excommunicat, vt eius dispositio locum habeat. Alij vero scilicet Glossa *in dicto cap. tua nos,* verbo *publicati.* Et ibi *Panormit. num. 2.* Siluest. *excommunicatio 7. num. 13.* Angel. *excommunicatio 5. casu 6.* Tabiena *eodem, casu 7.* censent ipso iure excommunicatione innodari incendiarios Ecclesiarum, non verò alterius loci profani, sed per sententiam Episcopi. Huius sententiæ nullum video speciale fundamentum, cùm nullus sit textus ex quo colligi possit Ecclesiarum incendiarios excommunicatione affici, potiùs quàm cuiusuis alterius loci, maximè cùm textus in *dicto cap. tua nos*, generaliter loquatur. Quapropter veriorem reputo sententiam Caietani, verbo *excommunicatio. cap. 22.* Nauarr. *cap. 27. num. 94.* Toleti *lib. 1. cap. 36. num. 5.* Sayri *lib. 3. thesauri, cap. 29. num. 8.* Suar. *disp. 22. de censur. sect. 2. num. 19.* Filiucij *tract. 15. cap. 2. q. 5.* Barbosæ *2. p. de potest. Episc. alleg. 50. num. 89.* nullum incendiarium excommunicatione affici ipso iure, sed posita diœcesani sententia. Moueor, quia est communior sententia, & quia nullus est textus hanc excommunicationem ipso iure infligens. Nam textus in *cap. si quis membrorum*, loquens de domorum incendiariis non pœnam excommunicationis, sed interdicti ab ingressu Ecclesiæ videtur apponere, ibi: Ecclesia se priuatum agnoscat; excommunicationem autem ferri mandat, si post secundam, & tertiam conuentionem cuncta in quibus arguitur non emendauerit, ibi: Ab omni Christianorum collegio separetur. Innocent. verò II. in *cap. pessimam, eadem causa, & q.* præcepit excommunicandum qui malo animo, & studio constiterit incendiarium fuisse, siue ad incendium consilium auxiliúmve dedisse. In *cap.* autem, *tua nos, de sententia excommunicat.* expressè excommunicatio non fertur, vt de se constat, neque etiam tacitè; nam incendiarij percussoribus clericorum non absolutè æquiparantur, sed postquam fuerint per sententiam publicati; quia media tantùm sententia in excommunicationem incidunt. Agnouit namque Pontifex nullum incendiarium ipso iure excommunicare, sed excommunicandum esse per sententiam, iuxta dictum textum in *cap. si quis, & cap. pessimam.* Qua sententia prolata, & publicata absolutionem sibi reseruat, iuxta dispositionem *dicti cap. pessimam*, vbi Episcopis, & Archiepiscopis prohibet sententiæ aduersus incendiarios latæ relaxationem. Ex his soluitur fundamentum, quo ductus est Bonacina aduersus communem sententiam. Fateor namque excommunicationis publicationem, & illius absolutionis reseruationem, excommunicationem supponere, nego tamen supponere contractam ipso iure, sed per sententiam iudicis ante publicationem latam.

6. Posito autem in prædicto textu, neque alibi excommunicationem aduersus incendiarios latam ipso iure esse, sed necessariò interuenire debere sententiam iudicis, dubium est, an iudices teneantur eam excommunicationem proferre? Cui dubitationi

tationi respondeo obligari, si casus *dicti cap. si quis*, & *cap. pessimam*, 23. *q*. 8. contigerit, qui certè solùm videtur esse quando delictum est publicum, & scandalosum, & delinquens notus est. Tum quia in *cap. si quis* secundo, & tertio reconueniri priùs debet. Tū quia post latam excommunicationem si mortuus fuerit Ecclesiastica priuatur sepultura, quod fieri nequit cum delinquente ignoto. Extra prædictum casum iudicis arbitrio relinquitur, an expediat aduersus incendiarios generalem, vel specialem sententiam proferre. Vti docet Bonac. *t*.3. *de censur. disp*. 2. *q*.3. *pun*.43. *in fine*.

7. Prolata verò sententia excommunicationis aduersus incendiarios, in illam incidit qui malo studio siue ex odio, siue pro vindicta alienas segetes, domos, prata, & similia incenderit, quia hic tantùm reputandus est incendiarius, non qui ex negligentia etiam culpabili incendium fecit: iuxta textum in *dicto c. pessimam*, & notauit Caiet. *dicto cap*. 21. Suar. *num*. 20. Sayrus *num*. 10. Boñacina *n*. 3. Neque opus est hoc delictum pluries perpetrare, vt huic excommunicationi sit locus. Satis enim est, si semel fuerit commissum, vt incendiarius sit, & nuncupetur, sicuti satis est ad homicidæ nomen hominem semel occidere: vt benè notauit Suar. *dicta sect*. 2. *numero* 11. Bonac. *disp*. 2. *quæst* 3. *pun*. 43. *num*. 4. Sayrus *dicto lib*. 3. *cap*. 29 *num*. 11. An autem verè incendiarius sit qui præcipit, consulit, seu ad incendium cooperatur? Affirmat Sayrus *d. cap*. 29. *num*. 11. argum. *cap. pessimam*. 23. *q*. 8. Sed contrarium verius existimo; quia hæc nomina incendiarij, homicidæ, adulteri, raptoris non ex concursu morali; sed ex physico desumuntur; aliud enim est incendere, aliud incendium præcipere; incendiarius namque sic ob incendium appellatur, non ob incendij præceptum, consilium, moralémve cooperationem.

8. Contracta excommunicatione si iudex excommunicatum publicet, eius absolutio Pontifici reseruatur, tametsi non desint plures Doctores teste Toleto *lib*. 1. *sum. cap*. 35. *num*. 4. qui affirment incendiarios excommunicatos ab Ordinario, & ab eodem publicatos absolui ab Ordinario posse. Sed qualis debeat esse non conueniunt Doctores. Nam Suar. *disp*. 22. *sect*. 2. *num*. 18. Filiucius *tract*. 15. *cap*. 2. *q*. 5. *num*. 53. Bonacina *t*. 3. *de censur. disp*. 2. *quæst*. 3. *pun*. 43. *num*. 6. affirmant sufficere generalem publicationem, qua diæcesanus publicè pronunciet omnes incendiarios esse excommunicatos; quia textus de publicatione sententiæ contra incendiarios quatenus hoc vitio affecti sunt loquitur, non de publicatione personarum quatenus tales sunt. Sed rectiùs Glossa, & Abbas, *in dicto cap. tua nos*. Caiet. verbo *excommunicatio*, *cap*. 21. Nauarr. *cap*. 27. *num*. 94. Sayrus *lib*. 3. *cap*. 29. *num*. 12. Tolet. *lib*. 1. *cap*. 35. *num*. 4. & alij censuerunt pubicationem faciendam esse specialem, & expressam delinquentium. Nam illa generalis publicatio, qua omnes incendiarij excommunicati esse declarantur, posito quòd huic crimini per generalem sententiam excōmunicatio annexa sit superflua est, cùm satis omnibus constet posita tali sententia incendiarios excommunicatos esse. Non igitur credendum est de hac generali publicatione textum loqui, quæ non est publicatio personarum, sed delicti. Item ex vi illius generalis publicationis nullus incendiarius notus est, sed æquè occultus manet, ac si nulla publicatio facta esset: at textus videtur locutus de publicatione, qua delinquentes publicentur, manifestentur, & noti sint. Argum. Extrauag. *Ad euitanda scandala*. Ergo non de publicatione illa generali.

9. Sexta excommunicatio sumitur ex *cap. conquesti*. 22. *de sententia excommun*. vbi Canonici Reginen. Ecclesiæ conquesti sunt Pontifici, quòd Malafrena, eiúsque sequaces quasdam Ecclesias Reginen. Episcopatus violenter confregerunt, eásque spoliare minimè dubitarunt. Cui querelæ respondet Pontifex: Mandamus quatenus si est ita, memoratos sacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis sicut excommunicatos arctiùs euitari, donec passis iniuriam congruè satisfaciant, & damna pro eis data resarciant, & cum litteris vestris rei veritatem continentibus Apostolico se conspectui præsentent. Hic textus etsi specialiter de confringentibus, spoliantibúsque Ecclesias Reginen. Episcopatus loquatur, at eius decisio pro lege suscepta est ab Ecclesia. Vti omnes Doctores supponunt, & notauit Bonac. *t*. 3. *de censur. disp*. 2. *q*. 3. *p*. 12. *num*. 11.

10. Grauis tamen est controuersia; an in prædicto textu feratur ipso iure excommunicatio aduersus effractores, spoliatorésque Ecclesiarum, an supponatur alibi lata, vnum enim ex his necessariò est affirmandum: nam cùm Pontifex præcipiat Ordinariis hos delinquentes excommunicatos nunciari, vt arctiùs euitentur, sit sanè excommunicatos esse, vel in hoc textu excommunicari; enunciatio enim & publicatio excommunicationem supponit? Glossa, & Panormit. in *dicto cap. conquesti*. Nauarr. *cap*. 27. *num*. 94. Caiet. verbo *excommunicatio cap*. 21. & alij negant in hoc textu excommunicationem ferri; latam tamen esse in *cap. canonica* 11. *quæst*. 3. ibi: Ecclesiarum Dei violatores anathemate, & iudicio sancti Spiritus è gremio sanctæ Matris Ecclesiæ, & consortio totius Christianitatis eliminamus. Item *in cap. omnes Ecclesiæ* 17. *q*. 4. vbi Lucius Pontifex inquit; Omnes Ecclesiæ raptores, atque suarum facultatum alienatores à liminibus sanctæ Matris Ecclesiæ anathematizamus. Prætereа in *cap. quisquis eadem causa*, & *q*. dicitur: Si quis domum Dei violauerit, & aliqua sine licentia illius cui commissa esse dignoscitur, inde abstulerit, sciat se communione esse priuatum.

Cæterùm verius censeo ex prædictis textibus non satis colligi excommunicationem latam esse, ferri tamen tacitè in *hoc cap. conquesti*. Quæ fuit sententia Azor. 1. *p lib*. 9. *cap*. 27 *q*. 12. Toleti *lib*. 1. *cap*. 35. *num*. 6. Sayri *lib*. 3. *thesauri*, *cap*. 29. *num*. 14. Suar. *disp*. 22. *de censuris*, *sect*. 2. *num*. 10. Graffis 1. *p. lib*. 2. *cap*. 28. *num*. 12. Reginaldi *lib*. 19. *num*. 60. Bonac. *disp*. 2. *q*. 3. *pun*. 12. *num*. 1. August. Barbosæ 3. *p. de potest. Episc. allegat*. 50. *num*. 90. Priorem partem probo, respondendo textibus in contrarium adductis. Et quidem *cap. canonica*, & *cap. omnes Ecclesiæ*, non statuunt legem neque excommunicationem imponunt Ecclesiarum violatoribus, sed referunt quid in illo delicto Ecclesia præstare soleat, vt ex tenore textuū liquet. Caput verò *quisquis* non sententiam latam, sed ferendam continet, vt manifestè indicant subsequentia verba, ibi: Qui infringunt monasteria, & loca Deo dicata, & Ecclesias, & deposita, vel alia quælibet inde abstrahunt, velut sacrilegi canonicæ sententiæ subigantur. Quapropter illa verba antecedentia: *sciat se communione esse priuatum* intelligenda sunt accedente sententia. Prætérquam quòd non satis constat qua communione priuandi essent. Adde si in prædictis textibus excommunicatio continetur ob quamlibet Ecclesiæ, & loci pij violationem, & illius bonorum vsurpationem contrahenda est. At id communis sententia negat, ergo in prædictis textibus nulla excommunicatio

 nicatio

nicationis sententia ipso iure continetur. Ex quo secunda pars conclusionis conuincitur, nam cùm denunciatio excommunicationem necessariò supponat, & hæc excommunicatio lata non sit textibus antiquioribus *cap. conquesti*, sit sanè ipso *cap. conquesti* ferri excommunicationem: sensus namque illorum verborum, *memoratos sacrilegos excommunicatos nuncietis*, id est nuncietis eos sacrilegos esse excommunicatos, quia ex nunc eos excommunicamus. Sicuti si Pontifex diceret, si ita est memorati sacrilegi nouerint se esse excommunicatos nunciandos; excommunicationem ipso iure per illam legem ferret; sic censendus est supradictis verbis *excommunicatos nuncietis* excommunicationem tulisse.

11. Vt autem hi sacrilegi hac afficiantur excommunicatione duplex delictum committere debent. Primum Ecclesiam effringere. Secundum illam spoliare, quia textus vsus est dictione copulatiua, quæ vtrumque extremum ad sui veritatem requirit, iuxta *leg. si quis ita stipulatus, ff. de verborum obligat.* Et tradit Suar. *disp.* 22. *sect.* 2. *num.* 11. Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *p.* 12. *num.* 9. Barbosa 3. *p. de potest. episc. alleg.* 50. *num.* 90. Ille autem censebitur Ecclesiæ effractor qui eius parietes fodit, vel suffodit, rumpit fenestram, ostium, vectes, & similia. Quinimo Siuest. verbo *excommunicatio* 7. *num.* 16. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 29. *n.* 16. censent effractorem esse qui violenter vectem debilem facit cedere loco. Sed rectiùs Bonacina *dicta disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 12. *num.* 3. negat; quia illa actio est tantùm apertio, non effractio, cùm nihil Ecclesiæ effringat. Hinc à fortiori constat effractorem non esse qui claui adulterina Ecclesiam ingreditur, sicuti notarunt Bonac. Suar. Sayrus, Barbosa *loc. alleg.* spoliator verò est qui Ecclesiæ bona rapit, furatur, destruit, seu alio modo iniurioso Ecclesiam denudat, suisque bonis priuat, vti tradunt dicti Doctores. Vnde malitiosè incendens Ecclesiam hac excommunicatione innodatur; quia simul est spoliator, & effractor: vti tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 94. Suar. *sect.* 2. *num.* 16. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 2. *quæst.* 5. *num.* 53. Bonac. *t.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 3. *pun.* 12. *numero* 4.

12. Nomine Ecclesiæ tradunt Panormit. *in dicto cap. conquesti.* Nauarr. *cap.* 27. *num* 94. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 35. *num.* 6. Suar. *disp.* 22. *sect.* 2. *num.* 17. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 18. Barbosa *alleg.* 50. *num.* 90. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 2. *quæst.* 6. intelligi non solùm templa authoritate Episcopi ad diuina officia deputata, sed etiam hospitalia, monasteria, aliáve loca; quia hæc constitutio lata est in fauorem Ecclesiarum, ac proinde nomen Ecclesiæ latè accipiendum est. Sed contrarium spectato iuris rigore, verius existimarem cum Bonac. *dicta disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 12. *num.* 6. quia esto hæc constitutio in fauorem Ecclesiæ cedat, absolutè tamen pœnalis est, ergo non debet vltra proprietatem verborum extendi. At retenta proprietate verbi Ecclesiæ, vsúque communi, non veniunt hospitalia, aut monasteria, vt de se constat. Ex qua ratione crederem aduersus Suar. *disp.* 22. *sect.* 2. *num.* 11. Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *p.* 12. *num.* 6. Barbos. *alleg.* 5. *num.* 90. neque etiam sacristiam, tametsi Ecclesiæ coniunctam, intelligi; quia non est formaliter Ecclesia, sed quid Ecclesiæ accessorium; aliàs conuentus Ecclesiæ annexus, & contignus intelligendus esset. Neque obest regula *accessorium*, quia sacristia accessoria est Ecclesiæ quoad ædificium, sed non quoad leges pœnam, vel fauorem spectantes, nisi id expresè cautum fuerit, sicuti in materia interdicti cautum est, *cap. si ciuitas, de sentent. excommunicat.* aliàs Ecclesiæ pollutor esset, qui in sacristia fornicaretur, vel sanguinem humanum violenter effunderet.

13. Excommunicatione contracta ante Ordinarij denunciationem nulla est reseruatio: at post denunciationem Ordinarij summo Pontifici reseruatur, vt constat ex vltimis verbis *dicti cap. conquesti,* ibi: Apostolico se conspectui præsentent; sicuti notauit Nauarr. Toler. Sayrus, Suar. Bonac. Barbosa *locis allegatis.* Sed qualis denunciatio sufficiat? Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 3. *pun.* 12. *num.* 14. censet sufficere generalem, qua omnes effractores, spoliatorésque Ecclesiarum publicantur excommunicati. Sed rectiùs censuit oppositum Nauarr. *cap.* 27. *num.* 94. Suar. *sect.* 2. *num.* 19. Sayrus *cap.* 29. *num.* 14. Filiucius *num.* 53. Barbosa *num.* 90. quia debet esse denunciatio, quæ sacrilegos faciat notos; aliàs non faceret eos arctiùs, quàm ante publicationem vitari, vt inquit textus.

Pvnctvm XXV.

Expenduntur excommunicationes reseruatæ in *sexto libro Decretalium.*

1. *Excommunicantur omnes Dynastæ, qui sine licentia sedis Apostolicæ se intromittunt in electione Senatoris, Patricij, aut Rectoris Vrbis Romanæ.*
2. *Imponentes tributa Ecclesiasticis personis excommunicantur.*
3. *Item insequentes hostiliter Cardinalem S. Romanæ Ecclesiæ.*
4. *Item qui tam tempore conclauis, quàm alio tempore domus cuiuscunque Cardinalis inuadunt.*
5. *Item non reuelantes conspirationem in Cardinalem.*
6. *Item qui vexauerint eos, qui censuras excommunicationis, suspensionis, vel interdicti tulerint.*
7. *Comprehendit mandantes, & præcipientes.*

1. Prima excommunicatio Pontifici reseruata contenta in *sexto libro Decretalium* refertur in *cap. fundamenta de electione lib.* 6. ibi enim præcipit Pontifex Nicolaus IV. ne Imperator, Rex, Marchio, aliique quicunque notabilis præeminentiæ, dignitatis, seu excellentiæ, eorúmque fratres, filij, ac nepotes sine licentia sedis Apostolicæ nominationi, electioni, vel assumptioni in Senatorem, Capitaneum, Patricium, aut Rectorem Vrbis Romæ assentiant, vel se intromittant per se, vel per alios. A quo præcepto excipit eos qui originẽ trahunt ex Vrbe, aut in ea cõtinuam habent habitationem, etiãsi prædictorum filij; aut nepotes sint, quinimo etiãsi comitatum, aut baroniam habeant extra Vrbem; dummodò inferioris conditionis, & excellentiæ sit supradictis Romanis dignitatibus, vt meritò ex illius vsu nullum dignitatibus Romanis præiudicium timeri possit. Deinde statuit, ne vllus in prædictas dignitates eligatur vltra annum absque expressa sedis Apostolicæ licentia in scriptis obtenta. Qui ergo contra prædictam constitutionem nominant, eligunt, vel assumunt aliquos ad prædicta officia, vel nominationi, electioni, assumptioni de se factæ vltra

tra annum consentiunt, aut se de ipsis quomodolibet intromittunt, aut intendunt, obediuntve iis assumptis, vel eis auxilium, consilium, vel fauorem publicè, vel occultè præstant ipso iure excommunicatione innodantur, cuius absolutio Pontifici reseruatur. Sicuti tradit Siluest. *excommunicatio 7. num. 20.* Sayrus *lib. 3. thesauri, cap. 29. num. 25. & 20.* Tolet. *lib. 1. cap. 35. num. 7.* Barbosa, *alleg. 50. num. 91.*

2. Secunda fertur in *cap. clericis de immunit. Ecclesiar. in 6.* vbi tam imponentes tributa Ecclesiasticis personis, quàm soluentes excommunicantur. At quoad personas soluentes sublata est hæc excommunicatio *in Clement. quoniam, eodem. tit.* iuncto *cap. non minus. & cap. aduersus de immunit. Ecclesiar.* Perseuerat autem hæc excommunicatio in Bulla cœnæ Domini approbata aduersus imponentes, exigentésque tributa, quos inquit Pontifex non esse absoluendos, quin plenè satisfecerint. Quod si durante regimine satisfactionem exhibere noluerint, vel non potuerint ad ipsos, eorúmque successores tum in hæreditate, tum in officio pertinet satisfactionem præstare, iuxta textum *in cap. non minus, & cap. aduersus de immunit. Eccles.* Sic Tolet. *lib. 1. cap. 35. num. 9.* Barbosa *allegat. 50. num. 92.*

3. Tertia excommunicatio continetur in *cap. fælicis de Pœnis lib. 6.* aduersus eos qui Cardinalem S. Romanæ Ecclesiæ ausi fuerint hostiliter insequi, percutere, capere, associare hæc facientem, aut fieri mandantem, ratúmue habere huiusmodi delictum, consulere, fauere, receptare, seu scienter defendere delinquentem. Quæ excommunicatio partim contenta erat in *cap. si quis suadente diabolo 17. quæst. 4.* partim in Bulla Cœnæ, *can. 11.* Sed qua parte fertur excommunicatio aduersus insequentem Cardinalem, tametsi in eius personam violentas manus non iniecerit continetur in *hoc cap. excom.* Itémque aduersus eos qui sic delinquentes scienter receptauerint. Qui omnes (inquit Pontifex) quamdiu in sua contumacia perseuerauerint singulis diebus dominicis, & festiuis pulsatis campanis, & candelis accensis per omnes illius loci Ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon ciuitatum, & diœcesum vicinarum excommunicati publicè denuncientur, necnon ab alio quàm à Romano Pontifice possint absolutionis beneficium obtinere, nisi dumtaxat in mortis articulo constituti. Addit Præterea Pontifex in fine *dicti cap.* excommunicationem licèt non reseruatam aduersus Principes, Rectores, Consules, & Magistratus &c. ac eorum officiales, qui huiusmodi constitutionem non fecerint obseruari infra mensem, postquam res ad eorum notitiam peruenerit. Sicuti hæc omnia docent Nauarr. *cap. 27. num. 110.* Suar. *disp. 22. sect. 3. num. 12. & seqq.* Tolet. *lib. 1. cap. 35. num. 10.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 3. pun. 7. per totum.*

4. Prædictæ excommunicationi annectenda est, quam tradidit Leo X. in Bulla incipiente *Temeriariorum*: vbi excommunicationem, aliásque pœnas contentas in *dicto cap. fælicis, de Pœnis lib. 6.* extendit ad omnes & singulas personas cuiuscunque status, conditionis, & excellentiæ existentes, qui alicuius Cardinalis domum tam tempore dietæ conclauis, etiamsi in Romanum Pontificem sit electus quàm aliàs quandocunque, & ex quacunque causa, armata manu inuadentes, & in ea violenter, & hostiliter aliquid diripientes, aut quempiam ex inibi existentibus vulnerantes, & eorum socios, & qui id fieri mandauerint, vel factum eorum nomine ratum habuerint, aut ipsis inuasoribus consilium in præmissis, vel fauorem præstiterint, & defenderint. Duæ actiones sunt necessariæ ad hanc excommunicationem, inuasio domus Cardinalis, & hostilis bonorum direptio, vel personarum ibi existentium vulneratio: direptio namque vel vulneratio inuasioni hostili coniuncta esse debet, vt manifestè indicat particula &, quæ coniunctiua est subsequentium cum præcedentibus. *leg. si quis ita stipulatus, ff. de Verbor. obligationib.* Et notauit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. quæst. 3. pun. 9. num. 3.* tametsi spectato *cap. Fælicis, & can. 11. Bulla* ex sola inuasione domus excommunicatio reseruata contrahitur.

5. Deinde debet annecti, quam tradidit Pius V. in Bulla 99. quæ incipit: *Infælicis sæculi*, vbi excommunicationem, & pœnas latas in *dicto cap. fælicis*, & *in canone 11. Bullæ Cœnæ* aduersus offendentes Cardinales, eorúmque fautores, & defensores extendit ad eos qui scientes, intelligentes, vel coniectantes conspirationem in Cardinalem non reuelauerint Romano Pontifici, si in curia extiterint, vel Ordinario loci, vel si Cardinalis ipse Ordinarius extiterit propinquiori Episcopo, & si crimen nondum commissum fuerit, ipsimet Cardinali: Et quidem ad monendum Cardinalem, vt se caueat obligatus es quantumuis delictum occultum sit: at ad faciendam denunciationem iuridicam nullatenus obligari potes, nisi delictum probare posses. Quod à fortiori procedit, cùm denunciatio non ad correctionem delicti, sed ad illius punitionem tendit. Quinimo Filiucius *tract. 14. cap. 6. q. 11. num. 97.* quem sequitur Bonac. *t. 3. de censur. disp. 1. quæst. 12. pun. 3. in fine* existimant hanc constitutionem Pij V. vsu, & praxi abrogatam esse.

6. Quarta excommunicatio continetur in *cap. quicumque de sentent. excom. in 6.* aduersus eos qui ob censuram excommunicationis, suspensionis, vel interdicti latam dederint alicui licentiam occidendi, capiendi, seu aliàs in personis, aut bonis suis, vel suorum grauandi eos, qui dictas sententias protulerunt, siue quorum sint occasione prolatæ, vel easdem sententias obseruantes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes (nisi licentiam ipsam re integra reuocauerint,) vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa. Eadem quoque sententia innodantur omnes qui ausi fuerint prædicta licentia data vti, vel aliquod præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibitum est, aliàs committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio ex tunc ab ea nequeant absolui ab alio quàm à Romano Pontifice.

In defensionem libertatis Ecclesiasticæ lata est hæc censura. Comprehendit primò omnes, & singulos cuiuscunque conditionis, & qualitatis sint, qui occasione latæ censuræ (quæ valida esse debet, vt inquit Suar. *disp. 22. sect. 3. num. 7.* Bonac. *disp. 2. q. 3. pun. 15. num. 5.* nam inualida nec censuræ, nec sententiæ nomen meretur) vexauerint occidendo, vel capiendo, vel aliquo modo grauando in personis, aut bonis suis, & suorum eos qui prædictas censuras protulerunt, vel eos quorum occasione promulgatæ sunt, vel qui eas obseruant, seu cum excommunicatis communicare nolunt. Nomine *suorum* intelliguntur consanguinei, *cap. cuncti de electione, lib. 6.* & qui sub alicuius sunt potestate. *Instit. de his qui sunt sui, vel alieni iuris*: & generaliter omnes illi, quorum grauamen in præiudicium excommunicantis cedit, & ob eam causam præstatur, vt benè

benè aduertit Caietan. verbo *excommunicatio, n.* 36. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 99. Sebastian. Medices, 2. *p. sum. tit.* 9. *quæst.* 78. *num.* 73. Sayrus *lib.* 3. *thesauri cap.* 19. *num.* 13.

Secundò comprehendit eos, qui ad hæc facinora patranda præbent licentiam, nisi fortè ante patratum crimen licentiam reuocauerint, quæ reuocatio nota debet esse ei cui licentia data fuit, aliàs nullius effectus erit, vt benè notauit Bonacina *dicta disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 15. *num.* 3. Quinimo si damnum non in personis, sed earum bonis fuerit factum, & intra octo dies fuerit reparatum, non est locus censuræ, vt expresse notatur in dicto textu.

7. Sed an mandans, & præcipiens aliquam ex his actionibus hac excommunicatione innodetur? Negat Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 15. *num.* 6. nisi is qui mandatum dederit publicam habeat authoritatem; quia textus loquitur de concedente licentiam non de mandãte. Concedens autem licentiam necessariò authoritate publica fungi debet. Sed rectiùs Siluest. verbo *excommunicatio* 7. *num.* 27. & Sayrus *lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 22. oppositum censent. Quia mandatum, seu præceptum ferri non potest, nisi de eo qui à natura, vel ex diuino iure, vel ex reipublicæ concessione superior est. Si igitur ob licentiam hæc excommunicatio contrahitur, à fortiori ob mandatum contrahetur, cùm potius mandatum, quàm licentia authoritatem publicam requirat.

Ab hac excommunicatione infra duos menses Episcopus, imo & parochus absoluere excommunicatos potest, illis verò elapsis solus summus Pontifex.

PVNCTVM XXVI.

Expenduntur excommunicationes contentæ *in libris Clementinarum* reseruatæ Pontifici.

1 *Inquisitores Episcopo inferiores non procedentes aduersus hæreticum, vel alicui falsò imponentes hæresim excommunicantur.*

2 *Episcopi suspenduntur ab officio per triennium.*

3 *Religiosi Sacramentum Extremævnctionis, vel Eucharistiæ ministrantes absque licentia parochi, excommunicantur.*

4 *Sub nomine Religiosi aliquibus placet intelligi Nouitios. Sed verius est oppositum.*

5 *Satis probabile est solos Religiosos exemptos intelligi.*

6 *Debent esse sacerdotes.*

7 *Religiosus parochus liber est ab hac excommunicatione.*

8 *Personæ circa quas Religiosi exercere debent actiones prohibitas sunt Clerici, vel layci.*

9 *Ob ministrationem Extremævnctionis, & Eucharistiæ, & Matrimonij solemnitatem hæc excommunicatio incurritur.*

10 *Explicatur quid sit solemnizare Matrimonium in hoc textu Religiosis prohibitum.*

11 *Si de speciali parochi licentia fiant hæ actiones, non est locus excommunicationi.*

12 *Explicatur quæ sit specialis licentia.*

13 *In articulo mortis deficiente parocho potest Religiosus hæc Sacramenta Extremævnctionis, & Eucharistiæ ministrare.*

14 *Regulariter credendum non est asserenti se habere licentiam à parocho, vt hæc Sacramenta sibi ministrentur.*

15 *Explicantur aliæ actiones, ob quas hæc excommunicatio incurritur.*

16 *Quæ sit absolutio à culpa, & à pœna in hoc Canone prohibita.*

17 *Afficitur hac excommunicatione, etiamsi animo decipiendi absolutionem præstet.*

18 *Derogantur qualibet priuilegia in contrarium.*

19 *Excommunicatur Pontificem percutiens, capiens, seu banniens, vel hæc mandans, aut rata habens.*

20 *Item qui induxerit quemquam ad vouendum, vel promittendum, vt sepulturam apud eius Ecclesiam eligat, vel electam non mutet.*

21 *Subiectum huius excommunicationis explicatur.*

22 *Item actio, ob quam incurritur.*

23 *Excommunicantur Domini temporales procurantes in terris suis violari interdictum.*

24 *Quæ sint personæ aduersus quas hæc excommunicatio iniungitur.*

25 *Explicatur actio ob quam incurritur, quæ est coactio, vt diuina officia in locis interdictis celebrentur.*

26 *Item euocatio ad eadem diuina audienda, & qualis debeat esse.*

27 *Hæc euocatio satis est siue fiat per se, siue per nuncium.*

28 *Vocatio debet esse ad audienda diuina in locis interdicto suppositis.*

29 *Item sub eadem excommunicatione prohibentur, ne impediant publicè, excommunicatos, aut interdictos exire ab Ecclesiis.*

30 *Debent hi excommunicati, aut interdicti moniti esse à celebrantibus vt exeant.*

31 *Debent esse moniti, vt exeant ab Ecclesiis suppositis Ecclesiastico interdicto.*

32 *Prohibere debent, ne ii excommunicati exeant, dum in ipsis Ecclesiis Missarum solemnia aguntur.*

33 *Debet excommunicatus, aut interdictus nominatim moneri à celebrante, vt huic excommunicationi subijciatur.*

34 *In his omnibus actionibus præsumptio requiritur.*

1. Prima

1. PRima continetur in Clement. 1. §. *verum, de Hæreticis* aduersus inquisitores Episcopo inferiores, eorúmque vices gerentes, si in officio suo ita deliquerint contra iustitiam, & conscientiam, vt non procedant aduersus hæreticum, vel de hæresi suspectum eo casu quo procedere tenebantur, vel alicui falsò imponant hæresim, illiúsve suspicionem, vel impedimentum officio inquisitionis exequendo apposuisse: dummodò ad has actiones præstandas moueantur odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu, non autem ex timore, metu, aliove fine. Quæ excommunicatio reseruata est summo Pontifici, neque ab ea excommunicatus absolui potest, nisi in mortis articulo, & tunc præmissa satisfactione quantum fieri potest. Tria ad hanc excommunicationem incurrendam notant Doctores, Glossa *in d. Clement.* vers. *obtentu.* Tolet. *lib.* 1. *c.* 86. *n.* 1. Bonac. *disp.* 2. *q.* 7. *pun.* 5. August. Barbosa *de potest. episc. allegat.* 50. *n.* 93. necessariò requisita esse, quorum vnum si deficiat non est excommunicatio. Primò vt grauiter delinquant in suo officio. Secundò vt delinquant scienter. Tertiò vt delinquant odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu.

2. Dixi inquisitores Episcopo inferiores, nam Episcopi, illorúmque superiores non excommunicatione, sed suspensione ab officio per triennium innodantur, à qua suspensione nisi occulta sit nequeunt ab alio, quàm à Pontifice absolui, quia ex temporis determinatione tacitè Pontifex suspensionis absolutionem sibi reseruauit, vt aduertit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 7. *p.* 5. *num.* 7.

3. Secunda habetur in Clement. *Religiosi de Priuilegiis*, vbi Clemens V. in Concilio Viennensi inquit: Religiosi qui clericis, aut laycis Sacramentum Vnctionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, Matrimoniáue solemnizare non habita super his parochialis presbiteri licentia speciali, aut qui excommunicatos à Canone præterquam in casibus à iure expressis, vel per priuilegia sedis Apostolicæ concessis eisdem, vel à sententiis per statuta prouincialia, aut synodalia promulgatis, seu (vt verbis eorum vtamur) à pœna, & culpa absoluere quemquam præsumpserint excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, per sedem Apostolicam dumtaxat absoluendi; quos etiam locorum Ordinarij (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant publicè nunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo Religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante.

4. Subiectum huius excommunicationis sunt Religiosi qui verè Religiosi sunt, quique in Religione approbata tria vota emiserunt. Et quamuis non desint doctores, Siluest. verbo *excommunicatio.* 7. *num.* 31. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 102. Saytus. *lib.* 3. *cap.* 29. *n.* 27. Alterius *lib.* 5. *disp.* 22. *cap.* 3. *vers. ad clariorem* censeant nouitios sacerdotes comprehendi. Argum. *cap. Religiosi, de sententia excommunicat. in* 6. Hi namque priuilegiis professorum fruuntur, ergo onus illorum sentire debent; verius est oppositum, prout tradit Panormit. *in Rub. de Regularib.* Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 2. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 8. *q.* 2. *num.* 185. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 9. *pun.* 5. *num.* 28. Nam esto nouitius sub nomine Religiosi comprehendatur in fauorabilibus; non tamen in pœnis, & præceptis; quia constitutiones pœnales restringendæ sunt, illarúmque verba cum proprietate accipienda.

5. Grauior dubitatio est; an solùm de Religiosis exemptis hæc constitutio intelligatur? Et satis probabile est intelligi, tum ex Rubrica sub qua constituitur, quæ est de Religiosis priuilegiatis, seu exēptis ratione priuilegiorum: tum quia non exempti non indigebant hac coercione, cùm possent ab Ordinariis, sicut alij sacerdotes sæculares cohiberi. Nihilominus Saytus, *lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 27. Suar. aliis relatis *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 4. Filiucius *d. tract.* 15. *cap.* 8. *quæst.* 2. *num.* 86. Bonacina *disp.* 2. *q.* 9. *pun.* 5. *n.* 27. credunt tam exemptos, quàm non exemptos comprehendi; quia in textu nulla est restrictio. Rubrica autem restringere textum nequit, cùm lex non sit, neque à Pontifice constituta. Sed huic rationi responderi potest ex ipsa Rubrica indicari textum sub ea restrictione obligare; cùm ex consensu, & approbatione Pontificis sub eo titulo constituatur.

6. Sed an Religiosi debeant esse sacerdotes, vt hac excommunicatione innodentur prohibitas actiones præstantes? Difficultate non caret. Negat aliis relatis Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 5. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 8. *q.* 2. *num.* 186. qui etiam extendit ad moniales, si aliquam ex dictis actionibus præstent, quia textus absolutè, & absque vlla distinctione religiosis interdicit ministrationem Eucharistiæ, & Extremævnctionis, absolutionémque à culpa, & pœna absque speciali parochialis presbiteri licentia. Ergo quicunque qui verus Religiosus fuerit hac excommunicatione innodabitur, si aliquam ex his actionibus præstiterit. Sed contrarium censeo satis probabile cum Cardin. & Ancharrano in *præsenti*, & Bonac. *disp.* 2. *de censur. q.* 9. *pun.* 5. *num.* 27. quia hæ actiones non nisi à sacerdotibus præstari solent; ideóque credendum est Pontificem solùm intendisse abusum religiosorum has actiones absque licentia, & priuilegio exercentium coercere.

7. Religiosus verò parochus si prædictas actionem cum suis parochianis præstet, liber est ab hac excommunicatione, tametsi indebitè, & illegitimè præstet; quia cessat finis ob quem excommunicatio statuta est, scilicet vitare præiudicium parochorum, cùm nullus parochus ex illis actionibus præiudicetur. Quinimo ob eandem rationem excusat Nauarr. *cap.* 27. *num.* 102. ab hac excommunicatione Religiosum parochum alienis ouibus hæc Sacramenta absque licentia ministrantem: in cuius sententiam Glossa *in dicta Clement.* verbo *Religiosi* propendet. Etenim ea ministratio etsi cedat in præiudicium parochi, cuius sunt illæ oues, at non cedit in præiudicium ouium parochorum, cùm ipse Religiosus parochus sit, & iurisdictione parochiali vtatur. Sed rectiùs Siluest. *excommunicatio* 7. *num.* 31. Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *n.* 15. Alterius *lib.* 5. *disp.* 22. *c.* 3. vers. *ad clarorem*. Bonac. *disp.* 2. *q.* 9. *p.* 5. *n.* 29. Religiosum parochum alienis ouibus prædicta Sacramenta ministrantem absque speciali licentia, vel priuilegio hac excōmunicatione innodari, quia officiū parochi non impedit, quin ministrans verè Religiosus sit, veréque Clericis, aut laycis absque speciali presbiteri parochialis licentia supradictas actiones præstet. At textus absolutè quemlibet Religiosum hæc Clericis, vel laycis absque licentia speciali suorum parochorum præstantem excōmunicat. Ergo. Neque obest illam ministrationem non cedere in præiudicium omnium parochorum: satis est quòd cedat in præiudicium parochi illarum ouium, circa quas prædicta exercet: sicuti cùm Religiosus non parochus hæc ministrat, eius ministratio solùm cedit in præiudicium parochi cuius sunt oues, non aliorum quia illius tantùm iurisdictionem vsurpat.

8. Pe

8. Personæ verò circa quas actiones prohibitæ exerceri debent, vt Religiosi hac excommunicatione innodentur sunt clerici, vel layci, vt constat ex textu ibi, *Clericis, vel laycis:* sub quibus Religiosi non comprehendũtur. Tum quia in materia pœnali, & odiosa nomine clericorum non veniunt Religiosi ex Panormit. *in Rub. de vita, & honestate clericor.* Tum quia hæc constitutio lata est in fauorem parochorum, quorum præiudicium Pontifex vitare intendit; at cùm Religiosi non sint parochis subiecti nullum inde parochis præiudicium prouenire potest. Sicuti ex communi tradit Nauarr. *capite* 27. *num.* 102. Saytus *lib.* 3. *thesauri cap.* 29. *num.* 28. Sanch. *lib.* 3. *de matr. disp.* 23. *numero* 17. *in medio*, Bonacina *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 9. *pun.* 5. *num.* 12. Barbosa *alleg.* 50. *numero* 99. & alij apud ipsos.

9. Actio autem, ob quam hæc excommunicatio incurritur duplex est. Prima ministrare sacramentum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ clericis, vel laycis, Matrimoniiue sacramentum solemnizare sine speciali presbiteri parochialis licentia. Quapropter ex ministratione Baptismi etiam solemni Ordinis, vel Confirmationis, aut Pœnitentiæ absque parochi licentia excommunicatio hæc non contrahitur; quia textus solùm de Extrema vnctione, Eucharistia, & Matrimonij solemnizatione loquutus est, & pœnæ extendendæ non sunt: sicuti notarunt Glossa, & Ioann. Andreas *in præsenti*, verbo *speciali*. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 101. Saytus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 29. *num.* 35. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 9. *pun.* 5. *num.* 11. Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 13. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 8. *quæst.* 2. *num.* 188.

10. Sed quid sub verbo *solemnizare Matrimonium* intelligatur, non constat inter Doctores. Nam Ludouic. de Miranda *Man. prælat. t.* 1. *quæst.* 48. *art.* 2. quem sequitur August. Barbosa *de potest episc. alleg.* 50. *num.* 99. existimat non solùm nuptiarum benedictionem, sed etiam assistentiam illis contrahendis hac excommunicatione puniri. Sed longè verius est solam nuptiarum benedictionem intelligi, quia sola illa benedictio Matrimonium solemne reddit; assistentia verò non reddit Matrimonium solemne, cùm non supponat illud factum. Sed Matrimonium quod est solemnizandum ab Ecclesia constituit. Atque ita tradit ex communi sententia Glossa *in præsenti*, verbo *solemnizare*. Saytus *lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 32. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 9. *pun.* 5. *num.* 13. Verum est sic assistentem, vel benedicentem nuptias sine speciali licentia contrahere suspensionem latam à Trident. *sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* in quam suspensionem satis probabile est excommunicationem huius Clementinæ mutatam esse, vti *tract. praced.* dictum est.

11. Prædicta intelligenda sunt, inquit textus, *nisi de speciali parochialis presbiteri licentia fiant.* Nomine parochialis presbiteri non solùm venit rector immediatus Ecclesiæ parochialis, sed etiam Episcopus, eiúsque generalis Vicarius, quia omnium Ecclesiarum parochi sunt, & in omnes parochos iurisdictionem habent: vti pluribus firmat Sanch. *lib.* 3. *de matr. disp.* 29. *num.* 4. *& seqq.* Saytus *lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 33. Bonacina *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 9. *pun.* 5. *num.* 10. Et quamuis videatur textus exigere in parocho, ex cuius licentia speciali Religiosi administrare sacramenta debent qualitatem sacerdotij: ibi, parochialis presbiteri. At verius est eam qualitatem non esse necessariam, sicuti in præsenti docet Glossa, verbo *presbiteri*. Saytus *dicto cap.* 29. *num.* 33. Bonac. *num.* 9. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 102. Item Suar. *in* 3. *p. t.* 3. *disp.* 72. *sect.* 3. Sanch. pluribus relatis *lib.* 3. *disp.* 20. *numero* 3. *in medio*, quia textus vsus fuit nomine presbiteri non ex necessitate, sed ex frequentia; quia frequenter parochi sacerdotes sunt.

12. Specialis autem licentia censetur esse, quâ hæc sacramenta Extremæ vnctionis, Eucharistiæ, & Matrimonij specificantur; tametsi ex parte personæ cui administranda sunt, vel quæ illa ministrare debet generalis sit: vt notauit Glossa *in præsenti*, verbo *speciali*. Suar. *dicta sect.* 4. *num.* 7. Sanch. plures referens *lib.* 3. *cap.* 35. *à num.* 7. Bonac. *t.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 9. *pun.* 5. *n.* 6. Quinimo etsi prædicta sacramenta sigillatim non exprimantur, si tamen exprimantur in genere. Vti si concederetur alicui facultas ad ministranda omnia sacramenta quæ ad curam animarum pertinent: satis esset, quia illa licentia speciali æquiualet. Vt benè tradit Sanch. *d. disp.* 35. *num.* 7. *& seqq.*

13. In articulo mortis deficiente parocho, si religiosus Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ sacramentum ministret hanc censuram non incurrit, quia non est credendum velle Ecclesiam suos fideles his salutaribus remediis destitui, ac proinde ex licentia præsumpta parochi, Episcopi, vel Pontificis censetur ministratio fieri; vti notaui loquens de Extremæ vnctionis, & Eucharistiæ ministratione, & tradit in præsenti Bonac. *t.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 9. *pun.* 5. *num.* 3. aduersus Man. Prælat. *t.* 1. *quæst.* 42. *art.* 3. Barb. *alleg.* 50. *num.* 98.

14. Sed an asserenti se habere licentiam à parocho, vt hæc sacramenta sibi ministrentur credere Religiosus debeat? Dissentiunt Doctores. Nam Gloss. *in hac Clement.* verbo *habita*. Antonin. 3. *p. tit.* 24. *cap.* 54. Angel. *excommunicatio* 5. *casu* 12. *n.* 17. Rosella *absolutio* 1. *num.* 39. Siluest. *excommunicatio* 7. *casu* 14. *num.* 35. Tabiena *eodem* 5. *q.* 4. *n.* 5. Sayr. *lib.* 3. *c.* 29. *n.* 35. censent credi posse, quia nemo præsumendus est adeo suæ salutis immemor, vt ei commodum vllum anteponat, vt dicitur *c. penult.* 1. *q.* 7. & *leg. sancimus, Cod. de sacrosanct. Ecclesiis*; & colligitur ex *cap. significasti, el.* 2. *de homicidio.* Sed longè verius est regulariter credendum non esse, vti plures referens tradit Sanch. *lib.* 3. *disp.* 37. *num.* 2. quia in his quæ pertinent ad externam Ecclesiæ gubernationem, partis testimonium insufficiens esse iudicatur. Qua ratione non adhibetur fides excommunicato asserenti se absolutum esse, nisi litteras absolutionis ostendat, vel alio modo legitimè absolutionem probet: vt habetur *cap. sicut, de sententia excommunicat.* Neque dicenti se habere licentiam proprij Episcopi, vt ab alieno ordinetur credendum est, nisi eius patentes litteras ostendat; *cap.* 1. *de Temporib. ordinat. lib.* 6. Quinimo nec parochiano testante se impleuisse præceptum annuæ confessionis credi debet, nisi schedulam confessoris ostendat, teste Hostiens. *in cap. omnis vtriusque sexus de Pœnitentiis, & remissionib.* verbo *à proprio.* & ibi Ioann. Andr. *num.* 12. Anton. *n.* 37. Anchatran. *n.* 8. quia hæc non tam spectant ad vniuscuiusque salutem, quàm ad externam Ecclesiæ gubernationem; ac proinde Ecclesiæ satisfaciendum est. At ministrare Extremam vnctionem, vel Eucharistiam morituris, sacramentum Matrimonij solemnizare ad externam Ecclesiæ gubernationem pertinet, vt de se constat. Ergo ex testimonio recipientis asserentis licentiam habere à suo parocho, hæc facienda non sunt.

Dixi *regulariter*. Nam si persona quæ id asserit est valdè fide digna, vt prudentis arbitrio nulla falsitatis suspicio timeri possit, poterit religio-

sus

superentre dicenti se habere à parocho specialem licentiam, vti aliis relatis docet Sanch. *lib.* 3. *c.* 37 *n.* 3.

15. Secunda actio, ob quam hæc excommunicatio incurritur est, primò si absoluas excommunicatum à canone extra casus à iure expressos, vel per priuilegia sedis Apostolicæ concessos. Secundò si absoluas à sententiis per statuta prouincialia, aut synodalia promulgatis. Tertiò si absoluas à pœna, & culpa. Etenim cùm omnis lex Pontificia canon sit, absoluens ab excommunicatione contenta in ea lege in hanc excommunicationem incidet, nisi absoluat in casibus à iure expressis, qualis est absolutio excommunicationis non reseruatæ, iuxta *c. nuper, de sententia excommunicat*, vel nisi absoluat ex priuilegio sedis Apostolicæ, quo omnes ferè Religiosi maximè Mendicantes fruuntur.

Secundò in eam excommunicationem incidet qui absolueret absque priuilegio, vel iuris concessione à sententiis per statuta prouincialia aut synodalia promulgatis. Nomine sententiarum Glossa intelligit excommunicationem, suspensionem, & interdictum, aliàs si solùm excommunicationem intelligeret, Pontifex non exprimeret sententias in plurali numero, sed sententiam in singulari. Sed verius est solam excommunicationem in præsenti comprehendi. Vti tradit Siluest. verbo *excommunicatio* 7. *n.* 38. Sayrus *lib.* 3. *c.* 29. *n.* 27. & 37. Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 16. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 8. *quæst.* 2. *n.* 189. Alterius *lib.* 5. *disp.* 22. *cap.* 3. *vers.* 3. Bonac. *disp.* 2. *q.* 9. *pun.* 5. *num.* 18. quia pœnæ extendendæ non sunt, sed restringendæ in casu dubio. Sed ad minus dubium est; an nomine sententiarum solæ sententiæ excommunicationis intelligantur, an autem sententiæ interdicti, & suspensionis. Ergo asserendum est solas excommunicationis sententias intelligi, maximè cùm de sententia excommunicationis in verbis antecedentibus fuerit sermo. Neque credendum est voluisse Pontificem Prouincialibus, aut synodalibus statutis maiorem præstare fauorem, quàm suis, Conciliorúmque generalium legibus, vt solius excommunicationis à Canone latæ absolutionem puniret, cùm tamen omnium censurarum, quæ per statuta generalia, aut synodalia promulgantur absolutionem puniat.

Illud est certum ob absolutionem censuræ ab homine latæ nullam contrahi excommunicationem, quia est absolutio diuersa ab absolutione excommunicationis per canonem, vel statutum latæ, quæ præsenti Clement. punitur. Vti notauit Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 14. Alter. *lib.* 5. *disp.* 22. *cap.* 3. *vers.* 2. 2. Bonac. *disp.* 2. *q.* 9. *pun.* 5. *num.* 17. Neque etiam contrahitur ob absolutionem ab excommunicatione minori: tum quia hæc non continetur sub nomine excommunicationis absolutè prolato. Tum quia huius censuræ absolutio iure cuilibet sacerdoti potenti absoluere à peccatis, conceditur. Sicuti pluribus firmat Sayr. *cap.* 29. *num.* 36. Suar. *num.* 18. Bonac. *num.* 20.

16. Tertiò excommunicatione huius Clement. innodabitur qui absque vllo priuilegio, & facultate sedis Apostolicæ quemquam præsumit absoluere à culpa, & à pœna. Hoc est præsumit concedere plenariam peccatorum remissionem, seu indulgentiam. Hæc enim concessio vulgari vocabulo absolutio à culpa, & à pœna nuncupatur. Quare opus non est, vt sacramentaliter absoluat à culpa; satis enim est, si totius pœnæ remissionem concedat; quia eo ipso à culpa, & à pœna absoluit, vt tradit Siluest. *excommunicatio* 7. *num.* 32. Caiet. verbo *excommunicatio cap.* 64. Sayrus *cap.* 29. *num.* 38. Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 19. Bonac. *disp.* 2. *q.* 9. *pun.* 5. *à num.* 23. Alter. *lib.* 5. *disp.* 22. *cap.* 3. vers. 6. *notandum*, & alij.

17. Dubium tamen est, an innodetur hac excommunicatione Religiosus qui non ex animo concedendi indulgentiam, sed decipiendi absolutionem præstat? Alicui videri posset non innodari hac censura; quia hæc imponitur ob absolutionem quantum est ex parte absoluentis præstitam, non ob absolutionis fictionem ibi, *Quemquam absoluere præsumunt.* Si enim Extremam vnctionem, & Eucharistiam fictè ministrares in hanc excommunicationem non incideres: vt tenet Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 23. Ergo neque etiam si fingeres te absoluere, cùm nolles absolutionem concedere, vtpote qui nullam in illius concessionem potestatem habes. Sed rectiùs docuit contrarium Bonac. *disp.* 2. *de censur. in particul. quæst.* 9. *pun.* 5. *num.* 25. *& seqq.* modò fictio occulta sit. Quia Pontifex hac excommunicatione coërcere voluit quorundam Religiosorum audaciā, qui fideles decipiebant indulgentiarum concessione, cùm nullam haberent potestatem concedendi. Ergo non absolutionem veram, sed fictam, & deceptoriam hac excommunicatione coërcere Pontifex voluit. Neque est simile de ministratione Extremæ vnctionis, & Eucharistiæ (quidquid in contrarium sentiat Bonacina) quia Pontifex non punit hac excommunicatione fictam eorum administrationem, sed veram, illegitimam tamen, & indebitam, vtpote in parochorum iurisdictionis præiudicium. Et ratio huius discriminis est manifesta; quia Extrema vnctio, & Eucharistia verum sacramentum esse possunt, tametsi illicitè, & vsurpata iurisdictione ministrentur: at absolutio à culpa, & à pœna, seu indulgentiæ plenariæ concessio, nequit vera esse, sed omnino ficta, & deceptoria præstita ab eo qui nullam concedendi potestatem habet. Cùm ergo verba in dispositione maximè pœnali quoad fieri possit propriè accipienda sint, efficitur sanè verba illa *Extrema vnctionis, & Eucharistiæ sacramentum ministrare præsumpserint*, de vera ministratione intelligi debere. At quia absolutio à culpa, & à pœna præstita ab eo qui absoluendi potestate caret, vera esse nequit, asserendum est fictam, & deceptoriam comprehendi.

18. Addit vltimò Pontifex derogationem cuiusuis priuilegij, ibi: *nullo priuilegio suffragante.* Quæ verba non aduersantur præcedentibus in quibus ex priuilegio sedis Apostolicæ conceditur Religiosis, vt possint excommunicatos ab excommunicatione, & à culpa, & à pœna absoluere; quia verba illa *nullo priuilegio suffragante* referuntur ad denunciationem, non ad absolutionem, seu sacramentorum administrationem, præstántque hunc sensum. Qui in huiusmodi excommunicationem inciderunt; eo quòd absque facultate aliquam ex his actionibus prohibitis exercuerint, vt excommunicati denuncientur, & publicentur nullo priuilegio suffragante.

19. Tertia excommunicatio fertur in Clement. 1. *si quis suadente, de Pœnis*, aduersus eùm qui Pontificem iniuriosè, & temerè percusserit, aut cæperit, seu banniuerit, vel hæc mandauerit fieri, aut facta ab alijs rata habuerit (si nomine ipsius fuerint facta, vt explicat Glossa) vel socius eorum fuerit, consilium, vel fauorem dederit, aut scienter defensauerit. Adduntur vltra excommunicationem aliæ pænæ his delinquentibus. Circa hanc excommunicationem nihil speciale notandum occurrit, cùm satis explicata sit *hac dispu. pun.* 1. §. 12. & *pun.* 2.

20. Quarta excommunicatio reseruata Pontifici

ci continetur in Clement. *Cupientes*, §. *sanè de Pœnis*, aduersus Religiosos, & Clericos sæculares qui quemquam ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum inducunt, vt sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, vel iam electam vlteriùs non mutent.

21 Subiectum huius excommunicationis sunt Religiosi, & Clerici sæculares; non autem layci, hi enim, etsi inducant ad actiones in hac Clement. prohibitas, excommunicatione non afficiuntur, vti notat Tolet. *lib.* 1. *cap.* 36. *num.* 4. & Doctores communiter. Nomine Religiosorum veniunt tam viri quàm fœminæ veram professionem emittentes. Tum quia huiusmodi Clement. lata est in confirmationem *cap.* 1. *de Sepultur. lib.* 6. vbi textus vtitur dictione vniuersali comprehendente omnes Religiosos cuiuscunque conditionis, & sexus sint, ibi: *Vniuersis Religiosis.* Tum quia Religiosæ fœminæ efficaciùs quàm viri persuadere solent. Non autem comprehenduntur nouitij, seu qui veram professionem non emittunt; quia in materia odiosa, & pœnali strictè nomen Religiosi accipiendum est. Atque ita notauit Bonac. *t.* 3. *de censur. in partic. disp.* 2. *q.* 5. *pun.* 4. *num.* 4. Nomine Clericorum veniunt qui verè Clerici sunt, modò non sint parochi. Parochus namque siue inducat ad promittendum electionem sepulturæ in sua Ecclesia, siue in aliena hac excommunicatione non astringitur, quia hæc excommunicatio fertur in parochorum fauorem; ac proinde non debet in eorũ damnum retorqueri. Ex regula *quod in gratiam, de Regul. Iuris in* 6. & *leg. quod fauore ff. de legibus.* Prætérquam quòd parochus in hac inductione nemini præiudicat, cùm nulli alteri à parocho ius competat sepeliendi parochianum in sua Ecclesia, ac proinde inducens parochianum, vt in eius Ecclesia sepulturam eligat, inducit ad id quod aliàs de iure sibi competit. Si autem inducit ad electionem sepulturæ in aliena Ecclesia cedit iuri proprio, & charitatis opus præstat. Non igitur ob hanc actionem excommunicari expediebat. Sicuti ex communi notauit Bonacina *dicto t.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 5. *p.* 4. *numero* 5.

22. Actio verò, ob quam hæc excommunicatio fertur est inductio ad votum, iuramentum, fidem datam, seu promissionem de eligenda sepultura apud propriam Ecclesiam, vel de iam electa non mutanda. Quapropter si Religiosus simpliciter inducat ad electionem sepulturæ, non autem ad iuramentum, vel promissionem de illa eligenda, vel electa non mutanda hac excommunicatione non innodatur. Neque item innodabitur, si inducat ad promissionem eligendæ sepulturæ in aliena Ecclesia. Sicuti notarunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 101. Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 36. *num.* 4. Sayrus *lib.* 3. *thesauri*, *cap.* 29. *num.* 40. Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 25. August. Barbosa *alleg.* 50. *num.* 100. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 5. *p.* 4. *num.* 2. Hæc autem inductio, vt excommunicatione puniatur, efficax esse debet, & effectum habere, scilicet quod inductus annuerit inductioni, & iuramentum, seu promissionem præstiterit. Vti docuerunt Nauarr. Tolet. Sayr. Suar. & Bonacina *locis allegatis*, quia hæc constitutio stricti iuris est, ideóque verba intelligi debent cum effectu. Tandem opus est, vt inducens ex præsumptione procedat. Vnde si ex ignorantia modò affectata non sit, siue huius legis, siue censuræ impositæ in hanc censuram non incidit, vt prædicti Doctores aduertunt.

23. Quinta excommunicatio habetur in Clement. *Grauis*, *de sententia excommunicat.* vbi Clement. V. occasione quorundam temporalium dominorum qui in terris suis violare interdictum variis mobis procurabant in hæc verba statuit. Ne igitur excessus sic graues excedentium in punitione trahantur ab aliis in exemplum, præsumptores præfatos qui locis interdicto suppositis quemquam de cætero diuina celebrare officia quomodolibet cogere: Aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præsertim, vel interdicti ligatos sententia euocare. Seu qui ne excommunicati publicè, aut interdicti de Ecclesiis dum in ipsis Missarum aguntur solemnia à celebrantibus moniti, vt exeant prohibere. Necnon excommunicatos publicè, & interdictos qui in Ecclesiis nominatim à celebrantibus vt exeant moniti remanere præsumpserint, excommunicationis sententia (à qua per Sedem dumtaxat Apostolicam possint absolui) sacro approbante Concilio innodamus.

Hæc excommunicatio etsi solùm videatur ferri aduersus illos dominos temporales qui tempore Clementis V. relatos excessus commiserunt, vel de cætero commiserint, vt indicant illa verba *præsumptores præfatos*, ex communi tamen sententia, & vsu Ecclesiæ receptum est ad omnes alios similia committentes extendi. Sicuti notauit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 3. *p.* 20. *num.* 1.

24. Personæ aduersus quas hæc excommunicatio fertur sunt Nobiles, & Domini temporales. Nobiles inquam non coruscatione clari sanguinis, vt placuit Glossæ *in dicta Clement. in expositione casus*, sed coruscatione honorifici status, vt notauit Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 31. Bonacina *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 20. *num.* 16. Qui siue layci sint, siue Ecclesiastici si ob iurisdictionem temporalem qua pollent, aliquam ex his actionibus in hac Clement. prohibitis præstiterint, in excommunicationẽ reseruatam incident, vt notauit Glossa verbo *temporales*, Nauarr. *cap.* 27. *num.* 104. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 42. Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 32. Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *p.* 20. *num.* 17. Alterius *t.* 2. *de interdicto*, *disp.* 9. *cap.* 4. *colum.* 9. & 10. Secundò sunt omnes excommunicati, vel interdicti qui nominatim à celebrantibus moniti remanere præsumpserint. Dixi *vel interdicti*, nam licèt textus dictione *&* vtatur; ex subiecta materia, & ex verbis antecedẽtibus, & ex tenore totius contextus constat non coniunctiuè accipi; sicuti si apposita esset dictio *vel.* Vti docet ex communi Sayrus *lib.* 3. *thesauri*, *cap.* 29. *num.* 43. *in fine.* Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *p.* 20. *num.* 15.

25. Actio verò ob quam hæc excommunicatio fertur multiplex est. Prima ob coactionem, quam domini temporales alicui inferunt, vt diuina officia in locis interdicto suppositis celebret. Quomodocunque coactio contingat satis est ad hanc censuram incurrendam, quia textus inquit *quomodolibet cogere.* & aduerbium *quomodolibet*, vt explicat Glossa, omnem modum compulsionis realem, & personalem, directum, & indirectum comprehendit, vt si res ipsorum occupant, consanguineos grauant in personis, vel rebus, iuxta textum *Sciant cuncti*, *de Electione*, & *cap. quicunque*, *eodem tit. lib.* 6. Et tradit in præsenti Sayrus *lib.* 3. *capite* 29. *numero* 43. Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *numero* 29. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 3. *pun.* 20. *num.* 4. Coactio igitur debet esse ad diuina officia celebranda in locis interdicto suppositis. Nomine diuinorum officiorum Glossa *in præsenti* verbo *Missarum*, intelligit solùm Missæ sacrificium: cui consentiunt Angel. Siluest. & Zabarella relati à Sayro *dicto lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 43. *vers. quoad officia.* Verius tamen est non solùm Missæ sacrificium, sed Horas

Horas canonicas, aliáque similia quæ ab Ecclesia celebrantur intelligi, vt notauit ipse Sayrus suprà. Suar. dicta disp. 22. sect. 4. num. 29. Bonac. d. disp. 2. q. 3. p. 20. num. 5. cùm in hac prima clausula non solùm Missæ, sed aliorum diuinorum officiorum mentio facta sit.

26. Secunda actio est euocatio ad eadem diuina audienda. Hæc autem euocatio videtur debere esse coactiua, vt indicant illa verba textus: *Aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda excommunicationis præsertim, vel interdicti ligatos sententia, euocare præsumpserint.* At modus prædictus erat coactiuus, vt colligitur ex illis verbis *quomodolibet cogere.* Ergo euocatio coactiua debet esse. Communis tamen sententia in hac actione non requirit coactionem, sed illa verba *modo prædicto*, refert ad modum vocandi, de quo in dicto textu *in propositione casus* mentio facta est.

Hincque oritur grauis dubitatio, an singularis euocatio, & secreta sufficiat ad hanc censuram incurrendam, an verò necessaria sit publica, voce inquam præconis, sonitu campanæ, tubæ, vel cornu? Siluest. verbo *excommunicatio 7. num.* 51. Nauarr. *c.* 27. *num.* 104. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 43. & alij censent publicam vocationem requiri. Et probari potest. Concedamus namque verba illa *modo prædicto* referri ad modum vocationis, quem Pontifex in propositione casus retulerat. At Pontifex retulit dominos illos temporales non solùm secretò, & sigillatim, sed voce præconis, & pulsatis campanis ad diuina audienda in locis interdicto suppositis, populum euocare. Ergo vt quis prædicto modo euocare censeatur, debet non solùm secretò, sed publicè euocare: aliàs non prædicto modo absolutè, & simpliciter, sed secundùm quid, & dimidiatè vocaret, & cùm hæc materia odiosa sit, strictè interpretari debet. Sed rectiùs docuit contrarium Caietan. verbo *excommunicatio*, *cap.* 22. Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 28. Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 20. *num.* 6. indicat Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 36. *num.* 6. Pontifex namque comprimere voluit audaciam illorum nobilium qui nunc hos, nunc illos vocabant ad diuina officia audienda (quod esse non potest, nisi per singularem citationem) & interdum compellebant, & his non contenti excessibus non solùm per campanarum pulsationem, sed & voce præconis populos etiam interdictos (vt interdicti non obstante sententia) ad audiendas Missas huiusmodi veniant, faciunt euocari. At si verba illa *modo prædicto*, deberent omnem relatum modum vocationis copulatiuè comprehendere, non afficerentur hac censura ij vocantes nisi tum secretò, tum publicè campanarum pulsatione, & voce præconis vocationem facerent, & insuper compellerent, quod non est dicendum, quia ferè nullius fructus esset hæc excommunicatio. Quapropter dicendum est siue voce præconis, siue campanarum pulsatione, siue secreta citatione aliqui euocentur huic excommunicationi esse locum; quia verè prædicto modo euocantur, tametsi non omnibus prædictis modis.

27. Hæc euocatio siue sit per se, siue per nuncium satis est ad excommunicationem incurrendam; probantque illa verba *faciunt euocari.* Præterquam quòd frequentior modus vocationis est per interpositam personam, & notauit Bonac. *d. pun.* 20. *num.* 5. Debet autē euocatio esse ad eadem diuina officia audienda, ad quæ celebranda in priori clausula compulsio facta est. Cùm igitur in priori clausula non solùm de Missæ sacrificio, sed etiam de aliis officiis diuinis sermo sit, vt asseruimus; consequenter hanc secundam clausulam de eisdem officiis asserendum est intelligi. Sed obstat huic doctrinæ, quia dispositio textus censenda est conformis relationi; at in relatione, & propositione casus non de vocatione ad quæcūque officia diuina audienda, sed ad Missarum solemnia tantùm actum est ibi: *Ad audiendas Missas huiusmodi veniant, faciunt euocari*, ergo de sola vocatione ad Missas audiendas censendum est textum disposuisse. Huic obiectioni responde, satis esse quòd in priori clausula non solùm Missæ, sed aliorum diuinorum officiorum mentio facta sit, & in secunda clausula expresserit Pontifex eadem officia diuina. Quod verò in relatione casus solius Missæ sacrificium retulerit, non impedit dispositionem latiorem fieri; quia esto dispositio latiùs vel strictiùs loquatur quàm relatio, vti sæpè contingit: non obinde censenda est aduersa, sed illi conformis.

28. Præterea opus est vocationem esse ad audienda diuina officia in locis interdicto suppositis. Tum quia textus requirit, vt vocatio fiat ad eadem diuina officia audienda, de quibus in præcedenti clausula sermo habitus erat: at in præsenti clausula expressè requisitum est, vt diuina officia celebrentur in loco interdicto. Ergo. Tum quia Pontifici questi sunt Prælati, quòd Nobiles, & Domini temporales in terris suis Ecclesiastico suppositis interdicto ad audienda diuina officia populum faciunt euocari. Atque ita ex communi notauit Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 3. *p.* 20. *num.* 7.

29. Tertia actio, ob quam præsenti Canone excommunicatio fertur, est prohibitio ab ipsis dominis temporalibus facta publicè excommunicatis, aut interdictis, ne exeant ex Ecclesiis dum Missarum solemnia aguntur, tametsi à celebrantibus moniti sint. Etenim illi Nobiles hac censura ligantur, si publicè, vel secretò, generaliter, vel speciatim prohibeant, seu impediant, ne publicè excommunicati, aut interdicti, & à celebrantibus moniti exeant ex Ecclesiis dum Missarum solemnia aguntur. Ex eo autem quòd textus non dixerit debere esse nominatim excommunicatos, aut interdictos sentire videtur Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 20. *n.* 10. hanc conditionem non requiri, sed satis esse si publicè excōmunicati, aut interdicti existant; quia hæc censura lata est non solùm in detestationem communicantiū cum excommunicatis, seu interdictis, sed in pœnam ipsorum excommunicatorum, vel interdictorū violantium interdictum. Sed rectiùs docuit contrarium Suar. *disp.* 12. *sect.* 4. *num.* 33. Nam licèt eo tempore quo lata fuit hæc excommunicatio requisitum non fuerit excommunicatos, vel interdictos esse nominatim, sed sufficiens fuerit esse publicè excommunicatos, vel interdictos, id factum est; quia eo tempore publicè excommunicati, vel interdicti vitandi erant. At in præsenti ij qui nominatim excommunicati non sunt, aut interdicti vitari non debent, tametsi de eorum excommunicatione, aut interdicto publicè constet. Ergo. Et confirmatur; quia textus videtur manifestè locutus de illis excommunicatis, aut interdictis, ob quorum præsentiam Missæ sacrificium interrumpi debet, vt constat ex illis verbis textus. Ex quo frequenter contingit quòd non sine Dei offensa, clerique, ac populi scandalo ipsa Missarum solemnia remanent inexpleta. At præsenti tempore tantùm excommunicati, aut interdicti vitandi huius effectus causa esse possunt. Ergo hi tantùm comprehenduntur.

30. Præterea debent ij excommunicati, aut interdicti moniti esse à celebrantibus, vt exeant. Quam monitionem, (etsi aliquibus placeat) debere esse spe

specialem & nominatim, quia in clausula sequenti apponitur excommunicatio aduersus eos, qui cùm sint nominatim moniti, nolunt exire, quique videntur esse illi qui præsenti clausula à celebrantibus sunt moniti. Verius tamen est solam monitionem generalem sufficere; quia celebrans generaliter moneret, vt omnes excommunicati, aut interdicti exeant ex Ecclesia; quia textus in hac clausula non restringit monitionem vt esset specialis, & nominatim, sed solùm monitionem requisiuit. Ergo quæcunque monitio siue specialis, siue generalis sufficit. Atque ita tenet Glossa in præsenti, verbo *moniti*. Sayrus *lib.* 3. *thesauri*, *cap.* 29. *numero* 43. vers. *quoad officia*. Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *numero* 30. Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 36. *num.* 4. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 3. *p.* 20. *numero* 9.

31. Sed an debeant esse moniti, vt exeunt ab Ecclesiis Ecclesiastico suppositis interdicto? Non caret difficultate. Nam Bonacina *numero* 11. censet opus non esse Ecclesias esse interdictas, quia nullum extat verbum in hac actione indicans Ecclesias debere esse interdictas; ex eo autem quòd in præcedentibus clausulis id fuerit expressum non infertur pro actione præsentis clausulæ eam conditionem requiri, sicuti nec sufficiunt quælibet officia diuina, vt prohibens excommunicatos exire dum ipsa peraguntur, in hanc excommunicationem incidat: sed necessariò debet esse Missæ sacrificium, tametsi in clausulis præcedentibus quodlibet officium diuinum sufficiens fuerit. Nihilominus oppositum censeo verius cum Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *num.* 30. Filiucio *tract.* 15. *capite* 4. *quæst.* 2. *num.* 74. eo quòd textus de interdicto locali generali loquatur, vt constat ex illis verbis. Domini temporales in terris eorum Ecclesiastico suppositis interdicto, &c. Quapropter etsi in hac clausula non expresserit Ecclesias interdictas esse, id fuit: quia ex præcedentibus, & ex querelæ propositione satis colligebatur. Et confirmo: vel illæ Ecclesiæ non interdictæ existunt in terris illorum dominorum, vel non? si non existunt; non incidunt in hanc excommunicationem; quia non præstant actiones prohibitas vt domini temporales, & iurisdictionem habentes in terris suis, vt textus requirit, & ipsemet Bonac. *dicta disp.* 2. *quæst.* 3. *p.* 20. *num.* 17. concedit. Si autem illæ Ecclesiæ in terris dominorum existant, nequeunt non esse interdictæ, cùm eorum terræ Ecclesiastico fuerint interdicto suppositæ, & consequenter Ecclesiæ ibi contentiæ.

32. Rursus prohibere debent ij domini temporales, ne ij excommunicati, aut interdicti exeant, dum in ipsis Ecclesiis Missarum solemnia aguntur; quia sic expressè habetur in textu. Vnde ob prohibitionem factam dum alia officia diuina celebrantur, non est locus huic excommunicationi, vt benè aduertit Caiet. verbo *excommunicatio*, *capite* 41. Suar. *disp.* 22. *sect.* 4. *numero* 19. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 29. *num.* 43. vers. *quoad officia*. Filiucius *tract.* 15. *capite* 4. *quæst.* 2. *numero* 74. Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. 20. *num.* 10.

33. Quarta actio, quæ sub excommunicatione in hac Clement. prohibetur est, cùm excommunicatus, aut interdictus à celebrante monitus nominatim vt ex dictis Ecclesiis exeat, remanere præsumit. Debet igitur excommunicatus, aut interdictus nominatim priùs moneri à celebrante, & consequenter dum sacrificium Missæ peragitur. Præterea excommunicatus, aut interdictus vitandus esse debet post. Concilium Constantiense Ecclesiæ item ex quibus exire nolunt Ecclesiastico suppositæ esse debent interdicto, vt hæc omnia probatò reliquimus; aliàs hæc censura locum non habet.

34. Denique in omnibus his actionibus præsumptio requiritur, ibi, *præsumpserint*. Vnde quælibet ignorantia siue legis, siue censuræ modò affectata non sit, excusat ab hac censura incurrenda: vti notant Caiet. Nauarr. Sayr. Suar. Bonac. & alij *loc. alleg.*

PVNCTVM XXVII.

Explicantur excommunicationes reseruatæ contentæ *in libris Extrauagantium.*

1 *Explicatur excommunicatio aduersus rebelles statutis, in fauorem Ecclesiæ Tolosana.*

2 *Expenditur excommunicatio aduersus exenterantes corpus defuncti.*

3 *Comprehendit eum qui prædictas actiones in terris fidelium exercet.*

4 *Item qui has actiones præstaret, vt corpus mortuum alibi tumulandum deferret.*

5 *Corpus defuncti sic inhumanè tractatum carere debet Ecclesiastica sepultura.*

6 *Declaratur excommunicatio aduersus Religiosos Ordinum Mendicantium, transeuntes sine speciali licentia sedis Apostolicæ ad Religionem S. Benedicti.*

7 *Non procedit hæc Constitutio in transitu ad Carthusiam.*

8 *Neque stante speciali licentia Sedis Apostolicæ, & qualis debeat esse.*

9 *Item si fuit à Religione exclusus, neque admissus, etsi signa contritionis præstiterit.*

10 *Declaratur excommunicatio aduersus Religiosos, qui ad partes vltramarinas vbi non adsunt fideles, se conferunt, absque licentia suorum Superiorum.*

11 *Expenditur excommunicatio aduersus violantes constitutionem* Sixti IV. *de conceptione Beatæ Virginis.*

12 *Quid statuerit* Trident. Pius V. Paul. V. & Gregor. XV. *de hac re.*

13 *Explicatur excommunicatio aduersus eos qui ob ingressum Religionis aliquid dant, vel recipiunt.*

14 *Declaratur specialiter actio ob quam hæc excommunicatio incurritur.*

15 *Expenditur excommunicatio aduersus simoniam committentes.*

16 *Declaratur excommunicatio aduersus eos qui prætextu facultatum à Pontifice concessarum, tentant à casibus reseruatis absolui.*

17 Decla

17 *Declaratur excommunicatio aduersus dantes, vel recipientes aliquid pro obtinenda aliqua gratia, vel iustitia apud Sedem Apostolicam.*
18 *Promissio animo non te obligandi huic excommunicationi subijcitur.*
19 *Explicatur, an promissio gratitudinis futuræ subyciatur huic excommunicationi.*
20 *Debet acceptari promissio, vt huic excommunicationi sit locus.*
21 *Cuius rei datio, seu promissio hanc excommunicationem inducat.*
22 *Quid nomine gratiæ, vel iustitiæ in hac excommunicatione intelligatur.*
23 *Pro auferenda, vel differenda alterius iustitia aliquid iudici largiri, communis sententia defendit sub hac excommunicatione comprehendi.*
24 *Etsi prædicta sententia consulenda sit, contraria non videtur improbabilis.*
25 *Non est opus obtineri gratiam, vel iustitiam.*
26 *Gratia, vel iustitia debet esse à sede Apostolica.*
27 *Nomine sedis Apostolicæ Pontifex quatenus iurisdictionem spiritualem exercet, intelligitur.*
28 *Huic excommunicationi subijcitur vsus gratiæ, seu iustitiæ sic obtentæ.*
29 *Non reuelantes intra triduum subijciuntur huic excommunicationi.*
30 *Existentes tantùm in Romana curia hoc præcepto denunciationis ligantur.*
31 *Explicantur actiones, quas* Gregor. XIII. suprad. Extrauag. *addidit.*
32 *Explicatur excommunicatio aduersus vulnerantes Rectores, seu officiales Marchianconæ.*
33 *Expenditur excommunicatio aduersus Episcopos, aliósque Prælatos, qui venientes ad Romanam curiam causa negociorum beneficiis priuant.*

1. PRima excommunicatio habetur in Extrauag. *Saluator, de Præbendis*, vbi Ioann. XXII. fert excommunicationem, suspensionem, & interdictum aduersus rebelles constitutionibus à se factis circa Ecclesiam, & Episcopum Tholosanum. Cui nihil speciale animaduertendum occurrit, cùm textus sit satis apertus. Præterquam quòd materia est specialis, & non omnibus communis.

2. Secunda excommunicatio & Pontifici reseruata in Extrauag. *detestandæ de Sepulturis*, vbi Bonifac. VIII. excommunicat omnes fideles qui corpus defuncti cuiuscunque conditionis sit, truculenter exenterant, ac illud membratim, vel in frustra immaniter concidentes, ea subsequenter aquis immersa exponunt ignibus decoquenda: & tandem ab ossibus regumento carnis excuso, eadem ad partes alias mittunt, seu deferunt tumulanda.

3. Hæc excommunicatio comprehendit eum tantùm qui in terris fidelium has actiones circa defunctorũ corpora ibi mortua exerceret, vt ostẽdunt verba textus: *In ciuitatibus, terris seu locis in quibus Catholicæ fidei cultus viget, diem de cætero claudet extremum.* Quapropter si defunctus esset in locis, vbi non viget Catholica fides, ibique prædictæ actiones exercerentur, vt in sacrum locum deferri possit corpus tumulandum, locus non esset huic censuræ, vt ex omnium sententia notat Sayrus *lib. 3. capite 30. numero* 2. Barbosa *allegat. 50. numero* 103. Tolet. *lib. 1. capite 36. numero 6.* Corpora, item fidelium debent esse, non infidelium; vt colligitur ex illis verbis: *Si quisquam ex eis* scilicet fidelibus, de quibus proximè mentionem fecerat, vt benè notauit Bonacina *t. 3. disp. 2. quæst. 3. pun. 45. numero 6.*

4. Secundò comprehendit tantùm eum qui has actiones præstaret, vt corpus mortuum alibi tumulandum deferret, non verò qui ex odio, aut vindicta vel ad maleficium, aut superstitionem, vel causa anathomiæ hæc præstaret: vti tradit Caietan. verbo *excommunicatio, capite* 70. Bonac. *disp. 2. quæst. 3. p. 45. numero* 3. Nauarr. *capite 27. numero* 105. Tolet. *dicto capite 36. numero 6.* Barbosa *numero* 103. Sayrus *numero* 2. Adde neque qui corpus defuncti exenterat ne fœteat, vt in locum distantem deferat tumulandum, videtur hac excommunicatione ligari, quia non præstat eam actionem tam vt alibi tumuletur, quàm vt absque corruptione, & fœtore deferri possit. Sic tradunt Nauarr. Tolet. Sayrus, Bonacina, & Barbosa *loc. alleg.* Quinimo probabile est quod ait Toler. *lib. 1. cap. 36. n. 6.* ob solam exenterationem non esse locum huic excommunicationi, sed necessariò debere corpus defuncti immaniter concidi, eiúsque membra decoqui quousque ossa à tegumento carnis exuantur, quia omnes illæ actiones dictione & quæ copulatiua est, exprimuntur. Præterquã quòd sola exenteratio absque membrorum concisione & coctione non est actio crudelis, & horrenda, cùm passim causâ fœtoris vitandi fiat. Neque obest quòd Pontifex excommunicet eum *qui aliquid* contra huius statuti, & ordinationis tenorem præsumpserit attentare, quasi diceret, non est necesse, vt circa corpus defuncti omnes illæ actiones exenterationis, concisionis, & coctionis exerceantur, sed satis est quòd aliqua illarum præstetur, vt excommunicationi locus sit, vt docuerunt Suar. *disp. 22. sect. 5. n. 4.* Filiucius *tract. 15. cap. 4. q. 6. n. 74.* Bonacina *disp. 2. de censur. in particul. q. 3. pun. 45. n. 4.* Non inquam obest, quia illud pronomen *aliquid*, non refertur ad aliquam actionem ex enumeratis, sed ad totam excommunicationis materiam, siue diuisibilis sit, siue indiuisibilis, sæpè enim posita excommunicationis materia indiuisibili, subdit Pontifex prædictam clausulam. Qui aliquid contra huius nostri statuti, & ordinationis tenorem præsumpserit attentare. Quapropter illa verba præstant hunc sensum: qui semel contra huius nostri instituti, & ordinationis tenorem præsumpserit attentare, excommunicatione innodatus sit.

5. Vltimò subdit Pontifex pœnam aduersus corpus defuncti, vt sic inhumanè tractatum careat Ecclesiastica sepultura. Quæ pœna etsi circa corpus defuncti versetur, illius pœna propriè non est, cùm incapax sit vllius pœnæ, & censuræ; est tamen viuorum pœna ob crudelitatem commissam, in cuius punitionem, & satisfactionem

tisfactionem prohibentur ne prædictum corpus Ecclesiastici tradant sepulturæ. Quæ prohibitio post Extrauag. *ad euitanda* fideles non astringit quousque delictum declaratum sit, quam declarationem iudex præstare non debet nisi delicto plenè probato. Vti ex communi sententia notauit Suar. *disp. 22. sect. 5. num. 4.* Bonac. *disp. 2. quæst. 3. pun. 45. in fine.* Adde non esse improbabile quod indicat Glossa *in præsenti*, verbo *sepultura*, hanc vltimam pœnam habere locum, nisi quando defunctus præuidens huiusmodi constitutionem imperauit sic corpus suum inhumanè tractari, vt in sepulturam à se electam deferri possit.

6. Tertia excommunicatio habetur in Extrauag. 1. *de Regularib.* quæ incipit, *Viam ambitiosæ*: vbi Martinus V. vt conseruationi Ordinum Mendicantium prospiceret, excommunicat ipso facto quoslibet Religiosos ordinum Mendicantium, qui sine licentia speciali sedis Apostolicæ virtute alicuius indulgentiæ, vel indulti ad religionem sancti Benedicti, Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis-vmbrosæ, Canonicorum regularium sancti Augustini, vel aliorum monasticorum Ordinum nituntur conuolare (Ordine Carthusiensium dumtaxat excepto) ipsósque Religiosos recipientes eidem excommunicationi subiicit. Et tandem addit decretum irritans ingressum, admissionem, omniáque subsequuta. Ex hac constitutione prohibentur Mendicantes vnius Religionis ad Monasticam Religionem transire, non vtcumque, sed vi alicuius licentiæ, vel indulti ante illam constitutionem concessi. Quare si ex alia causa transeunt hanc excommunicationem non incurrunt: vti aduertit Sanch. *lib. 6. in decalog. cap. 7. num.* 110. Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. quæst. 9. pun. 1. num. 4.* transitus verò ad aliam Religionem mendicantem ipsis non interdicitur ex vi huius constitutionis, neque item non mendicantibus ad mendicantes. Quapropter vt hic transitus interdictus censeatur, spectanda sunt priuilegia cuiusuis Religionis, de quibus latè diximus *tract. 16. de statu Religioso, disput. 4. pun. 26. per totum*, vbi omnes difficultates, quæ circa hanc constitutionem occurri possunt, explicuimus.

7. Hæc autem constitutio temperatur primò, ne procedat in transitu ad Carthusiam. Hic enim transitus petita à superiore Religionis licentia, tametsi non obtenta omnibus Mendicantibus licebat ante priuilegium Carmelitis concessum à Paulo V. die 3. Aprilis, anno 1610. quo sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda Carmelitis interdixit hunc transitum ad Carthusiam, nisi de licentia obtenta suorum Superiorum. Quo priuilegio gaudent omnes aliæ Religiones, quæ communicandi in priuilegiis facultatem habent, & specialiter illo fruitur Religio Societatis Iesu, teste Sanch. *lib. 6. cap. 7. num.* 110. Bonac. *t. 3. disp. 2. q. 9. pun. 2. num.* 2. vbi aduertunt hanc licentiæ concessionem sibi Præpositum Generalem reseruasse.

8. Secundò temperatur hæc constitutio, ne procedat stante speciali licentia sedis Apostolicæ. Cùm enim prohibitio, & excommunicatio ex sede Apostolica dimanet, licentiæ concessione prohibitio, & excommunicatio suspenduntur: licentia specialis illa erit, qua transitus ex Mendicantibus ad non Mencantes fuerit expressus, siue ea concessio facta fuerit alicui Religioso in particulari, siue omnibus Mendicantibus in genere, vt bene aduertit Bonac. *disp. 2. quæst. pun. 1 num. 5.* Licentia autem Prælati Religionis insufficiens est, nisi id fuerit in Societate ob priuilegium Pauli III. anno 1549. & Gregorij XIII. anno 1581. concessum Præposito Generali, vt possit quibusuis suis subditis etiam professis concedere facultatem transeundi ad quemlibet alium Ordinem. Quo priuilegio aliæ Religiones, non gaudent titulo communicationis, vt expresse à Gregor. XIII. cauetur, & notauit Sanch. *lib. 6. in decalog. cap. 7. num.* 31. Bonac. *disp. 2. quæst. 9. pun. 1 numero 6.*

9. Tertiò temperant aliqui specialiter Bonac. *disp. 2. q. 9. pun. 1. num. 9.* ne procedat in expulso absolutè, & in perpetuum, vtpote qui à Religione exclusus est, neque illius conseruationem iuuat, quæ fuit ratio hunc transitum interdicendi; Sed hoc verum est, postquam expulsus signa correctionis, & emendationis præstiterit. Nam hæc exhibere priùs tenetur, vt propria Religio securè illum reuocare posset. Quod si illis signis ostensis adhuc reditus ad propiam Religionem non permittitur, tunc liberum erit expulso quamlibet Religionem ingredi; quia non est credendum velle Pontificem, vt in sæculo remaneat. Sicuti hæc probaui *d. tract. 16. disp. 4. p. 22.*

10. Quarta excommunicatio fertur à Ioann. in Extrauag. *ad nostram, de Regularib.* tum aduersus Religiones cuiuscunque Ordinis qui ad partes vltramarinas vbi pauci fideles versantur, se conferunt absque expressa suorum superiorum licentia, sibi per ipsius litteras patentes concessa. Tum aduersus Superiores licentiam huiusmodi concedentes aliis sui Ordinis fratribus, quàm viris litteratis, prouidis, & expertis: intendit enim summus Pontifex periculum peruersionis tum euntium, tum fidelium in illis terris commorantium præcauere.

11. Quinta excommunicatio Pontifici reseruata continetur in Extrauag. *Graue nimis, de reliquiis, & venerat. Sanctor.* vbi Sixtus IV. ipso facto profert excommunicationem primò aduersus eos, qui damnatas à se assertiones veras esse affirmarent, scilicet hæresim vel peccatum mortale committere qui credit, aut tenet Beatissimam Virginem fuisse ab originali peccato præseruatam. Notandum est verbum illud *peccatum mortale*: nam si tantùm affirmaret peccatum veniale committi, huic censuræ non esset locus: vt benè notauit Bonac. *t. 3. de censur. in partic. disp. 2. q. 3. p. 34. num. 1.* Secundò aduersus affirmantes alicuius peccati reatum incurrere qui officium Conceptionis celebrant, vel conciones audiunt illorum, qui eam sine peccati macula esse conceptam prædicant. Nota verbum *alicuius peccati reatum*, quod manifestè indicat te hac censura ligari, si assereres peccatum veniale esse officium Conceptionis Beatæ Virginis celebrare, vel huiusmodi conciones audire. Neque dixit, si assereres peccatum esse festum Conceptionis celebrare, sed officium, quod distinctum est. Attamen asserens peccatum esse celebrare festum Conceptionis tacitè illius officium condemnat. Neque ab hac excommunicatione immunis esses, tametsi prædicta assereres, ore tenus, & non ex animo. Quia Pontifex assertionem quæ scandalum generale poterat coërcere intendit, cui intentioni parùm refert ex animo assertionem procedere. Vt notauit Suar. *t. 5. de censur. disp. 22. sect. 5. n. 35.* Filiucius *tract. 15. c. 4. q. 8. n. 91.* Bonac. *t. 3. de censur. in particul. disp. 2. q. 9. pun. 34. n. 2.* Tertiò excómunicat eos qui libros prædictas assertiones continentes pro veris legere, tenere, vel habere postquam de dicta Extrauag. notitiam habuerint ausu temerario præsumpserint. Notandum est verbum *pro veris*, nam si ob curiositatem, aliúmve finem prædictos libros legeres, vel teneres, existimando

stimando falsas esse præfatas assertiones, non esset locus huic censuræ: vti aduertunt Suar. Filiucius, & Bonac. *loc. alleg.*

Ex alia parte in fauorem opinionis affirmantis Beatissimam Virginem in peccato conceptam fuisse profert Pontifex excommunicationem aduersus eos qui ausi fuerint asserere tenentes gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato conceptam fuisse, hæresis crimen, vel peccatum incurrere mortale. Non fertur excommunicatio aduersus eos qui dicerent peccare audientes conciones in quibus prædicatur Virginem fuisse conceptam cum peccato, neque aduersus eos qui libros legerent vel tenerent pro veris in quibus affirmaretur hæresim, vel peccatum mortale esse asserere Conceptionem Virginis fuisse peccato originali maculatam; quia de his nihil constitutio disponit. Ex quo manifestè liquet plures actiones prohibitas esse in fauorem opinionis negantis Beatam Virginem in peccato conceptam esse, quàm in fauorem opinionis id affirmantis.

12. Hanc constitutionem Trident. *sess. 5. de peccato origin. ad finem*, approbauit, & confirmauit. Verùm quia postmodum grauia scandala orta fuerunt occasione quorundam Concionatorum maximè affirmantium Beatam Virginem fuisse originali peccato infectam; vt his malis Pontifices occurrerent varias constitutiones ediderunt.

Nam Pius V. in Bulla quæ incipit *Super specula*, sub pœna suspensionis à diuinis ipso facto incurrenda, & priuatione cuiuscunque gradus, seu dignitatis, vel administrationis, inhabilitatisque ad ipsa prohibet in popularibus concionibus, vel vbicunque promiscua virorum, & mulierum multitudo conueniri solet de huius controuersiæ alterutra parte disputare rationibus, vel Doctorum authoritate asserendo propriam sententiam, & contrariam refellendo, aut impugnando, vel de hac ipsa quæstione cuiusuis pietatis, aut necessitatis prætextu vulgari sermone scribere, vel dictare. Hac constitutione prohibet Pius V. de hac quæstione, an Beata Virgo fuerit originali peccato infecta in popularibus concionibus, vel vbi promiscuè viri, & mulieres conueniunt, disputare alterutram controuersiæ partem rationibus, & Doctorum authoritate confirmando, & alteram refellendo, seu impugnando. Quare si propriam sentiã confirmes, modò directè non refellas contrariam, vel eam non refellas in popularibus concionibus, seu vbi promiscua virorum, & mulierum multitudo conueniri solet, sed vbi homines docti tantùm concurrunt, vti in academiis, & vniuersitatibus contingit, in hanc excommunicationem non incides. Directè autem censeris oppositam sententiam impugnare, seu refellere; cùm rationes, & authoritates adducis animo eam euertendi, non autem propriam confirmandi.

Paulus verò V. vt dissensiones, iurgia, & scandala orta ex eo quòd in electionibus, concionibúsque publicis affirmaretur Beatissimam Virginem conceptam fuisse in peccato originali sedaret, Constitutionem edidit 16. Iulij, 1616. & 31. Augusti. 1617. qua sub eisdem pœnis, ac censuris contentis in Constitutione Pij V. prohibuit ne quis in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, seu aliis quibuscunque actibus publicis asserere audeat Beatissimam Virginem cum originali peccato fuisse conceptam, néve sentiens Beatissimam Virginem immunem à peccato originali extitisse aliam opinionem in publicis actibus impugnet, seu de ea aliquo modo agat, aut tractet, videlicet ad illam directè impugnandam, refellendam, & euertendam.

Postmodum Gregor. XV. vt plenè scandalis, discordiis, & dissensionibus, quæ ex sermonibus priuatis oriebantur occasione opinionis affirmantis, Beatam Virginem peccato originali infectam fuisse; aliam Constitutionem sub pœnis, & censuris contentis in Bulla Pij V. & Pauli V. edidit quam ad verbum refert Bonac. *disp. 3. de suspens. quæst. 6. pun. 4.* qua post confirmationem prædictarum constitutionum prohibet, ne quis in sermonibus, vel scripturis etiam priuatis asserat Beatissimam Virginem originali peccato maculatam fuisse; neque de hac opinione aliquo modo agat, aut tractet, videlicet eam laudando, defendendo, rationes in eius fauorem insolutas addducendo, nisi fortè ex priuilegio speciali sedis Apostolicæ, quale concessum fuit ab eodem Gregor. XV. in Bulla, quæ incipit *Eximij*, edita die 28. Iunij anno 1622. Fratribus Ordinis Prædicatorum, vt in priuatis colloquiis, seu conferentiis inter se dumtaxat, & non inter alios, possint de opinione affirmante Beatam Virginem conceptam fuisse in peccato originali agere, & tractare, & rationibus, & Doctorum authoritate eam partem fulcire. Et præterea prohibet ne alio nomine quàm Conceptionis publicè, vel priuatim quis audeat vti in sacrificio, vel officio celebrando. Et delinquentes iudicio Inquisitorum hæreticæ prauitatis subiicit.

13. Sexta excommunicatio continetur in Extrauag. *sanè*, quæ est prima *de Simonia* aduersus eos qui ob ingressum Religionis ex pacto aliquo, & conuentione tacita, vel expressa, ad sui, aliorúmve sustentationem, aut ad alium pium vsum aliquid dant, vel recipiunt. Quæ constitutio tam de conuentibus fœminarũ, quàm virorum loquitur, vt constat ex illis verbis, *tam à maribus, quàm à mulieribus.* Verum est tamen Clementem VII. vt Monialium scrupulos sedaret conuentiones permisit de dote tradenda, & recipienda pro congrua, & sufficienti sustentatione, vti referunt Capucin. *in compend. priuileg.* verbo *monialis num. 16. & 31.* Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 35. n. 231.* Suar. *disp. 22. sect. 5. num. 13. & seqq.* Miranda *tract. de monialib. quæst. 8. art. 7. conclus. 1.* idcóque Antonin. *3. p. tit. 24. cap. 67.* & Siluest. verbo *excommunicatio 7. num. 81.* Tolet. *lib. 1. sum. cap. 36. num. 7.* referunt hanc Constitutionem non habere locum in paciscentibus super dotibus Monialium.

Igitur vt huic excommunicationi locus sit, pactum, prandia, pecuniæ, iocalia, aliáve similia dari, & recipi debent non gratis, & sponte oblata, sed pacto aliquo directo, vel indirecto. Deinde recipi debent ob ingressum Religionis, id est propter ipsum ingressum, quasi in illius pretium, vti manifestè indicant illa verba textus *in earundẽ personarum receptionem*, quasi diceret, pro receptione earũdem personarum prædicta temporalia conferuntur. Præterquam quòd intendit labem simoniæ ab ingressu Religionis remouere: at hæc non contingit, nisi cùm temporale pro spirituali commutatur. Sicuti tradunt Siluest. verbo *simonia*, *n. 15.* Sotus *lib. 9. de iustit. q. 6. art. 2. ad 4.* Mirand. *in manual. prælat. tract. de monialib. q. 8. art. 7.* Bonac. *t. 3. de censur. in part. disp. 2. q. 3. p. 19. num. 4.*

14. Dixi ob ingressum non quidem imperfectum, & inchoatum, qualis est susceptio habitus, seu nouitiatus, sed debet esse ingressus perfectus, & consummatus, qualis est professio, seu votorum emissio veros Religiosos constituens. Nam cùm hæc constitutio odiosa sit, & pœnalis, strictè inter-

pretari debet, ita vt solùm de propria, & perfecta receptione in Religionem intelligatur: vt rectè aduertit Suar. *t.* 1. *de relig. lib.* 4. *de simonia cap.* 56. *num.* 7. Filiucius *tract.* 45. *de simonia cap.* 13. *q.* 4. *num.* 11. Reginald. *prax. lib.* 23. *num.* 137. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 3. *p.* 19. *num.* 11.

Ex hac doctrina infertur te nullum vitium simoniæ committere hac Constitutione puniendum, si pecuniam tribuas, non vt in religionem recipiaris & professio tibi concedatur, sed in tui, aliorúmque sustentationem; quia pecunia in hunc titulum exhibita non commutatur pro re spirituali, sed pro temporali qualis est sustentatio. Neque obest te nullatenus fore in Religionem recipiendum, nisi eam pecuniam in tui sustentationem adduceres, & monasterio concederes: quia inde solùm infertur dationem pecuniæ conditionem esse, sine qua professio non fieret, non tamen esse pretium professionis, sicuti eleemosyna concessa sacerdoti, vt sacrificium Missæ celebret.

Temperant autem dictam doctrinam plures Doctores: S. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 4. Caietan. *ibi*, & *in sum. cap.* 73. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 106. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 36. *num.* 7. Suar. *disp.* 22. *sect.* 5. *à num.* 9. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 4. *quæst.* 6. *num.* 84. ne procedat, cùm monasterium diues est, eiúsque redditus sufficientes sunt ad sustentandos tum Religiosos ibi commorantes, tum denuò ingredientem; quia eo casu videtur dari, & recipi pecunia pro ingressu, cùm non sit necessaria pro Religiosorum sustentatione. Et confirmari potest primò ex priuilegio relato Clementis VII. concedentis Monialibus, vt conuentiones facere possint de dote recipienda pro congruenti Religiosarum sustentatione; vbi tacitè indicat simoniam esse, si dos vltra congruentem sustentationem exigatur, & recipiatur. Secundò ex *cap. vnico*, §. *sanè de statu regularium lib.* 6. & ex Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* vbi statuitur, vt is tantùm numerus Religiosorum tam virorum, quàm mulierum in quolibet monasterio constituatur, qui commodè ex redditibus monasterij, & ex consuetis eleemosynis ali possit, significans ex solis redditibus, & eleemosynis præsuppositis Religiosos alendos esse, non ex pecunia quam secum afferunt. Item *eadem sess.* 25. *cap.* 16. *de reformat.* sub anathemate prohibet Trident. ne ante professionem excepto victu, & vestitu nouitij, vel nouitiæ aliquid ex bonis eius recipiatur.

Hæc tamen limitatio mihi non probatur, sicuti nec Siluestro, verbo *simonia num.* 15. Soto *lib.* 9. *de iustit. q.* 6. *art.* 2. *ad* 4. Ludouico Mirandæ *manual. prælat. tract. de monialib. q.* 8. *art.* 7. *conclus.* 2. & ex parte Bonac. *t.* 3. *disp.* 2. *q.* 3. *pun.* 19. *num.* 4. Nam esto monasterium locuples sit, eiúsque redditus, vel consuetæ eleemosynæ sufficiant ad Religiosorum ibidem commorantium, & denuò ingredientis sustentationem; attamen non sufficiunt ad congruam sustentationem aliorum plurium si reciperentur; at quodlibet monasterium, & quælibet Religio ius habet numerum suorum religiosorum augendi quantum commodè sustentare possit. Ergo potest pecuniam ab ingrediente exigere, & recipere, & si non pro illius sustentatione, bene tamen pro sustentatione aliorum quos recipere intendit. Præterea nulla religio, monasteriúmve obligatur hunc in particulari recipere, illique ex redditibus habitis alimenta præbere, sed ea alteri recipiendo reseruare potest, ergo potest ab ingrediente accipere, & recipere pecuniam eius sustentationi necessariã, vt redditus, monasterij in aliorum sustentationem insumātur, vel in augmentum diuini cultus. Vnde nullatenus assentior Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *pu.* 19. *n.* 6. *vers. existimo*, asserenti simoniam esse hac constitutione puniendam; si aliquid vltra congruam sustentationem ab ingressuro exigatur. Nam inde non infertur exigi in pretium ingressus, cùm exigatur in sustentationem non illius tantùm qui denuò ingreditur, sed aliorum quos monasterium recipere optat, & incommodiorem præexistentium sustentationem, & in diuini cultus augmentum.

Ex his solutum est fundamentum oppositum, & confirmatio desumpta ex priuilegio Clement. VII. Ad textum *ex cap. vnico de statu regular. in* 6. & ex Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. respondeo per se ibi prohiberi plures Religiosos recipi quàm commodè ali possint ex redditibus monasterij, vel ex consuetis eleemosynis, non tamen prohiberi receptionem aliorum, qui pro sua, aliorúmque sustentatione secum pecuniam deferunt; huius enim pecuniæ receptio potiùs intentioni Concilij prodest, quàm nocet. Ad textum *ex cap.* 16. dico ibi prohiberi aliquid ex bonis nouitij ante professionem, excepto victu & vestitu non ob labem simoniæ, sed ne nouitio ob eam causam diminuatur libertas in professione emittenda.

Ad extremum aduerte, si personæ delinquentes aduersus hanc cōstitutionem singulares sint, hac excommunicatione reseruata innodantur; at si capitulum, vel conuentus fuerit, suspensionis reseruatæ sententiæ eo ipso subiicitur, vt ex textu constat, suspensionis inquam ab omni actu, & officio capitulari, & communi iurisdictionem Ecclesiasticam exigente, vt notauit Suar. *de simonia. lib.* 4. *cap.* 56. *n.* 8. quia capitulum alterius suspensionis effectus capax non est.

15. Septima excommunicatio reseruata habetur in Extrauag. 2. *cùm detestabile, de simonia*, in qua innouantur omnes pœnæ aduersus simoniacos in antiquioribus canonibus latæ, aduersus inquam simoniacos reales; de iis enim textus loquitur, non de simoniaco mentali, vel conuentionali, ideóque necessarium est, vt datio, & receptio rei spiritualis intercedat; aliàs non erit simonia completa, & pœnis huius Extrauag. subiecta: vt latè dixi *tract. de vitiis religioni oppositis disp. vlt. de simon. p.* 22.

Ex eo autem quòd pœnæ antiquorum Canonum confirmentur, & innouentur non infertur eas, quæ iure antiquo ferendæ sunt præsenti Constitutione ipso iure ferri: sed innouari, & confirmari sicuti antea erant. Neque obest quòd Pontifex innouans, & confirmans prædictas pœnas subiungat quas ipso facto eos incurrere volumus, vt inde inferatur sententias ferendas esse nunc ipso iure latas. Nam illa verba *quas ipso facto eos incurrere volumus*, præstant hunc sensū: pœnas antiquis iuribus statutas volumus simoniacum siue publicum, siue occultum ipso facto simoniaco incurrere, eo modo quo à iure statutæ sunt: Cùm autem antiquo iure nulla sit pœna ipso iure lata, sed per iudicem ferenda; efficitur sanè ex vi huius Extrauag. non immutari, aliàs hæc constitutio non esset innouatio, & confirmatio antiquorum Canonum, & sententiarum quæ in ipsis continentur, sed distincta lex, & constitutiō, & distinctarum promulgatio. Atque ita docent Nauarr. *c.* 23. *n.* 111. Graffis 1. *p. decis. lib.* 2. *cap.* 97. *num.* 3. Suarez *cap.* 55. *de simonia num.* 8. & *disp.* 22. *de censur. sect.* 5. *num.* 22. Filiucius *tract.* 45. *de simonia cap.* 13. *quæst.* 1. *num.* 1. Bonacina *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 3. *p.* 24. *numero* 19.

Tametsi prædictæ pœnæ, & Constitutiones antiquorum

rumdum Canonum innouentur: at præsenti constitutione excommunicatio ipso iure solùm fertur aduersùs simoniacum in ordine, & in beneficio; de iis tantùm Extrauagans sermonem facit, vti tradunt Doctores nuper relati, & docuimus *dicta disp. de simonia pun.*21. Quæ excommunicatio afficit omnes illos qui mediatores extiterint, seu procurauerint, vt talis simonia in ordine, & in beneficio committatur, vt expresſè habetur in textu. Quid autem nomine ordinis, & beneficij intelligendum sit *prædicta disp.*22. *& seqq.* declarauimus.

Præter hanc pœnam excommunicationis statuitur suspensio ab executione ordinum omnibus illis qui simoniacè fuerint ordinati, insupérque irritantur electiones, postulationes, confirmationes, prouisiones, & quælibet aliæ dispositiones simoniacæ in Ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, personatibus, officiis Ecclesiasticis, & quibusuis beneficiis contingentia, ita vt ex illis nullum ius prouiso acquiratur, fructúsve faciat suos, sed ad illorum omnium quę percepit restitutionem sub animæ suæ periculo sit astrictus. Addit tandem Pontifex præceptum in omnes illos qui prædicti criminis apertam notitiam habuerint, vt Pontifici, vel cui idem Pontifex duxerit committendum per se, vel alios reuelare quantociùs non omittant. Quòd si non fecerint absolui non valeant, donec prædicta reuelent. Hoc præceptum affirmant Nauarr. *cap.*27. *num.*116. Suar. *disp.*21. *sect.*5. *num.*27. Filiucius *tract.*15. *cap.* 4. *q.* 7. *num.*81. nec dissentit Bonacina *disp.*2. *pun.*24. *num.* 16. solùm afficere curiales; quia respectu illorum tantùm videtur hæc Extrauagans recepta. Quinimo Tabiena, Armilla, Siluest. quos refert, & sequitur Tolet. *lib.*1. *cap.*36. *num.* 8. reputant hanc Extrauagantem quoad hoc præceptum denunciationis nec curiales afficere, sed vsu abrogatam esse, in quam sententiam propendet Filiucius, & Bonac. *locis allegatis.*

16. Octaua excommunicatio lata est à Sixto IV. in Extrauag. *etsi dominici gregis* 2. *de pœnitent. & remissionib. in c.*5. *illius tit.* aduersus eos qui prætextu facultatum ab ipsomet Pontifice concessarum, vel concedendarũ siue litteris, siue verbo, etiamsi generales sint tentauerint à casibus reseruatis ibi expressis & in Bulla Cœnæ absoluere, & commutare vota peregrinationis vltramarinæ, & visitationis liminum Apostolorum Petri, & Pauli, & S. Iacobi in Compostella, & castitatis, ac religionis, quæque absolutio, & commutatio nullius est roboris, & momenti.

Hæc excommunicatio præsenti tempore contrahi ferè non potest, cùm vix inueniatur cui facultas à Sixto IV. concessa sit, vt ab omnibus casibus ab ipso reseruatis absoluatur, quod necessariò requisitum est, vt huic excommunicationi sit locus, cùm solùm feratur aduersus eos qui prætextu facultatum à Sixto concessarum, vel concedendarum absoluunt. Quapropter qui à casibus in Bulla Cœnæ contentis absoluit, nullam ad id habens facultatem in hanc censuram non incurreret: innodaretur tamen excommunicatione lata, tametsi non reseruata in vltima Bullæ clausula. Qui verò ab aliis casibus absque facultate absolueret, vel hæc & alia vota commutaret, etsi grauissimum peccatum committeret, nullius tamen censuræ ipso iure reus esset, sed arbitrio iudicis veniret puniendus. Vti tradunt Siluest. verbo *excommunicatio* 7. *num.* 77. Nauarr. *cap.*12. *num.*75. & *cap.*27. *num.*74. & 105. Tolet. *lib.* 1. *cap.*36. *num.*7. Suar. aliis relatis *disp.*21. *sect.* 5. *num.*19.

17. Nona excommunicatio reseruata continetur in Extrauag. Bonifacij VIII. quæ incipit: *Excommunicamus* 1. *sub tit. de sententia excommunicat.* vbi Bonifac. VIII. ipso iure excommunicat omnes vtriusque sexus siue clericos, siue laycos, siue religiosos qui aliquid dant, vel recipiunt, vel promissionem aliquam tacitam, vel expressam etiam sub verbis generalibus dandi vel recipiendi pro obtinenda aliqua gratia, vel iustitia, sibi aut aliis in causis, vel iudiciis, seu aliàs per litteras Apostolicas, & quibuscunque modis apud sedem Apostolicam obtinenda præstant, insupérque illos qui aliquid sciuerint culpabile in prædictis, & Pontifici intra dierum trium spatium per se, vel per nuntium non retulerint, ac tandem ipsa gratia, vel iustitia scienter vtentes eadem excommunicatione innodantur.

Hanc constitutionem etsi grauissimi Doctores, Paludan. *in* 4. *d.*18. *q.*3. post *art.*3. §. *sequitur.* Angel. verbo *excommunicatio* 7. *casu* 34. Siluest. *eodem num.* 81. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 106. censeant reuocatam fuisse à Clemente V. attamen Gregor. XIII. anno 1574. die octaua Nouembris in Extrauag. incipiente: *Ab ipso Pontificatus nostri principio*, quæ est 18. eiusdem in ordine eam confirmauit, & illas pœnas extendit ad eos qui ob rem temporalem sibi traditam, vel ob promissionem illius tradendæ offerunt suam operam, & industriam in gratia vel iustitia obtinenda potentiorum fauori nixi. Tum ad illos qui prædictis omnibus auxilium, consilium, vel fauorem præstiterint nouas pœnas aggrauando, vti constat ex tenore supradictarum Extrauagantium, quas ad verbum referunt Nauarr. *t.*3. *in comment. de datis, & acceptis,* Ludouic. Molina *t.* 1. *de inst. tract.* 2. *disp.*92. Quaranta §. *data & promissa*, *pag.* 213. Naldus, verbo *gratia*, *num.*13. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.*2. *q.*3. *p.*31. *num.*1. & alij.

Actio igitur in Extrauag. Bonifacij VIII. prohibita, & à Gregor. XIII. confirmata triplex est. Prima est pactum, seu promissio alicuius parui, vel magni, vel illius datio, & receptio pro gratia, vel iustitia obtinenda apud sedem Apostolicam. Secunda gratia, vel iustitia sic obtenta vti. Tertia non reuelare intra triduum eos qui prædictas promissiones fecerint, vel receperint.

18. Quoad primam actionem dubium est, an si promittas animo non te obligandi, vel non adimplendi promissum in hanc excommunicationem incidas? Negat Bonac. *t.*3. *de censur. disp.*2. *q.*3. *pun.*31. quia ea promissio non est vera promissio, sed ore tenus tantùm. At pœnæ impositæ sunt promissioni, & pacto, ergo intelligi debent de vero pacto, & promissione non de ficto, cùm lex pœnalis vltra proprietatem verborum non sit extendenda. Cæterùm verius censeo oppositum: nam in præsenti ea promissio, vel pactum prohibetur, ex quo superior moueri potest ad gratiam vel institiam concedendam: at ex promissione ficta æquè ac ex vera mouetur, cùm fictio illi ignota est. Ergo quæcunque ex his promissionibus sub prædictis pœnis prohibetur. Præterea expendo prædictam fictionem non posse releuare promissionem à dictis pœnis: primò non releuat quod promittens careat animo se obligandi; quia nunquam habere potest hunc animum se obligandi: cùm res illicita sit; neque item releuat, quòd careat animo adimplendi promissum, cùm non sit opus ad incurrendam hanc censuram promissionem impleri. Non igitur ex animo se obligandi, vel adimplendi promissum excusari promissio potest ab excommunicatione. Deinde acceptans promissio-

nem illam fictam, & vi illius gratiam, vel iustitiam præstans excommunicationem incurrit; quia non liberaliter, sed ob rem onerosam, & pretio æstimabilem gratiam, vel iustitiam confert, quippe illa promissio siue vera, siue ficta sit promittenti onerosa est, & pœnæ arbitrariæ subiecta, quod est sufficiens vt pretio æstimetur, ergo eam promissionem præstans eadem pœna innodabitur. Tum quia textus æquè promittentem, ac acceptantem promissionem excommunicatione ligat. Tum quia hîc est quidam contractus, qui non potest ex vna parte & non ex altera claudicare. Tum denique si præstans gratiam, vel iustitiam ob promissionem fictam in excommunicationem incurrit, quia illa promissio pretio est æstimabilis. Ergo illam promissionem offerens pro iustitia, vel gratia obtinenda rem pretio æstimabilem offert, & consequenter sufficientem, vt excommunicatione puniatur. Denique si accepta gratia, vel iustitia rem quam fictè antea promisisti donares, censet Bonac. *dicta disp.* 2. *q.*3. *pun.*31. *num.*8. vers. *hoc tamen limita*, te excommunicatione ligari. At hoc nullatenus consistere potest, si promissio ficta ex se non esset sufficiens ad censuram contrahendam. Nam præsenti constitutione non prohibetur datio pecuniæ pro gratia obtinenda vel obtenta, sed prohibetur datio pecuniæ ex pacto. Ergo si pactum illud fictum non esset pactum huic excommunicationi subiectum, illa datio pecuniæ excommunicationi non subiiceretur.

19. Hinc soluitur quæstio; an promissio gratitudinis futuræ alicui facta subiiciatur huic censuræ: vti si promitteres collatori te gratum illi esse futurum, beneficij exhibiti recordaturum, & similia? Et quidem si hæc verè promitteres, idque collator crederet, non dubito te in excommunicationem incidere; quia sub generalibus verbis promissionem præstas rei pretio æstimabilis. Quippe gratitudo futura obsequia, munera, aliáque similia comprehendit; æquiualet ergo huius gratitudinis futuræ promissio, promissioni pecuniæ donandæ. Atque ita docent Molin. *t.*1. *de iustit. tract.* 2. *disp.* 92. vers. *vnde quod.* Azor. 3. *p. lib.* 12. *cap.* 23. *q.* 1. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 3. *pun.* 31. *num.* 10. neque dissentiunt Nauarr. in præsenti comment. *de datis & acceptis, notab.* 11. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 6. *quæst.* 3. *num.* 129. Verùm si futuram gratitudinem offerres animo promittendi, sed significandi quid postmodum præstitutus sis, idque collatori perspicuum esset, nullatenus credo te in excommunicationem incursurum, vti expresse tradit Nauarr. & Filiucius *suprà*. Neque dissentiunt Molina, Azor. Bonac. *locis alleg.* quia nullum pactum, nullámve promissionem facis, quod ad censuram requiritur. Prætereà etsi nulla sit obligatio gratitudinis exhibendæ collatori, eo quòd ipse non ex mera liberalitate, sed ex obligatione sui muneris gratiam, & iustitiam confert, attamen rationi consonum est ob eam gratiam, & iustitiam præstitam gratias illi referre; maximè si absque iniustitia posset gratiam denegare, & iustitiam in fauorem alterius præstare, ergo non est à ratione alienum hanc ei gratitudinem significare; quia non significatur ei aliquid illicitum, & quod in ipsa gratia, vel iustitia facta contentum non esset. At Pontifex in hac constitutione non punit id quod rationi est conforme, ergo nequaquam punit huius gratitudinis significationem. Neque obest, quòd inde moueatur ad gratiam, vel iustitiam faciendam alias non facturus, quia id solùm probat moueri ob spem gratitudinis futuræ; at non ob promissionem, & pactum illius, quod expresse in Extrauag. requiritur.

20. Sed an promissio acceptari debeat, vt promittentem excommunicatio liget? variant Doctores. Molina *dicta disp.*92. vers. *cum omnes*, & Farinac. 2. *parte praxis quæst.* 111. *art.* 13. *num.* 315. negant necessariam esse acceptationem, quia quælibet ex his actionibus excommunicationi subiicitur. Inquit enim textus. *Qui aliquid paruum, vel magnum promiserint, vel promissionem receperint.* Ergo sola promissio absque promissionis receptione sufficiens est ad excommunicationem inducendam. Nihilominus oppositum censeo verius cum Bonac. *dicta disp.* 2. *q.* 3. *pun.*31. *num.*9. quia promissio cui acceptatio deficit non est vera, propria, & perfecta promissio, nec pactum, cùm non sit duorum consensus, quod expresse ad pactum requiritur. *Leg.* 1. *in princ. ff. de Pactis.* & *leg.* 3. *ff. de Pollicitationib.* & pluribus comprobat Sanch. *lib.* 1. *de sponsalib. disp.* 5. *num.* 20. At in Extrauag. Bonifacij VIII. promissio quæ pactum sit excommunicationi subiicitur. Ergo necessariò debet esse promissio acceptata. Neque obest promissionem, & acceptationem vt actiones distinctas huic excommunicationi subiici; quia subiiciuntur cum dependentia vnius ab altera. Sicut enim nequit acceptatio subiici excommunicationi, quin promissio præcedat, sic nec promissio subiici potest, quin acceptatio subsequatur.

21. Promissio verò, siue datio pro gratia, vel iustitia obtinenda sufficiens est ad hanc censuram, modò sit promissio alicuius rei temporalis siue magnæ, siue paruæ; paruæ inquam quæ ad minus quantitatẽ peccati mortalis attingat, si furto sublata esset. Vti ex communi docet Nauarr. *de datis, & acceptis, notab.* 3. *ad finem.* & *notabili* 10. *n.* 20. Molin. *t.* 1. *de iustit. tract.* 2. *disp.* 92. vers. *vtrum verò.* Azor. *t.* 3. *lib.* 12. *cap.* 23. *quæst.* 3. Bonacina *disp.* 2. *quæst.* 3. *p.* 31. *num.* 12.

Sed an quælibet res, quæ in materia furti peccatum mortale constitueret, sufficiat in hac materia ad censuram incurrendam? Non conueniunt Doctores. Nam Bonac. *d. t.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 3. *pun.* 31. *num.* 13. partem affirmatiuam tuetur, quia si hæc quantitas in materia iustitiæ, & religionis sufficit peccatum mortale constituere cur non in præsenti materia? Præterea in materia iustitiæ ex eo quantitas furto ablata censetur esse grauis, & peccatum mortale constituere; quia eius defectus graue incommodum domino affert. Ergo econtrà illius donatio graue afferret donatario commodum, & vtilitatem. Ergo est sufficiens ad mouendum eius animum in fauorem donantis. Denique si ex hac regula non determinatur quantitas sufficiens ad hanc censuram incurrendam raró decidi poterit quando in particulari casu sit locus huic censuræ.

Sed rectiùs Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. casu* 145. *n.* 4. Nauarr. *dicto comment. de datis, & acceptis, notab.* 3. *ad finem.* & *notab.*10. *num.*20. Molin. *disp.*92. vers. *vtrùm verò.* Azor. 3. *p. lib.* 12. *cap.* 23. *quæst.* 3. prudentis arbitrio relinquendum esse asserunt spectatis circumstantiis tum dantis, vel accipientis, tum gratiæ, vel iustitiæ obtinendæ.

Illa igitur censenda est materia sufficiens, quæ his circumstantiis spectatis valeat collatorem allicere ad gratiam, vel iustitiam concedendam. Etenim finis huius Constitutionis est, ne collatores excæcentur, néve iudices peruertantur. Comparatione tamen huius finis quantitas quæ alioquin in materia furti grauis esset, leuissima sæpè censetur, ideóque nobiles, diuites, & potentes cùm aliquod munus

nus

ijs præstare volunt quantitatem excedentem ea quæ in materia furti grauis reputatur donant, neque contrarium facere audent; quia eorum statum ea donatio dedecet. Quare non ex graui, vel leui vtilitate, quæ donatario prouenire potest ex acquisitione rei donatæ, sed ex efficacia ad ipsius animum mouendum, & euertendum desumenda est grauitas huius donationis, seu promissionis. Neque est inconueniens non esse certam quantitatem definitam pro singulis casibus; satis enim est generaliter definitum esse, eam quantitatem sufficientem esse, quæ prudentis arbitrio inflectere valet donatarium ad gratiam, vel iustitiam concedendam.

22. Porro dicta promissio, seu datio præstari debet pro gratia, vel iustitia obtinenda. Nomine gratiæ veniunt absolutiones, dispensationes, beneficia, pensiones, priuilegia, facultates, aliáque similia, tametsi solo verbo concessa fuerint, vt indicant illa verba: *Et quibuscumque aliis modis.* Et tradit Nauarr. *comment. 3. de datis, & acceptis, notab. 17. num. 19.* Azor. *3. t. lib. 12. cap. 24. quæst. 6.* Mol. *t. 1. de iustit. tract. 2. disp. 92.* vers. *pœnæ huius.* Bonac. *disp. 2. quæst. 3. p. 31. num. 2.* Nomine autem iustitiæ non tantùm venit sententia definitiua, sed interlocutoria, tametsi in arbitrio iudicis sita sit, vt tradunt Doctores nuper relati. Quod manifestum est apud omnes, cùm iustitia causæ ex parte donantis dubia est, quia eo casu est periculũ peruersionis. Verùm si iustitia certa sit & pro illius expeditione siue absoluta, siue maturiori absque vllius præiudicio aliquid donares, vel donandum promitteres censet Nauarr. *dicto comment. de datis, & promissis, notab. 5. num. 14.* te non incurrere in pœnas huius Extrauag. quia non præstas actionem, quæ aliàs iure naturali, diuino, vel positiuo prohibita esset. Nullibi namque prohibitum inuenitur mouere iudicem muneribus ad præstandum id, quod de se bonum est, & nemini nociuum. At hæc Constitutio cùm solùm dationem, seu promissionem interdicit, quæ (ipsa seclusa) interdicta est, vt colligitur apertè ex fine ipsius, illis verbis declarato: *Vt domus, & curia nostra à sordibus purgetur*, & ex illis, *Quæ cùm pessima sint, & curiæ nostræ existimationem offendant*, quæ supponunt prædictas actiones iniquas esse, & curiam Romanam maculare, tectámque illius æstimationem lædere.

Sed rectiùs Molina *dicta disp. 92.* vers. *ego verò*, non audet huic sententiæ excepto casu redimendæ vexationis acquiescere, esto iure naturali, vel diuino hæc donatio prohibita non sit, iure tamen ciuili prohibita est; siquidem in Authent. *vt litigantes* cauetur, vt litigantes in principio litis iurent nihil se daturos iudici quacunque ex causa; quia esto in vno, vel alio casu cesset periculum peruersionis, per se tamen, & frequenter adest. Hæc autem prohibitio locum habet in foro Ecclesiastico, cùm contrarium decisum ibi non sit, & eius causarum sinceram expeditionem foueat. Dixi excepto casu redimendæ vexationis; quippe hæc redemptio licita est, & iure naturæ permissa, quam lex ciuilis, neque Ecclesiastica prohibere intendit. Si enim pro te iustitia aperta esset, timerésque probabiliter non obseruandam, vel iniquè detinendam, nisi aliquid iudici promitteres, vel donares, nullum peccatum in ea promissione, vel donatione committes, nullámque censuram incurres.

23. Grauior dubitatio est, an si pro auferenda, vel differenda alterius iustitia aliquid iudici largiaris in hanc incidas excommunicationem? Communis sententia defendit affirmatiuam partem cum Nauarr. *notab. 17. num. 19.* Mol. *disp. 92.* vers. *cæterum.* Filiucio *tract. 15. cap. 6. quæst. 3. num. 133.* Bonac. *t. 3. disp. 2. q. 3. pun. 31. num. 2.* quia iniqua sententia iustitia in iure nuncupatur. Argum. *leg. ius pluribus modis, ff. de iustit. & iure.* Ideóque iudex etiam cùm iniquè iudicat ius ferre dicitur, saltem ex obligatione. At præsens constitutio prohibet promissionem, seu dationem pro obtinenda iustitia, seu pro obtinendo actu iudicij. Ergo. Præterea ideò donas, vel promittis donandum iudici pro alterius iustitia auferenda, vel differenda, quia inde tibi emolumentum prouenit: ergo comparatione tui donationem, vel promissionem præstas pro gratia obtinenda. Denique in donatione ob huiusmodi finem grauiorem culpam committis ea, quàm committeres pro obtinenda gratia, vel iustitia. Ergo non est verisimile voluisse Pontificem hanc leuiorem culpam grauibus pœnis punire, & grauiorem immunem relinquere.

24. Cæterùm etsi hæc sententia tenenda, & consulenda sit, contraria tamen non videtur improbabilis, illámque docuit Farinacius *in prax. crimin. 3. p. quæst. 111. num. 351.* Pœnæ namque extendendæ non sunt vltra verba in lege contenta. At sub nomine gratiæ, vel iustitiæ obtinendæ nequit iniusta sententia comprehendi, quippe non comprehenditur sub nomine gratiæ, cùm non sit beneficium, pensio, absolutio, dispensatio, indulgentia, facultas, vel priuilegium, tametsi ex ea aliquam vtilitatem accipias. Si enim iusta sententia in tui fauorem lata nullatenus gratia nuncupatur, à fortiori nec nuncupanda est iniusta senteria in alterius præiudicium. Quod verò nec sub nomine iustitiæ obtinendæ veniat iniqua sententia, inde probo; quia iniqua sententia non est iustitia, ergo nequit sub nomine iustitiæ contineri, quia vnum contrarium aliud sub se non continet. Neque obest iniquam iudicis sententiam iustitiam appellari; quia sic appellatur, non ex actu quem præstat, sed quem præstare tenebatur. Extrauagans autem prohibet promissionem non pro obtinenda iustitia, quam iudex præstare ex officio tenebatur, quia hæc in re est obtenta, & iudici inest, sed pro obtinenda iustitia donanti proficua, & ab ipso optata. Neque item obest grauiorem culpam committi in promissione pro auferenda, vel differenda alterius iustitia, quàm pro illa obtinenda, quia inde solùm infertur grauioribus pœnis puniendam fore, non tamen infertur de facto, & ipso iure punitam esse; & fortè quia hæc culpa non ita frequenter contingit. Tandem probari potest, quia Pontifex excommunicat eos qui gratia, vel iustitia sic iniquè obtenta vsi fuerint scienter. At nullus vtitur iniustia facta, sed illam sustinet. Ergo iniustitia sub nomine gratiæ, vel iustitiæ non comprehenditur.

25. Sed an opus sit gratiam, vel iustitiam obtineri, vt promissio, vel donatio ex promissione excommunicationi subiiciatur? Difficultate non caret; eo quòd verba legis & maximè pœnalis cum effectu sint intelligenda. Sed omnino dicendum est sufficiens esse promissioné, seu donationem fieri pro gratia, vel iustitia obtinenda, vt excommunicationi locus sit, tametsi gratia, vel iustitia non obtineatur; quia textus solùm hanc promissionem, vel donationem requirit, non autem exigit gratiæ vel iustitiæ consecutionem. Neque est vllum verbum ex quo id colligi possit. Et licèt verba legis cum effectu sint intelligenda, effectus tamen ad hanc censuram incurrendam

dam in hac Extrauag. præscriptus est sola promissio, seu donatio ex promissione, atque adeò ipsa est sufficiens, vt censura locum habeat. Vti tradit Nauarr. *dicto comment. de datis, & promissis notab.* 21. *n.* 31. Farinac. 3. *p. praxis q.* 111. *num.* 348. Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *p.* 31. *num.* 14.

26. Illud verò est certum gratiam, vel iustitiam pro qua donatio, vel promissio fit debere esse à sede Apostolica, vt constat ex illis verbis textus *apud sedem Apostolicam obtinenda.* Nomine autem sedis Apostolicæ existimat Azorius 3. *p. instit. moral. cap.* 24. *q.* 7. Filiuc. *tract.* 15. *cap.* 6. *q.* 3. *n.* 139. Bonac. *t.* 3. *de censur. in particul. disp.* 2. *q.* 3 *p.* 31. *n.* 4. intelligi in præsenti summum Pontificem, eiúsque tribunal non solùm quatenus iurisdictionem spiritualem, & à Christo acceptam exercet, sed quatenus exercet iurisdictionem temporalem, quia secundùm frequentem modum loquendi qui in legum interpretatione spectandus est, sedes Apostolica vtramque iurisdictionem complectitur. Quod inde efficaciter confirmatur; quia Pontifex intendit ab his sordibus, & iniquitatibus suam domum, & curiam purgare: at nomine curiæ non est dubium intelligi tribunal Pontificis tam iurisdictionem temporalem, quàm spiritualem exercens. Ergo idem intelligitur in præsenti sub nomine sedis Apostolicæ.

27. Nihilominus etsi prædicta sententia sit satis probabilis, veriorem existimo nomine sedis Apostolicæ solùm Pontificem, eiúsque ministros iurisdictionem spiritualem exercentes intelligi, sicuti docuerunt Nauarr. *dicto comment. de datis, & promissis, notab.* 18. *num.* 3. Molina *disp.* 92. vers. *iam verò.* Ducor quia sedes Pontificia integrè, & perfectè completa erat, cùm nullam iurisdictionem temporalem exercebat, vt patet initio nascentis Ecclesiæ. Non igitur iurisdictio temporalis sedem Pontificiam constituit. At lex pœnalis strictè, & non latè interpretari debet, verbáque illius in sensu proprio, & rigoroso sunt accipienda. *leg. in delictis*, §. *extraneus, ff. ad legem Aquiliam.* Ergo sedes Pontificia pro iurisdictione spirituali, & non temporali intelligi debet. Neque obest quòd secundùm frequentem & vulgarem modum sedes Pontificia vtramque iurisdictionem complectatur; quia lex pœnalis si extensionem recipit ex vulgari modo loquendi proprio, & rigoroso, secundùm modum loquendi proprium, & rigorosum interpretanda est non secundùm vulgarem. Neque ex eo quòd nomine curiæ Pontificium tribunal vtramque iurisdictionem exercens intelligatur, velitque Pontifex hac constitutione suam domum & curiam ab his sordibus, & iniquitatibus purgare; debes colligere nomine sedis Apostolicæ idē tribunal intelligi, quia purgato tribunali Ecclesiastico, purgatur domus, & curia Pontificis non secundùm se totam, sed secundùm principaliorem eius partem: aliàs si ex eo quòd Pontifex hac Constitutione intendit curiam ab his sordibus purgare, licitum est inferre nomen sedis Apostolicæ ibi expressum æquè latè patere ac curiam; cùm similiter intendat suam domum purgare, fiet nomen sedis Apostolicæ comprehendere quidquid comprehendit curia, & domus Pontificis. At hoc falsum est, neque oppositæ sententiæ Doctores admittunt. Non enim obtinentes à Pontifice quatenus persona particularis est, vel ab eius domesticis promissione pecuniæ aliquam gratiam hac excommunicatione innodantur, quia non obtinent à sede Apostolica, tametsi hæc iniquitas domum Pontificiam macularet.

Conueniunt tamen omnes ob obtentam gratiam, vel iustitiam apud Episcopos imo apud Legatos Pontificis extra Romanam curiam, te hac censura non ligari; quia non obtines apud sedem Apostolicam formaliter.

28. Secunda actio, ob quam excommunicatio indicitur in dicta Extrauag. Bonifacij VIII. est vsus gratiæ, seu iustitiæ sic obtentæ. Quod intelligendum est esto à principio ignarus fueris sic obtentam fuisse, dummodò tempore illius vsus conscius sis iniquæ consecutionis.

29. Tertia actio sub censura prohibita in dicta Extrauag. est non reuelare intra triduum eos qui pro obtinenda gratia, vel iustitia pretium promiserunt, donarunt, vel acceperunt. Quod intelligendum est, si in suo delicto persistant, neque fraterna correctione emendari sperentur, eorúmque delictum probabile sit. An verò obligentur ad hanc præstandam denunciationem extra Romanam curiam existentes? difficultate non caret. Bonac. *t.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 3. *p.* 31. *num.* 19. reputat probabilius obligatos esse, quia pœnis ob alias actiones in hac Extrauag. expressas ligantur existentes extra Romanam curiam; vti concedit Nauarr. *notab.* 22. *n.* 37. Molina *disp.* 91. *in fine.* Filiucius *tract.* 15. *cap.* 6. *q.* 2. *n.* 131. & alij communiter. Ergo etiam ob omissam denunciationem. Neque obstat quòd non possint intra triduum hanc præstare denunciationem, quia non inde infertur ab obligatione eximi, nam illud tempus non ad finiendam obligationem, sed ad illam sollicitandam appositum est, ita vt qui potuerit intra triduum denunciare teneatur, sin minus quando commodè possit.

30. Cæterùm verius est solos in Romana curia existentes hoc præcepto denunciationis ligari. Sicuti docuit Siluest. verbo *excommunicatio* 7. *casu* 43. Nauarr. *comment. de datis, & promissis, notab.* 22. *num.* 37. Molin. *dicta disp.* 92. vers. *cùm omnes.* Filiucius *tract.* 15. *cap.* 6. *quæst.* 2. *num.* 129. Azor. 3. *p. instit. moral. lib.* 12. *cap.* 14. *quæst.* 8. *ad finem.* Ducor hac consideratione, si Pontifex vellet ad hanc denunciationem præstandam obligare æquè in Romana curia, ac extra existentes, terminum obligationis communem omnibus designaret, intra quem plerunque possent obligationi satisfacere. At ille terminus tridui solis in Romana curia existentibus deseruire potest, reliquis verò nunquam, vel rarò. Ergo asserendum est noluisse Pontificem alios quàm Romanæ curiæ commorantes sub hoc præcepto comprehendi.

31. His actionibus Gregor. XIII. aliam triplicem addidit principalem, & aliam accessoriam. Prima principalis est. Nundinari expeditiones gratiæ, vel iustitiæ, Potentiorum suffragationibus innitendo. Si enim ob fauorem quo polles apud Principem pretium reciperes, vt gratiam, vel iustitiam alteri acquiras, in hanc excommunicationem incides; quia conuinceris pretium recipere pro gratia, vel iustitia obtinenda, cùm suffragatio illa omnem suam æstimationem habeat à gratia, vel iustitia, quam obtinere promittis. Secùs esset si pro labore, & industria, quem in hac suffragatione interponis, vel pro damno, & incommodo inde tibi proueniente, cùm te reddas minus aptum aliis, suffragandi pretium reciperes. Sicuti colligitur ex Nauarr. *dicto comment. de datis, & promissis, notab.* 9. *num.* 51. & *notab.* 27. *num.* 37. Molina *t.* 1. *de iustit. tract.* 2. *disp.* 92. *circa finem.* vers. *At qui tres.*

Secunda si donis, vel pollicitationibus allicias eos quos credis valere apud Principem, vt tibi, vel alteri

alteri gratiam, vel iustitiam apud sedem Apostolicam impetrent in hanc excommunicationem incidis, tametsi ipsi quos allicere procurasti nihil postmodum præstent; quia sola inductio mediis pollicitationibus, vel donis facta præsenti constitutione punitur; vti aduertit Molina *dicta disp. 92. circa finem.* vers. *secunda est.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 3. p. 31. num. 6.*

Circa hanc duplicem actionem quæstio est, an pœnis huius Extrauag. subiiciaris, si familiaribus Principum, vel iudicum, notariis, procuratoribus, aliisve officialibus abundantius stipendium tribuas, quàm eorum officium meretur? Certum est si maiorem solitò operam præstent, specialémque diligentiam adhibeant in gratiæ, vel iustitiæ expeditionem, posse ob eius causam stipendium abundantius recipere. At posito diligentiam solito non excedere, si abundantius stipendium dones, videris pro gratiæ, & iustitiæ consecutione donare, atque adeò censuris subiici. Sic Bonac. *t. 3. disp. 2. q. 3. p. 31. num. 14.* Sed distinguendum est, si verè, & propriè pro ministerio, & officio exhibendo, vel exhibito stipendium excessiuum præstes, nullam pœnam huius Extrauag. incurris; quia illud est pretium non gratiæ, & iustitiæ, sed ministerij, & officij exequendi, tametsi indebitum. At si excessum pretij concedas Superiori, vt illum allicias ad gratiam concedendam, vel iustitiam ferendam, vel concedas familiari Principis, notario, vel aduocato, vt ratione familiaritatis quàm cum Superiore habent illum flectant ad gratiæ concessionem sine dubio pœnis huius Extrauag. subjiceris, quia eo casu excessus non est pretium obsequii exhibendi, vel exhibiti, sed gratiæ, vel iustitiæ consecutionis medio fauore: debet tamen recipiens conscius esse huius intentionis: sic Nauarr. *notab. 9. num. 51.* Molin. *disp. 92.* vers. *quando.*

Tertia actio in Extrauag. Gregor. XIII. prohibita est si mentiaris fingens te prædictorum operam, & industriam pretio, vel muneribus quæsiuisse; quia si hæc fingas ei à quo gratia, vel iustitia est obtinenda permouere illum potes ad concessionem. Si verò gratiam, vel iustitiam procuranti tacitè extorques ab illo pretium, quod fingis à te exhibitum. Præter has tres actiones principales addidit Gregor. quartam accessoriam, scilicet præstare auxilium, consilium, vel fauorem in aliqua ex prædictis actionibus contentis in Bulla Bonifacij VIII. & Gregor. XIII.

Vt autem in his quatuor actionibus locum habeant pœnæ, adesse debet præsumptio, vt colligitur ex illis verbis textus *Audentes qualecunque horum facinorum*, &c. quæ præsumptio non requiritur pro priori duplici actione ex Bulla Bonifac. VIII. relata, vt aduertunt Doctores relati.

Pœnæ in supradicta Extrauaganti impositæ variæ sunt. Prima, quam tulit Bonifac. VIII. & Gregor. XIII. confirmauit, est excommunicatio ipso iure lata, & Pontifici reseruata. Secunda irritatio gratiæ, vel iustitiæ sic obtentæ. Tertia obligatio restituendi pauperibus pretium acceptum, antequam beneficium absolutionis obtineatur. Nam esto spectato iure naturæ danti reddendum esset maximè ante gratiæ, vel iustitiæ expeditionem: at Pontifex ob commissam turpitudinem vtrumque dominio pretij priuauit, & pauperibus applicuit, quibus antè impensum absolutionis beneficium præcipit tradendum, si fieri potest.

In Extrauag. verò Gregor. XIII. vltra supradictas pœnas priuantur ipso iure delinquentes omni beneficio Ecclesiastico, & omni officio tam Ecclesiastico, quàm sæculari, tam perpetuo, quàm temporali; infamiæque perpetuæ subiiciuntur, quod intelligendum est posita sententia saltem declaratoria criminis: Vti notat Nauarr. *notab. 31. numero 44.* Azor. *t. 3. lib. 12. cap. 24. quæst. 86.* Filiucius *tract. 15. cap. 9. quæst. 4.* Item redduntur inhabiles ad illa omnia officia, & beneficia, & ad quæcunque alia, & insuper arbitrio iudicis sunt puniendi pro vniuscuiusque delicti qualitate, & aliorum exemplo dignum fuerit: illis tamen qui rem adhuc incognitam, complicésque, ac fautores, & socios detexerint, impunitas conceditur.

Hæ pœnæ comprehendunt omnes clericos, Religiosos, & laycos vtriusque sexus siue familiares curiæ, siue vndecunque alios. Sed an comprehendantur Cardinales, & Episcopi? Difficultate non caret. Videtur nàque non comprehendi, quia nomine clericorum esto in lege fauorabili veniant omnes in dignitate constituti, non autem in lege pœnali, & odiosa: vti tradit Abbas *in Rub. de vita, & honest. clericor. num. 4.* & aliis relatis Sanch. *lib. 6. in decal. cap. 15. num. 74.* Sed longè verius est sub hac constitutione comprehendi Cardinales, & Episcopos, & à fortiori quoslibet alios Clericos in dignitate constitutos. Nam quamuis secundùm frequentem loquendi vsum nomine Clericorum non soleant Episcopi, & Cardinales, neque personæ in dignitate constitutæ intelligi; attamen in præsenti ex subiecta materia, & legis fine comprehensi intelliguntur. Quippe Pontifex suam domum, & curiam intendit hac constitutione ab illa iniqua gratiæ, vel iustitiæ concessione, & negociatione purgare. At huiusmodi finem non consequeretur, si Episcopos, Cardinales, aliósque in dignitate constitutos non comprehenderet, cùm hi sint præcipuè, à quibus gratia, vel iustitia apud sedem Apostolicam obtinetur. Quinimo nullus qui in dignitate constitutus non sit, valet gratiam, vel iustitiam nomine sedis Apostolicæ concedere. At concedens gratiam vel iustitiam ex pretio accepto, vel promissione illius acceptata pœnis prædictarum Constitutionum afficitur. Ergo sub nomine clericorum initio constitutionum apposito, omnes clerici etiam dignitate fulgentes intelliguntur. Ergo etiam intelliguntur Episcopi, & Cardinales, cùm nullum fundamentum sit, quare ij excipiantur à nomine clericorum absolutè prolato, potiùs quàm reliqui in dignitate alia constituti.

Fateor tamen probabile esse Cardinales, imo Episcopos ob eorum eminentem dignitatem non comprehendi in pœnis additis à Gregor. XIII. scilicet in priuatione beneficiorum, & officiorum, & inhabilitate ad illa, & in infamia, quia cùm hæ pœnæ grauissimæ sint, & statum Cardinalium, & Episcoporum dedeceant, si Pontifex eos voluisset comprehendere, absque dubio expressisset. Vti docet Nauarr. *dicto comment. de datis, & promissis, notab. 6. n. 9.* Molina *dicta disp. 92.* vers. *hæc Extrauagans.* Bonacina *disp. 2. q. 3. p. 31. num. 16.* Excommunicationem, & pœnas in his Extrauagantibus contentas extendit Clemens VIII. in Bulla quæ incipit, *Pro commissa nobis*, quæ est decima in ordine illius Pontificis: ad omnes illos qui præfatas actiones faciunt apud quæcunque tribunalia Ecclesiastica, & eorum quoscunque iudices etiam laycos almæ Vrbis Romanæ curiæ, ac extra eam in quibuscunque locis temporali ditioni Pontificiæ mediatè, vel immediatè subiectis. Et licèt hæc Constitutio lata fuerit in fauorem boni, rectique regiminis, at non so-

lùm promissiones, & donationes pro gratia, vel iustitia directè bonum publicum spectantes prohibentur, sed etiam quæ singulorum bonum, & vtilitatem respiciunt, vt benè aduertit Bonac. *disp.*2.*quæst.* 3. *pun.*31.*num.*4. Tum quia hæc Extrauag. Bonif. VIII. & Gregor. XIII. prohibita erant. Tum quia bonum commune, & rectum regimen ex singulorum actionibus pendet.

32. Decima excommunicatio fertur in Extrauag. Ioann. XXII. quæ incipit: *Dierum crescente malitia, tit. de Pœnis*, vbi Pontifex excommunicat ex commorantibus in prouincia Marchiæ Anconæ eos qui eius rectores, seu officiales, iudices, thesaurarios, seu locum illorum tenentes occiderint, vulnerauerint, captiuauerint, ceperint, detinuerint, insecutive fuerint, vel insultum fecerint contra aliquem illorum, vel in locum vbi moram trahunt, & aduersus eos qui in prædictis auxilium, consilium, vel fauorem præstiterint. Adduntúrque aliæ pœnæ similes iis quæ statuuntur *in cap. fœlicis, de Pœnis, in 6.*

Hanc constitutionem non videtur improbabile vsu abrogatam esse, sicuti indicat Filiucius *tract.*15. *cap.*4. *quæst.*9. *num.* 93. & colligi potest ex eo quòd graues Doctores recensentes excommunicationes in Extrauagantibus contentas huius non meminerunt. Vti Tolet. Suar. Sayrus, Nauarr. & alij.

Sed posito quòd hæc constitutio in suo primæuo robore permaneat, aduertendum est non comprehendere quoslibet delinquentes, sed eos tantùm, qui in prædicta prouincia commorantur, vt colligitur ex illis verbis: *In ea prouincia moram trahens*, & notauit *ibi* Glossa, Bonac. *t.*3. *de censur. disp.*1.*quæst.* 3.*p.*47. *num.*4. Quare aduena, & peregrinus etsi aliquam ex præfatis actionibus committat censura, & pœnis huius Extrauag. non ligatur. Secundò aduerte, esse satis probabile non contrahi hanc censuram ob offensionem cuiuslibet Rectoris, iudicis, & magistratus, nisi iurisdictionem habeat in spiritualibus, & temporalibus. Vti indicant illa verba textus: *Qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in temporalibus, & spiritualibus authoritate Apostolica præfuerint.* Vt tradit *ibi* Glossa, & Bonac. *supra.*

33. Vndecima addi potest ex Extrauag. *Diuina de Priuilegiis*, vbi Eugenius IV. excommunicationi, suspensioni, & interdicto subiicit Episcopos, alióśque Prælatos, qui venientes ad Romanam curiam causa negotiorum beneficiis priuant, & aliis conferunt, & eisdem pœnis afficit recipientes. Hanc Constitutionem explicui *pun.* 1. §. 13. quia coincidit cum excommunicatione Bullæ Cœnæ.

Solùm aduerto vsu receptum esse prædictam Constitutionem non prodesse omnibus curialibus, sed officialibus Papæ, Cardinalibus, Cardinalium familiaribus, iudicibus, & similibus, & his tantùm solùm prodesse ne extra curiam conueniantur, non verò vt alios conuenire possint, & ad curiam trahere. Quinimo neque etiam prædictis prodest, si à curia recesserint animo non redeundi, aut longo tempore extra curiam fuerint commorati. *Leg. fin. Cod. de agentib. in reb. lib.*12. aut si Eugenianæ cesserint consentiendo citationi alterius iudicis extra curiam competentis. *Cap.* 1. *de litis contestat. in* 6. aut si fuerint citati ob causam beneficiorum extra Romanam curiam existentium ex Trident. *sess.* 24. *cap.*11. *de reformat.* Secundò aduerto satis probabile esse Episcopos, & eorum superiores sola excommunicatione ligari, non suspensione, & interdicto, siquidem sub generalibus verbis tantùm exprimuntur: vti docuit Suar. *de censur. disp.*37.*sect.* 1. *num.*8. Filiuc. *tract.*18. *num.* 148. Tertiò aduerto excommunicationis absolutionem reseruatam esse non verò suspensionis, & interdicti. Vide Bonac. *t.*3. *de censur. disp.*2. *q.*3. *p.*3.

Pvnctvm XXVIII.

Expenduntur excommunicationes extra corpus iuris Pontifici reseruatæ aduersus Cardinales, Episcopos, Prælatos, & Officiales Ecclesiasticos.

1 *Expenditur excommunicatio aduersus committentem simoniam in electione summi Pontificis.*

2 *Declaratur excommunicatio aduersus eos qui viuente Pontifice procurant media simonia in Pontificem eligi.*

3 *Declaratur excommunicatio aduersus eos qui non seruauerint formam præscriptam à* Greg. XV. *in electione summi Pontificis.*

4 *Declaratur excommunicatio aduersus reuelantes vota in Consistorio data.*

5 *Declaratur excommunicatio aduersus eos qui pactum aliquod inierint super futura creatione summi Pontificis ipsoviuente, aut vacante Sede.*

6 *Item declaratur excommunicatio aduersus mittentes litteras ad Cardinales in Conclaui assistentes pro electione Pontificis.*

7 *Declaratur excommunicatio aduersus Episcopos, qui contra formam præscriptam à* Pio V. *beneficia conferunt.*

8 *Item excommunicatio aduersus Officiales sacræ Pœnitentiariæ, qui officia sua fideliter non exercuerint.*

9 *Item excommunicatio aduersus ministros Cameræ Apostolicæ, non seruantes quæ à* Paulo III. *præscribuntur.*

10 *Item excommunicatio aduersus gubernatores Romanæ Ecclesiæ recipientes munera.*

1. Primam excommunicationem Pontifici reseruatam tulit Iulius II. in Bulla quæ incipit: *Cùm tã diuino, quàm humano iure* aduersus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui Sede vacante in electione summi Pontificis simoniam committunt promittendo, vel recipiendo; ipsáque electio irrita esse decernitur, & insuper sic electus, & electores priuantur dignitate Cardinalitia, beneficiis, & officiis, nisi intra octo dies postquam fuerint requisiti se coniunxerint aliis qui à dicta simonia immunes existunt, conceditúrque Clero, populóque Romano impunè recedere ab obedientia dicti Pontificis. Quod si ipse se regimini Ecclesiæ ingesserit, possunt Cardinales implorato auxilio Brachij sæcularis eum remouere, aliúmque eligere, ad cuius electionem etiam Cardinales simoniaci concurrere possunt. Extenditur pœna hæc excommunicationis, & priuationis,

tionis, beneficiorum, officiorum, & bonorum, & inhabilitatis ad illa, ad eos omnes qui quoquo modo in prædictis adiutores extiterint. Deinde ad eos qui huic dispositioni, & Constitutioni contrauenire, seu contra aliquid ibi contentum statuere, disponere, ordinare, vel aliquo modo facere præsumpserint quocunque quæsito colore, vel causa, vti latiùs in prædicta Bulla continetur. Quæ Bulla recepta fuit à Concilio Lateranensi, *sess.* 5. sub Leone X. vbi statuitur excommunicatio reseruata aduersus eos qui post mortem Pontificis simoniacè procurauerint eligi in eius successorem.

2. Secunda habetur in Bulla Pauli IV. quæ incipit *Cùm secundùm Apostolum*, & est 16. huius Pontificis in ordine, vbi Pontifex ob cauendum periculum captandæ mortis summi Pontificis statuit sub excommunicatione ipsi reseruata, aliísque pœnis, ne quis viuente Pontifice procuret media simonia in Pontificem eligi, quod præstare censebitur, si vota Cardinalium subornauerit, vel ab eis fidem exegerit de futura electione. Néve Pontifice viuente, & eo inconsulto tractauerit, seu tentauerit per se, vel per alium verbis, scriptis, seu nuntiis de futuro Pontifice eligendo. Tractare autem dicetur, si tractet qualiter aliquis in Papam eligi possit, qualitérque Cardinales ad illius electionem possint induci. Secùs verò esset si solùm affirmaret aliquem ea suprema dignitate dignum esse; non enim inde infertur tractare de eius futura electione, quippe tractatio in præsenti est quædam tacita illius dignitatis procuratio, & ambitio. Eadem excommunicatio, & pœnæ extenduntur ad mediatores, proxenetas, nuntios, mandatarios, procuratores, seu ad omnes illos qui in præmissis consilium, auxilium, vel fauorem præstiterint, nisi cùm primùm commodè possint Pontifici, vel alteri ab eo designato reuelauerint. Ac tandem eidem excommunicationi, & pœnis subiiciuntur prædictam constitutionem impugnantes: impugnare autem censebuntur si affirment, vel aliquo modo persuadere procurent eam constitutionem in totum, vel in partem esse iniustam, inualidam, irrationabilem, & regimini Ecclesiæ minùs decentem.

3. Tertia continetur in Extrauag. Gregor. XV. quam Vrbanus confirmauit in Bulla quæ incipit: *Æterni Patris*, vbi Cardinalibus sub pœna excommunicationis reseruatæ præscribitur forma eligendi summum Pontificem Sede vacante, & aliter facta electio irrita decernitur, complicésque & fautores huius irritæ electionis, tametsi Cardinales non sint, eidem excommunicationi subiiciuntur: à qua excommunicatione censet Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 7. *pun.* 1. *num.* 8. absoluere non posse Episcopos virtute Trident. neque Religiosos mendicantes virtute suorum priuilegiorum; eo quòd summo Pœnitentiario hæc potestas adempta sit, ibi: *A nullo neque etiam à maiori Pœnitentiario, cuiuscunque facultatis vigore præterquàm à summo Pontifice nisi in mortis articulo absolui possit.* Sed hoc mihi durum videtur, quia priuilegia Concilij generalis non sunt censenda derogata, nisi manifestis verbis derogatio fiat. At superiore clausula non est censenda derogata facultas Episcopis concessa in Trident. quia si id vellet Pontifex expressisset, sicuti expressit summum Pœnitentiarium. Maximè cùm facultas concessa Episcopis absoluendi à reseruatis solùm forum conscientiæ spectet, quacum compati potest absoluta huius censuræ reseruatio.

4. Quarta lata est à Leone X. in Bulla 7. illius Pontificis, edita anno 1514. quæ incipit: *Supernæ dispositionis arbitrio*, quæque refertur in Concilio Lateranensi in hæc verba. Statuimus, ne quis Cardinalium vota in consistorio data, & quæcunque ibi gesta, aut dicta, quæ in odium, aut in præiudicium, aut scandalum alicuius redundare possint scripto, aut verbo, vel quouis alio modo reuelet sub pœna periurij, & inobedientiæ, & quotiescunque à nobis, & Romano Pontifice pro tempore existente specialiter, & expressè vltra præmissa indictum fuerit super aliqua re silentium; si quis contra fecerit vltra pœnas, excommunicationem latæ sententiæ incurrat.

Hanc excommunicationem dubitant Nauarr. & Suar. *in præsenti*. Et Caietan. verbo *excommunicatio in fine*. Et Author libri excommunicationum pro Episcopatu Bononiensi, *cap.* 1. *de excommunicat. n.* 2. an vsu recepta sit? Sed communis sententia affirmat absolutè receptam esse, & meritò; cùm eius obseruatio bono Ecclesiæ, & recto illius regimini maximè expediat.

Quas personas, & ob quas actiones hæc excommunicatio afficiat? non conueniunt Doctores. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 7. *pun.* 2. existimat eos tantùm, & non alios comprehendi, quibus Pontifex secretò aliquid commiserit, siue Cardinales sint, siue non. Probat, quia esto Pontifex in principio de Cardinalibus locutus fuerit, postmodum verò generaliter, & indistinctè sermonem fecit dicens: *Si quis contra fecerit.* Neque Pontifex videtur excommunicationem apposuisse aliis quàm iis, quibus ipse silentium indixit: nam reuelatores eorum quæ in consistorio dicta, vel gesta sunt periurij, & inobedientiæ reos esse decernit. Sed longè verius est hac excommunicatione solos Cardinales comprehendi, eósque comprehendi siue reuelauerint quæ à Pontifice sub secreto specialiter, & expressè acceperint, siue quæ in consistorio dicta, vel gesta sunt, quæ reuelata in odium, præiudicium, aut scandalum alicuius redundare possint: vti docuit Filiucius *tract.* 15. *cap.* 9. *quæst.* 3. *num.* 200. Prior pars conclusionis, scilicet solos Cardinales comprehendi inde colligitur, quia textus de solis Cardinalibus loquitur, vt constat ex illis verbis. *Statuimus ne quis Cardinalium.* Prohibet namque Pontifex ne vllus ex Cardinalibus reuelet verbo, vel scripto vota in consistorio data, & quæcunque ibi gesta, aut dicta quæ in odium, aut præiudicium, aut scandalum alicuius redundare possint; & quotiescunque vltra hæc præmissa à Romano Pontifice specialiter, & expressè indictum fuerit super aliqua re silentium. Notanda enim est dictio *&*, quæ copulatiua est præcedentium, & qualitatem præcedentis clausulæ in consequenti exprimit. Cùm igitur in præcedenti clausula de solis Cardinalibus sermo sit, vt manifestè constat, & concedit Bonac. subsequens clausula de solis Cardinalibus intelligi debet. Præterquam quòd sub eadem clausula continetur, ne quis Cardinalium reuelet in consistorio acta, & quæ à Pontifice specialiter, & expressè sub silentio fuerint indicta. Quod verò ob reuelationem eorum quæ in consistorio dicta, vel gesta sunt, quæque reuelata in alicuius præiudicium cedere possunt, excommunicationem Cardinales incurrunt; inde mihi persuadeo; quia illa clausula generalis: *Si quis contra fecerit*, refertur ad ea omnia quæ in antecedenti statuta sunt. At in clausula antecedenti statutum est, ne quis Cardinalium reuelet vota in consistorio data, & quæcunque ibi gesta, vel dicta, quæ in

in odium, præiudicium, aut scandalum alicuius redundare reuelata possint. Ergo hæc reuelantes in excommunicationem incidunt.

Hinc constat te in hanc excommunicationem non incidere, si ea quæ tibi Cardinalis iniquè manifestauit, quæque ipse à Pontifice secretò accepit, reueles. Tum quia Cardinalis non es, quos tantùm hæc constitutio comprehendit. Tum quia non reuelas ea quorum silentium tibi indictum sit à Pontifice, tametsi aliis indictum fuerit. In præsenti autem constitutione videtur requisitum, vt reuelatio secreti ab eo fiat, cui secretum à Pontifice commissum est, quia hæc est propria secreti indicti violatio in contemptum indicentis cedens.

5. Quinta lata est à Gregor. XIV. in Bulla quæ incipit: *Cogit nos*, & est confirmatoria Bullæ Pij IV. incipientis *In eligendis* quæ est 81. eiusdem in ordine, vbi Pontifex prohibet omnibus cuiuscunque gradus, & dignitatis etiam Imperialis, & Cardinalitiæ sub excommunicationis reseruatæ pœna, ne promissiones, stipulationes, conuentiones, aut pacta, aut contractum aliquem nominatum, aut innominatum faciant super vita, aut morte, aut super futura creatione summi Pontificis viuente ipsomet summo Pontifice, aut vacante Sede Apostolica, aut super promotione Cardinalium. Nam esto huiusmodi promissiones, conuentiones, & pacta spectato iure naturæ licitæ sint vtpote de re dubia, & incerta, attamen ne illarum occasione Pontificis viuentis mors captetur, & futuri electio, aliorúmque Cardinalium mediis illicitis obtineatur, iure positiuo prohibentur tum sub pœna excommunicationis, tum sub irritatione contractus etiam iuramento vallati, tum sub obligatione in conscientia restituendi pauperibus pretium ea occasione receptum. Quas pœnas extendit Pontifex ad eos qui in suis terris, & locis suo dominio subiectis tacitè, vel expresè prædicta pacta, & conuentiones permiserint. Itémque ad omnes eos qui in prædictis auxilium, consilium, vel fauorem præstiterint.

6. Sexta fertur in Bulla Pij IV. in ordine 63. edita anno 1562. cuius initium est: *In eligendis Ecclesiarum Prælatis*: vbi Pontifex sub excommunicatione ipsi reseruata prohibet litteras, aut cuiusuis generis scripta ad eos qui in Cōclaui erunt, seu nuntium, vel notam, aut signum mittere, aut recipere, aut econtrà è conclaui ad eos qui foris erunt. Insuperque prohibet etsi non sub excommunicatione, vt clauso conclaui nulli ad colloquia etiam extra portam conclauis etiam Principum oratoris nisi ex magna, & vrgenti causa à maiore parte Collegij approbanda admittantur. Hæc excommunicatio quantum comprehendit mittentes litteras, seu secretò cum existentibus in conclaui loquentes, lata erat absque reseruatione in *cap. vbi periculum, de Electione in 6.* Finis huius excommunicationis est, vt electio futuri Pontificis libera omnino sit.

Ex hoc fine non videbitur alicui improbabile litterarum missionem, & secretam locutionem de alia materia distincta ab electione Pontificis, præsenti constitutione non prohiberi. Nam semper materia legis ex fine ipsius desumenda est. Neque est verisimile velle Pontificem eam litterarum missionem, & locutionem prohibere, quæ ad suam intentionem non pertinet, neque ei præiudicare potest. Neque obstat textum generaliter, & indistinctè cuiusuis generis scripta interdicere; quia illa verba *cuiusuis generis* non ad materiam in scriptura contentam, sed ad modum scripturæ referri debent, ita vt sensus sit, qui litteras missiuas, aut cuiusuis alterius generis, & modi scripta miserit, ex quorum missione, vel receptione libera Pontificis impediri possit electio excommunicatus existat. Ex eodem etiam fine desumendum est, an litterarum missio grauitatem peccato mortali requisitam attingat. Si enim ex se leuiter nocere possit, & non grauiter intentioni Pontificis à peccato mortali, & consequenter à censura excusabitur. Nihilominus consultum est à qualibet litterarum missione, & secreta locutione omnino abstinere. Tum ob scandalum. Tum quia saltem in foro exteriori dum veritas non manifestatur sic litteras mittens, recipiens, & secretò colloquens excommunicationi subiectus erit.

7. Septimam excommunicationem tulit Pius V. in Bulla quæ incipit: *Quanta*, vbi Episcopos, & quoscunque alios, qui contra formam ibi præscriptam beneficia conferunt, suspendit. Quòd si suspensionem ipsam violauerint excommunicationi sibi reseruatæ subiicit. Capitula verò, & communitates loco excommunicationis à diuinis suspendit, & interdicit. Hanc excommunicationem latè explicui *tract. 13. de benef. disput. 6. pun. 2. §. 1.*

8. Octaua excommunicatio fertur in Bulla Pij V. 83. quæ incipit: *In omnibus rebus*, vbi Pius V. vt rectæ, & puræ expeditioni sacræ pœnitentiariæ consuleret, statuit vt illius officiales officia sua per se ipsos tum diligenter, tum etiam fideliter exerceant, solique præsentes, & actu exercentes nisi legitimè impediti fructus, & emolumenta percipiāt, quorum singulis certum, statúmque aliunde stipendium cuique conueniens decernit assignari, quo solo præcepit contentus esse debere, nihilque aliud etiam sponte oblatum à partibus, aut aliàs siue pro expeditionis celeritate, siue pro alio extraordinario labore tam procurando, quàm scribendo, aut recognoscendo, & examinando capere possint. Quicunque secùs fecerint officio suo huiusmodi priuati excommunicationis reseruatæ sententiæ ipso facto subiiciuntur.

Dubium tamen est, an hæc excommunicatio afficiat non solùm recipientes aliquid à partibus, aut aliunde vltra stipendium assignatum, sed etiam recipientes stipendium assignatum, cùm absque legitima causa absunt, & per se officium non exercent? Affirmatiua pars videtur vera, eo quòd clausula illa in fine posita scilicet, *Quicunque secùs fecerint, &c.* ad omnia præcedentia referri debet, cùm non sit specialis ratio, ob quam potiùs referatur ad recipientes aliquid vltra stipendium, quàm ad recipientes stipendium officium non exercentes: quippè vtrumque æquanimiter in præcedenti clausula prohibetur. Atque ita tradit Filiucius *tract. 15. capite 9. quæst. 8. numero 209.* Rectiùs tamen oppositum innuit Bonac. *t. 3. disp. 2. quæst. 7. pun. 6.* solos recipientes aliquid vltra fructus, & stipendium sibi assignatum hac excommunicatione comprehendi. Ducor, quia hæc excommunicatio lata est, vt *num. praced.* dixi, vt concessiones sacræ Pœnitentiariæ purè, & rectè expedirentur, at huic syncerææ expeditioni non obstat indebita receptio stipendij à Pontifice statuti, benè tamen obstant munera recepta à partibus, aut aliàs vtpote quæ valent Officiales peruertere. Ergo sola horum receptio excommunicatione punitur. Neque credendum est velle Pontificem ob quamlibet infidelitatem

tatem, & negligentiam in exequendis expeditionibus commissam ab officialibus sacræ Pœnitentiariæ hac censura ligari. Quod necessariò fatendum esset, si excommunicatio ad omnes præcedentes actiones referretur. Quapropter dicendum censeo clausulam illam: *Quicunque secùs fecerint* non ad omnia superiùs contenta, sed ad ea quæ immediatè præcesserunt, quæque constitutionis fini obstant, referenda esse.

9. Nona habetur in Extrauag. Pauli III. & est 40. eiusdem, incipitque; *Cum sicut accepimus* aduersus thesaurarios, mercatores, aliósque ministros Cameræ Apostolicæ, computa administrationum, locationum, affectuum, partitorum, & exactionum reddere debentes, si huiusmodi computa videlicet integrum debitum, & integrum creditum non descripserint, vel si aliquid penès se, aut eorum ministros, aut ab eis dependentes retineri facere directè, vel indirectè quouis quæsito colore ausi fuerint, vel si coacti per Cameram Apostolicam ad reddendam rationem de exactis, vel administratis ante tempus finitum, vel durante exactione, integrè non descripserint totum id quod tempore dationis rationis, seu computorum ad eorum, vel ministrorum, aut agentium suorum manus peruenit. Actiones ob quas hæc excommunicatio fertur, & personæ quibus imponitur ex nuper dictis manifestæ sunt. Finis autem huius constitutionis est præcauere damnum, quod Cameræ Apostolicæ potest contingere, si in hac constitutione præscripta fideliter, ac diligentur non seruentur.

10. Decima continetur in Extrauag. Pauli II. & est 3. eiusdem, cuius initium est: *Munera.* Quam constitutionem Sixtus IV. in Bulla 15. quæ incipit: *Etsi,* confirmauit, vbi Paulus II. prohibet, ne Rectores, & gubernatores, aliique Officiales Romanæ Ecclesiæ, vel etiam Legati à latere ad regimen, & gubernationem prouinciarum, ciuitatum, ac terrarum Romanæ Ecclesiæ deputati, vel deputandi à prouinciis, ciuitatibus, vel terris quibus præsunt, vel officia exercent, aut à singularibus suæ legationis regimini, vel gubernationi suppositis aliquod genus muneris, aurum, argentum, vestem, aut equum, vel alterius cuiuslibet speciei accipiant præter æsculenta, & poculenta, quæ intra biduum consumi possunt: alioquin tam dantes, quàm recipientes etiamsi Pontificali præfulgeant dignitate (dummodò non sint sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui in sacro Collegio coram Pontifice sponte sua obtulerunt, & promiserunt non recepturos huiusmodi munera) ipso facto sententiam excommunicationis incurrunt, à qua absolui non possunt nisi à Romano Pontifice præterquàm in mortis articulo constituti. Hæc constitutio comprehendit tantùm iudices status Ecclesiastici, & non quoslibet, sed locorum Pontifici subiectorum. Vt in hanc excommunicationem incidant recipere munera debent ab iis qui ipsis subditi sunt, vel apud quos sua officia exercent, quia horum munerum receptione periculum est vt à iustitia deflectant. Dantes verò iis munera excommunicatione ligantur, quia huic periculo peruersionis occasionem præbent. Præter excommunicationem obligantur recipientes reddere omne id quod acceperunt, & aliud tantumdem. Quoad eam partem, qua tantundem reddere tenentur, certum existimo sententiam saltem declaratoriam criminis requiri, ne suæ propriæ pœnæ sint executores se priuando dominio acquisito. At quoad partem, qua acceptum obligantur reddere, reputo probabilius seclusa sententia obligari, vtpote rei cuius dominium non est illis acquisitum.

Sed cui facienda est restitutio? Bonacina *t.* 3. *disput.* 2. *quæst.* 7. *pun.* 8. censet pauperibus integram restitutionem faciendam esse, tam eius cuius restitutio sola pœnali constitutione debetur, quàm illius quod acceptum est, quia non est verisimile velle Pontificem aliquid reddi donanti, cùm ipse iam rei venditæ dominium abdicauit, indignúsque factus est ob crimen commissum, cui res tradita reddatur. Veriorem tamen censeo sententiam Filiucij *tract.* 15. *cap.* 9. *quæst.* 8. *numero* 210. asserentis rem acceptam restitui posse donanti ante sententiam condemnatoriam; aliud verò tantundem, quod pœnali constitutione restitui præcipitur solis pauperibus restituendum esse. De hac secunda parte nemini est dubium, cùm obligatio restituendi illam quantitatem solùm ex lege pœnali proueniat, & posita sententia condemnatoria, quæ nunquam donanti, sed pauperibus, aliisque operibus piis restitutionem applicabit. Priorem partem probo, quia cùm rei acceptæ dominium non sit translatum in accipientem, eo quòd translatio lege impediatur, videtur penès donantem remanere, quia vt illo donans priuetur sententia declaratoria criminis requisita est. Sicuti requiritur ad obligationem restituendi illius tantundem quod acceptum est.

PVNCTVM XXIX.

Expenduntur excommunicationes reseruatæ extra corpus iuris, aduersus Clericos, & Religiosos.

1 *Expenditur excommunicatio aduersus Ecclesiasticas personas, quæ Ecclesiasticos ad forum laycale trahere præsumpserint.*

2 *Item excommunicatio aduersus eos qui beneficia conferunt animo declarato, vt beneficium sibi, vel alteri resignetur.*

3 *Item excommunicatio aduersus clericos Episcopo inferiores, qui obtinentes à Pontifice Ecclesias parochiales cum iuramento illis intra certum tempus personaliter inseruiendi, iuramentum non adimplent.*

4 *Item aduersus declarantes scripturam contra proprium sensum.*

5 *Declaratur excommunicatio aduersus ingredientes Monasteria Monialium absque licentia Episcopi.*

6 *Declarantur aliæ excommunicationes contentæ in particularibus priuilegiis.*

1. PRima excommunicatio aduersus Clericos enumerari potest, quam tradidit Martin. V. in Bulla 10. eiusdem quæ incipit: *Ad reprimendos,* edita anno 1428. aduersus personas Ecclesiasticas cuiuscunque dignitatis existant, quæ aliam personam Ecclesiasticam, collegium, vel conuentum in actione reali, mixta, vel personali, ciuili, vel criminali, etiam

etiam occasione cuiuscunque summissionis etiam iuramento vallatæ, vel aliàs ad forum, seu iudicium laycale directè, vel indirectè trahere præsumpserint. Deinde excommunicantur ipsi iudices sæculares iurisdictionem in Ecclesiasticos exercentes, & omnes alij qui prædictæ actioni cooperati fuerint mandato, auxilio, consilio, vel fauore, aut eam ratam habuerint suo nomine, & mandato factam. Hæc excommunicatio quoad priorem partem differt ab excommunicatione Bullæ Cœnæ: nam in Bulla Cœnæ excommunicantur tam sæculares, quàm Ecclesiastici trahentes personas Ecclesiasticas ad iudicium sæculare, non quidem authoritate Ecclesiastica, sed sæculari: at præsenti Constitutione excommunicantur Ecclesiastici, qui authoritate Ecclesiastica non laycali ad sæculare tribunal trahunt Ecclesiasticos. Quæ excommunicatio non videtur reseruata. Quoad secundam verò partem in Bulla Cœnæ Domini continetur, ibique & in præsenti reseruata est.

2. Secundam excommunicationem tradidit Puis IV. in Bulla 85. in ordine, quæ incipit: *Romanum Pontificem*, quam confirmauit Pius V. in Bulla 85. incipiente: *Intolerabilis multorum peruersitas*, aduersus eos qui beneficia conferunt, eligunt, vel præsentant, seu resignant animo declarato, vt beneficium sibi, vel alteri resignetur, vel fructus in totum vel in parte soluantur, quæ simonia confidentialis nuncupatur. De qua latè egi *tract.* 17. *disp. vlt. de simonia p.* 18. *&* 25.

3. Tertia est, quam idem Pius IV. in Bulla 87. quæ incipit: *Inter multiplices curas, quibus ex pastoralis officij debito*, tulit aduersus clericos Episcopo inferiores, qui obtinentes à Pontifice Ecclesias parochiales cum iuramento illis intra certum tempus personaliter inseruiendi, iuramentum non adimplent. Item aduersus eos qui prædicta beneficia resignant, permutant, vel cedunt quauis causa, & occasione, & aduersus eos qui ea beneficia resignata, permutata, vel cessa acceptant, & recipiunt. Quinimo aduersus omnes illos siue clerici, siue layci sint, qui in prædictis auxilium, consilium, vel fauorem scienter præstiterint. Hæc excommunicatio, vt benè notat Bonac. *t.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 5. *pun.* 1. vsu videtur abrogata, cuius indicium est non referri in Bullario nouo, neque prædictum iuramentum in prouisionibus parochialibus Pontificiis exigitur.

4. Quarta refertur in Concilio Lateranen. *sess.* 11. à Leone X. in Bulla quæ incipit; *Superna maiestatis*, vbi omnes tam sæculares, quàm regulares excommunicationi reseruatæ subiiciuntur, si sacram scripturam contra proprium sensum ab Ecclesia approbatum explanare, & prædicare præsumpserint: Notandáque est dictio *contra*, quia sola explicatio, & prædicatio aduersa sensui ab Ecclesia recepto damnatur, non autem quæ præter est, vt benè aduertit Azor. *t.* 1. *instit. moral. lib.* 8. *cap.* 2. *quæst.* 3. Eidem excommunicationi subiicit eos qui tempus præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem iudicij prædicare, vel asserere præsumunt, cùm Veritas dicat: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Ac tandem eadem excommunicatione innodantur qui de cætero in sermonibus suis publicis alia quoque futura ex litteris sacris constanter prædicere, vel illa ab Spiritu Sancto, aut diuina reuelatione se habuisse affirmare, vel alienas inanes diuinationes asseuerando, aut alio quoquo modo tractando assumunt. Vnde infertur nullam futuri euentus reuelationem te posse publicè prædicare nisi ex licentia Pontificis, aut si periculum sit in mora, & necessitas vrgeat ex licentia Ordinarij, re prius cum tribus, vel quatuor viris doctis diligenter examinata. Miracula verò ficta, aut incerta prædicare etsi grauissimum peccatum sit, huic tamen excommunicationi non subiicitur: sicuti aduertit Suar. *disp.* 22. *sect.* 6. *num.* 8. & Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 6. *p.* 2. *num.* 10.

Ad extremum aduerto hanc excommunicationem, sicut & plures alias statutas in dicto Concilio Lateranensi sub Leone X. vsu receptas non esse, teste Caiet. verbo *excommunicatio*, *cap.* 81. Nauarr. *c.* 27. *num.* 110. Bartholomæo Carranza *in sum. Concil. in fine illius concilij*. Et inclinat Suar. *disp.* 22. *sect.* 6. *num.* 8. Filiuc. *tract.* 15. *c.* 7. *quæst.* 6. *num.* 117. Bonac. *suprà*, *num.* 1.

5. Si verò de excommunicationibus specialiter contra Religiosos latis, extra ius commune contentis loquamur, enumerari primò potest, quam tradit Concil. Trident. *sess.* 25. *c.* 5. *de Regularibus* aduersus ingredientes monasteria monialium absque licentia Episcopi in scriptis obtenta, & licèt ibi non reseruetur excommunicatio, reseruata tamen est in Bulla Pij V. quæ incipit *Regularium personarum*, & in alia eiusdem incipiente: *Romanum Pontificem*, vbi etiam sermo est de mulieribus monasteria virorum ingredientibus, de quibus excommunicationibus latè egi *tract.* 16. *de relig. disp.* 4. *à pun.* 8. *& seqq.* neque in præsenti aliquid noui dicendum occurrit.

6. Secundò referri possunt excommunicationes contentæ in particularibus priuilegiis cuicunque Ordini concessis, vti est illa quæ refertur à S. Antonin. 3. *p. tit.* 24. *cap.* 70. Armilla *excommunicatio*, *cap.* 67. Suar. *disp.* 22. *sect.* 5. *num.* 17. Filiucio, *tract.* 15. *cap.* 8. *q.* 7. *num.* 197. Bonac. *disp.* 2. *q.* 9. *p.* 2. *n.* 4. concessisse Clement. X. in fauorem Ordinis Prædicatorum, ne absque licentia Pontificis, vel suorum superiorum Religiosi Ordinis Prædicatorum à Minoribus recipiantur, alioquin Minores recipientes in excommunicationem incidunt. Item qua prohibentur Claustrales Minimos recipere sine licentia Pontificis, iuxta Bullam Iulij II. quæ incipit: *Virtute conspicuos*. Præterea qua subiiciuntur excommunicationi detinentes in suis Ecclesiis, vel conuentibus apostatas Ordinis Prædicatorum, teste Antonino 3. *p. tit.* 24. *c.* 70. Item qua ligantur Fratres Ordinis S. Augustini, qui prætextu arctioris regulæ ad alium Ordinem transiuerint sine licentia Prioris Generalis, & recedentes ab eo Ordine, nisi intra octo dierum spatium redierint: vti traditur in Memoriali clericorum, *cap.* 9. *excommunicat.* 37. Omitto excõmunicationem latam à Pio IV. & V. aduersus omnes Religiosos Societatis, qui inconsulto Generali ad alium Ordinem excepta Carthusia, transierint, & aduersus eos recipientes, quia *pun.* 5. hanc excommunicationem explicui, explicans Extrauag. *Viam ambitiosæ*, vbi notaui ex priuilegio Carmelitis concesso, non posse Societatis Religiosos, neque etiam ad Carthusiam transire absque licentia obtenta nostri P. Generalis. Deinde ex Bulla Pauli III. quæ incipit. *Cùm sicut*, excommucantur Minimi se ab odedientia Correctorum subtrahentes, & in Bulla Leonis X. quæ incipit: *Licèt aliàs*, subiiciuntur excommunicationi Tertiarij Eremitæ, deferentes habitum Minimorum. In Bulla verò Pij V. quæ incipit: *Pastoralis officij*, confirmata à Gregor. XIII. in Bullis incipientibus: *Consueuit Romanus* excommunicantur Minores de Obseruantia, qui in electionibus, vel ante eas per sex mẽses pro se, vel pro alio subornauerint;

sint; vocéque actiua, & passiua perpetuò priuentur. Qui verò ad officium in Religione obtinendum quoruminis fauorem extra religionem procurauerint vltra prædictas pœnas excommunicationis, & priuationis vocis actiuæ, & passiuæ per mensem carceri mancipandi sunt. Censetur autem subornationem committere qui promissione, seu donatione vtili suffragia quærit, fauorem verò externorum procurat, qui potentium petitionem interpellat. Insuper Clemens V. prohibuit sub pœna excommunicationis Fratribus Minoribus, ne Tertiarios ordinis S. Francisci tempore interdicti in suis Ecclesiis ad diuina audienda admitterent; eo quòd populus scandalum accipiebat, videns cæteros omnes excludi illis solis admissis. Tandem Paulus V. in sua constitutione 26. edita anno 1606. excommunicationem sibi reseruatam tulit, aduersus omnes Generales, Prouinciales, & Superiores cuiuscunque Ordinis, qui Religiosos sibi subdictos, hæreticos, vel de hæresi suspectos Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum vicinioribus non denunciauerint, vel denunciare volentes impedierint, aut retardauerint. Vt latiùs ex tenore Bullæ constat, & notauit Bonac. *t.3. de censur. disp.2. q.9. pun.7.*

Pvnctvm XXX.

Expenduntur excommunicationes extra corpus iuris Pontifici reseruatæ, communes omnibus personis.

1 *Declaratur excommunicatio reseruata aduersus eos, qui pro litteris Apostolicis impetrandis se fingunt nepotes, Vicecancellarios Cardinalium, &c.*

2 *Item declaratur excommunicatio aduersus auferentes ex Ecclesiis almæ Vrbis lapides, vel ornamenta.*

3 *Expenditur excommunicatio aduersus accedentes ad sepulchrum Domini causa deuotionis, sine licentia Papæ.*

4 *Item excommunicatio aduersus impedientes ingredi religionem Monachorum B. Mariæ montis Oliueti*

5 *Item excommunicatio aduersus asserentes, vel defendentes Ordines Prædicatorum, vel Franciscanorum non esse in statu perfectionis.*

6 *Item excommunicatio aduersus deferentes alumino è terris infidelium ad terras fidelium.*

7 *Item aduersus impedientes executionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ.*

8 *Item declaratur excommunicatio aduersus varias personas pro beneficiis obtinendis in Romana curia delinquentes.*

9 *Item aduersus tractantes de alienatione ciuitatum, vel locorum ad sedem Apostolicam pertinentium.*

10 *Item aduersus retinentes scripturas Cameræ Apostolicæ.*

11 *Item aduersus publicantes indulgentiam pecunia recepta.*

12 *Deinde aduersus eos qui occasione nouæ prouisionis in cathedralibus, seu collegiatis Ecclesiis aliquid exigunt, petunt, vel recipiunt.*

13 *Item aduersus eos qui Christianos in locis Turcarum inuentos, ceperint, vel in seruitutem redegerint.*

14 *Item aduersus eos qui donationibus, vel promissionibus factis, obtinent certiores fieri prouisionum à sede Apostolica.*

15 *Item aduersus impugnantes, vel in dubium reuocantes aliquid pertinens ad institutum, vel constitutiones nostræ Societatis Iesu.*

16 *Item aduersus exigentes iuramenta in beneficiorum prouisione, obuiantia libertati Ecclesiasticæ aut Decretis* Trident.

17 *Item aduersus duellantes, vel concedentes locum duello.*

18 *Item aduersus violantes immunitatem locis sacris debitam.*

19 *Item aduersus affirmantes licere per litteras confessario absenti peccata confiteri, & ab eo absolui.*

20 *Item aduersus euulgantes libros, seu quælibet scripta* impij Thalmuth.

21 *Item aduersus imprimentes, aut vendentes breuiarium absque licentia Inquisitorum, seu Ordinarij loci.*

22 *Item aduersus extrahentes reliquias ex cæmeteriis Romanæ Vrbis.*

23 *Item aduersus extrahentes frumentum, oleum, & alia ex statu Ecclesiastico. Et explicantur latè actiones in hac Bulla contenta.*

1. PRima excommunicatio Pontifici reseruata extra corpus iuris communis omnibus enumerari potest, quam tradit Leo X. in Bulla 28. quæ incipit: *Inhærendo vestigiis*, quæque est confirmatoria Bullæ editæ ab Innocentio VIII. incipiente: *Cum sicut*; vbi excommunicat eos qui vt litteras Apostolicas gratis impetrent ex toto, vel ex parte se fingunt nepotes, fratres, familiares, aut continuos commensales Vicecancellarij, aut aliorum Cardinalium, vel Abbreuiatorum, seu scriptorum eorundem, aut aliarum personarum quarumcunque ex qualitatibus, & priuilegiis, siue ex antiqua consuetudine huiusmodi litteras ipsas in toto, vel in parte gratis expedire solent. Eidem excommunicationi subiicit officiales præmissa fieri procurantes, seu permittentes, insupérque eos à perceptione emolumentorum, quæ occasione officij ipsis prouenire possunt per annum continuum suspendit. Hæc excommunicatio vix locum habere potest, cùm nunquam eæ litteræ gratis expediantur, quia ij quibus gratis sunt concedendæ apertè cogniti sint, vt aduertit Bonac. *disp.2. quæst.3. punct.5. in fine.*

2. Secunda referri potest ex Bulla Sixti IV. quæ incipit: *Cum prouidè*, vbi Pontifex excommunicat omnes illos cuiuscunque conditionis, & dignitatis sint, qui ex Ecclesiis, seu Basilicis almæ Vrbis

bis lapides, vel ornamenta abstulerint, aut ablata habuerint. Item qui surripiendo, aut seruando auxilium, consilium, vel fauorem præstiterint. Tandem qui prædicta scientes non reuelauerint summo Pontifici per se, vel per alios saltem per minores pœnitentiarios. Ecclesiam verò cui hæc applicata fuerint subiicit Pontifex interdicto, quousque restitutionem præstet. Hanc censuram reputat Filiucius *tract.* 15. *cap.* 5. *quæst.* 21. *num.* 126. vsu abrogatam esse, cuius indicium est, quia in Bullario nouo non continetur. Quod probabile censet Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 3. *punct.* 13. Sed quidquid sit de hac constitutione quoad pœnam excommunicationis attinet, videtur contineri in Bulla Cœnæ Domini clausula 17. & in Trident. *sess.* 22. *cap.* 11. *& vlt. de reform.*

3. Tertia refertur in libro Pœnitentiali summi Pœnitentiarij teste Archidiacono apud Siluest. verbo *excommunicatio.* 7. *num.* 91. S. Antonin. 3. *p. tit.* 24. *c.* 30. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 109. Suar. *disp.* 22. *sect.* 6. *num.* 9. Filiucium, *tract.* 15. *cap.* 5. *ad finem.* Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 3. *punct.* 39. refertur inquam hæc excommunicatio in hæc verba. Accedens ad sepulchrum Domini causa deuotionis sine licentia Papæ est excommunicatus, & eius absolutio Papæ reseruatur, vel summo Pœnitentiario. Dubius est Suar. an hæc excommunicatio vim habeat? Tum quia sufficienter non est promulgata, tum quia ignoratur communiter. Tum quia non continetur in Bullario nouo, nec constat à quonam Pontifice lata sit. Ob has rationes moueor maximè ad affirmandum hanc excommunicationem non esse in vsu, sed præcipuè me mouet, quia accessus ad sepulchrum Domini ob aliam causam, quàm deuotionis non interdicitur, vt bene dicit Bonac. *suprà*, *num.* 4. Ergo æquum non est, vt accessus causa deuotionis interdicatur sub pœna excommunicationis reseruatæ. Deinde in Bullis, & Iubilæis, vbi agitur de voto eundi Hierosolymam, nulla mentio fit de petenda hac dispensatione, & licentia summi Pontificis. Præterea si hæc constitutio vigeret, alicui non improbabile videbitur votum Hierosolymitanæ peregrinationis non obligare, eo quòd ad eius executionem requiratur licentia supremi Principis. Promissio autem pendens à voluntate Principis, tametsi includat tacitè vel expresse hanc conditionem, si Pontifex dispensauerit; probabile est nullam obligationem inducere, vt latè & eruditè probat Sanch. *lib.* 5. *de matr. disp.* 5. *num.* 5. *& seqq.* quia ea quæ pendent à voluntate supremi Principis reputantur à iure impossibilia. Et dato quòd votum valeret factum sub ea conditione, si Pontifex dispensauerit, sicut valet votum Religionis ab Episcopo factum expressa conditione, si Pontifex dispensationem concesserit, attamen illa conditione non expressa censet Sanch. *dicta disp. num.* 16. inualidam esse promissionem. At cùm secundùm omnes Doctores votum absolutum peregrinationis Hierosolymitanæ validum sit, indigeátque ad sui relaxationem dispensatione Pontificis, fit sanè hanc constitutionem viribus carere.

4. Quartam tulit Iulius II. in Bulla quæ incipit: *Etsi ad vniuersos Regulares*; vbi in fauorem congregationis Monachorum B. Mariæ montis Oliueti, Ordinis sancti Benedicti, prohibuit sub pœna excommunicationis sibi reseruatæ, ne quisquam personas, quæ de iure communi religionem ingredi non prohibentur ex sæculo fugientes, & ad dictam Congregationem venire affectantes verberibus, aut molestiis quibuslibet impedire, vel prohibere, aut à monasteriis, vel locis Congregationis eiusdem præsentibus, vel futuris diuertere, aut super hoc illis, vel eas recipientibus iniuriam, vel molestiam aliquam irrogare præsumat. Requiritur ergo ad contrahendam hanc excommunicationem. Tum vt is qui diuertitur habilis sit ad ingressum in prædictam Congregationem, vt constat ex illis verbis *spectato iure communi religionem ingredi non prohibentur*, & ex alia parte firmum ingrediendi propositum habeat, vt indicat verbum *affectantes.* Tum vt is qui diuertit violenter diuertat, molestiam quamlibet inferendo.

Difficultas est, an impediens ingressum in alias Religiones, quæ priuilegiis prædictæ Congregationis communicarent, hac censura ligarentur? Alicui videri posset non ligari, quia hæc communicatio solùm videtur esse in priuilegiis, quibus religiones vtuntur, non autem in priuilegiis, quæ solùm indirectè in fauorem religionum cedunt, & quorum ipsæ religiones nullum vsum habent, quæque directè, & formaliter sunt pœnæ non priuilegia. Nihilominus verius est ad omnia hæc priuilegia priuilegium communicationis extendi, quia absolutè illa pœnalis constitutio in fauorem religionis cedit, & ob eius causam lata est, ergo verè est religionis priuilegium, & consequenter sub communicatione priuilegiorum comprehendi debet.

5. Quinta lata est à Bonifac. IX. Eugenio IV. & Paulo IV. in fauorem ordinis Prædicatorum, & Franciscanorum; ij enim Pontifices excommunicant eos qui asserunt, vel deffendunt prædictos Ordines non esse in statu perfectionis, & eorum Fratribus non licere eleemosynis vitam sustentare, aut concionari, aut confessiones audire de licentia Pontificis. Item qui præfatos Religiosos eiiciunt ab vniuersitate Parisiensi. Deinde qui violentiam locis prædictorum Religiosorum inferunt, eósve impediunt, ne possint in suis Ecclesiis celebrare, prædicare, aut eleemosynam recipere. Præterea qui apostatas supradictorum Ordinum recipiunt, nutriunt, aut auxilium, consilium, vel fauorem præstant, ne ad suum Monasterium redeant, si postquam ab Ordinario loci fuerint moniti à præmissis non destiterint. Tandem excommunicant eos qui libellos famosos, seu cantilenas aduersus Ordines præfatos edunt, retinent, vel euulgant.

An autem hæc excommunicatio afficiat eos qui prædictas actiones exercent aduersus alios Ordines in priuilegiis communicantes cum Ordinibus prædictis? Affirmandum est vt probabilius ob rationem præcedenti excommunicatione allatam. Sicuti tradit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 3. *punct.* 36. *num.* 6. cum Salonio, Filiucio, Gambarupta, & aliis.

6. Sexta refertur ex Pio IV. in Bulla incipiente: *Apostolica*, 43. in ordine Bullarij antiqui, vbi Pontifex sub censura excommunicationis reseruatæ prohibet deferri alumina è terris infidelium ad terras fidelium Catholicorum, vel præcipi deferri, vel adducta vendere, vel emere, vel eorum delationem, venditionem, aut captionem fouere præcipuè nauium, & aluminum assecuratione. Hæc excommunicatio vsu videtur abrogata, siquidem in Bullario nouo nulla est illius mentio, atque ita indicat Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 3. *p.* 44.

7. Septima excommunicatio continetur in Bulla Iulij III. prima in ordine, quæ incipit: *Rationi congruit*, aduersus eos qui executionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ iniustè impediunt, aut prædicto impedimento auxilium, consilium, vel fauorem præstant. Et licèt Iulius III. expressè excommunicationem non reseruauerit, attamen implicitè id fecit, siquidem statuit sic impedientes, consulentes, & auxiliantes ligari sententiis, censuris, & pœnis in Bulla Cœnæ

Cœnæ latis, aduersus impedientes litterarum Apostolicarum executionem. Vna autem ex pœnis, quibus hi afficiuntur est reseruatio. Ergo hæc excommunicatio reseruata est. Atque ita docuit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 1. quæst. 3. p. 19. num. 6.* Non tamen hinc infertur potentem absoluere ab omnibus excommunicationibus reseruatis (exceptis contentis in Bulla Cœnæ) non posse ab hac excommunicatione absoluere, potest vtique, quia hæc non est excommunicatio Bullæ Cœnæ formaliter, sed extra illam: tametsi eiusdem conditionis ex dispositione legis. Exceptio autem, & restrictio priuilegij extendi non debet, sed potiùs quoad fieri possit coarctari, ideóque asserendum est solas excommunicationes in Bulla Cœnæ formaliter contentas comprehendere: vti benè aduertit Bonacina *suprà, num. 7.*

8. Octauam tulit Paul. IV. in Bulla 12. in ordine, quæ incipit: *Inter cæteras curas*, aduersus varias personas pro beneficiis obtinendis in Romana curia à Pontifice, seu eius Datario, delinquentes. Non autem si delinquant in impetratione beneficiorum ab Episcopis, seu aliis Ordinariis. Primò igitur excommunicat simulantes alterius personam, séque pro illo examini subiicientes causa beneficij consequendi. Secundò impetrantes beneficium pro alio etiam eo ignorante sub spe recipiendi ab eo pensionem, aut aliquod commodum temporale, prauitate inquam simoniæ interueniente. Si enim impetrares Titio beneficium, spectans ab eo tanquam ab homine grato vt beneficium quod habet tibi, vel tuo nepoti resignet, aut in aliquam pensionem liberaliter consentiat, si nullum pactū, nulláve conuentio interuenit, credo sub hac censura non comprehendi, quia hæc censura lata est occasione purgandi curiam Romanā à fraudibus, dolis, prauitatéque simoniæ, quæ in beneficiis impetrandis à Datario, & Cardinalibus fuerant significata committi. At in impetratione sub ea spe nulla fraus, nullúmve dolum, aut simoniaca prauitas adest, neque vt talis cognosci potest. Ergo sub hac prohibitione hæc impetratio non comprehenditur, benè tamen illa, quæ ob oblationem pensionis, seu commodi temporalis tacitam, vel expressam, fit. Denique excommunicat Pontifex eos qui pro seipsis beneficia impetrant, animo tamen illa resignandi in fauorem aliorum. Bonac. *disp. 2. quæst. 3. punct. 18. num. 6.* existimat te hac censura ligari, esto animum habeas resignandi ex consensu, & licentia Pontificis, & non aliàs, quia dolum, & fraudem committere censeris ea intentione beneficium impetrans, cuius Pontifex si conscius esset non conferret. Sed verius oppositum existimo; quia impetratio sub ea intentione non est dolosa, & fraudulenta seclusa hac lege, vt de se constat. At hæc lex fertur ad purgandas sordes, fraudes, & dola, quæ in curia Romana significabantur adesse in beneficiorum impetratione, antequam Pontifex legem tulisset. Ergo lata non fuit ad excludendam prædictam impetrationem. Et confirmo. Pontifex hac lege remouere intendit fraudem, & dolum cognoscibile in beneficiorum impetratione; at in dicta impetratione nequit vllum dolum cognosci, maximè si intentio animo retenta sit. Ergo sub hac lege prohibita non continetur hæc impetratio. Adde non videri improbabile ex his quæ tradit Bonac. *disp. 1. quæst. 3. punct. 28. in fine*, hanc constitutionem non esse receptam quoad omnes actiones, sed solùm quoad primam de simulatione personæ, & subjectione supposititia examini pro beneficio obtinendo, quoad reliquas verò in euentibus tantùm simoniacæ prauitatis. Quippe Pontifex intendit hac constitutione, & censuræ prolatione remouere à curia Romana, quod aliàs de se illicitum erat in beneficiorum impetratione.

9. Nona habetur in Bulla Pij V. 35. in ordine quæ incipit: *Admonet nos*, quam Vrbanus VIII. confirmauit in Bulla incipiente: *Sacrosancti* edita anno 1623. pridie Kalendas Octobris, ibi enim Pontifex excommunicat omnes & singulos cuiuscunque dignitatis, & ordinis etiam Episcopalis, & Cardinalis qui sub quocunque prætextu tractauerint, consuluerint, aut aliàs verba fecerint de infeudandis, & alienandis ciuitatibus, & locis ad sedem Apostolicam immediatè pertinentibus (nisi forte fuerint loca fisco sedis Apostolicæ ob delicta addicta, iuxta Bullam Gregor. XIII. 65. quæ incipit: *Tanta, támque horrenda*: & Bullam Sixti V. quæ incipit. *Hoc nostri Pontificatus initio*, vel nisi fuerint à Baronibus empta durante primo triennio, iuxta Bullam Clement. VIII. 41. quæ incipit: *Iustitiæ ratio*) dummodò ad huiusmodi finem consequendum oratorem mittendum ad sedem Apostolicam elegerint, qui munus acceptans eidem excommunicationi subiicitur. Etenim Pontifex cauere intendit damnum, quod sedi Apostolicæ ex huiusmodi infeudationibus, & alienationibus prouenire solet, ideóque hac excommunicatione prohibet horum tractationem, & oratoris in eum finem electionem, & missionem, quia tractatione facta, & oratore electo, & misso constringitur Pontifex ad infeudationem, seu alienationem concedendam. Deinde excommunicat Pontifex qui per se, vel per alium summo Pontifici insinuaret, vel suaderet prædictam infeudationem, seu alienationem, quia efficacior causa est extorquendi à Pontifice infeudationem, seu alienationem. Quod si dicas qualiter hæc insinuatio, vel suasio inducere excommunicationem potest, facta Pontifici, nam eo ipso fit ex eius consensu. Respondendum est stare optimè posse, quod insinuatio, & suasio fiat Pontifici, & tamen fiat contra eius voluntatem. Tum si prædicta suasio dolosa sit. Tum si fiat post suasionis repulsam.

10. Decima referri potest ex Bulla Pij V. in ordine 60. quæ incipit; *Cum de litteris*, vbi Pontifex singulares personas excommunicationi, Ecclesias, capitula, conuentus, & monasteria interdicto subiicit; eo quòd scripturas Cameræ Apostolicæ retinuerint, aut retentores non reuelauerint. Verùm, vt rectè aduertit Bonacina *t. 3. de censur. disp. 2. quæst. 3. punct. 11. num. 1.* hæc excommunicatio temporalis fuit ob delicta præterita, & reuelationem faciendam quibusdam singularibus personis ibi relatis, quæ iam obierunt. Eandem excommunicationem tulit Sixtus V. in Bulla quæ incipit: *Non sine maxima*. Quæ eius morte videtur cessasse, vt ipsemet Bonac. *num. 4.* notat, quia restitutio, & reuelatio scripturarum fieri præcipitur intra sex dierum terminum proximè futurorum, & cuidam Lofredo Lomelino, quem constat obiisse.

11. Vndecima fertur in Bulla Pij V. in ordine 99. quæ incipit: *Quam plenum*, vbi inferiores Episcoporum excommunicatione reseruata ligantur, Episcopis verò, & eorum superioribus, & Cardinalibus suspensio ab ingressu Ecclesiæ, & à perceptione fructuum indicitur, si pecuniam soluentibus indulgentiam publicent, facultatémve absoluendi à casibus concedant; quæ publicatio, indulgentiarum, & facultatis concessio, vtpote iniqua, & simoniacè facta à Pontifice in dicta Bulla irritatur, & annullatur. Vide quæ dixi *tract. 6. de charitate*, vbi de eleemosynatum quæstoribus.

12. Duo

12. Duodecima continetur in Bulla Pij V. in ordine 104. quæ incipit : *Duram nimis*, edita die Kalend. Iunij, anno 1570. in confirmationem Trident. decreti, *sess. 14. cap. 14. de reformat.* aduersus eos qui occasione nouæ prouisionis, seu possessionis, canonicatuum, seu beneficiorum in cathedralibus, seu collegiatis Ecclesiis consistentium aliquid petunt, exigunt, vel recipiunt sibi, vel aliis applicandum, fructúsve beneficiato prouenturos inter se diuidunt. Hæc enim simoniacam labem, sordidámque auaritiam redolent. Quapropter hæc committentes si Episcopo inferiores fuerint excommunicationis vinculo innodantur; Episcopi verò, eorúmque superiores à Pontificalibus suspenduntur, capitula, & collegia subiiciuntur interdicto.

Huic constitutioni non aduersatur consuetudo plurium Ecclesiarum, qua noui canonici, vel beneficiati nihil per semestre, vel annum recipiunt ex beneficij fructibus, sed inter antiquos diuiduntur, totidem tamen post illorum mortem reseruantur pro solutione debitorum, & funetalium, quia hi fructus non censentur oblati, sed dilati, vt refert Barbosa decisum in remissionib. Concilij in hæc verba: Neque hoc decreto, neque Bulla Pij V. comprehenduntur statuta Ecclesiastica deseruiendi per annum, vel aliquod tempus, & nihil percipiendi interim de massa grassa, nisi peracto integro decreto seruitio, idque post obitum hæredibus deberi, cùm potiùs sit differre, quàm auferre, & notauit Gutierr. *canon. qq. lib. 1. cap. 29. num. 30.* Neque item aduersatur prædicto Concilij decreto, & Pij V. constitutioni consuetudo erogandi aliquid fabricæ, vel alteri loco pio, & notauit Gutierr. *dicto cap. 29. in fine.* Solùm est aduertendum Pium V. in sua Bulla statuisse, vt vbicunque beneficij fructus, & distributiones fabricæ vel sacristiæ, aut alterius pij loci vsibus vltra semestre tempus reperiuntur concessi, horum dumtaxat dimidia pars ipsi sacristiæ, vel fabricæ, aut pio loco deinceps tribuatur, alteram verò beneficiatus integrè percipiat. Sicuti aduertit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 3. p. 26. num. 5.*

13. Decimatertia habetur in Bulla 149. Pij V. quæ incipit : *Licèt omnibus nouissimum sit bellum hoc*, vbi Pontifex excommunicationi subiicit siue sacri fœderis militem, siue quemcunque alium qui Christianos in locis Turcarum inuentos ceperit, & in seruitutem redegerit, ipsósue inuitos ad remigandum coëgerit, etiam mercede soluta, vel illorum bona abstulerit, cùm omnes obligati sint dictos Christianos amicabiliter tractare, ac liberè cum liberis suis, coniugibus, & bonis abire permittere.

Probabile tamen est hanc excommunicationem solùm astrinxisse eos qui prædictas actiones exercuerunt eo tempore, quo bellum illud cum Turcis gestum est, occasione cuius lata fuit hæc excommunicatio: vti tradit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 1. quæst. 3. pun. 46. num. 1.* Tametsi oppositum probabilius censeat, motus illis verbis: *Nullus deinceps siue sacri fœderis miles, siue alius Christianus.* Nam ly *alius*, & *deinceps* indicant pro futuris temporibus hanc constitutionem latam fuisse.

14. Decimaquarta referri potest, quam aliqui Doctores testantur tulisse Gregor. XIII. aduersus eos qui donationibus, vel promissionibus factis obtinent certiores fieri prouisionum beneficiorum à sede Apostolica. Quæ excommunicatio cùm non reperiatur in Bullario nouo, & plures Doctores eam omittant, non leue indicium est vsu receptam non esse, vti testatur Filiucius *tract. 15. cap. 5. q. 2.* Posito autem receptam esse, eam tantùm incurrit qui præcisè pronunciatione pecuniam promittit, vel donat; nam si pro labore, & diligentia in his nuntiis mittendis præstanda, seu in stipendium, quia ad hæc, & alia munera destinatus est, non videtur sub hac censura comprehendi: Sicuti non comprehenduntur ipsi nunciantes, & pecuniam recipientes, vt aduertit Filiucius *loco citato.* Bonac. *t. 3. disp. 2. quæst. 3. p. 27.*

15. Decimaquinta eiusdem Gregor. continetur in Bulla 89. edita 14. mensis Iunij, anno 1584. & incipit: *Ascendente Domino*, vbi Gregorius excommunicat eos qui institutum Societatis, vel eius constitutiones, aut istius Bullæ dispositionem, vel aliquem huius Bullæ, vel constitutionum articulum impugnare, vel eis contradicere, directè, vel indirectè ausi fuerint quouis disputandi, vel etiam indagandæ veritatis quæsito colore. Impugnare autem censetur qui argumenta adducit ad probandum constitutiones, aut aliquem illarum articulum non esse rationi consonum, nec prudenter ordinatum, eáque argumenta tanquam ex se efficacia insoluta relinquit. Secùs esset si propositis his argumentis ea solueret; nam eo casu non impugnat institutum, sed confirmat, vti notauit Rodrig. *t. 1. qq. regul. q. 1. art. 5. ad finem.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 3. p. 33. num. 3.*

Præterea prohibet Gregor. & sub excommunicatione, vti aduertit Bonac. *suprà num. 5.* Et Filiucius *tract. 15. cap. 6. quæst. 6.* ne quis siue extra, siue intra Societatem, nisi de illis Generalis, aut inferiorum Præpositorum licentia notationes, declarationes, glossas, vel scholia vlla super præmissis (hoc est super instituto Societatis) eius constitutionibus, vel ipsa Bulla Gregorij, aut aliquo illorum articulo facere, vel ea nisi quantum verba ipsa sonant interpretari, aut de eis disceptare, seu scrupulum quemquam iniicere, vel in controuersiam, aut dubium reuocare audeat quocunque modo, nec glossas, siue intepretationes siue impressas, siue scripras ad id pertinentes legere, docere, aliisque tradere, vendere, vel apud se retinere præsumat. Notanda sunt singula verba, in quibus Pontifex intendit Societatis institutum, & constitutiones protegere, ne maleuolorum ingenio aliquid illarum labefactetur. Deinde aduerte glossas, & notationes super instituto, & constitutionibus prohiberi, si directè, & ex proposito fiant, secùs si incidenter, & occasione alterius materiæ tractandæ, & pro illius pleniori intelligentia: vti aduertit Bonac. *dicta disp. 2. quæst. 3. pun. 35. num. 6.* Quinimo neque hæ glossæ, & notationes prohibentur absolutè, sed editæ absque Præpositi generalis, vel aliorum inferiorum Præpositorum licentia.

16. Decimasexta habetur in Bulla 93. eiusdem Gregorij: edita anno 1584. cuius initium est: *Inter Apostolicos*: vbi Pontifex eos qui in beneficiorum, & officiorum tum Ecclesiasticorum tum sæcularium electione, confirmatione, prouisione, receptione, admissione exigunt à prouisis iuramenta impossibilia, illicita, damnosa, vel libertati Ecclesiasticæ, aut decretis Tridentini obuiantia, etiam prætextu cuiuscunque consuetudinis, aut iam præstita, reddita, vel exacta super eorum obseruatione quemquam in iudicio, vel extra inquietare, vel turbare ausi fuerint, si Episcopi sint à diuinis suspendit; capitula verò, & conuentus, eorúmque Ecclesias, & loca omnia interdicto Ecclesiastico supponit, singulares personas excommunicationis sententiæ subiicit. Præstantes verò huiusmodi iuramenta, nulla censura innodantur, sed solùm priuantur ipso facto

cto vsu, & commodo rei, & gratiæ cuius causa monuerint, si scienter talia iuramenta præstiterint, vt latiùs ex ipsa Bulla constat.

17. Decimaseptima excommunicatio habetur in Trident. *sess.25. cap.19. de reformat.* aduersus dominos temporales, concedentes locum duello, item aduersus duellantes, eorúmque patronos. Deinde aduersus suadentes duellum. At Gregor. XIII. in sua constitutione 82. incipiente: *At tollendum detestabile*, extendit pœnas latas in Trident. vt locum habeant in duello priuato, & in loco priuato, & non tuto, modò ex condicto loco, tempore, pugna fiat. Insuper Clemens VIII. anno 1592. 16. Kalendas septembris, variis modis prædictas constitutiones extendit: nam ex constitutione Clementis ligantur excommunicatione nō solùm pugnantes in duello, sed prouocantes ad duellum, tametsi duellum per ipsos non sequatur, quia prouocatio est actio prædicta constitutione principaliter punita, vt aduertit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 3. p. 48. n. 33.* sed quia de his constitutionibus, & pœnis ibidem contentis egi *tract.6. de charitate disp.5. p.7.* ideò ab eorum tractatu in præsenti supersedendum est.

18. Decimaoctaua lata fuit à Gregor. XIV. in Bulla incipiente: *Cum alias nonnulli in fauorem immunitatis debita locis sacris*, de qua latè egi *2. p. tract.11.* præcipuè *p.12.*

19. Decimamnonam tulit Clemens VIII. in quodam Decreto, edito in generali Congregatione sanctæ Inquisitionis, vbi hanc propositionem, videlicet licere per litteras, seu nuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus vti falsam, temerariam, & scandalosam damnauit, ac prohibuit, præcepítque ne deinceps ista propositio, publicis, priuatisve lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, néve vnquam aliquo casu, vt probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur. Quod si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea disputatiuè tractauerit (nisi forsan impugnando) vel ad praxim directè, seu indirectè deduxerit præter excommunicationem latæ sententiæ, quam ipso facto incurrat, à qua non possit, præterquam in articulo mortis, ab alio quacunque dignitate fulgente, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ maiore Pœnitentiario, nisi à Romano Pontifice pro tempore existente absolui, aliis etiam pœnis arbitrio infligendis subiaceat.

Et quamuis in prædicto Decreto videatur damnari illa copulatiua propositio, scilicet licere per litteras confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad cuius veritatem necessaria est vtriusque propositionis categoricæ affirmatio, ità vt non sufficiat affirmare licere per litteras sacramentaliter confessario absenti confiteri, nisi simul asseras & ab eodem absente absolutionem obtinere. Attamen quia controuersia erat, an absolutio per litteras, vel internuntium à confessario absente posset obtineri, ea de causa dicendum est huic Decreto contradicere, qui solùm affirmaret absolutionem sacramentalem præstari posse à confessario absente, tametsi nihil de confessione sacramentali exprimeret. Quinimo satis probabile existimo illam propositionem hypotheticam resolui in duplicem categoricam, præstaréque hunc sensum: Si quis docuerit, vel defenderit hanc propositionem, videlicet licere per litteras, seu internuncium confessario absenti sacramentaliter confiteri, vel ab eodem absente absolutionem obtinere, &c. sæpe enim dictio & disiunctiuè accipitur, ac si dictio *vel* apposita fuisset, vt plurибus comprobat Gonzalez *reg. 8. cancellar. Gloss. 3. num. 14.* Cenedo *pract. 99. singular. 50. num. 7.* August. Barbosa *de dictionib. & clausulis, dict. 93. num. 18.* Neque obest ex Conciliis, & Rituali Romano præscriptum esse moribundo qui in absentia confessoris absolutionem postulauit, signáque contritionis exhibuit, absolutionem præstandam esse à sacerdote postmodum accedente, quia postulatio absolutionis, exhibitióque contritionis in absentia sacerdotis non est censenda confessio sacramentalis, quousque ipsi confessori accedenti ad moribundum notificetur, & manifestetur per testes, qui prædictis signis contritionis præsentes fuerint.

Et licèt Pontifex solùm de licito vsu absolutionis, & confessionis videatur locutus, vt indicant illa verba *licere per litteras*, non autem de valore absolutionis, vel confessionis: at quia in hoc Sacramento regulariter valor cum licito vsu coniungitur, damnans asserentem licere absolutionem, & confessionem in absentia, consequenter damnat qui assereret validam fore eam absolutionem & confessionem.

Quocirca præsenti Decreto sub pœna excommunicationis reseruatæ, aliísque pœnis arbitrio Ordinarij infligendis præcipitur, ne quis prædictam propositionem doceat, vel defendat publicè, vel priuatim tanquam veram, vel probabilem, neque eam imprimi faciat, aut de ea disputet, nisi ad eam impugnandam: néue eam ad praxim directè, vel indirectè deducat, quod sine dubio præstaret, si absolutionem in absentia conferret, vel alium induceret ad absolutionem in absentia præstandam.

20. Vigesima traditur à Clemente VIII. in Bulla 20. eiusdem, incipiente: *Cum Hebreorum malitia*, aduersus eos qui libros, seu codices, tractatus, volumina, aut quælibet alia scripta impij Thalmuth tacitè, vel expresse errores contra sacram Scripturam continentia, necnon contumelias, impietates, blasphemias contra Deum, sanctissimam Trinitatem, & Saluatorem nostrum Iesum Christum, Sacramenta, sacras imagines, ac contra Christi fideles, præsertim Episcopos, Sacerdotes, & alias personas Ecclesiasticas, ac etiam contra nuper conuersos ad fidem, & Neophytos, & alios contra religionem Catholicam, vel in quibus etiam impudicæ, & abscœnæ narrationes memorantur, etiam sub prætextu quod expurgata fuerint, vel donec expurgentur ausus fuerit retinere, habere, legere, edere, typis excudere, describere, vel exemplare aduehere, emere, vendere, donare, commutare, quomodolibet distrahere, vel alienare, aut pro his libris habendis, scribendis, seu imprimendis, vel vndecunque afferendis, seu transuehendis, vel pro impetranda eorundem legendorum licentia opem Hæbreis præstiterint, aut consilium, auxilium, vel fauorem impenderint. Hæc enim excōmunicatio coincidit ex parte cum excommunicatione contenta in Bulla Cœnæ, aduersus legentes, vel retinentes libros hæreticorum errores continentes, vel de Religione tractantes. Sed quia contingere potest libros, & commentaria impij Thalmuth non ab hæretico compositos esse, sed ab ethnico, & infideli, vel à fideli impio, & blasphemo, meritò Clemens VIII. prædictam constitutionem edidit, cuius materia per se manifesta est, neque explicatione indiget.

21. Vigesimaprima continetur in decreto Clementis

Clementis VIII. die 10. Maij, edito anno 1602. & initio Breuiarij constituto; ibi enim Pontifex, vt breuiaria iuxta præscriptum Trident. & Pij V. imprimantur statuit, ne vllus typographus, aut bibliopola breuiarium imprimere, aut vendere præsumat absque licentia in scriptis obtenta Inquisitorum hæreticæ prauitatis vbi existunt, aut illis deficientibus Ordinarij loci, alioqui typographi, & bibliopolæ extra Vrbem excommunicationi reseruatæ subiiciuntur. Typographi verò, & bibliopolæ in Vrbe, & in reliquo statu Ecclesiastico commorantes incidunt in pœnam quinquaginta ducatorum auri, & amissionis librorum, & typhorum Cameræ Apostolicæ eo ipso applicandorum. Inquisitor verò, vel Ordinarius loci antequam huiusmodi licentiam concedat, tenetur breuiaria imprimenda, & impressa conferre cum breuiario authoritate Clement. VIII. recognito, nullo modo permittens aliquid addi, vel adimi, ita vt in ipsa licentia originali manu propria subscripta, fidem faciat de hac collatione, & conformitate, alioquin Inquisitor ipso iure priuatur suo officio, & inhabilis ad illud redditur, & ad alia in posterum obtinenda: Ordinarius verò suspensione à diuinis, & interdicto ab ingressu Ecclesiæ ipso facto innodatur: eius autem Vicarius vinculo excommunicationis, & officiorum, & beneficiorum priuatione, & inhabilitate ad illa, & alia in posterum obtinenda eo ipso afficitur. Hæ censuræ aduersus Ordinarios, & eorum Vicarios reseruatæ non sunt; quia nullum est verbum in dicto Decreto, quod reseruationem indicet, vt aduertit Bonac. *t. 3. de censur. in fine libri.*

22. Vigesimasecunda continetur in Decreto edito à Cardinali Milleno Romæ Vicario 24. Augusti anno 1613. de mandato summi Pontificis Pauli V. & in alio edito sequenti anno publicato, vbi excommunicationi subiiciuntur qui aliquas Sanctorum reliquias etiam in modica quantitate ex cæmeteriis, cryptis, vel catacumbis extraxerint, vel extractioni cooperati fuerint, auxilium, vel fauorem præstantes; vel qui illius loci, à quo extrahuntur curam habentes permiserint, seu consenserint extractioni: ac tandè qui præfatas reliquias receperint scientes extractas fuisse absque Pontificis licentia. Notarij verò, & alij quicunque etiam Regulares qui fidem publicam, vel priuatam facerent absque licentia Vicarij circa extractionem, donationem, consignationem, translationem, aut quemlibet alium contractum, vel scripturam, in qua de Reliquiis mentio habeatur, tametsi excommunicationi non subiiciantur, subiiciuntur tamen priuationi officij, & aliis pœnis.

Alicui videri posset probabile hac excommunicatione non comprehendi exteros Romam venientes, neque ibi diu commorantes; quia probabile est legibus, & præceptis particularibus non affici exteros breui recessuros; sed verius censeo hanc excommunicationem extendi ad omnes tam ibi commorantes, quàm illuc confluentes; quia esto lata fuerit à Cardinali Milleno Romæ Vicario, lata fuit ab illo non quatenus Vicarius erat, sed quatenus ipsi à Pontifice commissa fuit facultas prædictam excommunicationem promulgandi, atque adeò nomine ipsius Pontificis, itaut ipsemet Pontifex censeatur censuram illam tulisse. Nam cùm extractio reliquiarum potiùs fiat ab exteris quàm ab iis qui Romæ commorantur, opus erat prohibitionem ad exteros præcipuè extendi, aliàs non satis extractioni consultum esset. Ex quo infertur, non euanuisse hanc constitutionem morte Cardinalis Milleni, aut eius officio finito; quia non ipsius nomine, sed Pontificis lata fuit, & non per modum præcepti, sed legis, & constitutionis perpetuò valituræ: & notauit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 3. p. 13.*

23. Vigesimatertia continetur in Bulla Vrbani VIII. 12. Kalend. Nouemb. 1614. quæ incipit: *Superni*, aduersus eos qui frumentum, blada, legumina, & oleum ex statu Ecclesiastico extrahunt, hoc est ex locis Ecclesiæ immediatè subiectis, & ad loca extra Ecclesiam, imò ad loca mediatè Ecclesiæ subiecta deferunt mercimonij causa. De qua re varias constitutiones ediderunt Pontifices, specialiter Sixtus IV. Iulius II. Clemens VII. Pius V. Gregorius VIII. Clemens VIII. Paulus V. vti refert Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 3. pun. 41.* Dispositioni tamen Vrbani vtpote vltimæ standum est. Pro cuius explicatione aduerte non esse prohibitum præsenti Bulla Vrbani VIII. extractionem illarum rerum quæ in Bulla exprimuntur factam occasione se, suámque familiam alendi, vel ob alium quencunque finem præter mercimonium, tametsi in magna quantitate, vti constat ex illis verbis *mercimonij causa* dispositionem restringentibus, & notauit Bonac. *d. pun. 42. num. 8.* Res verò quæ extrahi debent ex statu Ecclesiastico sunt frumenta, blada, legumina, & oleum. Nam licèt Vrbanus VIII. hæc non expresserit, quia tamen confirmauit, & innouauit Bullam Pij V. Gregorij XIII. Clementis VIII. Pauli V. in quibus hæc expressa erant, ideò censenda sunt sub eius constitutione comprehendi. Neque obest quod Paulus V. anno 1606. in sua Bulla quæ incipit: *Pro peculiari*, olei mentionem non fecerit, quia illa Bulla confirmatoria est anno præcedentis latæ incipientis: *Inter grauissimas*, in qua olei mentio facta est. Præterquam quòd sub illis verbis, *& id annonæ genus* oleum comprehenditur, vti notauit Filiucius *tract. 15. cap. 6. quæst. 9. num. 160.* Bonac. *p. 42. num. 6.* Nomine frumenti, & bladi veniunt triticum, ordeum, hauena, far, siligo, & quæcunque semina aristas emittentia, non autem poma, pyra, nuces, allia, cœpæ, & consimiles fructus, vti tradit Bonac. *dicto p. 42. num. 3.* Nomine leguminum venit quidquid terræ satis in siliquis nascitur, vt sunt fabæ, pinæ, cicer, lentes, & similia, sicuti exposuit Ambros. Calepin. verbo *legumen*. Nomine olei manifestum est intelligi liquorem illum pinguem ex oliuis extractum. Qui igitur aliqua ex prædictis in magna quantitate extraheret ex statu Ecclesiastico ad non Ecclesiasticum mercaturæ causa, in excommunicationem incideret.

Notanter dixi in magna quantitate; nam hæc semper requiritur ad peccatum mortale, & excommunicationem maiorem incurrendam. Quæ autem in præsenti sit magna quantitas non est facile definire. Alij asserunt illam esse censendam, quæ deseruire potest in sustentationem familiæ pro tribus, vel quatuor diebus. Alij quæ à tribus equis deferri nequit. Sed rectiùs Bonac. *dicto t. 3. disp. 2. quæst. 3. pun. 42. num. 13.* arbitrio prudentis decisionem remittit, credens quantitatem quæ vno equo deferri potest modicam esse; grauitas enim vel leuitas materiæ desumenda est ex fine per constitutionem intento. Finis autem constitutionis est impedire, ne status Ecclesiasticus caritatem frumenti, leguminis, & olei patiatur. Ea igitur extractio quæ huic fini grauiter obstet, quæque ex se valeat hanc caritatem inducere, recensenda est grauis materia excommunicationi subiecta, non alia.

Hæc excommunicatio esto reseruata non sit expressè

presse in Bulla Vrbani VIII. at tacitè, & implicitè reseruatur, quatenus prohibet extractionem, & delationem prædictarum rerum sub pœnis, & censuris contentis in Bulla Gregorij XIII. & Pauli V. At censuræ ibidem contentæ reseruatæ erant, ergo latæ in Bulla Vrbani reseruatæ censendæ sunt: aliàs non esset prohibitio sub eisdem pœnis, & censuris, sed sub diuersis, vti docet Filiucius *tract.* 15. *cap.* 6. *q.* 7. *n.* 147. *in fine*, tametsi contra sentiat Bonac. *disp.* 2. *q.* 3. *p.* 24. *num.* 16.

Sed est dubium, an extrahens farinam sub prædicta prohibitione contineatur? Ratio dubitandi est; quia farina non est formaliter frumentum, etsi ex frumento conficiatur. Ergo sub prohibitione extrahendi frumentum farina comprehendi non debet. Non enim lex pœnalis, & odiosa extendenda est vltra verborum proprietatem. Atque ita docet Bald. *lib.* 1. *Cod. de fructib. & lit. expens.* & *leg. non dubito, Cod. de legib.* Alberic. & alij relati à Iulio Claro, & Azor. *locis referendis*. Sed contrarium longè probabilius est, scilicet sub prohibitione frumenti farinam comprehendi, vti docuerunt aliis relatis Iulius Clarus 1. *lib. pract. qq. criminal. q.* 82. Ioann. Azor. 1. *p. instit. moral. lib.* 5. *cap.* 26. *quæst.* 2. *vers. quæres*. Filiucius *tract.* 15. *cap.* 6. *quæst.* 9. *num.* 158. Duard. *in exposit. bullæ Cœnæ Domini, lib.* 1. *cap.* 3. *q.* 4. *num.* 9. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 3. *pun.* 42. *num.* 4. Ratio est quia farina propriè, & in rigore frumentum est; tritum tamen, & in minutas partes redactum: ergo sub frumento comprehenditur. Alioquin plurimum derogaretur legi prohibenti frumenti extractionem, si farina extrahi posset, neque Pontifex caritati annonæ satis consuleret prohibens frumenti extractionem, permissa extractione farinæ. At quotiescunque lex aliqua inutilis redderetur extensione non facta ad aliquem casum, extendi ad illum debet. Argum. *cap. si ciuitas de sententia excommunicat.* & *cap. quicunque in fine, de Regulis iuris in* 6. Ergo esto farina sub frumento non comprehenderetur ob vitandam illusionem legis prohibentis extractionem frumenti, ad farinæ extractionem lex extendi deberet.

Ob easdem ferè rationes existimat Filiucius *tract.* 15. *cap.* 6. *quæst.* 9. *num.* 158. panem coctum sub frumento comprehendi, quia panis coctus ex frumento conficitur. Ergo prohibito frumento panis prohibitus est. Neque opus erat in prohibitione panem exprimere, cùm satis censeretur expressus facta prohibitione illius sine quo ipse consistere nequit. Præterea frumentum communi vsui deseruire non potest nisi redactum in farinam, & panem coctum, ergo prohibens frumenti extractionem præcipuè intendit prohibere extractionem farinæ, & panis cocti. Denique permissa panis extractione, non satis impedita esset annonæ caritas. Nihilominus etsi hæc sententia probabilis sit, probabiliorem existimo negantem sub frumento panem comprehendi, quam docuit Bartol. *in leg. quæ fœlicis.* §. *illud, ff. de legatis* 3. vbi inquit appellatione materiæ non venire materiatum, hoc est ex materia confectum: cui sententiæ fauet lex, *sicut lana, ff. eodem tit.* dicens lanæ appellatione non venire lanam netam, id est, in filum redactam. Ergo multò minus veniret tela ex lana confecta. Ergo sub nomine frumenti non venit panis, vtpote ex frumento confectus. Et ratio omnium est, quia panis esto ex frumento conficiatur, à frumento specie differt, vti communis tradit sententia, quod in farina non procedit. Ergo sub frumento comprehendi non potest maximè in lege pœnali, vbi strictior interpretatio facienda est. Præterea extractio panis regulariter obstare non potest grauiter fini à legislatore in hac lege intento, vtpote quæ annonæ caritatem vix inducere possit, cùm difficile sit in magna quantitate extrahi, & diu conseruari.

Ex his soluuntur fundamenta oppositæ sententiæ. Ad primum concedo panem ex frumento confici, ideóque interdicto frumento panem interdictum esse; panem inquam confectum ex frumento interdicto: cùm autem frumentum interdictum non sit, dum in statu Ecclesiastico permanet, sed dum ex statu Ecclesiastico ad non Ecclesiasticum defertur, efficitur panem confectum ex frumento in statu Ecclesiastico permanente non prohiberi. Ad secundum, admitto deseruire non posse vsui communi frumentum nisi in panem coctum redactum, prohiberíque translationem frumenti, ne ex frumento translato panis conficiatur, at inde non infertur quòd ex frumento non translato panis confici non possit, & transferri. Ad tertium nego non satis impeditam esse annonæ caritatem prohibita frumenti extractione, tametsi extractio panis cocti permissa sit ob rationem in conclusione allatam, quod difficile est in magna quantitate panem coctum extrahi.

Grauior difficultas est, an sub nomine olei oleæ ex quibus ipsum conficitur contineantur? Affirmant aliqui, quia cùm oleæ materia olei sint, illis extractis oleum extrahi censetur. Alij distinctione vtuntur, si oleæ extrahantur ad conficiendum oleum asserunt prohibitam esse earum extractionem, secùs si ad comedendum extrahantur. Alij dicunt, si oleæ maturæ sint, & aptæ ad conficiendum oleum prohiberi earum extractionem, secùs si acerbæ sint. Ego verò existimo probabilius sub hac censura non comprehendi olearum extractionem siue maturæ sint, siue acerbæ, siue ad comedendum, siue ad faciendum oleum extrahantur. Ducor, quia oleæ ab oleo specie differunt. Ergo prohibita olei extractione non est censenda prohibita olearum extractio, quia constitutio pœnalis vltra proprietatem verborum extendenda non est. Præterquam quòd in olearum extractione non procedit eadem ratio, ac in extractione olei. Quippe oleæ difficilè in magna quantitate extrahi possunt, & frequenter ad comedendum extrahuntur; ratóque ad conficiendum oleum.

PVNCTVM XXXI.

Expenduntur excommunicationes si quæ sunt non reseruatæ, contentæ in Decretis à *Gratiano* collectis.

1 *Refertur excommunicatio aduersus præsumentes contra ire præceptis Romanæ Ecclesiæ.*

2 *Item aduersus vsurpantes oblationes intra Ecclesiam factas.*

3 *Item aduersus administratores sæcularium dignitatum, si moniti ab Episcopo non obedierint.*

1. PRima excommunicatio quæ refertur, continetur in *cap. Nulli fas est.* 19. *distinct.* Vbi Gregor. IV. excommunicationem promulgat aduersus eos qui Apostolicis decretis, & Romanæ Ecclesiæ præceptis contraire præsumant. Verùm in hoc Decreto non fertur excommunicatio ipso iure, sed ferenda decernitur, vt constat ex illis verbis: *maioris excommunicationis deiectione est abiiciendus.*

Atque ita tradit Tolet. *lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 1. Suar. *disp.* 23. *sect.* 2. *num.* 3. & 5.

2. Secunda adduci potest ex *cap. hanc consuetudinem.* 10. *quæst.* 1. vbi Damasus Papa anathematis vinculo pronuntiat colligarum, & condemnatum laycum qui oblationes intra Ecclesiam factas ab Ecclesia vsurpare, seu detinere præsumit. Notandæ sunt actiones requisitæ ad hanc excommunicationem incurrendam: requiritur namque vt vsurpans laycus sit, vt constat ex illis verbis: sub dominio laycorum. Et licèt Glossa in propositione casus innuat debere esse ciuem Romanum in ciuitate Romana oblationes auferentem; verius est hoc requisitum non esse, cùm Pontifex generaliter de vsurpante oblationes ex Ecclesiis loquatur, neque vllum verbum in toto illo Decreto continetur, ex quo dispositio restringi possit ad solam ciuitatem Romanam, vt benè notauit Bonacina *t.* 3. *de censur. disput.* 2. *quæst.* 2. *pun.* 1. *num.* 3. Vsurpatio autem debet esse ex oblationibus in Ecclesia factis, & in Ecclesia consistentibus, nam si extra Ecclesiam positæ sint non est locus huic excommunicationi, vt manifestant illa verba: *de cætero oblationes de sacris Ecclesiis auferre molitus fuerit.*

Solùm est difficultas, an hæc excommunicatio ipso iure lata sit, an sit ferenda? Graffis *lib.* 4. *decis. capite* 24. *num.* 10. Memoriale clericor. *cap.* 8. *excommunicat.* 14. Barbosa *de potest. episc. allegat.* 50. *num.* 170. Bonacina aliis relatis *dicta disput.* 2. *quæst.* 2. *pun.* 1. *num.* 2. existimat latam esse ipso iure, quia fertur sub verbis temporis præsentis, ibi: anathematis vinculo sit colligatus, & condemnatus. Sed probabilius existimo vel vsu receptam non esse, vel esse ferendam: sicuti dicit Filiucius *tract.* 14. *cap.* 3. *quæst.* 4. *numero* 48. Et consentiunt Tolet. & Suarez *locis allegatis*, asserentes nullam excommunicationem ipso iure latam in Decretis contineri, præter eam quæ ob percussionem clericorum incurritur. Ducor, quia illa excommunicationis pronunciatio sub verbis præsentis subiunctiui ex se indifferens est ad sententiam latam, & ferendam. Quippe præstare potest hunc sensum; anathematis vinculo sit colligatus, & condemnatus; hoc est ligetur, & condemnetur. Quotiescunque autem verba legis pœnalis indifferentia sunt, & pœnam ipso iure latam excusare possunt in eo sensu accipi debent, quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

3. Tertia excommunicatio refertur ex *cap. administratores* 23. *quæst.* 5. vbi Ioannes VIII. administratores sæcularium dignitatum, si ter sint moniri ab Episcopo, seu Ecclesiasticis viris (iurisdictionem scilicet habentibus) non obedierint omni communione priuat. Hanc excommunicationem esse ipso iure latam innuit Glossa *ibi*, verbo *priuatos.* Et tradit Barbosa *dicta alleg.* 50. *num.* 170. Saytus *lib.* 3. *thesauri*, *cap.* 34. *num.* 1. Verùm Tolet. *lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 1. Suar. *disp.* 23. *sect.* 2. *num.* 8. censent hanc excommunicationem non esse in vsu, quia non est satis perspicuum communionis priuatione excommunicationem intelligi. Illud certum ad illam incurrendam trinam monitionem distinctam requiri.

* *
*

PVNCTVM XXXII.

Expenduntur excommunicationes non reseruatæ contentæ in quinque libris *Decretalium.*

1 *Prima fertur aduersus eos qui in diœcesibus diuersarum linguarum contra formam ibi præscriptam, se ingerunt gubernatores.*

2 *Item aduersus magistros, & scholares Academiæ Bononiensis, qui ante tempus finitum aliis hospitium conducere præsumunt.*

3 *Item aduersus sacerdotem officium Vicecomitis, aut Præpositi sæcularis exercentem.*

4 *Item aduersus Religiosos qui à suis claustris exeunt ad audiendas leges, & physicam.*

5 *Item aduersus sacerdotes, aliásque personas leges, vel physicam addiscentes duorum mensium spatio.*

6 *Item aduersus fauentes, & exequentes ordinationes factas, à quibusdam hæreticis.*

1. PRima continetur in *cap. quoniam*, *de officio Ordinarij*, vbi Innocent. III. præcipit, vt in diœcesibus, & ciuitatibus, vbi permixti sunt populi diuersarum linguarum habentes sub vna fide varios ritus, & mores à Pontifice illarum diœcesum, & ciuitatum designentur viri idonei qui secundùm diuersitates rituum, & linguarum diuina illis officia celebrent, & sacraméta ministrér. Prohibétque omnino, ne vna, eadémque ciuitas, seu diœcesis diuersos Pontifices habeat tanquam vnum corpus diuersa capita quasi monstruum. Sed si propter prædictas causas vrgens necessitas postulauerit, Pontifex loci Catholicum Præsulem nationibus illis conformem prouida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens, & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit (inquit Pontifex) excommunicationis se nouerit mucrone percussum, & si nec sic resipuerit ab omni ministerio Ecclesiastico deponendum, adhibito (si necesse fuerit) brachio sæculari ad tantam insolentiam reprimendam.

Hanc excommunicationem latam esse ipso iure nemini dubium esse potest, cùm lex non exigat sententiam iudicis, sed ipsamet sententiam ferat. Vt aduertit Glossa *dicto cap. quoniam*, verbo *percussum.* Sed an aduersus solos Episcopos feratur dubium est. Nam Nauarr. *cap.* 27. *n.* 114. Memoriale clericorum *cap.* 1. *excom.* 10. Barbosa *alleg.* 50. *n.* 170. & alij existimant solos Episcopos comprehendi, quod non leuiter indicat illa verba. Prohibemus, ne vna & eadem ciuitas, siue diœcesis diuersos Pontifices habeat, sed si propter prædictas causas vrgens necessitas postulauerit, Pontifex loci Catholicum Præsulem nationibus illis conformem prouida deliberatione constituat. Quibus dictis subiungit Pontifex: si quis aliter se ingesserit, id est in præsulis officium. Ergo solis Episcopis, non autem aliis clericis inferioribus hæc excommunicatio iniungitur. Sed verius censeo non solùm aduersus Episcopos, sed etiá aduersus quoscunque

que clericos præsulatus officium vsurpantes hanc ferri excommunicationem. Sicuti docuit Bonac. *disp.2. quæst.4. p.4. in fine.* Filiucius *tract.14. cap.7.q.2.* Moueor, quia Innocent. III. *initio cap.* districtè præcipit, vt Pontifices ciuitatum, vel diœcesum, in quibus populi diuersarum linguarum, rituum, & morum sub eadem fide permixti sunt, prouideant viros idoneos, qui prædictis diuina officia celebrent, & Sacramenta ministrent. Non enim dixit Episcopos, sed *viros idoneos*, qui tales esse possunt tametsi Episcopi non sint, cùm ad diuina celebranda, & sacramenta ministranda character sacerdotalis sufficiat. Ergo clausula illa in fine capitis posita: *Si quis aliter se ingesserit* cùm ad omnia in eo contenta referatur, efficitur sanè, non solùm aduersus eos qui se in Præsules ingerunt in diuinorum officiorum celebratione, & sacramentorum administratione, censuram latam esse.

2. Secunda habetur in *c. ex rescripto de locato, & conducto*, vbi Clemens III. innouat, & confirmat excommunicationem latam à duobus suis legatis, aduersus Magistros, & scholares academiæ Bononiensis, qui ante tempus conditionis finitum, & absque consensu inquilini aliorum Magistrorum, seu scholarium officium conducere audent in læsionem, vel præiudicium habitantium. Hæc excommunicatio non, extenditur ad alios Magistros, & scholares aliarum vniuersitatum à Bononia, quia expresè textus loquitur de Magistris, & scholaribus Academiæ Bononiensis. Et licèt in dicta Academia plures, sint gaudentes scholarium priuilegio, non tamen sub hac censura comprehenduntur, nisi Magistri, & scholares propriè fuerint, & non ex priuilegio. Vti verius defendit Glossa *in dicto cap. ex rescripto*, verbo *scholarium*. Bonac. *disp.2. quæst.2. p. 37. num.1.*

3. Tertia continetur in *cap. clericis. Ne clerici, vel monachi*, vbi Alexand. sub inthimatione anathematis prohibet, ne quis sacerdos officium habeat vicecomitis, aut præpositi secularis. Quod si quis contra hoc venire præsumpserit, & commonitus emendare noluerit (inquit Pontifex) excommunicationi subiaceat. Et quamuis Siluest. verbo *excommunicat.9. num. 18.* & alij relati à Suar. *disp.23. sect. 3. num.23.* existiment hanc censuram non esse ipso iure latam, longè verius est oppositum, vt docuit Glossa in præsenti, verbo *excommunicationi subiaceat*. Caiet. verbo *excommunicatio, cap. 76.* Nauarr. *cap. 27. num. 117.* Suar. *disput. 21. sect. 3. num. 22.* Sayrus *lib. 3. cap. 32. num. 6.* Filiucius *tract. 14. cap. 7. quæst. 4. num. 106.* Bonac. *disp. 2 quæst. 4. p. 5. num. 7.* Quia verbum illud *excommunicationi subiaceat* quod imperatiuum est, indicat lege ipsa absque ministerio iudicis delinquentem excommunicationi supponi.

Sed an afficiat omnes Clericos in sacris constitutos? non est constans Doctorum sententia. Nam Panormitan. *dicto cap. clericis. num. 8.* Angel. verbo *excommunicatio 7. casu 18.* Siluest. *eodem 9. num.28.* Tabiena *5. casu 24.* affirmatiuam partem tuentur, ducti argum. *cap. 2. de cohabitat. Clericor. & mulier.* vbi nomine sacerdotis diaconus, & subdiaconus intelligitur. Et licèt hæc constitutio pœnalis sit, & ideò ex ea parte restringenda, quia tamen cedit in decorem status Ecclesiastici, non debet verbum illud *sacerdotes* strictè sumi. Argum. eorum quæ notat Glossa *in cap. sciant cuncti*, verbo *alios, de electione lib. 6.* Sed rectiùs Caietan. verbo *excommunicatio cap.76.* Henriq. *lib. 14. de irregularit. cap.5. num.5. in annotat. litt. Q.* Sayrus. *lib. 3. thesauri, cap.32. numero 6.* Suar. *sect.3. num.21.* Filiucius *tract.14. cap.7. quæst.4. n.* 106. Bonac. *disp. 2. quæst.4. pun.5. num.8.* censent solos sacerdotes presbiteros comprehendi. Quod non leuiter colligitur ex ipso texto, quandoquidem Pontifex duo ibi statuit, alterum contra omnes clericos in sacris constitutos, videlicet ne iudicium sanguinis agitent, alterum aduersus solos sacerdotes, ne officium Vicecomitis, aut Præpositi sæcularis habeant. Neque obest textus *in cap. 2. de cohabitat. Clericor. & mulier.* Vbi sub nomine sacerdotum omnes existentes in sacris intelliguntur, quia Pontifex id expressit ibi; Si quispiam sacerdotum, id est presbiter, diaconus vel subdiaconus. Sicuti etiam expressit Stephanus Papa, *in c.1. 15. q.5.* vbi quem in principio capitis diaconum appellauit, in fine sacerdotem nuncupat. At cùm in præsenti Alexand. III. nomen sacerdotis non extenderit ad omnes existentes in sacris, quin potiùs contrarium indicauerit ex diuerso modo loquendi, quo in primo casu, & in secundo vsus fuit, efficitur solos presbiteros qui in communi vsu sacerdotes nuncupantur, comprehendi. Hi igitur sacerdotes tametsi officiũ Vicecomitis, & Præpositi sæcularis suscipiant, non ligantur prædicta excommunicatione, quousque moniti sint, & post monitionem non se emendauerint, quia sic cauetur in textu. Quod si roges quæ causa est ob quam hæc excommunicatio aduersus sacerdotes lata sit? Respondeo esse ob decorem, & reuerentiam dignitatis sacerdotalis: dedecet enim sacerdotes qui Regibus superiores existunt eis esse subiectos, & inseruire: at eo ipso quo nomine alterius laycalem iurisdictionem exercent ei inseruiunt, illique subiiciuntur. Non igitur decet eorum statum ea munera suscipere.

Hinc infertur graue peccatum esse, si sacerdotes, & à fortiori Episcopi absque licentia Pontificis munus Viceregis, Vicecomitis, Gubernatoris, Præsidentis prouinciæ, vel Cancellariæ suscipiant. Tum quia eorum statum dedecet. Tum præcipuè, quia sub interminatione anathematis interdicitur in *dicto c. clericis:* & notauit Panormit. *ibi n.10.* Bernard. Diaz *pract. canon. c.56.* Nauarr. *c.27. n.117.* Sayrus *lib. 3. c.32.* Bonac. *t.3. de censur disp.2. q.4. p.5. n.3. n.6.* Neque his obstat sacerdotes Episcopos sæpe in Hispania Proreges, & Præsides regij senatus constitui, quia credendum est ex expresso, seu tacito consensu Pontificis fieri: vti aduertit Henriq. *lib.14. c.5. n.5. in cõment. lit. Q.* Sayrus, Bonac. *loc. cit.* Illud tanquam certum communis sententia supponit, sacerdotes Episcopos Principum sæcularium consiliarios esse posse, in iis quæ ad regni regimen pertinent, modò non consulant in causa sanguinis, sicuti notauit Sayrus, & Bonacina *locis relatis.*

4. Quarta continetur in *cap. non magnopere. cap. super specula. Ne clerici, vel Monachi*, vbi Honorius III. & Alexand. III. excommunicant Religiosos, qui è suis claustris exirent ad audiendas leges & physicam, hoc est medicinam, & intra duos menses ad claustrum non redierint.

Ad incurrendam hanc censuram opus est Religiosum è suo monasterio egredi intentione audiendi prædictas scientias, & insuper quòd intra duorum mensium spatium non reuertatur, vt docent omnes Doctores inferiùs referendi. Primò namque requiritur egressus ea intentione. Vnde si alia intentione fuerit factus, huic censuræ non est locus, quia defecit egressui ea qualitas, quam Pontifex ad imponendam censuram requirit. Vti docet Sayrus *lib.3. c. 33. num.3.* Suar. *disp.23. sect.3. n.15.* Tolet. *lib. 1. c.37. num.9.* Sanctarellus *tract. de apostasia. cap.2. num. 16.* Bonac. *t.3. de censur. disp.2. quæst.8. pun.7. n 4.* Quod adeò verum est, vt etiamsi prædictas scientias vltra duorum

duorum mensium spatium audierit, hanc effugiat excommunicationem, si eas non audiat animo addiscendi, sed amicum sua præsentia honorandi. Vti docent Sayrus, Tolet. Suar. Bonacina, & alij *locis citatis*. Verùm si Religiosus qui à principio non fuit è monasterio egressus animo audiendi prædictas scientias, postmodum voluntatem mutauerit, & illarum auditioni incubuerit vltra spatium duorum mensium, tametsi Bonac. *num.* 5. innuat non affici hac censura, probabilius oppositum credo cum Panormit. *in dicto cap. non magnopere.* Suar. *sect.* 3. *n.* 15. Sayro *cap.* 33. *num.* 3. Filiucio *tract.* 14. *cap.* 8. *q.* 2. *num.* 127. eo quòd prædictus Religiosus à puncto quo voluntatem habet permanendi extra Monasterium, vt dictas scientias audiat, censetur è Monasterio egressus ad illarum scientiarum auditionem, & consequenter comprehensus sub dispositione huius legis.

Secundò requiritur, ne post egressum intra duorum mensium spatium ad monasterium redeat. Quod spatium computandum est à die egressus, vt apertè colligitur ex verbis textus ibi: Exeuntes ad audiendas leges, vel physicam, nisi infra duorum mensium spatium ad claustrum redierint: & notauit Panormit. *in dicto cap. super specula. num.* 8. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 4. Suar. *disp.* 23. *sect.* 3. *num.* 16. Filiuc. *tract.* 14. *c.* 8. *q.* 2. *num.* 129. Bonacina aliis relatis *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 8. *p.* 7. *num.* 11.

Difficultas grauis est, an huic censuræ subiiciatur Religiosus è suo Monasterio egressus animo audiendi præfatas scientias; eas tamen non audiens ob impedimentum sibi appositum, aut mutationem prioris voluntatis, si ad monasterium intra duorum mensium spatium non redierit. Negat subiici S. Antonin. referens Ioan. Andr. & alios 3. *p. tit.* 24. *cap.* 52. Caiet. verbo *excommunicatio. cap.* 50. & indicat Filiucius *tract.* 14. *c.* 8. *q.* 2. *num.* 127. Quia non prohibetur exitus propter se, sed propter harum scientiarum auditionem. Ergo seclusa auditione egressus sub hac censura non est prohibitus. Nihilominus communis sententia, & vera defendit non excusari Religiosum à prædicta censura eo animo exeuntem, & omittentem audire ob impedimentum sibi appositum. Vti docuerunt aliis relatis Suar. *disp.* 23. *sect.* 3. *num.* 14. Sanctarell. *de apostasia. cap.* 2. *num.* 17. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 8. *pun.* 7. *num.* 6. Quia esto egressus prohibeatur Religioso, ne extra claustra vagetur occasione prædictas scientias audiendi: at quod de facto prohibetur, est egressus eo animo factus absque reditu ad monasterium: aliàs si auditio harum scientiarum necessaria esset ad hanc censuram incurrendam, non ab egressu, sed ab auditione posito egressu tempus duorum mensium computandum foret, contra superius dicta, & communem sententiam.

Verùm si post egressum intra duorum mensium spatium audire leges, vel physicam omisisti, ob mutationem voluntatis antea habitæ, probabilius existimo te ab hac censura excusari; quia posita ea voluntatis mutatione non es censendus è monasterio egressus animo audiendi præfatas scientias, cùm iam prior voluntas hac reuocatione cesset. Sicuti docuit Suar. *dicta sect.* 3. *num.* 14. Sanctarel. *de apostasia. cap.* 2. *num.* 17. Saytus *lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 4. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 9. & alij aduersus Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 8. *p.* 7. *num.* 7.

Sæpe dixi Religiosum exeuntem ad audiendas leges, vel physicam nec reuertentẽ intra duorum mensium spatium hac excommunicatione comprehendi, vt tacitè insinuarem si exiret ad docendas has scientias non esse locum huic excommunicationi, quia Honorius III. in *cap. super specula. Ne Clerici, vel monachi*, referens Alexandri constitutionem, & illam explicans de auditione locutus est. Vt constat ex illis verbis: *Contra Religiosas personas de claustris exeuntes ad audiendas leges, vel physicam Alexander prædecessor noster statuit in Concilio Turonen. vt nisi infra duorum mensium spatium ad claustrum redierint, sicuti excommunicati ab omnibus euitentur.* Neque his obest quòd Alexand. III. in sua Constitutione relata in *cap. non magnopere, eodem tit.* lectionis mentionem fecerit dicens: Statuimus, vt nulli omnino post votum Religionis, & post factã in aliquo loco religioso professionem ad physicam, legésve mundanas legendas permittantur exire, quia verbum illud *legere*, esto vulgari vsu idem significet frequenter quàm docere. At sæpè pro studere accipitur, sicuti in præsenti acceptum est ex expressa decisione Honorij III. Atque ita tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 117. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 9. Suar. *disp.* 23. *sect.* 3. *num.* 17. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 8. *q.* 2. *in fine. n.* 129. Sanctarell. *tract. de apostasia cap.* 2. *num.* 18. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 8. *pun.* 7. *num.* 8. aduersus S. Antonin. Archidiac. Hostiens. Siluest. & alios relatos à Suar. *num.* 17.

5. Quinta continetur in eodem *c. super specula. Ne clerici, vel monachi*, vbi Honorius III. prædictam excommunicationem aduersus Religiosos latam extendit ad Sacerdotes, Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpositos, Cantores, & alios Ecclesiasticos personatum habentes, qui duorum mensium spatio leges, vel physicam addiscunt.

Circa quam excommunicationem duplex occurrit difficultas. Prima an sub hac censura comprehendatur auditio harum scientiarum priuata, vti si domi præceptorem haberes à quo has facultates disceres? Affirmant ex communi sententia Nauarr. *c.* 27. *num.* 117. Suar. *disp.* 23. *sect.* 3. *n.* 19. Filiucius *tract.* 14. *c.* 7. *q.* 3. *n.* 103. & probari potest, quia finis huius prohibitionis est, ne studio harum facultatum studium theologiæ, quod fidei Catholicæ tuendæ maximè necessarium est, diminutionem patiatur: at huic fini non minùs obest studium priuatum, & publicum domi habitum, quàm habitum in scholis. Ergo vtrumque studium sub dicta prohibitione continetur. Et confirmo. Honorius III. prohibuit prædictis clericis audire leges, vel physicam, neque prohibitionem restrinxit ad publicam auditionẽ. Ergo non est restringenda, maximè cùm Bonifacius VIII. referens Honorij Constitutionem *in c.* 1. *Ne clerici, vel monachi in* 6. generaliter dixerit ab Honorio interdictum esse clericis audire leges, vel physicam, nullámque restrictionem apposuerit. Sed contrarium verius censeo cum Calderino *cons. fin. n.* 7. *de Magistris.* Anchatrano *in dicto c. super specula. num.* 4. Tolero *lib.* 1. *c.* 37. *num.* 5. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 4. *pun.* 6. *num.* 5. quia Honorius III. in *dicto c. super specula*, excommunicationem antecedenter latam aduersus religiosos extendit ad sacerdotes, & alios clericos personatum habentes. At excommunicatio lata aduersus religiosos non comprehendit religiosos his sciẽtiis priuatim in suo monasterio vacantes. Ergo nec comprehendere debet clericos qui simili modo eas scientias addiscerent. Ad fundamentum oppositæ sẽtentiæ respondeo, ex eo quòd studium priuatũ æquè obstet fini à Pontifice intento, ac studium publicum, non obinde infertur excommunicatione puniri, si de facto sub prohibitione contentum non est: sicuti non punitur excommunicatione studium, quod quis absque præceptore assumeret. Præterquam quòd falsum est

est studium priuatè assumptum æquè obstare huius legis dispositioni, ac studium publicum, & in scholis habitum, quia studium priuatum rarum est, & difficilius, ideóque Pontifex de illo non curauit. Adde non esse improbabile quod aliis relatis docuit Toler. *lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 5. excusari ab hac censura clericum iis scientiis vacantem non propter ipsas, sed vt ipsarum adiutorio perfectiorem canonum, & theologiæ notitiam sumeret, quia cessat finis prohibitionis, tametsi in foro externo violator constitutionis præsumendus esset.

Secunda difficultas est de sacerdotibus, aliisque Ecclesiasticis personis personatum habentibus qui has scientias docerent, an inquam hi sub hac constitutione comprehendantur? Et breuiter respondeo cum communi sententia non comprehendi, quia textus in *dicto cap. super specula*, non de docentibus, sed de audientibus tantùm locutus est, & pœnæ vltra proprietatem verborum extendendæ non sunt. Vti aduertit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 117. Sayrus *lib.* 3. *c.* 32. *numero* 10. Suar. *disp.* 23. *sect.* 3. *numero* 20. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 7. *quæst.* 3. *num.* 104. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 4. *pun.* 6. *num.* 6 Quod si huic lectioni sacerdotes, vel personatum habentes assistant, illámque audiant, non obinde à lectione obligantur abstinere, quia post Extrauag. *ad vitanda scandala* nullus tenetur excommunicatum vitare, nisi fuerit denunciatus. Quod si denunciati fuerint, debent lectores, si commodè possunt eos à sua lectione pellere, raró tamen abstinere tenentur, ne horum malitia aliis innocentibus præiudicet, vti docuerunt Sanch. *lib.* 6. *en decalog. cap.* 8. *num.* 99. Filiucius, *tract.* 14. *cap.* 7. *quæst.* 3. *num.* 104. Suar. *disp.* 23. *sect.* 3. *num.* 20.

6. Sexta continetur in *cap. quod à prædecessore nostro de schismaticis*, vbi Alexand. III. in Concilio Lateran. statuit, vt ordinationes factæ ab Octauiano, & Guidone hæresiarchis, & ab ordinatis ab eis irritæ sint, id est ab executione suspensæ; vt ibi explicat Glossa verbo *irritas*. Et qui dignitates Ecclesiasticas, seu beneficia per dictos schismaticos acceperint, careant imperratis, dummodò vitium schismatis non fuerit occultum: tunc enim acta schismatici subsistunt. Alienationes quoque quæ per dictos schismaticos, seu per laycos authoritate inquam schismaticorum, vt *ibi* Additio ad Abbatem, & Hostiensem interpretatur, factæ fuerint de rebus Ecclesiasticis omni careant firmitate, & ad Ecclesias sine vllo onere reuertantur. Si quis autem contra ire præsumpserit excommunicationi (ait Pontifex) se nouerit subiacere.

Hæc constitutio etsi contra Octauianum, & Guidonem loquatur, at sub nomine illorum, & eorum occasione condit Pontifex ius commune & perpetuum. Censetur autem huic constitutioni contra ire, & excommunicationi impositæ subiacere, primò qui verbis, vel factis conatur ordinationes à schismaticis receptas exercere, & in illis ministrare, vel vt alij ministrent. Secundò quando non resignat, sed retinet beneficium, aut dignitatem à schismaticis receptam. Tertiò quando in causa est, ne alienationes de rebus Ecclesiæ ab ipsis schismaticis factæ ad Ecclesias sine vllo onere reuertantur. Quocirca pro acceptione præcisa ordinum, beneficij, rerumque Ecclesiæ à schismaticis hæc excommunicatio non contrahitur: sed solùm ob executionem ordinum, & retentionem beneficij, & rerum Ecclesiasticarum. Verùm recipiens beneficium, aut res Ecclesiæ à schismaticis vix posset hanc excommunicationem effugere: nam eo ipso retinet, & possidet receptum saltem pro biennij tempore, cùm ex ipsa constitutione deberet statim carere impetratis.

Pvnctvm XXXIII.

Expenduntur excommunicationes contentæ in sexto libro Decretalium, nemini reseruatæ.

1 *Expenditur excommunicatio aduersus mittentes nuntium, vel scripturam Cardinalibus conclaui assistentibus.*

2 *Item declaratur excommunicatio aduersus Gubernatores, & alios Officiales non obseruantes quæ præscribuntur* in cap. vbi periculum, de electione in 6.

3 *Item excommunicatio aduersus grauantes electores Ecclesiasticos, pro eo quòd eligant, seu sua potestate vtantur.*

4 *Item aduersus eos qui Ecclesiis vacantibus tributum Regi debitum, & Ecclesiæ cessum occupare præsumunt.*

5 *Item aduersus eos qui vocati ad dirigendas Moniales in electionibus suis aliquid agerent, ex quo discordia oriri posset.*

6 *Item aduersus Conseruatores, limites sibi tradita potestatis excedentes.*

7 *Item aduersus extorquentem absolutionem, vel reuocationem alicuius censuræ.*

8 *Item aduersus illos qui fictione, vel fraude faciunt, vt iudex personaliter accedat ad domum mulieris pro petendo eius testimonio.*

9 *Item aduersus laycos compellentes personas Ecclesiasticas ad submittenda bona Ecclesiastica laycis, & contra laycos ratione dictæ submissionis aliqua bona vsurpantes.*

10 *Item refertur excommunicatio aduersus Religiosos paupertatem in communi profitentes, qui aliquem ad eorum professionem de nouo admitterent, vel nouam domum acquirerent, vel acquisita alienarent, absque sedis Apostolicæ licentia.*

11 *Item refertur excommunicatio aduersus exigentes, seu extorquentes ab Ecclesiasticis personis pedagium, gidagium, vel simile tributum.*

12 *Item aduersus impedientes iurisdictionem Ecclesiasticam, vel iudices illa vtentes.*

13 *Item aduersus iudices, seu dominos temporales, præcipientes subditis suis ne aliquid personis Ecclesiasticis vendant, aut emant ab eisdem, &c.*

14 *Item expenditur excommunicatio aduersus religiosos habitum suæ religionis temerè dimittentes, vel ad studia sine debita licentia accedentes, & contra Doctores* qui

qui huiusmodi religiosos habitu dimisso, docerent.

15 *Item aduersus eos qui scienter præsumant sepelire hæreticos, & eorum defensores.*

16 *Item aduersus gubernatores, & dominos temporales, qui de aliquo crimine hæresis cognouerint, aut iudicium tulerint &c.*

17 *Item aduersus eos qui per assassinos aliquem Christianum fecerint interfici, vel mandauerint, tametsi mors non sequatur.*

18 *Item aduersus clericos vsurariis alienigenis domus locantes, aut alio titulo concedentes.*

19 *Item aduersus concedentes repræsalias contra personas Ecclesiasticas, vel concessas contra laycos ad Ecclesiasticos extendentes.*

20 *Denique refertur excommunicatio aduersus Principes, dominósque temporales, & iudices non obseruantes ea quæ in* cap. fœlicis de Pœnis in *6. habentur.*

1. PRima excommunicatio nemini reseruata in 6. libro Decretalium contenta, refertur in *c. vbi periculum §. hoc sacro de electione in 6.* vbi Greg. X. ad remouenda qualibet obstacula, quæ sinceram Pontificis electionem impedire possunt inquit: Nulli fas sit ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui nuntium mittere, vel scripturam. Qui verò contra fecerit scripturam mittendo, vel nuntium, aut cum aliquo illorum secretè loquendo ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

Hæc excommunicatio comprehendit tantùm eos qui Cardinalibus, vel alicui illorum in conclaui assistentibus scripturam, vel nuntium mittunt, vel secretò alloquuntur. Sed an comprehendat ipsos Cardinales nuntium, vel scripturam mittentes, vel secretò alloquentes? Negat Caiet. verbo *excommunicatio cap.55.* Saytus *lib.3. cap.35. num.3.* Filiucius, *tract.14. cap.4. quæst.2. num.54.* Suar. *disp.23 sect.4. num.2.* Bonac. *t.3. de censur. disp.2. quæst. 2. pun.34. num.6.* quia solùm excommunicantur Cardinalibus in conclaui existentibus scripturam, vel nuntium mittentes. Ergo mittentes à Cardinalibus distinguuntur, maximè cùm in verbis antecedentibus dixerit Pontifex, nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat. Ergo personæ extra conclauim assistentes sunt quæ huic excommunicationi subiiciuntur, non autem qui intra conclauim existunt. Verùm si contigerit aliquem Cardinalem extra conclauem existere, & nuntium, vel scripturam ad existentes in conclaui mittere, credo huic excommunicationi subiectum esse, quia nulla est ratio, ob quam excusari possit, siquidem sub generali prohibitione mittendi nuntium, vel scripturam ad existentes in conclaui comprehensus sit.

Illud est certum, si de consensu omnium Cardinalium nuntium, vel scripturam miseris, vel secretò locutus fueris in hanc excommunicationem non incidis, quia in *dicto cap. vbi periculum,* conceditur facultas ipsis Cardinalibus in conclaui existentibus vocandi iurisperitum, tabellionem, religiosum, aut quemlibet alium, qui electioni creditur profuturus: & notauit Glossa *ibi,* verbo *vocarentur.* Saytus *dicto cap.35. num.2.* Toler. *lib.1. cap. 38. num. 1.* Bonac. *disp.2. quæst.2. p.34. num.5.*

Aliqui Doctores non infimæ notæ, vt Geminian. Ioann. Andr. & Archidiacon. in *dicto cap. vbi periculum.* Siluest. verbo *excommunicatio 9. num.34.* Angel. *eodem 7. casu* 13. Tabiena 5. *casu* 16. & alij existimant nuntium, & scripturam secretò mitti debere, vt huic excommunicationi locus sit; quia nulla est specialis ratio, quare potiùs in locutione requiratur secretum, quàm in scriptura, & nuntio. Præterquam quòd aduerbium illud *secretè* positum in fine clausulæ ad omnia antecedentia referri debet. Nihilominus contraria sententia communior est, quam docuit Caiet. *d. cap.55.* Tolet. *cap.38. num.1.* Nauarr. *cap.27. num.121.* Suar. *disp.23. sect.4. num. 1.* Saytus *lib.3. cap.35. num.3.* Filiucius *tract.14. cap. 4. q.2. num.54.* Bonac. *t.3. de censur. disp.2. quæst. 2. p.34. num.4.* solam locutionem secretam excommunicationi subiici; nuntij, vel scripturæ missionem quæcunque sit siue secreta, siue publica excommunicatione affici. Ratio est; quia Pontifex non absque mysterio seorsim locutus est de nuntio, & scriptura, eáque nulla apposita restrictione generaliter prohibuit dicens. Nulli etiam fas sit ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui nuntium mittere, vel scripturam; statimque subiungit. Qui verò contra fecerit scripturam mittendo, vel nuntium, aut cum aliquo ipsorum secretè loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. Non igitur aduerbium illud *secretè* ad nuntium, vel scripturam referendum est, sed solùm ad locutionem. Præterquam quòd communicatio per scripturam, vel nuntium ex se secreta est, ideóque opus non fuit huic communicationi eam qualitatem exprimere.

Hanc scripturæ, seu nuntij missionem, vel secretam locutionem, tametsi ad electionem Pontificis non pertineat, affirmat Bonacina *disp. 2. quæst. 2. p. 34. num. 10.* huic excommunicationi subiici. Quod in foro externo verissimum est: at in foro conscientiæ difficultate non caret, cùm nequaquam obstet; neque obstare possit fini per hanc legem intento.

Ad extremum aduerte in confirmationem huius constitutionis Gregorij Pium IV. in Bulla eiusdem incipiente *Intelligendis Ecclesiarum Prælatis,* excommunicationem sibi reseruatam proferre aduersus quoscunque etiam Cardinales, cui litteras, aut cuiusuis generis scripta, nuntium, vel notam, aut signum miserint ad eos qui in conclaui fuerint, vel econtrà è conclaui ad eos, qui foris fuerint, & aduersus quóscunque has litteras, scripta, nuntium, vel notam recipientes. Ex quo iam dubitare non licet quocunque modo litteræ, vel nuntius mittatur siue secretè, siue publicè sub hac excommunicatione comprehendi, neque etiam dubitare licet comprehendi Cardinales. Ob locutionem autem præsenti Constitutione Pij IV. excommunicatio non infungitur; benè tamen in *dicto cap. vbi periculum,* solùm autem dicitur clauso conclaui nulli ad colloquium etiam extra portam conclauis etiam Principum oratores, nisi ex magna, & vrgenti causa à maiore parte Collegij approbanda, admittantur, vt latiùs explicans hanc excommunicationem superiùs dixi.

2. Secunda excommunicatio continetur in eodem *c. vbi periculum, de elect. in 6. §. præterea,* vbi Gregorius excommunicat Gubernatores, & officiales mortuo Pontifice, non obseruantes quæ ibi præscribuntur, dummodo per ipsos stet quominus ea non obseruentur, vt benè aduertit Tolet. *cap. 38. num.*

2. Caiet.

2. Caietan. *cap.* 54. Siluest. *excommunicatio* 9. *num.* 35.

3. Tertia habetur in *cap. sciant cuncti, de electione in 6.* vbi idem Gregor. in hæc verba inquit: Sciant cuncti qui clericos, vel alias personas Ecclesiasticas (ad quos in aliquibus Ecclesiis, monasteriis, aut aliis locis spectat electio) pro eo quod rogati, seu aliàs inducti eum pro quo rogabantur seu inducebantur, eligere noluerunt, vel consanguineos eorum, aut ipsas Ecclesias, monasteria, seu loca, cætera beneficiis, siue aliis bonis suis per se, vel per alios spoliando, seu aliàs iniustè persequendo grauare præsumpserint, se ipso facto excommunicationis sententia innodatos.

Hanc censuram omnes incurrere possunt, tametsi Episcopali dignitate præfulgeant; quia nulla est restrictio in textu facta, vti aduertit *ibi* Glossa, verbo *cuncti.* Sayrus *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 7. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 4. *quæst.* 3. *num.* 55. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 19. *num.* 5.

Vt autem eã incurrant debent per se, vel per alios grauare spoliando, vel iniustè persequendo electores Ecclesiasticos, aut consanguineos, vel Ecclesias, seu loca pia, in quibus ius eligendi habebant; eo quòd noluerint eligere eum pro quo rogabatur. Requiritur ergo, vt spoliatio, & persecutio iniusta sit. Tum quia textus expressè dixit iniustè persequendo. Tum quia grauatio iniustitiam continet; vt tradunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 122. Siluest. verbo *excommunicatio* 5. *num.* 27. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 8. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 3. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 3. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 19. *num.* 4. Filiucius *tract.* 14. *c.* 4. *quæst.* 3. *num.* 55. Neque opus est committi grauamen propria persona, satis est si per alium præstes tuo inquam mandato, quia textus inquit per se, vel per alios, dummodo grauamen committatur, eo quòd noluerint electores eligere eum pro quo fuerint rogati, vti aduertunt Sayrus, Tolet. Suar. Bonac. Filiucius, & alij communiter. Grauamen verò committendum est circa electores Ecclesiasticos, non circa sæculares. Solùm enim electioni personarum Ecclesiasticarum hæc constitutio fauere intendit, vt constat ex illis verbis. *Qui clericos, vel quaslibet personas Ecclesiasticas*, & notârunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 122. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 7. Tolet. *cap.* 38. *num.* 3. Bonac. *p.* 19. *num.* 6. Suar. *sect.* 4. *num.* 4. Filiucius *num.* 55. Non est autem opus, vt grauamen ipsis electoribus immediatè inferas, sufficit si eorum consanguineis, vel monasteriis, Ecclesiis, aut piis locis in quibus ius eligendi habebant grauamen inferatur. Nomen consanguineorum esto Glossa in præsenti, & Tolet. *cap.* 38. *num.* 3. Sayrus *num.* 7. & alij extendunt ad septimum gradum; verius est solùm ad quartum esse extendendum, quia extra illum spectato iure Canonico, cui in præsenti standum est non est consanguinitas: vti aduertit Suar. *sect.* 4. *num.* 5. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 4. *q.* 3. *n.* 55. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 2. *pun.* 19. *circa finem.* Affines verò sub consanguineis non comprehenduntur, quare illorum vexatio per se sub hac censura non continetur. Excipe nisi eius conditionis vexatio sit, vt cedat in electoris grauamen, præstetúrque ob eam causam quòd electioni rogatæ noluerit acquiescere, quia eo casu vexando affinem censeris iniustè electorem persequi. Vt benè aduertit Suar. *sect.* 4. *num.* 5. Filiucius *q.* 3. *num.* 55. Bonac. *p.* 19. *in fine.* Tandem aduerte etsi in prædicto textu solius electionis mentio facta sit, extendi debet dispositio ad præsentationem, postulationem, & collationem, quia est fauorabilis Ecclesiæ: & quia nomine electionis hæc omnia veniunt: vt tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 122. Sayrus aliis relatis *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 8. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 4. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 4. *quæst.* 3. *num.* 55. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 19. *num.* 7.

Quarta excommunicatio continetur in *cap. generali constitutione de electione in 6.* aduersus eos qui Ecclesiis, monasteriis, aut quibusuis aliis piis locis vacantibus regalia, hoc est tributum, quod aliàs Regi erat debitum, & Ecclesiæ cessum, custodiam seu guardiam, aduocationis, siue defensionis titulum vsurpare conantes, bona Ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt. Duplex igitur actio ad incurrendam hanc censuram requiritur, scilicet procurare vsurpare iura pertinentia ad Ecclesias, monasteria, seu loca pia vacantia, & ratione illius iuris, seu tituli vsurpati bona illarum Ecclesiarum, seu locorum piorum occupare, neque vnum sine altero sufficit, vti relato Geminiano, & Panormit. aduertunt Toletus *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 4. Caietan. verbo *excommunicatio cap.* 38. Nauarr. *cap.* 27. *n.* 123. Suar. *de censur. disp.* 23. *sect.* 3. *n.* 6. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 4. *q.* 4. *n.* 56. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 34. *n.* 10. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *p.* 23. *num.* 3. Notanter dixi *ad incurrendam hanc censuram*, eo quòd in Trident. *sess.* 22. *cap.* 11. *de reform.* sub excommunicatione reseruata prohibetur cuiuslibet iuris, bonorum, & fructuum ad Ecclesias, beneficia, seu pia loca pertinentium vsurpatio; vt latiùs explicuimus *suprà* cùm de hac excommunicatione reseruata sermonem fecimus.

Eadem pœna excommunicationis afficiuntur clerici Ecclesiarum, monachi monasteriorum, & aliæ personæ locorum eorundem, qui prædicta fieri procurant, id est qui positiuè concurrunt, vt prædicta iura vsurpentur, & bona occupentur. Qui verò solùm se negatiuè habent non se opponendo talia facientibus cùm possint, hac excommunicatione non ligantur, benè tamen lata in dicto Tridentini Decreto; attamen interdicitur illis aliquid percipere de prouentibus Ecclesiarum ab eo tempore, quo præmissa sine debita contradictione permiserunt. Quam pœnam existimat Bonac. *dicta disp.* 2. *q.* 2. *p.* 23. *num.* 6. ipsos Clericos commisso delicto sustinere debere nulla iudicis sententia accedente, quia est pœna priuatiua nullam ad sui executionem actionem hominis requirens. Sed rectiùs Suar. *dicta disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 7. negat obligatos esse clericos ante sententiam iudicis eam pœnam exequi; quia esto pœna priuatiua, & quæ patientis actionem non requirit imponi per legem possit nulla iudicis sententia expectata; at in præsenti non videtur hæc pœna sic imposita esse, eo quòd per illam prohibitionem non priuentur clerici iure quæsito percipiendi fructus: hæc enim priuatio clarioribus verbis exprimi deberet, vti fecit Trident. cùm de priuatione fructuum ob non residentiam, & Pius V. ob non recitandas horas locuti sunt, dicentes: non faciat fructus suos. Retento autem iure percipiendi fructus censenda est prohibitio illos percipiendi ad sententiam iudicis referri.

5. Quinta continetur in *cap. indemnitatibus §. postremo de electione, & electi potestate, lib.* 6. aduersus eos qui vocati ad dirigendas moniales in suis electionibus aliquid egerint, ex quo discordia in electionibus faciendis oriri, vel orta enutriri possit. Comprehendit hæc excommunicatio siue viros, siue fœminas siue sæculares, siue regulares cuiuscunque conditionis, & dignitatis existant, dummodò vocati sint siue à monialibus, siue ab earum superioribus, siue ab ipsa regula, & officio, nam tunc

à conditore regulæ vocantur. Qui verò non vocatus se immisceret, vt in electione discordiam excitaret, esto grauiùs peccet hanc censuram non contrahit, quia de ipso textus nihil disponit. Sic tradunt communiter Doctores: Siluest. *excommunicatio 9. num.* 41. Angel. *eodem.* 7. *casu* 16. Caiet. *excommunicatio cap.* 38. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 124. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 8. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 4. *quæst.* 5. *num.* 57. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 5.

6. Sexta excommunicatio fertur in *c. hac constitutione de officio legati*, *lib.* 6. vbi Bonifac. VIII. inquit: Vt conseruatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter obseruent. Decernimus, vt si de aliis, quàm de manifestis iniuriis, & violentiis scienter se intromiserint, seu ad alia quæ iudicialem indaginem exigunt suam extenderint potestatem, eo ipso per vnum annum ab officio sint suspensi: Pars verò quæ hoc fieri procurauit sententiam excommunicationis incurrat, à qua non possit absolui, nisi ei quem fatigauit indebitè, primò satisfaciat integraliter de expensis.

Diuersimodè puniuntur conseruatores limites suæ potestatis excedentes, & pars quæ huiusmodi excessum procurat. Nam conseruatores puniuntur pœna suspensionis ab officio per annum, ab officio inquam conseruatoris. Nam esto suspensio, ab officio generaliter prolata (vt in præsenti videtur proferri) omne officium clericale comprehendat: at in præsenti restringenda est hæc suspensio ex declaratione Gregorij XV. in Bulla quæ incipit: *Sanctissimus in Christo Pater*, quámque ad verbum refert Barbosa *allegat.* 106. *num.* 55. & notauit in præsenti Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *p.* 35. *num.* 8. Qua suspensione non afficiuntur Episcopi in Conseruatores electi, eo quòd in hac pœna expressi non sunt, iuxta textum *in cap. quia periculosum, de sententia excommunicat. in 6.* Inferiores igitur Episcopo hanc suspensionem contrahunt, si limites suæ potestatis excedant: Excedere autem censentur si se scienter intromiserint in aliis quàm in manifestis iniuriis, & violentiis repellendis, vel præcauendis. Defensio namque potius in præcauenda iniuria, quàm in remotione illius iam factæ consistit. Vt benè tradit Molina *t.* 6. *de iustit. disp.* 29. *num.* 2. Ludouicus Miranda *t.* 1. *in man. prælator. q.* 47. *art.* 7. *concl.* 4. Barbosa *alleg.* 106. *num.* 34. Quocirca si probabiliter conseruator timeat iniuriam parti esse inferendam, proferre in eius defensionem poterit generalem excommunicationis sententiam, aduersus eos qui partem offenderint. Sicuti notat idem Barbosa *suprà*. Manifesta iniuria ea censetur quæ per se patet, neque ad sui cognitionem iuris indaginem, & examinationem iudicialem requirit. At quia stare optimè potest, vt iniuria, & violentia in se notoria sit, non tamen conseruatori appareat; ea de causa potest conseruator ad fundandam suam iurisdictionem summariam informationem facere, etiam in forma iudicij. Argum. *leg.* 2. *ff. de iurisdict. omn. iudicum.* Et *cap. præterea de officio iudicis delegati*: & aduertit Barbosa *dicta allegat.* 106. *num.* 10. aliàs inutilis esset conseruatoris potestas, & sæpè eludi posset.

Procurans verò, vt conseruator in aliis quàm in manifestis iniuriis, & violentiis reprimendis se immisceat pœnam excommunicationis ipso facto incurrit, modò pars in iudicio existat; quia textus non quemcunque procuratorem excommunicatione ligat, sed eum qui pars est, & ad cuius defensionem conseruator assumitur. Vt declarauit Nauarr. *cap.* 17. *num.* 125. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 10. Barbosa *alleg.* 106. *num.* 48. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 35. *n.* 5. incidit autem in prædictam excommunicationem effectu subsequuto. Quia procuratio non propter se prohibetur, sed quatenus causa est, vt conseruator limites suæ potestatis excedat. Ergo antequam de facto hunc excessum procuratio obtineat, non est locus huic excommunicationi; vt benè aduertit Nauarr. *cap.* 27. *n.* 125. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *n.* 10. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 4. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 4. *q.* 6. *num.* 58. Barbosa *alleg.* 106. *num.* 49. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 35. *num.* 3.

Absolutio ab hac excommunicatione nequit præstari, quousque parti integraliter fuerit satisfactum de expensis, ea tamen satisfactione præstita à quolibet confessario concedi absolutio poterit, iuxta *cap. nuper, de sentent. excommunicat.* quia non est reseruata. Sicuti aliis relatis obseruauit Barbosa *d. allegat.* 106. *num.* 49. & Bonac. *suprà*.

7. Septima habetur in *cap. absolutionis, De his quæ vi metusue causa fiunt, lib.* 6. aduersus extorquentes absolutionem, vel reuocationem censuræ alicuius. Inquit enim Gregor. X. Absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quamcunque reuocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim, vel metum extortam præsentis constitutionis authoritate omnino viribus euacuamus, ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia, eos qui absolutionem, seu reuocationem huiusmodi vi, vel metu extorserint excommunicationis sententiæ subiacere decernimus.

Hæc excommunicatio solùm comprehendit extorquentes absolutionem censuræ, seu illius reuocationem vi, vel metu incusso, non autem mandantes, vel consulentes extorsionem; quia mandans, vel consulens extorsionem formaliter, & propriè non extorquet, sed solùm moraliter, ac proinde comprehendi non potest sub extorquente. Sicuti docuit Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 15. *in fine.* Modus extorsionis præstandus est per vim, vel metum iniustè incussum; quia verbum *extorserint* actionem iniustam indicat. Aliquibus, videlicet Caietano verbo *excommunicatio, cap.* 41. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 125. Reginald. *lib.* 9. *praxi num.* 346. placet metum leuem sufficere. Sed verior est communis sententia docens metum grauem requiri, quia metus absolutè prolatus de graui est intelligendus, nam leuis parui penditur à iure, ne omnia litibus plena sint. Præterquam quòd absolutio censuræ metu leui extorta valida est. Vti diximus *disp.* 1. *huius tractat.* Atque ita docent Siluest. verbo *excommunicatio* 9. *num.* 43. Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 34. *num.* 12. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 11. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 4. *quæst.* 7. *num.* 59. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 2. *pun.* 15. *num.* 2. Quousque autem de facto absolutio, vel reuocatio censuræ media vi, vel metu illato obtineatur non est locus huic excommunicationi, quia textus requirit absolutionem, vel reuocationem censuræ extortam esse, hoc est de facto concessam. Vti aduertit Caietan. verbo *excommunicatio cap.* 41. Suar. *num.* 12. Filiucius *num.* 59. Sayrus *num.* 12. Bonac. *num.* 5. Sed an sub sententia excommunicationis comprehendatur excommunicatio minor, ita vt extorquens huius absolutionem, vel reuocationem excommunicatione maiori ligetur? Doctores non conueniunt. Bonac. aliis relatis *dicta disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 15. *num.* 2. affirmat comprehendi, quia vera est excommunicatio. Sed rectiùs docuerunt oppositum Angelus verbo *excommunicatio* 7. *num.* 18. Siluest. *eodem* 9. *num.* 43. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 12. vers. *secundo.* Filiucius *tract.* 14. *cap.* 4. *quæst.* 7. *num.* 59. quia excommunicatio

tio absolutè prolata pro maiori tantùm supponit. argum. textus in *cap. si quem, de sentent. excom.* Præterea textus loquitur de sententia excommunicationis, cuius absolutio, vel reuocatio per vim obtinenda est: at cùm excommunicatio minor nunquam ab homine iniungatur, locus esse non potest reuocationi. Et præterea cùm illius absolutio à quolibet impendi possit, nulla est necessitas interponendi vim, aut metum ad illam extorquendam. Non igitur textus de absolutione minoris excommunicationis intelligitur. Grauior dubitatio est, an intelligendus sit de absolutione, seu reuocatione cuiuslibet excommunicationis, suspensionis, vel interdicti etiam iniusti? Affirmat Sayrus, quia præsenti constitutione cauere Pontifex intendit modum extorquendi absolutionem, vel reuocationem censuræ per vim, vel metum, vtpote Ecclesiasticæ iurisdictioni iniuriosum. At in extorquenda absolutione, vel reuocatione censuræ iniustæ adesse prædictus modus iniuriosus potest, sicuti in absolutione, vel reuocatione censuræ iustæ. Ergo hæc excommunicatio in hac extorsione locum habet. Cæterùm distinguendum est, si censura iniusta sit inualida censeo omnino certum, te hac excommunicatione non ligari, esto per vim, vel metum illius absolutionem extorqueas; quia non extorques absolutionem censuræ veræ, & propriæ, sed tantùm præsumptæ. At Pontifex agit de absolutione censuræ propriæ, siquidem eam absolutionem per vim extortam reddit irritam, & nullius valoris, quod absolutioni censuræ præsumptæ conuenire nequit, quia non est vera absolutio, cùm censura præsumpta non sit verum vinculum, sed solùm præsumptum, ergo extorquens absolutionem censuræ iniustæ inualidæ hac excommunicatione non ligaris. Atque ita docet Suar. *disp. 23. sect. 4. n. 12.* Filiucius, *tract. 14. cap. 4. quæst. 7. n. 59.* Bonac. *tom. 3. de censur. disp. 2. quæst. 2. punct. 15. num. 6.* Verùm si censura iniusta valida sit verius, & probabilius censeo, te huic excommunicationi subiacere, si per vim, vel metum illius absolutionem, vel reuocationem extorqueas; quia est extorsio veræ absolutionis, & non tantùm præsumptæ, quod est prohibitum in dicta constitutione. Sicuti tradunt Saytus, Suar. Filiucius, Bonac. & alij *locis allegatis.* Consultò dixi verius, & probabilius, vt tacitè indicarem oppositum probabilitate non carere. Etenim pronuntians iniustam censuram iniustus est, iniustitiámque committit, & iniuriam irrogat. Licet ergo tibi hanc iniuriam, & iniustitiam remouere, ergo si alia via præstare id non potes nisi vim, & metum inferendo, licebit tibi vim, & metum inferre; quia illa non est illatio iniusta metus, sed iusta, neque est aggressio, sed defensio; ergo non est censuræ subiecta.

8. Octaua excommunicatio sumitur ex *cap. mulieres de iudiciis lib. 6.* vbi Bonifac. VIII. excommunicat omnes illos, qui fictione aliqua, vel fraude faciunt vt iudex personaliter accedat ad domum mulieris pro petendo eius testimonio: cùm enim statutum sit in fauorem pudicitiæ fœminarum, tum in decentiam iudicij, ne mulieres inuitæ cogantur venire ad iudicium ad ferendum testimonium, sed per interpositam personam, scilicet per tabellionem, aut alium idoneum ab eis petatur, solúmque iudex vrgenti casu ad domum mulieris accedat, si contingat, vt aliquis casum fingat, quo iudex cogatur ad domum mulieris accedere, fictor, seu fraudator excommunicatione ligatur.

Hæc excommunicatio comprehendit omnes, & singulos cuiuscunque dignitatis sint, qui fictionem, vel fraudem commiserint, qua iudex necessariò inducitur ad accedendum domum mulieris pro illius testimonio. Neque ab hac excommunicatione excusatur mulier, vel iudex, si huius fictionis causæ fuerint; quia textus generaliter loquitur, neque est vlla ratio, ob quam excipi debeant, cùm grauiorem culpam committant, & arctiùs obligentur ab his fictionibus abstinere: cui strictiori obligationi non obest quòd in fauorem mulierum, & iudicij decentiam, & integritatem hæc excommunicatio lata sit. Atque ita docent ex communi sententia Sayrus *lib. 3. thesauri, cap. 34. num. 13.* Suar. *disp. 23. sect. 4. num. 14.* Filiucius *tract. 14. cap. 4. q. 8. num. 60.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. quæst. 2. pun. 36. à num. 5.* Quòd si iudex conscius fictionis ab alio factæ domum mulieris accedat, etsi probabile sit in hanc excommunicationem incidere, eò quòd fictioni consentiens videatur fictioni cooperari, maximè cùm ex officio obligetur fictionem remouere; probabilius est ab hac excommunicatione immunem esse; quia non consentiens, vel cooperans moraliter fictioni, sed fictor, vel fraudator excommunicationi subiiciuntur, vt benè notauit Nauarr. *cap. 27. num. 125.* Suar. *disp. 23. sect. 4. num. 15.* Saytus *lib. 3. cap. 34. num. 13.* Filiucius *tract. 14. cap. 4. q. 8. num. 60.* Bonac. *disp. 2. q. 2. pun. 36. num. 9.* Quando autem vnus fingit casum, & alter iudici proponit, aduertunt optimè Saytus, Suar. Filiucius, & Bonac. *locis allegatis* vtrumque in excommunicationem incidere, quia vnus est fictor, alius fraudator, & tam fictor quàm fraudator excommunicantur. Quod verissimum est, cùm fraus iudici ignora est: at si nota sit probabilitate non caret proponentem iudici prædictam fraudem excusari à censura, quia non est iudicis fraudator; sed probabilius est hac excommunicatione ligari; quia esto non sit iudicis fraudator, est tamen fraudator mulieris, & iudicij quorum decentiæ, & integritati consulere Pontifex hac constitutione intendit. Sicuti tradit Bonac. *disp. 2. q. 2. p. 36. in fine.*

Actio verò ob quam hæc excommunicatio imponitur est fictio alicuius casus, & fictionis propositio, quibus iudex moueatur ad domum mulieris personaliter accedere. Duo namque ad hanc censuram requiruntur, videlicet fictio, vel fictionis propositio, & iudicis accessus personalis ad mulieris domum occasione fictionis; quia fictio intantum prohibetur, quatenus occasio est, vt iudex ad domum mulieris personaliter accedat. Ergo eo non accedente deficit fictioni qualitas requisita ad censuram: sicuti ex communi tradunt Caietan. verbo *excommunicatio cap. 59.* Siluest. *excommunicatio 9. n. 44.* Nauarr. *cap. 27. num. 125.* Sayrus *lib. 3. thesauri, cap. 34. num. 13.* Suar. *disp. 23. sect. 4. num. 13.* Filiucius *tract. 14. cap. 4. quæst. 8. num. 60.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. quæst. 2. pun. 36. num. 3.* Neque opus est iudicem Ecclesiasticum esse, nam siue Ecclesiasticus siue sæcularis sit, huic excommunicationi locus est, quia textus generaliter de quolibet iudice loquitur, & in vtriusque accessu æquale periculum, & indecentia intercedit, & fortè grauius in accessu iudicis sæcularis. Pontifex autem potestatem habet leges ferendi, quæ rectæ sæcularium morum institutioni conuenientes iudicantur. Sicuti tradit Siluest. Nauarr. Saytus, Suar. Bonac. Filiuc. *loc. cit.* Tolet. *lib. 1. cap. 38. num. 10.*

9. Nona excommunicatio fertur in *c. hoc consultissimo de rebus Ecclesiæ non alienandis in 6.* aduersus laycos compellentes personas Ecclesiasticas ad submittenda bona Ecclesiarum laycis, & contra laycos ratione dictæ submissionis aliqua bona vsurpantes.

pantes. Primò namque inquit Gregor. Layci qui Prælatos, seu capitula Ecclesiarum, vel alias personas Ecclesiasticas ad submissiones Ecclesiarum, seu ipsarum bonorum, vel iurium immobilium laycis faciendam cōpulerint ipso facto sint excommunicationis sententia innodati. Censentur autem layci compellere Ecclesiasticos, si metu, vel importunis precibus suadeant ad prędictam submissionem. Submissionem verò præstare Ecclesiastici debēt vel recognoscendo se à laycis Ecclesias accepisse, & ab illis tanquam à superioribus tenere, vel constituendo laycos patronos, & defensores Ecclesiarum, vel bonorum, vel eis bona immobilia, & iura submittendo, seu concedendo ad longum tempus absque licentia capituli, & sedis Apostolicæ, & in casibus à iure non permissis. Notandum est, vt locus censuræ sit prædictam submissionem ad longum tempus faciendam esse, quod arbitrio iudicis definiendum relinquitur. Communiter autem Doctores asserunt decennium necessarium esse. Item debet esse bonorum immobilium, & iurium, quia sic cauetur in textu. Additúrque à Pontifice decretum irritans omnium contractuum, quos absque consensu capituli, & licentia sedis Apostolicæ contigerit celebrari, ita vt quidquid ex eis sequutum fuerit adeò viribus careat, vt nec ius aliquod tribuant, nec præscribendi etiam causam parent.

Secundò excommunicat Pontifex ipsos laycos qui de consensu capituli, & licentia sedis Apostolicæ aliqua bona, vel iura ex Ecclesiis acceperint vltra ea quæ sibi permissa fuerint, si post monitionem ab huiusmodi vsurpatione non destiterint, restitutionem faciendo. Monitio autem nisi casus vrgeat trina esse debet; quia plerunque sic intelligitur, cùm aliud non cauetur. *cap. de illicita*, 24. *q.* 3. & *cap. sacro de sententia excommunicat.* & in his Doctores communiter conueniunt, vt videre est in Siluestro *excommunicatio 9. num.* 44. Tabiena *eodem.* 5. *casu* 34. Caietan. *cap.* 33. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 125. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 12. Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 34. *num.* 15. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 18. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 10.

10. Decima sumitur ex *cap. vnico de Religiosis domibus in* 6. vbi Gregor. X. excommunicat religiosos paupertatem in communi profitentes, qui aliquem ad eorum professionem de nouo admitterent, vel nouam domum acquirerent, vel acquisitam alienarent absque sedis Apostolicæ licentia. Hæc excommunicatio nullius est iam effectus, siquidem non comprehendit quatuor Ordines Mendicantes videlicet Prædicatorum, Minorum, S. Augustini, & Carmelitarum, quæ ob euidentem Ecclesiæ vtilitatem in prædicto textu excipiuntur, neque etiam comprehenduntur Ordines, qui post Gregor. X. à sede Apostolica confirmati sunt cum amplissimis priuilegiis huic dispositioni derogantibus. Præterquam quòd hæc excommunicatio censetur lata aduersus quamdam religionem, quæ iam non extat, ad quam videtur alludere Extrauagans Ioann. XXII. *sancta, de Religiosis domibus*, sicuti tradit Tolet. *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 13. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 20. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 8. *num.* 132. Bonacina *disp.* 2. *quæst.* 8. *pun.* 1. *num.* 4. Monent tamen prædicti Doctores Tolet. Suar. Filiucius, Bonac. & Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 33. *num.* 5. prohibitioni factæ de nouo Ordine instituendo, vel nouo religionis non institutæ, nec confirmatæ habitu assumendo excommunicationem non annecti. Cui prohibitioni non obest, quòd singularem Eremitæ habitum assumas, vt frequenter plures in signum humilitatis, vel pœnitentiæ assumere solent, quia non intendis nouum Ordinem instituere, nec nouæ religionis habitu indui, vt benè obseruauit Bonac. *dicta disp.* 2. *quæst.* 8. *p.* 1. *in fine.*

11. Vndecima excommunicatio continetur in *cap. quamquam de Censibus, lib.* 6. aduersus eos qui per se, vel alios nomine proprio, vel alieno exigunt, seu extorquent ab Ecclesiasticis personis pedagium, guidagium, vel simile tributum pro personis ipsis, aut rebus propriis, quæ non transmittunt causa negotiationis, & ad illa persoluenda compellunt. Hæc excommunicatio coincidit cum excommunicatione lata in Bulla Cœnæ, *clausula* 18. ideóque ibi explicata est. Differt autem ab illa excommunicatione tum in reseruatione, tum in materia. Etenim hæc excommunicatio facta restitutione, & præstita satisfactione competenti à quolibet sacerdote in peccata mortalia iurisdictionem habente tolli potest, secus excommunicatio Bullæ. In materia autem differt; quia hæc excommunicatio solùm iniungitur exigentibus, seu compellentibus ad solutionem per se, vel alios, non autem imponentibus tributum, nisi ea impositio causa exactionis fuerit, cùm tamen excommunicatio Bullæ afficiat imponentes. Deinde non afficit hæc excommunicatio recipientes tributum à sponte dantibus, benè tamen excommunicatio Bullæ. Præterea excommunicatio Bullæ lata est in exigentibus tributum Ecclesiasticis impositum, hæc autem non requirit Ecclesiasticis impositum esse tributum; satis enim est, quòd tributum laycis impositum ab Ecclesiasticis exigatur, vt benè has omnes differentias notauit Bonacina *t.* 3 *de censur. disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 21. illa tamen grauior est differentia, quam astruere intendit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 128. affirmans excommunicationem Bullæ latam esse contra exigentes tributa ab Ecclesiasticis personis ratione Ecclesiasticorum prouentuum; hanc verò constitutionem contra exigentes tributa ab Ecclesiasticis ratione transmissionis personæ, vel bonorum in alium locum, quod longè diuersum est. Verùm hanc differentiam nullatenus probo, eo quòd in Bulla Cœnæ expresè interdicta sit impositio cuiuslibet tributi personis Ecclesiasticis, aut eorum bonis.

12. Duodecima habetur in *cap. quoniam de immunit. Ecclesiarum, lib.* 6. aduersus impedientes iurisdictionem Ecclesiasticam, vel iudices illa vtentes. Quæ excommunicatio explicata est, cùm de excommunicationibus contentis in Bulla Cœnæ *clausula.* 13. & 14. habuimus sermonem.

13. Decimatertia continetur in *cap. vlt. de immunit. Ecclesiarum, eodem lib.* 6. aduersus iudices, seu dominos temporales, qui præcipiunt subditis suis, ne Prælatis, aut clericis, seu personis Ecclesiasticis quidquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia communia obsequia exhibere præsumant. Circa quam excommunicationem aduerte si id præcipiatur per modum statuti, contineri sub excommunicatione Bullæ Cœnæ Domini, *can.* 15. vt *ibidem* explicui: at si per modum præcepti transeuntis materia est tantùm huius excommunicationis non reseruatæ, vt benè aduertit Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 25. Debet tamen præcipiens habere iurisdictionem, & potestatem, & ex alia parte imperium versari circa proprios subditos. Quare si aliis sibi non subiectis id præciperet, aut prohiberet, aliquo modo non esset locus huic excommunicationi, quia non præstatur actus per legem prohibitus: vti tradit Siluest. verbo *excommunicatio.* 9. *num.* 50. Angel. *eodem*

eodem 7. casu 26. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 17.

14. Decimaquarta excommunicatio habetur *in c.* 2. *vt periculosa. Ne clerici, vel monachi in* 6. aduersus religiosos habitum suæ religionis temerè dimittentes, vel ad studia sine debita licentia accedentes, & contra Doctores qui huiusmodi religiosos habitu dimisso docerent. Inquit namque Bonifac. VIII. Vt periculosa religiosis euagandi materia subtrahatur districtius inhibemus, ne de cætero aliquis quamcunque religionem tacitè, vel expresse professus in scholis, vel alibi temerè habitum religionis suæ dimittat, neque accedat ad quæuis studia litterarum, nisi à suo Prælato cum consilio sui conuentus, vel maioris partis eiusdem sibi eundi ad studium licentia primitùs sit concessa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Doctores autem, seu magistri qui religiosos habitu suo dimisso leges, vel Physicam audientes scienter docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere simili eo ipso sint sententia innodati.

Hæc constitutio quatenus ad religiosos spectat duplicem illis actionem interdicit. Prima est habitus suæ religionis temeraria dimissio. De qua actione satis diximus *tract.* 16. *de statu religioso, disp.* 4. *punct.* 6. quibus omnibus *ibi* dictis consentit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 8. *p.* 6. Secunda est accessus ad quæuis studia sine licentia Prælati de consilio sui conuentus: accessus inquam ad quæuis studia siue legum, siue canonum, siue Theologiæ extra oppidum sui monasterij, & extra monasterium viuendo, aliàs non esset propria vagatio, quæ præsenti constitutione interdicitur. Vti tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 133. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 20. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *n.* 35. Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 33. *num.* 10. Sanch. *lib.* 6. *decalogi. cap.* 8. *num.* 75. *&* 76. Sanctarell. *tract. de apostasia, cap.* 2. *num.* 1. *&* 2. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 8. *punct.* 8. *num.* 3. *& seqq.* Filiucius, *tract.* 14. *cap.* 8. *q.* 4. *num.* 36. & alij.

Hanc licentiam quacum religiosus extra claustra commoraturus ad studia proficiscitur concedere debet Prælatus illius cum consilio sui conuentus, seu maioris partis illius. Quod intelligendum est, quando Prælatus habet conuentum. Nam si hæc facultas à Generali, vel Prouinciali concedatur qui propriè non sunt Prælati conuentus, sed prouinciæ, & totius Religionis absque consilio conuentus concedi poterit ex vi huius constitutionis. Nam Pontifex solùm immediatis Prælatis conuentus indicit obligationem requirendi conuentus consilium, ne absque maturo consilio eam facultatem exerceant, casu quo eam facultatem suis subditis concedere possunt. Vt rectè aduertit Nauarr. *dicto cap.* 27. *num.* 133. Sayrus *cap.* 33. *num.* 12. Suar. *sect.* 4. *num.* 37. Sanch. *cap.* 8. *n.* 77. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 8. *punct.* 8. *num.* 8. Quòd si Prælatus conuentus spectatis suæ religionis constitutionibus facultatem non habet hanc licentiam concedendi, ex vi huius constitutionis eam concedere nequit; quia Pontifex non ampliare, sed potiùs restringere facultatem intendit, vt benè notat Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 37. Sanch. *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 77. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 8. *punct.* 8. *num.* 7. Religiosum verò qui ex vi huius facultatis inualidæ ad studia proficisceretur, existimat Suar. *dicta sect.* 4. *num.* 37. hanc excommunicationem effugere, eo quòd seruet formam istius textus ad studia accedens de licentia sui Prælati, & conuentus consilio. Sed rectiùs oppositum docuit Bonacina *num.* 9. quia licentia inualida non est licentia, nec præsumendum est velle Pontificem fauere iniquo Prælati iurisdictionis vsui. Et idem existimo dicendum, etsi Prælatus conuentus potestatem aliàs haberet concedendi licentiam suis subditis habitandi extra claustra, nullo conuentus consilio requisito, si de facto tentaret suis subditis licentiam concedere eundi ad studia irrequisito conuentus consilio, vel maioris illius partis; nulla esset talis licentia, vtpote cui deficit forma sub qua præscribitur concedenda, ac proinde non excusaret religiosum à censura, vti colligitur ex Sanch. *dicto c.* 8. *num.* 87. Sanctarello *de apostasia, cap.* 2. *num.* 3. Bonac. *p.* 8. *num.* 8.

Illud est certum Prælatum conuentus ad studia accedentem absque vlla licentia suorum superiorum in hanc excommunicationem non incidere; quia hæc solùm afficit religiosos subditos prælato illius conuentus à quo recedunt. Vti aduertit Nauarr. *c.* 27. *num.* 133. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 38. Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 33. *num.* 12. Sanch. *lib.* 6. *in decalog. cap.* 8. *num.* 85. Sanctarell. *de apostasia, cap.* 2. *num.* 7. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 8. *p.* 8. *num.* 14.

Quatenus verò hæc constitutio spectat Doctores, & magistros illis prohibet sub pœna excommunicationis, ne religiosos habitu suo dimisso leges, vel physicam audientes scienter doceant, vel in scholis suis præsumant retinere. Nomine Doctoris existimat Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 39. *&* 45. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *punct.* 32. *in fine*, significari eum qui laureo doctoratus insignitus est, tametsi non doceat; quia ei tantùm nomen Doctoris communiter applicatur. Nomine autem Magistri intelligi actu docentem. Ducuntur ad hanc explicationem sustinendam, quia textus vtitur dictione disiunctiua, *Doctores siue magistri.* Sed rectiùs Glossa *in præsenti*, verbo *retinere.* Nauarr. *c.* 27. *num.* 134. Sanch. *lib.* 6. *in decalog. cap.* 8. *num.* 96. existimarunt idem vtroque nomine significari, nomênque Magistri appositum esse ad declarandum Doctoris nomen, præstarêque hunc sensum: docentes siue sint insigniti doctoratus laureo, siue simplices magistri si religiosos habitu dimisso audientes legem, vel physicam doceant, excommunicatione innodantur. Moueor ad hanc explicationem sustinendam; quia præsenti constitutione cauere Pontifex intendit, ne religiosi studio scientiarum prohibitarum vacantes doceantur, ad cuius finem nihil refert aliquem Doctoris laureo decoratum esse, nisi Doctoris munus exerceat. Ergo solùm docentes sub hac constitutione intelliguntur. Præterea qui actu magister non est, nec docere, nec retinere in suis scholis religiosum potest, quia non de retentione in materialibus scholis textus loquitur, vt per se patet, sed de retentione formali, scilicet in publicis lectionibus. Deinde hæc constitutio pœnalis est. Ergo non debet extendi, sed restringi. Tandem quia communiter Doctores, Glossa *in præsenti.* Richard. 4. *d.* 18. *q.* 5. *art.* 11. Paludan. *quæst.* 3. *art.* 3. *§ secundus.* Angel. *excommunicatio* 7. *casu.* 27. Siluest. *eodem* 9. *n.* 56. Tabiena 5. *casu* 23. Caietan. *cap.* 61. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 5. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 21. & alij solius Doctoris nominis meminerunt, nullam inter Doctorem, & Magistrum distinctionem agnoscentes.

Hi verò Magistri, seu Doctores vt hanc excommunicationem incurrant, religiosos leges, vel physicam habitu dimisso audientes scienter docere debent, vel in scholis retinere. Is autem dicitur scienter docere prædictos religiosos, qui nulla probabili ignorantia laborat, eos veros religiosos esse, habitúque dimisso lectioni legum, vel physicæ assistere, vt benè Caietan. *in præsenti*, verbo *excommunicatio, c.* 61. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 134. Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *n.* 39. Filiucius, *tract.* 14. *cap.* 4. *q.* 11 *num.* 63. Bonac. *disp.* 2.

q. 2.

q.1.p.31.num.5. In scholis verò retinere religiosos Magistri censentur, si ibi assistentes defendant, aut aliquo modo positiuo concurrant, ne ab illis lectionibus audiendis desistant, vti omnes Doctores tradunt. Quinimo existimo ex eo solùm, quòd Magister scholæ permittat suæ lectioni adesse religiosum potentem eum expellere, censendum esse retinere, sicuti censeretur paterfamiliâs hospitem in sua domo commorantem retinere, si eum non expelleret, cùm posset; quia Magister scholæ ius & potestatem habet admittendi, vel expellendi auditores ad suum gymnasium accedentes, prout sibi rationabiliter visû fuerit. Quod à fortiori procedit in rectore totius vniuersitatis, vtpote iurisdictionem in foro externo habente: vti docent Sanch. *lib. 6. in decalog. cap.8. num.97.* Bonac. *t.3. disp.2.q.2.punct.32 num.6.* nec dissentit Suar. *de censur. disp.23.sect.4.num.41.* Consultò dixi ad suum gymnasium, nam si extra religiosi audirent, non esset censendus Magister eos docere; quia ea est furtiua auditio, & præter docentis intentionem, & fortè non valentis impedire: Vti tradit in præsenti Glossa, Ioann. Andreas, & alij. Sanch. *lib.6. cap.8.num.95.* Bonac. *disp.2.q.2.p.32 num.9.* Quòd si religiosus noluerit à lectione exire, existimat Suar. *de censur.disp.23.sect.4.num.40.* Sanch. *lib.6. in decalog. cap.8.num.98.* non posse Magistrum vlla vi illata religiosum expellere, quia id solùm potestati publicæ, & iurisdictionem in foro externo habenti conceditur. Sed rectiùs oppositum iudicauit Glossa *in præsenti* verbo *retinere*, & tradit expresse Siluest. verbo *excommunicatio,9.casu 26. q.3. n.57.* Tabiena 5. *casu 23.q.4.* Bonac. *num.* 10. posse inquam Magistrum vi moderata eum expellere; quia textus prohibens illius retentionem in scholis, tacitè concedit facultatem illum vi moderata expellendi: quod sic probo. Præfato religioso interdictus est aditus in scholis, Magistro autem concessa est illarum tuitio, & defensio. Ergo religiosus illuc ingrediens scholis, Magistro, aliisque auditoribus iniuriam irrogat; potest ergo Magister cui illius loci cura incumbit eam iniuriam propulsare, atque adeò eum vi moderata expellere, quia illa non est censenda violentia, sed defensio. Sicuti si contra voluntatem patrisfamiliâs illius domum intrares, nec monitus exire velles, posset per vim moderatã te expellere. Neque obinde in censuram Canonis *si quis suadente,* 17.q.4. incideret, vti indicat Glossa, verbo *retinere*, quia illa non est violenta, seu iniusta manuum in religiosum iniectio, sed iusta, & rationi conformis.

Verùm casu quo religiosus monitus exire nollet, neque expelli absque scandalo, grauíque periculo possit, censet Glossa *dicto cap. vt periculosa*, verbo *retinere*. Bonac. *t.3. de censur.disp.2.q.2.punct.32.n.10.* lectionem dimittendam esse, sicuti dimittitur sacrificium inchoatum, cùm excommunicatus vitandus exire non vult, ideò namque sacerdos sacrificium dimittere tenetur, quia ei interdicitur communicatio cum vitando excommunicato: at Magistro interdicta est communicatio in Doctrina cum præfato religioso. Ergo debet à doctrina cessare. Nihilominus Suar. *disp.23.sect.4.num.40.* Sanch. *lib. 6. in decalog. cap.8.num.98.* Filiucius *tract.14. cap.4. q.11. num.63.* censent satis probabiliter non esse obligatum Magistrum à lectione desistere, ne alij auditores damnum patiantur. Neque censendus est Magister eo casu religiosum docere, cùm suam doctrinam publicè traditam ad ipsum non referat; potiùs enim censendus religiosus est furtiuè eam excipere, quàm Magistrum eam illi tradere, in quo est latum discrimen à sacrificio, nam sacerdos cùm nomine populi, & maximè circunstantium sacrificium offerat, nequit separare à sacrificio communicationem cum circunstantibus. In præsenti autem ex sola intentione docentis separari communicatio doctrinæ potest.

15. Decimaquinta excommunicatio continetur in *cap. quicunque de hæreticis in 6.* aduersus eos qui scienter præsumunt sepelire hæreticos, & eorum defensores. Nam Alexand. IV. inquit. Quicunque hæreticos, credẽtes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter præsumpserint Ecclesiasticæ tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se nouerint subjacere. Neque absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetua careat sepultura.

Ad incurrendam hanc excommunicationem, opus est vt sepeliens hæreticos, eorúmque fautores, receptatores, & defensores sciat in eo crimine decessisse, prohibitúmque sibi esse illud munus circa eorum corpora exercere, qua scientia non obstante præsumat ea corpora Ecclesiasticæ sepulturæ tradere, id est, in loco sacro sepelire. Sepelire autem censebitur, si propriis manibus terræ mandet, non autem si corpus comitetur. Quinimo satis probabile est solùm propriis manibus sepelientem hac censura ligari, non autem mandantem, consulentem, aut moraliter concurrentem; quia censura lata contra facientes, extendi non debet vltra eos qui physicè, & realiter opus præstant. Et fortè ob hanc causam præcipit Pontifex, ne absoluatur delinquens quousque propriis manibus extumulet corpus sepultum, vt in ea ratione in qua deliquit pœnas luat. Sic in præsenti aliis relatis docet Bonac. *t.3. de censur. disp.2. q.2.p. 30.num.6.* Dixi satis probabile esse, eo quòd censeam in hoc casu esse probabilius censuram ad mandantes extendi. Nam quoties lex reddenda est inutilis nisi extensionem admittat extensio facienda est, vt latè probaui *tract.de legibus,* vbi de interpretatione: at nisi hæc lex ad mandantes extenderetur ferè inutilis esset; eo quòd propriis manibus sepelientes plerunque rudes sunt, & infimæ notæ, ideóque tum ratione ignorantiæ censuræ, tum ratione mandati suorum dominorum censuram effugerent, ergo hæc censura ad mandantes extendi debet, vt frequenter effectum habeat.

Sed an opus sit ad incurrendam hanc censuram, vt hæretici, eorum fautores, vel defensores denunciati sint nominatim? Non caret difficultate; eo quòd post Extrauag. *ad euitanda,* non teneamur vitare excõmunicatum, qui manifestus clerici percussor non fuerit, vel non fuerit nominatim denunciatus. Ob quam rationem existimat Bonac. *t. 3. de censur.disp.2.q.2. punct. 30.* huic excommunicationi non esse locum, si hæreticus denunciatus non sit. Sed oppositum alicui verius videbitur, quia hæc excommunicatio non ob communicationem cum hæretico quatenus fuit excommunicatus, sed quatenus hæreticus fuit, & in hæresi decessit imponitur, ac proinde non est attendenda publicatio excommunicationis, sed finalis in hæresi & manifesta impœnitentia. Nihilominus sententia Bonacinæ placet ob dictam Extrauag. quæ eximit ab obligatione vitandi quemlibet non solùm ob censuram, sed ob quamlibet sententiam à iure, vel ab homine. Absolutio verò ab hac censura præstanda non est, quousque delinquens corpus sepultum publicè extumulet. Quod intelligendum est, si publicè fuerit tumulatum, vt sic satisfactio delicto correspondeat. Secùs verò si secretò tumulatum fuerit; quia tunc secretò est

est exhumandum, vt benè aduertit Bonac. *t.3. disp.2. quæst.2. punct.*30. *num.*7. Et præterea debet intelligi casu quo illius corpus ab aliis ossibus fidelium discerni possit, vt multis relatis aduertit Saytus *lib.3. cap.*35. *num.*6.

Additur vltimò, vt locus, in quo prædictum corpus sepultum est perpetua careat sepultura, quod intelligendum est non de tota Ecclesia, sed de loco illo particulari, in quo corpus illud execrabile requieuit: vt benè aduertit Bonac. *d. p.* 30. *in fine*.

16. Decimasexta continetur in *cap. vt inquisitionis, de Hæreticis in 6.* in defensionem sancti officij Inquisitionis. Primò namque excommunicantur gubernatores, potestates, ac domini temporales qui de aliquo crimine hæresis cognouerint, aut iudicium tulerint siue directè, siue indirectè. Secundò si detentos in carcere ob crimen hæresis audeant absque Episcopi, vel Inquisitoris licentia liberare. Tertiò si sententiam latam ab Episcopo, vel Inquisitoribus non mandauerint executioni, sicuti sunt obligati. Quartò si directè, vel indirectè sententiam Episcopi, vel Inquisitoris impedire præsumpserint. Quintò si ausi fuerint se opponere prædicto Diœcesano, vel Inquisitoribus in rebus ad Fidem pertinentibus.

Circa hanc excommunicationem aduerte cum Glossa, Ioann. Andrea, & aliis *in dicto cap. vt inquisitionis*. Tolet. *lib.*1. *cap.*38. *num.*21. Sayro *lib.*3. *cap.*34. *num.*19. Nauarro *cap.*27. *num.*135. Suar. *disp.*23. *sect.*4. *n.*44. Bonacina *t.*3. *de censur. disp.*2. *q.*10. *p.*8. *num.*5. & aliis, si Episcopus, & Inquisitor in eadem causa non conueniunt supersedendum esse, nisi fortè declaratum sit à Pontifice, aut supremo tribunali, cui sententiæ standum sit in casu discordiæ. Secundò aduerte plures Doctores, Angel. verbo *excommunicatio* 7. *casu* 25. Siluest. *eodem* 9. *casu* 28. *num.*58. Saytus *dicto lib.*3. *cap.*34. *num.* 18. *vers. quarto*, & probabile reputat Tolet. *dicto cap.*38. *num.*21. asserere ad incurrendam hanc excommunicationem opus esse, vt domini temporales animo impediendi Inquisitionis officium prædictas actiones præstent. Nam si ex odio, vindicta, aliòve fine Inquisitionis ministros vexent, tametsi inde officium Inquisitionis impediatur, non est locus huic excommunicationi. Ratio esse potest, quia licèt hæ actiones absolutè prohibeantur, neque animus attendatur, at cùm hæc prohibitio facta sit, vt tribunal Inquisitionis deffendatur, & promoueatur; debent intelligi prohibitæ, quando ex intentione impediendi hunc finem nascuntur. Cæterùm contrarium longè probabilius est, vt affirmat Tolet. *loco relato*. Suar. *disp.*23. *sect.*4. *num.* 44. Filiuc. *tract.*14. *cap.*9. *q.*5. *num.*159. Bonac. *dicta disp.*2. *q.*10. *punct.*8. *num.*10. quia lex absolutè excommunicat prædictas actiones operantem absque restrictione huius, vel illius intentionis; parum enim refert quòd ex hac, vel illa intentione actiones procedant, si officium Inquisitionis impeditur, quod lex præcauere intendit. Item si opus esset moueri ex intentione impediendi Inquisitionis officium, id textus exprimeret; at contrarium indicat, prohibens non solùm directè, sed indirectè, & quomodocunque impedimentum apponi. Tertiò aduerte, si prædictæ actiones fiant animo fauendi hæreticis in excommunicationem Bullæ Cœnæ clausula 1. incurri. In vltima parte huius textus additur excommunicatio contra omnes cuiuscunque conditionis sint, qui in prædictis auxilium, consilium, vel fauorem præstiterint, statuitúrque contra omnes generaliter si per annum in hac excommunicatione perstiterint animo obstinato, vt hæreticos puniendos esse. De qua excommunicatione superius dixi, & *tract. de fide*; vbi de suspicione hæresis.

17. Decimaseptima habetur in *cap. pro humani*, 1. *de Homicidio in* 6. aduersus eos qui per assassinum aliquem Christianum fecerint interfici, vel mandauerint, tametsi mors non sequatur.

Nomine assassini existimat Saytus *lib.*3. *thesauri*, *cap.*34. *num.*21. intelligi qui pecunia inductus officium assumit aliquem interficiendi. Quod si ita esset, huic excommunicationi sæpe esset locus, cùm plures vt securitatem habeant, homicidas conducunt ad inimicum interficiendum. Casu autem quo sic esset hæc excommunicatio intelligenda, in illam incurrit faciens interfici Christianum Catholicum non hæreticum per assassinos, vel de interfectione mandatum præstans, tametsi ex eo mandato forsan mors non sequatur, vti in textu dicitur. Item in eam excommunicationem incidit qui prædictos assassinos receptauerit, defenderit, vel occultauerit. Quod intelligendum est postquam mortem perpetrauerint, vel mandatum acceperint de ea perpetranda. Nam si mandans ob solum mandatum huic excommunicationi subiicitur, receptor, vel defensor mandatarij eidem subiici debet. Verùm longè probabilius existimo solos quosdam infideles Principibus Christianis subiectos, & hoc crudele officium homines interficiendi assumentes nomine Assassinorum intelligi, vt manifestè indicant illa verba textus: Ab eorundem Assassinorum domino impetrare, & illa tanquam Christianæ religionis æmulus, &c. Neque verisimile est Pontificem ipsos assassinos ab excommunicatione liberaturum, si excommunicationi subiici possent. Atque ita docent in præsenti Nauarr. *cap.*27. *num.*136. Tolet. *lib.*1. *cap.*38. *num.*25. Couarr. *lib.*2. *variar. cap.*20. *num.*9. Suar. *disp.*13. *sect.*4. *n.*47. Filiucius *tract.*14. *cap.*4. *quæst.*10. *num.*63. Bonac. *t.*3. *de censur. disp.*2. *q.*2. *p.*33. *num.*2.

18. Decimaoctaua continetur in *cap. vsurarum, de Vsuris, lib.*6. aduersus clericos vsurariis alienigenis domus locantes, aut alio titulo concedentes. Primò Gregor. X. prohibet manifestis vsurariis alienigenis domus locare, aut alio titulo concedere ad fœnus exercendum. Secundò permittere in terris suis domus conductas habere, aut aliàs habitare. Tertiò intra tres menses à terris suis expelli. Personis Ecclesiasticis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis pœnam suspensionis indicit: horum inferioribus si singulares personæ fuerint, excommunicationis sententiam imponit; collegium, seu aliam vniuersitatem interdicto subiicit. Layci verò per suos Ordinarios sunt compescendi.

Prima actio, ob quam hæc excommunicatio, suspensio, vel interdictum imponitur, est domum locare, aut alio titulo scilicet commodato, deposito, donatione, venditione concedere vsurariis alienigenis ad fœnus exercendum. Non enim quibuscunque vsurariis manifestis prohibitum est sub excommunicatione domum conducere ad fœnus exercendum, sed solùm vsurariis alienigenis, neque quælibet conductio domus prohibetur, sed solùm conductio facta ad prædictum finem fœneris exercendi; vti ex communi tradit Saytus *lib.*3. *thesauri*, *cap.* 32. *n.*20. Suar. *disp.*31. *sect.*5. *num.*14. Bonac. *t.*3. *de censur. disp.*2. *q.*4. *punct.*9. *n.*5. Tolet. *lib.*1. *cap.*38. *num.*26. Alienigenæ vocantur qui neque ipsi, neque eorum parentes in eo dominio nati sunt, vt constat ex *leg. qui ex vico. leg. assumptio. §. filius ff. ad municipalem*. Quod si roges, qua de causa alienigenis vsurariis hæc domus concessio prohibeatur, non autem indigenis? ea est: quia difficiliùs indigenæ fœnus inter suos exer-

cent ob naturalem pudorem, & verecundiam.

Secunda actio est permittere prædictos vsurarios in terris suis habitare. Tertia intra tres menses eos non expellere. Alicui videbitur vnam ex his actionibus superfluè apponi; nam qui permittit eo ipso non expellit, & qui non expellit eo ipso permittit, & consequenter spatium trium mensium tam ad permissionem quàm non expulsionem esse extendendum. Sed longè verius est vtramque actionem esse distinctam, & vt talem in textu appositam esse, spatiúmque trium mensium solùm pro non expulsione fuisse assignatum, etenim actio permissionis spectat primum vsurarij ingressum, quem si dominus terræ scienter permittat, eo ipso absque vlla mora in excommunicationem incidit. Quod si absque illius notitia vsurarius fuit ingressus, ibíque habitat, obligatus est non statim, sed intra tres menses illum expellere.

Hæ duæ actiones comprehendere tantùm possunt personas Ecclesiasticas, quæ in illis terris, vbi vsurarij fœnus exercent dominium habuerint; quia solùm hæ potestatem habent prædictos vsurarios expellendi, & constat ex illis verbis textus *in terris suis*, & notauit ex communi sententia Sayrus *lib. 3. cap. 32. num.* 13. Bonacina *disput. 2. quæst. 4. p. 9. num.*6.

Quod si contingat vsurarium alienigenam, non esse alienigenam respectu domini, sed solùm respectu illius terræ in qua fœnus exercet, existimat Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 4. pun. 9. num.* 10. non comprehendi sub hac constitutione, quia solùm comprehenduntur vsurarij qui non sunt oriundi de terris dominorum. Sed verius est oppositum, vt indicat Sayrus *lib. 3. thesauri, cap. 32. n.* 14. quia textus absolutè prohibet vsurariis alienigenis domus locare, aut ibidem habitare permitti. At oriundus ex regno diuerso, vti ex Neapoli, Flandria; verè est alienigena in Hispania; tametsi eidem Regi subiectus, ergo sub dicta constitutione comprehenditur. Neque obest quòd non sit expellendus ex omnibus terris huius Regis, si ex aliqua illius terra oriundus existat: satis enim est quòd expellatur ex omnibus terris, quarum comparatione ipse vsurarius fuerit alienigena.

Ad extremum placet aduertere quod tradit Leonard. Lessius *lib. 2. de instit. cap. 24. dub. 6. in fine*, nempe multis in locis non esse hanc prohibitionem receptam, sed passim vsurarios alienigenas maximè Iudæos permitti videntibus, & non contradicentibus Episcopis.

19. Decimanona continetur in *cap. vnico de iniuriis in 6.* aduersus concedentes repræsalias contra personas Ecclesiasticas, vel concessas in laycos ad Ecclesiasticos extendentes. Subiicit namque Gregor. X. excommunicationi singulares personas, & vniuersitatem interdicto, si contra personas Ecclesiasticas repræsalias, seu pignorationes concedant, seu concessas executioni mandent, aut aliquo modo extendant, nisi præsumptionem huiusmodi reuocauerint à concessionis, vel extensionis tempore infra mensem. Nam si infra mensem quis reuocauerit concessionem, & exequens executionem damnum illatum reparando huic excommunicationi non est locus. Solùm est dubium, si reuocatio concessionis facienda est re integra, id est antequam executioni mandetur, vt hæc censura vitetur. Negat id esse necessarium Suar. *disp. 23. sect. 4. num.* 50. Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. quæst. 1. p. 22. num.* 24. quia nulla est causa, ob quam constitutio pœnalis restringi debet: hæc autem constitutio assignat terminum mensis ad incurrendam censuram absque conditione, an res integra sit, vel non? Ergo non est eius dispositio restringenda. Nihilominus contrarium mihi verius videtur cum Glossa, Geminiano, Franco *in præsenti*, Siluestro verbo *excommunicatio 9. num.* 63. Tolet. *lib. 1. cap. 38. num.* 27. Moueor, quia concessio posita executione reuocari non potest, vtpote quæ habuit suum effectum, tametsi damnum ex ea sequutum possit reparari. Secùs est in executione, quæ per restitutionem pignoris, seu rei ablatæ in suum pristinum statum reuocatur. Ergo cùm concessioni conceditur terminus mensis ad reuocationem, subintelligendus est pro concessione executioni non mandata; quia huic tantùm reuocatio aptari potest, non verò concessioni iam executæ.

Repræsaliæ vocantur quando ratione debiti ab vna persona contracti, aut iniuriæ illatæ altera tertia persona in se, vel in suis bonis grauatur, & obligatur satisfactionem pro alia exhibere, etiamsi aliàs non teneatur. Quod aliquando licitum esse potest circa personas sæculares authoritate legitima præstitum, secùs circa Ecclesiasticas personas, nisi ex speciali licentia Pontificis.

20. Vigesima excommunicatio habetur in *cap. fœlicis de Pœnis in 6.* aduersus Principes, aliósque dominos temporales & iudices non obseruantes ea quæ ibidem præscribuntur, contra hostiles inuasores Cardinalium, de qua excommunicatione latè dictum est in explicatione Bullæ Cœnæ, clausula 11.

PVNCTVM XXXIV.

Expenduntur excommunicationes latæ ipso iure, & non reseruatæ contentæ in libris Clementinarum.

1 *Refertur prima excommunicatio aduersus impedientes sequestrationem ab Ordinario factam, de beneficio super quod lata est sententia definitiua à sede Apostolica, contra possessorem illius non triennalem.*

2 *Secunda aduersus eos qui mortuos tempore interdicti sepeliunt, vel excommunicatos, aut vsurarios.*

3 *Tertia aduersus religiosos vsurpantes decimas, vel impedientes earum solutionem.*

4 *Quarta excommunicatio expenditur quæ est aduersus monachos, & canonicos regulares adeuntes curias Principum animo nocendi suis Prælatis, vel monasteriis.*

5 *Quinta aduersus monachos tenentes arma intra septa sui monasterij.*

6 *Sexta aduersus impedientes visitatores monialium in suo munere, nisi moniti resipiscant.*

7 *Septima refertur aduersus fœminas statum Beghinarum assumentes, & aduersus religiosos qui prædictas Beghinas fouent in earum statu.*

8 *Octaua aduersus contrahentem matrimo-* nium

nium in gradibus prohibitis.

9 *Nona aduersus eos qui prætextu officij Inquisitionis, pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum Ecclesiarum bona confiscant.*

10 *Decima contra officiales communitatum vsuris fauentes.*

11 *Vndecima aduersus religiosos Mendicantes nouas domos ad habitandum acquirentes, sine sedis Apostolicæ facultate, vel acquisitas alienantes.*

12 *Duodecima aduersus religiosos qui suis sermonibus, vel alibi à decimarum solutione debitores retrahere intendunt.*

13 *Decimatertia aduersus eosdem religiosos, qui negligentes fuerint in decimarum solutione suadenda pœnitentibus, & moniti à suis Superioribus ausi fuerint prædicare, non purgata negligentia.*

14 *Tandem expenditur excommunicatio aduersus religiosos non seruantes interdictum locale generale, vel cessationem à diuinis positam authoritate sedis Apostolicæ, vel Ordinarij illius loci.*

1. PRima excommunicatio refertur in *Clement. vnica de sequestrat. possessionis, & fructuum* aduersus impedientes sequestrationem ab Ordinario factam de beneficio super quod lata est sententia definitiua à sede Apostolica contra possessorem illius non triennalem. Etenim Clemens V. ad compescendas litigantium malitias definiuit, vt cùm contra possessorem definitiua sententia super beneficio apud sedem Apostolicam dumtaxat in petitorio, vel possessorio promulgata fuerit, beneficium ipsum etiamsi dignitas, vel personatus existat, & curam habeat animarum, à possessore huiusmodi (dum tamen triennio pacificè antea ab eo possessum non fuerit) per loci Ordinarium apud aliquam personam idoneam sequestretur, quæ plenam de ipso, & debitam gerens id quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem supportatis oneribus) superesse contigerit, illi restituat qui finalem in causa victoriam obtinebit. Si quis autem sequestrationem huiusmodi impedire, vel fructus quoquo modo præsumpserit occupare, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua (nisi impedimento priùs amoto, & occupatis per eum fructibus restitutis) nullatenus absoluatur.

Circa quam excommunicationem aduerte sermonem esse de sententia definitiua sedis Apostolicæ in possessorio, vel petitorio. Item de impedimento apposito executioni, & sequestrationi beneficij, vel illius fructuum factæ ab Ordinario, non autem de sequestratione quæ per auditores Rotæ, vel aliquem à sede Apostolica delegatum fieret, vti communiter contingit. Quapropter dixit Caietan. verbo *excommunicatio, cap.* 43. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 137. Tolet. *lib.* 1. *c.* 39. *n.* 1. Suar. *disp.* 23. *sect.* 5. *n.* 1. Sayrus *lib.* 3. *c.* 35. *n.* 7. Filiucius *tract.* 14. *c.* 5. *q.* 2. *n.* 69. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 24. *num.* 1. rarò, vel nunquam huic excommunicationi esse locum; quia sequestratio non fit authoritate Ordinarij, sed authoritate sedis Apostolicæ, & delegatorũ ipsius. Quando autem sequestratio beneficij authoritate Ordinarij fieret, illam impediens, vel illius fructus occupans excommunicationi subiicitur.

Ab hac censura non est absolutio delinquenti præstanda, quousque impedimentum amoueat, & fructus occupatos restituat, vti cauetur *in dicta Clement.* Quod si de facto à parocho, vel Episcopo hæc absolutio concedatur ante prædictam satisfactionem, & restitutionem si fieri possit sub opinione positum est, an valida sit? eo quòd videatur Pontifex sibi absolutionem reseruare. Aliis verò placet etsi illicitè præstetur, absolutionem tamen validam fore; quia non tollit Pontifex potestatem, sed modum indicat, quo exercenda sit, maximè cùm hæc conditio sit ex illis quæ iure insunt, quæque seruandæ sunt, esto non sint expressæ.

2. Secunda habetur in *Clement.* 1. *de sepultur.* aduersus eos qui mortuos tempore interdicti sepeliunt, vel excommunicatos, aut vsurarios. Inquit enim Clemens V. Eos qui propriæ temeritatis audacia, defunctorum corpora non sine contemptu clauium Ecclesiæ, in cæmeteriis interdicti tempore in casibus non concessis à iure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel vsurarios manifestos scienter sepelire præsumunt. Decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere, à qua nullatenus absoluantur, nisi priùs ad arbitrium Diœcesani Episcopi, ei quibus per præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis circa præmissa exemptionis, vel quouis alio priuilegio sub quacunque verborum forma concesso aliqualiter suffragante.

Primò excommunicat Pontifex eos, qui mortuos sepeliunt tempore interdicti localis extra casus à iure concessos. Qui autem sint casus concessi à iure *disp.* 5. *de interdicto* examinabimus. Satis probabile est eos qui tempore interdicti assistere possunt diuinis ratione priuilegij, sepeliri tempore interdicti posse; quia iis quibus communicamus viuis, possumus defunctis communicare.

Secundò eos qui sepeliunt publicè excommunicatos hoc est vitandos, quia post Extrauag. *ad vitanda scandala*, solos hos excommunicatos vitare tenemur. Vti ex communi docet Siluest. verbo *excommunicatio* 9. *num* 66. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 137. Caiet. verbo *excommunicatio, num.* 46. Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 35. *num.* 9. Bonacina *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 31. *num.* 4.

Tertiò eos qui nominatim interdictos sepeliunt, modò interdicti sint generaliter à diuinis, nam si solùm ab vno vel alio actu distincto ab officio sepulturæ fuerint interdicti, non est locus huic prohibitioni. Sicuti aliis relatis aduertit Sayrus *dicto lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 10. Bonac. *p.* 31. *num.* 5.

Quartò eos qui manifestos vsurarios sepeliunt, id est qui nulla tergiuersatione cælari possunt fœnus exercentes decessisse. Sed an insuper requiratur, quòd sint nominatim, & expressè denunciati & declarati vsurarij? Doctores non conueniunt. Nam Caietan. verbo *excommunicatio, c.* 46. Nauarr. *c.* 27. *n.* 137. Sayrus *lib.* 3. *c.* 35. *n.* 9. Tolet. *lib.* 1. *c.* 39. *n.* 2. indicant locum esse huic excommunicationi si vsurarium manifestum sepelias, tametsi denunciatus non sit, cùm nullam huius denunciationis mentionem fecerint. Quod expressè docuit Filiucius, *tract.* 14. *cap.* 5. *q.* 3. *num.* 71. Ratio esse potest, quia hæc excommunicatio imponitur sepelientibus vsurarios manifestos in odium tanti criminis. Extrauagans verò *ad vitanda scandala*, excusat ab obligatione vitandi quemlibet fidelem ob censuram, seu senten-

tiam, & prohibitionem in eum latam non denunciatam, non autem ob crimen aliquod quo affectus sit. Sed veriùs censeo cum Suar. *disp.*31.*sect.* 2.*num.* 10. Bonac. *t.*3.*de censur.disp.*2. *q.*2.*pun.*31. Alterio *t.* 2. *disp.*11.*cap.*2. *ad finem*, requiri denunciationem, quia dicta Extrauagans *Ad vitanda scandala* eximit fideles ab obligatione vitandi tum in sacris, tum in profanis non solùm excommunicatum, suspensum, vel interdictum, sed quemlibet alium peccatorem, nisi expresè, & nominatim denunciatus sit, vel sic manifestus clerici percussor, vt constat ex illis verbis dictæ Extrauagantis relatæ à Nauarro *cap.* 27.*n.* 37.Sayro *lib.*2.*cap.*12.*num.*6. Ad vitanda scandala,& multa pericula, quæ conscientiis timoratis contingere possunt, Christi fidelibus tenore præsentium misericorditer indulgemus, quòd nemo deinceps à communione alicuius, sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscunque diuinis intus & extra prætextu cuiuscunque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ à iure, vel ad homine generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum obseruare, nisi sententia, vel censura huiusinodi fuerit illata contra personam, collegium, vniuersitatem, Ecclesiæ communitatem, aut locum certum, vel incertum à iudice publicata, vel denunciata specialiter & expresè constitutionibus Apostolicis, & aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Saluo si quem sacrilega manuum iniectione in clericum in sententiam latam à Canone adeò notoriè constiterit incidisse, quòd factum non possit aliqua tergiuersatione cælari, neque aliquo suffragio excusari: nam à communione illius licèt denunciatus non fuerit, volumus abstinere. Ex quibus verbis manifestè apparet fideles obligatos non esse aliquem in diuinis vitare siue propter censuram, siue propter sententiam, siue ob aliam quamcunque causam à iure, vel ab homine promulgatam, nisi specialiter, & expresè denunciatus sit, excepto casu notoriæ percussionis clerici. At vsurarius manifestus iuris sententia generaliter promulgata priuatus est sepultura Ecclesiastica. Ergo ob hanc prohibitionem non tenentur fideles ab eius communicatione abstinere, quousque expresè, & specialiter denunciatus sit. Sed non obstante eius crimine manifesto, & notorio poterunt Ecclesiasticæ sepulturæ tradere.

Denunciatum verò vsurarium, sicuti & nominatim excommunicatum, & interdictum sepelientes, vel sepelientes defunctum in loco interdicto huic excommunicationi subiiciuntur. Nomine sepelientium intelligunt plures non solùm sepelientes mortuum tumulo, sed cæteros alios, sine quibus regulariter nequit mortuus sepeliri: vti aliis relatis tradit Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 13. Cùm ergo mortuus sepeliri non possit, quin sepulchrum fodiatur, & in ipsum deferatur, & humo condatur, fodientes sepulcrum, corpus deferentes, & humo condentes hac excommunicatione ligantur. Alij extendunt ad quoslibet comitantes. Alij ad non impedientes cùm possint, & ex officio tenentur. Ergo verò censeo solùm condentem humo corpus defuncti huic subiici excommunicationi, si verba legis propriè, & in rigore spectentur, quia sepelire propriè, & formaliter non est sepulcrum aperire, nec corpus defuncti deferre, nec comitari, nec mandare, sed tantùm humo condere. Ergo solùm condentes humo huic excommunicationi subiiciuntur, spectata legis proprietate. Atque ita docet Glossa, verbo *sepelire*, Caietan. verbo *excommunicatio*, *cap.* 46. Nauarr. *c.* 27.*num.* 137. Tolet. *lib.*1.*cap.*39.*num.*2. Henriq. *lib.* 13.*c.*43.*num.* 3. Auila 2. *p.cap.* 6.*disp.* 10. *dub.*6. Bonac. *disp.* 2. *q.*2.*pun.* 31. *num.*10. Dixi spectata legis proprietate, quam censeo in præsenti casu spectandam non esse, sed extendendam saltem ad eos qui corpus defuncti sepelire fecerint, seu mandauerint. Vgolin. *tab.* 2. *de censur. cap.*9.§.6. Suar. *disp.*12.*sect.* 4. Coninch. *disp.*14.*dub.*8.*num.*68. Filiucius *tract.* 12. *cap.*4.*num.*111. quia lex esto pœnalis sit extendi debet vltra verborum proprietatem, ne inutilis fiat, vt multis probaui *tract.* 3. *de legib. disp.* 5.*pun.*3.§.3. præcipuè, *num.* 6. At hæc lex si solùm comprehenderet corpus defunctum humo condentes ferè inutilis esset, cùm plerunque rudes sint, & censuræ ignari, & mandantibus subiecti, ideóque à censura excusati. Debemus ergo saltem ad mandantes censuram extendere.

Absolutio ab hac excommunicatione præstanda non est, quousque absoluendus satisfactionem competentem præstet iis, in quorum fauorem censura lata fuit, & consequenter quousque restituat damnum quod ipsis prouenit ex eo quòd corpus traditum sepulturæ sit, vt tradit Glossa *in dicta Clement.* verf. *eis quibus.* Alterius *t.* 2. *disp.*11.*cap.* 2. *col.* 1. Bonac. *disp.*2.*q.*2.*pun.*31.*in fine*. Quod si ante hanc satisfactionem absolutio conceditur, censet Bonac. *ibi* nullam esse absolutionem. Sed satis probabile est validam fore esto illicitam, quia Pontifex non tollit potestatem absoluendi, sed præscribit modum, quo exercenda sit, quique ipso iure inerat.

3. Tertia excommunicatio continetur in *Clement.*1. *Religiosi de Decimis*, aduersus religiosos vsurpantes decimas, vel impedientes earum solutionem. Etenim Clemens V. religiosos qui sibi noualia hoc est agros, quorum culturæ non extat memoria, aut alias decimas Ecclesiis debitas appropriare, aut vsurpare præsumpserint, vel suis familiaribus, pastoribus, aut colonis decimarum solutionem non permiserint, aut prohibuerint ab officio, & beneficio suspendit, modò officium, administrationem, seu beneficium habeant. Quod si religiosi administrationes, vel beneficia non habuerint, excommunicationi subiicit.

Ob duplicem actionem hæc excommunicatio, vel suspensio incurritur. Prima est appropriare, seu vsurpare decimas, hoc est eas tanquam sibi debitas accipere, seu retinere, cùm nullo modo debitæ sint. Quapropter ex eo tantùm quòd decimas debitas nõ soluas in hanc censuram non incidis; quia illa non est appropriatio, sed surreptio, nec deterioris conditionis esse debet laycis sæcularibus, qui ob hanc retentionem excommunicatione non afficiuntur, vt ex communi tradit Sayrus *lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 25. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 4. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 8. *pun.* 12. *num.* 10. Quinimo non sufficit appropriare, vel vsurpare præfatas decimas, vt huic censuræ locus sit, sed insuper requiritur, ne infra duos menses damnificatis Ecclesiis emendam feceris competentem. Secunda actio, ob quam hæc excommunicatio, vel suspensio inducitur est impedire verbis, vel factis, ne serui, familiares, vel coloni decimas Ecclesiis soluant, dummodò infra mensem à dicta prohibitione non destiteris, vti cauetur in dicta Clement.

Difficultas autem est, à quo tempore computandus sit prædictus terminus mensium. Et quidem omnes conueniunt in prohibitione, seu non permissione solutionis decimarum seruis, familiaribus, pastoribus, vel colonis facta computandum esse à die

die quo es à parte requisitus: vt à prædicto impedimento cesses, quia sic expresse à Pontifice decisum est, vt constat ex illis verbis: *nisi post requisitionem per eos quorum interest super hoc factam, à præmissis destiterint infra mensem*. Quoad appropriationem, vel vsurpationem decimarum censet Sayrus aliis relatis *lib.3.c.34.n.24*. Bonac. *t.3. de censur. disp.2. q.8. pun.12. num.5.* computandum esse terminum duorum mensium non à die requisitionis, sed à die vsurpationis, quia admonitio non coniungitur vsurpationi, sed solùm non permissioni, seu prohibitioni. Sed rectiùs Glossa *in dicta Clement.* verbo *duos menses*. Cardinal. *ibi num.24*. Alterius *de suspens. disp.17.cap.2.vers.6*. Suar. *de censur. disp.31. sect.6. num.9. in fine* existimant computandum esse à die requisitionis, seu monitionis, quia illa verba *post monitionem* posita in principio clausulæ, ad omnia in dicta clausula contenta, referuntur. Neque est vlla ratio, ob quam potiùs non permissioni, seu prohibitioni annectatur, quàm vsurpationi, cùm tam non prohibito quàm vsurpatio sub eadem periodo comprehentur. Et cùm hæc explicatio legē pœnalem restringat, sustinenda est, alia verò quæ illā ampliat repellenda.

Monitio non debet esse trina; quia textus non exigit canonicam monitionem, sed monitionem quę semel facta perficitur, vt tradit Glossa, verbo *facta*. Nauarr. *c.27.n.138*. Tolet. *lib.1.cap.39.n.4*. Suar. *dicta disp.31. sect.6. num.9*. Bonac. *disp.2. q.8. pun.12.n.6.*

Hæc censura comprehendit religiosos siue viros, siue fœminas qui verè religiosi sint, hac tamen differentia; nam religiosi carentes administratione, officio, seu beneficio excommunicantur, habentes verò administrationem, officium seu beneficium, suspenduntur. Quod intelligendum est de administratione, officio, vel beneficio regulari; nam si ad sæcularem Ecclesiam translati sint, huic censuræ non subiiciuntur, quia ij non sunt religiosi modo religioso viuentes, sed sæcularium statum imitantes, & consequenter inter sæculares clericos in hac parte computandi sunt: vti tradit Siluest. *excommunicatio 9. casu 36*. Nauarr. *cap.27. num.138*. Suar. *disp.31. sect.6. num.9*. Bonac. *disp.2. q.8. p.12. n.8.* contra Tolet. *dicto cap.39.*

4. Quarta continetur in Clement. *Ne in agro, §. quia verò, de statu monachorum* aduersus monachos & canonicos regulares adeuntes curias Principum animo nocendi suis Prælatis, vel monasteriis; inquit enim textus, Nos eorū (scilicet Monachorum Benedictinorum, de quibus antea locutus est) in hac parte reprobis ausibus obuiare volentes, hoc edicto perpetuò prohibemus, ne monachi, aut regulares canonici administrationem aliquam non habentes ad curias Principum absque speciali Prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Quod si vt suis Prælatis vel monasteriis damnum aliquod inferant ad dictas curias se conferre præsumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto.

Hæc excommunicatio non comprehendit omnes religiosos, sed solùm monachos, & canonicos regulares, quia ij tantùm exprimuntur. Quinimo Angelo verbo *excommunicatio 7. casu 38*. Suar. *disp.23. sect.5. num.4*. Filiucio *tract.14. cap.8. q.6. num.139.* placet solos monachos nigros id est Benedictinos comprehendi, quia de iis tantùm Pontifex sermonem fecerat, horúmque in hac parte reprobis ausibus obuiare intendit. Non igitur extendenda est constitutio ad alios monachos, maximè cùm sit pœnalis. Sed contrarium meritò docuit Panormit. *in dicta Clement. num.9*. Siluest. verbo *excommunicatio 9. n.78*. Tolet. *lib.1. cap.39. num.5*. Sayrus *lib.3. thesauri, cap.33. num.26*. Bonac. *t.3. de censur. disp.2. quæst.8. pun.9. num.12.* eo quòd Pontifex excommunicationi, vel suspensioni monachos subiiciens generaliter locutus est, neque dispositionem restrinxit ad monachos, de quibus antea sermonem fecerat: nam licèt ex Benedictinorum abusibus sumpserit occasionem huius constitutionis ferendæ, constitutio tamen latior fuit; siquidem non solùm monachos, sed etiam canonicos regulares comprehendit, de quibus antea locutus non fuerat.

Vt autem hi monachi, vel canonici regulares hac excommunicatione afficiantur, ob accessum ad curias Principum animo nocendi suis Prælatis, vel conuentibus, nullam in ipsis conuentibus administrationem habere debent; quia hi occasionem habent accedendi sæpè ad curias, ideóque excipiuntur, tametsi contrarium sentiat Sayrus *dicto lib.3. cap.33. num.27*. & indicet Siluest. *excommunicatio 9. num.78*. Nomine administrationis etsi Angel. & Cardinal. *in præsenti*, & Sayrus *dicto num.27*. censeant solam temporalem intelligi, quæ in percipiendis fructibus monasterij consistit; verius tamen est non solùm temporalem, sed etiam spiritualem comprehendi, cùm sæpè ob administrationem spiritualem vrgens causa occurrat ad curias Principum accedendi, idque indicant illa verba textus: Administrationem aliquam non habentes, hoc est nullam administrationem habentes. Vti docet Glossa, & Panormitan. *ibi*, & Suar. *d. disp.23. sect.5. num.5*. Bonac. *disp.2. q.8. p.9. num.13.*

Deinde accedere debent ij monachi, vel Canonici regulares ad curias Principum animo nocendi suis Prælatis, vel conuentibus, vt huic censuræ sit locus, quia sic in textu præscribitur. Quare illuc accedentes absque licentia, esto grauiter peccent, si tamen prædictum animum nocendi non habent, cùm de facto accedunt, huic censuræ non subiiciuntur. Sicuti aduertunt omnes Doctores relati.

Solùm est difficultas, an accedens cum licentia expressa ad alia negotia hac excommunicatione afficiatur, si eo malo animo accedat? Communis sententia affirmatiuam partem tuetur, vt videre est in Glossa, Panormit, & Cardinali *in præsenti*, quos sequitur Nauarr. *cap.27. num.138*. Suar. *disp.23. sect.5. num.8*. Tolet. *lib.1. cap.39. num.5*. Sayrus *lib.3. cap.33. num.27*. Bonac. *disp.2. q.8. pun.9. num.6.* quia textus cùm censuram tulit licentiæ non meminit, sed solùm iniqui animi, ergo accedentes hoc prauo affectu siue absque licentia, siue cum illa hac ligantur excommunicatione. Fateor hanc communem sententiam mihi difficilem esse. Nam esto in clausula, qua hæc censura fertur licentiæ mentio facta non sit, sed solùm accessus cum intentione damnificandi Prælatis, at videtur intelligendum de accessu immediatè antea prohibito. Pontifex namque prohibet monachis vel canonicis regularibus administrationem aliquam non habentibus, ne ad curias Principum absque speciali Prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Et statim subiungit. Quòd si vt suis Prælatis vel monasteriis damnum aliquod inferant ad dictas curias se conferre præsumpserint, id est se conferre præsumpserint eo modo quo antea dictum est, scilicet absque licentia. Neque ex eo quòd in hac clausula mentio licentiæ facta non fuerit, inferendum est subintelligi non debere, nam etiam nulla est mentio facta administrationis, & nihilominus subintelligitur, quia in præcedenti clausula illius mentio facta est.

Adde excommunicationem nunquam indici ob actionem

actionem externam bonam, & quæ solùm denominatiuè ab actu interiori mala est: accessus autem ad curias Principum ex speciali Prælatorum licentia, cum animo tamen nocendi Prælatis, & monasteriis nullam malitiam continet, quæ fori externi iudicio cognosci possit. Ergo ex illo accessu hæc censura non contrahitur.

Præterea est dubium, an si ad curiam accesseris tecto animo, & postmodum mutes, ibique assistas animo nocendi tuis Prælatis, vel monasteriis incidas in hanc censuram? Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q.8.pun.9.num.4.* in partem negatiuam propendet, eo quòd in materia pœnali non sit facienda extensio vltra proprietatem verborum. At longè diuersum est se conferre ad curias Principum, ac ibi existere, ergo Pontifex excommunicans se conferentes, non comprehendit ibidem existentes. Præterea si eo animo iniquo te in curias Principum conferres, & illuc ingressus animū deponeres, non obinde à censura excusaris, quia factum præstitisti, cui est censura annexa. Ergo in hac censura non spectatur assistentia, sed accessus. Sed oppositum verius docuerunt Suar. *t. de censur. disp. 23. sect. 5. n.6.* Filiucius, *tract.14.cap.8.quæst.6.num.141.* Quia huiusmodi accessus prohibetur ob occasionem, quam religiosi habere possunt suum prauum affectum exequendi in curiis Principum existentes. At hæc occasio vrgentior est in assistentia, quàm in accessu. Ergo potiùs censetur prohibita assistentia, quàm primus accessus. Adde prohibito accessu prohiberi assistentiam, quia non prohibetur solùm accessus momentaneus, & transiens, sed permanens. Illud autem debet esse certum ex solo accessu ad curias Principum animo nocendi suis Prælatis, vel monasteriis hanc censuram incurri, tametsi damnificatio non succedat, quia solus accessus eo animo factus est completa materia huius censuræ: vti aduertunt Tolet. *lib.1.cap.39.num.7.* Saytus *lib.3. cap. 33. num. 27.* Suarez *disp.23.sect.5. num. 6.* Filiucius, *tract. 14. cap.8. q.6.num.141.* Bonac. *t.3.de censur. disp.2.quæst. 8.p.9.num.5.*

Dixi sæpè intentione nocendi suis Prælatis, vel monasteriis. Nomine Prælatorum comprehenduntur non solùm Prælati immediati tui conuentus, sed Prouincialis, & Generalis, quia verè sunt tui Prælati; vti notarunt Suar. Bonac. Filiuc. *locis citatis.* Nomine verò conuentus venit ille cōuentus, in quo habitas. Quocirca si te in curiam Principis conferas animo nocendi non tuis Prælatis, sed alienis, neque tuo monasterio, sed alteri in hanc censuram non incidis. Ea tamen ligatis, si animo nocendi tuæ Religioni in genere te conferas; quia eo ipso habes intentionem tuis Prælatis, tuóue monasterio nocendi, cùm damnum Religioni factum in omnium particularium monasteriorum, & personarum cedat. Vt benè docuerunt Suar. *de censur.disp.23. sect. 5. num. 7.* Filiucius *tract. 14.cap.8.q.6.num.141.* Bonac. *disp. 2.q.8.pun 9.num.8.*

5. Quinta excommunicatio continetur in eadem Clement. *ne in agro, & in eodem §. quia verò de statu monachi,* aduersus monachos tenentes arma intra septa sui monasterij. Inquit enim Pontifex: Præfatæ quoque sententiæ monachos intra septa monasteriorum sine licentia Abbatum suorum arma tenentes, decernimus subiacere. Hæc censura cùm sit præcedentis extensio comprehendit eos tantùm monachos, de quibus sermo antea habitus est, neque vllos alios religiosos, nec canonicos regulares, quia solùm monachi exprimuntur, vt notarunt Glossa *ibi* verbo *monachos.* Saytus *lib. 3. cap. 33. num.29.* Tolet. *lib. 1.cap.39.num. 5.* Suar. *disp. 23.sect.5. num.8.* Bonacina *disp.2.q.8.p.16. in fine.*

Arma verò tenenda sunt ab iis monachis intra septa sui monasterij, hoc est intra illud spatium ad quod mulieres ingredi non possunt, neque extra quod religiosis absque licentia exire permittitur, vti aduertunt relati Doctores. Requiritur tamen vt arma propriè sint, id est quæ communi vsu sic accipiuntur, quia verba legis, & maximè pœnalis in significatione propria sumi debent. Quocirca retentio lapidum, lignorum, vel aliorum similium, esto animo iniquo retineantur, hanc censuram non inducit, quia illa non est per se retentio armorum, sed solùm ex intentione tenentis, quæ in præsenti non puniunt: vt tradit Siluest. verbo *excommunicatio 9.num.38.* Nauarr. *cap.27.num.139.* Tolet. *lib.1.cap. 39.num.5.* Suar. *disp.23 sect.5.num. 8.* Saytus. *lib.3.c. 33.num.29.* Filiuc. *tract.14.cap.8.q.6.num.141.* Bonac. *t.3.de censur.disp.2.q.8.pun.16.num.4.* Neque opus est arma esse offensiua, satis enim est si defensiua sint, quia textus arma absolutè prohibet, & sub nomine armorum tam offensiua, quàm defensiua veniunt, vti tradunt Saytus, Tolet. Suar. Filiucius *locis citatis.* Debent tamen arma haberi ad vsum pugnæ siue offensiuæ, siue defensiuæ ad quem assumuntur, vt locus huic excommunicationi sit; nam si habeantur arma ad alium distinctum finem putà cultellum magnum ad vsum coquinæ, sub hac censura non comprehenditur, quia illa non est formalis armorum retentio, vt aduertit Saytus *dicto c.33.n.29.* Tolet. *c. 39.n.5.* Semper tamen præsumptio adesse debet, vnde bona fides, & ignorantia modò affectata non sit, ab hac censura excusat, quia hæc censura cùm non sit eadem cum præcedenti, vt constat ex illis verbis *præfata sententia,* & in præcedenti præsumptio requiratur, eadem in præsenti requirenda est, vt tradit Nauarr. *cap.27.num.139.* Suar. *disp.23. sect. 5.num.8.* Saytus *lib. 3. cap. 33. num. 29.* Filiuc. *tract. 14.cap.8.quæst. 6.num. 140.* Bonac. *disp. 2. quæst. 8.p. 16.num.5.*

6. Sexta excommunicatio continetur in Clement. *attendentes de Statu monachorum,* aduersus impedientes visitatores monialium in suo munere, nisi moniti resipiscant. Non enim hæc excommunicatio contrahitur ob solum impedimentum præstitum, sed necessarium est impedimento præstito subsequi monitionem, vt desistas, qua non obstante resipiscere nolis. Vt aduertit Nauarr. *cap. 27. num.140.* Tolet. *lib.1.cap.39.num.7.* Suar. *disp.23.sect.5.num. 9.* Saytus *cap.35.num. 14.vers.secundo.* Filiucius *tract. 14.cap.5. quæst.4.num. 73.* Bonacina, *t.3.de censur. disp.2.q.2. pun.4.num.4.* Hæc monitio facienda est à visitatore, seu illius superiore, quia debet esse monitio iuridica, quæ necessariò in faciente iurisdictionem requirit. Vt docet Suar. *&* Filiucius *locis citatis.* Bonac. *n. 7.* Opus tamen non est, vt sit specialis, sufficit generalis, quia textus qualitatem monitionis non determinat. Tolet. *lib. 1.cap. 39.num.7.* Suar. Filiucius, *&* Bonac. *suprà.* Quinimo existimo non esse opus, vt sit trina monitio, vel vna pro tribus, quia textus non monitionem canonicam, sed monitionem absolutè postulauit, vt docet Tolet. *loc. alleg.* tametsi Suar. Filiuc. *&* Bonac. contrarium sentiant.

7. Septima continetur in Clement. 1. *de religiosis domibus,* aduersus fœminas statum Beghinarum assumentes, & aduersus Religiosos qui prædictas Beghinas fouent in earum statu, & suadent vt prædictum habitum sumant, & ad id auxilium, consilium, vel fauorem præstant. Hæc excommunicatio iam non est in vsu, quia status ille iam non extat. Ex illius

illius tamen prohitione non est prohibita assumptio tertij Ordinis D. Francisci, & Dominici, vt pote à à sede Apostolica approbati, neque prohibentur in domibus sub eisdem regulis vota emittere, vt aduertit Suar. *disp.* 23. *sect.* 5. *num.* 10. Sayrus *lib.* 3. *thes. cap.* 33. *num.* 33.

8. Octaua continetur in Clement. *vnica de consanguinit. & affinit.* aduersus contrahentes matrimonium in gradibus prohibitis. Inquit enim Pontifex; Eos qui diuino timore postposito in suarum periculum animarum scienter in gradibus consanguinitatis, & affinitatis constitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur, necnon religiosos, & moniales, ac clericos in sacris Ordinibus constitutos matrimonia contrahentes refrænare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere.

Hac constitutione intendit Pontifex (vt ipse inquit) audaciam illorum, qui matrimonium irritum attentare præsumunt coërcere. Primò excommunicat Pontifex eos qui in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis iure canonico matrimonium interdicentibus non verentur matrimonialiter contrahere. Secundò eos qui cum monialibus, hoc est religiosis professis contrahunt. Tertiò religiosos, moniales, ac clericos in sacris matrimonium contrahentes. Ex hac constitutione non excommunicantur contrahentes cum infideli, cum cognata legali, cum laborante impedimento publicæ honestatis, & similium, quia de his contractibus nihil textus disponit, & pœnæ non sunt extendendæ, vt tradit Glossa in præsenti verbo *eos.* Caiet. verbo *excommunicatio, cap.* 47. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 141. Suar. *disp.* 23. *sect.* 5. *num.* 20. Bonacina *disput.* 2. *quæst.* 2. *p.* 7. *num.* 20.

Prædicti autem excommunicationi subiiciuntur, si scientes matrimonium esse nullum de facto contrahant: nam licèt ille contractus irritus sit, nihilominus illa feria attentatio, vtpote sacrilega digna est huiusmodi pœna. Quòd si obiicias: quomodo potest velle contrahere sciens contractum esse irritum? Respondeo non esse opus velle efficaciter contrahere, sed satis esse, si velit contrahere quantum est ex se, ita vt sublato illo impedimento nullus esset in dicto contractu defectus, sed verum matrimonium subsisteret. Vt tradunt aliis relatis Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 16. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 8. Suar. *disp.* 23. *sect.* 5. *n.* 15. *& seqq.* Sanch. *lib.* 7. *disp.* 48. *à n.* 15. Filiuc. *tract.* 14. *cap.* 8. *q.* 7. *num.* 144. Bonacina *t.* 3. *de censur. disput.* 2. *quæst.* 2. *p.* 7. & alij.

9. Nona lata est in Clement. *nolentes* 2. *de Hæreticis*, aduersus eos qui prætextu officij Inquisitionis pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum Ecclesiarum bona confiscant. Verba Pontificis sunt: Nolentes splendorem solitũ negotij fidei per actus indiscretos, & improbos quorumuis Inquisitorum hæreticæ prauitatis quasi tenebrosi fumi caligine obfuscari, hoc sacro Concilio approbante statuimus, nullis ex tunc qui quadragesimum ætatis annum attigerint officium inquisitionis prędictæ committi Inquisitoribus. Et tam ipsorum, quàm Episcoporum, seu capitulorum Sede vacante super hoc deputatis commissariis quibuscunque districtiùs iniungentes, ne prætextu officij inquisitionis quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant, nec scienter attentent Ecclesiarum bona ob clericorum delictum prædicti officij occasione fisco etiam Ecclesiæ applicare. Quòd si secùs in iis, vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententiæ eos subiacere decernimus ipso facto. A qua non possint absolui præterquam in mortis articulo, donec illis à quibus extorserint plenè satisfecerint de pecunia sic extorta. Nullis priuilegiis, pactis, aut remissionibus super hoc valituris.

Ex prædictis verbis constat ob duplicem actionem hác excõmunicationem indici. Prima est extorquere pecuniã modis illicitis prętextu officij Inquisitionis. Secunda bona Ecclesiarum fisco etiã Ecclesiæ applicare ob clericorum delictum. Circa primam actionẽ aduerte necessarium esse, vt Inquisitores, seu eorum commissarij illicitè extorqueant pecuniam, nam si licitè extorqueant, quia debita est ratione muneris, & laboris præstiti non est locus huic censuræ, vt omnes fatentur. Secundò requiritur, vt verè extorqueant, nam si oblatam pecuniam accipiant in hanc censuram non incidunt, tametsi nôrint sibi offerri prætextu officij, & quia timet offerens nî offerat esse iniustè vexandum, quia dum commissarius, vel Inquisitor non petit metum inferens, vel officium debitum facere recusans, non censetur extorquere, vt rectè aliis relatis aduertit Sanch. *lib.* 2. *in decal. capite* 20. *numero* 7. Tertiò opus est, vt hæc pecunia prætextu officij Inquisitionis extorqueatur, nam si alio titulo etiam iniusto pecunia extorta sit, non est locus huic censuræ, vt notauit Glossa *ibi* verbo *prætextu.* Siluest. *excommunicatio* 9. *num.* 81. Suar. *disp.* 23. *sect.* 5. *num.* 25. Sanch. aliis relatis *cap.* 20. *num.* 8. Bonac. *disp.* 2. *q.* 10. *pun.* 10. *num.* 3. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 11. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 25. Et alij communiter.

Nomine pecuniæ intelligitur quidquid pecunia æstimabile est, vt docet *ibi* Glossa, verbo *pecuniam.* Immola *num.* 6. Bonifac. *num.* 63. Cardin. verbo *inquisitoribus, notab.* 2. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 142. Suar. *&* Siluest. *locis num. præced. relatis.* Sanch. *dicto n.* 9. Sayrus *dicto cap.* 34. *num.* 25. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 39. *n.* 11. Filiuc. *tract.* 14. *cap.* 10. *quæst.* 3. *num.* 169. tametsi Bonac. *dicta disp.* 2. *q.* 10. *pun.* 10. existimet tanquam probabile solam pecuniam esse intelligendam, quia illius tantùm Pontifex meminit. Sed hoc non refert, quia id factum est ratione frequentioris vsus, non autem vt dispositio restringeretur ad solam pecuniam.

Sed an sub nomine pecuniæ veniat contractus emptionis, vel venditionis, ita vt commissarius extorquens aliquem ex his contractibus in excommunicationem incidat? difficultate non caret. Negat Bonac. *dicta disp.* 2. *quæst.* 10. *pun.* 10. *num* 4. modò in contractu iustitia seruetur, non exigendo pecuniam vltra valorem rei venditæ, vel emptæ. Cæterùm ego verius censerem prædictam extorsionem excommunicatione affici: nam esto in emptione, vel venditione æqualitas seruetur, & in illis non extorqueas pecuniam indebitam; attamen quatenus extorques ipsum contractum, qui indebitus est, censeris extorquere quod est pecunia æstimabile. Quippe astringi, & cogi ad celebrandum contractum onerosum aliàs non celebrandum pretio æstimabile est.

Hinc infertur quid dicendum sit de extorquente mutuò pecuniam. Bonac. negat ob hanc actionem affici extorquentem excommunicatione. Consentit Suar. *disp.* 23. *sect.* 5. *num.* 25. Sanch. *lib.* 2. *in decal c.* 20. *num.* 10. quia non extorquet pecuniam, cùm illam redditurus sit, sed illius mutuationem, quæ non est aliquo pretio distincto ab ipsa pecunia reddenda æstimabilis. Sed contrarium mihi verius apparet.

Nam esto mutuatio sponte facta solam gratitudinem exigat, neque æstimanda sit aliquo pretio distincto à pecunia reddenda, attamen mutuatio obligatoria, seu obligatio ad mutuandum digna pretio esse videtur. Igitur si sub nomine pecuniæ intelligitur quidquid pretio æstimabile est, efficitur extorsionem mutui, & cuiuslibet alterius contractus onerosi sub hac lege comprehendi. Ex suppositione autem quòd extorquens mutuum intentione pecuniam reddendi sub hac censura non comprehendatur, si postmodum mutet voluntatem, nolitque pecuniam mutuam reddere, est difficultas; an in hâc excommunicationem incidat ab eo puncto, quo voluntatem mutauit, & pecuniam quã reddere tenebatur non reddit. Negat Bonac. *disp*. 2. *q*. 10. *p*. 10. *n*. 4. quia illa pecuniæ vsurpatio, seu vt melius dicam retentio, vel non restitutio non est extorsio, quippe ad rationem extorsionis requiritur quod ab alio quasi per vim tollas quod suum est, at retinendo pecuniam non tollis ab alio quod suum est, sed omittis reddere, non igitur in hanc censuram incidis. Contrarium tamen meritò docuerunt Suar. *disp*. 23. *sect*. 5. *num*. 25. Sanch. *lib*. 2. *c*. 20. *num*. 10. quia illa non restitutio est positiua retentio, & iuris alieni vsurpatio, & cùm sit contra domini voluntatem est extorsio. Sicuti si prætextu officij Inquisitionis rapetes ab alio pecuniam. Adde si huiusmodi prætextu extorqueres à mutuante, vt cederet restitutioni sibi faciendæ non est dubium te in hanc censuram incursurum; ergo à fortiori illam incurris, cùm absque hac cessione pecuniam ei debitam tollis.

Circa secundam actionem, quæ est bona Ecclesiarum etiã fisco Ecclesiæ applicare, aduerte hanc applicationem scienter faciendam esse, quia ita cauetur in textu. Vnde qualibet ignorantia tam huius legis, quàm censuræ modò affectata non sit, excusat, vt sæpè dixi, & multis comprobat Sanch. *lib*. 9. *de matr. disp*. 32. *num*. 39. Et tradit *lib*. 2. *cap*. 20. *n*. 11. Sayrus *lib*. 3. *cap*. 34. *num*. 25. Tolet. *lib*. 1. *cap*. 39. *n*. 11. Bonac. *t*. 3. *de censur. disp*. 2. *quæst*. 10. *p*. 10. *num*. 4. & alij. Secundò requiritur, vt applicatio fiat ex bonis Ecclesiæ, nam si bona quæ applicantur ad clericos ipsos pertineant immediatè non est locus huic excommunicationi. Vti tradunt Glossa, verbo *Ecclesiarum*, Sanch. Suar. Sayrus, Tolet. Bonac. *loc. alleg*. Tertiò opus est, vt prætextu prædicti officij Inquisitionis fiat applicatio, quia sic cauetur in textu *ibi*, Occasione officij. Et notauit Suar. *dicta disp*. 23. *sect*. 5. *num*. 26. Sanch. *lib*. 2. *cap*. 20. *num*. 15. Quartò debet applicatio de facto fieri. Neque obest, quòd textus dicat *attentent applicare*, quia illa verba non excludunt applicationem de facto, sed de iure. Sicuti aduertit Suar. *disp*. 23. *sect*. 5. *num*. 26. Sanch. *lib*. 2. *cap*. 20. *num*. 16. Bonac. *disp*. 2. *quæst*. 10. *pun*. 10. *num*. 5. Quintò facienda est applicatio fisco siue sæculari, siue Ecclesiastico: nam dictio illa *etiam*, non est restrictiua, sed ampliatiua. Ex *leg*. 2. *Cod. de Testibus. leg. si quis seruum*, §. *etiam*, *ff. de Peculio*. Vt multis relatis comprobat Gonzalez *reg*. 8. *cancellariæ gloss*. 35. *num*. 26. Barbosa *dictione* 95. Solùm est dubium, an ex applicatione alteri à fisco facta hæc censura incurratur? Negant Suar. *dicta sect*. 5. *num*. 26. & Bonac. *disp*. 2. *quæst*. 10. *p*. 10. *num*. 5. quia textus solius fisci meminit, fortè quia frequentiùs, & maiori colore ipsi bona applicantur. Non igitur aliis extendenda dispositio pœnalis est. Sed contrarium mihi probabilius apparet, scilicet ex applicatione facta sibi, vel alteri hanc excommunicationem contrahi. Moueor, quia est communis sententia, quam docet Glossa *in præsenti*, verbo *Ecclesiæ*. Immola *num*. 7. Cardinalis verbo *inquisitoribus num*. 1. *notab*. 5. D. Antonin. 3. *p. tit*. 24. *cap*. 8. Angel. verbo *excommunicatio* 7. *casu* 41. *num. vnico*, Siluest. *eodem* 9. *casu* 42. *num*. 81. Sanch. eos referens *lib*. 2. *in decalog. cap*. 20. *num*. 17. Sayrus *lib*. 3. *cap*. 34. *num*. 25. Tolet. *lib*. 1. *cap*. 39. *num*. 11. Deinde quia illa verba *fisco etiam Ecclesiæ*, non sunt restrictiua dispositionis, sed ampliatiua, præstántque hunc sensum: Excommunicationem incurrant, si bona Ecclesiæ ob clericorum delictum alicui etiam fisco Ecclesiæ applicent; fiscus enim Ecclesiæ nominatus est, quia ex illius applicatione potiùs honestari actio poterat, quàm ex applicatione facta sibi, vel alteri particulari.

Personæ verò, quæ ob extorsionem pecuniæ, vel bonorum Ecclesiæ applicationem huic excommunicationi subiiciuntur, absque dubio sunt Inquisitorum, Episcoporum, & capitulorum Sede vacante, commissarij, quia ij omnes in textu continentur. Quod adeò verum est, vt siue sint commissarii ordinarii, siue delegati, siue perpetui, siue ad tempus sub hac constitutione comprehendi debent: quia omnes hi verè, & propriè commissarii sunt. Vti docet Glossa *in dicta Clement*. verbo *ipsorum*. Siluest. *excommunicatio* 9. *casu* 42. *num* 82. Suar. *de censur. disp*. 23. *sect*. 5. *num*. 24. Sanch. *lib*. 2. *in decalog. cap*. 20. *n*. 4. Sayrus *lib*. 3. *cap*. 34. *num*. 25. Bonac. *t*. 3. *de censur. disp*. 2. *q*. 10. *punct*. 10. *num*. 6. & 7. Inquisitores verò hac afficiuntur excommunicatione, si delinquant, si communem sententiam spectemus. Nam sic affirmat Gloss. *in casus propositione*, *notab*. 2. Immola, & Bonif. *ibi statim in principio*. Ancharran. *num*. 5. *notab*. 3. Antonin. 3. *p. tit*. 24. *cap*. 8. Angel. verbo *excommunicatio* 7. *casu*. 42. *num*. *vnico*. Siluest. *eodem verbo*. 9. *n*. 82. Nauarr. *cap*. 27. *num*. 142. Sayrus *lib*. 3. *cap*. 34. *n*. 25. Suar. *de censur. disp*. 23. *sect*. 5. *num*. 24. Tolet. *lib*. 1. *c*. 39. *num*. 11. Sanch. *lib*. 2. *in decalog. cap*. 20. *num*. 5. Bonac. *disp*. 2. *q*. 10. *punct*. 10. *num*. 6. Etenim finis huius constitutionis, vt constat ex eius proœmio fuit, ne splendor solitus negotii fidei per actus indiscretos, & improbos quorumuis Inquisitorum offuscetur. Si autem Inquisitores sub hac constitutione non comprehenduntur, frustra Pontifex illorum improbitatis meminit, & expressit se velle remedium adhibere. Adde dictio illa *& tam ipsorum* quæ sequentem clausulam cum præcedenti conjungit, significat non solùm commissarios Inquisitorum, Episcoporum, & capitulorum Sede vacante, sed ipsos etiam Inquisitores comprehendi.

Dixi si communem sententiam spectemus, nam si verba textus, prout sunt in nouioribus editionibus apposita considerentur, verius spectato iuris rigore existimarem, Inquisitores non comprehendi. Nam in verbo illo *Inquisitoribus* clausula finitur, & ab illa dictione *&* incipit noua alia clausula distinctam materiam continens, & distinctas personas respiciens, quod non impedit dictio *&*. Nam esto copulatiua sit, copulat præcedentem clausulam cum subsequenti in ordine ad eandem legem, sed non in ordine ad eandem materiam, & pœnam. Neque obest voluisse Pontificem hac constitutione actus improbos, & indiscretos aliquorum Inquisitorum coërcere, ne splendor negotii fidei offuscaretur, quia huiusmodi fini putauit se satisfacere sufficienter statuendo, ne aliis quàm iis qui quadragesimum ætatis annum attigerint, officium Inquisitionis committatur. Et simul iniungendo sub excommunicatione, ne eorum Episcoporum, & capitulorum Sede vacante commissarii illicitè pecuniam extorqueant prætextu Inquisitionis officii; neve bo-

na

na Ecclesiarum fisco applicent. Has enim actiones non credidit Pontifex fore ab Inquisitoribus in ea ætate constitutis exercendas, sicuti neque ab Episcopis, quos sub hac constitutione non comprehendi docuerunt Glossa, Sayrus, Nauatr. Suar. Sanch. Toler. Bonacina, & alii *loc. alleg.* & consequenter nec comprehenditur capitulum Sede vacante, neque alii Prælati iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, quinimo neque eorum vicarii, nam si horum vicarios voluisset comprehendere, illos exprimeret, sicuti expressit vicarios capituli Sede vacante. Vt rectè aduertit Sanch. *lib. 2. cap. 20. num. 6.*

Quoad absolutionem verò huius excommunicationis, tum ob extorsionem pecuniæ, tum ob applicationem bonorum Ecclesiæ fisco factam, dicendum est absolutionem excommunicationis ob extorsionem pecuniæ reseruatam esse extra mortis articulum summo Pontifici, nisi plena sit satisfactio. Satisfactione autem exhibita nemini reseruati, vt constat ex textu *ibi*: A qua non possint absolui præterquàm in mortis articulo, donec illis à quibus extorserint plenè satisfecerint de pecuniis sic extortis, nullis remissionibus super hoc valituris. Quapropter si tentes absoluere hunc excommunicatum extra mortis articulum quin plenè satisfaciat, nulla erit absolutio, quia sublata est tibi potestas, vt manifestè indicat verbum *non possint*. Nomine plenæ satisfactionis intelligit Cardinal. in dicta Clement. *Volentes*, verbo *inquisitoribus, num. 1. opposit. 5.* quem sequitur Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 20. num. 18.* vsque ad vnum denarium, ita vt nihil ex extortis etiam minimum retineatur. Sed omnia integrè reddantur nulla remissione obstante. Sed hoc mihi difficile videtur: non enim verisimile est voluisse Pontificem ob solam omissionem restitutionis leuis materiæ impediri absolutionem censuræ: cùm illa retentio peccatum mortale non constituat, quod necessarium fuit ad censuram contrahendam. Censeberis autem plenam satisfactionem præstare, si absente persona cui est restitutio facienda pecuniam restituendam iuridicè deponas. Vt benè aduertunt Henriq. *lib. 13. de excommunicat. cap. 28. num. 4.* Sanch. *lib. 2. in decal. c. 20. num. 18.*

Difficultas est, an extra mortis articulum absolui possis impotens realem satisfactionem præstare præstita cautione pignoratitia, vel fideiussoria, aut his deficientibus, iuratoria? Negat Suar. *dicta disp. 23. sect. 5. num. 27.* Filiucius *tract. 14. cap. 10. quæst. 3. n. 169.* Bonac. *disp. 2. q. 10. p. 10. in fine*, iunctis iis quæ docuerat *disp. 1. q. 2. 2. pun. 2. num. 15.* Mouentur, quia illa cautio necessaria est etiam in mortis articulo, vt absolutio ritè præstetur: Sed aliquid amplius exigit Pontifex extra mortis articulum, quàm in illo, cùm extra mortis articulum hæc absolutio reseruata sit plena satisfactione non facta, secùs in mortis articulo. Ergo credendum est reseruatam esse non facta reali restitutione. Sed rectiùs docuerunt contrarium Glossa in dicta Clement. verbo *satisfecerint*. Et *ibi* Immola *num. 7.* Cardinal. *num. 5. in 1. opposit.* Bonifac. *num. 91.* D. Antonin. *3. p. tit. 24.* Siluest. verbo *excommunicatio 9. n. 81. casu 42.* Tabiena *eodem 5. casu 4. quæst. 17. num. 18.* Nauarr. *cap. 27. num. 142.* Sayrus *lib. 3. thesauri casuum conscientiæ, cap. 34. num. 25.* Thom. Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 20. n. 19.* Et in simili Molina *t. 1. de iustit. disp. 91. vers. pœna, & c. 3. disp. 756. in fine.* Manuel. Rodrig. *1. t. sum. 2. edit. cap. 87. num. 8.* Henriq. *lib. 13. de excommunic. cap. 28. num. 1. in commento litt. R.* Etenim verisimile non est Pontificem exigere ab excommunicato satisfactionem impossibilem, velléque excommunicato negare beneficium absolutionis ob impedimentum, quod remouere ipse nullatenus potest. Neque obest illa exceptio mortis articuli, quia illa facta fuit claritatis gratia non ex necessitate, cùm tacitè subintellecta esset. Præterquam quòd illa exceptio efficit validam esse absolutionem in mortis articulo, nulla satisfactione facta etiam possibili.

Sub nomine satisfactionis, quæ absolutioni præmittenda necessariò exigitur, solùm continetur restitutio pecuniæ extortæ, non autem expensarum, aut aliorum damnorum, si quæ grauatus passus est, quia textus solùm extortæ pecuniæ satisfactionem exigit, ibi: Quousque plenè satisfecerint de pecunia sic extorta, & notauit Bonifac. *dicta Clem. 2. n. 90.* Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 20. num. 20.* vbi rectè infert à fortiori id esse intelligendum de solutione quadruplici statuta in *cap. quoniam in fine, d. 18.* ob pœnam huius concessionis, nam esto non præmittatur absolutioni, absolutio valida est: tum quia in *dict. Clement.* hæc solutio non exigitur: tum quia non debetur ante iudicis sententiam.

De secunda verò excommunicatione contracta ob bona Ecclesiæ fisco applicata affirmo validã esse absolutionem, tametsi ei non præmittatur absolutionis rescisio, & Ecclesiæ satisfactio, quia potestas absoluendi solùm negata est, quousque plena fieret satisfactio de pecunia extorta, non autem de bonis Ecclesiæ fisco applicatis. Vt rectè docet Bonifac. *in dicta Clement. num. 93.* Suar. *de censur. disp. 23. sect. 5. n. 27.* Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 20. num. 22.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 10. pun. 10. num. 9.*

10. Decima lata est in Clement. *Ex graui, vnica, de Vsuris*, contra officiales communitatum vsuris fauentes. Etenim cùm Clementi V. notum esset quorumdam communitates locorum statuta edidisse vsurariam prauitatem approbantia, constitutionem edidit in hæc verba. Nos igitur perniciosis his ausibus obuiare volentes, sacro approbante Concilio statuimus, vt quicunque communitatum, ipsarum potestates, capitanei, iudices, consules, consiliarij, aut alij quiuis officiales statuta huiusmodi de cætero facere, scribere, vel dictare, aut quod soluantur vsuræ, vel quod solutæ cùm repetuntur non restituantur plenè, ac liberè, scienter iudicare præsumpserint, sententiam excommunicationis incurrant. Eandem etiam sententiam incursuri, nisi statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem habuerint) infra tres menses deleuerint, aut si ipsa statuta, siue consuetudines effectum eorum habentes quoquo modo præsumpserint obseruare.

Ex quo textu manifestè colligitur hanc constitutionem vniuersalem non esse, sed restrictam ad potestates, capitaneos, duces, rectores, aliósue officiales communitatum statuta vsuris fauentia facientes, scribentes, dictantes, vel secundùm ea iudicantes, obseruantes, aut ex libris communitatum non delentes cùm possint. Et hoc verum est siue sæculares sint, siue Ecclesiastici, dummodò non ex iurisdictione Ecclesiastica, sed sæculari prædicta præstentur, quia textus de iis tantùm loquitur, vt aduertit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 10. pun. 15. num. 14.* Quod si à communitate quatenus talis est hæ actiones procedant, cùm ipsa excommunicatione ligari nequeat, ligantur tamen eius officiales suo voto, & suffragio concurrentes his iniquis statutis, vel sententiis condendis: vt docuit Suar. *disp. 23. sect. 5. n. 30.* Filiucius *tract. 14. cap. 10. q. 4. num. 170.* Bonac. *dicta disp. 2. q. 10. p. 10. num. 13.* Solùm est difficultas de communitate Principi subiecta, quæque regitur per

per Principem, seu officiales ab eo constitutos; an inquam hic Princeps, eiúsque officiales prædicta statuta condentes, scribentes, vel obseruantes hac afficiantur excommunicatione? Bonac. *disp.2.quæst.* 10.*p.*15.*num.*15.id vt probabilius affirmat, & adducit pro se Salas *de vsuris*, *dub.*47. *num.* 12. qui nihil dicit. Mouetur, quia prædictus Princeps cùm à communitate potestatem accipiat, officialis communitatis dicendus est. Quo nomine ministri ab eo constituti nuncupantur. Præterea ipse Princeps, eiúsque officiciales verè sunt rectores, & duces communitatis, non solùm quia communitatem regunt, sed quia ab ea regendi potestatem acceperunt. At in prædicto textu rectores communitatum excommunicantur. Ergo hîc Princeps, & officiales ab eo constituti comprehenduntur. Nihilominus verius existimo, prædictum Principem, in quem communitas suam omnem potestatem transtulit, nec officiales ab eo constitutos sub hac censura contineri, quia hæc censura solùm fertur aduersus rectores, & gubernatores communitatis ab ipsa communitate cōstitutos, vt constat ex illis verbis textus: Quorumdam communitates locorum: & paulò inferiùs: Quicunque communitatum ipsarum potestates. Et infra; Ex libris cōmunitatum ipsarum. Hęc enim omnia verba denotant ipsam communitatem esse quæ iurisdictionem retinet, & sua membra gubernat per ministros à se constitutos. At hæc nequaquam vera sunt, cùm communitas à principio omnem suam potestatem in Principem transtulit: nam eo ipso communitas iurisdictione denudata est, & Principi communicatur independenter ab ipsa communitate. Ergo Principe gubernante nequaquam dici potest communitatem gubernare, sed potiùs dicendum est communitatem gubernari. Ergo ministri constituti à Principe non sunt dicendi à communitate ministri, sed ministri in communitatem. Ergo sub hac censura non continentur.

Actiones verò ob quas hi communitatis ministri censuræ subiiciuntur plures sunt. Prima est condere statuta præcipientia vsurarum solutionem, vel earum repetitionem impedientia, sub quibus non comprehenditur statutum vsurarum quantitatem determinans, ne inquam vltra hanc, vel illam quantitatem vsuræ exigantur, quia hoc statutum vsurarum exactioni terminum præscribit, non autem ad earum solutionem cogit. Secùs esset si ferretur statutum permittens tantam quantitatem solui, & non maiorem, quia tunc directè foueret vsurarum exactionem. Sic cum Glossa, verbo *facere* tradit Suar. *disp.*23.*sect.*5.*num.*31. Tolet. *lib.*1.*cap.*39.*num.*11. Bonac. *t.*3.*de censur.disp.*2.*quæst.*10.*p.*15.*num.*11. Secunda actio est eadem statuta scribere: Tertia dictare. Quarta scienter ferre sententiam vsurarum solutionem præcipientem, vel impedientem earum repetitionem, tametsi nullum statutum conditum sit, quia hæc actio vt distincta à reliquis prohibetur, vt benè aduertit Suar. *disp.* 23. *sect.* 5. *num.* 28. Filiuc. *tract.*14.*cap.* 10.*quæst.* 4. *num.* 171. Bonac. *disp.* 2.*q.* 10.*pun.* 15. *n.* 3. Quinta non delere huiusmodi statuta hactenus edita de libris communitatum ipsarum infra tres menses, si super hoc adfuerit potestas. Suar. *disp.* 23. *sect.*5. *num.* 30. Filiuc. *tract.*14. *cap.* 10. *q.*4. *num.* 171. censent extendi hanc dispositionem ad statuta quæ post hanc Clement. fuerunt edita: tum ob similitudinem rationis, tum ob præsumptam Pontificis voluntatem. Sed rectiùs oppositum docuit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.*2. *q.*10. *pun.* 15.*num.* 7. quia expresè textus de solis statutis vsque ad illud tempus editis locutus est, vt constat ex illis verbis, *hactenus edita*, dictio *hactenus* designat tempus præteritum vsque ad præsens in quo profertur. *leg.* 1. *in princ. ff. de nouis operis nuntiat.* & multis comprobat Barbosa *in suo dictionario*, *dictione* 192. Sexta actio est obseruare statuta, seu consuetudines statutorum effectum habētes, quæ de iisdem personis intelligenda est, de quibus præcedentes actiones intelliguntur: vt tradunt Suar. Filiuc. Bonac. *loc. alleg.*

11. Vndecima lata est in Clement. *cupientes de Pœnis*, aduersus Religiosos Mendicantes nouas domos ad habitandum acquirentes, sine sedis Apostolicæ facultate, vel acquisitas alienantes. Etenim Clemens V. cupiens ne religiosi Mendicantes constitutionem editam à Bonifac. VIII. *in cap. vnico de excessibus Prælator. in* 6. violarent, pœnam excommunicationis ipso facto prædictæ transgressioni adiecit. Ex quo fit virtute huius constitutionis, si religiosi Mendicantes (de aliis enim non loquitur) nouam domum ad habitandum, non autem ad se recreandum acquirerent, sine licentia sedis Apostolicæ huic excommunicationi subiici. Idem est si acquisita hucusque, id est vsque ad ipsam constitutionem mutarent, aut in alios cuiusuis alienationis titulo transferrent. Verùm cùm ex facultate sedis Apostolicæ omnes religiosi Mendicantes potestatem habeant domos acquirendi, quinimo ex causa necessaria Ecclesias, & monasteria transferendi, vt notauit Nauarr. *cap.*27.*num.*144. Saytus *lib.* 3. *thesauri*, *cap.* 33.*num.* 37. Suar. *disp.*23.*sect.* 5.*num.*35. Tolet. *lib.*1.*cap.*39.*num.*12. Filiucius *tract.*14.*cap.* 8.*q.* 8.*num.*145. Bonac. *disp.*2. *q.* 8. *p.* 2. *num.* 5. non est cur in explicatione huius excommunicationis ampliùs immoremur.

Duodecima in *eodem cap.* continetur, aduersus religiosos qui suis sermonibus, vel alibi à decimarum solutione auditores retrahere intendunt. Inquit enim Pontifex. Illos etiam religiosos, qui aliqua vt audientes à decimarum Ecclesiis debitarum solutione retrahant in sermonibus suis, vel alibi proferre præsumunt, excommunicationis subiacere sententiæ decernimus ipso facto. Tametsi in antecedenti clausula Pontifex de solis religiosis Mendicantibus locutus fuerit, in præsenti autem ad quosuis religiosos dispositionem extendit, vt notauit Glossa *ibi* verbo *religiosos.* Nauarr. *cap.*27. *num.*145. Siluest. verbo *excommunicatio* 9. *num.*38. Saytus *lib.* 3. *thesauri*, *cap.* 33. *num.* 39. Suar. *disput.* 23. *sect.* 5. *num.* 37. Filiucius *tract.* 14. *capite* 8. *quæst.*8. *num.* 146. Bonacina *disput.* 2. *q.* 8. *p.* 13. *n.* 9. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 39. *num.*13. Et quamuis regulariter sub nomine religiosorum absolutè prolato fœminæ religiosæ comprehendantur, id intelligendum est, quando subiecta materia illis æquè ac viris aptatur: at persuadere saltem in concionibus ne decimæ soluantur fœminis non conuenit, cùm concionari illis sit interdictum. Ergo fœminæ religiosæ sub hac censura non comprehenduntur. Atque ita docent Glossa, Nauarr. & Bonac. *loc. alleg.* Illud est certum ex omnium sententia ad sacerdotes sæculares, clericos, aut laycos hanc constitutionem non extendi.

Vt autem prædicti religiosi hanc censuram incurrant ea debent proferre siue in concionibus, siue in colloquiis priuatis, quibus audientes possint retrahi à decimarum solutione, eáque proferre debent ea intentione, vt retrahantur, vt expresè habetur in textu. Et notarunt Nauarr. Saytus, Suar. Filiucius, Tolet. Bonac. *locis citatis.* Neque opus est, vt de facto ea prolatio efficax sit, & effectum habeat; satis enim est si effectum de se parere possit, quia textus

textus solùm exigit prolationem præsumptuosam fine, & intentione retrahendi auditores à decimarū debitarum solutione. Vt indicant illa verba, *Aliqua proferre præsumunt, vt audientes retrahant*: indicant enim finem prolationis, sed non exigunt retractionis effectum, alioquin dixisset Pontifex, aliqua proferunt quibus audientes retrahunt; vt benè aduertit Suar. *disp.*23.*sect.*5.*num.*37. Bonac. *disp.*2.*q.*8.*pun.*13.*num.* 8. Tametsi Filiucius *dicto cap.* 8.*quæst.* 8. vers. *notandum tertiò*, in contrarium propendeat, existimans illa verba proferenda esse, vt audientes retrahantur cum effectu: quia retractio à decimis soluendis est finis, quem Pontifex hac constitutione cauere intendit. Præterea requiritur, vt decimæ à quibus auditores retrahuntur, sint debitæ Ecclesiis, debitæ inquam non ex voto, aut promissione soluentis, sed ex constitutione Ecclesiæ, atque adeò ex iustitia, quia hoc est debitum proprium, & rigorosum, ideòque de ipso lex pœnalis quæ strictè interpretanda, est intelligi debet. Neque satis est decimas esse debitas, sed debent esse debitæ Ecclesiæ. Cui debito existimat Nauarr. *dicto cap.*27.*num.*145. Caietan. verbo *excommunicatio cap.*65. Sayrus *lib.*3. *cap.*33.*num.*40. vers. *tertio*, si debeantur Ecclesiæ pastoribus, hoc est Episcopis, seu parochis, aut quibuscunque aliis personis particularibus quocunque titulo, & ratione, quia pastores Ecclesiæ, & quælibet singulares personæ non sunt Ecclesia. Sed rectiùs Suar. *d. disp.*23.*sect.* 5. *num.*37. Filiucius *tract.* 14. *cap.*8.*q.*8. *num.*146. Bonac. *disp.*2. *q.* 8. *pun.* 13. *num.*6. docuerunt decimas debitas Ecclesiæ pastoribus iure ordinario sub hac constitutione comprehendi, secùs verò quæ ipsis, vel aliis singularibus personis ex priuilegio competunt. Nam quæ iure ordinario debentur, nomine Ecclesiæ debitæ sunt, cùm Ecclesia omne suum ius in suos ministros transtulerit, ac proinde decimæ debitæ Ecclesiæ, ministris Ecclesiæ deberi censentur. Secùs est de his, quibus ex priuilegio hoc debitum competit, quia non Ecclesiæ nomine, sed Prælatorum illius concessione decimas suscipiunt.

13. Decimatertia excommunicatio habetur in eadem Clement. *Cupientes, de Pœnis, circa finem*, aduersùs eosdem religiosos, qui negligentes fuerint in decimarum solutione suadenda pœnitentibus, & moniti à suis Superioribus ausi fuerint prædicare non purgata negligentia. Inquit enim textus: Qui verò scienter postposuerint conscientiam facere de soluendis huiusmodi decimis ab officio prædicationis tamdiu maneant ipso facto suspensi, donec confitentibus ipsis (si hoc ipsum sibi dicendi commodè facultatem habuerint) conscientiam fecerint. Exinde excommunicationis incursuri sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint prædicta negligentia, vt præmittitur non purgata. Ad religiosos tamen monasteriorum, & rectores Ecclesiarum decimas percipientium nolumus hoc extendi.

Ex prædictis verbis colligitur manifestè ob negligentiam mortaliter culpabilem confessarij in non monendis pœnitentibus, quorum cōfessiones audit, de decimarum Ecclesiis debitarum solutione postquam à rectore Ecclesiæ, vel illius vicario fuerit requisitus, non incurri excommunicationem, sed suspensionem à prædicationis officio. Verùm, si post incursam hanc suspensionem ausus fuerit prædicare negligentia non purgata, cùm ad illius purgationem commodam facultatem habuerit, excommunicationi subiicitur. Quapropter ad incurrendam hanc excommunicationem, requiruntur primò monitio rectorum Ecclesiarum religiosis facta, vt suis pœnitentibus conscientiam faciant de decimis soluendis, cùm viderint eos teneri. Secundò vt ipsi religiosi confessarii hanc monitionem facere scienter omittant. Tertiò quòd non purgata hac negligentia, cùm commodè possint, prædicare audeant. Qualibet enim ex his conditionibus deficientibus, excusatur excommunicatio, vt docuerunt Siluest. verbo *excommunicatio*, 9.*num.*89. Angel. verbo *excommunicatio*. 7. *casu* 44. Tabiena *eodem* 5. *casu* 45. Sayrus *lib.* 3. *thesauri*, *cap.*33.*num.*41. Suar. *disp.*23.*sect.*5.*num.*39. Filiucius *tract.*14.*cap.*8.*q.*8.*num.*147. Tolet. *lib.*1.*cap.*39.*n.*13. Bonac. *disp.*2. *q.*8.*p.*13.*num.*11. *& seqq.* Hæc autem excommunicatio non extenditur ad religiosos monasteriorum, vel Ecclesiarum rectores decimas percipientium, ne delinquentibus in propria causa Pontifex caueat, vt expressè habetur in textu, & notant omnes.

14. Decimaquarta, & vltima excommunicatio continetur in Clement. 1. *ex frequentibus, de sententia excommunicat.* aduersus religiosos non seruantes interdictum locale generale, vel cessationem à diuinis positam authoritate sedis Apostolicæ, vel Ordinarii illius loci.

Ad incurrendam hanc excommunicationem plura requiruntur. Primò requiritur quòd interdictum, quod religiosi obseruare non debent, sit locale generale, vt constat ex illis verbis textus: Ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia interdicta. Vocatur autem locale generale interdictum, quod est impositum regno, prouinciæ, ciuitati, villæ, vel oppido. Secùs verò quod particulari Ecclesiæ, etiam Cathedrali indicitur.

Secundò opus est, vt tale interdictum locale generale ab Ecclesia cathedrali, aut cathedrali deficiente ab Ecclesia matrice; seu parochiali illius populi obseruetur. Quia Pontifex intendit, ne Ecclesiæ cathedralis, vel matricis authoritas contemnatur, néve Ecclesiasticæ disciplinæ neruus labefiat, quod sine dubio continget, si obseruante Ecclesia matrice interdictum religiosi illud violare præsumant. Quæ ratio conuincit dispositionem procedere, tametsi interdictum inualidè impositum sit: quia non interdicti valor, sed illius à cathedrali, vel parochiali obseruantia spectatur, vt constat ex illis verbis: Non obstantibus quibuscunque appellationibus antea etiam ad eandem Sedem, seu alium, vel alios interiectis, & aliis obiectionibus quibuscunque. Et notauit Glossa ibi, verbo *appellationibus*. Toler. *lib.*1. *cap.*39. *in fine*. Sayrus *lib.* 3.*cap.*33.*num.*40. Bonac. *disp.*2.*q.*8. *p.*14. *num.*6.

Tertiò est necessarium, vt generale interdictum locale, vel cessatio à diuinis à sede Apostolica, seu eius authoritate, vel authoritate Episcopi, seu Ordinarii loci, vel authoritate Concilii prouincialis latum sit, vt ostendunt illa verba textus: *Authoritatē sedis Apostolicæ, vel à locorum Ordinariis positorum*, & infrà. Quod etiam in interdictis, & in cessationibus à diuinis indictis per prouincialium Conciliorum statuta, vel ipsorum authoritate volumus obseruari. Solùm aduerto idem esse obseruandum in cessationibus generalibus à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel aliàs capitula, collegia, aut conuentus sæcularium, aut regularium Ecclesiarum sibi vendicant.

Quartò opus est, ne religiosis post dict. Clement. aliqua priuilegia concessa sint, quibus non obstante interdicto generali diuina in suis Ecclesiis saltem in aliquibus festiuitatibus celebrare possint, & ad ea audienda sæculares admittere, quia textus solùm derogat priuilegiis, conuentionibus, statutis, & consuetudinibus

suetudinibus quibuscunque antecedentibus Clementinæ promulgationem; non verò quæ illam fuerint subsecuta. Solùm est difficultas, spectato Trident. decreto, *sess.* 25. *cap.* 12. quo præcipitur omnibus religiosis exemptis, & non exemptis seruare censuras, & interdicta necdum à sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinariis promulgata, an inquam hoc Decreto priuilegia religiosis hactenus concessa derogentur? Affirmatiuam partem defendunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 190. & latiùs *consf.* 7. *de priuilegiis, in noua edit.* Garcia 3. *p. de benefic. cap.* 2. *num.* 278. *& seqq.* & 5. *p. cap.* 8. *num.* 87. testatur illustrissimos Cardinales consultos ab Episcopo Abulensi in hæc verba respondisse. Priuilegia si ante Concilium concessa fuerunt, vtique reuocata existunt. Contrariam autem sententiam scilicet Trident. Decreto specialia regularium priuilegia, vt pro suis festis, vel aliis certis diebus non seruent interdicta reuocata non esse tuentur Henrriq. *lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 48. *num.* 1. Sayrus *de censuris, lib.* 5. *cap.* 13. *num.* 24. *&* 25. Man. Rodrig. *t.* 2. *qq. regular. q.* 112. *art.* 1. & in Bullam *Cruciata* §. 5. *num.* 15. Et in addit. *num.* 13. *&* 35. Ioann. de la Cruz *de statu religioso, lib.* 2. *cap.* 7. *dub.* 1. *concl.* 2. Sotbus *in compend. priuilegior.* verbo *interdictum*, 3. *in princ.* Bonac. *disp.* 2. *q.* 8. *p.* 14. *in fine*. Quia Trident. nullam mentionem fecit reuocationis priuilegiorum. Ergo non sunt censenda reuocata, cùm reuocatio vtpote odiosa inducenda non sit, quin manifestè constet. Neque obest Cardinalium declaratio, quia hæc intelligenda est de priuilegiis generalibus, nec satis exprimentibus exemptionem ab obseruatione interdicti. Secùs verò est de priuilegiis specialibus eam exemptionem sufficienter declarantibus.

Pvnctvm XXXV.

Expenduntur excommunicationes non reseruatæ in *lib. Extrauagantium* contentæ.

1 *Refertur prima excommunicatio aduersus impedientes Legatos sedis Apostolicæ, ne in regna, vel prouincias ad quæ missi sunt, ingrediantur, vel officium ibi liberè exerceant.*

2 *Refertur excommunicatio aduersus sumentes Ordinem Fraticillorum.*

3 *Refertur tertia aduersus Episcopos Romam latenter venientes, & ab ea recedentes sine Pontificis licentia. Item aduersus eos qui prædictos Episcopos recipere præsumpserint.*

4 *Item refertur excommunicatio aduersus Prælatos alienantes bona Ecclesiæ.*

5 *Item aduersus impugnatores litterarum Pontificis legitimè electi.*

6 *Item aduersus Germanos, religiosos, & parochos illius prouinciæ non seruantes pacem, & concordiam inter se statutam.*

1. PRima excõmunicatio habetur in Extrauag. *super gentes, vnic. de consuetudine*, vbi ipso facto excommunicantur qui impediunt Legatos sedis Apostolicæ, ne in regna, vel prouincias ad quæ missi sunt ingrediantur, néve ibi officium suum liberè exerceant. Sed quia hæc excommunicatio, vtpote contenta in Bulla Cœnæ ibidem est explicata, nihil superest dicendum.

2. Secunda habetur in Extrauag. *sancta Romana* Ioann. XXII. *de religiosis domibus* aduersus eos qui fictam Fratricillorum, Birochorum, seu Beguinorum religionem profitentur eam de nouo sumendo, vel in illa perseuerando. Eadémque excommunicatio extenditur ad Prælatos, & Episcopos qui prædictos sine Pontificis facultate admittunt. Sed quia hæ Religiones iam non extant, non est cur in expositione huius excommunicationis immoremur, maximè cùm hæc excommunicatio non extendatur ad eos qui nouum religionis habitum assumerent, nouámque religionem sine sedis Apostolicæ licentia instituerent: vt rectè docuerunt Caiet. verbo *excommunicatio, cap.* 5. Suar. *disp.* 23. *sect.* 6. *num.* 4. Filiuc. *tract.* 14. *cap.* 5. *q.* 8. *num.* 79. Bonac. *disp.* 1. *q.* 2. *p.* 27.

3. Tertia continetur in Extrauag. *Vt Prælatorum* 2. & in Extrauag. *Etsi deceat*, 3. *de maiorit. & obedient.* aduersus Episcopos Romam latenter venientes, & ab ea recedentes sine Pontificis licentia; & aduersus eos qui prædictos Episcopos sic venientes receperint antequam summum Pontificem moneant de prædictorum aduentu. Prima igitur excommunicatio fertur aduersus Episcopos tantùm, & eorum superiores. Nam esto in Extrauag. *Etsi deceat*, videatur Pontifex loqui de quibuscunque Prælatis, Extrauag. 2. cuius tertia est explicatio, & ex rebus initio dictæ 3. Extrauag. positis, manifestè colligitur, de solis Prælatis Pontificali dignitate fulgentibus, & de solis Pontificibus diœcesim habentibus sermonem esse, vt rectè aduertit Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 6. *pun.* 4. *in fine*. Vt autem hi Prælati in excommunicationem incidant, debent Romam latenter venire. Censentur verò venire latenter, si absque licentia Metropolitani, vel eo absente absque licentia antiquioris Episcopi vicinioris residentis, iuxta Trident. *sess.* 23. *cap.* 1. *de reformat.* venerint secretò incessuri. Deinde debent ad Curiam accedere prauo aliquo fine ducti, vt constat ex illis verbis d. Extrauag. 3. Nos igitur vt ipsius Sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolemniis finem imponere cupientes. Tertiò recedere à Curia debent Pontificia licentia non obtenta. Qualibet ex his conditionibus deficiente non est locus excommunicationi, vt latiùs probat Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 6. *p.* 4. *à num.* 3.

Secunda excommunicatio generalis est, afficitque quoscunque qui prædictos Episcopos latenter Romam venientes recipere præsumpserint, antequam Pontificem moneant de eorum aduentu. Neque opus est, vt praua intentione fauendi eorum iniquitati recipiant: quocunque enim titulo receperint scientes ipsos venire latenter, & praua intentione sufficiens est ad censuram incurrendam, quia hæc actio receptionis per se est prohibita, illiúsque excommunicatio non pendet ex excommunicatione primæ actionis, siquidem antequam Episcopus è Roma recedat, & in excommunicationem incidat, illum recipiens excommunicatione ligatur, vt benè notauit Bonac. *dicto t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 6. *p.* 4. *num.* 5. Notanter dixi, antequam Pontificem moneant, neque enim satis est ad fugiendum hanc censuram propositam habere statum monendi post receptionem, si monitio absque incommodo præstari possit. Quia esto in Extrauag. 2. *Vt Prælatorum*, id satis fuerit, at Extrauag. 3. spectata, quæ secundam ampliat & extendit, nullatenus sufficit, cùm expressè monitionem præmitti postulet receptioni.

Quod

Quod si de facto aliquem Episcopum receperis ignorans latenter,& praua intentione venire,& postmodum huius cōscius sis,teneris statim summo Pontifici denunciare, iuxta Extrauag. *Vt Pralatorum*,in qua præcipitur, vt confestim receptus denuncietur. Præterquam quòd receptio non est actus transiens, sed permanens dum ibidem receptus commoratur, ac proinde ab eo puncto quo conscius fuisti latentis aduentus cum praua intentione, censeris recipere contra prohibitionem dictæ Extrauag. vt benè aduertit Bonacina *t. 3. de censur. disp. 2. quæst. 6. p. 4. num. 7.*

4. Quarta habetur in Extrauag. *Ambitiosæ de rebus Ecclesiæ non alienand.* aduersus Prælatos alienantes bona Ecclesiæ, seu locorum piorum siue immobilia siue mobilia pretiosa sine licentia summi Pontificis,extra casus à iure permissos. Hi inquam Prælati si Episcopi sint,aut Abbates interdicto ab ingressu Ecclesiæ subiiciuntur,in quo si per sex menses perstiterint, suspenduntur à regimine,& administratione Ecclesiæ cui præsunt. Inferiores verò Episcopis,& Abbatibus priuantur beneficio,vel officio illius, cuius bona alienare præsumpserunt, insupérque excommunicationem incurrunt,qua etiam ligantur alienatum recipientes. De hac Extrauag. latè egi 2. *p. tract.* 12. *religionis*, *p. vlt.* vbi in fine aduerti plures Doctores sentire hanc constitutionem quoad pœnas receptam non esse,& præter ibi adductos docet Caiet. verbo *excommunicatio cap.* 75. & Toler. *lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 2.

5. Quinta continetur in Extrauag. *quia non nulli, vlt. de sentent. excom.* aduersus impugnatores litterarum summi Pontificis legitimè electi, sed nondum coronati. Cùm enim Pontifex eo ipso quo legitimè electus est, accipiat à Christo Domino potestatem Ecclesiæ gubernandæ, iuxta textum in *cap. in nomine Domini* 23. *distinct.* Sicuti Episcopus à Pontifice approbatus, coronatióque solùm ad quandam solemnitatem pertineat, efficitur grauiter delinquere, errorémque committere, qui prætextu non esse verum Pontificem antequam coronetur, contendunt eius acta irrita esse,& inania. Ex quo fit materiam huius censuræ esse impugnationem, quod Pontifex legitimè electus se intromittat in prouisionibus, reseruationibus, dispensationibus, & aliis gratiis faciendis, séque in litteris simpliciter Episcopum scribat, vtatúrque Bulla in qua nomen ipsius exprimatur, litterásque sic et quibuscunque negotiis expediat prætextu quòd non sit verus Pontifex ante coronationem. Quare si impugnatio contingat; eo quòd non sit legitimè electus, vel ex alio capite,non est locus huic excommunicationi, vt notant omnes Doctores: Nauarr. *cap.* 27. *num.* 147. Sayrus *lib.* 3. *thesauri, cap.* 35. *num.* 19. Suar. *disp.* 23. *sect.* 6. *n.* 2. Filiuc. *tract.* 14. *cap.* 5. *q.* 7. *num.* 78. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 40. *n.* 3. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 2. *pun.* 11. Et quamuis Pontifex in prædicta Bulla videatur solùm loqui de impugnatione litterarum à se confectarum, vt indicant illa verba: Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos qui occasione huiusmodi aliquas litteras nostras super negotiis quibuscunque confectas, quæ à nobis ante donationis nostræ insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare,excommunicationis sententia innodamus. Expendo verbum *litteras nostras*,& *à nobis*, quod indicat sermonem tantùm esse de litteris ab ipsomet Pontifice expeditis. Nihilominus communis omnium sententia teste Suar, Filiucio, Bonac. *loc. alleg.* dispositionem extendit ad litteras cuiuscunque Pontificis, verbúmque illud litteras nostras, & à nobis non arctari personæ, sed dignitati, aliàs non satis esset consultum Pontificiæ dignitati.

6. Vltima referri potest ex Extrauag. 2. *de Tregua,& pace*, vbi Germani religiosi, & parochi illius prouinciæ non seruantes pacem,& concordiam inter se statutam, & cuius in prædicta Extrauag. fit mentio,excommunicationi subiiciuntur, à qua nequeunt absolui, nisi de consensu partis læsæ,& præstita satisfactione. Vti latiùs expendit Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 8. *p.* 15.

PVNCTVM XXXVI.

Expenduntur excommunicationes nemini reseruatæ in *Concilio Trident.* contentæ.

1 *Refertur prima excommunicatio aduersus imprimentes, seu retinentes libros sine nomine authoris, & debita approbatione.*

2 *Item aduersus prædicantes, vel pertinaciter asserentes non esse necessarium iis quos conscientia peccati mortalis grauat, præmittere sacramentalem confessionem communioni recipiendæ.*

3 *Item aduersus raptores fœminarum, eisque fauorem præstantes.*

4 *Item aduersus negantes matrimonia clandestina vera esse, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit.*

5 *Item aduersus cogentes ad matrimonium contrahendum.*

6 *Item aduersus negantes auxilium Prælatis Ecclesiasticis ad clausuram monialium.*

7 *Item aduersus ingredientes monialium monasteria, absque licentia Prælati.*

8 *Item delaratur latè excommunicatio, aduersus cogentes fœminam ad religiosam vitam.*

9 *Item aduersus impedientes fœminarum professionem.*

10 *Item aduersus concurrentes ad duellum.*

1. PRima continetur *sess.* 4. *decreto de reformat.* aduersus imprimentes, seu retinentes libros sine nomine authoris,& debita approbatione. Inquit enim Concilium: Nulli liceat imprimi facere quosuis libros de rebus sacris sine nomine authoris, nec illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi priùs examinati, probatique fuerint ab Ordinario sub pœna anathematis, & pecuniæ in Canone Concilij Lateranensis nouissimi apposita. Et si regulares fuerint vltra examinationem, & probationem huiusmodi licentiam à suis Superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi antea examinati, probatique fuerint, eisdem pœnis subiaceant quibus impressores, & qui eos habuerint, vel legerint nisi prodiderint authores pro authoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi probatio in scriptis detur, atque adeo in fronte libri vel scripti, vel

vel impressi authenticè appareat, idque totum, hoc est probatio, & examinatio gratis fiat, vt probanda probentur, reprobentur improbanda. Hoc decretum, quod confirmatorium est decreti Concilij Lateranensis sub Leone X. *sess.* 10. ex parte restrictius est, & ex parte latius. Restrictius est decreto Cõcilij Lateranensis, nam in Concilio Lateranensi sermo est de quibuscunque libris, & scriptis: at Tridentinum solummodo agit de libris, & scriptis de rebus sacris tractātibus. Item in Concilio Lateranen. exigitur extra Vrbem non solùm examinatio, & probatio Ordinarij, vel alterius ab ipso deputandi, sed etiam Inquisitioris illius diœcesis, in qua liber imprimitur. In Vrbe verò approbatio Vicarij, & Magistri sacri Palatij. At in Trident. sola approbatio Ordinarij requisita est, præterquam in libris regularium, in quibus vltra Ordinarij approbationem exigitur approbatio, & licentia suorum superiorum, iuxta formam suarum ordinationum. Tandem in Concilio Lateran. exigitur præsumptio, quam excludit qualibet ignorantia, quæ tamen in Concilio Trident. non exigitur. Ex parte verò decretum Trident. latius est decreto Concilij Lateranensis, siquidem extenditur non solùm ad imprimentes, vel imprimi facientes, sed etiam ad vendentes, vel retinentes. Item extenditur ad eos qui libros manuscriptos nondum probatos, & examinatos communicant, & euulgant, cùm in Concilio Lateranensi solùm de libris, & scripturis imprimendis sermo habeatur. Decretum Concilij Lateranen. in Vrbe obseruatur, at extra Vrbem solùm videtur vigere dispositio Trident. teste Toleto *lib.* 1. *sum. capite* 41. *numero* 1. Nauarr. *capite* 27. *num.* 148. cùm rarò, vel nunquam ab Inquisitoribus approbatio requiratur. Et licèt in aliquibus regnis loco approbationis Ordinarij, approbatio supremi Consilij regii successerit, id censendum est ex consensu Ordinariorum, & ex summi Pontificis tacita approbatione fieri, vt notauit Nauarr. *dicto c.* 27. *num.* 148. Suar. *disp.* 23 *sect.* 7. *num.* 1. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 6. *q.* 2. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 16. *num.* 6.

Materia istius excommunicationis spectato Concilio Lateranensi, est imprimere, vel imprimi facere libros, siue scripturas absque nomine authoris, vel absque Ordinarij, & Inquisitoris licentia. Spectato verò Tridentino est non solùm imprimere, & imprimi facere præfatos libros de religione tractantes, sed eos vendere, aut retinere, aut scripto communicare, seu euulgare absque nomine authoris, vel absque Ordinarij licentia. Notandum est verbum *libros*, sub quo non comprehenditur quælibet scriptura tantæ magnitudinis, quæ secundùm communem, & frequentem vsum liber appelletur. Ex quo deciditur, si post approbationẽ Ordinarij aliquas addas annotationes, & glossas insufficientes ad librum constituendum, non incidis in hanc excommunicationem, quinimo nec peccabis mortaliter seclusa malitia, vt colligitur ex Suar. *disp.* 23. *sect.* 7. *num.* 3. Filiucio *tract.* 14. *cap.* 6. *q.* 2. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 16. Secundò est notandum nomen authoris, & licentiam Ordinarij in principio libri esse apponenda. Quod si author, seu compositor libri sub alterius nomine librum imprimi fecerit, probabile est huic constitutioni satisfacere, quia esto ille non fuerit libri author, & compositor: at eo ipso quo sub nomine ipsius imprimitur, & euulgatur author, & compositor illius constituitur: vt notauit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 2. *p.* 16. *num.* 9. Quod intelligendum censeo, quando nomen quod apponitur verum est, & non fictitium, verámque personam repræsentat, cui liber aptari potest; aliàs si sub nomine omnino ficto liber ederetur, manifestum est sine nomine authoris edi. Nomen enim authoris, quod in præsenti exigitur, est nomen authoris, qui requisitus rationem reddere possit de his quæ in libro continentur, quod persona ficta præstare nequit.

2. Secunda habetur in Trident. *sess.* 13. *can.* 11. aduersus eos qui præsumpserint prædicare, vel pertinaciter asserere, vel publicè disputando defendere non esse necessarium iis, quos conscientia peccati mortalis grauat habita confessoris copia, præmittere sacramentalem confessionem communioni recipiendæ. Quod Decretum latum est, ad extirpandam quorumdam hæreticorum opinionem, asserentium solam contritionem esse sufficientem dispositionem, non autem latum est ad extirpandum opinionem Caietani asserentis confessionem solo iure Ecclesiastico communioni præmittendam esse: nam esto illa Caietani opinio temeraria sit, teste Suar. *t.* 3. *in* 3. *p. disp.* 66. *sect.* 3. §. *sed quæres*, præsenti decreto non damnatur, quia Caietan. non negabat confessionem non esse præmittendam, sed non esse præmittendam iure diuino, sed Ecclesiastico. Concilium verò damnat asserentes confessionem non esse necessariò præmittendam. Sicuti tradit Suar. *de censur. disp.* 23. *sect.* 7. *num.* 5. Filiuc. *tract.* 14. *cap.* 6. *q.* 3. *num.* 84. Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *p.* 14.

Sed an hoc decretum liget existentes in Anglia, aliisque partibus, vbi Concilium receptum non est? Affirmant Suar. & Filiucius *suprà*, quia hoc decretum doctrinam continet Fidei pertinentem. Cæterùm secundam hanc rationem non est dubium omnes comprehendere, cùm ea quæ ad fidem pertinent communia omnibus sint; at quatenus transgressoribus huius decreti pœnam excõmunicationis imponit, existimo eos non comprehendere, quia decreta pœnalia, & præceptiua non ligant existentes ea in parte vbi Concilium publicatum non est. Sicuti docet Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 14. *in fine.*

3. Tertia continetur *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* aduersus raptores fœminarum, eisque auxilium, vel fauorem præstantes. De qua excommunicatione satis diximus *tract. de matrim. disp.* 4. *pun.* 1. §. 1. *à num.* 10. vbi de impedimẽto raptus.

4. Quarta referri potest ex Trident. *sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* vbi anathemate damnat eos, qui negarent matrimonia clandestina vera, & rata esse quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit, & matrimonia à filiisfamiliâs contracta sine consensu parentium irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse. Et quidem si hæc ex animo affirmentur, cùm manifestum errorem contra fidem contineant excommunicationi ob hæresim impositæ subiiciuntur. Si verò solùm verbo tenus asserantur, existimo excommunicationi non reseruatæ subiici, vt hoc decretum aliquam pœnam de nouo statuere censeatur.

5. Quinta fertur *sess.* 24. *cap.* 9. *de reformat.* aduersus quoscunque cuiusuis conditionis, & dignitatis existant, qui subditos suos, vel alios ad matrimonium contrahendum directè, vel indirectè cogunt: vbi notandum est loqui de coactione iniusta, & illicita, qualis esset, si dominus insinuaret Petro non soluturum stipendium debitum, nisi Mariam duceret. Secùs esset, si beneficium gratuitum denegaret, quia in denegatione beneficij gratuiti nulla est iniusta coactio, benè tamen in denegatione stipendij debiti. Comprehendit autem hæc excommunicatio non quoscunque cogentes, sed dominos

dominos temporales iurisdictionem temporalem habentes, quia de his tantùm Concilium loquitur, vt colligitur ex verbis quæ huic Decreto præmittuntur scilicet, *temporalium dominorum, & magistratuum* : & illis *ab eis iniurias nasci, à quibus iura spectantur*, quæ de solis habentibus iurisdictionem in foro externo intelligi possunt, iuxta quæ decretum mensurandum est. Argum. *leg finalis ff. de hæredibus instituendis*, maximè cùm textus vtatur illa dictione *quare*, quæ est causalis relatiua, & refertur ad personas, quæ ibidem memorantur, & non ad alias. *leg. interpretatione, ff. de Pœnis*, & *cap. pœnæ, de pœnitent. dist.* 2. & tradit Gutierr. *lib.* 1. *canon. qq. cap.* 10. *n.* 32. & *de matrim. cap.* 79. *à num.* 8. Molina *tract.* 2. *de iustit. disp.* 176. *vers. ad secundam partem*. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 6. § 6. Sanch. *lib.* 4. *disp.* 22. Bonacina aliis relatis *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 2. *p.* 6. *num.* 5. Et decisum à Gregor. XIII. refert Barbosa *in dicto Concilij decreto*; tametsi contra sentiat Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 23. *sect.* 7. *num.* 6. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 6. *q.* 4. *n.* 86. & alij relati à Sanch. *dicta disp.* 22. *num.* 9. quaslibet personas priuatas ad matrimonium cogentes in hanc excommunicationem incidere.

Solùm est difficultas de Episcopo, alióque Prælato Ecclesiastico ad matrimonium cogente, an huic excommunicationi subiiciatur? Affirmat Gutierr. *de matrim. cap.* 79. *num.* 12. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 6. *n.* 5. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 22. *num.* 10. quia iurisdictionem habet in foro externo. Sed hoc ad summum intelligendum est casu, quo Episcopus, seu Prælatus Ecclesiasticus non solùm Ecclesiastica iurisdictione gaudeat, sed sæculari, quia Concilium violentiam dominorum temporalium, & magistratuum coërcere voluit, vt constat ex præfatione illius textus, ibi. *Dominorum temporalium, & magistratuum*. Ergo qui dominus temporalis non est, nec magistratus saltem quoad iurisdictionem, huic excommunicationi subiici nequit. Vti Bonac. *disp.* 2. *q.* 2. *punct.* 6. *circa finem* probabile censet. Illud est certius Regem, Reginam, Imperatorem, & Imperatricem sub hac excommunicatione non comprehendi, quia illorum non fit expressa mentio, quod necessarium erat, argum. Trident. *sess.* 21. *cap.* 11. & eorum quæ in Bulla Cœnæ notantur. Et tradit Sanch. *dicta disp.* 22. *n.* 10. Gutierr. *cap.* 79. *num.* 12. Bonac. *p.* 6. *in fine*.

6. Sexta habetur *sess.* 25. *cap.* 5. *de Regularibus*, aduersus sæculares magistratus negantes auxilium, vel fauorem Prælatis Ecclesiasticis ad clausuram monialium, cùm fuerint ab eis moniti, & requisiti. Nomine magistratuum veniunt omnes illi qui iurisdictionem temporalem habent in republica à Principe constituti, vti sunt gubernatores, rectores, iudices siue prouinciarum, siue communitatum, tametsi personæ Ecclesiasticæ sint, quia non tam persona, quàm officium in præsenti spectatur. Vt benè aduertit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 10. *p.* 7. *num.* 5. Principes verò qui nomine proprio iurisdictionem exercent, neque aliis subiiciuntur, esto negent auxilium, vel fauorem, in hanc excommunicationem non incidunt; quia hos Concilium hortatur, non præcipit, neque excommunicationem imponit, vt de se constat, & notauit Bonacina *loco citato*.

7. Septima continetur in *eodem cap.* 5. aduersus quoscunque ingredientes monialium monasteria absque licentia Prælati habita in scriptis, causa legitima intercedente De quâ excommunicatione latè dixi *tract.* 16. *de statu religioso, disp.* 4. *p.* 10. § 4. neque hîc nouum aliquid notandum occurrit.

8. Octaua habetur *sess.* 25. *cap.* 18. *de regularibus*, aduersus quoscunque cogentes fœminam ad religiosam vitam. Anathemati (inquit sancta Synodus) subiicit omnes, & singulas personas cuiuscunque qualitatis, vel conditionis fuerint, tam clericos quàm laycos, sæculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes, si quomodocunque coëgerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem inuitam, præterquàm in casibus in iure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunque religionis, vel ad emittendam professionem; quique auxilium, consilium, vel fauorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi, aut habitum suscipere, aut professionem emittere quoquo modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel authoritatem interposuerint.

Non est dubium ad incurrendam hanc censuram debere esse coactionem grauem cadentem in constantem virum, & mulierem; quia leuem pro nihilo reputat ius ex *leg. nec timorem, ff. quod metus causa*. Et fauet Bonifac. *Clem.* 1. *num.* 34. *de foro competenti*. Et tradit Sanch. *lib.* 4. *in decalog. cap.* 4. *num.* 4. Iusta verò coactio nec dici coactio potest, neque digna est aliqua pœna, vti tradunt Doctores statim referendi.

Coactio facienda est fœminæ, non viro, quia de solis mulieribus textus loquitur, neque dispositio pœnalis vltra proprietatem verborum extendenda est, maximè cùm in fœminis specialis ratio adsit, vtpote quæ frequentiùs ad monasteriorum ingressum coguntur. Vt docet Suar. *disp.* 23. *de censur. sect.* 7. *n.* 8. Sanch. *lib.* 4. *in decalog. c.* 4. *num.* 3. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 6. *q.* 5. *num.* 89. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 2. *p.* 2. *in fine*.

Præstanda verò coactio est vel ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunque religionis, vel ad professionem emittendam. Ex quibus verbis controuersia est inter Doctores, an si cogas fœminam monasterium ingredi, non vt ibi profiteatur, sed vt ibi educetur, & deliberet de statu assumendo, in hanc excommunicationem incidas? Negat Man. Rodrig. *t.* 2 *sum. cap.* 8. *concl.* 5. *num.* 10. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 2. *p.* 2 *num.* 6. quia Concilium in hoc decreto libertati status religiosi consulere intendit, qui finis non adest, cùm fœmina non ad religiosum statum assumendum cogitur. Sed contrarium docuerunt N[illegible] *lib.* 5. *consilior. tit. de sententia excommunicat. cons.* 6. *per totum in prima edit.* & *in* 2. *lib.* 3. *tit. de regularib. toto cons.* 5. Suar. *t.* 5. *in* 3. *p. disp.* 23 *sect.* 7. *num.* 9. Zero *in praxi episcop.* 2. *p.* verbo *moniales. vers.* 13. & post. Barbosa *in remissionib. concilij*, & *de potest. episc. alleg.* 50. *num.* 174. quia Concilium distinctè loquitur de ingressu, de susceptione habitus, & de professione. At cogens fœminam monasterium coactè ingredi vt ibi educetur, tametsi habitum non suscipiat, neque professionem emittat, verè cogit ad monasterij ingressum. Ergo hac excommunicatione ligatur. Et fortè ob hanc causam Concilium expressit monasterij, & non religionis ingressum, indicans solum coactum ingressum in monasterium ad ibi commorandum habitu sæculari retento, sufficientem esse ad hanc censuram. Præterea illa exceptio, præterquàm in casibus à iure expressis, denotat solùm ingressum causa educationis sub hoc Decreto comprehendi, quia in iure vix est expressum aliquem cogi posse ad monasterium ingrediendum, vt ibi profiteatur, sæpè autem vt ibi commoretur, & pœnitentiam agat.

Hanc sententiam, quæ mihi vera videtur temperat Sanch. *lib.* 4. *in decalog. cap.* 4 *num.* 12. vt intelligatur de ingressu animo principali, vt postmodum fœmina

fœmina habitum sumat, quia coacti o ad ingressum sub ea intentione præstita libertati status religiosi obest. Secùs verò si is animus absit. Hanc limitationem adhibita quadam distinctione probo. Si enim cogens ad ingressum absque vlla intentione etiam in genere sumendi religiosum habitum cogat, quod contingit, cùm expresè solùm intendit, vt fœmina ibidem educetur; dum ætatis aptæ matrimonio sit fine, & intentione eam in matrimonium collocandi, placet Sanch. limitatio, quia ille ingressus non videtur libertati status religiosi obesse, cui hoc Decreto consulere Pontifex voluit, sed potiùs videtur obesse libertati matrimonij, de quo Pontifex in præsenti nihil disponit. At si cogens ad ingressum animum habeat vt fœmina ibidem educetur, vt postmodum statum religionis, vel matrimonij eligat, qui sibi aptior visus fuerit, existimo sub hoc decreto comprehendi, quia saltem in genere est intentio cogendi ad religiosum habitum, talisque ingressus periculis est expositus alicuius nimiæ suasionis à monialibus factæ, vel coactionis à parentibus.

Illud est certius ex coactione non induci excommunicationem, quousque ingressus in monasterium, vel habitus susceptio, vel professionis emissio sequatur, quia Trident. non excommunicat conantes cogere ad ingressum, sed verè cogentes, qui censendi non sunt, dum ingressus non subsequitur. Vt tradit *relatis Nauarr. & Rodrig.* Sanch. *lib*. 4. *cap*. 4. *num*. 19. Bonacina *dicta disp*. 2. *q*. 2. *p*. 2. *num*. 8. Toler. *lib*. 1. *cap*. 41. *num*. 7. Sayr. *decis*. 51. *sub tit. de sententia excommunicat.*

Secundò excommunicat Pontifex eos, qui prædictis cogentibus auxilium, consilium, vel fauorem præstiterint, quod intelligendum est, vt nuper diximus ingressu, susceptione habitus, vel professione subsecutis, quia hæ actiones sunt accessoriæ coactioni, ac proinde quousque coactio excommunicatione afficiatur, non afficiuntur huiusmodi accessoriæ actiones, vt ex communi sententia notauit Bonacina *d. pun*. 2. *num*. 12. Sanch. *lib*. 4. *in decal. c*. 4. *num*. 18.

Tertiò subiicit Pontifex huic excommunicationi eos qui scientes fœminam coactè monasterium ingredi, vel habitum suscipere, vel professionem emittere quoquo modo suam præsentiam, consensum, vel authoritatem prædictæ actioni interponunt. Censeberis autem tuam præsentiam, consensum, vel authoritatem interponere, si ex proposito, & à consilio adsis, cùm mulier monasterium ingreditur, habitum suscipit, vel professionem emittit. Secùs si casu adfueris, aut ob aliam causam, scilicet ob sacrum audiendum, ob comitandum dominum, & à fortiori ad testificandum professionem irritam esse, vtpote coactam, quia præsenti Decreto tantùm ea præsentia punitur, quæ voluntaria est, vt apposita fine prædictum actum fouendi, eique authoritatem præstandi; vt aduertit Sanch. *d. lib*. 4. *in decalog. cap*. 4. *n*. 20. & 21. Bonac. *t*. 3. *de censur. disp*. 2. *q*. 2. *p*. 2. *num*. 11.

Superest dicendum de personis in hanc excommunicationem incidentibus ob aliquam ex præfatis actionibus, an aliquæ sint exclusæ? Affirmat Suar. *disp*. 23. *sect*. 7. *num*. 8. nullam exclusam esse, quia Tridentinum vniuersas, & singulas cuiuscunque qualitatis, & conditionis fuerint tam clericos, quàm laycos sæculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes excommunicationi subiicit. At sub his verbis omnes, nemine dempto, comprehenduntur. Ergo. Nihilominus Sanch. *lib*. 4. *in decalog. cap*. 4. *num*. 2. & Bonac. *disp*. 2. *q*. 2. *p*. 2. *num*. 14. existimant Regem, & Reginam sub hoc Decreto non comprehendi, quia oportebat horum fieri expressam mentionem iuxta ipsum Trident. *sess*. 22. *cap*. 11. *de reformat.* & placet hæc sententia. Alij, quos tacito nomine refert Azor. 1. *p. instit. moral. lib*. 1. *cap*. 21. *quæst*. 15. quibus ipse assentiri videtur, & Barbosa *in remissionib. concilij, d. cap*. 19. excludunt ab hoc Decreto parentes, eo quòd non sit verissimile voluisse Pontificem hos excommunicatione punire ob coactionem, quæ in commodum filiarum censenda est fieri, cùm ipsis parentibus iure naturali competat vitæ, saluti, & incolumitati filiarum consulere, à qua obligatione non sunt censendi deficere. Sed rectiùs omnes alij Doctores hanc restrictionem non admittunt: quia hæc excommunicatio non tam lata est in puellarum fauorem, quàm in libertatem religionis, quæ potiùs à parentibus, quàm ab aliis lædi potest.

9. Nona *in eodem cap*. 18. continetur, aduersus impedientes fœminarum professionem. Inquit enim Concilium. Simili quoque anathemati subiicit eos qui sanctam Virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impedierint. Nomine veli accipiendi, vel voti emittendi professio intelligitur. Sed quia hæc professio in monialibus aliquando fit velo suscepto, aliquando absque veli susceptione; ea de causa vtrumque modum professionis Pontifex expressit: vt bene aduertunt Suar. *dicta disp*. 23. *sect*. 7. *num*. 10. Sanch. *lib*. 4. *in decal. cap*. 4. *num*. 14. Filiucius *tract*. 14. *cap*. 6. *q*. 5. *ad finem. num*. 90. Bonac. *t*. 3. *de censur. disp*. 2. *q*. 2. *p*. 3. *num*. 2.

Ex quo infer, si impedias fœminam, ne votum professionis ingrediendæ emittat huic censuræ non subiici, quia illa non est impeditio voti religiosum statum constituentis, cuius impedimentum hoc Decreto punitur. Neque ex tali impedimento apposito professionem impedis, cùm fœmina absque emisso voto religionis assumendæ ingredi religionem posset, & profiteri. Atque ita docent Suar. Sanch. Filiucius, Bonac. *loc. alleg.*

Quinimò verius existimo ob impedimentum fœminæ præstitum, ne religionis habitum suscipiat huic excommunicationi locum non esse: nam esto professio subsequi non possit habitu non suscepto, eáque de causa impediens habitus susceptionem consequenter professionem impedit. At Trident. non de impediente professionem remotè, sed de impediente proximè, & immediatè loquitur, & quæ post susceptum habitum contingere potest, aliàs non solùm professionem, sed ipsum ingressum, & habitus susceptionem exprimeret, sicuti fecit in cogentibus. Et docet Sanch. *lib*. 4. *in decal. cap*. 4. *n*. 15. aduersùs Suar. *dicta disp*. 23. *sect*. 7. *n*. 10. Filiuc. *n*. 90. Bonac. *num*. 4. Modus autem impediendi debet esse iniustus, vt constat ex illis verbis *absque iusta causa*, debétque inuoluntarium causare, aliàs non impediet voluntatem veli suscipiendi. Quocirca cùm vis, metus, & dolus inuoluntarium causent huic censuræ subiiciuntur. Vt tradit Sanch. *lib*. 4. *in decalog. cap*. 4. *num*. 10. Bonacina *disp*. 2. *q*. 2. *punct*. 3. *num*. 6. quia textus excommunicat quoquo modo impedientes voluntatem fœminarum.

10. Decima excommunicatio in Trident. contenta habetur *sess*. 25. *num*. 19. *de reformat.* aduersus varias personas causa duelli. Primò excommunicantur omnes domini temporales in suis terris dantes, vel permittentes locum ad monomachiam. Secundò pugnantes. Tertiò patrini. Quartò spectatores non casu, sed ex proposito: omnes hi excommunicationi subiiciuntur, tametsi pugna non subsequatur; si tamen

si tamen per ipsos pugnaturos id non steterit, vt explicuit Gregor. XIII. in sua Bulla, edita 9. Decemb. anno 1582. incipiente: *Ad tollendum detestabilem duellorum vsum*, & est 82. in ordine, extenditque prædictam excommunicationem ad duella priuata, & absque solemnitatibus in Concilio requisitis. Itémque ad eos qui quoquo modo prædictis pugnaturis auxilium, vel fauorem præstiterint. Cæterùm Clemens VIII. in quadam constitutione quæ incipit: *Illius vices*, edita anno Domini 1591. hanc excommunicationem sibi reseruat, illámque extendit ad Reges, & Principes, si duellum commiserint, vel cùm possint non impedierint. De qua excommunicatione, & quibus in casibus incurratur dixi *tract. 6. de charitate, disp. de bello pun. vlt.*

Pvnctvm XXXVII.

Expenduntur excommunicationes ipso iure non reseruatæ extra corpus iuris, & Tridentinum contentæ.

1 *Refertur excommunicatio aduersus resignantes, vel permutantes fictè beneficia.*

2 *Item aduersus docentes indulgentias sanctæ Mariæ obtineri à sæcularibus, visitantibus Ecclesias Religiosorum priuilegiatorum.*

3 *Item aduersus Religiosos, & Moniales sanctæ Claræ, vtentes Bulla Cruciata, aliisque confessionalibus, absque licentia suorum Superiorum.*

4 *Item aduersus Fratres Reformatos Ordinis S. Francisci, transeuntes ad non Reformatos.*

5 *Item aduersus impugnantes montem Pietatis.*

6 *Item aduersus Fratres S. Francisci de Paula, recipientes religiosos Minores de Obseruantia, absque licentia Pontificis.*

7 *Item aduersus delegatos Pontificis concedentes alienationem bonorum Ecclesiasticorum fieri in damnum Ecclesiæ.*

8 *Item aduersus ministros Status Ecclesiastici, applicantes alteri quàm Cameræ Apostolicæ mulctas, & confiscationes in terris Pontifici subiectis.*

9 *Item aduersus Doctores & facultatem doctorandi habentes, qui permiserint aliquem gradu Doctoris insigniri non præmissa fidei professione.*

10 *Item aduersus se intromittentes in officiis notariatuum venditis, aut vendendis per Cameram Apostolicam.*

11 *Item aduersus maiorem Pœnitentiarium, & Officiales Pœnitentiariæ, se intromittentes in expeditionibus prohibitis in* Bulla Pij IV. de hac re.

12 *Item aduersus procuratores officij Correctoris Cancellariæ Apostolicæ, se intromittentes in causis sibi interdictis in* Bulla Pij IV.

13 *Item aduersus Nuntios, & Legatos sedis Apostolicæ impetrantes litteras, aut fauores pro dignitatibus à Romano Pontifice obtinendis.*

14 *Item aduersus iudices, & gubernatores status Ecclesiastici, concedentes licentiam tormenta ignea breuioris mensuræ deferendi, seu retinendi &c.*

15 *Item aduersus Tridentini glossatores.*

16 *Item aduersus magistratus, & iudices inobedientes mandatis, & præceptis illustrissimorum Cardinalium, sanctæ Inquisitionis officium spectantibus.*

17 *Item aduersus eos qui Inquisitores, & officium Inquisitionis exercentes, occiderint, verberauerint, &c.*

18 *Item aduersus eos qui deputatos fabricæ sancti Petri ausi fuerint molestare.*

19 *Item aduersus incantatores, diuinatores, & iudiciarios.*

20 *Item refertur excommunicatio aduersus causantem abortum.*

21 *Item aduersus depingentes Agnos Dei benedictos.*

22 *Item declaratur latè excommunicatio lata aduersus taurorum, aliorúmque ferarum agitatores.*

23 *Item aduersus præsumentes absoluere à delictis incursis ob delicta Bullæ Cœnæ.*

1. Prima referri potest ex Innocent. VIII. quæ illius est 13. in ordine, & incipit: *Sicut bonus*, aduersus fictè resignantes, vel permutantes beneficia. Ad incurrendam igitur hanc excommunicationem opus est, vt resignatio, vel permutatio fiat extra curiam, & vltra duas dietas, & prætextu facultatis à Pontifice concessæ, cùm tamen nulla concessa sit. Quod non procedit in resignationibus simpliciter factis, quia hac facultate Pontificia non indigent, sed in resignationibus in fauorem certæ personæ, vt benè aduertit Filiucius *tract. 14. c. 7. q. 7. n. 21.* Bonac. *disp. 2. q. 4. p. 8. num. 4.*

Hæc excommunicatio comprehendit primò resignantes, & resignatarios, modò sint Episcopo inferiores, nam Episcopis, eorúmque superioribus interdicitur Ecclesiæ ingressus. Secundò admittentes huiusmodi resignationes. Tertiò notarios rogantes, seu instrumentum resignationis conficientes. Quartò testes interuenientes prædictæ fictioni, modò omnes conscij sint huius sceleris, vti tradunt Filiucius, & Bonac. *suprà.*

2. Secunda excommunicatio quoad obligationem præcedenti similis continetur in Bulla Leonis X. incipiente: *Dudum per nos*, vti refert Viuald. *in excommunicationib. non reseruatis, num. 43.* Filiucius *tract. 14. cap. 8. q. 11. ad finem*: cuius materia est prædicare, vel priuatim docere indulgentias S. Mariæ ad populum obtineri à sæcularibus posse, visitantibus Ecclesias Religiosorum priuilegiatorum. At hæc constitutio, vti notat Bonac. *t. 2. de censur. disp. 2. quæst. 8. p. 10.* non reperitur in Bullario, & à paucis refertur, ideóque credendum est eius obligationem cessasse.

3. Tertia quæ est Leonis X. *in priuilegiis Minorum*, fertur aduersus Fratres, & Moniales S. Claræ, eo quòd Bulla Cruciatæ, aliisque confessionalibus vtantur absque licentia suorum Superiorum: prout refertur à Viualdo *in excommunicationib. non reseruatis n.* 42. Filiucio *d. tract.* 14. *cap.* 8. *quæst.* 11. Sed cùm non contineatur in Bullario, neque communiter ab aliis Doctoribus referatur, indicium est eius cessasse obligationem.

4. Quarta est ipsius Leonis X. in Bulla Vnionis, aduersus Fratres reformatos Ordinis S. Francisci, transeuntes ad non Reformatos, & aduersus ipsos recipientes, nisi capitulum prouinciale judicet minus malum esse dimittere Reformatum ad non Reformatos, quàm inter Reformatos retinere, quod rarò iudicare potest. Vt videre est apud Sorbum *in additionib. ad collector.* verbo *Conuentuales Fratres num.* 2.

5. Quinta continetur in Bulla Leonis X. quæ incipit: *Inter multiplices*, & est 9. in ordine illius Pontificis, aduersus impugnantes montem Pietatis constitutum iuxta formam ab ipso Leone X. præscriptam. Inquit enim Pontifex. Omnes autem Religiosos, & Ecclesiasticas, ac sæculares personas, qui contra præsentis declarationis, & sanctionis formam de cætero prædicare, seu disputare verbo, vel scripto ausi fuerint, excommunicationis latæ sententiæ pœnam priuilegio quocunque non obstante incurrere volumus.

Materia huius excommunicationis est prædicare, vel disputare scienter, & ex malitia contra montem Pietatis, asserendo verbo, vel scripto non esse licitum, nec pietati conformem. Comprehenditque tum religiosos, tum quaslibet alias personas Ecclesiasticas in qualibet ex his actionibus delinquentes. Sed an comprehendat sæculares laycos? Variant Doctores. Nam Filiucius *tract.* 14. *cap.* 7. *quæst.* 7. *num.* 122. negat, eo quòd munus prædicandi, vel disputandi Ecclesiasticis tantùm competat, non sæcularibus. Neque obest illa dictio *sæculares*, nam vt inquit Filiucius, non est apposita ad ampliandam dispositionem, sed ad distinguendum Ecclesiasticas personas sæculares à religiosis, quæ etiam Ecclesiasticæ sunt. Sed longè verius est sæculares laycos comprehendi. Vti docuit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 4. *pun.* 2. *num.* 4. *in fine*, ideò namque Pontifex post religiosorum, & Ecclesiasticarum personarum expressionem sæcularium mentionem fecit, vt sæculares laycos comprehenderet; aliàs si solùm sæculares Ecclesiasticos comprehendere voluisset, frustrà sæcularium personarum meminisset post expressionem religiosorum, & Ecclesiasticarum personarum. Nam in illis verbis *Ecclesiasticarum personarum* absque vllo addito satis intelliguntur omnes personæ Ecclesiasticæ sæculares, siquidem necessariò à religiosis distingui debebat. Neque obest quòd sæcularibus laycis non competat munus prædicandi, quia satis est quòd munus disputandi competere possit. Præterquam quòd esto layci verbo, & solemniter prædicare nequeant, at scripto, & priuatim præstare aliquando poterunt.

6. Sexta est Iulij II. in Bulla incipiente: *Exponi*, aduersus Fratres S. Francisci de Paula, recipientes religiosos Minores de Obseruantia, absque licentia Pontificis. Ad idem est ea excommunicatio, quam tulit Paulus III. in Bulla quæ incipit: *Romani*, edita anno 1537. & Iulius III. in Bulla incipiente *Officij*, edita anno 1550. Et Sixtus V. in Bulla incipiente: *Pro ea*, edita anno 1586. aduersus Capucinos recipientes Fratres Minores de Obseruantia, absque Pontificis facultate, vel licentia suorum Prouincialium in scriptis obtenta, & contra ipsos Fratres Minores præsumentes se ad dictam Congregationem transferre, absque præfata licentia. Sed de transitu ad alias religiones qua ratione interdictus sit, satis diximus *tract.* 16. *de statu religioso, disput.* 4. *p.* 16.

7. Septima continetur in Bulla Pauli II. quæ est 1. huius Pontificis in ordine & incipit: *Cùm omnibus iudiciis*, aduersus delegatos Pontificis concedentes alienationem bonorum Ecclesiasticorum fieri in damnum Ecclesiæ; & aduersus dolosè procurantes huiusmodi alienationem. Verba Pontificis sunt: Si quis autem commissarius, vel delegatus conscientiæ suæ prodigus in grauamen, aut detrimentum Ecclesiæ per gratiam, aut timorem, vel sordes alienationi consenserit, aut decretum, vel authoritatem interposuerit; inferior quidem Episcopo sententiam excommunicationis incurrat, Episcopus verò, aut superior ab executione officij per annum nouerit se suspensum. Is verò qui dolo, vel fraude, aut scienter in detrimentum Ecclesiæ alienationem fieri procurauerit, aut qui per sordes, vel impressionem alienationis decretum extorserit eidem excommunicationi subiiciatur, à qua nisi per Romanum Pontificem non possit absolui.

Hæc constitutio duplicem partem continet, alia spectat ad iudices authoritatem alienationi præstantes, alia respicit procurantes prædictam fieri alienationem. Qua parte hæc constitutio iudices spectat non comprehendit quoscunque, sed tantùm commissarios, & delegatos sedis Apostolicæ ad examinandas causas pro alienatione bonorum Ecclesiasticorum requisitas constitutos. Hi igitur si humanis respectibus gratiæ, vel timoris ducti, vel donationibus, aut promissionibus allecti in grauamen, aut detrimentum Ecclesiæ alienationi bonorum Ecclesiasticorum consenserint, vel decretum, seu authoritatem interposuerint, excommunicationi subiiciuntur. Notandum est verbum illud *in grauamen, aut detrimentum Ecclesiæ*: nam si ex alienatione hoc detrimentum non proueniat, tametsi Ecclesiæ vtilis non sit, vel non seruentur solemnitates pro alienatione Ecclesiasticorum bonorum requisitæ, non est huic excommunicationi locus: vt aduertit Suar. *disp.* 22. *sect.* 6. *n.* 4. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 5. *pun.* 5. *n.* 2. Sed an opus, sit vt alienatio re ipsa sequatur, vt iudices interponentes suam authoritatem & decretum in excommunicationem incidant? Probabilius videtur necessarium esse, eo quòd dum alienatio non subsequitur, dici non potest consensus, authoritas, vel decretum iudicis interposita esse alienationi, sed alienationis conatui, & desiderio: quippe verbum illud *interponere*, vt ex Ambrosio Calepino constat, proprissimè significat comprobare, authoritatemque præbere. Ergo vt iudices suo consensu, & decreto alienationem comprobent, eique authoritatem præbeant, necessarium est alienationem fieri. Sic tanquam probabile defendit Bonac. *loco citato num.* 4. tametsi contrarium probabilius iudicet.

Si verò de procurantibus alienationem loquamur, etsi Filiucius *tract.* 15. *cap.* 7. *quæst.* 4. *ad finem* probabile reputet solos laycos comprehendi, verius est & laycos, & clericos etiam Episcopos comprehensos esse, quia dictio illa *is verò* vniuersalis est. Neque est vlla ratio, ob quam dispositio ad solos laycos restringatur, cùm æquè Ecclesiastici, ac layci hanc alienationem procurare possint, in qua procuranda grauiùs Ecclesiastici quàm sæculares delinquunt.

quunt. Incurrunt verò in hanc excommunicationem, si dolo, vel fraude, vel scienter in detrimentum Ecclesiæ alienationem fieri procurauerint, vel per sordes, aut impressionem, hoc est per donationes, seu promissiones, vel importunas persuasiones decretum alienationis à dictis commissariis extorserint. Existimo autem procurationem debere esse efficacem, & per quam alienatio subsequatur: nam cùm hæc constitutio odiosa sit, strictè interpretanda est. Præterquam quòd superius diximus iudicium, consensum, & decretum excommunicationi obnoxium, esse illud cui alienatio annectitur. Ergo quousque prædictum decretum extorqueas excommunicationi non subiiceris.

Monent tamen benè Filiuc. & Bonac. *locis citatis* excommunicationem latam contra iudices alienationi consentientes reseruatam non esse, at latam contra procurantes dolo, vel fraude fieri alienationem, vel extorquentes per sordes, aut impressionem alienationis decretum reseruatam esse, vt constat ex illis verbis; A qua nisi per Pontificem absolui non possint.

8. Octaua referri potest ex Pio IV. in Bulla 43. quæ incipit: *Decet Romanum Pontificem*, & fertur aduersus ministros status Ecclesiastici, qui mulctas & confiscationes, seu alias pœnas pro quibuscunque delictis soluendas, & luendas in ciuitatibus, terris, locis Pontifici immediatè subiectis alteri quàm Cameræ Apostolicæ applicant, nisi fortè ex Pontificis decreto, aut consuetudine applicatæ sint pro reparationibus murorum, pontium, & maximè Ecclesiarum, & piorum locorum aliisque rebus publicis, vel nisi sint mulctæ, & pœnæ debitæ in satisfactionem damni in vineis, agris, quia hæ pœnæ & mulctæ in ipsa cōstitutione excipiuntur.

Comprehendit hæc cēnsura quoscunque rectores, præsides, iudices, aliósque ministros sedis Apostolicæ, qui Cameram Apostolicam prædictis mulctis, & pœnis defraudant alteri applicantes. Legatos verò etsi indignationem sedis Apostolicæ incurrant, probabile est censuræ non subiici, & notauit Bonacina *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 10. *punt.* 13. *num.* 3. & colligitur ex illis verbis: Inhibentes vniuersis, & singulis Legatis sub indignatione nostra, ac rectoribus, ac aliis supradictis sub excommunicatione, aut suspensione à diuinis, aliisque arbitrio nostro pœnis, eo ipso incurrendis. Vbi notandum est Legatis præceptum imponi sub indignatione sedis Apostolicæ, at rectoribus, aliisque ministris sub excommunicatione, aut suspensione.

Notanter dixi in principio *referri potest*, eo quòd satis probabile sit in prædicta constitutione non contineri excommunicationem latam ipso iure. Nam cùm Pontifex non absolutè imponat excommunicationem, sed sub disiunctione, vel excommunicationem, vel suspensionem à diuinis. Et cùm non sit maior ratio quare potiùs excommunicatio, quàm suspensio incurratur, efficitur nullam incurri, nam ad incursionem censuræ necessaria est illius determinatio. Vti docuit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 161. Vgolin. *tab.* 1. *de censur. cap.* 20. §. 3. *num.* 4. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 32. *num.* 4. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 3. vbi plures refert, & colligitur ex *leg.* 3. *Cod. de sententiis quæ sine certa quantitate*, ibi enim deciditur sententiam sine certa quantitate prolatam nullam esse, quia vt sic mandari executioni nequit. At censura sub verbis alternatiuis prolata nihil certum, & determinatum exprimit. Ergo nulla est.

Dices cum Suar. *disp.* 3. *de censuris sect.* 2. *num.* 12. & Bonac. *t.* 1. *disp.* 1. *de censur. q.* 1. *pun.* 7. *num.* 1. & *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 10. *pun.* 13. *in fine*, relinqui arbitrio delinquentis determinationem, sicuti cùm iudex delinquentem pœna exilij, vel pecuniaria damnat, & confessarius pœnitenti iniungit orationem, vel ieiunium, ipsius arbitrio electionem remittit. Quod si ipse neutrum elegerit, vtraque ligandus erit, quia videtur esse ferentis intentio, ne eius dispositio frustranea sit.

Sed respondeo, etsi hic modus ferendi sententiam sustineri possit in iis pœnis, quæ per actionem distinctam à sententia mandati executioni debent, vti sunt pœnæ pecuniariæ, exilij, ieiunij, orationis &c. at sustinendus non est in pœnis, quæ ipsamet sententia executioni mandantur, vti sunt censuræ ipso iure latæ: nam ex sententia vaga, & indeterminata nequit effectus determinatus oriri. Neque in censuris admittenda est electio delinquentis. Tum quia nemo eliget quod sibi nociuum est, nisi ad id compellatur. Tum præcipuè quia vel illa electio præstanda est ante delictum commissum, vel post illud? Ante delictum commissum nemo tenetur determinare sententiam alternatiuè latam; quia ea non ligatur: post delictum commissum non est locus electioni, cùm ipsi delicto annecti censura debet, vt sit ipso iure lata, & non ferenda. Quocirca si in aliqua Bulla, vel sententia hic modus ferendi censuram reperiatur, credendum est non esse censuram ipso iure latam, sed ferendam, præstaréque hunc sensum: delinquens eo ipso subiectus sit, & expositus excommunicationi, vel suspensioni incurrendæ, quam legislator determinauerit.

9. Nona excommunicatio continetur in Bulla Pij IV. incipiente: *In sacro-sancta*, aduersus Doctores, vniuersitatem, & alios habentes facultatem doctorandi, permittentes aliquem gradu doctoris insigniri, vel cathedram ascendere, non præmissa fidei professione. Etenim Pius IV. in supradicta constitutione, obligat omnes Doctores, Magistros, Regentes, & alios cuiusuis artis, ac facultatis professores siue clericos, siue laycos, siue regulares, qui in quibusuis vniuersitatibus, aut gymnasiis publicis, aut alibi lectoris ordinariam aut extraordinariam cathedram assequi, aut retinere obtentam, seu theologiam, canonicam, vel ciuilem censuram, medicinam, philosophiam, grammaticam, vel alias Liberales Artes vbicunque publicè, vel priuatim profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus huiusmodi habere, vel exercere voluerint, vt ante hæc omnia fidei professionem faciant: quod decretum ita vniuersale est, vt ex declaratione sacræ congregationis teste Capucino *super priuilegia Mendicantium*, verbo *professio fidei*, *notab.* 4. censeantur sub eo comprehendi docentes prima Grammaticæ, Arithmeticæ, Musicæ, & aliarum artium liberalium rudimenta. Et licèt Rodrig. *t.* 1. *qq. regular. q.* 71. *art.* 2. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 10. *q.* 1. *n.* 163. *& quæst.* 5. *num.* 174. censeant sic promotos ad cathedras, vel gradus absque præmissa fidei professione subiici excommunicationi, aliisque pœnis, quibus promouentes dicemus statim subiici. Verius est solam pœnam nullitatis gradus, & promotionis incurrere ipso iure, vt aduertit Sorbus *in compendio priuilegior. Mendicant.* verbo *professio fidei, sub finem*. Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 5. *num.* 4. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 10. *p.* 14. *in fine*.

Insuper decernit Pontifex omnes Doctores, Rectores, superiores, seu facultatem habentes doctorandi qui præfatos promouerint gradu doctoris, magistri, licenciati, aut bacchalaurei, seu ad cathedram, aut lectiones promoueri, aut obtentas

retinere permiserint, non facta fidei professione excommunicationis sententiæ subiacere, si inferiores sint Episcopo, necnon priuationis omnium dignitatum, beneficiorum, & feudorum Ecclesiasticorum, & inhabilitatis ad illa, & ad alia in posterum obtinenda. Si autem Episcopi sint, vel eorum superiores interdicto Ecclesiæ affici. Porrò vt hanc censuram incurrant debent esse rectores, doctores, seu superiores illarum vniuersitatum, ciuitatum, oppidorum, vel locorum vbi fit promotio, ita vt iurisdictionem spiritualem, vel temporalem ibidem habeant, vt colligitur ex illis verbis: Ne quem in vniuersitatibus, ciuitatibus, oppidis, vel aliis locis sibi in spiritualibus, vel temporalibus subiectis, aliter cathedras, aut alias lectiones retinere, consequi, vel ad gradus promoueri respectiuè patiantur in virtute sanctæ obedientiæ, &c. & notauit Bonac. *t.3. de censur. disp.2.q.10 p.14. num.2.*

Aduertit autem Sanch. *dicto lib. 2. cap.5. num.4.* quem Bonac. *d. pun. 14. in fine* sequitur, hanc constitutionem in pluribus prouinciis, religionibus, & vniuersitatibus receptam non esse, neque vim obligandi habere. Cùm passim videamus plures gradibus litterariis insigniri, & ad cathedras ascendere, quin professionem fidei præmittant, quod nullatenus fieret, si huiusmodi Bulla recepta esset, vigerétque eius obligatio.

10. Decima refertur in Bulla Pij IV. quæ incipit: *Superna prouidentia*, aduersus eos qui per se, vel per alios se intromittere in officiis notariatuum venditis, aut vendendis per Cameram Apostolicam, vel notarios ea ementes vexare præsumunt. Comprehendit hæc excommunicatio quasuis communitates, collegia, & alias quasuis particulares personas, Legatos, Vicelegatos, Gubernatores, Potestates, Officiales, Iudices, & Commissarios qui quouis quæsito colore, ingenio, vel prætextu audeant, seu præsumant se vlterius in eisdem notariatuum officiis tam per Cametam venditis, quàm deinceps vendendis, ac aliis præmissis, vel eorum interpretatione, ac originalibus scripturis officia huiusmodi, ipsorúmque notariorum præiudicium concernentibus per se, seu eorum cancellarios, seu secretarios, aut scribas, vel alium, seu alios intromittere, aut de illis quomodolibet disponere, seu notarios illa pro tempore ementes molestare, perturbare, vel impedire, aut contra eos procedere. Aduerte communitates, & collegia, vt tales sunt excommunicatione non affici, benè tamen quoad personas particulares ibidem delinquentes. Deinde aduerte Legatos, & Vicelegatos, esto excommunicationi subiiciantur, non tamen pœnis arbitrio thesaurarij imponendis, quibus reliqui omnes Legatis inferiores subiiciuntur, vt colligitur ex ipso textu, & notauit Bonac. *t.3. de censur. disp.2. quæst.10. p. 12. in fine.*

11. Vndecima continetur in Bulla eiusdem Pij IV. incipientis: *In sublimi B. Petri solio*, aduersus maiorem Pœnitentiarium, & officiales Pœnitentiariæ se intromittentes in expeditionibus prohibitis in dicta Bulla. Pius namque IV. ne officiales sacræ Pœnitentiariæ limites suæ potestatis excederent, modum præscripsit obseruandum sub excommunicatione, aliisque pœnis in hæc verba. Authoritate Apostolica tenore præsentium statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus pro tempore existens maior Pœnitentiarius, ac eiusdem Pœnitentiariæ regens, correctores, procuratores, ac alij quicunque eius officiales, & ministri ab eorum omnium, quæ infrascriptis capitulis, & prohibitionibus continentur concessione, commissione, & expeditione penitus cessare debeant. Et in primis summus Pœnitentiarius abstineat à commutatione vltimarum voluntatum, & earum derogationibus, necnon ab vnionibus perpetuis, & suppressionibus, ac translationibus beneficiorum Ecclesiasticorum, & applicationibus vnius beneficij alteri beneficio, & illarum confirmationibus. Item à concessione iuris patronatus, seu præsentandi ad beneficia Ecclesiastica propter augmentum fructuum, sed tantùm ex causa fundationis illud concedere possit. Similiter abstineat à licentiis extandi extra pro monialibus ex quacunque causa, necnon à declaratoriis pro religiosis propter vim, & metum, quæ ingressu religionis, vel emissione professionis sibi illata fuisse prætendant; quando post emissam professionem huiusmodi susceperunt sacros ordines in religione, etiamsi asseratur quod eisdem vi, & metu durantibus illos susceperunt: in aliis autem casibus declaratoriæ ipsæ committantur Ordinario loci, & vocato Priore monasterij in quo fuerit emissa professio, & nunquam in curia, etiamsi pars, & testes præsentes essent. Nec concedat religiosis licentias standi extra propter infirmitatem, & similia impedimenta, nec etiam pro subuentione parentum, aut pupillorum, vel aliorum consanguineorum, nisi obtenta licentia suorum superiorum; & in facultatibus pro religiosis eisdem transeundi de ordine ad ordinem etiam in casibus à iure permissis apponatur semper clausula. Quod perpetuò ibidem in claustro domino famulari teneantur. Apostatis verò absolutionem non concedat, nisi ea lege expressa, vt statim ad claustrum proprij ordinis redeant, vel ad alium ordinem transeant æqualis, vel arctioris obseruantiæ, vt ibi perpetuam vitam agant. Nec illis, aut aliis prædictis indulgeatur, vt beneficia Ecclesiastica obtinere, vel illis vti mercenarij deseruire, aut aliàs etiam de superiorum suorum licentia extra claustrum quoquo modo degere valeant. Similiter non concedat commissiones alienationum, vel permutationum, aut affrancationum, aut illarum confirmationum de bonis Ecclesiasticis infra quæ dicitur, si in euidentem, pro rebus quarum redditus annuus summam viginti ducatorum auri de Camera excedat, & commissiones huiusmodi semper Ordinario loci, & alteri personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ coniunctim committantur, etsi de ipsius Ordinarij interesse, & præiudicio agatur, tunc loco ipsius committatur Metropolitano, & si res ad ipsum Metropolitanum pertineat Ordinario viciniori: & nunquam similes concedantur commissiones, quando agitur de alienatione iurisdictionum, vel vasallorum ad Ecclesiam quouis modo pertinentium. Præterea ne Ordinarij in corrigendis subditorum excessibus impediantur, & delicta impunita remaneant, non concedat absolutiones, vel mandata de absoluendo ab homicidiis, vel aliis grauibus delictis etiam occultis pro quibus de iure ciuili pœna capitalis imposita sit (præterquam in foro conscientiæ dumtaxat.) In reliquis verò minoribus, & leuioribus excessibus, de quibus tamen delinquens non fuerit citatus, vel inquisitus committere possit Ordinario, vt imposita illi pœna eius arbitrio eum etiam in foro fori absoluat, ipsúmque ab executione ordinum, si secum super irregularitate dispensatum fuerit similiter eius arbitrio suspendat. Episcopis autem, vel eorum superioribus, aut aliis Prælatis sedi Apostolicæ immediatè subjectis, & quibusuis personis in terris Ecclesiæ, & multò minus in Vrbe delinquentibus ab aliquibus delictis extra forum conscientiæ absolutionem minimè concedere possit.

possit. Caueat etiam Pœnitentiarius, ne in absolutionibus à simonia reali, vel conuentionali etiam occulta vnquam concedat, vt ipsi simoniaci beneficia super quibus simoniam commiserunt, seu pecunias, vel alia pro illis accepta, aut fructus exinde post commissam simoniam perceptos in toto, vel in parte retinere possint, quinimo in absolutionibus huiusmodi apponatur clausula. Quod vterque ad beneficium super quo fuit commissa simonia perpetuò inhabilis existat. Et insuper homicidæ voluntario, etiam aliàs canonicè absoluto altaris ministerium, aut ascensum ad superiores ordines, & restitutionem, aut retentionem beneficiorum, quibus ipso iure quis priuatus, vel priuandus sit concedere minimè valeat. Nec minus litteras de promouendo ad sacros ordines, ac etiam ad primam tonsuram à quocunque Catholico Antistite, nisi allegetur iusta causa, propter quam ab Ordinariis suis promoueri nec ab eis, aut eorum officialibus litteras dimissorias obtinere valeant, & tunc concedi possint à quocunq; ordinario, vel pro eo Pontificalia exercente, etsi causa allegata falsa fuisse deprehendatur, sic promoti ab executione ordinum per suos Ordinarios suspendi, vel illa etiam perpetuò priuari possint. Similiter idem Pœnitentiarius non concedat absolutiones sacramento nisi ad effectum agendi dumtaxat. Nec dispensationes matrimoniales in forma gratiosa, sed semper committantur Ordinariis, prout aliàs fieri consueuit. Nec concedat religiosis licentiam suscipiendi gradum doctoratus, vel magisterij contra statuta Ordinis, nisi ex aliqua probabili causa, & nisi de licentia suorum Superiorum. Nec absolutiones à fructibus indebitè perceptis ratione intrusionis in beneficio, vel ob non promotionem, aut alium tituli defectum etiam in foro conscientiæ, nisi facta restitutione fructuũ huiusmodi. Nec etiam absolutiones concedat pro vsurpata iurisdictione, vel violata libertate Ecclesiastica etiam in foro conscientiæ, nisi cum clausula, satisfacto priùs de damnis, & expensis parti læsæ. Neque facultates testandi iuxta formam quinterni simpliciter, sed cum clausula, dummodò non suprà summam centum ducatorum etiam ad pias causas, aut pro seruientibus. Religiosis verò etiam extra claustrum, etiam ex Apostolica dispensatione degentibus facultates testandi nullo modo concedantur. Et insuper non confirmet gesta per Ordinarios, aut alios inferiores illis de iure communi non concessa, nec suppleat eorum defectus. Minus etiam dispenset super ætate promouendorum ad sacros Ordines de iure requisita. Nec tempus Prælatis ad munus consecrationis suscipiendum à iure statutum vltra tres menses, & terminum anni Rectoribus parochialium Ecclesiarum, & aliis quibusuis ad sacros etiam presbiteratus ordines suscipiendos à iure, aut in fundatione beneficiorum quomodolibet constitutum extra casus à iure permissos vltra sex menses minimè prorogare valeat. Et vltra præmissa obtineat ab expeditionibus quibuscunque, quæ sibi per litteras suarum facultatum expresè non conceduntur, nisi aliàs de iure communi in casibus de quibus agitur Ordinario concessæ reperiantur. Nec suffragetur prætextus consuetudinis, seu stilli, aut quasi possessionis ipsius maioris Pœnitentiarij, & prædecessorum suorum in similibus concedendis, etiamsi consuetudo, aut stillus, vel quasi possessio huiusmodi per litteras facultatum suarum generaliter approbata reperiantur. Volumus insuper, quòd officium sacræ Pœnitentiariæ sede Apostolica vacante in omnibus, & singulis quæ ad forum fori quomodolibet pertinent penitus, & omnino conquiescant. Quodque ea tantùm pro animarum salute expedire valeat quæ forum conscientiæ respiciunt: Restrictiùs inhibentes moderno, & pro tempore existenti maiori Pœnitentiario in virtute sanctæ obedientiæ, ac regenti, correctoribus, scriptoribus, procuratoribus, reuisoribus, sigillatoribus, aliisque Pœnitentiariæ officialibus quibuscunque sub nostræ indignationis, & excommunicationis latæ sententiæ, necnon priuationis, & amissionis suorum huiusmodi, & aliorum officiorum, & beneficiorum quorumcunque per eos obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, aliisque grauioribus nostro, & pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio infligendis, & applicandis pœnis. Nec de concessionibus, & expeditionibus sibi per præsentes interdictis præmissorum tenore, etiam prætextu quorumuis priuilegiorum; & indultorum eis quomodolibet concessorum se intromittere quoquo modo audeant, seu præsumant. Decernentes quascunque concessiones, gratias, aut expeditiones deinceps ab eodem officio Pœnitentiariæ contra præsentium tenorem (quod absit) pro tempore emanatas, etiamsi in illis asseratur viuæ vocis oraculo, ac de mandato nostro, & pro tempore existentis Romani Pontificis speciali; & expresso factas fuisse, nullas nihilominus, & inualidas, ac extortas, & surreptitias esse, & censeri, neminique suffragari posse. Et ita per quoscunque iudices, &c.

Placuit præter morem nostrum huius Bullæ tenorem referre, vt omnibus notum sit quæ Pœnitentiario summo interdicantur. Ex illius verbis constat quæ sit materia huius censuræ, & quas personas comprehendat.

12. Duodecima continetur in Bulla eiusdem Pij I V. incipiente: *Vniuersi gregis Dominici*, aduersus procuratores officij correctoris Cancellariæ Apostolicæ, & litterarum minoris iustitiæ, seu contradictarum qui se intromittere præsumunt in causis sibi interdictis in dicta Bulla. Insupérque priuantur officiis, & beneficiis obtentis, ac inhabiles redduntur ad illa, & alia in posterum obtinenda, aliisque pœnis arbitrio Pontificis subiiciuntur. Correctori autem non excommunicatio, sed indignatio Pontificia indicitur, vt constat ex illis verbis; districtiùs inhibentes præfato, ac pro tempore existenti Correctori sub indignationis nostræ; Procuratoribus verò præsentibus, futuris sub excommunicationis latæ sententiæ &c. Similis excommunicatio habetur in Bulla eiusdem Pontificis Pij I V. incipiente: *Inter multiplices Pastoralis officij*, aduersus iudices, & notarios status Ecclesiastici se intromittentes in expeditionibus, decretis, & aliis in præfata Bulla interdictis, quam Paul. V. in Bulla 71. quæ incipit: *Vniuersi*, confirmauit quoad ea quæ ipsius constitutioni non aduersantur. Sicuti notauit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 11. p. 11.*

13. Decimatertia habetur in Bulla Pij IV. incipiente: *Etsi Romanum Pontificem*, aduersus Nuntios, alióſque missos à Pontifice, ad Imperatorem, Reges, Duces, aliosque Principes, si ab eis impetrent litteras, aut fauores ad dignitates à Romano Pontifice obtinendas. Comprehẽdit hęc excommunicatio omnes, & singulos quacunque dignitate, Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, vel Cardinalitia præfulgentes missos à Romano Pontifice ad Imperatorem, Regem, Reginam, Duces, alióſque Principes sæculares, si ab aliquo eorum commendationes, preces, aut alios etiam vocales, aut in scriptis fauores ad aliquas Pontificias, aut alias dignitates sæculares.

sæculares, vel regulares, aut etiam Cardinalatus, vel alios honores,& officia Ecclesiastica consequendum, aut sibi, vel aliis consanguineis, & necessariis suis quoquo modo per ipsum Romanum Pontificem conferenda per se,vel alium,seu alios directè, vel indirectè quomodolibet ambire, seu procurare, néve illis etiam vltro sibi per Principem sponte oblatis vti præsumant, vel audeant. Quæ intelligenda sunt durante legatione. Nam illa finita cessat finis huius prohibitionis, qui est,ne negotiis sedis Apostolicæ occasione horum fauorum præiudicium irrogetur. Nota commendationes obtinendas esse ab illis Principibus apud quos à Pôtifice Nuntij mittuntur, & in ordine ad consequendum aliquam dignitatem Ecclesiasticam,vel sæcularem, aut alios honores,seu officia sibi, aut consanguineis, siue necessariis suis, hoc est affinibus à Pontifice conferenda. Nam pro consecutione beneficiorum,officiorum, & honorum ab alio, quàm à Pontifice nulla est prohibitio, sicuti non est,si non sibi aut consanguineis,vel affinibus, sed amicis commendationem obtineant. Extenditur prædicta prohibitio,etiamsi sponte oblatis vtantur. Cui prohibitioni non aduersatur si Principi has commendationes motu proprio præstanti non contradicant, quia contradictio non præcipitur,sed solùm prohibetur commendationum procuratio, illarúmque vsus.

14. Decimaquarta habetur in Bulla eiusdem Pij IV. quæ incipit: *Cùm ciues*, aduersus iudices,& gubernatores status Ecclesiastici, qui licentiam concesserint quoquo modo tormenta ignea vulgò *arcabuçes* breuioris mensuræ duorum palmorum deferendi, retinendi,vendendi,emendi, aut quouis alio titulo recipiendi, & aduersus eos qui prædicta arma prætextu dictarum facultatum deferunt, vel retinent. Hanc constitutionem sub eadem pœna excommunicationis, & suspensionis à diuinis Pius V. in Bulla quæ incipit: *Cùm vices*, confirmauit,extenditque ad eos, qui in statu Ecclesiastico facultatem concedunt etiam ad breuissimum tempus deferendi cultellos, pugiones,& quodlibet aliud armorum genus breuioris mensuræ trium palmorum, & contra eos qui præfata arma prætextu dictarum facultatum deferunt, vel retinent. Qui verò ex malitia ea deferrent,etsi grauiùs puniendi sint, censuræ tamen suspensionis, & excommunicationis prædictæ non subiiciuntur.

15. Decimaquinta continetur in Bulla eiusdem Pij IV. quæ incipit: *Benedictus Deus*, aduersus Tridentini glossatores. Pontifex namque,vt Decreta Concilij sincerè obseruentur, inhibet omnibus tam Ecclesiasticis,quàm laycis Prælatis sub interdicto ab ingressu Ecclesiæ;aliis verò sub excommunicatione latæ sententiæ, ne glossas, annotationes, scholias, vllúmve omnino interpretationis genus super ipsius Concilij Decretis quocunque modo edant,aut quicquam quocunque nomine, etiam sub prætextu maioris Decretorum corroborationis, aut executionis, alióve quæsito colore statuant, absque Pontificis facultate. Hæc constitutio intelligitur de editione glossarum, annotationum, & scholiorum ex proposito facta, non autem de ea quæ incidenter fit, & in ordine ad aliam materiam exactiùs explicandam: vt benè aduertit Suar. *disput.* 23. *sect.* 7. *num.* 12. Bonac. *t.*3. *de censur. disp.*2. *q.*2. *p.* 17. *à num.*2.

16. Decimasexta sumitur ex Bulla Pij V. quæ incipit: *Sanctissimus Dominus noster*, & lata est aduersus magistratus, iudices, & gubernatores iurisdictionem habentes in quauis parte mundi, qui illustrissimorum Cardinalium supremæ Inquisitionis mandatis,& præceptis sanctæ Inquisitionis officium spectantibus, non obedierint. Sub hac autem excommunicatione non comprehenduntur Reges, Comites, & Barones, aliique Principes sæculares ab alio supremo Principe iurisdictionem non accipientes. Nam hos rogat Pontifex, non præcipit.

17. Decimaseptima continetur in Bulla Pij V. cuius initium est; *Si de protegendis*, aduersus eos qui Inquisitores, & Episcopos officium Inquisitionis exercentes, alió sque sancti Officij ministros, denunciatores, accusatores, aut testes in causa Fidei occiderint, verberauerint, deiecerint, seu perterrefecerint, quiue Ecclesias, ædes,aliásue res siue publicas siue priuatas Officij, aut ministrorum expugnauerint, inuaserint, incenderint, expilauerint, aut libros,litteras,authoritates,exemplaria, registra, protocolla, exempla, scripturas,aliave instrumenta siue publica, siue priuata vbicunque posita combusserint,diripuerint, siue interuerterint,seu ex incendio, & direptione,aut alio quocunque modo illa exportauerint, seu qui in conflagratione, expugnatione aut direptione etiam inermes siue capiendi, siue comburendi, siue supprimendi causa fuerint, siue res, aut personas seruari, defendive prohibuerint; quive carcerem, aut aliam custodiam seu publicam, seu priuatam effregerint, vinctum extraxerint, seu emiserint, capiendum prohibuerint, captúmue eripuerint, receperint, occultauerint, seu facultatem effugiendi dederint, seu tulerint id fieri; qui cœtum, concursúmve fecerint, siue vt aliquid prædictorum fieret; siue aliàs auxilium,consilium, vel fauorem præstiterint, licèt nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus,vel ereptus, nihil expugnatum,nihil effractum,succisum,direptúmve, nullum denique damnum re ipsa sit secutum; nihilominus hic sit anathemate præsentis canonis ligatus. Ex his constat auxiliatores, consiliarios grauiùs in hac constitutione,quàm causas principales puniri, siquidem hi ob attentatam vexationem quousque damnum inferant,non ligantur excommunicatione, benè tamen consiliarij, & auxiliatores, vt ex verbis relatis Bullæ constat. Illud aduerte prædictas actiones patrandas esse in odium sancti Officij;nam si ob aliam causam Inquisitorem eiúsue ministros vexes, & non quia munus exercent Inquisitionis,huic excommunicationi non videtur locus.

18. Decimaoctaua sumitur ex Bulla Pij V. quæ incipit, *Exigit*: ibi enim excommunicatio, & suspensio à diuinis indicitur aduersus omnes,& singulos quacunque authoritate, etiam Cardinalitia fulgentes,qui collegium & deputatos fabricæ sancti Petri occasione ipsius fabricæ ausi fuerint molestare,secùs si ob aliam causam molestiam inferant,vt benè aduertit Bonac. *de censur. t.* 3. *disput.* 2. *quæst.* 2. *p.* 25. *num.* 3. probátque ibidem hanc censuram perpetuam esse.

19. Decimanona colligi poterat secundùm probabilem sententiam ex Bulla Sixti V. quæ incipit: *Cæli, & terræ creator*, quæ est aduersus incantatores, & iudiciarios: nam cùm ibi confirmentur omnia decreta,& pœnæ iuribus antiquis latæ, & in aliquibus videantur huiusmodi excommunicati, maximè *cap.* 1. *causa* 23. *q.* 5. & *cap. aliquanti* 26. *quæst.* 5. & in Bulla 13. Ioann. XXII. quæ incipit, *Super illius*. Et in Bulla 7. Leonis X. quæ incipit: *Supernæ dispensationis*, efficitur ex Bulla Sixti V. excommunicatos esse. Cæterùm etsi hoc probabile sit

sit, probabilius est nullam excommunicationem ipso iure latam esse aduersus præfatos diuinatores. Vti probaui *tract.* 17. *de vitiis oppositis religioni. pun. vlt.* ibique supradictis canonibus satisfeci. Quod docet præter Authores *ibi* relatos Tolet. *lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 3. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 6. *quæst.* 11. *num.* 97. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 38. *à n.* 1.

20. Vigesima sumi potest ex eiusdem Sixti V. Bulla, quæ incipit: *Effrenatam*, quæ lata est aduersus causantem aborsum. Sed hanc constitutionem Gregor. XIV. in Bulla incipiente: *Sedes Apostolica pia mater*, temperauit, tum ne excommunicatio à Sixto imposita reseruata esset, tum ne comprehenderet aborsum fœtus inanimati, sed tantùm animati. Cùm verò dubium est, an fœtus animatus sit, vel non, excommunicationi non est locus, quia expresse Sixtus V. postulauit aborsum sequi. Comprehendit hæc excommunicatio non solùm causantes aborsum, sed auxilium, consilium, vel fauorem prædicto crimini præstantem, dummodo aborsus re ipsa fuerit subsequutus: sicuti hæc latiùs tradunt Sayrus *lib.* 3. *c.* 35. *num.* 24. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 6. *quæst.* 9. Bonacina *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 10.

21. Vigesimaprima continetur in Bulla Gregorij XIII. incipiente: *Omni certè studio*, quæ est aduersus eos qui Agnos Dei benedictos depingunt, vel sic depictos vænales proponunt, vel retinent. Pontifex namque ob reuerentiam debitam his Agnis sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda interdicit, ne quisquam siue vir, siue fœmina sæcularis, siue Ecclesiasticus etiamsi regularis ordinis sit, & quocunque gradu, conditione, statu, nomine, dignitate, & honore præcellat, Agnos Dei per Pontificem benedictos depingere, inficere, minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem imponere, vel quidquam aliud super inducere, neque depingi, aut miniari facere, nec illos vænales proponere, seu tenere quouis prætextu, qualibet de causa audeat, sed eos albos, & mundos decenter, ac reuerenter à cunctis haberi, deferri, & custodiri.

Hanc excommunicationem extra curiam Romanam existimat Filiuc. *tract.* 14. *cap.* 6. *quæst.* 8. *num.* 93. non esse receptam, vel consuetudine abrogatam esse; passim enim cernuntur Agni Dei depicti, quos tamen non est verisimile ex licentia Pontificis depictos esse. Ex suppositione verò quod hæc constitutio vires obtineat, excommunicationi subiicitur qui ex malitia Agnos Dei benedictos depingit, deaurat, seu aliquem illis colorem imponit, vel quicquã superinducit. Secundò qui mandat prædictas actiones fieri. Ex eo autẽ quòd Agnos Dei liquefacias, & iterum conficias reliquiis Sanctorum permixtos in hanc excommunicationem non incidis, quia illa non est Agnorum infectio, sed confectio, & dissolutio. Vt notauit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 29. *num.* 3. Tertiò qui præfatos Agnos benedictos vænales proponeret. Quod intelligendum est de venditione simoniaca, qualis esset, si occasione benedictionis vendantur, vel pluris vendantur. Secùs si ratione solius materiæ ex qua conficiuntur, vel ratione laboris, & expensarum in illis conficiendis, vel Roma asportandis venditio fiat, quia nullum verbum est in dicta constitutione, ex quo colligi possit prohiberi venditionem, quæ aliàs simoniaca non est. Vt notauit Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 43. *num.* 29. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 29. *num.* 3. tametsi contra sentiat Azor. 1. *p. lib.* 9. *cap.* 9. *quæst.* 4. & indicat Filiucius *tract.* 14. *cap.* 6. *quæst.* 8. quatenus non solùm permittit venditionem, cùm ex licentia Pontificis depicti sunt. Quartò excommunicat Pontifex qui eos sic depictos retineret, subintellige ad vendendum: nam esto peccaminosè depicti sint, eos postmodum retinere nullum est peccatum: non enim præcipit Pontifex eos destrui, vt benè aduertit Sanch. *lib.* 2. *decal. cap.* 43. *num.* 28. Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 2. *p.* 29. *num.* 4.

22. Vigesimasecunda continetur in Bulla Pij V. edita Kalend. Nouemb. anno 1567. quæ incipit: *De salute gregis*; aduersus taurorum, aliarúmque ferarum agitationem. Considerans namque Pontifex spectacula, vbi tauri, & feræ in circo, vel foro agitantur à pietate; & charitate Christiana aliena esse, prohibet sub excõmunicationis, & anathematis pœnis ipso facto incurrendis omnibus & singulis Principibus, etiamsi regali, vel imperiali dignitate præfulgeant, ne in suis prouinciis, ciuitatibus, terris, oppidis, & locis hæc spectacula, vbi taurorum, aliarúmque ferarum bestiarum agitationes exercentur fieri permittant. Militibus quoque cæteris aliis personis, ne cum tauris, & aliis bestiis in præfatis spectaculis ipsi tam pedestres, quàm equestres congredi valeant, interdicit. Quod si quis ibi mortuus fuerit Ecclesiastica præcipit carere sepultura. Clericis quoque tam regularibus, quàm sæcularibus beneficia Ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis sub excommunicationis pœna, ne eisdem spectaculis intersint, prohibuit, omnésque obligationes, iuramenta, & vota de hac taurorum agitatione, etiam prætextu honorandi Sanctos, cassauit, & annullauit.

Prædictam constitutionem Pij V. temperauit Gregor. XIII. die 25. Augusti, anno 1575. ne procedat in laycis, & equitibus Ordinum militarium, dummodo in diebus festiuis tauri non agitentur, & prouisum sit ab eis ad quos spectabit, ne alicuius mortis, aut grauis damni periculum subsit, reliquis in suo robore permansuris.

Postmodum Sixtus V. anno 1586. sciens Salmanticæ constitutionem Pij V. & Gregor. XIII. non obseruari, aliósque Magistros, & Theologiæ, iurisque ciuilis Professores, non solùm agitationibus taurorum se ostentare, sed insuper ausos esse docere clericos in sacris constitutos prædictis spectaculis interessentes, nullum reatum committere, Episcopo Salmanticensi decretum misit cuius initium est: *Venerabili fratri*, quódque ad verbum refert Ioann. Gutierr. *lib.* 1. *canon. quæst. cap.* 7. *num.* 36. quo prædictum abusum damnat, & Episcopo Salmanticæ præcipit etiam vt Delegato sedis Apostolicæ coerceat.

Denique Clemens VIII. die 13. Ianuarij, anno 1596. ad instantiam Philippi II. Hispaniarum regis, eiúsque oratorem Antonium Suessæ Ducem sustulit omnes excommunicationes, atque anathemata, cæterásque pœnas in litteris Pij V. & Gregor. XIII. contentas, quoad omnes in illis expressos in regnis Hispaniarum dumtaxat, Monachis, & Fratribus mendicantibus, cæterisque cuiuscunque Ordinis, & instituti regularis exceptis, easdémque Pij prædecessoris litteras ad terminos iuris communis reducit, statuitque ne huiusmodi agitationes taurorum festis diebus fiant, & non nisi priùs prouiso per eos ad quos spectat, ne inde alicuius mors quoad fieri possit sequatur: prout latiùs referunt Gutierr. *dicto cap.* 7. *in fine*. Rodrig. *t.* 3. *qq. regul. q.* 68. *art.* 2. Villalob. *tract.* 12. *difficult.* 20. *num.* 3. & alij.

Ex prædictis decretis aliqua colligunt Doctores vt

vt certa, alia sub dubio. Primò certum est agitationem taurorum per se licitam esse, dummodò pericula nocumenti à magistratibus euitentur, vti plerunque euitantur constitutis securitatis locis, quò congressuri facilè confugere possint, & omnibus voce præconis monitis ante tauri exitum, vt se in tuto recipiant, diligentiáque adhibita, ne senes, pueri, fœminæ, mente capti, claudi, infirmi in eo loco vbi tauri agitandi sunt adsint, quia seclusis his periculis, ludus ille nullam malitiam continet, aliàs nec Gregor. XIII. nec Clemens VIII. illum permitterent. Sicuti tradit Nauarr. *in sum. cap.* 15. *num.* 18. Ioann. Gutierr. *lib.* 1. *canon. qq. cap.* 7. *num.* 9. Man. Rodrig. *t.* 3. *qq. regular. q.* 68. *art.* 1. Henrriq. de Villalobos 2. *p. sum. tract.* 11. *de homicidio difficult.* 20. *numero* 6.

Secundò est certum festis diebus peccatum mortale esse tauros in circo, vel in foro agitare, quia hoc prohibitum est magistratibus à Pio V. sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, neque derogatum est à Gregor. XIII. & à Clemente VIII. sed potiùs ab eisdem confirmatum, vt aduertit Nauarr. *dicto cap.* 15. *num.* 19. Gutierr. *cap.* 7. *num.* 10. Man. Rodrig. *t.* 2. *sum. cap.* 71. *num.* 1. Villalobos *d. tract.* 11. *difficult.* 20. *num.* 10. Nec refert an festum sit ex iure communi, an ex speciali constitutione, consuetudine, & voto alicuius loci, dummodò dies festiuus sit: vti aduertit Petr. Nauarra *lib.* 2. *de restit. cap.* 3. *num.* 306. Villalobos *num.* 11.

Hanc conclusionem temperant Nauarr. *cap.* 15. *num.* 19. Ludouic. Lopez *in suo instructor.* 1. *p. cap.* 70. Bonac. *disp.* 2. *de censur. quæst.* 4. *p.* 7. *num.* 12. ne procedat in agitatione taurorum ita moderata, vt ex ea sequi probabiliter non possint nocumenta personalia mortis, vulneris, ossium rupturæ: sicuti si præcisis cuspidibus agitarentur, aut cornibus colligatis, quia cessat ratio finalis, ob quam hæc constitutio lata est, nempe ob vitandas mortes ex prædicta agitatione frequenter contingentes, vt in procemio dicitur. Ex quo sumenda est ratio finalis legis. Argum. *leg. fin. ff. de Hæredibus instituendis.* Et confirmatur, nam teste communi sententia, & visu populi Christiani torneamenta in quibus de periculo grauis damni prouidetur licita sunt, tametsi *cap.* 1. *de torneamentis* fuerint absolutè prohibita ob mortes hominum, & animarum pericula ibi contingentia, quia præstita ea moderatione cessat ratio finalis prohibitionis. Ergo idem est dicendum in præsenti. Ex qua doctrina excusant Nauarr. *dicto c.* 15. *n.* 10. Bonac. *dicto t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 4 *pun.* 7. *n.* 12. Stephan. Dauila 2. *p. de censur. c.* 1. *dub.* 4. Religiosos, & Clericos in sacris agitantes vitulos etiam maiusculos in atrio, claustro, vel agro, vel illorum agitationi interessentes, quia cessat periculum mortis, vel grauis damni.

Hæc tamen limitatio mihi non probatur, sicuti nec Ioann. Gutierr. *d. cap.* 7. *num.* 13. quia Gregor. XIII. agitationem taurorum permittit, prouiso per eos ad quos spectabit, ne exinde alicuius mors quoad fieri possit sequatur, & hac permissione non obstante prohibet, ne diebus festis agitentur. Ergo agitatio taurorum etiam remotis periculis diebus festis illicita est. Præterquam quòd esto ex agitatione taurorum præcissis cuspidibus, aut cornibus colligatis non adsit æquale periculum, ac si cuspidibus integris liberi, & expediti agitarentur; nihilominus periculum perfectè non vitatur, cùm possint homines in altum leuare, & in terram proiicere, pedibúsque conculcare. Adde agitationem taurorum diebus festiuis non tantùm prohiberi ob damna quæ inde prouenire solebant vitanda, quàm ob honorem festorum, quæ diuinis laudibus, piisque operibus, non autem huiusmodi ludis celebrari, & honorari debent.

Hoc autem intelligendum est, si in circo, vel foro agitentur: nam si extra forum, vel circum agitatio fiat, libera fugiendi tauris facultate relicta, non est locus huic prohibitioni; eáque de causa communiter diebus festis agitantur tauri per plateas, & calles ciuitatis chordis longis pedes, vel cornua ligati absque vllo scrupulo: vti tradit Nauarr. *cap.* 15. *num.* 18. Gutierr. *cap.* 7. *num.* 14.

Tertiò certum est extra Hispaniam omnes magistratus, & Principes agitationem taurorum permittentes in diebus festis excommunicationi ipso facto subiici. Sæculares verò agitantes, si ibidem moriantur priuari Ecclesiastica sepultura, tametsi sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ recipiant, quia hæc priuatio in pœnam delicti commissi apposita est. Clericos verò regulares interessentes agitationi taurorum in circo, vel in foro præstitæ etiam die feriali pœna excommunicationis affici. Et idem est de clericis beneficium Ecclesiasticum habentibus, aut in sacris ordinibus constitutis. Quæ omnia constant ex motu Pij V. & Gregor. XIII. At in Hispania omnes pœnæ quoad omnes prædictos abrogatæ sunt Monachis, & Fratribus mendicantibus, cæterisque cuiuscunque Ordinis, & instituti regularibus exceptis, vt constat ex decreto Clementis VIII.

Quartò est certum præsentiam his decretis prohibitam debere esse ex proposito, & à Concilio, & ex qua absolutè denominetur quis interesse prædicto spectaculo: quare si per accidens, & quasi per transennam taurum agitari videas, nō est locus huic prohibitioni. Vt aduertit Ioann. Gutierr. *lib.* 1. *canon. qq. c.* 7. *n.* 42. & 43. Villalobos *dicta difficult.* 20. *n.* 14. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 4. *p.* 7. *n.* 2. Et idē est, si ita è longinquo videres, vt prudentis arbitrio censeri non posses interesse: non enim visus vtcunque prohibetur, sed visus ex quo interesse illis spectaculis denomineris; vt tradit Bonac. *suprà.* Auila 2. *p. de censur. cap.* 5. *disp.* 1. *dub.* 4. *concl.* 3. & 4. Quod si in fenestra aliqua fori occultè adsis facie cooperta, & vestibus mutatis, existimat Auila *suprà* te non peccaturum mortaliter, quia non est assistentia, ex qua statui clericali opprobium proueniat, cùm non agnoscatur ibi clericum adesse. Sed contrarium meritò docuit Gutierr. *dicto cap.* 7. *num.* 38. Bonac. *disp.* 2. *q.* 4. *p.* 7. *num.* 2. Rodrig. 2. *p. sum. cap.* 71 *num.* 3. & *t.* 3. *qq. regular. q.* 68. *art.* 5. *vers. nec minus.* Tum quia prohibitio absoluta est, tum quia grauius scandalum, & indecentiam prædicta assistentia nata est generare, & de facto generat iis qui simulationem agnoscunt. Hæc sunt quasi certa.

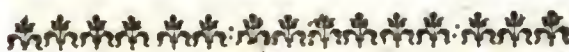
Sub dubio autem est, an omnes Religiosi etiam nullo ordine insigniti sint, sub constitutione Gregorij comprehendantur? Affirmat Man. Rodrig. *t.* 3. *qq. regular. quæst.* 68. *art.* 2. & *cap.* 71. *sum. n.* 4. Petr. Nauarr. *lib.* 2. *de restitut. cap.* 3. *num.* 306. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 4. *pun.* 7. *num.* 7. Tum quia quilibet religiosus clericus regularis nuncupatur. Tum quia Clemens VIII. in suo Decreto excipiens religiosos non vsus fuit nomine Clerici, sed absolutè dixit Monachis, & Fratribus mendicantibus, cæterisque cuiuscunque ordinis, & instituti, regularibus exceptis. At sub nomine monachi, fratris, & regularis continetur religiosus, tametsi nullo ordine insignitus sit. Nihilominus verius existimo sub dictis constitutionibus non contineri religiosum nullo ordine insignitum, quod docuit Villalobos *d. tract.* 11. *difficult.*

12. *difficult.* 20.*num.* 16. quia textus prohibitionem indicens nomine Clericorum regularium vsus est: at esto in decreto fauorabili sub nomine clerici comprehendantur religiosi, non tamen in decreto pœnali, & odioso vt est præsens, quod debet restringi. Adde si Pontifex vellet omnes regulares comprehendere, vt quid addidit illam particulam *Clerici*, apertiùs enim suam intentionem exprimeret illa dictione omissa, & solùm exprimens regulares. Signum ergo est solos regulares ordine insignitos voluisse comprehendere. Neque obest decretum Clement. VIII. quia illud decretum non inducit nouam obligationem, sed quæ lata erat constitutio Pij, & Gregorij aduersus religiosos in suo robore relinquit. Quocirca intelligendum est de monachis, fratribus, & regularibus, qui clerici sunt. Ex his à fortiori infertur moniales sub hoc Decreto non comprehendi, quia nullatenus sunt clerici regulares. Et tradit Bonac. *disp.* 2. *quæst.* 4. *p.* 7. *numero* 10. Villalobos *difficult.* 20. *numero* 17. tametsi contra sentiat Auila 2. *p. capite* 5. *disp.* 1. *dub.* 4. *conclus.* 6.

Illud est certum nouitios sub nomine regularium in hoc Decreto non comprehendi, quia propriè, & strictè non sunt regulares, sed regulares esse intendunt: vt tradit Bonac. *dicto pun.* 7. *num.* 9. Item neque Equites militarium ordinum, etiamsi minoribus ordinibus fuerint insigniti: quia expresè excipiuntur in dicta Bulla Gregorij, & notant relati Doctores. Canonici verò regulares, & fratres Clerici Ordininum militarium sine dubio comprehenduntur, quia verè sunt regulares, vt notauit Rodrig. *quæst.* 68. *art.* 4. Villalobos *tract.* 12. *difficult.* 20. *in fine.* Bonac. *disp.* 2. *q.* 4. *p.* 7. *num.* 9.

Secundum dubium est quibus clericis sæcularibus extra Hispaniam interdicta sit assistentia taurorum agitationi? Constat ex Bulla Pij V. & Gregorij omnes & singulos qui beneficium Ecclesiasticum habuerint, vel sacris fuerint initiati? Sed an sufficiat beneficium, tametsi exiguos redditus habeat? Non conueniunt Doctores. Nam Stephan. Dauila *de censur.* 2. *p. cap.* 5. *disp.* 1. *dub.* 4. *conclus.* 7. negat sufficere, quia prædictum beneficium, ac si beneficium non esset reputatur, cùm ad horas Canonicas recitandas non obliget. Sed oppositum censeo verius cum Bonacina *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 4. *p.* 7. *numero* 5. quia beneficium exiguorum redditium verum beneficium est. Et licèt sufficiens non sit ad inducendam obligationem pensum horarum singulis diebus recitandi, non inde inferri potest insufficiens esse ad obligandum, ne his spectaculis beneficiarius assistat, quia recitatio horarum est beneficiarij munus, ob cuius exercitium beneficiarius ex fructibus beneficij alitur, quia beneficium datur propter officium. Si igitur beneficij fructus insufficientes sunt ad beneficiarium alendum, beneficium insufficiens est ad obligandum beneficiarium ad continuam horarum recitationem. Quæ ratio nullatenus procedit in priuatione abstinendi ab his spectaculis, quæ solùm ob indecentiam clericalis status inducitur. Et confirmo, quodlibet beneficium quantumuis exiguum sufficit, vt beneficiarius fori priuilegio gaudeat, vt omnes fatentur. Ergo etiam sufficiens erit, vt beneficiarius spectaculis indecentibus priuetur, quia vtrumque scilicet priuilegium, & prohibitio ob eandem causam nempe ob honorem status clericalis indicitur. Notanter dixi extra Hispaniam, nam in Hispania solis clericis regularibus hæc assistentia interdicta est: nam Clemens VIII. in suo Decreto loquens de Clericis, inquit: clericos verò sæculares beneficia Ecclesiastica obtinentes vel sacris ordinibus, seu in Ecclesiastica dignitate constitutos in dictis Hispaniarum regnis existentes, per præsentes monemus, & exhortamur in Domino, &c. Non igitur præcipit, sed consulit. Tertium dubium est, an excommunicatio, quæ clericis beneficia habentibus, vel in sacris constitutis extra Hispaniam iniungitur, & in Hispania clericis regularibus sit ipso iure lata, vel per iudicem ferenda? Affirmat esse latam ipso iure Filiucius *tract.* 14. *cap.* 7. *q.* 8. *num.* 123. motus illa dictione copulatiua, *similiter prohibemus sub excommunicationis pœna*, quæ denotat pœnam excommunicationis similem esse præcedenti, quæ ipso iure lata erat aduersus Principes, & communitates permittentes in suis prouinciis, terris, & locis taurorum agitationem, sed longè verius est non esse latam, sed ferendam per iudicem. Vti docuit Ludouic. Lopez *instructor. conscient.* 2. *p. cap.* 31. *quæst.* 4. Gutierr. *lib.* 1. *canon. qq. cap.* 7. *num.* 17. Petr. Nauarra *lib.* 2. *de restit. cap.* 3. *num.* 304. Rodrig. *t.* 2. *sum. c.* 71. *num.* 4. Auila *de censur.* 2. *p. cap.* 5. *disp.* 1. *dub.* 4. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *quæst.* 4. *pun.* 7. *num.* 5. Villalobos 2. *p. sum. tract.* 12. *difficult.* 20. *num.* 3. Nam illa verba *sub excommunicationis pœna*, non sunt censuræ ipso iure latæ: ex dictione autem illa copulatiua *similiter prohibemus*, id non colligitur, quippe hæc non refertur ad pœnam excommunicationis, sed ad prohibitionem, hoc est sicut Principibus, & magistratibus prohibitum est, ne in suis terris, & locis agitationem taurorum permittant, sic clericis, & religiosis assistere prohibetur. Si autem Pontifex vellet, vt sub eisdem pœnis prohibitio fieret, id exprimeret dicēs. Similiter prohibemus sub eisdem pœnis positis. Quinimo addens *sub pœna excommunicationis*, neque exprimens latæ sententiæ, manifestè indicauit non esse ipso iure latam, sed ferendam. Adde hanc explicationem benigniorem esse, quæ in decreto pœnali semper præferenda est.

23. Vigesimatertia continetur in Bulla Cœnæ Domini aduersus præsumentes absoluere delinquentes à censuris incursis ob delicta in Bulla Cœnæ Domini contenta. Inquit enim Pontifex. Quod si fortè aliquis contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, quæ excommunicatio reseruata non est, vti probauimus *hac disput. pun.* 22. & videri potest Bonac. *disp.* 1. *de censur. q.* 22. *pun.* 3.

DISPVTATIO IV.

De Suspensione.

TAmetsi hæc vox Suspensio, strictè & in rigore sumpta, significet incertitudinem, vt probat Ambros. Calepin. verbo *suspensio*: at ex iuris Canonici interpretatione translata est ad significandam priuationem cuiusuis actionis, & officij, iuxta Clement. *cupientes* verbo *suspensio de Pœnis*, vbi prohibitio ab officio aduocationis, & notariæ suspensio nuncupatur: & in Trident. *sess.* 22. *c.* 10. *de reformat.* Episcopus prohibens notariis, ne sua officia exerceāt suspendere dicitur suspensionis. Hęc tamen acceptio latissima est, vt pote communis tam actibus sæcularibus,

laribus, quàm Ecclesiasticis. Strictiùs sumitur pro prohibitione exercitij spiritualis, vel spiritualibus annexi, vt *in cap. quæsitum. cap. fin. de cohabitat. clericor. & mulier.* existenti enim in peccato mortali, actus sacri prohibentur. Verùm in præsenti suspensio non ita latè sumitur, sed pro prohibitione exercitij potestatis Ecclesiasticæ, & secundùm hanc acceptionem eius naturam, causas, & effectus enodabimus.

PVNCTVM I.

Quid sit suspensio, & quotuplex.

1 *Definitur suspensio, & qualiter ab aliis censuris differat.*

2 *Clerici tantùm afficiuntur suspensione.*

3 *Triplex est suspensio, & declaratur hæc diuisio.*

1. MVltiplicem definitionem Doctores suspensioni assignant; ea est clarior, breuior, magisque recepta, quam tradunt communiter Doctores, Nauarr. *cap.* 27. *num.* 151. Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 25. *sect.* 1. *num.* 2. Sayrus *lib.* 4. *thesauri, cap.* 1. *n.* 13. Auila *de censur.* 3. *p. disp.* 1. *dub.* 1. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 31. *num.* 2. Coninch. *disp.* 15. *dub.* 1. Bonac. *t.* 1. *disp.* 3. *de suspens. pun.* 1. *num.* 2. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 1. Gaspar Hurtado *tract. de suspens. difficult.* 1. Videlicet suspensio est censura Ecclesiastica, qua minister Ecclesiæ formaliter impeditur ne functiones Ecclesiasticas exerceat, aliquáue potestate vtatur. Dicitur censura Ecclesiastica, iuxta textum *in cap. quærenti, de verbor. significat.* quia est pœna medicinalis. Et secundùm hanc partem conuenit suspensio cum excommunicatione, & interdicto; siquidem omnes sunt censuræ, & functiones Ecclesiasticas impediunt. Differt verò ab illis, & ab omnibus aliis quæ non sunt propriè censuræ, vt ab irregularitate, depositione, & degradatione in modo quo his omnibus priuat. Nam excommunicatio esto priuet ministrum Ecclesiæ, ne functiones Ecclesiasticas exerceat, aliáue potestate vtatur: hoc enim solùm est quatenus hæ functiones Ecclesiasticæ sunt quædam cum fidelibus communicationes, à qua communicatione exclusus est excommunicatus: at suspensio his functionibus priuat, non quatenus participant rationem communicationis, sed quatenus sunt vsus alicuius potestatis Ecclesiasticæ prouenientis ab officio, vel beneficio. Insuper excommunicatio pluribus priuat, quàm suspensio, vt de se constat; extenditúrque non solùm ad Ecclesiasticas personas, sed ad laycas, secùs suspensio. Ab interdicto autem differt, quia interdictum priuat receptione aliquorum sacramentorum, Ecclesiastica sepultura, & officiis diuinis, à quibus suspensus priuatus non est. Deinde esto interdictus priuetur administratione sacramentorum; non priuatur illa quatenus est vsus cuiusdam spiritualis potestatis, sed quatenus est communicatio quædam, & quasi cooperatio illius. Vnde vt notant Doctores teste Suar. *disp.* 25. *sect.* 1. *num.* 5. interdictus priuatus est, ne possit alicui sacræ functioni interesse non solùm exercendo spiritualem iurisdictionem, sed nec cooperando ei, aut ministrando aliquo modo, cùm tamen suspensus non priuetur illo ministerio, quod laycus exercere potest in Missæ sacrificio, aut sacramentorum administratione. Et hinc oritur alia differentia suspensionis ab interdicto, sicut ab excommunicatione; nam interdictum sicut excommunicatio afficit quamlibet personam fidelem; at suspensio requirit necessariò esse personam Ecclesiasticam, hæc enim sola est quæ potest Ecclesiasticam functionem exercere.

2. Aliquibus Doctoribus placet sub persona Ecclesiastica comprehendi fœminas religiosas, quibus iurisdictio spiritualis commissa est, vti Abbatissis, & Priorissis; has enim posse suspendi ab officio propria suspensione docuerunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 151. & 158. & §. 7. *n.* 159. Henriq. *lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 31. *num.* 2. Filiuc. *lib. de censur. tit. de suspensione, cap.* 9. & indicat Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 1. *num.* 2. Nam esto clerici non sint, sunt personæ Ecclesiasticæ iurisdictionis Ecclesiasticæ capaces. Sed rectiùs reliqui omnes Doctores teste Gregorio de Valen. *t.* 4. *disp.* 7. *q.* 18. *p.* 1. *pronunciato* 1. Sayro *lib.* 4. *thesauri, cap.* 1. *num.* 16. Suar. *dicta sect.* 1. *num.* 5. Coninch. *disp.* 15. *dub.* 1. *num.* 2. & *dub.* 3. *num.* 18. & 21. asserunt solos clericos affici suspensione posse, cùm ipsi tantùm capaces sint officij, & beneficij Ecclesiastici functiones exercendi, etenim iurisdictio quæ Abbatissis commissa est, non est propriè iurisdictio Ecclesiastica, cùm nō ex ordine Ecclesiastico proueniat; aliàs suspensionem ab officio violantes, irregularitatem incurrerent, quæ transgressoribus suspensionis ab officio indicta est, *c. is cui, de sententia excommunicat. in* 6. & *cap.* 1. *de sententia, & re iudic. eodem lib.*

3. Quoad diuisionem attinet triplex est suspensio, alia ab officio, alia à beneficio, alia ab vtroque simul. Solùm aduerto suspensionem absolutè latam comprehendere suspensionem ab officio, & beneficio, quia non est vnde limitationem accipiat, & cur potiùs de officio, quàm de beneficio intelligatur. Vti docet Henriq. *lib.* 13. *sum. cap.* 33. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 43. *n.* 7. Auila 3. *p. disp.* 2. *dub.* 1. *concl.* 2. Suar. *disp.* 25. *sect.* 2. *num.* 9. Coninch. *disp.* 15. *dub.* 1. *num.* 4. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 1. *num.* 2. Suspensio quæ simul ab officio, & beneficio suspendit appellari debet simpliciter totalis, quæ verò tantùm suspendit ab officio, vel beneficio partialis dici potest. Suspensio ab officio si absoluta sit omni spirituali officio tum ordinis, tum iurisdictionis, & Ecclesiasticæ administrationis priuat. Partialis verò ex eo dicitur; quia aliquam functionem impedit vel ordinis, vel iurisdictionis, vt constat ex *cap. sanè, el* 2. *de officio delegati.* & *cap.* 2. *eodem tit. in* 6. & *ibi* Glossa. Idem est de suspensione à beneficio si integra sit priuat omni illius administratione, & fructuum perceptione: at si partialis fuerit priuare potest à certo beneficio, vel illius parte, scilicet ab his, vel illis fructibus percipiendis. Deinde suspensio alia est absoluta, seu absque vlla temporis determinatione, alia determinata, seu pro determinato tempore lata, de qua diuisione sunt plures textus in iure. Solùm aduerto suspensionem pro determinato tempore non esse propriè censuram; quia tantùm apponitur in pœnam delicti commissi, ideóque elapso termino pro quo imposita est, cessat absque alia absolutione, vt optimè notauit Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 46. *num.* 1. Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 25. *sect.* 1. *num.* 3. *post medium.* & *disp.* 26. *sect.* 1. *num.* 14. Idem tradunt Glossa, & Doctores in *Clement.* 1. *de Decimis,* verbo *donec,* & in *cap. sacro,* verbo *per mensem, de sententia excommunic.* Innocent. & Abbas *in cap. cùm bonæ, de ætate, & qualit.* Secùs verò est de suspensione absoluta, quæ de se perpetua est, ideóque contracta indiget absolutione, vt cesset. Tandem suspensio

ſpenſio alia eſt à iure, alia eſt ab homine. De qua diuiſione ſatis *diſp.*1. *huius tractatus* diximus.

Pvnctvm II.

Qui ſuſpendere, quiue ſuſpendi poſſint.

1 *Suſpenſionem à iure ſolus ſummus Pontifex ferre poteſt.*

2 *Epiſcopus ſine capitulo benè poteſt ſuſpenſionem ferre, etſi ſpectato iure antiquo contrarium eſſet dicendum.*

3 *Conditiones requiſitæ in ferente ſuſpenſionem eædem ſunt, quæ pro ferenda excommunicatione requiruntur.*

4 *Solus clericus ſuſpendi poteſt.*

5 *In ſuſpenſione à iure generaliter lata, non comprehenditur Epiſcopus, etiamſi conſecratus non ſit.*

6 *Suſpenſione generaliter lata aduerſus omnes clericos, religioſi clerici comprehenduntur.*

7 *Qualiter ſuſpenſio in communitatem ferri poſsit.*

8 *Semel ſuſpenſus poteſt iterum ſuſpendi.*

9 *Defunctus capax non eſt huius cenſuræ, tametſi ob ſuſpenſionem præcedentem priuari poſsit beneficij fructibus.*

1. SVſpenſionem à iure latam ſolus iuris conditor fert. Suſpenſionem verò ab homine is qui poteſtatem habet excommunicandi ferre plerunque poteſt, quia regulariter poteſtas pro omnibus cenſuris ferendis committitur, eo quòd omnes cenſuræ ad eundem finem referantur, & ſe mutuò iuuent ad comprimendam rebellium contumaciam: vt tradit Silueſt. verbo *ſuſpenſio* 1. *num.*2. Nauarr. *cap.* 17. *num.*159. Sayrus *lib.*4. *theſauri, cap.* 2. *num.* 1. Suar. *diſp.*28. *ſect.* 1. *num.*2. Tolet. *lib.*1. *cap.*13. Henrriq. *lib.*13. *cap.* 35. *num.*1. Vgolin. *tab.*4. *cap.* 1. Nulla tamen eſt repugnantia, quin ſola poteſtas ſuſpendendi abſque poteſtate excommunicandi, vel è contra alicui concedatur, cùm ſint cenſuræ diuerſæ: vti notauit Suar. *dicta ſect.*1. *num.*2.

2. Iure antiquo Epiſcopus ſine capitulo ſuſpendere non poterat, iuxta textum *in cap. penult.* 15. *q.*7. & ſubditur ibi irritam fore ſententiam Epiſcopi, niſi præſentia clericorum firmetur. Hoc tamen decretum affirmat Suar. *dicta diſp.* 28. *ſect.* 1. *num.* 14. non eſſe in vſu, neque ab vniuerſali Eccleſia receptum, fuit enim Concilij prouincialis Carthaginen. 4. Poſtea verò Alexand. III. *in cap.* 1. *de exceſſib. prælator.* mandat ne Epiſcopus ſine iudicio capituli presbiteros attentet ſuſpendere, vel Eccleſias eorum interdicere. Hic textus non loquitur de omnibus clericis, ſed ſolùm de presbiteris, quos prohibet ſuſpendere, vel eorum Eccleſias interdicere abſque conſenſu capituli; non tamen irritat ſuſpenſionem latam abſque tali conſenſu. Præterea (vt benè tradit Suar. *loco citato*, cum communi ſententia) textus loquitur de ſuſpenſione lata tantùm in vindictam delicti commiſſi, non de ſuſpenſione quæ eſt cenſura, & medicinalis pœna. Ego verò addo illam ſolemnitatem conſenſus capituli pro ferendis cenſuris ſuſpenſionis, & interdicti aduerſus clericos conſuetudine abrogatam eſſe. Videmus enim paſſim Epiſcopos abſque vllo capituli conſenſu requiſito pœnam ſuſpenſionis in clericos proferre; vt aduertit Panormit. *in dicto cap.*1. & Suar. *diſp.*28. *ſect.* 1. *n.*4. *in fine.*

3. Conditiones autem requiſitæ in ferente ſuſpenſionem ſunt eædem quæ pro ferenda excommunicatione requiruntur, quáſque explicuimus, cùm de cenſuris in genere ſermonem fecimus. Primò namque debet eſſe clericus. Nam eſto Silueſt. verbo *Abbatiſſa*, & verbo *ſuſpenſio num.* 1. & Henrriq. *lib.* 13. *de excommunicat.* & *ſuſpenſ. cap.* 35. *num.* 1. cenſeant Abbatiſſam ſuſpendere poſſe clericos Eccleſiarum ſibi ſubditarum. Argum. *cap. dilecta de maiorit.* & *obedient.* Communis tamen ſententia, quam ſequitur Gloſſa *in dicto cap. dilecta*, verbo *iuriſdictionem*. Innocent. & Panormitan. *ibi.* Viuald. *tract. de ſuſpenſ. num.*151. Sayrus *lib.*4. *theſauri, cap.*2. *n.*9. negat ſuſpẽſionem ab alio quàm à clerico fieri poſſe, quia eſt actus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quæ ſolùm clericis conuenire poteſt; ſuſpenſionémque latam ab illa Abbatiſſa in *dicto cap. dilecta*, non eſſe ſuſpenſionem propriam, ſed prohibitionem. Quod non leuiter colligitur, ex eo quòd Pontifex non præcipiat Epiſcopo cui reſcripſit, vt ſuſpenſionem Abbatiſſæ latam ſeruare faciat, ſed vt per cenſuram compellat ſubditos Abbatiſſæ præceptis obedire. Signum ergo eſt ſuſpenſionem ab Abbatiſſa latam non habuiſſe rationem cenſuræ, ſed ſolùm cuiuſdam prohibitionis. Secundò debet iuriſdictionem in foro externo habere, comparatione illius quem ſuſpendere intendit; vt conſtat ex his quæ diximus *diſp.*1. Tertiò hanc iuriſdictionem expeditam debet habere, quare ſi aliqua cenſura ligatus exiſtat nequit ſuſpenſionem ferre, non ſolùm licitè, ſed nec validè, ſi cenſura illa denunciata ſit: at ſecluſa denunciatione peccabit ferens cenſuram, niſi ſit ad inſtantiam partis, vt aduertit Stephan. Dauila 3. *p. de cenſur. diſp.*4. *dub.*1. *concl.*3.

4. Quoad perſonas verò in quas ſuſpenſio ferenda eſt, neceſſariò clericum eſſe debere firmat communis ſententia, cum Gloſſa in *cap. quicunque* verbo *miniſtros, de ſententia excommunicat. in* 6. Innocent. *in cap. vlt. de exceſſib. prælator.* Panormit. *in cap. dura ſæpè num.*10. *de crimine falſi.* Nauarr. *cap.* 27. *num.*150. & *ſequentib.* Suar. *diſp.* 28. *ſect.* 2. *num.* 1. Auila 3. *p. diſp.*4. *dub.* 2. *concl.*1. & alij. Etenim cùm ſuſpenſio neceſſariò verſari debeat circa officium, vel beneficium Eccleſiaſticum, quorum layci incapaces exiſtunt, efficitur in ſolos clericos ſuſpenſionem ferri poſſe. Quod ſi in Extrauag. *de cenſibus inter communes*, & *alibi* ſuſpenduntur layci à communione Euchariſtiæ, non fertur ibi ſuſpenſio propria, ſed eſt quædam pars excommunicationis maioris, quæ priuat vſu paſſiuo ſacramentorum.

Dices ſuſpenſionem ab officio priuare non ſolùm exercitio ordinis iam obtenti, ſed obtinendi, & ſuſpenſionem à beneficio priuare fructibus beneficij non ſolùm obtenti, ſed etiam obtinendi. Ergo quoad effectum, ſcilicet beneficij conſecutionem, & ordinis receptionem, poterit laycus ſuſpendi, ſiquidem priuari poteſt, ne beneficium conſequatur, néve ordines recipiat? Reſpondeo ſuſpenſionem per ſe non priuare beneficio, vel ordine acquirendo, ſed conſecutione quadam quatenus ex priuatione vſus ordinis habiti naſcitur priuatio in vlteriorem ordinem aſcendendi. Præterea inſignitus prima tonſura, capax eſt ordinis, & beneficij recipiendi, ac proinde ab illis ſuſpendi poteſt. Secùs ante receptionem primæ tonſuræ, cùm illorum incapax exiſtat.

5. Ex clericis verò quilibet quacunque dignitate

tate præfulgeat suspendi potest. Sub decreto autem generali suspensionis Episcopi non comprehenduntur; nisi de ipsis fiat expressa mentio, ex *cap. quia periculosum, de sententia excommunicat. in 6.* Et idem cauetur de interdicto. Secùs est de excommunicationis censura, vt tradit *ibi* Glossa communiter recepta, teste Nauarr. *cap.27. num.165.*

Sed an Episcopi electi, & confirmati, sed non consecrati comprehendantur? difficultate non caret; eo quòd his Episcopis non competat Episcopale munus exercere, quæ fuit ratio eximendi à sententia generali suspensionis, & interdicti Episcopos. Adde neminem dici propriè Episcopum quousque consecratus sit, sicuti nec sacerdos, quousque presbiteratus ordine sit insignitus, tametsi ad presbiteratum fuerit approbatus. Sed verius est quod docet Suar. *disp.28. sect.2. num.7.* Paul. Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.3. cap.2.* Sayrus *lib.4. cap.12. num. 1. & seqq.* Gaspar Hurtado *tract. de suspensione, difficult.5. num.23.* Henrriq. *lib.13. cap.34. num.2.* Episcopum electum, & confirmatum, tametsi consecratus non sit prædicto exemptionis priuilegio gaudere, siquidem alia priuilegia concessa Episcopis ad confirmatum, & non consecratum extenduntur; vti est priuilegium de eligendo confessore, *cap. vlt. de pœnitent. & remissionib.* & priuilegium altaris viatici, *cap. fin. de Priuilegiis in 6.* Præterquam quòd priuilegia concessa à Principe, & maximè inserta in iure communi, latè sunt interpreranda. Neque ratio dubitandi vrget, quia illa ratio exercendi officium Episcopale solùm fuit motiua, & impulsiua ad priuilegij concessionem, non tamen fuit adæquata, & finalis concessionis. Hæc enim causa præcipua est dignitas Episcopalis qua gaudet Episcopus nondum consecratus. Argum. *cap. si compromissarius, de Electione in 6.* vbi in sententia generali suspensionis à beneficio tantùm non comprehenditur Episcopus, esto per illam suspensionem non priuetur ab executione Episcopalis officij. Quinimo hoc priuilegium extendunt Sayrus, Henrriq. Layman. Hurtado *locis allegatis* ad Cardinales ob eorum excellentem dignitatem, ob quam priuilegia Episcopis concessa, censentur & ipsis concedi.

6. Secundò est dubium, an sub suspensione generaliter lata aduersus omnes clericos, religiosi comprehendantur? Et quidem si prima tonsura initiati non sunt, non cōprehenduntur, quia non sunt clerici, esto aliquo modo personæ Ecclesiasticæ nuncupentur, iuxta *c. Duo sunt 12. q.1.* ideóque in Clement. *de vita, & honestate clericor.* distinguuntur clerici à religiosis. At si religiosi prima tonsura initiati fuerint, etsi aliquibus placeat sub constitutione generaliter lata aduersus clericos non comprehendi; probabilius oppositum existimo cum Suar. *t.5. de censur. disp. 28. sect.2. num.9.* quia nomen clerici indifferens est ad sæculares, & religiosos, vt constat ex dicta Clement. *ibi*: Sæculares clerici, & religiosi. Ergo suspensio lata aduersus omnes clericos comprehendit religiosos clericos, quia nulla adest ratio, ob quam eximantur.

7. Tertiò est dubium, qua ratione suspensio in communitatem feratur? Posse communitatem suspendi quatenus communitas est ab officio conferendi beneficia constat ex *cap. vnico, Ne sede vacante in 6.* & ex *cap. Romana, cap. si sententia, de sententia excommunicat. in 6.* Quod caput esto loquatur de interdicto, ad suspensionem extendi debet, quia eadem est ratio, vti traditur in Trident. *sess.24. cap.16. de reformat.* vbi capitulum Sede vacante non constituens œconomum, & vicarium tempore, & modo ibi præscripto, priuatur facultate constituendi illos ministros, quod est ab illo munere pro illa vice suspendi. Secundò suspendi capitulum potest ab officio, & exercitio ordinis, ne scilicet Sede vacante confessores creet, Episcopos vocet ad ordines cōferendos, quæ sunt munia capitulo competentia. Tertiò potest suspendi tam capitulū Ecclesiarum, quàm monasteriorum à beneficio, vt colligitur ex *cap. quisquam de electione in 6.* & ex Extrauag. 1. *de electione*, quæ suspensio priuat capitulum fructibus beneficij, & impedit ne suos faciat. Si verò sit suspensio ab officio, priuat vsu iurisdictionis, & impedit posita denunciatione, ne sint validi actus à suspenso exorati. Quartò suspendi capitulum potest, non quatenus communitas est, sed quoad singulares personas, quæ culpabiles inueniantur, vt habetur expressè in *cap. quia sæpè, de electione in 6.* vbi singulares personæ bona Prælati defuncti, vel ipsius Sedis occupantes, & inter se diuidentes suspensioni ab officio, & beneficiis quibuscunque subiiciuntur, quousque restituerint quidquid de bonis perceperint supradictis.

8. Ad hæc reducitur, an semel suspensus possit iterum suspendi? Et certum est posse non solùm quando suspensiones sunt diuersæ, sed etiam quando sunt eiusdem rationis, si multiplicentur causæ, & tituli, vt de excommunicatione diximus.

9. Defunctus verò capax non est huius censuræ, sicut neque excommunicationis. Verùm qua ratione priuari potest Ecclesiastica sepultura ob excommunicationem præcedentem, sic priuari potest fructibus beneficij, quibus post mortem frui deberet, propter suspensionem in vita contractam; quod nihil aliud est quàm effectum suspensionis, vel excommunicationis post mortem extendi.

PVNCTVM III.

Ob quam causam suspensio ferenda sit.

1. *Aliquibus placet suspensionem ob culpam alienam ferri posse.*
2. *Verius est oppositum.*
3. *Satisfit oppositis argumentis.*
4. *Nequit ferri suspensio, vt communiter fertur ob culpam leuem.*

1. Aliquibus placet suspensionem ob culpam alienam ferri posse, ductis ex eo quòd communitate suspensa ab officio, vel beneficio singulares personæ etiam inculpabiles suspenduntur: sicuti interdicta communitate innocentes interdicuntur. Secundò in *cap. vel non est compos, 14. de temporib. ordinat.* puer ordinatus diaconatu anno ætatis suæ 13. suspenditur ab officio diaconi vsque ad legitimam ætatem non ob propriam culpam, sed in iniuriam ordinantis. Tertiò in *cap. 1. de ordinatis ab Episcopo, qui Episcopatui renunciauit* cauetur suspensos esse debere ab officio, quousque legitimus Pontifex dispenset, tametsi ignoranter prædictos ordines suscepissent.

2. Cæterùm communis sententia affirmans suspensionem quæ propriè pœna est, priuans iure quæsito proprio, nullatenus contrahi ob culpam alienam, sed ob propriam, vt tradit Nauarr. *cap. 17. n. 151.* Henrriq. *lib.13. cap.34. num.1.* Suar. *disp.28. sect. 4. num.3.* Stephan. Dauila *3.p. disp.3. dub.2. conclus. 2.* Sanch. *lib. 9. disp. 32. num. 9.* Coninch. *disp. 15. dub.3.*

dub. 3. Gaspar Hurtado *tract. de suspens. difficult.* 9. Paul. Layman, *lib.* 1. *tract.* 5. *cap.* 9. *par.* 3. Et colligitur ex *c. satis peruersum.* 56. *dist.* & ex *c.* 2. *de constitutionib. ibi.* Rem quæ culpa caret in damnum vocare non conuenit. Et in *cap. de his quæ fiunt à maiore parte capituli*, vbi dicitur peccata suos authores tenere debent, neque pœna est vlteriùs protrahenda, quam delictum fuerit in excedente, quia iniquum est innocentem pœnas nocenti debitas sustinere.

3. Neque argumenta opposita vrgent. Ad primum concedo suspensa communitate suspendi tam nocentes, quàm innocentes illius, non quidem quoad se, & secundùm munus quod singuli, vt personæ particulares exercere possunt, sed tantùm quoad actiones totius communitatis quæ deliquit, & cuius ipsi sunt membra. Quod non est singulares communitatis puniri, sed communitatem ipsam delinquentem. Neque in interdicto innocentes puniuntur, sed Ecclesia iustas ob causas sua beneficia, & officia subtrahit tam nocentibus, quàm innocentibus. Ad secundum, respondeo illam non esse propriam pœnam, & censuram, sed quandam prohibitionem, quæ ad irregularitatem reducitur ob improportionem, & inhabilitatem quam quis habet cum officio ordinis exercendo ante ætatem legitimam, cuius decentiæ, & reuerentiæ in dicta prohibitione consulitur. Quapropter Panormit. *in dicto c. non est compos, n.* 4. distinguit duplicem suspensionem aliam ob defectum, aliam ob crimen, & suspensionem: ob defectū affirmat nō esse propriè censuram, neque ob illius violationem irregularitatem incurri. Secùs verò de suspensione ob crimen contracta. Sicuti tradit Dominic. *in cap. Apostolica.* 56. *dist.* Couarruu. *Clement. si furiosus.* 1. *p.* §. 1. *n.* 4. Salcedo, *pract. cap.* 26. *lit. B.* Suar. *disp.* 28 *sect.* 4. *num.* 5. Ad tertium respondeo sic ordinatum manere suspensum, seu impeditum exequi officiū ordinis recepti, quousque Episcopus declaret ignoranter suscepisse ordinem ab eo qui Episcopatui renunciauit, & vsque ad talem declarationem ordinatus dici potest suspensus non suspensione propria, quæ sit censura, sed prohibitione, & præcepto, quia indiget purgatione ob præsumptionem criminis. Qua purgatione facta legitimus Prælatus declarat non esse suspensum, & ratione huius declarationis dicitur Prælatus dispensare, non quia propriè dispenset, sed quia ea declaratióne facta relinquitur ordinato libera facultas ordinem susceptum exercendi. Secundò respondeo ob delictum ordinantis, & in illius iniuriam, & confusionem posse prohiberi sic ordinatum exequi proprium officium. Argum. *c. non est compos, de temporib. ordinat.* & *cap. decernimus.* 16. *quæst.* 7. vt inde apertè colligatur quantum deliquerit ordinans, cùm necesse sit ob eius culpam ordinatum ab officio remoueri.

4. Sed an ob culpam leuem suspensio iniungi possit? Non conueniunt Doctores. Nam Caietan. *in sum.* verbo *suspensio.* Armilla *eodem in princ.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 151. & 159. & 165. Medina *in sum. lib.* 1. *cap.* 11. §. 8. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 34 *num.* 1. Auila 3. *p. disp.* 3. *dub.* 3. *conclus.* 1. affirmant venialé culpam sufficere; quia hæc sufficit ad excommunicationem minorem, quæ videtur grauior pœna, quàm suspensio, cùm priuet maioribus bonis scilicet sacramentorum vsu, & receptione. Cæterùm si de suspensione loquamur, vt communiter fertur, neque à iudice ob leuem culpam infligitur, neque in iure imposita est: vt benè docet Sotus *in* 4. *d.* 22. *q.* 3. *art.* 1. *coum.* 2. Suar. *disp.* 28. *sect.* 4. *num.* 6. Gab. Vazq. 1. 2. *disp.* 58. *num.* 49. Coninch. *disp.* 15. *dub.* 3. *conclus.* 2. *n.* 24. Gaspar Hurtado *tract. de censur. difficult.* 7. *num.* 19. Paul. Layman, *lib.* 1. *sum. tract.* 5 *p.* 3. *cap.* 3. Sanch. *lib.* 9. *disp.* 32. *num.* 9. quia suspensio ex se graue malum est, ideóque grauem culpam supponere debet. Neque obest excommunicationem minorem bonis excellentioribus priuare, quia illa priuatio facilè tolli potest, cùm quilibet sacerdos possit illius absolutionem impendere, quod in suspensione non procedit. Prætérquam quòd sæpè inducit damnum irreparabile, & nonnullam infamiam secum affert. Notanter dixi, *communiter fertur*: nam aliquam suspensionem ad modicum tempus probabile est à iudice infligi posse ob culpam leuem, vt notarunt Sanch. Coninch. Hurtado, Layman, *loc. allegatis.*

Pvnctvm IV.

Quæ forma seruanda sit in suspensione ferenda.

1 *Nulla est præscripta forma pro suspensione ferenda.*
2 *Præcedere debet monitio.*
3 *Debet ferri in scriptis, & exprimi causa ob quam imponitur.*

1. PRo suspensione nulla est præscripta forma verborum, sed ea verba requiruntur, quæ sufficienter declarent hunc effectum, vt notauit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 161.

2. Semper tamen præcedere debet monitio, si suspensio ad correctionem delinquentis, & ad illius contumaciam reprimendam feratur, vti aliis relatis tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 159. Gregor. de Valencia, *t.* 4. *disp.* 7. *q.* 18 *pun.* 1. *pronunciato* 7. quia Ecclesiæ constare nequit de contumacia, & inobedientia alicuius, nisi priùs illum moneat. Ideóque satis probabile est censuram suspensionis ferentem absque monitione suspensum esse per mensem ab ingressu Ecclesiæ, & censuram esse nullam, vti docuit Henriq. *lib.* 13. *cap.* 39. *num.* 4. Suar. *disp.* 28. *sect.* 5. *n.* 2. Auila 3. *p. disp.* 3. *disp.* 3. *dub.* 1. *conclus.* 3. & probatur ex *c. sacro, de sententia excommunicat.* vbi excommunicanti absque monitione per mensem ingressus Ecclesiæ interdicitur. Sed excommunicatio, suspensio, & interdictum paria sunt, Argum. *c. cum medicinalis de sententia excommunicat. in* 6. Ergo pœnæ latæ ob impositionem excommunicationis absque monitione ad suspensionem, & interdictum extendi debent. Verùm quando suspensio fertur in puram pœnam delicti commissi, monitione non indiget, vt benè aduertunt Nauarr. Suar. Auila *locis relatis*, & manifestè constat ex *cap. tam litteras de testibus*, vbi suspendit Pontifex quemdam presbiterum ad cuius suspensionem ferendam nullam præmittit monitionem. Et in *cap. Romana de sententent. excommunicat. in* 6. post factam mentionem excommunicationis, suspensionis, & interdicti subditur de sola excommunicatione nunquam ferri sine monitione. Ergo tacitè indicatur suspensionem, & interdictum aliquando sine monitione ferri posse.

8. Vt autem debito modo suspensio feratur, debet ferri in scriptis, & exprimi ibi causa ob quam imponitur, insuperque instrumentum debet dari suspenso, si illud expostulet. Argum. textus in *cap.* 1. *de sentent. excommunicat. in* 6. Et tradit. Nauarr. *d. c.* 27. *n.* 159. Auila 3. *p. de censuris, disp.* 3. *dub.* 1. *concl.* 3. Suar. *disp.* 28. *sect.* 5. *n.* 3. Quod si iudex huius constitutionis

tionis temerarius extiterit violator per mensem vnum ab ingressu Ecclesiæ, & diuinis officiis suspenditur. Superior verò ad quem recurritur sententiam sine difficultate relaxare debet, & latorem ad expensas, & omne interesse condemnare, & aliàs animaduersione condigna punire, vt pœna docente discant iudices quàm graue malum sit sententiam excommunicationis, suspensionis, & interdicti sine debita maturitate fulminare. Vti habetur in *dicto cap.1. de sententia excommunicat. in 6.* Ex quo fit transgressorem huius constitutionis graue peccatum commissurum. Sicuti aduertit Angel. verbo *suspensio num.16.* Siluest. *eodem num.6. casu* 15. Henriq. *cap. 39. num.4.* Auila *suprà. conclus.4.*

Pvnctvm V.

De effectibus suspensionis.

CVm suspensio alia sit ab officio, alia à beneficio, alia ab vtroque, & quælibet ex his diuersos effectus habeat, operæ pretium est de qualibet sigillatim sermonem instituere.

§. I.

Quos effectus habeat suspensio ab officio.

1 *Suspensio ab officio absolutè lata, suspendit ab omni officio tam ordinis, quàm iurisdictionis spiritualis.*

2 *Suspensus ab officio nequit licitè eligi ad beneficium Ecclesiasticum.*

3 *Eius collatio irrita est, etsi contrarium plures doceant.*

4 *Affirmant aliqui suspensum ab officio, esse à beneficio suspensum.*

5 *Contrarium verius est.*

6 *Plures negant deberi fructus beneficii suspenso ab officio Sacramenta ordinis ministranti, aliaque diuina officia exercenti.*

7 *Verius videtur oppositum.*

8 *Satisfit contrariis fundamentis.*

9 *Suspensus ab officio vocem habere potest in capitulo, etsi aliqui contrarium censeant.*

10 *Suspensio ab officio determinato lata, extra illam materiam non extenditur.*

11 *Suspensus ab ordine absolutè priuatus est cuiuscunque ordinis vsu.*

12 *Suspensus ab ordine non est suspensus à iurisdictione.*

13 *Suspensus à determinato ordine, priuatus indirectè est ab vsu alterius ordinis prædicto annexi.*

14 *Communis sententia firmat suspensum ab ordine inferiori à maiore suspensum esse.*

15 *Contrarium verius censeo.*

16 *Episcopus suspensus à collatione inferioris ordinis, à superioris censetur suspensus, iuxta plurium sententiam.*

17 *Probabilius est oppositum.*

18 *Satisfit fundamentis contrariis.*

19 *Ex suspensione iurisdictionis non priuatur suspensus vsu ordinum.*

20 *Suspensio iurisdictionis determinata non extenditur vltra designatam materiam.*

1. SI suspensio ab officio absolutè lata sit nulla restrictione apposita, suspendit ab omni officio tam ordinis, quàm iurisdictionis spiritualis, quia hæc omnia sub nomine officij veniunt; vt ex communi notant Suar. *disp.26. sect.1. num.4.* Auila 3. *p. de censur. disp.2. dub.1. conclus.5.* Tolet. *lib.1. cap. 43. num.6.* Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.3. c.1. n.3.* Coninch. *disp.15. dub. 2. n.5.* Quocirca sic suspensus non poterit administrare sacraméta, neque celebrare, neque indulgentias concedere, neque eligere, quia hæc omnia pertinent ad officium clericale, benè tamen poterit recipere sacramenta, ingredi Ecclesiam, assistere officiis diuinis, canere in choro more laycorum, ac denique vti qualibet iurisdictione temporali, si illam habeat, tametsi in sententia exprimatur, quòd suspensus sit ab officiis diuinis, & iurisdictione, quia intelligi debet de iurisdictione Ecclesiastica, de officiis diuinis prout à clericis quatenus tales sunt exercentur, vt docet Abbas *cap. vlt. de clerico excommunic. ministr.* Nauarr. *lib.5. consilior. tit. de sententia excommunicat. consil.* 64. Suar. *disp.26. sect.3. num. 9.* Auila 3. *p. disp. 2. dub. 1. conclus.6.* Coninch. *disp.15. dub.2. conclus.1.* Paul. Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.3. cap.1. num.2.* & colligitur ex *cap.1. de sententia, & re iudicata*, vbi dicitur suspensum à diuinis prohiberi exercere officium sicut prius, & incurrere irregularitatem suspensionem violando. At certum est non incurrere irregularitatem, nisi solemniter exerceat aliquem actum ordini deputatum, ergo ab illius exercitio tantùm priuat.

2. Difficultas est, an suspensus absolutè ab officio possit ad beneficiũ eligi? Affirmat non solùm validè, sed licitè eligi posse Gaspar Hurtado *tract. de suspensione, difficult.4. num.8.* ductus ex textu *cap. vel non est compos, de Temporib. ordination.* vbi mandatur de beneficio Ecclesiastico prouideri ordinato ante legitimam ætatem. Sed meritò reliqui omnes Doctores censent illicitè prædicto suspenso etiam tolerato beneficium Ecclesiasticum conferri. Vt videre est in Henriq. *lib. 13. cap. 32. num.3.* Auila 3. *p. disp.2. dub. 1. conclus.5.* Paul. Layman. *lib.1. sum. tract.5. p. 3. cap. 1. num.3.* Coninch. *disp.15. dub.2. conclus.3.* quia beneficium datur propter officium, *cap. fin. de Rescriptis in in 6.* ergo impedito officium exercere meritò denegatur beneficium, argum. *cap. vlt de cleric. excommunic. minist.* Neque obest textus in *cap. non est compos*, quia illa non est propria suspensio, sed prohibitio, & præceptum, ne ante legitimam ætatem ordinem receptum exerceat, & casu quo suspensio esset, non est suspensio absoluta, sed pro determinato tempore, ideóque non impedit beneficij collationem cuius officium illo tempore suspensionis non est necessariò exercendum.

3. Sed an collatio beneficij facta suspenso irrita sit, vel veniat irritanda? dissentiunt Doctores. Nam Abbas *c. vel non est compos, n.4. de temporib. ordinat.* Suar. *disp.26. sect.3. n.8.* Coninch. *disp.15. dub. 2. conclus.3.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 3. c.1. n.4.* Gaspar Hurtado *de suspensione, difficult.4. n. 8.* negant esse irritã, sed venire irritandam, quia nullus est textus

tus ex quo irritatio ipso iure colligi possit. Sed contrarium verius existimo cum Glossa *cap. cum bonæ memoriæ*, verbo *suspensi*, *de ætate, & qualitate*. Et *in c. cum dilectus*, verbo *cassantib. de consuetud.* & *cap. per inquisitionem de electione*. Nauarr. Flamin. Lessio, Bertachino, & aliis pluribus, quos refert, & sequitur Nicol. Garcia *de benefic. 7. p. cap. 14. num. 1. & seqq.* vbi variis decisionibus Rotæ hanc sententiam comprobat Bonac. *t. 1. disp. 3. de suspens. pun. 2. num. 13.* Moueor ex textu in *cap. cum. bonæ memoriæ de ætate, & qualit.* vbi respondet Pontifex de his qui durante suspensione beneficia consecuti sunt, non licere ea retinere, præcipitque illos prædictis beneficiis spoliari. Signum ergo est collationem irritant fuisse; aliàs licitè illa beneficia retinerent, quódque indicat verbum *spoliare*, quod solùm conuenit ei qui rem vsurpatam habet. Idem colligitur ex *dicto cap. cum dilectus*. Et *cap. per inquisitionem*.

4. Grauior dubitatio est an suspensus ab officio sit etiam à beneficio suspensus? Nam Glossa *in cap. latores*, verbo *ab officio de clerico excommunic. ministrante*. Paludan. *in 4. dist. 18. quæst. 7. art. 3. conclus. 3.* Bernard. Diaz. *pract. crimin. cap. 73. num. 2.* Nauarr. *lib. 1. consil. in 1. edit. tit. de temporib. ordinat. consil. 44.* Gregor. de Valen. *t. 4. disp. 7. quæst. 18. p. 1. pronunciato 2.* censent suspensum ab officio absolutè eo ipso esse à beneficio suspensum, eo quòd beneficium est officio accessorium. *Cap. fin. de Rescriptis in 6.* Ergo prohibito principali accessorium censeri debet prohibitum. Argum. regulæ *Accessorium de Reg. Iur. in 6.* & *leg. oratio, ff. de sponsalib.* Alij distinguunt de suspensione ab officio lata ob graue delictum, & hanc affirmant à beneficio suspendere, secùs ob delictum, quod non irrogat infamiam. Alij id admittunt in suspensione lata à iure; secùs in ea quæ ab homine fertur. Alij è contra, quas opiniones, & Doctores refert Saytus *lib. 4. thesauri, cap. 5. à num. 13.*

5. Sed communis sentia, scilicet suspensum ab officio non esse à beneficio suspensum verior est, prout eam docuit Vgolin. *tab. 4. de censur. cap. 6. §. 6.* Henrriq. *lib. 13. cap. 32. num. 3.* Saytus *dicto cap. 5. n. 16.* Sanch. *lib. 3. de matr. disp. 51. num. 12.* Auila *3. p. de censur. disp. 2. dub. 1. conclus. 6.* Coninch. *disp. 15. dub. 2. conclus. 3.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 3. cap. 1. num. 2.* Gaspar Hurtado *de suspens. difficult. 4. num. 9.* Suar. *disp. 26. sect. 3. num. 4.* Bonac. *t. 1. disp. 3. de suspens. pun. 2. num. 10.* Ratio est manifesta, quia aliquando fertur suspensio ab officio, aliquando à beneficio, aliquando ab vtroque simul: vti colligitur ex *cap. inter de purgat. canon.* & *cap. tam litteris de testib. & attestat.* & *cap. quanto de officio ordinar.* & *cap. quisquis de electione*, & *cap. quia sæpè eodem tit. in 6.* & *cap. 2. de fideiussoribus*, & aliis, vbi tanquam res distinctæ enumerantur suspensiones ab officio. Ergo signum est suspensionem ab officio non comprehendere suspensionem à beneficio, aliàs superfluè hæ vt distinctæ exprimerentur. Quapropter si suspensus ab officio satisfaciat obligationibus beneficij quantum est in se, per se, vel per substitutum, fructus beneficij percipere poterit.

6. Quod si suspensus ab officio Sacramenta ministret, & officia diuina solemniter in choro exerceat, quibus per suspensionem priuatus est, affirmat Rebuff. *praxi beneficiar. tit. de simonia in resignat. n. 15.* Couarruu. *4. decret. 2. p. cap. 6. § 8. n. 7. in fine*, Vinald. *candelab. Sacram. 2. p. in materia de suspens. num. 171. in fine*, nequaquam lucrari fructus, & distributiones illis officiis iniquè exercitis correspondentes, quia fructus illi, & distributiones conceduntur ob ministerium ab Ecclesia acceptum. At ministerium illud Ecclesia non accepit, imo potiùs detestatur. Non igitur ob illius exercitium præmium fructuum concedere debet. Et confirmo: à prædicto officio suspensus est remotus, ergo etiam remotus est à fructibus beneficij, qui ratione illius conceduntur. Et fauet *cap. eos qui 81. dist.* vbi Pontifex inquit eos qui officium diuinum derelinquunt, sicut se ab officio alienos faciunt, ita à beneficio Ecclesiarum priuatos esse iudicamus. Idem traditur *cap. si quis sacerdotum, eadem dist.* Et *cap. præter hoc 32. dist.* Postquam clericus concubinarius declaratur ab officio suspensus, inquit Pontifex: *Neque partem ab Ecclesia suscipiat.* Ergo suspensus ab officio priuatus est saltem illis beneficij fructibus, qui officio cuius exercitium sibi interdictum est, correspondent.

7. Sed verior est sententia affirmans fructus prædicto officio iniquè exercito correspondentes lucrari, & retineri à suspenso posse. Vti docuit Steph. Dauila *3. p. de censur. disp. 2. dub. 1. concl. 6.* & loquens de excommunicat. *2. p. cap. 6. disp. 6. dub. 1. in fine.* Petr. Nauarr. *lib. 2. de restit. cap. 2. in noua edit par. 2. difficult. 5. num. 243.* Henrriq. *lib. 13. cap. 3. num. 5.* & *cap. 14. num. 3.* & *cap. 32. num. 3.* Sanch. *lib. 3. de matr. disp. 51. num. 12.* Ratio est, quia pœnæ extendendæ non sunt absque manifesto textu: at nullibi habetur suspensum exercentem officium à quo suspensus est, fructibus tali officio correspondentibus priuari ipso iure. Ergo, &c. Et confirmo si rem furtiuam detinens in illius vtilitatem laborẽ aliquem impendas, poteris mercedem illius laboris detinere, teste communi sententia. Ergo etiam poteris retinere fructus officio correspondentes, quod in vtilitatem beneficij impensum est. Secundò confirmo ex *cap. pastoralis, §. verum de appellationib.* vbi excommunicatus relegato ad tempus comparatur, at relegato ad tempus non subtrahuntur bona, nisi hoc in sententia exprimatur, *leg. depositorum, Cod. de Pœnis.* Ergo neque suspenso ab officio debent subtrahi ante sententiam.

8. Neque argumenta in contrarium vrgent. Ad primum dic distributiones, & fructus dari propter ministerium vtile Ecclesiæ, & ab ea acceptum tanquam validum, quòd à suspenso fieri potest esto non licitè. Ad confirmationem concedo accessorium sequi naturam principalis; at nego fructus accessorios esse ministerio tantùm licitè exercito, cùm verè accedunt ministerio validè præstito. Cùm autem suspensio non irritet ministerium, neque fructuum acquisitionem annullabit. Textus *in cap. eos qui*, nihil probat, quia loquitur de eo qui nullo modo officium exercet, sed ab illo integrè remouetur. *In cap. præter hoc*, suspensus ab officio etiam à beneficio suspenditur, vt clericus concubinarius à tali delicto committendo arceatur.

9. Rursus dubitare potes, an suspensus absolutè ab officio vocem habeat in capitulo? Negat Glossa *in cap. cum dilectus* verbo *à suspensis*. Et *ibi* Panormit. *num. 10. de consuetud.* Felin. *in cap. Apostolicæ de exception.* Saytus *lib. 4. thesauri, cap. 5. n. 12.* eo quòd vocem habere in capitulo vsus & exercitium est Ecclesiastici officij. Tum quia solis clericis subdiaconatu insignitis competit ex Clement. *vt ij, de ætate, & qualit.* Sed contrarium probabilius existimo, quia ferre suffragiũ in capitulo per se non est exercitium ordinis, cùm laycis conuersis competat iuxta Glossam *in cap. eo*, verbo *electionibus, lib. 6.* Itémque monialibus ex Glossa *in Clement. vt ij de ætate, & qualit.* verbo *mancipati*, neque etiam est vsus alicuius iurisdictionis Ecclesiasticæ, cùm fœminæ, & layci hanc vocem habeant, & iurisdictionis Ecclesiasticæ

incapaces existunt. Ergo ex suspensione ab officio nequaquam priuatio vocis in capitulo inferri potest, quod Sayrus *dicto c.5.num.*12. concedit, quando hæc vox ratione beneficij suspensi competit.

10. Quod si suspensio ab officio non absolutè feratur, sed determinatè ad aliquam materiam, extra illam non extenditur; quia pœnæ extendendæ non sunt vltra verborum proprietatem; vti ex communi sententia tradit Nauarr.*cap.*27.*num.*160. Suar. *disp.*26.*sect.*5. Sayrus *lib.*4.*cap.*5.*num.*17. Henrriq.*lib.* 13.*c.*32.*num.* 1. Vgolin. *tab.*4.*c.*6.§.4. Coninch.*disp.* 15. *dub.* 2. *num.* 8. Vnde suspensio ab ordine si absoluta sit extra officium ordinis non extenditur, & suspensio à iurisdictione extra iurisdictionem Ecclesiasticam non procedit.

11. Ex hac regula quæ verissima est, colliges primò suspensum ab ordine absolutè priuatum esse cuiuscunque ordinis vsu, quia in his materiis indefinita vniuersali æquipoller, & nulla est ratio ob quam dispositio hunc potiùs ordinem quàm alium comprehendat. Secùs esses si suspensus fuisses à sacris ordinibus, non obinde impediris minores exercere; quia spectato communi modo loquendi, & maximè in materia odiosa sub ordinibus sacris minores non comprehenduntur, vt colligitur ex Trident *sess.*23.*cap.* 11. *de reformat.* & tradit Siluest. verbo *suspensio, quæst.*5. Henrriq.*lib.*13.*c.*32.*num.*2. Suar. *disp.* 26. *sect.* 4. *num.* 2. & 3. Sayrus *lib.* 4. *cap.*3. *numero* 13.

12. Secundò colliges suspensum ab ordine non esse suspensum à iurisdictione, quia sunt res omnino distinctæ, & inter se non necessariò connexæ, vt benè tradit D.Thom.3.*p.in addit.q.*22.*art.*3. Nauarr. *cap.*27.*num.*160. Vgolin.*tab.*4.*cap.* 6. §.5. Sayrus *lib.* 4.*cap.*4.*num.*6. Suar.*disp.*26.*sect.*4.*num.* 5. Auila 3. *p. de censur. disp.*2.*dub.*2.*conclus.*8. Filiuc.*tract.*17.*c.*2. *q.* 4.*num.*24. Bonac.*t.*1.*disp.*3. *de suspens.pun.*2.*numero* 4. Paul. Laym.*lib.* 1.*sum.tract.*5.*par.*3.*pun.* 1.*numero* 5. Vnde suspensus ab ordine concedere potest facultatem eligendi confessarium, tametsi ipse confessarius esse non possit, quia ad confessarij munus ordinis vsus requiritur, secùs ad facultatem concedendam. Item poterit eligere, quia hæc potestas non ordinem, sed iurisdictionem spectat, vt notauit Glossa *in cap.presbiterum,* verbo *habere*, 28. *dist.* per textum *ibi*, vbi expressè dicitur suspensum ab officio (scilicet ordinis) non esse suspensum à iure eligendi: Suar.*num.*5. Auila *concl.*8. Sayrus *cap.* 3. *num.* 20. & *cap.*4.*num.*6.

13. Si verò suspensio sit ab ordine aliquo speciali, ab eo tantùm priuat directè, indirectè tamen ab eo cuius vsus prædicto ordini annexus sit. Exemplis rem declaro. Suspensus es à sacerdotali officio, eo ipso suspensus es ab ordine diaconatus, & subdiaconatus in Missa exercendo. Suspensus es à Pontificalibus, munia Pontificalia exercere non potes, vti sunt ordines conferre, conficere chrisma, formare altaria, seu Ecclesias consecrare, virgines benedicere. Si autem ad aliquam ex his actionibus exercendis vsus sacerdotalis ordinis requisitus sit, ab eo indirectè suspenderis, sicuti colligitur ex Glossa *in Extrauag.suscepti regiminis*, verbo *à Pontificalibus.* Et notauit Sayrus *lib.*4.*thesauri c.* 4. *num.*14. Paul. Layman *lib.* 1.*sum.tract.*5. *par.* 3.*c.* 1. *num.*6. Item ex suspensione ab altari solùm es suspensus à celebratione, ac proinde alia munia sacerdotalis officij optimè exercere potes, argum. textus *in c.significauit. De corpore vitiatis*, vbi Abbas & Doctores communiter notant.

14. Grauis difficultas est, an suspensus ab ordine inferiori sit etiam à maiori suspensus, tametsi maioris vsus præstari possit absque minoris exercitio? Affirmat communis sententia, vt videre est apud Suar. *disp.*26.*sect.*4.*num.*6. Nauarr.*c.*27. *n.* 163. Henrriq. *lib.* 13. *c.*32.*num.*2. Sayr.*lib.*4. *cap.*3.*regula prima*, tametsi aliquas limitationes adhibeat prædictam regulam destruentes. Mouentur, quia ei cui res minoris momenti prohibitæ sunt, dedecet maiora concedi, iuxta *reg.in c.cui licet. de Regul.iuris in* 6. & *capite cum illorum, de sentent. excommunicat.*

15. Contrarium tamen sustinendum censeo, scilicet ex suspensione ordinis inferioris re non esse prohibitum superiorem ordinem prædicto inferiori minimè annexum exercere, vt si suspensus es à diaconatu, poteris absoluere, Extremam vnctionem ministrare; & suspensus à sacerdotali officio poteris episcopale munus exercere, in iis quæ sacerdotalis ordinis vsum non prærequitunt; quia in pœnis stricta interpretatio facienda est, neque vllum est inconueniens quod minori honore priuatus maiorem retineat; hoc enim solùm probat delictum ob cuius causam suspensio lata fuit non ita graue fuisse, vt vtriusque honoris maioris, & minoris priuationem mereretur. Atque ita docent Suar. *disp.* 26. *sect.* 4. *num.* 11. Coninch.*disp.*15.*dub.*2.*num.* 10. Filiuc.*tract.*17.*cap.*2.*quæst.*4 *num.*25.& 29. Paul. Laym. *lib.*1 *sum.tract.*5.*par.*3.*cap.*1.*num.*6. Gasp. Hurtado *de suspens. diffic.*4.*num.* 9.

16. Hinc deciditur, an suspensus Episcopus à collatione inferioris ordinis censeatur à superiori suspensus? Affirmant qui censent suspensum ab ordine inferiori esse à superioris vsu suspensum, vti est Glossa *in c.eos qui de temporib. ordinat. in* 6. verbo *ordinum.* Abbas *in cap. vel non est compos, de temporib. ordinat.num.* 4. Hostiens. *in cap.*1.*cum dilectus, eodem tit.* Siluest. verbo *suspensio num.* 5. Henrriq.*lib.*13. *c.* 32. *num.*2. Auila 3.*q.disp.*2.*dub.*2.*concl.*11. Vgolin. *tab.*4. *cap.* 6.§.6. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 43. Reginald. *lib.*31. *n.* 15. Bonac.*t.*1.*disp.*3.*de suspens.p.*2.*num.*7. & alij relati à Sayro *lib.*4.*c.*3.*n.*3. Mouentur ex *leg.relegatorum* §. *fin.ff.de interdictis*, vbi affirmatur, cui honor inferior interdictus est, maiores quoque interdictos censeri debere. Deinde indignus minore honore eo ipso maiore indignus est.*leg.qui indignus, ff. de Senatorib.* Ergo idem erit in præsenti, argum.*cap.cum illorum, de sententia excommunicat.* ibi cùm maiora intelligantur illi prohibita cui vetita sunt minora.

17. Nihilominus dicendum est suspensum à collatione inferioris ordinis, non esse suspensum à collatione superioris, aut econtrà, quando vnum sine altero exerceri potest: vti docuit Suar.*disp.*26.*sect.*4. *num.*11.& *seqq.* Paul. Layman *lib.*1. *sum.tract.* 5.*par.* 3.*c.*1.*num.*6. Filiuc. *tract.*17.*c.*2.*n.*25.& 29. Coninch. *disp.*15.*dub.*2.*num.*10. Gaspar Hurtado *de suspens. difficult.*4.*num.*10. Et decidi videtur in *cap.vlt. de temporib. ordinat. lib.* 6. vbi Episcopus suspensus à collatione primæ tonsuræ non censetur ex communi sententia suspensus à collatione reliquorum ordinum. Deinde in *cap. litteras de temporib. ordinat.* suspenditur Episcopus à collatione diaconij, & presbiterij. Si autem facta suspensione pro ordine inferiori ad superiorem censetur extensa, vt quid Pontifex exprimeret suspensionem presbiterij posita suspensione diaconij. Item in *c.ex litteris de excessib.Prælator. ad finem*, suspenditur Episcopus propter homicidiũ cui authoritatem præbuit ab altaris ministerio, & consequenter à Pontificali officio, quia nequit hoc officium absque altaris ministerio exercere, at conferre ordinem superiorem inferiori non collato optimè

primè potest, quia vnius collatio ab alterius collatione non pendet. Ergo &c.

18. Argumentum oppositæ sententiæ facilè dissoluitur: concedo namque indignum minore, & maiore indignum esse quando ex se, & absolutè indignus est: secùs quando fit indignus in pœnam delicti commissi. Vel dic indignum minori honore, seu cui minor honor interdictus est expedire maiorem interdici; non tamen de facto interdictum esse. Adde neque hoc semper esse verum; fortè enim delictum contra minorem honorem commissum est, ideóque à solo illo expedit remoueri, aliàs suspensus ab officio confirmandi, censeretur suspensus ab officio consecrandi, & suspensus ab officio prædicandi suspensus esse deberet ab officio celebrandi, & absoluendi, vtpote digniori, quod non est dicendum.

Illud verò existimo certum suspensum ab exercitio, seu collatione inferioris ordinis, non fore irregularem; ex eo quòd superiorem ordinem exerceat, vel conferat; quia non præstat aliquid quod sibi per censuram sit directè interdictum, sed solùm consecutiuè, & ex quadam decentia, vt rectè aduertit Sayrus *lib.4. thesaur. cap.3. num.*11. Coninch. *disp.*15. *dub.*2. *num.*10.

19. Tertiò colliges ex suspensione iurisdictionis non esse priuatum vsu ordinum, quia vsus ordinis, & iurisdictionis distinguuntur. Quapropter, etsi nequeas censuras proferre, vel ab illis absoluere, aut à peccatis, confirmare electos, beneficiorum collationem facere, & alia similia quæ iurisdictionem spectant; at optimè poteris canere in choro, diuinis assistere, celebrare, quia hæc ordinum exercitio competunt: vt colligitur ex *cap. transmissum*. Et *ibi* Glossa verbo *de talibus de elect.* & *cap. aqua*, & *ibi* Glossa, verbo *de iurisdictione de consecrat. Eccles. vel altaris*. Et tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 160. Vgolin. *tab.*4. *cap.*6. §.5. & §.6. Henrriq. *lib.*13. *cap.*32. *n.*4. Sayr. *lib.*4. *thesauri, cap.*4. *num.*20. Auila 3. *p. disp.*2. *dub.*2. *conclus.*12. Quod adeò verum est, vt esto suspensus sit ab administratione Ecclesiæ tam in temporalibus, quàm spiritualibus, non obinde prohiberis ab vsu ordinis, qui absque iurisdictione in alios exerceri potest. Nam ex suspensione ab administratione Ecclesiæ in temporalibus solùm prohibitus es de iuribus, & possessionibus Ecclesiæ, seu beneficij in iudicio, vel extra disponere. Ex suspensione ab administratione in spiritualibus, prohibitus tantùm es ea spiritualia exercere, ad quorum exercitium iurisdictio requisita est, qualis est beneficiorum collatio, & electio, sacramentorum ministratio subditis facta, vt latiùs tradit Sayr. *lib.*4. *thes. cap.*7. *num.*5.

20. Quartò colliges suspensionem iurisdictionis non absolutæ, sed alicuius actus determinati illius tantùm vsum prohibere, quia pœnæ vltra proprietatem verborum legis pœnalis non debent extendi. Sicuti ex communi docuerunt Panormit. *in cap. Apostolica, n.*6. *de exceptionib.* Innocent. *cap. cum dilectus num.*4. *de consuetud.* Vgolin. *de censur. tab.*4. *cap.*6. §.4. Sayrus *lib.*4. *cap.*4. *num.*21. & *cap.*5 *n.*27. Quocirca suspensus à collatione beneficiorum, vt in *cap. graue, de Prebendis*, & suspensus à confirmatione Episcoporum, *cap.*2. *de translat. Episcopor.* & *cap. prouida, de electione lib.*6. reliquos omnes actus iurisdictionis exercere potest. Argum. *leg. cum prætor, ff. de iudic.* quia exclusio, & prohibitio vnius est tacita aliorum concessio.

§. II.

Suspensio à beneficio quos effectus habeat.

1 *Suspensio à beneficio non priuat beneficio, sed illius fructibus.*

2 *Suspensio à beneficio absolutè, est suspensio ab omnibus beneficiis quæ actu possides.*

3 *Communis sententia docet hac suspensione à beneficio te inhabilem reddi beneficio suscipiendo. Sed contrarium verius est.*

4 *Examinatur, an sub suspensione à beneficio distributiones quotidianæ comprehendantur, & sub distinctione respondetur.*

5 *Sub [illegible] sine fructus beneficij non comprehenditur collatio, & electio ad beneficium.*

6 *Qualiter suspensus à beneficio recipere possit illius fructus qui ad sui, & suorum congruam sustentationem fuerint necessarij.*

1. SVspensio à beneficio non priuat beneficio, sed illius fructibus, vt colligitur ex *cap. cupientes* §. *caterùm de electione*. vti tradit Panormit. *in cap. cum dilectus num.*20. *de consuetud.* Vgolin. *tab.*4. *de censur. cap.*8. §.1. Henrriq. *lib.*13. *cap.*32. *num.*4. Sayrus *lib.*4. *thesauri, cap.* 6. *num.* 2. Neque obinde deobligabitur suspensus beneficij oneribus satisfacere, quia suspensio punit, non releuat, vt notat Glossa in *cap. cum vniuersalis*, verbo *admiserint de electione*, & ibi Panormit. *num.* 10. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 32. *num.*4. Vgolin. *tab.*4. *de censur. cap.*8. §.8. Sayrus *lib.*4. *thesaur. cap.*5. *num.*9. & *cap.*6. *num.*8. Suar. *disp.*27. *sect.*1. *num.*3. *& seqq.* Coninch. *disp.*15. *dub.* 2. *conclus.*6. *num.*12. Layman. *lib.*1. *sum. tract.*5. *par.* 3. *cap.*1. *num.*4. Bonac. *de censur. disp.*3. *p.*2. *num.*13. Gaspar Hurtado *de suspens. difficult.*4. *num.*9. Quod si dicas acerbiorem pœnam esse suspensionem à beneficio tantùm, quàm suspensionem ab officio, & beneficio; siquidem per suspensionem à beneficio priuatur quis beneficij fructibus manere onere, & obligatione, officium exercendi; at per suspensionem ab officio & beneficio à prædicto onere eximitur? Respondeo cum Suar. *dicta sect.*1. *n.*5. obligationē ad præstandum officium etsi onus sit, vtilitatem, & honorem secum afferre. Potestas namque expedita ad officium præstandum vtilis, & honorifica est, quo honore, & vtilitate priuat suspensio ab officio, ideóque grauior pœna censenda est suspensio ab officio, & beneficio, quàm à solo beneficio. Adde per suspensionem ab officio, & beneficio te non esse liberum ab omni onere, siquidem in particulari officium canonicum recitare debes, & si est beneficium curatum à quo est suspensus, teneris saltem per alium officio satisfacere, dum Episcopus non prouiderit, eo quòd suspensionem non agnouerit.

2. Porrò suspensio à beneficio absolutè lata, est suspensio ab omnibus beneficiis quæ actu possides, nisi ex intentione ferentis, aliáve circunstantia contrarium colligatur, quia non est maior ratio cur ad vnum

vnum potiùs beneficium, quàm ad aliud dispositio se extendat. Argum. *Clem.2.* & *ibi* Glossa, verbo *beneficium, de vita, & honest. clericor.* Et tradit aliis relatis Vgolin. *tab.4. de censur. cap.8.* §.5. Sayrus, *lib.4. thesauri, cap.6. n.24.* Ex intentione autem ferentis, aut ex aliqua circunstantia sæpè suspensio à beneficio absolutè lata restrictionem accipit. Ex circunstantia, aut ex intentione ferentis restrictionem censetur accipere suspensionis sententia, si delictum ob quod fertur sit aduersus aliquam particularem Ecclesiam. Nam tunc credendum est comprehendere tantùm beneficia illius Ecclesiæ, ex textu in *cap. si compromissarius, de Electione in 6.* vbi eligentes indignum suspenduntur per triennium à beneficiis obtentis in illa Ecclesia, quam taliter eligendo noscuntur offendisse. Idem colligitur ex *cap. cupientes vers. caeterùm de electione in 6.* & *cap.1.* vers. *& nihilominus de rebus Eccles. non alienand.* Et licèt restrictio illa facta à Bonifac. VIII. videatur specialis, neque ad alios casus extendenda, probabilius est regulam ibi generalem constitui, vt in similibus causis suspensio restricta esse intelligatur. Tum quia Pontifex non solùm illam legem Concilij Lateranen. sed etiam aliam similem Concilij Lugdunens. quæ habetur in *cap.fin.* §.1. *de elect. in 6.* eodem modo interpretatus est. Tum etiam quia restrictio pœnæ fauorabilis est, & ex alia parte à Pontifice traditur, & satis insinuatur pro regula generali. Ergo sic accipienda est. Atque ita docent ex communi Sayrus *lib.4. thesauri, cap.6. num.25.* Suar. *disp.27. sect.1. num.12.* & *num.13.* infert si Canonicus, Episcopus, vel Rector sub nomine canonici, Episcopi, vel rectoris suspendantur, suspendi tantùm à beneficio, quod sub illo nomine significatur, quia prædicata sæpè ex subiectis limitationem accipiunt. Deinde ex intentione ferentis suspensionem censenda est limitari, vt solùm comprehendat beneficia sita in diæcesi, & territorio sententiam ferentis: nam esto Prælatus possit sibi subditum suspendere ab omnibus beneficiis tam suæ diæcesis, quàm alienæ, cùm in ea sententia non excedat suam iurisdictionem, vtpote priuans subditum iure ipsi inhærente, communisque sententia defendat teste Suar. *disp.27. sect.1. n.19.* Suspensionem absolutè latam illa omnia comprehendere; at satis probabile est sola beneficia in sua diæcesi sita comprehendere velle, cùm aliud non exprimit. Sicuti tradit Sayrus *lib.4. thesauri, cap.6. num.28.* & probabile reputat Suar. *dicta disp.27. sect.1. num.10. & seqq.* Quod dictum est de suspensione à beneficio absolutè lata, dicendum est de suspensione à iurisdictione comprehendere tantùm iurisdictionis vsum, qui in ea diæcesi exercendus est.

Quod si obiicias suspensus absolutè ab officio ordinis vbicunque suspensus est. Sicuti notant Glossa *in cap. pastoralis*, §. *verum de appellationib.* & *ibi* Abbas *num.20.* Decius *num.9.* Vgolin. *tab.4. cap.6.* §.2. *num.1.* Sayrus *lib.4. cap.5. num.7.* Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.3. cap.1. circa finem.* Ergo etiam suspensus absolutè ab officio iurisdictionis, & à beneficio vbique manere debet suspensus? Respondeo negando consequentiam, quia ordinis exercitium vbique vnicum est: at iurisdictio pro diuersitate locorum variationem recipit, & beneficium situm in vna diæcesi, illiúsque fructus diuersi sunt à beneficio, & fructibus alterius diæcesis, ac proinde mirum non est quòd suspensio ab ordine ad alia loca extendatur. Secùs suspensio à iurisdictione, & à beneficio: vti notauit aliis relatis Sayrus *lib.4. thesauri, cap.5. num.9.* & *cap.6. num.29.*

3. Sed an suspensio à beneficio inhabilem reddat beneficij suscipiendi? Affirmat communis sententia teste Coninch. *disp.15. dub.1. num.14.* quia beneficium est ius percipiendi fructus, quo per suspensionem priuatus es. Sed rectiùs Suar. *disp.27. sect.1. num.26.* Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.3. cap.1. num.3.* & Coninch. *suprà*, censent validam esse collationem, etsi ope iudicis veniat irritanda, quia nullus est textus, ex quo irritatio ipso iure colligatur. Neque est verum per suspensionem te priuari iure radicali percipiendi fructus; aliàs titulo beneficij possessi priuareris, sed solùm priuaris iure proximo, libero, & expedito prædictos fructus percipiendi. Quinimo Suar. *dicta disp.27. sect.1. num.27.* meritò probabile reputat, si nullum beneficium habens crimen committas, cui annexa est suspensio à beneficiis, te non esse priuatum noui beneficij acquisitione, quia hæc pœna censetur ferri aduersus beneficiarios qui ex suspensione à beneficiis possessis suspenduntur, & ex consequenti priuantur aliis acquirendis.

Rursus cùm suspensio à beneficio propriissimè sit suspensio à beneficij fructibus, ita vt suspensio absoluta omnes fructus cuiuscunque beneficij comprehendat, determinata verò illius tantùm cuius est suspensio. Examinandum est quæ nomine fructuum veniant intelligenda? Conueniunt Doctores decimas, primitias, oblationes, pensiones ædium locatarum, agrorum fructus, & reliqua emolumenta, quæ ratione beneficij percipiuntur sub fructibus comprehendi.

4. Sed an comprehendantur distributiones quotidianæ, quæ interessentibus diuinis officiis conceduntur? Non conueniunt Doctores. Nam Glossa in Clement. 2. verbo *suspensus. De vita, & honest. clericor.* Et *ibi* Zabarella *num.6.* Ancharran. *num.3.* Felin. *in cap. Apostolica, num.23. de exceptionib.* quos refert, & sequitur Vgolin. *tab.4. cap.8.* §.2. censent has distributiones comprehendi. Consentit Sayrus *lib.4. thesauri, cap.6. num.11.* & Bonac. *de censur. disp.3. pun.2. num.14.* Filiuc. *tract.17. cap.3. num.44.* cùm distributiones solis beneficiatis conceduntur, quia eo ipso censentur intuitu beneficij concedi.

Sed in hac parte distinguendum censeo, si distributiones sint ex fructibus beneficij extractæ, eo quòd fructus beneficij in distributiones quotidianas fuerint diuisi, verissima est superior sententia, quia illæ non tam sunt distributiones, quàm beneficij fructus, cùm etiam ab infimis, & legitimè absentibus obtineantur. At si distributiones illæ non ex fructibus beneficij fuerint extractæ, sed ex particulari fidelium fundatione, esto solis beneficiatis applicentur, existimo sub suspensione à beneficio non comprehendi, quia non intuitu beneficij, sed in stipendium officij conceduntur; beneficiúmque conditio est vt concedantur, non causa concessionis. Sic tenet Paul. Tuscus *lib.2. de visitat. & regimine Ecclesiæ, cap.29. num.10.* Couarruu. *lib.3. var. cap.13. num.8.* Gasp. Hurtado *de suspens. difficult.4. num.10.* nec dissentit Sayr. *lib.4. cap.6. num.11.*

Inter fructus beneficij computanda est illius administratio ex omnium sententia. Quapropter suspensus à beneficio nequit locare beneficium, seu illius bona, fructus vendere per se, vel per alium, in iudicio agere, aliámve actionem præstare quæ ad temporalem administrationem pertineat, ideóque œconomus constituendus est, vt expresè colligitur ex *cap.1.* §. *vlt. de elect. in 6.* & *cap. cupientes* §. *caeterùm, eodem tit. in 6.* Et tradit aliis relatis Sayrus *lib.4. thesauri, cap.6. num.4. & seqq.* Suar. *disp.27. sect.1. num.*

n.31. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 1. *n.* 3. Deinde nequit sic suspensus beneficium permutare, aut in fauorem tertij resignare, quia hæc permutatio, & resignatio est quidam beneficij vsus, & administratio. Sicuti relato Ioann. Andrea docuit Geminian. *dicto cap. cupientes*, §. *caterum*, *n.* 7. Sayr. *&* Suar. *loc. relatis*.

5. Sub nomine fructus beneficij comprehendunt aliqui nempe Nauarr. *c.* 27. *num.* 160. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 32. *num.* 4. Sayrus, *lib.* 4. *thesauri*, *cap.* 4. *num.* 7. collationem, & electionem ad beneficium titulo beneficij competentem, quia cùm à beneficio proueniant, inter beneficij fructus computari debent. Sed rectiùs contrarium docuit Glossa *in dicto cap. cupientes*, verbo *beneficiis de electione. lib.* 6. & *in cap. cum Wintoniensis*, verbo *admiserint*. Et *ibi* Panormit. *num.* 10. *de electione*. Et *in cap. cum dilectus. num.* 20. *de consuetud.* Suar. *disp.* 27. *sect.* 1. *num.* 34. Filiucius *tract.* 17. *cap.* 3. *quæst.* 5. *num.* 46. Coninch. *disp.* 15. *dub.* 2. *num.* 11. Paul. Layman. *lib.* 1 *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 1. *num.* 4. Bonac. *de censur. disp.* 3. *pun.* 2. *num.* 12. Auila 3 *p. disp.* 2. *dub.* 1. Gaspar Hurtado *tract. de suspens. difficult.* 4. *num.* 9. Et colligitur apertè ex *cap. cum in cunctis*, §. *vlt. de electione*, vbi vltra suspensionem à beneficiis indicitur priuatio potestatis eligendi. Ergo signum est sub suspensione à beneficiis hanc priuationem non contineri. Et ratio est, quia potestas eligendi, & conferendi beneficia, tametsi à beneficio proueniat, non est beneficij vsus, sed officij ex beneficio competentis.

Quod si obiicias textum in *c. quisquis, de electione*, vbi suspensi ab officiis, & beneficiis priuantur potestate eligendi, cùm tamen in dicta suspensione hæc potestatis priuatio contineatur. Respondeo in *dicto cap.* non ferri suspensionem ab officio, & beneficio ipso iure, sed decerni ferendum; ideóque post dictam suspensionem statuitur priuatio potestatis eligendi ipso iure: inquit enim Innocent. III. Qui verò electionem huiusmodi, quam ipso iure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officiis & beneficiis penitus suspendantur per triennium, eligendi tunc potestate priuati.

6. Superest, an suspensus à beneficio recipere possit illius fructus qui ad sui, & suorum congruam sustentationem necessarij fuerint? Et censeo sub distinctione respondendum, si suspensio lata sit in contumaciam, possitque suspensus delicti pœnitens ab ea liberari, nullatenus poterit eos fructus percipere; quia voluntariè eam priuationem sustinet, vt benè aduertit Panormit. *in cap. pastoralis*. §. verum. *n.* 26. *de appellationib.* Vgolin. *tab.* 4. *de censur. c.* 8. §. 7. *n.* 2. Iacob. de Graffis, *lib.* 4. *decis. aur. cap.* 25. *num.* 6. Sayrus *lib.* 4. *thesauri*, *cap.* 6. *num.* 13. Bonac. *disp.* 3. *de censur. pun.* 2. *num.* 14. At si suspensio non in contumaciam, sed in pœnam delicti commissi fuerit imposita, ita vt in voluntate suspensi constitutum non sit ab ea liberari, poterit suspensus eam partem fructuum sibi applicare, quæ necessaria fuerit, ne mendicari cogatur, iudéxque suspensionem ferens tenetur eam partem designare. Sicuti tradit Glossa *in cap. cum Wintoniensis*, verbo *admiserint*. & *ibi* Panormit. *num.* 10. *de electione*. Sayrus plures referens *lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 11. Suar. *disp.* 27. *sect.* 2. *num.* 3. Coninch. *disp.* 15. *dub.* 2. *conclus.* 6. Bonacina *dicto pun.* 2. *num.* 14. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 1. *num.* 4. Gaspar Hurtado *tract. de suspens. difficult.* 4. *num.* 10. Etenim Ecclesia vt status clericalis honori, & decori consulat, hanc in suspensum benignitatem exercet. Quinimo Stephan. Dauila. 2. *p. c.* 6. *disp.* 6. *dub.* 1. *conclus.* 1. *&* 2. & 3. *p. disp.* 2. *dub.* 2. *concl.* 6. Gaspar Hurtado *d. tract. de suspens. difficult.* 4. *num.* 10. nec dissentit Layman. *loco citato*, existimant suspensum recipere posse fructus beneficij correspondentes labori quem seruiendo beneficio impendit, quique substituto concederentur; quia hi non tam sunt beneficij fructus, quàm stipendium laboris impensi. Quod verò Petr. Nauarra *lib.* 2. *de restit. cap.* 2. *num.* 237. asserit suspenso à beneficio non esse fructus beneficij denegandos, quousque à iudice per sententiam condemnetur, admittendum non est; vt benè reprobat Gaspar Hurtado *suprà*, quia suspensio à beneficio hanc fructuum priuationem ipso facto inducit, sicut suspensio ab officio officij priuationem.

§. III.

Quem effectum habeat suspensio alternatiua ab officio, & beneficio conditionalis, & determinata.

1 *Si suspensio alternatiua ab officio, vel beneficio feratur, nullum effectum producit, etsi contrarium aliqui affirment.*

2 *Suspensio determinatè prolata suscipere determinationem potest ex materia, loco, & tempore.*

3 *Qualiter tempus computandum sit.*

4 *Suspensio sub conditione lata, cessat conditione apposita.*

1. Aliquando suspensio profertur sub disiunctione, ab officio inquam, vel beneficio, & inter Doctores controuertitur, quem effectum habeat? Variæ sunt de hac re sententiæ. Nam Glossa *in cap. à crapula*, verbo *beneficio. De vita, & honest. clericor.* & *in cap. latores*, verbo *ab officio.* & *ibi* Hostiens. *&* Panormit. *num.* 7. *de clerico excommunic. ministr.* censent tametsi sub dubio vtramque suspensionem ab officio, & beneficio comprehendere: nam cùm nulla adsit ratio, ob quam magis ad beneficij suspensionem, quàm ad suspensionem officij referatur, ne illa sententia irrisoria sit, censenda est vtramque suspensionem comprehēdere. Alij, è quorum numero est Gaspar Hurtado *tract. de suspens. difficult.* 4. *num.* 11. existimant in voluntate suspensi situm esse effectum huius censuræ, sicuti cùm pœna pecuniaria, vel exilio quis condemnaretur. Quod si reus noluerit eligere, vt tenetur, vtraque suspensione credendum est ex mente legislatoris, affici.

Sed verius censeo prædictam sententiam sub dicta forma prolatam nullum effectum ipso iure producere, argum. *leg.* 3. *Cod. de sentent. quæ sine certa quantit. profer.* vbi deciditur sententiam incertam, & indeterminatam nullam esse: at sententia suspensionis lata sub illa forma indeterminationem, & incertitudinem habet. Ergo, &c. Neque est verum obligatum esse delinquentem eligere qua suspensione affici vellet, nam hac obligatione non astringitur ante delictum commissum, vt de se constat; commisso autem delicto statim in suspensionem incidere debebat; aliàs non esset suspensio ipso iure. Ergo non potest ab electione delinquentis dependere. Præterquam quòd alienum est quemlibet obligare suarum pœnarum executorem esse. Neque est simile de sententia condemnatoria ad solutionem pecuniæ, vel exilij, quia hæc non annectitur delicto, sed post delictum commissum fertur, ideóque compelli potest delinquens, vt vnum è duobus eligat.

Quo

Quocirca si in aliqua Extrauag. reperiatur suspensio sub illa forma lata, credendum est voluisse Pontificem non ipso iure ferre suspensionem, sed sensum esse ipso facto & iure prædictum delinquentem subiectum esse suspensioni ab officio, vel beneficio, quam Pontifex determinauerit. Atque ita docent Panormit. *in cap. latores. num. 7. de clerico excommun. ministrante.* Siluest. verbo *suspensio, num.* 5. Tabiena. & Rosella *ibi.* Nauarr. *cap. 27. num.* 161. Maiol. *lib. 2. de irregularit. cap. 19. num.* 14. vers. *prima declaratio.* Henriq. *lib. 13. cap. 32. num.* 4. Ludouic. Lopez 2. *p. instructor. num.* 97. vers. *vlt.* Vgolin. *tab.* 1. *de censur. c.* 20. §. 3. *num.* 4. Viuald. *candelab. aur. tit. de suspens. num.* 155. Sayr. *lib. 4. thes. cap. 7. num.* 3.

2. Si verò de suspensione determinata loquamur, constat ex superius dictis sententiam suspensionis tam ab officio, quàm à beneficio recipere determinationem posse tum ex materia, tum ex loco, tum ex tempore. Ex materia suspensio ab officio recipit determinationem, si sit lata ab officio tàtùm ordinis, vel ab aliquo actu iurisdictionis, vel ordinis, & non ab omnibus. Similiter suspensio à beneficio determinata censebitur, si sit suspensio à beneficiis quæ in vno loco habes, & non à beneficiis alterius loci, iuxta *cap. cupientes,* & *cap. compromissarius de electione, lib.* 6. Vel si lata suspensio sit quoad partem fructuum, & non quoad omnes, prout fieri posse tradit Glossa in Clement. *cupientes de Pœnis,* & sumitur ex Clement. 2. *de vita, & honest. clericor.* vel si suspensio feratur à beneficiis de præsenti obtentis; vti habetur in *dicta Clem.* 2.

Quoad locum suspensio determinata esse potest, si pro vno tantùm loco feratur, quo posito extra illum locum ita liberam personam relinquit, ac si suspensione careret; quia sententia nequit suos limites excedere, & priuatio officij, vel beneficij in vno loco reliquorum concessio est. argum. textus *Nonne de præsumpt.* & *leg. cum. prætor. ff. de iudiciis.*

Quoad tempus autem determinata suspensio erit, si fiat per mensem, per annum, vel annos; qua determinatione posita absque alia absolutione cessat suspensio illo tempore finito, vt tradit Glossa, *Clement.* 2. verbo *donec de Decimis.* & *in c. sacro de sentent. excommunicat.* & *in cap.* 1. *eodem tit. in* 6. Innocent. & Abbas *in cap. cùm bona, de ætate, & qualit.* Iacob. de Graffis. *lib.* 4. *decis. cap.* 25. *num.* 14. Alfons. Viuald. *tit. de suspens. num.* 180. Sayrus *lib.* 4. *thesauri, cap.* 8. *n.* 23. Suar. *disp.* 26. *sect.* 1. *num.* 14. Durante illo tempore suspensio tolli non potest, nisi ab eo à quo lata est, vel eius superiore, quia inferior nequit superioris sententiam immutare, vt rectè aduertit Saytus *suprà.*

3. Solùm est difficultas qualiter hoc tempus computandum sit, maximè cùm incepto anno, vel mense suspensio contrahitur? Et in primis certum esse debet computationem incipiendam esse ab eo die, & momento quo est contracta suspensio, quia ab eo puncto sententia executioni mandata est, sicuti colligitur ex Glossa *in cap. prouida,* verbo *annum continuum, de electione lib.* 6. & tradit Bald. *leg.* 3. *ff. si quis cautionibus.* Vgolin. *tab.* 4. *de censur. cap.* 15. *num.* 2. Sayr. *lib.* 4. *thesauri, cap.* 8. *num.* 2. Bonac. *t.* 1. *de censur. disp.* 3. *pun.* 3. *num.* 2. Neque obest diem termini non esse in termino numerandum. argum. *cap.* 1. & *ibi* Glossa, verbo *proponitur de restitut. spoliator. lib.* 6. & Iason. *in leg.* 1. *n.* 20. *ff. si quis cautionibus.* Quia id intelligendum est de his sententiis, quæ secum non trahunt executionem, non verò de censuris ipso iure latis, quæ secum executionem ferunt. Vt deciditur *cap. Pastoralis.* §. *verum de appellationib.*

Finitur autem computatio, si per mensem suspensio sit eo die mensis sequentis, quo in antecedéti incœpit. V.g. contracta est tertio Ianuarij, finitur tertio Februarij, & eadem computatio facienda est in suspensione per annum, computandum inquam esse tempus ab eo die, & momento quo contracta suspensio est, vsque ad alium similem diem, & horam anni sequentis, eo quòd hæc sit communis, & frequens annorum, & mensium computatio, quæ in interpretatione legum, & maximè pœnalium spectanda est. Vti docent aliis relatis Vgolin. *tab.* 4. *de censur. cap.* 15. *num.* 2. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 4. & 5. Bonac. *de censur. disp.* 3. *p.* 3. *num.* 3.

Quod si eo tempore suspensionis interueniat bissextus, grauis est inter Doctores controuersia, an ille dies intercalaris computandus sit in suspensione per mensem, vel annum apposita, ita vt in illo mense, vel anno conontineatur, ac si bissextus non esset, vel potiùs numerandus sit vt distinctus, & extra numerum mensis, vel anni? Ratio difficultatis est, quia esto sit dies distinctus pro vno tamen die cum præcedenti computatur, spectata communi computatione: vt habetur *c. quæsiuit* §. *fin. de verbor. significat.* & *leg. cum bissextus ff. eodem.* & *in leg.* 3. §. *minorem. ff. de Minoribus.* Cæterùm omnino dicendum est diem illum intercalarem habendum esse vt distinctum, & extra numerum mensis, vel anni computandum. Vti docuit Glossa *in cap.* 1. verbo *anno,* 55. *dist.* & *c. quæsiuit.* §. *fin. de verbor. significat.* & *ibi* Panormit. *n.* 4. Siluest. verbo *suspensio, q.* 5. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 35. *num.* 2. Vgolin *tab.* 4. *de censur. cap.* 15. §. 1. *num.* 3. Sayrus *lib.* 4. *thesauri. cap.* 8. *num.* 12. Bonac. *t.* 1. *de censur. disp.* 3. *p.* 3. *n.* 5. Ratio est, quia mensis, vel annus maximè in materia pœnali accipiendus est iuxta communem vsum: at bissextus extraordinarius est, ergo ex illo non est computandus mensis. Et confirmari potest ex *leg. cum hæres.* §. *Stichus si hæredi, ff. de Statu liberor.* vbi deciditur libertatem promissam seruienti per annum, acquiri si seruiat 365. diebus, eo quòd hæc materia fauorabilis sit, at eundem fauorem continet à suspensione libertas. Ergo bissextus non debet intrare in numero anni, vel mensis, sed vt dies distinctus computari. Neque obest vt diem vnum, & indistinctum computari, & mensem, & annum constituere; quia id verum est quoad annorum, & mensium numerationem, sed non quoad circulum solis, & lunæ, à quo propriè annus, & mensis computatur: vt notauit Glossa *in dicto c. quæsiuit.* verbo *qui duo.* Prætérquam quòd in fauorabilibus bissextus pro vno die habetur. Secùs in pœnalibus, & in contractibus, argum. *leg.* 2. *ff. de diuersis, & temporal. præscriptionib.* Ab hac doctrina censerem excipiendam suspensionem latam per quadriennium, eo quòd dies bissextilis ad illius complemétum omnino pertineat, cùm Sol, & Luna suum cursum quolibet anno conficiant, spatio 365. dierum, & sex horarum, quæ sex horæ continuatæ vnum diem quolibet quadriennio necessariò constituunt. Sicuti aliis relatis aduertit Sanch. *lib.* 4. *in decalog. cap.* 35. *num.* 3. & *in præsenti* Bonac. *t.* 1 *de censur. disp.* 3. *p.* 3. *num.* 6.

4. Verùm si suspensio sub aliqua conditione feratur, illud est certum cessare conditione apposita, quia solùm apponitur, quousque apponatur conditio. Hæc autem conditio pendere potest à voluntate suspensi, vel à voluntate suspendentis. A voluntate suspensi pendet, si suspensio apposita sit sub hac conditione, quousque satisfacias, quousque delicti pœniteas. Quo casu in tua voluntate situm est à suspensione liberari satisfactione, vel pœnitentia

tia exhibita, quia præstas id quod pro termino fuit in sententia appositum. Vt notauit Sayrus *lib. 4. thesauri, cap. 8. num. 14. & 16.* At si conditio à voluntate ferentis censuram, vel ab alio tertio pendet, vt si lata fuerit suspensio, quousque ferens suspensionem aliud disposuerit, vel iuxta suum beneplacitum, oportet vt aliud disponat, vel eius beneplacitum cesset, vt suspensio cessare intelligatur. Ea tamen est differentia inter has conditiones, quòd illa conditio donec aliud sit dispositum non censetur perfici morte ferentis censuram, quia per mortem non aliud disponitur: at illa conditio donec tibi placuerit, morte completa est, quia succedente morte tuum beneplacitum cessat, vti tradit Felin. *cap. 1. num. 7. de Iudiciis.* Suar. *disp. 26. sect. 1. circa finem.* Monent tamen Doctores, specialiter Sayrus *lib. 4. cap. 8. num. 17.* suspensum ad beneplacitum Prælati, non esse in suspensione detinendum, nisi quantum ad eius correctionem necessarium fuerit iuxta Trident. *sess. 25. cap. 3. de reformat.*

PVNCTVM VI.

Quod peccatum sit violare suspensionem, & quæ pœna sit violantibus imposita.

1 *Graue peccatum est ex suo genere suspensionis violatio.*

2 *Eximitur suspensus ab officio non denunciatus, si ad petitionem aliorum fidelium officia ministret.*

3 *Suspensus denunciatus nullatenus potest extra vrgentissimam necessitatem officia à quibus est suspensus, exercere.*

4 *Ob violationem suspensionis in ordine irregularitas contrahitur.*

5 *Quod verum est, esto pro determinato tempore suspensio apposita sit.*

6 *Ob nullam aliam violationem suspensionis irregularitas contrahitur.*

7 *Qualiter suspensus irritationem, & annullationem actus incurrat.*

1. Solus suspensus violare propriè suspensionem potest, quia solùm ipsi vsus officij, vel beneficij interdictus est, reliqui verò solùm peccare possunt, quatenus occasio fuerint dictæ violationis. Certa igitur sententia est suspensum ab officio, vel beneficio ex suo genere mortale peccatum committere, si suspensionem transgrediatur, quia contemnit Ecclesiæ præceptum, & grauem illius censuram: sicuti tradit Nauarr. *cap. 27. num. 168.* Henriq. *lib. 13. cap. 33. num. 1.* Toler. *lib. 1. cap. 14.* Sayrus, *lib. 4. thesauri, cap. 11. num. 8.* Suar. *disp. 26. sect. 2. n. 1.* Auila *3. pun. disp. 3. dub. 2.* Coninch. *disp. 15. dub. 2. num. 17.* Reginald. *lib. 32. tract. 2. num. 51.* Bonac. *t. 1. de censur. disp. pun. 4. num. 1.* Dixi *ex suo genere*, nam aliquando ex paruitate materiæ transgressio suspensionis venialis esse potest, vt in suspenso à iurisdictione receptio vnius testis, & in suspenso ab ordine; minorum ordinum exercitium, quia frequenter ab iis qui nullo sunt ordine insigniti præstatur, vt notant Nauarra, Sayrus, Suar. Bonacina, & alij *suprà*.

2. Ab hac regula eximitur suspensus ab officio non denunciatus, si ad petitionem aliorum fidelium officia à quibus est suspensus, ministret. Nam eo casu si à suspensione prius absolui nequit, licitè poterit, & absque vlla irregularitatis pœna ea officia petentibus ministrare ob Extrauag. Concilij Constans. *Ad euitanda scandala*, magis explicata in Concilio Basileensi, & Lateranensi sub Leone X. *sess. 10.* & tradit ex communi Henriq. *lib. 13. cap. 33. n. 3.* Tolet. *lib. 1. cap. 14.* Sayrus *lib. 4. thesauri. cap. 11. num. 2. & 3.* Suar. *disp. 26. sect. 2. num. 2. & seqq.* Gaspar Hurtado *tract. de suspens. difficult. 5. num. 13.* Quippe petitio fidelium suspendit censuræ prohibitionem, & reddit actum licitum, qui aliàs illicitus esset.

3. Verùm si suspensus denunciatus sit nullatenus licet ei extra vrgentissimam necessitatem, & secluso scandalo ea officia à quibus est suspensus, exercere, tametsi ab aliis fidelibus postuletur, quia ea petitio iniqua est, vtpote inductiua ad peccatum. Nam esto nullum sit præceptum ex vi suspensionis, quod communicationem cum suspenso prohibeat, ideóque seclusa petitione, & inductione, seu cooperatione licitè possis Missæ, aliisque officiis diuinis à suspenso peractis assistere. Vti tradit Sayrus *lib. 4. thesauri, cap. 11. num 6.* Suar. *disp. 26. sect. 2. num. 7.* & *disp. 28 sect. 5. num. 6.* Henriq. *lib. 13. cap. 33. num. 3.* Auila *3. p. disp. 2. dub. 4. conclus. 1.* attamen præcepto diuino, & naturali obligaris, ne aliquo modo causa sis peccati alterius, sicuti prædicti Doctores aduertunt. Quod si roges, quod ergo priuilegium fidelibus concessum est in Extrauag. *Ad euitanda scandala*, vt non teneantur vitare suspensum non denunciatum, si suspensum etiam denunciatum non obligantur vitare? Respondeo priuilegium in eo consistere, quòd ante denunciationem possunt fideles petere à suspenso administrationem Sacramentorum, iurisdictionis exercitium, & quælibet alia officia, quorum vsu per suspensionem priuatus est, qui posita petitione fidelium licitus redditur. At stante denunciatione fideles nequeunt vsum officij suspenso prohibiti petere, quia peterent quid illicitum: siquidem ex petitione fidelium non suspenditur prohibitio: vt benè notat Suar. *disp. 18. sect. 5. num. 7.*

4. Quoad pœnas appositas suspensionem violantibus, dicendum est ob solam violationem suspensionis ab ordine sacro eius officium solemniter exercendo irregularitatem incurri: vti ex communi docent Nauarr. *cap. 27. num. 163.* Valen. *t. 4. disp. 7. q. 18. pun. 1.* Filiucius, *tract. 17. cap. 11. q. 4.* Sayr. *lib. 4. cap. 16. num. 3.* Bonac. *t. 1. de censur. disp. 3. pun. 4. n. 5.* Duplicem partem habet conclusio, alteram affirmatiuã, alteram negatiuam; affirmatiua est ob violationem suspensionis ab ordine sacro eius officium solemniter exercendo irregularitatem incurri, quæ colligitur expressè *ex cap. 1. de sententia, & re iudicata lib. 6.* & *cap. cum medicinalis de sententia excommunicat. eodem lib.* & ex Extrauag. Pij II. incipiente: *Cùm ex sacrorum*: & tradunt Nauarr. Suar. Sayrus, aliique Doctores relati. Sed notanda sunt verba conclusionis, non enim ob quamcunque suspensionis ab ordine violationem incurritur irregularitas, sed ob violationem suspensionis ab ordine sacro, nam ob violationem suspensionis ab ordinibus minoribus receptissima sententia est irregularitatem non incurri, eo quòd officia horum ordinum cum omni sua solemnitate à laycis, sicuti à clericis præstari solent. Vt notauit Sayrus *lib. 4. cap. 11. num. 9.* & latiùs *cap. 16. num. 11.* Bonacina *t. 1. de censur disp. 3. pun. 4. num. 5.* Neque item ob violationem suspensionis ab ordine sacro irregularitas incurritur, nisi quando officium ordinis sacri sic exerceretur, vt non nisi ab insignitis eo ordine exerceri posset. Cùm ergo sæpè contingat

Quocirca si in aliqua Extrauag. reperiatur suspensio sub illa forma lata, credendum est voluisse Pontificem non ipso iure ferre suspensionem, sed sensum esse ipso facto & iure prædictum delinquentem subiectum esse suspensioni ab officio, vel beneficio, quam Pontifex determinauerit. Atque ita docent Panormit. *in cap. latores. num. 7. de clerico excommun. ministrante.* Siluest. verbo *suspensio, num. 5.* Tabiena. *&* Rosella *ibi.* Nauarr. *cap. 27. num. 161.* Maiol. *lib. 2. de irregularit. cap. 19. num. 14. vers. prima declaratio.* Henriq. *lib. 13. cap. 32. num. 4.* Ludouic. Lopez *2. p. instructor. num. 97. vers. vlt.* Vgolin. *tab. 1. de censur. c. 20. §. 3. num. 4.* Viuald. *candelab. aur. tit. de suspens. num. 155.* Sayr. *lib. 4. thes. cap. 7. num. 3.*

2. Si verò de suspensione determinata loquamur, constat ex superius dictis sententiam suspensionis tam ab officio, quàm à beneficio recipere determinationem posse tum ex materia, tum ex loco, tum ex tempore. Ex materia suspensio ab officio recipit determinationem, si sit lata ab officio tantùm ordinis, vel ab aliquo actu iurisdictionis, vel ordinis, & non ab omnibus. Similiter suspensio à beneficio determinata censebitur, si sit suspensio à beneficiis quæ in vno loco habes, & non à beneficiis alterius loci, iuxta *cap. cupientes, & cap. compromissarius de electione, lib. 6.* Vel si lata suspensio sit quoad partem fructuum, & non quoad omnes, prout fieri posse tradit Glossa in Clement. *cupientes de Pœnis*, & sumitur ex Clement. *2. de vita, & honest. clericor.* vel si suspensio feratur à beneficiis de præsenti obtentis; vti habetur in *dicta Clem. 2.*

Quoad locum suspensio determinata esse potest, si pro vno tantùm loco feratur, quo posito extra illum locum ita liberam personam relinquit, ac si suspensione careret; quia sententia nequit suos limites excedere, & priuatio officij, vel beneficij in vno loco reliquorum concessio est. argum. textus *Nonne de præsumpt. & leg. cum. prætor. ff. de iudiciis.*

Quoad tempus autem determinata suspensio erit, si fiat per mensem, per annum, vel annos; qua determinatione posita absque alia absolutione cessat suspensio illo tempore finito, vt tradit Glossa, *Clement. 2.* verbo *donec de Decimis, & in c. sacro de sentent. excommunicat. & in cap. 1. eodem tit. in 6.* Innocent. *&* Abbas *in cap. cùm bona, de ætate, & qualit.* Iacob. de Graffis. *lib. 4. decis. cap. 25. num. 14.* Alfons. Viuald. *tit. de suspens. num. 180.* Sayrus *lib. 4. thesauri, cap. 8. n. 23.* Suar. *disp. 26. sect. 1. num. 14.* Durante illo tempore suspensio tolli non potest, nisi ab eo à quo lata est, vel eius superiore, quia inferior nequit superioris sententiam immutare, vt rectè aduertit Sayrus *suprà.*

3. Solùm est difficultas qualiter hoc tempus computandum sit, maximè cùm incepto anno, vel mense suspensio contrahitur? Et in primis certum esse debet computationem incipiendam esse ab eo die, & momento quo est contracta suspensio, quia ab eo puncto sententia executioni mandata est, sicuti colligitur ex Glossa *in cap. prouida*, verbo *annum continuum, de electione lib. 6.* & tradit Bald. *leg. 3. ff. si quis cautionibus.* Vgolin. *tab. 4. de censur. cap. 15. num. 2.* Sayr. *lib. 4. thesauri, cap. 8. num. 2.* Bonac. *t. 1. de censur. disp. 3. pun. 3. num. 2.* Neque obest diem termini non esse in termino numerandum. argum. *cap. 1.* & *ibi* Glossa, verbo *proponitur de restitut. spoliator. lib. 6.* & Iason. *in leg. 1. n. 20. ff. si quis cautionibus.* Quia id intelligendum est de his sententiis, quæ secum non trahunt executionem, non verò de censuris ipso iure latis, quæ secum executionem ferunt. Vt deciditur *cap. Pastoralis. §. verum de appellationib.*

Finitur autem computatio, si per mensem suspensio sit eo die mensis sequentis, quo in antecedêti incœpit. V.g. contracta est tertio Ianuarij, finitur tertio Februarij, & eadem computatio facienda est in suspensione per annum, computandum inquam esse tempus ab eo die, & momento quo contracta suspensio est, vsque ad alium similem diem, & horam anni sequentis, eo quòd hæc sit communis, & frequens annorum, & mensium computatio, quæ in interpretatione legum, & maximè pœnalium spectanda est. Vti docent aliis relatis Vgolin. *tab. 4. de censur. cap. 15. num. 2.* Sayrus *lib. 4. cap. 8. num. 4. & 5.* Bonac. *de censur. disp. 3. p. 3. num. 3.*

Quod si eo tempore suspensionis interueniat bissextus, grauis est inter Doctores controuersia, an ille dies intercalaris computandus sit in suspensione per mensem, vel annum apposita, ita vt in illo mense, vel anno conomineatur, ac si bissextus non esset, vel potiùs numerandus sit vt distinctus, & extra numerum mensis, vel anni? Ratio difficultatis est, quia esto sit dies distinctus pro vno tamen die cum præcedenti computatur, spectata communi computatione: vt habetur *c. quæsiuit §. fin. de verbor. significat. & leg. cum bissextus ff. eodem. & in leg. 3. §. minorem ff. de Minoribus.* Cæterùm omnino dicendum est diem illum intercalarem habendum esse vt distinctum, & extra numerum mensis, vel anni computandum. Vti docuit Glossa *in cap. 2.* verbo *anno, 55. dist. & c. quæsiuit. §. fin. de verbor. significat. &* ibi Panormit. *n. 4.* Siluest. verbo *suspensio, q. 5.* Henriq. *lib. 13. cap. 35. num. 2.* Vgolin. *tab. 4. de censur. cap. 15. §. 1. num. 3.* Sayrus *lib. 4. thesauri. cap. 8. num. 12.* Bonac. *t. 1. de censur. disp. 3. p. 3. n. 5.* Ratio est, quia mensis, vel annus maximè in materia pœnali accipiendus est iuxta communem vsum: at bissextus extraordinarius est, ergo ex illo non est computandus mensis. Et confirmari potest ex *leg. cum hæres. §. Stichus si heredi, ff. de Statu liberor.* vbi deciditur libertatem promissam seruienti per annum, acquiri si seruiat 365. diebus, eo quòd hæc materia fauorabilis sit, at eundem fauorem continet à suspensione libertas. Ergo bissextus non debet intrare in numero anni, vel mensis, sed vt dies distinctus computari. Neque obest vt diem vnum, & indistinctum computari, & mensem, & annum constituere; quia id verum est quoad annorum, & mensium numerationem, sed non quoad circulum solis, & lunæ, à quo propriè annus, & mensis computatur: vt notauit Glossa *in dicto c. quæsiuit,* verbo *qui duo.* Præterquam quòd in fauorabilibus bissextus pro vno die habetur. Secùs in pœnalibus, & in contractibus, argum. *leg. 2. ff. de diuersis, & temporal. præscriptionib.* Ab hac doctrina censerem excipiendam suspensionem latam per quadriennium, eo quòd dies bissextilis ad illius complemêtum omnino pertineat, cùm Sol, & Luna suum cursum quolibet anno conficiant, spatio 365. dierum, & sex horarum, quæ sex horæ continuatæ vnum diem quolibet quadriennio necessariò constituunt. Sicuti aliis relatis aduertit Sanch. *lib. 4. in decalog. cap. 35. num. 3. & in præsenti* Bonac. *t. 1. de censur. disp. 3. p. 3. num. 6.*

4. Verùm si suspensio sub aliqua conditione feratur, illud est certum cessare conditione apposita, quia solùm apponitur, quousque apponatur conditio. Hæc autem conditio pendere potest à voluntate suspensi, vel à voluntate suspendentis. A voluntate suspensi pendet, si suspensio apposita sit sub hac conditione, quousque satisfacias, quousque delicti pœniteas. Quo casu in tua voluntate situm est à suspensione liberari satisfactione, vel pœnitentia

tia exhibita, quia præstas id quod pro termino fuit in sententia appositum. Vt notauit Sayrus *lib.4. thesauri, cap.8.num.14.& 16.* At si conditio à voluntate ferentis censuram, vel ab alio tertio pendet, vt si lata fuerit suspensio, quousque ferens suspensionem aliud disposuerit, vel iuxta suum beneplacitum, oportet vt aliud disponat, vel eius beneplacitum cesset, vt suspensio cessare intelligatur. Ea tamen est differentia inter has conditiones, quòd illa conditio donec aliud sit dispositum non censetur perfici morte ferentis censuram, quia per mortem non aliud disponitur: at illa conditio donec tibi placuerit, morte completa est, quia succedente morte tuum beneplacitum cessat, vti tradit Felin. *cap. 1. num.7. de Iudiciis.* Suar. *disp.26. sect.1. circa finem.* Monent tamen Doctores, specialiter Sayrus *lib.4. cap. 8. num.17.* suspensum ad beneplacitum Prælati, non esse in suspensione detinendum, nisi quantum ad eius correctionem necessarium fuerit iuxta Trident. *sess.25. cap.3. de reformat.*

PVNCTVM VI.

Quod peccatum sit violare suspensionem, & quæ pœna sit violantibus imposita.

1 *Graue peccatum est ex suo genere suspensionis violatio.*

2 *Eximitur suspensus ab officio non denunciatus, si ad petitionem aliorum fidelium officia ministret.*

3 *Suspensus denunciatus nullatenus potest extra vrgentissimam necessitatem officia à quibus est suspensus, exercere.*

4 *Ob violationem suspensionis in ordine irregularitas contrahitur.*

5 *Quod verum est, esto pro determinato tempore suspensio apposita sit.*

6 *Ob nullam aliam violationem suspensionis irregularitas contrahitur.*

7 *Qualiter suspensus irritationem, & annullationem actus incurrat.*

1. SOlus suspensus violare propriè suspensionem potest, quia solùm ipsi vsus officij, vel beneficij interdictus est, reliqui verò solùm peccare possunt, quatenus occasio fuerint dictæ violationis. Certa igitur sententia est suspensum ab officio, vel beneficio ex suo genere mortale peccatum committere, si suspensionem transgrediatur, quia contemnit Ecclesiæ præceptum, & grauem illius censuram: sicuti tradit Nauarr. *cap.27. num.168.* Henriq. *lib.13. cap.33. num.1.* Toler. *lib.1. cap.14.* Sayrus *lib 4. thesauri, cap.11. num.8.* Suar. *disp.26. sect.2. n.1* Auila *3. pun. disp.3 dub.2.* Coninch. *disp.15. dub.2. num.17.* Reginald. *lib.32. tract.2. num.31.* Bonac. *t.1. de censur. disp. pun.4. num.1.* Dixi *ex suo genere*, nam aliquando ex paruitate materiæ transgressio suspensionis venialis esse potest, vt in suspenso à iurisdictione receptio vnius testis, & in suspenso ab ordine; minorum ordinum exercitium, quia frequenter ab iis qui nullo sunt ordine insigniti præstatur, vt notant Nauarra, Sayrus, Suar. Bonacina, & alij *suprà.*

2. Ab hac regula eximitur suspensus ab officio non denunciatus, si ad petitionem aliorum fidelium officia à quibus est suspensus, ministret. Nam eo casu si à suspensione prius absolui nequit, licitè poterit, & absque vlla irregularitatis pœna ea officia petentibus ministrare ob Extrauag. Concilij Constans. *Ad euitanda scandala*, magis explicata in Concilio Basileensi, & Lateranensi sub Leone X. *sess. 10.* & tradit ex communi Henriq. *lib.13. cap.33. n.3.* Tolet. *lib.1. cap.14.* Sayrus *lib.4. thesauri, cap.11. num.2. & 3.* Suar. *disp.26. sect.2. num.2. & seqq.* Gaspar Hurtado *tract. de suspens. difficult. 5. num. 13.* Quippe petitio fidelium suspendit censuræ prohibitionem, & reddit actum licitum, qui aliàs illicitus esset.

3. Verùm si suspensus denunciatus sit nullatenus licet ei extra vrgentissimam necessitatem, & secluso scandalo ea officia à quibus est suspensus, exercere, tametsi ab aliis fidelibus postuletur, quia ea petitio iniqua est, vtpote inductiua ad peccatum. Nam esto nullum sit præceptum ex vi suspensionis, quod communicationem cum suspenso prohibeat, ideóque seclusa petitione, & inductione, seu cooperatione licitè possis Missæ, aliisque officiis diuinis à suspenso peractis assistere. Vti tradit Sayrus *lib. 4. thesauri, cap.11. num 6.* Suar. *disp.26. sect.2. num.7.* & *disp.28. sect.5. num.6.* Henriq. *lib. 13. cap.33. num.3.* Auila *3. p. disp. 2. dub.4. conclus. 1.* attamen præcepto diuino, & naturali obligaris, ne aliquo modo causa sis peccati alterius, sicuti prædicti Doctores aduertunt. Quod si roges, quod ergo priuilegium fidelibus concessum est in Extrauag. *Ad euitanda scandala*, vt non teneantur vitare suspensum non denunciatum, si suspensum etiam denunciatum non obligantur vitare? Respondeo priuilegium in eo consistere, quòd ante denunciationem possunt fideles petere à suspenso administrationem Sacramentorum, iurisdictionis exercitium, & quælibet alia officia, quorum vsu per suspensionem priuatus est, qui posita petitione fidelium licitus redditur. At stante denunciatione fideles nequeunt vsum officij suspenso prohibiti petere, quia peterent quid illicitum: siquidem ex petitione fidelium non suspenditur prohibitio: vt benè notat Suar. *disp 28. sect.5. num.7.*

4. Quoad pœnas appositas suspensionem violantibus, dicendum est ob solam violationem suspensionis ab ordine sacro eius officium solemniter exercendo irregularitatem incurri: vti ex communi docent Nauarr. *cap.27. num.163.* Valen. *t.4. disp.7. q.18. pun.1.* Filiucius, *tract.17. cap.11. q.4.* Sayr. *lib.4. cap. 16. num.3.* Bonac. *t.1. de censur. disp.3. pun.4. n.5.* Duplicem partem habet conclusio, alteram affirmatiuá, alteram negatiuam; affirmatiua est ob violationem suspensionis ab ordine sacro eius officium solemniter exercendo irregularitatem incurri, quæ colligitur expressè *ex cap.1. de sententia, & re iudicata lib.6.* & *cap. cum medicinalis de sententia excommunicat. eodem lib.* & ex Extrauag. Pij II. incipiente: *Cùm ex sacrorum*: & tradunt Nauarr. Suar. Sayrus, aliique Doctores relati. Sed notanda sunt verba conclusionis, non enim ob quamcunque suspensionis ab ordine violationem incurritur irregularitas, sed ob violationem suspensionis ab ordine sacro, nam ob violationem suspensionis ab ordinibus minoribus receptissima sententia est irregularitatem non incurri, eo quòd officia horum ordinum cum omni sua solemnitate à laycis, sicuti à clericis præstari solent. Vt notauit Sayrus *lib.4. cap. 11. num.9.* & latiùs *cap. 16. num. 11.* Bonacina *t.1. de censur disp.3. pun.4. num. 5.* Neque item ob violationem suspensionis ab ordine sacro irregularitas incurritur, nisi quando officium ordinis sacri sic exercetur, vt non nisi ab insignitis eo ordine exerceri posset. Cùm ergo sæpè contingat

contingat Epistolam, & Euangelium in Missa cani absque manipulo, vel stola ab iis qui subdiaconatu, & diaconatu ordinati non sunt, efficitur ea officia sic exercentes irregulares non esse, quia non censentur officium Ordinis sacri propriè, & formaliter exercere. Vti ex communi tradunt Nauarr. Sayrus, & Bonac. *suprà*. Ob eandem rationem suspensus à diuinis officiis, & à Sacramentis irregularis non est, tametsi diuinis assistat, & Sacramenta recipiat, quia ea assistentia, & receptio non est exercitium Ordinis sacri, cùm à laycis præstari possit, vt ex communi tradit Bonacina *disp.3.pun.4.num.6.* Quinimo nec suspensus ab ordine diaconatus, vel officio prædicandi irregularis erit, tametsi cum superpelliceo, & benedictione sacerdotis solemniter in Missa concionetur, quia esto officium concionandi solemniter ex præscripto Ecclesiæ solis diaconis competat, at non est vsus ordinis; siquidem non ordinatis concedi ab Episcopo potest. Sicuti tradit Siluest. verbo *suspensio.q.5.* Maiol.*lib.3.de irregular.cap.19.n.21.* Sayrus *lib.4.thesauri, cap.16.num.20.* Henrriq.*lib.13.c.32.num.3.* Bonac.*d.pun.4.num.6.* Tametsi contra sentiat Nauarr.*c.27.num.163.* Gregor. de Valen.*t.4.disp.7.q.18.p.1.dub.3.*

5. Aliqui hanc partem conclusionis temperant, ne procedat in violatione suspensionis ab ordine sacro pro determinato tempore appositæ, & in puram pœnam delicti commissi, sed in suspensione absolutè lata pro contumacia suspensi coërcenda. Etenim Eman. Saa, verbo *irregularitas ex ordinis abusu, num.7.* inquit: Si aliquis sit suspensus solùm ad tempus, multi censent si celebret non fieri irregularem. Sed hæc limitatio nullatenus admittenda est, quia aduersatur expresse *cap.1.de sentent.& re iudicata in 6.* vbi iudex ordinarius, vel delegatus qui contra iustitiam quidquam fecerit in grauamen partis alterius &c. ab executione officij per annū suspenditur. Quod si suspensione durante damnabiliter se ingesserit diuinis, irregularitatis laqueo se inuoluet secundùm canonicas sanctiones, à qua non nisi per summum Pontificem poterit liberari. Idem traditur in *c.1.de sententia excommunicat.in 6.* Atque ita tradit vt omnino certum Suar.*disp.26.sect.2.n.3.* Filiucius *tract.17.cap.10.quæst.9.num.193.* Sayrus *lib.4.cap.16.num.30.* Bonac. *t.1.de censur.disp.3.pun.4.num.6.*

6. Altera pars conclusionis negatiua est, ob nullam aliam suspensionis violationem irregularitatem incurri, quia non habetur in iure, & irregularitas non incurritur nisi in casibus in iure expressis. Quapropter non incurritur irregularitas ob violationem suspensionis à iurisdictione præcisè, quia nullibi hæc irregularitas his violatoribus apposita est, & notauit Suar. *dicta disp.26.sect.2.num.6.* Filiuc. *tract.17.cap.10.q.6.num.188.* Bonac.*t.1.de censur.disp.3.p.4.num.6.* & alij passim. Vnde conferentes beneficium, eligentes, sententiam in causa proferentes irregulares non sunt, quinimo nec parochus matrimonio assistens, quia hæc omnia actus sunt iurisdictionis, non ordinis sacri exercitium. Deinde non incurritur ob violationem suspensionis à beneficio ob eandem rationem, quia non habetur in iure. Sicuti notauit Innocent. *in cap. cum pridem. de renunciat.* Paludan.*in 4.dist.18.q.7.art.3.conclus.2.* Simon Maiolus,*lib.3 de irregularit.cap.19.num.14.* Sayrus *lib.4.thesauri, cap.16.num.2.* Bonac.*d.disp.3.pun.4.num.6.in fine.* Verùm huius suspensionis violator ipso iure priuatur beneficio vt deciditur *cap.1.§.vlt. de electione, lib.6. ibi*: Ad quæ si infra illud tempus propria temeritate se ingesserit, eis ipso iure sit priuatus. Vt benè notauit Tolet. *lib.1.cap.45. num.12.*

7. Alia pœna est irritatio, & annullatio actus à suspenso præstiti, quæ pœna solùm habere locum potest in iis quæ ab Ecclesia pendent, vti est iurisdictio, & beneficium, in his ergo suspensus si beneficium administret, & iurisdictionem exerceat inualidum actum facit, modò vt suspensus denunciatus sit, secùs ante denunciationem; quia facta denunciatione priuatur potestate omnimoda illos actus exercendi: at ante denunciationem solùm impeditur ab illorum exercitio, dum à fidelibus non requiritur, requisitus verò à fidelibus & validè, & licitè prædictos actus exercet, ideóque necessarium est, vt iurisdictionem retineat, sicuti hæc ex communi sententia tradit Henrriq. *lib.13.cap.33.num.1. & seqq.* Suar. *disp.27.sect.2.num.2.* Sayrus, *lib.4.cap.11.num.15.* Bonac. *t.1.disp.3.pun.4.in fine.*

PVNCTVM VII.

Qualiter sententia suspensionis per applicationem suspendi possit.

1 *Suspensio ante incursionem appellatione potest suspendi.*
2 *Debet esse appellatio rationabilis, & legitima.*
3 *Suspensionem incursam appellatio subsecuta non suspendit.*
4 *Suspensio à beneficio per appellationem suspenditur.*
5 *Suspensio ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ absolutè lata, & incursa, si postmodum à iudice pro aliquo tempore suspendatur per appellationem interpositam illo medio tempore, non impeditur eius effectus ex plurium sententia.*
6 *Verius est oppositum.*
7 *Suspensio ob officio, vel ingressu Ecclesiæ, quæ non est censura, sed pœna per interpositam appellationem suspenditur.*

1. Antequam censura incurratur, conueniunt ferè omnes Doctores appellationem vim habere suspendendi censuræ effectum, ex textu in *cap.ad hæc quoniam.* Et *cap. pastoralis. §. verum, de appellationib. Cap. per tuas de sententia excommunicat.* Et *cap.solet. Cap.venerabilibus eodem tit.lib.6.* eo quòd natura appellationis legitimæ sit potestatem iudicis à quo, ligare, ne in illa causa vlterius pendente appellatione procedere possit, iuxta textum *in cap. si à iudice de appellationib.lib.6.* Et licèt in iure expressus non sit huius appellationis effectus comparatione suspensionis; sufficit tamen generaliter appellationi hanc vim inesse comparatione cuiuscunque sententiæ. Præterquam quòd comparatione excommunicationis incurrendæ hic effectus expressus est in supradictis textibus. Ergo idem erit in suspensione, & interdicto, cùm hæ censuræ inter se conueniant. Argum, *cap. quærenti de verbor. significat.* Atque ita tradit Glossa *in cap. licet*, verbo *excommunicationis, de sententia excommunicat.* Panormit. *in cap. ad hæc quoniam num.1.de appellationib.* Siluest. verbo *suspensio.q.3.* Vigolin.*tab.1.cap.4.§.23.num.9.*

Bonac.

Bonac. *disp.* 3 & 5. *p.* 1. *circa finem*, & alij & communiter.

2. Hæc doctrina intelligenda est, dummodo appellatio rationabilis sit, hoc est ex causa rationabili, & legitima: vti habetur *cap. cum appellationibus, de appellationib. lib.* 6. Nam futilis, friuolaque appellatio hanc vim non habet, vt colligitur ex *dicto cap. cum appellationibus.* & *cap. inter cætera eodem tit.* & *cap. pastoralis, §. verum de appellationib.* Et tradit Panormit. *ibi num.* 14. Vgolin. *tab.* 1. *de censur. cap.* 13. §. 18. *num.* 33. Sayr. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 5. Deinde intelligenda est, modò ferens suspensionem non habeat potestatem procedendi in causa appellatione remota; nam stante ea potestate cùm per appellationem non suspendatur iurisdictio iudicis à quo valida erit suspensionis sententia, & effectum habebit, ac si appellatio non fuisset interposita, vt multis comprobat Felin. *in cap. intelleximus, num.* 18. *de iudiciis.* & *cap. significauerunt, num.* 19. *de exceptionib.* Vgolin. *de censur. tab.* 2. *cap.* 16. §. 7. *num.* 3. Sayrus *lib.* 4. *thesauri, cap.* 9. *num.* 4. Gasp. Hurtado *de suspens. difficult.* 10. *num.* 27. Hanc verò potestatem solùm habet summus Pontifex, & cui ipse iure, vel priuilegio commiserit, quia nullus alius impedire potest effectum à iure appellationi concessum, vt benè tradit Felin. *in d. cap. significauerunt.*

3. Si verò appellatio suspensionem incursam subsequatur, nullatenus suspensionis effectum suspendit; quia secum trahit executionem. Argum. *d. cap. pastoralis*, quod in suspensione ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ certissimum est, ex decisione textus *in c. is cui de sententia excommunicat. lib.* 6. & *ibi* Glossa, verbo *sequentem*. Ex quo textu probabiliter infertur reliquas suspensiones, tametsi de rebus spiritualibus sint, per appellationem subsequentem suspendi posse; siquidem de sola suspensione ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ statuitur per subsequentem appellationem non suspendi: hæc enim exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, sicuti notauit Gasp. Hurtado, *tract. de suspens. diffic.* 10. *num.* 27. Tametsi Doctores nempe Glossa *in dicto cap. is cui*, verbo *sequentem*. Innocent. & Panormit. *in cap. ad hæc quoniam. num.* 1. *de appellationib.* Siluest. verbo *suspensio. q.* 3. Tabiena *n.* 9. *vers. octauo.* Viuald. *candelab. aur. tit. de suspens. num.* 135. Sayr. *lib.* 4. *thesauri, cap.* 9. *num.* 8. communiter censeant suspensionem à rebus merè spiritualibus per subsequentem appellationem non impediri; eo quòd eadem sit ratio in his suspensionibus, ac in suspensione ab officio spirituali, & ingressu Ecclesiæ. Quod certè non conuincit, nam in pœnis non est ob identitatem rationis extensio vltra casus expressos facienda.

4. Hinc infertur suspensionem à beneficio per appellationem suspendi, quia non continetur sub suspensione ab officio, & ingressu Ecclesiæ, quæ exceptæ sunt in *dicto cap. is cui de sententia excommunicat. in* 6. sicuti notarunt *ibi* Ioann. Andreas, & Glossa, verbo *sequentem*. Innocent. & Panormit. *in dicto cap. ad hæc quoniam. n.* 1. *de appellationib.* Angel. verbo *suspensio* 2. *num.* 1. Siluest. *eodem*, *q.* 3. Henriq. *cap.* 34. *num.* 4. Auila 3. *p. de censur. disp.* 3. *dub.* 4. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 44. *in fine.* Sayrus *lib.* 4. *thesaur. cap.* 9. *num.* 10. Secundò infert Nauarr. *lib.* 1. *consilior. tit. de elect. conf.* 8. suspensionem ab administratione beneficij, à voce actiua, & passiua per appellationem subsequentem suspendi; quia non sunt suspensiones ab officio, & ingressu Ecclesiæ. Quod verum censeo de administratione beneficij, & electione passiua; at electio actiua cùm sit actus officij, & iurisdictionis, nequit per appellationē subsequentē suspēdi.

5. Superest tamen duplex difficultas. Prima, an suspensio ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ absolutè lata, & incursa si postmodum à iudice pro aliquo tempore suspendatur per appellationem illo medio tempore interpositam, impediatur eius effectus? Negant Innocent. *in cap. cum inter de consuetud.* Bald. *in leg. cum aliis. cod. si à curat. furios.* Et in *leg. fin.* vers. & *circa hoc fuit dubium.* Cod. *si à non competenti iudice.* Vgolin. *de censur. tab.* 1. *cap.* 9. §. 1. *num.* 10. & alij relati à Glossa, & Panormit *in cap. ad hæc quoniam de appellationib.* Mouentur ex eo quòd illa censura iam est incursa, & secum trahit executionem; tametsi ex benignitate iudicis pro aliquo tempore suspendatur eius effectus.

6. Cæterùm verius est per appellationem interpositam illo medio tempore quo censura suspensa est, impediri illius effectum, quæ fuit sententia Glossæ *in dicto cap. Ad hæc quoniam*, in verbo *interdictus.* Et in *cap. dilectus*, verbo *suspendendus*, *de appellat.* Panormit. *in dicto cap. ad hæc quoniam*, *num.* 5. Angeli, verbo *interdictum* 8. *num.* 4. Tabienæ *interdictum* 1. §. 1. Federici de Senis, *conf.* 208. Rotæ Romanæ *decis.* 434. *de sentent. excommunicat.* Alteriis *de interdicto*, *disp.* 11. *cap.* 5. *sub finem.* Sayr. *lib.* 4. *thesauri, cap.* 9. *num.* 14. Bonac. *t.* 1. *de censur. disp.* 5. *de suspensione pun.* 1. *circa finem.* Et colligitur manifestè ex *cap. dilectis de appellationib.* vbi quidam Decanus qui sententiam interdicti tulerat, eámque pro aliquo tempore suspenderat, reprehenditur à Pontifice, eo quòd appellationi illo medio tempore interpositæ non detulerit. Sentit ergo Pontifex & appellationem legitimè interponi, & efficacem esse ad censuræ effectum impedimentum. Præterea appellatio vim habet suspendendi censuram, quando secum non trahit executionem, at stante suspensione iudicis censura non secum trahit executionem, siquidem suspensus æquè liber est ab effectibus censuræ, ac si nunquam ea astrictus esset. Deinde si suspensionem tulisses sub aliqua conditione, non est dubium ante conditionem appositam appellatione suspendi posse, quia vsquequò conditio ponatur, censura non habet effectum. At cùm censura pro aliquo tempore suspenditur effectum non habet, quousque tempus illud elapsum sit, ergo interim appellatione impediri potest, ne effectum elapso illo tempore habeat.

7. Secunda difficultas est, an suspensio ab officio, vel ingressu Ecclesiæ quæ non est censura, sed pura pœna in punitionem delicti apposita, per sequentem appellationem impediatur eius effectus? Ratio difficultatis est, quia textus in *dicto cap. is cui*, *de sentent. excommunicat. lib.* 6. absolutè decidit per sequentem appellationem non suspendi suspensionem ab officio, & ingressu Ecclesiæ. Ergo quocunque modo suspensio apposita sit siue in correctionem delicti, siue in illius punitionem subsequenti appellatione non suspenditur, quia secum trahit executionem. Nihilominus Abbas *in cap.* 2. *de clerico excom. mun. minist. num.* 2. Et *in cap. sæpe num.* 16. *de appellationib.* meritò affirmat suspensionem quæ est pura pœna per sequentem appellationem suspendi, textúmque in *dicto cap. is cui*, intelligi de suspensione tantùm quæ est censura. Et probari potest; quia textus eam suspensionem ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ decidit subsequenti appellatione non suspendi, quæ excommunicationi est similis, vt constat ex illis verbis, *Sicut ex communicatio*, &c. At excommunicatio nunquam induit rationem puræ pœnæ, sed semper retinet naturam censuræ. Ergo pro sola suspensione quæ censura est intelligitur prædicta textus decisio. Deinde odiosum est negare

appellationi hanc vim, & efficaciam impediendi effectum sententiæ latæ. Ergo dum manifesto textu, vel ratione non conuincimur, afferendum non est.

PVNCTVM VIII.

Qualiter suspensio semel incursa suspendi possit.

1 *Absolutione, vel dispensatione suspenditur.*
2 *Manente suspensione eius effectus, & obligatio suspendi potest à Pontifice: ab aliis affirmant plures.*
3 *Verius est à solo Pontifice suspensionis effectum suspendi posse illa manente.*

1. NOn est dubium absolutione, vel dispensatione suspendi hanc censuram posse: vti suspenditur excommunicatio in *cap. cum voluntate.* Et *cap. responso de sententia excommunicat.* Et *cap. solet, eodem tit. lib. 6.* Et interdictum, in *cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* Et *cap. non est vobis de Sponsalib.* Et *cap. permittimus, de sententia excommunicat.* Et *cap. fin. eodem tit. lib. 6.* Nam hæ censuræ, & pœnæ non sic delinquentem afficiunt, quin aliqua via tolli non possint, quæ non est alia quàm absolutione, vel dispensatione. Hæc namque sicut dari possunt absolutè, sic pro limitato tempore, & ad reincidentiam.

2. Difficultas autem est, an manente suspensione possit illam ferens eius effectum, & obligationem tollere, ac si de facto ipsa censura sublata esset? Et de Pontifice nemo est qui dubitet, cùm ex eius voluntate, & institutione censuratum effectus, & obligatio pendeat, vt tradit Glossa *in cap. ad hæc quoniam.* verbo *interdictum de appellationib.* Innocent. *in cap. ad monasterium. de Regularib.* Panormit. *in cap. nonnulli num. 1. de sentent. excommunicat.* Felin. *in cap. 1. num. 11. de Constitutionib.* & alij. De aliis à Pontifice docere videntur Innocent. *in cap. cum inter de consuetud.* Panormit. *in cap. ad hæc quoniam. num. 5.* & *cap. dilectus, num. 22. de appellat.* Sayrus. *lib. 4. thesauri, cap. 10. num. 13.* Mouentur, quia ex facultate Pontificis manifestum est posse prædictum effectum, & obligationem suspendi, sed hanc potestatem concessam esse colligitur ex *cap. dilectus de appellationib.* vbi Decanus suspendit interdictum à se latum, cuius suspensionem non improbat Pontifex: & *in cap. Alma mater de sentent. excommunicat. lib. 6.* suspenditur interdictum pro aliquibus festiuitatibus. Ergo similiter suspendi poterit suspensio.

3. Cæterùm verius existimo effectum suspensionis suspendi non posse ab alio quàm à Pótifice ipsa suspensione manente, sicuti de omnibus censuris generaliter docui *hoc tract. disput. 1. pun. 9.* Moueor, quia inferior nequit superioris decretum, & institutionem mutare, aut variare ex *cap. cum inferior, de maiorit. & obedient.* At ex decreto, & institutione Pontificis suspensio, & quælibet alia censura dum de facto est, suum effectum habet, & obligationem inducit: ergo inferior Pontifice nequit hunc effectum, & obligationem à suspensione, aliáue censura separare. Quod si dicas id verum esse propria authoritate, secus authoritate Pontificis? Obstat; quia ex nullo textu vel ratione colligitur Pontificem hanc Prælatis inferioribus tribuisse potestatem. Nam in *cap. dilectus de appellationib.* non effectus interdicti manente interdicto, sed ipsum interdictum suspenditur pro aliquo tempore iterum apponendum. In *cap. alma mater,* ab ipsomet Pontifice fit suspensio, & fortè non effectus interdicti tantùm, sed ipsius interdicti.

PVNCTVM IX.

De absolutione, vel dispensatione suspensionis.

1 *Suspensio lata pro determinato tempore, vel sub aliqua conditione elapso tempore, vel conditione adueniente cessat absque absolutione.*
2 *Intermedio tempore solùm ab eo tolli potest, qui suspensionem tulit.*
3 *Suspensio sub expressa conditione, vt in perpetuum duret, nequit ab inferiori relaxari.*
4 *Suspensio lata à iure absolutè ad comprimendam alicuius contumaciam, potest ab Episcopo relaxari.*
5 *Latam in puram pœnam negant plures ab Episcopo tolli posse.*
6 *Oppositum videtur probabilius.*
7 *Spectato Tridentini decreto à qualibet suspensione possunt Episcopi absoluere per se, vel suos vicarios, dummodò ex delicto occulto proueniat.*
8 *Spectato iure communi nullus sacerdos iurisdictione in foro externo carens, à suspensione absoluere potest.*
9 *A suspensione ab homine lata regulariter solus ille, seu eius successor in dignitate absoluere poterit.*
10 *Nulla est forma præscripta in suspensionis absolutione.*

INitio huius disputationis dixi suspensionem aliam esse censuram, & in correctionem inobedientiæ latam; aliam esse puram pœnam in punitionem delicti appositam, & hæc aliquando fertur pro determinato tempore, aliquando absque vlla temporis determinatione, aliquando in perpetuum.

1. Suspensio lata pro determinato tempore, vel sub aliqua conditione, aut conditionis cessatione, tempore elapso, vel conditione, seu conditionis cessatione apposita absque vlla absolutione cessat; quia vltra intentionem ferentis progredi nequit, vt tradit Glossa *in cap. qui sæpè* verbo *donec, de electione, lib. 6.* Et in Clement. 1. verbo *donec, de Decimis.* Panormit. *cap. 1. num. 6.* & Felin. *num. 7. de Iudiciis.* Graffis *lib. 4. decis. cap. 25. num. 14.* Valentia *tom. 4. disp. 7. q. 18. pun. 1.* Couarru. *4. decretal. 1. p. cap. 6. in princ. num. 18. & 19.* Nauarr. *cap. 27. num. 161.* Henrriq. *lib. 13. cap. 35. num. 2.* Sayr. *lib. 4. cap. 17. num. 2. & 3.* Suar. *disp. 29. sect. 1. num. 1.* Auila *3. p. disp. 6. dub. 1.* Gaspar Hurtado *tract. de suspens. difficult. 12. num. 29.* Coninch. *disp. 25. dub. 4. num. 30.* Bonac. *disp. 3. p. vlt. num. 1.* Et alij passim.

2. Illo autem intermedio tempore, seu ante impletam conditionem tolli suspensio per dispensationem potest ab eo qui eam tulit, non autem ab inferiori. Quocirca suspensionem latam in iure communi ad certum tempus nequit alius à Pontifice spectato iure antiquo tollere, seu relaxare ante tempus finitum, vt tradit Glossa communiter recepta in *cap. cupientes, §. cæterum,* verbo *suspensos de elect. lib. 6.* Et in Clem

Clement. I. §. *verum, in verbo excommunicat. de hæres.* Paludan. *4. dist. 18. q. 7. art. 3. conclus.* 11. Siluest. *suspensio, q.* 8. vers. *tertium.* Couarr. *in 4. decret. 2. p. cap.* .. *num.* 14. Sanch. *lib.* 3. *de matr. disp.* 52. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 10. Etenim Pontifex suspendens pro illo determinato tempore intendit, vt suspensio toto illo tempore duret, ideóque censendus est relaxationem inferioribus impedire; aliàs effectus huius suspensionis, & intentio Pontificis frustraretur, si ab Episcopo remitti posset. Quod adeò verum est, vt si à iure decreta fit suspensio annalis, vel triennalis pro aliquo delicto ab Episcopo imponenda, nequit Episcopus eam imponendo minuere, vel impositam relaxare, quia ipsi solùm concessa est suspensionis impositio, non illius duratio, hæc enim à Pontifice iuris conditore determinata est, in quo iure nequit inferior dispēsare. Iuxta *leg.* 1. *ff. ad Senatusconsult. Turpilian.* Secùs esset si ius suspensionis tempus non præscripserit, sed solùm statuerit pro delicto suspensionem imponi, nam eo casu poterit Episcopus imposita suspensione pro aliquo determinato tempore ante illud finitum relaxare, quia potuit à principio eam suspensionem non ita extendere. Sicuti tradit Suar. *dicta disp.* 29. *sect.* 1. *num.* 20. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 4. *num.* 3. Gasp. Hurtado, *tract. de suspens. difficult.* 12. *num.* 32.

3. Suspensio siue à iure, siue ab homine lata sub expressa conditione, vt in perpetuum duret, manifestum est ab inferiori relaxari non posse, quia inferior nequit superioris statuta derogare: sicuti notauit Panormit. *cap.* 2. *de solutionib. num.* 5. Siluest. verbo *suspensio. q.* 8. Nauarr. *cap.* 17. *num.* 162. Sayr. *lib.* 4. *thesaur. cap.* 17. *num.* 18. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 4. *num.* 3.

4. Verùm si suspensio lata in iure fuerit absolutè ad comprimendam alicuius contumaciam, seu in illius correctionem, absolui ab Episcopo, seu eius vicem gerente poterit, dummodò Pontifex absolutionem sibi non reseruauerit, & suspensus à contumacia recesserit. (Nam in illa perseuerans, à nemine debet absolui, nisi causæ grauissimæ, & vrgentissimæ absolutionem postulauerint.) Constat conclusio ex *cap. Nuper, de sentent. excommunicat.* ibi: Cùm conditor canonis absolutionem sibi non reseruat, tacitè inferiori concedit. Sed apertiùs probatur ex *cap. ex litteris de constitutionib.* vbi deciditur pœnam alicui inflictam ob contumaciam si non exprimatur quod sit perpetua, esse temporalem, cessantéque contumatia tolli debere. Sicuti tradit Glossa *in Clement.* 1. §. *verum*, in verbo *excommunicationis de Hæreticis.* Panormit. *cap.* 2. *de solutionib. num.* 5. & *ibi.* Felin. Siluest. verbo *suspensio, q.* 8. vers. *tertium.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 162. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 35. *num.* 2. Sayr. *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 12. Suar. *disp.* 29. *sect.* 2. *num.* 15. Auila 3. *p. disp.* 6. *dub.* 1. *concl.* 3. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 4. *num.* 2. Gaspar Hurtado *difficult.* 12. *de suspens. num.* 31. Quinimo aliquibus Doctoribus nempe Innocentio *in cap. cum bone, de ætate, & qualit.* vers. *si verò expressit.* & *in cap. sicut, num.* 2. *de cohabitat. clericor. & mulier.* Felino *cap. ex litteris. n.* 36. *de constitutionib.* Decio *ibi num.* 16. vers. *quarta conclusio.* Sayro *lib.* 4. *thes. cap.* 17. *num.* 8. placet prædictam censuram absolutione non indigere, sed per recessum à contumacia suspensionem finiri, eo quòd videatur ferri sub hac tacita conditione, donec suspensus à contumacia recesserit, qua conditione posita ipso iure finitur. Sed rectiùs Suar. *disp.* 29. *sect.* 2. *num.* 15. censet absolutione auferendam esse. Nam quamuis cessante contumacia, cessare debeat censura, eo quòd illius absolutio impendenda sit, ipso tamen facto non cessat, quia non est apposita sub illa conditione, sed absolutè, aliàs nullum esset discrimen inter censuram suspensionis conditionaliter appositam, & eam quæ absolutè, & absque vlla conditionis determinatione infligitur.

5. At si suspensio in puram pœnam delicti commissi iniuncta à iure sit absque vlla temporis determinatione, censent grauissimi Doctores, Panormit. *in cap. tam litteris, num.* 3. Et *ibi* Felin. *de testib. & attestationib.* Angel. verbo *suspensio.* 4. *num.* 1. Siluest. *eodem, q.* 8. vers. *tertium.* Tabiena, *ibi*, §. 11. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 162. Philiarc. *lib.* 4. *de officio sacerdotis cap.* 1. Gregor. de Valent. *t.* 4. *disp.* 7. *q.* 18. *pun.* 1. Vgolin. *tab.* 4. *de censur. cap.* 4. §. 1. *num.* 1. Bonac. *t.* 1. *de censur. disp.* 3. *p. vlt. in fine.* Gasp. Hurtado *de suspens. difficult.* 12. *num.* 32. & alij, ab Episcopo tolli non posse, eoquòd hæc suspensio absque vlla temporis determinatione apposita, censenda est perpetua, Argum. *leg. seruus. Cod. de Pœnis*, vbi deciditur pœnam carceris simpliciter latam debere durare in perpetuum. At in pœnis à iure perpetuis, solus conditor iuris dispensare potest, eo quòd nemini alteri inueniatur concessum. Nam textus in *cap. nuper. de sententia excommunicat.* solùm concedit Ordinariis absolutionem censuræ à iure latæ non reseruatæ, at hæc suspensio non absolutione, sed dispensatione auferenda est.

6. Nihilominus contraria sententia, posse scilicet Episcopum in hac pœna dispensare, benignior est, & fortè probabilior, quam docuit Glossa *in Clement.* 1. §. *verum.* verbo *excommunicationis de Hæreticis.* & *in cap. cupientes.* §. *cæterum* verbo *suspensos de elect. lib.* 6. Innocent. *in cap.* 2. *de solutionib.* Paludan. *in* 4. *d.* 18. *q.* 7. *art.* 3. *conclus.* 11. Couarru. *in* 4. *decret.* 2. *p. cap.* 6. *in princ. num.* 15. Alfons. Viuald. *in suo candelab. aureor. tit. de suspens. num.* 180. Sayrus, *lib.* 4. *thesauri, cap.* 17. *num.* 15. Suar. *disp.* 29. *sect.* 1. *num.* 19. Auila, 3. *p. disp.* 6. *dub.* 1. *conclus.* 4. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 4. *num.* 4. vers. *verum.* Moueor, quia hæc suspensio absolutè lata differt ab ea quæ expressè in perpetuum fertur: aliàs frustra in perpetuum adderetur. Sed nulla alia differentia in iis interuenire potest, nisi quod suspensio quæ in perpetuum fertur ex intentione ferentis, debet in perpetuum durare. Secùs verò suspēsio quæ absque illa expressione perpetuitatis fertur, quia hæc ex intentione ferentis remissibilis est, & auferenda præstita sufficiente pœnitentia, & emendatione. Deinde, sæpè iura hanc suspensionem absolutè latam in pœnam delicti commissi reseruant, vt constat ex *cap. cum quidam. Cap. litteras. Cap. dilectus de temporib. ordinat. Cap. tam litteras de testibus.* Aliquando verò nullam reseruationem apponunt. Ergo tacitè insinuant nullam apponendo reseruationem inferioribus concedi, aliàs frustanea esset reseruatio.

7. Duo pro certo habenda sunt. Primum: spectato Concilij Tridentini decreto *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* possunt Episcopi per se, vel suos vicarios à qualibet suspensione à iure, vel ab homine generaliter lata absoluere, seu dispensare, dummodò ex delicto occulto proueniat, neque ad forum contentiosum deducta sit, vt latiùs alibi dictum est & notaut in præsenti Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 35. *num.* 3. Saïrus *lib.* 4. *thesauri, cap.* 17. *num.* 19. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *c.* 4. *circa finem.* Quinimo ex priuilegio Societati Iesu concesso absoluendi à quibuscunque censuris, sententiis, & pœnis ex delicto prouenientibus possunt confessarij à superioribus deputati has suspensiones relaxare; nam esto hæ suspensiones non absolutione propriè, sed dispensatione,

tione tolli debeant, earum tamen relaxatio iuxta frequentem loquendi modum absolutio nuncupatur, vt notant Siluest. verbo *absolutio* 6 *dub.* 2. Nauarr. *cap.*27.*n.*161.Suar.*disp.*29.*sect.*3.*initio.* Paul. Laym. *lib.*1.*tract.*5.*par.*3.*cap.*4.*circa finem.*

8. Secundum habendum pro certo est, spectato iure communi nullum sacerdotem qui in foro externo iurisdictionem non habet, posse à suspensione etiam per modum censuræ lata, absoluere, quia huius absolutio non est necessariò præmittenda peccatorum absolutioni; ob cuius causam in *cap. nuper de sententia excommunicat.* proprio sacerdoti conceditur potestas absoluendi ab excommunicatione non reseruata. Vti notauit Henriq. *lib.* 13. *cap.* 35. *num.* 1. Auila 3. *p. de censur. disp.* 6. *dub.* 1. *conclus.* 2. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 4. *num.* 2. Gasp. Hurtado *de suspens. difficul.* 12. *num.* 32.

9. Hucusque dixi de suspensione à iure, vel ab homine generaliter lata. At si loquamur de suspésione ab homine lata specialiter, regulariter solus ille, successor in dignitate poterit illam relaxare, ne eius authoritas contemnatur. Quod adeò verum est, vt quã superior ipsius possit validè sententiam ab inferiore latam relaxare, illicitè tamen procedet eam relaxationem concedens, vt apertè probat Glossa *in cap. cum ab Ecclesiarum de officio ordinarij*, verbo *non relaxes*, *per textum ibi*: Et multis relatis tradit Saytus *lib.* 4. *thesauri*, *cap.* 17. *num.* 24. à qua doctrina meritò excipit ipse Saytus *num.* 26. duplicem casum. Primus est quando inferior sententiam tulit absque solemnitate requisita in *cap. cum medicinalis, de sentent. excommunicat. lib.* 6. quia eo casu poterit superior prædictam sententiam relaxare, si ad ipsum recursus fiat. Secundus est in causa appellationis, nam ob appellationem defertur superiori iurisdictio in illa causa, iuxta textum in *cap. ad reprimendum de officio ordinarij.* Et *cap. per tuas de sententia excommunicat.* Et *cap. venerabilibus* §. *porro.* & §. *fin. eodem tit. lib.* 6. Vt autem hic superior licitè absolutionem præstet, ea debet obseruare quæ in supradictis capitibus continentur, nempè si sententia manifestè iniusta sit statim absoluit, si sit nulla absque vlla dilatione nullam esse declarabit. At si constet valere; reum absoluendum remittat iudici à quo neque ipse absolutionem præstabit, nisi fortè sub iuramento priùs præcipiat suspenso, vt suo iudici competenti satisfaciat. Quod si de iustitia, vel nullitate sententiæ dubitet, præstita cautione suspensum absoluere ad cautelam poterit.

Dixi ferentem censuram suspensionis regulariter absoluere ab ea posse. Sunt enim aliqui casus extraordinarij, quibus hæc potestas ferenti censuram denegatur, prout referunt Angel. verbo *suspensio* 4. *num.* 3. Siluest. *ibi*, *q.* 8. *in fine.* Tabiena *eodem. vers. duodecimo.* Viuald. *tit. de suspensione num.* 181. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 35. *num.* 2. Saytus *lib.* 4. *thesauri*, *cap.* 17. *num.* 27. Gaspar Hurtado *de suspens. difficult.* 12. *num.* 30. Primus est, si clerici sæculares, vel regulares à suis Ordinariis officio priuati sint; eo quòd hæreticis denunciatis sacramenta ministrauerint, aut ab eis oblationes, vel eleemosynas receperint, aut Ecclesiasticam sepulturam tradiderint; nam hi priuati non ab Episcopo priuante, sed à Pontifice, restitui possunt. Vt habetur *cap. excommunicamus el.* 1. §. *credentes de Hæreticis.* Verùm, vt rectè aduertit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 162. & ex illo Saytus *dicto cap.* 17. *num.* 27. hic textus non loquitur de priuatis ab officio per suspensionem, sed per depositionem, ideoque mirum non est quòd nemini alteri à Pontifice potestas sit eos restituendi. Clericis autem regularibus sic delinquentibus sua priuilegia comparatione ipsorum in ipsa diæcesi, vbi tale facinus perpetrarunt, nullatenus prosunt; vt notat Bernard. Diaz *in sua pract. canon. cap.* 107. & Saytus *loco relato.* Secundus esset, si à proprio Episcopo esset degradatus. *Cap. ex tua de clerico non residente.* Sed hic casus, vt ipse Nauarr. & Saytus aduertunt, non ad suspensionem pertinet. Tertius est quando quis indignis vita, moribus, & doctrina beneficia confert, & semel ac iterum monitus à Concilio prouinciali adhuc in sua malitia perseuerat, si ab ipso Concilio suspendatur à beneficiorum collatione, nequit nisi à Pontifice, vel eius Patri archa restitui, iuxta textum *in cap. graue nimis* 27. *de Prabendis.* Si verò delinquens Metropolitanus sit, non à Concilio prouinciali suspenditur, sed summo Pontifici, aut Patriarchæ denunciatur. Sicuti habetur in *d. cap. graue nimis.*

10. Forma, seu modus absoluendi à suspensione nullus est ex necessitate, seu præcepto determinatus, sed ille sufficiens erit qui sufficienter absoluentis intentionem exprimat. Vt tradit S. Antonin. 3. *p. tit.* 28. *cap.* 4. Siluest. verbo *suspensio. quest.* 8. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 161. Vgolin. *tab.* 4. *de censur. cap.* 16. §. 1. Saytus *lib.* 4. *thesauri*, *cap.* 17. *num.* 34. Mouent tamen prædicti Doctores hanc formam frequenter esse obseruandam. Ego te absoluo à vinculo suspensionis, quam incurristi ob talem causam, & restituo te executioni ordinis, officio, vel beneficio, In nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti. Quod si pluribus suspensionibus ligatus sis, ab eis absolui potes, ex eo tantùm quòd absoluẽs dicat te absoluere ab omni vinculo suspensionis, & intentionem, & potestatem habeat ab omnibus absoluendi, vt benè aduertit Suar. *disp.* 29. *sect.* 3. *num.* 2. Quòd si dubia sit suspensio præstanda est absolutio non absolutè, sed hac conditione præmissa: si teneris vinculo suspensionis, ego te absoluo &c. Vt notauit Nauarr. *dicto cap.* 27. *nu.* 162. Et hæc absolutio ad cautelam nuncupata necessaria omnino est, vt officium exercere, vel beneficium administrare possis, cùm quæstio suboritur de valore suspensionis: vt docet Saytus *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 37.

PVNCTVM X.

De suspensionibus tam in corpore iuris, quàm extrà, contentis.

§. I.

Expenduntur suspensiones ipso iure latæ ob iniquam Ordinum susceptionem.

1 *Suspenditur suscipiens Ordinem ab Episcopo Episcopali dignitati renunciante.*

2 *Item suspenditur ab executione Ordinis suscepti recipiens Ordinem, seu Consecrationem Episcopalem ab Episcopo excommunicato, suspenso, vel interdicto &c.*

3 *Tertiò suspenditur qui excommunicatione maiori ligatus ob clerici percussionem Ordinem aliquem suscipit.*

Quartò

4 *Quartò suspenditur suscipiens Ordinem ab alieno Episcopo, absque licentia proprij Ordinarij,*

5 *Quintò suspenditur ordinatus ab Episcopo proprio, Pontificalia exercente in aliena diaecesi, sine licentia Episcopi illius loci.*

6 *Sextò ordinatus ante legitimam ætatem.*

7 *Septimò Ordines suscipiens extra tempora designata ab Ecclesia.*

8 *Octauò ordinatus non seruatis temporum interstitiis.*

9 *Nonò promotus per saltum.*

10 *Decimò qui post contractum matrimonium etiam non consummatum aliquem ex sacris Ordinibus suscipit, extra casus à iure permissos.*

11 *Vndecimò qui sede Episcopali vacante, neque arctatus occasione alicuius beneficij recepti vel recipiendi, ordinatur in sacris intra annum cum litteris dimissoriis à Capitulo acceptis.*

12 *Duodecimò ordinatus carens titulo patrimonij, vel beneficij ad Ordines sacros requisito, pacto inito cum Ordinante, seu præsentatore de non petendis alimentis.*

1. PRimò ordinem suscipiens ab Episcopo qui Episcopali dignitati renunciauit, suspenditur ab executione Ordinis sic suscepti; à qua suspensione solus Pontifex absoluere potest, nisi fortè ignoranter Ordo susceptus sit, quia eo casu Episcopo datum est dispensare. Sicuti habetur in *cap. 1. de ordinatis ab Episcopo, qui renunciauit Episcopatui.* Vt autem hanc suspensionem incurras, requiritur ex parte Episcopi vt ipse renunciauerit Episcopatui non solùm quoad locum, sed etiam quoad iurisdictionem, officium, & vsum Ordinis Episcopalis, eaque renunciatio à Pontifice acceptata sit. At ex tua parte necessarium est, vt à prædicto Episcopo Ordinem sacrum recipias, ibi: Sanè si ab eodem sacros Ordines scienter quis receperit &c. neque enim ob susceptionem minorum Ordinum vsque ad subdiaconatum exclusiuè in hanc pœnam incidis, esto Episcopus non solùm renunciasset dignitati Episcopali, quoad potestatem conferendi sacros ordines, sed etiam quoad potestatem conferendi minores, quia textus solùm loquitur de recipiente sacros Ordines, cuius dispositio vtpote pœnalis, extendenda non est vltra casum expressum, vt benè aduertit Bonacina, *t. 3. de censur. disp. 3. q. 1. pun. 9. n. 11.* Saytus *lib. 4. cap. 14. num.* 8. Neque ab hac pœna excusaris, tametsi ex licentia proprij Episcopi eos Ordines sacros recipias; quia ea licentia nulla est, cùm nullus alius à Pontifice possit præfatum Episcopum habilem reddere ad Ordines conferendos, muneraque Episcopalia ministranda. Vt notat Bonacina *suprà, num.* 5. Secundò est opus, vt Ordinem sacrum à præfato Episcopo suscipias sciens Episcopatui quoad locum, & dignitatem renunciasse, impeditumque esse ab Ordinum collatione, vt colligitur ex illis verbis: Si ab eodem sacros Ordines scienter quis acceperit. Ergo seclusa hac scientia, seu ignorantia affectata, in hanc censuram vel pœnam non incidis. Et quidem si ignorantia inuincibili Ordo susceptus sit, id omnino verum existimo; quia eo casu non te indignum fecisti officij suscepti executione, cùm nullam culpam commiseris. Præterquam quòd censura, vel pœna culpam mortalem supponunt. Neque obest quòd Episcopo proprio concedatur dispensatio in hoc impedimento, quando nec scienter, neque cum ignorantia crassa, & supina Ordo susceptus est, quia ibi dispensatio largè accipitur pro permissione Ordinis exequendi, & declaratione ab Episcopo facta nullam ibi adesse suspensionem. Vti explicat Coninch. *disp. 15. dub. 5. num. 32.* Gaspar Hurtado *tract. de suspens. difficult. 13. num. 34.* Præterquam quòd potuisti (vt multis placet) ordinem suscipere cum ignorantia vincibili, & mortaliter culpabili, tametsi non crassa, & supina.

2. Secundò ab executione Ordinis suscepti suspenderis, si recipias Ordinem, seu consecrationem Episcopalem ab Episcopo excommunicato, suspenso, vel interdicto, irregulari, simoniaco, hæretico, vel schismatico, quia omnes hi carent potestate conferendi Ordines. Non igitur debent executionem illorum aliis conferre iuxta vulgare principiũ. Nemo dat quod non habet. *Cap. Daibertum*, 1. *q.* 7. Opus autem est, vt prædicti omnes sint ab Ecclesia vt tales denunciati, nam ante denunciationem tolerantur ab ipsa, & potestatem conferendi Ordines in fauorem fidelium retinent, ideoque recipientes nulla suspensione ligantur. Vt notauit Saytus *lib. 4. thesauri, cap. 14. num. 4.* Suar. *disp. 31. sect. 1. num. 64.* Bonac. *t. 3. de censuris, disp. 3. quæst. 1. punct. 10. num.* 2.

Difficultas autem est, an si laborans ignorantia probabili dicti defectus in Ordinante recipias Ordinem, ab illius executione suspendaris? Affirmant plures Doctores. Glossa *in cap. si qui à Simoniacis. 1. q. 1.* Et *in cap. ab excommunicatis. 9. q. 1.* Couarruu. *cap. alma mater. 1. p. §. 6. num. 6.* Suar. *disp. 31. sect. 1. num. 64.* Saytus *lib. 4. cap. 14. num. 3.* Bernard. Diaz, *pract. cap. 18. num. 3.* Alter. *de censur. 2. disp. 9. cap. 4.* Bonacina aliis relatis *t. 3. de censur. disp. 3. q. 1. pun. 10. num. 4.* Mouentur, quia hæc priuatio ab executione Ordinum, non videtur apposita in pœnam delicti ipsius ordinati, sed in iniuriam, & detestationem ordinantis, ad cuius finem parum refert siue scienter, siue ignoranter ordinatus Ordinem receperit. Præterea hæc decisio nititur illi vulgari principio. Nemo dat quod non habet. Argum *cap. gratia. 1. q. 1.* Ergo quoties Ordinans fuerit impeditus à sui ordinis executione, nequibit eam alteri conferre. Nihilominus verius existimo te excusatum esse à dicta priuatione, si ignorantia probabili Ordinem ab his impeditis recepisti. Quæ fuit sententia Innocentij *in cap. 1. num. 4. de schismaticis.* Panormit. *in cap. veritatis. num. 46. de dolo, & contum.* Alfonsi à Castro *lib. 2. de lege pœnali, c. 15. conclus. 3.* Rodrig. *in sum. t. 2. c. 19.* Coninch. *disp. 15. dub. 5. num. 32.* Gaspar Hurtado, *tract. de censur. difficult. 13. num. 34.* Moueor quia nullus est textus ex quo colligi possit, stante prædicta ignorantia à hanc priuationẽ contrahi: imò potius contrarium non leuiter deducitur ex *c. si qui Simoniacis 1. q. 1.* Et *ex c. ordinationes. 9. q. 1.* Et *cap. 1. & 2. de schismaticis. Cap. per tuas 34. de simonia.* Præterquam quòd falsum est hanc inhabilitatem non esse appositam in pœnam delicti ab ordinato commissi, Ordines ab incapaci recipiendo, vt expendenti prædictos textus facilè constare potest. Illud verò vulgare principium, Nemo dat quod non habet, ad summum verum est in iis quæ à donante per translationem

dominij conferuntur, secùs vero in his quæ consequenter, vel ex potestate ab Ecclesia, vel à Deo accepta alteri communicantur, vt exemplis facilè comprobari potest. Non baptizatus conferre baptismum potest, sacerdos peccator à peccatis absoluere, & gratiam conferre. Et in humanis gubernator ciuitatis, & iudex adiudicare bona alicui potest quæ ipse non habet, quia ad hæc omnia solùm in conferente requiritur potestas: cùm autem Episcopus quantumcúque simoniacus, & hæreticus sit, potestatem habeat Ordines validè conferendi quibus annexa est excommunicatio, dum expresè non impeditur, efficitur executionem concedere, tametsi ipse illam non habeat.

Hinc infertur te non esse impeditum ab executione Ordinis à prædictis recepti, si illum recepisti metu coactus, qui te à culpa excusauit. Vti docuerunt Siluest. verbo *irregularitas*. §.9. vers. *secundum*. Nauarr. *c*.27. *num*.244. Tametsi contra sentiat Suar. *disp*. 31 *sect*.1. *num*.63. Bonac. *de censur. disp*.3. *q*. *p*.10. *num*. 5.

Porrò qui censent hanc inhabilitatem non in pœnam Ordinati, sed Ordinantis iniungi, consequenter affirmant à solo Pontifice relaxari posse. At nos qui censemus esse veram censuram, seu pœnam ob delictum Ordinati impositam, affirmamus aliquando ab Episcopo posse remitti: primò cùm est contracta absque ignorantia crassa, & supina, tametsi cum ignorantia vincibili, & mortaliter culpabili. Argum. *c*.1. *requisiuit de ordinato ab Episcopo qui Episcopatui renunciauit*. Secundò quando contracta est ex delicto occulto, neque ad forum contentiosum deducto, quia Trident. *sess*.24. *cap*.6. *de reformat*. omnibus Episcopis facultatem concedit absoluendi, & dispensandi in omnibus censuris, & pœnis ex delicto occulto prouenientibus &c.

3. Tertiò suspenditur qui excommunicatione maiore ligatus ob clerici percussionem, Ordinem aliquem suscipit: habetur *cap. cum illorum de sentent. excommunicat*, vbi Innocent. III. inquit: Nonnulli Ecclesiasticam censuram negligentes in excommunicatione positi Ecclesiasticos Ordines accipere non formidant. Quid autem de his fieri debeat Apostolicum sæpius oraculum imploratur. Circa quos credimus distinguendum, quod tales vel sciunt excommunicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum pro quo in latæ sententiæ Canonem inciderunt; vel factum quidem scientes iuris ignari nesciunt exinde se teneri. Primos, si fuerint sæculares clerici à susceptis Ordinibus censemus in perpetuum deponendos, in reliquis casibus tam Archiepiscopi, quàm Episcopi absque mandato Sedis Apostolicæ speciali, dispensandi facultatem se nouerint non habere; quibus etiam est absolutio talium interdicta, cùm maiora intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Quod si claustrales huiusmodi fuerint, & ad Ordines promoueri contingat, iuxta præmissam distinctionem, qui scienter in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti Ordinis, & officij decernimus manere suspensos. Circa reliquos verò facti memoriam, vel iuris peritiam non habentes, monasteriorum vtilitate pensata, post iniunctam regularem pœnitentiam & peractam, Abbates ipsorum poterunt dispensare, nisi graue fuerit & notabile factum, aut is qui fecit adultus fuerit, & discretus, vt violenter contra obliuionem, & ignorantiam præsumatur.

Ex hoc textu constat clericos sæculares excommunicatos suscipientes in excommunicatione Ecclesiasticos Ordines in perpetuum ab Ordinibus sic susceptis esse deponendos: Regulares verò ab executione Ordinis suscepti, & officij suspensos esse. Et licèt illud verbum *deponendos* sit futuri temporis, indicétque censuram hanc, seu pœnam aduersus clericos sæculares comminatoriã esse, & ope iudicis ferendã; attamen quia in eo textu solùm Pontifici dispensatio remittitur denegata Archiepiscopis, & Episcopis dispensandi facultate, conuincitur manifestè depositionẽ ipso iure iniungi, aliàs frustra negaretur Episcopis hæc facultas, & Pontifici remitteretur, cùm nihil esset dispensandum. Præterquam quòd Regulares suspenduntur ipso iure, ergo credendum est sæculares etiam suspendi, quia ex dispositione vnius partis constitutionis manifesta, alia quæ est dubia explicari debet. Argum. *leg*.2. *ff. de Rebus dubiis*. Sicuti notauit Bonac. *disp*.3. *q*.1. *p*.6. *num*.5. Et licèt textus de recipientibus Ordines in excommunicatione ob clerici percussionem contracta, loqui tantùm videatur: at communis omnium sententia est teste Bonac. *suprà*, *num*.1. dispositionem intelligendam esse de qualibet excommunicatione. Tum quia Pontifex cùm ad decisionem procedit generaliter loquitur, ibi: Nonnulli Ecclesiasticam sententiam negligentes in excommunicatione positi, Ecclesiasticos Ordines recipere non formidant. Et *infrà*, excommunicationis vinculo irretitos. Tum quia nulla est specialis ratio, ob quam susceptio ordinum in excommunicatione ob percussionem clerici potius quàm in excommunicatione ob alias causas huis censuræ subiiciatur.

Ad incurrendam igitur hanc pœnam necessarium est vt suscipiens Ecclesiasticos Ordines excommunicatione maiori ligatus sit, quia nomine excommunicationis absolutè prolato, maior tantùm intelligitur, & in decreto pœnali non lata, sed potius stricta interpretatio facienda est. Vt ex communi notat Bonac. *t*.3. *de censur. disp*.3. *q*.1. *pun*.6. *num*. 1. Aliqui Doctores, Couarruu. *cap. alma mater*, 1. *p*. §.6. *num*.6. Maiolus *lib*.4. *cap*.34. Marius Alterius *t*.1. *disp*.10. *c*.6. vers. *ad probandum*, censent suscipientem Ecclesiasticos ordines suspensione vel interdicto innodatum huic pœnæ subiici; eo quòd æquè delinquat, & Ecclesiasticam disciplinam contemnat, ac si in excommunicatione positus Ordines Ecclesiasticos reciperet. Sed rectiùs Stephan. Dauila. 7. *p. de censur. disp*.1. *sect*.1. *dub*.6. Suar. *disp*.31. *sect*.1. *num*.58. Bonac. *t*.3. *de censur. disp*.3. *q*.1. *p*. 6. *n*.3. ob solam susceptionem Ordinis in excommunicatione hanc pœnam incurri, quia prædictus textus in *cap. cùm illorum* solùm de suscipientibus Ordines in excommunicatione loquitur, & dispositiones pœnales extendendæ non sunt ob identitatem rationis.

Deinde sic excommunicatus suscipere debet aliquem ex Ecclesiasticis Ordinibus, ibi: Ecclesiasticos Ordines recipere non formidant, & quamuis prima tonsura communi modo loquendi Ordo nuncupetur, at quia strictè, & propriè loquendo ab Ecclesiasticis Ordinibus distinguitur, ad illósque recipiendos est dispositio; ea de causa suscipiens primam tonsuram in excommunicatione huic pœnæ non subiicitur: vt tradit Nauarr. *cap*. 27. *num*.241. Suar. *disp*.31. *sect*.1. *n*.58. Filiucius *tract*. 17. *c*.5. *num*. 94. Auila 7. *p. de censur. disp*.9. *sect*.1. *dub*.6. Ob eandem rationem suscipiens consecrationem Episcopalem excommunicatione ligatus excusari ab hæc pœna potest; quia secundùm probabilem sententiam, non est Ordo à Sacerdotio distinctus. Præterquam quòd suspensio generaliter lata non afficit Episcopos, nisi eorum fiat expressa mentio. Atque ita docet *Suar.*

num.

num. 58. Filiucius *n.* 94. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 1. *p.* 6. *num.* 4. Quod verò Nauarr. *lib.* 5. *consilior. tit. de excommunicat. consf.* 28. *à num.* 2. *vsque* 16. & Auila 7. *p. de censuris disp.* 9. *sect.* 1. *dub.* 6. censent huic pœnæ locum non esse ob Ordines minores in excommunicatione susceptos, nullatenus admittendum est; quia verè sunt Ordines Ecclesiastici, vt probauimus *tract. de Ordine*, & præsens textus de suscipientibus Ordines Ecclesiasticos loquitur, & fortè ob hanc causam non dixit Ordines sacros, sed Ecclesiasticos, vt tam minores, quàm maiores censerentur comprehensi. Sicuti docet Suar. *dicta disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 59. Filiucius, *tract.* 17. *cap.* 5. *q.* 9. *num.* 94. Bonac. *disp.* 3. *q.* 1. *p.* 6. *num.* 3.

Sed an ab hac pœna, seu censura excusetur excommunicatus Ordines suscipiens in excommunicatione ignarus probabiliter suæ excommunicationis, vel prohibitionis Ecclesiæ? Dissentiunt Doctores. Nam Couarruu. *cap. alma mater.* 1. *p.* §. 6. *num.* 6. Maiol. *lib.* 4. *de irregularit. cap.* 34. *num.* 4. Marius Alterius *t.* 2. *disp.* 10. *cap.* 6. *dub.* 2. negant excusari, quia hæc non tam est pœna, quàm quædam inhabilitas, quæ absque culpa contrahi potest, ideóque in *dicto c. cum illorum* non solùm scientes se esse excommunicatione irretitos, sed etiam illius ignari, aut ignari iuris, quo tenentur depositioni, seu suspensioni subiiciuntur.

Cæterùm longè verius est à prædicta pœna excusari in foro conscientiæ suæ excommunicationis, vel prohibitionis Ecclesiæ probabiliter ignarum. Vti docuit Panormitan. in *cap. veritatis. num.* 46. *de Dolo, & contum.* Et in *cap. cùm illorum, num.* 15. *de sententia excommunicat.* Siluest. verbo *irregularitas.* 7. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 241. Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 59. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 5. *q.* 9. *n.* 94. Bonac. *disp.* 3. *q.* 1. *p.* 6. *num.* 2. Quia negari non potest hanc depositionem, seu suspensionem pœnam non esse, cùm sit priuatio executionis Ordinis suscepti, & officij possessi, & consequenter iuris quæsiti; at pœna cessante culpa contrahi non potest. Ergo. Neque obest quòd ignorantes suam excommunicationem, vel ius quo tenentur suspendantur, seu deponantur, quia id intelligendum est de ignorantia vincibili, & mortaliter culpabili. Nam inuincibiliter ignorantes dictam excommunicationem, seu Ecclesiæ prohibitionem solùm in foro externo suspensi, seu depositi censeri debent, eo quòd in inforo externo nulla huius rei probabilis ignorantia præsumatur.

Absolutio, seu dispensatio huius pœnæ in clericis sæcularibus reseruatur Pontifici, in regularibus iuri communi relinquitur, & si fiat cum ignorantia committitur eorum Superioribus.

4. Quartò suspenditur ab executione Ordinis suscepti qui Ordinem suscipit ab alieno Episcopo absque licentia proprij Ordinarij. Aliquibus Doctoribus placet hanc suspensionem sufficienter probari ex *cap. illud quoque.* 1. *dist.* 7. vbi dicitur: Non sit rata ordinatio eius. Et in *cap. si quis ausus fuerit*, *eadem dist.* dicitur: Irrita sit huiusmodi ordinatio. At Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 13. existimat in his verbis non contineri censuram ipso iure latam, sed ferendam. Non esto in prædictis capitibus dicatur, irrita sit talis ordinatio, intelligi debet per sententiam; quia est benignior interpretatio, & textui accomodata, quod satis colligitur ex eo quòd in Concilio Nicæno *cap.* 17. vnde illi textus deducti sunt, dictum sit *irrita erit*, & secundùm aliam translationem *irrita habeatur*, scilicet sententia accedente; ideóque *in c. translationem de temporib. ordinat.* dicitur: Interdicenda illis est Ordinis sic suscepti executio.

Verùm etsi in iis textibus non contineatur suspensio ipso iure lata, continetur tamen in *Extrauag.* Pii V. quæ incipit: *Cùm ex sacrorum*, quæ est sexta illius in Bullario, eamque refert Salcedo *in sua pract. cap.* 26. & confirmauit Pius V. *in suis constitutionibus Apostolicis sanctione* 22. vt refert Corduba *in sum. q.* 114. & habetur *Regula* 22. *cancellariæ* apposita ad finem propiorum motuum. Et licèt in *suprad. Extrauag.* solùm feratur suspensio aduersus suscipientes aliquem sacrum Ordinem absque dispensatione Canonica, aut legitima licentia, vt constat ex illis verbis: Ad aliquem ex sacris Ordinibus se fecerint promoueri: attamen in *cap.* 1. *de temporib. ordinat. in* 6. generaliter fertur suspensio aduersus Hispanos, qui ad Episcopos Italiæ accedunt ordinandi, sine Episcopi proprij licentia. Denique Trident. *sess.* 23. *cap.* 8. *de reformat.* apertis verbis hanc suspensionem indicit: Si quis (inquit) ab alio promoueri petat: nullatenus id ei etiam cuiusuis generalis, aut specialis rescripti, vel priuilegij prætextu etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas, ac mores Ordinarij sui testimonio commendentur. Si secùs fiat Ordinans à collatione Ordinum per annum; Ordinatus verò ab Ordinum executione quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus. Hæc igitur suspensio incurritur ob receptionem Ordinum tam maiorum, quàm minorum; quia de omnibus generaliter textus loquitur, sicuti declarauit ibi sacra Concilij congregatio. Ob receptionem autem primæ tonsuræ, non videtur hanc suspensionem contrahi. Tum quia nullum ei est officium annexum, à cuius executione suspendi initiatus possit. Tum denique quia strictè loquendo, & rigore iuris spectato non est Ordo, & solùm ob Ordinem receptum indicitur hæc suspensio. Atque ita tenet Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 44. *num.* 4. Zerola 1. *p. prax. Episcop.* verbo *dimissoria.* August. Barbosa *in remissionib. concil. sess.* 23. *cap.* 8. *circa finem.* Et alij. Quamuis oppositum censeant plures Doctores relati à Bonac. *disp.* 3. *q.* 1. *p.* 11. *n.* 18. Oportet verò vt recipiens dictos Ordines culpam mortalem committat sic recipiendo, quia censura, & pœna grauis hanc culpam exigunt. Quare si ex aliquo capite à culpa mortali excusetur, vel quia ignorauit probabiliter talem Episcopum carere potestate ordinandi, vel litteras illas dimissorias insufficientes esse; vel quia ad susceptionem prædictorum Ordinum graui metu fuit inductus ab hac censura, & pœna excusabitur. Sicuti notarunt Nauarr. *in sum. cap.* 27. *num.* 155. & in *cap. recepta de restitut. spoliatorum proposit.* 8. *n.* 32. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 38. Coninch. *disp.* 14. *de censur. n.* 36. Auila *de censur.* 7. *p. disp.* 9. *sect.* 1. *dub.* 7. Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 15. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 1 *pun.* 10. *num.* 15. & alij apud ipsos. Quinimo Salcedo *in pract. cap.* 26. §. *ex tunc.* Et Auila 3. *p. de censur. disp.* 5. *dub.* 7. §. *pro intelligentia*, docent ignorantiam culpabilem, modò affectata non sit, excusare, quia Pius II. in *sua Extrauag.* vtitur verbo *præsumpserit*, ad cuius normam decretum Trident. regulandum est.

Sunt tamen aliqui casus, in quibus permittitur ab alieno Episcopo absque licentia proprij Ordines suscipi. Primus est, si proprius Episcopus ab executione Ordinum sit notoriè suspensus, eo quòd subditum alterius diæcesis sine debita facultate ordinauerit: nam eo casu subditis conceditur facultas, vt ab alieno Episcopo Ordines recipiant. *Cap. eos qui de temporib. ordinat. in* 6. Et *ibi* Glossa. Et notauit Pet. Rebuff. *prax. beneficiat.* 1. *p. de formula dimissoriarum,*

rum num.19. Salcedo *pract.cap.26.§.tribus tamen casibus*. Suar.*disp.31.sect.1.num.15*. Non est autem opus, vt suspensio sit declarata, sufficit si per euidentiam facti notoria sit, quia textus in *dicto cap. eos qui*, solùm requirit esse manifestam, quod tum euidentia facti, tum sententia iudicis contingit. Sicuti aduertit Auila 3.*p.disp.5.dub.7.conclus.3*. Bonac.*t.3.de censur.disp.3.q.1.p.10.num.6*.

Secundus est, si per triennium commoretur cum Episcopo tanquam eius familiaris, seu de eius familia, & beneficium quacunque fraude cessante statim ab illo recipiat. Vti habetur in Trident.*sess.23.cap.9*. His enim conditionibus positis poterit primam tonsuram, & reliquos Ordines tam maiores, quàm minores recipere ab illo Episcopo, absque proprij Episcopi licentia, quia Trident. nullam restrictionem apposuit. Quod intelligendum est de Episcopo diœcesim, & subditos actu habente. Nam titulares Episcopi nequeunt prætextu cuiuscunque familiaritatis aliquem secum per triennium commorantem ordinare, quia sic cauetur in dicto Trident.*sess.14.c.2.de reformat*. quod decreto *sess.23.cap.9*. reuocatum non fuit, vt supponunt Doctores communiter. Familiaris autem in præsenti ille tantùm censendus est, qui cum Episcopo in eodem loco commoratus fuerit, non verò ille qui longè distat, tametsi sumptibus Episcopi alatur, quia eius mores non satis poterit perspectos habere, quæ fuit ratio ob quā Concilium postulauit, vt familiaris cum Episcopo per triennium commoraretur. Hoc autem triennium spectata communi sententia continuum esse debet, quia quoties à iure tempus ad aliquem actum assignatur, plerunque continuum intelligitur. Vt tradit Glossa *leg.* 3. & *leg. naturaliter.ff. de vsucapionibus.* & *in Rub.ff.de diuersis, & tempor.præscript.* Abbas *in c. vlt.ad finem,de electione*. Bartol. & Castrēs.*in leg. vlt. §.quoties, ff.de Publican. & vectigal.* Alexand.*consf.34. num.1.lib.5*. Lapus *allegat. 46.num. 3*. Et alij. Non est autem opus, vt hoc triennium incipiat, postquam ordinans creatus Episcopus fuerit: satis enim est, si secum triennio fuerit commoratus: vt notat Garcia *de benefic.2.p.c.5.n.83*. Bonacina aliis relatis *t.3. disp. 3.q.1.p.11.num.9*. Debet autem facta ordinatione statim (*hoc est absque vlla dilatione*) beneficium Ordinato conferre, quod verum habet, tametsi solam primam tonsuram conferat, quia sub hac conditione hæc ordinandi potestas ei commissa est, vt declarauit Congregatio Concilij teste Barbosa in *dicto decreto*. Cui obligationi non satisfacit, si maiorem partem anni transire permittat absque beneficij collatione, vt ex Concilij congregatione notauit Flaminius *lib.4.de resignat.q.2.num.93*. Garcia *2.p.cap.5. num.87*. Salcedo *pract. c. 26. vers.tertius casus*. Quod si beneficium postmodum Episcopus non contulerit, non obinde Ordinatus bona fide, & cum spe beneficij sibi conferendi suspensionem incurrit; quia hæc vt pote pœna, & censura contrahi nequit absque culpa, à qua Ordinatus (vt suppono) liber est, vt benè notauit Bonac.*dicto pun.11.num.12*. Excusatur autem Episcopus ab hac obligatione conferendi beneficiū Ordinato, si ad titulum patrimonij, vel pensionis promouerit. Vti facere potest, teste Garcia *2.p. de benefic.cap.5. num. 80*. Barbosa *in remissionib. concilij*, quia beneficium conferendum præcipitur, vt Ordinatus destitutus Episcopi obsequio, & familiaritate habeat vnde sustentari possit. Sicuti docet Bonac. *dicto pun.5.q.1.p.11. n.11*. Ex hac verò facultate graues Doctores, Salcedo *dicto c.26.§. tertius casus*. Garcia *2.p.cap.5.num.86*. Bonac. *num.13*. & alij censent non concedi Episcopo potestatem dispensandi cum suo familiari ad ordines in interstitiis, & illegitimitate, aliisque impedimentis, quia hæc potestas diuersa est, neque potestati à concilio Trident. concessæ annexa. Sed contrarium est satis probabile, quod docuit Saa, verbo *Episcopus,num.56*. Sanch.*lib. 8.de matr.disp.1.num.25*. Tum quia ad prædictorum dispensationem videtur sufficere habitatio maiori parte anni. Tum quia concessa facultate ordinandi quæ maior est, concessa videntur, quæ prædictæ ordinationi conueniunt, et si non necessariò.

Tertius casus, in quo Episcopus subditum alterius diœcesis ordinare potest, est quando censet proprium Episcopum ratam Ordinationem habiturum: illa enim ratihabitio præsumpta censetur facultatis concessio. Argum. *cap.Lugdunensis, vlt. 9. q. 2.* vbi sanctus Epiphanus ordinauit quemdam ex diœcesi S. Ioannis Chrysostomi absque expressa eius facultate, quod sanctus vir non fecisset, si ei detrimentum fore perpenderet. Atque ita tradit *ibi* Glossa, Maiolus, *lib.4.de irregularit.cap.2.num.7* Suar. *disp. 31.sect.1.num.17*. Valer.Reginald.*praxi, lib.32.tract. 2.cap.69.vers.sunt autem*. Barbosa *in remiss. Concilij sess. 23.cap.8.in fine*. Fateor hanc ratihabitionem in prædicto textu ex parte Ordinatorum non admitti, tametsi ex parte Ordinantis admittatur, siquidem Ordinatis imponitur pœnitentia in satisfactionem Ecclesiæ quam offenderunt, & illa pœnitentia peracta miserationis intuitu recipiuntur in suo honore, hoc est ad exercitium Ordinis accepti: sicuti docet Petrus Rebuff.*in pract.benefic.1.p. de forma dimissoriarum.litterarū n.14*. Et Saceldo *in pract.c.26§ secūdus in fine*. Quocirca hæc ratihabitio non est facilè admittenda, tum ne iurisdictioni proprij Episcopi præiudicium fiat, tum ne indigni promoueantur: sicuti illam non admittit Bernard. Diaz *in sua pract. c.26. vers.secundus casus*. Et *ibi* Salcedo, Quaranta aliis relatis, verbo *Ordo.vers. amplia*. Bonac.*t.3. disp.3.q.1. pun.11.num.14*. Sed solùm permitti poterit quando maxima, & ferè morali certitudine constet gratam Episcopo proprio fore ordinationem. Nam hac stante morali certitudine sicuti possunt alia Sacramenta, quæ ad sui licitam administrationem iurisdictionem requirunt, administrari, poterit & hoc sacramentum.

5. Quintò fertur suspensio aduersus eum qui ordinatur ab Episcopo proprio Pontificalia exercente in aliena diœcesi, sine licentia Episcopi illius loci, in quo Ordines confert. Quæ suspensio colligitur ex *c. Episcopum.9.q.2.* vbi talis ordinatio irrita esse decernitur. Sed apertiùs ex Triden.*sess.6. cap.5.* ibi. Nulli Episcopo liceat cuiusuis priuilegii prætextu Pontificalia in aliena diœcesi exercere, nisi de Ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subiectas tantùm. Si secùs factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab executione Ordinum sint ipso iure suspensi. Quod dictum est de Episcopo, intelligendum est de Archiepiscopo, quia ipsi datum non est Pontificalia exercere in diœcesi suffraganeorum, nisi in aliquibus casibus: vt notat Glossa *in cap. Romana, notab. 2.de officio ordinar.lib.6*. Couarruu. *pract. quæst. cap.9.num.2*. Zerola, verbo *Archiepiscopis, vers.ad secundum*. Barbosa *in remissionib. concilij, sess.6. cap. 5.* Bonac.*t.3.de censur.disp.3.q.1.pun.12. num.1*. Sed an hæc suspensio extendatur ad recipientem solùm primam tonsuram? Affirmat Rebuff. *prax. beneficij, tit. de clericis ad sacros ordines malè promotis*. Gloss.1 *num. 4*. Alterius *t.2.disp.10.c.2.vers.quod si*. Bonac.*suprà. num.2*. quia Episcopus conferens primam tonsuram Pontificalia exercet, cùm solis Episcopis, seu iurisdictionem

risdictionem quasi Episcopalem habentibus, sit datum eam conferre. Neque obest quòd in suo cubiculo eam conferre possit, nam etiam ibi potest calicem consecrare, cùm tamen ea consecratio Pontificalis vsus sit. Cæterùm etsi Episcopus ob collationem primæ tonsuræ in aliena diœcesi absque licentia Ordinarij illius loci à Pontificalium executione suspendatur: at prima tonsura initiatus suspensionem *ibi* latam non incurrit. Tum quia prima tonsura spectato iuris rigore non est Ordo, sed Ordinis dispositio, & ab Ordinibus sæpè distinguitur, vt constat manifestè ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 2. *de refor. mat.* ibi: Ad sacros, aut minores Ordines, vel primam tonsuram promouere, seu ordinare valeat. Tum præcipuè, quia hæc tonsura nullum speciale munus habet, à cuius executione ea initiatus suspendi valeat. Et ita tenet Henrriq. *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 6. affirmans primam tonsuram conferri ab Episcopo posse suis subditis in aliena diœcesi. Illud optimè aduertit Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 21. Ordinatum sine licentia sui Episcopi ab alio Episcopo in aliena diœcesi absque debita licentia duas suspensiones incurrere, vnam: quia sine litteris dimissoriis: aliam, quia ab eo Episcopo in eo loco Ordines suscipit; possétque vna suspensio ab alia separari, ideóque non se impediunt quominus simul contrahantur. Vide quæ diximus *tract. de ordine*, *pun.* 15.

6. Sextò suspenditur Ordinatus ante legitimam ætatem ex *Extrauag.* Pij II. quæ incipit: *Cùm sacrorum*, quámque confirmauit Clemens VIII. ibi enim Pius II. inquit: Statuimus, & ordinamus, quod omnes, & singuli qui absque dispensatione Canonica, aut legitima licentia, siue extra tempora à iure præscripta, siue ante ætatem legitimam, vel absque dimissoriis litteris etiam citramontanis ad aliquem ex sacris Ordinibus fecerint promoueri, à suorum ordinum executione ipso iure suspensi sint, & si huiusmodi suspensione durante in eisdem Ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant. Ætas requisita pro prima tonsura, & à fortiori pro aliis Ordinibus est septimus annus completus. *Cap. nullus de temporib. ordinat.* vbi prohibetur infanti primam tonsuram conferre. Infans autem est qui septennium nondum compleuit. *Leg. si infanti. §. vlt.* & *leg. potuit, cod. de iure deliberandi.* Completo septennio & prima tonsura, & minores Ordines conferri possunt; quia nulla pro his Ordinibus est ætas à iure præscripta, sed arbitrio Episcopi relinquitur: vt tradit Suar. *disp.* 31. *de censur. sect.* 1. *num.* 25. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 1. *pun.* 1. *n.* 4. At pro Ordinibus sacris suscipiendis ætas præfixa est à Trident. *sess.* 23. *cap.* 12. *de reformat.* nam ad Subdiaconatum requiruntur anni 22. pro Diaconatu 23. pro Presbitera 25. inceæpti ex cõmuni Ecclesiæ praxi. Pro Episcopatu autem 30. completi, iuxta textum *in c. cùm in cunctis*, *de electione*. Computanda est huiusmodi ætas non à die conceptionis, vt placuit Sfortio Oddo *de restit. in integrum.* 1. *p.* 9. 2. *art.* 2. *num.* 48. sed à die natiuitatis siue naturalis, siue violentæ: vt ex communi docuit Couarruu. 4. *decret.* 2. *p. cap.* 8. §. 2. Mandosius *de ætate minori*, *cap.* 1. *num.* 25. Sanch. *in decalog. lib.* 4. *cap.* 35. *num.* 2. quia dies conceptionis ignotus est. Præterquam quòd dum infans in vtero matris existit, neque in lucem prodit, non reputatur persona distincta, cuius ætas enumerari debeat.

Qui igitur aliquo ex sacris Ordinibus ante ætatem præfixam initiaretur, suspensionem ab executione Ordinis sic suscepti incurreret, modò in illius susceptione bona fide non processerit, ignorans probabiliter se ætate legitima carere, vel non aduertens Ecclesiæ legem sub suspensione prohibentem Ordines ante illam ætatem suscipi; nam eo casu excusatur ab hac pœna, quæ non nisi ob grauem culpam contrahi potest: vt aduertit Nauarr. *c.* 27. *num.* 155. Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 26. qui censent quamlibet ignorantiam modò affectata non sit, excusare; quia Pius V. vtitur verbo *præsumpserit*, quod dolum importat. Sed rectiùs Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 1. *pun.* 1. *num.* 3. solam ignorantiam probabilem, & inuincibilem excusare; quia verbum *præsumpserit*, non pro contrahenda suspensione, sed pro contrahenda irregularitate ob violatam suspensionem assumptum est, vt legenti textum constare potest.

Dixi sic Ordinatum suspensum esse ab executione Ordinis sic suscepti, sed non ab executione aliorum Ordinum legitima ætate perceptorum: nam esto Pius II. in sua Bulla generaliter dixerit, à suorum ordinum executione ipso iure suspensi sint; intelligendum est de Ordinibus indebitè susceptis. Argum. *textus vel non est compos*, *de Temporib. ordinat.* & notauit Bonac. *d. t.* 3. *disp.* 3. *quæst.* 1. *pun.* 1. *num.* 8.

Monent tamen Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 23. Garcia 2. *p. de benefic. cap.* 5. *num.* 51. referens sacræ Cardinalium Congregationis decisionem. Bonac. *suprà*, *pun.* 1. *in fine*, & Doctores communiter, Ordinatum ante legitimam ætatem siue scienter, siue ignoranter, absolutúmque à suspensione non posse Ordinem receptum exercere, quousque ad legitimam ætatem perueniat. Argum. *cap. vel non est compos de temporib. ordinat.* non ob impedimentum suspensionis, sed irregularitatis à iure inductæ, qua quis prohibetur ante legitimam ætatem Ordinem suscipere, & consequenter ab illius vsu.

7. Septimò suspenditur qui Ordines suscepit extra tempora designata ab Ecclesia, absque dispensatione legitima. Quæ suspensio iure antiquo lata non erat ipso iure, sed ferenda, vt constat ex *cap. sanè. Cap. cùm quidam.* Et *cap. consultationi de temporib. ordinat.* At in dicta Extrauag. Pij II. *Cùm ex sacrorum*, habetur expressè, extendit úrque tantùm hæc suspensio ad sacrorum Ordinum susceptionem, & meritò; quia minores Ordines non habent statuta tempora, vt constat *ex cap. de eo, de temporib. ordinat.* Et notauit Suar. *disp.* 31. *de censur. sect.* 1. *num.* 30. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 1. *pun.* 3. *num.* 4. Requiritur tamen culpa grauis in ordinato, vt aduertunt præfati Doctores. Vnde si bona fide sacris initieris, credens te habere facultatem, vel Episcopum dispensare posse, vel ex alia simili ignorantia, sicut excusaris à culpa, sic & à censura censeris excusatus. Effectus huius suspensionis est impedire executionem Ordinis malè suscepti, nam esto in prædictis decretis dicatur à suis Ordinibus, subintelligendum est malè susceptis, vt in eo puniaris in quo deliquisti; quia est benignior interpretatio, & saluatur proprietas verborum: vti notauit Auila *de censur.* 3. *p. disp.* 5. *dub.* 7. §. *sextò notandum.* Henrriq. *lib.* 13. *c.* 33. *num.* 1. Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 31. Gasp. Hurtado *tract. de suspens. difficult.* 13. *num.* 36. Bonac. *t.* 3. *disp.* 3. *q.* 1. *pun.* 3. *num.* 5. Huius censuræ absolutio Episcopo competit, siquidem non est reseruata, vt aduertit Suar. Hurtado, Auila, & Bonac. *suprà.* Nam esto Sixtus V. in Extrauag. *Sanctum*, & *salutar* sibi absolutionem reseruauerit, Clemens VIII. in constitutione quæ incipit: *Romanum Pontificem*, edita pridie kalend. Martij, anno 1505. ad terminos sacrorum Canonum, & constitutionis Pij II. & decretorum Concilij Trident. reducta est, exceptis his quæ in dicta Bulla contra

contra simoniacè ordinantes, & ordinatos sta tuuntur, quæ nullo modo reuocantur.

8. Octauò suspensio fertur aduersus Ordinatum non seruatis temporum interstitiis, quod multipliciter contingere potest. Primò si eodem die plures Ordines sacros suscipias. Secundò si minores simul cum sacro vbi non est consuetudo. Tertiò si non serues moram temporis inter vnum, & alium Ordinem à Trident. præscriptam.

Præmittendū est ex his quæ diximus *tract. de Ordine, d.* 13. primam tonsurā quolibet die conferri posse, cùm iura certum diē non requirant, Minores omnibus diebus ieiunij, quatuor temporum, & Dominicis, & festiuis dari posse; sacros verò nō nisi in Sabbatho quatuor temporū, & in duobus casibus die Dominico. Primò si ieiunium Sabbathi continuetur ab Ordinato, & Ordinante vsque ad diem Dominicum, quia tunc reputatur eadem dies reste Salcedo *pract. cap.* 26. *vers. ista autem.* Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 40. & 42. Secundò si die Sabbathi tanta esset Ordinandorum multitudo, vt non possent omnes Ordinibus insigniri, nam tunc in Dominicam collatio Ordinum transferri poterit, vt notauit Glossa, & Innocent. *in cap. litteras de temporib. ordinat.* Siluest. verbo *ordo.* 2. *q.* 6. Salcedo *loco citato.* Consecratio verò Episcoporum solis Dominicis, & festiuis diebus facienda est. *Cap. ordinationes* 75. *dist.* Et notauit Siluest. verbo *consecratio* 1. *quæst.* 3. quam consecrationem debet recipere Episcopus electus, & confirmatus intra trium mensium spatium à sua confirmatione, alioquin ad fructuum perceptorum restitutionem tenetur, & si intra totidem menses id postmodum facere neglexerit, Ecclesia ipso iure priuatur, vt habetur in Trident. *sess.* 23. *cap.* 2. *de reformat.*

Secundò est præmittendum in receptione minorum Ordinum, non esse necessaria temporum interstitia. Nam esto in *cap. singulis.* 77. *dist.* designentur quædam tempora illud ius antiquum est, & ita possunt omnes illi Ordines simul cum prima tonsura eodem die, si Episcopo visum fuerit, conferri; præsertim vbi viget consuetudo. Vt colligitur ex *cap.* 2. *De eo qui ordinem furtiuè suscepit.* Et tradit Glossa, & Doctores *ibi.* Et *in c.* 3. *de temporib. ordi nat.* Suar. *disp.* 31 *sect.* 1. *num.* 43. Saytus *lib.* 4. *thesauri*, *cap.* 14. *num.* 25. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 1. *pun.* 4. §. 1. *num.* 2. Vnde in concilio Trident. *sess.* 23. *cap.* 11. *de reformat.* statuitur hos Ordines recipi per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videatur. Quare ex arbitrio Episcopi rationabili, possunt eodem die omnes prædicti Ordines simul cum prima tonsura recipi, & sic praxis obtinuit. A susceptione autem postremi gradus ad subdiaconatum annus integer Ecclesiasticus transire debet, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi aliud exposcat, vt habetur in Trident. *sess.* 23. *cap.* 11 *de reformat.* A Subdiachonatu ad Diaconatum annus integer similiter transire debet, nisi aliud Episcopo videatur. Sicuti decidit Trident. *sess.* 23. *cap.* 13. & idem decisum est *cap.* 14. à Diaconatu ad Presbiteratum. His positis.

Dicendum est, si recipias primam tonsuram, & Ordines minores non seruatis temporum interstitiis contra voluntatem Episcopi graue peccatum committis; quia violas statuta sacrorum Canonum in materia graui. Vt tradit Glossa *in cap. quicunque* verbo *acolytus* 77. *dist.* Salcedo *cap.* 26. Bonac. *t.* 1. *de censur. disp.* 3. *q.* 1. *pun.* 4. §. 1 *num.* 2. Suar. *disp.* 31 *sect.* 1. *num.* 43. nullam tamen suspensionem incurris, quia nullibi cauta est, vt docent præcitati Doctores. Si verò Ordines minores simul cum Subdiaconatu susciperes, absque Episcopi dispensatione, illóque ignorante suspensionem, seu irregularitatem incurreres. *Ex cap.* 2. *De eo qui ordinem furtiuè suscepit*, sicuti notauit Nauarr. *cap.* 25. *num.* 71. *vers. octauo.* Maiolus *lib.* 4. *de irregularit. c.* 11. *num.* 1. Saytus *lib.* 4. *thesauri*, *cap.* 14. *num.* 25. Auila 7. *p. de censur. disp.* 9. *sect.* 1. *dub.* 4. Bonac. *t.* 3 *de censur. disp.* 3. *quæst.* 1. *pun.* 4. *num.* 2. Quod tamen intelligendum est, quando non vocatus te ingessisses Ordinandum; quia tunc Ordinem furtiuè suscipis: secùs verò si vocatus esses tam ad Ordines minores, quàm Subdiaconatum, tametsi ex inaduertentia Episcopi; quia cessat furtiua Ordinis receptio. Posse autem Episcopum dispensare, vt simul eodem die Ordines minores, & Subdiaconatum recipias, supponit sacra Cardinalium congregatio, & docuit Nauarr. *cap.* 25. *num.* 71. & indicat Suar. *dicta sect.* 1. *num.* 41. Bonac. *d. p.* 4. *n.* 2. Quod si duos sacros Ordines eodem die reciperes absque dispensatione Pontificis (qui tamen dispensare potest) dubius est Suar. *disp.* 31. *de censur. sect.* 1. *num.* 41. an incurras suspensionem, eo quòd in *cap. litteras de temporib. ordinat.* vbi de ordinato Diaconatu, & Presbyteratu eodem die decernitur ab executione officij sacerdotalis manere suspensum, quousque Pontifex aliter disponat, non fertur lex pro futuris casibus, sed casui ibidem relato arctatur dispositio. Cæterùm communis sententia affirmat, te manere suspensum. Vti tradit Nauarr. *cap.* 25. *num.* 71. Maiol. *lib.* 4. *de irregular. c.* 11. Viuald. *tit. de suspens. num.* 47. Sayrus *lib.* 4. *thesauri*, *cap.* 14. *num.* 25. Bonac. *t.* 3. *disp.* 3. *q.* 1. *p.* 4. *num.* 5. tum quia verum non est in *prædicto cap. litteras* legem non statui; aliàs de omnibus decretis casum specialem referentibus, idem dici posset. Tum præcipuè quia textus *in cap. innotuit, De qui furtiuè ordinem suscepit*, inquit, de his qui Subdianatus, & Diaconatus ordinem simul susceperunt, de iuris rigore in susceptis Ordinibus ministrare non debet, ibi que potestas dispensandi Abbati, & Episcopo remittitur, si Religionem intrauerint. Secùs reseruatur Pontifici, vt aduertunt Maiol. Bonac. Suar. *loc. cit.*

Ob violationem interstitiorum nulla est in iure pœna apposita, tametsi graue peccatum committas legem Ecclesiasticam transgrediens. Sicuti tradit Zerola *in pract.* 2. *p.* verbo *ordo*, *num.* 8. Alterius 2. *p. disp.* 10. *cap.* 4. *post princ.* Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *nu.* 43. Ricius *in collect. decis.* 3. *p. collect.* 576. Barbosa *de potest. Episc. alleg.* 18. *num.* 11. Bonac. *t.* 3. *disp.* 3. *q.* 1. *pun.* 4. §. 2. *num.* 1. Solùm aduerto in dispensatione interstitiorum diuersam causam requiri pro sacris Ordinibus suscipiendis. Nam agens concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 11. de susceptione Subdiaconatus post susceptionem postremi gradus minorum. Ordinum, inquit: Non promoueantur nisi post annum, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas aliud exposcat. Et *cap.* 13. agens de promotione ad Diaconatum inquit. Promoti ad sacrum Subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur; cùm autem hoc iudicium rationabile debeat esse, oportet vt saltem Ecclesiæ vtilitas adsit quæ dispensationem exigat. Verùm à Diaconatu ad Presbyteratum ascensio non permittitur, nisi ob Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videatur. Vt habetur *dicta sess.* 23. *cap.* 14. *de reformat.* Quod si Episcopus absque prædictis causis vtilitatis, vel necessitatis dispensationem concedat, nulla est dispensatio, vtpote facta in lege superioris contra formam à superiore præscriptam. Sicuti aduertit Suar. *disp.* 31 *sect.* 1. *num.* 43.

Nonò

9. Nonò fertur suspensio aduersus eum qui per saltum promouetur, hoc est qui ad Ordinem superiorem, prætermisso inferiori, ascendit. Vti colligitur *ex cap. solicitudo. 52. distinct.* & *ex cap. vn. de clerico per saltum promoto*, vbi de Subdiacono qui prætermisso Diaconatu Presbyteratum suscepit, inquit Pontifex: Mandamus, quatenus condignam pœnitentiam pro negligentia huiusmodi iniungas eidem, qua peracta ipsum in Diaconum ordinare procures, & sic de misericordia eundem ministrare permittas in ordine sacerdotis. Ergo ob prædictum delictum impeditus erat promotus à susceptione Ordinis prætermissi, & ab administratione Ordinis suscepti. Et denique in concilio Tridentino supponitur, siquidem *sess. 23. cap. 14. in fine de reformat.* dicitur: Cum promotis per saltum si non ministrauerint, Episcopus ex legitima causa potest dispensare. Si igitur dispensatione indigent, ergo vinculo aliquo ligati erant, quod nullum aliud esse potest, nisi suspensionis, siquidem non solùm impediuntur à susceptione Ordinis prætermissi, sed etiam à suscepti administratione. Atque ita docent Siluest. verbo *irregularitas, q. 11.* Sotus *in 4. d. 25. q. 1. art. 3.* Nauarr. *cap. 25. num. 71.* & *cap. 27. num. 244.* Gregor. Lopez, *leg. 63. tit. 5. part. 1.* Salcedo *pract. cap. 29.* Suarez. *disp. 31. de censur. sect. 1. num. 35. & seqq.* Auila *7. p. disp. 9. dub. 2.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 3. q. 1. pun. 2. n. 1.* Filiucius *tract. 17. cap. 5. q. 8. n...* August. Barbosa *de potest. Episc. allegat. 47. n. 1.* Sayrus *lib. 4. cap. 14. n. 26.* Coninch. *disp. 15. dub. 5. num. 40.* Gaspar Hurtado *de suspens. difficult. 13. num. 39.* & alij. Tametsi contrarium censeant non improbabiliter Turrecremata *in dicto cap. sollicitudo, art. 4. & ibi* Archidiacon. *&* Præpositr. Angel. verbo *irregularitas. 1. num. 36.* Armilla *eodem num. 68.* Bernard. Diaz, *pract. cap. 19.* & probabile reputant Suar. *&* Auila *suprà* ducti ex *dicto cap. sollicitudo:* vbi solùm mandatur Episcopo prohibere ab officio sacerdotis presbyterum per saltum promotum, donec Subdiaconatum intermissum recipiat, quod non arguit suspensionem ipso iure latam, sicuti neque textus *in c. vn. de clerico per saltum promoto*: cùm ex eo tantùm colligatur non esse permittendum sic ordinatum Ordinem prætermissum recipere, & in suscepto ministrare, quousque condignam de delicto pœnitentiam præstet. Verba verò Concilij, quæ efficaciora sunt in hac parte explicari possunt, non de propria dispensatione alicuius impedimenti contracti, sed de permissione absque impositione alicuius suspensionis, vel pœnæ. Sed hæc nullo modo placent, quia videtur esse textuum violenta explicatio. Et quia Concil. Trident. concedit Episcopo potestatem dispensandi cum promotis per saltum, si non ministrauerint. Supponit ergo post ministrationem non posse dispensare, quod verum esse non posset, nisi ex ministratione irregularitatem incurrerent, ob violatam suspensionem ex ordinatione per saltum contractam.

10. Decimò suspenditur, & irregularitate innodatur, qui post matrimonium contractum etiam non consummatum, aliquem ex sacris Ordinibus suscipit extra casus à iure permissos. Vti habetur in Extrauag. Ioan. XXII. *Antiquæ de voto & voti redempt.* ibi districtiùs inhibentes, ne quisquam durante matrimonio nondum etiam cõsummato, aliquem de sacris Ordinibus præsumat suscipere, nisi prout sacris Canonibus nouerit conuenire. Quod si secùs à quoquam forsitan attentatum fuerit, ordinamus quòd nec matrimonio soluto in sic suscepto Ordine ministrare, neque ad superiores Ordines prouehi, nec ad aliquod beneficium, vel officium Ecclesiasticum valeat promoueri. Ex his verbis constat sic promotum suspensionem incurrere, quatenus ab executione Ordinis suscepti suspenditur; irregularitatem verò, quatenus prohibetur ad superiores Ordines ascendere, & in beneficio, vel officio Ecclesiastico promoueri. Vt aduertit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 3. q. 1. p. 7. num. 1.* Gaspar Hurtado *de suspens. diff. cult. 13. n. 40.* Coninch. *disp. 15. dub. 5. num. 41.* Notanter dixi aliquem ex sacris ordinibus: nam esto graue peccatum committat coniugatus, Ordines minores post matrimonium recipiens, nullam tamen pœnam ipso iure incurrit; quia Extrauagans supradicta solùm de susceptione ordinum loquitur, & nullus alius inuenitur textus in iure pœnam susceptioni Ordinum minorum indicens.

Præterea dixi extra casus à iure permissos. Sunt enim plures, in quibus licitè coniugatus Ordinem etiam sacrum suscipit. Primò si ante consummatum matrimonium professionem in Religione approbata emittat; quia eo casu vinculum matrimonij soluitur. Secundò si post consummatum matrimonium vxor ex viri consensu Religionem ingrediatur. Iuxte *cap. Episcopus benedictionem, 76. dist.* Tetriò si ipsa separata viuere vult, & votum castitatis emittat dum senex sit, & de incontinentiæ periculo non suspecta. Iuxta *cap. feriatim, 32. dist.* Et *cap. coniugatus de conuers. coniugator. Cap. Agathosa 27. q. 2.* Quartò si ob causam vxoris diuortium quoad thorum, & habitationem perpetuò celebratum est; quia ab oneribus matrimonij soluitur. In his ergo casibus quia vir licitè Ordines suscipit, nullam suspensionem incurrit.

Quod si bona fide putans vxorem esse mortuam, vel validam professionem emisisse, cùm tamen nihil horum contigerit; Ordinem sacrum recipiens, suspensionem non incurris; quia ad hanc suspensionem culpa grauis requiritur, vt constat ex illis verbis *Extrauag.* Nemo aduersus supradicta præsumat, & si secus fuerit à quoquam attentatum. Sicuti notauit Suar. *disp. 31. sect. 1. num. 56.* Bonac. *disp. 3. q. 1. pun. 7. num. 4.* Ex Ecclesiastico tamen præcepto prohibitus est ab executione Ordinis sacri matrimonio durante; in quo præcepto nequit Episcopus dispensare, vt aduertit Bonac. *suprà, p. 7. in fine.* Matrimonio autem dissoluto, vel ipsa vxore votum castitatis emittente si senex sit, nec de incontinentiæ periculo suspecta, vel Religionem ingrediente, poterit sic promotus in suscepto ordine ministrare, & ad superiores ascendere, quia nullo impedimento, aut præcepto remouetur, vt affirmat Suar. *disp. 31. sect. 1 num. 56.*

In casibus autem in quibus hæc suspensio contrahitur nullus præter summum Pontificem potest dispensare, etiam matrimonio dissoluto, nisi fortè fuerit dissolutum ob tui in Religionem ingressum, quo casu permittitur in dicta Extrauaga nt. Episcopo dispensatio, vel Religionis superioribus, qui ex priuilegio sibi concesso à Sede Apostolica possunt cum suis Fratribus in his suspensionibus dispensare.

11. Vndecimò fertur suspensio aduersus eum qui Sede Episcopali vacante, nec arctatus occasione alicuius beneficij recepti, vel recipiendi ordinatur in sacris intra annum cum litteris dimissoriis à Capitulo acceptis. Ex Trident. *sess. 7. cap. 10. de reformat.* quæ suspensio durat vsque ad beneplacitum futuri Prælati. Pro suscipientibus minores Ordines alia pœna statuitur, scilicet ne clericali priuilegio præsertim in criminalibus gaudeant, quare ij non suspenduntur, vt congregatio Concilij declarauit, teste August. Barbosa, *in dicto cap. 10.* Quod adeò verum

verum est, vt nec primam tonsuram virtute litterarum dimissoriarum à Capitulo recipere possit qui beneficio recepto, vel recipiendo arctatus non fuerit. Vti docuit Nauarr. *cons.* 27. *de temporib. ordinat.* Man.Rodrig.*t.2.cap.14.num.6.* Garcia 5.*p.de benefic. cap.7.num.95.* tametsi pœna imposita ordinatis minoribus hunc non comprehendat; quia appellatione minorum Ordinum maximè in decreto pœnali, & odioso solùm veniunt intelligendi quatuor minores Ordines, & non prima tonsura quæ ab illis distinguitur: vti colligitur ex Trident. *sess.23. cap.4.§. 6. 10. & 11.* & notauit Garcia, *suprà.* Arctatus verò occasione beneficij recepti (vt rectè explicat Garcia, 5.*p.de benefic.cap.7. num. 97. & seqq.*) ille dicitur qui beneficium obtinet ratione cuius obligatur se promoueri facere. Vt qui obtinet Parochialem Ecclesiam, est arctatus intra annum ad sacerdotium promoueri, & obtinens Canonicatum ad suscipiendum Ordinem ei annexum, & sic de aliis beneficiis, seu capellaniis requirentibus ex institutione seruitium personale, seu ordinis exercitium. Occasione verò beneficij recipiendi arctatus dicitur, qui vocatus est ad beneficium vacans, certum requirens Ordinem quo ipse caret. Quod adeò verum est, vt si ad beneficium præsentetur, careátque prima tonsura, possit illi conferri ex litteris dimissoriis à Capitulo acceptis, vt ea præsentatio effectum habere possit: secuti decisum à sacra Congregatione refert Barbosa in *remissionib.concilij, dicto cap.10.*& Garcia *suprà.* Electus verò in concursu ad beneficium curatum, cuius collatio facienda est à Pontifice, nequit interim dici arctatus occasione beneficij accepti, cùm illud ante collationem Pontificis non habeat, neque occasione beneficij recipiendi, cùm ad illius receptionem Ordo sacer non requiratur. Similiter nequit dici arctatus occasione beneficij recipiendi is, cui vis beneficium resignare certum Ordinem requirens quo resignatarius caret; quia ea resignatio voluntaria est, & ratione resignationis voluntariæ futuræ dici non potest arctatus. Vt benè Garcia *dicto cap.7. à num.97.*

12. Duodecimò fertur suspensio ipso iure lata, & Pontifici reseruata in *cap. per tuas. Et cap. penult. de Simonia*, aduersus ordinatum carentem titulo patrimonij, vel beneficij ad Ordines sacros requisiti, & paciscentem cum ordinante, seu præsentatore non petiturum ab eis alimenta. Quod adeò verum est, vt etiamsi ignoranter procedat hanc pœnam incurrat, modò non sit ignorantia omnino inuincibilis, & inculpabilis. Vt docuit Suar.*disp.31.sect.1. num. 34.* Gasp.Hurtado *de suspens. difficult.13.n.37.* Coninch. *disp. 15. dub.5. num.58.* Ordinans verò à collatione Ordinum, præsentans ab eorum executione per triennium manent suspensi. Quod si secluso hoc pacto, Ordines recipias ab Episcopo conscio tuæ inopiæ, & defectus tituli nullam pœnam ipso iure incurris. Nam esto in *cap.neminem, & cap. sanctorum, 70. dist.* pœna suspensionis indicta ordinato fuerit, reuocata fuit in *cap.eum secundùm Apostolum de Prabendis.* & *cap.si Episcopus eodem tit.in 6.* imposita ordinanti obligatione ordinantum alendi, quam obligationem solùm creditur renouasse Trident. *sess. 21. cap.2.de reformat.* Verùm si Episcopus ignarus omnino sit huius defectus, tu verò falsis probationibus titulum finxisti; etsi multi probabiliter existiment te manere suspensum, probabilius est nullam suspensionem ipso iure incurrere, neque ordinantem obligatum esse tibi alimenta subministrare, vtpote qui nullam culam commiserit: quæ omnia latiùs probata sunt *hac 3. p. tract. de Ordine punct. 12.*

§. II.

De suspensionibus ipso iure latis contra Clericos, ob prauum vsum Ordinis suscepti.

1 *Declaratur prima suspensio aduersus Clericum recipientem oblationes à manifesto vsurario, vel eius corpus defunctum Ecclesiastica sepultura tradentem.*

2 *Declaratur secunda quæ est aduersus Parochum, vel alium Sacerdotem siue Regularem, siue Sæcularem, qui alterius Parochi sponsos sine illorum parochi licentia, matrimonio iungere vel benedicere ausus fuerit.*

3 *Tertia refertur aduersus Sacerdotem sæcularem, vel regularem matrimonia clandestina non prohibentem, seu illis interessentem.*

4 *Quarta refertur aduersus Clericum secundas nuptias benedicentem.*

5 *Quinta aduersus Episcopum, vel presbyterum ingressum ad Missarum solemnia celebranda, si præsumat recedere, vt ab alio Missæ sacrificium perficiatur,*

6 *Sexta aduersus Sacerdotem sacrificantem, & se à communione suspendentem.*

7 *Septima aduersus eos qui Ordine vtuntur in loco interdicto.*

8 *Octaua refertur aduersus Sacerdotes tam sæculares, quàm regulares non seruantes quæ in decreto sanctæ Congregatio- Romanæ edito 10. Iulij anno 1525. præscribantur.*

1. PRima sumitur ex *c. quia in omnibus de Vsuris*, aduersus clericum quia à manifesto vsurario oblationes receperit, vel eius corpus defunctum tradiderit Ecclesiasticæ sepulturæ. Quæ suspensio est ab officio, donec Episcopo suo videatur satisfactum, compellitúrq; oblationes receptas restituere iudicis sententia interueniente. Vt colligitur ex illis verbis textus; Reddere compellatur. Nomine oblationum venit quod Deo offertur liberè in recognitionem diuinæ excellẽtiæ, non verò quod debitum est, & ministris Ecclesiæ conceditur in suorum laborum stipendium, & eorum sustentationem. Vsurarius autem debet esse manifestus non vtcunque, sed per denunciationem, quia post Extrauag *Ad euitanda scandala*, solùm denunciatum tenemur vitare. Sicuti hæc omnia tradunt Suar.*disp.31. sect. 2. à num. 6.* Coninch.*disp.15.dub.5.num.41.* Filiucius, *tract. 17. cap.6.num.100.* Bonac.*t.3. de censur.disp.3.q.3.pun.6.* Ad idem reduci potest suspensio lata *cap. super eo de Raptoribus*, vbi clerici qui raptoribus Ecclesiarum absque vlla facta satisfactione sacramentum absolutionis impenderint, aut eorum sepulturæ interfuerint, vel eorum eleemosynas recipere attentauerint, seu huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerint Ordinis sui damnum irrecuperabiliter pati, & Ecclesiastico

Ecclesiastico beneficio carere debent. Quæ suspensio non videtur ipso iure lata, sed ferenda, vt indicant illa verba *patiantur*, *careant*. In Trident. verò *sess.22.cap.11.de reformat.* etiam post integram satisfactionem, & absolutionem à suorum Ordinum executione suspendi arbitrio sui Ordinarij debent.

2. Secunda sumitur ex Trident.*sess.24. cap. 1.de reformat.* quæ est aduersus Parochum, vel alium Sacerdotem siue regularem, siue sæcularem, qui alterius Parochi sponsos sine illorum parochi licentia (etiamsi sibi licere contendat ex priuilegio, vel ex immemorabili consuetudine) matrimonio iungere, vel benedicere ausus fuerit. Quæ suspensio ab officio, & beneficio videtur esse, quia absolutè fertur, vt tradit Bonac. *dis.3.q.3.p.5.num.7.*Filiucius, *tract. 17.cap.6.q.4.num.*101. At vt prædicti Doctores firmant, probabilis est sententia Suar. *disp.* 31.*sect.* 3. *num.*18. asserens solùm esse suspensionem ab officio, & munere sacerdotali; siquidem fertur non solùm in Sacerdotes sæculares, sed regulares, & per modum vnius, & consequenter ab aliqua actione quæ illis communis sit. Præterquam quòd pœna culpæ cõmensurari debet. Cùm autem culpa solùm sit aduersus sacerdotale officium, pœna suspensionis solùm sacerdotale officium spectare debet. Durat autem hæc suspensio quousque ab Ordinario illius parochi qui matrimonio interesse debebat, vel sponsos benedicere; absolutio præstetur, vt expresse notatur in dicto textu. Excommunicationem autem latam in *Clement.* 1. *de Priuilegiis* aduersus Sacerdotem regularem matrimonio absque parochi licentia assistentem, cessare credunt Sayrus *lib.4.thesaur.cap. 15.num.*10.Henrriq.*lib.*13.*cap.*39. *num.*3. Filiucius, *tract.*17.*cap.6.num.*102.Rebell.*post* 4.*lib. declaration. sect.2.num.*83.Bonac.*t.*3.*de censur. disp.*3.*q.*3.*p.*5.*num.* 6. ob impositam à Trident. suspensionem, ne vnicum delictum duplici pœna puniatur, maximè quia receptum apud Doctores est pœnam, seu legem nouo iure appositam alicui delicto corrigere grauiorem iure antiquo appositam, vt multis comprobat Sanch.*lib.*3.*de matr.disp.*48.*num.*8.Sed oppositum in præsenti verius videtur, vt docuit Nauarr. *lib.* 5. *Consil.tit.de pœnis*, *cons.*1. aliàs *lib.*1.*tit.de constitutionib.cons.*10. Maiolus *lib.*3.*de irregularit. cap.*25.*num.* 12.Man.1.*t.sum.cap.*219.*n.*14.Sanch. *dicto lib.*3. *disp.* 48.*num.*8. Quia cùm hæ pœnæ ipso iure infligantur, nec sint incompatibiles, vtraque censendus est Sacerdos regularis ligari. Illa verò doctrina, quod pœna mitior noua lege inducta corrigat antiquam, verum habet in pœnis à iudice infligendis; quia vnica actione eas infligit, non vero in iis quæ ipso iure latæ sunt.

3. Tertiò placet Henrriq. *lib.*13. *cap.*39. *num.*3. Sayro, *lib.*4.*thesauri*, *cap.*15.*num.*8. suspensionem ab officio per triennium ipso iure ferri aduersus Sacerdotem sæcularem, vel regularem matrimonia clandestina non prohibentem, seu illis interessentem *ex cap. cùm inhibitio de clandest. desponsat. impuber.* Sed rectiùs Couarruu.*in* 4.*decretal.*2.*p.cap.*6*num.*13. Sanch.*lib.*3.*disp.*48.*à num.* 6. Bonac.*t.*3. *disp.*3. *q.*3. *pun.*5.*num.*9.Filiuc.*tract.*17.*cap.*15.*num.*102. censent suspensionem non esse ipso iure latam. Sed ferendam; quia textus vtitur verbo *suspendatur*, quod actionem iudicis denotat.

4. Quarta referri solet ex *c.capellanum de secundis nuptiis*, aduersus clericum secundas nuptias benedicentem. At vt Glossa *ibi*, Couarruu.4.*decretal.*2.*p.cap.* 8.§.11.*num.*2.Bernard.Diaz *pract.cap.*74.Henrriq.*lib.* 13.*cap.*39.*num.*3.Sanch.*lib.*7.*disp.*81.*num.*27.Sayrus, *cap.*15.*num.*4.Filiuc.*tract.*17.*cap.*6. *num.*105. Bonac. *t.*3.*de censur.disp.*3.*q.*3.*pun.*5.docent in prædicto textu non esse censuram latam, sed ferendam.

5. Quinta adducitur *ex cap. nullus Episcopus de consecrat.dist.*1. vbi Episcopus, vel Presbiter ingressus ad Missarum solemnia celebranda, si præsumat recedere, vt ab alio Episcopo, vel Presbitero Missarum solemnia suppleantur, nisi aliqua passione vrgente à sacro Corpore, & Sanguine Domini nostri Iesu Christi suspenditur. Sed an hæc suspensio sit ipso iure lata, an ferenda? Non conueniunt Doctores. Nam Sayrus *lib.*4.*cap.*15.*num.*1. Bonac.*t.*3.*de censur. disp.*3.*q.*3. *p.*2. existimant ipso iure latam esse; quia textus inquit: A Corpore, & Sanguine Domini nostri Iesu Christi sit suspensus, quæ verba actionem ipsius legis, non iudicis denotant. Sed rectiùs contrarium docuit Glossa *ibi*, vtens loco illorum verborum; Suspensus sit, verbo *suspendatur*. Et Filiuc. *tract.*17.*cap.*15.*num.*103. Nam cùm in materia pœnali stricta interpretatio facienda sit, & verba illa *suspensus sit* indifferentia sint ad significandam censuram latam, & ferendam, non est cur latam esse intelligamus; maximè cùm in *c.nihil.* 7. *q.* 1. vbi eiusdem casus mentio fit, dicatur, Excommunicationis sententiam sustinebit, quod iudicis officium requirit. Et licèt Doctores dissentiant, an hæc pœna sit suspensio, an verò excommunicatio. Alij vt Archidiacon.*dicto cap. nihil* censent esse excommunicationem minorem, alij vt Maiolus *lib.*3. *cap.*16.*in fine* excommunicationem maiorem esse affirmant, quia separatio ab altari anathema dici solet. *Cap. Engeltrudam*, 3.*q.* 4. & *cap. nemo per ignorantiam de consecrat. dist.* 1. At verius est esse suspensionem ab officio sacerdotali celebrandi, quia separari à Corpore, & Sanguine Christi nequit Sacerdos, nisi separetur à celebrandi munere. Neque obest textus, *in cap.nihil*, vbi expressè de excommunicatione sermo habetur; quia ibi excommunicatio ferenda indicitur ob sacrificium, ex quacunque occasione inchoatum relinquatur; at *in cap.nullus Episcopus*, suspensio indici videtur, si relinquatur sacrificium imperfectum, vt alius Episcopus, vel presbiter illud perficiat, vt colligitur ex illis verbis: Nullo modo audeat data occasione recedere, vt ab alio Episcopo, vel Presbitero Missarum solemnia suppleantur.

6. Sexta sumitur ex Concilio Tolet. *in cap. relatum de consecrat. dist.*2. vbi Sacerdos sacrificans, & se à communione suspendens (intellige culpabiliter) à gratia communionis qua se indecenter priuauit per annum repellitur ipso iure, vti demonstrant illa verba textus; *Anno vno repulsum se nouerit.* Non enim actionem futuram denotant, sed præsentem, & à lege appositam: vt aduertit Filiucius, *tract.* 17. *cap.*15. *num.* 104. Sed an hæc sit propria suspensio, an species excommunicationis, vel interdicti? non est constans sententia. Probabilius existimo esse suspensionem, eo quòd Sacerdos communionem in sacrificio omittens non prohibetur à communione more laycorum recipienda, sed à communione in sacrificio, & consequenter prohibetur à celebratione quæ est vera suspensio. Quod si Sacerdos vtrãque speciem consecrans vnam tantùm malitiosè assumat, & ab alia se indecenter suspendat; ea tantùm directè priuatur, indirectè tamen vtraque, cùm non possit vnam sine alia recipere. Sicuti hæc docent Sayrus, *lib.*4.*cap.*15. *num.*2. Alter.*t.*2. *disp.* 11. *cap.* 3. Maiol. *de irregularit. lib.* 3. *cap.* 16. Bernard. Diaz, *pract.cap.*42. Bonac.*t.* 1. *de censur. disp.* 3. *quæst.* 3. *punct.* 3.

7. Septima à pluribus Doctoribus asseritur latam esse aduersus eos qui Ordine vtuntur in loco interdicto. Probant hanc sententiam ex *cap. tanta de excessib. prælator.* Glossa *ibi* verbo *irritas*. Siluest. verbo *interdictum. 6. num. 3.* Angel. *eodem. 7. num. 7.* Armilla, *num. 58.* eo quòd sententiæ datæ ab Episcopo violante interdictum, & collationes, & institutiones beneficiorum ab eodem factæ decernuntur irritæ, & inanes. Signum ergo est suspensum esse ab officio, quia hæc est suspensio quæ iurisdictione priuat. Alij hanc suspensionem probant ex *cap. Episcoporum de Priuilegiis in 6.* Alij ex *cap. postulasti, de clerico excommun. ministr.* Alij ex *cap. is qui de sentent. excommunicat. in 6.* Sed vt rectè expendit Filiucius, *tract. 17. cap. 15. q. 2. num. 98.* ex nullo ex prædictis textibus suspensio probatur. Nam ex *cap. tanta* id non conuincitur. Non enim sententiæ datæ ab illo Episcopo qui violauit interdictum decernuntur irritæ, quia suspensus erat à iurisdictione ob interdicti violationem, sed quia erant iniustæ. Vnde non omnes sententiæ, & collationes ab eo factæ irritantur; sed eæ tantùm, quæ occasione interdicti violandi prolatæ sunt, vt ibidem cauetur in 2. parte illius textus, manifestum est non ferri ipso iure suspensionem, siquidem dicitur eos qui prædictum interdictum violarunt authoritate Apostolica ab officio, & beneficio suspendas: indicatur ergo sententia ferenda, non ipso iure lata. Neque item probatur hæc suspensio ex *cap. Episcoporum*; quia ibi solùm continetur quædam species interdicti laycis, & clericis communis, scilicet prohibitio ab ingressu Ecclesiæ. Neque probatur ex *cap postulasti*: quia ibi asseritur clericos violatores interdicti si sæculares sint, esse beneficiis spoliandos; at verò regulares in arctum monasterium detrudendos, quod pœnam ferendam denotat, non latam. In *cap.* vero *is qui* non suspensio, sed potiùs irregularitas quædam indicitur, siquidem ineligibilis redditur. Præterquam quòd illa verba textus, Adeo efficitur inelegibilis, vt neque ad eligendum cum aliis debeat admitti; non videntur sententiam latam, sed ferendam continere.

8. Octaua referri potest ex decreto sanctæ Congregationis Romanæ visitationis, edito die 10. Iulij anno. 1615. quo suspenduntur à munere audiendi confessiones Sacerdotes tam sæculares, quàm regulares, non seruantes ea quæ in prædicto decreto statuuntur, videlicet si absque expressa licentia in scriptis Romani Vicarij confessiones in priuatis domibus audiant, dummodò non fuerint Cardinalium, Oratorum, Regum, & magnorum Principum, Ducum, & nepotum Romani Pontificis, vel infirmorum qui nequeunt absque graui incommodo ad Ecclesias confugere: Cùm verò confessiones in Ecclesia audierint, debent si clerici sæculares sint superpelliceo, & stola indui, si regulares stola. Mulierum verò confessiones si contingat in ædibus fieri, semper excipiendæ sunt ostiis appertis. Hæc constitutio, illiúsque pœna extra Episcopatum Romanum vim non habet, cùm non à Pontifice, sed à Congregatione visitationis lata sit. Quinimo Vrbanus VIII. prædictam prohibitionem magna ex parte creditur temperasse, vel potiùs abstulisse. Sicuti latiùs hæc tradit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 3. quæst. 3. punct. 4.*

§. III.

Expenduntur suspensiones ipso iure latæ aduersus Clericos, ob violationem obligationum, quæ ipsorum sunt propriæ.

1 *Prima suspensio refertur quæ est aduersus Clericos scienter aliquem ad Episcopatum, Rectoriam, seu beneficium eligunt, contra formam præscriptam in* cap. cum in cunctis de electione.

2 *Secunda refertur aduersus electores, & qui per abusum sæcularis potestatis aliquem ad beneficium Ecclesiasticum eligunt.*

3 *Tertia aduersus confirmantem, seu approbantem electionem indigni.*

4 *Quarta continetur aduersus Clericos beneficium habentes, seu curam alicuius Ecclesiæ, qui Ecclesiam alienis debitis grauant &c.*

5 *Quinta aduersus Clericum beneficiatum qui aliquid malitiosè opponit in personam electi ad dignitates, personatus, & Canonias, & in probatione deficit.*

6 *Sexta aduersus electores Episcoporum, qui electionem factam siue in concordia, siue in discordia culpabiliter omiserint præsentare electo infra octo dies &c.*

7 *Septima aduersus compromissarium, qui scienter eligit indignum ad Episcopatum, vel superiorem dignitatem.*

8 *Octaua aduersus eos qui Sede vacante bona Ecclesiæ Cathedralis, Regularis, vel Collegiatæ occupant, inter se diuidunt, surripiunt, dilapidant &c.*

9 *Nona aduersus exercentes munus conseruatoris, & de aliis quàm de manifestis iniuriis, & violentiis scienter se intromittentes.*

10 *Decima aduersus iudices Ecclesiasticos, ordinarios, & delegatos, qui in iudicio contra conscientiam, & contra iustitiam in grauamen partis alterius quidquã fecerint per gratiam, vel per sordes.*

11 *Vndecima aduersus Clericos inferiores Episcopo, corúmque familiares, qui occasione visitationis Ecclesiarum aliquam pecuniam, seu munus etiam sponte oblatum præter moderatum victum sui, & suorum pro tempore visitationis insumendum acceperint, nisi infra mensem duplum Ecclesiæ grauatæ restituerint.*

12 *Duodecima aduersus Clericos beneficiatos, qui veste sæculari absque rationabili causa vtuntur.*

Decimatertia

13 *Decimatertia aduersus Cancellarium Vniuersitatis, conferentem gradum Doctoris, vel Magistri non exacto prius iuramento à Doctorando, quòd in ea solemnitate non insumet vltra tria millia Turonensium argentorum.*

14 *Decimaquarta aduersus postulantes Cathedralem Ecclesiam qui 27. annum nondum attigerint, vel postulantes religiosos Mendicantes ad inferiores Ecclesias Cathedralium.*

15 *Decimaquinta aduersus Ordinarios quoscunque, eorúmque commissarios, & delegatos, qui in Romana curia pro suis negotiis commorantes, beneficiis priuant, aliisque conferunt.*

16 *Tandem refertur suspensio aduersus Episcopos, aliósque Prælatos admittentes resignationem contra formam præscriptam à* Pio V.

1. PRima suspensio ipso iure lata habetur in *cap. cum in cunctis. §. clerici de electione*, aduersus Clericos qui scienter aliquem ad Episcopatum, Rectoriam, seu beneficium, cui animatum cura annexa est, eligunt, contra formam in *dicto cap.* præscriptam, quæ est, vt nemo in Episcopum eligatur qui trigesimum ætatis annum non exegerit, & ex legitimo matrimonio natus non fuerit, & vita & scientia commendabilis non demonstretur. In Decanatum, Archidiaconatum, aliúdque beneficium parochiale nisi vigesimum quintum annum inchoauerit, & moribus, & scientia commendandus existat. Eligens igitur ad præfata beneficia contra prædictam formam triennio suspenditur ab Ecclesiasticis beneficiis non quibuscunque, sed illius Ecclesiæ in quam eligendo indignum, deliquit, iuxta textum *in cap. si compromissarius, de elect. in 6.* Et notauit Suar. *disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 10. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 4. *p.* 1. *num.* 8. Et insuper priuatur ipso iure potestate eligendi pro ea vice. Quod si in illa Ecclesia nulla beneficia obtinet, hanc suspensionem à beneficiis non incurrit, sed arbitrio iudicis puniendus venit. Debet autem electio fieri indigni, indignitate prouenniente ex defectu ætatis, natiuitatis, morũ, & scientiæ ad præfata beneficia requisitorum, quia id necessarium est, vt electio esse censeatur contra formam in *eo textu* præscriptam. Quare si ex alio capite indignitas prouenit, non est locus huic censuræ; vt notauit Suar. *suprà*, *num.* 11. Bonac. *num.* 2. Item debet esse electio ad Episcopatum, Decanatum, Archidiaconatum, aliúdue beneficium, cui animarum cura annexa sit, quia de ipsis tantùm textus loquitur. Vnde pro electione indigni ad beneficia simplicia nulla est pœna ipso iure statuta. Episcopi verò si in hac electione delinquant, hanc suspensionem non incurrunt, quia non exprimuntur; priuantur tamen potestate prædicta officia, & beneficia conferendi: vt habetur in *dicto cap. cum in cunctis*: & ex alia parte debent puniri pœna suspensionis quæ non est lata, sed ferenda iuxta textum in *cap. nihil est de electione*: & notauit Suar. *suprà*, & Bonac. *num.* 7.

2. Secundò aliqui affirmant ferri suspensionem in *cap. quisquis de elect.* aduersus electores qui per abusum sæcularis potestatis aliquem ad beneficium Ecclesiasticum eligunt. Sed verius est quod docet Glossa *ibi* verbo *suspendantur*. Suar. *disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 12. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 4. *p.* 5. *num.* 3. suspensionem ab officiis, & beneficiis ibi appositam non esse ipso iure latã, sed ferendã, vt constat ex illis verbis textus: *Ab officiis, & beneficiis penitus suspendantur per triennium.* Nam verbum *suspendantur* actionem iudicis denotat: suspensionem verò, seu priuationem potestatis eligendi quam incurrunt, existimat Suar. *suprà, num.* 12. ipso iure incurri ex illis verbis; Eligendi tunc potestate priuati. Sed probabilius Glossa verbo *tunc.* Alterius *t.* 2. *disp.* 16. *cap.* 5. *sub finem.* Bonac. *d. pun.* 5. *num.* 3. censent eam priuationem non induci ipso iure, sed posita triennali suspensione ab officiis, & beneficiis; quia illa verba præstant hunc sensum, qui præfatam electionem per abusum sæcularis potestatis præsumpserint celebrare, ab officiis, & beneficiis penitùs suspendantur per triennium, qua suspensione durante eligendi potestate sint priuati. Illud est certum Episcopos huic pœnæ non subiici, quia illorum in hac parte non est facta expressa mentio. Præterquam quòd ipsi ibidem aliter cauentur puniri, electus verò electioni præfatæ consentiens, electionis commodo caret, & ineligibilis est, & absque dispensatione non valet ad aliquam eligi dignitatem. Censetur autem electio fieri cum abusu potestatis sæcularis, quando sæcularis potestas absque priuilegio Pontificis se electioni immiscet, & authoritatem illi præbere intendit, quod si electores Ecclesiastici liberè permittant; prædictis pœnis subiiciuntur.

3. Tertiò placet grauibus Doctoribus, Glossæ *in cap. nihil est de electione.* Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 39. *n.* 2. Sayro *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 35. Viualdo, *tit. de suspens. num.* 97. confirmantem, seu approbantem electionem indigni ætate, scientia, & moribus ad curam animarum, suspendi à fructibus beneficij; & priuari potestate confirmandi primum illius electi successorem. Sed rectiùs Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 4. *p.* 4. existimat in *prædicto textu* non ferri suspensionem ipso iure, quia vtitur verbis *careat*, & *suspendatur* quæ iudicis officium requirunt, iuxta benigniorem interpretationem, quæ in decretis pœnalibus amplectenda est.

4. Quarta suspensio continetur in *cap. si quorumdam 2. de solutionib.* aduersus clericos beneficium habentes, seu curam alicuius Ecclesiæ, qui Ecclesiam alienis debitis grauant, seu litteras, vel sigilla alicui concedunt, quibus Ecclesia possit obligari ab administratione spiritualium, & temporalium ipso iure suspenduntur, & insuper decernitur Ecclesiam ad solutionem talium debitorum nullatenus teneri, nisi quatenus in eius vtilitatem conuersum sit. Sicuti latiùs explicant Glossa, & Panormit *ibi.* Suar. *disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 2. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 6. *q.* 5. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 4. *pun.* 14. & alij: Sed an hæc suspensio summo Pontifici reseruetur? Variant Doctores. Nam Panormit. *num.* 5. Suar. *num.* 2. Filiucius *num.* 107. affirmant, eo quòd hæc suspensio videatur lata per modum pœnæ, & non per modum censuræ. Sed rectiùs contrarium docuit Angel. verbo *suspensio*, 1. *casu* 10. Silnest. *eodem* §. 6. *vers.* 10. Bonac. *pun.* 14. *num.* 8. quia nullum est verbum ex quo colligatur hanc suspensionem in puram pœnam esse impositam, & casu quo in pœnam imposita esset, cùm non reseruetur Episcopo, venit concedenda iuxta ea quæ *pun.* 4. diximus.

5. Quinta fertur in *cap. statuimus. §. adiicientes de elect. lib.* 6. & *in cap. si compromissarius eodem tit.* & *lib.*

lib. aduersus Clericum beneficiatum, qui aliquid maliciosè opponit in personam electi ad dignitates, personatus, vel canonias, & in probatione deficit. Quæ suspensio est triennalis à beneficiis subintelligitur habitis in illa Ecclesia cuius electionem impugnare conatus est, vt pœna sit culpæ proportionata: & colligitur ex *d.cap.si compromissarius.* & *ibi* Glossa verbo *illius beneficiis.* Suar. *disp.* 31.*sect.*3. *num.*11.*in fine.* Filiuc.*tract.*17.*cap.*6.*q.*8. Bonacina,*t.*3 *de censur. disp.*3.*q.*4. *pun.*9. *num.*8. Quod si non obstante hac suspensione administrationi beneficiorum temerè se ingesserit ipso iure beneficiis perpetuò priuatur, nullam super hoc de misericordia spem, aut fiduciam habiturus, nisi manifestissimis constiterit documentis, quod ipsum à calumniæ vitio causa probabilis, & sufficiens excusaret. Vt autem hæc priuatio effectum habeat, necesse est accedat sententia saltem declaratoria criminis, quia nemo tenetur ius quæsitum à se abdicare, nisi per sententiam compulsus, vt aduertit Bonacina *dicta disp.*3.*q.*4.*p.*9.*num.*9. Impugnans verò præfatam electionem non ob defectum electi, sed ob defectum electorum, vel ob omissam formam in electione seruandam si plenè non probauerit ad expensas factas à parte aduersa condemnandus est; vt cauetur in *dicto cap. statuimus*: quod idem dicendum est si deficiat in probatione defectuum quos in personam electam obiecit. Est tamen differentia inter hunc casum, & præcedentem, quod impugnans electionem ob defectum formæ, plenè probare debet impugnationem, vt condemnationem expensarum euitet: at impugnans electionem ob defectum electi videtur satisfecisse suæ intentioni, si semiplenè defectum probauerit; quia stante semiplena probatione dici nequit calumniator. Et fortè ob hanc causam diuersimodè textus de his probationibus locutus est: si enim vellet obiicientem electo defectum suspendere à beneficiis, eo quòd in probatione plena defecerit, cur non addidit plena, sicuti expressit in casu præcedenti? Non igitur incurrit hanc suspensionem, esto in probatione plena defectus obiecti deficiat, si semiplenè illum probauerit. Vti tradunt Hostiens. & Archidiacon. relati à Glossa *in dicto cap. statuimus,* verbo *qui vero in probatione,* Suar.*disp.*31.*sect.*3.*num.*11. Sed verius est quod indicat *ibi* Glossa, & docuit Geminian. *num.* 5. Ancharran.*num.*6. Alterius, *t.*2.*disp.*13.*cap.*4.*col.* 2. Bonac.*disp.*3.*q.*4.*pun.*9.*num.*4. si deficiat in probatione plena suspensioni subiici, quia id videtur explicatum à Gregor. X. *in cap. vt circa de elect. lib. 6.* vbi referens, & confirmans decisionem Innocent. IV. in *cap. statuimus* inquit: Illa sanè quæ fælicis recordationis Innocent. Papa quartus, contra non plenè probantes ea quæ in formam, vel in personam obiecerunt, in suo volumus robore permanere. Notandúmque est verbum *plenè*, quod afficit vtrumque obiicientem scilicet in formam, & in personam. Prætetquam quòd in probatione deficit qui plenè suam intentionem non probat; siquidem ob illius defectum obtinere non potest electionis cessationem. Vti notat Glossa *in Clemen.constitutionem,* verbo *fides de electione.* Illud certum excusari ab hac censura, si inculpabiliter in probatione deficiat, eo quòd testes de veritate depposituri renuant deponere, vel ipse electus à defectu obiecto liberatus occultè fit. Sicuti notarunt Suar.*dicta disp.*31.*sect.*4.*n.* 12. Filiuc.*tract.*17.*cap.*6.*q.*8. Bonac.*t.*3.*de censur.disp.* 3.*q.*4.*pun.* 7.*num.*7. Item si obiectis pluribus defectibus vnum tantùm plenè probes, qui sufficiens sit ad electionem cassandam, vt docet Glossa aliis relatis in *dicto cap statuimus,* verbo *deficere,* quia ea probatione stante conuincitur nec dolosè egisse, nec temerè electionem impugnasse. Ad extremum aduerte nomine electi, intelligi debere quemlibet præsentatum, nominatum, postulatum, seu qualibet modo prouisum. Argum *cap. si compromissarius de elect. lib. 6.* Deinde debere esse prouisum non ad quodcunque beneficium, sed ad dignitatem, personatum, seu Canonicatum: vt declaratur in *dicto c. statuimus.*§. *sed et si pars.* Et notauit *ibi* Glossa. Suar. *disp.*31.*de censur.sect.*3.*num.*2. Filiucius *tract.*17.*cap.* 6.*q.*8. Bonac. *disp.*3.*de censur.in partic. q.*4.*p.* 9.*n.*3. Sub nomine dignitatis Episcopatus videtur comprehensus. Argum. *cap. si compromissarius de elect. in 6.* quia est suprema dignitas, & tradunt relati Doctores.

6. Sexta habetur in *cap. cupientes.*§. *caeterum de elect. lib.6.* aduersus electores Episcoporum, qui electionem factam siue in concordia, siue in discordia culpabiliter omiserint præsentare electo infra octo dies, enumerandos non à puncto electionis, sed ab eo puncto quo electione facta possint commodè electo eam præsentare. Hi igitur omnes, & singuli qui culpabiles in hac omissione extiterint ab omnibus beneficiis, quæ in illa Ecclesia de cuius electione agitur, obtinent, suspenduntur per triennium continuum, enumerandum ab eo puncto quo dicta suspensio contrahitur. Quod si illo triennio durante temerè se ingesserint in prædictorum beneficiorum administratione illis perpetuò priuantur. Sicuti hæc omnia tradit Glossa *ibi* & Doctores communiter. Paludan.*dist.* 18.*q.* 7. *casu* 1. Siluest. verbo *suspensio, n.*25. Henrriq.*lib.*13.*cap.*39.*num.*2 Sayr.*lib.*4.*thesauri, t.*15.*n.*12. Suar.*disp.*31.*sect.*3.*n.*4. Bonac. *t.*3. *de censur.disp.*3.*q.*4.*pun,*8. Eadem pœna extenditur in *dicto cap.* aduersus electores se electioni opponentes, qui infra tempus, & modum *ibi* præscriptum ad sedem Apostolicam non accesserint per se, vel per procuratores, aut certas personas ad hoc destinatas ad reddendam totius negotij rationem. Et tandem idem decernitur eum aliquis postulatur. Hæ tamen electiones iam non sunt in vsu, vt benè aduertit Suar.*disp.*31.*sect.*3.*num.*5.

7. Septima continetur in *cap. si compromissarius de elect. lib. 6.* aduersus compromissarium qui scienter, seu vt aliis placet ex ignorantia crassa, & culpabili eligit indignum ad Episcopatum, vel superiorem dignitatem, non verò ad dignitatem inferiorem, & suspenditur triennio à beneficiis Ecclesiasticis, si quæ habet in illa Ecclesia in quam deliquit. Compromittentes verò si scienter ratam indigni electionem habuerint pro ea vice eligendi sunt potestate priuati, suspensionem tamen prædictam non incurrunt, quia nec in *dicto cap. si compromissarius*, neque alibi habetur. Atque ita tradunt Glossa *ibi*: Suar.*disp.*31.*sect.*3.*num.* 9. Alterius *t.* 2. *disp.* 13. *cap.*2. Bonac. *t.*3. *de censur. disp.*3.*q.*4.*p.*3. Eadémque pœna suspensionis extenditur ad eum qui alicuius Episcopi, vel superioris electionem, postulationem, aut prouisionem impugnans in probatione deficit eius quod obiicit in personam electi, iuxta ea quæ superiùs annotauimus

8. Octaua refertur in *cap. quia sæpè de elect.lib.6.* aduersus capitula, collegia, conuentus, & singulares personas, quæ Sede vacante bona Ecclesiæ Cathedralis, regularis, vel collegiatæ à Prælatis ipsarum Ecclesiarum dimissa, vel vacationis tempore aliquo modo obuenientia, quæque in vtilitatem dictarum Ecclesiarum expendi deberent, vel futuris successoribus reseruari, occupant, inter se diuidunt, surripiunt, dilapidant, dissipant, & consumunt

consumunt in earum graue dispendium, & iacturam. Qui ergo hoc facere præsumpserint ab officio, & beneficiis quibuscunque suspenduntur, donec plenè restituerint quidquid de bonis acceperint supradictis.

Sub hac constitutione solùm comprehenduntur personæ quæ sunt ex Ecclesia, collegio, seu conuentu, cuius bona vsurpantur, quia pro his tantùm est dispositio, vt constat ex illis verbis: *Capitula, Conuentus, Collegia & singulares eorumdem personæ*. Et notauit Glossa verbo *eorumdem*. Secundò non comprehenduntur vsurpantes bona quæ ad alios præter Ecclesiam, vel successorem pertineant, quia de his tantùm bonis textus locutus est. Tertiò non extenditur ad vsurpantes bona, quæ ad inferiores beneficiatos, vel Ecclesias spectant, quia constitutio solùm agit de bonis Ecclesiæ Cathedralis, Regularis, vel Collegiatæ: sicuti latiùs tradunt Suar. *disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 3. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 4. *p.* 15. *per totum*.

Hæc suspensio est ab officio tum Ordinis, tum iurisdictionis, & etiam à beneficiis non solùm illius Ecclesiæ in quam commissum est delictum, sed ab omnibus vbique possessis, quia id denotat pronomen illud *quibuscunque*, quod generale est, & omnia comprehendit. Argum. *leg. à procuratore. Cod. mandati*. & *cap. solitæ de maiorit. & obedient.* & notauit Bonac. *disp.* 3. *q.* 4. *p.* 15. *num.* 9. aduersus Panormit. Alterium, & alios. Durat autem suspensio donec plenè restitutum fuerit quod sublatum, vel dissipatum est. Censebitur verò plenè esse restitutum, tametsi materia leuis quæ peccatum mortale non attingat, omittatur; vel si is cui restitutio facienda est, remittat, vt notauit Bonac. *suprà*, *num.* 12. & 13.

Huic suspensioni similis est quæ habetur in *cap. præsenti, de officio ordinarij in 6.* vbi suspenduntur ab officio, & beneficio omnes Ecclesiasticæ personæ Episcopis inferiores, quæ vacantibus personatibus, dignitatibus, prioratibus, vel aliis Ecclesiis sibi subiectis, vel ad eorum collationem, ordinationem, præsentationem, vel custodiam pertinentibus bona in ipsis inuenta, seu vacationis tempore venientia occupant, aut in suos vsus quomodolibet conuertere præsumunt, nisi aliquo iusto titulo ad illos pertineant.

9. Nonò suspenduntur qui munus exercentes conseruatoris de aliis quàm de manifestis iniuriis, & violentiis scienter se intromiserint iudicaturi, seu ad alia quæ iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem. Vti habetur in *cap. hac constitutione de officio, & potest. iudicis delegati*. Et notandum est verbum *scienter*, nam si ex ignorantia etiam culpabili (modò affectata non sit) aliquid horum contingat, huic censuræ non est locus, vt tradit Suar. *disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 17. Filiuc. *tract.* 17. *c.* 6. *num.* 118. Moneta *de conseruatorib. cap.* 7. *q.* 12. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 2. *q.* 2. *pun.* 35. *num.* 10. Episcopi etsi numerentur inter illas personas quæ officium conseruatoris exercere possunt, non tamen huic censuræ subiiciuntur, esto delinquentes sint, quia in prædicta suspensione non exprimuntur, quod necessarium erat iuxta textum in *cap. quia periculosum, de sent. excommunicat. in 6.* vt docuerunt Suar. Filiuc. Bonac. *loc. alleg.* aduersus Monetam. *d. q.* 12. suspensionem quam hi conseruatores incurrunt existimat Suar. *disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 17. Moneta *de conseruatorib. cap.* 7. *q.* 12. esse officio absolutè tum ordinis, tum iurisdictionis. Quæ opinio sustinenda esset spectato *prædicto cap. hac constitutione*, quia ibi nulla restrictio constituta est. At spectata constitutione Gregor. XV. edita 20. Septemb. anno 1621. quæ incipit: *Sanctissimus in Christo Pater*, solùm est suspensio ab officio conseruatoris, vt in eo conseruator puniatur in quo deliquit. Neque hæc suspensio extenditur vltra annum enumerandum ab eo die, quo limites suæ potestatis excessit. A beneficio autem nullo modo manet suspensus, quia neque in *cap. hac constitutione*, neque in Bulla Gregorij mentio facta est, & pœnæ non sunt extendendæ vltra verborum proprietatem: vti aduertit Suar. *loco citato*. Bonac. *t.* 3. *dis.* 3. *q.* 5. *p.* 2. *in fine*.

10. Decimò lata est suspensio ab Innocent. IV. in *cap. cum æterni.* 1. *de sent. & re iudic. lib.* 6. aduersus iudices Ecclesiasticos ordinarios, & delegatos, qui in iudicio contra conscientiam, & contra iustitiam in grauamen partis alterius quidquam fecerint per gratiam, vel per sordes. Et hi suspenduntur ipso facto per annum à die commissi criminis ab executione officij non solùm iurisdictionis, sed etiam ordinis, siquidem irregulares fiunt, si suspensione durante damnabiliter se ingesserint diuinis, vti notauit Geminian. *ibi*. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 157. Sayrus, *lib.* 4. *thesauri*, *cap.* 13. *num.* 3. Suar. *disp.* 31. *de censur. sect.* 3. *num.* 16. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 5. *p.* 3. *num.* 8. Sub nomine iudicis ordinarij, vel delegati non comprehenditur arbiter, arbitrator compromissarius, quia ii non tam sunt iudices, quàm compositores, & à fortiori non comprehenditur merus executor, quia hic non iudicat, sed iudicatum exequitur: sicuti tradit Glossa *ibi* verbo *in iudicio*. Nauarr. Suar. Sayrus, Bonac. *loc. alleg.* Episcopus verò etsi iudex ordinarius sit, quia tamen in præfata suspensione non exprimitur, sub ea non comprehenditur, iuxta repetitum textum in *cap. quia periculosum. De sent. excommunicat. in 6.* Ad incurrendam tamen hanc suspensionem requiritur vt iudex in iudicio non extra aliquid præsumat facere in grauamen alicuius partis contra conscientiam, & contra iustitiam. Potest enim procedere contra conscientiam, si ex odio sententiam proferat, & non contra iustitiam, quia sententia iusta est etsi iniquè prolata, & potest procedere contra iustitiam, & non contra conscientiam, si per ignorantiam quod iniustum est pro iusto iudicauerit. Requiritur ergo vtrumque & quod grauamen iniustum sit, & quod sit contra conscientiam: vt docuit Glossa *in d. cap.* verbo & *contra*. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 157. Suar. *disp.* 31. *sect.* 3. *n.* 16. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 3. Bonac. *disp.* 3. *q.* 5. *pun.* 3. *num.* 2. Deinde necessum est, vt moueatur iudex ad præfatum grauamen inferendum per gratiam, vel per sordes, hoc est ex fauore alicuius, & in illius gratiam, vel ob muneris donationem, aut promissionem. Sicuti ex Prateolo, verbo *gratia*, & verbo *sordes* aduertit Bonac. *dicto punct.* 3. *num.* 4.

11. Vndecimò in *cap. exigit de censibus lib.* 6. à Gregorio X. lata est suspensio aduersus clericos inferiores Episcopo, eorúmque familiares, qui occasione visitationis Ecclesiarum sibi subiectarum aliquam pecuniam seu munus etiam spontè oblatum moderatum victum sui, & suorum pro tempore visitationis insumendum acceperint, nisi infra mensem duplum Ecclesiæ grauatæ restituerint, vel vt meliùs dicam, nisi infra duos menses prædictam restitutionem præstent, iuxta Extrauag. *vnic. inter communes*, vbi tempus restitutionis prolongatum fuit. Quòd si Episcopi in hac parte excesserint, ab ingressu Ecclesiæ interdicuntur, donec duplum illius quod acceperint restituant. Et licet in *prædicto cap. exigit.* & *in cap. Romana.* §. *procuratores, eodem tit. & lib.* prohibitum

hibitum sit procurationes in pecunia exigi, vel oblatas recipi: attamen in *cap. Felicis, eodem tit. & lib.* concessum est vt ij, quibus visitatio ex officio incumbit, recipere possint in pecunia procurationes, modò à visitatis spontè offeratur.

Personæ aduersus quas hæc pœna iniungitur, sunt visitatores Ecclesiarum ex officio, & iure ordinario, vt colligitur ex *d. cap. Romana.* ibi: Ordinario iure suos subditos visitantibus. Et *ex cap. felicis,* ibi: Epicopi, & alij quibus ex officio competit visitare. Hi igitur si fuerint Episcopi, vel Superiores munus aliquod occasione visitationis receperint, vel procurationem in pecunia exegerint, vel visitationis officio non impenso procurationem in victualibus receperint, duplúmque illius quod sic receptum est infra duos menses Ecclesiæ non restituerint, ab ingressu Ecclesiæ interdicuntur, quousque restitutionem præstent: si verò inferiores Episcopis fuerint, suspensioni ab officio, & beneficio subiiciuntur, non obstante remissione facta ab eis quibus restitutio est facienda. Quam constitutionem non est dubium extendi ad regulares visitantes Ecclesias parochiales sibi subiectas, eo quòd iure ordinario, & ex officio visitent. Quinimo extenditur ad Prouinciales, seu Generales per se, vel per substitutos monasteria, conuentus, seu collegia suæ Religionis visitantes. Vti deciditur in *dicto cap. Romana ad finem,* ibi: Hanc autem visitandi formam ab vniuersis etiam Episcopis, aliísque Prælatis ordinario iure suos subditos visitantibus, plenè obseruari præcipimus. Saluis super hoc rationabilibus, & approbatis Religiosorum consuetudinibus, & regularibus institutis. Quibus verbis omnes Prælati tam sæculares, quàm regulares iure ordinario visitantes comprehenduntur, & formam ibidem præscriptam obseruare obligantur, nisi fortè ex regulari instituto, & rationabili consuetudine permissum sit aliquid vltra victualia accipi, quia eo casu hac censura non ligantur: at si præter id quod ex rationabili consuetudine regularíque instituto eis competit, aliquod munus accipiant, huic censuræ subiiciuntur, vt bene notauit Paludan. *in 4. d. 18. q. 7. art. 2. casu 5.* Sayr. *lib. 4. thesauri, cap. 15. num. 27.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 3. q. 5. p. 4. num. 7.* Notanter dixi *iure ordinario,* nam si ex iure extraordinario, & delegatione Pontificis aliquis Ecclesias, monasteria, & loca pia visitet, & formam in *cap. Romana* præscriptam non obseruet, huic censuræ, & pœnæ non subiicitur, vt notauit Glossa in *dicto cap. exigit* verbo *visitationis.* Paludan. Sayrus, & Bonac. *suprà.* Quinimo his delegatis, & nuntiis debentur non solùm victualia, sed etiam mercedes equorum, & viaticum, vt de loco ad locum transire commodè possint, vt tradit Glossa in *Clement. 2.* verbo *si voluerint, de censib.* Azor. *2. p. instit. moral. lib. 3. cap. 42. q. 8.* Quod adeò verum est, vt nullo visitationis officio impenso sumptus, & viaticum his legatis Apostolicis debentur ab Ecclesiis, ad quas dum legationis officio funguntur, accesserint. Argum. *cap. procurationes. Cap. instantia.* Et *ibi* Abbas *de censibus.* Et notauit Azor. *dicto cap. 42. q. vlt.* insuper familiares Prælatorum iure ordinario visitantium, si aliquid vltra victualia sibi, suísque Prælatis debita, recipiant, ab officio, & beneficio suspenduntur, sicut & ipsi visitatores, vt constat ex *dicto cap. Romana.* ibi: Nec ipse, nec quisquam suorum. Et ex *dicto cap. exigit,* ibi: Visitatoribus, eorúmque familiaribus. Et ex Trident. *sess. 24. cap. 3. de reformat.* ibi: Néue ipsi, aut quisquam suorum. Et notauit Bonac. *disp. 3. quæst. 5. pun. 4. num. 8.*

Actio verò ob quam hæc suspensio, vel interdictum indicitur visitatoribus, eorúmque familiaribus, est receptio alicuius muneris vltra victualia occasione visitationis, vel victualium receptio non impenso visitationis officio. Verùm cuilibet ex officio visitanti debitus est victus necessarius tum in stipendium sui laboris, tum in subiectionis debitæ signum. Sicuti notauit Glossa ab omnibus recepta in *cap. Romana.* verbo *visitationis de censib. in 6.* Quod adeò verum est, vt nec præscriptione, nec consuetudine ab hac obligatione eximi possunt iure antiquo spectato, vt deciditur *c. cum ex officij de præscriptionib.* Attamen iure nouo Trident. *sess. 24. cap. 3. de reformat.* constat consuetudine præscribere aliqua loca posse, ne teneantur suis visitatoribus procurationem soluere, vt notauit Praxis Episcop. *2. p.* verbo *visitatio, 3. cap. in fine.* Steph. Gratian. *disceptat. forens. cap. 57. num. 19.* Barbosa *de potest. episcop. alleg. 73. n. 48.* Ea autem præscriptio censenda est nisi alicui summi Pontificis priuilegio; nam sicut nullus eximi præscriptione potest à visitatione, sic nec à procuratione soluenda, quæ visitationi est accessoria, vt rectè Felin. *in d. cap. ex officij de præscriptionib.* Azor. *2. p. lib. 3. cap. 42. q. 14.* Præterquam quòd hæc præscriptio odiosa est, vtpote quæ in detrimentum Ecclesiasticæ disciplinæ cedit; siquidem ea posita retrahuntur Prælati à visitatione præstanda, sicuti alliciuntur procuratione concessa. Non igitur sola præscriptione haberi potest. Quod intelligendum est, quando loca ita exempta sunt à solutione procurationis, vt in nullum alium suum onus transtulerint, secùs si in alios onus translatum sit: hæc enim exemptio optimè præscribi potest, vt latiùs tradit Azo. *tom. 2. instit. moral. lib. 3. cap. 42. q. 11.* diminuere autem procurationem retenta sufficiente quantitate ad commodum visitatoris præscriptione, consuetudine, pacto, & lege valet præscribis. Secùs verò quæ hanc diminueret quantitatem. Quapropter solo Pontificis priuilegio eximi aliquis potest à procuratione soluenda in nullum alium hoc onere translato, in cuius priuilegij concessione attendi debet, vt visitatori aliunde necessaria prouideantur, ne visitatio negligatur.

Hanc procurationem soluere obligantur quælibet Ecclesiæ, Monasteria, & personæ quæ visitantur spectato iure communi, vt constat ex *cap. 1. & vlt. de censib. in 6.* & *ibi* Glossa communiter recepta, solùm est dubium de laycis, an compelli possint hanc procurationem soluere? Et quidem quando Ecclesia, & Rector pauper est, compellendos esse affirmat tanquam certum Azor. *2. p. instit. mor. lib. 3. cap. 42. q. 3.* quia tunc nõ ratione sui, sed ratione sui parochi, & in illius defectũ cõpelluntur, ne suo labore visitator defraudetur, néue visitatio necessaria omittatur. At si Ecclesia, vel Rector visitandus potestatem habent soluendi procurationem, variant Doctores, an layci compelli debeant ad soluendam procurationem? Nam Glossa *vlt. in cap. placuit. 10. q. 1.* Ioann. Andreas, & Immola *in cap. Romana de censib. in 6.* Quibus adhærere videtur Azor. *2. p. lib. 3. cap. 42. q. 3.* censent laycos compelli posse, siquidem visitationis beneficiũ recipiũt, neque possunt illud repellere, & consequenter neque valebunt repellere expensas visitationi annexas. Sed rectiùs eadem Glossa *in d. cap. placuit, & in cap. 1. de censibus, lib. 6.* verbo *laycos,* negat obligari laycos posse ad prædictam expensarum solutionem, quod declarauit sacra Cardinalium congregatio teste Barbosa, *allegat. 73. num. 45. & in remissionib. concilij, dicto cap. 3.* Bonac. *disp. 3. q. 5. p. 4. num. 13.* Nam cùm Prælati Ecclesiastici præcipuè ad visitandas Ecclesias, loca pia, & personas Ecclesiasticas

eas procedant, ab his vult Ecclesia vt expensæ exigantur, non à laycis quos ex consequenti visitant, nisi voluntariè illas concedant. Quod adeò verum existimo, vt etiam quando Ecclesia, illiúsque Rector pauperes sunt, neque facultatem habent procurationem soluendi, layci compelli non debeant, sed gratis visitatio facienda est, & suis expensis visitatores alendi sunt. Quod à fortiori procedit, cùm hospitalia, aliaque loca infirmorum visitant, à quibus procurationes exigi nequeunt, vti tradunt, & decisum referunt Praxis noua Episcopalis 2.*p.cap.*3. *num.*65. Barbosa 3.*p.de potest. Episc.alleg.*73. *num.*50. *& seqq.* Surd. *de aliment.tit.*4.*q.*12.*n.*6.*& seqq.* Bonac. *t.*3.*disp.*3.*q.*5.*p.*4.*num.*10.

Sed an Ecclesiæ ciuitatis, vbi Episcopus Cathedram habet, vel illarum Rectores soluere debeant procurationes cùm visitantur? Negat Praxis noua Episcop. 2.*p.cap.*3.*num.*65. & Barbosa *alleg.*73.*num.*46. idque à sacra Congregatione sæpiùs esse decisum referunt. Quinimo Barbosa relato Marco Antonio Genuensi *in manuali pastorum, cap.*35.*num.*9. existimat neque posse Episcopum procurationem recipere ab ea Ecclesia, ex qua posset ad domum propriam ad prandium redire, ductus illis verbis Concilij Trident. *sess.* 24. *cap.* 3. *de reformat.* Exceptis tantùm victualibus quæ sibi, aut suis frugaliter, & moderatè pro temporis tantùm necessitate, & non vltra erunt ministranda: at cùm potest ad domum propriam redire, non videntur victualia necessariò ministranda. Ergo prædictæ Ecclesiæ compelli non possunt ad illarum solutionem. Cæterùm verius existimo præfatas Ecclesias obligatas esse, quod docuit Abbas *in cap.venerabili de censibus.* Gofredus *in sum. tit. de simonia.* §. *sunt autem.* Hentricus *cap. cum Apostolus de censibus.* Quos refert, & sequitur Azor. 2. *p. instit. moral.lib.*3.*cap.*42.*q.*4. quia nullo textu à solutione procurationis eximuntur, quia esto ea victualia non sint necessaria Episcopo, cùm ex propriis se sustentare possit in propria domo, at sunt conuenientes, vt decentiùs sustentetur, aliàs Episcopus diues non posset ab vlla Ecclesia procurationes recipere. Præterea procurationes non solùm ob sustentandum Episcopum, sed in subiectionis debitæ signum, & recognitionem offeruntur.

Nomine victualium quæ visitatores exigere possunt, continentur ea quæ pertinent ad esum, & potum, & stramenta sui, & suæ familiæ, & iumentorum quibus necessariò vtitur, & quæ ad hæc præparanda opus fuerint, quæque necessaria fuerint ad discumbendum, commorandum, spectata regionis consuetudine, visitantium conditione, & visitatorum facultate. Argum. *leg. verbo victus, & seqq. ff. de verborum significat*, & tradit aliis relatis Azor. 2. *p.instit.moral.lib.* 3. *cap.*42. *q.*7. Nullo autem modo mercedes equorum, eorúmque iactura, & sumptus, aut viaticum nomine victualium veniunt: vt benè docuit Glossa *in d.cap.Romana.* §. *procurationes.* verbo *in victualibus de censib.lib.*6. & *in cap.exigit eodem tit. & lib.* verbo *pecuniam.* Azor. *q.* 8. Franciscus Leo *in thesauro fori Ecclesiast. cap.*16. *num.*44. Barbosa *de potest. Episc.alleg.*73. *num.* 54. Bonacina *disp.*3.*q.*5.*pun.*4.*num.*2. & alii: Neque item veniunt medicinæ, nam esto sint necessariæ personæ, non tamen per modum victus. Sicuti esto vestes necessariæ sint, non tamen eas visitandi suppeditare debent. Præterquam quòd medicinæ non sunt necessariæ personæ vtcunque, sed infirmæ. Atque ita docet Zerola *in praxi Episcop.* verbo *visitatio*, §. 6. *dub.* 1. Excipi tamen debet, nisi visitator his omnibus indigeret, nam eo casu ne visitatio omittatur, hæc omnia donanda sunt, vti aduertit Glossa *dicto cap. exigit.* verbo *pecuniam, de censib.in* 6. Francisc. Leo *cap.*16.*num.*43. Bonac. *p.* 4. *num.*2. Quod intelligendum est de Prælato proprio nomine visitante; non de substituto, hic enim esto soluere non possit vecturam equorum, & alia quæ in itinere insumit, & medicinas ad sui curationem, non obinde poterit hoc onus visitandis imponere, sed à Prælato eum in visitatorem designante prædicta omnia exigere debet. His positis supersunt aliquot difficultates examinandæ.

Prima, an Episcopus discurrens per oppida, & villas suæ diœcesis gratia sacramenti Confirmationis conferendi, vel Chrismatis conficiendi, vel Ecclesiæ recenter ædificatæ consecrandæ, vel pollutæ reconciliandæ, possit procurationem visitationis tempore designatam recipere? Affirmat Azor. 2.*p. instit.moral.lib.*3.*c.*42. *in fine*, quia ea munera præstans, suas Ecclesias, & suos subditos visitat. Sed contrarium videtur dicendum, quia illa non est propria visitatio; cùm non sit ad corrigendos, & emendandos subditorum defectus, sicuti docent, & decisum referunt August. Barbosa, 3.*p.de potest.Episc. alleg.*73. *num.*52. & *in remissionib.concilij*, *dicto cap.* 3. Bonac. *t.*3.*de censur.disp.*3.*q.*5.*p.*4.*num.*8.

Sed an huic pœnæ subiiciatur ob eam causam procurationem recipiens? Affirmat vt probabilius Bonac *suprà*: quia textus *in cap.exigit de censib.in* 6. huic pœnæ subiicit visitatorem, qui aliquid vltra victualia pro temporis necessitate recipit, vel victualia non impenso visitationis officio: at prædictus Episcopus suscipiens præfatas procurationes, cùm pergit ad sacramentum Confirmationis ministrandum, vel Ecclesiam reconciliandam, procurationes recipit officio visitationis non impenso, ergo. Nihilominus oppositum mihi verius videtur, quia posito quòd accessus ille ad Ecclesias consecrandas, vel sacramentum Confirmationis ministrandum, dici nequeat visitatio; victualium receptio non causa visitationis fit, sed causa laboris impensi in prædicto accessu, & muneris illius executione. At textus in *cap. exigit*, & Trident. non subiicit Episcopum suspensioni prædictæ ob quamlibet victualium, aut muneris receptionem, sed ob illorum receptionem ratione visitationis; officio visitationis non impenso. Cùm ergo Episcopus non visitationis occasione, sed occasione laboris in alio suo munere impensi recipiat, huic suspensioni non subiicitur.

Secunda difficultas, an recipiens esculenta, & poculenta domi suæ insumenda huic pœnæ subiiciatur? Ratio difficultatis est, quia hæc videntur esse leuis materiæ, & insufficientia ad animum iudicis peruertendum. Nihilominus oppositum est tenendum cum Glossa *in dicto cap. Romana*, verbo *aliquod munus*, vbi aduertit discordare hanc constitutionem à decisione *cap.statutum.* §. *in nullo de Rescript. lib.* 6. vbi permittitur delegato esculenta accipere paucis diebus insumenda. Immola, & Ancharran. *in Clem.* 2. *de censibus.* Praxis noua *Episcop.* 2. *p. cap.*3. *num.*65. Marco Antonio Genuens. *manual. pastor. cap.* 35. *num.*6. & 7. Barbos. *alleg.*73. *num.*54: Bonac. *t.* 3. *de censur.disp.*3.*q.* 5.*p.*4: *num.*2. Quia Trident. expresse statuit, ne aliquid aliud vltra victualia pro temporis necessitate ministranda visitatores recipiant; alioquin pœnis in *Concilio Lugdunen.* statutis subiiciuntur. At recipiens esculenta, & poculenta in sua domo insumenda, victualia recipit vltra temporis necessitatem. Ergo si illa victualia in magna quantitate sint, quæque prudentis arbitrio grauem materiam

riam contineant, huic suspensioni, & interdicto locus erit. Et confirmo prædicta esculenta muneris rationem habent vltra victualia pro temporis necessitate ministranda. At visitator occasione visitationis munus quodcunque recipiens vltra victualia tempore necessitatis ministranda suspensioni, vel interdicto subiicitur, ergo &c.

Hanc doctrinam restringit Glos. *in dicto c. exigit, de cēsib. lib. 6.* verbo *visitationis* Sayr. *lib. 4. c. 15. n. 16.* Frāc. Leo *in praxi fori Eccles. c. 16. n. 45.* ne procedat stante consuetudine, pacto, fundatione seu institutione recipiendi aliquid vltra victualia pro temporis necessitate insumenda. Si enim stante fundatione, constitutione, pacto, vel consuetudine gratis visitationem præstandi, nihil recipi potest. Sic stante consuetudine, pacto, vel fundatione recipiendi aliquid vltra victualia necessaria, recipi absque vllo timore poterit; quia Concilium non videtur pactis, priuatis fundationibus, & consuetudinibus legitimè præscriptis voluisse derogare. Atque ita docet vltra superius relatos Azor. 2. *p. instit. moral. lib. 4. cap. 42. in fine.* Hanc limitationem approbandam censeo, si ex pacto, fundatione, institutione, aut consuetudine post Trident. præscripta hæc munera concedantur, quia Trident. non derogat pacta, fundationes, institutiones, & consuetudines immemorabiles antecedentes; siquidem stante consuetudine, vt procurationes in pecunia soluantur, sicuti in pluribus diæcesibus viget, possunt visitatores cogere visitatos vt procurationem in ea forma soluant, vt aduertit Ludouic. Molina, *t. 1. de instit. tract. 2. disp. 85. circa finem.*

Tertia difficultas, an Episcopus, seu eius substitutus plures Ecclesias eodem die visitans, possit à singulis integras procurationes accipere, ac si vnam tantùm visitaret. Huic difficultati respondet Bonifac. VIII. *in c. felicis de censib. in 6.* dicens: Non liceat visitanti nisi vnam procurationem recipere vna die, siue vnum locum solùm visitauerit, siue plura, etiamsi quilibet locus visitatus ab illo, sufficeret ad procurationem integram persoluendam, cùm eidem sufficere debeat, vt temporalia metat à locis personaliter visitatis pro diebus quibus eis spiritualia subministrat, alioqui, vt inquit Glossa *ibi* verbo *persoluendam*, posset totam ciuitatem vna die visitare, & tot procurationes recipere quot ibi essent Ecclesiæ, quod est absurdum. Atque ita tradit Zerola 2. *p. prax. Episcop.* verbo *visitatio. §. 6. dub. 6.* August. Barbosa *in remissionib. concilij, dicto cap. 3. in fine.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 3. q. 5. p. 4. num. 4.*

Cæterùm Glossa *in dicto cap. felicis in propositione casus, circa finem*, quam sequitur Molina *tract. 2. de inst. disp. 85. circa finem.* Alterius *de interdicto, t. 4. disp. 12. cap. 2. col. 2.* nec dissentit Bonac. *suprà*, asserit hodiè Prælatos habere dispensationem à Papa visitandi plura loca in vna die, & à quolibet recipiendi integram procurationem. Quapropter vbi id consuetudine receptum est, permitti poterit: nam cùm prohibitio recipiendi vna die plures procurationes à iure positiuo inducta sit, potuit dispensatione Pontificis, & consuetudine tolli.

Quarta difficultas, an recipiens procurationem à locis priuilegio, vel consuetudine exemptis ab onere eam soluendi pœnis latis in *dicto cap. exigit*, subiiciatur? Affirmat Bonac. *d. disp. 3. q. 5. p. 4. num. 11.* ductus verbis concilij Tridenr. dicentis. Quod si quisquam (quod absit) aliquid amplius in supradictis omnibus casibus accipere præsumpserit, is præter dupli restitutionem infra mensem faciendam, aliis etiam pœnis iuxta constitutionem Concilij generalis Lugdunen. quæ incipit, *Exigit*, necnon & aliis pœnis in synodo prouinciali arbitrio synodi absque vlla spe veniæ mulctetur. At vnus ex casibus à Concilio relatis in quo nihil procurationis recipi debet est, si viget consuetudo, & à fortiori priuilegium nihil recipiendi, sed gratis visitationem præstandi. Cæterùm satis probabile videtur sic recipientem victualia à prædictis locis exemptis his pœnis non subiici. Nam esto grauiter peccet ea exigens, vtpote qui iniustitiam committit, violans legitimum priuilegium, & exemptionem, vt tradit Rodrig. *qq. regular. t. 2. q. 63. art. 7.* Molina *tract. 2. de iustit. disp. 85. in fine.* Barbosa *alleg. 73. num. 47.* Bonac. *disp. 3. q. 5. p. 4. num. 11.* attamen censura non videtur innodandus, quia non præstat actionem sub censura prohibitam. Nam in *cap. exigit.* & *cap. Romana de censib. lib. 6.* solùm prohibetur receptio alicuius muneris vltra victualia, vel victualium receptio officio visitationis non impenso, non autem prohibetur receptio victualium à locis exemptis, vt consideranti constare potest. In Trident. verò etsi præcipiatur obseruari consuetudinem illis in locis præscriptam, nec victualia, nec pecuniam, nec quicquam aliud recipiendi, attamen receptionem victualium præcisè ab his locis non videtur pœnis relatis in *dicto cap. exigit*, subiicere, quia non subiicit recipientem præcisè aliquid à locis exemptis, sed recipientem aliquid amplius quàm concessum est recipi. Cùm igitur cōcessum sit recipi victualia pro temporis necessitate insumenda, qui aliquid vltra ipsa siue à locis exemptis, siue à non exemptis reciperet, pœnis *dicti cap. exigit*, ligaretur; secùs verò si nihil ampliùs quàm victualia à locis exemptis reciperet.

Quinta difficultas, an Cancellarius, Auditor, Scriba, vel Notarius Episcopi recipientes vltra victualia mercedem, seu pretium pro decretis, informationibus in visitatione conscribendis his pœnis subiiciantur? Certum est subiici, quia totum scriptura ad visitationem necessariò pertinet, ac proinde victualibus impensis ipsi est satisfactum. Sicuti sacra Cardinalium congregatio declarauit, vt docet Barbosa *in remissionib. concilij, d. cap. 3. num. 13.* & *de potest. Episc. alleg. 73. num. 41.* Bonac. *disp. 3. q. 5. pun. 4. n. 2.* Zerola 2. *p. prax. Episcop.* verbo *visitatio. §. 6. dub. 4.* At si à visitatis petatur copia visitationis pro ea exhibenda, poterit Secretarius mercedem exigere, quia hoc extra visitationem est. Vt aduertit Nauarr. *cons. 1. de censib. in noua edit.* Barbosa, & Bonac. *suprà.* Tametsi Zerola contrarium sentiat.

Sexta difficultas, an his censuris subiiciantur visitatores in euentu quo layci procurationem soluūt, & ab ipsis aliquod munus vltra victualia recipiunt? Ratio difficultatis est, quia his censuris non subiiciuntur visitatores ex eo præcisè quòd aliquid vltra victualia recipiunt, sed ex eo quòd duplum eius quod ab Ecclesia receptum est, non restituant infra mensem. Neque ab his pœnis liberari possunt, quousque de duplo huiusmodi grauatis Ecclesiis plenariam satisfactionem impendant. Vti habetur in *dicto cap. exigit, de censibus in 6.* Supponit ergo Pontifex Ecclesiam grauari debere, non populum, vt his pœnis locus sit. Nihilominus verius est locum his pœnis esse à quocunque munera occasione visitationis recipiantur. Sicuti docuit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 3. q. 5. p. 4. num. 15.* quia in *cap. Romana. §. procuratione de censib. lib. 6.* & in Trident. *sess. 24. cap. 3. de reformat*, generaliter prohibetur receptio vltra victualia ab his qui visitantur, neque vlla restrictio apposita est, vt solùm ab Ecclesia debeat esse receptum. Præterquam quòd sub nomine Ecclesiæ

Rectores

Rectores Ecclesiarum, imo & populus intelligi potest, cùm hi nomine Ecclesiæ procurationem soluant. Adde in *cap. exigit*, *appositum* esse nomen Ecclesiæ non ad restringendam dispositionem, sed gratia frequentioris vsus, eo quòd frequentius ex bonis Ecclesiarum, quàm ex bonis Rectorum, & populi procurationes soluantur.

Ad extremum aduerte hoc interdictum ab ingressu Ecclesiæ, quod Episcopi incurrunt, & suspensionem ab officio, & beneficio quam inferiores contrahunt, durare quousque duplum illius quod vltra victualia debita acceptum est, plenè restituatur ei à quo fuit acceptum. Ea autem restitutione facta cessat suspensio, & interdictum, vtpote quæ solùm extendebatur vsque ad plenariam satisfactionem.

12. Duodecimò fertur suspensio aduersus Clericos beneficiatos qui veste sæculari absque rationabili causa vtuntur. Estque suspensio à perceptione beneficiorum obtentorum per sex menses à commisso delicto, vel per annum iuxta qualitatem delicti, & personæ: vti habetur expressè in Clement. 2. *quoniam*, *De vita, & honest. clericor.* Clericis verò in sacris constitutis beneficio carentibus indicitur inhabilitas ad beneficia per idem tempus.

Vt autem huic suspensioni, vel inhabilitati locus sit, debet clericus non in domo, sed extra, & publicè prædictis vestibus vti, & absque legitima, & rationabili causa, vt expressè ex textu colligitur, & notauit Glossa in *d. Clement.* verbo *publicè*. Suar. *disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 1. Bernard. Diaz *pract. cap.* 75. *num.* 3. Bonac. *tom.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 6. *pun.* 6. *num.* 2. item debet non semel, aut iterum, sed frequenter dictis vestibus vti, quia vsus frequentiam denotat. Sicuti aduertit Cardinal. *in d. Clement. num.* 4. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 159. Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 1. Filiucius, *tract.* 17. *cap.* 6. *num.* 106.

Plura *in d. Clement.* statuuntur de vestibus, quæ vsu abrogata sunt, teste Suar. *suprà*. Quare ea tantùm credo vim habere, quæ clericum ignotum redderent, & sæcularem esse omnibus indicarent. Adde Sixtum V. in Bulla quæ incipit: *Cùm sacro-sanctum*, statuisse Clericos etiam minorum Ordinum, & coniugatos præsertim si vti velint priuilegiis clericalibus, vt vestes talares deferant, alioquin priuantur omni officio, & beneficio, & pensionibus, sub quibus pœnis statuit, vt milites regulares beneficia, seu pensiones habentes, habitum ipsorum proprium deferant.

13. Decima tertia suspensio sumitur ex Clement. 2. *de Magistris*. Nam *ibi* Cancellarius Vniuersitatis gradum Doctoris, vel Magistri conferens in qualibet scientia, non exacto priùs iuramento à Doctorando, vel Magistrando, quod in ea solemnitate non insumat vltra tria millia Turonensium argenteorum suspenditur à collatione Magisterij, seu Doctoratus cuiuslibet per sex mẽses. Hæc igitur pœna non est propria suspensio, cùm non sit ab officio, vel beneficio, vel officio Ecclesiastico, sed à quodam temporali munere, neque illam violans irregularitatem incurrit, quæ solùm ob violationem suspensionis ab officio Ordinis indicta est: vt aduertit Glossa *ibi* verbo *sequentes*. Suspendit hæc constitutio à collatione Magisterij, seu Doctoratus non illius scientiæ tantùm cuius gradus receptus est, sed cuiuslibet alterius, vt explicat Glossa *ibi* verbo *cuiuslibet*, & Cardinalis verbo *si quis num.* 1. Bonac. *disp.* 3. *q.* 5. *pun.* 5. *num.* 5 tametsi contrarium sentiat Archidiacon. *ibi*. & Suar. *disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 4. & alij.

Personæ quas afficit hæc suspensio sunt omnes & singulæ etiamsi Pontificiali dignitate præfulgeant, quibus gradum Magisterij, vel Doctoratus conferre competit.

Materia huius censuræ est omissio exigendi iuramentum à Doctorando, vel Magistrando, quod in sumptibus illius honoris recipiendi non excedet summam trium millium Turonensium argenteorum, hoc est vt placet Glossa, verbo *argenteorum*, ne excedat quingentas libras Bononcorum paruorum, vel vt placet Couarru. *tract. de veterum numismat. collat. cap.* 3. §. 2. *n.* 7. Suarez *disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 4. ne excedat ducentos nummos aureos.

Ad extremum aduerto hanc constitutionem pluribus in Vniuersitatibus receptam non esse, vti vsus comprobat & notauit Suarez. Bonac. & alij Doctores passim.

14. Decimoquartò lata est suspensio in Extrauag. vnica, inter communes, *de excessib. prælator.* vbi postulantes ad Cathredralem Ecclesiam eum qui 27. annum nondum attingit, vel postulantes religiosos Mendiantes ad inferiores Ecclesias Cathedrali ea vice potestate postulandi, & eligendi priuantur, & à beneficiis, si quæ in illa Ecclesia obtinent, per triennium suspenduntur. Quæ suspensio aperta est, nec explicatione indiget.

15. Decimoquintò fertur suspensio, & interdictum ab Eugenio IV. *Extrauag. diuina* 3. *de priuilegijs*, aduersus Ordinarios quoscunque, eorúmque commissarios, & delegatos, qui in Romana curia pro suis negotiis commorantes, beneficiis priuant, aliisque conferunt, quorum collatarii eisdem pœnis subiiciuntur, & tam collatio, quàm receptio irrita est, & nulla. Hæc igitur suspensio, & interdictum cùm absolutè feratur, omnes suspensionis, & interdicti effectus comprehendit, quia nulla est ratio, ob quam potiùs ad hos, quàm ad illos extendatur. Actio verò ob quam incurritur, (vt latiùs explicui cum de excommunicationibus reseruatis in Extrauagantibus locutus fui) est priuatio alicuius beneficij curiali, facta iusto titulo curiam Romanam confluenti, & beneficij oneribus satisfacienti: nam si illigitimè abest à beneficio, vel illius obligationibus non satisfacit, poterit Ordinarius vsque ad priuationem beneficiorum procedere, quia in his quæ ad beneficia spectant, subiiciuntur curiales Ordinariis locorum, in quibus beneficia obtinent, vt constat ex Trident. *sess.* 23. *cap.* 1. *circa finem* & *sess.* 24. *cap.* 11. *sub finem*. Et notauit aliis relatis Bonac. *tom.* 8. *de censur. disp.* 3. *q.* 4. *pun.* 12.

16. Decima sexta sumitur ex bulla Pij. V. quæ incipit: *Quanta Ecclesiæ Dei*, edita Kalend. Aprilis anno 1568. aduersus Episcopos, aliósque Prælatos, & Ecclesiarum capitula, facultatem habentes admittendi resignationes beneficiorum, si eas admittant contra formam ibidem præscriptam, de qua diximus tum *in tract. de benefic.* tum *de simonia*, tum cùm excommunicationes reseruatas explicuimus, fertúrque suspensio ab officio conferendi, instituendi, confirmandi, & præsentandi ad beneficia. Quod si suspensione durante prædictum munus exercuerint, excommunicatione reseruata innodantur.

§. IV.

De suspensionibus ipso Iure latis aduersus clericos ob peccata communia laycis.

1 *Prima suspensio est aduersus recipientem qualiem in Religionem simoniacè, vel Ordinario*

Ordinibus initiantem.

2 *Secunda est aduersus eos, qui sponte iuramentum emittunt de tenendo schismate.*

3 *Tertia aduersus eos quæ defenderint, aut aliquo modo tractauerint Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse.*

4 *Quarta refertur aduersus infamatum de crimine adulterij, periurij, & falsi testimonij.*

5 *Quinta aduersus clericum publicum concubinarium, seu fornicarium.*

6 *Sexta aduersus sodomitam siue occultum siue publicum.*

7 *Septima refertur quæ est aduersus raptores mulierum.*

1 PRima sumitur ex *Extrauag.* 1. & 2. *de simonia*, vbi capitula, & conuentus recipientes simoniacè aliquem in Religionem, manent suspensi ab officio capitulari quoad administrationem, & iurisdictionem Ecclesiasticam. Deinde ordinantes aliquem simoniacè, suspenduntur à collatione quorumcumque Ordinum & primæ tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium, vt habetur in Bulla Sixti V. contra malè promotos quæ incipit: *Sanctum, & salutare*; quam Bullam in hac parte Clemens VIII. confirmauit. Quod si hanc suspensionem Episcopus violauerit, suspenditur à regimine, & administratione Ecclesiæ, & perceptione fructuum omniũ suorum beneficiorum; ordinatus verò suspenditur ab executione Ordinis sic suscepti, & aliorum ritè susceptorũ, iuxta valdè probabilem sententiam ex *Extrauag.* 2. *de Simonia*. Ob simoniam autem commissam in beneficiis conferendis, & recipiendis non incurritur vlla suspensio ipso iure, sicuti ex probabiliori sententia docet Nauarr. *cap.* 25. *num.* 111. *vers.* 3. Suar. *lib.* 4. *de simonia. cap.* 56. *num.* 16. & *de censuris.* 31. *sect.* 4. *num.* 42. Valent. *t.* 4. *disp.* 6. *q.* 16. *pun.* 6. Garcia *de benefic. cap.* 1. *num.* 70. Auila, 3. *p. disp.* 5. *dub.* 9. *conclus.* 5. Bonac. *t.* 3. *de censuris, disp.* 3. *q.* 7. *pun.* 5. Vide quæ dixi 2. *p. huius operis, tract.* 17. *disp. vlt. in fine*, vbi de pœnis simoniacorum.

2. Secunda habetur in *cap.* 1. *de schismaticis*, aduersus eos qui spontè iuramentum emittunt de tenendo schismate; & hi suspenduntur ab Ordinibus, & dignitatibus. Requiritur autem præstari iuramentum absque timore, vel ignorantia, quia textus vtitur verbo *spontè*, quod plenam libertatem denotat. *leg. si quis maior. Cod. de transactionib.* Et tradi ex communi Bonac. *t.* 3. *de censuris, disputat.* 3. *quæst.* 6. *p.* 3.

3. Tertia sumitur ex bulla Sixti IV. Pij V. Pauli V. & maximè Vrbani VIII. statuentium ne in publicis, vel priuatis sermonibus defendatur, aut aliquo modo tractetur Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse, alioquin delinquẽs vltra pœnam excommunicationis, suspenditur à diuinis si est in sacris, & priuatur ipso iure omni gradu, & dignitate, & ad similem redditur inhabilis, quorum dispensatio Pontifici reseruatur.

4. Quartam colligunt aliqui Doctores ex *cap. fin. de temporib. ordinat.* vbi de crimine adulterij, periurij, falsi testimonij infamatus nõ repellitur à ministerio susceptorum Ordinum, neque à susceptione aliorum pœnitentia peracta, nisi fortè talia crimina notoria fuerint. Ergo casu quo prædicta crimina fuerint manifesta, supponit textus prædictum delinquentem à suscep1ione Ordinum, illorúmque exercitio esse repulsum. Sed rectiùs contrarium docuerũt Couarruu. *in Clement. si furiosus, de homicido* 1. *p.* §. 1. *n.* 5. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 36. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 47. Filiucius *tract.* 17. *cap.* 7. *num.* 121. Suarez *disp.* 31. *sect.* 4. *num.* 2. Auila *de censur.* 3. *p. disp.* 5. *dub.* 1. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *quæst.* 7. *pun.* 1. quia suspensio inducenda non est absque manifesto textu: at ex *prædicto cap. fin.* ad summum colligitur stante notorietate delicti esse delinquentem repellendum, non autem esse ipso iure repulsum. Nullus autem alius textus his peccatis suspensionem indicit. Quinimò Trident. *sess.* 22. *decreto de obseruandis in celebrat. miss.* solùm statuit peccatores publicos si clerici sint, non esse permittendos altari ministrare, si verò sint layci sacris interesse, quod potiùs denotat suspensionem ferendam, quàm latam.

5. Quinta fertur secundum plurium Doctorum sententiam, aduersus clericum publicum concubinarium, seu fornicarium in *cap. nullius. Cap. præter* 32. *dist. Cap. si qui sunt.* & *cap. ministri* 81. *dist.* Sed præcipuè *cap. quæsitum vlt. de cohabitat. clericor. & mulier.* vbi dicitur clericum concubinarium esse suspensum quoad se, non quoad alios, nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam, seu per confessionem factam in iudicio, aut per euidentiam rei quæ tergiuersatione celari non possit. Ergo quando delictum incurritur aliquo ex his modis, suspensio contrahitur, cuius effectus est excludere ab officio, & beneficio, vt multis relatis comprobat Nicol. Garcia 7. *p. de benefic. cap.* 14. *num.* 15. Et tamen inter Doctores discrimen: nam S. Antonin. 3. *p tit.* 27. *cap.* 3. Syluest. verbo *concubinarius.* §. 4. Nauarr. *c.* 25. *num.* 76. asserunt quemlibet clericum etiam minoribus Ordinibus initiatum, hanc suspensionem incurrere. At Couarruu. *Clemẽt. si furiosus.* 2. *p.* §. 1. *n.* 5. *de homicidio.* Ludouic. Lopez, 2. *p. instructor. cap.* 23. & 31. Rodrig. *sum. t.* 1. *cap.* 202. *num.* 3. Valen. *t.* 4. *disp.* 7. *q.* 18. *p.* 1. *circa finem.* censent solùm clericum in sacris constitutum, huic suspensioni subiici.

Verùm esto iure antiquo lata esset suspensio aduersus concubinarium clericum, quod difficultate non caret: at spectato iure nouo Trident. *sess.* 25. *cap.* 14. *de reformat.* nulla est suspensio ipso iure lata, præter eam quæ aduersus Episcopum concubinarium à Concilio prouinciali monitum, inducitur. Quod manifestè probatur ex dicto decreto *Trident.* vbi cauetur ne clerici quicunque sint concubinas, aut alias mulieres de quibus possit haberi suspicio in domo vel extra, detinere, aut cum iis vllam consuedinem habere audeant, alioquin pœnis à sacris canonibus, vel statutis Ecclesiarum impositis puniantur. Expende verbum *puniantur*, quod futuri est temporis, & actionem iudicis denotat. Quod si post monitionem quæ specialis, & nominatim facienda est, vti declarauit sacra Cardinalium congregatio, teste Barbos. *in dicto loco Concilij* in crimine perseuerauerint, tertia parte fructuum, obuentuum ac prouentuum omnium suorum beneficiorum, ac pensionum ipso facto priuantur. Si verò non paruerint secundæ monitioni omnibus fructibus suorum beneficiorum, & pensionum, ac tandem ab illorum administratione

ministratione suspendendi sunt. Denique si post hanc monitionem pertinaces extiterint beneficiis perpetuò spoliati, & ad alia beneficia indigni reddi debent. De clericis verò non habentibus beneficia, neque pensiones statuitur, vt iuxta delicti qualitatem pœna carceris, suspensionis ab Ordine, & inhabilitatis ad beneficia obtinenda, aliisque modis ab Episcopo puniendi sunt. Infertur ergo ipso iure clericos Episcopo inferiores suspensioni non subiici. Sicuti docuit Soto *in 4. dist. 1. q. 5. art. 6. ad* 2. Gutierr. *lib. 1. canon. qq. cap. 1. num.* 43. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 36. Garcia 7. *p. de benefic. cap.* 14. *num.* 33. Suar. *disp.* 31. *sect.* 4. *n.* 10. Auila *de censur.* 3. *p. disp.* 5. *dub.* 2. *conclus.* 1. Filiucius, *tract.* 17. *cap.* 7. *num.* 123. Bonac. *disp.* 3. *de censur. in partic. q.* 7. *p.* 4. Aloysius Ricius *in collect. decis.* 4. *p. collect.* 857. Episcopi verò si ab huiusmodi crimine non abstinuerint, & à Concilio prouinciali admoniti non se emendauerint, ipso iure suspenduntur, & cùm sit absoluta suspensio, intelligi debet ab officio, & beneficio.

6. Sexta. Sodomitam siue occultum, siue publicum suspensum esse ab officio, & beneficio affirmant graues Doctores. Couarruu. *in Clement. si furiosus.* 1. *p.* §. 1. *num.* 6. Salcedo *in pract. cap.* 86. Iulius Clarus *pract. crimin.* §. *sodomia*, vers. *item clericus.* Azor. 3. *p. instit. moral. lib.* 3. *cap.* 19. Maiol. *de irregularit. lib.* 5. *cap.* 43. Lambertin. *de iure patronat.* 1. *p. lib.* 12. *q.* 9. *art.* 18. *num.* 4. Et alij. Ducuntur præcipuè ex Bulla Pij V. quæ in Bullario est 70. in ordine, vbi clericos tam dirum nefas exercentes omni priuilegio clericali, dignitate, & beneficio Ecclesiastico præsentis canonis authoritate priuat, ita vt per iudicem Ecclesiasticum degradati statim curiæ sæculari tradantur. Deinde hoc crimen infamiam inducit, at infames à beneficiis, executionéque suorum ordinum suspenduntur. *cap. infames.* 3. *q.* 7. Ergo.

Nihilominus verius existimo nullam suspensionem ipso iure prædicto crimini siue publico, siue occulto annexam esse, quæ est sententia Nauarr. *in sum. cap.* 27. *num.* 249. Vgolin. *de irregularit. cap.* 43. §. 2. *num.* 4. Graffis, *lib.* 2. *cap.* 90. *num.* 1. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 36. & *lib.* 14. *cap.* 5. *num.* 1. Valen. 4. *t. disp.* 7. *q.* 19. *pun.* 3. vers. *de quinta specie irregularitatis.* Tolet. *lib.* 1. *cap.* 74. *num.* 3. Suar. *disp.* 31. *sect.* 4. *num.* 19. Auila 3. *p. de censur. disp.* 5. *dub.* 3. & 7. *p. disp.* 4. *dub.* 7. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 7. *pun.* 2. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 7. *n.* 127. & aliorum apud ipsos. Mouetur, quia nullus est textus ex quo hæc suspensio colligi possit. Quinimo ex *cap. clerici, de excessib. Prælator.* colligitur non esse ipso iure priuatos, sed priuandos, & deponendos. Neque est verum infames esse ipso iure suspensos, sed potiùs durante infamia irregulares sunt, & impediti ab ordinum executione, non ob suspensionem sed ob irregularitatem infamiæ annexam. Pius verò denudans clericos sodomitas priuilegio clericali, dignitatibus, aliisque beneficiis Ecclesiasticis non suspensionem, neque irregularitatem inducit, sed iuris quæsiti priuationem, ideóque sententia saltem declaratoria criminis necessaria est. Adde graues Doctores, Henrriq. *lib.* 14. *c.* 5. *n.* 1. Auila 7. *p. disput.* 4. *dub.* 7. Prosper de Augustino *in addit. ad summam bullari.* Quaranti, *verbo sodomia*, *limit.* 5. Azor. 2. *p. lib.* 7. *cap.* 18. *ad finem* existimare hanc constitutionem vsu receptam non esse.

Sed quidquid sit de hac sententia cuius veritas ex facto pendet illud est certum prædictas pœnas à Pio V. in sua constitutione latas, non habere locum in perpetrantibus hoc crimen semel aut iterum. Sed in illud pe, vsum, & continuo exercentibus. Vti Nauarr. *cap.* 27. *num.* 249. testatur sibi Gregor. XIII.

respondisse, & pluribus relatis comprobat Garcia 11. *p. de benefic. cap.* 10. §. 2. *num.* 198. Neque his obest quòd Pius V. in alia constitutione anteriori, quæ est eius 5. in ordine Bullarij, vbi clericum sodomitam curiæ sæculari tradendum præcipiens, non est vsus verbo *exercentes*, sed *perpetrantes*, quod criminis reiterationem non exigit. Non inquam obstat; quia esto ad contrahendam pœnam impositam in prima constitutione Pij V. non exigatur huius criminis reiteratio: at ad contrahendas pœnas appositas in constitutione 70. necessarium est, vt aliis relatis aduertit Garcia *dicto cap.* 10. §. 2. *num.* 200. Præterquam quòd prima constitutio censeri potest declarata per secundam constitutionem, atque adeò verbum *perpetrantes*, intelligendum esse de perpetratione continua, & reiterata, sicuti verbum *exercentes.* Vt docuit Man. Rodriq. *in sum. t.* 1. *cap.* 208. *n.* 2. Petr. de Ledesm. 2. *p. sum. tract.* 27. *cap.* 15. *concl.* 4. *difficult.* 1.

7. Septima. Raptores mulierum esse ipso iure suspensos ab officio testatur Bernard. Diaz. *in pract. cap.* 78. Alterius *t.* 2. *disput.* 15. *cap.* 6. *ad finem.* eo quòd in Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* dictum sit: Raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, vel fauorem præbentes, sint ipso iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniúmque dignitatum incapaces; & si clerici sint, de proprio gradu decidant. Qui descensus ipso iure videtur inductus, nam particula *ipso iure* in principio posita, non solùm ad pœnas laicis iniunctas, sed etiam ad pœnas clericis appositas referri videtur. Sed probabilius est particulam *ipso iure* ad solam excommunicationem, infamiam, & incapacitatem dignitatum referendam esse, non autem ad descensum, seu depositioné à proprio gradu clericis appositam, quia hæc depositio quasi in clausula distincta apponitur, nec vnquam depositio ipso iure incurritur absque sententia declaratoria criminis. Præterquam quòd Concilium renouare intendit pœnam latam in *cap. eos. cap. de puellis.* 36. *q.* 2. vbi depositio non ipso iure fertur, sed secunda indicitur. Atque ita docent Suar. *disp.* 31. *sect.* 4. *num.* 48. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 7. *n.* 134. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 7. *pun.* 3.

§. V.

De suspensionibus specialiter impositis Episcopis, & capitulis Ecclesiarum.

1 *Ob prauam Ordinis collationem multipliciter Episcopus suspenditur.*

2 *Item ob prauum vsum muneris Pontificalis.*

3 *Item suspenduntur Episcopi, si se intromittant in electionibus Episcoporum in quibus ad sedem Apostolicam appellatum est.*

4 *Item aduersus quoscunque Prælatos, qui bona immobilia, & iura suarum Ecclesiarum laycis non ad modicum tempus subiiciunt absque consensu Capituli, & speciali licentia Sedis Apostolicæ.*

5 *Deinde aduersus Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, qui domos suas locant alienigenis vsurariis.*

6 *Item aduersus Episcopos qui ex odio, vel amore contra iustitiam, & conscientiam propriam*

propriam, in crimine hæresis procedunt, vel procedere omittunt.

7 *Deinde aduersus Prælatos Ecclesiæ, procurantes ne clerici capiantur à potestate sæculari ea intentione, vt beneficia habita resignent, aut citati à iure, vel ab homine ad Romanam curiam non possint ire.*

8 *Item aduersus Prælatos confirmationem recipientes à* Sede *Apostolica, si absque eiusdem Sedis litteris authenticis administrationem suarum Ecclesiarum susceperint.*

9 *Item aduersus non seruantes quæ in* Extrauag. suscepti regiminis *sub tit.* Ne Sede vacante, *præscribuntur, circa perceptionem fructuum primi, & secundi anni.*

10 *Item aduersus Episcopum concubinarium, & à Synodo prouinciali monitum.*

11 *Item aduersus Episcopum relaxantem incendiaris pœnam contentam in* cap. pessimam. 23. q. 8.

12 *Item aduersus Episcopum necessariam correctionem omittentem contra simoniacos in Sacramentis, vel Ordinibus.*

13 *Item aduersus Episcopum qui ob quæstum, seu pecuniam acceptam publicat, vel concedit indulgentias, seu facultatem à casibus reseruatis absoluendi.*

14 *Item aduersus eos qui libros impij, Thalmud non comburunt.*

15 *Item aduersus Episcopos qui ad limina Apostolorum non accedunt tempore præscripto.*

16 *Tandem aduersus Episcopos, & Prælatos in monasteria monialium sibi subiectarum ingredientes absque necessitate.*

SÆpe dictum est Episcopos non comprehendi sub generali sententia suspensionis, eo quòd in *cap. quia periculosum de sentent. excommunicat. in 6.* expressè cauetur necessarium esse illorum fieri expressam mentionem, vt comprehensi intelligantur. Videndum igitur est quæ suspensiones sint ipso iure latæ, in quibus Episcopi & eorum superiores continentur.

1. Ob prauam Ordinis collationem multipliciter Episcopus suspenditur. Primò si Ordinem simoniacè conferat ex *Extrauag. 1. & 2. de simonia*, & ex constitutione Pij V. vt superiùs declaratum est. Secundò si conferat primam tonsuram infanti, illiterato, coniugato, & non subdito à collatione primæ tonsuræ per annum suspenditur ex expresso textu in *cap. Nullus Episcopus de Temporib. ordinat.* Infans inquam dicitur qui septimum annum nondum expleuit. Huic ergo si Episcopus primam tonsuram conferat, in prædictam suspensionem incurrit, nisi fortè Religionem infans intrauerit, saltem educandus ex consensu parentum, vel tutorum, vt cauetur in textu, & notat Glossa, verbo *intret.* Quod si vltra primam tonsuram Ordines maiores, vel minores infanti tribuat, non olinde suspensionem à collatione Ordinum contrahit, quia nullibi apposita est, & suspensio in *dicto cap. Nullus* ad hunc casum extendi non debet, cùm expressè ibi dictum sit à collatione clericalis tonsuræ dumtaxat nouerit se suspensum. Verbum illud *dumtaxat* dispositionem restringit. Atque ita docent Suar. *disp. 31. sect. 5. num. 3.* Bonac. *disp. 3. q. 2. pun. 7. num. 3.* Illiteratus verò dicitur qui fidei rudimenta ignorat, & scribere, & legere nescit ex Trident. *sess. 23. cap. 4. de reformat.* vt aduertit Bernard. Diaz *pract. crimin. cap. 21.* Henrriq. *lib. 13. cap. 38. num. 2.* Saytus *lib. 4. cap. 12. n. 8.* Tolet. *lib. 1. sum. cap. 48.* Coniugatus verò qui matrimonium per verba de præsenti contraxit. Huic si prima tonsura conferatur, conferens dictæ suspensioni subiicitur, nisi coniugatus velit Religionem intrare, aut ad sacros Ordines promoueri, prout est sacris Canonibus definitum, vt dicitur in prædicto textu. Tandem interdicitur Episcopo in *dicto cap. nullus Episcopus de temporib. ordinat.* ne subdito alieno primam tonsuram conferat. Quod si Ordines maiores, vel minores conferat, suspenditur à collatione per annum omnium ordinum non ex *dicto cap. Nullus*, sed ex *cap. eos qui, de temporib. ordinat.* Quam suspensionem confirmauit Trident. *sess. 23. cap. 8. de reformat.* Et in *sess. 14. cap. 2. de reformat.* indicitur suspensio per annum à Pontificalibus Episcopo titulari, ordinanti aliquem absque litteris dimissoriis sui Prælati. Eidem suspensioni à Pontificalibus subiicitur ex Bulla Vrbani VIII. edita anno 1624. quæ incipit: *Secretis æternæ prouidentiæ*, ordinans vltramontanum absque litteris dimissoriis sui Prælati recognitis, & approbatis in Vrbe à vicario Pontificis, aliis in locis à Nuntiis, seu collectoribus illorum locorum; ordinati verò perpetuò suspenduntur. Ad idem reducitur suspensio à Pontificalibus absolutè lata aduersus Episcopum conferentem Ordines in aliena diæcesi absque licentia Ordinarij illius loci, vt in Trident. habetur *sess. 6. cap. 5. de reformat.* Conferens verò Ordines bigamo, & publico pœnitenti, prohibetur à celebratione Missæ per annum. *cap. Nullus pœnitentem dist. 55.* quæ prohibitio potiùs habet rationem præcepti, quàm suspensionis, vt constat ex illis verbis textus: Missas facere non præsumat. Vti aduertit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 3. q. 2. pun. 6.* sicuti eidem pœnæ, seu præcepto subiicitur qui inuitum, aut reclamantem præsumpserit ordinare. Vti dicitur in *cap. Episcopus 74. dist.* & notauit idem Bonac. *supra, pun. 2.* Ordinanti verò indignum, seu minùs dignum in sacerdotem, à collatione tantùm sacerdotalis Ordinis indicitur suspensio ipso iure, secundùm Sayrum, *lib. 4. cap. 12. n. 17.* vel vt placet Suar. *disp. 40. sect. 8. num. 5.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 3. q. 2. p. 3.* ferenda præcipitur. Deinde Episcopus promouens Religiosum antequam professionem, seu vota in Religione approbata emiserit, suspenditur à collatione per annum illius Ordinis quem contulit, ex Bulla Pij V. in ordine 75. quæ incipit: *Romanus Pontifex.* Notanter dixi *seu vota* ob Religiosos Societatis Iesu, quibus à Gregor. XIII. in Bulla edita anno 1581. concessum est, vt possint absque titulo omnibus Ordinibus insigniri, sicuti Religiosi professi tam Societatis, quàm aliorum Ordinum. Vt notauit Sayrus *lib. 4. cap. 12. num. 21.* Henrriq. *lib. 13. cap. 37. num. 1.* Filiucius *tract. 17. cap. 8. num. 141.* Bonac. *t. 3. disp. 3. q. 2. pun. 10.* Quod si vero Religioso absque licentia sui Prælati Ordines conferat, à communione aliorum Episcoporum remouetur, quæ non est propria suspensio, sed pars quædam excommunicationis maioris. *Ex cap. si quis fin. dist.* & notauit Henrriq. *lib. 13. cap. 38. n. 1.* Saytus *lib.*

lib.4.cap. 12. *num.*24. Filiucius *tract.* 17.*cap.*8. *num.* 144. Bonac. *t.*3. *de censur. disp.* 3.*q.*4.*p.*7. conferens item sacros Ordines promissione, vel iuramento ab ordinato accepto quod nihil ab eo exigat in defectum beneficij, aut patrimonij, suspensus est per triennium à collatione Ordinum, ex expresso textu in *cap. si quis ordinauerit de Simonia.* Tandem conferens duos sacros Ordines eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio in triennalem suspensionem à collatione vtriusque Ordinis incidit ex *cap. litteras de Temporib. ordinat.* quam censuram etsi non expressit Trident. *sess.*23. *cap.*13. prohibens eodem die duos sacros Ordines conferri, illam tamen non abrogauit.

2. Ob prauum autem vsum muneris Pontificalis subiiciuntur Episcopi suspensionis sententiæ multipliciter. Primò referunt aliqui suspensionem latam in *cap. decernimus vlt.* 18.*dist.* vbi Episcopus non promulgans intra sex menses toti diœcesi statuta facta in Concilio prouinciali, excommunicatione per duos menses mulctatur. Similis pœna continetur in *cap. vnio nostra* 10. *q.* 3. At cùm excommunicationis naturæ omnino repugnet temporis determinatio, efficitur hanc pœnam etsi sub nomine excommunicationis prolatam, non excommunicationem, sed suspensionem esse. Se dicendum est hanc pœnam esse quamdam excommunicationis partem, seu quamdam priuationem, & præceptum, quo à communicatione aliorum Episcoporum segregatur Episcopus sic delinquens. Quæ pœna non est in vsu etiam in Hispania, vbi prædicti Canones statuti sunt, vt docet Suar. *disp.* 31. *de censur. sect.* 5. *num.* 7. Filiucius *tract.* 17. *cap.* 8. *n.* 145.

3. Secunda fertur in *c. prouida, de elect. lib.*6. aduersus Episcopos non seruãtes constitutionẽ concilij Lugdunensis relatam in *c. quamuis eodem tit. & lib.* per quam prohibentur ne in electionibus Episcoporum in quibus ad Sedem Apostolicam appellatum est, se intromittant ad electionem confirmandam, electúmue consecrandum (etiamsi partes voluntariè ab appellatione recesserint, sicuti recedere possunt appellatione Sedi Apostolicæ non præsentata) nisi prius facta inquisitione, an appellationi renunciatum fuerit absque simonia, & prauitate, & suspenduntur per annum à munere confirmationis, & consecrationis, vt in eo in quo deliquerint, puniantur. Et licèt prædictus textus Episcopos non expresserit, dubium non est quin sub hac suspensione comprehẽdantur, quia satis cẽsentur expressi ratione materiæ, siquidem confirmare electionẽ Episcoporum, & electos consecrare Episcopis tantùm competit, vt benè aduertit Suarez *disp.*31. *sect.* 5. *num.* 8. Filiucius, *tract.*17. *cap.* 8. *num.* 147. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 4. *p.* 6. *num.* 6. solúmque comprehendit eos Episcopos, ad quos iure ordinario spectat prædictam inquisitionem facere, & electum confirmare, vt colligitur ex *dicto cap prouida*, & notauit Bonac. *num.*8.

Actio autem ob quam hæc suspensio incurritur, est temerè procedere ad electi confirmationem, & consecrationem omissa inquisitione, an absque simonia, vel prauitate appellationi renunciatum sit. Nam esto Episcopus cõtra sui muneris obligationẽ hanc inquisitionẽ omiserit, si tamen ad confirmandam electionẽ, vel consecrandũ electum non processerit, huic suspensioni non subiicitur, quia hæc suspensio solùm apposita est ob cõfirmationem electi, illiúsve consecrationẽ, non præmissa inquisitione, an absque prauitate, hoc est absque simonia, fraude, dolo, vi, & metu appellationi fuerit renunciatũ.

Sed an ob solam confirmationem electi, vel ob solam consecrationem hæc censura contrahatur, difficultate non caret. Nam textus in *cap. prouida* vtitur dictione *&*, quæ est copulatiua, ibi: Ad confirmandas electiones, & consecrandos electos temerè procedendo. Ergo vtraque actio necessaria est. Verùm etsi hæc pars probabilis sit, probabilior est ob quálibet illarum actionum suspensionẽ proportionatam incurri, ita vt procedens ad confirmandam electionem suspendatur ab electionum confirmatione per annum; procedens verò ad consecrandum electum, suspendatur à munere consecrationis, vt pœna delicto proportionetur, sicuti in *dicto cap.* dicitur. Et notauit Glossa ibi vers. *in quo.* Geminian. *num.*6. Francus *num.*2. Suar. *disp.* 31. *sect.* 5. *num.*8. Alterius *t.* 2. *disp.* 16. *cap.* 2. vers. *sed quares.* Bonac. *t.* 3. *de censuris disp.* 3. *q.* 4. *p.* 6. *num.* 5. Neque obest textum illum fuisse illa dictione copulatiua *&*, quia id factum est ad exprimendam integram actionem prohibitam, & pœnam eidem appositam.

4. Tertia habetur in *cap. hoc consultissimo, de rebus Ecclesiæ non alienand. lib.*6. aduersus quoscunque Prælatos qui bona immobilia, & iura suarum Ecclesiarum laycis non ad modicum tempus subiiciunt absque consensu capituli, & speciali licentia Sedis Apostolicæ, nisi modo, & casibus à iure expressis. Et licèt in prædicto textu non videantur expressi Episcopi, satis exprimuntur nomine Prælatorum, quod ipsis per antonomasiam competit, vt benè aduertit Suarez *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 10. Alterius *t.* 2. *disp.* 12. *cap.* 4. *vers.* 3. Filiucius *tract.* 17. *cap.* 8. *num.* 147. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *quest.* 4. *pun.* 16. *num.* 2. & 3. Hi igitur Prælati suspenduntur ab officio, & administratione Ecclesiæ; ab officio inquam Ordinis, & iurisdictionis, vt placet Suar. *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 9. Bonac. *disp.* 3. *quæst.* 5. *pun.* 16. *num.* 7. quia suspensio ab officio vtrumque comprehendit, tametsi Geminian. *dicto cap. hoc consultissimo num.* 5. Francus *num.* 4. Alterius *t.* 2. *disp.* 12. *cap.* 4. *col.* 4. censeant solùm ab officio Ordinis suspendere; aliàs non exprimeretur suspensio ab administratione Ecclesiæ, cùm in suspensione ab officio contineatur. Sed hæc ratio non vrget, quia exprimitur administratio Ecclesiæ, eo quòd hæc temporalis sit, & ad suspensionem à beneficio pertineat. An verò hæc suspensio ab administratione extendatur ad administrationem cuiusvis Ecclesiæ, an tantùm ad administrationẽ illius tantùm Ecclesiæ? dissentiunt Doctores. Nam aliqui cẽsent extendi ad omnẽ administrationem, quia nullum verbum ibi apponitur ex quo restrictio colligatur. Sed rectiùs oppositum iudicauit Bonac. *d. pun.* 16. *num.* 8. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 8. *num.* 148. Suarez *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 9. quia esto in illa clausula non sit apposita restrictio, ex generali doctrina, qua pœna culpæ debet esse proportionata, & recisione puniri in eo in quod deliquit, sumitur. Cùm igitur solùm aduersus illam Ecclesiam in ea submissione Prælatus deliquerit, efficitur solùm ab administratione temporalium quæ in illa Ecclesia obtinet, suspendi. Quinimo probabilissimum est non suspendi in perpetuum sed triennio. Nam verbum illud *triennio* in textu appositum, pro suspensione clericis inferioribus imposita Glossa *ibi* verbo *triennio* refert ad Prælatorum suspensionem, quam sententiam approbat Bonac. *d. p.* 16. *num.* 9. aduersus Suar. *dicta sect.* 5. *num.* 9. Filiuc. *num.* 147.

Porro inferiores clerici scientes prædicta bona immobilia, & iura laycis submitti à Prælatis, neque superiori manifestauerint, triennio à beneficiis quæ

in illa Ecclesia obtinent, suspenduntur. Quod intelligendum est quando sufficienter cognouerint delictum, illúdue probare potuerint, & sine graui incommodo, seu periculo grauis nocumenti illud denunciare potuerint. Vti tradit Suarez, *&* Bonac. *loc. alleg.*

Huic suspensioni reduci potest quæ lata est in *Extrauag. vnica de rebus Ecclesiæ non alienand.* vbi Episcopus, vel Abbas alienans bona Ecclesiæ contra formam in ea constitutione præscriptam, suspenditur, vel potiùs interdicitur ab ingressu Ecclesiæ. Quod si in eo interdicto per semestre perseuerauerit, suspenditur ab administratione suæ Ecclesiæ in spiritualibus simpliciter, & absque vlla temporis determinatione. Alia similis suspensio in hac materia alienationis continetur in *Extrauag. Ambitiosæ de rebus Ecclesiæ non alienand.* & in *Extrauag. saluator, de Præbendis, & in constitutione* Pauli II. quæ incipit: *Cùm omnibus*, de quibus Filiucius *tract.* 17. *cap.* 8. *n.* 149. *& seqq.* Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 4. *pun.* 17. *&* 18.

5. Quarta continetur in *c.* 1. *de vsuris in* 6. aduersus Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, qui domus suas locant alienigenis, vel aliis non mundis de terris ipsorum publicè vsuras exercentibus, vel exercere volentibus voluntate publicè coniectata, aut si illos permittant in suis terris habitare. Quæ suspensio vniuersalis est, & absoluta, ac proinde ab officio, & beneficio: vti docuerunt Sayrus *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 48. Suarez *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 15. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 8. *num.* 152. Bonac. *t.* 3. *disp.* 3. *q.* 5. *pun.* 5. tametsi non videatur improbabile solùm ab officio iurisdictionis suspendi, vt pœna culpæ commensuretur. Inferiores verò præfata permittentes seu facientes excommunicationi subiiciuntur. Communitas verò interdicitur, vt ex dicto textu constat, & notant Doctores relati.

6. Quinta habetur in *Clement.* 1. *§. verùm de Hæreticis*, vbi Episcopi qui ex odio, vel amore contra iustitiam, & conscientiam propriam in crimine hæresis procedunt, vel procedere omittunt triennio ab officio suspenduntur. Inferiores verò Episcopis non solùm in crimine hæresis, sed in qualibet alia causa adhærente hæresi, si contra iustitiam, & conscientiã procedant, vel procedere omiserint excommunicationi subiiciuntur, sicuti aduertit Suarez *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 16. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 8. *num.* 153. Bonac. *disp.* 3. *q.* 5. *p.* 10.

7. Sexta fertur in *Clement.* 2. *de Pœnis* aduersus Prælatos Ecclesiæ, qui procurant, vt clerici capiantur à potestate temporali ea intentione, vt beneficia habita resignent, aut citati à iure, vel ab homine ad comparendum in Romana curia non possint ire. Suspenduntúrque per triennium à perceptione fructuum suarum Ecclesiarum; inferiores verò clerici suis beneficiis ipso facto priuantur. Alicui tamen non videbitur improbabile illam triennalem suspensionem non esse ipso iure latam, sed ferendam, quia textus solùm dicit; Suspensi sint, quod posita sententia intelligi potest. Sed quia in præsenti communis sententia docet teste Suarez *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 17. Bonac. *t.* 3. *disp.* 3. *q.* 4. *pun.* 13. *num.* 10. ipso iure latam esse, id sustinendum est. Et licèt hæc constitutio solùm Prælatos expresserit, satis sub illo nomine Episcopi comprehenduntur, quia Episcopi sunt Prælati per antonomasiam, vt aduertit in præsenti Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 8. *num.* 153. Suarez *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 19. Bonac. *t.* 3. *disp.* 3. *q.* 4. *pun.* 13. *n.* 9. Alios verò Prælatos iurisdictionem quasi Episcopalem, habentes, certum est comprehendi. Hi igitur Prælati, vel Prælatis inferiores huic pœnæ subiiciuntur, non ex eo quòd capiant, detineántue personam Ecclesiasticam, vt beneficium resignet, vel citatus ad comparendum coram Sede Apostolica non compareat; sed quia id procurant media temporali potestate. Quod si ipsi Prælati Ecclesiastici potestatem temporalem habeant, & ratione illius procurent à suis ministris Ecclesiasticã personam detineri, huic censuræ subiiciuntur. Secùs verò si ipsi per propriam personam detineant, quia non detentio, sed detentionis efficax procuratio hac constitutione punitur, vt constat ex illo verbo textus *procurantes* quod strictè, & propriè intelligendum est. Sicuti aduertit Suarez *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 19. Bonac. *t.* 3. *disp.* 3. *q.* 4. *pun.* 13. *num.* 6. Alterius *t.* 2. *disp.* 16. *cap.* 3. vers. *oppositum.* Opus autem est, vt ea procuratio effectum sortiatur, hoc est beneficium resignetur, vel detentus designato tempore non compareat, quia textus inquit; Donec beneficia sua resignent, aut ad Sedem Apostolicam citati venire non valeant, vt tradit Cardinal. *in præsenti, num.* 13. Bernard. Diaz *pract. cap.* 104. Suarez *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 20. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 8. *num.* 155. Bonac. *d. p.* 13. *num.* 5.

8. Septima fertur in *Extrauag.* 2. *de electione*, vbi Prælati Religionum, & Episcopi confirmationem recipientes à Sede Apostolica, aut ab ea promoti, si absque litteris authenticis eiusdẽ Sedis administrationẽ suarũ Ecclesiarum recipiãt ab administratione fructuum suarum Ecclesiarum suspenduntur, irritantúrque omnia gesta in huiusmodi regimine per supradictos Prælatos, & beneficiorum prouentibus priuantur. Capitulum verò, seu Conuentus harum Ecclesiarum qui huiusmodi Prælatos absque his litteris receperit, à beneficiis suspenditur, donec gratiam à Sede Apostolica meruerit impetrare. Vide Suar. *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 28. Filiucium *tract.* 17. *cap.* 8. *num.* 157.

9. Octaua continetur in *Extrauag. suscepti regiminis*, quæ est Ioann. XXII. sub tit. *Ne Sede vacante*, aduersus eos qui non seruant ea quæ in prædicta constitutione habentur, circa perceptionem fructuum primi, & secundi anni. Nam Episcopi, & eorum superiores à Pontificalibus, & ingressu Ecclesiæ suspenduntur. Capitulum verò, Collegium, seu Vniuersitas interdicitur, singulares personæ excommunicatione innodantur, si aliquid vltra ibi contenta perceperint, & infra mensem non restituerint cum effectu, à qua censura nequeunt ab alio, quàm à Pontifice absolui, donec præfata plenè restituerint. Facta verò restitutione suspensio, & interdictum cessat. Sicuti hæc notat. Suarez *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 22. Filiucius, *tract.* 17. *c.* 8. *num.* 158. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 4. *pun.* 11.

10. Nona fertur in Trident. *sess.* 25. *c.* 14. *de reformat.* aduersus Episcopum si (quod absit) concubinarius sit, & à Synodo prouinciali monitus non se emendauerit, suspenditur namque ab officio, & beneficio, quia totum hoc continet suspensio absolutè prolata, & tradit in præsenti Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 36. Auila 3. *p. de censur. disp.* 5. *dub.* 2. Suar. *disp.* 31. *sect.* 5. *num.* 2. Bonac. *t.* 3. *disp.* 3. *q.* 7. *p.* 4. *num.* 4. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 8. *num.* 159. Huic annecti potest suspensio ab ordine lata in *cap. habuisse*, 33. *dist.* aduersus Episcopum carnaliter cognoscentem eam cum qua ante consecrationem concubinatum habuit. Sed hæc non est suspensio ipso iure lata sed ferenda, vt aduertit Filiucius *tract.* 17. *cap.* 8. *num.* 159.

11. Decima continetur in *cap. pessimam* 23. *q.* 8. ibi

ibi enim suspenditur ab officio Episcopali per annum Episcopus relaxans incendiariis pœnam contentam in *dicto cap. pessimam*. Quæ est vt incendiarij excommunicentur, neque ab excommunicatione absoluantur, quousque damni illati restitutionem præstent, & iuramentum faciant præfati criminis amplius non committendi, & per annum Hierosolymis pœnitentiam agant, vel in seruitio Dei in Hispa nia commorentur, aut alio in loco arbitrio Episcopi; illa enim loca designata videntur non taxatiuè, sed exemplariter, siquidem nulla est specialis ratio, ob quam potiùs in Hispania, quàm alibi pœnitentia agendat sit. Quinimo hæc pœnitentia non vi detur vsu recepta: sicuti hæc notauit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 3. q. 5. pun. 9.*

12. Vndecima videtur ferri in *cap. quidquid* 1. *q.* 1. vbi Episcopus necessariam correctionem omittens contra simoniacos in Sacramentis vel Ordinibus per duos menses excommunicationis sententia innodatur. Nomine autem excommunicationis suspensionem ab officio intelligit Glossa *ibi* verbo *excommunicationis*. Saytus *lib. 4. c. 12. n. 48.* Filiuc. *tract. 17. cap. 8. num. 59.* Henriq. *lib. 13. cap. 38. num. 3.* eo quòd excommunicatio ad tempus ferri non soleat. At Bonac. *disp. 3. q. 5. p. 6. & 11.* propriam excommunicationem intelligit, quia non implicat Pontificem pro determinato tempore excommunicationem iniungere. Cæterùm cum communis sententia doceat excommunicationem esse censuram in correctionem delinquentis ordinatam, & in hoc à suspensione, & interdicto differre, quòd suspensio, & interdictum in puram pœnam, & pro peccato præterito iniungi possunt, non autem excommunicatio quæ semper iniungenda, est ad comprimendam contumaciam, qua cessante tolli debet, efficitur, pœnam illam non esse propriam excommunicationem sed suspensionem ab officio, vel vt meliùs dicam, quamdam prohibitionem, seu priuationem impositam cum aliis Episcopis non communicandi, sicuti eadem pœna excommunicationis per duos menses imposita est in *cap. decernimus* 18. *dist.* aduersus Episcopos qui Concilio prouinciali celebrato non conuocant Abbates, Presbiteros, & Clericos, & vniuersam suæ Diœcesis plebem, vt illis in Concilio prouinciali gesta referant.

13. Duodecima continetur in Bulla 99. Pij V. quæ incipit: *Quam plenum*, aduersus Episcopum, qui ob quæstum, seu pecuniam acceptam publicat, seu concedit indulgentias, seu facultatem à casibus reseruatis absoluendi. Hic ergo interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, & à perceptione fructuum suspenditur, à qua absolui non potest nisi præstita satisfactione. Neque opus est ad hanc pœnam incurrendam, vt Epi scopus indulgentias per se ipsum publicet, sufficit si per alium, vt constat ex illis verbis *Appendi iusserunt*, ad quæ censura quæ inferiùs subiungitur referenda est, vt benè aduertit Bonac. *disp. 2. q. 3. p. 30. num. 6.* Neque item est opus, vt facultas concessa sit pro casibus sibi reseruatis, nam esto concessa fuerit pro casibus reseruatis Pontifici, huic censuræ locus est. Sicuti notauit Bonac. *suprà, num. 3.*

14. Decimatertia suspensio fertur in Bulla Iulij III. incipiente: *Cùm sicut*. Et in Bulla Clement. VIII. *Cùm Hebræorum malitia*, estque suspensio, vel potiùs interdictum ab Ecclesiæ ingressu, si libros impij Thalmud non comburant, sed potiùs permittant. Singulares personæ ob eorum retentionem, vel lectionem excommunicatione innodantur, vt suo loco dixi.

15. Decimaquarta lata est à Sixto V. in Bulla quæ incipit: *Romanus Pontifex*, & est 15. in ordine aduersus Episcopos & his superiores, qui ad limina Apostolorum temporibus in prædicta Bulla statutis non accesserint per se, vel per alios si impediti sint, vt suæ diœcesis statum referant. Tempus verò statutum Italis est tertio quoque anno, Germanis, Gallis, Hispanis, & cæteris Europeis quarto. Remotioribus tā in Europa, quàm Africa, & & occidētali regione existentibus, quinto. Denique Asiaticis, & Orientalibus decimo quoque anno, qui computandus est ab anno quo prædecessor Apostolorum limina visitauit. Quod si Episcopus, & illo superior hanc exequi obligationem contempserit, ingressus Ecclesiæ ei interdicitur, & ab administratione Ecclesiæ tam in temporalibus, quam in spiritualibus, & à beneficiis suspenduntur, quousque à Pontifice absolutionem meruerint obtinere, vt latius in *dicta bulla* exprimitur.

16. Decimaquinta sumitur ex Bulla Gregorij XIII. qua cauetur ne Episcopi, aliique Prælati in Monasteria monialium sibi subiectarum ingrediantur absque necessitate, aliàs prima vice ab ingressu Ecclesiæ interdicuntur. Secunda suspenduntur à diuinis. Tertia excommunicantur. Sicuti latiùs explicui *tract. 16. de statu religioso*, vbi de monialium clausura.

§. VI.

De suspensionibus specialiter contra Religiosos, latis.

1 *Prima suspensio fertur aduersus Religiosos apostatas, Ordinem sacrum in apostasia recipientes.*

2 *Secunda aduersus Religiosos mendicantes, aliquem ad professionem suæ Religionis admittentes, non completo nouitiatus anno.*

3 *Tertia aduersus Religiosos Prælatos præsidentes monasteriis, prioratibus, Ecclesiis, si iura, redditus, aut professiones prædictorum locorum ad longum tempus alicui concedunt, &c.*

4 *Quarta aduersus quoscunque Religiosos qui absque iusto titulo, & priuilegio decimas rectoribus Ecclesiarum debitas vsurpauerint.*

5 *Quinta aduersus Religiosos qui cùm sint requisiti à rectoribus Ecclesiarum vt suis pœnitentibus conscientiam faciant de decimarum solutione, scienter id omittunt.*

6 *Sexta aduersus Prælatos Religiosorum qui accepta ex aliquibus excessibus enumeratis in* Clement. 1. de Priuilegijs *infra mensem, postquam fuerint requisiti, non restituerint parti læsæ.*

7 *Septima aduersus Religiosos S. Benedicti non vtentes forma vestium præscripta in* Clement. 1. de statu Monachorum.

8 *Octaua aduersus eosdem Religiosos qui venationi, aut aucupationi clamorosæ astiterint.*

9 *Nona aduersus Religiosos præsumentes introducere mulieres in Monasteria virorum.*

10 *Decima refertur aduersus Fratres Ordinis Prædicatorum, perturbantes officium Inquisitionis exercitum à Fratribus Minoribus. Vel econtrà.*

11 *Tandem refertur suspensio aduersus Religiosos Ordinis Prædicatorum qui promoti ad Episcopatum, vel aliam prælaturam, non restituunt Ordini ante promotionem libros, & alia à se possessa.*

1. PRima suspensio aduersus Religiosos continetur in *cap. consultationi, vlt. de Apostatis*, ibi enim apostatæ Ordinem sacrum in apostasia suscipientes, ab illius executione suspenduntur, quousque à Romano Pontifice dispensationem obtineant. Stante hac suspensione tametsi ab apostasia recesserint, nequeunt ad superiorem Ordinem ascendere; quia interdicta executione inferioris Ordinis, censetur superioris receptio interdicta. Argum. *cap. cum illorum de sentent. excommunicat.* & *leg. qui indignus. ff. de Senatorib.* Et tradit Suarez *t. 5. de censur. disp.* 31. *sect. 6. num.* 3. Sanch. pluribus relatis *lib. 6. in decalog. cap.* 8. *num.* 21. Filiucius *tract.* 17. *cap.* 9. *num.* 166. *& seqq.* Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 7. *pun.* 9. Quapropter obtenta dispensatione huius suspensionis optimè poterit qui fuit apostata, ad Ordines superiores promoueri, quia solùm accessoriè ab illorum receptione impediebatur, vti benè notauit Sanch. *d. cap.* 8. *num.* 23.

Notanter dixi Ordinem sacrum in apostasia suscipientes, quia textus in *cap. consultationi de Apostatis* solùm ordinem sacrum recipientes expressit. Verùm non desunt plures Doctores, quos refert Sanchez *lib. 6. decalogi cap.* 8. *num.* 24. & sequitur Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 7. *pun.* 11. *num.* 1. *& seqq.* asserentes apostatam irregularem esse. Ducuntur ex *cap. penult. & vlt.* 50. *dist.* vbi apostatæ prohibentur ad clericatum admitti. Præterea ex *dicto cap. consultationi.* Si enim apostatæ prohibentur exequi ordinem in apostasia susceptum, ideò est quia illum recipere prohibentur. Cæterùm verissima sententia est ob receptionem minorum Ordinum in apostasia nullam irregularitatem, neque aliam pœnam impositam esse ipso iure. Nam vt rectè aduertit Sanchez *dicto cap.* 8. *num.* 26. textus in *cap. penult.* 50. *dist.* non de apostatis, sed de agentibus publicam pœnitentiam loquitur; textus verò in *cap. fin.* non pœnam ipso iure latam continet, sed ferandam, cùm non ipsis apostatis, sed Prælatis præcipiatur, ne ad clericale officium apostatas admittant, ibi: Quos ad clericale officium non admitti iubemus. Præterquam quòd est text. Concilij prouincialis Arelatens. cuius Canones extra prouinciam vim non habent. Ex textu in *cap. consultationi* solùm infertur præceptum esse apostatis durante apostasia sacrum Ordinem non suscipere, non autem impositam esse irregularitatem, aliàs quælibet prohibitio Ordinis suscipiendi irregularitas censenda esset. Atque ita docent Suarez *disp.* 31. *sect. 6. num.* 2. Sanchez *lib. 6. in decalog. cap.* 8. *num.* 26. Filiucius *tract.* 17. *cap.* 9. *num.* 166. Et latiùs dixi *tract.* 16. *de statu religioso, disp.* 4. *pun.* 16.

2. Secunda fertur in *cap. non solùm. Cap. constitutionem, de Regularib. in* 6. aduersus religiosos Mendicantes aliquem ad professionem suæ Religionis admittentes non completo nouitiatus anno. Et hi quidem suspenduntur à receptione quorumlibet ad professionem, & pœnis quæ pro grauibus culpis apponi in ea Religione consueuerũt, subiiciũtur. Et licèt in *cap. non solùm*, sermo sit tantùm de Religiosis ordinum Prædicatorum, & Minorum, at in *c. constitutionem* ad omnes Mendicantes prohibitio extensa fuit, ita vt non solùm comprehendantur Mendicantes tempore Alexandri IV. & Bonifac. VIII. vigentes, sed qui postea creati sunt. Vti ex communi docet Suarez *disp.* 31. *sect. 6. num.* 7. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 40. *num.* 3. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 14. Sanchez *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 8. Filiucius *tract.* 17. *cap.* 9. *num.* 166. Bonac. *t.* 3. *disp.* 3. *disp.* 3. *q.* 8. *pun.* 5. *num.* 12. Sed an huic suspensioni subiiciantur Moniales. Alij affirmant, alij negant, vt videre est apud Syluest. verbo *religio* 3. *q.* 3. Probabilius censeo non comprehendi; quia esto masculinum sub se fæmininum soleat continere, id plerumque est in fauorabilibus, sed non in pœnalibus. Præterquam quòd Moniales capaces non sunt suspensionis, tamersi illis receptio Monalium interdici possit, ob immaturam, & indebitam alicuius receptionem.

Ex Religiosis viris ordinum Mendicantium grauis est difficultas, an huic pœnæ singulares personæ subiiciantur, an Conuentus? Et ratio difficultatis est, quia Religiosorum ad professionem admissio, non Religiosis singularibus competit, sed Conuentui. Sed longè probabilius est omnes, & singulos suffragium concedentes, vt professio ante completum nouitiatus annum concedatur, in hanc suspensionem incidere, quia textus non Conuentui quatenus tali, sed singularibus personis hanc pœnam suspensionis iniungit. Quod satis manifestè ostendunt illa verba textus: In virtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum quemquam ad professionem vestri Ordinis, seu renunciationem in sæculo faciendam recipere præsumatis. Quod si aliquam contra hanc nostram prohibitionem recipere præsumpseritis, decernimus vestro Ordini alligatum non esse, vósque à receptione quorumlibet ad professiionem eiusdem Ordinis fore ipso facto suspensos, & insuper pœnæ subiiciendos, quæ fratribus ipsius Ordinis pro culpis infligi grauibus consueuerunt. Ex his enim constat pœnam suspensionis iniungi in eos in quos excommunicatio comminata est, & quos pœnæ pro culpis grauibus statutæ afficiunt: at hi singuli sunt de Conuentu. Ergo. Sic docuit Suarez *disp.* 31. *sect.* 6 *num.* 6. Alter. *t.* 2. *disp.* 17. *cap.* 1. *vers. De qua.* Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 8. *p.* 5. *num.* 15.

Grauior dubitatio est, an hæc pœna suspensionis locum habeat post Trident. decretum, *sess.* 25. *cap.* 15. *de Regularib.* professionem irritans ante annum probationis expletum? Affirmat Bonac. *t.* 3. *disp.* 3. *q.* 8. *pun.* 5. *num.* 19. ductus ex eo quod in *dicto cap. non solùm*, spectatur factum, non actûs valor, & quia grauiùs Religiosi delinquunt admittentes nunc ad professionem vtpote inualidam, & quia factum contra legem pro infecto habetur in vtilitatem facientis, non verò quoad damnum, & pœnam impositam iuxta doctrinam Bartoli *in leg. non dubium. Cod. de legib.* Sed rectiùs contrarium docuit Sanch. *lib.* 5. *in decalog cap.* 4. *num.* 10. colligitúrque ex his quæ *tract. præcedenti de matr. disp.* 2. *pun. vlt.* §. 1. diximus. Etenim pœna suspensionis in *cap. non solùm.* & *cap. constitutionem de Regularib. in* 6. inducta erat, ne ad professionem, quæ obligationem Religioni saltem in genere inducebat, admitterentur,

qui

qui nondum annum probationis expleuerant, quia hoc fragilitati humanæ in cuius fauorem annus probationis statutus est, contradicebat. At hæc ratio cessat, posito quòd illa professio nullam vim obligandi habeat, siquidem ex ea fragilitas humana non læditur, & reputatur acsi facta non esset. Ex qua ratione fundamentum Bonacinæ dissoluitur. Respondeo enim textum in *cap. non solum* spectasse factum scilicet admittere ad professionem ante expletum probationis annum, sed non quodcunque factum, sed factum quod obligationem in professo induceret, quam obligationem impedire Pontifex hac pœna imposita intendebat. Cùm ergo decreto Trident. hæc obligatio penitùs impedita sit, cessat pœna in *dicto cap. non solum*, apposita. Neque obest grauiùs nunc delinquere admittentem ad professionem inualidam, quàm qui ad validam admittebant, quia non ex grauitate delicti pœna desumitur, si canonibus statuta non est.

3. Tertia suspensio ab officio fertur in *Clement. 1. de Rebus Ecclesiæ non alienand.* aduersus Religiosos, Prælatos, Præsidentes monasteriis, prioratibus, Ecclesiis, vel administrationibus, si iura, redditus, aut possessiones dictorum monasteriorum, prioratuum, Ecclesiarum, seu locorum quorum administrationem habent, ad longum tempus alicui concedant absque sufficienti necessitate, & Ecclesiæ, seu Monasterij vtilitate, & Conuentus assensu, vel superioris licentia si conuentum non habeat. Hæc igitur suspensio est absoluta ab officio, ac proinde comprehendit tam officium Ordinis quàm iurisdictionis. Vti notauit Suar. *disp.* 31. *sect.* 6. *n.* 8. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 8. *p.* 7. *in fine*. Personæ verò aduersus quas dicta suspensio fertur, sunt Prælati Religiosi monasteriis regularibus, Ecclesiis, seu administrationibus præsidentes. Actio autem ob quam dictæ suspensioni subiiciuntur, est alienare ad longum tempus iura, redditus, aut possessiones dictarum Ecclesiarum, & monasteriorum. Vti tradunt Glossa *dicta Clement.* Nauarr. *cap.* 27. *n.* 157. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 40. *num.* 1. Sayrus *lib.* 4. *c.* 13. *num.* 12. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 9. *n.* 169. Suar. *disp.* 31. *sect.* 6. *n.* 8. Bonac. *d. pun.* 7. & alij.

4. Quarta habetur in *Clem.* 1. *de Decimis aduersus* quoscunque Religiosos qui absque iusto titulo, & priuilegio decimas rectoribus Ecclesiarum debitas vsurpare, retinere, appropiare seu suis familiaribus, vel pastoribus prohibere, vel impedire ne eas soluant, præsumpserint. Hi igitur Religiosi si à Rectoribus Ecclesiarum moniti, infra duos menses vsurpata non restituerint, vel infra mensem à prohibitione, & impedimento apposito non destiterint, suspensioni ab officiis, administrationibus, & beneficiis subiiciuntur, si officia, administrationem, vel beneficium habeant. Quòd si his omnibus careant, excommunicatione ligantur, à qua absolui nequeunt quousque plenam satisfactionem exhibuerint, vt suo loco dixi, & tradit *in præsenti* Sayrus aliis relatis, *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 10. Suar. *disp.* 31. *sect.* 6. *num.* 9. Filiuc. *tract.* 17. *cap.* 9. *num.* 169. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 3. *q.* 8. *p.* 8.

5. Quinta lata est *in Clement. cupientes de Pœnis*, aduersus Religiosos qui cùm sint requisiti à Rectoribus Ecclesiarum, vt suis pœnitentibus conscientiam faciant de decimarum solutione, scienter id omittunt. Hi igitur Religiosi modò rectores Ecclesiarum non sint, nec ius habeant decimas exigendi, si sic delinquant, ab officio prædicandi ipso facto suspenduntur, quousque ipsis pœnitentibus (si commodè potuerint) conscientiam fecerint. Qua monitione pœnitentibus facta, cessat suspensio. Quod si suspensione durante officio prædicationis se ingesserint, excommunicationi subiiciuntur. Quæ omnia constant ex *dicta Clement.* & tradit in præsenti Sayrus aliis relatis, *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 18. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 40. *num.* 3. Suar. *disp.* 31. *sect.* 6. *num.* 12. Bonac. *disp.* 3. *q.* 8. *pun.* 9. & alij.

6. Sexta fertur in *Clement.* 1. §. *quibus*, *de Priuilegiis* aduersus Prælatos Religiosorum, qui accepta ex aliquibus excessibus *ibi* enumeratis infra mensem postquam fuerint requisiti, non restituerint parti læsæ. Et hæc suspensio lata est absolutè vsque ad satisfactionem debitam, vnde comprehendit suspensionem ab officio, & beneficio. Requiritur tamen ad hanc suspensionem incurrendam duplex conditio. Prima, vt Prælati pro se, vel pro monasterio, aut alia quauis persona aliquid recipiant occasione excessuum qui in *ea Clement.* referuntur, quique fuerint à suis Religiosis commissi. Secunda, vt postquam à personis grauatis, requisiti fuerint, omittant intra mensem restitutionem facere. Excessus occasione quorum acceptum esse debet, sunt; primò si in sermonibus suis Ecclesiarum Prælatis detrahant. Secundò si retrahant laycos ab Ecclesiarum suarum præsentia, vel accessu. Tertiò si indulgentias pronuncient indiscretas. Quartò si assistentes testamentis condendis retrahant testatores à restitutionibus, debitis, aut legatis matrici Ecclesiæ faciendis. Quintò si legata, vel debita, aut malè ablata incerta sibi, aut aliis singularibus sui Ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum præiudicium fieri, seu erogari procurent. Sextò si in casibus Sedi Apostolicæ, vel Ordinario reseruatis, quemquam absoluant. Septimò si personas Ecclesiasticas præsertim coram iudicibus delegatis à nobis suam apud eos iustitiam prosequentes, vexare indebitè, aut ad loca plura, & præsertim multum remota conuenire præsumant. Quidquid ergo receptum fuerit ratione horum excessuum, si intra mensem postquã fuerit Prælatus regularis recipiens requisitus satisfactionem plenariam Ecclesiis, seu personis Ecclesiasticis grauatis non exhibuerit, ipso facto suspenditur. Religiosi verò priuati subiiciuntur pœnis illis, quæ secundùm eorum regulam, vel statutum pro grauibus criminibus, seu culpis consueuerunt iniungi.

7. Septima continetur in *Clement.* 1. §. *si quis autem de statu monachor.* aduersus Religiosos nigros, id est Ordinis S. Benedicti (alij non comprehenduntur, teste Suar. Sayro, Bonac. & aliis statim referendis) non vtentes forma vestium ibidem præscripta. Si enim Abbas vel Prior fuerit alteri Abbati, vel Priori non subiectus à beneficiorum collatione per annum ipso facto suspenditur: si inferior fuerit ab administratione si quam habet, suspensus est. Quod si nullam habeat, inhabilis fit ad illam, & ad beneficium Ecclesiasticum obtinendum. Requiritur tamen ad prædictam pœnam incurrendam, vt frequenter, seu ordinariè habitus contrarius formæ præscriptæ portetur, quia singularis, vel bina portatio non sufficit. Et insuper opus est, vt ex malitia, & non bona fide, aut ignorantia portetur, vt indicant illa verba textus: *Portare præsumpserint*, quæ frequentem vsum significant, & dolum important. Sicuti colligitur ex Glossa *ibi*, Sayro, *lib.* 4. *cap.* 13. *à num.* 6. Suar. *disp.* 31. *sect.* 6. *num.* 10. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 38. *num.* 3. Bonac. *disput.* 3. *q.* 8. *p.* 14.

8. Octaua continetur in *eadem Clement. & in eodem* §. aduersus eosdem Religiosos nigros, qui ve-

 narioni,

nationi, aut aucupationi clamorosæ, id est venationi cum canibus, aut aucupationi cum auibus ex proposito astiterint, quia ea assistentia dedecet eorum statum. Secùs verò si casu aliquantulum intersint, vel venatio absque canibus, vel aucupatio absque auibus, hominúmque tumultu fiat. Religiosi ergo huic venationi, aut aucupationi prohibitæ assistentes si Abbates, vel Priores fuerint, aliis Abbatibus, vel Prioribus non subiecti, à collatione beneficiorum per biennium suspenduntur; si inferiores fuerint, ab administratione temporalium si quam habentur, remouent; si verò illa careant inhabiles per dictum biennium redduntur ad quamlibet administrationem, beneficiúmque Ecclesiasticum suscipiendum. Sicuti hæc notant Sayrus *lib. 4. thesauri, cap. 13. à num. 7. & seqq.* Suar. *disp. 31. sect. 6. n. 10.* Filiucius *tract. 17. cap. 9. n. 169.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 3. q. 8. p. 15.* & alij apud ipsos.

9. Nona refertur in Bulla Pij V. quæ incipit: *Regularium*, aduersus Religiosos præsumentes introducere mulieres in monasteria virorum; suspenduntur inquam à diuinis, & beneficiis priuantur, & ad illa, & reliqua omnia beneficia inhabiles redduntur. Vti *tract. 16. disp. 4.* vbi de clausura latiùs explicui, & superiùs de *excommunicationib. reseruatis extra corpus iuris contentis*.

10. Decima refert S. Antonin. 3. *p. tit. 28. cap. 4.* de suspensione ex quodam priuilegio Clementis IV. incipiente, *Paupertatis altissima*, vbi fratres Ordinis Prædicatorum perturbantes officium Inquisitoris exercitum à Fratribus Minoribus, vel è contra Minores idem officium à Prædicatoribus exercitum perturbantes, suspenduntur ab exercitio sacrorum ordinum, donec absolutionem à Sede Apostolica, vel ab illo cuius officium perturbarunt, obtineant. Sicuti notauit Henriq. *lib. 13. cap. 40. num. 3.* Sayrus plures referens, *lib. 4. cap. 13. num. 13.* Bonac. *t. 3. disp. 3. q. 8. p. 16.*

11. Tandem idem S. Antonin. 3. *p. tit. 27. cap. 4. de suspens.* refert Clementem IV. in fauorem Ordinis Prædicatorum statuisse, ne ex illo Ordine promoti ad Episcopatum, vel aliam Prælaturam regimen seu consecrationem suscipiant, quin priùs libros, & alia omnia quæ ante promotionem habebant, Ordini restituant.

Aliæ sunt suspensiones communes Episcopis, clericis, & religiosis de quibus superiùs actum est, simúlque explicata sunt quæ Capitula, Conuentus, seu Communitates afficiunt.

PVNCTVM vlt.

De depositione, & degradatione.

1 *Quæ sit depositio.*
2 *Depositio simplex, & absoluta Clericum priuilegio fori, & canonis non denudat, nisi expressè in sententia exprimatur.*
3 *Temperatur hæc doctrina, si incorrigibilis declaretur.*
4 *Enumerantur crimina, ob quæ Clericus deponi in perpetuum potest.*
5 *Pœna degradationis priuat Clericum statu clericali.*
6 *Degradatio alia est verbalis, alia realis.*
7 *Quis possit Clericos degradare.*
8 *Quæ requirantur ad degradationem authenticam.*
9 *Actualis degradatio, & realis fit ab Episcopo.*
10 *Forma actualis degradationis.*
11 *Hæc degradatio frequenter fit præsente iudice sæculari.*
12 *Referuntur crimina, ob quæ Clericus in sacris venit actualiter degradandus.*
13 *An ob alia crimina possit Clericus degradari, examinatur.*
14 *Quis possit depositum, & degradatum in suum pristinum statum restituere.*
15 *Solus Episcopus absque consensu Capituli, hanc dispensationem præstare potest.*

1. DEpositio prout in præsēti sumitur, est pœna Ecclesiastica priuans Clericum officio, vel beneficio in perpetuū, & ex iure ordinario irremissibiliter. Conuenit cum suspensione perpetua, & ferè ab illa non differt, nisi in maiori difficultate obtinendi dispensationem. Per depositionem enim sicut & per suspensionem perpetuam, priuatur depositus fructibus beneficij, non tamē beneficij titulo quia nullibi est cautum; quinimo contrarium videtur colligi ex *c. 2. de Pœnis in 6.* vbi degradationi solēni tribuitur priuatio ordinis, beneficij, & priuilegij clericalis, non verò depositioni, venit tamen depositus priuandus beneficio, & ferè semper priuatur; siquidem priuatur in perpetuum officio, ratione cuius beneficium conceditur. Sicuti aduertit Panormit. in *cap. veritatis num. 3. de dolo, & contumacia.* Siluest. verbo *degradatio in princ.* Suar. *de censur. disp. 30. sect. 1. à n. 4.* Laymant. 1. *lib. 1. sum. tract. 5. part. 3. cap. 5. num. 2. & 3.* Dum autem beneficio non spoliatur, debent deposito alimenta ex fructibus beneficij assignari, ne cum opprobrio Clerici mendicare cogantur, vt dixit Felin. *in cap. ex parte de accusat. num. 4.* Suar. *disp. 30. sect. 1. num. 3. & 4.* Sayrus, *lib. 4. thesauri conscient. cap. 22. in fine.* Stephan. Dauila, 4. *p. disp. vn. dub. 1. conclus. 3.* Paul. Layman. *loco citato.* Quinimo Sayrus, & Auila censent hæc alimenta subministranda esse etiam post beneficij spoliationem. Sed rectiùs contrarium docuit Couarruu. 3. *var. cap. 13. num. 8.* Bonac. *de censur. t. 1. disp. 4. pun. vn. n. 8.* quia sibi imputare debet depositus eam quam patitur necessitatem, neque in Clerici opprobrium cedit, quòd sic depositus hac alimentorum priuatione puniatur, maximè cùm post depositionem incorrigibilis existit, vti aduertit Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 3. cap. 5. num. 3.*

2. Hæc depositio simplex, & absoluta Clericum priuilegio fori, & canonis non denudat, nisi expressè in sententia exprimatur, vti colligitur ex *cap. cùm non ab homine de Iudiciis*, vbi post degradationem verbalem, non traditur deliquens curiæ sæculari, nisi crescat contumacia, & incorrigibilis existat. Et *in c. 2. de Pœnis, in 6.* degradationi actuali, & reali, sed non verbali annectitur priuatio clericalis priuilegij. Atque ita docent Abbas *in cap. at si clerici, §. de adulteriis num. 2. de Iudiciis.* Nauarr. *cap. 27. num. 81.* Bernard. Diaz *pract. cap. 119.* Suar. *disp. 30. sect. 1. num. 8.* Stephan. Dauila, 4. *p. disp. vn. dub. 1. §. tertio sequitur.* Bonac. *t. 1. disp. 4. de censur. pun. vn.*

*vn.n.*3. Barbosa plures referens. 3. *p.de potest.episc. alleg.* 110.*num.*3.

3. Restringitur autem prædicta doctrina, nisi post depositionem Clericus in eodem crimine, vel simili perseueret, cuius correctionem Ecclesia sub excommunicatione præcepit; nam eo ipso videtur priuilegio clericali denudatus, & sæculari potestati puniendus tradi, vtpote incorrigibilis ex doctrina Abbatis in *dicto cap. cum non ab homine. num.* 28. *de iudiciis*, quem sequitur Siluest. verbo *degradatio, q.*6. *num.*8. Auila 4.*p. disp. vn.dub.*1. Bonac. *disp.*4. *pun. vn. num.* 3. Sed hæc restrictio ad summum veritatem habet post incorrigibilitatis declarationem; quinimo satis probabile est opus esse non solùm sententia declaratoria incorrigibilitatis, sed etiam priuatiua dicti priuilegij: eo quòd nullibi videatur cautum clericale priuilegium ob incorrigibilitatem amitti. Sicuti indicat Glossa *in dicto cap. cum non ab homine*, vers. *postmodum*. Et tradit Tolet. *lib.*1. *cap.*50.§. *aduerte*. Suarez *disp.*30.*sect.* 1. *num.*7. & 8. Paul. Layman.*lib.*1.*sum.tract.* 6. *part.*5. *cap.*5, *num.*3.

4. Crimina autem ob quæ Clericus deponi in perpetuum potest, enumerant Doctores in *dicto cap. cum non ab homine de iudiciis*. Siluest. verb. *crimen*, & verbo *degradatio, q.*4. Nauarr. *cap.* 27.*num.*248. Henrriq. *lib.*13. *cap.*55.*num.*3. Stephan. Dauila 4.*p. disp. vn. dub.* 3. Saa, verbo *depositio*, *num.* 2. Bonac. *t.* 1. *de censur. disp.*4. *pun.vn.num.*6. adulterium, stuprum, furtũ, homicidium, & iis maiora. Sed quamuis ob hæc crimina antiquitùs depositio imponenda esset: quia Ecclesiastica disciplina ampliùs vigebat: at præsenti tempore existimo ob hæc crimina simpliciter depositionem imponi non debere, nisi ex obiecto, aut ex circunstantiis scandalosa, & atrocia sint, vti esset homicidium voluntariè patratum, cùm pœna irrigularitatis plerunque indispensabilis ei annexa sit; furtum Ecclesiæ in graui quantitate, adulterium, & stuprum quibus iure ciuili pœna mortis indicta est. Sicuti colligitur ex Abbate in *dicto cap. at si clerici.num.*33.& *sequentib.* Paul. Laym.*lib.* 1.*sum.tract.*5. *part.* 3.*cap.*5. *num.* 2. Auila, Saa, Bonac. *loc.allegatis*. Notorius concubinatus si post monitiones, & priuationem fructuum, & prouentuum, imò & beneficiorum perseueret, sufficientem causam depositioni perpetuæ præbet. Vti colligitur ex *cap. si autem clerici de cohabitat. clericor. & mulier.* Et apertius ex Trident.*sess.* 22. *decreto de obseruandis, & euitandis in celebrat. Missar.*&*sess.*25. *cap.* 14. *de reformat.* Et tradit Abbas *dicto cap. at si clerici à num.* 33. Bonac. *disp.*4. *pun. vn.num.*6. Paul. Layman. *dicto cap.* 5.*num.*2.

5. Si verò de pœna degradationis loquamur, degradatio Clericum de gradu, & statu clericorum deiicit. Est enim quædam authentica & solemnis priuatio officij, beneficij, & cuiusuis Ecclesiastici priuilegij. Vnde degradatus in potestatem sæcularem transit, à qua capi, incarcerari, & puniri ob crimina potest, sicut quilibet alius laycus, in quo à simplici depositione differt. Sicuti notauit Glossa *in cap.* 2. verbo *priuilegio clericali de Pœnis in* 6. Abbas *cap. cùm non ab homine, num.* 5. *de Iudiciis*. Syluest. verbo *degradatio, q.*6. Iulius Clarus *cum additionib.pract. crimin.q.*74. *num.*4. Paul. laym. *l.*1.*sum. tract.*5.*par.*3.*cap.*5.*num.*3.

6. Degradatio quæ à depositione simplici distinguitur duplex est; alia verbalis, alia realis, & actualis. Verbalis est quæ fit per sententiam authenticam & solemnem; realis quæ hanc sententiam aliquibus cæremoniis, & ritibus exequitur, vti colligitur ex *d.cap.* 2.*de Pœnis in* 6. & Trident.*sess.*13.*cap.*4.*de reformat.*

7. Hanc degradationem cõparatione Episcoporum solus summus Pontifex præstare potest, vti probat textus in *c. accusatus. Cap.quamuis.*3.*q.*6. Et notauit Panormit. *cap. graue nimis de Præbendis, n* 4. *Cap. non potest,num.*5. *de sentent. & re iudic.* Cognitio causæ debet fieri per Metropolitanum conuenientibus Episcopis totius prouinciæ, qui ad minus debent esse duodecim, vltra Metropolitanum, vt aduertit idem Panormit. *in dicto cap. non potest.* Henrriq. *lib.*13. *cap.* 55. *num.* 2. Auila 4. *p. disp. vnica, dub.* 4. *conclus.* 2. Item in Religiosos exemptos nullus alius præter Pontificem sententiam degradationis ferre potest, nisi fortè ex consuetudine, vel priuilegio eorum Prælato regulari ea potestas competat, vt tradit Nauarr. *lib.*5.*consil. cons.*58. *de Regularib.n.*3. Sed Auila 4.*p.de censur.disp. vn.dub.* 2.*conclus.* 2. affirmat nullum tale priuilegium in compendio Minorum inuenisse. At in *compendio priuilegiorũ Societatis Iesu* verbo *Prælatus*,§.3. est priuilegium quod ad hunc casum extendi potest. Comparatione autem aliorum clericorum, Episcopus proprius est qui potest sententiam degradationis ferre, etiamsi consecratus non existat. Quinimo ex eius delegatione à simplici sacerdote fieri potest, quia non est actus ordinis, sed iurisdictionis; vti colligitur ex Trident.*sess.*13. *cap.*4.*de reformat.* Et tradit Suarez *disp.*30.*sect.*1. *num.* 18. Auila 4. *p. disp. vn.dub.* 2.*concl.*4. Bonac.*t.*1. *disp.* 4. *de censur. pun.vn.num.* 10. & 11. Paul. Layman. *lib.* 1.*tract.* 5. *par.* 3.*cap.* 5.*n.*3. Coninch. *disp.*16.*num.* 6. Ex quo fit Capitulum Sede vacante per suum Vicarium electum hanc sententiam degradationis ferre posse, quia succedit Episcopo in his quæ ad iurisdictionẽ pertinent; & notauit ..... *tract. de officio, & potest.Capit.Sede vacante, in princ.* Et latiùs agens de hæreticis Stephan. Dauila *d.* 4. *p. disp. vn.dub.*2. §. *secundo sequitur*, tametsi contra sentiant Panormit. *in cap. at si clerici.* §. *de adulteriis*, verbo *sed circa hæc de indiciis*. Et *cap. transmissam de elect.circa finem*, & fauent omnes illi qui censent sententiam degradationis ad solum Episcopum consecratum pertinere, ex quibus sunt Immola *in suprad. cap. transmissam*. Sarmiento, *lib.* 1.*select. cap.* 14. *num.* 9. verf. *verum est*. Didacus Perez, *lib.* 8. *ordinam. tit.* 4. *leg.* 3. *col.* 17. *in fine*.

8. Ad hanc degradationem authenticã, & verbalem quam actualis plerunque subsequitur, plura requiruntur. Si enim hæc degradatio facienda est alicuius Clerici in minoribus Ordinibus constituti, sufficit proprius Episcopus, vt deciditur *c.* 2. *de Pœnis in* 6. Debet tamen fieri præsentibus aliquibus de clero, Capitulum repræsentantibus, alioquin sententia erit irrita, *cap. penult.* 15. *q.*7. & *cap.*1. *de excessib.prælator.* nisi fortè aliud consuetudine fuerit introductum: vti notat Glossa communiter recepta *in d. cap.*2. *de Pœnis in.*6. verbo *præsentia*. Suar. *disp.* 30. *sect.*1. *num.*19. Paul. Laym. *tract.* 5.*par.* 3. *cap.*5. *num.*4. Quòd si sententia degradationis ferenda sit aduersus Clericum in sacris, requiruntur ex *cap. felix.* & *cap.si quis*, 15, *q.* 7. plures Episcopi; nam pro degradatione Episcopi duodecim requiruntur: sex pro presbiteri degradatione, tres pro degradatione diaconi, & subdiaconi. Sicuti notauit Iulius Clar. *pract. crimin. lib.* 5. *q.* 74. Coninch. *disp.* 16. *num.*8. Bonac.*t.*1.*disp.*4. *de censur. p.vn.num.*12. Hæc tamen moderata sunt pro crimine hæresis in *cap.* 1. *de hæret. in* 6. vbi in degradatione hæretici proferenda non est opus Episcoporum assistentia, sed con-

uocatis

uocatis Abbatibus, seu Prælatis, aliisque viris doctis ex eorum consilio potest Episcopus seu Inquisitor ad degradationis sententiam procedere, & generaliter pro omni crimine. *Sess.* 13. *c.* 4. *de reformat. concil. Trident.* vbi deciditur loco Episcoporum sufficere totidem Abbates vsum mitræ, & baculi habentes cum proprio Episcopo, eiúsue prouisore, vel si commodè reperiri Abbates non possint, totidem personas graues iuris scientia commendabiles, & in dignitate Ecclesiastica constitutas. Hæc autem intelligenda sunt pro degradatione inferiorum Episcopo; nam pro degradatione Episcoporum nihil concil. Trident. ex his quæ iure antiquo statuta sunt, mutauit. Sicuti aduertit Coninch. *disp.* 16. *num.* 9.

Hi autem assistentes etiam post Conciliū habent votum decisiuum, & non tantùm consultiuum, vti tradit aliis relatis August. Barbosa 3. *p. de potest. Episc. alleg.* 110. *num.* 25. Suar. *disp.* 30. *de censur. sect.* 1. *num.* 20. Auila 4. *p. disp. vnica. dub.* 5. *in fine.* Henriq. *lib.* 13. *cap.* 55. *num.* 2. Coninch. *disp.* 16. *num.* 8. Ratio est, quia ex iure antiquo Episcopi assistentes erant iudices, vt colligitur ex *cap.* 3. *de sentent. & re indic.* Et notat *ibi* Glossa. & indicatur in *cap. fin.* 15. *q.* 7. Et in *cap. si quis. Cap. fœlix eadem causa*, & 9. Sed in Concilio solùm immutatum est, vt loco Episcoporum succedant Abbates, vel aliæ personæ doctæ, & in dignitate constitutæ, non autem est immutatus modus assistendi qui prædictis erat concessus. Ergo si ante Concilium iudices erant in causæ cognitione, & sententiæ prolatione, etiam post Concilium esse debent. Quinimo videtur requiri, vt omnes hi assistentes simul cum Episcopo conueniant: siquidem *cap. non potest. de sentent. & re indic.* dicitur non posse ad Sacerdotis degradationem procedi, & idem est de Diacono, nisi fuerit concors assistentium sententia. Atque ita tradit Abbas *d. cap. non potest. num.* 16. Felin. *ibi, num.* 16. Bonac. aliis relatis *disp.* 4. *pun. vn. num.* 14. In crimine autem hæresis, seruanda est praxis statuta in *cap.* 2. *de Hæretic. in* 6. vt dictum est.

9. Huic degradationi authenticæ succedit actualis degradatio, quæ est solemnis executio præfatæ sententiæ degradationis, fitque necessariò ab Episcopo consecrato, quia est actus non solùm iurisdictionis, sed ordinis ex Ecclesiæ institutione cōsecrationi Episcopali annexus. Sicuti tradit Glossa communiter recepta in *cap. transmissam*, verbo *de talibus.* Abbas *num.* 4. *de elect.* Tolet. *lib.* 1. *cap.* 50. Suar. *disp.* 30. *sect.* 1. *num.* 18. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 12. Bonac. *disp.* 4. *p. vn. num.* 11. Coninch. *disp.* 16. *num.* 9. & *in fine.* Paul. Laym. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 5. *num.* 5. Et licèt Bonac. *t.* 1. *disp.* 4. *pun. vn. num.* 11. probabilius existimet huius degradationis ministrum Episcopum proprium esse debere, neque posse alteri Episcopo consecrato vices suas committere, ductus illis verbis Concilij; Et perseipsum etiam ad actualem, & solemnem degradationem &c. verius censeo alieno Episcopo commiti hoc munus posse, quia verba Concilij, *Per seipsum*, denotant non posse per vicarium non consecratum fieri, non tamen excludunt quin per alium Episcopum consecratum fieri possit, vt benè notauit Suar. *d. sect.* 1. *num.* 18. Paul. Laym. *d. cap.* 5. *num.* 5.

10 Forma actualis degradationis præscribitur in *c.* 2. *de Pœnis, in* 6. & in *Pontificali Romano.* Quippe Episcopus degradaturus debet esse Pontificali indutus, degradandus verò ornatus similiter debet esse vestibus, aliisque omnibus quæ requisita fuerunt pro susceptione, & vsu illius Ordinis, quo degradatur, quæ Episcopus publicè singula aufert vsque ad vestem qua prima tonsura suscipitur, & tunc tondetur, & caput raditur, ne vestigium clericalis status videatur relinqui, & interim aliqua verba sunt proferenda quæ effectum declarent, & quibus terror astantibus incutiatur, vt in *supradicto cap.* 2. cauetur. Ad hanc actualem degradationem præsentia Episcoporum, vel Abbatum non est necessaria, quia nullibi cautum est. Sed Episcopus per seipsum exequi potest. Sicuti notauit Siluest. verbo *degradatio, num.* 1. *in fine*, Sayrus, *lib.* 5. *thesauri, cap.* 22. *n.* 7. Suar. *disp.* 30. *sect.* 2. *num.* 6. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 5. *n.* 4. tametsi contrarium censeat Bonac. *disp.* 4. *p. vn. num.* 16.

11. Hæc degradatio frequenter fit præsente iudice sæculari, cui degradatus priuilegiis clericalibus exutus puniendus traditur; apud quem iudex Ecclesiasticus post degradationem efficaciter, hoc est seriò, & ex animo interpellat, vt citra mortis periculum sententiam circa eum moderari velit, quā intercessionem præstat, ne videatur Ecclesia necem delinquentis expetere, vti dicitur *c. nouimus de verbor. significat.* & notauit Laym. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 5. *num.* 5. Item debet fieri in Ecclesia, seu oratorio, vt colligitur ex *cap. Episcopus.* 11. *q.* 3. vt sic spoliatio clericalis status susceptioni illius correspondeat, & res per quascunque causas nascitur per easdem dissoluatur, & tradit Geminian *in c. degradatio, num.* 7. *de Pœnis.* Archidiac. & Ancharran. *ibidem.* Bonac. *disp.* 4. *p. vn. n.* 16.

12. Crimina ob quæ Clericus in sacris degradandus actualiter venit. Sunt primò hæresis si in ea contumax sit. *Cap. ad abolendum. Cap. excommunicamus de hæretic.* & *cap.* 1. *eodem tit. in* 6. Vel si in eam relapsus sit, tametsi velit se corrigere ex *dicto cap. ad abolendam.* & *cap. super eo de hæreticis in* 6. Sicuti tradit Glossa *ibi.* Mol. *tract.* 3. *disp.* 49. *num.* 15. August. Barbosa 3. *p. de potest. Episc. alleg.* 110. *num.* 111. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 22. *num.* 16. Bonac. *disp.* 4. *p. vn. n.* 6. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 5. *num.* 6. Secundus falsificatio litterarum Apostolicarum. *Cap. ad falsariorum de crimine falsi*, nisi fortè Pontifex pœnam mortis in perpetuum carcerem commutet, iuxta *textum in cap. nouimus.* §. *pro illo de verbor. significat.* Et tradit Panormit *cap. at si clerici. num.* 37. *de iudiciis.* Sayr. *n.* 17. Bonac. Laym. Barbosa *locis allegatis.* Hunc casum extendit *lex regia.* 60. *tit.* 6. *part.* 1. ad falsarios litterarum, vel sigilli Regij. Sed Gregor. Lopez *ibi* aduertit hunc non esse degradandum actualiter, sed solùm in perpetuum deponendum, cuius sententia sustineri potest, cùm falsificatio non cedit in alicuius graue præiudiciū ex doctrina Menochij *de arbitrar. casu* 306. *à num.* 10. Tertiò sodomia non semel, sed aliquoties commissa ex *constitutione* 70. Pij V. *contra sodomitas*, in qua omnes Clerici sæculares, & Regulares cuiuscunque gradus, & dignitatis (etiamsi Episcopi, ac Cardinales sint) tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico eiusdem Canonis authoritate priuantur: & tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 249. Bernard. Diaz *pract. cap.* 80. Iacob. de Graffis *lib.* 2. *decis. cap.* 90. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 22. *num.* 21. Barbosa *allegat.* 110. *num.* 19. Et alij. Quartò calumnia, seu conspiratio in proprium Episcopum. *Cap. si quis sacerdotum.* 11. *q.* 1. Sed hoc intelligendum est, si incorrigibilitas accedat ex Glossa communiter recepta *ibi*, verbo *mox.* & in *cap. si qui sunt*, verbo *recuperatores* 2. *q.* 7. Et *in cap. nouimus*, verbo *tradatur de verbor. significat.* Et tradit *Panormit. in d. cap. at si clerici. num.* 37. *de iudiciis.* Siluest. verbo *degradatio*, *q.* 2 Sayr. *lib.* 5. *cap.* 22. *num.* 18. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 50. Auila

4.p.*disp.vn.dub.*1.3.Laym. *lib.*1. *tract.*5.*par.*3. *cap.*5. *circa finem.*Barbosa, *allegat.*110. *num.*12. Si enim ob homicidium simplex non traditur Clericus sæculari potestati puniendus. *cap. cum non ab homine de Iudiciis*, nec etiam ob contumeliam, seu conuitium Episcopo irrogatum tradi debet.

13. Sed an ob alia crimina possit Clericus maximè si Sacerdos sit, vel Religiosus degradari, & curiæ sæculari committi, esto incorrigibilis non sit? dissentiunt Doctores. Nam Bernard.Diaz *pract. cap.*90.& *cap.*132. alios referens Iulius Clarus *lib.* 5.*q.*36.*num.*31.Lelius Zecchus *tract.de priuileg. Ecclesiast. priuil.* 79. *num.*7. Bosius *tract. crimin. tit. de foro compet.num.*135.& 136.Scatia *de iudic.*1.*p. cap.* 11.*n.* 60.& 61.Sayrus *lib.*5.*cap.*22.*num.*20. & alij, negant posse Clericum maximè Sacerdotem, vel Religiosum ob alia crimina præter quatuor supradicta in iure expressa, tradi curiæ sæculari, quin incorrigibilitas præcedat. Argum. *cap.cum non ab homine de Iudiciis.* At Abbas *in dicto cap.cum non ab homine*, & *cap.at si clerici.num.*39.Siluest.verbo *degradatio, q.* 2. Tolet.*lib.*1.*cap.*50 vers.*tertia.*Perez.*lib.*8. *ordinam. tit.* 4.*l.*3.*colum.*Paul. Layman. *lib.*1.*sum.tract.*5.*par.*3. *cap.*5.*in fine.* Molina *tract.* 3.*disp.*49. *num.* 19.Bonac. *disp.*4.*de censur.pun.vn.num.*6.Barbosa *de potest.Episc.* 3.*p.alleg.*110.*num.*13. & alij relati à Couarruu. *lib.*2. *var.cap.*20. *num.* 7.asserunt & meritò pro quolibet crimine enormi, & notabiliter scandaloso Clericum etiam in sacris degradari actualiter posse, & curiæ sæculari tradi, quod experientia teste sæpè comprobatum est. Neque huic consuetudini obstat textus in *cap.cum non ab homine de Iudiciis*, exigens incorrigibilitatem, vt curiæ sæculari tradatur Clericus puniendus, quia textus loquitur de quolibet delicto graui, ob cuius causam plerumque loquẽdo non est tradendus clericus curiæ sæculari, nisi adsit incorrigibilitas. Non tamen in eo textu prohibetur quin Ecclesia possit ob enorme delictum nulla expectata incorrigibilitate, reum curiæ sæculari puniendum committere, quandoquidem ipsa Ecclesia non habet pœnam quam imponere possit delicto dignam. Quòd si roges quod censeatur delictum enorme? Respondeo iudicis arbitrio hoc remitti, vt dixit Iulius Clarus *lib.*5.§.*fin.q.*36.*num.*36. Censerem autem esse delictum enorme homicidium qualificatum, scilicet homicidium Prælati, vel sacerdotis, fratris, & patris. Item assassinum, furtum, sacrilegium, deprædatio communium bonorum, & similia. Et generaliter omnia illa delicta ob quæ pœna mortis iure ciuili statuta est, si pluries repetita fuerint enormitatem continent, vt benè Paul. Laym. *d.cap.*5.*in fine.*

14. Facta depositione, vel degradatione regulariter solus Pontifex depositum, & degradatum in suum pristinum statum restituit. Verùm si crimina ob quæ quis depositus est adulterio minora fuerint, poterit Episcopus dispensationem concedere post peractam pœnitentiam. Vt deciditur in *cap.at si clerici de iudiciis.* Et tradit aliis relatis Bonac. *disp.*4. *p.vn.num.*11. Neque obest infamia orta tum ex delicto, ratione cuius depositio facta est, tum ex sententia depositionis, quia infamia orta ex delicto pœnitentia purgatur, quæ verò ex sententia condemnatoria nascitur, dispensatione tollitur.

15. Sed an ad hanc dispensationem faciendam indigeat Episcopus consensu Capituli? Difficultate non caret. Nam Panormit. *dicto cap. at si clerici num.* 16.*de iudiciis* alios referens, existimat Capituli consensum necessarium esse. Ducitur ex supradicto textu vbi Pontifex inquit: Potest Episcopus cum Clericis post peractam pœnitentiam dispensare. Nam particula *cum clericis*, denotat Clericos ad dispensationem concurrere, illiúsque causam efficientem esse. Sed contrarium omnino dicendum est, spectata consuetudine quæ soli Episcopo hanc potestatem concedit, teste Glossa *in cap.cum ex eo*, verbo *Episc. de elect.in* 6. Decio *in cap. at si clerici.* vers.*de adulteriis, num.*20. *de iudic.* Romano *cons.* 325. *in fine.* Alterio *t.*2.*disp.*2.*q.*9.vers. *quamuis*, quos refert, & sequitur Bonac.*t.*1.*disp.*4.*de censur.p.vnico circa finem.* Quinimo etiam spectato iuris rigore, existimo Clericorum consensum necessarium non esse, vt docuit Glossa *suprà*, quia nullus est textus ex quo hic consensus colligatur: nam *cap.at si clerici*, dicens posse Episcopum cum Clericis post peractã pœnitentiam dispensare: ly *cum clericis* non actiuè, sed passiuè sumendum est, præstátque hunc sensum: potest Episcopus cum Clericis ob minora crimina adulterio depositis post peractam pœnitentiam, dispensare.

16. Degradatum verò iustè nullus alius præter Pontificem restituit. Tum quia degradatio semper fit ob grauiora crimina adulterio: tum quia à gradu & statu clericali omnino, & irremissibiliter iure ordinatio deiicitur degradatus. Atque ita colligitur ex *c.si lapsis.*& *c.qui semel.*50.*dist.*& notauit Bonac.ex cõmuni sentent.*disp.*4.*p.vn.n.*1. Dixi iustè, nam si iniustè quis degradatus fuerit, ipsi qui prædictam sententiam tulit, competit emendare, cùm autem non solus Episcopus, sed alij Episcopi, seu Abbates, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, sententiam degradationis tulerint, per ipsos emendatio facienda est: colligitur ex *cap. Episcopus presbiter* 11.*q.*3. vt per quas causas degradatio nata est, per easdem dissoluatur. Non tamen caret probabilitate quod docuit Speculator *in tit. de accusat.* Alter. *t.* 2. *disp.*2.*cap.*9.*sub finem*, solum Episcopum sententiam degradationis iniquè factam, reuocare, & emendare posse, quia eius muneris est subditum iniustè grauatum defendere, & iniuriam ei irrogatam depellere.

DISPVTATIO V.

De censura Interdicti.

PVNCTVM I.

Quid, & quotuplex sit Interdictum.

1 *Nomen Interdicti à quo sumatur.*
2 *Definitur Interdictum.*
3 *Interdictum aliud est locale, aliud personale.*
4 *Interdictum locale, & personale diuiditur in Interdictum generale, & speciale.*
5 *Item Interdictum personale aliud est totale, aliud partiale.*

1. NOmen Interdicti plurunque in iure sumitur pro dicto, seu ordinatione iudicis inter reum, & actorem: Etenim cùm hi contendunt de possessione aliqua obtinenda, vel retinenda, & iudex quid sit faciendum statuit, statutum illud quia est inter duos dictum, Interdictum appellatur, vti constat *instit. de interdicto in princ.* & *ff. eodem tit.* & Glossa *Clem.* 1. *de foro compet.* secundùm quam acceptionem

tionem quæ latissima est, triplex est in iure ciuili Interdictum: exhibitorium, restitutorium, & prohibitorium, quo prætor rem alicui exhibet, restituit, vel prohibet.

At Interdictum sumptum à verbo interdico, solùm significat decretum iudicis prohibitorium, quo iudex aliquid faciendum prohibet. *Instit. de interdictis.* §. *exhibitoria.* vers. *sunt tamen.* & *leg. relegatorum.* Leg. *moris.* & *leg. fin. ff. de Pœnis.* Et in iure canonico hæc acceptio Interdicti frequentissima est, vti constat ex *cap. minor.* 17. *q.* 4. & *cap. significasti de officio Archidiac.* & *cap. cùm illarum de sentent. excommunic.* & *cap.* 2. & 3. *de matrim. contracto contra interdictum Ecclesiæ.* Et constat ex his quæ tradit Glossa *in Clement. vn. de foro compet.* & *Clement.* 1. *de sepulturis.* Panormit. *in cap. pastoralis. num.* 14. *de causa possess. & propriet.* Couarruu. *cap. alma materi* 2. *p.* §. 2. *n.* 1. *de sentent. excommunic. in* 6. & alij passim.

Strictiùs tamen in præsenti nomen interdicti sumitur, nempe pro bonorum spiritualium prohibitione in pœnam vel medicinã alicuius delicti imposita, & secundùm hanc acceptionem interdictum vna est ex censuris Ecclesiasticis, quarum mentio fit in *cap. querenti de verbor. significat.* vt constat ex Glossa *ibi*, & Doctoribus statim referendis.

2. Varias Interdicti sic accepti definitiones Doctores assignarunt, ea mihi aptior videtur quæ sumitur ex *cap. non est vobis de sponsalib.* & *cap. quod inter de pœnit. & remissionib.* Et quam tradunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 164. Couarruu. *in cap. alma mater de sentent. excommunicat. in.* 6. *p.* 2. §. 1. *num.* 2. Vgolin. *de censur. lib.* 5. *cap.* 24. *num.* 2. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 7. Suar. *disp.* 32. *sect.* 1. Auila 5. *p. disp.* 1. *in princ.* Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 1. Bonac. *t.* 1. *de censur. disp.* 5. *p.* 1. *in princ.* Gaspar Hurtado *tract. de interdicto difficult.* 1. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 1. & alij passim, nempe Interdictum est censura Ecclesiastica, prohibens vsum diuinorum quatenus à fidelibus haberi possunt. Nomine censuræ conuenit Interdictum cum Suspensione, & Excommunicatione, quia omnes hæ sunt cẽsuræ Ecclesiasticæ. *Cap. querenti de verb. signific.* Differt verò à suspensione, quia suspensio priuat per se vsu actiuo non passiuo diuinorum, & quatenus est vsus potestatis spiritualis: at Interdictum diuinis tam actiuè quàm passiuè priuat, non quatenus à potestate spirituali procedunt, sed quatenus sunt quædam bona spiritualia, & diuina à fidelibus participanda. Præterea suspensio solos Clericos afficit, Interdictum verò clericis, & laycis commune est. Ab Excommunicatione differt Interdictum, quia non ita latè patet ac Excommunicatio, & sub diuerso modo diuina prohibet: etenim excõmunicatio fideles remouet à sacramẽtis, officiisque diuiniis, suffragiis Ecclesiæ, & & communione aliorum fidelium, cùm tamen Interdictum à sacramentis, officiisque diuinis tantùm remoueat. Et præterea excommunicatio illis omnibus priuat quatenus sunt quædam cum aliis fidelibus communicatio; at Interdictum ea prohibet secundùm se, & quatenus sunt quædam bona à fidelibus habenda. Vti latiùs tradunt Suarez, Sayr. Coninch. Vigolin. & alij *loc. alleg.*

3. Interdictũ aliud est locale, aliud personale, quæ diuisio sumitur ex *c. præsenti. Cap. si sententia. Cap. si ciuitas de sentent. excommunic. l.* 6. Locale interdictũ directè, & immediatè afficit locũ; & indirectè & mediatè personas, quia in eo loco interdicũtur diuina celebrari ob alicuius culpã. Neque est incõueniẽs rem inanimatã capacem esse huius inhabilitatis sicut & violationis. Personale immediatè, & directè afficit personam cui interdicta est diuinorum participatio. Alij addunt mixtum quod ex locali, & personali coalescit, quódque deambulatorium nuncupatur, eo quòd afficit non solùm personam, sed quemcunque locum, quo illa persona fuerit ingressa, vt habetur, *cap. non est vobis, de sponsalib. c. dilectis filiis de appellat.* Sic tradunt ex communi sententia Nauarr. *cap.* 27. *num.* 166. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 41. *num.* 3. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 10. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 1. *conclus.* 2. Auila 5. *p. disp.* 1. *dub.* 1. Bonac. *t.* 1. *disp.* 5. *pun.* 1. *n.* 2. Laym. Suar. Hurtado, & alij *loc. alleg.*

4. Interdictum verò tam locale quàm personale diuiditur in Interdictum generale, & speciale. Generale locale est, quod plura loca sub se continet; speciale quod specialem locum spectat. Explico exemplis. Interdictũ locale generale est, quod fertur in regnum, prouinciam, diœcesim, vel ciuitatem, quinimo quod fertur in parochiam, seu castrum, quia illa parochia plures sub se Ecclesias continere potest, vt colligitur ex *c. cùm in partibus de verbor. significat.* Et pluribus relatis docet Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 32. *sect.* 2. *num.* 7. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 41. *n.* 3. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 1. *num.* 3. Bonac. *t.* 1. *de censur. disp.* 5. *pun.* 1. *num.* 5. & 6. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 1. *num.* 2. Speciale Interdictum locale est, quod in locum determinatum fertur. Vti si vna, vel plures Ecclesiæ alicuius ciuitatis supponantur Interdicto, siquidem ex vi illius non interdicuntur officia diuina in oratoriis priuatis celebrari, neque ex vi illius censetur interdictum regnum, prouincia, diœcesis, ciuitas, villa, vel castrum. Quod ad Interdictum generale locale requisitum erat. Argum. d. *cap. cum in partibus de verb. significat.* & Extrauag. *prouidè de sentent. excommunicat.* Et tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 166. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 13. & 14. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 41. *num.* 3. Bonac. *d. p.* 1. *num.* 7. Paul. Layman. *cap.* 1. *num.* 2. Coninch. *disp.* 17. *num.* 2. & alij. Interdictum verò personale generale est, quod fertur in aliquod corpus politicum, quod propriis legibus gubernari potest. V.g. si incolæ huius prouinciæ, ciuitatis, parochiæ, collegij, seu alterius communitatis interdicantur. Speciale verò est quod in personas particulares fertur, vt in Petrum, Franciscum &c. Neque opus est vt hæ personæ propriis nominibus designentur. Satis namque est si sub aliqua ratione communi exprimantur, vt si in personas tale delictum committentes feratur; sufficienter exprimuntur singulares personæ, esto ignotæ sint. Interdictum latum in familiam plures censent esse speciale, eo quòd familia non constituat communitatem propriis legibus gubernandam. Sic Paludan. 4. *dist.* 18. *q.* 8. *art.* 1. *principali.* §. *quantum ad primum conclus.* 5. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 10. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 42. *num.* 3. Auila 5. *p. disp.* 1. *dub.* 4. *conclus.* 8. Bonac. *disp.* 5. *p.* 1. *num.* 16. Gasp. Hurtado *difficult.* 2. Sed rectius oppositum docuit Coninch. *disp.* 17. *dub.* 1. *num.* 11. quia illud Interdictum videtur ferri non in personas quatenus aliqua qualitate sibi propria afficiuntur, sed quatenus afficiuntur qualitate cõmuni, scilicet quatenus sunt ex tali familia, & vnum corpus politicũ cõponunt.

5. Porrò interdictum personale aliud est totale, aliud partiale, cuius diuisionis meminerunt ferè omnes Doctores, vt videre est in Sayro *lib.* 5. *thesauri, cap.* 4. *in fine.* Paulo Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 1. *circa finem.* Totale est quod omnes effectus Interdicti personalis comprehendit. Partiale verò quod aliquibus, vel vno tantùm priuat, vt si interdicaris à celebratione, à receptione Sacramentorum, ab ingressu Ecclesiæ, &c.

PVNCTVM II.

PVNCTVM II.

Quæ loca, & quæ personæ sub Interdicto locali, & personali comprehendantur.

§. I.

De Interdicto locali.

1 *Sub Interdicto locali generali comprehenduntur suburbia, & ædificia continentia.*
2 *Quid per suburbia intelligatur.*
3 *Cathedralis Ecclesia sub Interdicto ciuitatis, vel diæcesis comprehenditur.*
4 *Interdicta diæcesi, ciuitas censetur interdicta.*
5 *Interdicta aliqua Ecclesia, illius capella, & cæmeterium contiguum interdictum censetur.*
6 *Quæ veniant intelligenda, cùm terræ alicuius domini Interdicto generali locali supponuntur.*
7 *Hoc Interdictum locale omnes tam sæculares quàm regulares, tam incolæ, quàm exteri obseruare tenentur.*
8 *Interdictum locale semper secum fert personale Interdictum.*

1. SVb Interdicto locali generali ciuitatis cóprehenditur non tantùm locus directè interdictus, sed illius suburbia, & ædificia continentia, vt habetur expresè *c. si ciuitas de sentent. excommunicat. in 6.* Etenim si ad hæc loca prædictum Interdictum non extenderetur, nullius ferè considerationis esset Interdictum appositum, cùm facilè possent interdicti ad hæc loca confugere, vt diuina celebrare possent. Quod adeò verum est, vt etiamsi suburbia alterius sint dominij, & potestatis, vti solent esse Ecclesiæ Regularium, & Equitum Sancti Ioannis, & similium ad omnia illa Interdictum locale generale extendatur, vt definitum est à Trident. *sess. 25. cap. 12. & cap. 21. de regularib.* Et colligitur ex *dicto cap. si ciuitas*, & tradunt omnes. Nam esto iudex apponens Interdictum generale, in ea loca exempta iurisdictionem non habeat, ne eius sententia eludatur à iure facta est comparatione illorum locorum extensio.

Notanter dixi *generale ciuitatis*, nam si Interdictum sit regni vel prouinciæ, probabile est ad suburbia, & continentia non extendi, quia ex eo quòd aliqui illius prouinciæ accedere possint ad suburbia pro diuinis audiendis, non tamen omnes illius regni incolæ; ideóque non redditur Interdictum frustratorium, vt benè aduertit Sayr. *lib. 5. thes. cap. 3. num. 5.*

2 Per suburbia intelliguntur ædificia extra muros ciuitati interdictæ contigua, vel prope illam existentia, quæ Hispanè *arrabales* dicuntur, ad quæ incolæ ciuitatis commodè pro diuinis audiendis, & celebrandis se conferre possunt. Per ædificia continentia intelliguntur, quæ esto sint extra ciuitatem à muris separata, & non contigua ipsis, at illi sunt propinqua, sed quantam propinquitatem habere debeant, vt censeantur ædificia continentia? Vnica regula definiri non potest. Nam aliqui è quorum numero est Siluest. *interdictum 2. §. 4.* affirmant ædificia quæ à ciuitate interdicta, spatium milliarij excedunt non censeri ædificia continentia, quod sanè probabile est, vt inquit Saytus, *lib. 5. cap. 3. num. 3.* Sed rectiùs Suar. *disp. 32. sect. 2. num. 23.* Auila 5. *p. disp. 1. dub. 3.* Coninch. *disp. 17. dub. 1. num. 18.* Filiuc. *tract. 18. cap. 1. num. 8. & 9.* Bonac. *t. 1. de censur. disp. 5. p. 1. num. 25.* Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 1. num. 2.* Gaspar Hurtado *tract. de interdicto difficul. 5.* censent arbitrio iudicis hoc esse definiendum ex regula tradita in *d. cap. si ciuitas.* Etenim loca illa, ad quæ populus absque graui difficultate confugere potest ad audienda diuina, sub interdicto ciuitatis comprehendi debent, aliàs interdictum ciuitati appositum parui fieret, & eluderetur.

3. Sed an interdicta ciuitate, vel diæcesi Ecclesia cathedralis censeatur interdicta? Doctores dissentiunt. Negant Couarruu. *cap. alma mater. 2. p. §. 1. num. 4.* cum Staphileo *de litteris gratiæ fol. 1569.* Henriq. aliis relatis, *lib. 13. cap. 42. num. 1.* Ducuntur argum. textus in *cap. quamuis de præbend. in 6.* vbi nomine Ecclesiarum non comprehenditur Cathedralis in casu odioso, qualis erat in eo textu relatus. Sed omnino tenendum est sub Interdicto ciuitatis, vel diæcesis Cathedralem comprehendi, aliàs eneruaretur vis Interdicti generalis contra textum *in d. cap. si ciuitas*, vt benè notauit Saytus, *lib. 5 thesauri, cap. 3. num. 10.* Suar. *de censur. disp. 32. sect. 2. n. 21.* Bonac. *t. 1. de censur. disp. 5. pun. 1. num. 7.* & alij apud ipsos. Neque obest textus *in cap. quamuis*, quia non dixit sub nomine ciuitatis, vel diæcesis non comprehendi Ecclesiam Cathedralem, sed sub nomine Ecclesiarum ciuitatis, vel diæcesis. Quocirca si Interdictum esset omnium Ecclesiarum illius ciuitatis, vel diæcesis, probabile est Cathedralem non comprehendi, ex *prædicto textu:* & docuit Henriq. *lib. 13. cap. 42. num. 3.* Saytus, *d. lib. 5. cap. 3. num. 10.* Et inclinat Bonac. *suprà*, quia Ecclesia Cathedralis ob eius dignitatem censetur speciali nota digna, nec venire sub dictione vniuersali omnium Ecclesiarum, sicuti non veniunt Canonici Ecclesiæ Cathedralis sub Interdicto generali Clericorum. Sed contrarium fortè alicui probabilius videbitur, eo quòd exceptio facta Ecclesiæ Cathedralis in *d. cap. quamuis* vltra illum casum non videatur extendi, vt colligitur ex illis verbis: Propter illius honorem nolumus *hoc casu* includi: & casus erat gratia facta alicui, vt possit in aliqua Ecclesiarum illius diæcesis prouideri. Notanda igitur sunt illa verba *hoc casu* quæ denotant in aliis casibus sub nomine Ecclesiarum Cathedralem comprehendi.

4. Grauior difficultas est, an interdicta diæcesi, censeatur ciuitas interdicta? Negat Bonac. *t. 1. de censur. disp. 5. p. 1. num. 11.* eo quòd diæcesis accipi debet secundùm suam propriam speciem, secundùm quam à ciuitate differt. Sed verius censeo ciuitatem, & omnia loca diæcesis comprehendi, quia diæcesis ex ciuitatibus, villis, & pagis coalescit. Ergo interdicta diæcesi censentur interdictæ omnes illius partes, sicuti interdicta ciuitate censentur interdictæ omnes Ecclesiæ in illa ciuitate contentæ.

5. Porrò interdicta aliqua Ecclesia illius capella, & cæmeterium contiguum, censentur interdicta; quia illi accedunt, & illius partes esse censentur, vti definitur in *dicto cap. si ciuitas de sentent. excommunicat. lib. 6.* secùs dicendum esset de alia Ecclesia etiã interdictæ contigua, dummodò illi accessoria non sit, sicuti est capella, vel cæmeterium, vti ex communi tradunt Saytus *lib. 5. cap. 2. n. 15.* Suar. *disp. 32. sect. 2.*

*sect.2.num.25.& 27.*Auila *5.p. de censur.disp.1.dub.3. concl.4.*Coninch.*disp.17. dub.1. num.19.* Bonac. *t.1. disp.5.p.1.num. 26.* & alii ab eisdem relati. Quod si duo sint cæmeteria alicuius Ecclesiæ medio quodam pariete diuisa, affirmat Tabiena *interdictum 1.§.8.* & probabile reputat Sayrus *dicto cap.2.in fine*, cæmeterium illud pariete intermedio diuisum, Interdicto Ecclesiæ non subiici, quia non videtur illius pars, nec accessorium, cùm sit pariete intermedio ab Ecclesia seiunctum. Quod certissimum esset, si cæmeterium disiunctum ad alteram Ecclesiam non interdictam pertineret. Econtra interdicto cæmeterio, vel capella per speciale interdictum, nullatenus Ecclesia interdicta censetur, vt à contrario sensu manifestè colligitur ex *d. cap. si ciuitas*, & notant Doctores omnes *superius* relati.

6. Quæ veniant intelligenda, cùm terræ alicuius domini Interdicto generali locali supponuntur? Non est constans Doctorum sententia. Nam esto omnes conueniant comprehendi illas terras, in quas dominus absolutum, & plenum dominium habet; at dissentiunt, an comprehendantur eæ in quas diuisum, seu partiale dominium retinet, vel est vsufructuarius, vel feudatarius, vel depositarius &c.

Qua in re tenendum est Interdicto non subiici terram quæ pro indiuiso alterius est innocentis, ne absque culpa innocens puniatur. Argum. *cap.fin.1.q. 4.* Et tradit S. Anton. *3.p. tit. 27. de interdicto cap. 3.* Siluest. verbo *interdictum. 2. vers. secundum.* Sayrus aliis relatis *lib.5.thesaur.cap.3. num.23.* Quod si terra illa diuisim sit nocentis, & innocentis, ita vt pars illius nocenti competat, & pars distincta innocenti, existimat Sayrus *dicto cap.3.num.23.* eam partem quæ ad dominum nocentem pertinet, Interdicto subiici, non autem illam quæ innocenti competit. Quod certè verum est, si de Interdicto directo, & immediato loquamur; at si de Interdicto accessorio, & quasi per consequentiam sermo sit, verius credo partem illam innocenti competentem Interdicto subiici, ne Interdictum generale latum in terram domini nocentis eludatur, contra textum in *cap. si ciuitas, de sentent. excommunic. in 6.* Eluderetur autem, si populus habitans in terra directè interdicta, posset ad diuina audienda, & celebranda ad partem terræ contiguam accedere. Neque satisfacit solutio Sayri *dicto cap.3. num. 23.* Interdictum illud non esse quoad dominum terræ frustratorium, siquidem in eius terris diuina prohibentur, tametsi quoad populum frustratorium sit, quia textus *in d. cap. si ciuitas*, extendens Interdictum generale ad suburbia, & continentia, non attendit an comparatione illius, ob cuius causam Interdictum apponitur vim, & efficaciam retineat, quia id semper verificaretur, tametsi in suburbibus, & ædificiis continentibus diuina peragi possent, sed attendit ne populus facilè posset Interdicti vim euacuare, seu eludere.

Quòd si de terris ad dominum pleno iure pertinentibus loquamur, si Interdictum feratur sub hac forma: Interdicimus omnes terras illius domini in quas ipse dominium habet, omnes terræ sub illius dominio existentes interdicuntur, quia nulla est ratio ob quam vna potius quàm alia sit interdicta, & dictio *omnes* nullam excludit. At ex prædicta forma Interdicto non subiiciuntur terræ, in quas solùm dominus iurisdictionem habet, & administrationem, vel vsumfructum, quia harum propriè dominium non habet. Neque item credo subiici terras in quas solùm dominium directum dominus habet. Vti sunt datæ in pignus, vel hipothecam, vel feudum, quia illud Interdictum in damnum potiùs feudatarij, & hipothecarij cederet, vt benè aduertit Coninch. statim referendus. Verùm si Interdictum feratur sub hac forma: Interdicimus omnes terras, quas dominus habet, vel possidet, etsi probabile sit solùm comprehendi eas quæ pleno iure à domino possidentur, at verius videtur comprehendi eas quarum habet vsumfructum, vt sunt terræ in feudum, vel pignus acceptæ, quia verè ab ipso habentur, & possidentur. Argum. *cap.1. de postulat. Prælator.* Et docuit pluribus relatis Sayrus *lib.5. thesauri, cap.3. à num.17.* Henriq. *lib.13. cap.42. num. 2.* Auila *5. p. disp. 1. dub. 3.* Coninch. *disp. 17. dub. 1. num. 21.*

Ad terras autem de nouo post Interdictum latum ab illo domino acquisitas, nequaquam Interdictum extenditur, nisi in sententia Interdicti id expressum fuerit. Quia sententia ex se non respicit futura. Argum. *cap. quia nonnullis.* Et *ibi* Glossa verbo *ad futura de Rescript.* Si enim gratia ad futura non extenditur, *Clem. litteras de Rescriptis*, à fortiori nec pœnæ extendendæ sunt. Vt benè colligitur ex *leg. non potest. ff. de Iudiciis.* & *leg. damnum. ff. de damno infecto.* Atque ita docent Geminian. *cap. si sententia. §. cæterum num. 6.* Et *ibi* Ancharran. *vers. sexto.* Francus, *vers. sextò tangit de sentent. excommunic. lib.6.* Paludan. *in 4. d. 18. q.8. art.1. principali §. quantum ad primũ. conclus. 5.* Siluest. verbo *interdictum. 2. vers. secundum.* Sayrus aliis relatis *lib.5. cap.3. num.15.* Bonac. *t.1. de censur. disp.5. p.1. num.17.*

At si terras Interdicto suppositas dominus vendat, aut alio modo alienet, censet Coninch. *disp.17. dub. 1. à num.22.* Gaspar Hurtado *tract. de interdicto, difficult.5. in fine.* cessare Interdictum, si ob culpam solius domini, & non incolarum fuerint interdictæ, quia integra ratio finalis ob quam illæ terræ sunt interdictæ, est, quia sunt domini delinquentis, vt eo interdicto apposito puniatur, & corrigatur; quæ ratio omnino cessat alienatione facta. Sed rectiùs contrarium docuerunt Doctores communiter. Geminian. Ancharran. Francus, Siluest. Paludan. Sayr. Bonac. *loc. alleg.* Suar. *disp.32. sect.2. num. 30.* Vgolin. *tab.5. cap.12. num.3.* Quia esto ratio finalis, ob quam illa terra Interdicto fuerit supposita, cesset; non tamen inde probatur cessare Interdictum ipso iure, sed auferendum esse, quia illud Interdictum non fuit latum sub conditione restrictiua, quousque terra illa domini delinquentis esset, sed absolutè latum est, ac proinde ad quemcunque transit, secum defert onus interdictum ei annexum.

Deinde interdicta terra alicuius domini, interdicta censentur non solùm templa, & Ecclesiæ oratoria ibidem existentia tempore Interdicti, sed quæ postmodum fuerint erecta, non quia sententia Interdicti futura respiciat, sed quia respicit locum, cui Ecclesia denuò constructa inhæret. Sicuti aduertit Vgolin. *tab. 5. de censur. cap. 21. §.6.* Sayrus *lib.5. cap.3. num.13.* Coninch. *disp.17. dub.1. num.16.* Idem existimo, si Ecclesiæ interdictæ pars aliqua adderetur, eo ipso illa pars debet censeri interdicta. Tum quia cum aliis partibus præexistentibus eandem Ecclesiam constituit: tum quia saltem Ecclesiæ interdictæ accessoria est, & accessorium naturam sequitur principalis, vt benè notauit Sayrus *lib.5. thesauri, cap.3. num.22.* Alter. *de interdicto disp. 10. cap.6 colum. 4. & 5.* Bonac. *t. 1. de censur disp. 5. p. 1. num. 19.* Secùs censerem si Ecclesia interdicta funditùs periret, & in eo loco alia de nouo reædificaretur, quia denuò ædificata neque est Ecclesia quæ

quæ Interdicto fuit supposita, nequa illius pars.

7. Hoc Interdictum locale omnes tam sæculares, quàm regulares, tam incolæ, quàm exteri, tam exempti, quàm non exempti obseruare tenentur, quia hæc non tam est prohibitio personis facta, quàm inhabilitas, & priuatio diuinorum loco imposita. Argum. *cap. licet. vers. ad ea tamen.* Et *cap. authoritate de Priuileg. lib. 6.* Et pluribus exornat Sayrus *lib. 5. thesauri, cap. 3. à num. 28.* Quod adeò verum est, vt etiam ipse qui Interdictum locale apposuit, eo durante teneatur illud obseruare, quia ea obligatio nascitur ex iure communi, cui ipse derogare nequit. Sicuti tradit Siluest. *interdictum 2. vers. vigesimo.* Nauarr. *cap. 27. num. 161.* Vgolin. *tab. 5. de censur. cap. 6. §. 1.* Sayrus *lib. 5. thesauri, cap. 3. num. 28.* Auila *5. p. disp. 1. dub. 5. conclus. 2.* Coninch. *disp. 27. num. 25.* Bonac. *t. 1. disp. 5. pun. 1. in fine.*

8. Ad extremum: communiter monent Doctores Interdictum locale semper secum ferre personale Interdictum, illorum inquam, qui causam Interdidicto locali dederunt; nam hi specialiter sunt interdicti, ita vt neque in illo loco interdicto, nec alibi diuina participare possint, vti colligitur ex *cap. si sicus de sentent. excommunic. in 6.* Ad alias autem personas Interdictum locale generale, vel speciale nullatenus extenditur, sed extra locum interdictum possunt diuinis interesse, quia Interdictum locale, & personale distincta sunt, & locale solùm afficit locum, & personas in ordine ad locum interdictum. Sicuti ex communi notarunt Nauarr. *cap. 27. n. 167.* Sotus *in 4. d. 22. q. 3. art. 1. conclus. 1.* Couarruu. *cap. alma 2. p. §. 1. num. 6.* Henriq. *lib. 13. cap. 42. §. 4.* Sayr. *lib. 5. cap. 2. num. 4. & seqq.* Suar. *disp. 32. sect. 2. num. 32. & 33.* Bonac. *t. 1. de censur. disp. 5. pun. 1. num. 2.* Coninch. *disp. 17. dub. 1. num. 5.* Et deciditur *cap. si sententia de sentent. excommunicat. lib. 6.*

§. II.

De Interdicto personali.

1 *Interdicto populo, collegio omnia illius populi, & collegij membra censentur interdicta.*

2 *Extenditur doctrina ad habitantes in suburbiis, & locis continentibus.*

3 *Ab hoc Interdicto personali generali eximuntur Episcopi.*

4 *Deinde infantes nondum doli capaces, & amentes.*

5 *Item à populo recedentes alibi domicilium suscepturi.*

6 *Item secundùm probabilem sententiam, exteri.*

7 *Qui duplex domicilium habent interdicti censentur, cùm in loco interdicto habitant. Secùs in loco non interdicto.*

8 *Interdicto populo Clerus non censetur interdictus, neque contrà.*

9 *Interdicto Clero, Religiosi non veniunt.*

10 *Interdictis Doctoribus alicuius Vniuersitatis, tam layci quàm clerici interdicuntur.*

11 *Interdicto populo loca illius populi non sunt interdicta, etsi alij contrarium censeant.*

12 *Qui censeantur affici interdicto personali speciali.*

INterdicto populo, collegio, Vniuersitate, omnes qui illius populi, collegij, & vniuersitatis sunt membra censentur interdicti, vti deciditur *cap. si sententia de sentent. excommunicat. lib. 6.* Quod intelligendum est etiamsi absentes sint, quando Interdictum apponitur, quia absentia non impedit eos esse membra communitatis interdictæ, vt notauit Ioannes Andreas *in dicto cap. si sententia.* Siluest. *interdictum 2. §. 2.* Henriq. *lib. 13. capitulo 42. num. 2.* Sayrus *lib. 5. capitulo 4. numero 13.* Bonac. *tom. 1. disp. 5. pun. 1. n. 19.* Quinimo etiamsi fuerint innocentes, non excusantur ab Interdicto, quia non interdicuntur quatenus innocentes sunt, sed quatenus sunt partes communitatis nocentis. Neque est vllum inconueniens hoc Interdicto innocentes ligari, quia ex hoc ligamine non priuantur bono aliquo obtento, sed impediuntur ab eo obtinendo, quatenus Ecclesia non vult sua bona illis communicare in punitionem illius qui delictum commisit. Sicuti colligitur ex *dicto cap. si sententia.* Et tradit *ibi* Ioann. Andr. Siluest. Henriq. *loc. alleg.* Sayrus *num. 12.* optimè Coninch. *disp. 17. dub. 1. num. 6. & 7.* Gaspar Hurtado *tract. de interdicto difficult. 4.* Adde prædicto Interdicto communitatis subiici qui post latum Interdictum partes illius fiunt, quia verè ad communitatem interdictam pertinent. Vti docuit Glossa *in dicto cap. si sententia* verbo *non competant.* Panormit. *in cap. quoniam de officio ordinar. in princ.* Et *cap. cum in partibus, de verbor. significat. in princ.* Siluest. *interdictum 2. num. 9.* Henriq. *lib. 13. cap. 42. num. 2.* Suar. *disp. 36. sect. 2. num. 9. & 10.* Auila *5. p. disp. 1. dub. 4.* Sayrus *lib. 5. cap. 4. num. 8.* Communitas autem sæpè coalescit ex laycis, clericis, & religiosis, quo casu omnes interdicta Vniuersitate comprehenduntur, quia illius sunt partes, & notant relati Doctores, specialiter Coninch. *disp. 17. dub. 1. num. 10. & 11.*

2. Extenditur hæc Doctrina ad conciues habitantes in suburbiis, & locis continentibus, quia reputantur conciues illius populi interdicti, sicuti dictum est de Interdicto locali. Quod intelligendum est, cùm æquè ac alij de populo honores, & onera populi interdicti subeunt, quia eo ipso censentur esse de populo illo. Secùs verò si sint sui iuris, suáque onera, & honores distinctos habeant. Sicuti tradit Siluest. verbo *interdictum 2. num. 15.* Tabiena *1. num. 9.* Vgolin. *tab. 5. cap. 20. §. 2.* Sayrus *lib. 5. thesauri, cap. 4. num. 13.* Auila *5. p. de censur. disp. 1. dub. 4. conclus. 3.* Bonac. *t. 1. disp. 5. pun. 1. num. 18.* Secundò extenditur ad magnates, Marchiones, Duces, nisi consuetudine, vel priuilegio eximantur ab hac obligatione, à qua non cẽsentur exempti ex eo quòd eximantur ab honoribus, & oneribus temporalibus, cùm ea exemptio conuincat eos esse de populo, vt rectè aduertit Sayrus *lib. 5. cap. 4. num. 14.* Si verò sic sui iuris existerent, vt nihil de honoribus, vel oneribus populi participarent, neque à populo penderent, huic Interdicto non essent subiecti, quia non censentur esse de populo, vt notat Siluest. *interdictum 2. num. 14.* Henriq. *lib. 13. cap. 42. num. 2.* Vgolin. *tab. 5. cap. 20. §. 2.* Sayrus *d. cap. 4. num. 14.*

3. Ab hoc Interdicto personali generali excipiuntur primò Episcopi, nisi de ipsis fiat expressa mentio, ex textu *in cap. quia periculosum de sentent. excommunic. in 6.* & tradunt omnes.

4. Secundò excipiuntur infantes nondum doli capaces,

capaces, & amentes, quia ob defectum vsus rationis capaces non sunt prohibitionis per censuram Interdicti appositæ, benè tamen prohibentur tradi Ecclesiasticæ sepulturæ, quia hæc non tam ipsos, quàm Clericos sepulturos afficit, vti tradit Siluest. *interdictum* 2.*num.*18. Couarruu.*cap. alma*. 2.*p.*§.4.*n.* 5. Henrriq.*lib.*13. *cap.*42.*num.*3. Valent.*t.*4. *disp.*7.*q.* 18.*p.*2. Sayrus aliis relatis, *lib.*5.*cap.*4.*num.*21. Auila 5.*p. disp.*1. *dub.*4. *concl.*5. Bonac.*t.* 1. *disp.*5.*pun.*1. *num.* 22. Gaspar Hurtado *tract. de interd. diffic.* 4. *num.* 9.

5. Tertiò excipiuntur qui à populo recedunt alibi domicilium suscepturi, nam eo ipso desinunt esse illius populi ob cuius rationem Interdicto subiiciebantur, vt benè aduertit Sayrus *lib.*5.*cap.*4.*num.*5.& 6. Suar.*disp.*32.*sect.*2.*num.*34. Auila 3.*p.disp.*1. *dub.*2. *concl.*1. & alij communiter.

6. Quartò secundùm probabilem satis sententiam, exteri etsi diu in populo habitent, vti scholastici, & mercatores ab Interdicto populi eximuntur, quia esto plerunque legibus populi astringantur, non tamen illis quæ singulares personas quatenus sunt partes illius populi afficiunt, vti est hæc lex Interdicti, quia exteri ad populum non pertinent, neque partes illius sunt. Sicuti tradit Nauarr. *cap.*27.*num.* 167. Henrriq.*lib.*13. *cap.*42.*num.*3. Sayrus *lib.*5.*cap.*4.*num.*19. Auila 5.*p. disp.*1. *dub.*4. *conclus.*10. Coninch.*disp.*17 *dub.*1.*num.*12. Vgolin. *tab.* 5.*cap.*20.§.3.*num.*2. Bonac.*t.*1 *de censur.disp.*5.*pun.*1. *num.*20.& alij.

7. Quintò variant Doctores, an duplex domicilium habentes, aliud in loco Interdicto, aliud in loco non interdicto, sint interdicti? Nam Calderin. *tract.de interdicto, memb.*2.*num.*39. Angel.*interdictum* 1.*num.*4. Tabiena *eodem* §.10. Rosella *n.* 8. affirmant interdictos esse, quia verè sunt de populo interdicto, & illius honoribus fruuntur, debent ergo onera illius subire. Econtrà verò Siluest. verbo *interdictum*, *num.*13. Henrriq.*lib.*13.*cap.*42. *num.*2. & probabile reputat Sayrus *lib.*5.*cap.*4.*num.*18. negant interdictos esse, quia cùm æquè partes sint populi interdicti, & non interdicti, nulla est ratio ob quam populi interdicti onus subire debeant, potiùs quàm libertate frui populi non interdicti. Sed inter has duas extremas sententias media via tenenda est, scilicet supradictos subiici Interdicto, cùm in loco interdicto habitant, secùs si in loco non interdicto, quia æquum est vt durante habitatione aliis de populo cuius ipsi sunt partes, conformentur. Vti docet Suar.*disp.*32.*sect.*2.*num.*16. Filiuc. *tract.*18.*cap.*1.*q.*5. *num.* 14. Bonac. *t.* 1. *disp.* 5. *de censur. punct.* 1. *num.* 20.

8. Sextò interdicto populo, Clerus non censetur interdictus, neque econtrà interdicto Clero populus, quia nomine populi sæculares tantùm veniunt intelligendi, & nomine Cleri solùm Ecclesiastici, non layci. Colligitur ex *cap. si sententia de sentent. excommunicat.in* 6. Et tradit aliis relatis Sayrus *lib.*5.*cap.*4.*num.*25. Suar.*disp.*32.*sect.*2.*num.*14. & 15. Auila *disp.*1. *dub.* 4. *conclus.*6. Coninch.*disp.* 17. *dub.*1.*num.*8. Bonac.*disp.*5.*pun.*1.*num.*15. Sub Interdicto Cleri omnes illi clerici qui priuilegio canonis, & fori gaudent, intelliguntur, non autem illi quibus solùm priuilegium canonis competit, quia hi sæculares reputantur, & iurisdictioni sæculari subiiciuntur. Vti notat Sayrus *lib.*5.*cap.*4 *n.*27. Coninch. *disp.*17.*dub.*1.*num.*10. Gasp. Hurtado *tract. de interd. difficul.*4. *circa finem.*

9. Sed an interdicto Clero Religiosi comprehendantur, cùm Interdictum fertur à summo Pontifice, seu ab eo qui in sæculares, & regulares iurisdictionem habet? dissentiunt Doctores. Nam Geminian.*in c.si sententia, de sentent. ex communicat. in* 6. Couarruu. *c.alma.* 2.*p.*§.1.*n.* 8. Nauarr.*c.*27.*n.*167. Suar. *disp.* 32.*sect.*2.*n.*13. Philiarc.*de officio sacerdotis, par.* 1.*lib.*4.*c.*3. Viuald. *de interdicto.n.*159. Thomas Zerola *prax.Episcop.*2.*p.*verbo *interdictum in fine*. Sebastian. Medices. 2.*p sum.tit.*9.*q.*5. Toler.*lib.*1.*sum. cap.*18.& aliis, censent comprehendi, quia communitas diuiditur in populum, & clerum. Argum.*cap. si sententia de sentent. excommunicat.* At Religiosi etiam layci siue mares siue fœminæ non sunt de populo, vt dictum est, ergo sunt de Clero. Ergo interdicto Clero censendi sunt interdicti. Sed rectiùs docuerunt contrarium Siluest. *interdictum*, 2. *num.* 19. Angel.*eodem.*1.*num.*9. Tabiena *num.* 9. §. *octauo.* Maiol.*lib.*3.*de irregul.cap.*20.*num.*6. Henrriq.*lib.*13. *cap.*42.*num.*3. Vgolin.*tab.*5.§.5. *num.*3. Sayrus *lib.*5. *cap.*4.*num.*29. Auila 5.*p. disp.*1.*dub.*4. *conclus.*7. Coninch.*disp.*17.*dub.*1. *num.*8. Filiuc.*tract.* 18.*cap.*1. *n.* 14. Bonac.*disp.*5.*p.*1. *num.*14. Paul. Layman. *tract.*5. *par.*4.*cap.*1. *num.*3. & *cap.*4. *num.*3. Gasp. Hurtado *tract.de interdicto*, *difficult.* 4. *in fine*, quia esto sub nomine Cleri in fauorabilibus Religiosi intelligãtur, non tamen in pœnalibus, & odiosis vtpote qui diuersis legibus, & constitutionibus reguntur. Si enim interdictis Religiosis non censentur Clerici sæculares interdicti, neque etiam interdicto Clero, Religiosi censendi sunt. Benè tamen intelliguntur Religiosi sub Interdicto Cleri qui beneficium sæculare possident, quia vnum cum clericis sæcularibus corpus constituunt. Vti aduertunt Sayrus, Coninch. Hurtado *loc.alleg.* Verùm si Interdictum latum esset non sub nomine Cleri, sed sub nomine personarum Ecclesiasticarum, censerem Religiosos tam clericos quàm laycos comprehendi, quia verè sunt personæ Ecclesiasticæ ad Ecclesiam, illiúsque iurisdictionem directè pertinentes, vti aduertit Sayrus *dicto cap.* 4. *num.*19. Ad fundamentum oppositum, respondeo, Pontificem noluisse definire omnia membra communitatis, sed declarare sub populi nomine, Clericos non comprehendi.

10. Septimò: interdictis Doctoribus alicuius Vniuersitatis, negant Angel. verbo *interdictum* 1. *num.*9. Rosella *num.*15. Siluest. 2. *num.* 18. Vgolin. *tab.*5.§.5.*num.*3. Sayrus *lib.*5 .*thesauri*, *cap.*4.*num.*30. Doctores clericos comprehendi, sed solùm laycos, eo quòd solùm laycis competere videatur communitatem, seu Vniuersitatem constituere. Sed tam Doctores laycos, quàm clericos comprehendi docuerunt Tabiena *interdictum* 1. *num.*9. Armilla *num.* 11. Viuald.*num.*169. Simon Maiol. *de irregularit.lib.* 3.*cap.*20.*num.*1. Henrriq.*lib.*13.*cap.*42. *num.*1. Auila 5.*p.disp.*1.*dub.*4 *conclus.*9. Bonac. *disp.*5.*pun.*1. *num.* 17. quia nomen Doctoris æquè clericis, ac laycis commune est, & ex omnibus illis communitas, & vniuersitas coalescit, vt experientia comprobatur.

11 Octauò interdicto populo, loca illius populi esse interdicta docuerunt Couarruu. *cap. alma.* 2. *p.*§.1.*num.*7. Henrriq.*lib.*13.*cap.*42.*circa finem*, ne Interdictum populi frustraneum esset, si clerici possent apertis ianuis, & campanis pulsatis in Ecclesiis illius populi diuina peragere. Sed meritò negant loca illius populi esse interdicta Nauarr. *cap.* 27. *num.* 167. Say.*lib.*5.*cap.*4.*num.*16. Coninch.*disp.*17.*num.* 20. Auila 5.*p.disp.*1. *dub.*2. Gaspar Hurtado *tract. de interd. difficult.* 3. quia Interdictum personale à locali

cali distinguitur, neque vnum aliud infert. Neque est inconueniens interdicto populo, posse clericos diuina in Ecclesiis illius populi peragere, cùm Ecclesiæ non sint interdictæ. Neque inde fit Interdictum populi eludi, cùm populus abstinere debeat ab illis officiis diuinis audiendis. Quod si populus interdictus illis assistere velit, neque expelli possit, cessare debent clerici ab illorum celebratione non ex lege Interdicti, sed ob vitandum scandalum, & cooperationem ad peccatum.

12. Denique si de Interdicto personali speciali loquamur, illi censentur specialiter interdicti, qui in propria persona interdicti fuerint. Deinde qui causam dederint locali Interdicto & à fortiori generali personali ex textu in *cap. si sententia de sententia excommunicat. in 6.* Et tradit plures referens Saytus *lib. 5. thesauri, cap. 4. à num. 11.* Nominatim verò interdicti censebuntur qui sic post incursionem Interdicti declarati, & publicati fuerint nomine proprio, seu talibus circunstantiis, quæ personam demonstrent. Argum. *cap. licèt ex quadam.* Et *ibi* Glossa, verbo *demonstratione de Testibus, & attestationib.* Et *cap. tua nos.* & *ibi* Glossa, verbo *æquipollentibus de consanguinit. & affinit.*

Pvnctvm III.

De causis Interdicti.

Qvatuor causæ concurrere possunt ad Interdictum constituendum. Efficiens est qui Interdictum profert; materialis qui Interdicto subijcitur; formalis est modus, & forma seruanda in illius prolatione: finalis est causa ob quam interdictum latum est.

§. I.

Explicatur Interdicti minister, illiusq; subiectum.

1 *Interdictum ferens iurisdictionem in foro contentioso habere debet.*

2 *Episcopus absque consensu capituli, sententiam Interdicti ferre potest, consuetudine spectata.*

3 *Capitulum Sede vacante interdicere potest medio Vicario à se electo.*

4 *Prælati religiosorum spectata consuetudine Interdictum saltem locale ferre non possunt.*

5 *Prædicti si excommunicati, suspensi denunciati sint, nequeunt sententiam Interdicti validè ferre, secùs si non sint denunciati.*

6 *Interdici possunt personaliter omnes etiam quatenus communitatem componunt*

7 *Interdictum locale si directè feratur, semper locus interdictus subiectus esse debet interdicenti.*

1 Regula est ab omnibus Doctoribus recepta, ministrum seu causam efficientem Interdicti esse qui iurisdictionem in foro contentioso habet, & regulariter qui sententiam excommunicationis, & suspensionis ferre potest, poterit interdicere. Vti sunt Pontifex, Legatus, Nuntius, delegatus, subdelegatus, Episcopus non consecratus, & Capitulum Sede vacante, & quicunque alij qui iurisdictionem quasi Episcopalem in subditos, & loca exercent, poterunt sibi subditos Interdicto supponere. Argum. *cap. cum inter, de consuetud. Cap. cum ab Ecclesiarum de officio delegati.* Et tradunt communiter Doctores, vt videre est in Paludan. *in 4. d. 18. q. 8. in art. 4. princip.* Siluest. *interdictum 3.* Nauarr. *cap. 27. nu. 264.* Henriq. *lib. 13. cap. 51.* Sayr. *lib. 5. cap. 10. à num. 13.* Suar. *de censur. disp. 36. sect. 1. & seqq.*

2. De quadruplici Prælato est difficultas qualiter interdicere possint. Primò de Episcopo, & à fortiori de quolibet alio Prælato sub se capitulum habente, an absque illius consensu sententiam Interdicti ferre possit? Ratio dubitandi desumitur ex *cap. 1. de excessib. prælator.* vbi Pontifex prohibet, ne clericos sine iudicio capituli Episcopus suspendat, aut eorum Ecclesias Interdicto subijciat: fauet *cap. nouit. Cap. quanto, de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capit.* Et *cap. cum in cunctis, de his quæ fiunt à maiore parte Capit.* Quos textus varie explicant Doctores. Nam alij intelligunt de Interdicto in perpetuum, seu ad longum tempus ferendo. Alij de Interdicto pro clericorum correctione lato. Alij de Interdicto lato ex officio, & ad nullius instantiam, vt refert Saytus *lib. 5. thesauri, cap. 10. à num. 19.* sed dicendum est spectato iuris rigore, neque Episcopum, neque Prælatum alium Capitulum habentem interdicere clericos posse absque Capituli consensu, benè tamen laycos; at spectata consuetudine & laycos, & clericos interdicere posse: sic tradit Calderin. *tract. de Interdicto memb. 3. num. 54.* Glossa *in dicto cap. 1.* verbo *capituli de excessib. prælator.* & *ibi* Panormit. Vgolin. *de censur. tab. 5 cap. 1. §. 1.* Sayr. *lib. 5. cap. 10. num. 20.* Suar. *disp. 36. sect. 1. num. 6.*

3. Secundò de capitulo & quidem vacante Sede conueniunt ferè omnes Doctores interdicere posse medio Vicario à se electo, iuxta Trident. *sess. 24. cap. 16. de reformat.* At Sede non vacante, nequaquam iure ordinario potest iuxta textum in *cap. quæsiuit, de his quæ fiunt à maiore parte Capit.* Ex priuilegio Sedis Apostolicæ aliquando Capitulum independenter ab Episcopo sententiam interdicti ferre poterit: sicuti notauit Sayrus *lib. 5. thesaur. cap. 10. num. 23.* Deinde ex consuetudine, & præscriptione hanc potestatem Capitulum aliquando obtinet, iuxta *cap. cum inter de consuetud.* Et tradit Couarruu. *cap. alma mater, 2. p. §. 2. num. 6.* Henrriq. *lib. 13. cap. 51. num. 2.* Sayrus *dicto lib. 5. cap. 10. num. 23.* Auila *5. p disp. 2. dub. 1. concl. 1.* Suar. *disp. 36. sect. 4. num. 5.*

4. Tertiò, de Prælatis religiosorum, an inquam Interdicti sententiam tum in Religiosos sibi subditos, tum in loca suæ iurisdictioni subiecta, ferre possint? Qua in re etsi spectato iuris rigore dicendum esset, Interdictum tam in personas, quàm in loca sibi subiecta ferre posse, at consuetudine præscriptum est hanc sibi ademptam esse potestatem, saltem quoad Interdictum locale, nisi fortè in plebem iurisdictionem habeant. Sicuti tradit Henrriq. *lib. 13. cap. 24. num. 3.* & *cap. 51. num. 1.* Saytus *lib. 5. cap. 10. num. 21.* Suar. *disp. 36. sect. 1. num. 2.* Filiuc. *tract. 18. cap. 1. q. 7.* Bonac. *disp. 5. pun. 1. num. 2.* Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 4. num. 1.* Gaspar Hurtado *de interdicto difficult. 14. initio.* Quinimo Sayrus, & Henrriq. *locis allegatis* censent hos Prælatos religiosorum iurisdictionem tantùm in Religiosos habentes, etsi possint sibi subditos partiali Interdicto ligare, nempe Interdicto ab audiendis diuinis, vel confessionibus excipiendis, non tamen posse eos absoluto Interdicto ligare, quod tamen non censeo verum, neque alij Do-

ctores admittunt, qui negata potestate apponendi Interdictum locale, personale concedunt.

5. Quartò de supradictis si excommunicati, suspensi, vel interdicti existant. Et quidem si sint excommunicati, & suspensi denunciati, communis est omnium sententia nec licitè, nec validè sententiam Interdicti ferre posse, quia priuantur iurisdictione ad illud munus obeundum requisita. At si denunciati non sint, etsi aliqui satis probabiliter existiment inualidè iurisdictionem coactiuam exercere, probabilius oppositum docui *hoc præsenti tract. disp. 2. de excommunicat. pun.* 12. *num.* 6. Interdicti verò siue denunciati sint siue non, non impediuntur à sententia Interdicti ferenda, quia Interdictum non iurisdictione, sed participatione diuinorum priuat. Vti tradit Auila 5. *p. disp.* 2. *dub.* 3. *concl.* 1. & 2. Gaspar Hurtado *tract. de interd. difficul.* 14. *num.* 43.

6. Quoad causam materialem, seu subiectiuam Interdicti, hoc est quoad eos qui interdici possunt, certum est personale Interdictum non solùm in singulares personas quâ tales sunt, sed in ipsas quatenus communitatem aliquam componunt, ferri posse; in quo maximè Interdictum ab excommunicatione differt, quæ nunquam in communitatem fertur. Vti habetur *cap. Romana*, §. *in vniuersitatem*, & *cap. si sententia de sentent. excommunicat. in* 6. Et notauit Paludan. *in* 4. *d.* 18. *q.* 2. *principal. in quæstione.* 2. *ar.* 3. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 25. *num* 4. & *cap.* 50. *num.* 1. Sayr. *lib.* 5. *thesauri, cap.* 10. *num.* 7. Oportet autem vt persona interdicenda subiecta interdicenti sit, aliàs eius præceptis, & sententiis ligari non posset. Item debet esse rationis compos, aliàs incapax est præcepti, & pœnæ præcepto annexæ, vt bene tradit Siluest. verbo *interdictum* 2. *n.* 17. Couarruu. *cap. alma mater.* 2. *p.* §. 4. *n* 5. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 42. *n.* 3. Sayr. *lib.* 5. *thes. cap.* 10. *num.* 6.

7. Interdictum verò locale si directè feratur, semper locus interdictus subiectus esse debet interdicenti, & sub illius iurisdictione. At sæpè contingit locum à iurisdictione interdicentis exemptum indirectè interdici, ne Interdictum à iudice positum eneruetur, quod vetum est in generali Interdicto locali. Argum. *cap. si ciuitas. Cap. si sententia de sentent. excommunicat.* Et diximus *supra.*

§. II.

De causa formali & finali Interdicti, seu de forma ferendi Interdictum, & fine ob quem ferri potest.

1 *Interdictum fertur in punitionem, & emendationem culpæ commissæ.*

2 *Culpa ob quam Interdictum generale ferendum est, mortalis esse debet.*

3 *Interdictum generale personale, & locale etiam speciale nunquam ferri potest ob culpam alicuius priuati.*

4 *Pro delicto à communitate commisso in retinendo ære alieno, Interdictum locale generale ferri non potest.*

5 *Interdictum verò locale speciale ferri potest.*

6 *Interdictum personale generale verius censeo ob retentionem æris alieni imponi non posse.*

7 *Interdictum personale speciale nunquam ob culpam alienam ferri potest.*

8 *Aliquibus placet ob culpam venialem speciale personale Interdictum ferri posse.*

9 *Verius est oppositum, nisi Interdictum partiale, & ad breue tempus imponatur.*

10 *Nulla est forma præscripta in interdicti impositione.*

1. Causa finalis, seu propter quam Interdictum fertur, est culpæ commissæ emendatio, seu punitio. Etenim Interdictum tum ad emendandum delictum, tum ad illud puniendum solet iniungi. Nunquam tamen generale Interdictum siue personale, siue locale iniungitur ob punitionem tantùm peccati præteriti, imò neque Interdictum locale speciale, ne innocentes diuinis priuentur. Solùm autem Interdictum personale speciale ferri aliquando potest non tantùm in emendationem delicti, sed in illius punitionem, vt sic delinquens cautior in futurum reddatur, & aliis sit in exemplum. Argum. *cap. De viro nefando* 12. *q.* 2. & *cap. latrem.* 33. *quæst.* 2. Et tradit Suar. *disp.* 36. *sect.* 3. *num.* 13.

2. Culpa autem ob quam Interdictum generale ferendum est, mortalis esse debet, quia Interdictum generale siue locale siue personale pœna grauissima est, & ex parte maior quàm excommunicatio, cùm ex hoc Interdicto innocentes puniantur, quorum punitio iniqua esset, nisi grauis alicuius culpa, & contumacia intercederet. Atque ita ex communi sententia docet Sotus *in* 4. *d.* 22. *q.* 3. *ar.* 1. *conclus.* 3. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 50. *num.* 1. Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 19. Sayrus, *lib.* 5. *thesauri, cap.* 11. *num.* 1. & 16. Suar. *disp.* 36. *sect.* 3. *num.* 2. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *part.* 4. *cap.* 4. *num.* 3. Et colligitur ex *cap. cum medicinalis de sententia excommunicat. in* 6. & ex *cap. quæsiuit, de his quæ fiunt à maiore parte Capit.* Et ex Trident. *sess.* 25. *de reformat. cap.* 3.

3. Quinimo prædictum Interdictum generale personale, & locale etiam speciale cùm vltra personas delinquentes afficiat innocentes, nullo modo in iure fertur, nec ferri ab alio quàm à Pontifice potest, ob culpam quantumuis grauem alicuius priuatæ personæ, nisi ea culpa sit culpa capitis, vel communitatis. Argum. *cap. non est vobis de sponsalib.* & deciditur in concilio Basileensi *sess.* 20. Quia pœna debet proportionari culpæ, & cùm hæc sit pœna communis culpam communem requirit. Vti pro certo tradunt Siluest. *interdictum* 3. *q.* 5. Angel. *num.* 4. Nauarr. *c.* 17. *n.* 168. Sotus 4. *d.* 22. *q.* 3. *art.* 1. Couarruu. *cap. alma.* 2. *p.* §. 1. *num.* 4. & 5. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 11. *à num.* 7. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 50. *num.* 1. Suar. *disp.* 36. *sect.* 3. *n.* 5. 6. & 9. Auila 5. *p. disp.* 3. *dub.* 1. *concl.* 5. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 1. *in fine.* Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 4 *n.* 4. Gasp. Hurtado *tract. de interd. diffi.* 13. *num.* 38.

Aliqui, nempe Cardinalis *in cap. sane ei.* 2. *de officio delegati*, Panormit. *ibi num.* 7. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 50. *num.* 1. vltra culpam capitis, vel communitatis ad prædictum Interdictum ferendum requirunt vt delinquens iurisdictionem temporalem habeat in locum, vel communitatem interdictam, quia non videtur rationi consonum spiritualis pastoris contumaciam cum tam graui iactura populi coërcere. Sed rectiùs docuerunt contrarium Felin. *in dicto cap.* *sane*

*sane num.*2. Decio *num.*7. Archidiacon. *in cap.si sententia de sentent.excommunicat.in* 6. Et *ibi* Dominic.& Geminian.Couarruu. *cap.alma.2.p.§.1.num.4.& §.2. num.5.* Vgolin.*tab.5.cap.*20. *§.1.num.*2. Saytus *lib.5. thesauri,cap.*11.*num.*9.Suar.*disp.*36 *sect.*3.*num.*7.Auila 5.*p.disp.*3.*dub.*1.*conclus.*2. Quippe contumacia spiritualis pastoris grauius delictum est contumacia domini temporalis.Ergo si hæc sufficit ad Interdictum generale personale, & locale generale, vel speciale constituendum, etiam contumacia spiritualis pastoris sufficere debet. Quod non leuiter colligitur ex *dicto cap.sane*, vbi deciditur posse delegatum Pontificis subijcere Interdicto terram iurisdictioni Episcopi subiectam, absque vlla distinctione iurisdictionis temporalis,vel spiritualis.

4. Grauior dubitatio est,an pro delicto à capite, vel communitate commisso in retinendo ære alieno, possit prædictum Interdictum ferri? Et certa sententia est Interdictum locale generale ferri nequaquam posse absque speciali summi Pontificis licentia, quia ita expresse cautum est à Bonifat.VIII. in Extrauag.*Prouide attendentes de sentent.excommunicat.* inter communes, quam Clemens VII. anno 1530. nono Kalend.Iunij in Bulla quæ incipit:*Licet ea quæ*, & est 35. eiusdem in bullario confirmauit: ibi enim statutum est pro contumacia domini, vel Episcopi loci in detinendo ære alieno, & debito pecuniario non soluendo,nullatenus posse aliquam prouinciam, ciuitatem, castrum, locum, territorium sine speciali Sedis Apostolicæ licentia, interdici. Quod si contra factum fuerit, irritum esse decernit. Hanc licentiam testatur Henrriq. *lib.*13. *cap.* 50. *num.*4. & consentit Sayrus *lib.* 5.*cap.*11.*num.*18. concessam esse collectori subsidij, & commissario Cruciatæ in Hispania. Ex qua Extrauaganti rescriptus videtur textus *in cap. ex præscripto de iureiurando.*

5. Interdictum verò locale speciale, V.g. vnius vel alterius Ecclesiæ, etsi non conueniat pro debito pecuniario imponi; absolutè tamen licitè, & validè imponi posse docent ex communi sententia Nauarr. *cap.*27. *num.*168. Saytus affirmans esse omnium, excepto Couarruu. *lib.5.cap.*11. *num.*19. Suar. *disp.*36. *sect.*3.*num.* 8. Quia prædicta constitutio solum de Interdicto locali generali loquitur, vti aduertit *ibi* Glossa,& Panormit. *in cap. cum in partibus de verbor. significat.* Et tradunt relati Doctores. Ergo cùm Interdictum locale speciale nullibi inueniatur prohibitum ferri posse pro debito pecuniario asserendum est validè, & licitè ferri. Præterquam quòd prohibitio facta ob causam pecuniariam de Interdicto locali generali tantùm indicat alia interdicta ob eam causam proferri posse. Cæterùm Couarruu.*cap.alma.2.p.§.*1. *num.*5. Mexica *de interd.diffic.*3.*conclus.*1. Auila 5.*p. disp.*3. *dub.*3. *conclus.* 2. Et inclinat Paul. Layman. *lib.*1.*sum.tract.*5. *par.*4. *cap.*4.*in fine*, negant Interdictum locale speciale ferri ob debitum pecuniarium posse, quia *in prædicta Extrauag.* prohibetur, ne supponatur Interdicto prouincia,ciuitas,castrum,locus, territorium: at locus tam de Interdicto locali generali, quàm speciali intelligitur. Item solutio debiti pecuniarij, facilè aliis viis obtineri potest, absque innocentum periculo. Prætetea, locale generale Interdictum ideò ob causam pecuniarij debiti prohibitum est apponi à potestate ordinaria, ne ob temporalem causam, & quæ alia via emendari potest, innocentes detrimentum patiantur; at hæc ratio etiam procedit in Interdicto locali speciali.Ergo Interdictum locale speciale ob debitum pecuniarium imponi nequit,absque licentia summi Pontificis. Et hæc sententia mihi videtur probabilior.

6. Sed an interdictum personale generale, hoc est Interdictum communitatis ob æris alieni retentionem à capite communitatis factam, imponi possit? Difficultate non caret,eo quòd dicta constitutio solùm de Interdicto locali loquatur, vt manifestum est.Ex quo non leuiter colligitur Interdictum personale concedi,& ita affirmandum est verbis ipsius Extrauag.spectatis.At si mentem,& intentionem ipsius Extrauag. spectemus, verius censeo cum Calderino *tract.de interdicto,memb.*1.*num.*22. personale Interdictum generale prohiberi sicut & locale, ne innocentes grauentur ob hanc temporalem causam, quæ fuit ratio prohibendi appositionem interdicti localis. Illud est certum, in quo ferè omnes conueniunt, vt videre est apud Henriq.*lib.*13.*cap.*50.*num.*3.Auilam 5.*p.disp.*3.*dub.*3.*conclus.*4.Sayr.*lib.*5.*cap.*11. *à n.*19. Interdictum personale speciale pro debito pecuniario imponi posse authoritate ordinaria, quia nullibi contrarium est cautum,neque verba dictæ Extrauag. neque eius intentio aduersantur.

7. Quod si de speciali personali Interdicto loquamur, Henrriq. *lib.*13.*cap.*50.*num.*2. Auila 5.*p.de censur.disp.*3. *dub.*2. censent ob culpam alienam ferri posse; quia si ob culpam capitis innocentes cõmunitatis grauantur in Interdicto populi, cur non poterit innocens interdici ob culpam alterius qui ipsi coniunctus est? Cæterùm communis est sententia, teste Sayro *lib.* 5.*thesauri,cap.*11.*num.*5.Suar.*disp.*36.*sect.*3. *à num.*2. Gaspar Hurtado *de interd.difficult.*13.*nu.*19. Interdictum personale speciale nunquam ob culpam alienam ferri posse, sed necessariò propriam supponere, eo quòd speciale personale Interdictum cùm propriam personam vbique afficiat, pœna est culpam in ipsa supponens.Argum.*leg.sancimus,Cod.de Pœnis.*

8. Grauior tamen est dubitatio, an ob culpam venialem propriam speciale personale interdictum ferri possit? Affirmant Henrriq. & Auila *loc. alleg.* Eman.Saa, verbo *interdictum,num.*7. Gaspar Hurtado *tract. de interdicto, difficult.* 13. eo quòd hoc Interdictum non priuet maioribus bonis quàm excommunicatio minor, & ex alia parte cùm est à iure, vel ab homine generaliter latum æquè facilè ac excommunicatio minor auferri potest. Ergo sicut excommunicatio minor ob solam culpam venialem contrahi potest, etiam contrahi poterit Interdictum. Notanter dixi à iure,vel ab homine generaliter latum,nam si specialiter ab homine latum esset, cùm à solo ipso tolli possit,culpam grauem necessariò requirit,vt benè aduertit Gasp.Hurtado *d.difficult.*13.

9. Cæterùm verius est Interdictum particulare personale purum integrum etiam latum à iure, vel generaliter ab homine contrahi, absque culpa graui non posse. Vti docuerunt Suar. *disp.*36.*sect.*3. *num.*2. Coninch.*disp.*17.*dub.*1.*in fine.*Vasq. *t.*2.*disp.*58.*n.*50. Paul. Layman. *lib.*1. *sum. tract.*5. *par.*4.*cap.*4. *num.*4. Sayrus *lib.*5.*cap.*11. *num.*1. & præcipuè *num.*16. quia priuat grauissimis bonis, & pluribus quàm excommunicatio minor & passim contingentibus, siquidem priuat administratione sacramentorum, receptione plurium, assistentia diuinorum officiorum, & Ecclesiastica sepultura, & difficiliùs tollitur quàm excommunicatio minor,quæ à quolibet simplici sacerdote auferri potest, cùm tamen Interdictum saltem proprium sacerdotem requirat. Præterea ob transgressionem Interdicti sæpè irregularitas incurritur,quæ tamen non incurritur ob violationem minoris excommunicationis. Signum igitur est grauiorem esse pœnam Interdictum quàm excommunicatio minor, ac proinde non nisi ob culpam grauem contrahi posse. Verùm si Interdictum non absolu-

tum, & integrum imponatur, sed partiale, & ad breue tempus docent optimè Caiet. verbo *suspensio*, & verbo *interdictum*. Nauarr. *cap.27.num.*167. Suar. *disp.*36.*sect.*3.*num.*2. Auila 5.*p.disp.*3.*dub.*2.*conclus.*2. Henrriq.*lib.*13.*cap.*50.*num.*2. Layman.*lib.*1.*sum.tract.* 5.*par.*4.*cap.*4.*num.*4. Gasp.Hurtado *tract. de interd. difficult.* 13. & alij ob peccatum veniale iniungi posse, quia est leuis pœna, & facilè amobilis.

10. Si de causa formali, seu de forma seruanda in impositione Interdicti loquamur; certum est nullam esse à iure præscriptam, sed eam esse sufficientem quæ voluntatem imponentis exprimat, vt colligitur ex *cap.si sententia.* & *cap.si ciuitas de sententia excommunicat. in* 6. Et notauit plures referens Sayrus *lib.*5.*thesaur. cap.*11. *à num.* 23. Vt verò licitè feratur, debet ferri in scriptis, & ibi exprimi causa ob quam fertur, & exemplar tradi parti intra mensem si petierit, alioquin interdicens ab ingressu Ecclesiæ per mensem erit ipso iure suspensus. Quæ autem monitio requiratur, & quando appellatio suspendat executionem censuræ, sufficienter dictum est *disp.*1.*&* 2.*huius tract.*

PVNCTVM IV.

De effectibus Interdicti.

Censuræ Interdicti quatuor effectus enumerant Doctores 1. Priuatio actiua, & passiua sacramentorum. 2. Priuatio actiua diuinorum officiorum. 3. Priuatio actiua, & passiua Ecclesiasticæ sepulturæ. 4. Priuatio ab ingressu Ecclesiæ. Hi effectus non sunt annexi cuilibet Interdicto, sed pro voluntate imponentis plures, vel pauciores effectus comprededendere Interdictum potest. Equidem si Interdictum absolutè feratur, omnes præfatos effectus comprehendit, quia ex se omnes illos habet, & non est aliqua ratio cur potius vnum quàm alium respiciat effectum. At si ex voluntate imponentis Interdictum restrictionem accipiat, eum tantùm effectum comprehendet, quem interdicens voluerit. Argum. *cap. non est vobis de sponsalib.* Et tradit Siluest. verbo *interdictum* 3.*q.*7. Nauarr. *cap.* 27.*n.* 183. Henrriq.*lib.*13.*cap.*2.*num.*3. & *cap.*43.*num.*2.& *cap.*51.*num.*4. Sayrus *lib.*5.*thesauri*, *cap.*11.*num.* 28. Auila 5.*p. disp.*4.*in princ.* Bonac.*t.*1.*disp.*5.*p.*3. *initio.*

§. I.

De primo effectu Interdicti, qui est priuatio actiua, & passiua sacramentorum.

1 *Ex vi interdicti administratio, & receptio sacramentorum prohibita est.*
2 *Excipitur baptismus paruulorum.*
3 *Hæc administratio potest, & debet esse solemnis.*
4 *Nec refert an Interdictum sit locale generale, an speciale.*
5 *Persona generaliter interdicta hoc sacramentum ministrare potest, specialiter verò in casu necessitatis.*
6 *Quod dictum est de Baptismo, dicendum est de sacramento Confirmationis.*
7 *Persona generaliter interdicta hoc sacramentum recipere, & ministrare potest, secùs specialiter.*
8 *Sacramentum Pœnitentiæ omnibus conceditur duplici conditione apposita.*
9 *Eucharistiæ sacramentum tempore Interdicti localis, & personalis generalis potest & debet ministrari iis qui sunt constituti in probabili mortis periculo.*
10 *Qualiter hoc viaticum ministrandum sit.*
11 *Extra periculum mortis nec licitum est ministrare Eucharistiam, nec illam recipere in loco interdicto, nec à personis generaliter interdictis.*
12 *Negat communis sententia in quatuor festiuitatibus contentis in* cap. alma mater de sentent. excommunicat. lib. 6. *posse Eucharistiam recipi, & ministrari.*
13 *Verius est oppositum.*
14 *Quibus ex priuilegio competit Missæ sacrificio assistere tempore Interdicti, negat communis sententia posse Eucharistiam recipere.*
15 *Satis probabile est oppositum.*
16 *Sacramentum extremæ Vnctionis in nullo Interdicto locali, vel personali ministrari laycis potest.*
17 *Item nec clericis tempore Interdicti concessum est sacramentum ministrare, vel recipere.*
18 *In illis festiuitatibus in quibus conceditur fidelibus diuinorum participatio, non censetur concessa extrema Vnctio.*
19 *Religiosi mendicantes, & qui horum priuilegiis communicant, ministrare, & recipere hoc sacramentum tempore Interdicti possunt.*
20 *Si infirmus nullum aliud sacramentum recipere possit, poterit illi extrema Vnctio ministrari.*
21 *Sacramentum Ordinis in loco interdicto, vel personis specialiter interdictis nullo modo conferri potest. Bene tamen generaliter interdictis in loco non interdicto.*
22 *Sabbatho sancto in loco interdicto conferri Ordines non possunt.*
23 *In casu necessitatis alicuius prouinciæ benè posset sacramentum Ordinis ministrari.*
24 *Sacramentum Matrimonij negant plures in loco interdicto, vel personis generaliter interdictis administrari, vel recipi posse.*
25 *Oppositum verius censeo.*
26 *Satisfit fundamento contrario.*
27 *Specialiter interdicti à Matrimonio contrahendo remouentur.*

Tempore

28 *Tempore Interdicti benedictiones nuptiales conferri non possunt.*

29 *In illis quatuor festiuitatibus licita est nuptiarum solemnis, & publica benedictio.*

30 *Qualiter hæc benedictio præstari possit, si coniuges interdicti existant.*

1. Constat administrationem, & receptionem Sacramentorum prohibitam esse, exceptis casibus in iure expressis. Vti deciditur *cap. responso, de sent. excommunicat.* & *cap. si sententia eodem tit. in 6.* Et tradunt Doctores referendi. Videndum ergo est quæ Sacramenta ab hac prohibitione excipiantur.

2. Primò excipitur Baptismus paruulorum, qui tempore cuiuscunque Interdicti concedendus est ob eius necessitatem. Vt habetur *cap. non est vobis, de sponsalib. Cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* Et ibi Glossa, & Doctores. Postmodum hæc concessio extensa fuit ad baptismum cuiuscunque adulti siue sani, siue infirmi ex textu expresso in *cap. quoniam de sentent. excommunicat. in 6.* Nam esto sola contritione quæ votum Baptismi non recepti includit, saluari adultus posset, cùm per ipsum non stat illius receptio; at quia difficile hæc contritio haberi potest, noluit Ecclesia quæ pia mater est, hoc beneficium hominibus denegare.

3. Hæc administratio potest, & debet esse solemnis in Ecclesia interueniente cathecismo, patrinis, aliisque Ecclesiæ ritibus consuetis, quia hæc accessoria sunt Baptismo, quod est permissum. Neque enim censendus est permitti Baptismus aliter fieri, quàm de iure faciendus præscribitur: sicuti ex communi notant Nauarr. *cap. 27. num. 177.* Henrriq. *lib. 13. cap. 45. num. 1. & cap. 53. num. 4.* Sayr. *lib. 5. thesauri cap. 7. num. 3.* Suar. *disp. 33. sect. 1. à num. 2.* Auila *5. p. disp. 4. sect. 1. dub. 4. conclus. 1.* Bonac. *t. 1. disp. 5. pun. 3. num. 2.* Paul. Layman. *lib. 1 sum. tract. 5. par. 4. cap. 2. num. 1.* & alij passim. Quod adeò verum est, vt si foris non sit benedictus, poterit benedici; nam esto ad solemnitatem Baptismi requiratur aquam tantùm esse benedictam; quia tamen consuetum est fontis benedictionem pro baptismo ministrando præmitti; ea de causa hæc benedictio licet, vt cum debita solemnitate hoc sacramentum ministretur. Sicuti aduertit Suar. *disp. 33. sect. 1. num. 2.* Alter. *de interdicto, disp. 4. cap. 1. & 2.* Bonac. *disp. 5. p. 3. §. 1. num. 2.*

4. Neque refert an sit Interdictum locale generale, an speciale. Quocunque enim Interdicto existente siue generali siue speciali, Baptismus apertis ianuis, & consueta solemnitate ministrandus est, ac si Ecclesia illa interdicta non esset. Nam esto in *cap. responso de sent. excommunicat.* & *cap. non est vobis, de sponsalib.* sermo sit de Interdicto generali. At in *cap. quoniam de sentent. excommunicat. in 6.* absolutè dicitur tempore Interdicti licitam esse huius sacramenti administrationem, neque ibi distinguitur de Interdicto locali generali, vel speciali, neque distinguendum est: vti ex communi docet Henrriq. *cap. 45. num. 3.* Suar. *disp. 33. sect. 1. num. 3.* Coninch. *disp. 17. dub. 2. num. 40.* Sayrus *lib. 5. cap. 7. num. 4.* Bonac. *disp. 5. pun. 3. §. 3. num. 3.* & alij plures apud ipsos.

5. Sed an persona interdicta possit hoc Sacramentum solemniter ministrare? Constans est sententia posse si generaliter interdicta sit, quia generale personale Interdictum arctiùs non ligat quàm generale loci, quo non obstante permittitur Baptismi ministratio. Atque ita pro certo supponũt Filiuc. *tract. 18. cap. 2. num. 33.* Bonac. *disp. 5. p. 3. §. 1. num. 5.* Personam verò specialiter interdictam in casu necessitatis, atque adeò priuatim baptizare posse omnes Doctores docent. Sed an seclusa necessitate solemniter id fieri possit? difficultate non caret, eo quòd, sicut non obstante Interdicto speciali locali, potest in eo loco ministrari hoc Sacramentum, sic videtur ministrari posse à persona specialiter interdicta eius Interdicto non obstante, quia hæc concessio non ob ministrum, sed ob baptizandum facta est. Cæterùm longè verius est id permittendum non esse, quia his personis sicut & excommunicatis nullus est fauor concessus, qui necessariò foret, si seclusa necessitate baptizandi sacramentum ministrare possent. Sicuti tradit Sayrus *lib. 5. thesauri, cap. 7. num. 6.* Suar. *disp. 33. sect. 1. num. 8.* Filiuc. *tract. 18. cap. 2. num. 33.* Alter. *de interdicto disp. 4. cap. 1. circa finem.* & *cap. 2. sub finem.* Bonac. *t. 1. disp. 5. p. 3. §. 1. num. 5.*

6. Quod dictum est de Baptismo, dicendum est de sacramento Confirmationis, nam esto non sit sacramentum necessitatis, est tamen Baptismo accessorium, & illius quasi complementum, ideóque concesso Baptismo hoc censetur concessum non vtcunque, sed cum omni sua solemnitate, apertis ianuis sicut si Interdictum non esset. Argum. *leg. si quando, Cod. de inofficioso testam.* quia vno concesso conceduntur ea cum quibus præstari solet. Et sumitur ex *cap. quoniam de sentent. excommunic. in 6.* vti notarunt Siluest. *interdictum, 5. q. 7.* Nauarr. *cap. 27. num. 178.* Couarruu. *2. p. §. 2. num. 7.* Henrriq. *lib. 13. cap. 45.* Suar. *disp. 33. sect. 1. num. 7.* Auila *5. p. de censur. disp. 5. sect. 1. dub. 4. conclus. 3.* Sayrus *lib. 5. cap. 7. num. 6.* Bonac. *disp. 5. p. 3. §. 1. num. 4.* Barbos. *alleg. 31. num. 23.* Additur præterea *in supradicto cap. quoniam*, posse chrisma confici in loco etiam specialiter interdicto, quia est necessarium Confirmationi, & concessa Confirmatione concedi debent quæ ad illam conficiendam necessaria sunt. *leg. ad rem. & leg. ad legatum ff. de procurator. & defensorib.* Et licèt communis sententia quam docuit Couarruu. Henrriq. Bonac. & alij, doceat hoc chrisma conficiendum esse seruata moderatione *cap. alma mater.* At August. Barbosa *2. p. de potest. Epis. alleg. 31.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 2. num. 1.* non improbabiliter censent id necessarium non esse, tametsi expediens sit, quia textus *in cap. alma* non fuit expeditus ad ampliandã Interdicti prohibitionem, & abrogandos casus, in quibus Interdicti prohibitio locum iure antiquo non habebat, sed expeditus fuit ad temperandum rigorem illis in casibus in quibus prohibitio Interdicti vim habebat. Cùm autem iure antiquo ministratio Confirmationis, & confectio chrismatis absque vlla moderatione *cap. alma mater* permissa fuerit, nullatenus censeri id debet sublatum ex textu *in cap. alma mater.* Præterquam quòd huiusmodi textus moderationem apponit in sacrificio Missæ, & sacrificiis diuinis quæ singulis diebus dicuntur: at confectio chrismatis sub his officiis diuinis quotidie dicendis non continentur; partim quia non dicitur, sed conficitur, partim quia non singulis diebus, sed singulis annis peragitur.

7. Quoad personam interdictam si generaliter dicta sit, nec prohibetur hoc Sacramentum Confirmationis recipere, nec ministrare, quia non est in culpa. At si sit specialiter interdicta, sicut est qui causam interdicto dedit, nequaquam hoc Sacramentum recipere licitè potest, nisi priùs satisfactionem exhibuerit, aut si eam præstare non possit cautionem pignoratitiam,

pignoratitiam, fideiussoriam, vel saltem iuratoriam præstiterit. Argum. *cap. alma mater,* vbi à sacramento Pœnitentiæ hi interdicti excluduntur, ea conditione non apposita. Ergo à fortiori excludi debent à sacramento Confirmationis, vt notarunt Suar. *disp.* 33. *sect.* 1. *num.* 9. Alterius *de interdicto, disp.* 4. *cap.* 2. *dub.* 2. Filiuc. *tract.* 18. *cap.* 2. *nu.* 35. Bonac. *t.* 1. *disp.* 5. *pun.* 3. §. 1. *num.* 4. Quinimo hic specialiter interdictus nec licitè potest hoc sacramentum ministrare, sed habendus est ac si esset excommunicatus. Nam in *cap. si sententia de sentent. excommunicat. lib.* 6. & *cap. clerici.* & *cap. latores de clerico excommunic. ministrante,* tam excommunicati quàm interdicti prohibentur administrare diuina: à qua generali prohibitione non excipiuntur specialiter interdicti. Sicuti docuerunt Suar. *num.* 12. Filiuc. *num.* 35. Bonac. *num.* 6.

8. De sacramento Pœnitentiæ dicendum est, etsi iure antiquo solis moribundis & peregrinis concessum fuerit, *Cap. quod in te de pœnitent. & remiss.* at iure nouo omnibus conceditur duplici conditione apposita in *cap. alma mater de sentent. excommunicat. lib.* 6. Prima conditio est, ne recipiens sacramentum Pœnitentiæ excommunicatus sit non qualibet excommunicatione; sed excommunicatione incursa, eo quòd pertinaciter Interdicto causam dederit, vti placet Siluestro *interdictum* 5. *num.* 9. Armillæ *eodem, num.* 45. quia cùm Pontifex in *dicto cap. alma,* statuat modum in Interdicto seruandum, verisimile est non de alio excommunicato, quàm ob causam Interdicti locutum esse. Quod si de quolibet excommunicato censeatur locutus, intelligi debet exceptio, ne possit excommunicatus Pœnitentiæ sacramentum recipere absolutione solemni ab excommunicatione accepta, bene tamen absolutione priuatim suscepta, quam quilibet sacerdos non impeditus præstare poterit extra mortis articulum, si reseruata non sit; secùs si fuerit reseruata, aut imposita ob eandem causam Interdicti. Vt docuerunt Suar. *disp.* 33. *sect.* 1. *num.* 15. Auila 5. *p. disp.* 4. *sect.* 1. *dub.* 3. *conclus.* 4. Bonac. *disp.* 5. *p.* 3. §. 3. *num.* 1. Filiuc. *tract.* 18. *cap.* 2. *num.* 37. Secunda conditio, ne absoluendus causam culpabilem Interdicto dederit: nam eo casu debet prius satisfactionem condignam exhibere, vel de satisfaciendo idoneam cautionem scilicet pignoratitiam vel fideiussoriam præstare, quod si neutram possit, iurare debet se se cùm primum possit satisfacturum. Vti cauetur in *dicto cap. alma mater,* & notarunt Suar. Auila, Filiuc. Coninch. Bonac. *loc. alleg.* Quod dictum est de receptione huius Sacramenti, dicendum est de eius administratione: posse inquam administrari in loco interdicto, & à persona generaliter interdicta. Secùs verò à persona quæ specialiter interdicta sit, quia huic quælibet sacramentorum ministratio extra casum necessitatis prohibetur. Sicuti docuit Suar. *dicta sect.* 1. *num.* 20. Coninch. *dub.* 2. *num.* 46. Filiucius *tract.* 18. *cap.* 2. *num.* 38. Bonac. *disp.* 5. *p.* 3. §. 3. *num.* 2. An verò administratio Pœnitentiæ ab interdicto denunciato facta, valida sit? meritò dubitat Suar. eo quòd Interdictum non iurisdictione, sed diuinorum vsu priuet, ideóque probabilius censeo ex vi huius censuræ non reddi dictam administrationem inualidam. Sicuti indicauit Filiuc. *d. num.* 38. & tradit expresse Bonac. 1. *disp.* 5. *p.* 3. §. 3. *num.* 2.

9. Quoad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum attinet, dicendum est tempore Interdicti localis, & personalis generalis posse, & debere administrari his qui sunt constituti in probabili mortis periculo, vel ob infirmitatem vel ob aliam causam extrinsecam, qualis est nauigatio diuturna, præliatio, partus difficilis, condemnatio ad mortem, dummodò causam Interdicto non dederint, nec fuerint aliunde specialiter interdicti: colligitur ex *cap. quod in te, de pœnitent. & remission.* & *cap. permittimus de sentent. excommunicat.* Interdicto autem specialiter ministrari poterit, si priùs satisfactionem condignam exhibuerit, aut de satisfaciendo cautionem pignoratitiam vel fideiussoriam præstiterit, vel si neutrum possit, iuret se cùm primùm possit satisfacturum iuxta textum in *cap. alma mater, de sentent. excommunicat. lib.* 6. vti ex communi omnium sententia docet Sayrus *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 20. Suar. *disp.* 33. *sect.* 1. *num.* 24. Coninch. *disp.* 7. *dub.* 2. *num.* 41. Filiuc. *tract.* 18. *cap.* 2. *num.* 39. Alterius *de interdicto, disp.* 4. *cap.* 4. Bonac. *t.* 1. *disp.* 5. *p.* 3. §. 2. *num.* 11. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 2. *num.* 2.

10. Debet autem hoc viaticum solita solemnitate, & honore deferri clericis aliisq; sæcularibus comitantibus, candelis accensis, & cymbalis pulsatis: sicuti colligitur ex *cap. sanè de celebrat. missar.* Et aduertunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 179. Couarruu. *cap. alma mater.* 2. *p.* §. 2. *num.* 7. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 26. & *seqq.* Bonac. *disp.* 5. *p.* 3. §. 2. *nu.* 1. Suar. Coninch. Laym. Auila, Alterius *locis allegatis*; quia quoties in iure aliquid permittitur, censendum est permitti prout consuetudine fieri, receptum est. Nequit tamen sacerdos Eucharistiam deferens horas Canonicas, aliudue officium diuinum recitare, benè tamen aliquos psalmos, & orationes non per modum officij diuini, sed per modum diuinæ laudis in tanti Sacramenti honorem, & comitantium deuotionem, vt bene aduertunt Sayrus, & Bonac. *suprà.* Delato Sacramento, licitum est sacerdoti populo ostendere adorandum, illique cum ipso benedicere; quia per Interdictum non prohibetur Eucharistiæ visus, ostensio, & adoratio nisi in Missæ sacrificio, vt benè Suar. *disp.* 33. *sect.* 1. *num.* 27. Sayrus *cap.* 7. *num.* 28. Item poterit concedere solitas indulgentias, quia illarum concessio præter quàm quòd ex consuetudine delationi viatici accessoria sit, non est officium diuinum, sed actus iurisdictionis, qui per Interdictum non prohibetur. Sicuti notarunt Henriq. *lib.* 13. *cap.* 45. *num.* 2. Vgolin. *tab.* 5. *cap.* 7. §. 5. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 26. Bonac. *d. disp.* 5. *p.* 3. §. 2. *num.* 1. & alij. Adde hæc omnia fieri posse coram interdictis, vt docuit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 179. Henriq. *cap.* 45. *num.* 2. Auila 5. *p. de censur. disp.* 4. *sect.* 1. *dub.* 5. *conclus.* 4. Sayr. *cap.* 7. *num.* 28. *in fine.*

11. Extra periculum mortis conueniunt omnes neque licitum esse administrare sanctissimam Eucharistiam, neque illam recipere in loco interdicto, neque à personis generaliter interdictis, etiamsi innocentes sint, quia iure antiquo hæc administratio, & receptio prohibita est. *Cap. quod in te de pœnit. & remissionib.* & iure nouo concessa non est præter Missæ sacrificij celebrationem. *Cap. alma mater de sentent. excommun. lib.* 6.

12. Hinc oritur ratio dubitádi pro quatuor festiuitatibus anni, Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis B. Virginis, quibus in *cap. alma* concessum est omnibus fidelibus, vt tempore Interdicti localis, vel personalis diuina participare possint, dummodò causam Interdicti non dederint, aut aliàs sint personaliter interdicti, an inquam illis temporibus sumere Eucharistiam, illisque ministrari permissum sit? Negat communis sententia in *dicto cap. alma mater,* vbi Couarruu. 2. *p.* §. 5. *num.* 5. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 179. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 45. *num.* 2. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 25. Gasp. Hurtado *difficult.* 7. *num.* 26. Auila 5. *p. disp.* 4. *sect.* 1. *dub.* 5. *concl.* 3. Bonac. *disput.* 5. *pun.* 3. §. 2. *num.* 12. & alij apud ipsos. Ducuntur quia in prædictis

ctis festiuitatibus solùm permittuntur celebrari diuina officia, & à fidelibus participari, ac si nullum esset Interdictum. At Sacramentorum receptio, & administratio diuersa est à diuinis officiis, vt constat ex *cap. si sententia de sent. excommunicat. in 6.* & *cap. Episcoporum de Priuileg. eodem lib.* Ergo ex concessione diuinorum officiorum illa receptio, & administratio non censetur concessa, quia a diuersis, & separatis non est facienda illatio. Argum. *leg. Papinianus exulo. ff. de Minoribus.* Præterea Pontifex in *prædicto cap. alma mater* solùm agit de Missæ celebratione, & qualiter officia diuina tempore Interdicti celebrari possint, nihilque agit de Sacramentorum receptione, vel administratione. Ergo prohibitio tempore Interdicti iure antiquo statuta, ne Sacramenta recipiantur nullam mutationem accepit ex *d. cap. alma mater.*

13. Cæterùm etsi hæc sententia sit valde probabilis, veriorem reputo illis festiuitatibus licitum esse sacerdotibus Eucharistiam administrare, & laycis recipere, prout inclinat Paludan. *in 4. d. 18. q. 8. in art. 1. princip. concl. 7.* Federic. *cons. 111. num. 7.* Suar. *disp. 33. sect. 1. num. 37.* Coninch. *disp. 17. dub. 2. num. 36.* Filliucius *tract. 18. cap. 2. num. 32.* Moueor quia in omnium sententia illis festiuitatibus conceditur omnibus Christi fidelibus non solùm assistere diuinis officiis, sed Missæ sacrificio; at iure antiquo omnibus assistentibus Missæ sacrificio concessum erat de ipso sacrificio communicando participare. Ergo modò etiam id debet censeri concessum. Et fortè ob hanc causam textus non fuit vsus verbo assistere, sed participare, vt ex eo colligeretur non solùm ex sacrificio Missæ, & diuinis officiis fideles assistendo, sed sacratissimum Christi corpus communicando participare posse. Deinde specialiter interdictis, seu illis qui causam Interdicto dederunt prohibetur in *dicto cap. alma* Eucharistiam accipere, ergo tacite aliis conceditur, quia exceptio vnius firmat regulam in casibus non exceptis; alias frustra esset hæc exceptio, si omnes tam interdicti, quàm non interdicti, & tam interdicti specialiter quàm generaliter exclusi à communione essent. Et ex his soluitur opposita ratio dubitandi.

14. Huic quæstioni affinis est quam mouent Doctores de sacerdotibus, aliisque clericis quibus concessum est celebrare sacrificium Missæ, & diuina officia. Et eadem quæstio est de his quibus ex priuilegio competit diuinis assistere; an inquam omnes hi Eucharistiam more laycorum recipere possint? Negant in *dicto cap. alma mater* grauissimi Doctores, Ancharran. *num. 8.* Philippus Francus *ibidem in fine.* Couarruu. *2. p. §. 3. num. 1.* & *§. 5. num. 6.* Nauarr. *cap. 27. n. 178.* Henriq. *lib. 13. cap. 45. num. 2.* Vgolin. *tab. 5. cap. 7. §. 6. num. 5.* Sayrus *lib. 5. cap. 7. num. 21.* Bonac. *t. 1. disp. 5. pun. 3. §. 1. num. 8.* Auila *5. p. disp. 4. sect. 1. dub. 5. conclus. 3.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 2. num. 1.* Gaspar Hurtado *tract. de interdicto, difficult. 8. num. 28.* & alij. Mouentur, quia iure antiquo prohibita erat Eucharistiæ receptio nisi morituris. *Cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* à qua prohibitione recedi nequit nisi quatenus iure nouo inueniatur permissum. Argum. *Clem. 1. § porrò de verbor. significat.* At iure nouo sola receptio Eucharistiæ in celebratione Missæ permittitur sacerdotibus, ne sacrificium imperfectum esset. *Cap. alma mater, de sent. excommunicat. lib. 6.* Ergo extra hunc casum nequaquam supradicti recipere Eucharistiam possunt.

15. Nihilominus valde probabilem existimo sententiam Siluestri, verbo *interdictum, 5. q. 7.* Suar. *disp. 33. sect. 1. nu. 35. & 36.* Filiucij *tract. 18. cap. 2. n. 41.* & aliorum recentiorum, asserentem omnibus illis quibus ex priuilegio competit Missæ sacrificio assistere posse, concessum consequenter esse, posse communicare; quia ea assistentia à tempore nascentis Ecclesiæ secum annexam habet sacram communionem, idcóque concesso primo, accessorium censendum est esse concessum.

Ex his constat Religiosos siue viros siue fœminas & nouitios, quibus datum est sacrificio, aliisque officiis diuinis assistere, posse sacram Eucharistiam recipere. Præterquam quòd directè hoc priuilegium suscipiendi Eucharistiam omnes ferè Religiosi habent, vt constat ex his quæ referuntur *in Compend. priuileg. Societ. Iesu,* verbo *interdictum,* & verbo *communicare.* Et à Nauarr. *cap. 27. num. 179.* Henriq. *lib. 13. cap. 45. num. 2.* Sayro *lib. 5. cap. 7. num. 23.* Paulo Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 2. num. 2.*

16. Porrò si de sacramento extremæ Vnctionis loquamur, constans est omnium sententia in nullo Interdicto locali, vel personali ministrari posse laycis ex decisione textus *cap. non est vobis de Sponsalib. Cap. quod in te de pœnit. & remissionib.* Nam esto hoc Sacramentum sit valde morientibus proficuum, quia tamen per se necessarium non est; ea de causa suis fidelibus ad maiorem terrorem censuræ, & obseruationem Ecclesiasticæ disciplinæ Ecclesia tempore Interdicti denegauit, ita vt neque in loco Interdicto, neque à personis interdictis administrari, vel recipi permiserit.

Quod si roges qua de causa Ecclesia permiserit Eucharistiam infirmis deferri, non verò extremam Vnctionem, esto Eucharistia non sit simpliciter morientibus & sacramentum Pœnitentiæ recipientibus absolutè necessaria? Respondeo cum Panormit. *in cap. quod in te num. 9. de pœnitent. & remissionib.* in administratione Eucharistiæ non confici sacramentum, sed confectum concedi, secùs in ministratione extremæ Vnctionis. Deinde recipere Eucharistiam in articulo mortis iure diuino obligamur, quam obligationem de extrema Vnctione Doctores non agnoscunt. Item Eucharistia est omnium sacramentorum nobilissimum, & pignus æternæ gloriæ, præstabat ergo hoc concedi morituris, tametsi extrema Vnctio denegaretur.

17. Solùm est dubium, an clericis quibus concessum est tempore Interdicti sacrificiũ & diuina officia celebrare, concessum etiam sit hoc Sacramentum ministrare, vel recipere? Ratio difficultatis desumitur ex regula: Cui maiora conceduntur & minora intelligi debent concessa. Cùm igitur celebratio sacrificij, & Eucharistiæ receptio tempore Interdicti clericis concedatur, censeri debet extrema Vnctio, vtpote inferior, concessa. Sed oppositum omnino tenendum est, vt pro certo tradunt Panormit. *in dicto cap. quod in te num. 9.* Siluest. *interdictum 5. num. 8.* Couarruu. *cap. alma. 2. p. §. 5. num. 6.* Sayrus *lib. 5. cap. 7. num. 30.* Bonac. *disp. 5. p. 3. §. 3. num. 4.* & colligitur ex *dicto cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* vbi postquam Pontifex dixerat omnibus tempore Interdicti prohibitam esse extremam Vnctionem; & Ecclesiasticam sepulturam, subdit sepulturam Ecclesiasticam clericis seruantibus Interdictum concedendam esse, tacitè ergo prohibitionem extremæ Vnctionis in suo vigore reliquit. Argum. *cap. Nonne de præsumpt.*

18. Hinc deciditur, an in illis festiuitatibus in quibus in *cap. alma mater*, conceditur fidelibus diuinorum participatio, censeatur concessa extrema Vnctio? Affirmat Federic. de Senis, *cons. 111.* Siluest. *interdictum 5. num. 3.* Moueri possunt, quia sacra Vnctio

ctio inter diuina reputari debet, & quia priuilegium Principis quale est concessum in *dicto cap. alma mater* latè est interpretandum, vt de quolibet officio diuino, & cuiusuis sacri participatione intelligatur. Hæc doctrina nullatenus sustinenda est, ideóque eam reprobant communiter Doctores, Couarruu. *dicto cap. alma. 2. p. §. 5. num. 6.* Vgolin. *tab. 5. cap. 8. §. 11.* Sayr. *lib. 5. cap. 7. num. 33.* Bonac. *t. 1. de censur. disp. 5. p. 3. §. 3. num. 4.* & alij passim. Etenim cùm extremæ Vnctionis prohibitio tempore Interdicti absoluta sit, & in *cap. alma*, non inueniatur temperata pro dictis festiuitatibus, nam ibi non quorumlibet diuinorum participatio conceditur, sed sacrificij, & officiorum diuinorum sub quibus extrema Vnctio non comprehenditur, asserendum est non esse licitum eo tempore ministrare, vel recipere extremā Vnctionem. Neque priuilegium Principis vltra proprietatem verborum extendendum est.

19 Religiosi verò mendicantes, & qui eorum priuilegiis communicant ministrare, & recipere hoc sacramentum tempore Interdicti possunt ex priuilegio relato in *compend. Minor.* verbo *Vnctio extrema*. Et in *compend. priuilegior. Societ. Iesu*, verbo *extrema Vnctio*, & aliis quorum meminit Henriq. *lib. 13. cap. 45. num. 4.* Sayr. *lib. 13. cap. 7. num. 32.*

20. Ad extremum placet referre quod benè aduertit Chapeauilla *de modo administrandi sacramentum tempore pestis, cap. 4. q. 3.* Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 2. num. 1.* vers. *de sacramento*, si infirmus nullum aliud sacramentum recipere possit, posse illi extremam Vnctionem ministrare ex præsumpta Ecclesiæ voluntate, quia non est credendum Ecclesiam suis fidelibus, & maximè morituris subsidium Sacramentorum denegare velle, maximè cùm salus æterna infirmi sacramento non recepto non leuiter periclitetur, cuius periculum maxima ex parte temperatur sacramento extremæ Vnctionis recepto. Quinimo vt rectè aduertit Sayrus *lib. 5. cap. 7. num. 33.* præstaret sanè, vt summus Pontifex omnibus morituris hoc sacramentum sicut & Eucharistiam permitteret, tum ob eius vtilitatem, tum ob necessitatem, quæ aliquando euenire potest; vt omisso hoc Sacramento infirmus in æternum pereat, qui si illud susciperet salutem æternam obtineret, vti latè prosequitur Cardin. Bellarmin. nostræ Societatis Iesu decus, & ornamentum *tract. de extrema Vnctione. cap. 8.*

21. Rursus de sacramento Ordinis certa sententia est in loco interdicto, vel personis specialiter interdictis nullo modo conferri posse, bene tamen generaliter interdictis in loco non interdicto: quia quælibet sacramentorum receptio, & administratio in loco interdicto, vel personis specialiter interdictis prohibita est. Secùs verò his qui generaliter tantùm interdicti sunt in loco non interdicto: colligitur ex *cap. responso de sentent. excommunicat.* At nullibi inuenitur Ordinis sacramentum exceptum, ergo intelligendum est prohibitum iuxta textum in *cap. si sententia de sentent. excommunicat. in 6.* & tradunt ferrè omnes Doctores teste Couarruu. *cap. alma. 2. p. §. 3. num. 4.* Nauarr. *cap. 27. num. 179.* Henriq. *lib. 13. cap. 45. num. 2.* Sayro *lib. 5. thesauri, cap. 7. num. 35.* Suar. *disp. 33. sect. 1. num. 45.* Filiucius *tract. 18. cap. 2. num. 47.* Bonac. *disp. 5. pun. 3. §. 3. num. 3.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 2. num. 1.*

22. Duplex tamen est difficultas: Prima an Sabbatho sancto in loco interdicto conferri Ordines possint? Ratio difficultatis est, quia festiuitas paschalis à Missa incipit, at Ordinum collatio ex præscripto Ecclesiæ Missæ, diuinisque officiis eo die peragendis est accessoria. Ergo concessa Missa, & diuinis officiis, censeri debet concessa Ordinum collatio. Nihilominus oppositum pro certo tenendum est cum Paludano *in 4. dist. 18. q. 8. in art. 2. princip. conclus. 6.* Couarruu. *in cap. alma. 2. p. §. 3. num. 4.* Sayro *lib. 5. thesauri, cap. 7. num. 39.* Bonac. *d. p. 3. §. 3. num. 3.* quia Ordinum collatio non est ita accessoria celebrationi, & officiis diuinis Sabbathi sancti, quin absque illa peragi possint. Non enim accedit necessariò, sed voluntariè, quia Ecclesia non præcipit Ordines conferre, sed permittit. Ergo ex concessione celebrationis, & officiorum diuinorum hæc Ordinum collatio non intelligitur concessa, aliàs in diebus quatuor temporum seruata moderatione *cap. alma mater* possent Ordines saltem iis qui in clericalem statum sunt ascripti conferri, quod est falsum.

23. Secunda difficultas est de casu necessitatis, an si contingeret in aliqua prouincia esse tantam sacerdotum penuriam, vt sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ commodè infirmis ministrari non posset, licita eo casu esset ordinatio in loco interdicto? Negant Siluest. verbo *interdictum 5. q. 7.* Couarruu. *cap. alma. 2. p. §. 3. num. 4.* Vgolin. *tab. 5. cap. 7. §. 2. n. 2.* eo quòd ob hanc necessitatem nullibi inueniatur concessa huius sacramenti ministratio. Sed rectiùs docuerunt contrarium Panormit. *in cap. Non est vobis num. 8. de Sponsalib.* Henriq. *lib. 13. cap. 45. num. 4.* Sayr. *lib. 5. thesauri, cap. 7. num. 38.* Villadiego *tract. de irregularit. cap. 5. de interdicto, num. 3.* Bonac. *disp. 5. pun. 3. §. 3. num. 3.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 2. num. 1.* & alij. Nam in *c. alma mater* permittuntur aliqua sacramenta administrari, & confici tempore Interdicti, consequenter ergo permittenda est ordinatio ministrorum qui ad id fuerint necessarij, aliàs inutilis esset talis concessio. Et confirmati à simili potest: ex eo namque quòd tempore Interdicti conceditur Baptismi, & Confirmationis receptio, & ministratio, concessa censetur confectio Chrismatis sine quo nec ministrari, nec recipi possunt. *Cap. quoniam de sentent. excommunicat. in 6.* Cùm ergo sacraméta absque ministris ordinatis non possint confici, efficitur ex concessione sacramentorum concessam esse ministrorum ordinationem. Hæc procedunt casu quo necessarium sit in loco interdicto ministros initiare, vt prædictæ necessitati consulatur. Quod rarò vel nunquam contingere potest, nam vt benè aduertit Sayrus *d. cap. 7. num. 38.* debet Episcopus ad locum non interdictum accedere, vel ordinandos mittere ad Episcopos viciniores. At si hæc commodè fieri non possunt, & tanta sit sacerdotum penuria, vt fidelium necessitati consuli nequeat, poterit Episcopus in loco interdicto initiare eos tantùm ministros qui arbitrio prudentis iudicentur necessarij.

24. Denique quoad sacramentum Matrimonij attinet, controuersia est inter Doctores, an in loco interdicto, vel personis generaliter interdictis administrari, vel recipi possit? Negant Vgolin *tab. 5. cap. 7. §. 3. num. 1. & cap. 10. §. 1. num. 1.* Suar. *disp. 33. sect. 1 num. 51.* Sayrus *lib. 5. thesauri, cap. 7. num. 43.* Filiuc. *tract. 18. cap. 2. num. 51. & seqq.* Bonac. *disp. 5. p. 3. §. 3. num. 8.* & alij apud ipsos. Ducuntur ex illo principio; Quoties aliquid generaliter est prohibitum si non inueniatur exceptum prohibitum esse censetur. Ex textu *in Clement. 1. §. porro, de Verbor. significat.* At generaliter sacramentorum receptio, & administratio tempore Interdicti prohibita est, nisi in casibus à iure exceptis. *Cap. si sententia de sentent. excommunicat. in 6.* Ergo cùm sacramentum Matrimonij exceptum non inueniatur, denegatum censeri debet,

debet. Et confirmari potest, si à generali prohibitione recipiendi sacramenta Interdicti tempore Matrimonium exceptum esset, cur in *cap. alma mater, de sentent. excommunic. in 6.* & *cap. non est vobis, de sponsal.* & *cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* non excipitur, sicuti excipiuntur Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, & Eucharistia? Ergo ex horum exceptione colligitur Matrimonium sub generali prohibitione comprehensum esse. Secundò confirmo: excommunicatis etiam minori excommunicatione, cuiuslibet sacramenti etiam Matrimonij receptio prohibita est. Ergo etiam interdictis prohibita censeri debet, cùm Interdictum grauior censura sit quàm excommunicatio minor.

25. Cæterùm verius censeo licere in loco interdicto, & à personis generaliter interdictis matrimonium recipi, quod docuit Panormit. *in cap. non est vobis. num. 8. de Sponsalib.* Siluest. *interdictum. 5. num. 9.* Nauarr. *cap. 27. num. 179.* Henrriq. *lib. 13. cap. 45. nu. 3.* Tolet. *lib. 1. cap. 20. num. 9.* Auila *5. p. de censur. disp. 4. sect. 1. dub. 6.* Coninch. *disp. 17. dub. 2. num. 48.* Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 8. num. 2.* vbi plures refert. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 2. num. 1.* Gasp. Hurtado *tract. de interdicto difficult. 8.* Moueor, quia Matrimonium præcipuè est contractus humanus, & politicus, cui ratio sacramenti ex Christi institutione annexa est: at contractus humani tempore Interdicti non prohibentur, ergo neque hic contractus ob Sacramenti rationem adiunctam censeri debet prohibitus, cùm accessorium naturam sequatur principalis.

26. Neque fundamentum contrarium obest, quia generalis illa prohibitio intelligenda est de sacramentis purè spiritualibus, quæque Ecclesiæ ministris dispensanda committuntur, quale Matrimonium non est, cùm contractui humano, & politico nitatur, & ab ipsis contrahentibus administretur, & recipiatur; eáque de causa non fuit necesse à prohibitione generali excipi, quia sub ipsa non comprehendebatur. Ad secundam confirmationem, admitto excommunicato prohiberi receptionem Matrimonij, quia est quædam cum fidelibus communicatio, at interdictis generaliter non prohibetur.

27. Specialiter verò interdicti à Matrimonio contrahendo remouentur, si contumaces existant, quia obicem ponunt gratiæ per sacramentum Matrimonij recipiendæ. At si contriti sint & pœnitentes nullatenus à recipiendo Matrimonio excluduntur, quia ex vi censuræ interdicti non est prohibita Matrimonij receptio, sicuti notarunt Siluest. Nauarr. Henrriq. Tolet. & alij quos refert, & sequitur Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 8. num. 5.*

28. Ex hac doctrina inferunt Rosella *interdictum 2. num. 7.* Angel. *interdictum 6. num. 3.* Gaeta repetit *cap. ad limina 30. q. 1. §. 1. num. 547.* & sub dubio Abbas *cap. non est num. 8.* & Præposit. *num. 7. de Sponsalib.* benedictiones nuptiales vulgò *velaçiones* in loco interdicto, & personis interdictis licere, quia hæc sunt Matrimonio accessoria. Ergo illo concesso hæ censendæ sunt concedi ex *reg. accessorium 24. de Regul. Iuris in 6.* & fauet textus *in cap. quoniam de sententia excommunicat.* vbi conceditur confectio Chrismatis, eo quòd sit accessoria Baptismo, & Confirmationi, quæ tempore Interdicti conceduntur. Sed omnino tenendum est tempore Interdicti has benedictiones conferri non posse. Vti docuit Nauarr. *cap. 27. num. 178.* Henrriq. *lib. 13. cap. 44. num. 1.* Sanch. innumeros referens *d. disp. 8. num. 10.* Sayrus *lib. 5. cap. 7. nu. 41.* Bonac. *disp. 5. p. 3. §. 3. nu. 9.* & alij passim. Et ratio est manifesta, quia hæ benedictiones à sacerdote, & tempore Missæ adhibitis quibusdam orationibus conceduntur; ac proinde sub officio diuino continentur: at officium diuinum nullatenus licet tempore Interdicti à clericis peragi præsentibus laycis, ergo hæ benedictiones coniugatis vtpote laycis nequeunt in loco interdicto conferri. Quòd si ipsi coniugati priuilegium haberent assistendi officiis diuinis tempore Interdicti, possent eorum nuptiæ benedici seruata moderatione *cap. alma mater*: vti tradit Henrriq. Sayrus, Bonac. Sanch. Suar. *loc. alleg.* Neque rationes oppositæ vrgent, nam accessorium naturam principalis sequitur, quando est eadem ratio in accessorio, ac in principali, eadémque dispositio. Quæ in præsenti non contingunt, nam nuptialis benedictio pertinet ad diuina officia, Matrimonium non pertinet, & nuptialis benedictio tempore Interdicti specialiter prohibetur, cum tamen Matrimonij nulla adsit prohibitio. Ad textum in *cap. quoniam* respondeo esse disparem rationem, quia Chrisma est de necessitate sacramenti Confirmationis, & de præcepto in Baptismo. Benedictiones verò nec de essentia, nec de præcepto sunt in Matrimonij contractu, cùm absque nuptiarum benedictione peragi possit.

29. In illis verò quatuor festiuitatibus Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, & Assumptionis B. Virginis, quibus festum Eucharistiæ per totam octauam additum est; ex vi Interdicti localis generalis licita est nuptiarum solemnis, & publica benedictio, quia pro illis temporibus interdicti obligatio quoad officiorum diuinorum celebrationem suspensa est, retenta prohibitione quoad sacramenta; at nuptiarum benedictio non sub sacramentis, sed sub officiis diuinis continetur. Ergo. Atque ita tradit Siluest. *interdictum 5. q. 2. dicto 3.* Couarruu. *cap. alma 2. p. §. 5. nu. 6.* Henrriq. *lib. 13. cap. 44. num. 1.* Sanch. *disp. 8. num. 15.* Sayrus *cap. 7. in fine.* Bonac. *p. 3. §. 3. num. 8.* Notanter dixi *Ex vi interdicti*, quia aliunde nuptiarum benedictio prohiberi potest, vti tempore Paschatis, & Natalis Domini prohibetur etiam, iure nouo Trident. *sess. 24. de matrim. cap. 10.*

30. Sed quid si coniuges interdicti existant, poterúntne in loco non interdicto benedici? Breuiter sub distinctione respondeo, si vterque, vel alter sit specialiter interdictus, nullatenus benedictio concedi potest quin prius ab Interdicto absoluatur, quia hæc censura cùm personam afficiat, quocunque sit ab officiorum diuinorum assistentia eam remouet. Idem est si vterque coniux, vel saltem vir fuerit generaliter interdictus, neque per domicilij mutationem, aut alia via ab Interdicto non liberetur, quia eo durante priuatus est quolibet diuino officio; at si mulier generaliter interdicta sit, non autem vir, optimè benedici poterunt Matrimonio contracto, quia per ipsum mulier sortitur forum, munera, & honores sui viri. *leg. fœmina ff. de Senatorib. leg. fin. Cod. de incolis*; ac proinde sicut vir benedici potest, sic ipsa, quia iam in ea Interdictum cessauit, vtpote quæ iam non pertinet ad communitatem interdictam, sed ad sui viri communitatem, quæ vt supponitur, interdicta non est. Sic aliis relatis docuerunt Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 8. nu. 19.* Sayr. *lib. 5. thesaur. cap. 7. num. 46.* Bonac. *t. 1. disput. 5. de censur. p. 3. §. 3. in fine.*

§. II.

De secundo effectu Interdicti qui est priuatio diuinorum officiorum.

1 *Quid sub nomine officij veniat intelligendum.*

2 *Ab hac prohibitione eximitur celebratio Missæ semel in hebdomada iure antiquo: nouo verò relato in* cap. alma mater *concessum est Missas, & officia diuina celebrari quatuor conditionibus appositis.*

3 *Hoc priuilegium concessum est non laycis, sed clericis, & qui sub nomine clericorum veniant.*

4 *Quicunque clerici etiam exteri admitti possunt.*

5 *Concessum est hoc priuilegium pro Ecclesiis, & Monasteriis.*

6 *Ad priuata oratoria, aliaque loca hoc priuilegium plures censent extendi.*

7 *Probabilius est oppositum.*

8 *Satisfit contrariis fundamentis.*

9 *In locis in quibus celebrari possunt Missæ & diuina officia, qualibet Missa siue propria illius dici, siue alterius celebrari potest.*

10 *Hæc concessio* dicti cap. alma *intelligenda est de interdicto locali generali, non speciali.*

11 *Ex interdicto generali personali populi concessio relata in* d. capitib. permittimus. *Et* cap. alma *non restringitur.*

12 *Conditiones seruandæ sunt quatuor. Prima, vt submissa voce Missa, aliaque diuina officia celebrentur.*

13 *Secunda vt ianuæ omnes per quas ad Ecclesiam patet aditus, sint clausæ.*

14 *Tertia ne pulsentur campanæ.*

15 *Quarta vt excommunicati, & interdicti excludantur.*

16 *Referuntur casus in quibus Layci ad diuina officia, & sacrificium in loco interdicto admittantur.*

17 *Suspenditur Interdictum in quatuor præcipuis festiuitatibus anni, & ex particularibus priuilegiis in aliis festiuitatibus.*

18 *Hæc priuilegia non censentur reuocata à* Trident. *etsi plures contrarium censeant.*

19 *Explicatur, an sub festo Natalis Domini, Paschæ, & Pentecostes plures vel vnus tantùm dies comprehendatur.*

20 *Item à quo tempore incipiant hæ festiuitates, & quando finiantur.*

1. Constat in loco interdicto, & à personis interdictis siue specialiter, siue generaliter officia diuina prohibita esse. *Cap. permittimus de sent. excommunicat.* Ea autem sub nomine officij diuini veniunt quæ primò, & per se annexa sunt alicui Ordini sacro, quæque à solis clericis ex institutione Christi, vel Ecclesiæ fieri permittuntur, vti sunt sacrificium Missæ, benedictio olei, chrismatis, fontis pro sacramento conficiendo requisita. Item benedictio templi, vestium sacrarum, aquæ, benedictæ, altaris consecratio. Horas canonicas, & officium B. Virginis cum Psalmis, & litaniis si in communi dicantur, & in loco ad id specialiter deputato, & cum ordinaria solemnitate non est dubiū sub prohibitione officiorum diuinorum comprehendi, cùm institutæ sint, vt nomine Ecclesiæ à clericis eo modo recitentur. Secùs verò si in priuata domo recitatio fiat, quia ea non est publica oratio, sed priuata, & ordini clericali minimè annexa. Vti tradit Suar. *disp. 34. sect. 3. num.* 13. Quod à fortiori est si in apperto campo horæ Canonicæ absque vlla solemnitate Ecclesiastica recitarentur, quia ea recitatio non vt à ministris Ecclesiæ, sed tanquam à priuatis fidelibus peragitur. Vti aliis relatis docuit Sayr. *lib. 5. thesauri, cap. 5. num.* 12. Quapropter illud solùm est censendum officium diuinum tempore Interdicti prohibitum, quod de se Ordinem sacrum requirit. Vt benè cum aliis aduertunt Suar. *disp.* 34. *sect. 3. num. 7.* Sayr. *lib. 5. cap. 5. num. 4.* Auila 5. *p. disp. 4. sect. 1. dub. 1.* Coninch. *disp. 17. dub. 2. num.* 26. Bonac. *disp. 5. p. 4. à num.* 1. Vnde sub officiis diuinis non comprehenditur concio, quia non ad Deum, sed ad populum instruendum ordinatur, neque benedictio mensæ, neque recitatio orationum Ecclesiæ pro itinerantibus constitutarum, neque aliorum Psalmorum absque ordine officij, neque litaniarum, neque laudum B. Virginis, aliorúmque sanctorum absque ea solemnitate quæ moris est à clericis peragi, neque adoratio Crucis in die veneris sancti absque illius precibus, & orationibus, quia hæc omnia non sunt instituta, vt à solis ministris Ecclesiæ præstentur. Vti latiùs comprobat Nauarr. *cap. 27. num.* 176. Henrriq. *lib. 13. cap. 44. num. 2.* Sayrus *lib. 5. cap. 5. à num.* 38. De sola recitatione publica, & solemni horarum canonicarum à Monialibus præstita, dubitare quis poterit, an sub officio diuino per Interdictum prohibito, comprehendatur? Et dicendum est comprehendi, nam esto illa recitatio vt à Monialibus fit, non sit ordini sacro annexa; quia tamen per se ex sua institutione solemnis horarum Canonicarum recitatio à ministris consecratis peragitur, & in ordine ad prædictum munus peragendum ministri consecrantur; ea de causa Monialibus quibus hæc solemnis recitatio indulgetur, censenda est tempore Interdicti prohibita. Vti aduertit Suar. *dicta sect. 3. num. 8.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4 c. 2. num. 2.*

2. Ab hac tamen generali prohibitione exceptio facta est in *cap. permittimus de sententia excommunicat.* vbi à Gregorio IX. concessum est non solùm in Interdicto generali loci, sed speciali Missam semel in hebdomada celebrari ad conficiendam Eucharistiam pro infirmis, seruatis tamen conditionibus in *cap. alma mater* præscriptis, nempe vt submissa voce, ianuis clausis, non pulsatis campanis, & excommunicatis, & interdictis exclusis. Deinde in *cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* permissum est officium diuinum à clericis binis, vel ternis peragi non cantando, sed legendo sub eisdem prædictis conditionibus. Hæ autem concessiones extensæ sunt in *cap. alma mater* (quod est finale) *de sentent. excommunicat. in 6.* ibi enim Pontifex non semel in hebdomada, sed singulis

lis diebus facultatem facit clericis Missas celebrandi, & officia diuina peragendi in quibuscunque Ecclesiis, & Monasteriis, seruatis prædictis quatuor conditionibus, nempe ianuis clausis, voce submissa, non pulsatis campanis, & excommunicatis, & interdictis exclusis.

3. Hoc priuilegium concessum est non laycis, sed clericis. Sub quorum nomine veniunt omnes Ecclesiasticæ personæ, quæ priuilegio Canonicis, & fori gaudent, siue sæculares, siue regulares, siue viri, siue fœminæ, quia verè hi ad clerum pertinent, & tradunt omnes Doctores referendi. Excipiunt tamen clericos coniugatos, etiamsi priuilegio canonis, & fori gaudeant. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 174. Couarruu. *cap. alma* 2. *p.* §. 4. *num.* 4. Vgolin. *tab.* 5. *cap.* 8. §. 5. *num.* 5. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 20. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 34. Gaspar Hurtado *difficult.* 7. *nu.* 10. quia hoc priuilegium distinctum est. Sed rectiùs contrarium docuerunt Sotus *in* 4. *d.* 22. *q.* 3. *art.* 1. *post* 4. *conclus.* Auila 5. *p. disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 4. *conclus.* 4. Coninch. 17. *dub.* 2. *num.* 30. Bonac. *t.* 1. *disp.* 5. *p.* 4. *num.* 20. Paulus Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 2. *num.* 2. *vers.* 4. Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 34. *sect.* 4. *num.* 1. *&* 2. eo quòd coniugati priuilegio canonis, & fori gaudentes necessariò ascripti sunt ex mandato Episcopi alicuius Ecclesiæ obsequio, iuxta Trident. *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* Sunt igitur iam ministri altaris constituti. Ergo non debent ab officiis diuinis excludi, sed potiùs admitti. Sicut antè Interdictum admittebantur, siquidem finis concessionis Pontificis in *d. cap. alma* fuit, vt officia diuina in Ecclesiis tempore Interdicti peragerentur sicut ante Interdictum, cui intentioni manifestè obstaret exclusio coniugatorum qui ante Interdictum in officiis diuinis ministrabant.

4. Hanc doctrinam restringit Archidiac. *in dicto cap. alma* ne procedat in clericis exteris seu alienigenis. Hi enim (inquit) nequeunt admitti. Ducitur illis verbis textus: *Canonicos, & clericos Ecclesiarum admittendos esse,* quasi diceret qui non sunt illarum Ecclesiarum non debent admitti. Sed contrarium scilicet quoscunque clericos admittendos esse meritò docuerunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 174. Couarruu. *cap. alma.* 2. *p.* §. 4. *num.* 4. Vgolin. *tab.* 5. *cap.* 8. § 5. *num.* 5. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 35. Henriq. *lib.* 13 *cap.* 44. *num.* 4. Auila. 5. *p. disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 4. *conclus.* 3. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *p.* 4. *cap.* 2. *num.* 2. *vers.* 4. eo quòd hi exteri ante Interdictum ad officia diuina vt ministri Ecclesiæ admittebantur. At Bonifac. VIII. *in dicto cap. alma,* concedit vt diuina officia peragantur sicut priùs, ergo hi necessariò admittendi sunt. Neque obstant supradicta verba textus, quia hæc referuntur ad consecutionem distributionum, non autem ad diuinorum celebrationem, vt benè notauit Sayrus *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 35. *in fine.*

5. Secundò concessum est hoc priuilegium pro Ecclesiis, & Monasteriis, ibi: Adijcimus præterea quòd singulis diebus in Ecclesiis, & Monasteriis Missæ celebrentur, & alia diuina officia sicut priùs. Nomine Ecclesiæ veniunt hospitalia authoritate Episcopi erecta, & nomine Monasterij tam virorum, quàm fœminarum conuentus, quia cùm hoc sit priuilegium, & in iure insertum, latè est interpretandum. Sicuti docet Couarruu. *cap. alma* 2. *p.* §. 4. *num.* 2. Sanch. *lib.* 7. *de matr. disp.* 8. *num.* 13. *in fine.* Vgolin. *tab.* 5. *cap.* 8. §. 5. *num.* 2. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 21.

6. Sed an in priuatis oratoriis, aliisque locis qui communiter nomine Ecclesiæ, vel Monasterij non veniunt diuina celebrari possint seruatis quatuor conditionibus sicut celebrantur in Ecclesiis, & Monasteriis? Non est constans sententia. Affirmat Nauarr. *cap.* 27. *num.* 175. Vgolin. *tab.* 5. *cap.* 8. §. 5. *num.* 2. Henriq. *cap.* 46. *nu.* 1. Sayr. *lib.* . . . *cap.* 5. *nu.* 21. Suar. *disp.* 34. *sect.* 1. *num.* 8. Auila 5. *p. de censur. disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 3. *concl.* 3. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *p.* 4. *cap.* 2. *num.* 2. *vers.* 2. Ducuntur, quia Bonifac. VIII. in *dicto cap. alma,* concedit celebrari diuina sicut priùs. Ergo vbicunque ante interdictum diuina celebrabantur, posito Interdicto celebrari poterunt, seruatis illis quatuor conditionibus. Secundò diuina officia ex vi Interdicti arctius prohibita sunt celebrari in Ecclesiis, & Monasteriis quàm extra. Ergo concessa celebratione in Ecclesiis, & Monasteriis, censetur concessa vbilibet. Textus namque meminit Ecclesiarum, & Monasteriorum, quia frequentius ibi diuina celebrantur, non vt priuilegium restringeret, sed potiùs ampliaret, quasi diceret. Concedimus diuina celebrari in quolibet loco ad id specialiter deputato, etiam in Ecclesiis, & Monasteriis, verba namque posita in lege gratiâ frequentioris vsus, dispositionem non restringunt. Argum. *l. vn. Cod. de Raptu virginum.*

7. Nihilominus etsi hæc sententia sit valde probabilis, probabiliorem, existimo extra Ecclesias, & Monasteria non posse diuina officia celebrari. Sicuti docuit Calderin. *tract. de interdicto, memb.* 6. Francus *d. cap. alma.* §. *adijcimus. num.* 1. Couarruu. 2. *p.* §. 4. *nu.* 1. Sanch. *lib.* 7. *de matr. disp.* 8. *num.* 13. Bonac. *t.* 1. *disp.* 5. *p.* 4. *num.* 10. Ducor quia seruanda est prohibitio diuinorum officiorum vi Interdicti facta, nisi in casibus à iure exceptis. *Cap. si sententia de sentent. excommunicat. lib.* 6. At solùm inuenitur excepta celebratio in Ecclesiis, & Monasteriis adhibitis illis quatuor præfatis conditionibus. Ergo extra Ecclesias, & Monasteria prohibitio seruanda est. Maximè cùm finis ob quem hæc concessio fit, non procedat in oratoriis priuatis, aliisue locis. Non enim ex eo quòd in illis diuina non peragantur, adest periculum, vt populi deuotio tepescat, pullulent hæreses, & Ecclesiæ debitis obsequiis priuentur, qui sunt fines, ob quos Pontifex permittit in *dicto cap. alma* celebrari Missas, & officia diuina in Ecclesiis, & Monasteriis tempore Interdicti.

8. Neque obstant fundamenta contraria. Dico enim Pontificem concedere celebrare diuina sicut priùs, in Ecclesiis tamen, & Monasteriis non alibi, falsúmque est Interdictum arctiùs obligare in his locis à celebratione abstinere quàm alibi, cùm Ecclesiæ, & Monasteria diuinis officiis deputentur, secùs verò alia loca. Præterquam quòd rationes ob quas Pontifex hoc priuilegium concessit in Ecclesiis, & Monasteriis procedunt, non extra. Indéque fit illa verba: *In Ecclesiis, & Monasteriis* non gratia frequentioris vsus, sed ad restringendam dispositionem apposita esse.

9. Illud est certum his in locis in quibus iuxta textum *in cap. alma* celebrari possunt Missæ, & diuina officia quælibet Missa siue propria illius diei, siue alterius celebrari potest. Vti aduertit Couarruu. *cap. alma,* 2. *p.* §. 4. *num.* 3. Sayrus aliis relatis, *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 36. Bonac. *t.* 1. *disp.* 5. *pun.* 4. *num.* 19. quia concessio est absoluta, & absque vllo fundamento restringeretur.

10. Tertiò hæc concessio *cap. alma* intelligenda est de Interdicto locali generali, non speciali, quia textus in principio fecit sermonem de locis Interdicto suppositis, ac proinde de Interdicto generali. Ergo subiecta concessio de hoc Interdicto intelligenda est, cùm legis dispositio ex illius principio sumat interpretationem. *leg.* 2. *ff. de Iuris, & facti ignor. leg.* 2. *Cod.*

Cod. de imponenda lucratiuor. descript. lib. 10. Præterea hoc priuilegium *d. cap. alma* concessum est eisdem ferè verbis quod fuit concessum Episcopo tempore Interdicti celebrandi *cap. quod nonnullis de priuilegiis*, quia Bonifac. VIII. voluit priuilegium illud Episcopis concessum ad omnes clericos extendere. At priuilegium Episcoporum expresse loquitur de interdicto generali loci, neque ad speciale extenditur, vt constat ex illis verbis: Cùm commune terræ interdictum fuerit. Et notat ex communi sententia Couarruu. 2. *p.* §. 2. *num.* 7. ergo priuilegium *d. cap. alma* de solo generali locali Interdicto intelligendum est, maximè cùm rationes quæ mouerunt Pontificem ad illius concessionem non in Interdicto speciali locali, sed generali procedant. Atque ita tradit Glossa communiter recepta in *cap. alma* verbo *Ecclesiis.* & *ibi* Couarruu. 2. *p.* §. 4. *num.* 1. & §. 5. *num.* 2. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 175. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 20. Sanch. *lib.* 7. *de matr. disp.* 8. *nu.* 12. Suar. *disp.* 34. *sect.* 2. *num.* 1. & *sect.* 3. *nu.* 33. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 47. *nu.* 2. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 5. *nu.* 20. Auila 5. *p. disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 3. *&* 9. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 2. *num.* 2. vers. *porro.* Coninch. *disp.* 17. *dub.* 2. *num.* 19. Bonac. *t.* 1. *de censur. disp.* 5. *p.* 4. *num.* 7. vers. *secundo*, & alij apud ipsos maximè apud Sanch. & Sayr.

Vnde in Interdicto locali speciali seruandæ sunt regulæ traditæ in *cap. permittimus de sentent. excommunicat.* & *cap. quod in te de pœnitent. & remiss.* Quapropter sicut ex vi *d. cap. permittimus* licitum erat etiam in Ecclesia specialiter interdicta semel in hebdomada celebrari ad renouandam Eucharistiam pro infirmis, etiam modò licet; quia concessio *d. cap. alma* non ad restringenda priuilegia tempore Interdicti facta est, sed potiùs ad illa amplianda, vt optimè notauit Sayrus *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 7. aduersus Glossam *in d. cap. permittimus, initio,* asserentem decisionem illius *cap. permittimus* hodie locum non habere. Quinimo si necessitas infirmorum vrgeat, neque sufficiant formulæ in illa Missa consecratæ, licitum erit alias Missas celebrare, prout necessitas expostulauerit. Sicuti testatur Nauarr. *cap.* 27. *num.* 173. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 6. Suar. *disp.* 34. *sect.* 3. *circa finem.* Auila 5. *p. disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 1. §. *secundo notandum.* Bonac. *disp.* 5. *p.* 4. *num.* 7. *vers. secundo.*

11. Ex Interdicto generali personali populi certum est concessionem *d. cap. permittimus*, & dispositionem *cap. alma mater* non restringi, quia ex vi huius interdicti Ecclesiæ interdictæ non sunt, neque etiam clerici qui officiis diuinis peragendis admittuntur. Sicuti notauit Sayrus *dicto cap.* 5. *num.* 37.

12. Conditiones autem seruandæ in huius priuilegij vsu quatuor sunt, vt sæpè dictum est. Prima vt submissa voce Missa, aliáque diuina officia celebrentur, hoc est absque solemni cantu, & taliter vt ab iis qui extra Ecclesiam fuerint, audiri non possint, bene tamen ab iis qui sunt intra Ecclesiam percipi, in qua conditione omnes Doctores conueniunt.

13. Secunda conditio, vt ianuæ omnes per quas ad Ecclesiam patet aditus sint clausæ, quod verum habet etiamsi Ecclesia sit in aliquo loco remoto, in quo nullum morale periculum adsit, quod ab aliquibus laycis audiri, aut videri sacrificium possit, quia id est per accidens, & ex casibus singularibus, & per accidens contingentibus lex generalis immutari non debet, vt benè aduertit Suar. *disp.* 34. *sect.* 1. *nu.* 14. Debéntque portæ ita esse clausæ, vt ab existentibus extra Ecclesiam videri non possint diuina, ideóque perforatæ esse non debent, seu in ipsis foramina facta, per quæ videri possint quæ intra Ecclesiam aguntur. Argum. *Clem.* 1. *de senten. excommunicat.* vbi Religiosi arguuntur, eo quòd in portis Ecclesiarum tempore Interdicti foramina facerent. Vti aduertit Suar. *loco allegato.* Sayrus *cap.* 5. *num.* 27. Si verò aliqui curiosi per parietes, vel alias iuncturas auscultarent diuina, excusantur celebrantes, cùm id fiat præter illorum intentionem. Sicuti notat Auila 5. *p. disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 3. vers. *circa duas.* Non tamen est opus portas ita clausas esse, vt à volentibus egredi aperiri non possint, satis enim est si iunctæ sint: ex hoc enim sufficienter indicatur non posse alios nisi priuilegiatos ingredi, esto conueniens esset (inquit Suar. *disp.* 34. *sect.* 1. *num.* 2.) ostiarium apponi, qui ingressuros moneret de Interdicto, & non priuilegiatos repelleret. Non tamen est hæc diligentia in præcepto. Hæc procedunt, cùm officia diuina solemniter dicuntur, nam si in particulari dicerentur. V. g. si bini, vel terni Horas canonicas recitarent, iuxta textum *in cap. quod in te, de pœnitent. & remiss.* tunc non est opus ostia claudere, sed satis est curare ne audiantur à non priuilegiatis. Sicuti docuit Nauarr. *sum. cap.* 27. *num.* 175. Medina *in sum. lib.* 1. *cap.* 18. §. 13. Sayrus *lib.* 5. *thesauri, cap.* 5. *num.* 12. Auila 5. *p. disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 3. §. *circa duas.*

14. Tertia conditio est, ne pulsentur campanæ ad Missam, & diuina officia, nam cùm populus conuocandus non sit, sed potiùs à diuinis excludendus, non erat expediens signo vsitato ad illius conuocationem vti. Quod adeò verum est, vt nec vsus illius tintinabuli parui ad *Sanctus*, & in eleuatione Hostiæ, liceat: vt plerique Doctores aduertunt. Siluest. *interdictum* 5. *q.* 5. *p.* 6. Nauarr. *cap.* 27. *nu.* 177. Couarruu. *cap. alma* 2. *p.* §. 4. *num.* 5. Suarez *disp.* 34. *sect.* 1. *num.* 19. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 2. *num.* 33. Auila *dub.* 8. Bonac. *disp.* 5. *pun.* 4. *num.* 8. & colligitur ex *d. cap. alma*, vbi pulsatio campanarum in sacrificio, officiisque diuinis recitandis, interdicitur. Sub nomine verò campanarum, quælibet siue maior, siue minor venit. Præterquam quòd pulsatio huius tintinabuli facilè extra Ecclesiam auditur, & ad solemnitatem pertinet, ideóque censenda est prohibita, sicuti organa, & alia signa solemnitatis prohibentur. *Cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* Verùm ad ea quæ non sunt officia diuina licitum est pulsare campanas. V. g. ad conuocandum populum ad concionem, ad salutationem Angelicam, ad ostensionem reliquiarum, ad delationem Eucharistiæ, illiúsque comitatum. Vti tradunt Suar. Auila, Bonac. & alij *locis allegatis.* Ex qua doctrina infert Bonacina, pulsari posse illas campanas, quæ in Ecclesiis de more pulsantur ad designandas Horas, Primam, Tertiam, Nonam, Vesperas &c. Sed hoc mihi non probatur, eo quòd ea pulsatio non solùm destinata est ad designandum tempus Horarum, sed etiam ad conuocandos clericos ad eas Horas recitandas, & populum ad illarum auditionem, ideóque tempore interdicti silent. Quapropter Suar. *disp.* 34. *sect.* 1. *num.* 18. concedens hanc campanarum pulsationem ad designandas Horas, illam concedit, dummodo Horæ non recitentur, idque omnibus notum sit, quia tunc cessat ratio, quod pro conuocando populo pulsentur, & in Horarum solemnitatem: etenim pulsatio campanarum per se prohibita non est, sed in ordine ad diuina officia. At quia clerici conuocandi sunt ad officia recitanda, ideò ad illorum conuocationem vti Ecclesia solet signo tabulæ, vel tubæ, vt notat Sayr. *lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 2. Suar. *sect.* 1. *num.* 16. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 46. *num.* 1. Bonac. *pun.* 4. *num.* 9. Auila 5. *p. disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 8.

15. Quarta conditio est, vt excommunicati, & interdicti excludantur. Excommunicati, inquam, & interdicti denunciati, quia hos tantùm tenemur vitare post Extrauag. *ad euitanda scandala*. Quod si interdictus nollet exire post monitionem, debemus nos gerere ac si excommunicatus esset. Vti ex communi sententia docent Suar. *disp*.34.*sect*. 2. *num*.9. Auila 5.*p.de censur. disp*.1. *dub*.1. *concl*.3. Paul. Layman.*lib*. 1.*sum.tract*.5.*par*.4.*cap*.2.*num*.2. Et colligitur ex *cap.alma* vbi æquè excommunicatos & interdictos præcipit excludi. Quod omnino tenendum est, si celebratio fiat in loco interdicto, quia eo casu non conceditur facultas celebrandi nisi exclusis interdictis, ac proinde cessandum est à celebratione, si interdicti expelli nequeunt, & canon Missæ inceptus non sit, aliàs incurret celebrans irregularitatem, vtpote violans Interdictum, vt notant Doctores nuper relati. Verùm si celebratio fiat in loco habili, & ingreditur persona interdicta denunciata, censet vt probabile Suar. *dicta disp*.34.*sect*. 2.*num*.10. & Layman *dicto cap*.2. *num*.2 *vers*. 7. non esse obligatum sacerdotem omittere Missam, si interdictus nolit exire, quia iura prohibentia celebrationem coram interdicto loquuntur de loco interdicto, in quo non permittunt celebrare diuina nisi interdictis, & excommunicatis exclusis: ex alia parte non prohibetur per Interdictum communicatio cum interdictis, sicuti prohibetur cum excommunicatis. Nulla ergo ratio est cogens sacerdotem omittere sacramentum, eo quod adsit interdictus.

Ex hac conditione alicui videbitur non solùm clericos, sed etiam laycos (modò excommunicati, & interdicti non sint) ad diuina admitti tempore Interdicti posse. Nam cùm textus solos excommunicatos, & interdictos excludat, tacitè videtur omnes alios admittere. Sed certissimum est laycos nisi priuilegium habeant excludendos esse, vt colligitur ex conditionibus superiùs enumeratis, & præcipuè ex *cap.licet.* & *cap.quoniam Episcopi, de Priuilegiis, lib*. 6. vbi ex priuilegio permittuntur layci diuinis tempore Interdicti assistere. Quod frustraneum esset, si secluso priuilegio assistere possent. Argum. *leg*. 1. Et *ibi* Glossa, *ff.ad Municipalem*. Neque obest quòd textus in *d.cap.alma*, solùm excommunicatorum, & interdictorum meminerit, quia id factum est, ne excommunicati, & interdicti siue clerici sint, siue laycis, admitterentur, nam de laycis iam supponebat textus non debere admitti, siquidem solis clericis priuilegium concedebat, & in eius vsu præscribebat, ne pulsarentur campanæ, néue ostia essent aperta, néue alta voce officia dicerentur, quæ omnia indicant manifestè populum ab illis officiis exclusum esse. Sicuti tradit Glossa *in dicto cap.alma*, verbo *interdictis*. Et *ibi* Ancharran. Geminian. *&* Franc. Couarruu. §.4.*num*.4. Nauarr. *cap*.27.*num*.174. Henrriq.*lib*.13.*cap*.46.*num*.3. Vgolin.*tab*.5.*cap*.8.§. 4.*num*.1. Saytus *lib*.5. *thesauri*, *cap*. 5. *num*.24. Suar. *disp*.34.*sect*.1.*num*.27. Auila 5.*p. disp*.4.*sect*.2. *dub*.4. *conclus*.1. Paul. Laym. *&* Bonac. *loc.alleg*.

16. Verùm aliquibus casibus contingit laycos ad diuina officia, & sacrificium in loco interdicto admitti. Primò si defectum rationis habeant, sicuti sunt infantes, & amentes, quia eorum præsentia non est moralis, & humana, ideóque sub prohibitione Interdicti non continetur. Sicuti docet Couarruu. *in dicto cap.alma*, 2.*p*.§.4.*num*.5. Suar. *disp*.34.*sect*.1. *num*.34. Auila 5.*p.disp*.4.*sect*.2.*dub*.5. Eman. Rodrig. *in explicat. bulla*, §.5.*dub*.2. *num*.14. Layman. *lib*.1. *sum. tract*.5.*p*.4. *cap*.2.*n*.2. vers. *sequuntur*. Secundò admittuntur layci ad actionem per quam Ecclesiastici constituuntur, nempe viri ad susceptionem primæ tonsuræ, & fœminæ ad consecrationem in monasterio. Hæ enim actiones, esto incipiant in persona layca, finiuntur tamen in Ecclesiastica; ob quam causam in loco interdicto, seruatis dictis conditionibus, licent. Vt notauit Suar. *de censur. disp*.34.*sect*.3.*num*. 17. Tertiò ex necessitate sacrificij admitti layci possunt, si enim sacerdos sacrificaturus nullum haberet ministrum clericum, posset conuocare laycum non interdictum denunciatum, vt sibi ministraret, ne priuilegium quod habet reddatur inutile. Concesso namque priuilegio, concessa censentur quæ ad eius vsum necessaria sunt. Argum. *cap.licet de Priuilegiis in* 6. Et tradit ex communi sententia Couarruu. *dicto cap. alma* 2. *p*. §. 4. *num*.5. Nauarr. *cap*.27.*num*.181. Suar. *disp*.34.*sect*.2.*n*. 31. Auila 5.*p.de censur.disp*.4.*sect*.2.*dub*.7.*conclus*.3.§. *ex dictis*. Henrriq. *cap*.48.*num*.3. Saa, verbo *interdictum*, *num*.22. Layman. *lib*. 1.*sum.tract*.5. *par*.4.*cap*. 2. *num*. 2. vers. *altera exceptio*. Et alij. Quartò ex priuilegio sæpè layci diuinis tempore Interdicti assistunt, sicuti omnes Doctores aduertunt. Quinimo ex priuilegio concesso singulari personæ, omnes illius domestici qui de more eum comitati solent, possunt cum eo diuinis assistere, ex textu in *dicto cap. licet de Priuilegiis in* 6. aliàs inutile esset priuilegium, si suum ordinarium comitatum ferre non posset. Quod verum est etiamsi famuli recepti sint tempore interdicti, modò non sint in fraudem illius recepti. Ipsi verò famuli si semel cum domino diuinis non assistunt, nequeunt per se assistere, quia solùm ratione comitatus hæc illis assistentia permissa est. Vti ex communi sententia hæc tradunt Nauarr. *cap*.27.*num*.180. Saytus plures referens, *lib*. 5. *cap*.5. *à num*.19.*& seqq*. Suar. *disp*.34.*sect*.1. *num*.32. Auila 5.*p.disp*.4.*sect*.2.*dub*.7.§.*secundo notandum*. Bonac. *t*.1. *disp*.5.*p*.4. *à n*. 20. sub nomine familiarium hi comprehenduntur qui dominum de more comitantur, quíue ei obsequuntur. Auila autem *dicta disp*.4.*sect*.2.*dub*.7. *concl*. 2. quem approbare videtur Bonac. extendit ad vxorem, filios, nepotes, seruos, & alios qui ratione potestatis paternæ, vel dominij cum priuilegiato degunt, sed nimia videtur extensio. Notanter dixi *ex priuilegio singulari personæ concesso*, nam ob priuilegium communitati v.g. collegio, conuentui assistendi diuinis nequeunt eius familiares assistere. Sicuti colligitur est *dicto cap. licet de Priuilegiis in* 6. Et aduertit Saytus *d. lib*.5. *thesauri*, *cap*.5. *num*.30. Coninch. *disp*.17.*dub*.2.*num*.38. Nam in priuilegio communitati concesso, non vrget ratio extensionis ad familiares, quæ adest in priuilegio singulari personæ concesso. Etenim priuilegium singularis personæ frequenter redderetur inutile, si eius familiares admitti non possent, quod in priuilegio communitatis non procedit.

17. Tandem in *dicta cap.alma*, suspenditur Interdictum in quatuor præcipuis festiuitatibus anni, scilicet Natiuitatis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Mariæ. Quam suspensionem Interdicti postmodum Martin. V. *in constitut. vlt.* quæ incipit: *Ineffabile sacramentum*. Et Eugenius IV. *in constitutione* 4. incipiente: *Excellentissimum*, extendit ad festum Corporis Christi non solùm pro die, sed per totam octauam. Deinde Leo X. priuilegium hoc extendit pro festo purissimæ conceptionis B. Virginis in tota Hispania. Et licèt Nauarr. *cap*. 27. *num*.181. *&* Couarruu. *cap. alma*.2.*p*.§.5.*num*.2. dicant concessionem hanc non fuisse absolutam, sed pro

pro illis tantùm Ecclesiis, in quibus recitatur officium puriſſimæ Conceptionis ordinatum per quemdam Protonotarium,cuius Miſſa incipit: *Egredimini.* Conſuetudine tamen factum eſt, vt extenſio habeat locum, quamuis non dicatur prædictum officium: ſicuti tradit Henrriq. *lib.*13.*cap.*47.*num.*4. Auila 5.*p. diſp.*4.*ſect.*2.*dub.*9.§.*ſecundo eſt notandum.* Suar. *diſp.* 34.*ſect.* 1. *num.* 41. vbi teſtatur ex concilio Trident. hæc priuilegia reuocata non eſſe, quia non ſunt conceſſa ſingularibus perſonis,vel conuentibus;ſed prouinciæ, vel regno. Aliæ ſunt extenſiones aliquibus Religionibus factæ, de quibus latè Henrriq. *lib.*13. *de excommunicat. cap.*48. Auila *dicto dub.* 9. Manuel Rodrig. *in explicat. bullæ Cruciatæ in additionibus ad* §.5.*num.*38.*& ſeqq.*vbi aſſerit Religioſis mendicantibus conceſſum eſſe priuilegium ſuſpendendi Interdictum in feſtiuitatibus ſuorum Sanctorum, & in feſto Circumciſionis, Epiphaniæ, & in quatuor feſtiuitatibus B.Mariæ Virginis,& in feſtis Apoſtolorum, ac denique in dedicationis feſto ſuarum Eccleſiarum. Item ex conceſſione facta Ordini S.Hieronymi, teſtatur poſſe mendicantes Interdictum ſuſpendere in feſtiuitatibus Apoſtolorum, ſanctiſſimæ Trinitatis, S.Ioannis Baptiſtæ, & in feſtiuitatibus S. Marci, & S.Lucæ Euangeliſtæ,& in feſto omnium Sanctorum, & in commemoratione omnium fidelium Defunctorum, quatenus dicitur Miſſa maior, & fit proceſſio.

18. Sed an hæc priuilegia reuocata ſint à Trident. *ſeſſ.*25.*cap.*12.*de Regularib.*non eſt conſtans ſententia. Nam Nauarr. *cap.*27.*num.*190. & *conſil.*7.*de priuileg. in noua edit.* Nicol.Garcia *de benefic.*3.*p.cap.*2.*nu.*278. & 5. *p. cap.*8.*num.*87. referens pro ſe Cardinalium deciſionem. Bonac.*t.*1.*de cenſur.diſp.*5.*pun.*1. *num.*25. aſſerunt reuocata eſſe. Sed rectiùs ſuſtinuerunt contrarium Henrriq. *lib.*13. *cap.*48. *num.*1. Rodrig. *qq. regular. t.*2. *q.*112.*art.*2. & *in explicat. bullæ Cruciatæ,* §.5. & *in illius additionibus num.*35. Alterius *de interdicto, diſp.*1. *cap.*4. *poſt medium.* Sayrus *lib.*5. *cap.*13. *num.*24.quia in Trident.ſolùm reuocantur priuilegia conceſſa aliquibus Religionibus, quæ omnino eximebantur ab obſeruatione Interdicti in Eccleſia matrice poſiti,vt ex *Collectore priuilegiorum Ordinis mendicantium,* verbo *interdictum* 1.§.26.*&* 27.refert Sayrus *dicto cap.*13.*num.*24. At ex vi prædictorum priuilegiorum non eximuntur omnino Mendicantes ab obſeruatione Interdicti, ſed pro aliquibus tantùm diebus, & in ordine ad aliquem effectum. His enim diebus in quibus ex *cap.alma mater,* & ex Bulla Martini V.& Leonis X. & ex priuilegiis Religioſorum Interdictum generale loci ſuſpenditur; diuina officia permittuntur celebrari ſolemniter,campanis pulſatis,ianuis apertis, alta voce excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis,ita tamen vt illi ob quorum exceſſum eſt interdictum prolatum altari nullatenus appropinquent, hoc eſt nullo modo communicent,neque ab illis oblationes in Miſſa accipiantur. Sicuti explicat Suar. *diſp.*34.*ſect.*1.*num.*37. Coninch.*diſp.*17.*dub.*2. *num.*35. Argum.*cap. quia in omnibus* 33.*de Vſuris*; vbi infamibus, & rebellibus hæc prohibentur. Nam de propinquitate ſecundùm locũ non videtur cõmodè textus intelligi poſſe,cùm vix definiri poſſet quæ propinquitas ſit prohibita.

19. Duplex in hoc priuilegio eſt difficultas. Prima,an ſub feſto Natalis Domini,Paſchæ, & Pentecoſtes plures, vel vnus tantùm dies comprehendadatur? Communis ſententia, quam tuetur Gloſſa *ibi,* verbo *aſſumptio.* Silueſt. *interdictum* 5.*q.*2.*num.*3. Nauarr.*cap.*27.*num.*182. Henrriq.*lib.*13. *cap.*47.*nu.*2. Sayrus *lib.*5.*cap.*13.*num.*4.Suar.*diſp.*34.*ſect.*1.*num.*38. Filiuc. *tract.*18.*cap.*3. *num.*109. & alij affirmant vnicum tantùm diem comprehendi,quia de ſolo illo fit officium Natiuitatis, Paſchatis, & Pentecoſtes, aliis diebus de S.Stephano, & S.Ioanne, vel de Paſchatis octaua: aliàs ſi ob officium octauæ illis diebus celebratum, priuilegium extendendum eſſet ad totam octauam extenderetur, quod eſt abſurdum. Nihilominus probabilitate non caret, quod docent Sotus *in* 4.*d.*22.*q.*3. *art.*1. *concluſ.*4. Alfonſ.Viuald.*tit. de interdicto,num.*237.*&* 238. Auila 5.*p.de cenſur.diſp.*4. *ſect.*2.*dub.*9. Coninch. *diſp.*17. *dub.*2. *num.*37. Bonac. *t.*1. *diſp.*5. *p.*4. *num.* 15. Gaſp. Hurtado *de interdicto difficult.*7.*num.*24.omnes dies feſtiuos Natalis Domini,Paſchæ, & Pentecoſtes comprehendi,quia ſecundùm communem modum loquendi qui in his maximè ſpectandus eſt, illi dies qui vt feſtiui obſeruantur,in Natalitio Domini,Reſurrectione,& Spiritus S. aduentu in honorem illarum feſtiuitatum obſeruantur, quod non tollit quominus in honorem aliorum Sanctorum ſimul obſeruari poſſint, ergo ad illas feſtiuitates pertinent. Ergo priuilegium concedens ſuſpendi Interdictum in illis feſtiuitatibus dies feſtiuos comprehendit, & ſic praxis obtinuit.

20. Secunda difficultas eſt,à quo tempore incipiant hæ feſtiuitates,& quando finiantur? Et quidem omnes conueniunt à primis veſperis vigiliæ incipere. At de tribus feſtiuitatibus Paſchalibus, affirmat Sotus *in* 4.*d.*22.*q.*3.*art.*1.*poſt* 4. *concluſ.* Paludan.*in* 4. *d.* 18.*q.*8.*art.*2.*princip.concl.*7.*num.*11. Et videtur eſſe Armillæ, verbo *interdictum, num.*43. Tabienæ *eodem* 5.*num.*2.§.1. Viuald.*tit.de interdicto,num.*242. Et valdè probabile reputat Sayrus *lib.*5. *cap.*13. *num.*7. incipere à Miſſa vigiliæ antecedentis. Et quidem de feſto Paſchatis id certum exiſtimo, quia omnes Doctores conueniunt à primis veſperis incipere ſolemnitatem feſti; at veſperæ in ipſa Miſſa vigiliæ continentur, & ſimul cum ipſa dicuntur. Ergo à Miſſa incipit Paſchalis ſolemnitas, & tradit Henrriq. *lib.*13.*cap.*47.*nu.*3. Polancus *de interdicto, circa finem, pag.*150. Suar. *diſp.*34.*ſect.*1. *num.*42. Sayrus *loc.alleg.* De feſto Pentecoſtes, & ſimul de prædicto feſto Paſchatis hac ratione probatur,quia Miſſa quæ in vigilia illius diei celebratur, eſt propria diei ſequentis; nam in Paſcha Miſſa quæ erat dicenda nocte illa anticipatur,ideóque in oratione dicitur: *Deus qui hanc ſacratiſſimam noctem.* In vigilia verò Pentecoſtes, præfatio dicitur de Spiritu ſancto, & legitur communicanda. Ergò illæ Miſſæ ad feſtiuitatem diei ſequentis pertinent, ac proinde ab illo tempore incipit feſtiuitas. De feſto Natalis Domini probat Paludan.quia à Laudibus vigiliæ fit officiũ duplex, quaſi iam inchoetur Natalis ſolemnitas.Sed quamuis hoc ſic probabile,(vt cenſet Sayrus) probabilius exiſtimo initium huius ſolemnitatis à primis veſperis,& non à Miſſa computandum eſſe. Nam ſi ex eo quòd Laudes in officio vigiliæ ſub officio duplici recitentur, ſumatur initium Natalis ſolemnitatis quoad Interdicti ſuſpenſionem, affirmandum eſt ab eo tempore, quo Laudes recitari poſſunt,ſuſpendi Interdictum,ac proinde à prima nocte diei antecedentis vigiliam ſuſpenſum eſſe, quod eſt omnino falſum. Præterea introitus Miſſæ in vigilia præſcriptus, manifeſtè indicat non ab eo tempore incipere Natalem ſolemnitatem. Inquit enim Eccleſia. *Hodie ſcietis quia veniet Dominus,& manè videbitis gloriam eius.* Officium verò duplex quod in Laudibus,& in Miſſa vigiliæ fit,præſtatur non quia ſit initium ſolemnitatis, ſed quia eſt diſpoſitio ad tantam ſolemnitatem. Sic tradit Suar. *dicta ſect.*1.*n.*40.Polancus *in director.confeſſor.pag.*150. Auila 5.*p.diſp.*4.*ſect.*2.*dub.*10. *concl.*2.

Finiuntur

Finiuntur autem hæ festiuitates secundùm authores *num. praeced.* relatos in Completorio festi inclusiuè, quia completorium pertinet ad officium solemnitatis inclusiuè, & ex alia parte sub vespertino officio comprehenditur, vt notauit Glossa *in cap. vlt. dist.* 92. Quod intelligendum est cum Medina *in sum. lib. 1. cap. 11. §. 13.* Henriq. *lib. 13. cap. 47. num. 3.* Alfonso Viualdo *tit. de interdicto num. 246.* Sayro *lib. 5. cap. 13. num. 8.* Suar. *disp. 34. sect. 3. num. 21.* Auila *dicto dub. 10. concl. 3.* secundùm diuersum modum recitandi diuersarum Ecclesiarum. Nam etiamsi in Ecclesia Cathedrali dictum sit completorium, & pulsatum ad Interdictum, poterit completorium in Monasteriis, aliisque Ecclesiis hora consueta dici cum solemnitate, dummodò in fraudem Interdicti non fiat. Non tamen licet vltra completorium prorogare suspensionem Interdicti pro toto illo die vsque ad mediam noctem, quia est contra communem sententiam vsu receptam: aliàs liceret matutinas preces, quæ prima nocte solent in Ecclesiis Cathedralibus dici, solemniter recitari, quod nullo modo est admittendum.

§. III.

De tertio effectu Interdicti, qui est priuatio Ecclesiasticæ sepulturæ.

1 *Priuat interdictum siue locale, siue personale Ecclesiastica sepultura.*

2 *Ab hac priuatione eximuntur clerici.*

3 *Vt hoc priuilegio gaudeant quatuor conditiones seruandæ sunt.*

4 *Plures docent in festiuitatibus concessis in* cap. alma *licitum esse corpora defunctorum publico, & solemni ritu sepelire.*

5 *Probabiliorem existimo sententiam negantem.*

6 *Satisfit oppositis fundamentis.*

7 *Laycus habens priuilegium assistendi officiis diuinis, nequit ex vi illius in loco sacro interdicto sepeliri.*

8 *Priuilegium concessum clericis extenditur ad interdictum locale speciale, modò clerici sint illius Ecclesiæ, siue clerici sint illius Ecclesiæ, siue alienæ.*

9 *Clerici in Ecclesia specialiter interdicta sepeliendi sunt absque officio Missæ, & absque cantu.*

10 *Interdictus personaliter modò denunciatus sit, priuatus est Ecclesiastica sepultura. Et idem est si generaliter fuerit interdictus.*

11 *Nominatim denunciatus interdictus si decedat absque absolutione, & nullum contritionis signum dedisse constiterit, extra locum sacrum sepeliendus est. Secùs si constiterit signa contritionis exhibuisse, vel saltem sit suspicio probabilis.*

12 *Si interdictum sit solùm ab ingressu Ecclesiæ, & ante mortem pœnituerit nulla præstita absolutione, poterit Ecclesiastica sepulturæ tradi.*

1. INterdictum absolutè siue locale, siue personale priuat Ecclesiastica sepultura, quia is est vnus ex illius effectibus, vt tradunt omnes Doctores. Quare si locale sit interdictum priuat ne in illo loco sacro sepultura concedatur, si personale, ne ea persona Ecclesiasticæ tradatur sepulturæ. Sepulturam Ecclesiasticam appellamus locum sacrum per Episcopum benedictum in sepulturam fidelium destinatum. Sepeliri autem fideles in hoc loco, si interdictum est generale loci, constat esse prohibitum ex *cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* & sumitur ex *cap. cum & plantare. §. quod si.* & *cap. vt priuilegia. Cap. Episcoporum de priuilegiis in 6.* Quod non solùm habet verum in adultis, sed etiam in infantibus, vt superiùs diximus, quia hæc prohibitio viuentes respicit, quos obligat, ne fidelibus sepulturam Ecclesiasticam in loco interdicto concedant. Sicuti docet Nauarr. *cap. 27. num. 168.* Saytus *cap. 8. num. 5.* Henriq. *lib. 13. cap. 42. num. 3.* & *cap. 49. num. 2.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. p. 4. cap. 2. num. 3.* Bonac. *t. 1. de censur. disp. 1. pun. 5. num. 9.* Dixi in loco sacro: nam extra locum sacrum etiamsi interdictus sit, vel in loco sacro non interdicto, non prohibentur corpora fidelium sepeliri, vt benè notauit Nauarr. *cap. 27. num. 176.* Henriq. *lib. 13. cap. 44. num. 4.* Suar. *disp. 35. sect. 1. num. 3.* Auila *5 p. disp. 4. sect. 2. dub. 2.* Sublato interdicto qui extra locum sacrum sepultus est, debet exhumari, & in loco sacro sepeliri, vt præfati Doctores aduertunt.

2. Ab hac prohibitione eximuntur clerici, quibus decedentibus conceditur Ecclesiastica sepultura. *Cap. quod in te de pœnitent. & remission.* dummodò personali speciali interdicto ligati non sint, vel dederint causam culpabilem interdicto, quod perinde est, vel nisi Ecclesiasticum interdictum violauerint, actione inquam quæ clericorum sit propria, neque laycis communi, vt placuit Suar. *disp. 35. sect. 1. num. 4.* Nomine clerici intelliguntur in præsenti (vt superiùs dixi) omnes personæ Ecclesiasticæ siue sæculares siue regulares, siue viri, siue fœminæ etiam Religionum nouitij. Quinimo coniugati si habitum, & tonsuram deferant, & ab Episcopo designati sunt alicui Ecclesiæ in illius Ecclesiasticum obsequium.

3 In huius priuilegij vsu præscribuntur quatuor conditiones, in *dicto cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* Prima vt sepultura detur his clericis in cæmeterio Ecclesiæ; per quam conditionem videtur excludi Ecclesia, quæ nomine cæmeterij non venit, siquidem concesso accessorio non conceditur principale, imò tacitè denegatur. Verùm iam vsus obtinuit, rectè communi sententia, nomine cæmeterij ibi comprehendi quemlibet locum sacrum sepulturæ fidelium destinatum. Vsurpauit enim Pontifex nomen cæmeterij potiùs quàm Ecclesiæ, quia frequentiùs ibi sepeliebantur fideles, & vix vllus nisi esset Princeps in Ecclesia sepeliebatur. Argum. *cap. Nullus, 13. q. 2.* Et docet Couarruu. *cap. alma 2. p §. 2. num. 7. vers. clericis.* Henriq. *lib. 13. cap. 44. num. 4.* Auila *5. p. disp. 4. sect. 3. dub. 2. vers. circa quam conclusionem.* Suar. *disp. 35. sect. 1. num. 7.* Secunda conditio est, vt fiat sine pulsatione campanarum, quæ explicanda est iuxta ea quæ *§. praeced.* diximus de officiis diuinis. Tertia, ne fiat sepultura cum solemnitate, Ecclesiastica inquam; nam quæ pertinet ad humanum

humanum honorem, non prohibetur; vt notauit Suar. *dicta sect.* 1. *num.* 8. Quarta vt fiat cum silentio, hoc est absque officiis diuinis more Ecclesiastico dicendis. Potest tamen iuxta concessionem *cap. alma* celebrari Missa, & officium diuinum, seruata moderatione *ibi* præscripta. Vnde si extra Ecclesiam sepeliendum est corpus, nequit ibi vllum officium diuinum celebrari, vt aduertit Auila *supra dub.* 2. & 3. Alios referens Suar. *disp.* 35. *sect.* 1. *num.* 9.

4. Sed dubium est, an in festiuitatibus concessis in *cap. alma*, & aliis Apostolicis constitutionibus, de quibus *suprà*, liceat corpora defunctorum quorumlibet sepelire publicè, & solemni ritu. Dixi quorumlibet. Nam corpora clericorum non videtur dubium solemniter sepeliri posse; siquidem ipsis Ecclesiastica sepultura conceditur in *dicto cap. quod in te*, & solemnitas permittitur in *dicto cap. alma*. Quare de aliis fidelibus est quæstio, an concedi illis diebus possit Ecclesiastica sepultura? Affirmant S. Antonin. 3. *p. tit.* 19. *cap.* 4. *ante medium*. Angelus *interdictum* 6. *n.* 25. Siluest. *interdictum* 5. *q.* 2. *vers. quartum*. Tabiena *eodem* 5. *num.* 12. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 181. *in fine*. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 44. *num.* 5. & *cap.* 47. *num.* 4. Alfons. Viualdus *de interdicto, num.* 250. Sayr. *lib.* 5. *thesauri, cap.* 8. *num.* 11. Bonac. *t.* 1. *disp.* 5. *de interdicto, p.* 5. *num.* 7. Ducuntur quia quibus communicamus viuis, defunctis communicare possumus. *Cap. sanè.* 2. 24. *q.* 2. Sed in his festiuitatibus licitè clerici cum omnibus fidelibus in diuinis officiis communicant. Ergo etiam cum illis iam defunctis communicare poterunt. Secundò sepultura sacra non tam ratione sui, quàm ob diuina officia ei adiuncta prohibetur. Ergo concessis diuinis officiis sepultura concedi censetur. Tertiò hoc priuilegium *cap. alma mater*, est fauorabile fidelibus, & nemini nociuum, & est in iure insertum, ergo amplè est interpretandum, vt comprehendat non solùm officium diuinum quod pro viuis peragitur, sed quod peragitur pro defunctis. Neque his obstat textus *in cap. cum & plantare.* §. *quod si Templarij de Priuilegiis.* & *cap. vt priuilegia.* §. *illud eodem tit.* quibus contraria sententia præcipuè nititur: vbi sæculares ad sepulturam Ecclesiasticam non admittuntur, tametsi admittantur ad diuina officia, quia non in eorum fauorem, sed in fauorem Templariorum priuilegium illud concessum est. Secùs est de priuilegio *d. cap. alma*, quod in fauorem totius populi Christiani expeditum fuit. Præterquam quòd ad sepulturam Ecclesiasticam admitti possunt omnes in *dicto cap. cum & plantare*, nisi expressè excepti fuissent. Cùm ergo in *dicto cap. alma* nulla sit talis exceptio, asserendum est omnes admitti posse.

5. Cæterùm etsi hæc sententia valdè probabilis sit, probabiliorem existimo negantem his festiuitatibus posse solemniter quodlibet corpus defunctum sepulturæ concedi, quam docuit Glossa *in Clement.* 1. verbo *à iure de Sepultur.* Couarrun. plures referens, *dicto cap. alma.* 2. *p.* §. 5. *num.* 6. Vgolin. *tab.* 5. *cap.* 9. §. 1. Maiol. *lib.* 3. *de irregularit. cap.* 23. *num.* 8. Suar. *disp.* 35. *sect.* 1. *num.* 13. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 2. *num.* 55. Auila *disp.* 4. *sect.* 3. *dub.* 3. Filiuc. *tract.* 18. *num.* 99. Gaspar Hurtado *de interdicto difficult.* 9. Moueor, quia priuatio sepulturæ Ecclesiasticæ est vnus ex effectibus interdicti, & distinctus à priuatione diuinorum officiorum ex textu *in cap. si ciuitas de sentent. excommunicat. in* 6. & *cap. episcoporum. de Priuileg. eodem lib.* At laycis tempore generalis localis interdicti, denegatur Ecclesiastica sepultura, quæ solis clericis est concessa in *cap. quod in te de pœnitent. & remission.* Neque in *dicto cap. alma*, hæc denegatio reuocatur, cùm ibi nulla sit facta mentio sepulturæ Ecclesiasticæ. Ergo nullatenus possunt Ecclesiasticæ sepulturæ tradi. Secundò probo ex *cap. cum & plantare.* §. *quod si Templarij de Priuilegiis*; vbi dicitur accedentibus Templariis, & Hospitalariis ad Ecclesiam interdictam semel in anno celebrari posse diuina officia publicè apertis ianuis, propter eorum iucundum aduentum, vt explicatur *cap. vt priuilegia.* §. *illud de Priuilegiis*, & tamen Ecclesiastica sepultura laycis denegatur. Ergo signum est ex concessione diuinorum officiorum, sepulturam non esse concessam. Neque obstat non in fauorem laycorum, sed Templariorum hoc priuilegium concedi, siquidem ex solo fauore Templariis facto layci ad diuina admittuntur, cur ergo non admittuntur ad sepulturam? Neque valet dicere admittendos fore, nisi ibi expressè exciperentur, quia illa exceptio non est noua dispositio, sed iuris declaratio. Et confirmo, quia in *dicto cap. quod in te*, conceditur clericis Ecclesiastica sepultura, non autem conceduntur diuina officia, sed potius ex vi *illius cap.* denegantur. Ergo Ecclesiastica sepultura quid distinctum est ab officiis diuinis; ac proinde ex concessione, vel negatione diuinorum officiorum, non est censenda concessa, vel negata sepultura.

6. Neque obstant argumenta contrariæ sententiæ. Ad primum concedo quibus communicamus viuis posse communicare defunctis in eadem re, secus in diuersa. Vnde cùm non communicemus viuis in sepultura Ecclesiastica, sed solùm in diuinis officiis, infertur cum ipsis defunctis solùm in officiis communicare posse. Ad secundum nego Ecclesiasticam sepulturam prohiberi ratione diuinorum officiorum tantùm; siquidem verè ratione sui prohibetur. Ad tertium concedo priuilegium *d. cap. alma* latè interpretandum esse, sed non vltra verborum proprietatem, cùm autem ibi illud priuilegium solùm sit de officiis diuinis, non verò de sacramentis, & Ecclesiastica sepultura, efficitur sola officia diuina, non sacramenta, neque Ecclesiasticam sepulturam permitti.

7. Ex his efficitur laycum habentem priuilegium assistendi officiis diuinis tempore interdicti, recipiendiue sacramenta, ex vi huius priuilegij tantùm non posse in loco sacro interdicto sepeliri. Sicuti Suar. Coninch. Vgolin. Hurtado, & alij *locis allegatis* docent, tametsi contrarium satis inconsequenter docuit Auila *suprà, dub.* 4. Concedo tamen, si priuilegium alicui concederetur sub hac generalitate, vt ad diuina admitteretur, posse ex vi illius Ecclesiasticæ sepulturæ tradi, quia ex illa generali concessione videntur omnes effectus interdicti suspendi. Argum. *cap. si sententia de sentent. excommunicat. in* 6. Vt benè aduertit Suar. *disp.* 35. *sect.* 1. *num.* 17.

8. Hucusque de interdicto generali locali sermonem fecimus. At si de interdicto locali speciali loquamur, nemini est dubium Ecclesiasticam sepulturam ibi prohiberi. Solùm est dubium, an exceptio, & priuilegium prædictum clericis concessum extendatur ad interdictum hoc locale speciale? Qua in re Innocent. in *cap. fin. de excessib. prælator.* & Ioann. Andreas *cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* & Summa Astens. 2. *p. lib.* 7. *tit.* 16. *art.* 3. initio negatiuam partem tuentur, ducti ex eo quòd in *dicto cap. quod in te*, vbi sepultura Ecclesiastica clericis decedentibus conceditur, sermo sit de interdicto locali generali. Non igitur extendi debet hæc concessio ad locale speciale interdictum.

Communior tamen sententia affirmat clericum in ea Ecclesia sepeliri posse, si illius met Ecclesiæ sit, nam esto expediens sit, vt in Ecclesia non interdicta si commodè fieri possit, sepeliatur, nulla tamen est obligatio

obligatio, cùm nullibi inueniatur clericus à sepultura loci specialiter interdicti exclusus. Nam textus in *d. cap. quod in te*, mentionem faciens interdicti generalis, speciale non exclusit, & illa mentio facta est, quia interdictum generale est frequentius, non vt dispositionem restringeret. Sicuti tradit Panormit. in *dicto cap. quod in te, num.* 10. Siluest. verbo *interdictum* 5. *num.* 10. Couarruu. *cap. alma*. 2. *p.* §. 2. *num.* 7. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 44. *n.* 4. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 8. *à n.* 11.

Si verò clerici alieni sint grauior est dubitatio, an in loco specialiter interdicto sepeliri possint? Negant Panormit. Siluest. Couarruu. Henriq. *locis allegatis*, nam cùm habeant Ecclesias non interdictas, quibus sepeliri possint, non debet Ecclesia interdicta illis concedi. Hæc tamen ratio solùm probat conuenientiam non obligationem, ideóque probabilius existimo sepeliri in ea Ecclesia posse, quod docuit Hostiens. *in cap. fin. de excessib. prælator.* Paludan. *in* 4. *d.* 18. *q.* 8. *in ar.* 2. *princip. conclus.* 10. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 8. *n.* 13. Suar. *disp.* 35 *sect.* 2. *num.* 4. Auila 5. *p. de censur. disp.* 4. *sect.* 3. *dub.* 2. *vers. secundo notandum*. Moueor, quia nullus textus concessam clericis sepulturam tempore interdicti localis restringit ad propriam Ecclesiam. Item ex eo quòd clericis in *dicto cap. alma* concessum sit diuina celebrare *superiori* §. statuimus tam clericos illius Ecclesiæ, quàm alienos admitti posse. Ergo eadem ratione ex concessione sepulturæ clericis facta, omnes indifferenter admitti poterunt, quia ratio concessionis eadem in omnibus est, scilicet clericalis ordo. Præterquam quòd plures essent clerici ab Ecclesiastica sepultura excludendi, cùm plures adsint nulli speciali Ecclesiæ ascripti.

9. Illud verò est certum clericos in Ecclesia specialiter interdicta sepeliendos esse absque officio Missæ, & absque cantu, & pulsatione campanarum, quia ita præscribitur in *d. cap. quod in te*. Neque per concessionem *cap. alma mater* est aliquid mutatum, cùm concessio *cap. alma* non de interdicto speciali loci, sed generali loquatur. Sicuti notarunt Paludan. *dicta concl.* 10. Couarruu. §. 2. *num.* 2. *vers. clericis*. Henriq. *cap.* 44. *num.* 4. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 14.

10. Porrò si loquamur de Interdicto personali, si hoc speciale sit, constat interdictum priuatum esse Ecclesiastica sepultura. *Cap. Episcopus de Priuilegiis in* 6. & *Clement.* 1. *de sepulturis*. Et idem est, si causam culpabilem Interdicto dederit, quia (vt sæpe dixi) hic habetur vt personaliter interdictus, neque in hac parte alicui etiam clerico fauor vllus conceditur. Debet tamen esse denunciatus, nam post Extrauag. *ad euidanda scandala*, nemini est neganda sepultura Ecclesiastica ex vi alicuius censuræ, vel sententiæ, nisi priùs fuerit ea censura, vel sententia denunciata. Vti colligitur ex ipsa Extrauag. & *ex cap. vt priuilegia de Priuilegiis*. & *cap. Episcoporum eodem tit. in* 6. Et tradit Suar. *disp.* 33 *sect.* 3. *à num.* 2. & *disp.* 37 *sect.* 2. *nu.* 3. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 2 *num.* 62. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5 *par.* 4. *cap.* 2. *in fine. num.* 4. Si verò generale interdictum sit, eadem ratione priuantur interdicti Ecclesiastica sepultura, quia hic est effectus proprius interdicti absolutè lati. Neque opus est, vt singuli communitatis interdictæ denuncientur, quia hoc ferè est impossibile. Satis namque est, vt ipsa communitas quæ interdicitur denunciata sit, ex eo enim reliqui qui partes sunt illius communitatis denunciati censentur, vt benè notarunt Suar. *disp.* 37. *sect.* 2. *num.* 3. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 2. *num.* 56. Auila 5. *p. disp.* 5. *dub.* 1. §. *sed est aduertendum*. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 2. *in fine*. Tametsi non improbabiliter contrarium sentiat Saa, verbo *interdictum, num.* 3. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 187.

11. Nominatim denunciatus interdictus si decedat absque absolutione, & nullum contritionis signum dedisse constiterit, neque illius vlla sit probabilis opinio, extra locum sacrum sepeliendus est. At si constat signa contritionis exhibuisse, vel saltem attenta conditione personæ, probabilis suspicio sit quod non esset decessurus absque pœnitentia, poterit præstita indirecta absolutione ab interdicto Ecclesiasticæ sepulturæ tradi. Sicuti tradunt aliis relatis Sayrus *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 22. Eman. Rodrig. *in explicat. Bullæ*. §. 5. *num.* 11. Auila 5. *p. disp.* 4. *sect.* 3. *dub.* 1. *in fine*.

12. Tandem si interdictum sit solùm ab ingressu Ecclesiæ, & ante mortem pœnituerit etiamsi absolutus non sit, probabilius existimo nulla præstita absolutione posse Ecclesiasticæ sepulturæ tradi; quia hoc interdictum videtur appositum, quousque pœnitentia exhibeatur. Argum. *cap. is cui de sentent. excommunicat. in* 6. ibi is cui est Ecclesiæ interdictus ingressus si durante interdicto decedat, non debet in Ecclesia, vel cæmeterio Ecclesiastico nisi pœnituerit, sepeliri. Ergo pœnitentia posita, vtpote conditione impleta sepeliri debet, neque absolutio ibi expostulatur. Sicuti notauit Sayrus *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 18. *in fine*.

§. IV.

De quarto effectu interdicti, qui est ab ingressu Ecclesiæ exclusio.

1 *Interdictum priuat Ecclesia ingressu sententia hominis supposita.*
2 *Quæ contineantur sub hoc effectu.*
3 *In cæmeterio potest hic interdictus diuina celebrare, & audire, tametsi aliqui contrarium censeant.*
4 *Non potest Diaconus, cui est Ecclesia ingressus interdictus, extra Ecclesiam positus Euangelium cantare, vel Missam audire.*
5 *Potest hic interdictus Ecclesiam ingredi, & ibi preces fundere, cùm non celebrantur diuina.*
6 *Plures censent ex vi huius interdicti te prohibitum esse Sacramenta in Ecclesia recipere.*
7 *Probabilius est oppositum.*
8 *Satisfit fundamento contrario.*
9 *Priuilegium concessum pro illis quatuor festiuitatibus, extenditur ad hoc interdictum.*

1 HVnc esse interdicti effectum decidit textus in *cap. sacro de sentent. excommunicat.* & *in cap. is cui eodem tit. in* 6. aliquando tamen hic effectus suspensioni tribuitur, vt in *dicto cap. is cui*. & *cap. cum medicinalis eodem tit. & lib.* Sicuti notauit Sayr. *lib.* 4. *thesauri, cap.* 7. *num.* 11. Requirit tamen hic effectus specialem sententiam, quia non est annexus interdicto absolutè, sed est quasi nouum interdictum.

2. Effectus huius interdicti sunt priuatio, & exclusio ab exercitio Ordinis sacri in Ecclesia, & à sepultura in ipsa, eiúsque cæmeterio. Vt habetur expressè in *dicto cap. is cui, de sentent. excommunicat. in* 6. Item ab auditione diuinorum officiorum in eadem Ecclesia ex *cap. præsenti*, 5. *q.* 2. & *ex d. cap. is cui*. Nomine Ecclesiæ venit quodlibet templum authoritate Episcopi

Episcopi deputatum ad sacra peragenda. *Cap. penult. de immunit. Ecclesiar.* Priuatus ergo ab ingressu Ecclesiæ non potest Ordinem sacrum in Ecclesia exercere, neque ibi diuina officia audire: extra Ecclesiam tamen in oratorio priuato, aut in agro optimè potest prædicta munia exercere; quia illa non est priuatio absoluta, sed limitata, scilicet in loco illo, vt ex communi tradunt Siluest. verbo *interdictum 6. q. 5.* & verbo *suspensio num. 5.* Nauarr. *cap. 27. num. 175.* Couarruu. *cap. alma. 2. p. §. 1. num. 3.* Suar. *disp. 35. sect. 4. num. 6.* Auila *5. p. disp. 4. sect. 3. dub. 5. conclus. 4.* Sayr. *lib. 4. cap. 7. à num. 16.* & *lib. 5. cap. 9. à num. 22.* Bonac. *disp. 5. p. 5. num. 11.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 1. circa finem.*

3. Quæstio tamen nonnulla est an in cæmeterio possit hic interdictus diuina celebrare, & audire? Negat Paludan. *in 4. d. 18. quæst. 7. art. 3. concl. 2.* fauet Glossa *in dicto c. is cui.* verbo *cæmeterio de sentent. excommunicat. in 6.* Et probari potest, quia sepultura in cæmeterio huic interdicto prohibetur. Ergo etiã censenda est prohibita celebratio, & auditio diuinorum. Deinde si cæmeterium contiguum Ecclesiæ sit sub Ecclesiã videtur comprehensum. Argum. *cap. si ciuitas de sentent. excommunicat. in 6.* vbi interdicta Ecclesia cæmeterium illi contiguum censetur interdictum. Tum quia accessorium sequitur naturam principalis. Tum quia vilipenderetur interdictum Ecclesiæ si cæmeterium liberum esset.

Dicendum tamen est hunc interdictum posse in cæmeterio diuina celebrare, & audire, non tamen sepeliri. Vti colligitur ex Glossa *d. cap. is cui.* verbo in ea. Anchartan. *num. 1.* Geminiano *n. 4.* Nauarr. *cap. 27. num. 170.* Couarruu. *cap. alma 2. p. §. 1. num. 3.* Vgonio *tab. 5. cap. 16. §. 3. num. 2.* Sayro *lib. 4. cap. 7. num. 16.* & *lib. 5. cap. 9. num. 22.* & *23.* Suar. *disp. 35. sect. 4. à num. 12.* Filiuc. *tract. 18. num. 103.* Bonac. *t. 1. disp. 5. pun. 5. num. 11.* Et probatur ex *suprad. cap. is cui,* vbi Pontifex loquens de sepultura dixit huic interdicto prohibitam esse tam in Ecclesia, quàm in cæmeterio: at cùm de diuinis officiis loqueretur solùm Ecclesiam expressit subdens ibi celebrantem fieri irregularem. Ergo satis indicauit officia diuina in cæmeterio non esse huic interdicto prohibita.

Neque obstat ratio in contrarium adducta, accessorium enim sequitur naturam principalis in fauorabilibus, sed non in odiosis. Quod si in *cap. si ciuitas,* sub interdicto Ecclesiæ cæmeterium contiguum comprehendatur, non est quia cæmeterium Ecclesiæ sit accessorium, sed ne Ecclesiæ interdictum illudatur, quod in præsenti non procedit, quia hoc interdictum non afficit Ecclesiam, sed personam in ordine ad Ecclesiam, ideoque etsi cæmeterium accessorium sit Ecclesiæ, quia tamen non est accessorium personæ in ordine ad Ecclesiam interdictæ, ex interdicto ab ingressu Ecclesiæ non infertur à cæmeterio esse interdictum.

4. Sed an sacerdote in Ecclesia celebrante possit diaconus cui Ecclesiæ ingressus est interdictus extra Ecclesiam Euangelium canere, vel Missam audire? Affirmant Henrriq. *lib. 13. cap. 43. num. 4.* Auila *disp. 4. dub. 5. ante sextam conclusionem,* quia hic non in Ecclesia, sed extra diuina audit, & ministrat. Sed contrarium est cõmune, & quantum attinet ad cantum Euangelij omnino tenendum, eo quòd illa ministratio vnicam cum sacrificante in Ecclesia actionem constituit, & moraliter censetur in Ecclesia fieri. Præterea huic interdicto non prohibetur (vt dicemus) materialis ingressus in Ecclesiam, sed formalis scilicet ne diuinorum quæ in Ecclesia fiunt particeps sit. Atque ita docent Geminian. *in dicto cap. is cui, num. 7.* Antonin. *3. p. tit. 26. cap. 2. §. 2.* Siluest. *interdictum 6. q. 6.* Vgolin. *tab. 5. cap. 16. §. 2. num. 2.* Sayrus *lib. 5. cap. 9. num. 20.* Suar. *disp. 35. sect. 4. num. 7.* & *8.* Filiuc. *tract. 18. num. 104.* Bonac. *disp. 5. pun. 5. num. 11. in fine,* & alij.

5. Sed an tempore quo non celebrantur diuina possit hic interdictus Ecclesiam ingredi, ibique preces fundere? Non satis constat: nam Calderin. *tract. de interdicto, memb. 2. vers. sed quæritur.* Panormit. *in cap. cum Ecclesia num. 3. de immunit. Ecclesiar.* Paul. Tuscus *de visitat. & regimine Eccles. cap. 32. n. 7.* Vgolin. *tab. 5. cap. 16. §. 1.* Suar. *disp. 35. sect. 4. num. 23.* Filiuc. *tract. 18. num. 105.* Alterius *de interdicto, disp. 7. cap. 2. sect. 4.* asserunt simplicem Ecclesiæ ingressum prohiberi directè ex vi huius interdicti, diuinorum vero celebratio, & auditio in consequentiam. Ducuntur ex *cap. latorem. 33. q. 2.* vbi cuidam matricidæ prohibetur Ecclesiæ ingressus per annum integrum, & subditur, vt ante fores Ecclesiæ, stans, orans, & deprecans Deum perseueret. Ergo nequit intra Ecclesiam orare, & Deum deprecari. Cæterùm etsi hæc sententia spectato verborum rigore vera esse videatur; at attenta intentione Ecclesiæ, veriorem existimo quæ affirmat interdicto ab Ecclesiæ ingressu non prohiberi Ecclesiam ingredi cum diuina non peraguntur. Quod docuit Innocent. *in cap. sacro* verbo *ingressum De sentent. excommunicat.* Nauarr. *cap. 27. num. 170.* Couarruu. *cap. alma. 2. p. §. 1. n. 3. vers. poteris.* Costa *cap. is cui, num. 7. de sentent. excommunicat in 6.* Sayrus *lib. 4. cap. 7. num. 15.* & *lib. 5. cap. 9. num. 22.* Auila *5. p. disp. 4. dub. 5. concl. 7.* Paul. Layman. *lib. 1. tract. 5. par. 4. cap. 1. circa finem.* Bonac. *disp. 5. de interdicto p. 5. num. 11.* Ducor, quia templa deputata sunt eo fine præcipuo, vt ibi sacra solemniter peragantur, & populus ad ea audienda congregetur, ergo ingrediens templum quando nec sacra peraguntur, neque ea audire potest, non videtur ingredi templum formaliter, & quatenus institutum est, ac proinde neque violare præceptum impositum, ne Ecclesiam ingrediatur, quia intelligi debet de ingressu templi formalis & secundùm suam institutionem, seu de ingressu templi publico, & dum diuina aguntur, vt sic rubore perfusus videns se à communi oratione exclusum delicti pœniteat. Neque obstat textus *in cap. latorem.* Nam respondere possumus priuari ibi matricidam, orare, & deprecari Deum in Ecclesia cum aliis fidelibus quando diuina celebrantur, secùs extra Ecclesiam, vel in Ecclesia cum nulla celebrantur diuina. Quod apertè constat ex eo quòd post primum annum duobus sequentibus præcipitur huic matricidæ stare, vel orare in Ecclesia inter audientes. Signum igitur est loqui textum de tempore quo diuina fiunt. Præterea in illo textu non fertur interdictum de quo in præsenti, sed præceptum prohibitiuum in pœnam delicti commissi. Adde huic interdicto non esse prohibitum saltem sub graui culpa transire per Ecclesiam, cum ibi diuina celebrantur, ibique orationem breuem fundere, quia ex illo transitu dici non potest diuina audire, cum non per se, & ex proposito ea audiat. Sic. docuit Nauarr. *cap. 27. num. 170.* Auila *5. p. disp. 4. dub. 5. conclus. 7.* Bonac. *de interdicto disp. 5. p. 5. num. 11.*

6. Grauior dubitatio est, an ex vi huius interdicti ab ingressu Ecclesiæ prohibearis à recipiendis in Ecclesia sacramentis? Affirmat Glossa *in cap. præsenti 5. q. 2.* & *cap. de viro nefando 12. q. 2.* & *cap. latorem 33. q. 2.* vbi prohibitio Ecclesiæ ingressu simul prohibetur communio. Angel verbo *suspensio 3. n. 4.*

Siluest

Siluest. *eodem q.5. circa finem.* Sayrus *lib.5. cap.9. n.21.* Suar. *t.5. de censur. disput.35. sect.4. num.5. circa finem.* Coninch. *disp.17. dub.2. num.59.* Paul. Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.4. cap.1. circa finem.* Et probari potest, quia ideo diximus numero præcedenti hunc interdictum priuatum esse Ecclesiam ingredi, cum diuina celebrantur; quia Ecclesia ad id præcipuè deputata est, at etiam deputata est ad receptionem sacramentorum, ergo receptio sacramentorum prohibita censeri debet. Deinde receptio Sacramentorum quid nobilius est, quam diuinorum officiorum assistentia, sed interdictus ab ingressu Ecclesiæ excluditur ab officiorum diuinorum assistentia. Ergo à fortiori excludendus est à sacramentorum receptione.

7. Nihilominus etsi hæc sententia sit satis probabilis, probabiliorem credo spectato iuris rigore quæ asserit interdicto ab Ecclesiæ ingressu non esse prohibitum sacramenta in Ecclesia recipere. Sicuti docuit Henrriq. *lib.13. cap.32. num.2.* Auila *5. p. de censur. disp.4. dub.5. conclus.6.* Bonac. *disp.5. de interd. pun.5. num.12.* Ducor; quia pœnæ extendendæ non sunt absque manifesto textu, vel ratione, at nullus est textus, ex quo colligatur huic interdicto prohibitam esse Sacramentorum receptionem; quin potius ex *cap. sacro de sentent. excommunicat.* & *cap. is cui eodem tit. in 6.* & aliis non leuiter infertur concessam esse, siquidem solum ibi enumeratur prohibitam huic interdicto esse diuinorum celebrationem, & auditionem, & sepulturam. Ergo cum nulla de Sacramentorum receptione mentio facta sit, intelligi debet permissa. Præterea id ipsum colligitur ex *dicto cap. De viro nefando.* & *cap. latorem*, vbi post interdictum latum communio specialiter prohibetur.

8. Neque obstat fundamentum oppositum, fateor enim Ecclesiam deputatam esse ad Sacramenta ministranda, & recipienda, ex interdicto autem ab ingressu Ecclesiæ non prohiberis omnibus, ad quæ Ecclesia deputatur, sed illis tantum, quæ ex aliquo textu colliguntur, cum verò ex nullo colligatur Sacramentorum receptionem prohiberi, asserendum non est. Neque refert hanc receptionem grauiorem, & excellentiorem esse diuinorum officiorum assistentia, quia inde non probatur prohibitam esse, sed ad summum prohiberi debuisse. Præterquam quod illa receptio etsi excellentior sit non est ita frequens, ac ministratio diuinorum, illorumque assistentia.

9. Porrò priuilegium concessum pro illis quatuor festiuitatibus, in quibus in *cap. alma mater*, permittitur interdictis interesse diuinis, ad interdictos ab Ecclesiæ ingressu extenditur. Sicuti notauit Suar. *disp.35. sect.4. num.5. in fine*, siquidem interdicti ab Ecclesiæ ingressu non efficacius excluduntur à diuinis officiis, quam absolutè interdicti.

§. V.

De aliis effectibus qui solent interdicto attribui.

1 *Non priuat iurisdictione.*
2 *Neque indulgentiarum consecutione.*
3 *Neque suffragiis Ecclesiæ.*

1 PRimus enumerari solet priuatio iurisdictionis. Circa quem effectum distinguendum est de iurisdictione spirituali, & temporali, & de iurisdictione fori interioris, & contentiosi. Item de interdicto absolutè lato, vel lato ab ingressu Ecclesiæ. Si loquamur de interdicto absolutè lato, nullatenus priuat iurisdictione siue temporali, si spirituali, siue fori interioris, siue exterioris excepta iurisdictione, quæ in administratione aliquorum sacramentorum, & in officiis diuinis exercetur, quia ex nullo textu hæc pœna interdicto annectitur. Sicuti tradit Nauarr. *cap.17. num.176.* Couarruu. *2. p. cap. alma. §.1. num.5.* Vgolin. *tab.5. cap.3. §.2.* Henrriq. *cap.43. num.4.* Suar. *disp.35. sect.4. num.24.* Auila *disp.4. dub.5. conclus.5* Sayrus *lib.5. cap.6. num.12.* Bonac. *de interdicto, disp.5. pun.6. num.1.* Vnde interdictus absolutè excommunicare, suspendere, & ab his censuris absoluere potest, quia hæc ad iurisdictionem, & non ad ordinis officium pertinent, & ob eandem rationem potest indulgentias concedere, conferre beneficia, proferre sententias, testamentum condere, & similia, quia nullibi absolutè hæc interdicto prohibentur. Sicuti notant prædicti Doctores.

Idem dicendum est de interdicto ab Ecclesiæ ingressu, solum est differentia, quod hic interdictus priuatur omni vsu iurisdictionis in Ecclesia exercendo, qui ad sacramentorum administrationem, officiorumque diuinorum pertinet, quia ab his omnibus remouetur, vt constat ex §. præcedenti dictis. At absolutè interdictus potest ibi aliqua sacramenta ministrare, potest enim in foro interiori pœnitentes absoluere, quod tamen interdictus ab Ecclesiæ ingressu nequit. Argum. *cap. sacro de sentent. excommunicat.* & ibi Glossa, & *cap. is cui, eodem. tit. lib.6.* & docent Doctores relati.

2. Secundus effectus est indulgentiarum consecutio. De quo effectu breuiter dicendum est ex vi nullius interdicti exclusum esse interdictum ab hac indulgentiarum consecutione, quia nullibi id cauetur. Per accidens tamen impediri potest. Nam si interdictus sit personalis specialis, & causæ interdicti non pœnituit, impeditur ab indulgentiis consequendis non ex vi interdicti, sed ex peccato mortali in quo persenerat. Deinde si opera iniuncta ad indulgentias consequendas nequit præstare, quia ex vi interdicti ab eorum executione remouetur, impeditur etiam ab indulgentiarum consecutione, sed hoc impedimentum formaliter non prouenit ex interdicto, sed ex eo quod non apponitur conditio operum, sub qua indulgentiæ sunt concessæ. Sicuti cum Vgolino tradit Sayrus *lib.5. thes. cap.9. in fine. num.27.* Bonac. *de interd. disp.5. p.6. in fine. num.4.*

3. Tertius effectus esse potest priuatio suffragiorum, & bonorum Ecclesiæ. Sed dicendum est hanc priuationem nulli interdicto annecti, quia ex nullo textu colligitur. Quare si ex culpa, & peccato non impediantur interdicti horum bonorum participatione, nequaquam ex vi interdicti ab ea exclusi sunt, sed pro ipsis, sicuti pro aliis fidelibus Ecclesia preces fundere potest, vt aduertit Sayr. *lib.5. thes. cap.9. n.26.*

PVNCTVM V.

Quod peccatum sit violatio Interdicti.

1 *Clericus violans interdictum siue personale, siue locale ministrando sacramentum, peccat mortaliter. Idem est ex se quoad officia diuina.*
2 *Ex leuitate materiæ peccatum veniale in officiis diuinis esse potest.*
3 *Ex exercitio ordinum minorum vix clericus commit*

committere peccatum mortale potest.

4 *Layci recipientes sacramentum, mortale peccatum committunt.*

5 *Enumerantur casus, in quibus ob assistentiam diuinis officiis peccatum mortale layci committunt.*

6 *Aliqui censent secluso Ecclesiæ contemptu, violentia, & fraude nullum committere peccatum laycos, diuinis in loco interdicto assistentes.*

7 *Certum est peccatum aliquod esse, & probabilius esse mortale.*

8 *Duplex conditio necessaria est pro obligatione cuiuslibet interdicti.*

1. LOqui possumus de clericis, & de laycis. Clericus violans interdictum siue personale, siue locale ministrando sacramentum, vel illud recipiendo, peccat mortaliter, quia contra prohibitionem Ecclesiasticam in re graui delinquit, neque huic conclusioni aliquis est qui contradicat. Quoad officia verò diuina in loco interdicto dubius est Caietan. verbo *interdicti violatio*. Sed reliqui omnes Doctores constanter affirmant ex se & ex suo genere, peccatum mortale esse violationem interdicti cuiuscunque siue localis, siue personalis. Quare clericus interdictus diuinis assistens, vel in loco interdicto officia diuina celebrans aliter quàm permissum est, peccatum mortale committit, nisi ex paruitate materiæ, vel ignorantia excusetur. Vti docuit ex communi sententia Tolet. *lib.* 1. *cap.* 20. Sayr. *lib.* 5. *thesauri*, *cap.* 14. *num.* 5. Suar. *disp.* 34. *sect.* 4. *à num.* 10. Coninch *disp.* 17. *dub.* 3. *à num.* 64. Bonac. *de interdicto*, *disp.* 5. *pun.* 7. *num.* 3. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 3. *num.* 1. Gaspar Hurtado *de interd. diffic.* 10. *num.* 32.

2. Dixi *ex se, & ex suo genere*, nam ex leuitate materiæ sæpè veniale peccatum esse potest. Si enim parti officij diuini arbitrio prudentis non notabili clericus interdictus assistat, vel illam recitet in loco interdicto absque modetatione præscripta in *cap. alma mater*, non mortale, sed veniale peccatum committet, vti relati Doctores aduertunt. Quare inquit Suar. *dicta sect.* 4. *num.* 13. si sacerdos celebrans in loco interdicto ostium apertum esse permittat, dum cantatur Euangelium, vel fit offertorium, vel post communionem orationes recitantur, non mortaliter, sed venialiter tantùm peccare. Quinimo addit, si casu contingat ostium ab ingredientibus apertum relinqui, non teneri sacerdotem celebrantem illicò sistere, donec claudatur, quia non licet ita facilè sacrum misterium intermittere, tametsi interim dum ostium clauditur Epistola, aut Euangelium dicatur: satis est cauere ne nimia sit dilatio. Quod si oportuerit signo aliquo admonere loci & temporis opportunitas, & decentia seruetur.

3. Ex exercitio autem minorum ordinum vix vnquam clericus committere mortale potest, quia horum ordinum ministeria, & officia non exercentur à clericis tanquam propria ordinis, sed qualiter ab aliis laycis exerceri possunt. Sicuti tradit Suar. *dicta disp.* 34 *sect.* 4. *num.* 9. Auila 5. *p. disp.* 5. *dub.* 2. §. *notandum*. Bonac. *de interdicto*, *disp.* 5. *p.* 7. *num.* 4. vers. *dixi*.

4. Quoad laycos attinet dubium esse non potest peccatum graue committere, si interdicti aliquod sacramentum sibi prohibitum recipiant, quia directè ab eorum receptione vi personalis interdicti excluduntur, & cùm materia grauis sit non est vnde à peccato mortali excusentur. Idem est si in loco interdicto illud recipiant. Quia eo ipso quo sacerdotibus prohibita est illius sacramenti ministratio, consequenter laycis prohibetur eius receptio. Præterquam quòd nullus recipere sacramentum potest, quin illius ministrationem virtualiter petat, & ad ipsum cooperetur. Ergo ex hac parte excusari illa actio à mortali nequit. Sicut tradit Suar. *disp.* 33. *sect.* 2. *num.* 6. & *disp.* 34. *sect.* 5. *num.* 9. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 3. *in fine num.* 69. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 3. *num.* 2. *conclus.* 2. Gasp. Hurtado, *de interd. diffic.* 10. *initio num.* 32.

5. Si verò de assistentia diuinis loquamur, sunt aliquot casus, in quibus omnes ferè Doctores damnant laycum peccati mortalis. Primò, si compellant clericum in loco interdicto publicè, & solemniter celebrare. Secundò si pulsatis campanis, vel publico præconio præsumant conuocare populum ad audienda diuina in loco interdicto. Tertiò si præsumant impedire, ne excommunicati, vel interdicti nominatim exeant è loco sacro, quando sunt à clero admoniti. Quartò si ipsimet moniti à clero, renuant exire. Hi casus habentur in *Clement. grauis de sentent. excommunicat*. His addi potest quintus, si violenter se diuinis ingerant, quia grauem iniuriam irrogant Ecclesiæ, illiúsque ministris, & colligitur ex quarto casu apposito in *d. Clement.* Deinde textus si dolo, & fraude fingentes se clericos esse, vel priuilegium habere diuinis assistant, quia decipiunt ministros Ecclesiæ in re graui, scilicet in celebratione diuinorũ laycis præsentibus. Sicuti si persuaderes clericum in loco interdicto publicè celebrare, fingẽs non esse interdictũ. Atque ita tradit Coninch. *disp.* 17. *dub.* 2. *num.* 68. Paul. Layman. *dicto cap.* 3. *num.* 2. Sayrus *lib.* 5. *thesauri cap.* 14. *num.* 2. Tametsi in hoc vltimo casu contrarium sentiat Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 46. *num.* 3. Item septimus, si more Ecclesiasticorum officia diuina solemniter peragant, quia ordinis vsum vsurpant, & grauem iniuriam Ordini clericali irrogant, vti aduertunt Sayrus, Coninch. & Layman. *suprà*, quamuis Henrriq. dubius sit. Tandem si personaliter interdicti sint peccatum mortale committent diuinis assistentes, siquidem lex vi interdicti per se & directè ab eorum assistentia excluduntur. Vti aduersus Caiet. verbo *interdicti violatio* docent reliqui Doctores, vt videre est in Nauarr. *c.* 27. *num.* 187. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 46. *num.* 3. Sayrus *lib.* 5. *thesauri*, *cap.* 14. *num.* 3. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 3. *n.* 68. Bonac. *de interdicto disp.* 5. *pun.* 7. *num.* 1. & 2. Gasp. Hurtado *diffic.* 10. *n.* 32.

6. Vnde quod in quæstionem verti potest, an secluso Ecclesiæ contemptu, violentia, fraude, aliisque circunstantiis extrinsecis peccatum mortale layci committant? In hac re nimis latè locuti fuerunt Caiet. verbo *interdicti violatio* §. *penult.* & Nauarr. *cap.* 27. *num.* 187. nullum per se peccatum agnoscentes, eo quòd nulla adsit lex prohibens laycis diuinorum officiorum assistentiam in loco interdicto, sed solùm ipsis clericis, ne officia diuina peragant laycis præsentibus. Alij nempe Siluest. *interdictum* 6. *num.* 7. Sotus *in* 4. *d.* 22. *q.* 3. *art.* 1. *conclus.* 6. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 46. *num.* 3. Maiol. *lib.* 3. *de irregular. cap.* 20. *num.* 9. Gregor. de Valen. *t.* 4 *disp.* 7. *q.* 18. *pun.* 2. *notab.* 4. Auila 5. *p. disp.* 5. *dub.* 2. Et probabile aliis relatis reputant Sayrus *lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 3. *num.* 3. *conclus.* 3. Suar. ex parte *disp.* 34. *sect.* 5. *num.* 9. censent solùm peccatum veniale committi, quia comparatione laycorum hæc

hæc assistentia non videtur grauis materia, maximè si ea fuerit in aliis officiis diuinis præter Missæ sacrificium, vt inquit Suar.

7. Cæterùm omnino dicendum est peccatum aliquod esse, assistere laycos officiis diuinis in loco interdicto, quod docent reliqui omnes Doctores, Caiet. & Nauarro exceptis. Et colligitur ex *cap. si sententia, de sententia excommunicat. in 6.* vbi asseritur tempore interdicti laycos diuina extra ciuitatem interdictam audire posse, quod frustra aduerteretur, si possent in ciuitate interdicta diuina audire. Præterea sic assistentes Ecclesiæ intentioni aduersantur, quæ est laycos ab officiis diuinis in loco interdicto celebratis remouere, aliàs non prohiberet in *cap. alma de sentent. excommunicat. in 6.* ne campanis pulsatis, néue alta voce, & apertis ianuis officia celebrentur. Hoc tamen peccatum etsi probabile sit, solùm esse veniale, probabilius reputo ex suo genere mortale esse. Vti docuit Innocent. *in cap. tanta, num. 2. de excessib. Prælator.* S. Antonin. *3. p. tit. 27. cap. 4. sub finem.* Suar. *disp. 34. sect. 5. n. 4.* Filiuc. *tract. 18. n. 54. & 81.* Coninch. *disp. 17. dub. 3. num. 64. & 67.* Bonac. *de interdicto, disp. 5. pun. 7. num. 1.* Gasp. Hurtado *de interdicto difficult. 10. à num. 32.* Ratio est, quia assistentia diuinis officiis grauis materia est, ad quam si ex voto quis obligaretur non est dubium mortaliter in illius transgressione peccaturum. Cùm ergo ex vi interdicti hæc assistentia prohibita sit laycis, efficitur laycos transgredientes hanc legem mortaliter peccaturos. Neque obest huic grauitati quòd indirectè laycis hæc prohibitio facta sit, dummodò verè sit facta, sicuti non obest, vt fideles excommunicatum denunciatum vitare teneantur, quòd illorum communicatio indirectè illis sit interdicta, directè tamen excommunicato.

8. Ad extremum ex communi sententia moneo duplicem conditionem necessariam esse pro cuiuslibet interdicti obligatione. Prima, vt interdictum denunciatum sit; aliàs post Extrauag. *Ad euitanda scandala*, nec interdictum locale obseruare, neque personaliter interdictum vitare tenemur, esto ipse interdictus personaliter abstinere à diuinis debeat cùm primum censura ligatur, quia ipsi sicut excommunicatis nullus fauor in *dicta Extrauag.* factus est. Secunda conditio est, vt passim obseruetur interdictum locale ab iis in quorum gratiam appositum est; aliàs si ipsi interdictum non obseruent, censetur Ecclesia illud remittere vt habetur in *cap. perissiu, de Priuileg.* Et *ibi* Panormit. Et notauit Sayrus *lib. 5. cap. 12. n. 25.*

PVNCTVM VI.

De pœnis violantium interdictum.

1 *Clerici violantes interdictum per actum ordini sacro annexum, irregularitatem incurrunt.*

2 *Extra prædictum casum nulla est clericis irregularitas apposita.*

3 *Clericus, vel religiosus violans interdictum locale, redditur inhabilis ad electionem tam actiuam, quàm passiuam.*

4 *Violatores interdicti localis non incurrunt suspensionem, etsi aliquibus contrarium placeat.*

5 *Religiosi interdictum generale loci, quod ab Ecclesia matrice obseruatur violantes in suis Ecclesiis, excommunicationem incurrunt.*

6 *Laycis violantibus interdictum nulla est pœna ipso iure posita, præter illos casus relatos in* Clement. grauis de sentent. excommunic.

7 *Pœna ferendæ arbitrio iudicis relinquuntur.*

8 *Violantes interdictum quoad sepulturam Ecclesiasticam, excommunicatio maior imponitur.*

9 *Quæ communicatio cum interdictis prohibeatur.*

1. Clerici personaliter, vel generaliter interdicti, vel in loco interdicto celebrantes, aliúmue actum ordini sacro annexum exercentes, irregularitatem ipso facto incurrunt, vt colligitur ex *cap. 1. de sentent. & re iudic. lib. 6.* & *cap. cum medicinalis. Cap. is qui §. is verò.* Et *cap. is cui de sentent. excommunicat. lib. 6.* Quod adeò verum est, vt si clericus in loco generaliter interdicto celebret, non seruata moderatione *cap. alma mater*, irregularis erit, quia illa est celebratio facta in loco interdicto, in quo nullatenus permittitur celebratio, nisi sub conditionibus in *d. c. alma* præscriptis: Sicuti tradit Siluest. *interdictum 5. q. 5.* Couarruu. *cap. alma 2. p. §. 4. num. 6.* Henrriq. *lib. 14. cap. 7. n. 3.* Sayrus *lib. 5. thesauri cap. 14. à num. 30.* Bonac. *disp. 5. pun. 7. num. 4. & seqq.*

2. Ex eo autem quòd clericus non interdictus, & in loco non interdicto admittat interdictos ad celebrationem, illisue sacramenta ministret, sepulturámue Ecclesiasticam concedat irregularis non est, quia nullibi constat hanc pœnam ob hoc delictum appositam esse, & irregularitas solùm in casibus à iure expressis incurritur: est tamen illi Ecclesiæ ingressus interdictus, quousque ad arbitrium eius cuius sententiam contempsit, satisfaciat competenter. *Cap. Episcoporum, de Priuilegiis in 6.* Sicuti plures referens tradit Sayrus *dicto cap. 14. num. 34.* Suar. *disp. 33. sect. 3. num. 8.* Bonac. *de interdicto disp. 5. pun. 7. num. 18.* Ad incurrendam tamen hanc pœnam, plures Doctores Nauarr. *cap. 25. num. 94.* Henrriq. *cap. 43. n. 3.* Suar. *disp. 34. sect. 4. in fine.* Auila *5. p. disp. 5. dub. 4. conclus. 4.* censent opus esse, vt clerici à iurisdictione ordinaria Episcoporum exempti sint, quod probabile est, quamuis Sayrus *lib. 5. thesauri, cap. 14. num. 8.* repugnet, ductus illis verbis: Clerici sæculares, vel regulares, quantumcunque exempti. Ly *quantumcunque* non ad restringendam, sed potiùs ampliandam dispositionem appositum est.

3. Deinde clericus, vel religiosus etiam monialis violans interdictum locale, redditur inhabilis ad electionem tam actiuam, quàm passiuam. *Cap. is qui §. is verò de sentent. excommunicat. lib. 6.* & *cap. 1. de postulat. Prælator.* vbi postulatio personæ quæ interdictum violauerat repellitur vt indigna. Sic tradit Siluest. verbo *interdictum 6. q. 2.* Sotus *in 4. d. 22. q. 3. art. 1. conclus. 5.* Henrriq. *lib. 13. cap. 46. num. 3.* Suar. *disp. 34. sect. 4. num. 17.* Sayrus plures referens *dicto cap. 14. num. 6.* Coninch. *dub. 4.* Layman. *cap. 3. num. 3.* Pluresque ex his Doctoribus hanc pœnam extendunt ad violatores interdicti personalis.

4. Præterea placet pluribus Doctoribus, Glossæ *in cap. fin. de excessib. prælator.* verbo *irritat.* Couarruu. cap.

cap. alma. 2. p. §. 2. numer. 2. Auila *disput. 5. dub. 4.* Suar. *disput. 34. sect. 4. numer. 16.* Layman. *cap. 3. num. 3.* violatores interdicti localis suspensos esse ab officio, & beneficio, & consequenter à iurisdictione. At vt benè aduertit Sayrus aliis relatis, *cap. 14. nu. 12.* Coninch. *disp. 17. dub. 4. num. 71.* Bonac. *disp. 5. p. 7. n. 4.* ex prædicto textu hæc pœna non colligitur, siquidem sententiæ ibi annullantur non ob interdicti violationem, sed quia iniquè latæ sunt.

5. Religiosi verò qui interdictum generale loci quod ab Ecclesia matrice obseruatur, in suis Ecclesiis non obseruauerint vel celebrando, vel admittendo alios ad diuina officia, vltra prædictas pœnas, excommunicationem incurrunt. Sicuti aduertit Nauarr. *cap. 27. num. 146. §. 6.* Auila *5. p. disp. 5. dub. 3. conclus. 3.* Sayrus *lib. 5. cap. 14. num. 13.* Suar. *disp. 34. sect. 4. nu. 19. & sect. 5. num. 9.*

6. Laycis verò violantibus interdictum nulla est pœna ipso iure posita præter illos quatuor casus qui referuntur in Clement. *grauis 2. de sentent. excommunicat.* quorum meminimus *§. praeced. pun.*

7. Quod si de pœnis ferendis ob violationem interdicti loquamur arbitrio iudicis spectata delicti qualitate, relinquuntur. *Cap. authoritate de Priuileg. in 6.* Clerici interdictum locale violantes, beneficiis priuandi sunt. *Cap. postulastis, §. quæsiuistis de cleric. excommunic. ministrante.* Sicuti tradit Panorm. *ibi nu. 5.* Couarruu. *cap. alma. 2. p. §. 2. num. 2.* Sayrus *lib. 5. cap. 14. num. 7.* Verùm vt rectè aduertit Suar. *disp. 34. sect. 4. num. 27.* Sayrus *num. 8.* hæc pœna priuationis beneficiorum, non debet executioni mandari, nisi ipsi violatores interdicti post monitionem sub excommunicatione, rebelles extiterint. Vt colligitur ex *cap. clerici,* iuncta Glossa *ibi*, verbo *moniti*, *de clerico excommun. ministr.* Religiosi verò, & moniales ob huiusmodi delictum in arctiora monasteria sunt detrudendi, ex *d. cap. postulastis, de cleric. excommunic. ministrante.*

8. Tandem violantibus interdictum quoad sepulturam Ecclesiasticam, eo quòd in loco interdicto aliquem sepeliant in casibus non permissis, vel interdictum in loco non interdicto Ecclesiasticæ tradant sepulturæ, excommunicatio maior imponitur in *Clement. 1. de Sepulturis.* Et est eadem excommunicatio quæ lata est aduersus sepelientes excommunicatos in loco sacro. Requiritur tamen (vt sæpè dixi) interdictum denunciatum esse. Semel tamen sepultus interdictus vel non interdictus in loco sacro exhumandus non est, nisi fortè impœnitentem constiterit decessisse. Sicuti tradit Suar. *disp. 35. sect. 1. num. 20.* Sayr. *lib. 5. cap. 8. num. 22.* vbi plures refert.

9. Ex supradictis infertur qualis communicatio cum interdictis prohibeatur. Solùm enim prohibita est communicatio in sepultura, ne scilicet interdictos denunciatos Ecclesiasticæ tradant sepulturæ, vel non interdictos in loco interdicto sepeliant; à nulla alia communicatione in diuinis cum interdictis layci prohibentur. Clericis verò interdicitur, ne coram interdictis diuina celebrent, nec coram non interdictis in loco interdicto. Quòd si regimen Ecclesiæ habeant, debent tam interdictos à loco non interdicto, quàm non interdictos à loco interdicto expellere, cùm diuina celebrantur. Argum. *cap. Non est vobis, de Sponsalibus.*

PVNCTVM VII.

De relaxatione Interdicti.

§. I.

Qualiter Interdictum suspendi ad tempus, vel quoad aliquem effectum possit

1 *Potest interdictum suspendi ad tempus ab eo qui interdictum tulit.*

2 *Quoad aliquos effectus manente interdicto, suspendi interdictum posse testantur plures.*

3 *Probabilius est oppositum.*

4 *Satisfit contrariis.*

1. SVspendi interdictum ad tempus ab eo qui interdictum tulit, non est dubium fieri posse; nam cùm potestatem habuerit apponendi, & tollendi absolutè interdictum, à fortiori poterit illud pro aliquo tempore suspendere, nam illa suspensio est interdicti sublatio, & tacita illius impositio. Sicuti ex communi docet Henrriq. *lib. 13. cap. 51. num. 4.* Auila *5. p. disp. 6. dub. 1.* Paul. Layman. *lib. 1 sum. tract. 5. par. 4. cap. 5. num. 3. vers. 4.* Gaspar Hurtado *de interdicto difficult. 16. num. 50.* Coninch. *disp. 17. dub. 6. num. 78.* & alij.

2. Quoad aliquos verò effectus suspendi posse manente interdicto testantur plures Doctores in *cap. ad hæc de appellat.* quos sequitur Couarruu. *in cap. alma. 2. p. §. 2. num. 4.* Nauarr. *cap. 27. num. 165.* Siluest. *interdictum 3. q. 8.* Angel. *eodem 8. num. 3.* Suar. *disp. 38. sect. 3. num. 5.* Henrriq. *lib. 13. cap. 51. num. 4.* indicant Coninch. & Layman. *suprà.* & probabile reputat Auila *5. p. disp. 6. dub. 4. concl. 1. 2. & 3.* Probant ex *cap dilectis filiis de appellation.* vbi Decanus quidam sententiam interdicti ferens, eius effectum ad tempus decreuerat suspendendum. Ergo non solùm à Pontifice, sed ab eo qui sententiam interdicti tulit, potest interdictum suspendi quoad aliquos effectus, manente interdicto quoad alios.

3. Cæterùm etsi supradicta sententia communis sit, probabiliorem existimo quæ affirmat neminem alium à Pontifice effectus interdicti, manente interdicto, suspendere posse. Sicuti docuit Panormit. in *cap. ad hæc de appellationib.* Auila *dicto dub. 4. concl. 4.* Gaspar Hurtado *de interdicto difficult. 16. num. 50.* Et ratio videtur manifesta, nam effectus interdicti sunt interdicto ex iuris dispositione annexi, imo in ipsorum priuatione interdicti essentia à Pontifice constituta est, at nemini alteri à Pontifice datum est Pontificiam dispositionem mutare. Ergo. Et explico vel interdictum est locale, vel est personale. Si locale est interdictum, locus redditur incapax, vt in eo diuina sicut prius peragantur. Quod adeò verum est, vt ferè omnes Doctores doceant perseuerante interdicto non posse iudicem ibi diuina celebrare, quia æquè ipse ac alij interdicti lege ligatur, siquidem apposito interdicto ligatur lege à iure communi inducta. Ergo signum est effectus interdicti suspendere non posse. Eadem ratione probatur de interdicto personali, à cuius effectibus eximi nullus potest, nisi ab interdicto eximatur, quia non ab alio, quàm à Pontifice effectus interdicto annectuntur. Fateor tamen posse iudicem partem interdicti suspendere, & priuare, interdictum diuinorum officiorum

rum assistentia tantùm, vel celebratione, vel sacramentorum receptione. Sed hæc priuatio non est interdictum censura, sed quædam pœnalis prohibitio ab interdicto distincta.

4. Neque his obstat textus in *cap. dilectis filiis de appellationib.* quia ibi non approbatur à Pontifice posse suspendi sententiam interdicti à Decano latam, maximè quoad aliquem effectum, manente sententia quoad alios, sed solùm dicitur ipsum allegasse voluisse suspendere effectum interdicti, qua voluntate durante si verum est posse fieri, indicat Pontifex per appellationem suspendi, neque posse vlterius procedere, & ad pristinum statum sententiam reuocare. Omitto solutionem primam Glossæ, quæ asserit illud interdictum fuisse sub conditione, vel in diem prolatum, & cùm appellatio interposita fuerit ante diem conditionis non potuit, neque debuit Decanus ferre, vel exequi interdicti sententiam.

§. II.

Qualiter interdictum cesset, absolutionéue indigeat.

1 *Interdictum appositum pro limitato tempore, vel sub aliqua conditione, cessat finito tempore, vel conditione apposita.*

2 *Ante finitum tempus, vel conditionem appositam absolutione indiget, & quis possit illam præstare.*

3 *Cessat interdictum absque absolutione destructo subiecto illius.*

4 *Interdictum absolutè latum in contumaciam, recedente contumacia absolutione tollitur.*

5 *Interdictum locale nullus tollere potest, nisi iurisdictionem Episcopalem habeat in illum locum.*

6 *Idem est de interdicto generali personali.*

7 *Interdictum personale speciale non reseruatum à quo relaxetur.*

8 *Si reseruatum sit nullus alius præter ipsum cui est facta reseruatio, vel illius superiorem absoluere poterit.*

9 *Absolutio ad cautelam non habet locum in interdicto generali loci.*

10 *Interdictum nunquam relaxandum est, quin principalis delinquens satisfactionem offerat.*

11 *Nulla est forma præscripta in interdicti relaxatione.*

1. Interdictum appositum pro limitato tempore, vel sub aliqua conditione eo tempore finito, vel conditione apposita cessat absque alia absolutione, vt est communis sententia Glossa in *cap. non est vobis*, verbo *donec*. Et *ibi* Panormit. *num. 7. de Sponsalib.* Siluest. verbo *interdictum* 3. *q.* 9. Henrriq. *lib. 13. cap. 47. num. 1. & cap. 50. num. 4.* Vgolin. *tab. 5. cap. 4. num. 3. & cap. 23. num. 3.* Sayrus *lib. 5. thesauri, cap. 15. num. 2.* Auila 5. *p. disp. 6. dub. 1.* Suarez *disp. 38. sect. 1. num. 3. & seqq.* Coninch. *disp. 17. dub. 6. conclus.* 1. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 5. num. 1.* Bonac. *de interdicto disp. 5. p. vlt. num. 1.* & alij.

2. Vt autem ante finitum tempus, vel conditionis positionem tollatur, absolutione, seu dispensatione indiget, quam præstare nequit alius præter illum qui interdictum tulit, seu eius superior, vt tradunt Doctores communiter in *cap. si ciuitas. & cap. si sententia de sent. excommunic. lib. 6.* Tolet. *lib. 1. cap. 22.* Sayrus *d. cap. 15. nu. 3.* Auila, Suar. Coninch. Layman. Bonac. *locis allegatis.* Idem est dicendum de interdicto lato in putam pœnam, etiamsi absque vlla limitatione latum esset, quia est sententia iudicis, quam inferior mutare nequit. Vti aduertit Nauarr. *cap. 27. num. 162.* Suar. *disp. 38. sect. 2. num. 2.* Gaspar Hurtado *difficult. 16. de interd. num. 49.* Ex facultate autem concessa in Trident. *sess. 24 cap. 6. de reformat.* optimè poterit ab hoc personali interdicto Episcopus absoluere, si delictum ob cuius causam appositum est, fuerit occultum, vt docet Henrriq. *lib. 13. cap. 35. num. 2.* Auila 5. *p. de censuris, disput. 6. dub. 6. conclus. 1. in fine.*

3. Deinde cessat interdictum absque absolutione destructo subiecto illius, vt si interdictum latum sit in aliquam Ecclesiam, illa verò omnino destruatur, cessabit interdictum, quod non est verum, cùm locus Ecclesiæ interdictus est, quia tunc manet solum, & putimentum Ecclesiæ cui interdictum inest. Vt docuit Suar. *disp. 38. sect. 1. num. 13.* Filucius *tract. 18. num. 118.* Bonacina *p. vlt. num. 2.* Layman. *cap. 5. in fine.* Idem est dicendum de communitatis interdicto; si enim hæc omnino extincta sit, illius interdictum cessabit; quia cessat subiectum cui inesse debet, sicuti prædicti Doctores aduertunt. Aliquibus nempe Alterio *de interdicto disp. 11. cap. 3.* & Bonac. *disp. 5. punct. vlt. num. 3.* placet destructa communitate, si aliquis ex ipsa communitate subsistat, interdicto ligari, quia iura communitatis in ipso perseuerant. Argum. *leg. sicut municipij in fine ff. Quod cuiusque vniuersitatis.* Sed rectiùs reliqui omnes Doctores contrarium docent, quia interdictum communitatis non ligat singulas personas, nisi quatenus communitatis partes sunt; at destructa communitate partes illius esse non possunt. Neque obstat lex *Sicut municipiis*, quæ ad summum probat iura fauorabilia communitatis singulos illius communitatis retinere, non tamen pœnalia.

Illud est certum destructa communitate manere interdictam illam personam, cuius causa interdictum in communitatem latum est, quia eius interdictum non solùm est commune, sed speciale personale, vt bene aduertunt Suar. *disp. 38. sect. 1. num. 3.* Coninch. *dub. 6. nu. 76.* Filiuc. *tract. 18. nu. 118.* Bonac. *p. vlt. n. 3.*

4. Interdictum verò nec pro limitato tempore, nec sub aliqua conditione appositum, sed in contumaciam recedente contumacia, & satisfactione præstita absolutione indiget, vti excommunioti tradit Suar. *disp. 38. sect. 1.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 4. cap. 5. num. 1.* Bonac. *disp. 5. pun. vlt. num. 1.* Gasp. Hurtado *difficult. 16. num. 48.* & probat textus in *cap. quamquam de censibus in 6.* vbi latis censuris excommunicationis, & interdicti aduersus exigentes tributa ab Ecclesiasticis personis inquit Pontifex, ne ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenè restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter. Supponit ergo Pontifex interdictum latum ad reprimendam cõtumaciam absolutione indigere, vt cesset, quamuis contumacia cessauerit. Et ratio est, quia recessus à contumacia non est terminus interdicti, non enim interdictum appositum est vsque à contumacia recessum fuerit, sed appositum est absolutè vt à contumacia recedatur. Quare recessus à contumacia non est conditio interdicti, sed finis qui per interdictum obtinendus est.

5. Posito autem necessariam esse absolutionem, explicandum est, à quo præstari possit? Et quidem si interdictum sit locale siue generale, siue speciale non reseruatum, nullus alius præter habentem iurisdictionem Episcopalem in illum locum relaxare poterit; eo quòd ad hunc actum iurisdictio fori contentiosi requiratur. Quod verò hic possit colligitur ex *c. Nuper de sentent. excommunicat. ibi*: Quod legislator non seruauit, aliis ordinariis iudicibus concessisse videtur. Et tradit Glossa *in cap. at si clerici*, verbo *minora*, *de Iudiciis*. Suar. *disp.* 38. *sect.* 2. *n.* 5. Auila 5. *p. disp.* 6. *dub.* 1. *conclus.* 8. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 48. *num.* 3. Filiuc. *tract.* 18. *cap.* 4. *num.* 111. *& num.* 124. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 6. *num.* 76. Bonac. 1. *de interdicto*, *disp.* 5. *p. vlt. n.* 5.

6. Idem dicendum est de interdicto generali personali nullum alium præter habentem iurisdictionem in illam communitatem relaxare prædictum interdictum, posse non solùm absolutè, sed neque quoad singulares personas; nam si singulis illius communitatis relaxari interdictum posset ab alio quàm à ferente interdictum; vis & efficacia interdicti eneruaretur, nam absolutione singulis concessa, cessare posset communitatis interdictum, vt aduertit Suar. *disp.* 38. *sect.* 2. *num.* 6. Filiuc. *tract.* 18. *n.* 125. Bonac. *d. pun. vlt. num.* 6. Coninch. *dub.* 6. *num.* 76. Paul. Laym. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 5. *num.* 1. vbi aduertit ex priuilegio concesso Religiosis absoluendi à censuris interdictum locale, aut personale generale tolli non posse; quia nec locus, neque communitas sacramento Pœnitentiæ subiiciuntur, ob quam causam hæc priuilegia conceduntur Religiosis.

7. Interdictum verò personale speciale non reseruatum, certum est relaxari posse tum ab Episcopo, tum à Religiosis habentibus priuilegium absoluendi à censuris, vt ex communi docuit Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 35. *num.* 3. Auila *dicta disp.* 6. *dub.* 2. Laym. *cap.* 5. *num.* 2. De parocho, alióue sacerdote proprio est difficultas, an hoc interdictum relaxare in foro conscientiæ possit? Et videtur affirmatiuè respondendum; quia hoc interdictum, sicut & excommunicatio priuat absolutione sacramentali, quæ est ratio propter quam Doctores concedunt posse parochum ab excommunicatione non reseruata absoluere, præcipuè quia ratio dispositionis in *cap. Nuper de sentent. excommunicat.* procedit circa hanc censuram non reseruatam. Vnde Glossa *in cap. præsenti de sentent. excommunicat. in* 6. verbo *generaliter*, æquiparat censuras excommunicationis, & interdicti personalis specialis quoad absolutionem. Atque ita docet Suar. *disp.* 38. *sect.* 8. *num.* 9. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 6. *num.* 77. Filiucius *tract.* 18. *cap.* 5. *q.* 8. Layman. *lib.* 1. *sum tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 5. *num.* 3. Bonac. *de interdicto disp.* 5. *pun. vlt. num.* 6. tametsi contrarium sentiant Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 35. *num.* 2. Sayr. *lib.* 5. *thes. c.* 15. *num.* 22. Auila *disp.* 6. *dub.* 1. *conclus.* 2.

8. Dixi non reseruatum: nam ab interdicto personali speciali reseruato nullus alius præter ipsum cui est facta reseruatio, vel illius superiorem absoluere poterit, vt de se constat. Dupliciter hæc reseruatio contingit partim expressè, partim tacitè: expresè fit, si verbis expressis absolutio reseruetur; tacitè si in aliquam determinatam personam cognitam interdictum latum sit; quia eo ipso persona interdicta iudicio ferentis interdictum reseruatur, aliàs perturbaretur iudicantis tribunal. Argum. *cap. cum ab Ecclesiarum de officio ordinarij*. Et pluribus firmat Sayrus, *lib.* 5. *thesauri*, *cap.* 15. *num.* 19. Gaspar Hurtado *difficult.* 16. *num.* 48. Idem est de eo cuius causa interdictum locale, vel personale generale fertur; quia eius speciale interdictum æque ac interdictum loci, vel communitatis reseruatum est: vt tradit Alterius *de interd. disp.* 11. *cap.* 4. *col.* 5. Bonac. *de in disp.* 5. *p. vlt. num.* 6.

9. Porrò absolutio ad cautelam non habet locum in interdicto generali loci ex expresso textu in *cap. præsenti de sentent. excommunicat. lib.* 6. Et tradit *ibi* Glossa, Geminian. & Francus. Siluest. *interdictum* 3. *q.* 9. *num.* 14. Nauarr. *in cap. cum contingat de Rescriptis*, *rem.* 6. *num.* 7. Couarruu. *cap. alma*, 2. *p.* §. 2. *num.* 5. Sayrus *lib.* 5. *thesauri cap.* 15. *num.* 8. Suar. *disp.* 35. *sect.* 3. *num.* 2. Auila 5. *p. disp.* 6. *dub.* 5. *conclus.* 2. Bonac. *disp.* 5. *pun. vlt. num.* 9. & alij passim. Nam vt in *dicto cap. præsenti* dicitur, si principalis delinquens alleget iniustè fuisse positum generale loci interdictum, & præstet cautionem de parendo iudici, statim hoc interdictum tolli debet, aut remitti absolutè, vel pro aliquo tempore suspendi, antequam de nullitate, vel iustitia constet. In aliis verò interdictis tum locali speciali, tum personali speciali, vel generali absolutio ad cautelam præstari potest, sicuti tradunt Doctores nuper relati, quia absolutio ad cautelam præstari potest ex se, comparatione omnium censurarum. Cùm autem ab hac regula solùm interdictum locale generale exceptum inueniatur, reliqua omnia interdicta censenda sunt comprehendi. Et de interdicto personali probat textus *in cap. qua fronte de appellation.* vbi mandantur absolui (absolutione inquam ad cautelam) qui conqueruntur irrationabiliter excommunicationi, vel interdicto suppositos esse. Quòd si roges qua de causa absolutio ad cautelam non permittitur in interdicto locali generali; benè tamen in aliis interdictis, ea est, quia ex interdicto locali generali non priuatur locus officiis diuinis, & sacrificio, siquidem seruata moderatione *cap. alma mater de sentent. excommunicat. in* 6. præstari ibi possunt: secùs est in interdicto locali speciali, cùm diuina ibi celebrari non possint, nisi tantùm pro renouanda Eucharistia, & in interdicto personali siue speciali, siue generali, siquidem ratione illius interdictus priuatur sacramentorum receptione, & administratione, officiorumque diuinorum celebratione, & assistentia, vti aduertit Sayrus *d. cap.* 15. *num.* 8.

10. Rursus interdictum quodcumque sit nunquam relaxandum est, quin principalis delinquens satisfactionem offerat, illa verò oblata statim relaxari debet. Quod si consiliarij, & fautores satisfactionem offerant, admittenda est, & pœnitentia eis debet iniungi, interdictum tamen non est relaxandum principali delinquente in sua contumacia perseuerante. Sicuti tradit Paludan. *in* 4. *d.* 18. *q.* 8. *art.* 4. *princip.* §. *quantum ad decimumnonum*. Siluest. verbo *interdictum* 3. *q.* 9. *num.* 15. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 50. *num.* 4. Sayrus alios referens *lib.* 5. *thesauri*, *cap.* 15. *n.* 13. Auila 5. *disp.* 6. *dub.* 5. *concl.* 5.

11. Forma relaxandi interdictum nulla est determinata, sicut neque in suspensione, sed illa sufficit quæ voluntatem absoluentis exprimat. Nam licèt Pontifex sola voluntate efficaciam censuræ tollere possit, id tamen nunquam præstat, neque expediens est, quia dum de tali voluntate censurato non constat, reputare se debet censura ligatum. Inferiores verò Prælati nullatenus efficaciam censuræ tollere sua voluntate possunt. Argum. *cap.* 1. *de Regularis*, quia iure communi statutum est quamlibet censuram auferendam absolutione esse, quod ius nullus alius à Pontifice mutare potest. Sicuti hæc tradunt aliis relatis Sayrus *lib.* 5. *thes. cap.* 15. *num.* 6. Bonac.

Bonac. *disp. 5. pun. vlt. in fine.* Auila *disp. 6. de interdicto, dub. 6.* Cæremoniæ aliquæ, & solemnitates in huius censuræ absolutione nullæ sunt præscriptæ. Solùm iuramentum de non committendo ampliùs prædictum delictum, ob cuius causam interdictum latum est, communis docet sententia, teste Sayro *lib. 5. thesauri, cap. 15. in fine:* iunctis iis quæ tradidit *lib. 4. cap. 17. à num.* 30. Arg. *cap. super eo el* 2. & *cap. venerabili de sentent. excommunicat.* Verùm etsi hoc iuramentum exigi expediens sit, maximè cùm delictum graue est, non tamen existimo necessarium, sed præstita satisfactione reali si fieri potest, sin minus cautione de satisfaciendo data absolutio absque alio iuramento concedi poterit; quia iuramentum illud pro sola absolutione ab excommunicatione iniungitur, non pro aliarum censurarum absolutione. Sicuti tradit Suar. *disp. 38. sect. 3. num. 1. & seqq.*

PVNCTVM VIII.

De casibus in quibus ipso iure latum est interdictum.

§. I.

Expenduntur casus in quibus interdictum locale latum est.

1 *Refertur primus casus in quo interdictum locale generale incurritur, qui est cùm ciuitas non obseruat quæ pro electione summi Pontificis* in cap. vbi periculum de elect. in 6. *præscribuntur.*

2 *Secundus refertur, qui est ob exactionem tributi ab Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis.*

3 *Tertius apponitur ob percussionem, seu hostilem insecutionem Cardinalium.*

4 *Quartus ob concessionem habitationis vsurariis alienigenis factam.*

5 *Quintus ob iniuriam Episcopo factam.*

6 *Sextus, eo quòd impediatur Legatus, vel Nuntius Apostolicus, ne suum officium liberè exerceat.*

7 *Interdictum locale speciale incurritur ob transgressionem constitutionis* in cap. 1. de sepultur. in 6.

8 *Item ob transgressionem constitutionis* in cap. quicumque de hæretic. eodem lib.

9 *Nullum ex prædictis interdictis obseruandum ex obligatione est, quousque fuerit denunciatum.*

1. PRimus casus in quo interdictum locale generale incurritur, habetur in *cap. vbi periculum de elect. lib. 6.* vbi ciuitas in qua summus Pontifex moritur, vel illius electio facienda est interdicto supponitur, & Pontificali dignitate priuatur, si eius Rector, & officiales inuiolabiliter non obseruauerint quæ pro electione summi Pontificis in *prædicto cap.* præscribuntur, quæ latiùs explicuimus, cùm excommunicationem in *dicto cap.* contentam declarauimus.

2. Secundus refertur in *cap. quamquam de censib. lib. 6.* vbi interdicitur Ciuitas, Vniuersitas, Collegium, Castrum, vel locus qui ab Ecclesiasticis personis, vel ab Ecclesiis pedagia, guidagia, vel alia tributa per se, vel per alium de rebus suis asportandis, vel exportandis extra causam negotiationis exegerint. Quod interdictum perseuerat, quousque acceptum restituatur, & pro delicto competens fiat satisfactio.

3. Tertius continetur in *cap. fælicis de Pœnis lib. 6.* vbi ciuitas quæuis præter Vrbem, quæ occidentibus, vel percutientibus, seu hostiliter insequentibus Cardinales Sanctæ Romanæ Ecclesiæ auxilium, consilium, vel fauorem præstiterit, vel quæ intra mensem à die delicti cogniti computandum delinquentes huiusmodi, prout qualitas facinoris exigit, non duxerit puniendos cùm commodè possit, interdicto absolutè subiicitur, & Episcopali dignitate priuatur. Quod interdictũ non extenditur ad loca subiecta, & de iurisdictione illius ciuitatis, neque est Pontifici reseruatum, tametsi excommunicatio ibidem aduersus singulares personas hoc facinus committentes, reseruetur.

4. Quartus habetur in *cap. 1. de vsuris lib. 6.* ibi enim statuitur, si Episcopus, & Archiepiscopus, vel alij Ecclesiastici superiores, vel inferiores suspensionis, vel excommunicationis sententiam per mensem indurato animo sustinuerint, eo quòd manifestis vsurariis alienigenis loca ad habitandum, & fœnerandum in terris suis concesserint, ipsorum terræ vbi hi vsurarij commorantur, Ecclesiastico interdicto supponuntur, quousque illi vsurarij ab illis terris recesserint. Terræ verò laycorum non subiiciuntur ob hoc delictum interdicto; sed veniunt interdicendæ: vti *ex Paludano* notauit Sayrus *lib. 5. cap. 12. num. 5.*

5. Quintus habetur in *Clemen. 1. de Pœnis*, vbi domino temporali afficiente quemlibet Episcopum corporali iniuria per se, vel per alium, aut eam ratam habente, vel consilium ad eam patrandam præbente, vel scienter prædictum delinquentem defendente, terra illius, dummodo vltra vnam diœcesim non contineat, generali interdicto supponitur, vsque ad condignam satisfactionem, deinde locus, vel loca, vbi Episcopus fuerit iniuriosè detentus, eidem subiicitur interdicto, quamdiu detentio ipsa durauerit. Quòd si sub dominio iniuriantis plures sint diœceses, interdicta est diœcesis, in qua is dominus delinquens suum principale habet domicilium, & præterea illa in qua fuerit delictum hoc commissum, si eius fuerit, & duæ aliæ quæ sub ipso sint eidem loco viciniores. Idémque interdictum fertur in *eadem Clement.* aduersus ciuitatem tale delictum committentem. Solùm est differentia quòd ciuitatis interdictum non incurritur ob cuiuslibet Episcopi iniuriam, sed necessariò debet esse iniuria Episcopo proprio facta, vt constat ex illis verbis: In suum Episcopum: vt benè notauit Bonac. *t. de censur. disp. 4. q. 3. pun. 4. circa finem.* Nomine autem ciuitatis non venit diœcesis, neque item villa aut inferior populus, vt de se constat.

6. Sextus continetur in Extrauag. *Super gentes de consuetud. inter communes*, vbi domini regni, castri, ciuitatis, oppidi, vel alterius loci impedientes, ne Legatus, vel Nuntius Apostolicus in suas terras ingrediatur, néue officium suum exequatur, excommunicationi subiiciuntur, & eorum regna, ciuitates, castra, & loca supponuntur interdicto, quousque in ea contumacia perstiterint. Sed an hoc impedimentum præstare debeant prætextu consuetudi-

nis? non est constans sententia. Suar. *disp.* 37. *sect.* 1. *num.* 22. Alter. *de interdicto, disp.* 12. *cap.* 3. *sub finem*, id affirmant, probatúrque potest partim ex præfatione huius constitutionis, quæ est aduersus dominos temporales, prætendentes sibi competere ex consuetudine, ne vllus Legatus ab ipsis non petitus in eorum terras ingrediatur, munúsque suum exerceat, quam consuetudinem vt rationi contrariam, & Apostolicæ authoritati detrahentem Pontifex reprobat, partim ex rubrica, sub qua hæc constitutio collocata est, quæ est de consuetudine. Cæterùm communior sententia, & tutior est opus non esse ad hanc censuram incurrendam, quòd præstetur impedimentum prætextu consuetudinis, sed satis esse quocunque titulo præstetur, quia esto Pontifex occasione dominorum qui prætextu consuetudinis hoc impedimentum apponebant Legatis Sedis Apostolicæ hanc constitutionem ediderit, tamen cùm legem tulit in futurum, nullius consuetudinis meminit, ideóque reliqui omnes Doctores præter Suar. & Alterium nihil amplius requirunt ad prædictas censuras incurrendas, nisi quòd Legato Sedis Apostolicæ impediatur ingressus, & eius munus, & officium. Sicuti tradit Siluest. *interdictum* 4. *q.* 1. *num.* 7. Vgolin. *tab.* 5. *cap.* 3. *n.* 7. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 54. *num.* 1. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 12. *num.* 2. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 5. *q.* 3. *pun.* 5. & alij.

7. Quoad interdicta localia specialia duplex casus in iure continetur, alter habetur in *cap.* 1. *de sepulturis in* 6. vbi clericis siue sæcularibus, siue regularibus inducentibus aliquem ad vouendum, iurandum, vel fide interposita promittendum eligere sepulturam in suis Ecclesiis, vel electam non mutaturum, latum est præceptum ne prædictos electores sepeliant, & si fortè sepeliuerint restituant corpora sepulta si petantur, & insuper intra decem dies à die sepulturæ omnia emolumenta occasione sepulturæ accepta. Quod si non præstiterint Ecclesiæ ipsæ apud quas hæc corpora sepulta fuerint, nec non & cæmeteria earumdem ex tunc eo ipso supponuntur interdicto, donec ab eis præstetur restitutio plenaria omnium prædictorum. Huiusmodi casus explicatus est, cùm Clement. *cupientes.* §. *sanè de Pœnis* declarauimus, quia ibidem aduersus prædictos excommunicatio reseruata fertur. In præsenti verò notandum est obligatos esse præfatos clericos ante iudicis sententiam omnia emolumenta occasione sepulturæ accepta, restituere; siquidem ob non restitutionem factam grauis pœna iniungitur. Deinde Ecclesiam interdicto supponi; etiamsi vnus tantùm grauem partem emolumenti non restituerit: quia rector Ecclesiæ tenetur plenariam satisfactionem facere. Secùs verò dicendum est quando religiosus, vel clericus aliquis priuatim committeret hoc delictum inducens aliquem ad vouendum, vel promittendum eligere sepulturam in eius Ecclesia, & alij clerici ignari huius criminis sepeliunt defunctum, nullo modo Ecclesia est supponenda interdicto, tametsi nihil restituant, quia ob delictum singularis personæ non est locus communis aliis interdicendus, maximè cùm alij clerici bona fide processerint, & textus vtatur verbo *præsumpserit.*

8. Alter casus interdicti localis specialis continetur in *cap. quicunque de Hæreticis, lib.* 6. si enim hæreticus, eiúsue receptor, defensor, vel fautor tradatur scienter Ecclesiasticæ sepulturæ, locus ille in quo sepultus est in perpetuum priuatur, ne alios recipiat. Et licèt Paludan. *in* 4. *d.* 18. *q.* 8. *art.* 1. *principali.* §. *quantum ad tertium.* Sayr. *lib.* 5. *cap.* 12. *num.* 10. Filiuc. *tract.* 18. *cap.* 6. *q.* 4. *num.* 140. & alij censeant hoc verum esse interdictum; Rectiùs Suar. *disput.* 37. *sect.* 1. *ad finem.* Alterius *de interdicto, disp.* 12. *cap.* 4. *num.* 28. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 4. *q.* 3. *pun.* 7. asserunt solam esse prohibitionem, ne ibi alius fidelis sepeliatur; nam si interdictum esset priuaret officiis diuinis, & sacramentis, non autem sola Ecclesiastica sepultura. Maximè cùm hæc prohibitio non extendatur ad omnem Ecclesiam, sed solùm ad locum illum, seu tumulum, in quo corpus hæretici, vel eius fautoris sepultum est. Præterea est notandum debere esse hæreticum denunciatum, vt huic censuræ locus sit.

9. Ad extremum aduerte nullum ex prædictis interdictis obseruandum ex obligatione esse, quousq; denunciatio illius facta fuerit, quia post Extrauag. *Ad euitanda scandala* nemo tenetur abstinere à celebratione loci, qui denunciatus non est interdictus, sicut neque à communicatione cum interdictis, vt ex communi sententia notarunt Suar. *disp.* 37. *sect.* 2. *nu.* 3. & 5. Sayr. *lib.* 5. *thesauri, cap.* 12. *nu.* 24. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 5. *in fine.* Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 4. *q.* 3. *pun.* 2. *in fine, num.* 8. Filiucius *tract.* 18. *cap.* 6. *n.* 128.

§. II.

Expenduntur interdicta personalia generalia ipso iure lata.

1 *Primum interdictum personale generale incurritur ob concessionem habitationis manifestis vsurariis alienigenis.*

2 *Secundum ob concessionem, vel extensionem repræsalium in clericos, ipsorumque bona.*

3 *Tertium ob resistentiam statutis à Summo Pontifice circa diuisionem Episcopatus Tolosani.*

4 *Quartum ob violationem constitutionis Ioannis XXII. circa fructus vacantium beneficiorum.*

5 *Quintum ob appellationem à mandatis, & ordinationibus Summi Pontificis ad futurum generale Concilium.*

6 *Sextum ob concessionem dimissoriarum ad ordines vacante Sede.*

7 *Vltimum ob imponentes, vel exigentes decimas, aliáue tributa ab Ecclesiasticis personis.*

8 *Debet communitati interdictæ delictum constare, vt prædictis censuris afficiantur.*

1 PRimum interdictum personale generale deduci potest ex *cap.* 1. *de vsuris in* 6. vbi vniuersitates, collegia, aliæue communitates Ecclesiasticæ habitationem manifestis vsurariis alienigenis in suis terris concedentia, interdicto absoluto supponuntur. Episcopi verò, & alij superiores suspenduntur, inferiores verò excommunicatione ligantur. Communitas verò quæ interdicto supponitur Ecclesiastica esse debet, nam layca aliis pœnis arbitrio Episcoporum compellenda est, vt cauetur *in dicto textu*, & notauit Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 4. *q.* 1. *p. vlt.*

2. Secundum est aduersus communitates extendentes, vel concedentes repræsalia in clericos, ipsorúmque bona, nisi intra mensem reuocauerint, singulares personæ pœna excommunicationis afficiuntur, vt constat ex *cap. vnico de iniuriis lib.* 6. & notant omnes. Hos textus superiùs explicuimus, cùm de excommunicatione egimus.

3. Tertium

3. Tertium fertur interdictum contra vniuersitates, quæ ex certa scientia præsumpserint resistere statutis à Summo Pontifice circa diuisionem Episcopatus Tolosani,& habetur in Extrauag. *Saluator de Præbendis inter communes*, apponitúrque ibi excommunicatio circa particulares personas, suspensio aduersus capitula,collegia, & conuentus, sicuti suis locis explicuimus.

4. Quartum generale personale interdictũ continetur in Extrauag. vnica: *Ne Sede vacãte*, vbi capitulũ, collegium,vel vniuersitas non obseruans cõstitutionem Ioannis XXII.circa fructus vacantiũ beneficiorum,interdicitur absolutè.Idem habetur in Extrauag. *Suscepti regiminis*. Episcopi suspenduntur à Pontificalibus, & ingressu Ecclesiæ, singulares personæ excommunicantur, vt suis locis explicatum est.

5. Quintum habetur in *Bulla cœnæ Domini, clausula secunda*, nam ibi interdicuntur absolutè vniuersitates,collegia, & capitula seu conuentus appellantes à mandatis, & ordinationibus Summi Pontificis ad futurum generale Concilium. Itémque interdicuntur ij quorum fauore fuerit appellatum. Sed de hoc textu satis diximus, cùm hanc Bullæ clausulam explicuimus.

6. Sextum continetur in Trident. *sess.7.cap.10. de reformat*. aduersus capitula Ecclesiarum, quæ infra annum Sedis vacantis dimissorias ad Ordines alicui concedunt,qui beneficij Ecclesiastici recepti, vel recipiendi arctatus non fuerit. Quod qua ratione debeat intelligi, superiùs, cum de suspensione habitus est sermo,exposuimus.

7. Vltimò referri solet interdictum latum in *cap. clericis de immunit. Ecclesiar. lib.6.* aduersus vniuersitates imponentes,vel exigentes taleas, decimas, aliáue tributa ab Ecclesiasticis personis. Sed hæc constitutio reuocata est à Clemente V. in *Clement. vn. de immunit. Ecclesiar.* sicuti aliis relatis notarunt Sayrus *lib.5.cap.12.num.13.* Suar. *disp.37.sect.1.nu.16.* Bonac. *disp.4.q.1.pun.3.* In ea verò Clement. sub pœna excommunicationis præcipitur in huiusmodi exactionibus seruari præscripta in *cap. non minus.* & *cap. aduersus, de immunit. Ecclesiarum*, sicuti superius explicuimus.

8. Pro his interdictis aduerte eo ipso quòd communitati constiterit delictum esse commissum cui interdictum annexum est, absque vlla alia sententia, se reputare debet interdicto ligatam, quia personis interdictis,vel excommunicatis,seu suspensis nullus fauor in Extrauag. *Ad euitanda scandala* factus est.Sicuti aduertit Suar. *d.disp.37.sect.2.num.5.* Ex eo autem quòd vni, vel alteri delictum constet, nullus ligatur interdicto, neq; etiam illi qui causam interdicto dederunt, quia hi non ligantur,quousque communitas ligetur,quæ ligari non potest,nisi delicti plenam, & perfectam notitiam habeat. Sicuti aduertit Suar. *suprà, num. 4.* Filiuc. *tract.18. cap. 6. num. 130.*

§. III.

Referuntur interdicta personalia specialia.

1 *Primum est de eo qui causam interdicto locali,vel generali dedit.*

2 *Secundum contrahitur à iudicibus non seruantibus constitutionem* Cap.cum medicinalis, de sentent. excommunic. in 6. *in ferendis censuris.*

3 *Tertiò interdicuntur recipientes aliquam dignitatem de manu layci.*

4 *Quartò Episcopi, & Superiores vsurpantes bona Ecclesiarum, vel beneficiorum vacantium.*

5 *Quintò celebrantes, vel facientes celebrari diuina in ciuitatibus, castris, seu locis aliis interdictis ab Ordinariis.*

6 *Sextò Episcopi, & superiores Prælati, recipientes ab Ecclesia quam visitant munera, & alia quæ sibi non debentur.*

7 *Septimò Ordinarij conferentes beneficia eorum qui pro suis negotiis ad Romanam curiam profecti sunt.*

8 *Octauò Episcopi & Superiores qui aliqua bona beneficiorum vacantium vsurpant.*

9 *Nonò alienantes Ecclesiæ bona contra* Extrauag. Ambitiosæ.

10 *Decimò Prælati edentes glossas, seu comment. in Trident.*

11 *Vndecimò Metropolitanus qui intra tres menses Suffraganeos Episcopos absque rationabili causa absentes, denunciare Pontifici omittit.*

12 *Duodecimò simoniacos ordinantes.*

13 *Decimotertiò recipientes beneficia in confidentiam.*

14 *Decimoquartò presbyteri, diaconi & subdiaconi in crimine fornicationis perseuerantes.*

15 *Denique ij qui eleemosynas anticipatas pro Missis dicendis accipiunt. Et quid in hac parte statuerit sacra Congregatio latè expenditur.*

1. PRimum speciale interdictum colligit communis sententia, vt videri potest apud Sayrum *lib.5.thesauri,cap.12.num.11.* Suar. *disp.37.sect.1.nu.15.* Nauarr. *cap.27.num.169.* Filiucium *tract.18. cap.6. num.144.* Bonac. *t.3. de censur. disp.4 q.1. pun.1.* ex textu in *cap. si sententia de sentent. excommunicat. lib.6.* decidente eum qui causam dedit interdicto locali, vel generali personali, specialiter manere interdictum, neque posse vllibi diuina participare.

2. Secundum interdictum habetur in *cap. cum medicinalis, de sentent. excommunicat. in 6.* aduersus quoscunque iudices, qui in ferendis sententiis excommunicationis, suspensionis, & interdicti non seruant formam *ibi* præscriptam, quæ est proferre sententiam in scriptis,& in ea exprimere causam, ob quam fertur, & exemplum scripturæ tradere excommunicato intra mensem, si ab eo postulatum fuerit. Hi ergo iudices delinquentes ab ingressu Ecclesiæ, & diuinis officiis per mensem suspenduntur. Vnde non solùm in Ecclesia, sed extra videntur priuati ab auditione diuinorum, aliàs superfluerent illa verba: *A diuinis officiis*, siquidem ex interdicto ab ingressu Ecclesiæ priuatur interdictus officiis diuinis in Ecclesia assistere, tametsi aliis non improbabiliter videatur illa verba Ab officiis diuinis, causa maioris claritatis apposita esse, ideóque solùm ab officiis diuinis intra Ecclesiam hoc interdictum priuare. Sicuti indicat Suar. *disp.37.sect.1.num.1.* Hæc censura non extenditur ad Episcopos, quia de illis non est facta mentio. Neque Prælatos regulares plerumque comprehendit,quia ex priuilegio,consuetudinéue recepta solent verbo tenus has censuras in suos subditos

proferre, vt notauit Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 43. *num.* 5. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 11. *num.* 17. Huic censuræ annexa est quæ fertur in *cap. sacro de sentent. excommunicat.* aduersus quemcunque iudicem præsumentem ferre sententiam excommunicationis non præmissa competente monitione, & personis præsentibus idoneis per quas possit monitio probari, interdicitur huic iudici per mensem ingressus Ecclesiæ.

3. Tertiò interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ qui Episcopatum, Abbatiam, aliámue dignitatem Ecclesiasticam de manu layci receperint, eidémque censuræ laycus subijcitur. Sicuti habetur in *cap. si quis deinceps*, 16. *q.* 7. Requiritur autem vt receptio sit completa, & perfecta, quæ non intelligitur esse, nisi illius dignitatis possessio capta fuerit. Sicuti tradit Suar. *disp.* 37. *sect.* 1. *num.* 9. Filiuc. *tract.* 18. *num.* 145. Alter. *disp.* 11. *cap.* 2. *col.* 5. Bonac. *t.* 3. *de censur. disp.* 4. *q.* 2. *p.* 2. *num.* 2. & colligitur ex illis verbis textus: *Locum deseruerit*, quæ supponunt locum deserendum possessum esse. Perseuerat autem hæc censura tam ex parte clerici recipientis dignitatem, quàm ex parte layci conferentis, quousque dignitati sic acceptæ cessum fuerit, nam textus inquit. Introitum Ecclesiæ interdicimus, quousque locum quem sub crimine tam ambitionis, quàm inobedientiæ cæpit, resipiscendo non deserit. Ergo deserto illo loco, & dignitate renunciata cessat interdicti sententia. Vt notat Bonacina *suprà, num.* 6.

4. Quartò fertur speciale interdictum ab ingressu Ecclesiæ in *cap. præsenti de officio ordinar. lib.* 6. aduersus Episcopos, & eorum superiores, qui vsurpant bona Ecclesiarum, vel beneficiorum vacantium, vel fructus eorum qui pertinent ad ipsa beneficia, vel ad successores. Et perseuerat hoc interdictum quousque restitutionem faciant de prædictis. Aduersus alios inferiores Prælatos fertur censura suspensionis, vt superiùs declarauimus explicantes suspensionem latam in *cap. quia sæpè de electione, lib.* 6.

5. Quintò in *cap. Episcoporum de Priuilegiis in* 6. interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ omnes quantumcunque exempti cuiuscunque ordinis, status, vel conditionis existant, qui scienter celebrant, vel faciunt celebrari diuina in ciuitatibus, castris, villis (nisi quatenus eis à iure conceditur) seu locis aliis interdictis ab Ordinariis, seu delegatis iudicibus, vel à iure. Quiue excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, seu Ecclesiastica sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam admittere præsumpserint. Interdicuntúrque donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius cuius sententiam contempserunt, satisfecerint competenter. Qua satisfactione posita interdictum cessat, quia solùm vsque ad satisfactionem competentem latum est. Sed an hæ actiones præstandæ sint in interdicto locali generali? Non est constans Doctorum sententia. Nam Bonac. *disp.* 4. *q.* 2. *pun.* 6. *num.* 3. existimat satis esse, si in interdicto locali speciali præstentur, quia textus videtur generaliter loqui, vt colligitur ex verbis superius relatis. Sed rectiùs contrarium docuit Suar. *disp.* 37. *sect.* 1. *num.* 5. Filiucius *tract.* 18. *num.* 147. quia hæc constitutio præcipuè lata est ad comprimendam exemptorum audaciam: exempti autem solùm in interdicto generali loci exemptionem prætendere possunt, & non in interdicto speciali. Deinde verba textus solùm interdicto generali perfectè accommodantur, inquit enim textus, scienter celebrant, vel faciunt celebrari diuina in ciuitatibus, castris, villis, seu locis aliis; ciuitas namque, castrum, villa, & locus subiecta sunt interdicti generalis.

Personas verò hoc interdicto comprehensas existimat Nauarr. *cap.* 27. *num.* 157. Couarruu. *cap. alma.* 1. *p.* §. 6. *num.* 9. Suar. *disp.* 37. *sect.* 1. *num.* 5. Auila 5. *p.* *disp.* 5. *dub.* 4. & alij esse sæculares, vel regulares exemptas à iurisdictione ordinaria, quia hos voluit Pontifex hac censura comprimere, nam ordinariæ iurisdictioni subiectæ ab Ordinariis compelli poterunt. Contrarium autem satis probabiliter docent Glossa *ibi* verbo *ingressum*. Siluest. *interdictum* 6. §. 2. Angel. *eodem num.* 5. Bonac. *t.* 3. *disp.* 4. *q.* 2. *pun.* 6. *nu.* 9. nam illa dictio *quantumcunque exempti* non est restrictiua dispositionis, sed ampliatiua; præstátque hunc sensum; quicunque clericus sæcularis, vel regularis etiamsi summè exemptus sit, &c.

Circa posteriorem partem illius textus communis est sententia, quam docuit Suar. *disp.* 37. *sect.* 1. *num.* 5. Filiucius *tract.* 18. *num.* 147. Bonac. *disp.* 4. *q.* 2. *num.* 6. Coninch. *de interdicto, disp.* 17. *dub.* 5. *num.* 74. comprehendere solùm admittentes excommunicatum, & interdictum denunciatum, quia hos solos ex vi censuræ post Extrauag. *Ad euitanda*, vitare tenemur. Deinde hæc pœna non fertur contra participantes in quibuscunque rebus cum excommunicaris, & interdictis denunciatis, sed solùm contra participantes in diuinis officiis, sacramentis, & Ecclesiastica sepultura, & non de quacunque participatione, sed de ea quæ propriè significatur per verbum *admittunt*. Quæ participatio solùm habet locum in illis ad quorum curam spectat prohibere, vel admittere aliquem ad huiusmodi actus, sicuti si rector esses Ecclesiæ, & ibi permitteres excommunicatum, vel interdictum denunciatum officiis diuinis assistere. Item si excommunicato, vel interdicto vitando sacramentum aliquod ministrares, quia ea ministratione suscipientem ad vsum sacramenti admittis. Secùs esset, si ab excommunicato, vel interdicto sacramentum accepisses, vt notarunt Suar. Filiuc. & Bonac. *locis citatis*. Dixi qui admittit excommunicatum, vel interdictum. Nam de suspenso nihil cauetur in *supradicto cap.* ac proinde ex vi huius textus nullam pœnam contraheres, etiamsi ad sacramenta suspensum admitteres.

6. Sextò fertur simile interdictum ab ingressu Ecclesiæ in Extrauag. vnica *de Censibus inter communes*, aduersus Episcopos, & superiores Prælatos, recipientes ab Ecclesia quam visitant munera, & alia quæ sibi non debentur, si intra mensem, vel vt meliùs dicam intra duos menses non restituerint Ecclesiæ ab ea accepta, & fertur interdictum non absolutè, sed quousque dictæ Ecclesiæ duplum non restituerint. Ea verò restitutione facta, interdictum finitur. Qui verò nomine Episcopi visitauerint, & vltra designatas procurationes receperint, suspenduntur ab officio, & beneficio, quousque duplum illius quod acceptum est restituerint, sicuti loquentes de suspensione exposuimus. Insupérque additur aduersus familiares Prælati personaliter visitantis qui per se, vel per alios aliquid vltra sibi debita acceperint ignorante Prælato, si intra duos menses duplum non restituant, ex tunc si Clerici sint suspensi ab officio, & beneficio, si layci interdicti ab ingressu Ecclesiæ, & ab Eucharistiæ communione, donec de duplo huiusmodi grauatis Ecclesiis, monasteriis, seu aliis piis locis satisfecerint competenter. Vt latiùs diximus, cùm de suspensione fuimus locuti.

7. Septimò fertur interdictum absolutè, & absque vlla limitatione in Extrauag. 3. *d. Priuilegiis* aduersus Ordinarios, & reliquos omnes qui conferunt beneficia eorum qui pro suis negotiis ad Romanam curiam profecti sunt, quiue in illa officia aliqua

aliqua exercent; & extenditur pœna aduersus recipientes, & talis receptio & donatio irrita, & nulla declaratur. Solùm aduerto ibi non solùm ferri interdictũ, sed suspensionem, & excommunicationem reseruatam, quæ excommunicatio Episcopos comprehendit, tametsi sub suspensionis, vel interdicti pœna non comprehenduntur. Vide quæ diximus, cùm loquentes de excommunicat. & suspens. hunc textum exposuimus.

8. Octauò fertur in Extrauag. vnica: *Ne Sede vacante*, aduersus Episcopos, & Superiores qui contra præscriptum illius decreti aliqua bona beneficiorum vacantium vsurpant, si intra mensem non restituant iis ad quos pertinent. Et fertur primò suspensio à Pontificalibus. Secundò interdictum ab ingressu Ecclesiæ aduersus vniuersitatem, vel collegium fertur absolutè. Singulares verò personæ excommunicationi subiiciuntur.

9. Nonò fertur interdictum absolutè, & aliæ pœnæ aduersus Abbatem, & Episcopum qui inconsulto Romano Pontifice aut non seruata forma Extrauag. *Ambitiosæ de rebus Ecclesiæ nõ alienandis*, bona Ecclesiæ alienauerint, quam constitutionem plures Doctores censent receptam non esse.

10. Decimò fertur interdictum ab ingressu Ecclesiæ in bulla Pij IV. edita in confirmationem Concilij Trident. aduersus Prælatos edentes Glossas, seu commentaria in concilium Trident. eáue publicantes, quod qua ratione intelligendum sit, explicuimus declarantes excommunicationem ibi appositam contra singulares personas

11. Vndecimò in eodem Concilio Trident. *sess. 6. cap. 1. de reformat. in fine* latum est interdictum ab ingressu Ecclesiæ aduersus Metropolitanum, qui intra tres menses suffraganeos Episcopos absque rationabili causa absentes à suis Ecclesiis per annum, & aduersus suffraganeum Episcopum antiquiorem residentem, qui Metropolitanum per annum absentem absque causa denunciare intra tres menses per nuntium, vel litteras Pontifici omiserit.

12. Duodecimò fertur interdictum ab ingressu Ecclesiæ Pontifici reseruatum in Bulla Sixti V. quæ incipit: *Sanctum*, *& salutare*, aduersus simoniacos ordinantes. Sed quia ibi etiam suspensio iniungitur, de qua suo loco egimus, nihil speciale notandum in præsenti occurrit.

13. Decimotertiò Pius IV. in Bulla quæ incipit: *Romanum Pontificem* iniungit pœnam interdicti absoluti, & Pontifici reseruati Cardinalibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, aliisque Prælatis recipientibus beneficia, vel pensiones in confidentiam, inferioribus pœnam excommunicationis iniungit, quam suo loco explicuimus.

14. Decimoquartò refertur ab aliquibus interdictum ab ingressu Ecclesiæ, quod latum est in *cap. si qui sunt*, 81. *dist.* aduersus presbiteros, diaconos & subdiaconos, qui in crimine fornicationis perseuerant. Quod interdictũ restatur Bonac. *disp. 4. q. 2. p. 10.* vsu receptum non esse, sed casu quo receptum sit, finiti delinquente pœnitentiam agente, quia textus inquit: Interdicimus eis Ecclesiæ introitum vsque dum pœniteant & emendent. Ergo posita pœnitentia & emendatione, cessat interdictum, quod appositum est vsque ad illum terminum.

15. Denique adducit Bonac. *disp. 4. q. 2. pun. 11.* interdictum ab ingressu Ecclesiæ appositum à sacra Cardinalium congregatione die 22. Septemb. anno 1625. aduersus capitula, collegia, societates, congregationes, & locorum piorum Superiores, & alios ad quos pertinet, si pecuniam acceptam pro onere perpetuo Missarum celebrandarum non deposuerint penès ædem sacram, vel personam idoneam, vt quamprimum possit in bona immobilia commutetur cum indiuidua mentione oneris, quod illis est annexum, quia hoc ex voluntate concedentis eleemosynam requiritur, siquidem intendit Missarum onus esse perpetuum, ad cuius finem maximè expedit vt eleemosyna perpetua sit, quod esse nequit, nisi pretio accepto, bona immobilia comparentur. Item sub eadem pœna interdicti iniungitur, vt si ea bona immobilia authoritate Apostolica contigerit alienari, pretium eorumdem eodem modo deponatur in bona immobilia, cum eiusdem oneris repetitione conuertendum. Quod ob eandem rationem dispositum est. Deinde iniungit sub eadem pœna interdicti sæcularibus clericis, & regularibus sub pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, priuationis officiorum, & inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda; vt si forte onere Missarum celebrandarum detinentur, auferant ab Ecclesiis capsulam cum inscriptione pro Missis celebrandis. Ne ea occasione onere Missarum grauentur, cui nequeunt commodo tempore satisfacere contra voluntatem, & intentionem eleemosynas tribuentium, & Missas postulantium; hac enim parte nihil amplius præcipitur nisi quod iure naturæ cauetur, iure namque naturæ vetitum est, ne quis Missas dicendas in longum tempus differat contra voluntatem, & intentionem eorum qui stipem pro illis dicendis concesserunt. Quare si breui tempore receptis, & recipiendis satisfieri potest, non est opus capsulam tollere, & à recipiendis eleemosynis Missarũ abstinere.

Alia plura adducit Bonac. *dicto t. 3. disp. 4. q. 2. pun. 11.* à sacra congregatione Cardinalium decreta circa Missas, & earum eleemosynas, quæ iuri, & rationi consentanea sunt, & obseruari conuenit. Primò namque refert prohibitum esse à sacra Congregatione, ne Episcopi, aut Generales Religionum reducant onera Missarum post concil. Trident. imposita, aut in limine beneficij, nisi fortè ipse testator hanc facultatem Episcopo, aut religionis Superiori concesserit. Neque obest quòd legatum sit ita tenue, vt nullus velit Missarum oneri satisfacere, ideóque expediat fieri reductionem, quia hæc non negatur, sed cauetur ne ab alio, quàm à Pontifice fiat, quam gratis, & absque vllis expensis præstabit. Secundò refert Bonac. prohibitum esse, ne quis plures accipiat eleemosynas (intelligitur integras) pro eodem sacrificio, reuocátque omnia priuilegia quibuscunque locis, vel personis concessa, quibus concedebatur, vt certarum Missarum, vel anniuersariorũ celebratione, aut aliquibus collectis, vel orationibus satisfieret pluribus oneribus Missarum in futurum suscipiendis. Etenim cùm iure naturali nullus possit pro vno Sacrificio nisi vnum congruum stipendium accipere, iniustitiam committit intendens pluribus stipendiis vnico sacrificio satisfacere. Quod si aliquando stipendium minus congruo datum sit, & recipiens illo contentus fuit, nequit aliunde compensationem accipere, quia iam cessit iuri quod habebat, vt sibi congruum stipendium concederetur. Reuocatio verò priuilegiorum conuenientissima fuit, ne concedentes eleemosynam sua intentione defraudentur, néue alij ab his eleemosynis concedendis, & capellaniarum fundatione retrahantur. Tertiò refert prohibitum esse sacerdoti accipienti certam eleemosynam pro Missis dicendis alteri sacerdoti eas Missas celebrandas committere, minori stipendio concesso, quia nulla videtur congrua ratio ob quam possit partem sti-

pendij

pendij sibi concessi retinere, cùm ex voluntate donantis concedatur ei quatenus est Missas celebraturus, & non aliter. Ex quo decreto non impediuntur custodes Ecclesiarum ex eleemosynis pro Missis dicendis aliquam partem sibi retinere pro labore impenso in harum eleemosynarum collectione, altarisque obsequio, nempe cera, vino, & aliis, dummodò congruum stipendium sacerdoti celebraturo concedatur, quia his oneribus sacrificia postulantes satisfacere tenentur, siquidem irrationabiliter vellent sibi gratis ea obsequia præstari.

Ad extremum alicui non videbitur improbabile hæc sacræ Congregationis decreta etsi rationi, & æquitati conformia sint, vim legis saltem extra Italiam non habere, quia illis deficit requisita publicatio, & communitatis acceptatio, & iurisdictionis à Pontifice in totam Ecclesiam concessio, vti indicat Bonac. *d. pun.* 11. *in fine.* Quod an verum sit, aliis iudicandum remitto.

Pvnctvm IX.

De cessatione à diuinis.

§. I.

Quid sit, & quotuplex cessatio.

1 *Explicatur cessationis definitio.*
2 *Qualiter ab interdicto differat.*
3 *Duplex est cessatio.*

1. Annexa est cessatio à diuinis interdicto, eique ex parte similis. Dicitur autem cessatio ab effectu quem habet, quia ex vi illius diuinæ laudes in aliquo loco cessant ideóque Doctores cessationem definiunt esse prohibitionem Ecclesiasticam clericis impositā abstinendi ab officiis diuinis in aliquo loco. Hæc prohibitio etsi ob culpam grauissimam alicuius apponatur, non est tamen censura, quia non magis nocentes, quàm innocentes afficit, sed est quædam diuinorum officiorum negatio, quam Ecclesia clericis sub præcepto iniungit in signum doloris, & tristitiæ conceptæ ob grauissimam iniuriam sibi, seu honori diuino illatam, & in illius reparationem, vt hac ratione cogatur delinquens ab iniuria desistere, & satisfactionem exhibere. Sicuti colligitur ex Clement. 1. *de sentent. excommunicat. sub finem*, & tradunt communiter Doctores, Nauarr. *cap.* 27. *num.* 188. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 17. *num.* 2. Suar. *disp.* 38. *sect.* 1. *num* 13. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 1. *in princ.* Filiucius *tract.* 18. *c.* 7. *q.* 1. Bonac. *t.* 1. *disp.* 6. *pun.* 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 6. *n.* 1. Auila 6. *p. de censuris disp.* 1. *dub.* 1.

2. Ex his infertur plurimum cessationem ab interdicto differre, nam interdictum etiam locale semper afficit aliquam personam determinatam, nempe illum cuius causa interdictum latum est, cùm tamen cessatio à diuinis nullam personam determinatam afficiat. Sed omnes æquè à diuinis illo in loco vbi fertur cessatio arceantur. Secundò ob violationem cessationis per exercitium Ordinis nulla est irregularitas imposita, quæ tamen violationi interdicti apposita est. Tertiò cessatio non est censura, secùs interdictum. *Cap. querenti de verborum significat.* Quartò priuilegia tempore interdicti concessa ad cessationem à diuinis trahenda non sunt. Quintò cessatio à diuinis nunquam imponitur ipso iure, benè tamen interdictum. Denique effectus cessationis, & interdicti aliqua ex parte differunt, sicuti hæc omnia in sequentibus videbimus. Ergo cessatio à diuinis ab interdicto differt.

3. Duplex est cessatio, alia generalis, alia specialis. Generalis est quæ respicit prouinciam, ciuitatem, castrum, villam &c. Specialis est quæ determinato loco apposita est scilicet Ecclesiæ, cæmeterio, oratorio &c. Sicuti de interdicto diximus.

§. II.

Quos effectus habeat cessatio à diuinis.

1 *Triplex est effectus.*
2 *Plures censent non solùm à Pontifice, sed à quolibet inferiore cessationem imponi posse partialem.*
3 *Verius est oppositum.*
4 *Primus effectus cessationis, qui est priuatio diuinorum officiorum tam clericos, quàm laycos comprehendit.*
5 *Aliqui censent priuilegium concessum* in cap. alma mater de sentent. excommunicat. in 6. *extendi ad cessationem*
6 *Oppositum verius est.*
7 *Priuilegium concessum pro illis quatuor festiuitatibus relatis in* in dicto cap. alma *ad cessationem extenditur spectata consuetudine, tametsi spectato iuris rigore contrarium esset dicendum.*
8 *Ex vi vllius priuilegij concessi audiendi diuina, vel celebrandi tempore interdicti, non possunt tempore cessationis celebrari, vel audiri diuina.*
9 *Tempore cessationis licitum est celebrare in qualibet Ecclesia semel in hebdomada pro renouanda Eucharistia.*
10 *Horæ canonicæ in particulari recitari possunt tempore cessationis.*
11 *Tempore cessationis ea sacramenta ministrari possunt, quæ tempore interdicti.*
12 *Cessatio per se non videtur priuare Ecclesiastica sepultura.*

1. Triplex effectus communiter cessationi attribuitur, nempe priuatio diuinorum officiorum, Sacrmentorum, & Ecclesiastica sepulturæ.

2. Sed an hi effectus cuilibet cessationi annexi sint? Variant Doctores. Nam Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *n.* 15. & *sect.* 4. *num.* 4. Filiucius *tract.* 18. *cap.* 9. *num.* 172. & 187. censent non solùm à summo Pontifice (de quo non est dubium) sed à quolibet iudice cessationem imponi posse partialem, hoc est quoad vnicum tantùm effectum, & non quoad omnes, v. g. quoad priuationem diuinorum officiorum, & non quoad

quoad priuationem Sacramentorum, quia hæc potestas nullibi videtur restricta

3. Cæterùm longè verius est nullum alium præter Pontificem cessationis effectus limitare posse; quia hi effectus annexi sunt cessationi ex iure communi statuto in *cap. non est* 11. *de Sponsalibus* ibi: Nulla officia diuina celebrari permittatis. Quod ius mutare nemo potest. Sicut ergo nullus potest excommunicationis effectus restringere; quia iure communi sunt statuti, sic neque cessationis effectus restringere valet. Neque placet responsum Suar. *dicta sect. vlt. num.* 4. Pontificem loqui ibi de speciali cessatione, nam Doctores omnes inde sumunt argumentum ad affirmandum cessationem quamlibet prohibere omnia officia diuina, neque habere locum indulgentiam factam in *cap. alma mater.* Præterea si cessatio partialis, & quoad particulares effectus, & non quoad omnes imponi posset, esset multiplex cessatio, sicuti est multiplex interdictum, quam tamen multiplicitatem nullo modo iura agnoscunt. Non igitur potest alius à Pontifice effectus cessationis restringere, vt bene notauit Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 32. *num.* 1. & *cap.* 54. *num.* 2. Sayrus *lib.* 5. *thesauri, cap.* 18. *num.* 7. Auila 6. *p. disp.* 3. *dub.* 4. Bonac. *t.* 1. *disp.* 6. *pun.* 3. *num.* 8. & alij.

4. Primus ergo effectus cessationis est prohibitio diuinorum officiorum, vt deciditur *dicto cap. non est vobis de Sponsalib.* Quæ prohibitio etsi directè clericos afficiat, laycos etiam comprehendit. Ex eo namque quòd in aliquo loco indicta cessatio sit à diuinis, omnes tam clerici, quàm layci à diuinis arcentur, clerici ne ea celebrent, layci, & clerici ne illorum celebrationi, si aliquando contigerit, assistant. Quod manifestè conuincitur ex *cap. quod in te, de pœnitent. & remissionib.* & *cap. permittimus de sentent. excommunic.* vbi semel in hebdomada pro renouanda Eucharistia permissum est celebrari, cui celebrationi nec clerici, nec layci assistere possunt, sed solùm sacerdos cum suo ministro. Atque ita notauit Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 14. Filiuc. *tract.* 18. *cap.* 7. *num.* 166. Bonac. *t.* 1. *de cessat. disput.* 6. *pun.* 3. *num.* 4.

5. Sed dubium est, an priuilegium concessum in *cap. alma mater, de sentent. excommunicat. in* 6. vt possint clerici officia diuina in loco interdicto celebrare submissa voce, ianuis clausis, & campanis non pulsatis, extendatur ad cessationem à diuinis? Affirmant Archidiacon. *cap. si canonici statim in princ. De officio ordinar. in* 6. Paludan. *in* 4. *dist.* 18. *q.* 8. *art.* 3. *princip. num.* 38. Ioann. de Friburgo *sum. confessor. lib.* 3. *tit.* 33. *q.* 221. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 189. Villadiego *de irregularit. vbi de irregularit. ob violationem interdicti, §. dictum est.* & *cap.* 5. *de interdicto. num.* 15. vers. *prædicta tamen.* Ducuntur, quia cessatio hæc spectato iure antiquo sub interdicto continebatur. Deinde rationes, quibus motus fuit Pontifex ad concedendum, vt tempore interdicti generalis diuina celebrarentur, illa moderatione scilicet ne fidelium deuotio tepesceret, ne hæreses pullularent æquè in cessatione à diuinis procedunt. Ergo priuilegium interdicto concessum ad cessationem extendi debet.

6. Nihilominus verior, & communior est sententia, negans concessionem *d. cap. alma* ad cessationem etiam generalem extendi posse. Primò, quia cessatio à diuinis sub interdicto non comprehenditur, sed ab ipso distinguitur, vt colligitur ex *cap. dilectis filiis de appellationib.* & *cap. irrefragabili. §. cæterum de officio ordinar.* & *cap. si canonici. Cap. quamuis de officio ordinar. lib.* 6. & Clement. 1. *de sentent. excommunicat.* Secundò si liceret canonicis Horas canonicas dicere tempore cessationis generalis, sicuti licet tempore interdicti, possent, & deberent eas Horas recitare, nec priuari possent distributionibus, sed necessariò eas lucrarentur. Quo posito non esset obligatus eas illis soluere qui causam cessationi dedit. Sicuti de facto obligatur in *cap. si canonici. §. si autem de officio ordinar. in* 6. Tertiò non est eadem ratio in cessatione, ac in interdicto, vt priuilegium concessum pro interdicto ad cessationem extendatur. Nam cessatio à diuinis rarissimè, & ob vrgentissimam causam imponitur, & tentatis aliis pluribus remediis, & semper imponitur ob contumaciam alicuius infringendam. Secùs contingit in interdicto. Quartò si limitationes, quæ in interdicto licent, licerent in cessatione, cessatio non esset grauamen speciale supra interdictum, quod est contra Ecclesiæ vsum. Atque ita docet Medina *sum. lib.* 1. *cap.* 11. §. 14. Couarruu. *cap. alma.* 2. *p.* §. 4. *num.* 7. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 53. *nu.* 2. Gutierr. *lib.* 1. *canon. qq. cap.* 10. *n.* 6. Sanch. *lib.* 7. *de matr. disp.* 8. *num.* 14. Sayr. *lib.* 5. *thesauri, cap.* 19. *num.* 2. Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 7. Auila 6. *p. disp.* 1. *dub.* 3. vers. *secunda opinio.* Coninch. *disput.* 17. *dub.* 7. *num.* 85. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 6. *num.* 2. Bonac. *t.* 1. *disp.* 6. *pun.* 1. *circa finem.* Gaspar Hurtado *de cessat. difficult.* 2. *num.* 58.

7. Ex hac doctrina videtur inferri iuris rigore spectato priuilegium concessum in *cap. alma* pro illis festiuitatibus Natalis, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Virginis non esse ad cessationem à diuinis extendendum. Vt tradit Bonac. Layman. & Suar. *loc. alleg.* Verùm spectata æquitate, & consuetudine hanc extensionem faciendam esse docuerunt Couarruu. *cap. alma.* 2. *p.* §. 5. *num.* 5 Doctores Salmanticenses, anno 1584. teste Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 53. *nu.* 3. Gutierr. *lib.* 1. *canon. qq. cap.* 10. *in fine.* Sayr. *lib.* 5. *cap.* 19. *num.* 6. Sanch. *d. lib.* 7. *disp.* 8. *num.* 18. Auila 6. *p. disp.* 1. *dub.* 6. *conclus.* 1. Paul. Layman. *d. cap.* 6. *num.* 3. inclinat Suar. *dicta disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 23. & colligitur ex *d. cap. alma.* Nam ibi conceduntur illis diebus celebrari officia diuina non in vi permissionis, sed constitutionis, & ordinationis, inquit enim textus: In illis festiuitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Virginis Mariæ campanæ pulsentur, & ianuis apertis, & alta voce diuina officia solemniter celebrentur. Ergo aduersus hanc constitutionem non potest cessatio, quæ ab inferiori Pontificis indicta est vim habere. Et idem tradit Sayrus, & Henrriq. de festis in quibus ob priuilegia Religiosis concessa generalia interdicta suspendūtur.

8. Secundò infertur ex vi vllius priuilegij concessi audiendi diuina, vel celebrandi tempore interdicti non posse priuilegiatum ea audire, vel celebrare tempore cessationis; quia vt probatum est, cessatio sub interdicto non comprehenditur, sed ab eo distinguitur. Sicuti notauit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 189. Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 11. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 19. *nu.* 15. Bonac. *disp.* 6. *pun.* 1. *in fine.* Quod maximè procedit in priuilegio singularibus personis concesso, quod strictè interpretandum est. Verùm si de priuilegio communitati alicui concesso, vel personis ratione dignitatis loquamur, vt est priuilegium concessum Episcopis audiendi, vel celebrandi tempore interdicti in *cap. quod nonnullis, de priuilegiis.* & *cap. vlt. eodem tit. in* 6. non videtur improbabile ad cessationem extendi, quia hoc priuilegium latè interpretandum est, maximè cùm iure antiquo parum cessatio ab interdicto distinguebatur. Sicuti plures referens docuit Couarruu. *cap. alma.* 2. *p.* §. 4. *num.* 7. vers. *hinc patet.* Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 51. *num.* 3. & *in comment. litt. P:* & refert ita sensisse quosdam Iurisperitos Salmanticæ consultos Sayrus *lib.* 5. *cap.* 19. *num.* 5. Auila 6. *p: disp.* 1.

*disp.*1.*dub.*5.*conclus.*2.limitans casu quo priuilegium concessum fuerit ante constitutionem *cap. alma mater.* Illud est certum in eo casu Missam, & officia diuina celebranda secretò esse, & seruata moderatione *dicti cap. alma*, vt notarunt Henrriq. & Auila *suprà*.

9. In omni tamen sententia fatendum est tempore cessationis licitum esse celebrari in qualibet Ecclesia semel in hebdomada pro renouanda Eucharistia, ne species sacramentales putrefiant, neue infirmi sine viatico decedant, quæ fuerunt rationes ob quas in speciali interdicto hoc permissum est iuxta *cap. permittimus de sentent. excommunicat.* Debet tamen vnus solus minister, vel ad summum duo adesse iuxta Decretum Soteri Pontificis *in cap. hoc quoque de consecrat. dist.* 1. Sicuti docuerunt Medina *sum. lib.* 1. *cap.* 11. §. 14. Henrriq. cum Doctoribus Salmanticensibus, *lib.* 13. *cap.* 53. *num.* 2. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 173. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 19. *num.* 3. Auila 6. *p. disp.* 1. *dub.* 4. *conclus.* 2. Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 19. Bonac. *t.* 1. *disp.* 6. *pun.* 3. *num.* 3. Quinimo addit Suar. *num.* 20. quolibet die fieri posse sacrum, si necesse sit conferri viaticum, neque adsit Eucharistia. Cauendum tamen est, ne hoc fiat in fraudem cessationis, ideóque in Missa quæ semel in hebdomada permittitur consecrandæ sunt omnes formulæ, quæ pro tota hebdomada necessariæ reputantur.

10. De recitatione Horarum in particulari scilicet bini, vel terni variant Doctores, an liceat tempore cessationis? Negarunt Doctores Salmanticenses, teste Sayro *lib.* 5. *cap.* 19. *num.* 4. & probari videtur ex *cap. permittimus de sentent. excommunicat.* ibi: Nulla diuina officia permittatis aliquatenus celebrari. Item ex *cap. quod in te de pœnitent. & remissionib.* videtur concessa facultas recitandi tempore interdicti bini, vel terni, quæ facultas non est ad cessationem trahenda. Sed contrarium longè probabilius est, vt docuit Sayrus *dicto num.* 4. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 53. *num.* 2. Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 14. Bonac. *t.* 1. *disp.* 6. *pun.* 3. *num.* 3. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 6. *num.* 2. quia hæc recitatio non est publica, & solemnis, sed priuata, quæ nec interdicto, nec cessatione tollitur. Item extra Ecclesiam hæc recitatio licet, vt docuit Henrriq. *suprà*. & Auila *dub.* 4. Ergo etiam in Ecclesia. Neque obstat textus in *dicto cap. dimittimus*, quia intelligendus est de permissione officij publici. Textus verò in *cap. quod in te* non facultatem concedit, sed quod aliàs licitum erat, declarat; vt bene notauit Layman. *d. cap.* 6. *num.* 2. De pulsatione campanarum idem est dicendum, ac de interdicto diximus nullo modo licere in ordine ad diuina officia pulsari; secùs verò ad alia quæ officia diuina non sunt, nisi consuetudo in contrarium obseruetur ab Ecclesia matrice. Sicuti notauit Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 17.

11. Secundus effectus cessationis est priuatio sacramentorum, vt constat ex *dicto cap. non est vobis de Sponsalib.* Difficultas autem est quæ sacramenta ministrari, & recipi liceant. Et dicendum videtur, etsi spectato iuris rigore solus Baptismus, & Pœnitentia morientibus, & Viaticum administrari possit, vt colligitur ex *dicto cap. non est vobis*, ibi: Nulla diuina officia præter Baptismum paruulorum, & Pœnitentiam morientium adiuncto etiam Viatico celebretis. At ex benignitate Ecclesiæ, & grauissimorum Doctorum authoritate ea sacramenta ministrari, & recipi possunt quæ tempore interdicti licent, non quia cessatio sub interdicto comprehendatur; sed quia Ecclesia videtur eam consuetudinem approbasse, ne suos fideles tanto bono priuet, vt tradunt ex communi Couarruu. in *cap. alma* 2. *p.* §. 4. *num.* 7. *vers. vtcumque tamen sit.* Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 53. *num.* 1. & 4. Sayrus *lib.* 5. *thesauri, cap.* 19. *num.* 7. Bonac. *t.* 1. *disp.* 6. *pun.* 3. *num.* 7. Layman, *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 6. *num.* 3. Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 12. Auila 6. *p. disp.* 1. *dub.* 6. & alij. Quocirca tempore cessationis licet tam paruulis, quàm adultis etiam sanis conferre sacramentum Baptismi, quia hoc sacramentum est necessitatis ob vitæ periculum, & vocatur Sacramentum paruulorum etiamsi adultis detur, quia de iure, & per se, in pueritia illis erat tribuendum. Confirmatio etiam concedi potest; quia est quædam Baptismi perfectio: sicuti tradunt Sayrus, Henrriq. Bonac. Suar. Layman. & alij *locis allegatis.* Pœnitentia omnibus morituris concedenda est propter eius necessitatem, vt habetur in *suprad. cap. non est vobis.* An verò sanis sit ministranda? non est ita certum. Probabile est extendi ex benigna Ecclesiæ interpretatione, nam cùm difficile sit adultum contritione iustificari, non est credendum voluisse piam matrem Ecclesiam suos fideles hoc tam salutari remedio, & ad iustificationem necessario priuare. Sicuti docet Couarruu. *dicta* 2. *p.* §. 4. *num.* 7. *vers. vbicunque.* Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 53. *num.* 4. Sayrus *cap.* 19. *num.* 8. Bonac. *pun.* 3. *num.* 5. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 7. *nu.* 82. Suar. Auila, Layman. *locis citatis.* Deinde Matrimonium absque solemnitate nuptiali contrahi potest, nam esto sacramentum sit, quia tamen fundatur in humano contractu ex vi cessationis, sicut neque ex interdicto prohibetur, vt docet Sayrus *lib.* 5. *cap* 19. *num.* 12. Henrriq. *cap.* 53. *num.* 4. Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 27. Quopropter sacramentum Ordinis, Eucharistia sanis, & extrema Vnctio infirmis tempore cessationis, sicuti tempore interdicti denegantur, vt aduertunt Doctores relati. Omnia tamen sacramenta quæ eo tempore ministrari licent administranda sunt cum suo ritu, & solemnitate debita. Sicuti notant Sayrus, Suar. Bonac. Layman, & alij *locis allegatis.* Vnde licitum est hebdomada sancta, si cessatio perseueret consecrare Chrisma, & benedicere oleum; quia hæc necessaria sunt pro ministratione solemni Baptismi, & Confirmationis. Sicuti aduertunt Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 53. *nu.* 4. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 178. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 19. *num.* 7. Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 18. & 22. Bonac. *disp.* 5. *p.* 3. *num.* 5. & *seqq.*

12. Tertius effectus cessationis enumerari solet priuatio Ecclesiasticæ sepulturæ. Et quidem si cessatio interdictum supponat, vt ferè semper contingit, non est dubium ratione interdicti hanc secum ferre priuationem. Verùm si cessatio per se sumatur, valde probabile censeo hunc effectum non habere, quia sepultura Ecclesiastica, vt superiùs dixi sub officiis diuinis non comprehenditur: at cessationi solùm diuinorum priuatio, vt effectus annectitur ex *cap. non est vobis de Sponsalibus*, neque vllibi cautum est hanc sepulturæ priuationem illi conuenire. Non igitur asserenda est, ideóque possunt spectato iuris rigore non solùm clerici (de quibus ferè omnes Doctores conueniunt) sed etiam layci tempore cessationis in cæmeterio, vel Ecclesia sepeliri absque diuinorum officiorum solemnitate. Vti tradit Suar. *disp.* 39. *sect.* 2. *num.* 34. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 7. *num.* 84. Bonac. *t.* 1. *disp.* 6. *pun.* 3. *num.* 8. Paul. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 6. *num.* 3. *vers. denique.*

* *
*

§. III.

§. III.

De causis cessationis.

1 *Qui possint cessationem indicere & quod sit eius subiectum, & causa finalis.*
2 *Causa materialis ob quam cessatio imponitur debet esse grauissima.*
3 *Inualida est cessatio non seruatis conditionibus praescriptis* in cap. 1. de sentent. excommun. in 6.
4 *Posita cessatione si intra mensem partes non se composuerint, Romam mittendum est.*
5 *Aliae conditiones seruandae sunt pro cessatione posita à Capitulo.*
6 *Praedictas conditiones non tenetur Capitulum obseruare tempore Sedis vacantis, si per Vicarium à se electum cessationem imponat.*
7 *Referuntur poenae Capitulo impositae non seruanti praedictas conditiones.*
8 *Quod dictum est de cessatione imposita à capitulo, dicendum est de cessatione imposita ab Episcopo, alioque Praelato.*
9 *Causam cessationi praebens ad quae obligetur.*

1. Causam materialem, seu subiectum cessationis constat esse locum, seu personas in ordine ad locum, quibus prohibetur diuina ibidem celebrare. Efficiens causa est qui cessationem indicit, qui necessariò habere debet iurisdictionem in foro externo, ea autem gaudens cessationem indicere potest. Sicuti excommunicare, suspendere, & interdicere. Cui enim potestas ferendi has censuras competit, competit etiam potestas ferendi cessationem. Quapropter ex proprio officio Episcopis, aliisque iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, & Capitulo Sede vacante haec potestas inest. Vt colligitur ex *cap. si canonici de officio ordinar. lib. 6.* Et *ibi* Glossa verbo *cessare.* Capitulum verò Sede non vacante hanc nequit cessationem indicere, nisi ex priuilegio, aut consuetudine recepta: vti colligitur ex *dicto cap. si canonici*, & tunc non nisi ex consensu Episcopi, & conuocatis omnibus capitularibus etiam absentibus, sicuti fit ad electionem, vt colligitur ex *cap. irrefragabili de officio ordinarij*, & *cap. si Canonici. Cap. quamuis eodem tit. in 6.* Et notauit Sotus *in 4. d. 22. q. 3. art. 2. conclus.* 3. Couarruu. *in cap. alma. 1. p. §. 2. cum. 6.* Henrriq. *lib. 13. cap. 54. num. 1.* Sayr. *lib. 5. cap. 18. num. 5.* Finalis causa consequenda per cessationem est rebelles, & inobedientes coercere, & à delicto patrato remouere. Causa verò formalis, seu modus ferendi cessationem, & causa propter quam ferenda est praescribitur in *cap. irrefragabili §. caeterùm de officio ordinar.* & *cap. si canonici. Cap. quamuis eodem tit. in 6.* Qui textus etsi loquantur de cessatione imposita à Capitulo, Doctores referendi ad quamcunque cessationem extendunt.

2. Causa materialis, seu delictum ad cuius emendationem ferenda est cessatio, debet esse eius qualitatis, vt adaequet danis ex cessatione prouenientibus, quae cùm grauissima sint, grauissimum delictum exigunt. Et praeterea debet esse delictum notorium, & manifestum notorietate facti, vt eius scandalo possit cessatione occurri. Neque in contrarium stare potest consuetudo vtpote irrationabilis, & in grauamen Ecclesiae cedens. Sic docuit Siluest. verbo *suspensio. num.* 1. Sotus *in 4. d. 22. q. 3. art. 2. concl.* 3. Henrriq. *lib. 13. cap. 52. num.* 1. Sayr. *lib. 5. thesauri, cap. 18. num.* 12. Suar. *disp. 38. sect. 3. nu. 4. & 7.* Auila *6. p. disp. 2. dub. 2. condit. 1. & seqq.* Coninch. *disp. 17. dub. 7. num. 87.* Bonac. *t. 1. disp. 6. de cessat. pun. 2. n. 5.* Gaspar Hurtado *de cessat. difficult. 3. num. 59.* & colligitur ex *cap. irrefragabili de officio ordinarij.* Et *cap. si canonici. Cap. quamuis, eodem tit. in 6.* Insuper haec causa propterquam imponitur exprimi debet instrumento publico per Tabellionem, seu aliis patentibus litteris sigillo authentico munitis, quae debent tradi ei contra quem cessatio indicitur. Sicuti cauetur in *suprad. cap. si canonici.* Praeterea debet prius delinquens moneri, an satisfactionem, & emendationem praestare velit. Non enim cessatio quae grauissima poena est, indici potest nisi pro contumacia vt manifestè colligitur ex *d. cap. quamuis.*

3. Hae conditiones ferè sunt eiusdem rationis, ac illae quae praescribuntur in *cap. 1. de sentent. excommunic. in 6.* pro qualibet censura ferenda. An verò aliqua ex his deficientibus nulla sit cessatio? variant Doctores. Nam Suar. *disp. 38. sect. 3. num. 8. & 11.* esto existimet in qualibet cessatione has conditiones obseruandas esse, at affirmat ob earum defectum cessationem non fore irritam, sed iniustam tantùm. Solùm de monitione asserit esse necessariam, eam scilicet quae sufficeret ad notitiam habendam de cessatione imponenda, quaeque ad valorem cuiuscunque censurae requisita foret, non autem quod fiat tali tempore, & modo, quo praescribitur in *dicto cap. quamuis.* Et reddit rationem, quia in *hoc cap.* & *cap. si canonici* non redditur nulla sententia, & alioquin ex iure ipso naturali praedictae conditiones pro valore cessationis non requiruntur: fauet Coninch. *disp. 17. dub. 7. num. 90.*

Caeterùm verius censeo ex defectu cuiuscunque conditionis ex superiùs enumeratis inualidam esse cessationem siue impositam à Capitulo siue à Praelato. Quod docuit aliis relatis Sayrus *lib. 5. thesauri cap. 18. num. 16.* Stephan. Dauila *6. p. de censur. disp. 2. dub. 2. §. circa iuncto §. secundo notandum:* & de cessationibus à Capitulo impositis asserit Suar. *disp. 39. sect. 3. num. 13.* Coninch. *dicto dub. 7. num. 90.* praefatas conditiones necessarias esse. Ducor, quia Doctores plerunque conueniunt supradictas conditiones communes esse omnibus cessationibus siue impositis à Capitulo, siue à Praelato. At in *cap. quamuis de officis ordinar. lib. 6. in fine*, dicitur parte cessante, & suprascripta (scilicet quae in *illo cap.* continentur, & quae lata erant in *cap. si canonici eodem tit. & lib. & in cap. irrefragabili de officio ordinarij*, quaeque in *dicto cap. quamuis initio* renouantur) non seruante non seruetur cessatio. Si igitur non est seruanda cessatio illis conditionibus in eius impositione non seruatis. Ergo illae conditiones sunt pro valore cessationis requisitae.

4. Deinde posita cessatione si intra mensem partes non se composuerint debet tam imponens cessationem, quàm is ob cuius culpam imponitur Roman petere per se, vel per procuratorem cum actis ad negotium spectantibus, vt Romana Sedes remedium prouideat, ne Ecclesia diu à diuinis cesset in graue fidelium detrimentum. Sicuti habetur in *dicto cap. quamuis*, & notant *ibi* Doctores. Interim

rim verò si pars contumax pœnituerit; poterit, & debet cessationem indicens eam tollere, quia ex accessu ad Romanam curiam iurisdictionem non amisit: accessus namque illic solus fuit, vt ibi discutiatur quid sit agendum casu quo partes non se composuerint. At facta compositione cessat occasio expectandi Romani Pontificis responsum, vt notauit Henriq. *lib.*13.*cap.*52.*num.*2. Sayrus *lib.*5. *thesauri*, *cap.* 18. *in fine.* Suar.*disp.*39.*sect.*3.*num.*12. Auila 6.*p.disp.*2.*dub.* 2.§.*sed circa.* Bonac.*t.*1.*disp.*6.*pun.*2. *num.*4. aduersus Sotum *dist.*22. *q.*3.*art.*2. & Alterium *disp.*2.*de cessat. cap.*6.vers. *tertio.* Quod si imponens cessationem noluerit post mensem Romam mittere, eo ipso aufertur cessatio, vt habetur in *dicto cap. quamuis in fine*. Oportebit autem, (vt bene aduertit Suarez *disp.*39. *sect.*3. *num.* 14.) euidenter constet partem illam esse in mora culpabili, quia dum id non constat, retinet ius suum. Quod nullo modo habet locum in eo ob cuius culpam cessatio imposita est: nam esto hic non mittat Romam, non eo ipso aufertur cessatio, alioquin ex sua iniquitate commodum reportaret, in eiúsque potestate situm esset cessationem eludere. Sicuti notauit Sayrus *dicto lib.*5.*cap.*18.*num.*17.Suar. *d.sect.*3.*num.*14. Bonac. *disp.*6.*p.*3. *num.*11. quia ex nullo textu colligitur hæc abrogatio; nam *Caput quamuis* solùm dicit parte non seruante conditiones sibi præscriptas in imponenda cessatione non esse cessationem seruandam; at nihil dicit de imponente validè cessationem, illam verò postea non obseruante, sicuti neque tollitur excommunicatio, aut suspensio, vel interdictum ex eo quòd has censuras imponens illas non obseruet.

5. Præter supradictas aliæ sunt conditiones seruandæ pro cessatione imposita à Capitulo, scilicet vt ad hanc cessationem imponendam conuocentur omnes qui conuocandi essent pro electione quauis facienda, quique inter se debent conferre, an expediat cessationem imponi, & consultatione facta suffragia ferantur, & ex maiori parte suffragiorum cessatio decernatur; aliàs sicut electio sine hac conuocatione, consultatione, & determinatione est nulla. *Cap.coram dilecto.Cap.quia propter de electione.* Sic cessatio quæ electioni comparatur in *dicto cap. quamuis de officio ordinar.lib.*6. nulla erit: sicuti notauit Sayrus *lib.*5.*thesauri*,*cap.*18.*num.*14.

6. Dubium tamen est, an debeat Capitulum Sede vacante has conditiones in ferenda cessatione obseruare? Affirmat Auila 6.*p.disp.*2.*dub.*2. §. *circa has conditiones.* Ducitur, quia textus in *cap. quamuis de de officio ordinar. in* 6. has præscribit conditiones obseruandas à Capitulo, seu conuentu, qui ex maiore parte canonicorum, seu conuentualium coalescit. Sed hoc verum est casu quo Capitulum, seu Conuentus per se cessationem indiceret: at quia Capitulum Sede vacante non per se, sed per Vicarium electum iurisdictionem exercet, iuxta Trident.*sess.*24. *cap.*16. *de reformat.* ea de causa ad imponendam cessationem non indiget Canonicorum conuocatione, & aliis in *dicto cap.quamuis* præscriptis. Sicuti notauit Suar.*disp.*39.*sect.*3.*num.*10.

7. Capitulum cessationem indicens prædictis conditionibus non seruatis, nequit prouentus, & distributiones, quæ interessentibus diuinis officiis conceduntur, recipere; quia absque causa ab illis officiis abstinet, ideóque omnes prouentus, & emolumenta eo tempore percepta restituere tenetur, & insuper parti contra quam cessauerit, obligatur damna resarcire. Quod intelligendum est, etiamsi causa legitima adsit imponendi cessationem. Nam dictus textus in *cap.si canonici* vtrumque requirit & causam cessationis legitimam esse, & conditiones in cessatione imponenda ibidem præscriptas obseruari, vt constat manifestè ex illis verbis: Si hoc prætermisso cessauerint, vel causa non fuerit canonica. Sicuti notauit Auila 6.*p.de censur.disp.*2.*dub.*3. Henriq. *cap.*52. *num.*3. Sayrus plures referens, *lib.*5.*thesauri*, *cap.*19. *num.*17.Suar.*disp.*39.*sect.*3.*num.*15. vbi bene aduertit hanc obligationem maiori ex parte ex ipsa rei natura ante iudicis sententiam procedere, quia si nulla est cessatio vel ob defectum causæ, vel conditionum obseruandarum irrationabiliter cessant canonici a diuinis officiis, iniustéque recipiunt distributiones, & alia commoda Ecclesiæ ob eius obsequium debita, iniustitiamque parti aduersus quam cessatur irrogant, damnáque illi facta reparare debent.

8. Quod dictum est de cessatione nulliter imposita à Capitulo, idem est dicendum de cessatione imposita ab Episcopo, alióue Prælato, si absque causa legitima, vel non seruatis conditionibus, quas obseruare tenetur cessatiionem interdixerit; deberet inquam tunc restituere canonicis ea, quæ ob cessationem impositam amittunt, & aliis clericis stipendia quæ ex Missis, aliísque officiis diuinis acquirerent, & damna quæ pars aduersus quam cessatur sustinet. Sicuti aliis relatis tradunt Sayr. Henriq. Suar. Auila *suprà.*

9. Verùm si cessatio iusta sit tenetur qui causam dedit, omnia damna innocentibus personis prouenientia reparare, & arbitrio superioris condemnandus in aliqua quantitate connertenda in augmentum diuini cultus. Sicuti hæc colliguntur ex *dicto cap. quamuis.* & *cap. si canonici de officio ordinar. in* 6. Et notarunt aliis relatis Henriq. *lib.*13. *cap.*52. *num.*3. Sayrus *lib.*5. *thesauri*, *cap.*19. *num.* 19. Suarez *disp.*39.*sect.*3. *num.*16. Coninch.*disp.*17.*dub.*7. *nu.*91. Auila 6.*p.disp.*2.*dub.*3.*conclus.*3. Bonac.*t.*1.*de censur. disp.*6.*p.*3.*circa finem.*

§. IV.

De obligatione seruandi cessationem, & pœna transgressoribus imposita.

1 *Graue peccatum est violare cessationem.*
2 *Religiosi obligati sunt cessationem à Capitulo, seu Prælato obseruare.*
3 *Clerici, & religiosi tam exempti, quam non exempti incurrunt excommunicationem violantes cessationem.*
4 *Pœna irregularitatis clericis violantibus cessationem imposita non est.*

1 NEmini est dubium graue peccatum commissurum qui cessationem celebratione diuinorum officiorum administratione, vel receptione sacramentorum violaret, quia violat legem Ecclesiasticam ob grauissimam causam impositam.

2. Solùm est dubium; an religiosi exempti obligentur seruare, & publicare in suis conuentibus cessationem impositam à Capitulo, seu Prælato, & obseruatam ab Ecclesia matrice? Negat Alterius *de interdicto*, *disp.*2.*cap.*8.*col.*4. quia Trident. *sess.*25.*cap.* 12. *de Regularib.* solùm præcepit obseruari censuras, & interdicta, at cessatio à diuinis neque est censura, neque interdictum etiam pœnale. Ergo in prædicto decreto non continetur. Nihilominus contrarium dicendum est. Concilij enim decretum expeditum fuit in confirmationem Clement. 1.*de sentent.excommunicat.* vbi tam regulares exempti, quàm non exempi;

exempti obligantur interdicta, & cessationes à diuinis obseruata ab Ecclesia matrice obseruare. Et licet textus in principio solius interdicti mentionem fecerit, ex subsequentibus colligitur sub interdicti nomine voluisse cessationem à diuinis comprehendere, vti colligitur ex illis verbis, *Quod etiam in interdictis, & cessationibus &c.* quæ indicant antea de interdictis, & cessationibus sermonem factum esse. Prætetea in cessatione magis vrgent rationes obligantes, vt religiosorum conuentus cum Ecclesia matrice confirmentur. Atque ita tradit Bonac. *t.1. disp. 6 pun. 3. num.* 10.

3. Quoad pœnas attinet, nulla est laycis violantibus cessationem ipso iure imposita, sed arbitrio iudicis puniri debent. Clericis verò religiosis tam exemptis, quàm non exemptis imposita est excommunicatio ipso facto in Clem. 1. *de sentent. excommunicat.* vt loquentes de interdicto diximus. Debet tamen cessatio esse generalis, & obseruari ab Ecclesia matrice, nam ex violatione cessationis specialis, nulla pœna ipso iure contrahitur, quia nullibi habetur, nec de prædicta cessatione loquitur præfata Clement. Et quamuis Paludan. *in 4. d. 18. q. 8. num.* 38. asserat hanc pœnam excommunicationis habere locum in cessatione tantùm imposita à Capitulo, Collegio, seu Conuentu, Conciliόque prouinciali, non autem in cessatione ab Ordinariis imposita, nullo modo ei adhærendum est, sed omnino affirmandum illam pœnam excommunicationis communem esse omni cessationi generali, siue imposita sit à Capitulo, Collegio, seu Conuentu, siue à Concilio prouinciali, siue ab Ordinario, siue à Delegato Pontificis, vt ex *dicta Clement.* constat *in vers. quod etiam.* & notauit Couarruu. *cap. alma. 2. p.* §. 2. *num.* 3. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 54. *num.* 3. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 145. *&* 189. Sotus *d.* 22. *q.* 3. *art.* 2. Sayr. aliis relatis, *lib.* 5. *cap.* 19. *in fine.* Suar. *disp.* 39. *sect.* 3. *num.* 36. Auila 6. *p. disp.* 3. *dub.* 2. *conclus.* 2. Bonac. *disp.* 6. *pun.* 3. *num.* 9. Notant tamen Henrriq. *&* Auila *suprà.* Sayrus *lib.* 5. *cap.* 18. *num.* 11. religiosos Mendicantes ab hac pœna eximi ex particulari priuilegio, quod mihi non constat.

4. Pœnam irregularitatis, quam aliqui Doctores adscribunt violantibus cessationem per exercitium ordinis, verius est non contrahi, quia nullibi est expressa, & irregularitas non contrahitur nisi in casibus à iure expressis. *Cap. is cui de sentent. excommunicat. in* 8. Et licet in *dicta Clement.* 1. cessatio æquiparetur interdicto, id est solùm quoad pœnam excommunicationis impositam religiosis interdictum, & cessationem generalem non obseruantibus, non tamen quoad reliqua omnia. Sicuti docet Glossa in *cap. si canonici*, verbo *cessare de officio ordinar. lib.* 6. Panormit. *cap. dilectis filiis. num.* 18. *de appellationib.* Paludan. *d.* 18. *q.* 8. *art.* 3 *nu.* 38. Nauarr. *cap.* 27. *nu.* 189. Suar. *disp.* 39. *sect.* 1. *à num.* 8. Auila 6. *p. disp.* 3. *dub.* 2. *concl.* 4. Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 54. *num.* 3. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 18. *num.* 9. & alij plures apud ipsos.

§. V.

De relaxatione cessationis.

1 *Quis possit cessationem relaxare, & qua forma seruanda sit.*
2 *Bene potest per appellationem suspendi cessatio, si executioni mandata non sit.*

1 CErtum est imponentem cessationem posse illam relaxare, neque alium nisi superior sit, vel æqualis, vel ab imponente potestatem acceperit, Forma verò relaxandi cessationem nulla est in iure determinata, sed illa sufficiet quæ voluntatem relaxantis exprimat, vti notant ex communi sententia Henrriq. *lib.* 13. *cap.* 52. *num.* 3. Sayrus *lib.* 5. *cap.* 18. *num.* 7. Filiuc. *tract.* 18. *num.* 188. Bonac. *t.* 1. *disp.* 6. *de cessat. p.* 3. *in fine.*

2. Dubium tamen est, an per appellationem suspendi possit? Panormit. *in cap. delictis filiis.* & Villadiego relatus à Couarruu. *cap. alma.* 2. *p.* §. 2. *num.* 1. Sayrus *lib.* 5. *thesauri, cap.* 17. *nu.* 7. existimant suspendi non posse, quia hæc cessatio non à iure, sed à iudice decernitur, ideóque ad factum pertinet, quod non videtur appellatione suspendi posse. Verùm dicendum est sententiam cessationis executioni mandatam appellatione non suspendi, quia secum trahit executionem, quæ nulla alia via impediri potest quàm relaxatione; at bene suspendi posse, si executioni mandata non sit, quia per appellationem impeditur iurisdictio imponentis, & ex defectu iurisdictionis nulla erit cessatio. Sicuti tradunt Couarruu. *loco citato.* Suar. *disp.* 39. *sect. vlt. num.* 3. Henrriq. *cap.* 52. *num.* 1. in Gloss. *litt. O.* Auila 6. *p. disp.* 3. *dub.* 1. *conclus.* 1.

DISPVTATIO VI.

DE IRREGVLARITATE.

DE hac materia nullus est specialis tractatus in iure canonico, sed occasione diuersarum irregularitatum quæ ibi constituuntur, diuersos tractatus Doctores edidere, vti Gratian. & alij in *Decreto distinct.* 26. & in *Decretalibus tit. de homicidio, de corpore vitiatis, de sententia excommunicationis, & aliis.* Vt distinctè procedamus agemus prius de his quæ communia videntur cuilibet irregularitati, deinde de his quæ propria sunt.

PVNCTVM I.

De nomine, & natura irregularitatis, ciúsque diuisione.

1 *Vnde dicta sit irregularitas.*
3 *Expenditur irregularitatis definitio, & qualiter ab aliis censuris differat.*
2 *Quotuplex sit irregularitas.*

1 SI nominis æthymologiam spectemus irregularitas à regula deducitur, addita præpositione *in*, quæ priuationem significat, ideóque irregularitas idem est ac priuatio regulæ seu extra regulam. Etenim cùm regula iuris Pontificij sit omnes ad statum clericalem admittere, qui eo priuatus extiterit extra hanc regulam erit, irregularísque nuncupabitur. Secundùm quam significationem sumitur in præsenti irregularitas pro impedimento inquam, & priuatione assumendi clericorum statum, & regulam. Argum. textus in *cap.* 1. *de sententia, & re iudicata lib.* 6. *Cap. cum medicinalis.* §. *fin.* & *cap. is qui de sentent. excommunicat. eodem lib.* & alibi.

2. Doctores communiter definiunt irregularitatem, vt sit impedimentum canonicum primò & per se impediens ordinis susceptionem, & secundariò illius vsum. Sic Archidiacon. & Ioann. Andreas *in cap.* 1. *de sentent. & re indicata lib.* 6. Siluest. verbo irregu-

irregularitas initio, Nauarr. *cap.* 27. *n.* 191. Couarruu. *in Clement. si furiosus de homicidio*, *in princ.* Henriq. *lib.* 14. *cap.* 1. *num.* 2. Gregor. de Valen. *t.* 4. *disp.* 7. *q.* 19. *pun.* 1. Sayrus *lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 16. Suar. *disp.* 40. *sect.* 1. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 1. *num.* 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 1. & alij passim: & colligitur ex *cap. significasti* el. 1. *de homicidio*. *Impedimentum* ponitur loco generis, quia quælibet censura, & quilibet defectus naturalis ordines impediens est impedimentum. *Canonicum* dicitur, vt excludamus quodlibet aliud impedimentum iure naturæ vel diuino introductum, quo affectus est infidelis, seu non baptizatus, truncus, & fœmina; omnes ij iure naturæ, vel diuino excluduntur ab ordinibus. Dicitur *directè impediens ordinis susceptionem*, vt distinguamus hanc inhabilitatem ab excommunicatione, suspensione, & interdicto, quæ censuræ sunt, itémque à depositione, & degradatione. Etenim irregularitas absolutè non est censura, cùm non sit pœna. Quod si aliqua irregularitas pœna sit, non est pœna medicinalis quæ recedente contumacia tolli debet, sed est pœna de se perpetua. Præterquam quòd non tam in pœnam delicti commissi imponitur, quàm ob honorem Ecclesiastici status, quē dedecet in eum assumi qui tale delictum commisit. Specialiter autem differt irregularitas ab excommunicatione, ex eo quòd directè impedit ordinis susceptionem quatenus talis est, cùm tamen excommunicatio illius susceptionem impediat quatenus est quædam cum fidelibus communicatio, & excommunicatio minor, quatenus est quoddam Ecclesiæ sacramentum. A suspensione verò differt, quia suspensio per se non priuat ordinis susceptione, sed illius vsu, ideóque solis clericis aptatur, cùm tamen irregularitas tam clericis, quàm laycis communis sit. Ab interdicto distinguitur, quia esto aliquando interdictum impediat ordinis susceptionem, non tamen quatenus ordo est, sed quatenus est quoddam sacramentum, & diuinum ministerium. Quod si irregularitas homini iam ordinato superueniat, non obinde mutatur eius natura, sicuti non mutatur in impedimento affinitatis matrimonio superuenientis, quod ex se habet dirimere matrimonium, sed quia matrimonio iam contracto superuenit, illúdque dirimere non potest, impedit eius vsum. Sic irregularitas ex se constituit irregularem extra Ecclesiæ ministros, at quando Ecclesiæ ministris superuenit impedit ministerii vsum. Præterea irregularitas solùm priuat directè irregularem ordinis susceptione, & indirectè illius vsu, at reliquæ censuræ pluribus aliis priuant, vt ex superioribus constat. Deinde à depositione, & degradatione differt irregularitas, quia depositio, & degradatio sunt sententiæ ab homine latæ, cùm tamen irregularitas nunquam ab homine, sed à iure indicta sit, & semper indicuntur in pœnam alicuius delicti, cùm tamen irregularitas ex se pœna non sit. Præterea depositio, & degradatio directè non priuant ordinum susceptione, sed potiùs illorum vsu, cùm per se supponant ordinem à cuius vsu deponunt, secùs irregularitas. Denique irregularitas inducitur ob decorem status clericalis seruandum: at depositio, & degradatio ob vitandum scandalum, quod ex ministerio, ordinisque vsu personæ depositæ prouenire potest.

3. Quoad diuisionem attinet communiter diuidunt Doctores irregularitatem in eam quæ prouenit ex delicto, & in eam quæ prouenit ex alio defectu. Quælibet autem ex his irregularitatibus plures sub se continet, vt in sequentibus videbimus. Deinde solet diuidi irregularitas in totalem, & partialem. Totalis est, quæ priuat ordinum susceptione, illorúmque vsu, partialis quæ susceptorum ordinum vsu in totum, vel in parte priuat. Etenim homicidium ordinato superueniens eum vsu ordinū priuat, secùs verò oculorum, vel manuum defectus, qui tantùm priuat ordinatum illorum ordinum vsu qui cum tali defectu compati non potest. Præterea subdiuiditur irregularitas in perpetuam, & temporalem. Perpetua est quæ sola dispensatione tollitur, temporalis quæ lapsu temporis cessat, vti est irregularitas orta ex defectu ætatis, quæ adueniente ætate tollitur, & in his ferè omnes Doctores conueniunt, ideóque superuacaneum est illos recensere.

PVNCTVM II.

De causa efficiente, & materiali irregularitatis.

1 *Nullus alius præter Pontificem irregularitatem indicere potest.*
2 *Satisfit obiectioni.*
3 *Subiectum irregularitatis est vir baptizatus.*
4 *Summus Pontifex incapax est irregularitatis contrahendæ.*
5 *Episcopus sub lege generali irregularitatem inducente comprehenditur.*

1. CVm irregularitas non incurratur, nisi in casibus à iure expressis. Vti deciditur in *cap. is qui de sentent. excommunicationis*, & nullus alius præter Pontificem potestatem habeat condendi ius, efficitur sanè à nullo alio quàm à Pontifice irregularitatem induci posse, vt latè comprobat Suar. *de cens. disp.* 40. *sect.* 4. *à num.* 7. Auila 7. *parte disp.* 1. *in fine.* Bonac. *t.* 1. *disp.* 7. *q.* 1. *pun.* 2. *num.* 1. *&* 2. & alij passim.

2. Aduersus hanc doctrinam processit Sotus *in* 4. *disp.* 25. *q.* 1. & Gab. *lect.* 9. *in canon. lit. D.* ducti ex eo quòd nullibi videatur prohibitum iudicibus Pontifice inferioribus irregularitatem alicui indicere ob delictum commissum. Si enim possunt depositionem, & degradationem inferre quæ grauiores sunt pœnæ, cur non poterunt irregularitatem? Sed facilis est horum solutio, dicimus namque omnibus iudicibus Pontifice inferioribus hanc potestatem derogatam esse in *dicto cap. is qui de sentent. excommunicat.* Nam *ibi* expressè deciditur irregularitatem contrahi non posse nisi in casibus à iure expressis. Si autem alij à Pontifice irregularitatem indicere possent, iam extra casus à iure expressos irregularitas contraheretur. Præterea non expediebat alios à Pontifice potestatem habere inducendi irregularitatem, quia irregularitas per se non inducitur ad punienda delicta, sed ad vitandam indecentiam ortam ex eo quòd irregularis in statum Ecclesiasticum assumatur. Statuere autem, & decernere quæ hanc indecentiam inducant cùm id commune sit toti Ecclesiæ, proprium est Pontificis. Ergo solus Pontifex irregularitatem inducere potest, & nullus alius.

3. Quoad causam materialem attinet, seu quoad subiectum irregularitatis constat ex communi sententia fœminam esse non posse, quia fœmina nunquam habuit potentiā, vt ordines reciperet, ideóque priuari illis propriè non potest, quia priuatio supponit habitum. Quocirca subiectum irregularitatis

necessariò

necessariò debet esse vir & non quicunque, sed baptizatus, nam vir non baptizatus non tam iure canonico, quàm diuino ab Ordinibus est exclusus. *Cap.1.& c.veniens de presbitero non baptizato.* Neque obest eum qui ante baptismum duplex matrimoniū cōtraxit, esse irregularē baptism ∂suscepto, quia non est irregulari, ob irregularitatem contractam ante baptismum, hanc enim contrahere non potui, cùm non fuerit Ecclesiæ subiectus, sed posito baptismo est irregularis ob indecentiam relictam ex duplici illo matrimonio, quæ indecentia post baptismū perseuerat.

4. Secundò est incapax irregularitatis summus Pontifex, quia non subditur suis legibus quoad vim coerciuam. Vnde si de facto bigamus, aut illegitimus, vel homicida eligatur, esto eius electio peccaminosa esset, vtpote de persona pro eo statu indigna, vt latè Maiol. *lib.2. de irregularit. cap. 4. à princ.* quia tamen ea electio firma, & valida est ob vitandum schisma, & Ecclesiæ communi bono consulendum, *Cap. licet. de electione*, & *cap. vbi periculum eodem tit.lib.6.* ideò posita electione tollitur ab illo irregularitas, quia iuris Pontificij legibus quoad vim coerciuam non est subiectus, vt benè aduertit Suar. *disp.40.sect.7.num.7.*

5. Solùm de Episcopo esse poterat nonnulla difficultas, an sub irregularitare à iure lata aduersus quoscunque fideles comprehendatur? Et dicendum est comprehendi, quia nullo textu excipitur. Nam in *cap.qu ia periculosum, de sent ent.excommunicat.in 6.* à censur a suspensionis, & interdicti excipitur Episcopus, ex qua exceptione colligitur sub aliis censuris, & pœnis comprehendi, quia exceptiò firmat regulam in casibus non exceptis. Vnde si Episcopus aliquem occideret, vel excommunicatione ligatus celebraret, irregularis foret, sicuti quiliber alius clericus. Vt notauit Suar. *disp.40.sect.7.num.6.* Bonac.*disp.7.q.1.p.2.num.8.* Gaspar Hurtado.*difficult.7. num.26.* tametsi contra videatur sentire Maiol.*lib.4. de irregul.cap.1.num.7.*

PVNCTVM III.

De causa, seu occasione propter quam contrahitur irregularitas.

1 *Requiritur actus externus perfectus, & consummatus secundum proprietatem verborum legis.*
2 *Irregularitas prouenien s ex delicto, requirit delictum graue.*
3 *Cùm dubius sis, an imposita sit aliqua irregularitas, competentem diligentiam præstare debes.*
4 *Præmissa hac diligentia si dubius adhuc sis, plures censent te non debere irregularem reputare, quousque sententia iudicis adueniat.*
5 *Oppositum alij affirmant.*
6 *Alij distinctione vtuntur.*
7 *Discutitur quæstio, & resoluitur in dubio iuris te non reputandum esse irregularem.*
8 *In dubio verò facti homicidij reputandum irregularem esse.*
9 *Extra casum homicidij etsi plures censeant te esse irregularem, probabilius videtur oppositum.*
10 *Fit satis fundamentis oppositis.*

1. NVlla irregularitas contrahitur per solum actum internum. Hos enim actus suo dominus reseruauit iudicio, ac proinde non possunt humano condemnari. Vt traditur *cap. si quando 15.q.6.* & multis comprobat Sayrus *lib.6.cap.2.num.17.* Neque obstat quòd in aliquibus Bullis concessum fuerit priuilegium dispensandi in irregularitate mentali. Nam vt rectè Couarruu. *Clement. si furiosus. 2.p. §.3.num.4.* Henriq.*lib. 13. de pœnit. cap. 14.* Sayrus *lib.6.cap.2.num. 20.* Coninch.*dub.2.num.11.* Bonac. *disp.6.q.1.p.3.circa finem.* Gaspar Hurtado *difficult.2.* si aliquod priuilegium sub hac forma concessum inueniatur, intelligendū est de irregularitate omnino occulta, non purè mentali, vel intelligendum est concessum ad scrupulos sedandos, sed non ex necessitate.

Quocirca ad irregularitatem necessariò requiritur actum ob quem incurritur externum esse, imo & consummatum, & perfectum secundùm proprietatem verborum Canonis irregularitatem indicentis, vt optimè probat Couarruu.*Clement.si furiosus.2 p.in princ.n.5.* & 6. Et in discursu *huius disputationis* latiùs dicemus. Sufficit tamen actum esse externum, quamuis omnino occultum, & quod testibus probari non possit, vt colligitur ex Trident. *sess.24. cap.6 de reformat.* vbi conceditur Episcopis facultas dispensandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, & ex *cap. vlt.de temporib. ordinat. Cap.inquisitionis de accusationib.* & *cap.nisi cum pridem de renunciat.* ibi: Si tamen culpa latet, & docent aduersus Castrum *de lege pœnali, lib. 1.cap.vlt.concl. 3.* Couarruu.*dicta Clement. si furiosus 2.p. §.3.num.4.* Nauarr.*cap.27.num.194.& 239.& 254.* Suar.*disp.40. sect.3.num.21.* Henriq.*lib.14.cap.3 num.2.* Sayrus *lib. 6.cap.2.num.19.* Auila *7.p.disp. 2.dub.2. concl.2.* Coninch.*disp.18.dub.2.num.16.* ratio est manifesta, quia delictum quantumcunque occultum sit iudicio Ecclesiæ subiicitur, eique annecti potest aliqua pœna, seu impedimentum per legem, vti homicidio, aliisque criminibus irregularitas ex iure canonico annexa est. Neque his obstat textus in *cap. vlt. de temporib. ordinat.* vbi dicitur adulteros, periuros, & falsos testes posse ad sacros ordines promoueri, eisque vti dum eorum crimen est occultum, quia ob hæc crimina non incurritur irregularitas, sed ob infamiam ex illis prouenientem, quæ infamia non adest dum crimina occulta sunt. At cùm irregularitas ob ipsum delictum contrahitur, non indiget delicti publicatione.

2. Porrò irregularitates prouenientes ex delicto omnes annectuntur delicto saltem ex obiecto, & materia graui. Sed an si ex circunstantia aliqua excuserur delictum à peccato mortali, eo ipsò excusetur delinquens ab irregularitate? non est constans sententia. Nam Caietan.*2.2.q.64.art.8.* & Armilla, verbo *irregularitas num. 14.* negant, quia iam delictum culpabiliter commisit, cui irregularitas annexa est. Sed oppositum longè verius est, vt docuit Nauarr.*cap.27. num.252.* Suar.*disp.40.sect.3.num.17.* Henriq.*lib.14.cap.3.num.1.* Coninch.*disp.17.dub.2. nu.13.* Vazq.*1.2.disp.158.c.5.* Sanch.*lib.9.disp. 32.n. 29.* Bonac.*t.1.disp. 7.q.1.p. num.1.* & alij apud ipsos. Etenim irregularitas est malum grauissimum, vtpote

pote priuans ordinis susceptione, illiúsque vsu in perpetuum, & absque spe dispensationis. Ergo necessariò exigit culpam, vel defectum grauem, aliàs pœna culpæ grauitatem excederet, quod iniquum est. Quæ ratio probat non posse à Pontifice irregularitatem pœnalem alicui indici ob venialem culpam. Quinimo non desunt Doctores, Panormit. *in cap. pastoralis. §. verum de appellationib. num.* 15. Dominic. *in cap. solet, de sentent. excommunicat. in* 6. & *in cap. is qui eodem tit. & lib.* Felin. *in cap. Rodulphus num.* 43. *de Rescriptis.* Nauarr. *in cap. accepta de restitut. spoliator. ad opposit.* 8. *num.* 34. & *in sum. cap.* 27. *num.* 252. affirmantes ad quamlibet irregularitatem ex delicto prouenientem requiri dolum, seu contemptum.

3. Sed est grauissima difficultas, an ob causam dubiam censendus sis irregularis? Ex duplici capite dubium prouenire potest. Primò cùm dubius es, an in iure ob tale factum irregularitas imposita sit quod dubium vocatur dubium iuris. Secundò cùm certus es tali facto irregularitatem annexam esse, dubitas autem, an illud commiseris. Quocunque autem dubio existente siue iuris, siue facti obligaris competentem diligentiam adhibere ad veritatem inuestigandam: interim tamen absque graui peccato nequis ea præstare, quæ irregulari prohibentur, quia manifesto periculo te exponeres irregularitatis violandæ, vt optimè aduertunt Suar. *de censur. disp.* 40. *sect.* 5. *num.* 12. Salas 1. 2. *q.* 21. *tract.* 10. *disp. vnica. sect.* 18. *nu.* 164. Thom. Sanch. *lib.* 1. *in decalog. cap.* 10. *num.* 37. Gaspar Hurtado *de irregularit. difficult.* 3. *num.* 10. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 2. *num.* 20. Et colligitur apertè ex *cap. illud dominus.* 5. *de clerico excommunic. ministr.* vbi Episcopus dubitans de sua excommunicatione, & celebrans absque vlla inquisitione grauiter reprehenditur. Hanc doctrinam temperat Salas *num.* 169. nisi interim dum id dubium examinatur grauem patereris incommoditatem te irregularem reputando, vt quia præterit occasio ordinum suscipiendorum, beneficij, vel lucri alterius comparandi, quia non videtur lex in casu dubio ita rigidè obligare, vt ob illius obseruationem teneatis graue damnum sustinere. Consentit Sanch. qui rectè aduertit non esse censendum graue damnum prætetire occasionem ordinis suscipiendi.

4. Præmissa autem debita diligentia, si rationibus probabilibus ducaris irregularitatem tali facto annexam non esse, vel te non commisisse factum cui irregularitas ipso iure annectitur, optimè potes te liberum, & immunem ab irregularitate reputare; quia prudenter te geris opinioni probabili adhærendo, neque in ea probabilitate æquum videbatur te tam graui pœnæ subijcere, vt bene aduertit Gaspar Hurtado *de irregularit. difficult.* 3. *num.* 10. Quare difficultas eo pertinet, an sit post debitam diligentiam dubius hæreas, neque valeas iudicium probabile efformare positam non esse irregularitatem tali facto, vel te non commisisse factum, cui ex iure irregularitas annectitur (quod rarò continget) te reputare debeas irregularem? Qua in re variæ sunt sententiæ. Prima affirmat in hoc dubio siue iuris, siue facti neminem se reputare debere irregularem, quousque sententia iudicis accedat. Sic docuit Henrriq. *lib.* 14. *de irregularit. cap.* 3. *num.* 3. & 4. & *cap.* 14. *num.* 3. & *cap.* 15. *num.* 3. Et probabile reputat Couarruu. *Clement. si furiosus.* 2. *p.* §. 1. *num.* 5. vbi inquit in foro conscientiæ consulendum esse abstinere à diuinis, & se irregularem existimare, quasi indicans esse de consilio, non de præcepto. Et Hostiens. *tit. de homicidio.* §. *qua pœna,* inquit: Si multi percutiant aliquem, & ignoretur quis eorum vulnus læthale inflixerit, quemlibet relinquendum, & obligandum suæ conscientiæ. Suar. *disp.* 40. *sect.* 6. *num.* 10. in hanc partem inclinat, neque dissentit Salas 1. 2. *q.* 21. *disp. vn. sect.* 6. *num.* 70. Rebell. *de obligat. iustit. lib.* 1. *q.* 3. *sect.* 2. *nu.* 15. refert plures neothericos ita sentire. Et probari potest, quia irregularitas non incurritur nisi in casibus à iure expressis, *cap. is qui de sentent. excommunic. lib.* 6. at in iure expressum non est in foro conscientiæ in casu dubio quemlibet se reputare debere irregularem. Nam textus qui in contrarium adducuntur solùm in foro externo videntur loqui, vt constat ex initio *cap. ad audientiam de Homicidio,* ibi: Ad audientiam nostram peruenit, hoc est ad tribunal nostrum, & infra, vos conuenit iniungere presbitero memorato, vt in sacris ordinibus non ministret. Si igitur ipse presbiter antequam à superiore fuisset iniunctum, esset irregularis non solùm à sacris ordinibus, sed etiam à minoribus teneretur abstinere, cùm tamen officium minorum ordinum *ibi* ei concedatur. Item textus in *cap. significasti eodem tit. de homicidio* esto ex sola confessione rei absque accusatione, vel denunciatione processerit, nihilominus verba Pontificis diriguntur ad externum forum, siquidem *ibi* dicitur sacerdotem non infligentem vulnus læthale, neque occidere intendentem, etsi aliunde moriatur percussus post pœnitentiam ad cautelam iniunctam in sacerdotali posse officio ministrare. Quod si discerni non possit, an ex eius ictu, & vulnere occisus interierit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi. Loquitur ergo Pontifex de foro externo, tum quia mãdat pœnitentiam iniungi. Tum quia dicit in casu dubio habendum esse vt homicidam, hoc est ab aliis vt talem esse reputandum, & tenendum. Adde aliquando Pontificem ob reuerentiam sacrorum ordinum præcipere, quæ secluso tali præcepto non obligabant, vt in *cap. significasti. el.* 1. *de homicidio,* vbi in casu homicidij omnino casualis, & inuoluntarij mandatur clerico durante pœnitentia abstinere ab exercitio sacrorum ordinum, à quo secundùm conscientiam non tenebatur abstinere. Pœnitentia verò peracta non prohibetur, & in susceptis ministrare, & ad superiores ascendere: ita in casu dubio dicendum est mandasse Pontificem, vt tanquam irregularis habeatur scilicet post sententiam, secùs verò ante illam. Neque his obstat quod in *dicto cap. ad audientiam, & cap. significasti,* dicatur in dubiis tutiorem partem esse eligendam, quia id videtur intelligendum non ex obligatione, sed ex consilio; siquidem dixit tutius esse cessare à ministerio, quàm temerè celebrare. Supponit ergo Pontifex contrarium tutum esse. Et licèt subdat in celebratione magnum periculum esse, non intendit loqui de periculo peccati, vt bene explicat Suar. *disp.* 40. *sect.* 6. *num.* 8. quia eo casu non tutius, sed certum esset operari cum illo periculo esse peccatum, sed loquitur de periculo, seu incommodo, quod esset in eo, quòd verus homicida celebraret.

5. Secunda sententia præcedenti contraria asserit in dubio iuris, vel facti quemlibet reputandum esse irregularem in foro conscientiæ, non tamen in foro externo vt talem esse condemnandum. Sic docuit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 193. Philiarc. *de officio sacerdotis, t.* 1. *par.* 1. *lib.* 4. *cap.* 6. *notab.* 2. & alij plures relati à Sanch. *lib.* 1. *in decalog. cap.* 10. *num.* 39. & 40. Priorem partem probant, quia in foro conscientiæ semper quis videtur obligatus in dubiis tutiorem partem sequi, cùm in ea sequenda nullum adsit periculum. At in foro externo dum delictum non probatur reus absoluendus est, maximè cùm iure constitutum sit vbi partium iura obscura reo fauendum est potius

tiùs quàm actori. Regula *cum sunt. de Regulis iuris, lib. 6.*

6. Tertia tamen sententia asserit in prædicto dubio siue iuris, siue facti reputandum quemlibet esse irregularem tum in foro conscientiæ, tum in foro externo, non tantùm ad effectum quærendi dispensationem, & abstinendi à celebratione, sed etiam ad effectum, vt iudex vt irregularem illum condemnet. Sic docuit Nauarr. *cap. si quis autem de pœnitent. n.* 53. Couarruu. *Clement. si furiosus initio. num.* 3. Suar. *disp.* 40. *sect.* 6. *num.* 1. Auila 7. *p. disput.* 2. *dub.* 5. *conclus.* 1. Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 3. *num.* 4. Vazq. 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. *disp.* 65. *cap.* 3. & *disp.* 66. *cap.* 1. Salas plures referens 1. 2. *tract.* 8. *disp. vnica sect.* 19. *num.* 170. Gasp. Hurtado *difficult.* 3. & 4. Ducitur, quia textus decidentes homicidam in casu dubio reputandum esse irregularem, loquuntur tum in foro conscientiæ, tum in externo foro. Nam textus in *cap. ad audientiam*, manifestè de foro externo loquitur. Caput verò *significasti el.* 2. *de homicidio* loquitur de foro conscientiæ, & de foro externo, vt colligitur ex illis verbis: Cùm de cætero credendum sit ipsi qui non accusatur, vel denunciatur ab aliquo, sed per se ipsum consilium appetit salutare, & infra mandatur iniungi pœnitentia, & in casu dubio homicidam habendum esse irregularem; ergo tam in foro conscientiæ, quàm externo sic habendus est. Præterea forum externum àb interno non discrepat, cùm forum externum falsæ præsumptioni non innititur. Argum. *cap. vt animarum de constitutionib. in 6.* & *cap.* 1. *de iureiurando eodem lib.* & *cap.* 1. *de sepulturis eodem lib. 6.* Ergo si in foro externo iudicandus est irregularis in casu dubio, etiam in foro conscientiæ habendus est. Et quamuis prædicti textus non de dubio iuris, sed facti loquantur, cùm eorum decisio nitatur illi principio, quod in dubiis tutior pars sit eligenda, efficitur non solùm in dubio facti, sed iuris decisionem intelligendam esse.

7. Cæterùm in hac grauissima quæstione distinguendum est inter dubium iuris, & facti, & inter dubium in casu homicidij, vel in aliis materiis. Et in primis dicendum est, si dubium iuris sit, hoc est si dubites, an tali facto irregularitas imposita sit, nullo modo te irregularem reputare debes, vt bene docuit Sayrus *lib. 6. thesauri, cap.* 2. *num.* 15. Molin. *tract.* 3. *de iustit. disp.* 67. *num.* 5. Sanch. *lib.* 1. *decalog. cap.* 10. *n.* 42. Suar. *disp.* 40. *sect.* 5. *num.* 4. Auila 7. *p. disp.* 2. *dub.* 4. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 2. *num.* 11. & alij. Et colligitur apertè ex *cap. is qui de sentent. excommunicat. in 6.* vbi deciditur ob nullum factum irregularitatem incurri nisi in iure expressum sit. At qui post diligentem inquisitionem dubitat, an in iure tali facto irregularitas annectatur, nullatenus comparatione illius expressa in iure est. Ergo non tenetur iudicare tali facto irregularitatem impositam esse. Et confirmo nemo tenetur ad legis obseruationem, nisi ea lex fuerit illi sufficienter promulgata: àt sic dubitandi lex irregularitatis non est sufficienter promulgata, siquidem ei non constat in iure expressam esse. Ergo. Neque obest his quòd Pontifex in dubio facti decidat irregularem esse censendum, quia eo casu certa est lex irregularitatem indicens, quam Pontifex obseruari voluit in dubio homicidij, secùs est cùm de lege non constat. Ex hac conclusione infero, si in dubio iuris, an sis irregularis ordines suscepisti ante adhibitam diligentiam esto grauiter pecces, potes tamen post adhibitam diligentiam ad vincendum dubium Ordines exercere. Nam esto illa susceptio ordinum vtpote iniqua non tibi suffragetur, ex illa tamen non impediris ordines exercere, sed ex irregularitate, quæ cùm in iure expressa non sit, sed dubia nullatenus te impedire potest. Sicuti bene aduertit Sanch. *lib.* 1. *in decalog. cap.* 10. *num.* 46. Bonac. *de irregularit. disp.* 7. *p.* 5. *num.* 5.

8. Secundò dico in dubio facti homicidij an scilicet homicidium perpetraueris tua actione, consilio, vel fauore te debes iudicare irregularem, & vt talis in foro externo habendus, & iudicandus est non absolutè, sed quoad effectum abstinendi à celebratione, quærendique dispensationem. Sic Nauarr. *cap. si quis autem de pœnitent. num.* 35. & *seqq.* Couarruu. *Clement. si furiosus.* 1. *p. initio. num.* 3. Azor. *t.* 1. *lib.* 2. *cap.* 19. *q.* 10. *in fine*, & *q.* 11. Sayrus *lib. 6. thesauri, cap.* 2. *num.* 16. & *in claui regia. lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 23. & 24. Suar. *disp.* 40. *sect.* 5. *num.* 18. & 19. & *sect.* 6. *à num.* 1. Salas 1. 2. *q.* 21. *tract.* 8. *disp. vnica. sect.* 19. *num.* 170. & *seqq.* Rebell. *de obligat. iustit.* 2. *p. lib.* 1. *q.* 3. *sect.* 2. *num.* 13. Valen. *t.* 4. *disp.* 7. *q.* 19. *p.* 2. *notab.* 3. Sanch. *lib.* 1. *in decalog. cap.* 10. *num.* 43. Auila 7. *p. disp.* 2. *dub.* 5. *conclus.* 2. Molin. *tract.* 3. *de iustit. disp.* 67. *num.* 5. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 2. *num.* 13. Moueor, quia textus in *cap. ad audientiam. Cap. significasti*, & *penult. de homicidio* expresè decidunt in dubio facti homicidij obligationem esse à celebratione abstinere, & sic dubitantem tanquam irregularem habendum esse. Quod supradicti textus statuunt non tanquam rem ex consilio, vt prima sententia prætendit, sed tanquam ex obligatione, vt expendenti textus manifestum erit.

Notanter dixi te habendum esse irregularem quoad effectum abstinendi à celebratione, quærendique dispensationem, quia in his tantùm periculum animæ imminet, & de his relati textus loquuntur: nullo autem modo censendus es irregularis quoad priuationem beneficiorum, aliásque pœnas irregularibus impositas. Sicuti bene aduertunt Panormit. *dicto cap. significasti de Homicidio. num.* 4. Sayrus *lib.* 1. *in claui regia, cap.* 13. *num.* 24. & *lib. 6. thesauri, cap.* 2. *num.* 16. Suarez *disp.* 40. *sect.* 6. *num.* 6. Salas 1. 2. *tract.* 8. *disp. vnica. sect.* 19. *num.* 176. *in fine.* Molina *tract.* 3. *disp.* 67. *num.* 5. Sanch. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 43. Coninch. *disp.* 17. *dub.* 2. *num.* 23. Gaspar Hurtado *de irregular. difficult.* 4. *in fine.*

9. Sed an quæ dicta sunt de dubio homicidij, censenda sint de dubio aliorum delictorum? Dissentiunt Doctores. Nam Panormit. *in cap. ad audientiam. num.* 2. *de homicidio*, Siluest. verbo *dubium. q.* 4. *num.* 7. & *ibi* Angel. *num.* 1. Tabiena, *q.* 2. *num.* 3. Vazq. Azor. Couarruu. Valen. Sayrus, Rebell. Gaspar Hurtado *loc. alleg.* affirmant in omnibus materiis in dubio facti te reputandum esse irregularem. Ducuntur, quia Pontifex in dubio homicidij facti quemlibet reputandum esse irregularem nititur illi principio: In dubiis tutior pars est eligenda; at hoc principium æquè in omnibus aliis materiis, ac in homicidio procedit. Item Pontifex non videtur nouum ius condere, sed quod æquitati conforme est declarare, declarat autem tutiorem partem esse eligendam. Ergo in omnibus materiis eligenda est. Præterea lex etiam pœnalis extendi debet ad casus similes quando ratio decidendi æquè in omnibus procedit, vt multis probaui *tract. de legib.* vbi *de legis interpretat.* Nihilominus esto hæc sententia sit satis probabilis, probabiliorem existimo quæ asserit extra dubium homicidij neminem esse irregularem censendum, vt expresè docuerunt Nauarr. *cap. si quis autem. num.* 41. *de pœnitent. dist.* 7. Suar. *disp.* 40. *sect.* 6. *num.* 8. & 13. Salas 1. 2. *tract.* 8. *disp. vnica. sect.* 18. *num.* 168. Sanch. *lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 48. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 2. *nu.* 22. Auila 7. *p. disp.* 2. *dub.* 5. *conclus.* 2. Bonac. *de irregularit. disp.* 7. *pun.* 5. *num.* 2. & colligitur ex *cap. is qui de sentent. excommunicat. in 6.* ibi enim deciditur non contrahi irregularitatem nisi

nisi in casibus à iure expressis: at in iure expressũ non est in dubio facti vltra casum homicidij irregularitatem incurri. Ergo asserenda non est. Præterea in casu dubio nemo tenetur se sua libertate priuare, nisi aliqua lege cogatur ad hanc priuationem sustinendam: at nulla adest lex priuans libertate suscipiendi ordines dubium delinquentem nisi in casu homicidii. Ergo extra illum casum ordines suscipere poterit.

10. Neque obstant fundamenta contraria. Nam esto Pontifex ad statuendam irregularitatem in dubio homicidij nitatur illi principio: In dubiis tutior pars est eligenda, non nititur illi tanquam principio quod necessariò sit obseruandum, sed tanquam principio quod obseruari maximè decet. Et licèt hoc principium commune sit omnibus aliis materiis, in quibus consilium prudentissimum est tutiorem partem sequi, vt benè inquit Sanch. *lib. 2. de matr. disp. 41. num. 9.* quia tamen in irregularitate homicidij efficacius procedit propter indecentiam specialem, quam secum affert homicidium in clericis: ea de causa disposuit Pontifex, vt in dubio homicidij censeatur quis irregularis, quam dispositionem ad alias materias non extendit. Ad secundum nego in dictis textibus non condi nouum ius; quia ibi non declarat in dubiis tutiorem partem esse eligendam necessariò, sed supponens tutiorem partem ex consilio sequendam esse, statuit dubium de homicidio esse irregularem censendum. Ad vltimum verius esse docuimus in *dicto loco* legem maximè pœnalem ob similitudinem rationis extendendam non esse ad casum sub lata verborum forma non comprehensum.

Ex hac doctrina infer te non esse censendum irregularem, si facta diligentia, & dubitans an sis excommunicatus celebres, quia nullibi ob hanc celebrationem dubiam irregularitas expressa est: & facit *cap. Apostolicæ. 9. de cleric. excommun. ministr.* vbi solùm de clerico celebrante cum ignorantia crassa, & supina censuræ dicitur indigere dispensatione, nam celebrans cum ignorantia probabili suspensionis excusatur. Atque ita tradit Auila *7. p. disp. 2. dub. 5. conclus. 2.* Suar. *disp. 40. sect. 5. num. 13. & 19.* Sanch. *lib. 1. cap. 10. num. 48.* & alij Doctores superiùs pro nostra sententia relati.

Secundò infer ob mutilationem dubiam te non debere irregularem reputare, quia mutilatio esto disponat ad homicidium, non est tamen homicidium, at in solo dubio homicidij statuitur irregularitas, ergo non est ad mutilationem dubiam extendenda. Sicuti notauit Sanch. *lib. 1. cap. 10. num. 49.* Bonac. *disp. 7. p. 5. num. 4.*

PVNCTVM IV.

De causa formali irregularitatis.

1 *Quæ sit causa formalis explicatur.*

1. CAusa formalis irregularitatis sunt verba quibus in iure irregularitas fertur. Nam cùm sæpè dictum sit nullam irregularitatem contrahi nisi in casibus à iure expressis, efficitur sanè ea verba, quibus in iure exprimitur irregularitas, censenda esse illius causam formalem.

Solùm est dubium, quibus verbis censeatur in iure irregularitatem expressam esse? latè id explicat Suar. *disp. 40. sect. 8. per totam* vbi varias regulas constituit. Sed omnes ad hanc vnam reducuntur, quæ priuationem suscipiendi ordinis indixerit, vti si textus dicat ad clericatum non promoueatur, non ordinetur, non fiat clericus. Vti habetur *cap. de clerico, Cap. curandum,* & aliis 34. *dist.* Et licèt illa verba, Non ordinetur, videantur ad Prælatum dirigi, ideóque sententiam ferendam, & non ipso iure latam continere, quia tamen supponunt causam, ob quam non sit ordinandus scilicet inhabilitatem, ea de causa asserendum est plerunque irregularitatem continere: vt aduertit Coninch. *disp. 18. dub. 5. num. 24.* Aliæ formæ quæ solùm exclusionem à sacerdotio denotant, vt sunt illæ; Inter presbiteros non computetur: Non fiat sacerdos, & similes, esto irregularitatem partialem significent, sæpè assumuntur ad irregularitatem integram significandam, maximè in eo qui nullo ordine insignitus est, eo quòd excluso sacerdotio, cæteri ordines vtpote ad sacerdotium relati, excludi videntur, quod ex circunstantiis colligendum est. Sicuti notat Bonac *de irregular. disp. 7. p. 3. num. 10.*

PVNCTVM V.

De effectibus irregularitatis.

1 *Effectus irregularitatis est priuatio ordinis suscipiendi licitè.*
2 *Priuat etiam susceptione primæ tonsuræ.*
3 *Irregularitas superueniens ordinato, si ex delicto proueniat priuat ordinatum quolibet exercitio ordinis: secus si ex defectu.*
4 *Nulla irregularitas priuat actionibus, quæ clericis, & laycis communes sunt.*
5 *Irregularitas absoluta priuat irregularem benefici; consecutione.*
6 *Communis sententia negat collationem beneficij, factam irregulari validam esse.*
7 *Sed non videtur satis firma sententia.*
8 *Irregularis non videtur incapax iurisdictionis Ecclesiasticæ.*
9 *Non priuat irregularitas beneficiis ritè acquisitis.*
10 *Satisfit obiectioni ex* Concilio Trident. *desumpta.*
11 *Quid debeat præstare beneficiatus in irregularitatem incidens.*
12 *Irregularis ex homicidio priuandus venit beneficiis obtentis.*
13 *Irregularitas superueniens clerico beneficiato, non priuat fructibus beneficii.*
14 *Neque item iurisdictione aliqua ad forum contentiosum pertinente.*
15 *Ligatus irregularitate, nec potens impetrare dispensationem, beneficium ritè acquisitum renunciare potest.*
16 *Quod verum est etiam pendente accusatione irregularitatis.*

Primus,

1. PRimus, & præcipuus effectus irregularitatis est priuatio ordinis suscipiendi licitè, nam validam receptionem nullatenus Ecclesia impedire potest, si de facto materia, & forma, & minister adsint à Christo requisiti: vti ex omnium sententia tradit Bonac. *disp.7. de irregularit. p.4.* Primam tamen tonsuram quia ex Ecclesiæ institutione pendet, poterat Ecclesia irritam reddere ab irregulari susceptam, sed nullibi constat hanc apposuisse irritationem, ideóque sicut non irritat susceptionem ordinis, nec primam tonsuram censenda est irritare. Sicuti docet Suar. *disp.40. sect.1. num.1,* Bonac. *de irregular. pun.4. num.1.*

2. Quinimo aliqui Doctores asserunt susceptionem primæ tonsuræ irregulari prohibitam non esse; eo quòd tonsura non sit propriè, & in rigore ordo, sed ad ordines suscipiendos dispositio: irregularitas autem (vt ex eius definitione constat) Canonicum impedimentum est ordinis suscipiendi, sed nullatenus hæc sententia admittenda est, sed omnino dicendum irregularem priuatum esse prima tonsura suscipienda, sicut & reliquis ordinibus; eo quòd irregularitas tendit ad constituendum irregularem extra clericorum statum, & regulam, qui est effectus tonsuræ oppositus, quæ tonsuratum in statum clericorum adaptat. Neque obest primam tonsuram propriè ordinem non esse. Satis enim est quòd sub ordine latè sumpto comprehendatur, iuxta textum in *cap. cum contingat de ætate, & qualit.* vt inde colligatur irregularitatem quæ totius ordinis susceptione priuat, priuare susceptione primæ tonsuræ. Præterquam quòd ex priuatione ordinis suscipiendi, infertur primæ tonsuræ priuatiò. Etenim prima tonsura est dispositio ad ordines, qui ergo incapax est suscipiendi ordines, iniquè illorum dispositionem suscipit. Atque ita docent Nauarr. *t.1. consilior. consf.24. de temporib. ordinat. n.1. & 3.* & *conf.34. & 35. de homicidio.* Suar. *disp. 40. sect.1. n.11.* Saytus *lib.6. cap.1. n.19.* Garcia *de benefic.7.p. cap.11. num.30.* Filiuc. *tract.18. cap.3. num.39. & 60.* Auila *7.p. disp.2. dub.6.* Bonac. *de irregular. disp.7. pun.1. num.4. circa finem.*

3. Verùm si irregularitas ordinato superueniat distinguendum est, an sit irregularitas ex delicto, vel ex defectu. Si fuerit irregularitas ex delicto puta ex homicidio, ex iniqua ordinum susceptione, vel administratione; priuat ordinatum quolibet exercitio ordinis suscepti, & inhabilem reddit alium suscipiendi, quia præstat omnem effectum quem præstare potest, vt colligitur ex *cap. fin. de temporib. ordinat.* & *cap. inquisitionis 1. de acusationib.* Et tradit ex communi sententia Couarruu. *Clement. si furiosus, de homicidio 1.p.§.1. num.3.* Nauarr. *cap. 27. num.194.* Suar. *disp.40. sect.2. num.4.* Auila *7.p. disp.2. dub.6.* Verùm si irregularitas non ex delicto, sed ex defectu ordinato superueniat, qualis est quæ refertur in *cap. 2. de clerico ægrotante* cui duo digiti cum medietate palmæ abscissi fuerunt & constituit hunc sacerdotem irregularem ad celebrandum, non tamen ad alia sacerdotalia munera, qualia sunt assistere matrimonio, absoluere à peccatis, aliáue sacramenta ministrare. Quod si hic defectus diacono superueniret, illum constitueret irregularem ad sacerdotium suscipiendum, non tamen impediret exercitium ordinis ritè suscepti. Sicuti notat Nauarr. *cap. 27. num.191.* Maiol. *lib.1. de irregularit. cap.2. reg.5.* Suar. *disp.40. sect.3. num.25.* Auila *7.p. disp.2. dub.6. §. circa.* Bonac. *disp.7. de irregularit. pun.4. num.2.* Neque refert an talis defectus culpabiliter contractus sit, nam quomodocunque ordinato superueniat, solùm impedit illius ordinis vsum, quem defectuosus præstare nequit, vt benè aduertunt Suar. *dicta disp. 40. sect. 2. num.38.* Bonac. *d. pun.4. num.3.* Et colligitur ex *cap. studeat. 50. dist.* & ex *cap.2. de clerico non ordinato.* & *cap.1. de corpore vitiatis.* Quocirca continget defectum qui absolutam irregularitatem in layco induceret positum in clerico causare tantùm irregularitatem partialem, hoc est inhabilitatem suscipiendi ordines, qui restant suscipiendi; vel exercendi susceptos ordines, in quorum exercitio deformitatem constituit.

4. Ex his constat euidenter nullam irregularitatem priuare actionibus quæ & laycis & clericis sunt communes, nempe recipere sacramenta præter ordinem, audire officia diuina, sepeliri in loco sacro, communicare cum fidelibus, baptizare absque solemnitate, quia irregularitas solùm excludit à gremio, & regula clericorum, & consequenter ab actionibus quæ clericorum sunt propriæ: sicuti ex omnium sententia notat Couarruu. *Clement. si furiosus 1.p.§.1. initio.* Nauarr. *cap.27. num.191.* Suar. *disp. 40. sect. 2. num. 8.* Henrriq. *cap. 14. num. 1.* Coninch. *disp.18. dub. 1. num. 4.* Bonac. *disp. 7. p. 4. num. 5.*

5. Secundus effectus irregularitatis est priuare irregularem beneficiorum consecutione: nam cum irregularitas si absoluta sit, deiiciat irregularem ab statu, & ordine clericali, consequenter deiicit ab iis, quæ clericalem ordinem requirunt, & quæ illius sunt propria: vti colligitur ex *c.1. de clerico pugnante in duello*, & ex Trident. *sess.14. cap. 7. de reformat.* Notanter dixi, si irregularitas absoluta sit, nam si sit irregularitas partialis ordinato superueniens non ex delicto, sed ex defectu, sicuti est irregularitas quæ refertur in *cap.2. de clerico ægrotante*, validè, & licitè potest prædicto irregulari beneficium conferri, quod non requirit vsum repugnantem defectui: vti tradit Valen. *t.4. disp.7. q.19. pun.2. vers. & dicendum.* Sayrus *lib.6. thesauri, cap.2. num.13.* Garcia *de benefic.7.p. cap.11. num.19.* Bonac. *t.1. disp.7. de irregularit. p.4. num.3.*

6. Quocirca difficultas eò pertinet, an collatio beneficij facta irregulari absolutè, vel tali irregulari qui functiones beneficij exercere licitè non potest, valida sit? Negat communis sententia prædictam beneficij collationem validam esse. Nauarr. *cap.25. num.134. dicto 11.* & *cap.27. num. 249. dicto 6.* Couarruu. *in cap. alma mater. 1.p.§.7. num. 1.* & *§. 8. num.3.* & *in reg. peccatum. 2.p.§.8. n. 6. & 7.* Henrriq. *lib.14. cap. 2. num.5.* Sayrus *lib.6. cap.2. num.12.* Suar. *disp.40. sect.2. num.30.* Auila *7.p. disp.2. dub.6. conclus. 3.* Bonac. *de irregularit. disp.7. p.4. num. 6.* & alij apud ipsos. Ducitur hæc communis sententia ex eo quòd irregularis exclusus est ab ordine, eiúsque exercitio; ergo exclusus est à beneficio, quod ordinem necessariò requirit. Etenim inhabilis ad vnum inhabilis censeri debet ad omnia illa quæ ex eo vno consequuntur. Argum. *cap. translato de constitutionib.* iuncta Glossa *in cap. studeat*, verbo *vt tale beneficium 50. dist.*

7. Verùm hæc ratio solùm probat illicitam esse collationem, & venire irritandam, at de facto irritam esse, & nullam inde non conuincitur, sicuti ex eo quòd in *cap. vlt. de clerico excommun. ministrante* dictum sit excommunicatum minori excommunicatione eligi non posse, non efficitur electionem fore irritam si de facto fiat, sed solùm esse illicitam: Sic ex eo quòd irregularis exclusus sit ab ordine suscipiendo, & illius exercitio, solùm conuincitur exclusum esse à susceptione beneficij licita, non tamen

men à susceptione beneficij valida, sicuti non excluditur à valida ordinum susceptione, maximè cùm irregularis possit procurare dispensationem, & interim beneficio per alium deseruire, eiúsque muneri satisfacere. Prætereà irrigularitati non sunt tribuendi plures effectus, nec plures pœnæ assignandæ, quàm sint in iure expressæ; at in iure vt bene expendit Suar. *disp.*40. *sect.* 2. *à num.* 30. Coninch. *disp.*18.*dub.*1.*nu.*4. Paulus Layman. *lib.*1 *sum.tract.*5. *par.*3 *cap.*1.*num.*2.& 3. Gaspar Hurtado *de irregular. difficult.*5. *à num.*20. nullus est textus exprimens collationem beneficij irregulari factam irritam esse, sed ad summum illicitam. Nam textus qui adducuntur sunt *cap.eum bona de etate,& qualit.*quod non loquitur de irregulari, sed de suspensis, & in suspensione per triennium perseuerantibus, neque hos reddit inhabiles ad beneficia, sed decernit spoliandos esse beneficiis antea possessis, & eo tempore acquisitis. Deinde adducitur textus in *cap.postulastis* 7.*de clerico excomm.ministr.*qui nullatenus de irregulari loquitur, sed de excommunicato. Item textus in *cap.fin. eodem tit.* qui de ligato minori excommunicatione loquitur: *cap.*verò 2.*de clericis pugnantib.in duello*, vbi cum clerico qui homicidium commisit, dicitur posse misericorditer dispensari, vt beneficium obtineat, non quia inualida esset beneficij collatio, sed quia esset illicita. Ergo irritatio collationis beneficij non est irregularitatis effectus. Argum. *cap.si soli de concess. prabenda in* 6. vbi dicitur prohibitionem Pontificis non irritare collationem, nisi ei adiungatur decretum irritans, quod decretum cùm non inueniatur comparatione irregularitatis, asserendum est ex irregularitate non irritari beneficij collationem. Vti docet Siluest.verbo *excommunicatio* 4.*num.*4. inclinat Felin. *in cap.inquisitionis num.*6.& 8. *de accusationib.* Et probabile reputant Suar. Coninch. Layman. Gasp. Hurtado *loc. alleg.*

8. Ex hac doctrina à fortiori sequitur irregularem incapacem non esse iurisdictionis Ecclesiasticæ non solùm delegatæ, sed ordinariæ, siquidem non est ipso iure incapax beneficij recipiendi cui iurisdictio ordinaria annecti solet. Retenta tamen communi sententia irregularem inhabilem esse beneficio suscipiendo; inhabilis etiam erit ad suscipiendam iurisdictionem ordinariam vtpote beneficio plerunque annexam, & quæ secundùm eius regulas mensuratur, quippe iurisdictio ordinaria nititur beneficio, seu officio Ecclesiastico à quo irregularis excluditur. Sic Suar. *disp.*40.*sect.*2. *num.*12.28.42. & 45. Bonac. *disp.*7. *de irregularit.p.*4. *num.*12. At delegata iurisdictio ad quælibet alia munera præter vsum ordinis optimè concedi irregulari poterit, quia nullibi cauetur irregularem inhabilem esse ad hanc iurisdictionem suscipiendam: vti aliis relatis docet Bonac. *disp.*7.*q.*1.*p.*4.*num.*12.

9. Tertius effectus irregularitatis secundùm aliquorum Doctorum sententiam est priuatio beneficiorum ante irregularitatem acquisitorum. Nam cùm irregularis incapax sit plerunque exercendi officium, ratione cuius beneficium conceditur, videtur obligatus beneficium amittere, siquidem eius obligationi satisfacere non potest. Sed contrarium meritò docuit communis sententia, quam pluribus comprobant Nauarr. *cap.* 27. *num.* 249. *dicto* 5. Henrriq. *lib* 14.*cap.*2.*num.*5. Gregor.de Valen. *t.*4.*disp.*7.*q.*19. *pun.*2. *§.quinto.* Sayrus *lib.*6. *thesauri, cap.* 2. *num.*21. Suar. *disp.*40.*sect.*2. *num.*15.& *disp.*44.*sect.*4. *num.*2. Auila 7.*p.disp.*2.*dub.*6.*concluf.*4. Ricius *in praxi decis.* 585.*ad finem.* Bonac.*disp.*7.*punct.*4.*num.*8. Coninch. *disp.*18.*dub.*1.*nu.*5. Paul.Layman. *lib.*1.*tract.*5.*par.*5 *cap.*1.*nu.*1.*corol.*3. Gasp.Hurtado *difficult.*5. *in fine*, & alij. Colligitúrque ex *cap. clerici. Ne clerici, vel monachi.* Et ex *cap. Fraternitati de clerico excommunicato,vel deposito.* Et *cap.postulastis.* §.*quæsiuistis eodem. cap. ex litteris de excessib. prælator.* requirentibus officium iudicis ad beneficiorum priuationem. Neque vllus est textus hanc pœnam ipso iure indicens. Nam esto in *cap.*1.*de Homicidio in* 6. priuetur assassinus beneficiis ipso iure, & in *cap. cum secundùm leges de Hæreticis in* 6. priuetur hæreticus, & in *cap.si quis Episcopus* 1.*q.*1.*simoniacus*: non prouenit hæc priuatio ratione irregularitatis, sed ex delicto qualificato, & taliter perpetrato, in quibus casibus etsi priuatio beneficiorum sit ipso iure lata, non tamen tenetur quis se beneficiis spoliare, quousque accedat sententia saltē declaratoria criminis, vt benè aduertit Couarruu. 4. *decretal.*2.*p.cap.*6.§.8.*num.*7. *circa finem.* Suar. aliis relatis *disp.*40.*sect.*2.*num.*17.

10. Solùm obijci potest decretum Trident. *sess.* 14.*cap.*7.*de reformat.* vbi loquens specialiter de irregularitate homicidij voluntarij inquit: Qui sua voluntate homicidium perpetrauerit omni ordine, beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuò careat, sed caret ordine ipso iure, & absque sententia condemnatoria, ergo etiam carere debet beneficio, & officio. Propter hanc obiectionem Maiol. *lib.*5.*de irregularit. cap.*48.§.4.*num.*1. asserit post Concil.Trident. irregularitatem homicidij voluntarij priuare beneficiis obtentis. Verùm vt rectè Suar. *disp.*44.*sect.*4. *num.*32. affirmat per Concilium nihil est in hac parte innouatum, sed illius verba intelligi debent iuxta ipsarum rerum naturam, quæ est, vt carentia ordinis, quam inducit irregularitas, ipso iure incurratur. Secùs verò priuatio beneficiorum acquisitorum, quia plerunque expostulat iudicis sententiam, nisi aliud exprimatur, sicuti in præsenti non exprimitur, vt aduertit Salcedo pluribus relatis in sua *pract. cap.* 94. Couarruu. *in Clement.si furiosus de Homicidio.*2.*p.*§.3. *num.*6. Suar. *dicta sect.*4.*num.*32.

11. Beneficiatus autem incidens in irregularitatem ex delicto, etsi possit retinere beneficium dum per sententiam non priuatur, debet tamen procurare dispensationem, & interim beneficij muneri vel per alium satisfacere in iis actionibus, quæ ratione irregularitatis illi sunt prohibitæ. Assumere enim coadiutorem pro aliquo tempore ex causa adeò graui neque est contra iustitiam, neque illicitum: vt notat Suar. *dicta disp.*44. *sect.*4. *num.*19. consentit Nauarr. *lib.*5.*cons.*17.*de homicidio.* Cordub. *in sum.q.*41. & *lib.* 1.*qq.quæst.*36. Auila 7.*p.disp.*2.*dub.*6.*vers. Hinc sequitur*, vbi explicat Felinum dicentem, tuta conscientia non posse retinere beneficium cui est ordo sacer annexus, si ipse propter crimen illud exercere ordinem non potest, vt intelligatur si est in mora petendi dispensationem, vel desperatus est à dispensatione breui tempore obtinenda. Bonac. *disput.*7.*p.*4. *num.* 10. Coninch. *disp.*17.*dub.*1 *num.*5. Paul. Layman. *lib.*1. *tract.*5.*par.*5. *cap.*1. *corol.*3. Gaspar Hurtado *de irregular.difficult.*5.*num.*11.& alij.

12. Certum tamen est ex delicto homicidij voluntarij venire priuandum irregularem beneficiis obtentis ex dicto decreto Trident. *sess.*14.*cap.*7. Sicuti etiam venit priuandus ob hæresim, ob simoniam, aliáque similia delicta. Pensionibus verò arbitrio iudicis relinquitur spectata delicti qualitate, nam in iure harum priuatio irregulari indicta non est, vt decisum à sacra Cardinalium congregatione referunt Ricius *decis.*524. Barbosa *in dicto loco Trident.* Suar. *disputat.*44.*sect.*4 *num.*34. Bonac. *disputat.*7.*p.*4. *num.*11.

13. Ex

13. Ex dictis infero primò irregularitatem superuenientem clerico beneficiato non priuare ipsum fructibus beneficij, neque priuandum esse per sententiam, si munera quæ ratione beneficij tenebatur exercere, per se, vel per alium exercuit, siquidem beneficij titulum retinet, & ius habet percipiendi illius fructus posito muneris exercitio, sicuti aliis relatis docuit Suar. *disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 20. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 1. *num.* 5. Filiuc. *tract.* 19. *num.* 69. Bonac. *disput.* 7. *pun.* 4. *num.* 10. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 1. *num.* 1. *corol.* 3.

14. Secundò infero irregularitatem beneficiato, seu iudici superuenientem non priuare ipsum iurisdictione aliqua ad forum contentiosum pertinente, ideóque poterit excommunicare, eligere, & beneficia conferre, sicuti poterat antequam in irregularitatem incideret; nam cùm hæc irregularitas non deijciat irregularem à beneficio, vel officio, neque etiam deijcit ab illius vsu: vti ex communi docuit Suar. *disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 12. *&* 24. Filiuc. *tract.* 19. *num.* 74. Bonac. *disp.* 7. *de irregular. pun.* 4. *à num.* 12. sed præcipuè 17. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 1. *num.* 7. Paul. Layman. *tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 1. *num.* 1. *corol.* 2. Et colligitur ex *cap. tanta de excessib. prælator.* Vnde parochus licitè poterit assistere matrimonio, & assistendi licentiam concedere, imò licitè etiam poterit facultatem dare reliqua sacramenta ministrandi, ipse verò ministrare ea non poterit non ex defectu iurisdictionis, sed quia vsu ordinis ob irregularitatem priuatus est. Quapropter si quis bona fide irregulari etiam denunciato sua peccata fateatur, poterit ab eo absolutionem validè recipere, si aliàs habebat iurisdictionem absoluendi, nam ex vi irregularitatis dicta iurisdictione ipso iure non priuatur, tametsi illius vsus ei interdicatur.

Dices, omnis iurisdictio Ecclesiastica competit clerico qua clericus est, sed per irregularitatem à clericatu deijcitur, ergo deijcitur à iurisdictione competente ei ratione clericatus? Respondeo clericatum requiri tanquam conditionem, vt subiectum capax sit iurisdictionis, illa tamen concessa illius vsus non est actus ordinis, ac proinde per irregularitatem non prohibetur.

15. Tertiò infero ligatum irregularitate ex delicto, si nolit, vel non possit impetrare dispensationem posse renunciare beneficium in fauorem tertij, ac si nullam irregularitatem contraxisset etiam pendente lite, & accusatione facta de irregularitate; quia vsque quo accedat sententia, & condemnetur retinet ius in beneficium, vti docuerunt Panormit. in *cap. nisi cum pridem num.* 1. *de renunciat.* Coninch. *Clement. si furiosus.* 2. *p.* §. 3. *nu.* 7. Felin. *in cap. inquisitionis. col.* 3. *de accusationib.* Ludouic. Gom. *in regula de annali possess. q.* 42. *num.* 3. Sayrus *lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 14. Suarez *disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 19. & alij apud ipsos.

16. Dubitat tamen Couarruu. *dicto* §. 3. *num.* 7. an si durante accusatione irregularitatis impetret aliquis beneficium irregularis casu quo per sententiam illo priuetur, possit irregularis conscius huius impetrationis beneficium in fauorem alterius, vel absolutè antequam per sententiam condemnetur, renunciare? Negat Dominic. *cons.* 105. & Ant. de Burrio *cons.* 43. eo, quòd hæc renunciatio cederet in præiudicium eius cui est ius per gratiam quæsitum. Et deinde est in fraudem gratiam obtinentis. Ergo nulla ex textu in *cap. si te prebendam de renunciat. in* 6. vbi aliquis obtinuit à Sede Apostolica rescriptum de prima præbenda vacatura, cuius rescripti conscius alius præbendatus renunciauit tenuem præbendam, vt obtinenti gratiam conferretur, & priuaretur pingui proximè vacatura. Respondet Pontifex non teneri admittere illam tenuem præbendam, si de fraude constiterit, sed conferendam ei esse pinguem præbendam secundò vacantem, quia illa renunciatio ei obesse non potest. Siquidem non vacauit illa præbenda tenuis ordinario modo, sed ex malitia.

Nihilominus tamen in nostro casu existimat Couarruu. plures referens, & Molina *tract.* 3. *de iustit. disp.* 78. *num.* 2. optimè posse præfatum irregularem non obstante prædicta impetratione renunciare suam præbendam, in hoc enim nullam fraudem committit, siquidem vtitur iure suo, & vt sibi consulat, non autem vt noceat impetranti, renunciationem præstat. Secùs contingit in *dicto cap. si te prebendam*, quia *ibi* cernitur manifesta fraus. Præterea quia etiam in casu illius textus renunciatio præbendæ non annullatur, sed statuitur illa non obstante non præcludi viam ad obtinendam præbendam pinguiorem, quia gratia facta erat de prima præbenda vacante ordinario modo, & non ex malitia, & in fraudem impetrantis. Ad illud verò quod dicebatur de iure quæsito facilè respondetur, impetrans namque non habet ius quæsitum absolutè, sed conditionale, & incertum (hoc est) sub conditione si per sententiam priuetur, cui iuri bene potest derogari per renunciationem. Sicuti probat Couarruu. suprà relato Ludouico Gomezio *in regula de annali possess. q.* 42. & *in reg. de non tollendo iure quæsito. q.* 3. Deinde aduertit Couarruu. *in dicta Clement. si furiosus.* 2. *p.* §. 3. *num.* 7. facta hac renunciatione non posse iudicem procedere ad priuationem beneficij, quia inutilis est talis processus, cùm beneficium non possideat ille aduersus quem sententia ferenda est: atque ita refert placuisse Rotæ *in nouis decis.* 491. & Ludouic. Gomez *regula de annali possess. q.* 42. *nu.* 5.

PVNCTVM VI.

De causis excusantibus ab irregularitate incurrenda.

1 *Si excuseris à delicto cui est irregularitas annexa, vel si ignores legem Ecclesiasticam specialiter irregularitatem indicentem, excusaris ab irregularitate.*

2 *Communis sententia negat te esse excusatum ab irregularitate delicto annexa, si agnoscas delictum Ecclesiastica lege esse prohibitum, tametsi ignores sub pœna irregularitatis prohibitum esse.*

3 *Probabile est te excusatum esse ab irregularitate, si probabiliter ignores lege Ecclesiastica tuo delicto annexam esse.*

1 CErtum est, te excusatum esse ab irregularitate delicto annexa, si excuseris à delicto mortali, nam cùm hæc sit grauissima pœna, peccatum mortale ad sui incursionem requirit. Quinimo existimo probabilius, si ignores lege Ecclesiastica specialiter prohibitum esse delictum cui irregularitas annectitur, te excusatum esse ab illius incursione. Vti docui *tract.* 2. *de peccatis disp.* 1. *pun.* 17. & præter *ibi* relatos docet Coninch. *disp.* 18. *de irregularit. dub.* 4. *conclus.* 1. & probari potest ex *cap.* 2. *de constitutionib. in* 6. vbi deciditur non ligari constitutionibus ordinariorum illas ignorantes, hoc est non ligari quoad pœnam illis legibus incurrendam, quia æquum non est æquali pœna punire transgressorem legis ex ignorantia,

aces

ac ex malitia, siquidem ignorantia à transgressione culpabili legis excusat. Quæ decisio à fortiori procedit in constitutionibus Pontificiis. Secundò probatur ex *cap. proposuisti* 82. *dist.* vbi clerici luxuriosi sibi illud delictum sub pœna depositionis per legem Ecclesiasticam prohibitum esse venia digni sunt, neque ea pœna afficiuntur, sed alia mitiori arbitrio iudicis. Ergo ignorantia legis Ecclesiasticæ excusat ab illius transgressione, & à pœna ei annexa. Tertiò pœnalis irregularitas plerunque ab Ecclesia indicitur in pœnam in obedientiæ, & contumaciæ aduersus Ecclesiam, siquidem superadditur violationi censurarum, quæ inobedientiam, & contumaciam requirunt. At inobedientia, & contumacia in Ecclesiam stare non potest posita ignorantia legis Ecclesiasticæ. Ergo &c. Quodsi dicas irregularitatem non tam in pœnam delicti, quàm ob decentiam Ecclesiastici status indici, cui decentiæ obstat delictum, v.g. homicidij, tametsi ignoretur lege Ecclesiastica sub pœna irregularitatis prohibitum esse? Respondeo esto ob decentiam status Ecclesiastici inducatur irregularitas, at quia simul inducitur in pœnam obedientiæ Ecclesiasticæ violatæ, ea de causa locum habere non potest cessante inobedientia, quæ sine dubio cessat posita legis Ecclesiasticæ ignorantia.

2. Difficultas verò est, an si probabiliter ignores irregularitatem delicto annexam esse, tametsi scias Ecclesiastica lege esse prohibitum ab ea irregularitate excuseris? Communis sententia negat ignorantiam huius pœnæ excusare delinquentem ab illa incurrenda. Quod docent omnes qui de excommunicatione, suspensione, & interdicto affirmant, quos refert Couarru. *cap. alma mater.* 1 *p.* §. 10. *num.* 9. & vltra illos specialiter de irregularitate tradunt Suar. *de censur. disp.* 40. *sect.* 5. *num.* 9. Corduba *in quæst. lib.* 1. *q.* 25. verf. *item secundo.* Ludouic. Lopez 2. *p. instructor.* vbi *de excommunicat. cap.* 13. *ad* 3. Auila 7. *p. disp.* 2. *dub.* 7. *conclus.* 2. Gab. Vazq. *de excommunicat. dub.* 16. Gaspar Hurtado *de irregularit. difficult.* 8. *num.* 29. Mouentur quia ignorantia pœnæ non videtur excusare ab illius incursione, aliàs plurimi delinquentes à pœnis per legem statutis excusarentur. Deinde irregularitas non est pœna medicinalis, quæ illius cognitionem requirat, sicuti sunt censuræ, & esto ad reprimendam inobedientiam, & contumaciam in Ecclesiam fuerit apposita, non inde infertur scientiam huius pœnæ necessariam fore: nam inobedientia, & contumacia non ex pœnæ impositæ cognitione, sed ex cognitione legis, illiúsque transgressione contingit. Adde si ad incurrendam irregularitatem necessarium foret cognoscere eam pœnam delicto annecti. Ergo homicida ignorans hanc pœnam nulla irregularitate teneretur, sed liberè posset ad ordines promoueri. Hoc autem falsum videtur, siquidem iudex iustè reum morti tradens irregularitatem contrahit, tametsi ignoret irregularitatem suo facto impositam esse, eo quòd dedeceat Christi esse ministrum qui alium vita priuauit; sed hæc indecentia efficaciùs vrget in eo qui iniustè, & iniquè alium occidit; ergo irregularis erit, tametsi ignoret suo delicto irregularitatem esse impositam.

3. Verùm etsi hæc sententia tenenda sit vt communis, & in praxi recepta, nihilominus contraria scilicet ignorantem probabiliter pœnam irregularitatis suo delicto esse impositam excusari à dicta irregularitate probabilis est, vt docuit Sanch. *lib.* 9. *disp.* 32. *num.* 21. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 4. *num.* 31. Suar. *disp.* 4. *de censur. sect.* 9. *num.* 22. Bonac. *t.* 1. *disp.* 1. *de censur. q.* 2. *pun.* 1. *num.* 13. & docuerunt absolutè Hostiens. *cap. à nobis el.* 1. *de sentent. excommunicat.* verf. *addo.* Silnest. verbo *ignorantia, q.* 8. *dicto* 1. iuncto *dicto* 3. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 174. *verf.* 13. Philiarc. *de officio sacerdotis, t.* 1. *p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. §. *tertio obijcitur.* Manuel. 1. *t. sum. in* 2. *edit. cap.* 195. *num.* 3. & tanquam probabile defendimus *tract.* 2. *de peccatis. disp.* 1. *p.* 17. *num.* 6. Ratio ea est, quia committens aliquod delictum solum subditur pœnis tali delicto proportionatis, non tamen aliis pœnis extraordinariis, & quæ delicti grauitatem secundùm se videntur excedere, quæque imponuntur ab Ecclesia, vel republica ob vitandum delicti frequentem vsum, vel ob aliam causam. Quocirca etsi consensus delinquentis in pœnam non requiratur ad sustinendam illam; requiritur tamen consensus illius in culpam, prout est causa talis pœnæ, seu prout continet talem pœnam, quod fieri nequit absque notitia pœnæ, quando pœna est extraordinaria. At irregularitas quæ delicto annectitur censenda est pœna extraordinaria delicti, siquidem obligat delinquentem, vt eam in se exequatur, ergo censeri non debet incurri ab ignorante legem sub tali pœna esse latam, & ex his soluitur fundamentum *num. præcedenti* relatum. Non enim est inconueniens, quod multi ab hac pœna in foro conscientiæ excusentur, sicuti excusantur à censuris, cum in eo foro aduersus legem Ecclesiasticam completè non delinquant ignorando pœnam extraordinariam, sub qua lex lata est. Neque item est inconueniens quod iudex ignorans suo facto irregularitatem, annecti eam contrahat, non tamen eam contrahat homicida ignorans irregularitatem suo delicto annecti, quia irragularitas iudici non in pœnam, sed ob decentiam posita est: at homicidæ tum ob decentiam, tum in pœnam delicti irregularitas indicitur quæ irregularitas grauior est, & difficillioris dispensationis, ac proinde non est mirum, vt cognitionem legis eam indicentis expostulet.

PVNCTVM VII.

De relaxatione irregularitatis.

1 *Baptismo nulla irregularitas tollitur.*
2 *Professione religionis irregularitas orta ex defectu natalium tollitur.*
3 *Pontifex relaxare omnem irregularitatem sua dispensatione potest.*
4 *Episcopus relaxare irregularitatem nequit, nisi ei à Pontifice fuerit concessum.*
5 *Explicatur concessio in Trident. facta* cap. 6. sess. 24. de reformat.
6 *Episcopus non potest ex vi huius concessionis hanc potestatem exercere in non subditum.*
7 *Qui nomine Episcopi veniant intelligendi in dicto decreto.*
8 *Qui nomine subditi intelligantur.*
9 *Non est opus ad hanc dispensationem concedendam, vt Episcopus in sua diæcesi assistat.*
10 *Vt hanc dispensationem concedat, delictum debet esse occultum. Et qualiter hoc intelligatur.*
11 *Deinde non debet esse ad forum contentiosum deductum.*
12 *Si reus ex defectu plena probationis, vel falsis pro*

sis probationibus absolutus fuerit, absolui ab Episcopo potest.

13 *Si verò delictum in iudicio probatum integrè fuerit, & reus condemnatus, & punitus, verius existimo non posse in hac irregularitate Episcopum dispensare, etsi alij contrarium censeant.*

14 *Hac dispensandi potestas pro vtroque foro prodest.*

15 *Hac potestas delegabilis est.*

16 *Si dispensatio concedenda est plurium irregularitatum, omnium mentio facienda est.*

17 *Exceptio à potestate dispensandi strictè interpretanda est.*

18 *Episcopus conscius irregularitatis in qua dispensare potest si admittat irregularem ad ordines suscipiendos, vel beneficium, dispensare cum illo censetur.*

19 *Dispensatus ad ordines, non censetur ad beneficium.*

20 *Dispensatus ad ordines ad solos minores dispensatus censetur, nisi minoribus initiatus fuerit.*

21 *Episcopus litteras dimissorias ad ordines concedens, non censetur concedere potestatem dispensandi.*

1. Triplici via docent Doctores irregularitatem relaxari posse, Baptismo, Professione religionis, & dispensatione. Baptismo namque si rectè consideretur nulla irregularitas tollitur, quia nulla est quæ Baptismum præcedat. Omnis enim irregularitas iure Ecclesiastico inducta est, quod nullam vim habet in eos qui sunt extra Ecclesiam, vt fatentur omnes. Sunt tamen aliqui defectus, qui post Baptismum remanent in baptizato, & ratione illorum constituitur baptizatus irregularis. Primò, si ante Baptismum bigamus fuerit, quia non potest perfectè significare vnionem Christi cum Ecclesia. Et quamuis in hoc casu fuerit inter Augustinum, & Hieronymum controuersia, iam sententia Augustini præualuit, relata in *cap. Acutius 26. distinct.* & *cap. si quis viduam el. 1. 34. dist.* & pluribus exornat Paul. Laym. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 5. cap. 6. num.* 8. Secundò si post Baptismum claudus, cæcus, aliamue corporis deformitatem habeat, quia hic defectus, dum est, irregularitatem præstat. Tertiò si sit illegitimus, quia defectus hic Baptismo non aboletur, sed post Baptismum perseuerat. Vt docet Siluest. verbo *baptismus. 6. num.* 2. Sayr. *lib. 7. cap. 13. num.* 2. Layman. *dicto cap. 6. num.* 9. Quartò si ex delicto commisso ante Baptismum infamia aliqua orta sit, quæ adhuc post Baptismum perseueret. Sed infamiam facti nullam credo post Baptismum perseuerare; quia Baptismo perfectè delictum aboletur, & consequente, infamia ei annexa. Sicuti tradit Henriq. *lib.* 14. *cap. 17. num.* 2. Sayrus *cap. 13. num.* 2. Layman *suprà*. Idem dicendum esset de infamia orta ex officio vili exercito, quæ officio deposito cessare debet. Secùs verò dicendum censerem de infamia iuris, quæ ex sententia condemnatoria procedit, hæc enim ex se perpetua est, neque Baptismo purgatur, vt aduertit Suar. *disp.* 48. *sect.* 2. Gasp. Hurtado *de irregular. difficult.* 20. Cæteræ verò irregularitates etiam ex homicidio voluntario siue iniusto, siue iusto necessariò exigunt, vt post Baptismum præstentur facta, quibus annectuntur. Sicuti docet Henriq. *lib. 14. cap. 17. num.* 2. Maiol. *lib. 5. de irregularit. cap. 51. num.* 11. Sayrus *lib. 7. cap. 13. num.* 2. Coninch. *disp. 18. dub. 14. initio*. Layman *dicto cap. 6. in fine*, subditque rationem, quia per Baptismum quasi in alterum virum homo mutatur; Christique tanquam agni mansuetudinem induere tenetur.

2. Secundò aboletur Professione religionis, seu emissione votorum in religione approbata irregularitas orta ex defectu natalium in ordine ad suscipiendos ordines, manente inhabilitate ad dignitates, & prælaturas. Sicuti multis relatis docet Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 86. num.* 4. Suar. *disp. 41. sect. 1. num.* 3. Sayr. *lib. 7. cap. 13. num.* 9. Henriq. *lib. 14. cap. 17. num.* 2. Nauarr. *cap. 27. num.* 201. Maiol. *lib. 5. cap. 51. num.* 13. Coninch. *disp. 18. dub. 14. conclus.* 2. Bonac. *t. 1. disp. 7. q. 5 pun. 2. num.* 3. Paul. Layman. *lib. 1 tract. 5. par. 5. cap. vlt. circa finem.* Et colligitur ex *cap. 1. de filiis presbiterorum*: Iuncto *cap. finali eodem tit.* Et *ibi* Glossa *finalis*. Solent autem ferè omnes religiones priuilegia habere, vt earum religiosi etiamsi defectum natalium habeant, in Prælatos eligi possint: Sicuti notauit Sayrus *dicto cap.* 13. *num.* 9. & habetur in *nostris priuilegiis* verbo *dispensatio.* §. 2. Et quamuis Sotus *in 4. dist. 25. q. 1. art. 3. columna* 3. affirmet vsu receptum esse omnem irregularitatem per religionis ingressum tolli, excepta bigamia, & ea quæ oritur ex homicidio voluntario, id Doctores communiter reprobant, si ius commune spectetur; quia in eo nullum est fundamentum huius relaxationis: Sicuti aduertunt Suar. Sanch. Sayrus, Coninch. Layman, & alij *locis allegatis*. At si spectentur priuilegia religioni concessa, etsi de facto in ipsa Professione irrigularitates non relaxent, attamen potestatem concedunt eas relaxandi. Sicuti in Societate conceditur facultas pro foro conscientiæ Præposito Generali quamlibet irregularitatem siue bigamiæ siue homicidij voluntarij relaxãdi, vt cõstat ex *compend. priuilegior.* verbo *dispensatio.* §. 4. *& aliis*. Quinimo omnibus religionibus Mẽdicantibus concessum est priuilegiũ relaxandi irregularitatem etiam homicidi voluntarij, dummodò notoria non sit ex priuilegio Martini V. cuius meminit Man. Rodrig. *t. 1. qq. regular. q. 24. art.* 12. Illud est certum ingressum religionis præstare causam, vt faciliùs in irregularitate dispensetur; in qua fortè dispensatio non esset concedenda.

3. Tertiò relaxatur irregularitas dispensatione. Et quidem Pontificem posse omnem irregularitatem relaxare, constans est sententia, cum ab ipso ortum habuerit, non tamen solet facilè in irregularitate bigamiæ propriæ dispensare, cùm hæc irregularitas ab Apostolica traditione descendat. Neque etiam in ea quæ ex homicidio voluntario oritur, cùm grauem contineat indecentiam. Si tamen absque causa dispensationem concedat, valida est eius dispensatio, esto sit illicita. Quod secùs contingit in dispensatione ab inferiori facta, cui non censetur à Pontifice concessa potestas, nisi causa legitima intercedente, vt latè diximus *tract. de legib. disp. vlt. de dispensat.*

4 Præter summum Pontificem alicui videbitur Episcopo facultatem competere iure ordinario relaxandi quamlibet irregularitatem, cuius relaxationem Pontifex sibi expressè non reseruauerit. Argum. *c. Nuper de sentent. excommunicat.* vbi loquens Pontifex de excommunicatione inquit: Cùm conditor canonis absolutionem sibi specialiter non reseruat,

seruat, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. Verùm hæc ratio nullius momenti est, quia absolutio excommunicationis est maximè necessaria saluti spirituali fidelium, siquidem impedit sacramentorum receptionem, suffragia Ecclesiæ, fidelium inter se communicationem, quæ sunt bona grauissima, & spirituali saluti maximè necessaria, ideóque Pontifex illius absolutionem concessisse videtur, quoties specialiter sibi non reseruauit. At in irregularitate hæc non procedunt, vtpote quæ solùm impedit ordinis susceptionem, vel illius vsum, quæ non sunt saluti necessaria. Adde si ex ratione facta in *cap. nuper*, liceret facultatem *ibi* concessam extendere ad aliarum censurarum, & impedimentorum absolutionem præter excommunicationem, non solùm Episcopus, sed parochus posset irregularitatem relaxare, & ab interdicto, & suspensione absoluere, siquidem à sententia excommunicationis non reseruata parochus absoluere potest, iuxta communem Doctorum sententiam, quod nemo asserere audebit. Præterea excommunicatio est pœna medicinalis, quæ tolli debet quàmprimum excommunicatus à contumacia recesserit. *Cap. ex litteris de constitutionib. Cap. qua fronte de appellat.* ideóque absoluens excommunicatum præstat quod à iure præcipitur. Secùs est in irregularitate, quæ cùm sit pœna, & impedimentum de se perpetuum ipsummet ius dictat non esse auferendum, ac proinde illud auferens vulnerat ius, & ob eam causam dispensatio nuncupatur iuris vulneratio. Non ergo valet argumentum ab excommunicationis absolutione ad dispensationem irregularitatis. Quocirca dicendum est, quoties dispensatio irregularitatis concessa non est Episcopo, intelligitur Pontifici reseruata: vti ex communi sententia tradit Suar. *disp. 41. sect. 2. num. 3.* Et colligitur ex Trident. *sess. 24. cap. 6. de reformat.* vbi datur facultas Episcopis dispensandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, neque ad forum contentiosum deductis, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario. Infertur ergo Episcopos ex se, & ex suo munere hanc facultatem non habere.

5. Sed vt plenè intelligatur hæc potestas Episcopis à Trident. concessa, quatuor conditiones seruandæ sunt in illius vsu, vt ex ipso textu constat. Prima vt sit dispensatio cum subditis. Secunda in diœcesi sua. Tertia in irregularitate proueniente ex delicto occulto, neque ad forum contentiosum deducta. Quarta pro foro conscientiæ.

6. Circa primam conditionem certum est Episcopum non posse dispensationem exercere respectu eorum qui ei non subduntur, quia dispensatio est iurisdictionis vsus necessariò in subditos exercendus. Quapropter explicandum est, qui nomine Episcoporum, & subditorum in prædicto Trident. decreto veniant. Et breuiter dicendum est eos Episcopos intelligi, qui ordinariam in subditos iurisdictionem habent, & illos subditos esse intelligendos qui his Episcopis iure ordinario subduntur. Quapropter non venit intelligendus Archiepiscopus comparatione subditorum Suffraganei, quia non est illorum superior absolutè, nisi in causis ad ipsum per appellationem deuolutis. *Cap. 1. de officio legati. & cap. duo de officio ordinarij.* Et apertiùs in *cap. pastoralis eodem tit.* ibi: Cùm in eum (scilicet Suffraganei subditum) exceptis quibusdam articulis, nullam habeat potestatem: vnus autem articulus est, si per appellationem causa ad ipsum deferatur, vel negata absolutione à Suffraganeo imploretur auxilium Metropolitani, vt ex misericordia dispenset, vel faciat vt inferior dispenset. Sicuti tradit Henriq. *lib. 14. cap. 18. num. 3.* Auila *7. p. de irregular. disp. 10. dub. 6. notab. 2. circa 1. conclus.* Thom. Sanch. *lib. 4. in decalog. cap. 32. num. 12.* Deinde Henriq. & Auila *suprà. & Anton. Gomez. in explicat. Bullæ Cruciata, clausul. 10. num. 59.* extendunt prædictam doctrinam ad tempus quo diœcesim Suffraganei visitat, tunc enim affirmant relati Doctores posse Metropolitanum dispensare cum subditis Suffraganei, ac si esset eorum proprius Episcopus, quia pro illo tempore sic esse censetur. Sed rectius Suar. *de censur. disput. 41. sect. 2. num. 12.* Sayrus *in claui regia, lib. 6. cap. 11. num. 80.* & Thom. Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 11. num. 6.* & *lib. 4. cap. 38. num. 14.* negant eo casu Archiepiscopo hanc facultatem in irregularitate dispensandi concedentes potestatem à peccatis absoluendi, quia Archiepiscopus non est iudex ordinarius subditorum Suffraganei, nisi in casibus sibi specialiter concessis. *Cap. pastoralis de officio Ordinarij.* At nullibi inuenitur concessa hæc potestas dispensandi in irregularitate tempore visitationis, etiamsi potestas absoluendi à peccatis concedatur in *cap. fin. de Censibus, lib. 6.* Quapropter vt bene Sanch. *lib. 4. in decalog. cap. 38. num. 14.* nequit Archiepiscopus concedere illis subditis Suffraganei litteras dimissorias ad Ordines, neque potest dispensare in denunciationibus matrimonio præuiis, neq; in votis, neque in irregularitate illegitimorum.

7. Deinde nomine Episcopi pro dispensationibus concedendis, non venit in dicto Trident. decreto intelligendus Vicarius generalis, nisi specialiter ei commissa sit ea potestas, nam ex vi vicariatus illam non habet, vt multis allegatis docet Sanch. *lib. 2. de matr. disp. 40. num. 12.* & *lib. 4. in decalog. cap. 38. nu. 18.* quia dispensatio reputatur quasi restitutio in integrum, quæ in generali mandato non continetur, ex *leg. illud ff. de Minorib.* Præterea nomine Episcopi in eo decreto pro dispensationibus concedendis, non veniunt Prælati regulares comparatione religiosorum sibi subditorum, quia ij Prælati non habent diœcesim, quod necessariò videtur requisitum, vt gaudeant priuilegio Trident. siquidem Trident. inquit: Liceat Episcopis &c. in *diœcesi sua.* Supponit ergo eos quibus hanc dispensandi facultatem concedit habituros esse diœcesim, vt aduertit Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 2. num. 3.* Quapropter Pius V. in quodam motu proprio, quem refert Rodrig. *t. 1. qq. regular. q. 6. art. 9.* extendit facultatem Trident. absoluendi, & dispensandi Episcopis concessam ad Prælatos regulares etiam locales religionum exemptarum erga religiosos sibi subiectos. Vnde ex vi huius priuilegij possunt Prælati in foro conscientiæ quidquid possunt Episcopi virtute Trident. cum suis subditis. Sicuti probat Rodrig. *suprà.* Suar. *t. 4. in 3. p. disp. 30. sect. 2. num. 7.* Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 11. num. 7.* & loquens de dispensat. *lib. 8. de matrim. disp. 2. num. 13.*

Venit tamen nomine Episcopi intelligendum. Primò Capitulum Sede vacante, quia succedit in iis quæ competunt Episcopo iure ordinario speciali, esto non succedat in iis quæ competunt Episcopo iure speciali delegato. Sicuti notat Abbas, *cap. verum. num. 9. de foro competenti.* Innocent. *cap. cum in cunctis. num. 7. de electione.* Felin. *cap. cum te num. 17. de rescriptis.* Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 2. num. 10.* At hæc potestas dispensandi in irregularitatibus, & absoluendi à quibuscunque casibus occultis competit Episcopis iure ordinario; siquidem non ratione personæ, sed dignitatis conceditur, & ex alia parte non eliguntur

tanquam

tanquam Sedis Apostolicæ delegati, sed tanquam proprij Episcopi, & pastores suorum subditorum. Est ergo hæc potestas ordinaria, atque adeò transit in Capitulum. Sicuti docet Sanch. aliis relatis *lib.8. de matr.disp.2.num.*10. & *lib.2.in decal.cap.11.num.4.* & *lib.4.cap.38. num.17.* Henriq. *lib.14. de irregular. cap.18. num.2. in fine.* Secundò sub nomine Episcopi veniunt Abbates, & alij Prælati habentes propriam diœcesim,& in ea iurisdictionem quasi Episcopalem independenter ab Episcopo exercentes, vt alios referens tradit Sanch.*dicto lib.8.de matr.disp.2.num.12.* & *lib.2.in decalog. cap.11.num.5.* Sayrus *in claui regia, lib.6.cap.11.num.83.* Auila *de censur.7.p.disp.10.dub.6.* August. Barbos. *in remissionib.concil.* Etenim hæc potestas absoluendi,& dispensandi contenta in Trident. latè est interpretanda; quia est beneficium Principis in iure communi insertum, ergo extendenda est ad hos Prælatos. Deinde ij Prælati solùm differunt ab Episcopis in consecratione, sed Episcopi electi,& non consecrati hac gaudent facultate, vt testatur Suar.*disp.41.sect.2.num.7.* Rodrig.*qq.regular. t.1.q.61. art.9.*Et Zenedo *collect.4. ad decretal. num. 3.* Sanch. *lib.8.de matr. disp. 2. num.11.* Ergo ij Prælati eâdem potestate gaudere debent, siquidem in iurisdictione sunt omnino æquales. Tametsi contrarium sentiant Suar.*disp.41.de censur.sect.2.num.7.*Petr. de Ledesma. *t.2.sum.tract.1.cap.6.post 10. conclus.* Arragon. 2. 2.*q. 88.art.2.colum.7.conclus.4.* Tolet.*lib.1.cap.85.num.5.* Bonac. aliis relatis *disp.7.pun.1. num.7.* ducti ex eo quòd hæc potestas dispensandi, & absoluendi videatur Episcopis concessa ratione suæ præeminentiæ dignitatis. Sed est ratio infirma, cùm hæc potestas eis ante consecrationem competat. Sed quidquid sit de hac quæstione affirmat Suar. *suprà*, subditos illorum Prælatorum absolui, & dispensari posse ab Episcopo in cuius territorio,seu diœcesi existunt, quia respectu casuum qui in Trident.continentur,subiecti sunt Episcopo,etiamsi in aliis soli suo Prælato subdantur.

8. Nomine subditorum in prædicto decreto intelliguntur qui in diœcesi Episcopi domicilium habent, tametsi illud habeant partiale, eo quòd simul in aliena diœcesi domicilium retineant, quia non est inconueniens quemlibet duplex domicilium habere,& duplici Episcopo esse subiectum. Sicuti tradit Sanch. *lib.3. de matr.disp.25.num.4.* & *lib.2.in decal. cap.11.num.8.* Deinde veniunt ex recepta sententia, esto eam sequuti non fuerimus *tract. 3. de legib. disp. 6.de dispensat.pun.7.§.2.in fine*,qui maiore anni parte in ea diœcesi commorantur, quia hi reputantur domicilium habere quoad effectum dispensationis, vt latè probat Sanch. *lib.3. de matr. disp.25. num.12. & 13.* Secùs verò dicendum videtur de peregrinis, scholasticis, & mercatoribus, qui maiori anni parte in ea diœcesi non commorantur,nam hi esto possint à peccatis absolui, non tamen in irregularitatibus,& votis dispensari, vt placet Suar.*disp.41. de censur.sect. 2.num.10. & 12.* Sanch.*lib.2. in decal. cap.11.num.9.* Qui verò nullibi habent certam sedem, sed continuò vagantur,non est dubium absolui, & dispensari posse ab Episcopo in cuius diœcesi reperiuntur, quia alicui debent subijci. Vt notauit Sanch.*lib.3.de matr. disp.25.num.4.* & *lib.2.in decal.cap.11.num.8.*

9. Secunda conditio seruanda in vsu facultatis à Trident.concessæ est, vt Episcopus eam concedat; In diœcesi sua. Quæ verba non leuem difficultatem ingerunt; nam ex illis colligi videtur debere Episcopum vt absolutionem,vel dispensationem concedat in sua diœcesi existere, vel eius subditum, vel vtrumque simul. Qua in re optimè notarunt Suar. *de censuris, disp.41.sect.2. num.10.* & Sanch. *lib.2. in decalog.cap.11.num.12.* illa verba, *in diœcesi sua*, non esse posita, cùm Concilium de dispensatione loqueretur, sed solùm cùm de potestate absoluendi à casibus occultis, & reseruatis agebatur, ac proinde Episcopus existens extra propriam diœcesim poterit dispensare in irregularitate qualibet cum sibi subditis, etiam extra propriam diœcesim existentibus; quia iurisdictionem voluntariam vbilibet exercere potest, quæ potestas in hoc decreto non videtur restricta (quidquid Bonac. *t.1. disp.7. de irregular. q.5. pun.1. num.5.* contrarium sentiat,) imò vt rectè explicuit Sanch.*lib.2.in decalog.cap.11.à num.16.* etiam potestas absoluendi quæ in eo decreto Episcopis conceditur,non videtur limitari illis verbis: In diœcesi sua; ad hanc enim limitationem astruendam clarioribus verbis vti debebat Concilium. Sicuti fecit *sess.6.cap.5.de reformat.* cùm prohibuit Pontificalia exercere in aliena diœcesi. Quapropter Episcopus existens extra propriam diœcesim poterit sibi subditum in sua diœcesi existentem, imo extra existentem absoluere, siquidem de iure id præstare poterat: vt notauit Suar. *disp.41.sect.2.num.11.in fine*. Petr. de Ledesm. *t.2.sum.tract.1.cap.6.post 20.conclus. difficult.1.* Et colligitur ex ipso textu Concilij,si rectè expendatur. Nam verba illa *in diœcesi sua* non coniunguntur cum subditis, sed potiùs virgulam interposuit inter subditos, & diœcesi sua. Inquit enim Concilium: Liceat Episcopis &c. quoscumque sibi subditos, in diœcesi sua absoluere. Adde diœcesim propriè esse Episcopi, non subditorum, ac denique si non offenditur tranquilitas, & pax ex eo quòd Episcopus in aliena diœcesi existens, absoluat subditum in propria diœcesi existentem, neque etiam offenderetur ex eo quòd subditus extra diœcesim existens ab Episcopo in propria existente, præcipuè cùm id faciat pro solo conscientiæ foro. Quapropter legitimus sensus horum verborum est quem tradit Sanch. *dicto lib.2.cap.11.num.17.* vt ex illis verbis nullo modo iurisdictio Episcopi limitetur, sed potiùs extendatur. Præstant enim hunc sensum: potest Episcopus quoscunque sibi subditos, vel qui propriè, & per se subditi sunt, eo quòd in sua diœcesi domicilium habent, vel qui ei subduntur ratione existentiæ in sua diœcesi, tametsi domicilium non obtinuerint, absoluere à quibuscunque casibus &c. Efficitur ergo Episcopum absoluere, & dispensare cum subdito posse, etiamsi vterque extra diœcesim existat.

10. Tertia conditio à Trident. requisita pro dispensatione irregularitatis est, vt ortum habeat ex delicto occulto, neque ad forum contentiosum deducto. Pro cuius explicatione aduerte, quòd sæpè traditum est, occultum dici quod etsi probari testibus possit, ignoratur tamen à maiore parte populi, seu communitatis, in qua ad minus decem resident, vbi delictum commissum est,ideóque occultùm notorio opponitur. Quod si de delicto in vna parte publico, & notorio, in alia verò vbi nec scitur, nec timetur probabiliter sciendum esse, petatur absolutio,vel dispensatio,censet Sanch. *lib.2.cap.11.nu.21.* Auila *2.p. de censur. cap.7.disp.1. dub.11.concl.3.* & *7. p.disp.10.dub.6.concl.2.* posse Episcopum virtute huius decreti Trident. dispensare in ea irregularitate, quia esse occultum,vel non occultum debet intelligi in ordine ad locum, in quo petitur dispensatio. Cæterùm mihi oppositum probabilius videtur,quia hæc irregularitas dici non potest ex delicto occulto prouenire, nam quod in vna parte publicum est,absolutè publicum dici debet. Aliàs si supradicta sententia vera esset, nulla ferè inueniretur irregularitas in qua Episcopus dispensare non posset; quia nulla est

quæ alicubi ignota non sit, ac proinde poterit irregularis mutando domicilium, vel in ea diœcesi maiore parte anni commorando ab illius Episcopo absolutionem impetrare. Denique irregularitatem esse ad forum contentiosum alicubi deductam sufficit, vt interim non possit ab Episcopo absolui, seu dispensari, tametsi dispensatio petatur eo in loco vbi irregularitas ad forum contentiosum deducta non est, neque periculum est vt publicetur. Ergo idem est dicendum de irregularitate in vno loco publica, non posse inquam in alio dispensari interim dum publica est. Sicuti ex parte docet Suar. *t.4. disput.30.sect.2. num.2. in fine.*

11. Ad forum contentiosum censetur irregularitas deducta, quando delata est iudici, & insuper delatio parti intimata: nam actus citationis est primus actus iudicij teste Sanch. *lib.8. de matr disp.34.nu.58.* Maranta *de ordine iudiciario 6.p.initio, num.2.* Et fauet textus in *cap.penult. de foro compet.* vbi legitimè citatus debet causam prosequi coram iudice legitimè citante, non obstante quòd post citationem mutauerit forum. Idem traditur *instituta de actionib. in princ.* ibi: Iudicium incipit vbi primum actio intenditur, & sic antequàm reus respondeat, sed non antequam citetur. Quocirca etiamsi ad iudicem delatum sit crimen; si tamen reo delatio non sit intimata, dici nequit ad forum contentiosum crimen esse deductum. Imò si credendum est communi resolutioni affirmanti iudicium incipere non à citatione, sed à litis contestatione, poterit Episcopus dum non fuerit lis contestata ab ea irregularitate absoluere. Quod verò iudicium à litis contestatione incipiat, tradit Glossa *in leg. si is qui Romæ.* verbo *iudicium.* Et Glossa *in leg. iudicium ff. de iudiciis.* Et Glossa *in cap. relatum de officio delegati*: & *in cap. vnico de litis contestat.* Decius & Alciat *in Rub. de in ius vocando.* Gundisaluus de Paz *in sua pract. t.1. in 1. annotat. num.35. & 36.* Et probari potest ex *cap. gratum de officio delegati*, ibi: Citatione facta negotium fit quasi cœptum. Ergo non est cœptum negotium propriè, sed impropriè, ideóque quæ fiunt ante litis contestationem ante iudicium fieri dicuntur, iuxta. *leg. is qui se obtulit ff. de rei vindicat.* & *leg. amplius ff. Rem ratam habere.* & *leg.1. ff. de litis contestat.* Vnde Baldus *in cap. 1. de litis contestat. opposit. 1.* inquit: Litis contestationem fundamentum esse, & lapidem angularem totius iudicij. Neque obstat per citationem perpetuari iurisdictionem, vt traditur in suprad. *cap. proposuisti de foro compet.* quia ad perpetuandam iurisdictionem, sufficit iudicium esse quasi cœptum, etiamsi cœptum non sit, vt docet Paz *suprà* multis relatis. Ex qua doctrina necessariò infertur posse Episcopum dispensare in illa irregularitate de qua non fuerit lis contestata, quia vsque tunc ad forum contentiosum, hoc est ad iudicium deducta non est simpliciter, & absolutè, licet impropriè fuerit per citationem deducta.

12. Quod si reus postquam irregularitas est deducta ad forum contentiosum ex defectu plenæ probationis, vel falsis probationibus absolutus fuerit ab instantia, vel obseruatione iudicij, & à fortiori per sententiam definitiuam, in eo casu poterit Episcopus cum illo dispensare; quia delictum illud est occultum, & iam se habet, ac si non esset ad forum contentiosum deductum; quia delictum illud eo iudicio est terminatum, & reus absolutione purgauit infamiam, non solùm quando definitiuè est absolutus, sed etiam quando est absolutus per sententiam interlocutoriam, siquidem absque nouis indiciis, & probationibus non potest subijci iudicio. Hæc enim est differentia, vt rectè adnotat Couarruu. *lib.1. variar. cap.1. num.8.* inter absolutionem definitiuam, & absolutionem ab instantia, & obseruatione iudicij; quòd absolutione definitiua posita, iam non potest amplius illud crimen in iudicium deferri, bene tamen potest post absolutionem interlocutoriam, dummodò nouæ probationes, nouáque indicia reperiantur, sed non aliter. At quocunque ex his modis reus absolutus sit iudicium finitum est, ideóque irregularitas dispensari poterit. Sicuti tradit Henrriq. *lib.14. cap.10. num.4.* Sanch. *lib.8. de matr. disp.34. num.57. & 58.* & *lib.2. in decal. cap.11. num.21.* Auila *7.p. disp.10. dub.6. §. secundò notandum.* Molina *tract.3. disp.79. n.8.* Filiuc. *tract 20. cap.10. num.169.* Bonac. *t.1. disp.7. q.5. p.1. num.5. vers. dixi.*

13. Verùm si delictum in iudicio integrè probatum sit, & reus sit condemnatus, & punitus, existimant Henrriq. Sanch. Auila, Gaspar Hurtado *difficult. 20. num.68.* & inclinat Layman. *lib.1. sum. tract.5. par. 5. cap.9. num.6.* eo casu posse Episcopum dispensare, quia iam est satisfactum fini, ob quem Concilium dispensandi potestatem Episcopis denegauit, cùm delictum ad forum contentiosum deductum est. Finis namque Concilij fuit, ne reus à delictis publicis, contúmue pœnis absolueretur, aut dispensaretur, quin priùs publico scandalo satisfaceret, néue authoritas iudicum minueretur, si pendente eorum iudicio reus absolueretur. Quæ rationes cessant finito iam iudicio, & delinquente punito, ideóque illa verba Exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, debent intelligi formaliter, id est de tempore quo deducta sunt, vt expresè aduertit Sanch. *lib.2. cap.11. nu.21.* Henrriq. *lib.14. cap.7. nu.5.* Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.5. cap.9. num.5.* Verùm etsi hæc doctrina probabilis sit, probabilius existimo eo casu non posse Episcopum absoluere, seu dispensare in irregularitate ex eo delicto contracta, non quia impediatur ex eo quòd ad forum contentiosum delictum deductum sit, sed quia posita illa deductione, & illius delicti integra probatione, & condemnatione delictum publicum est, & notorium notorietate iuris: at in Trident. non est concessa facultas dispensandi in irregularitate, quæ ex publico, & notorio delicto oritur, sed solùm in ea quæ ex delicto occulto prouenit, vel ad forum contentiosum non est deducta. Ergo in hac irregularitate Episcopus dispensare nequit. Sic Ioann. Gutierr. *lib.1. canon. qq. cap.3.* Nicol. Garcia *7.p. de benefic. cap.11. num.50.* Bonac. *disp.7. q.5. pun.1. num. 6. circa finem.*

14. Quarta conditio quæ videtur in iis dispensationibus postulari est, vt prosit dispensatio pro solo conscientiæ foro. Sed vt bene aduertit Sanch. *lib.2. in decalog. cap.11. num.12.* illa verba: *In foro conscientiæ*, non sunt apposita cùm de dispensatione sermo habetur, sed cùm agitur de absolutione à casibus reseruatis. Quocirca cùm hæc potestas dispensandi absolutè concedatur non solùm pro foro conscientiæ, sed etiam pro foro externo prodesse debet.

Præter Episcopos Prælatis regularibus in ordine ad suos subditos varia priuilegia conceduntur, vt in irregularitatibus dispensare possint, vt videre est in *Compendio priuilegior. mendicant.* verbo *irregularitas*, & in *nostris priuilegiis* verbo *dispensatio.* Et latè tradit Rodrig. *qq. regular. t.1. q.24. per totam.* Henrriq. *lib.12. cap.6. num.11.* Auila *7.p. disp.8. dub.4.* Paul. Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.5. cap.9. num.7.*

15. Ad extremum monent Henrriq. *lib.14. cap. 18. num.3.* Maiol. *lib. 2. de irregularit. cap. 2. in fine.* Sanch. *lib.8. de dispensation. disp.3. num.3.* Suar. *de censur. disp.41 sect.2. nu.15.* Auila *7.p. de irregular. disp.10. dub. vlt.* Saytus *lib.7. cap.14. num.5.* Bonac. *disputat.7. de irre*

de irregular. q.5.pun.1. circa finem, & alij, quia hæc est iurisdictio voluntaria, sicut & absolutio, & iure ordinario Episcopis competens, ac proinde delegabilis.

16. Secundò monent Henriq. *lib. 12. de matr. cap. 10.num.3.*& *lib.13.de excommunicat. cap.30.nu.3.* & *lib.14. de irregular. cap.7. num.5.* Nauarr. *cap. 27. num.32.* Sanch.*lib.8.de matr.disp.24. num.7.* Auila 7. *p.de irregular. disp.10. dub.8.* si plures sint irregularitates, de quibus impetranda est dispensatio necessarium esse mentionem facere illarum,quæ sunt ob diuersa delicta contractæ, quia auferri potest vna, & non alia. Si verò irregularitates eiusdem rationis sint,videlicet quia sæpiùs celebrasti in excommunicatione,plures occidisti; etsi opus non sit exprimere vices in particulari, in quibus irregularitas contracta est, at necessarium est saltem in genere eas exprimere, vt pro omnibus dispensatio concedatur, quod de irregularitate homicidij videtur certum, cùm ibi plures irregularitates contrahantur, vt aduertit Suar. *disp.44.sect.3. num. 28.* Coninch. *disp.18. dub.14.in fine.*

17. Tertiò monet Paul. Layman. *dicto lib.1.sum. tract.5.par.5.cap.9.circa finem*,exceptionem à potestate,seu priuilegio dispensandi religionibus, & à fortiori Episcopis concesso,strictè interpretandam esse. Vnde si in priuilegio excipiatur bigamia, non de similitudinaria,sed de propria intelligi debet. Si excipiatur homicidium voluntarium; intelligendum est iniustum,& directè volitum, non tamen quod commissum est in sui defensionem, excedendo moderationem iustæ tutelæ,aut quod ex subita ira commissum est, quia hæc homicidia casualia censenda sunt, vt notat Coninch.*disp.18.dub.14.conclus.5.*

18. Quartò docent ex communiori sententia Siluest. verbo *dispensatio, q.15.* & verbo *irregularitas, q.28.* Henriq. *lib.14.cap.17. num.4.* Sayrus *lib.7.thesauri,cap.14.num.11.* Maiol.*lib.5.de irregular. cap.51. num.8.* Suar.*disp.41.sect.3.num.4.* Auila *7.p.disput.10. dub.6.* Bonac. *disp.7.q.5. pun. 1.in fine*, & alij apud ipsos, Episcopum, vel Prælatum conscium irregularitatis in qua dispensare potest, si admittat hunc irregularem ad ordines suscipiendos, vel beneficium, censendum esse dispensasse, (tametsi contrarium sentiat Nauarr.*in sum.cap.25. num.74.*) quia non debet præsumi voluisse peccare. In foro autem externo nullatenus hæc tacita dispensatio à Prælato inferiori Pontificis admittitur, quia in iure communi inferior Pontifice dispensationem concedere nequit non præmissa causæ cognitione, vt pluribus firmant Glossa *in cap.2.* verbo *dispensatum.* Et *ibi* Panormit. & Ioann.Andreas *de schismaticis.* Selua *de benefic. 3. p.q.10.nu.9.* Rebuff.*prax.benefic.2.p.de dispensat.n.15.* Sayrus *lib.7.cap.14.num.13.* At hanc causæ cognitionem non probatur præmissam esse. Ergo dispensatio facta non censetur. Atque ita tradit Panormit. Ioann. Andr. Felin. Innocent. Nauarr. quos refert, & sequitur Suar. *d. cap. 14. num. 13. & seqq.*

19. Quintò docent Antonin. *in cap. postulasti, num. 10. de Rescriptis.* & *ibi* Immola *num. 4.* Felin. *num. 10.*& *cap.fin.num.5.de simonia.* Burgasius *de irregular.2.p.tit.de interpretat. num.7.* Saa,verbo *dispensatio num.14* Sayrus *lib.6.thesauri,cap.11.num.22.* & *lib. 7.cap.14. à num.22.* & alij relati à Sanch. *lib.8. de matr.disp.1. num.27.* dispensatum ad ordines etiam à Pontifice non ideò censeri dispensatum ad beneficia curata,dignitates,& prælaturas,bene tamen ad beneficia simplicia, quia hæc ordinatis concedi solent.

Quæ doctrina si de dispensatione ad ordines maiores loquamur, certa esse videtur; cùm nullum deceat sacris initiari qui beneficium non habeat ex Trident. *sess.21.cap.2. de reformat.* nam esto aliquando ex titulo patrimonij, vel pensionis initietur, id quasi ex dispensatione fit ob necessitatem, vel vtilitatem Ecclesiæ. Sicuti aduertit Sanch. *lib.8.de matr. disput. 1. num.27.* At si sermo sit de dispensatione ad minores ordines,etsi prædicta sententia probabilis sit; longè veriorem existimo ex ea dispensatione beneficij dispensationem non inferri; quia non necessariò connectuntur, vt optimè aliis relatis probat Sanch. *dicto lib.8.disp.1.num.27.*

20. Sextò pluribus firmat Sanch. *lib.8. de matr. disputat.1. num.26.* dispensatum ad ordines ad solos ordines minores censeri dispensatum; quia dispensatio strictè interpretanda est, & sufficienter suum effectum sortitur dispensatione pro minoribus ordinibus concessa. Verùm si hæc dispensatio initiato minoribus ordinibus superueniat, intelligi debet facta pro maioribus, ne frustranea esset & inutilis, quod in omni priuilegio, & dispensatione vitandum est. Sicuti docet Sanch. *loco allegato.*

21. Septimò tradunt Angel.verbo *irregularitas, num.34.*& *ibi* Siluest.*q.9.num.11.in fine.* Armilla *n.81.* Henriq. *lib.14.cap.17.num.4. ad finem.* Episcopum tibi concedentem litteras dimissorias ad ordines eo ipso concedere facultatem, vt ab ordinante dispenseris in irregularitate, aliòue impedimento, quòd susceptionem ordinum impedit, quia horum dispensatio necessariò præmittenda est ordinum susceptioni,ac proinde concessa facultate ad suscipiendos ordines censenda sunt concessa ea sine quibus ordines suscipi nequeunt. *Cap.præterea.de officio delegati.leg.2. ff. de iurisdict. omnium iudic.* Verùm hæc doctrina solùm admittenda est cùm Episcopus concedens dimissorias conscius esset irregularitatis, & impedimenti, quo ad ordines suscipiendos tenebaris, nam eo ipso censendus est vel ipse dispensare, vel facultatem dispensandi Episcopo ordinaturo concedere. At si ipse ignarus impedimenti dimissorias litteras tradat, verius censeo inde non inferri facultatem concessam, vt in irregularitate,aliisue impedimentis dispenseris, quia esto dispensatio irregularitatis, alteriúsue impedimenti præmittenda susceptioni ordinum sit,non tamen est necessarium præmitti ab eo qui ordines ex delegatione collaturus est, cuique sola facultas ordinandi est concessa, sed à legitimo superiore. Deinde admittimus concessa facultate ad vnum, concessam censeri ad ea omnia quæ ex eo vno consequuntur, negamus tamen ex facultate alicui concessa suscipiendi ordines ab alieno Episcopo,inferri potestatem ei concessam esse in irregularitate, alióue impedimento dispensandi, quia hæ facultates diuersæ sunt, neque vna alteri connectitur, & plerunque contingit ab alieno Episcopo ordines suscipi, quin vlla dispensatio præmittatur. Sic alios referens docuit Sanch.*lib.8.de matr.disput.1. num.25.*

Vide quæ diximus *tract. 3. de legib. disput. 5. de priuileg.* & *disp. 6. de dispensationib.*

Pvnctvm VIII.

De irregularitate orta ex bigamia.

1. HVcusque egimus de his quæ omni irregularitati videntur communia. Superest agendum de his quæ singulis irregularitatibus competunt. Diximus *initio huius disput.* alias irregularitates vocari ex defectu, eo quòd absque culpa contingant, alias ex delicto quæ culpam grauem supponunt. Inter irregularitates quæ succedunt absq; culpa potissimum locum obtinet bigamia, quæ est nuptiarum, seu matrimonij duplicatio, dicitúrque defectus Sacramenti, quia deficit in repræsentatione vnionis Christi cum Ecclesia, hæc enim est vnius cum vna, cùm tamen bigamus duplici copulatus sit. Triplex est bigamia ex communi Doctorum sententia; alia propria, alia interpretatiua, alia similitudinaria.

2. Bigamia propria nuncupatur, quæ ex binis nuptiis validè contractis, & consummatis consurgit, quod nullo modo potest contingere nisi mortua prima vxore. Constat ex *cap. nuper.* & *cap. debitum de Bigamis ex cap. præcipimus. Cap. cognoscimus cum alijs* 34. *dist.* Dixi consummatis, quia ante consummationem non diuidis tuam carnem in plures, neque ostendis incontinentiam cum effectu, quæ sunt rationes ob quas hæc irregularitas indicta est: vt latè expendit Sanch. *lib.* 7. *de matr. disp.* 83. *num.* 4. & 5. ideóque si vnum ex his duobus matrimonijs consummatum non sit, irregularitas bigamiæ non contrahitur: vti pluribus comprobat Sayrus *lib.* 6. *thesauri, cap.* 3. *n.* 3. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 11. *circa finem.* Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 6. *num.* 2. Gaspar Hurtado *difficult.* 13. *n.* 48. Bonac. *t.* 1. *disp.* 7. *q.* 2. *pun.* 5. *num.* 1. & colligitur *ex cap. debitum de bigamis.*

Hanc autem irregularitatem ex Apostolica traditione emanasse testatur Paulus 1. *ad Thimoth.* 3. ibi: Oportet Episcopum vnius vxoris virum esse. Et *infra*: Diaconi sint vnius vxori, viri. Et decidit Lucius III. *in cap.* 2. & Cælestin. III. *in cap.* 3. *de bigamis*, & comprobat communis Patrum sensus.

3. Bigamia interpretatiua est quæ contrahitur ab eo, de quo præsumitur duas vxores habuisse, esto in re illas non habuerit.

4. Quod tripliciter contingit. Primò si contrahas matrimonium cum vidua quæ prius matrimonium consummauerat. Et idem est si contrahas cum corrupta ab alio, vt deciditur *cap. præcipimus, dist.* 34. & *cap. si quis viduam.* 50. *dist.* & *cap. debitum de Bigamis.* Etenim sic contrahens non potest significare perfectè vnionem Christi cum Ecclesia, siquidem Christus vnicam, & virginem sibi copulauit. Sicuti multis allegatis tradit Sanch. *lib.* 7. *de matr. disp.* 84. *num.* 7. Sayrus *cap.* 4. *n.* 10. August. Barbosa *allegat.* 49. *num.* 5. Requiritur tamen secundùm probabiliorem sententiam matrimonium contractum cum vidua validum esse, nam ex vnico matrimonio nullo irregularitas contrahi nequit: vt docet Nauarr. *consi.* 1. *de Bigamis n.* 2. & *in sum. cap.* 27. *n.* 195. & testatur decisum fuisse in sacra Congregatione Cardinalium Farinac. *prax.* 1. *p. tit. de inquisit. q.* 8. *n.* 8. Valen. *t.* 4. *disp.* 7. *q.* 19. *pun.* 3. *in prima specie irregularitatis.* August. Barbosa *dicta allegat.* 49. *num.* 5. Sanch. alijs relatis, *d. disp.* 84. *n.* 11. Dixi debere esse ab alio corruptam, nam qui à se corruptam ducit, fictione iuris virginē ducere censetur. Sicuti filij redduntur legitimi matrimonio subsequenti, ac proinde tanquam clericus virginem ducens gaudet priuilegio clericali, vt multis relatis docet Sanch. *lib.* 7. de

*de matrim. disp.*84.*num.*14. Suar. *disp.*49. *sect.* 3.*n.*6. Quod si inquiras rationem, ob quam si contrahas cum corrupta, sis irregularis, non tamen si contrahas cum virgine, cùm sis corruptus? Respondeo præcipuam rationem esse, quia sic decisum est. Congruentiam verò tradidit D. Thom. *in* 4. *d.* 27. *q* 3. *art.*1. *qq.*3. inquit enim omnem actionem specificari ex termino ad quem. Cùm autem vir non à se ipso, sed à coniuge sortiri debeat speciem; quando hæc suam carnem in plures diuisit, censetur ipse interpretatione iuris in plures diuisisse. Ad hanc interpretatiuam irregularitatem reducitur ea, quæ incurritur ob matrimonium contractum cum repudiata ab alio, *cap.*1. *de Bigamis*, ibi: Vt bigami pœnitentes, vel repudiatarum mariti ad sacerdotium non ascendant.

5. Secundò contingit hæc bigamia interpretatiua per accessum ad propriam vxorem, postquam illa adulterium commiserit, tametsi à principio virgo accepta fuerit. Sicuti habetur *cap. si layci* 34. *dist.* Et tradunt omnes Doctores apud Suar. *disp.*49. *sect.* 3. *num.*15. Sanch. *disp.*84. *num.*15. August. Barbosa, *alleg.*49. *num.*8. Ratio est, quia maritus cognoscens vxorem ab alio corruptam maritus corruptæ nuncupatur, ideóque perinde iudicandus est, ac si cum corrupta contraxisset.

6. Difficultas verò est, an hæc irregularitas contrahatur, si ignorans coniugis adulterium illam carnaliter cognoueris. Et idem est si à principio existimans ducere virginem duxeris corruptam? Negant Petr. de Ledesm. *de matr. q.*66. *art.*3. *col penult.* Eman. Saa, verbo *irregularitas bigamiæ, n.* 3. & insinuant qui affirmant hoc impedimentum contrahi à viro scienter vxorem adulteram carnaliter cognoscente, tacitè enim supponunt stante ignorantia non esse huic impedimento locum. Sic Glossa, *cap.*2. *de Bigamis.* Rebuff. *de pacific. possessor. num.*194. Gregor. Lopez *leg.*35. *tit.*5. *part.*1. Anton. Cuchus *lib.*4. *instit. maiorat. tit.* 12. *num.* 175. Palatius *in* 4. *dist.*27. *disp.*4. Moueri possunt, quia actus ob quem irregularitas contrahitur debet esse actus ab homine quatenus rationalis est, ac proinde ab illo quatenus ratione vtitur. Cognoscens verò vxorem ignorans esse adulteram numquam liberè suam carnem diuisit in plures. Ergo numquam fundamentum præstitit contrahendi hanc irregularitatem. Vnde Bernard. Diaz *in sua pract. cap.* 16. *ad finem* affirmat virum fore tunc irregularem cognoscendo adulteram, quando potest probare adulterium, quia in *cap. si cuius* 34. *dist.* expostulatur delictum vxoris euidenter probatum esse.

Nihilominus in his casibus irregularitatem contrahi docet ex communi sententia Abbas *in cap. si de adulterijs.* & *cap.*2. *de bigamis num.*8. Nauarr. *cap.* 27. *n.*195. Suar. *disp.*45. *sect.*3. *num.*15. Garcia *de benefic.*7. *p. cap.*6. *n.*16. August. Barbosa *allegat.*49. *n.* 9. Auila 7. *p. disp.*8. *dub.*1. vers. *tertio modo.* Sanch. *lib.* 7. *disp.*84. *num.*15. Paul. Laym. *lib.*1. *sum. tract.*5. *par.* 5. *cap.*6. *num.*3. & alij innumeri apud ipsos. Quippe hæc irregularitas non in pœnam alicuius delicti; neque ob infamiam vllam personæ, sed ob defectum significationis indicta est, quæ significatio esse non potest si maritus corruptæ fuerit, quia sicut ipsa mulier in plures suam carnem diuisit, sic vir illam cognoscens censetur in plures suam carnem diuisisse. Ex qua ratione infertur manifestè te fore irregularem, etiamsi tua vxor absque eius culpa ab alio cognita fuerit, quia excusatio à culpa non impedit eius carnem in plures esse diuisam, & consequenter eius matrimonium à perfecta significatione deficere. Sicuti notarunt Suar. Sanch. Barbosa, & alij *suprà.*

7. Tertiò contingit hæc bigamia interpretatiua, si contracto matrimonio, & consummato post mortem coniugis, sacris initieris, & sic initiatus aliud tentes matrimonium contrahere, & consummare: habetur expressè in *cap. nuper de Bigamis*, vbi hæc irregularitas indicitur non ob defectum significationis, sed ob prauum affectum opere subsecuto, & tradunt omnes Doctores. Hanc decisionem *dicti cap. Nuper*, extendunt communiter Doctores, quos refert, & sequitur Sayrus, *lib.*6. *cap.*4. *num.*7. Suar. *disp.*49. *sect.*1. *num.*6. Sanch. *lib.* 7. *disp.* 84. *num.*3. August. Barbosa *de potest. episc. alleg.*49. *n.*11. Bonac. *disp.*7. *q.* 2. *p.*5. *num.*3. primò ad eum qui viuente propria vxore scienter aliam duxerit, quia quantum est ex parte sua, affectum ostendit ad duo matrimonia contrahenda, & licèt de iure ea non contraxerit; contraxit tamen de facto, quæ fuit ratio decisionis *dicti cap. Nuper.* Secundò iidem Doctores præfatam decisionem extendunt ad eum qui mortua prima vxore aliam ducit, quacum ligatus est impedimento dirimente ob eandem rationem praui affectus opere subsecuto. Contrahens tamen in his duobus casibus, debet habere intentionem contrahendi quantum est ex parte sua secundum matrimonium, aliàs si hæc intentio deficiat, non videtur irregularitati esse locus: teste Henrriq. *lib.*12. *de matr. cap.*6. *num.*9. & *lib.*14. *cap.*6. *num.*9. Coninch. *disp.*18. *dub.*11. *n.*101. Auila, Sanch. & Bonac. *suprà*: tametsi contrarium sentiat Suar. *disp.*45. *sect.*2. *n.*10. quia sine hac intentione non est affectus maritalis cum opere subsequuto, quæ est ratio *suprad. cap. Nuper.* Fateor tamen difficile esse habere intentionem conscius impedimenti dirimentis, quia est intentio de obiecto impossibili; ideóque censeo sufficere ad hanc irregularitatem contrahendam, si consensus solùm sit de habendo illam mulierem in vxorem in foro externo, & vt talem tractando.

8. Verùm esto in his duobus casibus communis sententia damnet irregularem sic matrimonium contrahentem, attamen spectato iuris rigore improbabile non videtur ab irregularitate esse immunem. Vti testatur Coninch. *disp.*18. *dub.* 11. *n.* 100. Henrriq. *lib.*12. *de matrim. cap.*6. *num.*9. & *in comment litt. T.* & alij relati à Sayro, *lib.* 6. *cap.* 4. *num.*5. quia irregularitas non incurritur nisi in casibus à iure expressis. *cap. is qui de sent. excommunicat. lib.*6. At ob supradictos casus in iure expressa est irregularitas. Etenim *cap. Nuper.* & *cap. finale, de Bigamis.* & *cap.*1. *Qui clerici. vel vouentes.* & *cap. decernimus* 28. *dist.* & *cap. quisquis* 27. *q.* 1. irregularitatem secundò inualidè contrahenti indicentes, loquuntur de eo qui ob impedimentum ordinis, vel religionis inualidè contraxit. Item in *cap.*1. *de Bigamis*, vbi asseritur irregularem esse qui repudiatam duxerit. Nullus ergo textus est, in quo expressè habeatur irregulares esse laycos qui matrimonio valido contracto aliud tentant inualidum inire. Sed huic fundamento responderi potest, etsi expressè in iure hæc irregularitas non contineatur, contineri tamen in ratione decidendi textus *dicti cap. Nuper. de Bigamis*, adiuncta communi Doctorum interpretatione. Quod sufficit vt vim legis, & iuris expressionem contineat. Sicuti aduertit Laym, *lib.*1. *sum. tract.*5. *par.*5. *cap.* 6. *n.*7. vers. *alterum*; iunctis his quæ *cap.*1. *circa finem* dixerat.

9 Tertiò hanc interpretatiuam irregularitatem extendunt communiter Doctores Ioann. Andr. *in d. cap. Nuper. n.*3. & *ibi* Anton. *num.*8. Cardinal. *ad finem.*

finem. Abbas *num.*4. Anchartan. *num.* 1. *notab.*3. Angel. verbo *bigamia n.*8. & *ibi* Siluest. *q.*7. & alij apud Sanch. *lib.*7. *disp.*84. *n.* 5. & Suar. *disp.*49. *sect.*2. *n* 8. ad eum qui post matrimonium validè contractum aliud inualidum init, & consummat ignarus impedimenti dirimentis, eo quòd habuerit affectum contrahendi duplex matrimonium, & de facto contraxerit, ac consummauerit, ac proinde ineptus est significare vnionem Christi cum Ecclesia. Nihilominus verius censeo cum Sanch. *dicta disp.*84. *num.*6. hunc non fore irregularem, quia hæc irregularitas neque ob defectum sacramenti, neque ob affectum contrahendi duplex matrimonium induci potest. Non quidem ob defectum sacramenti, quia sacramentum irritum non est aptum ad significandam vnionem Christi cum Ecclesia, sicut neque concubinatus. Validum autem cùm sit vnicum tantùm ab hac significatione perfecta non deficit. Neque item ob affectum, quia hic affectus non fuit culpabilis, & peccaminosus, ac proinde non est dignus, vt hac pœna irregularitatis puniatur, quippe hæc irregularitas interpretatiua, sicut & similitudinaria in pœnam delicti commissi imponitur. Sicuti annotauit Hostiens. *in dicto cap. nuper. n.*5. & colligitur ex ipso textu, vbi Innocent. III. voluit criminosos audentes irrita matrimonia contrahere hac pœna irregularitatis punire. Ergo quando contrahens culpam excusat, hanc irregularitatis pœnam euitat.

10. Quartò non desunt doctores videlicet Henriq. *lib.*12. *de matr. cap.*6. *num.*9. & *in comment. litt. X.* Auila 7. *p. disp.*8. *dub.*1. vers. *sed partem negatiuam.* Coninch. *disp.* 18 *dub.* 11. *num.* 101. qui negant te irregularem esse contrahentem duplex matrimonium, si vtrumque inualidum sit, quia hæc irregularitas nullibi inuenitur expressa, cùm *dict. cap. nuper.* & *finale de Bigamis* supponant prius matrimonium validum fore. Ex alia parte non deficit sacramento vera significatio, cùm nullum ex illis matrimoniis sit sacramentum, nec legitimus contractus. Cæterùm etsi spectato iuris rigore hæc sententia amplectenda esset; quia tamen communi sententiæ Doctorum irregularitatem in hoc casu astruenti opponitur, admittenda non est. sicuti illam non admittit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 195. Suar. *disp.* 49. *sect.* 2. *num.* 11. Sanch. *lib.* 7. *disp.*84. *num.*3. Sayrus *lib.*6. *cap.*4. *num.*7. *& seqq.* Bonac. *disp.*7. *q.* 2. *pun.*5. *num.*2. vers. *respondeo.* August. Barbosa *de potest. episc. alleg.*49. *n.*11. & alij plures apud ipsos.

11. Bigamiam verò similitudinariam appellamus, quæ contrahitur ex matrimonio attentato consummato post votum castitatis factum in Religione approbata. Sicuti habetur *cap. quotquot.* 27. *q.* 1. ibi: Quotquot post virginitatem pollicitam præuaricatæ sunt professione contempta inter bigamos haberi debebunt. Illa tamen præuaricatio debet esse per attentatum matrimonium. *Cap. monachos eadem causa*, *& q.* Et licèt prædictus textus in *cap. quotquot* loquatur de virginibus pollicitam castitatem præuaricantibus, vt rectè adnotauit Henriq. *lib.*12. *de matr. cap.*6, *num.*10. *in com. litt. H.* quæ sicut bigami repelluntur ab ordinibus, ipsæ à consecratione repelli debent: attamen communis sententia, quam pluribus firmant Sanch. *lib.*7. *de matrim. cap.* 85. *num.*5. Nicol. Garcia 7. *p. de benefic. cap.*6. *n.*15. August. Barbosa *alleg.*49. *num.*25. ex illo textu colligit religiosos matrimonium contrahentes de facto irregulares fore bigamia similitudinaria, quia aliquo modo similes sunt duplex matrimonium contrahentibus, siquidem voto solemni castitatis contrahunt spirituale matrimonium cum Christo, à quo matrimonio, & vnione tentant recedere carnale matrimonium contrahendo.

12. Sed an hæc irregularitas extendenda sit ad clericos in sacris constitutos matrimonium contrahentes? difficultate non caret, eo quòd in *cap. Nuper de Bigamis* deciditur sacerdotes matrimonium contrahentes non esse verè bigamos, & in *cap. sanè el.*2. *de clericis coniugatis* videtur concludi non esse irregulares, siquidem post longam pœnitentiam committitur dispensatio Episcopo, cùm tamen irregularitas bigamiæ etiam illa in qua nullus adest sacramenti defectus dispensari non potest ex textu in *cap. Nuper.* & *cap. fin. de Bigamis.* Atque ita hos sacerdotes irregulares non esse docet Abbas *in dicto cap. nuper. n.*3. Gaspar Hurtado *de irregul. difficult.* 13. *n.*48. & probabile reputat Suar. *disp.*49 *sect.*4. *n.* 6. Cæterùm hos clericos matrimonium contrahentes irregulares esse; tametsi non irregularitate orta ex bigamia docuit Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.*5. *cap.*6. *conclus.* 2. Priorem partem scilicet hos clericos irregulares esse docent ex communi sententia Nauarr. *cap.*27. *num.*195. Suar. *disp.*49. *sect.* 4. *n.* 6. Auila 7. *p. disp.*8. *dub.* 1. vers. *bigamia.* Sayrus *lib.* 6. *cap.*4. *num.*22. Sanch. *lib.*7. *disp.*85. *n.* 5. August. Barbosa 2. *p. de potest. episc. alleg.*49. *num.*15. Nicolaus Garcia 7. *p. de benefic. cap.*6. *n.*15. Bonac. *t. t. disp.*7. *q.*2. *pun.*5. *n.*2. & alij apud ipsos. Et probari potest ex *cap.*1. *Qui clerici vel vouentes*, vbi de diacono vxorem ducente dicitur posse Episcopum cum illo dispensare, vt ad sacerdotium ascendat peracta pœnitentia. Et in *cap.*2. *eodem tit.* conceditur Episcopo potestas dispensandi cum subdiacono in ascensu ad superiores ordines ea conditione, vt ad religionem transeat. Qui textus non loquuntur de contrahente cum vidua, nec de duplici matrimonio, sed de vno etiam cum virgine post ordinem sacrum contracto. Ergo illud sufficit ad inducendam irregularitatem. Quod verò hæc irregularitas non sit bigamiæ, sed ex delicto: & in illius pœnam probari potest ex *dicto cap. nuper.* Et *cap. vlt. de Bigamis*, partim quia ibi negatur dispensatio pro bigamia etiam in qua nullus est sacramenti defectus, partim quia superflua esset decisio *dicti cap. Nuper.* & *cap. finalis*, indicentium irregularitatem clerico qui matrimonio valido contracto, & morte coniugis dissoluto sacris initiatus nouum matrimonium tentauit contrahere; vel tentauit viduam ducere post sacram ordinationem; siquidem ex eo tantùm quòd sacris initiatus duceret vxorem irregularitas bigamiæ indicta erat in *cap. quotquot* 27. *q.* 1.

13. Porrò bigamiæ irregularitas priuat bigamum omni priuilegio clericali, non solum priuilegio fori. Vt habetur expressè in *cap. vn. de Bigamis, lib.* 6. vbi addicuntur bigami coërcioni fori sæcularis, sed etiam priuilegio canonis, siquidem ibi dicitur: *Omni priuilegio declaramus esse denudatos.* Insupérque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem. Quæ doctrina secundùm veriorem opinionem intelligenda est non solùm de bigamia propria, sed etiam interpretatiua. Vti aduertit Suar. *disp.*49. *sect.*5. *num.* 5. Sayrus *lib.* 6. *cap.*5. *num.*2. *&* 3. & alij apud ipsos. Quocirca sub peccato mortali asserunt dicti Doctores, prohiberi huic irregulari deferre habitum clericalem, & tonsuram; siquidem bigamis deferentibus ius excommunicationem minatur. Vnde non possunt ministeria etiam minorum ordinum ex officio exercere. Vt cauetur in Trident. *sess.*23. *cap.*17. *in fine de reformat.*

reformat. & notauit Auila 7.*p.de benefic.disp.*8.*dub.*3. Non tamen extendenda est hæc doctrina ad bigamiam similitudinariam, seu ad eam irregularitatem, quæ à religioso professo, vel clerico sacris initiato contrahitur ob matrimonium nullum attentatum, quia hi quousque per sententiam clericali priuilegio denudentur illud non amittunt, nec prohibentur habitum clericalem, seu religiosum deferre. Sicuti aliis relatis docent Sayrus *lib.*6. *thesauri, cap.*5. *à num.* 2. Suar.*disp.*49.*sect.*5.*num.*7. Auila 7.*p.disp.* 8. *dub.*3.

14. Quoad dispensationem huius irregularitatis attinet, certum est posse summum Pontificem dispensare tam ad ordines suscipiendos, quàm ad vsum susceptorum. Quia hoc impedimentum est iure humano inductum. Neque obstat Paulus dicens 1. *ad Thimot.* 3. Oportere Episcopum esse vnius vxoris virum: nam etiam dicit non debere esse percussorem, & tamen in hoc vitio omnes admittunt dispensationem. Ratio verò est, quia *ibi* non videtur Paulus imposuisse præceptum, sed consilium, & esto esset præceptum non est latum à Christo Domino, sed ab Apostolo ex communi Apostolorum consensu. Sicuti tradit Siluest. verbo *irregularitas bigamia.q.*7. Armilla, *num.*9. Tabiena *q.vlt.* Henrriq.*lib.*11.*cap.*6.*num.*11. Viuald.*candelab.*2.*p.*vbi *de irregular.bigamiæ,num.*34. Vt tamen Pontifex hanc dispensationem licitè concedat causa rationabilis adesse debet: aliàs peccabit, esto valida sit dispensatio. Sicuti colligitur ex *cap.* 2. *de Bigamis.* ibi: Cum bigamis contra Apostolum dispensare non licet pro solo arbitrio dispensantis, nec pro leui causa, sed graui. Vt explicat Suar. *disp.* 49.*sect.*6.*num.*2.*&* 6. Sayrus *lib.*6.*cap.*6.*num.*3. Vel dic cum Sanch.*lib.*7.*disp.*86.*num.*6. non licere Episcopis, qui Pontificem consulebant, an possent bigamos promouere.

15. Episcopus autem nullo modo habet potestatem dispensandi cum bigamis propriis, & interpretatiuis ad sacros ordines suscipiendos. Est ferè omnium sententia, & constat ex *cap.super eo de Bigamis. Cap.lector* 34. *dist.* & aliis. Solùm video non improbari à grauissimis Doctoribus S.Thom. *in addit.ad* 3. *p.q.*66. *art.*5. & *in* 4. *dist.*27. *q.*3. *art.* 3 *in corp.* & *ibi* Albert.Magnus *art.vlt.* Fauet Henrriq.*lib.*12.*de matr. cap.*6.*num.*11. & *lib.*14.*cap.*10.*num.*2. nec improbabile reputat Suar. *disp.*49.*sect.*6. *num.*8. posse Episcopum dispensare cum bigamo religioso facto, ne detur occasio vagandi. Verùm vt rectè Paludan. *in* 4. *d.* 27. *q.*4.*ar.*5.*conclus.*4. vers. *tertio.* Gabriel *eadem. dist q.*3. *art.*3. *post dubium* 4. Sotus *ibi,q.*3. *art.*3. *conclus....* affirmant hanc potestatem neque vsu receptam esse, neque iure probari posse, maximè in bigamia propria.

16. Quoad bigamiam verò interpretatiuam maximè quæ ex delicto ortum habet, siue delictum fuerit proprium, vt cùm contrahis duplex matrimonium inualidum, vel vnum validum, & alterum inualidum, siue delictum fuerit alienum, vt cùm contrahis cum corrupta, vel cognoscis vxorem adulteram, defendunt posse Episcopum ad ordines sacros cum quocunque bigamo dispensare, etiamsi religionem non ingrediatur. Turrecremata *in cap. lector.*34. *dist.* Paludan.*dist.*27.*q.*4.*art.*5.*num.*35. Armilla *nu.*9. Tabiena *q.vlt.* Sed hic modus dicendi absolutè sumptus sustinendus non est, vtpote qui nullum in iure fundamentum habet. Vti aduertit plures referens Sayrus *lib.*6.*thes. cap.*7.*num.*5. Sanch. *lib.*7.*de matr. disp.*86.*num.*12. Attamen si prædicta bigamia ex delicto proprio consurgat, satis probabile est si delictum occultum fuerit, posse Episcopum dispensare virtute Trident.*sess.*24.*cap.*6. vt aduertit Sanch. *dicta disp.*86.*num.*13. Quinimo posse dispensare, etiamsi ex delicto alieno hæc bigamia emanauerit, vt contingit, cùm corruptam ducis, vel vxorem adulteram agnoscis docuerunt Henrriq. *lib.*12.*de matr. cap.*6. *in fine.* & *lib.*14. *cap.*10. *num.*1. Barbosa 2.*p. de potest. episc.alleg.*49.*num.*25. Sayrus *lib.*6.*cap.*7. *num.*9. quia Trident. non distinguit, an ex delicto proprio, vel alieno oriatur.

17. Verùm si de ordinibus minoribus, & beneficio simplici loquamur, probabilis est sententia affirmans posse Episcopum etiam cum bigamis propriis dispensare, vt hos ordines minores, & beneficia simplicia obtineant. Quæ fuit sententia D. Thom. *in* 4.*d.*27.*q.*3. *art.*3. vbi Paludan. *q.*4. *art.*5. *conclus.*4. Durand.*q.*4. Glossa verbo *dispensare in cap.*2.*de Bigamis.* Nauarr.*cap.*27.*num.*197. Henrriq.*lib.*12. *de matr. cap.*6. *num.*11. & *lib.*14. *de irregular. cap.* 20. *num.*2. Azor.2.*p. lib.*5.*cap.*10. *q.*2. & *lib.*6. *cap.*4.*q.*8. *&* 11. Sayrus *lib.*6.*thes.cap.*7. *num.*11. Sanch. *lib.*7.*de matr. disp.*86.*num.*11. Paul. Comitolius *lib.*1.*q.*106.*num.*5. *&* 6. Auila 7. *p. de irregular. disp.* 7. *dub.* 4. Miranda *man.prælat.t.*2.*q.*38.*art.*2. *conclus.*2. & alij apud ipsos 1 & colligitur ex *cap.super eo,* & aliis sub *Rub. de bigamis*, vbi arcentur bigami ab ordinibus, sermo est de ordinibus sacris. Et licèt in *cap. vn. de bigamis lib.*6. generaliter ab ordinibus bigami excludantur, & in Trident. *sess.*23. *cap.* 17. specialiter ab vsu ordinum minorum hoc, inquit Sayrus *suprà dicto cap.*7. *nu.*12. intelligendum est per se, & nulla intercedente causa rationabili dispensandi. Præterea in *cap.lector.*34.*dist.* datur facultas bigamo vt in lectoratu permaneat ex dispensatione inquam, vt ait Glossa, *&* Suar.*disp.*49. *sect.*5.*num.*3. & subditur, si necessitas sit ad subdiaconatum promoueatur, qui ordo tempore antiquo inter minores computabatur, vt pluribus comprobant Suar.*disp.*49.*de censur.sect.*5. *num.*1. & *disp.*51.*sect.*3. *num.*12. Sanch. *lib.*7.*de matr.disp.*86. *num.*11. Sayrus *lib.*6.*thesauri,cap.*7.*num.*8. Congruentiam huius sententiæ assignauit Sotus *in* 4.*d.*27.*q.*3. *art.*3. *conclus.*2. dicens ex susceptione minorum ordinum non mancipari irreuocabiliter diuino cultui ordinatum; meritò ergo concedi potest Episcopo horum dispensatio.

18. Nihilominus etsi propter Doctorum authoritatem hæc sententia vt probabilis sustinenda sit, veriorem, & probabiliorem reputo, quæ negat Episcopo hanc dispensandi facultatem. Sicuti docuerunt Armendariz *in addit. ad recopilat. legum Nauarræ lib.* 2.*tit.*19.*de foro compet.num.*16. Nicol. Garcia 7.*p.de benefic.cap.*6.*nu.*5. Praxis noua Episcopalis 1.*p.cap.* 1. *num* 60. Francisc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast.* 2. *p. cap.*8.*num.*36. August. Barbosa *alleg.*49.*num.*25. *iuncto num.*22. Paul. Layman. *lib.*1.*sum. tract.*5.*par.*5. *cap.*6. *circa finem.* Bonac.*t.* 1. *disp.*7.*q.*2.*pun.*5. *num.*15. referúntque decisum à sacra Cardinalium congregatione, & colligitur ex *cap.vnico de Bigamis lib.*6. & *sess.* 23.*cap.*17. vbi expresè prohibetur bigamis vsus, & exercitium minorum ordinum. Qua in lege vtpote à Concilio lata nequit Episcopus dispensare, cum nullibi habeatur hanc illi esse facultatem concessam.

19. Quod si de dispensatione bigamiæ similitudinariæ loquamur, omissis variis sententiis absolutè dicendum est posse Episcopum dispensare etiam ad suscipiendos ordines sacros, illisue vtendum. Sicuti colligitur ex *cap.De diacono* 1.*Qui clerici, vel vouentes.* & *cap.sanè el.*2.*de clerico coniugato.* ibi: Officio suo restitui poterunt, & ex indulgentia sui Episcopi eius executionem habere. Sic Tolet.*lib.*1. *cap.* 68. *conclus.*6. Suar.*de censur. disput.*49.*sect.*6.*num.*18. Sanch.

Sanch. *lib.7. de matr. disp.86. num.*20. Garcia 7. *p. de benefic. cap.6. num.*15. & alij plures apud ipsos. Vnde cùm in *cap. nuper de Bigamis*, prohibetur concedi dispensationem his clericis in sacris contrahentibus nuptias, non est propter bigamiam similitudinariam ex matrimonio post sacros ordines celebrato, sed ob bigamiam interpretatiuam, qua ligati fuerunt ex duplici matrimonio, altero ante ordinationem validè suscepto, altero post ordinationem non de iure, sed de facto inito, vt bene adnotauit Auila 7. *p. disput.*8. *dub.*4. *conclus.*4. Sanch. multis relatis *lib.* 7. *disp.* 86. *num.*20. Neque obstat textus in *cap. ex litteris el.* 2. *Qui clerici, vel vouentes*, vbi subdiaconum contrahentem nuptias inquit Pontifex non esse permittendum in subdiaconatu ministrare, neque ad vlteriores ordines ascendere, nisi religionem fuerit ingressus. Non inquam obstat: quia loquitur de consilio, non de præcepto teste Glossa *ibi*, & Abbate, Alexand. de Neuo *in fine*. Innocent. *num. vnico.* Sanch. *dicto nu.*20. & *num.* 21. aduertit cum huiusmodi clerico in sacris constituto viduam ducente posse Episcopum ad beneficium simplex dispensare, ex *cap. presbiterum* 28. *dist.* Presbiterum (inquit Concilium) non legalibus nuptiis detentum cathedram quidem habere, sed ab officio abstinere præcipimus. Sed hic textus videtur de beneficio habito ante irregularitatem loqui; non de postmodum obtinendo.

20. Si autem hæc irregularitas bigamiæ ex delicto occulto proueniat, poterit Episcopus in ea dispensare virtute Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* quia non ex significationis defectu, sed ex delicto prouenit. Sicuti tradit Sanch. *lib.7. disp.*86. *num.*23. Aloysius Ricius *resolut.*220. August. Barb. *alleg.* 49. *in fine*.

21. De Prælatis religionum, an possint cum suis subditis, & cum sæcularibus dispensare? Dicendum est ex vi iuris communis non posse, ex recepta tamen consuetudine posse videntur circa suos religiosos, quidquid Episcopus potest circa sibi subditos, vt docuit Ludouic. de Miranda *in man. prælat. t.*2. *q.*8. *art.*2. Henriq. *lib.*12. *de matr. cap.* 6. *num.*11. Barbosa *dicta alleg.*49. *in fine.* Ex particulari autem priuilegio possunt Prælati mendicantes cum suis religiosis bigamis dispensare ad sacros ordines ex priuilegio Sixti IV. relato in *Compend. Minor.* verbo *absolutio extraordinaria quoad Fratres.* §.4. concedentis facultatem dispensandi in omnibus irregularitatibus excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & mutilatione. Cùm igitur non excipiatur bigamia, censenda est in clausula generali comprehensa, quia potestas dispensandi latè est interpretanda. Quinimo in *nostris priuilegiis*, verbo *dispensatio.* §.5. & 6. datur facultas Præposito Generali, & quibus ipse delegauerit dispensandi cum suis subditis in omni irregularitate. Circa sæculares nullam video potestatem concessam esse religiosis, vt possint in hac irregularitate bigamiæ dispensare.

22. Commissario autem Cruciatæ non esse concessam potestatem dispensandi in bigamia tradit Henrriq. *lib.7. de indulgent. cap.* 13. *num.*5. & Auila 7. *p. disp.*8. *dub.*4. *concl.*6.

23. Vltimò dicendum est in petenda dispensatione bigamiæ satis esse, si explices duo matrimonia contraxisse, etiamsi plura contraxeris, quia nullus textus trigamiæ meminit, sed solius bigamiæ. Sicuti iudex plures suspendens non tenetur mentionem facere de omnibus illis, sed satisfacere si dicat morte hominem condemnasse. Et tradit Nauarr. *consi.*2. *de Bigamis.* Henrriq. *lib.* 12. *de matr. cap.*6. *num.*9. Auila *dicta disp.*8. *dub.*4. *conclus. vlt.* Sanch. *lib.*7. *de matr. disp.* 86. *num.*24. species tamen bigamiæ necessariò est fatenda, quia difficiliùs in bigamia propria, quàm in bigamia interpretatiua, & in hac quàm in similitudinaria dispensatur. Sicuti notauit Sanch. *suprà.* Quod si duplici bigamia ligatus sis, vtriusque mentionem facere debes, vt de se constat.

Pvnctvm IX.

De secunda irregularitate proueniente ex defectu natalium.

1 *Qui ex legitimo matrimonio, vel probabiliter existimato nati non sunt, irregulares censentur.*

2 *Aliqui censent, si hoc vitium occultum sit ab irregularitate excusare. Sed non approbatur.*

3 *Cùm dubium est de illegitimitate, non es reputandus irregularis.*

4 *Hæc irregularitas aufertur matrimonio subsequenti.*

5 *Item per absolutam legitimationem Pontificis.*

6 *Tertiò per dispensationem.*

7 *Episcopi hanc dispensationem ad ordines minores, & beneficium simplex concedere possunt.*

8 *Quid sub nomine beneficij intelligatur.*

9 *Ad ordines maiores, & ad beneficium curatum nequaquam Episcopus dispensare potest.*

10 *Si hæc irregularitas ex delicto occulto proueniat, aliquibus placet dispensare Episcopum posse; sed non approbatur.*

11 *Non est opus Episcopum hanc dispensationem concedentem esse consecratum.*

12 *Professione Religionis hæc irregularitas tollitur quoad ordines suscipiendos, sed non quoad prælaturam.*

13 *Si illegitimus fuit ordinatus absque dispensatione, impeditus est ab executione ordinum.*

1 HÆc irregularitas conuenit iis quorum natiuitas à legitimo matrimonio, vel probabiliter existimato deficit; eàque de causa ex defectu natalium nuncupatur. Quos meritò exclusit Ecclesia ab statu clericali tum in honorem status clericalis, quem vitiosa eorum origo deturpat, tum in detestationem paternæ incontinentiæ, tum ne illius imitatores existant. Vti colligitur ex *cap.*1. & *finali de filiis presbiterorum in decreta lib.* & *in* 6. & ex *cap. per venerabilem. Qui filij sint legitimi*, & ex aliis capitibus quæ referuntur 56. *dist.* & tradunt omnes, specialiter videri potest Nauarr. *cap.* 27. *num.* 201. Couarruu. *Clement. si furiosus* 2. *p.* §.3. *num.*4. Henriq. *lib.*14. *cap.*8. *num.*10. Saytus *lib.*6. *thesauri, cap.*10. *à principio.* Vide quæ diximus *tract.*13. *de benefic. disp.*4. *p.*1. §.1. vbi explicuimus latè qui dicantur illegitimi.

2. Duplex tamen in præsenti est difficultas. Prima an hoc vitium occultum te irregularem constituat? Negat Alphonsf. de Castro aduersus communem sententiam tam de hoc vitio, quàm de quolibet alio,

alio, *lib. 1. de lege pœnali cap. vlt. conclus.* 3. sequutus Vincentium relatum ab Angelo, verbo *homicidium* 5.*q.* 1. Ducitur Castro primò ex *cap. ex terrore de temporib. ordinat.* vbi criminosus notorius ab ordinibus suscipiendis repellitur, admittitur tamen peracta pœnitentia, si crimen occultum sit. Ergo ex crimine occulto non emanat irregularitas. Secundò si illegitimus reputatus legitimus irregularis censetur, cogitur suum vitium occultum manifestare saltem Episcopo, vel Pontifici à quo impetranda est dispensatio. At iniquum est obligare quemlibet, vt se ipsum infamet, ergo irregularis censendus non est.

Sed hæc leuia sunt, vt à communi, & certa sententia recedamus. Nam textus in *cap. ex terrore*, excludit criminosum notorium ab ordinibus ob irregularitatem infamiæ, quæ stante delicto occulto nulla est, ac proinde nulla est irregularitas. Secundum argumentum vim tantùm habet casu quo Ecclesia illegitimum reputatum legitimum obligaret ad ordines suscipiendos, at Ecclesia neminẽ obligat ad ordinum susceptionem, ideóque falsum est obligare quemlibet vt se ipsum infamet. Quod si in aliquo casu graue damnum illegitimus vitare non posset nisi ordines suscipiendo, cessaret obligatio irregularitatis alia efficaciori obligatione superueniente, non tamen inde probatur non fore irregularem. Quapropter omnino dicendum est illegitimum quantumuis occultum; & communiter legitimum reputatum verè irregularem esse, quia textus in *cap. 1. & cap. fin. de filiis presbiteror.* & alijs *in princ.* relatis, absolutè illegitimum ab ordinibus excludunt nulla distinctione facta de publico, vel occulto. Sicuti adnotarunt Nauarr. *cap. 27. num. 201.* Couarruu. *Clem. si furiosus 2. p. §. 3. num. 4.* Vgolin. *de irregularit. cap. 44. §. 1.* Gutierr. *lib. 1. canon. qq. cap. 13. num. 20.* Sayrus *lib. 6. cap. 10. num. 36.* Azor. *1 p. instit. mor. lib. 6. cap. 3. q. 13.* Auila *7. p. de censur. disp. 3. dub. 6. conclus.* 1. Coninch. *disp. 18. dub. 12. in princ.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 5. cap. 5. num. 1.* Bonac. *t. 1. disp. 7. q. 2. p. 3. n. 2.* Gaspar Hurtado *de irregular. difficult.* 16. & alij passim.

3. Secunda difficultas est: an stante dubio de illegitimitate, reputandus quis sit illegitimus, & consequenter irregularis? Hanc difficultatem examinaui *dicto tract. 13. de benefic. disp. 4. p. 1. §. 1. in fine*, loquens de filiis expositis, de quibus non leue dubium est, an ex legitimo toro nati reputandi sint, & resolui vt legitimos esse habendos ad ordines, & beneficia, neque vlla dispensatione etiam Episcopi indigere: quod præter Doctores *ibi* relatos docent Sayrus *lib. 6. thesauri. cap. 10. n. 39.* Coninch. *disp. 18. dub. 12.* Paul. Layman. *lib. 1 sum. tract. 5. par. 5. cap. 5. n. 1.* & sumitur ex *reg. 56. ff. de Regulis iuris*, ibi: Semper in dubiis benigniora præferenda sunt. Maximè cùm in iure statutum sit nullam irregularitatem contrahi nisi in casibus à iure expressis. *Cap. is qui de sentent. excommunicat. lib. 6.* At in iure expressum non est ob illegitimitatem dubiam contrahi irregularitatem. Quod si dicas filios expositos esse illegitimos, non est dubium, sed moraliter certum, cùm rarò legitimi exponantur? obstat: quia negari non potest aliquando legitimos exponi: fauore ergo legitimorum qui possunt esse, omnes reputantur legitimi. Vnde in *cap. 1. de infantib. & languidis*, ij infantes etiamsi serui fuerint efficiuntur liberi, & liberti fiunt ingenui, quia ius canonicum, & ciuile intendit ijs quoad fieri possit, fauere, vtpote omni subsidio humano destitutis. Illud est certum, Episcopum cum his dispensare posse, non quia in defectu natalium certo potestatem habeat dispensandi, sed quia hic defectus aliquo modo est dubius, ideóque ex epicheia censetur Episcopi potestati subiectus: vt tradunt Suar. *disp. 50. de irregular. sect. 4. n. 4. ad finem.* & Bonac. *t. 1. disp. 7. q. 2. pun. 3. num. 10.* Paul. Laym. *lib. 1. tract. 5. par. 5. cap. 5. in fine.* quamuis sentiant hos esse irregulares.

4. Hæc irregularitas multipliciter auferri potest. Primò per subsequens matrimonium, casu quo parentes tempore copulæ habiles ad contrahendum extiterint. Nam matrimonium subsequens quasi retrotrahitur vsque ad tempus conceptionis ex benignitate iuris canonici, & prolem antea susceptam legitimam reddit, ac si ex vero, & legitimo matrimonio nata sit: vt deciditur *cap. tanta qui filij sint legitimi.* De qua legitimatione, & qua ratione contingat latè egi *d. tract. 13. de benefic. disp. 4. pun. 1. §. 2. & 3.*

5. Secundò tolli potest hæc irregularitas per absolutam legitimationẽ Pontificis; alius enim non potest ad effectus iure canonico inductos hos irregulares legitimare, vt multis comprobat Suar. *disp. 50. sect. 5. num. 8.* & dixi *suprà. §. 4. & 5.* solùm commissarius Cruciatæ potestatem habens dispensandi in matrimonio irrito ob occultum impedimentum affinitatis ex illicita copula, quando in vno ex contrahentibus adfuit bona fides, potest etiam legitimare prolem in foro conscientiæ quoad ordines, & beneficia. Vnde si à principio contractum fuit matrimonium bona fide saltem vnius, etiamsi postea parente conscio impedimenti filius genitus, & natus sit, poterit commissarius hunc filium spurium legitimare. Sicuti adnotauit Henrriq. *lib. 7. de indulgent. cap. 13. num. 5. in fine.* Thom. Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 6. à num. 25.* Quam legitimationem nullatenus concedere commissarius poterit separatam à reualidatione matrimonij, quia hæc potestas solùm in fauorem matrimonij commissario conceditur, vt aduertit Sanch. *suprà.*

6. Tertiò aufertur hæc irregularitas dispensatione. Differt autem dispensatio à legitimatione, quia legitimatio est quoad omnes effectus, éstque quædam habilitas personæ, & illius ad primæuam naturam restitutio, dispensatio verò effectus respicit radicali personæ inhabilitate remanente, vt docet Panormit. *in cap. per venerabilem. Qui filij sint legitimi.* Couarruu. *4. decretal. 2. p. cap. 8. §. 8. num. 1.* Suar. *disp. 50. sect. 5. num. 8.* eáque de causa legitimatio est latè interpretanda. Secùs dispensatio. Quapropter esto legitimatus à Pontifice habilis sit ad ordines, beneficia, & dignitates æquè ac legitimus, non tamen sic dispensatus, sed spectanda sunt verba dispensationis, & strictè interpretanda, vt ferè omnes Doctores docent *ex cap. quod dilectio de consanguinit. & affinit. & cap. fin. de filijs presbiterorum*: Est enim dispensatio iuris communis relaxatio. Quocirca dispensatus simpliciter ad ordines, intelligitur solùm ad minores dispensatus, Glossa *in cap. litteras* verbo *ordinari, de filijs presbiteror.* Et *in cap. vlt. eodem. tit. in 6.* verbo *ad ordines.* Suar. *de censur. disp 41. sect. 3. n. 3.* Sanch. *lib. 8. disp. 1. n. 26.* Azor. *2. p. lib. 6. cap. 3. q. 6.* & dispensatus ad ordines non est dispensatus ad beneficia, quia sunt separabilia. Panormit. *in cap. litteras. n. 6. in fine de filiis presbiteror.* Sayrus *lib. 6. thesauri, cap. 10. num. 21.* Azor. *suprà. q. 5.* Sanch. *n. 27.* Barbosa *alleg. 45. num. 6.* Et dispensatus ad beneficium de vnico, & simplici intelligitur. Barbosa, *ibi.* Sayrus aliis relatis, *n. 25. & 32.* solùm est dubium an ex vi huius dispensationis possit illegitimus obtinere aliud beneficium primo relicto? Negat Couarruu.

uarrum. *in 4. decretal. 2. p. cap. 8. §. 8. num. 5. vers. sexto.* Sayrus *lib. 6. cap. 11. in fine*, & alij relati à Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 31. num. 6.* eo quòd dispensatio sit stricti iuris, & strictè intelligenda: & facit textus in *cap. 1. §. ille verò de filiis presbiteror.* vbi dispensatus ad beneficium potest vnicum tantùm obtinere. Sed contrarium scilicet posse successiuè plura beneficia obtinere, probabile est, cùm enim quilibet possit plura beneficia simplicia, quorum quodlibet congruæ sustentationi non sufficit, obtinere absque dispensatione, illegitimus secundùm communiorem sententiam hàc potestate priuatur, ac proinde etsi dispensatus sit ad beneficium, non censetur dispensatus, nisi ad vnicum tantùm, vti explicat Sanch. alijs relatis *dicto lib. 8. de matrim. disp. 51. num. 11.* Neque item ex dispensatione ad curata beneficia censetur dispensatio facta pro canonicatibus, vel dignitatibus Ecclesiæ Cathedralis, quia sunt omnino diuersa, & propter eorum qualificationem debet necessariò exprimi. Ob quam rationem sub dispensatione etiam generali ad quæcunque beneficia non comprehenduntur. Vti aduertit Barbosa *dicta allegat. 45. n. 8. & 9.* Sayr. *cap. 10. num. 26. & 27.* Nec sub dispensatione ad dignitates comprehenditur dignitas maior Ecclesiæ Cathedralis, & principalis Ecclesiæ Collegiatæ.

7. Difficultas est qui possint hanc dispensationem concedere? & de Pontifice non est quæstio, cùm ab illo irregularitas emanauerit. De Episcopis omnes tenentur concedere posse dispensare cum quocunque illegitimo ad ordines minores, & beneficium simplex, quia sic habetur *cap. 1. de filiis presbiteror. lib. 6.* Quod si huic simplici sit annexum curatum non obinde impeditur dispensatio, quia accessorium sequitur naturam principalis cui adhæret. Sicuti docet Gonzalez, *reg. 8. cancell. gloss. 5. §. 7. n. 18.* August. Barbosa *de potest. episc. alleg. 45. num. 24.* Vazq. *de benefic. cap. 3. §. 1. dub. 3. in fine n. 7.* tametsi contrasentiat alios referens Sayrus *lib. 6. thesauri, cap. 11. num. 11.* Hæc tamen concessio non extenditur ad suum familiarem triennalem illegitimum quo cum dispensare nequit, teste Nauarr. *cons. 27. de temporib. ordinat.* Auila *7. p. de censur. disp. 3. concl. 2.* & latiùs diximus *tract. de ordine p. 15. n. 6.*

8. Sub beneficio simplici si ius antiquum spectetur comprehenditur canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, quia neque est dignitas, neque personatus, sed beneficium simplex residentiam requirens, sicuti notat Glossa *in cap. 1.* verbo *beneficium de filiis presbiteror. lib. 6.* & *ibi* Archidiac. & Geminian. Panormit. *in cap. fin. eod. tit.* Tabiena, verbo *beneficium. 2. §. 14.* Nauarr. *cons. 3. de ætate, & qualit. ordinandor. ad 5. quæst.* & *cons. 43. de prebendis num. 1.* per textum *in cap. statutum de Rescriptis, lib. 6.* Suar. *disp. 50. de censur. sect. 5. n. 6.* Dixi: *Si ius antiquum spectetur*, nam spectata dispositione Trident. *sess. 24. c. 12. de reformat.* annectentis omnibus canonicatibus, & integris portionibus Ecclesiæ Cathedralis ordinem sacrum, asserendum est non posse Episcopum dispensare cum illegitimo in canonicatibus, & portionibus Ecclesiæ Cathedralis, & quibuscunque alijs beneficijs sacrum ordinem annexum habentibus, nam cùm ipsi interdicta sit dispensatio ad sacros ordines, vt dicemus, consequenter interdicta censetur ad beneficium, cui ipsi ordines annectuntur, siquidem absque illorum susceptione nequit beneficium retineri, vt aduertit Henriq. *lib. 14. cap. 8. n. 10. in fine.* Saytus *lib. 6. thesauri, cap. 11. num. 13.* Auila *7. p. de censur. disp. 3. dub. 3. vers. tertio notandum.* Garcia *de benefic. 7. p. cap. 2. num. 65. & 68.* August. Barbosa *allegat. 45. n. 24. & 32.* Bonac. *disp. 7. q. 2. p. 3. circa finem.* Inclinat Lesius, *lib. 2. de instit. cap. 34. dub. 18. n. 86.* & alij apud ipsos.

Quod si dicas canonicatum, & portionem Ecclesiæ Cathedralis non requirere ordinem sacrum actualiter, hoc est cùm recipitur, sed solùm vt intra annum accipiatur. Ergo stare potest quod Episcopus ad prædictum beneficium cum illegitimis dispenset, quin dispensationem concedat ad ordines suscipiendos, ipséque illegitimus suscipere poterit ex dispensatione Episcopi canonicatum, & postmodum adire Pontificem, vt ad ordines sacros dispensationem concedat, aliàs canonicatui renunciabit, in quem dicendi modum propendet Azor. *2. p. instit. moral. lib. 6. cap. 3. q. 15.* sed respondendũ est, satis esse ordinem sacrum ex obligatione suscipiendũ annecti canonicatui, vt non possit Episcopus in canonicatu dispensare cum illegitimo, quandoquidem non potest ad ordinem sacrum. Nam eo ipso, quo ordo sacer canonicatui annectitur, debet canonicatum suscipiens habilis esse ad eum ordinem suscipiendum, quod absque dispensatione Pontificia præstari non potest. Concessa tamen Pontificia dispensatione ad sacros ordines optimè poterit illegitimus ex Episcopi dispensatione ad canonicatum, seu portionem Ecclesiæ Cathedralis, & ad quodlibet aliud beneficium simplex ordinem requirens promoueri, quia cessat obstaculum. Lesius *d. cap. 34. dub. 18. num. 86.* Garcia *7. p. de benefic. cap. 2. num. 68.* Ad dimidiam verò portionem Ecclesiæ Cathedralis, & ad canonicatum Ecclesiæ Collegiatæ potestas est Episcopis concessa in *cap. 1. de filijs presbiter.* dispensandi cum illegitimis, siquidem non habent ordinem sacrum annexum, vt aduertit Garcia *suprà.* Gonzal. *ad reg. cancell. gloss. 5. num. 98. & seqq.*

9. Porrò Episcopus ad ordines maiores, & ad beneficium curatum, dignitatem, & personatum nullatenus dispensare cum illegitimo potest ex expressa decisione textus in *c. finali de filijs presbiteror.* Et tradunt ex communi Lesius *lib. 2. de instit. cap. 34. dub. 18. n. 86.* Nicol. Garcia multis relatis *7. p. de benef. cap. 2. num. 53.*

10. Solùm ex *cap. cum pridem de renunciat.* & ex Trident. *sess. 24. cap. 6. de reformat.* est nonnulla difficultas, an possit Episcopus cum illegitimo cuius vitium occultum est dispensare, siquidem potest dispensare in omnibus irregularitatibus, quæ ex delicto occulto proueniunt, neque Concilium distinguit, an delictum debeat esse proprium, an alienum, maximè cùm hæc facultas latè interpretanda sit, vtpote beneficium Principis, & iure communi insertum. Præterquam quòd Trident. ideò concessit Episcopis potestatem dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, ne animæ illaqueatæ essent, si obligarentur Sedi Apostolicæ crimina ad dispensationem obtinendam detegere, quæ ratio in præsenti locum habet. Atque ita sentit Auila *7. de censur. disp. 3. dub. 7.* inclinat Henriq. *lib. 14. cap. 8. num. 10.* & probabile reputat Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 5. cap. 5. num. 2.* & Coninch. *disp. 18. dub. vlt. circa finem.* Sed contrarium vt longè verius tenendum est, prout docuit Nauarr. *cap. 27. num. 194.* Vgolin. *tract. de irregul. cap. 44. §. 2. num. 4.* Suar. *disp. 50. sect. 5. num. 5.* Bonac. *t. 1. disp. 7. q. 2. pun. 3. in fine.* Coninch. & Layman. *locis allegatis.* Gaspar Hurtado *de irregular. difficult. 20. num. 65.* Quia hæc irregularitas per se non prouenit ex delicto parentum immediatè, nam esto parentes matrimonio non coniuncti ex defectu libertatis à culpa ex cusarentur in generatione filij, filius æquè irregularis esset, ac quando

quando genitus est à parentibus culpam committentibus, quia non ex culpa parentum hæc irregularitas nascitur, sed ex indecentia quam contrahit filius, eò quòd genitus sit à parentibus matrimonio non coniunctis. Ad irregularitates autem prouenientes ex indecentia etsi fundamentum habeant in aliquo crimine, non datur in Trident. facultas Episcopis dispensandi,& sic in praxi obseruatum est. Probabilius autem sustineri posset, quod Episcopus dispensaret cum illegitimo ordinato in sacris bona fide, vt in susceptis ordinibus ministret, quia per ipsam ordinationem bona fide susceptam videtur ius aliquod ad vsum acquisiuisse, vt docuit Nauarr. *tit. de filiis presbiter.conf.4.num.2.*& *conf.3.de ætate, & qualit.ordinandor.ad secundam quæst.* Henriq.*lib.12.de matr.cap.20.num.2.*& *lib.14.cap.8.num.10.* Auila *7.p.disp.3.dub.6.*vers.*sextò notandum.* Paul.Laym. *lib.1.sum.tract.5. par.5.cap.5.num.2.*fauetque *cap.Lugdunensis 9.q.2.* & *ibi* Glossa. Quinimo non videtur improbabile quod tradit Layman. posse inquam Episcopum dispensare cum hoc illegitimo,vt in susceptis ministret,tametsi mala fide ordines sacros suscepisset. Argum. *cap. nisi cùm pridem de renunciat.* ibi: Licèt irregularitatem non potuerit subticere; si tamen & culpa latet, & causa cum eo qui laudabiliter suum impleuit officium (iniuncta sibi pœnitentia salutari) potest non minus vtiliter, quam misericorditer dispensari.

11. Pro supradictis duo sunt aduertenda.Primum nomine Episcopi potentis concedere dispensationem ad ordines minores, & beneficium simplex, intelligi electum, & confirmatum, etiam si consecratus non sit, quia ad vsum huius potestatis non ordo, sed iurisdictio requiritur. Quapropter transit in Capitulum Sede vacante, & in alios prælatos habentes iurisdictionem quasi Episcopalem.Sicuti notauit Suar. *disp.50.sect.5.num.6.* August. Barbosa *alleg.45.nu.25.* Secundum: in impetranda legitimatione prolis necessariò fatendum esse coitum, an inquam fuerit ex soluto, & coniugata, vel in sacris, vel quolibet alio impedimento, aliàs erit surreptitia, vt multis allegatis docet Sanch.*lib.8.de matr.disp.14.n.3.* & *5.*

12. Quartò, & vltimò aufertur hæc irregularitas professione religionis, seu emissione votorum veros religiosos constituentium ex textu in *cap.1. de filiis presbiteror.* sed non integrè, & perfectè quoad omnes effectus,sed tantùm quoad suscipiendos ordines; nam ad prælaturam regularem, dignitatem, & quælibet beneficia siue regularia, siue sæcularia irregularis persistit, vt aduertunt Glossa, Panormit. & alij *in cap.1. & fin. de filiis presbiteror.* Gregor.Lopez *leg.12.tit.6.part.1.* Nauarr.*cap.27.num.201.* vbi hoc extendit ad fœminas illegitimas, quæ prælaturæ incapaces existunt Henriq.*lib.14.cap.8.num.10.* Suar. *disp.50.sect.5. num.12.* & *15.* Auila *7.p.disp.3.dub.6.* vers.*quinto notandum*,& alij apud ipsos. Poterunt tamen huiusmodi illegitimi alia officia honorifica prædicatoris,lectoris, & similium exercere, vt tradit Nauarr. *conf. 3. de filiis presbiteror.* Ex dispensatione autem ratione priuilegij ferè omnibus religionibus concessi prælaturas obtinere valent, vt *superius* notaui, & aduertit Sayrus *lib. 6. thesauri, cap. 11. num.14.*

Extra prædictos modos nullus alius est auferendi hanc irregularitatem. Nam quod aliqui dicunt,si illegitimi scientia, & moribus probati sint, eo ipso dispensati censentur, nullum habet fundamentum, & est contra decisionem expressam *cap.1.* & *cap. litteras de filiis presbiteror.* & *cap.innotuit de electione*, in quibus non obstante scientia, & morum probitate dispensatio adhibetur ad ordines, & dignitates suscipiendas, vt bene adnotauit Suar. *d.disp.50.sect.5. num.17.*

13. Tandem dicendum est, si illegitimus fuerit ordinatus absque dispensatione impeditus est ab executione ordinum, quia canones prohibentes illegitimum ordinari hoc præcipuè intendunt,ne ministret in susceptis,quinimo ob indecentiam, quæ in administratione relucet hæc irregularitas indicitur, vt aduertit Sotus *in 4.d.25.q.1.art.3.* Nauarr.*conf.3. de ætate, & qualit.ad 2. & 3.argum.* Henriq.*lib.14. de irregular.cap.8.num.10.* Auila *7.p.de benefic. disput.3. dub.11.*Quod si hanc prohibitionem,& irregularitatem ausus fuerit violare ministrando in ordinibus susceptis, etsi grauissimè peccet, nullam tamen irregularitatem denuò contrahit,quia nullibi est statuta. Sicuti non est statuta seruis, & corpore vitiatis, eo quòd absque dispensatione ordinati in susceptis ordinibus ministrent, non enim ob violationem irregularitatis irregularitas contrahitur.Sicuti tradit Innocent. in *cap. si celebret.num.3. de cleric. excommun. ministr.* Nauarr.*cap.27.num.163.* & *194.* Gregor. de Valen.*t.4.disp.7.q.19.p.2.* Auila *d.dub.11.*Sayr. alios referens *lib.6.thes.cap.2. num.26.*

PVNCTVM X.

De tertia irregularitate proueniente ex defectu animæ.

1 *Ignorantia quæ ministerium ordinis exercere non permittit, constituit hominem irregularem.*

2 *Hæc ignorantia non est illius scientiæ, quæ à Concilio pro singulis ordinibus requiritur, sed quæ vsum ordinis suscepti omnino impedit.*

3 *Defectus scientiæ à Concilio requisitæ impedit sub graui culpa,ne eo stante ordo suscipiatur.*

4 *Amentia quæ est per modum habitus irregularem constituit.*

5 *Secundùm probabiliorem sententiam solus Pontifex in hac irregularitate dispensare potest.*

1 DVplex est animæ defectus, ignorantia, & libertas. Ignorantia si tanta sit,vt ministerium ordinis exercere non permittat, constituit hominem irregularem, vti deciditur *cap. illiteratos 36. dist.* Et docuit Nauarr. *cap.27.num.205.* Sayrus *lib.6.thesauri, cap.6.num.5.*Suar.*disp.51.sect.1.num.8.* Auila *7.p.disp.4.dub.1.*Bonac.*t.1.disp.7.q.2 pun.1.num.2.*& alij apud ipsos. Tametsi contrarium sentiant, Henriq. *lib.10. de sacramento ordinis, cap.16.num.2.* Garcia *7.p. de benefic. cap. 7. num. 19.* defectum scientiæ non constituere irregularitatem, sed præstare impedimentum ordini suscipiendo. Sed probabilius est quod diximus, quia in *dicto cap.illiteratos*, eodem modo arcentur à suscipiendis ordinibus illiterati, ac corpore vitiati, qui tamen in omni sententia irregulares sunt.

2. Ignorantia quæ hanc irregularitatem constituit non est illius scientiæ, quæ à Concilio Trident. pro singulis ordinibus requiritur, sed quæ vsum ordinis suscepti omnino impedit, vt optimè adnotauit Sayrus *lib.6.thesauri,cap.13.num.8.*Tum quia Concilium solùm præscripsit scientiam, quam ordinandi habere debent, non tamen subdidit irregulares esse eos, quibus hæc scientia deficeret, aliàs irregulares essent

essent ad primam tonsuram qui fidei rudimenta ignorarent; & ad ordines suscipiendos qui linguam Latinam non callerent, tametsi legere Latinè, & scribere scirent, & specialiter ad presbiteratum irregulares essent qui ad populum docendum apti non essent. Quod non videtur verum, cùm absolutè non sint illiterati, licet à litteratura requisita à Concilio deficiant.

3. Verùm esto defectus huius scientiæ à Concilio requisitæ irregulares non faciat, impedit tamen sub graui culpa, ne eo stante ordo suscipiatur, vt aduertit Sayrus *suprà*. Scientia verò, quam pro singulis ordinibus Concilium expostulat ea est. Pro prima tonsura inquit *sess.* 23. *cap.* 4. *de reformat.* initiandum debere scire legere, & scribere, & fidei rudimenta. Pro ordinibus minoribus vltra hanc scientiam petit *cap.* 11. vt saltem linguam Latinam intelligat, & de gradu in gradu in ordinanda vita meritum, & doctrina maior accrescat, ac tandem maioris scientiæ spes maioribus ordinibus dignos ostendat. Pro subdiaconatu, & diaconatu postulat *cap.* 13. vt sufficienter instructus sit in iis quæ requiruntur ad exercitium ordinis suscipiendi. Et in *cap.* 14. petit pro presbiteratu aptitudinem ad populum docendum ea quæ omnibus necessaria sunt ad salutem, & ad sacramentum Eucharistiæ conficiendum, & ministrandum. Placet tamen Henriq. *lib.* 14. *cap.* 8. *num.* 11. & *lib.* 12. *de matr. cap.* 16. *nu.* 2. Auilæ 7. *p. de censur. disp.* 4. *dub.* 1. licitum esse Episcopo ordinare in sacris religiosum qui bene legit latinè, & cantat, quia hic in aliorum societate, & pro ministeriis religionis censetur idoneus. Quod si is cui scientia à Concilio requisita defecit ordines suscipiat, poterit ex dispensatione Episcopi in susceptis ordinibus ministrare, dummodo ea scientia polleat, quæ ad præstandum munus iure naturali, & diuino requiritur, vti præcitati Doctores, Henriq. & Auila aduertunt. Parocho autem illiterato dandus est coadiutor assignata congrua sustentatione. Sicuti hæc omnia *tract. de benefic.* latiùs prosecutus sum.

4. Alter animæ defectus est amentia, quæ sine dubio constituit irregularem, non solùm quando est perpetua, sed quando fuit ad tempus, ita vt licèt sanitatem recuperauerit, adhuc sine dispensatione promoueri non possit, vt colligitur ex *cap. Maritum* 33. *dist.* Et tradit ex communi S. Antonin. 3. *p. tit.* 28. *cap.* 5. Maiol. *lib.* 1. *de irregular. cap.* 14. Suar. *disp.* 51. *sect.* 1. *num.* 3. *&* 4. Sayrus *lib.* 6. *thesauri, cap.* 13. *num.* 3. Auila 7. *p. disp.* 3 *dub.* 4. Bonac. *t.* 1. *disp.* 7. *de irregular. q.* 2. *p.* 1. *num.* 1. & alij. Quod intelligendum est de amentia quæ fit per modum habitus scilicet fundata in naturali complexione, & propria organorum læsione, non de illa quæ prouenit ex aliqua febri, aut qualitate transeunte, qua cessante cessat amentia: hæc enim non secum trahit indecentiam, vt bene aduertunt Auila, *&* Suar. *suprà*. In clerico tamen iam promoto amentia non deijcit illum ab vsu ordinis, nisi solùm quamdiu durat, aut est periculum in talem defectum incidendi, & aliquam sacramento irreuerentiam præstandi. Quapropter expedit, ne absque iudicio Episcopi ordinibus ministrãdis se immisceat, vt aduertit Sayrus *lib.* 6. *thesauri, cap.* 13. *num.* 3. *in fine.* Argum. *cap. communiter.* 33. *dist.*

5. In hac irregularitate existimat Maiol. *dicto lib.* 2. *cap.* 14. & indicat Sayrus *suprà*, posse Episcopum dispensare non solùm ad vtendum ordinibus susceptis, sed etiam ad illos suscipiendos. Sed contrarium est probabilius solius Pontificis authoritate posse ordinari, qui semel in amentiam per modum habitus cecidit, quia nullibi inuenitur concessa Episcopo hæc potestas, vt notat Suar. *de censur. disp.* 51. *sect.* 1. *num.* 5. Bonac. aliis relatis *disp.* 7. *q.* 2. *p.* 2. *num.* 23.

PVNCTVM XI.

De irregularitate ex defectu corporis.

1 *Possessio vtriusque sexus viri, & fœmina irregularem facit, etiamsi occulta sit.*

2 *Carentia ætatis requisitæ à iure pro ordinibus suscipiendis, irregularem constituit dum durat.*

3 *Defectus corporis congruentem ordinis vsum impediens, vel notabilem horrorem, seu deformitatem causans, irregularem facit; & explicatur hic defectus.*

4 *Defectus impediens altaris ministerium, impedit cuiuslibet ordinis susceptionem.*

5 *Si defectus corporis ordinato superueniat, tantùm impedit ministerium repugnans dicto defectui.*

6 *In hac irregularitate solus Pontifex dispensat.*

1. INter defectus corporis enumerari primò potest possessio vtriusque sexus viri, & fœminæ, vt in hermaphrodito, in quo si præualeat sexus fœmineus incapax esse videtur characteris suscipiendi, quia absolutè fœmina, & non vir reputandus est. Quinimò plures Doctores apud Sayrum, & Bonac. statim referendos, censent incapacem esse iure diuino ordines suscipiendi eum, in quo æquè sexus virilis, & muliebris inualescit, quia nequit absolutè vir reputari. Quod non est certum. Si verò præualeat sexus virilis, existimat Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 63. *num.* 6. Martin. Fornarius *de ordine. cap.* 3. *num.* 1. non fore irregularem, nisi defectus notus sit. Quinimo Gaspar Hurtado *de irregular. difficult.* 14. *num.* 52. existimat non esse irregularem, etiamsi defectus notus sit, sicuti non est irregularis eunuchus à natura, & qui in pede habet sex digitos, quia non videtur esse monstruositas deformitatem causans. Sed rectiùs contrarium docuit communis sententia, Glossa *&* Archidiacon. *in cap. si testis* verbo *hermaphroditus* 4. *q.* 3. Nauarr. *cap.* 27. *nu.* 203. & *consil.* 8. *de ætate, & qualit. ordinandor.* Suar. *disp.* 51. *sect.* 1. *num.* 1. Sayrus *lib.* 6. *thesauri, cap.* 8. *nu.* 24. Bonac. *t.* 1. *disp.* 7. *q.* 2. *pun.* 2. *num.* 15. quia negari nequit eam monstruositatem indecentiam continere, in quo defectu nullus alius à Pontifice dispensare potest, vt alios referens notat Auila 7. *p. de censur. disp.* 3. *dub.* 5.

2. Secundus defectus est carentia ætatis requisitæ à iure pro ordinibus suscipiendis, qui dum durat irregularem facit. Argum. *cap. fin. de temporib. ordinat.* & tradit ex communi Couarruu. in *Clement. si furiosus §.* 1. *num.* 4. Maiol. *lib.* 1. *de irregular. cap.* 30. Sayrus *lib.* 6. *thesauri, cap.* 12. *num.* 1. Suar. *disp.* 51. *sect.* 2. *num.* 3. & alij passim. Quod si aliquis ante legitimam ætatem sacris ordinetur incurrit, vt suo loco dixi, suspensionem ex bulla Pij II. *Cum ex sacrorum:* qua suspensione durante si fortè celebrauerit in nouam irregularitatem incidit. Verùm si à celebratione abstinuit, poterit completa ætate, & à suspensione absolutus sine vlla dispensatione celebrare, quia finita est irregularitas ex defectu ætatis proueniens: vt aduertit Suar. *dicta sect.* 2. *num.* 4. Sayrus *lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 12. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 165. Bonac. aliis relatis, *disp.* 7. *q.* 2. *pun.* 4. *num.* 1.

3. Tertius defectus irregularitatem constituens est, qui congruentem ordinis vsum impedit, vel notabilem horrorem, seu deformitatem causat, siue ex culpa, siue absque culpa contingat: habetur *cap. 2. de clerico agrotante*, & *in cap. 2. & vlt. de corpore vitiatis.* Ex priori capite irregularis est, cui brachium, vel manus deest, aut reddita est manca. *Cap. exposuisti de Corpore vitiatis.* Item si deficiat pollex, vel ita debilis sit, vt Hostiam frangere, vel leuare non possit ex *dicto cap. exposuisti.* & *cap. presbiterum eodem tit.* Deinde cui visus deficit irregularis est ex *cap. vlt. 55. dist.* quod intelligendum est, si in totum deficiat, absque membri priuatione, modò sine deformitate canonem legere possit, vt aduertit Nauarr. *cap. 27. num. 199.* Auila 7. *p. disp. 3. dub. 1. corol. 1.* Bonac. *disp. 7. q. 2. pun. 2. num. 2.* Mol. *tract. 3. disp. 70. num. 4. & 6.* Præterea claudus irregularis est, si absque baculo, vel pede ligneo non se valet mouere, aliàs non; vt aduertit Glossa, *cap. si quis in infirmitate. 55. dist. Cap. nullus Episcopus*, verbo *cum baculo de consecrat. dist. 1.* Nauarr. *cap. 27. num. 199.* Sayr. *lib. 6. cap. 8. num. 21.* Henriq. *lib. 14. de irregular. cap. 8. n. 1.* Mol. *disp. 70. num. 9.* Auila 7. *p. disp. 3. dub. 1. vers. tertio.* Bonac. *disp. 7. q. 2. p. 2. num. 15.* Item surdus vtraque aure irregularis est ex canone septimo Apostolorum, quia non potest percipere ministri responsum. Vt notauit Sayrus *dicto cap. 8. num. 17.* Bonac. *disp. 7. q. 2. pun. 2. num. 7.* Nauarr. *lib. 1. consilior cons. 7. & 8. de corpore vitiatis edit. 2.* Paul. Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 5. c. 7. num. 1.* Quod si surditas ordinato superueniat, permitti poterit celebrare, sicuti Nauarr. Bonac. & Layman *suprà*, aduertunt, quia audire ministrum respondentem, non ita necessarium videtur, cùm de responsione moraliter sacerdoti constet. Ex posteriori capite, scilicet ex deformitate, & horrore irregulares censentur quibus nares deficiunt, quia redduntur notabiliter deformes. Ad idem est, si deficiant aures etiam inculpabiliter, nisi fortè capillis tegi defectus possit. Vt notauit Auila 7. *p. disp. 3. dub. 1. vers. sequitur secundò.* Coninch. *disp. 18. dub. 13. num. 108.* Paul. Laym. *lib. 1. tract. 5. par. 5. cap. 7. num. 2.* Bonac. *disp. 7. q. 2. pun. 2. num. 8.* & alij apud ipsos. Item si lepra, paralipsi, morbo Gallico, gibba, aliáue infirmitate laboret, ex qua deformis notabiliter sit, vt præcitati Doctores notant: habere plures, vel pauciores digitos in manibus aliquando grauem deformitatē, aliquando leuem præstat, ideóque iudicio Episcopi relinquitur, vt aduertit Sayrus *cap. 8. n. 19.* Et generaliter iudicium ferre de prædicto defectu, an notabiliter impediat ordinis vsum, vel deformem reddat solius Episcopi est non confessoris, vel alterius viri prudentis, quia illud arbitrium est quasi quædam sententia ad iurisdictionem pertinens; vti colligitur ex *cap. 1. de corpore vitiatis*; Et notarunt Henriq. *lib. 14 cap. 8. num. 2.* Sayrus *lib. 6. c. 7. in fine.* & *cap. 8. num. 11.* Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 5. cap. 7. in fine.* Religiosi verò exempti iudicio sui Prælati subduntur, teste Angelo, verbo *corpore vitiatus, num. 5.* Armilla *num. 3.* Tabiena *in fine.* Auila *dub. 2. circa finem.* Suar. *disp. 51. sect. 2. num. 16.* Tametsi Sayrus *dicto cap. 7. in fine*, contrarium sentiat. Poterit autem Episcopus ordines collaturus dictum arbitrium reiicere, seu admittere, vt benè aduertit Suar. & Laym. *loc. alleg.*

4. Difficultas est, an patiens defectum impedientem altaris ministerium suscipere possit alios ordines, à quorum vsu ex vi talis defectus impeditus non est? Videtur affirmare Sayr. *lib. 6. thesauri, cap. 7. num. 8.* quia hæc irregularitas, cùm proueniat ex impedimento vsus ordinis, solùm comparatione illius ordinis cuius vsum impedit constitui debet. Sed rectiùs contrarium censuit Nauarr. *cap. 27. num. 200.* Vgolin. *de irregular. cap. 52. §. 1. num. 4.* Bonac. *disp. 7. q. 2. pun. 2. num. 18.* quia impeditus à celebratione ob vitium, seu defectum aliquem corporis absolutè est irregularis; & consequenter ab omnium ordinum susceptione exclusus. Nam cùm omnes ordines ad sacerdotium referantur, exclusus à sacerdotio, ab omnibus ordinibus exclusus censeri debet.

5. Verùm si vitium, seu defectus corporis ordinato superueniat, tantùm impedit ministerium repugnans dicto defectui v. g. sacerdos carens oculis, aut digitis, impeditur à celebratione, sed non ab audiendis confessionibus, vt constat ex *cap. 2. de clerico agrotante* ibi: Ipsum autem cæteris sacerdotalibus officiis fungi minimè prohibemus; & hoc siue culpabiliter contingat, siue non, tradit aliis relatis Suar. *disp. 51. sect. 2. num. 13. & 18.* Molina *tract. 3. disp. 70. num. 14.* Auila 7. *p. disp. 3. dub. 1. vers. sed circa prædicta.* Sayrus *lib. 6. cap. 8. num. 7.* Bonac. *disp. 7. q. 2. p. 2. num. 26.* Idem est dicendum de beneficio, si antecedat morbus receptionem beneficij, reddit clericum incapacem illud recipiendi, nisi sit beneficium simplex, ex quo sustentari possit. Si tamen superueniat beneficio recepto non priuat illo etiamsi curatum sit, vt rectè colligit Suar. *suprà*, ex *cap. de rectoribus.* & *cap. vlt. de clerico agrotante, vel debilitato* quidquid *ibi* Glossa dicat. Nam esto ab actuali ministerio remoueatur ægrotus, non tamen beneficio priuatur.

6. Hac verò irregularitate supposita solius est Pontificis dispensatio. Vti ex communi docet Nauarr. *cap. 27. num. 200.* Suar. *disp. 51. sect. 2. num. 18.* Sayrus *lib. 6. cap. 8. in fine.* Auila 7. *p. disp. 3. dub. 3.* Couarruu. *Clement. si furiosus 1. p. initio num. 7.* & alij. Excipiunt tamen Angelus, verbo *corpore vitiatus. num. 1.* Siluest. *q. vlt.* Tabiena, & Rosella *eodem.* Auila *suprà.* Maiol. *lib. 1. de irregular. cap. 14. num. 15.* & alij relati à Sayro *suprà*, religiosum quocum potest Episcopus dispensare. Sed absque fundamento hæc potestas conceditur. Ex priuilegiis autem ferè omnibus religionibus concessis, possunt Prælati regulares cum suis subditis dispensare in hoc defectu: maximè cum defectus ordinationem subsequitur, Sicuti notauit Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 5. cap. 7. num. 3. circa finem.*

PVNCTVM XII.

De irregularitate proueniente ex mutilatione proprij corporis.

1 *Partem sui corporis etiam vsum ordinis non impedientem per indignationem abscindens, vel abscindi permittens irregularis est.*

2 *Nec opus est delictum notorium esse, vt aliqui volunt.*

3 *Ex eo quòd causam præstes culpabilem, vt tibi virilia, vel quodlibet aliud membrum amputetur, non censeris irregularis.*

4 *Non videtur improbabile te irregularem non fore, tametsi testiculos abscienda feceris causa vocis retinenda.*

5 *Imbecillitas membri, aut eius carentia*

absque propria culpa contingens si celebrationem non impedit, nec deformitatem causat, non inducit irregularitatem.

6 *Episcopus in hac irregularitate dispensare potest, si mutilatio occulta fuerit.*

1. QVi partem sui corporis etiam vsum ordinis non impedientem sibi per indignationem, aut zelo indiscreto abscindit, vel abscindi permittit irregularis est, ex expresso textu in *cap. qui partem.* 55.*dist.* cuius ratio ibidem subiungitur, quia in ea irregularitate indicenda non consideratur tantùm defectus ex abscissione relictus, sed voluntas est iudicata, quæ sibi causa est ferrum iniicere. Idem colligitur ex *cap. maritum.* 33.*dist.* & *cap. si quis absciderit.* 55.*dist. per totam*, & tradunt ferè omnes Doctores, vt videre est in Nauarr. *cap.* 27. *num.* 198. Molin. *tract.* 3.*disp.* 67. *in fine.* Sayro *lib.* 6. *thesauri*, *cap.* 7. *num.* 13. Suar. *disp.* 51. *de censur. sect.* 2. *à num.* 7. Bonac. *t.* 1. *disp.* 7. *q.* 2. *p.* 2. *num.* 29. & aliis apud ipsos.

2. Sed an debeat esse notoria tam culpa, quàm partis abscissio? Dissentiunt Doctores. Affirmant Nauarr. *cap.* 27. *num.* 198. Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 8. *num.* 4. Couarruu. *Clement. si furiosus in princ. n.* 6. Auila, 7.*p. de irregular. disp.* 3. *dub.* 1. vers. *præterea.* Gregor. de Valen. *t.* 4. *disp.* 7. *q.* 19. *in* 2. *specie irregularit.* Et indicant plures relati à Sayro *lib.* 6. *thesauri*, *cap.* 7. *num.* 13. Sed contrarium videtur verius, quia hæc irregularitas non tam nititur notorietati culpæ, quàm excessui, & sæuitiæ, quam quis secum exercuit. Sicuti tradit Sayrus *lib.* 6. *thes. cap.* 7. *num.* 12. Molin. *tract.* 3. *de iust. disp.* 70. *n.* 16. & *disp.* 67. *nu.* 8. Garcia *de benefic.* 7. *p. cap.* 12. *num.* 5.

3. Ex eo autem quòd causam dederis culpabilem, vt tibi virilia, vel aliquod aliud membrum amputetur à iudice, vel à marito ob adulterium cõmissum, existimant Vgolin. *tract. de irregular. c.* 18. *n.* 4. Suar. *disp.* 51. *sect.* 2. *n.* 8. Bonac. *disp.* 7. *q.* 2. *pun.* 2. *num.* 33. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 7. *in fine*. Molina *tract.* 3. *disp.* 70. *num.* 18. Auila 7.*p. de irregular. disp.* 3. *dub.* 1. vers. *sequitur*, te fore irregularem. Sed certè nullo textu, id probatur, & irregularitas non incurritur nisi in casibus à iure expressis. Etenim omnes textus hanc irregularitatem indicentes expresè loquuntur de eo qui sibi ex indignatione, vel zelo indiscreto castitatis membrum amputauerit per se, vel per alium, nullus autem textus loquitur de eo qui amputationi causam dedit. Ergo non est indicenda irregularitas. Sicuti defendit Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 82. *in nouiss. edit.* Garcia aliis relatis *de benefic.* 7. *p. cap.* 12. *num.* 7. *& seqq.* Coninch. *disp.* 18. *de irregular. dub.* 13. *num.* 108. Gasp. Hurtado *de irregul. difficult* 14. *num.* 52.

4. Quinimo non videtur improbabile te irregularem non fore, tametsi testiculos abscindi feceris causa vocis retinendæ, quia non fecisti ex indignatione, aut iusto, vel iniusto timore castitatis amittendæ, prout requiritur in *dicto cap. maritum. Cap. qui partem. Cap. si quis absciderit*, & alijs *superius* relatis. Præterea nullus textus hanc irregularitatem indicens, loquitur de eo qui sibi testiculos abscidit, sed de eo qui sibi virilia abscindi fecerit; quod diuersum est.

5. Illud tamen est à Doctoribus receptum. Couarruu. *Clem. si furiosus.* 1.*p. initio. num.* 5. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 199. Suar. *disp.* 51. *sect.* 2. *num.* 10. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 8. *num.* 4. Bonac. *disp.* 7. *q.* 2. *pun.* 2. *num.* 29. Auila 7.*p. disp.* 3. *dub.* 1. & aliis, imbecillitatem membri, aut eius carentiam absque propria culpa contingentem, si celebrationem non impedit, nec deformitatem causat, non inducere irregularitatem. Exempla sunt, si natus fuisti absque pudendis, aut per vim à parentibus castratus, aut consilio medici, vel chirurgi ob valetudinem, aut ab infidelibus, aut inimicis in odium fidei. Neque membrum abscissum, seu illius cineres obligatis (vt falsò putat vulgus) tecum deferre, quia id nullo iure cauetur. Sicuti aduertit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 200. Couarruu. *suprà, num.* 5. Mol. *disp.* 70. *num.* 15. Tolet. *cap.* 57. Bonac. *num.* 31. Laym. *cap.* 7. *circa finem.*

6. Circa dispensationem huius irregularitatis procedentis ex mutilatione voluntaria sui dicendum est si facta sit abscissio integri membri, & sit occulta poterit Episcopus dispensare virtute Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* Sicuti notarunt Angel. verbo *corpore vitiatus num.* 1. Siluest. *q.* 10. Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 8. *num.* 4. *litt. A.* Auila 7.*p. disp.* 3. *dub.* 3. *concl.* 2. Et idem est inquit Auila, si abscissio casu contingeret ex propria culpa, dummodò occulta sit culpa, tametsi ascissio sit notoria.

PVNCTVM XIII.

De irregularitate proueniente ex defectu libertatis.

1 *Carentia libertatis dum adest irregularem constituit.*

2 *Seruus sciente, & non contradicente domino ordinatus, liber est.*

3 *Si domino ignorante ordinetur, graue peccatum committit. Et manet seruus, si solùm minoribus initietur.*

4 *Quid si maioribus initietur domino ignorante.*

5 *Seruus in presbiterum ordinatus domino ignorante, non reducitur in seruitutem, sed peculium amittit, & domino reddit.*

6 *Obligatio rationem reddendi alicuius administrationis à republica acceptæ, irregularem constituit, dum durat.*

7 *Extenditur ad eos qui alicuius personæ priuatæ non miserabilis administrationi obligati sunt.*

8 *Tametsi prædicti administrationem deponant, si rationem illius non reddiderint ab ordinibus repelluntur.*

9 *Finita administratione si lis moueatur de dolo, nequaquam potest ad ordines promoueri ante finitam litem.*

10 *Secùs est si fideiussorem idoneum exhibeas.*

11 *Item si deposita administratione, & illius ratione dedita debitor existas, non obinde ab ordinibus excluderis.*

12 *Ex obligatione aliorum contractuum non es exclusus ab ordinibus.*

13 *A supradicta doctrina excipiuntur Regij consiliarij, qui ex consuetudine, aut priuilegio*

uilegio ad ordines promouentur non deposita administratione.

14 *Ob administrationem rerum Ecclesiæ, seu personæ Ecclesiasticæ, & ob administrationem, quæ per se spectata opus sit pietatis, non inducitur irregularitas.*

1. INter defectus bonorum temporalium, primò enumeratur carentia libertatis, quæ absque dubio constituit irregularem quandiu durat, vt constat ex pluribus capitibus 54. *dist.* & ex *toto tit. de seruis non ordinandis*, quia Ecclesiasticum statum, eiúsque honorem dedecet seruitutis humilitas. Dupliciter contingere potest seruum ordinari, vel sciente, & non contradicente domino, vel illo ignorante, aut contradicente.

2. Si seruus, seu mancipium sciente, & non contradicente domino ordinetur in clericum, hoc est primæ tonsuræ, eo ipso manet liber, vt habetur expressè *cap. si seruus*, 54. *dist.* Neque amplius tenetur seruus suo domino deseruire ex iustitia, quia supponitur absolutè manumissus, iuxta *cap. Nulli.* & *cap. quicunque* 54. *dist.* Potest tamen dominus manumissionem concedere non absolutè, sed sub ea conditione, vt postquam fuerit ordinatus in ministerio ordinibus non repugnante, deseruiat domino. Vti supponi videtur in *cap. Nullus de seruis non ordinand.* vbi seruus nolens domino Horas canonicas psallere iubetur degradari. Neque in contrarium est *cap. quicunque* 54. *dist.* vbi dicitur nullatenus esse ad ordinem clericatus promouendos seruos, qui retento obsequio manumissi sunt, quia loquitur textus de retentione obsequij temporalis ordini clericali repugnantis, siquidem concludit textus, nequando voluerint eorum domini, fiant de clericis serui. Sic Glossa *in dicto cap. Nullus.* Et *ibi* Panormit. & Turrecremata. Suar. latè expendens *disp.* 51. *sect.* 2. *num.* 4. & præcipuè *num.* 8. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 8. *num.* 1.

3. Quod si ignorante domino, & à fortiori sciente, & contradicente seruus ordinetur grauiter peccat, vt constat ex *toto tit. de seruis non ordinand.* quippe domino grauem iniuriam irrogat, & graue detrimentum attentat inferre. Verùm si solùm minoribus initietur, manet seruus sicut antea, vt tradunt omnes Doctores ex decisione textus in *cap. de seruorum. de seruis non ordinand.* ibi: Si seruus fugiens dominum suum, &c. ad gradus peruenerit Ecclesiasticos, decretum est vt deponatur, & eius dominus eum recipiat. Et ex *cap. frequens* 54. *dist.* vbi id expressiùs habetur.

4. Verùm si maioribus ordinibus initietur domino ignorante, & à fortiori sciente, & contradicente, Episcopus ordinans conscius huius malitiæ, aut illo ignaro qui testimonium perhibent, aut supplicauerint ordinari, obligantur domino satisfacere in duplum hoc est duplicē seruum loco serui ordinati reddendo, vel duplicatū pretium illius quod æstimatur: quam obligationem existimat Suar. *disp.* 51. *sect.* 3. adesse ante iudicis sententiam, quia hæc est lex dispositiua, vt obligetur dominus seruum sic ordinatum dimittere. Sed rectiùs placuit contrarium Bonac. *disp.* 7. *q.* 2. *p.* 4. *num.* 3. quia opus non erat duplicatam satisfactionem Episcopo ordinanti, aut ordinationis mediatoribus indicere, vt dominus seruum ordinatum dimitteret. Satis enim erat, si integram satisfactionem iure naturæ debitam præstare obligarentur. Ergo illa duplicata satisfactio in pœnam delicti commissi statuitur, ac proinde iudicis sententiam saltem declaratoriam delicti exigit. Quòd si hanc duplicem satisfactionem non exhibuerint, non liberatur seruus, neque dominus tenetur illum dimittere. Sicuti deciditur *cap. si seruus absente domino.* 54. *dist.* Et *ibi* Glossa, & Panormit. *in cap.* 2. *de seruis ordinand.*

At si Episcopus ordinans, & alij omnes ignari fuerint seruitutis, tenetur ipse seruus hanc duplicem recompensationem facere, vel saltem reddere vicarium pro se æqualem, vt dicitur in *cap. ex antiquis* 54. *dist.* Quam satisfactionem si præstare non potuerit, & ordinatus fuerit subdiaconatu, vel diaconatu tantùm, redigitur in seruitutem, vt domino obsequatur in omnibus ministeriis quæ ordinem susceptum non dedeceant, Argum. *d. cap. ex antiquis.* & notauit Suar. *disp.* 51. *sect.* 3. *n.* 3. & 10. Bonac. *l.* 1. *disp.* 7. *q.* 2. *p.* 4. *num.* 3. Gaspar Hurtado *de irregular. difficult.* 17. Debet tamen dominus intra annum à die scientiæ ordinationis computandum repetere suum seruum, aliàs manebit liber; interim tamen ordinum susceptorum vsus ei interdictus est. Sicuti aliis relatis comprobat Sayr. *lib.* 6. *thesauri*, *cap.* 14. *num.* 4. & 5. Suar. *suprà.* Reductus verò in seruitutem antiquam omni priuilegio clericali nudatus est, & omni sacrorum ordinum vsu priuatus.

5. Porrò seruus in presbiterum ordinatus domino ignorante, vel contradicente non reducitur in seruitutem, etiamsi domino integra satisfactio fieri non possit, sed peculium amittit, & domino reddit ex *dicto cap. ex antiquis.* Quod si peculium non habuerit obligabitur satisfacere in ministeriis sui officij iuxta textum in *cap. frequens.* & *cap. ex antiquis* 54. *dist.* Quod, vt inquit Suar. *disp.* 51. *sect.* 3. *à num.* 3. statutum est tum in reuerentiam sacerdotalis ordinis. Tum quia illud ministerium est altius, & vtilius domino, & ideò in re ipsa non grauiter læditur. Quamuis propter excellentiam ministerij, id non fiat per modum compensationis, quia res temporalis non potest in compensationem cum spirituali venire. Consentit Sayrus *lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 6. Bonac. *disp.* 7. *quæst.* 2. *pun.* 4. *num.* 3. Gasp. Hurtado *diffic.* 17. Paul. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 8. *num.* 1.

6. Alter defectus libertatis irregularem constituens est obligatio rationem reddendi alicuius administrationis à Republica acceptæ, qualem habent thesaurarij, depositarij, procuratores, actores, executores, aduocati, magistratus, iudices rerum temporalium: dum enim illa munia exercent, ab ordinibus repelluntur partim in honorem status clericalis, quem dedecet harum rerum administratio, partim ne Ecclesia dolo fauere præsumatur, quod committere præsumuntur qui durante hac administratione ordines suscipiunt, quippe creduntur non amore diuini obsequij, sed fugiendi ratiocinia ordinibus initiari: sicuti colligitur ex *cap. vnico de obligatis ad ratiocinia.* & ex *cap.* 1. 2. & 3. *dist.* 51. & *cap.* 3. *dist.* 54.

7. Hæc irregularitas extenditur ad eos qui alicuius personæ priuatæ non miserabilis administrationi obligati sunt, vt sunt tutores, curatores, procuratores pupillorum, vt constat ex supradictis textibus, *cap. de obligatis ad ratiocinia,* & *cap.* 3. *dist.* 54. & docent omnes. Quinimo extendi debet ad eos seruos originarios, & ascriptitios qui suis dominis personaliter obsequi obligantur. Item ad feudatarios qui ratione possessionis habitæ obsequium personale exhibere suis dominis tenentur. Vti colligitur ex *cap. admittuntur.* & *cap. generalis dicta* 54. *dist.* quia

quia hi omnes suæ administrationis rationem reddere tenentur, vt tradunt ex communi sententia Sayrus *lib.6. cap.14. num.8. 9. & 12.* Paul. Layman. *lib.1. sum. tract. 5. par.5. cap. 8. n.2. & 3.* Bonac. *t.1. disp.7. q.2. p.4. num.4.*

8. Solùm est dubium, an si deponant administrationem, tametsi rationem illius non reddiderint ad ordines possint ascendere? Affirmate videtur Glossa & Panormit. *in cap.vn.de obligatis ad ratiocinia.* Tolet. *lib.1. cap.60.* eo quòd *in cap. 1. Ne clerici, vel monac.* & *cap.1. 51.& 21.q.1.* supradicti arceantur ab ordinibus nisi officio finito. Sed contrarium meritò docuit communis sententia, teste Suar. *disp. 51. sect.3. num.11.* Sayr. *lib.6. cap.14.num.8.*Bonac. *disp.7. q.2.p.4. num.4.* Gaspar Hurtado *de irregular. difficul.18.* Paul. Layman. *lib. 1.sum. tract. 5.par.5. cap.8. num.3.* quia in *dicto cap. vnico*, vtrumque requisitum est, & quòd dicta administratione abstineant, & quòd illius rationem reddiderint. Præterquam quòd præcipuè ob obligationem reddendi administrationis rationem, ab ordinibus repelluntur.

9. Illud est certum in quo etiam oppositæ sententiæ Doctores conueniunt, si finita administratione tibi moueatur lis de dolo, nequaquam potes ad ordines promoueri ante finitam litem. Argum. *cap. tantis*, 81. *dist.* & *ibi* Glossa, verbo *obrepsit*, & Archidiacon. Debet tamen taxari tempus intra quod quæstio decidatur, & interim si te Episcopus promouerit, ipse tenetur in tui defectum satisfacere. At tempore designato elapso, & actore nihil probante ordinari poteris: vti ex communi notat Sayrus *dicto lib.6. thesauri, cap.14. num.8.* Idem quod dictum est de eo cui lis mouetur de dolo ob administrationem depositam, dicendum est si in procinctu sit, vt moueatur, aut manifestum sit de dolo teneri, vt benè aduertit Sayrus *suprà* ex Glossa *in d. cap.vnico*, verbo *ratiocinia de obligatis ad ratiocin.* quia hæc pro eodem reputantur.

10. Secundò certum esse debet, si administratione deposita fideiussorem idoneum exhibeas, qui rationem administrationis promittat redditurus, & debita soluturus in tui defectum poteris ad ordines promoueri, quia cessat doli præsumptio. Et idem est, si bonis cesseris, dummodò hæc cessio in dedecus status Ecclesiastici non cedat. Sicuti hæc adnotarunt Panormit. *in cap.vnico num.10. de obligat. ad ratiocinia.* Archidiacon. *in cap. præterea. 51. dist.* Maiol. *lib.2. de irregular. cap. 11. num. 14.& 25.* Sayrus *lib.6. thesauri, cap.14. num.11.* Bonac. *disp.7. q.2. p.4. num.4.& 5.*

11. Tertiò certum debet esse deposita administratione, & illius ratione reddita te ab ordinibus non esse repulsum, esto debita ex administratione contracta non solueris, quia nullibi ob obligationem debiti soluendi exclusus es ab ordinibus, vt aduertit Suar. *disp.51. sect.3. num.23.* Bonac. *num.5. & in fine.* Paul.Layman. *dicto cap.8.num.3.*

12. Quartò est certum, si obligatus sis ex mutuo, conducto, deposito, promissione, emptione, venditione, alióve contractu nullam administrationem continente reipublicæ, vel priuatæ personæ ad reddendam rationem ab ordinibus non arceris; quia iis tantùm qui ad ratiocinia occasione alicuius administrationis obligati sunt irregularitas indicitur: & cùm hæc sit dispositio pœnalis non debet ad alios casus extendi. Sicuti tradit Glossa *in cap. præterea* verbo *functionibus*, 51. *dist.* Panormit. *cap. vn. num.10. de obligatis ad ratiocin.* Maiol. *lib. 2. de irregular. cap.11. num.9.* Sayrus *lib. 6. thesauri, cap.14. num.8.* Suar. *disp.51. sect.3. num.15. & seqq.* Bonac. *disp.7. q.1. p.4. num.3.* Excipe nisi mota fuerit lis de dolo; quia eo casu abstinere ab ordinibus debes, quousque lis finiatur, vel actor non probauerit dolum intra tempus à iudice designatum: vt aduertit Suar. & Bonac. *loc. alleg.*

13. Ab hac doctrina excipiuntur regij consiliarij ad causas ciuiles iudicandas statuti ex tacita concessione Pontificis, seu consuetudine, aut priuilegio, quia eorum officium non videtur ordinem clericalem dedecere. Sicuti tradit Panormit. *in cap. clericis, num.10. Ne clerici, vel monachi. Cap. Non est de Voto.* Salcedo *pract. cap.61.* Gregor. Lopez, *leg.48. tit. 6. part. 1.* Suar. *disp. 51. sect.3. num. 19.* Gaspar Hurtado *de irregular. difficult.18. in fine.* Paul. Layman. *lib.1. sum. tract.5. par.5. cap.8. num.4.*

14. Notanter in superioribus dixi irregulares esse rerum temporalium administratores etiam alicuius priuatæ personæ non miserabilis, nam ob administrationem rerum Ecclesiæ, seu personæ Ecclesiasticæ qua talis est, & ob administrationem, quæ per se spectata opus sit pietatis, & misericordiæ, qualis est esse tutorem, vel curatorem pupilli, vel minoris indigentis, procuratorem viduæ humano subsidio destitutæ ab ordinibus non repelleris. Argum. *cap.1. Ne clerici, vel monachi. & cap. monachi 16.q.1. Cap. peruenit. dist.76. Cap. iudicatum 89. dist.* Et tradit ex communi Panormit. & alij in *d. cap.vn. de obligatis ad ratiocin.* Maiol. *lib.2. de irregular. cap.11. num.9.* Sayr. *lib.6. thesauri, cap.14. num.8.* Suar. *disp. 51. sect. 3. num. 17.* Bonac. *disput.7. quæst. 2. p. 4. num. 4.* Layman. *cap. 8. num. 3.* Gaspar Hurtado *difficult.18.*

PVNCTVM XIV.

De irregularitate orta ex homicidio, vel mutilatione authoritate publica facto.

HÆc irregularitas ex defectu perfectæ lenitatis dicitur, quia iudex sententiam sanguinis proferens, & illam exequentes repræsentare non possunt perfectam lenitatem, & mansuetudinem Christi Domini, qui non aliorum sanguinē fudit, sed proprium fundi permisit in totius mundi redemptionem. Sed quia multi sunt qui his sententiis immiscentur: de omnibus est sigillatim dicendum, vt videamus qua ratione contrahant hanc irregularitatem, vel ab illa excusentur.

§. I.

De iudice, & assessore.

1 *Iudex sententiam homicidij, vel mutilationis ferens, irregularis est.*

2 *Eadem irregularitate innodatur assessor.*

3 *Ex eo quòd Prælatus Ecclesiasticus iurisdictionem temporalem habens, constituat iudices, & ministros, vt causam sanguinis exequantur, non est irregularis.*

1. PRæcipua persona in hac materia est iudex sententiam homicidij, vel mutilationis ferens, de quo manifestè constat irregularem esse. *Cap.*

Cap. aliquantos 51. *dist.* & colligitur ex variis textibus, in quibus praecipitur, ne sententia sanguinis ab Ecclesiasticis iudicibus infligatur. *Cap. in Archiepiscopatu de Raptorib. Cap. litteris de excessib. praelator. Cap. sententiã sanguinis. Ne clerici, vel monachi*, & *aliis textibus* 23. *q.* 4. & 8. Quocirca cùm iudex Ecclesiasticus aliquem dignum morte inuenit, si clericus est illũ degradat, & brachio saeculari remittit, vt iuxta qualitatem delicti eum iudicet, & sententiam proferat, ac tandem exequatur. Non enim iudex Ecclesiasticus sententiam sanguinis profert, sed proferendam, & exequendam remittit saeculari iudici. At quia haec remissio cum illis circunstantiis censetur quaedam cooperatio ad mortem potiori ratione, quàm si furem detineret, vel authoritate publica ad supplicium deferret; ea de causa apud iudicem saecularem intercedit, vt citra mortis periculum circa eum sententiam moderetur, hoc est misericorditer se cum illo gerat, iuxta textum in *cap. nouimus de verbor. significat.* & *leg. regia* 6c. *tit.* 6. *part.* 1. quam intercessionem apponunt non vt sententiam mortis impediant, sed vt significent quantum est ex parte sua, illam non procurare. Hac igitur intercessione apposita liberari iudicem ab irregularitate admittunt communiter Doctores Couarruu. *Clement. si furiosus* 2. *p.* §. 5. *num.* 6. Suar. *disp.* 47. *sect.* 1. *num.* 11. Sayrus *lib.* 6. *thesauri, cap.* 16. *num.* 4. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 10. *num.* 91. Auila 7. *p. de censur. disput.* 5. *sect.* 2. *dub.* 2. Bonac. *disputat.* 7. *q.* 4. *p.* 1. *num.* 3. & alij passim. Inquisitoribus verò haereticae prauitatis haec intercessio necessaria non est, quia tantùm illis prohibita censetur mortis, seu mutilationis executio, non tamen illius sententia, ex Bulla quadam Pauli IV. concessa 29. Aprilis, anno 1557. quam Pius V. confirmauit, & extendit ad omnes inquisitores, commissarios, vicarios, & consultores, sicuti referũt Pegna *direct. inquisit.* 2. *p. comment.* 20. Henriq. *lib.* 14. *de irregular. cap.* 12. *num.* 5. Auila *suprà*. Vnde possunt inquisitores instare pro executione sententiae, si casu negligentes fuerint iudices saeculares. Sicuti aduertit Medina *lib.* 1 *sum. cap.* 11. §. 10. Tabiena verbo *irregularitas* 2. *p.* §. 13. Henriq. & Auila *suprà*.

2. Assessor iudicis siue Ecclesiastici, siue saecularis sententiam sanguinis proferentis eadem irregularitate, ac iudex inuoluitur, quia complet personam iudicis sententiae defectum supplens. Sicuti ex communi aduertit Sayrus *dicto cap.* 16. *num.* 4. Paul. Layman. *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 7. *num.* 1.

3. Ex eo autem quòd Praelatus Ecclesiasticus iurisdictionem temporalem habens constituat iudices, & ministros, vt causam sanguinis iudicent, & exequantur iuxta leges, & iuris dispositionem, nullatenus irregularis est, tametsi haec ministrorum constitutio, & designatio pro casu aliquo particulari fiat; quia non proximè, & immediatè morti cooperatur. Sicuti notarunt. Glossa *cap. ex litteris.* verbo *ne iudicent.* & *ibi* Abbas *num.* 11. *Ne clerici, vel monachi.* Molin. *t.* 3. *disp.* 8. *num.* 2. Auila 7. *p. de irregular. sect.* 2. *disput.* 5. *dub.* 4. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum sect.* 5 *tract.* 5. *par.* 3. *cap.* 7. *conclus.* 3. Coninch. *disp.* 18. *nu.* 91. Gaspar Hurtado *de irregular. difficult.* 11. *nu.* 42. Et colligitur apertè ex *cap. vlt. Ne clerici, vel monachi in* 6. secùs esset si Praelatus mandaret iudici à se designato, vt sententiam sanguinis hoc, vel illo casu proferret, quia eo mandato directè morti cooperatur. Sed quia non cooperatur vt minister publicus, sed vt persona quaedam particularis, cui cooperatio directa ad mortem interdicta est, ideò eius irregularitas, si ex hoc mandato contrahitur, potiùs est ex delicto, quàm ex defectu lenitatis. Quod sine dubio verum est, si ipse Praelatus sententiam sanguinis proferret, eámque iudici à se designato mandaret exequi; quia illa sententia ex defectu iurisdictionis est nulla, & iniusta, & consequenter illius executio; vt bene notarunt Henriq. *lib.* 14. *cap.* 12. *num.* 6. Auila 7. *p. de irregular. disp.* 5. *sect.* 2. *dub.* 4. *conclus.* 3. Paul. Layman. *d. cap.* 7. *conclus.* 3.

§. II.

De accusatore, & denunciatore qualiter irregularitatem contrahant, & ab illa excusentur.

1 *Accusator, seu denunciator, si ex vi suae denunciationis moriatur, aut mutiletur accusatus, irregularis est.*

2 *Accusantes in causa propria excusantur ab irregularitate, si protestentur expressè se poenam sanguinis non intendere, sed satisfactionem.*

3 *Haec protestatio non solùm clericis, sed etiam laycis necessaria est.*

4 *Protestationi locus tantùm est in actione ciuili, non criminali.*

5 *Si actionem ciuilem intentes ad recompensationem damni illati, tametsi accusatus paratus sit damnum compensare independenter à praecepto iudicis, irregularitatem euitas protestatione facta, dummodo alia via quàm punitione reparatio damni praestari possit.*

6 *Quando censeatur accusatio, seu denunciatio institui in causa propria, non in aliena.*

7 *Protestatio in causa aliena non excusat irregularitatem.*

8 *Probabilissimum est irregularitatem non constitui ex accusatione alienae causae, cuius damnum alia via auerti nequit.*

9 *Quae dicta sunt de accusatore, dicenda sunt declamante, detinente, & comprehendente.*

10 *Si detentus ab ipsis superuenientibus occidatur, detentor irregularis non est.*

1. Accusator, seu denunciator si ex vi suae denunciationis, aut accusationis moriatur, aut mutiletur accusatus, seu denunciatus in irregularitatem incidit. Vti colligitur ex *cap. sententiam.* & *cap. clerici. Ne clerici, vel monachi*, & tradunt omnes. Debet autem mors, seu mutilatio ex accusatione, vel denunciatione consequi: nam si aliundè prouenia, accusanti, vel denuncianti imputanda non est: vti contingit, si de crimine leui nec morte, nec mutilatione digno reum accusares, & iudex limites iustitiae excedens eum morti traderet, vel deformaret, nullatenus irregularis esses; quia mortis, seu deformationis causa non fuisti. Sicuti notauit Couarruu. *Clement. si furiosus* 2. *p.* §. 5. *num.* 2. Bernard. Diaz *pract. cap.* 98. *num.* 3. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 214. Sayrus *lib.* 6. *thesauri, cap.* 16. *num.* 7. Paul. Layman. *lib.* 3. *sum. sect.* 5. *tract.* 3. *par.* 3. *cap.* 7. *circa finem.* vers. *aliter verò.* Suar. *disp.* 47. *sect.* 3. *num.* 18. Bonac. *disp.* 7. *q.* 4. *pun.* 2. *num.* 7. Et colligitur ex *cap. postulasti de homicidio*, & indicat Glo-

in cap. 2. de homicidio in 6. Idem est, si huic accusato de crimine leui, & detento in carcere superueniant alterius delicti denunciationes, & probationes, ob cuius rationem morte, vel mutilatione damnetur, tu qui de delicto leui accusasti irregularitatem non contrahis; quia per se damnationis causa non es, vt expressè notant Couarruu. Sayrus, Bonac. & Layman *locis allegatis*. Quocirca vt accusans, vel denuncians in irregularitatem incidat, opus est, vt accusatio, vel denunciatio causa sit per se mortis, vel mutilationis.

2. Verùm quia sæpè contingit tam clericos, quàm laycos iniuriam pati, qui si accusationem instituere timore irregularitatis non possent iniuriatores audaciores fierent; ea de causa ius prouidit qualiter absque periculo irregularitatis possent contra sic delinquentes insurgere, & illos accusare etiam in casu quo sibi constet esse morte damnandos. Quod factum est in *cap. 2. de homicidio in 6.* vbi accusantes, seu denunciantes in causa propria, excusantur ab irregularitate, si protestentur expressè se pœnam sanguinis non intendere, sed satisfactionem. Neque opus est vt hæc protestatio ex voluntate, & animo ne accusatus occidatur procedat, nam etiamsi illius occisionem intendas, modò exterius intentionem non manifestes, sed potiùs oppositum protesteris, irregularitatem euitas; quia in textu non cauetur protestationem debere ex animo fieri, & in exteriori foro eiusdem rationis est protestatio ficta, ac protestatio vera. Sicuti ex communiori sententia docent Couarruu. *Clement. si furiosus 2. p. §. 5. num. 1. verſ. sexto.* Felin. *in cap. postulastis de homicidio in fine.* Paz *pract. t. 1. par. 5. cap. 3. num. 23.* Henrriq. *lib. 14. cap. 11. circa finem.* Suar. *disp. 47. sect. 2. nu 3.* Auila 7. *p. disp. 5. sect. 2. dub. 9. conclus. 3.* Bonac. *t. 1. disp. 7. q. 4. pun. 2. num. 11.* Layman. *lib. 3. sum. sect. 5. tract. 3. par. 3. cap. 7. in fine*, & alij apud ipsos: tametsi contra sentiant Siluest. verbo *homicidium 2. q. 8.* Nauarr. *sum. cap. 27. num. 216.* Tolet. *lib. 1. cap. 82. num. 5.* Neque item necesse est hanc protestationem fieri simul ac formatur accusatio. Satis enim est, si ante prolationem sententiæ in ipso iudicio fiat; ex hoc namque sufficienter indicatur accusatorem accusati mortem non quærere. Sicuti adnotauit Couarruu. *d. §. 5. num. 1.* Henrriq. *num. 5.* Suar. *num. 1.* & Auila *suprà*.

3. Hæc protestatio non solùm clericis, sed etiam laycis necessaria est, eo quòd accusatio per se ad defensionem non tendit, sed ad punitionem, ne tamen ipsa punitio accusatori adscribatur, remedium protestationis est à iure inuentum. Et licèt in *dicto cap.* clericorum tantùm mentio facta fuerit, id factum est quia clericos magis quàm laycos dedecet accusatio; & quia ipsi absque vrgenti occasione causæ sanguinis se immiscere non possunt. Atque ita docuerunt Nauarr. *cap. 27. num. 213.* Suar. *disp. 47. sect. 2. num. 6.* Molina *t. 3. disput. 74. num 9.* Bonac. *t. 1. disput. 7. q. 4. p. 2. num. 12.*

4. Ex his infertur protestationi locum tantùm esse in actione ciuili non criminali. Nam si criminaliter accuses, vel denuncies; ea ipsa accusatione protestaris punitionem quærere, ac proinde protestationem factam facto contrario destruis. Sicuti rectè ex communi notarunt Suar. *dicta sect. 2. num. 10.* Auila 7. *p. disp. 5. sect. 2. dub. 10.* Layman. *lib. 3. sum. sect. 5. tract. 3. par. 3. cap. 7. verſ. tertio dixi.* Quod adeò verum est, vt etiamsi petas vindictam citra deformationem non excuseris ab irregularitate protestatione facta, quia petita vindicta non est in tua potestate limitare pœnam, sed necessariò iudex iuxta delicti qualitatem illam infligere debet, & cùm sit ad tui instantiam, causa eris deformationis, neque protestatio vtpote facto contraria, tibi proderit.

5. Dubium tamen est; an si actionem ciuilem intentes ad recompensationem damni illati, ipse tamen accusatus, vel denunciatus paratus sit damnum compensare independenter à præcepto iudicis, & ab accusatione instituta, irregularitatem euites protestatione facta? Videris nequaquam euitare; quia eo casu conuinceris non satisfactionem sed punitionem quærere; siquidem satisfactionem tibi oblatam admittere renuis. Sed distinguendum est, si nulla alia via quàm punitione tibi est damnum reparandum, & illius reparationem procuras, conuinceris manifestè punitionem quærere, atque adeò protestatio in contrarium facta friuola est, & per accusationem eliditur. Verùm si reparatio damni alia via quàm punitione præstari potest, credo te posse absque timore irregularitatis accusationem, seu denunciationem instituere. Quia liberum tibi est reparationem damni velle ex manu iudicis, & authoritate publica obtinere, quippe sic obtenta honorabilior est. Sic Bonac. *disp. 7. q. 4. p. 1. num. 2.*

6. Rursus hæc protestatio irregularitatem excusat, cùm accusatio, seu denunciatio instituitur in causa propria non in aliena, vt expressè colligunt Doctores, Nauarr. *cap. 27. num. 213.* Couarruu. *2. p. relect. in Clement. si furiosus. §. 5.* Suar. *disp. 47. sect. 2. à princ.* Molin. *tract. 3. disp. 8. num. 3.* & *disp. 74.* & alij passim ex *cap. 2. de homicidio in 6.* Quòd si roges quando censenda est accusatio institui in causa propria, quando in aliena? Respondeo censeri in causa propria institutam, si instituta sit in defensionem, seu reparationem tui honoris, famæ, vel rerum temporalium, vel in reparationem parentum, filiorum, fratrum, alteriúsue similis consanguinei, vel cognati. Quinimo existimo te causam propri. .n prosequi esse censendum, si causam tui consanguinei, vel cognati intra quartum gradum prosequaris; quia consanguinei, & cognati ita inter se coniunguntur, vt bonum, vel damnum alicuius omnium esse censeatur. Sicuti indicat Couarruu. *dicta Clement. si furiosus 2. p. §. 5. nu. 4. verſ. vndecimò.* Henrriq. *lib. 14. cap. 11. num. 4.* Auila 7. *p. de irregularit. disp. 5. sect. 2. dub. 11. conclus. 1.* Molina *tract. 3. disp. 44. nu. 11.* Paul. Layman. *lib. 3. sect. 5. tract. 3. par. 3. cap. 7. concl. 5.* & probabile reputat Suar. *disp. 47. de censur. sect. 2. num. 17.* Bonac. *disp. 7. q. 4. p. 1. nu. 4.* Deinde sub causa propria, bona propriæ Ecclesiæ continentur cùm ad ipsum pertineant. Sicuti ex communi docet Henrriq. *num. 5.* Suar. *nu. 20.* Auila *dub. 9.* Bonac. *num. 5.* Molina *disp. 74. num. 11.* Præterea causa famulorum, & domesticorum, & subditorum propria reputari debet iuxta probabilem sententiam traditam ab Henrriq. Couarruu. Suar. Auila, Bonac. *loc. alleg.*

7. Verùm si accusatio, vel denunciatio in causa non propria, sed aliena instituatur, non euitas irregularitatem, tametsi protestationem facias. Sicuti ex communi notat Felin. *cap. postulasti de Homicidio.* Nauarr. *cap. 27. num. 213.* Couarruu. *2. p. Clement. si furiosus. §. 5. num. 5.* Suar. *disp. 47. sect. 2. num. 17.* Molina *disp. 8. num. 8.* Bonac. *disp. 7. q. 4. p. 2. num. 4.* & alij passim; & sumitur ex *dicto cap. 2. de Homicidio in 6.* vbi accusantibus in causa propria conceditur hic fauor vitandi irregularitatem facta protestatione. De aliis verò qui in aliena causa accusationem instituunt ius commune imponens irregularitatem omnibus cooperantibus ad mortem integrum manet. Sicuti ex communi notant relati Doctores, speciatim Nauarr. *num. 217.* Couarruu. *§. 5. nu. 4.* Auila *dub. 11. conclus. 2.*

Molina

2. Molina *num.*8. Suar. *num.*11. Laym. *concl.*5. Bonac. *num.*4.

8. Quod si accusatio, vel denunciatio alienæ causæ instituatur ad præcauendum damnum reipublicæ, vel alterius priuatæ personæ, quod alia via auerti nequit, probabilissimum censeo te ab irregularitate excusari nulla protestatione facta, quia eo casu non te liberè immisces causæ sanguinis, sicuti immiscetur iudex officium iudicandi assumens, sed lege charitatis coactus. Credibile autem non est Ecclesiam irregularitate afficere velle actionem iure naturali debitam: esset enim impedimentum apponere operibus charitatis, & pietatis. Atque ita docent Caietan. 2.2.*q.*33.*art.*7. Suar. *disp.*47.*sect.*2.*n.*12. & 15. Henriq. *cap.*12.*num.*8. Molin. *t.*1. *de iustit. tract.*2. *disp.*109. *post* 3. *conclus.* §. *illud etiam*, & *tract.*3. *disp.*8. *num.*9. Auila *disp.*5. *sect.*2. *dub.*11. *conclus.*3. Layman. *lib.*3. *sum. sect.* 5. *tract.*3. *par.*3. *cap.*7. *num.*6. Bonac. *disp.*7. *q.*4. *pun.*2. *num.*7. *in fine*, & alij apud ipsos: & colligitur ex *cap. accusati de accusationib.* vbi accusans propriè non afficitur hoc irregularitatis impedimento.

9. Quæ dicta sunt de accusatore, vel denunciatore, dicenda sunt de clamante, detinente, & comprehendente damnificatorem, quia hæ actiones sunt media ad præcauendum damnum, vel iam factum recompensandum. Ergo qua ratione licet accusare licet has actiones præstare. Sicuti expressè notauit Couarruu. *dicto* §. 5. *num.* 4. *vers. decimo.* Et *cap. tua nos*, §. *vlt. de homicidio.* Nauarr. *cap.*27. *nu.*220. Henriq. *cap.*12. *num.*8. Mol. *disp.*74. *num.*11. Auila 7. *p. disp.*5. *sect.*2. *dub.*9. *concl.*1. *vers. quarto excusat.* Suar. *disp.*47. *sect.*2. *num.*20.

10. Quod si detentus ab ipsis superuenientibus occidatur, irregularis non est. Tum quia irregularis esse non potest ex defectu perfectæ lenitatis, cùm illud homicidium non fuerit factum authoritate publica. Tum quia non est irregularis irregularitate proueniente ex homicidio iniusto, cùm ipse illi causam culpabilem non dederit, neque homicidium potuerit impedire. Quod à fortiori verum habet casu, quo detentor potestatem se nolle deformationem aliquam fieri detento. Sicuti videtur affirmare Couarruu. *Clement. si furiosus*, 2. *p.* §. 5. *num.* 2. *vers. octaua.* Auila 7. *p. disp.*5. *sect.*2. *dub.*15. Paul. Layman. *lib.*3. *sum. sect.*5. *tract.*3. *par.*3. *cap.*7. *post medium. vers. sed quid si aliquis.* Bonac. *disp.*7. *q.*4. *pun.* 1. *num.*18. Tametsi contrarium videatur sentire Abbas, & Innocent. *in cap. significasti el.*2. *de homicidio.* Siluest. verbo *homicidium* 3. *q.*7. Nauarr. *cap.*27. *num.* 236. Suar. *disp.*47. *sect.*2. *num.* 21. affirmantes si damnum præuisum sit à detentore irregularem fore irregularitate proueniente ex homicidio casuali. Sed hoc ad summum verum esse potest, cùm detentor excusare posset homicidium absque propriorum bonorum iactura; aliàs sibi homicidium imputandum non est, cùm non sequatur ex eius actione, neque actio detentionis fuerit illicita.

§. III.

De teste, aduocato, consultore, & confessore tam iudicis, quàm rei qualiter irregulares sint, vel ab irregularitate liberentur.

1 *Clericus nequit esse testis in causa sanguinis.*

2 *Testis voluntariè testificans in causa siue criminali, siue ciuili, ex quo testimonio mors, vel mutilatio sequatur, irregularis est.*

3 *Si in causa criminali laycus præcepto iudicis compellitur testimonium ferre, satis probabile est irregularem non fore.*

4 *Idem dicendum est, si in causa ciuili testimonium ferat ad instantiam partis potentis absque timore irregularitatis causam prosequi.*

5 *Quod dictum est de teste, dicendum de aduocato.*

6 *Qualiter aduocatus defendens reum, ex cuius defensione accusator occiditur, irregularis sit.*

7 *Consultor si consilium præstet iudici iuridicè, irregularis est.*

8 *Confessor negans iudici absolutionem, nisi sententiam sanguinis proferat ad quam in conscientia tenetur, non est irregularis.*

9 *Idem est si pœnitentem obligaret ad fatendum delictum morte dignum.*

1. Clericus nequit esse testis in causa sanguinis contra reum, vt colligitur ex *cap. his à quibus* 23. *q.*8. vbi clericis iudicium sanguinis prohibetur, cui iudicio multum cooperatur testis, ideóque à nullo iudice cogi potest ad testificandum in dicta causa, quia nequit cogi ad illicitum, & sibi grauiter damnosum. Sicuti ex communi tradit S. Thom. 2. 2. *q.*7. *art.*1. *ad* 3. Abbas *in cap. sententiam num.* 11. *Ne clerici, vel monachi.* Sotus *lib.*5. *q.*7. *art.*1. *in fine.* Perez ad Villadiego *cap.*6. *num.*90. & in additionib. *ad cap. vlt. pag.*186. Mascard. *de probationib. volum.*3. *conclus.* 1357. *num.*61. Laym. *lib.*3. *sum. sect.*5. *tract.*3. *par.*3. *c.* 7. *num.*5. *vers. exinde.* Quinimo neque laycum aspirantem ad clericatum cogi posse ad ferendum testimonium in causa sanguinis docet Auila 7. *p. disp.* 5. *sect.*2. *dub.*13. Henriq. *lib.*14. *cap.*12. *n.* 9. Quamuis Bernardus Diaz *in pract. cap.*99. affirmat non esse receptum in praxi forensi. Notanter dixi *contra reum*; nam si pro reo testimonium ferendum sit, clerico prohibitum non est, testem esse, neque obinde irregularitatem incurrit, esto ex accidenti detegatur accusatoris calumnia, & ob id pœna talionis puniatur, quod benè notauit Bernardus Diaz *in pract. cap.*99. *num.*22. Sayrus *lib.*6. *cap.*18. *num.*11. Suar. *disp.* 47. *sect.*4. *num.*9. Auila *dub.*13. Bonac. *disp.*7. *q.*4. *p.*3. *num.*4. quia illud testimonium ad probandam rei innocentiam dirigitur, cui punitio actoris per accidens contingit, neque testi est imputanda. Requiritur tamen licentia Prælati ad dictam testificationem licitè pro reo præstandam, quam Prælatus non temerè, sed maturo iudicio, & causæ cognitione debet concedere: vt aduertit Bernard. Diaz *loco allegato*, & Auila 7. *p. de irregular. disp.* 5. *sect.*2. *dub.*13. His positis.

2. Dicendum est testem voluntariè testificantem in causa siue criminali, siue ciuili, ex quo testimonio mors, vel mutilatio sequatur testificato irregularem esse, quia morti cooperatur, neque illi prodest protestatio, cùm solùm propriam causam defendenti hoc protestationis beneficium concedatur, *cap. Prælatis de homicidio lib.* 6. quod in teste procedere non potest, qui non in propria causa, sed in

in aliena testatur. Sicuti ex cõmuni notat Couarruu. *in Clement. si furiosus* 2.p.§.5.*num*.5. Henriq. *lib*. 14. *cap*.12. *num*. 9. Iulius Clar. *lib*.5 *sentent*.§.*vlt*.*q*. 24.*n*. 8. Molin. *tract*.3.*disp*.74.*num*.10. Suar. *disp*.47.*sect*.3. *in fine*. Paul. Layman. *lib*.3.*sect*.5.*tract*.3.*par*.3.*cap*. 7. vers. *exinde*. Saytus *lib*. 6. *cap*. 16. *num*. 9. Bonac. *disp*. 7. *quast*. 4. *p*. 3. *in princ*. & alij passim.

3. Verùm si in causa criminali, in qua laycus præcepto iudicis compelli potest ad testimonium ferendum, sic compulsus testimonium ferat, existimo satis probabile ob eam testificationem irregularem non fore, quia nequit dici in ea testificatione, & mortis cooperatione defectum lenitatis habuisse; cùm non voluntarie, sed præcepto compulsus testimonium tulerit. Neque credendum est voluisse Ecclesiam irregularitatem imponere testi ob testificationem iure naturæ debitam, aliàs retraherentur testes à veritate propalanda. Quæ in iudice nullo modo procedunt, cùm iudex voluntariè & non ex præcepto officium iudicandi assumit, ac proinde mirum non est quod irregularitatem incurrat sententiam sanguinis ferens. Sicuti docent aduersus alios Doctores Coninch. *disp*.18.*dub*.10.*num*.96. Bonac. *disp*.7.*q*.4.*p*.3. *num*.8.& indicat Layman. *lib*. 3. *sum*.*sect*.5.*tract*.3.*par*.3.*cap*.7.*num*.6.

4. Quod similiter dicendum censeo, si in causa ciuili testimonium ferat ad instantiam partis potentis absque timore irregularitatis causam prosequi. Nam ex eo quòd accusatori concessum sit, vt possit absque timore irregularitatis protestatione facta querelam apponere, censetur ei concessa potestas producendi testes, siquidem depositio testium necessaria est ad se seruandum indemnem. Testes autem producti si timorem irregularitatis haberent, à testificando detinerentur. Conueniens igitur erat testes sic productos ab irregularitate liberari. Atque ita docet Coninch. *dicto dub*. 10.*num*. 94. Suar. *sect*.3.*num*.8. Bonac. *disp*.7.*q*.4.*p*.3. *num*.8. vers. *secundus casus*. Denique si timore cadente in constantem virum cogatis testificare in causa sanguinis, ab irregularitate credo te liberum esse; quia non te ingeris voluntariè, sed coactè sententiæ sanguinis, ideóque dignus non es, vt hoc impedimento afficiaris. Sicuti notauit Maiol. *lib*.2.*de irregularit*. *cap*.8. Coninch. *dub*.10. *num*.96. Bonac. *disp*.7.*q*.4.*p*.3. *num*.8. vers. *Primus*.

5. Quod dictum est de teste, dicendum est de aduocato manere irregularem, si reus contra quem aduocat, occidatur, vel deformetur, vti est omnium sententia ex *cap*. *aliquantos* 51. *dist*. & pluribus comprobat Sayrus *lib*. 6. *cap*. 16. *num*. 10. Suar. *disp*. 47. *sect*. 4. *num*. 4. Bonac. *disp*. 7. *quest*. 4. *p*. 3. *num*. 5.

6. Difficultas est; an aduocatus ita reum defendens, vt accusator pœna deformationi plectatur irregularis sit? Et quidem si in defensione rei aliqua obiecit aduersus accusatorem conuincens illum de calumnia, sine dubio irregularis erit; quia deformationis est causa directa, & per se. Si autem solùm accusati patrocinium suscepit innocentiam illius declarando, absque exceptione expressa calumniæ (quod rectè fieri potest) non erit irregularis, præcipuè si protestationem fecerit, iuxta *cap*. *Prælatis de homicid*. *in* 6. quia tunc solùm censetur causa mortis remota, & per accidens, & quæ ipsi aduocato adscribi non debet, sed accusatori, eiúsque malitiæ: vt rectè tradit Couarruu. 2.*p*.*relect*.*in Clement*. *si furiosus de homicidio*, §.5.*num*.5. Henriq. *lib*.14.*c*. 12.*num*.10. Suar. *disp*.47.*sect*.4.*num*.7.& 8. Auila 7.*p* *disp*.5.*sect*.2.*dub*. 8. Bonac. *disp*. 7. *q*. 4. *pun*. 3. *num*. 4 Quod à fortiori constat in casu quo aduocatus reum iustè, vel iniustè defendat, & nihilominus reus moriatur; quia non moritur ex illius patrocinio, sed ex proprio delicto; & hæc conclusio habet verum, etiamsi aduocatus clericus sit. Nam esto peccet se ingerendo absque graui necessitate in illo officio, *cap*. 1. *dist*. 51. quia tamen non peccat contra iustitiam illud exercens, neque ex illo mors accusato euenit, non est irregularis. Verùm si ex negligentia, vel imperitia aduocati reus, cuius patrocinium suscipit, deformetur, aliàs non deformandus; aduocatus irregularis erit non ex defectu lenitatis, sed ex delicto iniustitiæ commisso: vt docuit Nauarr. *cap*. 27. *num*.228. Suar. *disp*.47.*sect*.4.*num*.6. Bonac. *disp*.7.*q*.4. *p*.3.*num*.6.*in fine*.

Eadem irregularitate existimat Suar. *disp*.47.*sect*. 4. *num*.6. affici aduocatum partes accusatoris iniustè suscipientem, qui de calumnia conuictus occisus fuit; quia cessante patrocinio aduocati non auderet accusator moraliter loquendo, causam prosequi, atque adeò non constitueretur in illo discrimine vitæ. Ergo censetur cooperari morti accusatoris. Sed rectiùs docuit contrarium Auila 7.*p*.*disp*. 5. *sect*. 2. *dub*.8.*conclus*.2. Nam si aduocatus bona fide processit, credens accusationem legitimam esse, sicuti excusatur à delicto, sic excusari debet ab irregularitate delicto annexa: vt aduertit Bonac. *dicta disp*.7.*de irregular*.*q*.4.*pun*.3. *num*.5. Si verò mala fide processit, etsi iniustus sit aduersus accusatum, nullam tamen aduersus accusatorem iniustitiam committit, ideóque non potest ei mors tanquam cooperatori iniusto imputari. Et licèt ipse accusator accusationem non instituisset, nisi aduocati patrocinium haberet, inde non sequitur aduocatum irregularem fore; quia ex illo patrocinio non euenit accusatori mors authoritate publica, sed ex calumnia aliunde probata. Aliàs quoties cooperatus esses furto, ob cuius causam fur suspenditur irregularis esses, quod nullatenus est dicendum; quia non est causa mortis, sed delicti ratione cuius mors infligitur.

7. Quoad consultorem attinet communis sententia est irregularitatem incurrere, si consilium præbat iudici, quo moueatur ad sententiam proferendam in causa sanguinis. Quod intelligendum est, quando consilium à iudice expostulatur iuridicè. Nam si priuatim expostuletur, & iudex tanquam quælibet alia persona de iustitia informetur, probabilitate non caret irregularitati locum non esse; quia ex prædicta informatione contrahi non potest irregularitas ex delicto, cùm nullum ibi commissum sit. Neque item ex defectu perfectæ lenitatis, siquidem hæc tantùm imposita est iudici, eiusque officialibus authoritate publica fungentibus, vt optimè relato Vazq. notauit Gasp. Hurtado *de irregular*. *difficult*. 11.*num*.40.

8. Hinc à fortiori constat confessarium negantem iudici absolutionem, nisi sententiam sanguinis proferat, ad quam in conscientia tenetur, non fore irregularem. Tum quia non procedit vt publicus iustitiæ minister. Tum quia credendum non est velle Ecclesiam irregularitate confessarium innodare ob actionem iure diuino debitam, & quam ipse excusare non potuit. Sicuti tradit Henriq. *lib*. 14. *cap*.16.*num*.4.& *in comm*.*litt*. F. Auila 7.*p*.*disp*.5.*sect*. 2.*dub*.6.*conclus*.4. Sayr. *lib*.6.*cap*.18.*num*.26. Mol. *tract*. 3.*disp*.74.*num*.18. Suar. *disp*.47.*sect*.1.*num*.8. Bonac. *disp*.7.*q*.4.*p*.1.*num*.32.

Idem

9. Idem est si confessarius pœnitentem obligaret ad fatendum delictum morte, vel mutilatione dignum, ad cuius manifestationem iure naturali tenetur, quia eo casu non concurrit ad mortem ex parte iudicis inferentis, sed ex parte sustinentis; ac proinde ab irregularitate ministris publicis iniuncta excusari debet, præterquam quòd opus obligatorium præstat, ob cuius causam nullo impedimento affici debet. Sicuti tradunt Coninch. *dicta disp.* 18. *dub.* 10. *num.* 95. & 96. Henriq. Auila, & Bonac. *loc. alleg.* Ob eandem rationem consulens obedire sententiæ mortis iustæ, aut ab appellatione iniusta cessare irregularis non est censendus. Qui verò consuleret reo, ne appellationem interponeret, cùm legitimè interponi posset, & ob eam causam eius mors acceleratur, communiter Doctores censent irregularem fore. Sed hoc credo esse intelligendum, quando prædictum consilium ab aduocato procedit iuridicè. Secùs verò si priuatim detur, quia eo casu non concurrit ad mortem, vt persona publica, & iustitiæ minister, sed potiùs, vt priuatus, & ex parte mortem sustinentis.

§. IV.

De aliis ministris, qui ad prolationem sententiæ sanguinis, eiúsue executionem concurrunt.

1 *Ex solo concursu authoritate publica facto hæc irregularitas inducitur.*

2 *Vltra iudicem, accusatorem, testem, aduocatum, &c. est irregularis notarius sententiam dictans, signans, &c.*

1. EX *præcedenti* §. colligi potest huic irregularitati non esse locum nisi ex concursu ad mortem, seu mutilationem authoritate publica præstito, quia solùm ministris publicis hæc irregularitas ex defectu perfectæ lenitatis indicitur in *can.* 1. *dist.* 51. & *cap. sententiam. Ne clerici, vel monachi.* & *cap. prælatis de homicidio lib.* 6. & aliis. Quocirca obseruandum maximè est, an concursum ad mortem condemnati præstiteris tanquam persona publica, vel tanquam priuata, nam si vt persona publica irregularitatem contrahis, secùs si vt persona priuata.

2. Hinc fit vltra iudicem, testem, accusatorem, aduocatum irregularem esse notarium, seu tabellionem testium depositiones recipientem, illásue legentem, quando publicantur. Item sententiam dictantem, signantem à famulo scriptam, sigillo authenticantem, vel pronunciantem. Quinimo scribentem sententiam tanquam officialem iustitiæ; quia omnes hi ad prolationem sententiæ authoritate publica concurrunt. Secùs verò dicendum est de famulo transcribente scripturam factam à notario, quia sine illo transumpto reus condemnatur; sicuti famulus vsurarij, qui ad restituendum obligatur cum vsuris cooperatus fuerit, vel contractum faciendo, seu scribendo rationem dati, & accepti, secus si solum transcriberet scripturam vsurariam. Deinde est irregularis tortor rei, si inde reus confiteatur crimen ob cuius causam pœna sanguinis afficiatur, nisi hoc sit in tribunali inquisitionis. Item omnes deferentes reum ad mortem, & comitantes iudicem ad custodiam tam equestres, quàm pedestres, non tamen populus, vel clerici, qui ad spectandum assistunt; nam esto clericis prohibitum sit sententiæ sanguinis assistere, *Cap. sententia sanguinis. Ne clerici, vel monachi*, non tamen eorum assistentia culpam grauem inducit, etiamsi ex curiositate fiat, vti docet Suar. *disp.* 47. *sect.* 4. *in fine.* Præterquam quòd consuetudine videtur præceptum illud abrogatum. Item præco præcedens reum, & illius sententiam proclamans, & generaliter omnes illi qui vt publicæ iustitiæ ministri concurrunt hac irregularitate ligantur. Qui verò vt priuatæ personæ morti cooperati fuerint hac irregularitate non videntur ligari. Quapropter monens reum, vt admoneat caput stipiti, vel ascendat scalas, tametsi inde reus citiùs moriatur, & confessarius instigans equum, quo reus ad supplicium ducitur, vel carnificem posse suo officio fungi irregulares non sunt: quia in his actionibus non procedunt vt publici ministri. Præterquam quòd leuia sunt, & pro nihilo reputari debent. Illud certum esse debet, irregularem non esse, qui iudicem rogaret, ne reum per solitas calles duceret, tametsi inde mors acceleretur, quia illa acceleratio per accidens contingit, præterquam quòd non procedit ea actio tanquam à publico iustitiæ ministro.

§. V.

De irregularitate contingente in bello iusto.

1 *Milites ibidem occidentes, seu mutilantes irregulares sunt.*

2 *Nullus etiam sacerdos ad occidendum exhortans, aut propria manu pugnans irregularis est, nisi ipse per se occiderit, aut deformauerit.*

3 *Satisfit obiectioni.*

4 *Hoc intelligendum est in bello iusto offensiuo.*

5 *Si verò bellum non offensiuum, sed defensiuum aggrediatur, satis probabile est nullam irregularitatem contrahi.*

6 *In hac irregularitate solus Pontifex dispensare potest.*

7 *Sufficiens dispensatio est, si Pontifex concederet clerico facultatem propria manu pugnandi.*

1. AD irregularitatem contractam ex defectu perfectæ lenitatis reducitur quæ oritur habet ex occisionibus, seu mutilationibus in bello iusto contingentibus. Cùm enim ibi milites vt ministri publici, & authoritate à republica accepta mutilent, & occidant, efficitur ex defectu perfectæ lenitatis à susceptione ordinum, altarísque ministerio excludi. Neque obest quòd accepta militia sæpè contingat in defensionem propriæ patriæ inimicos occidere, quia liberè in eam se necessitatem coniecerunt, cùm nomen militiæ dederunt, & bellum offensiuum aggressi sunt. Sicuti iudex sententiam sanguinis proferens, & illam ex officio exequens irregularitatem non euitant, quamuis ex obligatione iustitiæ & proferre, & exequi sententiam debeant. Sicuti ex communi omnium Doctorum tradit Mol. *tract.* 2. *de iustit. disp.* 109. *concl.* 1. Dixi *in bello iusto*; nam si bellum iniustum sit irregularitas

gularitas inde contracta vtpote ex delicto, extenditur ad omnes eos qui quomodocunque occisioni, vel mutilationi concurrerint, de quibus infrà.

2. In bello igitur iusto nullus etiam sacerdos ad occidendum exhortans, aut propria manu pugnans irregularis est, nisi ipse per se occiderit, aut deformauerit. Vti ex communi docet Panormit. *cap. penult.* & *vlt. de clerico percussore.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 215. Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 12. *num.* 4. & *cap.* 13. *num.* 2. Couatruu. *Clement. si furiosus* 2. *p.* §. 3. *n.* 2. Molina *tract.* 2. *disp.* 110. *conclus.* 2. Auila 7. *p. disp.* 6. *sect.* 3. *dub.* 2. Bonac. *disp.* 7. *de irregular. q.* 4. *pun. specialiter num.* 7. Layman. *lib.* 3. *sum. sect.* 5. *tract.* 3. *par.* 3. *cap.* 8. Gaspar Hurtado *de irregular. difficult.* 12. & alij. Et sumitur ex *cap. petitio tua de Homicidio.* vbi sacerdoti pugnanti aduersus inimicos Christianæ religionis, vbi multi extiterunt occisi mandatur à celebratione abstinere, si de interfectione alicuius in illo conflictu dubium habeat. Ergo à contrario sensu si ei constet nullum interfecisse non obligabitur à celebratione abstinere. Idem colligitur ex *cap. si quis* 51. *dist.* Et ratio huius priuilegij esse potest, ne tot irregularitate inuoluantur, neue à præliando in bello iusto se contineant irregularitatis timore.

3. Neque obest clericis in bello offensiuo pugnam propria manu interdictam esse, *cap. clerici cum aliis,* 23. *q.* 8. & *cap.* 1. *Ne clerici, vel monachi,* & *cap. ex multa de voto.* Et tradunt ferè omnes Doctores cum Glossa *in dicto cap. petitio de Homicidio,* quia inde non fit irregularitatem contrahi; hæc enim non contrahitur nisi in casibus à iure expressis; at in iure solùm expressa est irregularitas ob deformationem, vel occisionem in bello iusto contingentem, non autem ob consilium, auxilium, vel fauorem illicitè præstitum. Neque item obest textus in *cap. quod in dubiis de Pœnis:* vbi de sacerdotibus gubernantibus nauim ad pugnam, seu exercentibus conflictum, vel alios ad pugnandum excitantibus affirmatur graue peccatum committere, esséque deponendos; quia prædictus textus (*vt inquit Glossa ibi*) loquitur de bello iniusto; præterquam quòd *ibi* non fertur irregularitas, sed suspensio, vel depositio non ipso iure, sed ferenda.

4. Quod si miles propria manu occiderit, vel mutilauerit in hoc bello iusto irregularis est ex omnium sententia. Argum. *dicti cap. petitio,* & aliis relatis 23. *q.* 8. Solùm est dubium de clerico sic occidente, an eius irregularitas ex homicidio illicito, & iniusto dicenda sit, an ex defectu perfectæ lenitatis? Et ratio difficultatis est; quia ipse occidit, & non ex authoritate publica, cùm non concedatur ei facultas occidendi, imo hæc illi denegata est. Econtrà si bellum iustum est, nulla fit hostibus iniustitia eos vita priuando, si ad victoriam necessarium est. Item Princeps omnibus bellantibus hanc facultatem concedit. Quod ergo clericus contra sibi factam prohibitionem pugnet, non infertur pugnare iniustè, sed religiosè. Sicuti si votum fecisset non pugnandi extra casum necessitatis, & pugnaret, peccaret aduersus votum, sed non aduersus iustitiam, ac proinde irregularis non esset ex delicto, & hoc videtur probabilius.

5. Verùm si miles etiam clericus bellum non offensiuum, sed defensiuum aggrediatur, nullam irregularitatem contrahit non occidendo, seu deformando aduersarios, vt colligitur ex *cap.* 2. *immunit. Ecclesiar.* Nam cùm illa defensio iure naturæ debita sit, credendum non est ob eam canonicum impedimentum appositum esse. Neque est simile de iudice, & ministris iustitiæ, qui ex iustitia legali obligantur homines interficere; quia ipsi voluntariè eam obligationem subierunt; cùm ea munera susceperunt. Secùs est de pugnantibus in bello defensiuo, quod bellum ipsi non voluntariè. Sed coactè suscipiunt; ac proinde mirum non est, quòd ab irregularitate excusentur. Sicuti eos excusat Gregor. de Valen. *t.* 3. *disp.* 3. *q.* 16. *pun.* 4. *col. penult.* Coninch. *disp.* 18. *dub.* 10. *num.* 96. Bonac. *t.* 1. *disp.* 7. *q.* 4. *pun.* 4. *n.* 11. Gaspar Hurtado *de irregular. difficult.* 12. *num.* 44. & alij apud ipsos.

6. Ad extremum superest dicendum de dispensatione huius irregularitatis prouenientis ex defectu perfectæ lenitatis. Hæc igitur dispensari non potest ab alio quàm à Pontifice, non enim inuenitur in iure aliqua concessio Episcopo facta. Nam in Trident. solùm datur facultas pro irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus: sub qua facultate hæc quæ non nascitur ex delicto comprehendi non potest. Vt aduertit Caiet. verbo *irregularitas,* & Armilla *eodem num.* 13. Cordoba *q.* 34. Suar. *de irregular. disp.* 47. *sect.* 6. *in fine.* Sayrus *lib.* 6. *cap.* 19. *ad finem.* Bonac. *disp.* 7. *q.* 4. *pun.* 4. *in fine.* At in facultate dispensandi in omnibus irregularitatibus excepta homicidij voluntarij, & bigamiæ, quam potestatem habent Prælati ordinum Mendicantium hæc irregularitas comprehenditur: vt aduertit Suar. *suprà.* Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 4. *cap.* 9. vers. *his addo.*

7. Illa tamen censenda est sufficiens dispensatio, vel potiùs ablatio irregularitatis incurrendæ, si Pontifex concederet clerico facultatem propria manu pugnandi. Cùm enim ex hac facultate censeatur dispensare in iure inducente hanc irregularitatem, tacitè censetur hanc irregularitatem tollere, seu eius incursum impedire. Secùs si solùm concederet facultatem assistendi; quia ex ea non potest clericus propriis manibus pugnare, ac proinde si mutilet, & occidat irregularis erit. Sicuti ex communi tradit Couarruu. *Clement. si furiosus* 2 *p.* §. 3. *num.* 2. Nauarr. *cap.* 25. *num.* 74. Molina *de iustit. tract.* 2. *disp.* 108. vers. *est verò.* & *disp.* 110. *in fine.* & *tract.* 3. *disp.* 73. *num.* 2. & 3. Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 11. *num.* 3. Sayr. *lib.* 6. *cap.* 19. *num.* 5. Suar. *de bello disp.* 13. *sect.* 3. *num.* 6. *in fine.* & *disp.* 47. *de censur. sect.* 6. *num.* 11. Valen. 2. 2. *disp.* 3. *q.* 16. *pun.* 4. vers. *septimò.* Bonac. *de restitut. disp.* 2. *q. vlt. sect.* 1. *p.* 12. §. 4. & *disp.* 7. *de irregul. q.* 4. *p.* 4. *circa finem.*

Pvnctvm XV.

De irregularitate orta ex homicidio, vel mutilatione iniusta.

Inter irregularitates quæ ex delicto, vel quasi delicto ortum habent, hæc est potissima, ideóque latiùs explicanda.

§. I.

Quæ requirantur ad irregularitatem incurrendam ex homicio, vel mutilatione voluntaria.

1 *Quæ voluntas requiratur, vt irregularitatem constituat ex homicidio voluntario.*

2 *In rixa inopinata occidens aduersarium regulariter*

regulariter non est censendus homicida voluntarius.

3 *Huic irregularitati vicina est quæ ortum habet ex mutilatione.*

4 *Quæ mutilatio sufficiat ad hanc irregularitatem inducendam.*

5 *Non est sufficiens ad hanc irregularitatem debilitatio membri, nisi sit illius abscissio.*

1. CErtum est ex homicidio, vel mutilatione voluntaria contrahi irregularitatem distinctam ab ea quæ ortum habet ex homicidio, vel mutilatione casuali. Solùm est difficultas in explicanda voluntate requisita ad hanc irregularitatem contrahendam. Quare dicendum est requiri intentionem expressam occidendi, seu apponendi causam de se illatiuam mortis, & vt talem cognitam, vt si præberes alicui venenum mortiferum, aut detineres, vt ab aliis occideretur. Et licèt aliqui Doctores censeant homicidium voluntarium esse, si velles vulnerationem, seu percussionem ex qua plerunque mors euenit; verius censeo in iure canonico homicidium inde sequutum non appellari voluntarium, sed casuale, quia non est patratum ex proposito, & ex intentione, sed præter, vti colligitur ex *cap. 1. & cap. sicut dignum de Homicidio*, & apertius ex Trident. *sess. 14. cap. 7.* ibi: Si verò homicidium non ex proposito, sed casu fiat: & notauit Anton. Gomez *t. 3. variar. cap. 3. num. 15.* Eman. Saa, verbo *homicidium num. 4.* Filiuc. *tract. 20. cap. 1. q. 2.* Vasq. 1. 2. *disp. 100. num. 39.* Gasp. Hurtado *de irregular. difficult. 5.* Et indicat Suar. *disp. 44. sect. 1. num. 3.* Et probabile reputat Bonac. *t. 1. disp. 7. de irregular. q. 4. p. 8. num. 2.*

2. Ex qua doctrina infer, si in rixa inopinata occidas aduersarium, regulariter te non esse iudicandum homicidam voluntarium. Vti docuit Salcedo *pract. crimin. cap. 94.* Didac. Perez *lib. 8. ordinan. tit. 13. num. 256. in Rub. col. 4.* Henriq. *lib. 14. cap. 14. num. 1. in fine.* Rodrig. *in sum.* verbo *irregularitas. cap. 179. n. 1. & 2.* Auila *7. p. disp. 6. sect. 2. dub. 1.* Et colligitur ex *dicto cap. 1. de homicidio.* Et ex Trident. *sess. 14 cap. 7. de reformat.* Etenim homicida voluntarius ille nuncupatur qui per industriam, & per insidias proximum suum occiderit, seu ex proposito. Qui autem subitò iratus occidit non ex proposito, & per industriam, sed casu reputandus est occidisse. Quod intelligendum est quoad forum exterius, & etiam quoad forum interius casu, quo occidenti non constet expressam voluntatem occidendi habuisse, nam si de hac voluntate ei constat iam ex proposito occidit, ideóque cessat omnis dubitatio.

3. Huic irregularitati vicina est altera quæ ortum habet ex mutilatione, *cap. in Archiepiscopatu de Raptorib. Clement. vnic. de homicidio.* Quæ & voluntariè, & casu contingere potest. Voluntariè contingit, cùm expressam voluntatem habuisti mutilandi, seu apponendi causam, ex qua præuidisti mutilationem fore euenturam, vti dictum est de homicidio. Secùs si solùm intendisti vulnerare, & casu mutilasti.

4. Sed quæ mutilatio sufficiat ad hanc irregularitatem inducendam? non conueniunt Doctores. Nam Caiet. *2. 2. q. 65. art. 1.* Sotus *lib. 5. de iustit. q. 2. art. 1. & in 4. d. 25. q. 3. art. 2. concl. 1.* Suar. *disp. 44. sect. 2. n. 7.* Layman. *lib. 3. sum. sect. 5. tract. 3. par. 3. cap. 11. n. 2.* minùs strictè loquuntur, asserunt enim eam mutilationem sufficere ex qua corpus humanum non integrum, sed imperfectum est, ac proinde abscissionem digitorum, & cartilaginis auris, & nasi, & testiculorum sufficientem esse huic irregularitati. Sed quamuis hæc sententia probabilis sit, probabiliorem existimo eam mutilationem requiri, ex qua aliquod membrum corporis abscindatur, nam dum membrum aliquod abscissum non est, corpus humanum non est mutilatum, & truncum, sed absolutè & simpliciter integrum, & perfectum; aliàs mutilatio cuiuslibet partis corporis, quæ cum alio membro operatur, sufficiens irregularitati esset, non solùm mutilatio digiti, sed partis illius irregularitatem induceret, & ex tali defectu mutilum, & truncum corpus humanum dicendum esset, quod oppositæ sententiæ Doctores non admittunt. Quapropter ea mutilatio constituit irregularitatem, quæ est mutilatio membri sumpto membro pro ea parte corporis, quæ actionem aliquam habet ab alia distinctam. Sicuti est auris, nasus, pes, oculus, manus, & similia, vt colligitur ex *leg. idem officius ff. de edilit. edicto*, vbi ex vnius digiti defectu non dicitur membrum deficere, & ex *leg. non sunt liberi ff. de statu hominum* ob multiplicationem digitorum non multiplicantur membra. Et ex *cap. 2. de clerico ægrotante*, clericus carens duobus digitis cum medietate palmæ non dicitur mutilatus, aut truncatus, sed debilitatus, seu deformatus. Sed præcipuè colligitur ex Paulo 1. *Corinth.* 12. dicente membra corporis non habere eundem actum, indicans ex actibus distinctis membra distingui. Atque ita tradit Glossa *cap. 3. in princ. de homicid. lib. 6.* Panormit. *in cap. de diacono, num. 10. Qui clerici, vel vouentes. & in cap. cum illorum num. 8. de sentent. excommunicat.* Bart. *in leg. 1. ff. de iudiciis publicis. & in leg. non sunt liberi ff. de statu hominum.* Bald. *in leg. seruis ff. de seruis fugitiuis. & in leg. reos. Cod. de accusat. colum. 3.* Felinus *in cap. ego N. de iureiurando col. 2. & in cap. cum illorum de sentent. excommunicat.* Couarruu. *Clement. si furiosus. §. 3. initio, num. 8.* Nauarr. *cap. 27. num. 206. vers. secundo dico.* Iacob. de Graffis *lib. 2. cap. 62. num. 4.* Gregor. de Valen. *t. 4. disp. 7. q. 19. pun. 3. §. 4.* Henriq. *lib. 14. cap. 8. num. 1.* Sayr. *lib. 6. thesauri, cap. 16. num. 13.* Molina *tract. 3. de iustit. disp. 69. nu. 2.* Stephan. Dauila *7. p. disp. 5. sect. 1. dub. 1.* Coninch. *disp. 18. dub. 8. concl. 2.* Bonac. *disp. 7. q. 4. p. 8. n. 3.* Gasp. Hurtado *de irregular. difficult. 5. num. 18.* Ex qua doctrina infertur vnguium, dentium, barbæ, capillorum, digitorum mutilationem irregularem non constituere, quia non habent actionem aliquam distinctam à membris quibus vniti sunt. Hanc doctrinam extendit Bonac. *d. pun. 8. num. 3.* Gaspar Hurtado *difficult. 5. num. 19.* ad testiculorum abscissionem, & Couarruu. *d. Clement. si furiosus 3. p. initio, num. 8.* & Henriq. *lib. 14. cap. 8. num. 3.* tametsi sub dubio extendunt præfatam doctrinam ad abscissionem mammillarum fœminæ. Sed has extensiones nequaquam probo; nam esto abscissio vnius testiculi existimem non esse abscissionem membri sufficientem ad irregularitatem inducendam, cùm ex ea actione non impediatur aliqua actio humani corporis ab aliis actionibus distincta, & abscissio vtriusque testiculi impedit actionem generationis. Item quælibet ex mammillis fœminæ actionem habet ab aliis corporis membris distinctam. Ergo eius mutilatio, vtpote membri perfecti irregularitatem constituet. Vti colligitur ex Baldo *in leg. data opera. Cod. qui accusare non possunt. num. 75.* Sayr. *lib. 6. cap. 16. in fine.* Molin. *disp. 69. num. 6.*

5. Dixi requiri abscissionem membri, neque enim sufficit debilitatio, per quem membrum reddatur inutile ad actiones humanas exercendas, quia textus statuentes hanc irregularitatem non de debilitatione, sed de mutilatione loquuntur, vt notant Nauarr. *cap. 27 num. 206. & 219.* Suar. *disp. 47. sect. 2. num. 5.*

num. 5. *& 11.* Mol. *disp.* 68. Auila *disp.* 5. *sect.* 1. *dub.* 2. Gasp. Hurtado *difficult.* 5. *num.* 18. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 8. *conclus.* 2. Bonac. *p.* 8. *num.* 6.

Video tamen Suar. *dicta sect.* 2. *nu.* 10. cui adhærere videtur Coninch. *dub.* 8. *conclus.* 2. asserentem fore irregularem qui ita membrum debilitaret, vt omnino arescere t,& siccaretur, ac moreretur. Nam hæc debilitatio mutilatio formaliter dici posset, siquidem illud membrum vita priuatur, & ab informatione animæ separatur, & abscinditur; aliàs posset quis à duobus mutilari nullo illorum irregulari manente: nam abscindens membrum siccum, & mortuum, non videtur irregularitati subijci; quia ea mutilatio est eiusdem rationis, ac mutilatio cadaueris. Ex alia parte membrum siccum reddens irregularitatem non contrahit. Sed verius censeo necessariò membrum abscindendum esse, neque sufficere, si omnino debilitetur, mortuúmue reddatur. Vt colligitur ex *cap. sicut vrgeri* 1. *q.* 1. ibi: Si cuius hominis manus esset arida, verum quidem esset membrum illius quamuis sine sanguine, & inefficax, & mortuum. Et ita tradit Panormit. *cap.* 1. *num.* 9. *Qui clerici, vel vouentes.* & *cap. accusastis de accusationib.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 217. Couarruu. *Clement. si furiosus* 3. *p. initio. n. vlt.* Molina *tract.* 3. *disp.* 68. Bonac. *t.* 1. *disp.* 7. *de irregularit. q.* 4. *pun.* 8. *num.* 11. Gasp. Hurtado *difficult.* 5. *num.* 18. Henrriq. *&* Auila *locis citatis.* & Bonacina *num.* 5. asserunt mutilantem membrum aridum fieri irregularem, quia propriè est hominis mutilator, & deformator. Quod intelligendum est, quando iniustè mutilatur, & non ex officio chirurgiæ, & medicinæ, & iuxta illius artis regulas.

§. II.

Quæ personæ incurrant irregularitatem homicidij, vel mutilationis voluntariæ.

1 *Occidens, vel mutilans modò baptizatus sit, irregularis est.*
2 *Item mandans homicidium, seu mutilationem.*
3 *Item consulens.*
4 *Ad vitandam hanc irregularitatem, quid præstare debeat mandans, vel consulens.*
5 *Irregularis videris esse ex homicidio casuali si consulas, vel mandes Petro, vt Ioannem occidat, si inde Petrus occidatur.*
6 *Consentiens in homicidium, si ex eo consensu homicidium sequatur, irregularis est.*
7 *Verius est te ex sola ratihabitione homicidij tuo nomine facti, te non fore irregularem.*

1. Certum est illam incurrere qui per se occidit, vel mutilat, aut causam ex se efficacem apponit, si inde occisio, vel mutilatio subsequatur, dummodò baptizatus sit. Nam ex occisione, vel mutilatione ante baptismum facta, nulla irregularitas incurritur baptismo suscepto, quia baptismo omne delictum, & indecentia ex delicto orta purgatur, vt colligitur ex *cap. si quis viduam* 50. *dist.* & *cap. si quis post baptismum* 51. *dist.* & *ibi* Glossa. Ex parte verò occisi hæc conditio baptismi non postulatur; nam esto baptizatus non sit illum occidens, vel mutilans irregularis erit. *Cap. clericum* 50. *dist.* Quapropter de mandante, consulente, consentiente, cooperante; aut ratum habente homicidium, seu mutilationem, est difficultas; qualiter concurrere debeant, vt censeantur esse homicidæ, seu mutilatores voluntarij huic irregularitati subiecti?

2. Primò mandans homicidium, seu mutilationem fieri irregularis est ex omnium sententia, si mandatum executioni mandetur. Vt constat ex *d. cap. si quis viduam* 50. *dist.* & *cap. vlt. de Homicidio in* 6. Vt autem dato mandato irregularitatem euites non solùm debes reuocare mandatum, sed etiam mandatario reuocationem intimare, nam dum reuocatio nota mandatario non est, semper mandatarius nomine tuo operatur, & tu causa es principalis illius delicti. Verùm si seriò reuocasti mandatum, & reuocationem notam fecisti mandatario ab irregularitate excusaris. Argum. à contrario sensu, quia eo casu mandatarius censeri non potest nomine tuo operari. Sicuti dixit Innocent. *in cap. ad audientiam de Homicidio.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 223. Couarruu. *Clement. si furiosus* 2. *p. initio. num.* 9. *vers. quinto ex his.* Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 16. *num.* 1. Suar. *disp.* 44. *sect.* 3. *num.* 7. Auila 7. *p. de irregular. disp.* 6. *sect.* 2. *dub.* 4. *concl.* 1. Azor 3. *p. lib.* 2. *cap.* 8. Bonac. *disp.* 7. *de irregular. q.* 4. *p.* 8. *num.* 13. *& sequentib.* Quinimo Nauarr. Henrriq. Suar. Auila, & Bonac. asserunt ad hanc irregularitatem vitandam, sufficere reuocationem tacitam mandati, qualis censeri debet, si aduersarium in pristinam amicitiam restituas, vel cum illo affinitatem contrahas, dummodò mandatario omnino hæc innotescant.

3. Secundò irregularis es, si consulas, tuisque rationibus persuadeas homicidium, vel mutilationem. *Cap. si quis viduam* 50. *dist. Cap. sicut dignum.* §. *qui vero.* & §. *vlt. de homicidio*: debet tamen consilium in effectum influere, aliàs non eris illius causa. Sicuti notauit Villadiego *de irregular. cap.* 6. *num.* 20. Couarruu. *Clement. si furiosus* 2. *p.* §. 2. *num.* 1. Suar. *disp.* 44. *sect.* 3. *num.* 10. Auila 7. *p. disp.* 6. *sect.* 2. *dub.* 3. Bonac. *disp.* 7. *q.* 4. *pun.* 8. *nu.* 19. *& sequentib.* & alij apud ipsos. Consilium censetur operari in homicidium, seu mutilationem quoties homicidium, vel mutilatio ex consilio processit, vel processit faciliùs, citiùs, aut crudeliùs. Sicuti adnotarunt Vgolin. *de irregularit. cap.* 16. §. 1. *num.* 1. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 81. Bonac. *suprà.* Auila *conclus.* 4. Sed in casu dubio, an consilium in effectum influxerit, illiúsque fuerit causa inquit Auila *conclus.* 5. Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 16. *num.* 3. Saytus *de censur. t.* 1. *lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 2. Thom. Sanch. *lib.* 2. *de matr. disp.* 41. *num.* 17. & *lib.* 1. *in decalog. cap.* 10. *nu.* 44. *in fine*, ab ipsomet consulto, & ex aliis coniecturis colligendum esse. Si enim homicida inimicus erat capitalis occisi, vel ei iam mortem ante datum consilium minatus fuerat, vel necessaria ad patrandum delictum præparauerat, aut interfectus processerat etiam iustè aduersus interfectorem in causa criminali testificando, denunciando, vel accusando, seu instigando alium, sufficiens causa est, vt iudicetur consilium tuum nullius efficacitatis fuisse. Item si ipse consultus asserat se non esse motum à tuo consilio ad patrandum delictum, neque quoad substantiam, neque quoad modum, liber eris ab irregularitate, secùs si contrarium testetur. Debet tamen esse vir, cui meritò possit fides adhiberi, vt inquit Sanch. *lib.* 1. *in decalog. cap.* 10. *num.* 44. Si autem omnibus pensatis dubius es, an consilium influxerit, teneris te irregularem reputare, quia semper præsumendum est consilium operari, dum contrarium non probatur, quippe est causa de se efficax, & motiua voluntaris. Vt notauit Couarruu. *dicta* 2 *p.* §. 2. *num.* 2. *vers. in eo vero casu.* Auila *&* Sanch. *loc. alleg.* Quamuis contra sentiat Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 14. *num.* 3. & *cap.* 16. *nu.* 3. *in Glossa litt. D.*

4. Ad

4. Ad euitandam hanc irregularitatem post datum consilium teneris illud reuocare opposita persuasione facta. Quod si voluntatem consulti à malo dimouere non possis, obligaris monere innocentem de damno sibi parato, aliàs non vitabis irregularitatem homicidio subsecuto, quantumcunque pœniteas; quia consilium tendit ad persuadendum consultum sibi, suóque honori conuenire occisionem, à qua praua opinione semel concepta non ita facile dimoueri potest, ac proinde necessarium est siue in genere, siue in particulari occidendum monere, vt sibi caueat. Sicuti docuit S. Antonin. 3. *p. tit.* 28. *cap.* 2. §. 2. Henriq. *lib.* 14. *de irregular. cap.* 16. *num.* 5. Rodrig. *cap.* 178. *conclus.* 12. Suar. *disp.* 44. *sect.* 3. *num.* 12. Bonac. *dicto pun.* 8. *num.* 20. *& seqq.* Quod si consultus dicat non ex tuo consilio, sed ob alias causas velle homicidium perpetrare, non teneris monere occidendum, vt irregularitatem euites; quia eo casu non ex tuo consilio, sed ex occidentis malitia homicidium contingit. Vt aduertit Rodrig. & Auila *suprà*. Imo Henriq. *num.* 5. asserit non fore irregularem clericum qui nequit coniugatam dimouere à consilio dato aborsus; quia iam monet infantem in matre sua. Sed hoc dictum meritò reprobat Auila, quia monitio illius infantis nullius est momenti, vtpote qui se liberare non potest. Secùs est in aliis qui se possunt ab imminenti periculo liberare; ac proinde si occidendum moneas, & consultum à malo proposito ex tuo consilio concepto coneris dimouere, sufficienter censendus es consilium retractasse, & mortem præcauisse.

5. Quæstio est, an irregularitatem incurras consulens, vel mandans Petro vt Ioannem occidat, si inde Petrus occisus est? Et quidem te non incurrere irregularitatem ex homicidio voluntario certum est posito quòd non habueris expressam voluntatem, vt Petrus in ea occasione constitutus occideretur. Vt aduertit Suar. *disp.* 44. *sect.* 3. *nu.* 17. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 8. *num.* 66. Sed an incurras irregularitatem ex homicidio casuali? non est ita constans apud Doctores. Et quæstio procedit casu quo probabiliter suspiceris Petrum graui periculo sui occisionis exponi. Negat Vasq 1. 2. *disp.* 100. *num.* 45. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 16. Gaspar Hurtado *disput.* 2. *de irregular. difficult* 6. *num.* 12. eo quòd tuum consilium, seu mandatum non dirigitur ad occisionem Petri, sed ad occisionem Pauli, neque tu consulis, aut mandas Petro, vt se ipsum occidat, aut ab alio occidatur. Ergo irregularitas statuta à iure aduersus consulentem & mandantem homicidium te ligare non potest. Sed contrarium meritò docuit communis sententia, teste Nauarro *cap.* 27. *num* 233. Suar. *disput.* 44. *sect.* 3. *num.* 18. Coninch. *disput.* 18. *dub.* 8. *num.* 47. Auila 7. *p. disp.* 6. *sect.* 2. *dub.* 5. *conclus.* 4. & aliis. Quia negari non potest te causam voluntariam fuisse tuo cõsilio, vt Petrus in eo periculo constitueretur, & occideretur à Ioanne, ergo irregularis es non quatenus formaliter consulis, aut mandas homicidium, sed quatenus homicidij causa fuisti tuo mandato, & consilio.

6. Tertiò consentiens in homicidium, quando eo consensu homicidio cooperaris vel percutiendo occisum, vel impediendo ne se defendat, vel è contra defendendo occisum, illique animum præbendo saltem tua præsentia irregularis es, vt colligitur ex *cap. sicut dignum.* §. *illi de Homicidio:* ibi. Constat ab homicidij reatu immunes non esse, qui occisoribus operam contra alios præstare venerunt. Et in §. *clericos* ibi: Clericos quos constat armatos interfuisse tanto facinori, perpetuò non solùm ab altaris ministerio deponendos esse censemus &c. Vt autem hac cooperatione irregularitatem cõtrahas ex homicidio voluntario, debes expressè mortem occisi intenderet vel aliquam actionem præstare ex qua physicè, seu directè mors sequatur, aliàs solùm eris irregularis ex homicidio casuali. Vt bene aduertit Suar. *disp.* 44. *sect.* 3. *num.* 31. & *disp.* 45. *sect.* 3. *num.* 1. Quod à fortiori verum est, si nescias principalem homicidij causam ex intentione occidendi procedere, sed potius suspicatus es ex intentione adulterandi, furandi, vel vindicandi iniuriam citra mortem processisse. Dixi si tua præsentia animum occisori auxisti, quod semper præsumendum est, nam si daremus tua præsentia occisorem robur non accepisse; eo quòd occiso viribus, & armis superior erat, immunis ab irregularitate videris, quia non es homicidij causa. Vt docuerunt Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 14. *num.* 2. *litt. E.* Auila 7. *p. disp.* 6. *sect.* 3. *dub.* 5. *conclus.* 1. Quod idem dicendum existimant Auila, & Henrriq. *cap.* 16. & Nauarr. *cons.* 32. *de Homicidio*, si associaueris patrem, filium, consanguineum, aut amicitia coniunctissimum ea tantùm intentione, ne periclitaretur, quia ea associatio sub eo fine non videtur illicita.

7. Quartò aliqui Doctores, Nauarr. *cap.* 27. *num.* 233. Molina *tract.* 3. *disp.* 33. *memb.* 3. asserunt te irregularem esse, si ratum habeas homicidium in tui gratiam factum; eo quòd ea ratihabitio mandato æquiualet. Sed rectiùs docuit oppositum Couarruu. *Clement. si furiosus.* 2. *p.* §. 1. *num.* 4. Sayrus *lib.* 7. *cap.* 4. *n.* 17. Henrriq. *cap.* 16. *num.* 2. Suar. *disp.* 44. *sect.* 1. *num.* 24. Auila 7. *p. disp.* 6. *sect.* 2. *dub.* 6. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 8. *in fine.* Bonac. *disp.* 7. *q.* 4. *pun.* 8. *num.* 42. eo quòd in iure ob ratihabitionem irregularitas imposita non sit. Neque obstat ratihabitionem mandato æquiualere, nam vt rectè docuit Henrriq. Suar. Coninch. Bonac. & Auila, æquiualet plerunque quoad culpam, siquidem potes ita grauiter peccare complacendo in homicidio facto, ac si illud præcepisses, non tamen æquiualet quoad pœnas iuris, nisi vbi expressum est. Sicuti in *cap. cum quis de sentent. excommunicat. in* 6. cauetur excommunicationem canonis incurrere, qui ratam habuerit clerici percussionem suo nomine factam. Vel dic ratihabitionem mandato comparari in iis, quæ à voluntate mandantis, seu ratum habentis pendent. Vti sunt contractus, gratiæ, beneficia, & similia. Secùs in pœnis ab alio infligendis.

§. III.

De dispensatione huius irregularitatis.

1 *In irregularitate proueniente ex homicidio voluntario solus Pontifex dispensat.*

2 *Idem affirmant plures in irregularitate proueniente ex mutilatione.*

3 *Verius est hanc potestatem Episcopo concessam esse in* Trident.

4 *Prælatis ordinum Mendicantium qualiter concessa sit hæc facultas comparatione suorum subditorum.*

QVod attinet ad dispensationem huius irregularitatis prouenientis ex homicidio, vel mutilatione voluntaria, dicendum est summum Pontificem in ea dispensare posse; quia est ab ipso iure humano inducta, tametsi rarò, & non nisi ex graui causa dispensationem concedat. Episcopus verò in homicidij voluntarij etiam occulti irregularitate nequaquam dispensat, vt apertè colligitur ex Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* ibi: Liceat Episcopis in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, dispensare, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario,

2. Eandem potestatem negant Episcopo pro irregularitate proueniente ex mutilatione voluntaria Medina, *in sum. lib. 1. cap. 11. §. 12.* Henriq. *lib. 14. cap. 9. num. 3.* Sanch. *lib. 1. sum. cap. 10. num. 49.* ducti ex eo quòd hæc irregularitas non est tantum ex delicto, sed ex significatione, & Trident. solùm concedit Episcopo potestatem dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, non autem in irregularitatibus ob significationem impositis. Neque obest inquit Sanch. excipi irregularitatem ex homicidio voluntario; quia non excipitur eo quòd sub generali regula dispensandi in omnibus irregularitatibus contineretur spectato vero, & proprio sensu verborum: sed quia sub regula continebatur spectato communi, & litterario sensu, quod satis est, ne exceptio superflua esse censeatur

3. Sed communior sententia docet hanc potestatem dispensandi in irregularitate proueniente ex mutilatione occulta iniusta competere Episcopo; quæ fuit sententia Suar. *disp. 44. sect. 4. num. 35.* & *sect. 2. num. 4.* refertque à sacra Congregatione decisum Toler. *lib. 1. cap. 48. num. 6.* Eman. Saa, verbo *irregularitas num. 9.* Rodrig. *t. 1. qq. regular. q. 24. art. 10.* Molin. *tract. 3. disp. 70. num 19.* & *disp. 79. num. 8.* Auila *7. p. disp. 6. sect. 5. dub. 4.* Bonacina *disp. 7. q. 4. pun. vlt. circa finem.* Paul. Layman. *lib. 3. sum. sect. 5. tract. 3. par. 3. cap. 12. num. 2.* Etenim Concilium concedit Episcopis potestatem dispensandi in omnibus irregularitatibus occultis excepta homicidij voluntarij: at irregularitas ex mutilatione proueniens non est irregularitas ex homicidio, sed ab eo distincta, vt de se constat, & optimè probat Sanch. *dicto cap. 10. num. 49.* Ergo hæc irregularitas sub ea potestate comprehenditur. Tum quia hæc facultas latè est interpretanda, vtpote beneficium Principis, & in iure communi insertum, & non personis, sed dignitati Episcopali concessa. Tum quia verè irrigularitas ex mutilatione procedit ex delicto, tametsi in significationem inducta sit. Neque est verum irregularitatem homicidij non contineri sub illa generali regula dispẽsandi in omnibus irregularitatibus occultis, aliàs vtquid concilium potius irregularitatem homicidij voluntarij, quàm casualis, vel mutilationis excepit, si nulla illarum spectato proprio, & vero sensu verborum sub facultate dispensandi in omnibus irregularitatibus continebatur.

4. Prælatis verò ordinum Mendicantium comparatione suorum subditorum concessa est facultas dispensandi in omnibus irregularitatibus in foro conscientiæ, modò procedant ex delicto quod notorium non sit, vt constat ex *compendio priuilegior. Societ. Iesu*, verbo *dispensatio §. & 6.* quæ potestas reseruatur in Societate Præsito Generali, & quibus ipse commiserit.

§. IV.

Quæ requirantur in genere ad irregularitatem ex homicidio, vel mutilatione casuali.

1 *Requiritur ad hanc irregularitatem culpa grauis.*

2 *Si culpam latam in præcauendo homicidio, vel mutilatione non commisisti, irregularis non es.*

3 *Affirmat plures, si culpam leuem commiseris in præcauendo homicidio, quod ex opere illicito subsecutum est, te fore irregularem.*

4 *Alij Doctores distinctione vtuntur.*

5 *Horum sententia approbatur, & explicatur.*

6 *Satisfit obiectionibus in contrarium.*

7 *Clericus torneamentis, & venationi aprorum, & vrsorum vacans non est irregularis, si debetam adhibuit diligentiam ad homicidium præcauendum.*

8 *Clericus officio chirurgiæ, seu medicinæ vacans ex qua mors, vel mutilatio subsequitur, irregularis est.*

1. CVm hæc irregularitas homicidij, & mutilationis imposita sit in pœnam delicti commissi, necessariò debet homicidium, & mutilatio causari ex culpa. Sed an sufficiat culpa leuis, an necessariò grauis præraequiratur? non conueniunt Doctores. Nam Glossa *cap. significasti el. 1. de homicidio.* Abbas, Caietan. verbo *irregularitas.* Armilla *eodem. num. 14.* Couarruu. *Clement. si furiosus. 2. p. §. 4. num. 9.* sentiunt ex sola culpa veniali hanc posse irregularitatem incurri; quia hæc non solùm in pœnam delicti, sed etiam ob defectum significationis indicitur, ideò videtur sufficere quælibet culpa, vt pœnæ rationem habeat.

Sed rectiùs alij Doctores culpam mortalem requirunt, inter quos est Nauarr. *cap. 27. num. 251.* Sotus, *lib. 5. de iustit. q. 1. art. 9.* Petr. Nauarra, *lib. 2. de restitut. cap. 1. dub. 6. num. 69.* Gregor. de Valen. *t. 4. disp. 7. q. 19. p. 3. §. 5.* Henriq. *lib. 14. cap. 15. n. 7.* Auila *7. p. disp. 6. sect. 1. dub. 11. conclus. 3.* Saytus *lib. 7. cap. 5. num. 5.* Bonac. *disp. 7. q. 4. pun. 7. in fine.* Suar. *disp. 45. sect. 5. num. 8.* Et colligitur ex *cap. quæsitum de pœnitent. & remissionib.* vbi pater suffocans filium secum dormientem irregularis iudicatur, si suffocatio ei voluntaria fuerit, vel ex studiosa negligentia acciderit. Et ex *cap. lator de Homicidio*, vbi excusatur ab irregularitate clericus cum alio ludens, etiamsi casu cultello quo erat præcinctus alius occubuisset; quia non præsumit Pontifex fuisse ibi latam, & grauem culpam. Neque contrarium probatur ex *cap. continebatur eodem tit.* vbi quidam diaconus iudicatur irregularis, eo quòd ludens cum aliis, & in ludo victus existens se supposuit falce abscondita accinctus laycum victorem portaturus, à qua laycus mortale vulnus accepit, & post dies octo exspirauit; quia ibi præsumitur grauẽ culpam commisisse diaconum ludentem falce præcinctum: debebat enim deponere falcem, vel vt inquir Panormit. prohibere layco equitandi licentiam casu, quo vinceret; aliàs erat actio de se periculosa, præcipuè cùm ex ipso textu colligatur falcem absconditam esse ibi incautè in eum equitaturus insiliit. Quod si in conscientia constaret diaconum recordatum non esse, falcis absconditæ, neque suspicatum fuisse ex illius delatione laycum posse damnum accipere ab irregularitate excusaretur, inquit Suar. *disp. 45. sect. 5. num. 3. in fine.* Et ratio omnium est, quia irregularitas in pœnam delicti cùm grauissima pœna sit, vtpote quæ priuat maximis bonis, & difficilè tollitur culpam grauem necessariò præsupponere. debet; vt sic pœna culpæ proportionetur.

2. Ex hac doctrina duplex quæstio decidi debet. Prima

Prima an homicidium, vel mutilatio proueniens ex opere aliàs licito, & honesto irrigularitatem inducat? Et breuiter dicendum est, te liberum esse ab irregularitate, si culpam latam in præcauendo homicidio, vel mutilatione non commiseris. Sic tenent Doctores *num. præcedenti* relati. Et colligitur ex *cap. Ioannes*, & *cap. vlt. de Homicidio.* Econtra verò si negligens grauiter fueris in homicidio præcauendo irregularitatem incurris, quia saltem indirectè tibi homicidium voluntarium fuit. Vt est casus relatus in *cap. presbiterum de Homicidio:* vbi presbiter puerum causa disciplinæ percutiens in capite, ex qua percussione post paucos dies obiit censetur irregularis, quia modum castigationis excessit. Et ad idem est casus relatus in *cap. vlt. de Homicidio in 6.* vbi mandatum est puerum acriter verberari & licèt mandans præceperit verberantibus, ne sic, ret verberatio cum periculo homicidij, id euenire posse, debuit cogitare practicè præcauendo periculum, vt in prædicto textu dicitur. In foro autem externo, quoties in castigatione, & correctione modus exceditur, præsumitur culpam latam adfuisse in detrimento ex ea culpa proueniente. Argum. textus in *cap. si quis non iratus* 15. *q.* 1. vbi causans homicidium ex disciplina, esto quoad gratiam innocens habeatur, non tamen quoad legem, quia lex respicit opus, in quo opere præsumit excessum culpabilem adfuisse.

3. Secunda quæstio est de homicidio, vel mutilatione proueniente ex opere illicito, an irregularitatem causet, tametsi non grauem, sed leuem culpam commiseris in eo præcauendo? Affirmant Ioannes Andreas, & Innocent. *in cap. tua nos de Homicidio*, & *ibi* communiter Canonistæ, D. Thom. 2. 2. *q.* 64. *art.* 8. & *ibi* Caietan. Gab. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 14. *art.* 3. *dub.* 1. Paludan. *dist.* 25. *q.* 3. *art.* 15. Cosmas Philiareus, *lib.* 4. *c.* 11. § 7. Alfons. Viuald. *tract. de irregula. n.* 148. Paul. Laym. *lib.* 1. *sum. sect.* 5. *tract.* 3. *par.* 3. *c.* 10. *n.* 4. *vers. dicendum secundo.* Mouentur ex *cap. dilectus. C. ex litteris. C. continebatur. & c. lator de Homicidio*, vbi ab irregularitate excusantur ibidē interficientes, quia dabant operam rei licitæ, & in culpa non fuerunt præcauendi homicidium. Ergo à contrario si darent operam illicitæ rei, cessaret ratio illos excusans. Secundò in iure est expressum propter homicidium, & mutilationem casualem contrahi irregularitatem. *Cap. clerico iaciente. Cap. eos verò cum aliis* 50. *dist.* à quo iure tantùm excipitur dans operam licitæ rei, & omnem diligentiam adhibens ad præcauendum homicidium. *Cap. Ioannes. Cap. vlt. de Homicidio.* Tertiò si ab irregularitate excusaretur dans operam rei illicitæ ex qua homicidium est sequutum, quia periculum ignorauit, nulla esset differentia ad contrahendam irregularitatem ex homicidio casuali, ab eo qui dat operam licitæ rei. At in iure faciliùs contrahitur irregularitas ob homicidium sequutum ex opere illicito, quàm licito. Vt colligitur ex *cap. ad audientiam*, *& sequentib. de Homicidio.* Ergo dicendum est dantem operam rei illicitæ ex qua homicidium sequitur, irregularem esse, tametsi solùm leuissimè in præcauendo homicidio peccauerit.

4. Alij verò graues Doctores, inter quos est Couarruu. *Clement. si furiosus* 2. *p.* § 4. *num.* 10. Sotus *lib.* 5. *de iustit. q.* 1. *art.* 9. Corduba *lib.* 1. *qq. quæst.* 26. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 221. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 15. *num.* 3. Petr. Nauarr. *lib.* 2. *de restitut. cap.* 1. *dub.* 6. *num.* 69. Gregor. de Valen. *t.* 2. *disp.* 6. *q.* 3. *pun.* 3. & *t.* 3. *disp.* 5. *q.* 19. *pun.* 4. § 5. *dub.* 1. Sayrus aliis relatis *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 12. Auila 7. *p. disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 1. *vers. sed est tertia opinio* hac vtuntur distinctione: aut actio peccaminosa ex qua homicidium sequitur de se est periculosa, & homicidij causatiua, vel non? Si actio de se est periculosa dans operam prædictæ actioni, contrahit irregularitatem: vti contrahit clericus exercens torneamenta, & alia pugnæ simulacra, venationem vrsorum, & aprorum, quia hæ actiones ob periculum homicidij sunt clericis interdictæ. Secùs verò si actio de se periculosa non sit. Ratio est quia exercens opus de se periculosum voluntariè periculum amplectitur, ac proinde effectus inde sequutus ei adscribi debet. Secùs est quando opus de se non habet periculum, & deligentia adhibita est ad præcauendum homicidium: nam eo casu homicidium non est voluntarium in se, vt constat, neque etiam in causa, cùm ex se non sit homicidij illatiua; hæc autem irregularitas ex culpa homicidij contrahitur.

5. Hæc sententia si rectè expendatur vera est: Si enim actiones de se ita sint periculosæ, & mortis inductiuæ, vt rarò exerceri possint quin hunc effectum causent, idque eas exercens cognoscat, absque dubio siue clericus sit, siue laycus irregularis erit effectu sequuto, quia ea occisio exercenti eas actiones voluntaria est saltem in causa. At si actiones non sint hoc modo periculosæ, & deligentia adhibita sit ad præcauendum periculum irregularitati homicidij locus non erit. Sicuti optimè tradit Castro *lib.* 2. *de lege pœnali. cap.* 14. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 15. *num.* 1. Suar. *disp.* 45. *sect.* 6. *num.* 9. quia illud homicidium non est directè voluntarium, vt supponimus, neque etiam indirectè, siquidem causa non est de se homicidij inductiua, neque etiam est voluntarium ratione alicuius negligentiæ grauis in eo præcauendo commissæ. Ergo talis actio nullam habet malitiam homicidij, & consequenter nulla irregularitas homicidij ei annecti potest.

6. Neque huic nostræ doctrinæ obstant superiùs adducta. Nam ad textus in *cap. dilectus. Cap. ex litteris. Cap. continebatur. Cap. lator*, concedo vitari irregularitatem ex eo quòd opus exercitum licitum fuerit, & diligentia sufficiens adhibita ad homicidium vitandum; nego tamen inde inferri cessante vna ex illis causis contrahi, sed necessariò vtraque cessare debet, vel saltem præcipua, quæ est debitam deligentiam adhibere in vitando homicidio. Ad secundum, respondeo ex ipsa rei natura ab irregularitate homicidij excusari qui deligentiam adhibuit ad illud præcauendum, tametsi expressis verbis non inueniatur in iure exceptum. Ad tertium dico hanc esse differentiam inter dantem operam rei licitæ, vel illicitæ, ex quibus homicidium sequitur, quòd dans operam rei licitæ præsumitur diligentiam ad præcauendum homicidium adhibuisse, quæ tamen diligentia non præsumitur in eo qui opus illicitum exercet.

7. Hinc deciditur clericum torneamentis, & venationi aprorum, & vrsorum vacantem ex quibus homicidium subsecutum est nullomodo irregularem esse, si debitam adhibuit diligentiam ad homicidium præcauendum; quia hæ actiones non sunt ita de se periculosæ, vt frequenter homicidia inferant, aliàs laycis æquè ac clericis interdictæ essent, & æquè layci, ac clerici irregulares forent homicidio à casu subsecuto. Quod rectè de omnibus negant Couarruu. *Clement. si furiosus* 2. *p.* § 4. *num.* 10. *vers. quarto.* Suar. *disp.* 45. *sect.* 6. *num.* 14. Sayrus *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 13. Auila 7. *p. disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 1. Layman. *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 3. *par.* 3. *cap.* 10. *vers. sed numquid*, ta-

metsi contra sentiat Caietan. 2. 2. *q.* 64. *art.* 8. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 237. Mol. *tract.* 3. *disp.* 77. §. *clerici.*

8. Vnicus tamen casus ab hac regula excipitur contentus in *cap. sententiam Ne clerici, vel monachi.* & *cap. tua nos de Homicidio*, in quo clericus irregularis est morte, seu mutilatione eueniente ex officio chirurgiæ, seu medicinæ quantumlibet omnem diligentiam ad euitandam mortem, seu mutilationem adhibuerit. Etenim cùm omnibus clericis in sacris constitutis, monachisue, & religiosis interdictum sit officium chirurgiæ, vel medici per incisionem, vel adustionem, quia has personas dedecet hoc officium exercere ob periculum mortis, quod solet huic exercitio annecti, à quo periculo conuenit clericos in sacris, monachos, & religiosos alienos esse, ideóque irregulares censentur, si ex eorum actione vtpote illicita, & ratione periculi prohibita mors eueniat. Sicuti docet Glossa, & Abbas *in dicto cap. tua nos de homicidio.* Couarruu. *dicta Clement. si furiosus* 2. *p.* §. 4. *num.* 10. Suar. *disp.* 45. *sect.* 6. *num.* 12. Molina *tract.* 3. *disp.* 75. *num.* 2. Auila 7. *p. disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 2. Layman. *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 3. *par.* 3. *cap.* 10. *num.* 3. Notanter dixi clericos in sacris, nam clerici in minoribus ordinibus constituti tametsi beneficiati sint irregularitati non subiiciuntur officium chirurgiæ cum incisione, vel adustione exercentes, si diligentiam adhibuerint ad præcauendum mortis periculum, quia illis non est hoc officium interdictum, vt notauit Molina, & Layman. *suprà.* Neque item eam irregularitatem contrahunt, quando necessitas infirmi vrget, & non est alius qui illud officium exerceat; quia non erat conueniens ob opus debitum ex charitate irregularitatem imponere. Vt aduertit Auila *dub.* 10. *conclus.* 3. & 4. Mol. & Layman. *locis allegatis.* Quapropter ad hanc irregularitatem incurrendam debent clerici in sacris, vel religiosi per se ipsos officium chirurgiæ per incisionem, vel adustionem exercere absque vrgente necessitate, ex qua incisione, vel adustione mors succedat. Etenim si infirmus non ex adustione, vel incisione moriatur, sed ex grauitate morbi non est censendus clericus in sacris constitutus adurens, vel incidens irregularis, tametsi in ea actione peccatum contra prohibitionem sibi factam commiserit. Vti docuit Couarruu. *dicta Clement. si furiosus* 2. *p.* §. 4. *num.* 3. *vers. nam si chirurgus.* Henriq. *lib.* 14. *cap.* 3. *n.* 10. Auila 7. *p. disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 10. *conclus.* 5.

§. V.

Expenduntur aliqui casus speciales, pro superioris doctrinæ clariori intelligentia.

1 *Adulter ob cuius causam vxor à marito occiditur, ex communi sententia irregularis est.*

2 *Declaratur textus in* cap. sicut & litteris de Homicidio *de presbitero ludente cum fœmina inhonestè.*

3 *Explicatur Clement.* si furiosus de Homicidio, *qualiter furiosus, infans, vel dormiens excusentur ab irregularitate.*

4 *Qualiter proiiciens sagittam intentione vulnerandi Petrum, & casu Paulum occidens, irregularis sit.*

5 *Si Petrum percutias non lethaliter, & ipse moriatur ex sua intemperantia, vel ex negligentia medici, non videris irregularis, etsi plures contrarium censeant.*

6 *Qualiter subministrantes cibos, & pocula infirmis, irregularitatem contrahant.*

1. PRimus casus est de adultero ob cuius causam vxor à marito occiditur, in quo casu Auila 7. *p. de censur. disp.* 5. *sect.* 3. *dub.* 3. *conclus.* 1. & 2. 1. *circa finem.* Mercado *de contract. lib. cap.* 4. *pag.* 11. *vers. & dub. esse priuilegio.* Henriq. *lib.* 14. *c.* 10. *in fine.* Petr. Nauarr. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 363. negant irregularem esse, tametsi præuideat periculum mortis, cui se, vel vxorem exponit, quia illa non est causa sufficiens, vt maritus propria authoritate vellet vxorem, vel adulterum occidere. Nihilominus communis sententia hunc adulterum irregularitatis damnat, si temerè ad vxorem accessit debita diligentia ad præcauendum mortis periculum non adhibita. Sicut docuit Couarruu. 2. *p. dicta Clement. si furiosus* §. 4. *n.* 10. Nauarr. *c.* 27. *n.* 218. Ioann. Gutierr. *lib.* 2. *canon. qq. c.* 6. *n.* 41. Saytus *lib.* 7. *c.* 6. *n.* 26. Suar. *disp.* 45. *sect.* 5. *n.* 7. Layman. *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 3. *par.* 3. *c.* 10. *n.* 2. decisúmque id refert Nauarr. à Pio V. cùm in sacra Pœnitentiaria hic casus controuerteretur. Ratio est, quia adulter præuidens vxoris interficiendæ periculum, illius interfectionis indirecta causa est eam tali periculo exponens. Sicuti censendus esses indirecta causa mortis, si aliquem suaderes, vt ea via incederet, qua esset periculum probabile esse à latronibus interficiendum, vel si ei iniuriosam aliquam actionem ab alio factam referres, ex qua suspicareris mouendum esse ad patrandum homicidiũ. Hinc deducitur te irregularem fore, si maritum aggredientem interficias in tui, vel vxoris defensionem, dummodò huius interfectionis periculum præuideres, neque diligentiam adhiberes ad vitandum, quia iniquè, & illicitè prædictæ interfectionis periculo te exposuisti, ideóque illa interfectio esto in defensionem fuerit facta, in causa tamen voluntaria fuit, & iniqua, atque adeò sufficiens ad irregularitatem inducendam. Sicuti si contumeliis aliquem prouocares credens inde arrepturum occasionem ad te occidendum irregularis esses eum sic lacessitum aggredientem interficiens: Vt benè tradit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 238. & *lib.* 5. *consil.* 33. *de homicidio in* 2. *edit.* Gutierr. *lib.* 2. *canon. qq. cap.* 6. *num.* 43. Molina *tract.* 3. *disp.* 72. *num.* 5. Suar. *disp.* 46. *sect.* 1. *num.* 12. Layman. *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 3. *par.* 3. *cap.* 10. *n.* 2. Tametsi contrarium sentiant Sotus *lib.* 5. *de iustit. q.* 1. *art.* 9. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 10. *num.* 3. Lessius *lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 105. Auila *disp.* 3. *sect.* 5. *dub.* 3. *concl.* 1.

2 Secundus casus continet explicationem textus in *cap. sicut & litteris de homicidio*, vbi quidam presbiter declaratur irregularis; eo quòd mulierem prægnantem qua cum contraxerit consuetudinem inhonestam, & quam asserebat se concepisse ex eo per zonam arripuerit quasi ludens, ex qua arreptione fœtus mortuus fuit. Nam ibi non imponitur irregularitas, quia ludus fuisset inhonestus, sed quia fuit noxius, & periculosus, quod periculum præsumitur præuidisse, & cùm nullam adhibuerit diligentiam ad illud præcauendum, meritò censetur causa abortus fuisse, atque adeò irregularis. Sicuti tradit Couarruu *Clement. si furiosus* 2. *p.* §. 4. *num.* 10. *vers. quinto.* Henriq. *lib.* 14. *cap.* 15. *num.* 4. Suar. *disp.*

disp.45.sect.6.num.11. Auila *7.p.disp.6.sect.1.dub.6.*

3. Tertiò explicanda est *Clement. si furiosus de Homicidio*, vbi furiosus, infans, vel dormiens (& idem est de ebrio) excusantur ab irregularitate homicidij, si cùm sanæ mentis essent non præuiderunt se illius periculo exponi, aut si illo præuiso debitam in illo præcauendo diligentiam fecerunt; quia occisio inducens irregularitatem debet esse aliquo modo volita, quod esse nequit, nisi præcognita fuerit. Quapropter in foro ciuili hi non tenentur de homicidio *leg. in fauorem ff. ad leg. Cornel. de sicariis.* Et hoc intelligendum est tametsi culpabiliter in ebrietatem, vel amentiam incidissent; vt aduertit Couarruu. *2.p. dicta Clement. §.4.num.3. & 4.* Nauarr. *cap.27.num.231.* Henriq. *lib.14.cap.15.num.7.* Auila *7.p.disp.6.sect.1. dub.12.& 15.* Secùs esset, si præuiso periculo non adhiberetur diligentia ad illud præcauendum. Vti deciditur *cap. quæsitum de pœnitent. & remissionib.* & *cap. consuluisti 2.q.5.* Et notauit Suar. *disp.46.de irregular. sect.1. num.12.* & Doctores nuper relati, quia ratione negligentiæ ea occisio indirectè est voluntaria. Quod si dubium sit, an occisio facta sit tempore furoris, vel sanæ mentis, siquidem occidens lucida habet interualla, vel vino arripi solet in foro externo pendet ex qualitate, & circunstantiis eius. Tradit Couarruu. *4. decretal.2.p.cap.2.num.5.* Auila *suprà*, qui optimè addit, si pensatis omnibus fuerit dubium potiùs iudicandum est tempore furoris occidisse, iuxta ea quæ tradit Anton. Gomez *t.3.variar.cap.1.num.71.* Ex quo capite excusatur ab irregularitate puer maior septennio alium occidens, de quo dubitabatur, an plenum habuerit vsum rationis. Argum. desumpto ex doctrina Bart. *in leg. non solum.§. sed vt probari.ff. de Noui operis nunciat.* vbi inquit delictum quod potest fieri tempore licito, vel illicito accusantem teneri probare factum esse tempore illicito, & punibili. Sicuti tradit Henriq. *lib.14.cap.3. num.4. in comment. lit. T.* Auila *7.p.disp.6.sect.1.dub.13.concl.3.*

4. Quartò infertur decisio illius quæstionis, an irregularis sis proijciens sagittam intentione vulnerandi Petrum & casu ibi aderat Paulus qui occisus fuit? Dicendum est si tibi constitit ibi adesse hominem, quem tamen credidisti esse Petrum, & nullum alium sine dubio irregularis es, quia ea sagittæ proiectio ex intentione vulnerandi hominem processit, quinimo si habuisti intentionem occidendi Petrum, & Paulus fuit occisus satis probabile est, te incurrisse irregularitatem ex homicidio voluntario. Vt docet Suar. *disp.45.sect.6.num.18.* secùs esset, si proiecisses sagittam animo occidendi feram, & debitam diligentiam apposuisti, ne hominem occideres, quia eo casu occisio hominis tibi voluntaria non est, etiam indirectè. Vt tradit Couarruu. *dicta Clement. si furiosus 2.p.§.4.num.10.* Suar. *d.sect.6.num.14.*

5. Quintò deciditur, an censendus sis irregularis ex eo quòd Petrum non læthaliter vulneraueris, si ipse Petrus moriatur ex sua intemperantia, vel ex negligētia medici, vel aliunde? Affirmant S. Anton. *3.p.tit.28.cap.2.in princ.* Nauarr. *cap.27.n.223.* Henriq. *lib.14.cap.14.nu.4.* Gutierr. *lib.2. canon.qq cap.6.n.93.* Molina *tract.3.disp.32.à num.1.* Auila *7.p.disp.6.sect.1. dub.5.concl.2.* Layman. *lib.3.sect.5.tract.3.cap.3.n.10. circa finem.* Ducuntur, quia medio illo vulnere iniustè illato occasionem præbuisti Petro, vt moreretur, neque enim ei mors eueniret, nisi vulnus accepisset, ergo vulnus fuit causa saltem partialis suæ mortis. Cæterùm etsi dicta sententia sit satis probabilis, probabiliorem iudico quæ te in hoc casu ab irregularitate excusat. Vti docuit Siluest. verbo *homicidium 2.q.22.* Caiet. *2.2.q.64.art.8.* & ibi Aragon. Sotus *lib. 5.de iustit.q.1.art.9.* Lessius *lib.2.de iustit.cap.9.n.102.* Suar. *disp.45.sect.6.nu.19.* Egidius Coninch. *disp.18. num.70.& 86.* Gaspar Hurtado *de irregular. difficult.8. num.31.* Et colligitur ex *cap. exhibita de Homicidio*, vbi ab irregularitate excusatur puer insequens alium ex cuius insecutione insecutus cecidit, & capite vulneratus propter imperitiam medicorum, & propter patris incuriam illum laboribus, & sudoribus exponentis mortuus est. Neque est certum excusari ibi puerum ratione ætatis; supponitur enim doli capax, & lapidem proiecisse non intentione vulnerandi, sed timorem incutiendi, verius namque est excusari, quia mortis causa proxima non fuerit, etsi occasionem præbuisset. Sed aperitiùs probatur ex *cap. studeat, 50. dist.* vbi presbitero percutiente diaconum equitantem, qui diaconus ex equo cecidit, & ceruicis fractione interiit mandatur examinari, an diaconus fuerit percussus ad mortem, & ex illa percussione mortuus sit, nam eo casu deciditur irregularem fore. At si reperiatur diaconum non fuisse percussum ad mortem, iniungitur presbitero pœnitentia ad tempus. Ecce qua ratione ex vulnere non læthali occasionem tamen morti præbente irregularitas non contrahitur. Ratio verò est; ad incurrendam irregularitatem non sufficit vtcunque occasionem mortis præbere, sed oportet eam occasionem proximam esse, ex qua mors sequatur. At cùm vulneratus non ex vulnere, sed ex intemperantia, alióue medicamento nociuo interiit vulneranti non est adscribenda mors. Secùs esset, si ex eo vulnere febris excitaretur, quæ vulneratum peremit, vel si simul cum illo vulnere aliud vulnus superuenit, ex cuius coniunctione primum vulnus ad mortem concurrit saltem vt breuiori tempore succederet, vel si deficiente medico, aut chirurgo ex illo vulnere aliàs non læthali læthale factum est; quia in his omnibus casibus conuincitur vulnus primum causam esse mortis proximam. Discernere autem an vulnus læthale sit, vel non, & ad mortem concurrerit ad medicos pertinet. Vti docuit Felin. *cap. presbiterum de Homicidio.* Auila *7.p.disp.6.sect.1. dub.5.conclus.3.* cum Glossa *in leg.1.* verbo *depulsa. Cod. de emendis seruis*, vbi ait non esse censendum vulnus læthale, si vulneratus finito triduo post vulnus acceptum pedibus ambulauit. Et in *cap. præterea de clerico percussore* dicitur vulneratum non præsumi ex vulnere decessisse, si post octo menses à vulnere suscepto decesserit. Secùs si breui tempore mortuus fuerit: & facit *cap. si qua fœmina 50. dist.* In casu tamen dubio censendus est vulneratus irregularis. *Cap. ad audientiam.* & *cap. significasti de Homicidio.*

6. Sextò infertur quid dicendum sit de subministrantibus cibos, & pocula infirmo. Hi namque si aliquam medicinam infirmo exhibeant maximè contra præscriptum medici, ex qua notabiliter mors acceleretur, sine dubio irregulares erunt, nisi ignorantia excusentur, quia actione peccaminosa ad mortem infirmi iuuant. Sicuti tradit Villadiego *de irregular. cap.6.vers. item de seruientibus num.39.* Couarruu. *2.p. Clement. si furiosus. §.4.num.3.* Nauarr. *cap.27.nu.128.* Henriq. *lib.14.cap.15.num.5.* Auila *7.p.disp.6.sect.1. dub.8.* Nullus tamen est scrupulus habendus ex eo quòd mutaueris, vel reuolueris infirmum animo subministrandi cibum, vel vt commodiùs quiescat, esto inde aliqualiter mors accelerata sit; quia nec notabiliter acceleratur, neque infirmus tenetur ob eam leuem accelerationem excusandam tantam incommoditatem sustinere, vt notarunt Henriq. & Auila *suprà*, Sayrus *lib.7.cap.6.num.13.*

§. VI.

De cooperantibus ad homicidium, vel mutilationem, qualiter contrahant hanc irregularitatem.

1 *Si determinato occidere, & mutilare consulas tantùm mutilationem, non es irregularis.*
2 *Cùm plures associatim concurrunt ad occisionem, percutiens lethaliter irregularis est. Si nullus cognoscitur vulnus lethale inflixisse, qui dubius fuerit se reputare debet irregularem.*
3 *Si certò constat quis vulnus lethale inflixerit, cæteros associantes excusat* Couarruu. *ab irregularitate.*
4 *Verius est excusari non debere.*
5 *Satisfit fundamento opposito.*
6 *Quid si parochus vulnus lethale inflixerit, ex quo tamen vulneratus mortuus non est, sed ex vulneribus acceptis à parochianis, an censeatur irregularis.*

1. DE mandante, & consulente superius diximus loquentes de irregularitate ex homicidio voluntario. Solùm aduerto consulentem, & mandantem excusari posse à peccato, & consequenter ab irregularitate, si determinato patrare occisionem consulat, & præcipiat mutilatione esse contentum, quia eo casu non mandat mutilationem absolutè, sed mandat, & consulit ne vltra mutilationem progrediatur, quod illicitum non est posito quòd alia via ad occisione dimoueri non potest.

2. Difficultas est, an pluribus associatim concurrentibus ad occisionem Petri non consilio, sed ex repentina occasione omnes irregulares sint, etiam illi, qui nullum intulerunt vulnus? In qua difficultate dicendum est percutientem læthaliter irregularem esse irregularitate orta ex homicidio voluntario, vel casuali iuxta intentionem quam habuit. Si verò nullus cognoscitur qui vulnus læthale inflixerit, qui dubius fuerit reputare se debet irregularem. *Cap. ad audientiam de Homicidio.* Quapropter iudex ignorans quis illorum vulnus læthale inflixerit, omnes reputat homicidas, quia omnes in rixando deliquerunt, esto non pœna ordinaria, sed arbitraria eos condemnare debeat. Vt multis allegatis docet Couarruu. *Clement. si furiosus 2.p.§.2. num.5.* Secùs esset si post diligentem inquisitionem non cognosceret qui in rixa fuerunt inuenti, quia tunc omnes absoluere debet, ne se periculo exponat puniendi omnino innocentes, vt notauit Villadiego *cap.6. num.45. vers. sed primò.* Henriq. *lib.14. cap.14. num.3. in fine,* Maiol. *lib.5. cap.48.§.4. num.9.* Suar. *disp. 45. sect.3. dub. 3. conclus. 3.* Qui omnes fingunt casum, quando ex aliqua domo in qua habitant quatuor homines proiectus est lapis, ex cuius ictu aliquis mortuus est, & nullo modo constat, quis illum proiecerit; omnes absoluuntur ab irregularitate, & pœna; quia æquius est vnum nocentem tolerare, quàm tres innocentes damnare.

3. Quod si certò constiterit quis vulnus læthale inflixerit, omnes alios vulnus læthale non inferentes affirmat Couarruu. aliis relatis in *Clement. si furiosus 2. p. §. 2. num. 3. vers. secundus casus* non fore irregulares. Ducitur quia infligens vulnus læthale tenetur de homicidio, & non alius, reliqui enim tenentur de percussione ex *textu in leg. cum Mela. §. sed & si seruum. ff. Ad legem Aquiliam. & in leg. si rixa. ff. de sicariis.* Ergo cùm liberi sint ab homicidio, liberi erunt ab irregularitate. Secundò probari potest ex *cap. significasti el. 2. de Homicidio,* vbi parochus excusatur ab homicidio, & irregularitate si non inflixerit vulnus læthale latroni, qui aliis vulneribus acceptis subitò interiit.

4. Verùm etsi hæc sententia probabilis sit, probabiliorem existimo hos cooperatores etsi nullum læthale vulnus inflixerint, irregulares fore, quia negari non potest sua præsentia auxilium, & fauorem occisori tribuisse, & occisum impedisse, ne se defenderet, ac proinde omnes iudicandi sunt secundùm canones rei homicidij, & irregularitati subiecti ex *textu in cap. si quatuor homines 23. q. 8.* Et tradit Glossa *ibi.* Nauarr. *cap. 27. num. 224. §. Decimo. & cons. 32. de homicidio in fine.* Maiol. *lib. 5. de irregular. cap. 48. §. 4. num. 7.* Henriq. *lib. 14. cap. 14. n. 2. & 3.* Suar. *disp. 45. sect. 3. num. 9.* Auila *7. p. disp. 6. sect. 3. dub. 3. concl. 4.* Coninch *disp. 18. dub. 8. n. 70.*

5. Neque obstant contraria. Fatemur equidem iure ciuili non puniri hos cooperatores vt homicidas; benè tamen secundùm statuta canonum quoad pœnam irregularitatis, vt in *suprad. cap. si quatuor homines* habetur. Minus obstat textus in *cap. significasti,* nam ille parochus separatim, & diuisim vulnus inflixit, & non læthale, neque cooperatus fuit vllo modo ad occisionem, sed alij parochiani superuenientes absque eius voluntate subitò latronem interfecerunt, ideóque parocho mors non tribuitur. Secùs dicendum, cum omnes per modum vnius concurrunt.

6 Sed quid si parochus vulnus læthale inflixisset, non tamen inde vulneratus mortuus esset, sed ex vulneribus acceptis à parochianis? Latè hanc difficultatem versat Couarruu. *dicta Clement. si furiosus 2. p. §. 2. num. 4.* & affirmat communem opinionem damnare parochum irregularitate; quia in *dicto cap. significasti* solùm excusatur parochus ab irregularitate, quia certò cõstat non inflixisse vulnus læthale. Sed vt optimè tradit Couarruu. *suprà* hic casus non deciditur in *dicto cap. significasti;* nam ex illo solùm colligitur parochum irregularem esse, cùm constat vulnus ab ipso illatum fuisse læthale, vel de hoc stat dubium, & ex alia parte discerni nequit quo ex vulnere percussus interierit, an ex vulnere inflicto à parocho, an ex vulneribus quæ parochiani intulerunt. Nihil tamen in *supradicto cap. significasti* definitur de parocho, qui etsi læthaliter percusserit constat percussum non ex illius vulnere, sed ex aliis acceptis interiisse. Quocirca dicendum existimo cum Henriq. *lib. 14. cap. 14. num. 3.* Auila *7. p. disp. 6. sect. 3. dub. 4.* Molina *tract. 3. disp. 33. memb. 6. n. 4.* Layman. *lib. 3. sum. sect. 5. tract. 3 par. 3. cap. 10. in fine* percutientem læthaliter quando diuisim, & per se concurrit, si vulneratus non ex ipso vulnere, sed ex aliorum vulneribus obierit, neque irregularem esse, nec teneri de homicidio, sed solùm de vulnere. Ex medicorum autem iudicio, & ex circunstantiis constare debet primum vulnus non causasse mortem etiam quoad accelerationem. Sicuti contingeret, si ex secundo ictu caput esset confractum, vel pectus transfossum, aut cor transuerberatum, ex cuius vulnere statim percussus obierit. Ratio nostræ doctrinæ

ctrinæ est, quia ad irregularitatem homicidij iniusti contrahendam, opus est illius esse causam proximam, & efficacem, qualis non est in præsenti, vt supponimus. Et confirmo, si læthaliter percussus occidatur à fulgure, percutiens irregularis non est censendus; quia non causauit de facto homicidium, siquidem æquè percussus vi fulguris interiit ac si nullum vulnus accepisset, sic in nostro casu dicendum est: fauetq; textus in *leg. ita vulneratum ff. Ad legem Aquiliam.*

§. VII.

Qua ratione non impedientes homicidium incurrant irregularitatem.

1 *Si ex charitate solùm teneris communis est sententia te irregularem non esse.*
2 *Si ex iustitia te irregularem fore.*
3 *Satisfit aliquibus obiectionibus.*
4 *Si te rixante cum Ioanne superueniant tui consanguinei, vel amici, & Ioannem occidant irregularis es, si pro viribus non impedisti.*
5 *Si volenti ex charitate defendere innocentem persuadeas ne defendat, non obinde irregularis es.*
6 *Ex intentione qua moueris ad non impediendum homicidium, dicenda est irregularitas ex homicidio voluntario, vel casuali.*
7 *In hac irregularitate ex homicidio casuali, vel mutilatione si occulta sit Episcopus dispensare potest.*

1 Duplex potest esse obligatio impediendi homicidium ex iustitia, vel ex charitate. Si ex charitate solùm tenearis, communis est sententia, te irregularem non esse. Vti deciditur *cap. si quatuor homines* 23.*q.*8. ibi: Qui verò neque eum impugnabant, neque vulnerabant, neque auxilio cooperatores fuerunt, sed tantùm adfuerunt extra noxam sint, hoc est extra pœnam irregularitatis, de qua ibi erat sermo. Etenim sic omittens impedire non peccas peccato homicidij, siquidem non peccas cõtra iustitiam, nec vt homicida teneris, vt probat Bart. *in leg.* 1. §. *sed in eo ff. ad senatusconsult. Sillanian.* & tradit Nauarr. *cap.*27.*num.*231. Molina *tract.*3.*disp.*76.*num.*8. & *disp.* 33.*memb.*5. Suarez *disp.*45 *sect.*4.*nu.*3. Filiuc.*tract.*20. *cap.*4. *num.*127. Bonac. *de irregular. disput.*7.*q.*4 *p.*8. *num.*37.

2. Si verò tenearis ex iustitia homicidium impedire communiter Doctores affirmant te irregularem fore non impedientem cum possis. Sic Nauarr. *cap.*27.*num.*231. & 233. Henriq. *lib.*14. *cap.*12 *nu.*10. Manuel Rodrig. verbo *irregularitas cap.* 178. *concl.*4. & 5. Suar. *disp.*46. *sect.*4.*num.*3. & 5. Auila 7.*p.disp.*6. *sect.*2.*dub.*7.*conclus.*1. & 2. Tolet. *lib.*1.*cap.*83. *num.*4. Bonac. *dicta disp.*7.*q.*4.*pun.*8.*nu.*37. & alij apud ipsos. Et probatur, quia causa moralis es homicidij: vt dicitur in *cap. non inferenda.* & *cap. qui potest* 23.*q.*3. ibi: Qui potest obuiare, & perturbare peruersos, & non facit, nihil est aliud quàm fauere impietati eorum, neque caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et in *cap. vlt. eiusdem causæ, & q.* dicitur qui desinit obuiare cùm possit, consentit. Ex his tamen textibus non satis communis sententia comprobatur. Tum quia loquuntur tam de obligato ex iustitia, quàm ex charitate. Tum & præcipuè quia esto non impediens maleficium cùm possit fauere dicatur, & in illud consentire, non tamen fauet directè, & propriè, sed interpretatione iuris. Ideóque in *leg. quid ergo.* vers. *certè. ff. de his qui notantur infamia,* dicitur de hoc omittente quodammodo fecisse videtur, quasi non perfectè fecerit. Et in *reg. qui non facit* 164. *ff. de Regulis iuris.* Qui non facit quod facere debet, videtur facere aduersus ea quæ non facit. Expende non dixisse textum absolutè facit, sed *videtur facere.*

3. Propter hæc, & alia quæ obiicit Suar. *disput.* 45 *sect.*4.*num.*6. plures Doctores, Antonin. 3.*p.tit.*28. *cap.*2.*in princ.* Armilla, verbo *irregularitas* 2. Tabiena 1.§.2. Gaspar Hurtado *de irregular. disp.* 2. *difficult.*9. *num.*34. asserunt requiri necessariò aliquem influxum positiuum in homicidium, vt irregularitati locus sit. Ducuntur, quia ex solo concursu morali nemini alteri à mandante, & consulente irregularitas in iure indicta est.

Nihilominus etsi hæc sententia videatur probabilis, quia tamen contraria communis est & receptissima, sustineri debet, & ad fundamentum oppositum respondemus efficientiam moralem sufficientem esse ad irregularitatem inducendam, ex textibus relatis 23.*q.*3. Vnum tamen est necessariò aduertendum, quod & aduertit Cardinalis in *cap. quæsitum de pœnitent. & remiss.* Suar. *disp.*45 *sect.*4.*num.*8. Bonac. *dicta disp.*7. *q.*4.*pun.* 8. *num.*37. hanc omissionem debere esse directè voluntariam mortis periculo præuiso, aliàs non impediens homicidium irregularitatem non incurres: colligitur ex *cap. quæsitum de pœnitent. & remissionib.* vbi parentes ex quorum culpa filij in cunis mortui sunt, iudicantur irregulares, si de facto suffocationem procurauerint, vel studiosè neglexerint eam impedire, non tamen si ex eorum incuria filij mortui fuerint. Vox autem incuriæ, non solùm comprehendit quamcunque negligentiam, sed etiam latam, & grauem culpam modò affectata non sit. Vt tradit *ibi* Gardinal. & Glossa *cap. ex parte de consuetud.* vers. *incuria,* & constat ex ipso textu, vbi sola procuratio mortis, vel studiosa negligentia eam vitandi irregularitatem inducit.

4. Ex his infertur primò, si te rixante cum Ioanne superueniant tui consanguinei, vel amici, & Ioannem occidant irregularis es, si pro viribus non impedisti, quia consensisse censeris, reputarísque illius homicidij causa impulsiua, & motiua. Vt colligitur ex *cap. Petrus de Homicidio.* & *cap. quia præsulatus* 1. *q.*4. Secùs si impediuisti saltem affirmans tibi id gratum non fore, vt ex supradictis textibus infertur, & tradit Glossa *cap. fin.* 23.*q. vlt.* Henriq. *lib.*14.*cap.*13. *num.*4. Auila 7.*p.disp.*6.*sect.*3.*dub.*5. Quod si te absente consanguinei tui de inferenda Ioanni morte tractauerint, & ad tui notitiam peruenit, neque impedisti non obinde irregularis es; quia solùm aduersus charitatem peccasti; vt aduertit Auila *suprà.* Cum hoc tamen stat irregularem fore illum à quo fœmina concepit, si ipsa dicente illi se velle aborsum causare ipse taceat, quia per eam taciturnitatem censetur fœminæ determinationem approbare, eámque animosiorem reddere ad maleficium patrandum. Sicuti docuit Rodrig. verbo *irregularitas cap.* 178. *post* 10. *conclus.* Auila 7.*p.disp.*6.*sect.*2.*dub.*7. vers. *sequitur quartò.* Debet tamen fœtus saltem sub dubio animatus esse.

5. Secundò sequitur, si volenti ex charitate defendere innocentem ab occisione persuadeas ne defendat, non obinde es irregularis, quia non peccasti contra iustitiam, sed contra charitatem. Secùs verò si per iniuriam, violentiam, vel fraudem retraheres illum à defensione præstanda, quia eo casu tibi homicidium imputatur, vt expressè notauit Auila 7.*p. disp.*6.

disput. 6. sect. 2. dub. 7. vers. sequitur primò.

6 Superest dubium, an irregularitas quæ contrahitur ob non impediendum homicidum censenda sit irregularitas ex homicidio voluntario, vel casuali? Breuiter respondeo id sumendum esse ex intentione qua moueris ad non impediendum. Si enim ex odio in personam non impedis, manifestum est te esse irregularem ex homicidio voluntario; quia ea omissione vis eius mortem euenire. Si autem non ex odio in personam, sed ex alio respectu scilicet ex humano timore, negligentia, vel auaritia cessas homicidium impedire, nullatenus censendus es irregularis ex homicidio voluntario, sed casuali; quia præter tuam voluntatem euenit. Vt rectè tradit Suar. *disp. 44. sect. 3. ad finem.* & *disp. 45. sect. 4. num. 9.* Bonac. *disp. 7. q. 4. p. 8. num. 41.*

7. Circa dispensationem huius irregularitatis ex homicidio casuali, seu mutilatione communior sententia est, posse Episcopum si occulta sit dispensare, vt probauimus *hoc pun.* §. 3. Nam cùm in Trident. *sess. 24. cap. 6.* sola irregularitas ex homicidio voluntario excipiatur, & exceptio à potestate tradita strictè interpretanda sit non debet extendi ad irregularitatem ex homicidio casuali, vel mutilatione incursam. Præterea potest Episcopus cum hoc homicida casuali etiam notorio dispensare ad ordines minores, & beneficium simplex non ex vi Trident. sed ex *cap. 2. & cap. ad audientiam de Homicidio,* quæ potestas à Trident. restricta non est, sicuti tradit Nauarr. *cap. 27. num. 240.* Sayrus *lib. 7. cap. 7. num. 20.* Henrriq. *lib. 14. cap. 19. num. 1.* Auila *disp. 6. sect. 5. dub. 1.* Layman *lib. 3. sum. sect. 5. tract. 3. par. 3. cap. 12. assert. 6.* vbi relatis Nauarr. & Auila, subiungit posse Episcopum dispensare cum huiusmodi homicida ad retinendum beneficium curatum antea obtentum.

§. VIII.

Qua ratione tui, & tuorum bonorum defensio te ab irregularitate homicidij excuset.

1 *Defensio personæ propriæ ab hac irregularitate excusat.*

2 *Aliquibus placet te ab irregularitate excusari, si occidas in tui defensionem, tametsi occasionem aggressori per iniustitiam dederis. Sed probabilius videtur oppositum.*

3 *Quando te defendere potes mutilando, si occidas irregularis es.*

4 *Communis sententia affirmat, si occidas inuasorem potens eius aggressionem declinare fugiendo, te irregularem esse.*

5 *Oppositum probabile est, cùm fuga tibi est ignominiosa.*

6 *Negant plures defensionem directam bonorum temporalium ab irregularitate excusare*

7 *Verius videtur oppositum.*

8 *Satisfit fundamentis contrariis.*

9 *Quoties licitum est aggressorem interficere non est locus irregularitati.*

10 *Irregularitas contracta ex excessu defensionis, non est censenda irregularitas ex homicidio voluntario, sed casuali.*

1. Quamuis spectato iure antiquo controuersum fuerit, an defensio excuset ab irregularitate: certum tamen est post Clement. *si furiosus de Homicidio*, defensionem personæ propriæ ab illa excusare, quia ad irregularitatem contrahendam ex homicidio priuata authoritate facto requiritur culpa, vt *suprà* probauimus, & sæpè repetit Couarruu. *in exposit. prædictæ Clement.* præcipuè *3. p. in fine.* Sed cùm necessarium tibi est occidere aggressorem, vt propriam vitam, vel partem tui corporis defendas, nullam culpam committes illum occidendo. Ergo &c.

2. Aliquibus inter quos est Siluest. verbo *homicidium 8. q. 4.* Armilla, verbo *irregularitas num. 42.* Tabiena *num. 24.* Soto *lib. 5. de iustit. q. 1. art. 9. col. 5.* Henrriq. *lib. 14. cap. 10. num. 3. in fine.* Mercado *lib. 6. de contract. c. 4. pag. 11. vers. este priuilegio.* Petr. Nauarr. *lib. 2. de restit. cap. 3. par. 3. dub. 14.* Auila *7. p. disp. 5. sect. 3. dub. 1. in fine.* & *dub. 3. conclus. 4.* Gasp. Hurtado *disp. 2. de irregular. difficul. 10. num. 36.* existimant te ab irregularitate excusari occidens in tui defensionem, tametsi occasionem aggressori per iniustitiam dederis v. g. alapa eum percutiendo, vel adulterium cum eius vxore committendo, vel contumeliis afficiendo, quia iniuriatus volens etiam in continenti se propria authoritate vindicare, teque occidere, iniustitiam committit; ac proinde licet tibi eam iniustitiam propulsare, quod si alia via non potes nisi illum occidendo, licebit tibi illum occidere. Ergo illa occisio non est tibi peccaminosa. Ergo non potest inducere irregularitatem ex homicidio iniusto. Quod verum est, inquit Auila, etiamsi hoc periculum præuidisses; quia ea præuisio non tollit potestatem te ab iniusto aggressore defendendi. Neque est simile de ebrio, & amente qui ante ebrietatem vidit periculum occisionis futuræ, neque illud cauit; quia ebrius est totalis causa, & iniusta homicidij. Tu verò adulterium committens, vel contumeliosis verbis aggressorem afficiens non es causa totalis homicidij ipsius, sed ipse iniuriatus aggrediendo censetur causa suę mortis, cùm cessans ab aggressione, quod facere tenebatur, posset mortem vitare. Sed quamuis hæc probabilia sint, probabilius est quod superiùs §. 5. *in principio* docui ex communi sententia te fore irregularem, si præuidisti periculum homicidij, nec præcauisti; nam esto homicidium illud in se, & immediatè licitum sit, est tamen in causa illicitum, & iniustum, concurrere autem ad homicidium iustum apponendo causam iniustam reus homicidij censendus est, & consequenter irregularis.

3. Dixi te non contrahere irregularitatem, quando occisio necessaria est ad tui defensionem, nam si te ab aggressore defendere posses illum mutilans, vel tantùm debilitans, & occideres, irregularis esses; quia ea occisio necessaria non est, ac proinde esset illicita, & iniusta, vt notauit Siluest. verbo *homicidium. 3. q. 4. in princ.* Henrriq. *cap. 10. num. 2.* Suar. *disp. 46. sect. 1. num. 8.* Auila *7. p. disp. 5. sect. 3. dub. 2. conclus. 3.* Gaspar Hurtado *disp. 2. de irregular. difficult. 10. num. 35.* & colligitur ex Trident. *sess. 14. cap. 7. de reformat.*

4. Ex his venit decidenda quæstio, an si occidas inuasorem potens eius euasionem declinare fugiendo irregularis sis? Affirmant Glossa *Clement. si furiosus* verbo *non valens.* Immola *ibi,* Panormit. *cap. olim*

cap. olim el. 1. de restitut. spoliator num. 18. Siluest. excommunicatio 6. q. 9. Nauar. lib. 5. consilior. tit. de homicidio cons. 7. num. 4. edit. 2. & cap. 27. num. 211. Maiol. lib. 5. de irregular. cap. 48. num. 6. Henriq. cap. 10. nu. 3. Auila 7. p. disp. 5. sect. 3. dub. 2. vers. ex dictis. Layman. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 3. par. 3. cap. 9. assert. 3. Mouentur quia in dicta Clement. si furiosus solùm excipitur ab irregularitate qui suum inuasorem occidit non valens aliter aggressionem declinare. Hæc sententia procedit casu quo fuga tibi periculosa non sit; nam si probabili te periculo vitæ exponas fugiendo, iam fuga non est medium ad declinandam aggressionem, & illius periculum, siquidem fugiendo in simile incidis, vt rectè Siluest. & Auila suprà notarunt.

5. Verùm etsi hæc sententia probabilissima sit, & communi Doctorem consensu recepta, censeo valde probabilem oppositam, scilicet te non incurrere irregularitatem occidendo inuasorem, etiamsi te indemnem seruare posses fugiendo, si tamen fuga tibi esset ignominiosa. Quod docuit Couarruu. Clem. si furiosus 3. p. §. vnico, num. 1. & 4. Petr. Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 418. Suar. disp. 46. sect. 1. nu. 6. Coninch. disp. 18. dub. 9. in fine. Gasp. Hurtado de irregular. disp. 2. difficult. 10. num. 37. Moueor quia non peccas occidendo; siquidem non teneris fugere cum tanto tui honoris detrimento. Dixi si fuga tibi sit ignominiosa, sicuti solet esse militi, vel nobili sæculari publicè prouocato. Nam si clericus es, vel religiosus, quibus nullo modo indecora est fuga, absque dubio irregularis esses occidens, si mortem fugiendo vitare posses. Vti aduertit Glossa in dicta Clement. si furiosus. & cap. suscepimus de Homicidio. Panormit. cap. olim el. 1. de restitut. spoliator. Aragon. 2. 2. q. 64. art. 6. col. 13. Sotus lib. 5. de iustit. q. 5. art. 8. circa finem corpor. Suar. disp. 46. sect. 1. num. 5. Auila disp. 5. sect. 3. dub. 2. Coninch. & Gaspar Hurtado loc. alleg. Idem inquit Sotus, Suar. & Coninch. est, situ sis ignotus, vel infimæ sortis, vel aggressio nocte contingit, nam in his euentibus fuga non est notabiliter indecora; ideòque leue illud honoris detrimentum sustinendum est, ne proximus occidatur. Et ob eandem rationem meritò Suar. & Coninch. existimant, si tu occasionem rixæ, & aggressioni dedisses, vel verbis contumeliosis, vel adulterio aliàue iniuria te occidere non posse inuasorem si fugiendo vales te defendere, quia fugiens nullum, vel leue detrimentum honoris pateris, quod ob iniuriam datam sustinere debes, media namque iniuria in illud discrimen te constituisti.

Neque obstat aduersus hanc doctrinam Clement. si furiosus; nam esto ibi non excipiatur occidens inuasorem qui non potest absque ignominia mortem vitare, excipitur tamen in communi regula, quæ solùm homicidio illicito, & iniusto hanc irregularitatem imponit. Præterea ob similitudinem rationis hæc exceptio honoris admittenda est, sicuti admittitur exceptio de ebrio, tametsi in Clement. solus furiosus excipiatur. Adde in prædicta Clement. appositam esse exceptionem quæ certa erat, & apud Doctores indubitata, aliæ verò exceptiones disputationi relinquuntur, vt ex dicendis constabit.

6. Grauior dubitatio est, an defensio directa bonorum temporalium, quorum iacturam vitare alia via non potes quàm occidendo aggressorem, ab hac irregularitate homicidij te excuset? Negant graues Doctores, Panormit. aliique canonistæ in cap. 2. de homicidio. S. Antonin. 3. p. tit. 4. cap. 3. §. 2. Siluest. homicidium 2. Nauarr. cap. 15. num. 4. & cap. 27. num. 211. & seqq. Henriq. lib. 14. cap. 11. num. 3. Gutierr. canon. qq. lib. 2. cap. 6. num. 61. Molina tract. 3. disp. 72. num. 3. Salon. 2. 2. q. 64. art. 8. controuersia 2. Auila 7. p. disp. 5. sect. 3. dub. 4. in conclus. vbi oppositam sententiam parum probabilitatis habere censet Paul. Layman. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 3. par. 3. cap. 9. assert. 3. & alij apud Petrum Nauarr. & Suar. aliósque Doctores pro nostra sententia referendos. Ducuntur primò, quia in dicta Clement. si furiosus solùm excipitur ab irregularitate occidens in defensionem propriæ vitæ, non autem occidens in defensionem rerum temporalium. Secundò in cap. interfecisti de Homicidio excusatur ab irregularitate qui se suáque defendens occidit. Ergo si non se defenderet, non excusaretur. Tertiò in cap. si perfodiens eodem tit. dicitur furem nocturnum licitè posse interfici, secùs diurnum; quia potest constare quod ad furandum, & non ad occidendum venisset. Indicatur ergo pro furto impediendo non posse latronem interfici, bene tamen pro defendenda vita. Quartò in cap. suscepimus de Homicidio imponitur irregularitas ei qui latrones furantes occidit, & subditur ratio. Quoniam expediebat post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere iacturam, quàm pro conseruandis rebus vilibus, & transitoriis in alios tam acriter exardescere. Quintò in cap. significasti el. 2. de homicidio, iudicatur irregularis clericus in defensionem rerum Ecclesiæ latronem percutiens, si vulnus inflictum læthale fuit, ergo à fortiori iudicaretur irregularis, si illud vulnus in defensionem suarum rerum inflixisset. Ratio autem sumitur ex eo, quòd irregularitas contracta in defensionem iustam rerum temporalium non est irregularitas ex delicto, sed ex defectu; deficit namque occidens à perfecta repræsentatione Christi, qui pro aliorum salute se & sua obtulit. Et licèt ab hac significatione deficiat occidens in defensionem propriæ vitæ, nihilominus excusari ab irregularitate debuit ob grauem, & strictissimam necessitatem propriæ vitæ conseruandæ. Deinde si ab irregularitate excusat propriorum bonorum defensio, etiam consulentes, & cooperantes huic defensioni excusabuntur. Hoc autem non videtur admittendum, aliàs milites in bello defensiuo propria manu occidentes excusabuntur ab irregularitate incurrenda contra textum in cap. petitio de Homicidio.

7. Nihilominus propriorum bonorum defensionem ab irregularitate hac homicidij, & mutilationis excusare verius existimo, & in praxi tutum, & securum. Sicuti docuit Alfonsus de Castro lib. 2. de lege pœnali, cap. 14. Inclinat Couarruu. Clement. si furiosus 3. p. num. 6. circa finem. Fauet Sotus lib. 5. de iustit. q. 1. art. 8. Et defendit absolutè Petr. Nauarr. lib. 3. de restitut. cap. 4. num. 418. Sayrus lib. 6. cap. 17. à num. 22. Suar. de censur. disp. 46. sect. 2. à nu. 4. Lessius lib. 2. de iustit. cap. 9. dub. 11. num. 73. Coninch. disp. 18. dub. 9. num. 80. & 88. Filiuc. tract. 20. cap. 5. q. 6. nu. 146. & q. 7. num. 149. Bonac. de irregular. disp. 7. q. 4. p. 6. num. 10. Gasp. Hurtado de irregular. disp. 2. difficult. 10. & alij. Et colligitur ex cap. quia te 50. dist. vbi quidam Episcopus à Sarracenis captus aliquos ex illis vt libertatem defenderet interfecit, de quo casu Vrbanus II. inquit: Sed quoniam non tua sponte id fecisse cognosceris, inde canonicè nullo modo iudicaris. Infertur ergo manifestè non solùm pro defendenda vita, sed pro defendenda libertate licitam esse interfectionem absque periculo canonici impedimenti. Ratio verò desumitur ex eo quòd irregularitas ob defectum significationis tantùm imposita est occidentibus, & mutilantibus authoritate publica, non autem illis qui priuata authoritate mutilant, vel occidunt; his autem irregularitas indicitur non præcisè in defectum significationis, sed in pœnam

delicti

delicti commissi. At qui proprium honorem, bonáque fortunæ alia via defendere non potest, nisi occidendo inuasorem, nullam culpam in ea occisione committit. Ergo non subijcitur irregularitati ob culpam indictæ.

8. Neque obstant contrariæ sententiæ fundamenta. Ad primum fateor in Clement. *si furiosus* solùm excipi defendentem propriam vitam, quia id certum, & indubitatum est, sed non inde infertur defendentem propria bona excusari non posse; aliàs non excusaretur defendens se à mutilatione, vel vulnere non læthali; siquidem hæc defensio in dicta Clement. non excipitur, cùm tamen communis sententia hanc defensionem vt legitimam excusationem admittat. Ad secundum ex *cap. interfecisti*, respondeo *ibi* excusari ab irregularitate qui se, suáque defendens occidit inuasorem, non tamen inde licet colligere defendentem res suas si occidat, esse irregularem, aliàs foret irregularis defendens se tantùm, & non sua. Quocirca existimo illud signum & non copulatiuè, sed disiunctiuè accipiendum esse, ita vt faciat hunc sensum: Qui se defendit, & etiam qui defendit sua, non est irregularis occidendo. Quam explicationem colligit Suar. *supra n.* 8. & Coninch. *num.* 90. ex textu in *cap. verum de iureiurando:* vbi absoluendus dicitur à vinculo iuramenti qui illud fecit inuitus pro vita, & rebus seruandis. Ad tertium desumptum ex *cap. si perfodiens*, dicito cum Couarruu. 3. *p. relect. §. vnico. num.* 6. *vers. Septimò*, te posse regulariter impunè, & absque irregularitatis timore occidere furem nocturnum; quia tibi non constat, an possis furtum impedire absque occisione, vel quia non constat, an venerit ad furandum tantùm, an etiam ad te occidendum. Secùs procedit in fure diurno. Hic enim statim cognoscitur, an impedire eum possis à furto sine tuo periculo. Differentia ergo furis nocturni à diurno sita est in eo, quòd fur nocturnus regulariter absque illius occisione non potest à furto impediri, quia telo inuadit impedientes, secùs diurnus, ac proinde nocturnum interficiens præsumitur cum moderatione inculpatæ tutelæ interfecisse, secùs interficiens diurnum, ideóque probare debet non posse aliter furtum impedire. Ad quartum ex *cap suscepimus*, dico manere clericum in illo casu irregularem, quia ob vanum timorem mortis occidit latrones, quos iam ligatos habebat, & in vindictam furti iam recuperati. Vnde meritò præcepit Pontifex à ministerio altaris abstinere, quia tam grauiter ob furtum factum rerum temporalium quæ iam recuperatæ erant exarsit in latrones, cùm potiùs expediret post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere iacturam, quàm ita grauiter exardescere. Notandum enim est verbum *exardescere*, quod vindictam, & non defensionem significat. Neque enim ibi necessari aerat defensio, siquidem latrones ligandi erant, & authoritate publica coercendi, si aliquod damnum ex illis solutis timeretur. Ad quintum ex *cap. significasti*, eodem modo respondemus meritò iudicari presbiterum illum irregularem, si vulnus læthale inflixit, quia poterat facile furtum vociferatione impedire, vt constat, nam statim parochiani accesserunt, & latronem absque difficultate interfecerunt. Ex nullo ergo textu constat ex occisione ob defensionem rerum temporalium contingentem cum moderatione inculpatæ tutelæ irregularitatem induci. Ad argumentum ex ratione petitum respondeo hanc irregularitatem non induci ob defectum tantùm, sed in pœnam delicti, quia sola ea irregularitas quæ à ministris iustitiæ, & à militibus contrahitur imposita est ob defectum perfectę significationis.

9. Ex dictis colliges in omnibus his casibus, in quibus licitum est aggressorem interficere, irregularitati locum non esse. Quapropter cùm communis sententia defendat ob defendendam patriam, bonáque communia, propriam Ecclesiam, consanguineos, quinimo extraneos innocentes, licitum esse aggressorem interficere, si alia via aggressio auerti nequit, efficitur sanè nullam inde irregularitatem contrahi. Quod docuit Couarruu. *Clement. si furiosus* 3. *p.* § *vnico. num.* 5. Suar. *disp.* 46. *sect.* 3. *num.* 2. Filiuc. *tract.* 20. *num.* 106. Saa, verbo *irregularitas, num.* 2. Bonacina *pun.* 6. *num.* 11. Coninch. Gaspar Hurtado & alij *locis citatis.*

10. Est tamen maximè aduertendum irregularitatem contractam ex excessu defensionis vitæ, honoris, vel bonorum temporalium non esse nuncupandam irregularitatem ex homicidio voluntario, sed casuali, etiamsi excessus sit ex proposito & calore pugnæ, imo etiam si quis iam fugientem prosequatur & occidat, vt rectè notauit Nauarr. *cap.* 27. *num.* 240. & *consf.* 36. *de homicidio edit.* 2. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 19. *num.* 3. Suar. *disp.* 46. *sect.* 1. *num.* 13. *in fine.* Auila 7. *p. disp.* 6. *sect.* 5. *dub.* 5. Paul. Layman. *lib.* 5. *sect.* 5. *tract.* 3. *par.* 3. *cap.* 12. *assert.* 3. Gasp. Hurtado *de irregul. disp.* 2. *diffic.* 20. *n.* 66. Et colligitur ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. *de reformat.* vbi homicidium voluntarium definit esse, quod fit ex proposito, & ex industria. Hoc autem homicidium cum ex rixa originem duxerit, & illa durante factum fuerit casu contigisse censendum est, ideóque pœna ordinaria hoc homicidium non punitur, vt optimè probat Couarruu. 3. *p. Clement. si furiosus.* §. *vnico num.* 3.

PVNCTVM XVI.

De irregularitate contracta ob iterationem baptismi.

1 *Ministrans ex officio rebaptizanti, irregularis est.*

2 *Rebaptizatio occulta irregularitatem inducit ex communi sententia.*

3 *Contrarium non videtur improbabile, scilicet requiri delictum publicum esse.*

4 *Non est locus huic irregularitati, si rebaptizes, quem credebas baptizatum non esse.*

5 *Verius est te non fore irregularem rebaptizando sub conditione, esto temerè, & absque vlla præmissa diligentia rebaptizes.*

6 *Qui se culpabiliter rebaptizari permisit, irregularis est.*

7 *Aliqui affirmant ignorantes hanc irregularitatem contrahere.*

8 *Communior sententia hos ab hac irregularitate excusat.*

9 *Satisfit oppositis.*

10 *Eandem irregularitatem incurrunt liberè, & absque vrgenti necessitate baptismum ab hæreticis declaratis suscipientes.*

11 *Qualiter differentes baptismum, quousque periculum mortis habeant, irregulares sint.*

12 *Pro iteratione aliorum sacramentorum impri-*

imprimentium characterem, aliqui existimant eandem irregularitatem contrahi.

13 *Verius est oppositum.*

14 *In hac irregularitate si delictum secretum sit, poterit Episcopus dispensare.*

1. Certum est ministrantem ex officio ei qui rebaptizat fieri irregularem ex *cap. ex litterarum 2. de Apostatis.* Quæ irregularitas non est absoluta, & totalis, cùm non priuet vsu, & exercitio ordinis habiti. Sed solùm ascensu ad superiores ordines, vt ex ipso *cap. ex litterarum* constat, & aduertit Suar. *t. 3. in 3. p. disp.* 31. *sect.* 6. vers. *sed ad hæc.* Bonac. *de irregularit. disp.* 7. *q.* 3. *pun.* 3. *num.* 1. & 7. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 2. *num.* 1. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 5. *num.* 34. *& seqq.* Gaspar Hurtado *de irregular. disp.* 2. *difficult.* 1. Hanc irregularitatem prædicti Doctores extendunt ex communi omnium sententia ad rebaptizantem; eo quòd ministro rebaptizantis irregularitas indicitur, quia rebaptizationi cooperatur. Tacitè ergo supponitur præstanti rebaptizationem irregularitatem indictam esse. Sicuti præter supradictos Doctores docent Nauarr. *cap.* 27. *num.* 246. Henrriq. *lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 1. & *lib.* 14. *cap.* 4. *num.* 4. Auila 7. *p. de irregular. disp.* 7. *dub.* 1.

2. Sed an hæc rebaptizatio solemnis esse debeat, vt minister rebaptizantis, & ipse rebaptizans irregularitatem incurrant? non est constans sententia. Nam communis sententia quam tradit Hostiens. *in d. cap. ex litterarum.* Scotus *in 4. dist.* 6. *q.* 8. Auila *dicta disp.* 7. *dub.* 1. Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 4. *num.* 5. & *cap.* 20. *num.* 3. Sayr. *lib.* 7. *thesauri*, *cap.* 8. *num.* 6. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 5. *num.* 36. & supponit Bonac. *de irregular. disp.* 7. *q.* 3. *pun.* 3. *n.* 9. & asserit occultam rebaptizationem sufficere maximè in rebaptizante. Ducuntur, quia *cap. qui in qualibet* 1. *q.* 7. & *cap. qui bis*, & *cap. eos quos. de consecrat. dist.* 4. nullatenus publicitatem criminis requirunt. Et licèt in *d. cap. ex litterarum de apostatis* dixerit Alexand. III. de ministro illo rebaptizationis, quod ad ordines superiores, si publicum est, quod proponitur promoueri non valeat, nisi ad religionem transierit, si verò occultum fuerit, permittitur promoueri: id intelligendum est ex dispensatione Episcopi.

3. Cæterùm etsi prædicta sententia in praxi consulenda sit, contraria tamen scilicet debere delictum publicum esse, vt huic irregularitati sit locus, probabilitate non caret. Nam textus in *cap. ex litterarum* absolutè decidit, si crimen occultum sit ordinari acholytum illum posse, neque dispensationis mentionem fecit. Ergo absque fundamento dispensatio exigitur. Alij verò textus non de rebaptizante, sed de rebaptizatis loquuntur, præterquam quòd explicari debent iuxta hunc textum in *cap. ex litterarum*, vbi Pontifex apertè locutus est, atque adeo in rebaptizatione occulta non contrahi à rebaptizante irregularitatem docuerunt Panormit. *dicto cap. ex litterarum num.* 1. Siluest. verbo *irregularitas q.* 4. Paludan. *in 4. dist.* 6. *q.* 4. *art.* 1. *concl.* 2. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 70. *§. quarto.* Laym. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 5. *c.* 2. *num.* 1. Gaspar Hurtado *de irregular. disp.* 2. *difficult.* Coninch. *disp.* 18. *dub.* 5. *in 3. p. disp.* 31. *sect.* 6. *dub.* 3. 2. *num.* 1. inclinat Suar. *t.* 3. *num.* 36.

4. Non est autem locus huic irregularitati, si rebaptizes eum quem credebas baptizatum non esse; quia comparatione tui non fuit rebaptizatio, siquidem probabiliter existimasti baptizatum non esse, neque enim dici potest iteratum quod factum esse nescitur. *Cap. solemnitates de consecrat. dist.* 1. *Cap. vn. de clerico per saltum promoto.* Quapropter ab hac irregularitate qualibet ignorantia modò non sit crassa, & supina excusat, quia requiritur dolus, seu lata culpa. Sicuti aduertit Bonac. *d. p.* 3. *num.* 3. Layman. *dicto cap.* 2. *num.* 1. *vers.* 3.

5. Si verò temerè, & absque vlla præmissa diligentia rebaptizes, tametsi sub hac conditione si non est baptizatus, affirmant Sotus *in 4. dist.* 3. *q. vnica, art.* 9. Corduba *in sum. q.* 37. Vgolin. *de irregular. cap.* 35. *§.* 3. Sayrus *lib.* 7. *cap.* 8. *num.* 23. te fore irregularem, quia conditio apposita habetur pro non adiecta, quod Pius V. docuit in *Cathecismo Romano, tract. de baptismo*, *cap. de effectibus baptismi in fine.* Oppositum tamen probabilius docuerunt Nauarr. *cap.* 27. *num.* 246. Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 4. *num.* 4. Suar. *disp.* 31. *sect.* 6. *dub.* 5. Auila 7. *p. disp.* 7. *dub.* 3. Bonac. *disp.* 7. *q.* 3. *pun.* 3. *num.* 4. Layman. *de irregular. cap.* 2. *num.* 1. *vers.* 4. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *difficult.* 1. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 5. *num.* 38. & alij apud ipsos, quia ex vi illius conditionis appositæ actus suspenditur, ac proinde exterior illa ablutio non est rebaptizatio, & consequenter neque irregularitati subiecta. Idem est si absque intentione rebaptizandi aliquem exterius rebaptizares; quia ea actio non est absolutè, & perfectè rebaptizatio, vti Conich, Layman, Hurtado, & Bonac. *locis allegatis* notarunt.

6. Deinde qui se culpabiliter rebaptizari permisit absque dubio irregularis est simpliciter, & absolutè, ideóque non solùm impeditur à susceptione ordinum, sed etiam à susceptorum vsu. Vt colligitur ex *cap. confirmandum* 50. *dist.* & *cap. si bis de consecrat. dist.* 4. Placet tamen aliquibus grauibus Doctoribus, S. Antonino, 3. *p. tit.* 14. *cap.* 13. *§.* 12. Paludano *in 4. dist.* 6. *q.* 4. *art.* 1. *conclus.* 2. Siluestro, verbo *baptismus* 5. *q.* 3. Viualdo *tract. de irregular. num.* 40. Maiolo *lib.* 3. *de irregular. cap.* 14. abignorantibus, & nullam culpam committentibus hanc irregularitatem contrahi, eo quòd hæc irregularitas non in pœnam delicti à rebaptizatis commissi, sed in detestationem rebaptizationis, & in reuerentiam tanti sacramenti videatur esse imposita. Argum. *cap. qui in qualibet* 1. *q.* 7. vbi inquit Pontifex eos qui in qualibet ætate alibi quàm in Ecclesia Catholica aut baptizari, aut rebaptizati sunt ad Ecclesiasticam militiam prorsus non permittuntur accedere. Et *cap. qui bis de consecrat. dist.* 4. ibi: Qui bis ignoranter baptizari sunt, non indigent pro eo pœnitere, nisi quòd secundùm canones ordinari non possunt, nisi magna aliqua necessitas cogat.

7. Sed communior sententia ab hac irregularitate excusat eos qui ignoranter rebaptizari sunt. Sicuti post alios antiquiores tradit Sotus *in 4. dist.* 3. *q. vnica art.* 9. *ante finem.* Couarruu. *Clement. si furiosus.* 1. *p. in principio n.* 8. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 246. Henrriq. *lib.* 14. *cap.* 4. *num.* 3. & 4. Suar. *t.* 3. *in 3. p. disp.* 31. *sect.* 6. *ante finem* & *de censur. disp.* 42. *sect.* 1. *num.* 10. Gegor. de Valen. *t.* 4. *disp.* 7. *q.* 19. *pun.* 3. *§.* 5. Sayrus *lib.* 7. *thesauri*, *cap.* 8. *num.* 8. *& seqq.* Tolet. *lib.* 1. *cap.* 70. Eman. Saa, verbo *irregularitas ex iteratione baptismi num.* 1. Auila 7. *p. disp.* 7. *dub.* 2. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 2. *num.* 3. & alij, & colligitur apertè, ex *cap. placuit, Cap. qui apud* 1. *q.* 4. Etenim cùm ex nullo iure manifestè constet hanc irregularitatem indictam esse ex defectu alicuius significationis, asserendum est in pœnam delicti commissi esse apposi-

tam; quia id naturæ irregularitatis magis congruit. Stante autem ignorantia nullum delictum committitur. Ergo nullus est huic irregularitati locus.

9. Neque textus in contrarium relati vrgent. Nam *cap. qui in qualibet*, intelligitur de his qui in qualibet ætate adulta, & dolo capaci rebaptizantur. Caput vero *qui bis*, non est alicuius Pontificis, aut Concilij generalis, sed cuiusdam Theodoti Archiepiscopi Cantuatensis, ideò vim legis habere non potest, vt aduertit Couaruuias, Sayrus, Suar. Layman, & alij *loc. cit.*

10. Eandem irregularitatem incurrunt qui liberè, & absque vrgenti necessitate baptismum ab hæreticis taliter declaratis suscipiunt; eo quòd censeantur hæreticis commisceri, & eorum erroribus communicare, vt decisum est *cap. Afros. 98 dist. cap. ventum est 1. quæst. 1. & cap. qui in qualibet 1. quæst. 7.*

11. Qui verò differunt baptismum, quousque ægritudine laborent, & periculum mortis habeant in presbiteros ordinati non debent ob defectum probatæ fidei. Sicuti habetur *cap. vnico 57. dist.* Quapropter vt ab hac irregularitate liberentur, probare debent fidem rectæ vitæ testimonio, neque Episcopus aliter eos ordinare poterit, nisi sacerdotum penuria vrgeat. Sicuti aduertit Suar. *de censur. disp. 42. sect. 1. num. 5.* Sayrus *lib. 7. de irregular. cap. 8. num. 30.* Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 5. de irregular. cap. 2. assert. 3.* Maiol. *lib. 3. de irregular. cap. 10.* Gaspar Hurtado *disp. 2. de irregular. difficul. 1. num. 2.* Bonac. *p. 3. num. 11.* Quam irregularitatem probabiliter extendit Maiol. Suar. & Laym. ad eos qui metu, aliáue necessitate coacti baptismum suscipiunt, quia defectum probatæ fidei habent, cùm non voluntariè, sed quasi necessitate coacti illam susceperint.

12. Pro iteratione aliorum sacramentorum imprimentium charactetum, qualia sunt Confirmatio, & Ordo, aliqui existimant eandem irregularitatem contrahi quæ in iteratione Baptismi contrahitur. Quod docuerunt Richard. *in 4. dist. 7. ar. 6. q. 1.* Maior *ibi* Hostiens. *in sum. lib. 1. tit. de sacram. non iterandis §. vlt. num. 12.* Archidiacon. in *cap. dictum de consecrat. dist. 5.* & *ibi* Glossa, verbo *amplius*. Nauarr. *cap. 27. num. 247.* & *lib. 1. consil. tit. de temporib. ordinat. consil. 36.* Maiol. *lib. 3. cap. 15.* Iacob. de Graffis *lib. 4. cap. 27. num. 15.* Philiarc. *lib. 4. cap. 14.* Viuald. *de irregular. 44.* & alij. Ducuntur ex *dicto cap. dictum de consecrat. dist. 5.* vbi eodem modo prohibetur Confirmationis iteratio ac iteratio Baptismi, & sub eadem pœna religiosi obsequij sub habitu regulari, vel clericali.

13. Sed ob hanc iterationem nullam irregularitatem contrahi, verius docuerunt Scotus *in 4. dist. 5. q. 5.* Paludan. *dist. 7. q. 2. ar. 1. conclus. 2.* Sotus *. dist. 7. q. vnica ar. 5.* Siluest. verbo *irregularitas, q. 4.* Alphons. de Castro *lib. 1. de potest. legis pœnalis cap. 7. docum. 3.* Couarruu. *Clement. si furiosus 1. p. in princ. num. 8. vers. sed & illud* Gregor. de Valentia, *t. 4. disp. 7. q. 19. p. 3. §. 5.* Sayrus *lib. 7. thesauri, cap. 8. num. 28.* Suar. *de sacram. disp. 38. sect. 1. & 2.* Coninch. *q. 72. art. 5. in fine.* Auila *7. p. disp. 7. dub. 5.* Filiuc. *tract. 19. cap. 7. q. 1.* Reginald. *lib. 30. tract. 1. num. 178.* Bonac. *de irregular. disp. 7. q. 3. num. 7.* Layman. *cap. 2. circa finem.* Gaspar Hurtado *disp. 2. de irregular. difficul. 1. num. 3.* eo quòd nullo iure hæc irregularitas expressa sit, nam esto in *dicto cap. dictum* caueatur non posse iterari Confirmationem, sicut nec Baptismum, pœna tamen quæ *ibi* apposita est (vt rectè notarunt Scotus, Castro, & Sayrus) potiùs probat sic iterantes ab irregularitate esse immunes; siquidem clerici famulatus, cui iterantes addicuntur exercitio ordinum consistit, & maximè in Eucharistiæ consecratione. Hinc à fortiori constat pro iteratione aliorum Sacramentorum nullam irregularitatem appositam esse.

14. Quoad dispensationem huius irregularitatis ex iteratione Baptismi, certum est spectato iure communi solùm Pontificem dispensare posse. At si ex delicto secreto proueniat, poterit Episcopus virtute Trident. *sess. 24. cap. 6. de reformat.* Sicuti aduertunt Sayrus *lib. 7. thesauri, cap. 8. in fine.* Auila *7. p. disp. 7. in fine.* Bonac. *de irregular. disp. 7. q. 3. pun. 3. num. 9. & 10.* Occultum autem delictum censetur, quoties publicè ignoratur rebaptizationem fieri.

PVNCTM XVII.

De irregularitate contracta ob illicitam Ordinum susceptionem.

1 *Irregularis est qui Ordinem furtiuè suscepit, & quis dicatur Ordinem furtiuè suscipere.*

2 *Ob receptionem sacri ordinis absque confirmationis receptione, verius est nullam irregularitatem contrahi.*

3 *Suscipiens sacros Ordines post Matrimonium extra casus à iure permissos, irregularis est.*

4 *Qualiter in hac irregularitate dispenset Episcopus.*

1. Certum est irregularitatem contrahi ab eo qui Ordinem furtiuè suscepit. Sicuti habetur *cap. 1. De eo qui ordinem furtiuè suscepit*, vbi prohibetur ei qui diaconatu furtiuè initiatus est, ne ad sacerdotalem ordinem ascendat. Multipliciter autem contingit hæc furtiua ordinatio. Primò si ordineris sacris sine vero titulo. Secundò si absque dimissoriis litteris. Tertiò non seruatis interstitiis. Quartò per saltum. Quintò sine ætate. Sextò sine approbatione, & admissione Episcopi, vt contingit quando non admissus, neque vocatus te cum aliis ordinandis ingeris, vel si vsurpato nomine alterius personæ examinatæ, & approbatæ ad Ordines locum illius occupas, vel si sub nomine tuo facis alium examinari, & approbari, & postea ipse proprio nomine vocatus ad ordines accedis. Dicendum igitur est furtiuam ordinationem solùm hoc sexto modo propriè contingere, & irregularitatem saltem quoad superiores ordines suscipiendos inducere, nam aliæ furtiuæ ordinationes potiùs suspensionem, quàm irregularitatem indicunt. Sicuti notauit Glossa *in dicto cap. 1.* Sayrus *lib. 7. thesauri, cap. 9. num. 37.* Suar. *disp. 41. sect. 3. num. 5.* Coninch. *disp. 18. dub. 5. num. 43.* Bonac. *de irregular. disp. 7. quæst. 3. p. 4. num. 6.* Gaspar Hurtado *disp. 2. difficult. 1. num. 3.* Layman. *de irregular. cap. 3. num. 1.* & alij.

Solùm obiici potest *caput vltimum. De eo qui furtiuè ordinem suscepit*: vbi sic ordinatus furtiuè diaconatu, & subdiaconatu eodem die prohibetur in susceptis Ordinibus ministrare, quæ pœna suspensionis, & non irregularitatis videtur esse. Sed optimè respondet

respondet Suar. *loco citato* commissa ibi esse duo delicta, vnum recipiendo Ordinem furtiuè, alterum recipiendo eodem die duos sacros Ordines. Propter primum delictum incurrit irregularitatem latam in *cap. 1. & 2. eodem tit.* Ob secundum verò pœna suspensionis afficitur.

2. Ob receptionem sacri Ordinis absque confirmationis receptione, etsi Maiol. *lib. 4. de irregular. cap. 12. num. 9.* censeat irregularitatem incurri ob decretum Trident. *sess. 23. cap. 4. de reformat.* statuentis, ne Ordines recipiantur non præmissa Confirmationis receptione, longè verius est nullam irregularitatem contrahi. Vti docuit Vgolin. *de irregular. cap. 38* §. 1. Henriq. *lib. 14. cap. 6. num.* 3. Sayrus *lib. 7. cap. 9. ad finem num. 42.* Suar. *t. 3. de sacram. in 3. p. disp. 38. sect. 1.* & *de censur. disp. sect.* ... *3. in fine.* Filiuc. *tract. 20. num. 205.* Bonac. *de irregular. disp. 7. q. 3. pun. 4. num. 8.* quia nullibi inuenitur hæc pœna expressa. Quinimo satis probabiliter existimant Nauarr. *cap. 22. num. 9.* Henriq. *lib. 4. cap. 6. num. 3.* Suar. & Sayrus *locis citatis* non peccare mortaliter suscipientem, neque exercentem Ordinem sacramento Confirmationis non suscepto; quia in *dicto* Trident. *decreto*, neque alibi continetur præceptum illius recipiendi.

3. Deinde suscipiens sacros Ordines post matrimonium contractum extra casus à iure permissos, irregularis est ex Extrauag. *Antiquæ concertationi, De voto*, & tradunt omnes.

4. Quoad dispensationem verò irregularitatis ex furtiua Ordinis susceptione contracta constat *ex dicto cap. 1. De eo qui ordines furtiuè suscepit* posse Episcopum dispensare, nisi sub excommunicatione ipso facto incurrenda interdictum sit, vti plerunque ab omnibus Episcopis interdicitur. Quo casu dispensatio summo Pontifici reseruatur, excepto si reus fuerit religionem ingressus, & ibi aliquamdiu laudabiliter vixerit, vt in *dicto cap. 1.* habetur. Verùm si crimen occultum sit, potest Episcopus virtute Trident. *sess. 24. cap. 6. de reformat.* dispensationem concedere. Sicuti aduertit Sayrus *lib. 7. thesauri, cap. 9. num. 30.* Bonac. *de irregular. disp. 7. q. 3. pun. 4. num. 7.* Quoad irregularitatem contractam ab eo qui indebitè post matrimonium Ordinatus est, solus Pontifex dispensare potest, nisi postmodum religionem approbatam profiteatur. Vti cauetur in dicta Extrauag. *Antiquæ*, aut delictum occultum fuerit.

PVNCTVM XVIII.

De irregularitate contracta ob iniquam Ordinis administrationem.

1 *Ministrans in Ordine non habito seriò, solemniter, & ex officio, irregularis est.*
2 *Explicantur verba in propositione apposita.*
3 *Irregularis es, si in solemni Missæ officio Epistolam cum manipulo cantes.*
4 *Item si Baptismum solemniter ministres.*
5 *Item attentans conficere Eucharistiam, illamue ministrans.*
6 *Idem est de absolutione sacramentali, præstita ab eo qui ordinatus non est.*
7 *Negant plures exercentem officium Ordinis quem non habet non fore irregularem, si illud præstet absque intentione vsurpandi Ordinis vsum.*
8 *Verius videtur oppositum.*
9 *Prædicta irregularitas comprehendit tam clericos, quàm laycos ex plurium sententia.*
10 *Verius est solos clericos, & non laycos afficere.*
11 *Qualiter ob indignam Ordinis habiti administrationem irregularitas incurratur. Remissiuè respondetur.*
12 *Quis in hac irregularitate dispenset.*

1. Ministrantem in Ordine non habito seriò solemniter, & ex officio irregularem esse decisum est *cap. 1. de clerico non ordinato ministrante:* nam *ibi* dicitur: Si quis baptizauerit (intellige solemniter) aut aliquod officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abiiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur. In quo textu aliquibus placet excommunicationem ferendam statui, cùm dicitur Abiiciatur de Ecclesia; aliis suspensionem, seu depositionem à clericali statu; quæ depositio, seu suspensio temperata est *cap. 2. eodem tit.* vt solùm sit per biennium, vel triennium ab ordine qui inter susceptos fuerit præcipuus, irregularitas autem qua parte impedit Ordinum susceptionem ipso iure fertur tam in *d. cap. 1. & 2. de cleric. non ordin. ministr.*

2 Notanda sunt verba in propositione apposita, vt huic irregularitati locus sit. Primò namque exercere debes ordinem non habitum seriò, nam si per locum, seu ludum ad aliquam historiam repræsentandam Ordinem exerceas, in hanc irregularitatem non incidis; quia non censeris ordinem exercere, sed illius exercitium repræsentare. Quod intercedente honesta causa, & secluso rerum diuinarum contemptu licitum est, ac proinde nequit irregularitati subiici. Sicuti tradit Siluest. verbo *irregularitas q. 12.* Nauarr. *cap. 27. num. 241.* Sotus *in 4. dist. 25. q. 1. art. 3.* Henriq. *lib. 14. cap. 6. num. 1.* Sayrus *lib. 7. thesauri, cap. 10. n. 2.* Suar. *disp. 42. sect. 4. num. 16.* Bonac. *disp. 7. de irregular. q. 3. pun. 6. num. 1.* & alij communiter. Secundò debes exercere solemniter, & ex officio, vt aduertunt prædicti Doctores. Nam si hoc modo Ordinem non exerceas, non censeris officium Ordinis exercere. Hoc enim ex sua natura postulat, vt solùm ab ordinatis exerceri possit. Quapropter cùm vsus minorum ordinum communiter à non ordinatis exerceatur, & Epistola, & Euangelium sæpè in Missa solemni canatur cum dalmatica absque manipulo, vel stola ab iis qui eo Ordine initiati non sunt, quinimo etiam cum stola, seu manipulo à clericis inferioribus subdiacono in Ecclesiis fratrum Minorum teste Nauarro *cap. 27. n. 241.* Auila *7. p. disp. 9. sect. 2. dub. 13.* Ob has actiones hæc irregularitas non contrahitur. Requiritur ergo ad hanc irregularitatem contrahendam, vt illud officium Ordinis exerceas quod secundùm Ecclesiæ institutionem, & consuetudinem exerceri nequit ab iis qui eo Ordine carent. Sicuti docent ex communi S. Antonin. *3. p. tit. 28. cap. 1. §. 1.* Siluest. verbo *irregularitas, num. 14.* Nauarr. *cap. 27. num. 232.* Henriq. *lib. 14. cap. 6. num. 1.* Sayrus *lib. 7. cap. 10. num. 3. & 4.* Auila *7. p. disp. 9. sect. 2. dub. 13.* Layman. *lib. 1.*

*lib.*1.*sum. tract.*5.*par.*5.*cap.*3.*num.*1.Coninch. *disp.* 18. *dub.*6. Bonac. *disp.*7. *de irregular. q.*3. *p.*6. *num.* 1. *&* 2. Hinc fit te irregularem fore si in solemni Missæ officio Epistolam cum manipulo, vel Euangelio, vel Euangelium cum stola decantes, vbi non est priuilegium, aut consuetudo, vt ea solemnitate decantetur ab iis qui eo ordine non fuerint insigniti, vt prædicti Doctores specialiter Sayrus, Suar. Coninch. Layman. Bonac. *locis allegatis* notarunt.

4. Secundò eidem irregularitati subiiceris, si baptismum solemniter ministres; quia baptismus solemniter ministratus ordinis sacerdotalis vsus, & exercitium est. Vt deciditur *dicto cap.*1. *de clerico non ordinato ministr.* Secùs est dicendum de baptismo non solemni qui sæpè à laycis præstatur: vt aduertunt Nauarr. *cap.* 22. *num.* 7. & *cap.* 27. *num.* 241. Henrriq. *lib.*2. *de baptismo. cap.*29.*num.*2.*&* 3.& *lib.* 14. *de irregular. cap.*6. *num.*2. Sayrus pluribus relatis *lib.* 7. *cap.* 10. *numer.* 5. Auila 7. *p.* *disput.* 9. *dub.* 14. Bonacina *disput.* 7. *de irregular. q.* 3. *p.* 6. *num.*5.

5. Tertiò attentans conficere Eucharistiam, illámue ministrans, aut ministrans Ordinem, Confirmationem, extremam Vnctionem cùm sacerdos non sis, absque dubio irregularis es; quia Officium Ordinis quem non habes exerces. Secùs esset si matrimonio assisteres tanquam parochus, cùm tamen parochus non esses; quia Matrimonij assistentia non est actus Ordinis, sed iurisdictionis, & propter vsum iurisdictionis non habitæ non est irregularitas imposita. Vt benè aduertit Suar. *disp.* 41. *sect.*4. *num.* 19. Coninch. *disp.*18. *dub.*6. *num.* 48. Gaspar Hurtado *disp.*2. *de irregular. difficult.*2. *num.*5. Et idem est de officio concionandi, nam esto illicitè non ordinatus illud vsurparet; quia tamen non est officium per se Ordini sacro annexum; ea de causa illud vsurpantes irregularitatem non incurrunt: vt notauit Layman. *lib.*1. *sum. tract.*5. *par.*5. *cap.*3. *num.*3.

6. De absolutione Sacramentali præstita ab eo, qui Ordinatus non est, existimat Siluest, verbo *confessor.*1. *initio.* Ledesma 2.*p.* 4. *q.*7. *art.*3. *dub.*1. & reputat valdè probabile Auila 7.*p.* *de irregular. disp.*9. *dub.*15. irregularitatem non inducere; quia absque vlla solemnitate exercetur, ac proinde inter officium Ordinis reputanda non est. Sed contrarium meritò docent cum communi sententia Nauarr. *cap.* 27. *num.*241. Henrriq. *lib.*14. *cap.*6. *num.*1. Sayrus *lib.*7. *thesauri, cap.*10. *num.*5. Suar. *disp.*42. *sect.*4. *num.*19. Bonac. *disp.*7. *q.*3. *pun.*6. *num.* 4. Coninch. *disp.*18. *num.* 48. Layman. *de irregularit. cap.*3. *num.*2. *vers.* *his adde*, & alij. Et colligitur ex *cap.*1. *de clerico non ordinato ministr.* Etenim absolutio Sacramentalis quantumcunque secreta sit actus est, & exercitium sacerdotalis Ordinis, sicuti est celebratio, ac proinde sicut vsurpatio celebrationis à non sacerdote irregularem efficit, sic absolutionis vsurpatio facere debet, falsúmque est sub officio Ordinis prædictam absolutionem non contineri.

7. Superest tamen duplex difficultas. Prima: an exercens seriò officium Ordinis quem non habes, v. g. canendo solemniter Epistolam, aut Euangelium; celebrando, vel ministrando aliud sacramentum absq; intentione tamen vsurpandi Ordinis vsum, irregularitatem incurras? Negant specialiter loquentes de officio subdiaconi, & diaconi Nauarr. *cap.*27.*n.* 241. Tabiena, verbo *irregularitas.* 4. §.3. Auila 7. *p.* *disp.*9. *sect.*2. *dub.*13. *vers.* *quinto.* Bonac. *de irregular. disp.*7. *q.*3.*pun.*6. *num.*2. cum Vgolino *de censur. cap.* 37. *num.*10. Gaspar Hurtado *disp.*2. *difficult.*2. *num.*5. Mouentur quia in *cap.*1. *de clerico non ordinato ministrante*, statuitur hæc irregularitas, eo quòd non ordinatus solemniter baptizauerit, vel aliud officium ordini annexum exercuerit. Sed qui sine intentione baptizat, verè non baptizat, & qui sine intentione celebrat, vel absoluit, re vera non celebrat, neque absoluit. Ergo non exercet officium Ordini sacro annexum, quia illud officium, seu officij simulatio non annectitur Ordini, sed ab ordine excluditur. Et confirmo: ad incurrendam hanc irregularitatem opus esse videtur, vt officium Ordinis exerceat, si non verè, saltem quantum est ex se: at qui intentionem non habet illud officium exercendi, etiam quantum est ex se non exercet, cùm deficiat in intentione. Ergo non subiicitur irregularitati. Et confirmo secundo exemplo rebaptizantis exteriùs absq; intentione, quem diximus irregularitatem impositam aduersus rebaptizantes non incurrere, quia quantum est ex se non rebaptizauit.

8. Nihilominus verius existimo te fore in hoc casu irregularem, quod docuit Suar. *de censur. disp.* 42. *sect.*4. *à num.*18. Coninch. *disp.* 18. *dub.*6. *num.* 47. Paul. Layman. *de irregular. lib.*1. *sum. tract.*5. *par.* 5. *cap.*3. *num.*1. *vers.* *tertio.* Ducor, nam si hæc pœna irregularitatis non afficit exercentem exterius officium Ordinis cum illo ritu, & solemnitate, qua communiter exercetur, neminem comprehendet qui hæreticus non sit, vel crassissima ignorantia non laboret; alius enim non potest habere voluntatem exercendi officium Ordinis quasi ex officio. Cùm enim Ordinem non habeat, impossibile est velle ministrare tanquam ordinatum, nisi ex eo quòd velit exteriùs exercere officium. Sicuti exercet ordinatus. Quod apertiùs constat in Sacramentis, quæ non nisi à legitimo ministro confici possunt, in quorum confectione sciens se non esse legitimum ministrum, nullo modo potest habere voluntatem ea Sacramenta conficiendi. Relinquitur ergo, vt solùm habeat voluntatem, & intentionem exercendi in exteriori foro ea quæ ordinatus potest exercere. Ergo cùm hæc irregularitas imposita sit ad comprimendam audaciam eorum qui diuina officia Ordinum non ordinati vsurpant, efficitur comprehendere quoscunque exercentes seriò ea officia, etiamsi verè illa non exerceant. Ex qua ratione solutum est contrariæ sententiæ fundamentum. Ille enim minister qui cùm non sit ordinatus officium Ordinis in exteriori foro exercet solemniter, sine dubio facit quantum ex parte sua facere potest ad officium sacrum exercendum; quia habere aliam intentionem est ei ferè impossibile, vt probatum est. Exemplum autem de rebaptizante non vrget: nam illa irregularitas imposita fuit hæreticis rebaptizantibus; ac proinde supponitur illos habere intentionem rebaptizandi, & iudicare dari posse rebaptizationem. At hæc irregularitas, de qua in præsenti, instituta est ad puniendos sacrilegos, qui cùm ordinati non sint, Ordinis officium vsurpant.

9. Secunda difficultas est, an hæc irregularitas solùm aduersus clericos vsurpantes officium Ordinis quem non habent indicta sit, an etiam afficiat laycos simile officium vsurpantes? Affirmant comprehendere æquè laycos, ac clericos Siluest. verbo *irregularitas q.*13. Nauarr. *cap.*27. *num.*241. *vers. septimo.* Sotus *in* 4. *dist.*18. *q.*4. *art.* 1. §. *in dubium.* & *dist.*25. *q.* 1. *art.*3. *post conclus.*4. Gregor. de Valen. *t.*4. *disp.*4. *q.*2. *p.*1. & *disp.*7. *q.*10. *pun.*1. Maiol. *lib.* 4. *de irregular. cap.*13. *num.*4. Francisc. Suar. *t.*3. *de sacram. disp.*31. *sect.*4. *circa finem.* & *de censur. disp.* 41. *sect.*4 *num.*3. Auila 7.*p.* *disp.*9. *dub.*10. Coninch. *disp.*18. *dub.*6. *num.*45. Auila 7.*p.* *disp.*9. *sect.*2. *dub.* 13. Filiuc.

13. Filiuc. *tract.* 20. *cap.* 7. *q.* 8. *num.* 208. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *de irregular. difficult.* 2. *num.* 4. & alij. Ducuntur ex *cap.* 1. *de clerico non ordinato ministr.* vbi generaliter statuitur ne, ordinetur, qui cum ordinatus non sit baptizauerit, officiúmue sacrum exercuerit, qui textus cùm sit antiquior Rubrica, nequit ex Rubrica restringi. Præterquam quòd verbum illud *de clerico* in titulo appositum, fortè ex inaduertensia appositum fuit, cum in antiquis codicibus non habeatur. Adde grauiùs peccare laycum vsurpantem Ordinis officium, quam clericum. Non igitur expediebat clericum hac irregularitatis pœna punire, & liberum laycum relinquere.

10. Cæterùm etsi hæc sententia probabilis sit, veriorem existimo, quæ asserit hanc irregularitatem solos clericos, & non laycos comprehendere. Vti docuerunt Angel. verbo *irregularitas* 1. *num.* 38. Rosella *num.* 2. *in princ.* Armilla *num.* 65. Tabiena 4. *num.* 2. Henriq. *lib.* 2. *de baptismo. cap.* 19. *num.* 5. & *lib.* 14. *cap.* 6. *num.* 2. Saytus *lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 6. Bonac. *de irregular. disp.* 7. *q.* 3. *p.* 6. *num.* 1. Paul. Layman. *lib.* 1. *sum. tract.* 5. *par.* 5. *cap.* 3. *num.* 3. Moueor, quia esto textus in *cap.* 1. *de clerico non ordinato ministr.* generaliter videatur loqui, & tam laycos, quàm clericos cõprehenderet: at cùm sub titulo, & Rubrica de clerico non ordinato ministrante constitutus sit, indicatur manifestè pro clericis tantùm latum esse. Neque verum est in antiquis codicibus omissum esse verbum illud *de clerico*: nam Saytus testatur se in septem manuscriptis codicibus legisse titulum, & Rubricam sicut in his editionibus castigatioribus continetur. Præterquam quòd textus hanc irregularitatem indicentes apertè significant solis clericis indici. Nam *cap.* 2. expressè loquitur de ordinato, cui vltra prohibitionem, ne ad superiores Ordines ascendat, suspensio infligitur per biennium, vel triennium ab Ordine præcipuo quem habet. In *cap.* verò 1. si sequamur probabilem intellectum Panormit. *ibi.* Siluestri, & Sayri *locis allegatis* asserentium illis verbis Abiiciatur ab Ecclesia suspensionem, seu depositionem ferendam indici, manifestè constat de clericis tantùm esse sermonem, nam layici nec suspendi, nec deponi possunt. Et licèt grauiùs peccet laycus quàm clericus officium Ordinum vsurpans; quia tamen clerici frequentiùs quàm layci illud vsurpare solent, ea de causa aduersus clericos vsurpantes dictum officium statuta est irregularitas, & non aduersus laycos.

11. Qualiter autem ob indignam Ordinis habiti administrationem irregularitas contrahatur? satis explicatum est *disp.* 1. 2. 4. 5. & 6. *huius tractatus*, loquentes de censuris in communi de excommunicat. suspensione, & interdicto. Et sæpè resoluimus ob nullam iniquam Ordinis administrationem incurri irregularitatem præter illam in qua censura excommunicationis, suspensionis, vel interdicti violatur.

12. Tandem de dispensatione huius irregularitatis prouenientis ex vsu, & officio Ordinis quem non habes, dicendum est, solum Pontificem eam posse concedere, vt ad superiores Ordines ascendas. Sicuti tradunt Innocent. *cap. dilectus, num.* 3. *de temporib. ordinat.* Panormit. *cap.* 2. *num.* 3. *de clerico non ordin. ministrante.* Siluest. verbo *irregularitas q.* 12. *in fine.* Angel. *ibi. num.* 28. Maiol. *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 3. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 243. Suar. *de censur. disp.* 41. *sect.* 4. *num.* 3. Saytus *lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 11. Auila 7. *p. disp.* 9. *dub.* 15. Bonac. *de irregular. disp.* 7. *q.* 3. *p.* 6. *num.* 10. & alij. Vt verò possis in susceptis Ordinibus ministrare, asserunt præcitati Doctores posse Episcopum tecum dispensare ex *dicto cap.* 2. *de clerico non ordin. ministr.* vbi hæc suspensio arbitrio Episcopi remittitur. Verùm si rectè aduertatur solùm in præcitato textu Episcopo committitur, an sis biennio, vel triennio suspendendus; moderari autem tempus biennij nullo modo videtur concessum, ac proinde imposita suspensione biennij nequibit Episcopus illam tollere. Semper tamen subintelligenda est concessio Trident. *sess.* 14. *cap.* 6. pro irregularitate ex delicto occulto proueniente. Sicuti in præsenti aduertunt Suar. & Bonac. *suprà.*

PVNCTVM XIX.

De irregularitate proueniente ex crimine hæresis.

§. I.

De hæreticis, & fictè apostatantibus, & hæreticorum fautoribus, hæresisque suspectis.

1 *Communis sententia affirmat crimini hæresis etiam occulto, irregularitatem annecti.*

2 *Contrarium probabile est.*

3 *Plures censent posita hac irregularitate extendi ad eos qui exteriùs fidem abnegant, tametsi interiùs retineant.*

4 *Satis probabile oppositum est.*

5 *Fautores hæreticorum ab irregularitate excusantur ex plurium sententia, etsi alij contrarium censeant.*

6 *Hæresis suspecti irregulares sunt, dum non purgant suspicionem.*

1. Communis sententia affirmat irregularitatem annecti crimini hæresis etiam occulto, sicut annectitur excommunicatio. Vti docuerũt aliis relatis Pegna *director. inquisitor.* 3. *p. comment.* 162. *q.* 113. & *comment.* 175. *q.* 126. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 205. vers. *tertiò.* Siluest. verbo *irregularitas q.* 5. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 64. Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 43. *sect.* 1. 1. *n.* 3. & *tract. de fide. disput.* 21. *sect.* 5. *num.* 1. & 2. Thom. Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 25. *num.* 2. Farinac. *de hæresi. q.* 189. *num.* 43. & *q.* 192. *num.* 67. Filiuc. *tract.* 20. *cap.* 9. *num.* 117. Bonac. *disp.* 7. *de irregular. q.* 3. *p.* 7. *in princ.* Coninch. *disp.* 18. *dub.* 7. *à num.* 50. Mouentur ex *cap. si qui presbiteri.* & *cap. saluberrimum.* & *cap. conuenientibus.* 1. *q.* 7. & *cap. nos consuetudine, dist.* 12. vbi clerici apostatantes à fide prohibentur ad vlteriorem gradum ascendere, licèt in susceptis Ordinibus postquam conuersi sunt, permittantur ministrare. Sicuti habetur in *cap. saluberrimum*, ibi enim redeuntibus ad fidem adimitur spes promotionis, & pro magno beneficio conceditur in susceptis Ordinibus perseuerare: nisi iterata vnctione, hoc est Baptismi Sacramenti iteratione fuerint maculati. Quod si in *cap. siqui voluerint.* 1. *q.* 7. dicatur de Nouatianis redeuntibus ad Ecclesiam posse ordinari, intelligi debet ex dispensatione iuxta *cap. maximum*, & *cap. Donatum*: vel saltem intelligendum de laycis, quibus non est ita certum, hanc irregularitatem esse impositam, cùm omnes textus, qui hanc irregularitatem indicere videntur, de cle-

ticis loquantur. Præterea in *cap.2.& 15. de hæreticis in 6.* redduntur hæretici inhabiles ad beneficia Ecclesiastica,& officia publica. Ergo signum est irregulares esse.

2. Nihilominus etsi hæc sententia communis sit, existimo tamen contrariam nempe irregularitatem crimini hæresis occulto non annecti, esse valde probabilem. Vti tradiderunt Perez *lib.8.ordin.tit.4.lib.3. fol.98.ad finem.* Henriq.*lib.14.cap.4.num.6.& cap.5. num.2.* Cosmas Philiarc. *lib. 4. cap. 15.* Sayrus *lib.7. cap.11.num.16.* Saa, verbo *irregularitas ex defectu animæ, num.2.* Auila 7.*p.de irregular.disput.4.dub.2.* Paul. Layman. *de irregular.cap 4. num.13.* Gaspar Hurtado *disp.2.diffic.4.num.14.*& alij relati ab August.Barbosa *in remissionib.concilij.sess.24.cap.6.* verbo *hæresis.* Ducor quia textus hanc irregularitatem indicentes notorietatem criminis exigunt; siquidem sermonem dirigunt non ad ipsos hæreticos, sed ad Ecclesiæ pastores, quibus præcipitur, ne hæreticos ad Ordines admittant. Præterea *cap.saluberrimum*, quod meo iudicio est præcipuum, & vnicum ad hanc irregularitatem probandam, loquitur de peccato; siquidem mandatur fieri abiuratio solemnis quæ fit in scriptis. Item in *cap.2. de hæreticis in 6. §.hæretici*, apertè supponitur notitia communis. Prohibetur enim *ibi*, ne hæretici, & eorum fautores ad beneficium, vel officium publicum admittantur, quod nisi delictum sit publicum præstari nequit.

3. Posito hæreticos irregulares esse, dubitant primò Doctores; an hæc irregularitas extendatur ad eos qui exteriùs fidem abnegant, tametsi interiùs illam retineant? Tuentur affirmatiuam partem Maiol.*lib.5.de irregularit.cap.34.num.2.* Viuald.*candelab. sacrament.tit.de irregular.num.88.* Suar.*de censur.disp. 43.sect.2.num.2.* Thom.Sanch.*lib.2.in decalog.cap.25. num.6.* Farinac.*de hæresi.q.192.num.75.* Bonac.*disp.7. de irregular.q.3.punct.7.nu.2.* Mouentur ex *cap. presbiteros 50. dist.* vbi de presbitero qui ex timore fidem abnegauit subditur sacerdotale officium non posse ministrare, neque offerre, neque sermonem ad populum habere. Diaconis verò,& aliis clericis inferioribus impeditur ascensus ad superiorem gradum, & in suscepto nequeunt ministrare, nisi de consensu Episcopi, cui in hac parte committitur potestas,& illam vrgenti causa tantùm exercere debet. Sponte verò fidem negantibus etsi sustentatio tribuatur, non tamen conceditur ad altiores Ordines ascensus. Deinde qui exteriùs fidem abnegat apostata est verbo & opere. At apostata pœnis hæreticorum subijcitur, *cap. Non potest 2.q.7. & cap. contra Christianos de hæreticis lib.6.*

4. Verùm etsi prædicta sententia communior sit, mihi tamen probabilis videtur asserens neque in *suprad.cap.presbiteros*, neque alibi contineri irregularitatem aduersus fictè negantem fidem. Nam in *dicto cap.presbiteros* nullum est verbum, ex quo colligatur presbiterũ illum fictè à fide apostatasse, poterat enim timore duci, & nihilominus fidem ex animo abnegare. Deinde casu quo textus loqueretur de fictè negante solùm comprehendit delinquentes publicè, nam in conclusione dicitur eos, quorum crimina manifesta sunt ante, vel post ordinationem à sacris Ordinibus deijciendos esse; quorum tamen peccata secreta sunt, secreta satisfactione secundùm sacerdotis edictum in propriis Ordinibus remanere posse. Ex quibus verbis etiam roboratur superioris sententiæ *num. 2.* relatæ probabilitas. Textus autem relati in *cap.non potest.Cap.contra Christianos*, in quibus apostata à fide hæresis pœnis subijcitur, intelligendi sunt de vero apostata qui fidem ex animo negauit: secùs qui solùm verbis, vel factis negationem significauit. Atque ita defendit Azor.*t.1. lib. 8. cap.11. q.vlt.* & *cap.21.q.8.* Nauarr.*lib.5. consilior. tit. de hæresi consil.3. alias 9.*

5. Secundò dubitatur, an fautores hæreticorum (intellige quatenus hæretici sunt) receptatores,& defensores ea irregularitate afficiantur, qua afficiuntur hæretici? Sanch. Suar. Coninch. Bonac.& alij *locis allegatis*, affirmant ducti ex *cap.2.§.hæretici de hæreticis lib.6.* vbi ij,& eorum filij vsque ad secundam generationem prohibentur, ne ad Ecclesiasticum beneficium, aut officium publicum admittantur. Nomine autem officij videtur intelligendum officium Ordinis, ergo ab Ordine excluduntur, ergo sunt irregulares. Cæterùm Henriq.*lib.14.cap.4.nu.6.* Eman.Saa, verbo *irregularitas ex defectu animæ, num. 2.* negant hos fore irregulares, quia neque ex *dicto cap.2. de hæreticis in 6.* neque ex *alio cap.* id colligitur. Nam esto in *dicto cap.* fautores hæreticorum ab officio publico excludantur, nomine officij publici non officium Ordinis, sed officium iurisdictionis vti est Magistratus, Prætoriatus, Notariatus,&c. intelligendum est, vt de facto Glossa intelligit ex textu in *cap. fœlices §. quod si quis de Pœnis lib.6.* Illud enim vocatur officium publicum quod ad publicam vtilitatem, & regimen populi ordinatur. Aliàs si nomine officij publici officium Ordinis etiam intelligeretur, priùs Pontifex debebat hos fautores hæreticorum ab officio publico, quàm à beneficio excludere; quia Ordinis collatio beneficiorum collationi præsupponitur. Vt aduertit Gaspar Hurtado *de irregularit. disput. 2. difficult.3.num.7.* Sed concesso irregularitatem ab his fautoribus contrahi; deberet fautoria publica esse, quia de ea vt publica loquitur textus; siquidem prohibentur ordinarij hæreticorum fautores ad publica officia admittere, quod fieri nequit, nisi ipsis ordinarius fautoria nota perfectè sit.

6. Quoad suspectos hæresis attinet, an irregulares sint? Respondet optimè Henriq. *lib.14.cap.4. num.6.in fine.* Suar.*disp.43.sect.2.num.9.& 10.* Sanch. *lib.2.in decalog.cap.25.nu.10.* Farinac.*de hæresi.q.192. num.81.* Coninch. *disp.18.dub.7.num.55.* esse secundùm quid irregulares, id est dum non purgauerint suspicionem, nam illa purgata absque dispensatione poterunt ad ordines promoueri. Quocirca, qui propter vehementem suspicionem hæresis coactus est ab inquisitoribus de vehementi abiurare, facta abiuratione non manet irregularis, neque inhabilis ad beneficia, & officia publica; quia non fuit tanquam hæreticus damnatus, sed tanquam de hæresi suspectus, quam suspicionem abiuratione illa facta se nunquam in hæresim incurrisse, neque vnquam incursurum, sufficienter purgat; ac proinde neque infamis, neque inhabilis ad beneficia, vel officia manet, neque eorum beneficia habita vacare debent. Sicuti notarunt Nauarr. *lib.5. consilior.tit.de hæreticis consil.5. & 6.* aliàs *8. & 19.* Flamin. *de resignat.lib.4.q.3.nu.17.* Henriq.*lib.13.cap.56. num.1.* Saa, verbo *hæresis nu.5.* Sanch.*lib.2.in decal.cap.25.num.12.* Farinac.*d.q.192. num.80.*

§. II.

De filiis, & nepotibus hæreticorum.

1 *Prædicti irregulares sunt.*
2 *Vt hanc irregularitatem contrahant debent nasci post parentum delictum.*
3 *Insuper debet delictum parentum notorium esse,& in eo decessisse.*

4. *Negant*

4 *Negant plures probabiliter filios illorum qui ob crimen hæresis repetitum comburuntur, quique signa contritionis dederunt, irregulares fore.*
5 *Communior sententia eos irregulares censet.*
6 *Extenditur doctrina ad filios illorum qui comburuntur, qui probatam hæresim negant.*
7 *Insuper requiritur ad hanc irregularitatem, vt parentes decedentes hæretici, infames ob hæresim reputentur.*
8 *Filij denunciantes parentes hæreticos ab irregularitate excusantur.*

1. Filios, & nepotes hæreticorum, & eorum fautores, & receptatores irregulares esse si per viam virilem descendant, si vero via fœminea filios non nepotes docet ex communi sententia Nauarr. *cap.* 27. *num.* 205. Simancas *de catholic. institut. tit.* 9. *num.* 14. Suar. *de censur. disp.* 45. *sect.* 3. *nu.* 1. Valen. *disp.* 7. *q.* 19. *pun.* 3. *in* 3. *specie irregularitatis.* Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 28. *num.* 7. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 7. *num.* 56. Bonac. *disp.* 7. *de irregularit. q.* 3. *pun.* 7. *num.* 9. Ducuntur ex *cap. statutum de hæreticis in* 6. vbi ij filij excluduntur ab officio, & beneficio, & nomine officij officium Ordinis intelligunt. Hanc irregularitatem extendunt Doctores cum Glossa in *dicto cap. statutum.* verbo *volumus.* Couarruu. 2. *variar. cap.* 8. *num.* 3. Pegna 3. *p. direct. comment.* 163. Suar. Azor. & alij plures relati à Sanch. *lib.* 2 *in decalog. cap.* 27. *num.* 1. ad filios illegitimos, & spurios; quia nulla est ratio ob quam ij speciali priuilegio quàm filij legitimi gauderent, maximè cùm textus generaliter de filiis loquatur.

Sed quamuis sententia asserens filios, & nepotes hæreticorum irregulares esse communis sit, eius tamen fundamentum inefficax est; siquidem vt superiùs probatum est, nomine officij publici non officium Ordinis, sed iurisdictionis temporalis intelligit Glossa *ibi*, cui alij Doctores adhærent. Quapropter Tolet. *lib.* 1. *sum. cap.* 25. *num.* 8. Sayrus *lib.* 6. *thesauri, cap.* 10. *num.* 40. censent hos filios irregularitati non subijci, quia nullibi aduersus illos statuta est.

2. Sed concesso cum communi sententia hos filios irregulares esse ad incurrendam hanc irregularitatem requiritur primò, vt ipsi filij nati fuerint post parentum delictum, nam si antequam parentes deliquerint, ipsi fuerint nati nullatenus irregulares sunt censendi. Vt rectè tradit Nauarr. *consil.* 27. *de hæreticis.* Simancas *de Catholic. institut. tit.* 23. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 5. *num.* 4. Lessius *lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 121. Coninch. *disp.* 18. *dub.* 7. *num.* 53. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 27. *n.* 14. Bonac. *disp.* 7. *q.* 3. *pun.* 7. *nu.* 10. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *difficult.* 3. *num.* 8. quia eo casu non sunt formaliter filij hæreticorum, sed potiùs Catholicorum, cum à parentibus Catholicis concepti, & nati sint. Prætera non est credendum velle Ecclesiam ob parentum delictum priuare filios iure quæsito, & habilitate possessa ad Ordines suscipiendos, vel illos exercendos. Si autem filij ante hæresim parentum nati irregulares forent ob hæresim parentum postmodum contingentem, sine dubio priuarentur prædicto iure quæsito, & habilitate possessa, quod dicendum non est.

3. Secundò est necessarium, vt delictum parentum notorium sit, & insuper manifestum in eo decessisse, vt cauetur in *dicto cap. statutum.* & aduertit Sayrus *lib.* 6. *thesauri, cap.* 10. *num.* 40. Neque satis est, vt de hæresi suspecti parentes decedant; quia textus filios hæreticorum damnat, non autem filios illorum qui de hæresi suspecti sunt, quia hi non sunt formaliter hæretici. Sicuti notauit Sanchez *lib.* 2. *in decal. cap.* 27. *num.* 29. Pegna *director.* 3. *p. q.* 115. *comment.* 164. vers. *nam filij.* Farinac. *de hæresi. q.* 191. *num.* 67.

4. Circa hanc conditionem dubitant Doctores de filiis eorum parentum qui ob crimen hæresis repetitum comburuntur, quique ab hæresi ante mortem ob data pœnitentiæ signa sunt absoluti, an sub hac irregularitate comprehendantur? Negant & satis probabiliter plures Doctores, Simancas *de Catholicis institut. tit.* 29. *num.* 17. Henriq. *lib.* 14. *de irregular. cap.* 5. *num.* 4. Egid. *disp.* 18. *dub.* 7. *num.* 51. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *de irregular. difficult.* 3. *num.* 8. & alij relati à Sanch. & Pegna statim referendis. Mouentur, quia textus in *cap. statutum* hanc irregularitatem filiis hæreticorum indicens exigit, vt in hæresi decedant parentes à delicto non emendati, neque Ecclesiæ reincorporati, quod de iis parentibus non videtur verificari posse, cùm de facto ab hæresi absoluantur, decedántque parati pœnitentiam adimplere, & Ecclesiæ præceptis obedire. Neque obest quòd solemniter eis non præstetur absolutio: satis enim videtur esse, quòd de facto concedatur. Hac enim absolutione quantumuis priuata Ecclesiæ reconciliantur, & reincorporantur. Neque textus reconciliationem, & reincorporationem solemnem exigit, & cùm simus in materia odiosa, & pœnali, non est restrictio facienda.

5. Cæterùm communior sententia, & praxi obseruata horum parẽtum filios irregularitate damnat. Vti docuit Suar. *de censur. disp.* 43. *sect.* 3. *num.* 4. Rosas *tract. de hæreticis* 2. *p. nu.* 337. Pegna *directiorum inquisitor.* 3. *p. comment.* 164. Azor. *t.* 1. *instit. moral. lib.* 8. *cap.* 13. *post q.* 8. Molin. *t.* 5. *disp.* 658. *num.* 19. & alij plures quos refert, & sequitur Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 27. *à num.* 22. Ratio est, quia sic conuersi præsumuntur in hæresi decedere, & fictè conuerti timore potius ne viui comburantur, quàm fidei amore, ideóque nec iuridicè admittuntur ad pœnitentiam, nec solemniter absoluuntur, quæ solemnis, & iuridica absolutio videtur requisita, vt ab Ecclesia iudicentur decedere ipsi reconciliati, & reincorporati.

6. Extendunt præfati Doctores hanc irregularitatem ad filios illorum qui comburuntur, quia probatam hæresim negant. Cùm enim de hæresi conuicti sint, & eam confiteri nolint, præsumuntur in ea perseuerare, atque adeò hæretici. Item ad filios illorum qui in absentia condemnantur, eorúmque statuæ comburuntur; quia eorum contumacia hæresim probat *cap. cum contumacia de hæreticis in* 6. Ab hac tamen contumacia censebuntur liberi, si constiterit ante mortem signa contritionis dedisse, & absolutionem postulasse, vt bene aduertit Pegna *dicto comment.* 164. *col.* 4. Sanch. *lib.* 2. *decal. cap.* 27. *num.* 19.

7. Tertiò requiritur ad prædictam irregularitatem, vt eorum parentes decedentes hæretici infames ob hæresim reputentur. Quod cùm non contingat in illis regionibus, vbi passim hæretici cum Catholicis sunt permixti, videlicet Anglia, & Germania, filij horum parentum, quos constat in hæresi decessisse irregulares non sunt; quia hæc irregularitas in filios deriuatur ob infamiam parentum ex hæresi contractam, vt aduertit Henriq. *lib.* 14. *cap.* 5. *num.* 4. Eman. Saa. verbo *irregularitas ex defectu animæ. nu.* 4. Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 27. *num.* 28. Bonac. *disput.* 7. *de irregular. q.* 3. *p.* 7. *num.* 9.

8. Ad extremum aduertunt Sanch. *dicto cap.* 27. *num.* 31. Pegna 2. *p. director. inquisitor. cap.* 14. *com.* 15.

vers.*hoc.addiderim.* & 3.*p. com.*164. vers.*in filiis.* Alfons.de Castro *lib.* 2. *de iusta hæreticor. punit.cap.*26. Simancas *de catholic. institut.tit.*29.*num.* 47. Rosas *in singularib.fidei singul.*12.*num.*5. Farinac. plures referens *de hæresi.q.*191. *num.*37. ex priuilegio Pontificis excusari filios ab irregularitate, aliisque pœnis iure statutis, si parentes hæreticos Inquisitoribus denuncient.

§. III.

De neophytis qualiter irregulares sint.

1 *Neophytus dum sic censetur ab Ordinibus excluditur.*

2 *Determinare tempus pro quo Neophytus censendus sit, Episcopi arbitrio relinquitur.*

3 *Qui in infantia baptizatus est, non est neophytus, etiam si ex patre Iudæo, vel Sarraceno descendat.*

4 *Satisfit aliquibus obiectionibus.*

1. NEophytus dicitur qui nouus est in baptismo in ætate adulta suscepto, vt constat ex *cap. sicut neophytus* 48. *dist.* Hunc autem interim dum neophytus est irregularem esse, seu arceri ab Ordinibus suscipiendis constat ex *cap.*1.*&* 2.*dicta distinct.* cuius decisionis ratio redditur a Paulo 1.*ad Thimot.* 3. ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli, existimans Ecclesiam suo ministerio indigere, ideóque in *cap.constituit* 17.*q.*4. redditur incapax ad officia publica. Nam vt inquit Innocent. relatus in *cap. miserum* 61. *dist.* miserum est, eum magistrum fieri qui nondum esse discipulum didicit.

2 Determinare tempus, pro quo neophytus censendus sit, arbitrio Episcopi relinquitur, vt aduertunt Suar.*disp.*43.*sect.*3.*num.* 6. Sayrus *lib.*6.*thesaur. cap.*13.*num.*10. Coninch.*disp.*18.*dub.*7.*num.*55. Bonac.*disp.*7.*de irregular.q.*2.*pun.*1.*num.* 6. Qui iuxta qualitatem personæ, & debitam illius instructionem coarctare, vel prolongare tempus poterit, dummodò decennium non excedat, nam transacto decennio post baptismum neophytus non censetur, vt notarunt ex communi Sayrus, & Bonac.*suprà.* Quocirca si intra biennium, vel triennium à Baptismo suscepto sufficientia probatæ fidei, & religionis signa dederit ad Episcopi arbitrium, poterit absque vlla dispensatione ad ordines promoueri, vt aduertit Coninch.*dub.*7. *num.* 55. quia cessat hæc irregularitas, vt docuit Ambros.*in cap. Neophytus* 61. *dist.* ibi: Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbiam, sed si non deest humilitas competens sacerdotio, vbi causa non adhæret, vitium non imputatur, fauétque *cap.si quis* 57.*dist.* Vide Couarru. *Clement.si furiosus* 1.*p.*§.2.*num.*8.*conclus.*3. Auila 7.*p. disp.*4.*dub.*4.Sanch. *lib.*2. *in decalog. cap.*28. *num.* 12. Bonac.*d.pun.*1.*num.*5.

3. Ex hac doctrina infertur minimè esse neophytum, neque irregularem qui in infantia baptizatus est, etiam si descendat ex patre Iudæo, vel Sarraceno, neque esse in habilem ad obtinendas dignitates, & Ecclesiastica beneficia, quia nullibi contrarium cauetur; & facit *lex* 6.*tit.*24.*par.*7. & notarunt Couarru. *Clement. si furiosus* 1.*p.*§.2.*num.*8. *conclus.* 6.Sanch.*lib.*2.*in decal.cap.*28.*num.*11.Nauarr.*cap.*27. *num.* 205. Salcedo *pract.cap.*22. *num.*8. Suar. *disp.*43. *sect.*3.*num.*8.Sayrus *lib.*6.*cap.*13.*num.*10. & alij apud ipsos. Qui rectè monent in hac parte nihil esse à concilio Trident. mutatum *sess.*23.*cap.*7.*de reformat.* vbi præcipitur Episcopis inquirere ordinandorum genus &c. quia hac inquisitione tantùm voluit Concilium, vt ea, quæ sunt à iure statuta exactè obseruarentur. Quapropter cùm à testibus exigitur iuramentum, an ordinandus sit Christianus veteranus, intelligendum est iuramentum, an sit ita Christianus veteranus, vt non sit neophytus, neque filius ancillæ, neque hæretici vt taliter condemnati. Vnde esto descendat ex patre Iudæo, vel ad fidem reconciliato, poterunt in prædicta depositione testes iurare absolutè illum esse Christianum veteranum, neque à Mauris, aut Sarracenis descendentem, quia non descendit eo modo quo impediatur ab Ordinibus, beneficiis Ecclesiasticis, & officiis publicis. Sicuti notauit Sanch. *d. cap.* 28. *num.* 16.

4. Sed obiiciunt aliqui constitutionem Pauli IV. relatam à Nauarro *lib.* 5. *consil.tit. de Iudæis, & Sarracenis. cons.*1. in qua descendentes ex Iudæis, & hæreticis vsque ad quartam generationem prohibentur sacris Ordinibus initiari: quam constitutionem Gregor. XIII. extendit ad descendentes ex Sarracenis. Hæ tamen constitutiones, vt aduertunt Auila 7.*p.de irregular. disp.*4. *dub.*3. Gaspar Hurtado *disp.* 2. *difficult.* 3. *num.*9. vsu receptæ non sunt. Præterquam quòd latæ sunt pro ordine D. Francisci ad quem prohibentur admitti sic descendentes, vt dixit Sanch.*lib.*2.*in decal.cap.*27. *num.* 3. Rodrig.*qq.regular.t.*1.*q.*14.*art.*1.*&* 2. & *in sum. t.*2. *cap.* 5. *num.*2. Quinimo Sixtus V. vt præfati Doctores referunt, prædictas constitutiones restrinxit ad secundam generationem paternam, & primam maternam.

Secundò obiiciunt *cap.constituit.*17.*q.*4. vbi Iudæi, aut ij qui ex Iudæis sunt ab officiis publicis excluduntur, ergo quomodocunque descendant censendi sunt inhabiles? Sed facilè respondetur cum Suar. *disp.*43.*sect.*3. *num.* 9. Sanch. *lib.*2.*in decalog. cap.* 28. *num.* 15. intelligi de iis qui sunt ex Iudæis nouiter ad fidem conuersi, non de illis qui ab infantia fidem susceperunt. Secundò respondeo nomine eorum, qui sunt ex Iudæis, intelligi eos, qui sunt ex Iudæorum familia, & in Iudaismo perseuerant: nam in *suprad cap. constituit.* Iudæi, & ij qui ex Iudæis sunt nominantur distincti à Christianis. Supponit ergo textus illos in suo Iudaismo perseuerare.

Supradicta doctrina procedit secundùm ius commune, nam si particularia statuta à Pontifice confirmata spectemus; certum est, descendentes à Iudæis, Mauris, vel Sarracenis excludi etiam vsque millesimam generationem ab aliquibus beneficiis, & capellaniis, vt in Ecclesia Toletana, & Legionensi, & ab aliquibus officiis publicis, vt in tribunali sanctæ Inquisitionis.

§. IV.

De Dispensatione irregularitatis ex hæresi prouenientis.

1 *Cum hæreticis ad fidem redeuntibus solus Pontifex dispensat, vt Ordinibus initientur, vel ad superiores ascendant.*

2 *Vt in Ordinibus habitis ministrent etsi aliqui nullam dispensationem requi-*

rant,

rant, verius est Episcopi dispensatione indigere.

3 *In hac irregularitate occulta plures censent non posse Episcopum virtute* Trident. *dispensare.*

4 *Verius videtur oppositum.*

5 *Aliquibus grauibus Doctoribus placet posse quemlibet ex inquisitoribus dispensare in foro conscientiæ. Sed oppositum est verius.*

6 *In irregularitate ob apostasiam à fide fictam si aliqua sit, Episcopus dispensare poterit.*

7 *In irregularitate, quam filij, & nepotes hæreticorum contrahunt, solus Pontifex dispensat.*

1. CVm hæreticis ad fidem redeuntibus solum Pontificem dispensare posse, vt Ordinibus initientur, vel si initiati sint, vt ad superiores ascendant, testantur pluribus relatis Suar *disp.* 43. *sect.* 1. *num.* 6. Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 25 *num.* 13. *&* 14. Bonac. *disp.* 7. *pun.* 7. *quæst.* 3. *num.* 12.

2. Vt verò in Ordinibus iam habitis ministrent, Gaspari Hurtado *disp.* 2. *de irregular. difficult.* 3. *in fine*, & aliis quos tacito nomine refert Coninch. *disp.* 18. *dub.* 7 *num.* 52. placet dispensatione non indigere, sed liberè eos Ordines exercere posse; eo quòd in *cap. saluberrimum.* 1. *q.* 7. & *cap. Nos consuetudine dist.* 12. id videatur permissum. Sed rectiùs docuerunt Suar. *dicta sect.* 1. *num.* 6. Sanch. *num.* 14. Coninch. *num.* 52. Episcopi dispensatione indigere, vt colligitur manifestè ex *cap. presbiteros* 50. *dist.* idque indicatur in *cap. saluberrimum*, quatenus dicitur eos habere debere pro beneficio, vt in susceptis Ordinibus ministrare possint. Si igitur loco beneficij, & gratiæ ea ministratio habenda est, ergo non est illis iure debita. Quinimo existimat Suar. *disp.* 43. *sect.* 1. *num.* 6. Coninch. *num* 52. Bonac. *disp.* 7. *q* 3. *pun.* 7. *num.* 13. Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 25. *num.* 14. neque Episcopum dispensare posse quoad sacerdotij vsum, & satis indicatur in *dicto cap. presbiteros* 50. *dist.* Et fortè ob hanc causam Pius V. anno 1567. prohibuit generali Hispaniæ Inquisitori, ne habiles redderet presbiteros hæreticos, vt in altari deseruirent, prout refert Pegna *direct. Inquisit.* 3. *p. quæst.* 126. *com.* 157.

3. Difficultas autem est, an possit Episcopus virtute Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* in hac irregularitate occulta, neque deducta ad forum contentiosum dispensare? Ratio difficultatis est, quia communior sententia affirmat esse reuocatam Episcopo facultatem absoluendi ab hæresi in eo decreto concessam. Ergo etiam est illis reuocata potestas dispensandi in irregularitate inde proueniente. Tum quia hæc irregularitas est accessoria hæresi. Tum præcipuè quia in *cap. cum illorum de sentent. excommunicat.* dicitur Episcopos non habere potestatem dispensandi in casibus, in quibus eorum absolutio est illis interdicta, cùm maiora intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Absolutio autem minus est quàm dispensatio, vt sentit Glossa *ibi.* Abbas *num.* 1. *notab.* 3. Felin *num. vnico.* Ergo denegata Episcopis potestate absoluendi ab hæresi, consequenter censetur denegata potestas dispensandi in irregularitate ex illa proueniente. Atque ita vt probabilissimum tradit Suar *disp.* 43. *sect.* 1. *num.* 15. Tolet *lib.* 1. *cap.* 46. Filiuc. *tract.* 20. *num.* 231. Bonac. *de irregular. disp.* 7. *q.* 3. *p.* 7. *num.* 12.

4. Nihilominus verius censeo, posse Episcopum dispensare, prout aliis relatis docuit Sanch. *lib.* 2. *decalog. cap.* 25. *num.* 18. Farinac. *de hæresi q.* 194. *num.* 79. quia hæc dispensatio dici nequit maioris considerationis, quàm absolutio à crimine hæresis, & illius excommunicatione; quia hæc irregularitas non est certa, sed dubia; ac proinde etiamsi intelligamus negatam Episcopis esse potestatem absoluendi ab hæresi, non inde infertur esse negatam potestatem dispensandi in illius irregularitate, quæ dubia est. Quando autem dicitur potestatem dispensandi maiorem esse potestate absoluendi, intelligitur de potestate dispensandi in impedimento certo non dubio, quale est hæc irregularitas. Neque dispensatio huius irregularitatis est annexa excommunicationis absolutioni, cùm sint potestates omnino distinctæ, & separatæ.

5. Porrò aliquibus grauibus doctoribus Mandosio *de signatura gratiæ*, verbo *absolutio ab hæresi initio.* Vmberto Locato *in iudicial inquisitor.* verbo *irregularitas num.* 2. Lelio Zecho *tract. de fide, cap.* 11. *num.* 16. *in duodecima pœna heretic.* Henriq. *lib.* 14. *cap.* 18. *num.* 2. placet posse quemlibet ex Inquisitoribus saltem pro foro conscientiæ dispensare in hac irregularitate ex constitutione Clement. VII. relata à Pegna *in direct. inquisit. ad finem.* Sed verius est oppositum, prout defendit Suar. *disp.* 43. *sect.* 1. *num.* 5. Pegna *direct.* 1. *p q.* 126. *coment.* 175. Sanch. *lib.* 2. *decalog. cap.* 25. *num.* 19. Farinac. *de hæresi q.* 192. *num.* 76. Quia prædicta constitutio vsu, & consuetudine censetur reuocata. Præterquam quòd lata videtur pro personis quæ eo tempore aderant, neque ad alios extendi.

6. Quoad irregularitatem verò incursam ob apostasiam à fide fictam, si fortè aliqua sit, si timore aliquo delictum commissum est, poterit Episcopus dispensare cum clericis presbitero inferioribus, vt in susceptis Ordinibus ministrent, at cùm presbitero vt officium sacerdotale, & munus prædicandi exerceat solus poterit Pontifex sicut & facultatem concedere, vt ad Ordines promoueatur, vel ad superiores ascendat. Cum his verò qui à fide sponte apostatarunt, neque ad ascensum ad Ordines, neque ad susceptorum vsum potest alius præter Pontificem dispensationem concedere. Quæ omnia constant ex *cap. presbitero* 50. *dist.* Et tradit Suar. *disp.* 43. *sect.* 2. *num.* 4. *&* 5. Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 25. *num.* 21.

7. Si autem de irregularitate, quam filij, & nepotes hæreticorum contrahunt, loquamur; penes Pontificem tantùm est potestas dispensandi, neque in Trident. conceditur hæc facultas. Tum quia hæc non potest ex delicto occulto prouenire. Tum quia hæc non est irregularitas ex delicto immediatè proueniens, etiamsi ex delicto ortum habeat, sed ex indecentia, quam filij contrahunt ob parentum delictum. In susceptis autem Ordinibus antequam delictum paternum declaretur, & notorium fiat bene possunt huiusmodi ministrare nulla dispensatione requisita, quia iure acquisito non priuantur filij ob parentum delictum. Colligiturque ex *dicto cap.* 2. *de hæreticis in* 6. vbi huiusmodi filij ab officiis habitis non deijciuntur, tametsi inhabiles fiant ad alia obtinenda. Sic Glossa *cap. satis peruersum* 56. *dist. in princip.* Maiol. *lib.* 5. *de irregular. cap.* 47. *num.* 6. Suar. *disp.* 43. *sect.* 3. *num.* 2. Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 28. *num.* 10.

PVNCTVM

Pvnctvm XX.

De irregularitate proueniente ex infamia.

1. INfamia est boni nominis, rectæque existimationis diminutio; nam cùm fama sit status dignitatis, id est humanæ conditionis legibus, & moribus comprobatus, vt colligitur ex *leg. cognitio. §. existimatio. ff. de variis, & extraordinar. cognitionib.* Et ex *leg. regia* 1. *tit.* 6. *par.* 7. infamia quæ huic famæ opponitur erit diminutio, seu priuatio huius status. Hæc infamia prout ad præsens spectat duplex est, alia iuris, alia facti. Infamia iuris triplex est, alia ex delicto proprio, cui iure ipso infamia annectitur, alia ex delicto alieno, alia ex officio.

2. Rursus infamia ex delicto proprio duplex est, alia quæ annectitur ipsi delicto tantùm, alia quæ præcequirit delicti condemnatoriam sententiam. Infamia iuris annexa delicto tantùm oritur ex delicto cui ius ciuile, vel canonicum infamiam annectit. Hoc delictum multiplex est. Primò refertur lenocinium, quod censetur committere qui ex consuetudine fœminam, seu virum prostituit, vel suadet, vt cum alio fornicetur. *Leg.* 1. & *leg. Athletas. §. ait prator. ff. de his qui notantur infamia. Leg. palam. §. lenocinium. ff. de ritu nuptiar.* & *leg. regia* 4. *tit.* 6. *part.* 7. Secundò qui bina sponsalia, seu matrimonia contrahit etiam inualida propria authoritate; secùs si alterius iussu, cui subijcitur. Nam tunc infamia in præcipientem refunditur, *leg* 1. *in fine.* & *leg. quid ergo in princ.* & *tribus §§§. sequentib ff. de his qui notantur infam. Cap. nuper de Bigamis.* Tertiò locans suas operas, vt cum bestia fera pugnet, nisi bestia aliis perniciosa esset. Vti habetur *leg.* 1. *§. item senatusconsulto.* & *§. bestias. ff. de postulando.* Quartò descendens in certamen priuatum cum alio homine quæstus causa, seu pretio accepto, *leg.* 2. *§. vlt. ff. de his qui notantur infamia.* & *leg. regia* 4. *tit.* 6. *par.* 7. Non autem qui causa fortitudinis ostendendæ etiam proposito præmio in certamen descendit, quique athleta dicitur, vt habetur *leg.* 2. *Cod. de Athletis lib.* 10. & *ibi* Glossa. Quintò miles, seu dux ab exercitu dimissus ob delictum ibidem commissum, vel si ob eam causam militaribus insigniis priuatetur ex *leg.* 1. & 2. *ff. de his qui notantur infamia.* & *leg. regia* 4. *tit.* 6. *par.* 7. Sextò miles prædia aliena negociationis causa conducens. *leg. vlt. ff. de locato.* & *leg. regia.* 4. *tit.* 6. *par.* 7. Septimò vsurarius, seu ex officio fœnus exercens, *leg. improbum fœnus. Cod. ex quibus causis infamia irrogetur. Leg. regia* 4. *tit.* 6. *par.* 7. & *leg. vlt. tit.* 6. *lib.* 8. *noua collect. regia.* Octauò non implens cùm posset iuramentum promissorium, quo tenebatur. *Leg. si quis maior Cod. de transactionib. Leg. quoties Cod. de dignitatib. lib.* 12. & *leg. regia* 4. *tit.* 6. *part.* 7. Ex iure nostri regni subijcitur infamiæ non adimplens homagium (hoc est pleito menaje) cùm posset, & deberet, tametsi ea promissio iuramentum non includeret. Vti habetur *leg. regia* 2. *tit.* 5. *part.* 7. Item nobilis palinodiam recantans in iudicio vulgò *se desdiçe en Iuicio, o por corte, leg. regia* 2. *tit.* 5. *part.* 7. Præterea sodomita, quem etsi iure communi verius sit infamem non esse, at iure nostro regni certissimum est ex *leg.* 4. *tit.* 6. *par.* 7. vt *ibi* Gregor. Lopez adnotauit. Ex iure autem canonico læsæ maiestatis tum diuinæ, tum humanæ rei, eorúmque fautores, Cardinalium sanctæ Romanæ Ecclesiæ hostiliter insecutores infamia notantur, vt constat ex *cap. fœlicis de pœnis lib.* 6. Item raptores mulierum iuxta Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat. matrimonij.* Præterea in duellum descendentes, eorúmque patrini, vt habetur *sess.* 25. *cap.* 19. *de reformat.* ac tandem omnes illi qui iure ciuili infamiam incurrunt infames iure canonico censentur, vt dixit Adrian. *cap. omnes* 6. *q.* 1. ibi: Omnes infames esse dicimus, quos leges sæculares infames appellant.

3. Sed an ad incurrendam hanc infamiam debeat esse delictum notorium? non constat inter Doctores. Nam Antonin. 3. *p. tit.* 28. *cap.* 6. *§.* 7. Siluest. verbo *irregularitas q.* 14. Suar. *disp.* 48. *sect.* 1. *num.* 7. indicant ex delicto etiam occulto infamiam incurri. Quod inde probatur, nam infamia non incurritur ex delicti manifestatione, sed ex ipso delicto. Verùm quamuis ex ipso delicto infamia proueniat, attamen illius manifestatio, & publicatio requiritur, vt infamiam irroget. Sicuti docuit Glossa *in cap. inquisitionis de accusationib.* Abbas *in cap. ex tenore de temporib. ordinat.* Nauarr. *cap.* 27. *num.* 248. Couarruu. 3. *var. resolut. cap.* 3. *num.* 2. Henriq. *lib.* 13. *cap.* 36. & *lib.* 14. *cap.* 5. *num.* 2. Auila 7. *p. disp.* 4. *dub.* 7. *concl.* 1. Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 26. *num.* 1. Conineh. *disp.* 18. *dub.* 7. *num.* 56. Layman. *de irregular. cap.* 4. *num.* 8. quia infamia est famæ, & bonæ æstimationis diminutio. At dum crimen ignotum est bonum nomen delinquentis non diminuit. Ergo, ex crimine dum occultum est, infamia oriri non potest. Cum hoc tamen stat, si timetur delictum esse publicandum, & consequenter infamia contrahenda obligatum esse delinquentem abstinere ab omnibus illis actibus à quibus infames abstinent; alias exponitur periculo depositionis, & annullationis à iudice faciendæ. Sicuti aduertit Suar. *disp.* 48. *sect.* 1. *num.* 16. Layman. *de irregularit. cap.* 4. *num.* 9. *conclus.* 1.

4. Altera infamia iuris, quæ ex delicto nascitur, quæque delicti sententiam condemnatoriam requirit oritur ex condemnatione delicti publici, hoc est illius delicti, de quo cuilibet de populo permittitur accusare. Vti sunt crimen læsæ maiestatis, adulterij latè sumpti, proditionis, falsi, rapinæ, homicidij. Vt habetur *instituta de publicis iudiciis, leg.* 1. & *leg. infamem.*

mem. ff. eodem tit. Deinde crimen furti, iniuriarum, doli mali. Nam esto hæc crimina priuata sint, subsecuta condemnatione infamiam irrogant, *leg. 1. leg. Athletas. §. vlt. ff. de his qui notantur infamia.* Quinimo paciscens ne de iis criminibus accuſetur, post condemnationem infamiam incurrit ex *ſupradicta leg. athletas.* Prætetea damnatus ob interuenientem dolum in contractu ſocietatis, in tutela, mandato, deposito, in alicuius criminis accuſatione infamiæ ſubijcitur, vt latè expendit Molina *tract. 4. diſp. 9. num. 6. 22. & ſeqq.* Hæc tamen condemnatio debet esse per ſententiam definitiuam, quæ transeat in rem iudicatam. Nam quouſque ea ſententia accedat non cenſetur reus damnatus. Argum. *leg. 1. ff. de his qui notantur infamia.* & *leg. infamem. ff. de Publicis iudiciis.* Et tradit Siluest. verbo *infamia num. 12.* Nauarr. *cap. 25. num. 73.* Castro *lib. 2. de iuſta hæretic. punit. cap. 9.* Molina *tract. 4. diſp. 9. num. 4.* Quinimo Abbati *in cap. inquiſitionis. num. 2. de accuſationib.* & Suar. *diſp. 48. ſect. 1. num 6.* placet hanc condemnationem debere esse non ex officio iudicis, sed instigante accuſatore. Illud est certum, ſi ob criminis notorietatem damnatus ſis alicui pœnæ publicæ vti fustigationis, flagellationis, & ſimilium, infamiam incurri; quia eæ pœnæ infamiam irrogant ex *leg. ictus. ff. de his qui notantur infamia.* & *leg. fuſtibus. Cod. ex quibus cauſis infamia irrogetur.* & *leg. regia 5. tit. 6. par. 7.* Neque obstat *lex nullam. Cod. eodem tit.* definiens non incurri infamiam, quia vt rectè explicat Molina *tract. 4. diſp. 9. num. 19.* hæc lex loquitur, cùm hæc pœna infligitur causa indagandæ veritatis, quo casu infamia non contrahitur.

5. Secundò oritur infamia ex delicto alieno. Hac enim ratione filij, & nepotes parentum violentas manus in Cardinalem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ inijcientium infames efficiuntur. *Cap. Fœlicis,* verſ. *quod ſi quis de Pœnis in 6.* Item filij proditorum crimen læſæ maiestatis committentium iure ciuili redduntur infames, *leg. quiſquis. §. filij. Cod. ad leg. Iul. maieſtatis.* Aliqui hanc doctrinam extendunt ad filios hæreticorum, quibus officia publica, & beneficia prohibentur. Sed vt bene notat Suar. *de cenſur. diſp. 48. ſect. 3.* & *de fide. diſp. vlt. ſect. vlt. num. 7.* Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 28. num. 5.* Etſi huiuſmodi filij irregulares ſint, non tamen infames, aliàs redderentur inhabiles ad testimonium ferendum iuxta *cap. teſtimonium.* & *cap. licet de Teſtibus.* Itémq; ſi clerici eſſent, priuari deberent beneficiis, & officiis habitis, cùm tamen hæc omnia infamibus prohibeantur, quæ tamen filiis hæreticorum prohibita non ſunt, vti vidimus. Filij autem histrionum, carnificum, & aliorum vilia officia exercentium nullo modo infames ſunt, imò neque irregulares, quia nullibi cauetur. Vt bene notauit Suar. *d. diſp. 48. ſect. 3. in fine.* Prætetea illegitimos, id est qui non ex legitimo matrimonio nati ſunt, plures cenſent infames eſſe iuxta *leg. regiam 2. tit. 6. par. 7.* ſed vt rectè Couarruu. *pract. qq. cap. 19. num. 6.* Molina *tract. 4. diſp. 7. num. 5.* nullatenus infames dici poſſunt, cum ab obtinendo, & administrando officium tabellionatus, & decurionatus munus, *leg. generaliter. §. ſpurios.* & *leg. ſpurij. ff. de Decurionib.* & ad testimonium in iudicio proferendum, & ad ius hæreditatis ex testamento non repelluntur; tametſi iure canonico irregulares, & inhabiles ad Ordines ſuſcipiendos, & beneficia Eccleſiaſtica obtinenda, alioſque effectus exiſtant.

6. Tertiò infamia naſcitur ex officio. Sunt enim aliqua officia ita vilia in republica, vt ea exercentibus infamiam irrogare videantur. Huiuſmodi est officiũ histrionum, qui olim ſe pretio conducebant ad ſpectaculum ſui corporis exhibendum, ſiue qui obſcœna publicè repræſentabant. De quibus S. Auguſt. *lib. 2. de de ciuit. Dei. cap. 11. & 13.* Hi igitur ob turpes, & indignas repræſentationes infamiæ nota afficiebantur, iuxta *leg. 1. & 2. §. ait prætor.* iunctis *duobus ſequentib. ff. de his qui notantur infam. cap. definimus 4. q. 1.* & *cap. aliquantos 51. diſt.* & *leg. regia 4. tit. 6. par. 7.* Et tradit Henrriq. *lib. 14. cap. 15. num. 4.* Molina *tract. 4. diſp. 8. num. 10.* Auila *7. p. diſp. 4. dub. 5. concluſ. 2.* & alij apud ipſos. Præter ſupradictum officium histrionum, ſeu ſcenicorum, alij enumerant officium carnificum, macellariorum, lictorum, & ſimilium; ſed abſque fundamento, nam esto ſint officia infimæ conditionis, & notæ, nullo tamen iure ſcripto cauetur infames eſſe ea exercentes.

7. Altera infamia nuncupatur facti, quia ex facto ipſo ſecluſa omni lege naſcitur. Etenim cùm fama ſit status dignitatis illæſæ legibus, & moribus comprobatus, efficitur ſanè quolibet facto, ſeu opere legibus, & bonis moribus aduerſo status integritatem diminui. Hæc infamia ex facto graui, hoc est ex peccato mortali orta, esto generalis ſit, ſufficit tamen ſpectato iure canonico, dum perſeuerat, ab Ordinibus ſuſcipiendis infamatum repellere, vt indicatur *cap. teſtimonium de Teſtibus.* & *cap. alieni. 2. q. 7. Cap. conſtituimus 3. q. 5.* & aliis. Dixi ſpectato iure canonico, nam ſpectato iure ciuili plura ſunt peccata, quæ ſuos patronos attento eorum ſtatu & communitate intra quam viuunt, viles, & abiectæ æſtimationis non reddunt, neque ab officiis, & muneribus communibus excludunt. Sicuti aduertit Molina *tract. 4. de iuſtit. diſp. 7 n. 6.* Quinimo non ſolùm graue peccatũ. Sed eius vulgata opinio apud viros probos, & prudentes ſufficiens est ſic infamatum ab Ordinibus, aliiſque officiis repellere, interim dum non ſe purgat iuxta *cap. quoties.* & *cap. inter de purgat. canonica.* Neque enim decet in clericum coaptari, & officia honorifica exercere eum, cuius opinio grauata est.

8. Inter infamiam iuris, & facti illud est diſcrimen, quòd infamia iuris ſola diſpenſatione aboletur; quippè perſeuerat post crimen commiſſum, & emendatum, vtpote effectus iure poſitiuo inductus. At infamia facti emendatione aboletur, vt notauit Panormit. *in cap. ex diligenti de Simonia.* Nauarr. *cap. 27. num. 204.* Henrriq. *lib. 14. cap. 15. num. 3.* Coninch. *diſp. 18. dub. 17. num. 57.* Auila *7. p. diſp. 4. dub. 5. concluſ. 2. & 4.* Neque obest *cap. at ſi clerici. §. de adulteriis tit. de iudiciis*, vbi Alexand. III. inquit: De adulteriis, & aliis criminibus quæ ſunt minora, potest Epiſcopus post peractam pœnitentiam cum clericis diſpenſare. Ergo hæc infamia non fuit pœnitentia ſublata. Non inquam obstat, quia ille textus non loquitur de infamia facti, ſed potiùs de infamia iuris orta ex ſententia iudicis, vt colligitur ex § *antecedenti*, ibi: Si verò coram Epiſcopo de criminibus in iure confeſſi ſunt, ſeu legitima probatione conuicti, &c. His poſitis.

9. Dicendum est; infames ſiue iuris, ſiue facti irregulares ſunt, ac proinde nec poſſunt ad Ordines promoueri, nec in ſuſceptis miniſtrare. Vti ex communi tradit Nauarr. *cap. 27. n. 204.* Suar. *diſp. 48. ſect. 2.* Auila *7. p. diſp. 4. dub. 5.* Coninch. *diſp. 18. dub. 7. circa finem.* Bonac. *diſp. 7. de irregular. q. 3. pun. 1. à principio.* Et colligitur ex *cap. infames 6. q. 1.* & *cap. qui in aliquo 51. diſt.* & ex *reg. infamibus de Regulis Iuris in 6.* Etenim in ſacrum miniſterium, & ſortem domini puri, & immaculati nominis coaptari debent. Est tamen diſcrimen inter prædictos infames, quòd infames infamia iuris ſimpliciter ſunt irregulares, ſiquidem eorum irregularitas perpetua est, at infames infamia facti

facti sunt irregulares secundùm quid; siquidem emendatione vitæ eorum irregularitas cessat.

10. Secundò asserendum eodem tenore est, infames exclusos esse à dignitatibus obtinendis iuxta expressam Regulam: Infamibus portæ non pateant dignitatum, *de Regul. iuris in 6.* & *leg.2.Cod.de dignitatib.lib.* 11.& *leg. vn. Cod. de infamibus lib.* 10. & *leg.regia 7.tit.6.par.7.* Quod in dignitatibus Ecclesiasticis præcipuè procedit, vtpote quæ à purioribus, & clarioribus administrari debent iuxta *cap.inter dilectos de excessib. Prælator.* Nomine dignitatum comprehenduntur personatus, & beneficia quælibet Ecclesiastica, quinimo officia publica reipublicæ, iudicis, assessoris, aduocati, tabellionis, & similiũ. Vti ex communi tradit Abbas *in c. querelam de iureiurando.* Gregor Lopez *leg.7.tit.6.par.7.* Couarruu. *3.variar.c.3.n3.* Ludouic. Molina *tract.4. disp.11. n.3.* Paul. Laym *lib.1.sum.tract.5.par.5.de irregular.c.4.n.5.*

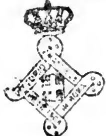
11. Ab his dignitatibus, beneficiis, & officiis obtinendis sic exclusos esse infames, vt eorum prouisio irrita, & nulla sit docuerunt Abbas *dicto cap. inter dilectos num.8.de excessib.Prælator.* Selua *3.p. de benefic.q.5. num.31.* Nauarr. *cap.27.num.204. & 251.* Molina *tract.4.disp.11.num.3.* Auila *7.p.disp.4.dub.7.* quia Ecclesia, & respublica à suis officiis, beneficiis, & muneribus eos excludit quantum potest, vti indicat dicens: Infamibus portæ non pateant dignitatum: quasi diceret, omnis via ad dignitates illis occlusa sit. Si tamen validè obtinere dignitates possent, iam aliqua via ad dignitates obtinendas illis pateret. Cæterùm etsi hæc sententia communis sit, & forum externum illam in iudicando sequatur; at non videtur probabilitate carere supradictorum prouisionem in foro conscientiæ validam esse, quousque à iudice rescindatur: quod docuit aliis relatis Garcia *7.p.de benefic.c.8.n.47.* Nam annullatio actus vt pote odiosa inducenda non est absque manifesto textu. At nullus est textus hanc annullationem inducens ipso iure, nam esto infamibus nullæ sint dignitatum portæ apertæ, sed omnes occlusæ, inde tamen solùm infertur illarum ingressum illis esse interdictum: non autem si de facto fiat, inualidum esse, sicuti est inualidus Ordo infamibus collatus, tametsi Ordinum portæ infamibus non pateant.

12. Quod si infamia possessioni dignitatum, officiorum, & beneficiorum superueniat, tametsi iure ipso illorum priuationem inducat, non tamen tenetur infamis ea abdicare à se, quousque sententia iudicis saltem declaratoria criminis accedat. Vt docuit Siluest. verbo *infamia num.15.* Couarruu. *pract. qq.cap.19.num.5.* Molina *tract.4.disp.11. num.3.* Layman. *lib.1.sum.tract.5.par.5.cap.4.num.5.* Quinimo, si infamia facti sit, & non iuris, dignitatibus, & beneficiis ante quæsitis non priuat ipso iure, iuxta communiorem sententiam, quam tradit Henrriq. *lib.14.cap.5.n.3.* Garcia *7.p. de benefic. c.8. n.35.* Auila *7.p.disp.4 dub.5. conclus.2.* Couarruu. Mol. Laym. *loc.alleg.* quia nullo iure probari hæc priuatio potest.

13. Superest tamen dicendum qualiter infamia aboleatur. Et quidem quoad effectus iure canonico infamibus indictos, certum est Pontificem dispensare posse; potest namque absolutè infames ad Ordines, & beneficia promouere. Sed quia ea promotio non expedit nisi purgata infamia, & persona in pristinum statum restituta, nunquam Pontifex id præstabit, nisi priùs infamiam aboleuerit: infamiam autem iuris à quolibet clerico abolere potest, quia suæ iurisdictioni est subiectus; à layco autem nequaquam potest, nisi vel ipse, vel iudex infamiam irrogans sub Pontificis iurisdictione existant: vt bene notauit Molina *tract.4. disp.10. num. 3.* & colligitur ex *cap. cum te de sententia, & re iudicata.* Princeps autem sæcularis infamiam iure ciuili indictam abolere à suis subditis potest, qua abolita cessat irregularitas in ea fundata, sicuti docuit Henrriq. *lib.14.cap.5.num.3.* Auila *7.p.disp.4. dub.5.* Suar. *disp.48.sect.2.num.4.& 10.* Episcopus verò nullatenus potest cum infamibus dispensare, vt ad Ordines ascendant. Vt verò in susceptis ministrent poterit post peractam pœnitentiam dispensationem concedere, si delicta ex quibus infamia cõtracta est, sint adulterio minora. Vti colligitur ex *cap. at si clerici, §.de adulteriis tit.de iudiciis,* & tradit Panormit. *cap.cum te.n.15.de sentent.& re iudicata.* Henrriq. & Auila *loc.cit* Molina *disp.10.num.6.*

14. Verùm si de infamia facti loquamur conueniunt Doctores, Abbas *in c. inquisitionis num. 2. de accusationib.* & *cap.ex diligenti n.6.de Simonia.* Siluest. verbo *infamia num.11.* Henrriq. *lib.14. cap.5. num.3.* Suar. *disp.48 sect.2.num.6.* Molina *tract.4. disp.10. in principio.* Garcia *7.p.de benefic. cap.8. num. 64.* & alij passim emendatione vitæ aboleri, saltem si ea emendatio per triennium continuata fuerit, vt dixit Iulius Clarus *lib.5.sententiar.§.vlt.q.21.num.1.* quia infamia, quæ ex facto nascitur facto adhæret, ideóque eo facto cessante omnino cessat. Sicuti colligitur ex *cap.si duo 15.q.6.* ibi: Infames effecti donec ab incepto crimine desistant.

15. Ad extremum aduerte Maiolum *lib.4. de irregular.cap. 23.* & *lib.5.cap.1.12.& 30.* aliosque Doctores asserere, omnia crimina depositione digna irregularitatem inducere. Sed vt benè expendunt Suar. *disp.43.sect. 4.& 5.* Nauarr. *cap. 27. num. 248.* Henrriq. *lib.13. cap.36.* & *lib.14.cap.5.num.2.* Auila *7.p.disp.4.dub.7.* nulli vitio præter dicta irregularitas annexa est. Vti deciditur in *cap.ex tenore de Tempori. ordinat.* Vbi dicitur ex nullo crimine depositione digno, si occultum sit, neminem à sacris Ordinibus prohibendum esse. Et in *cap.vlt. eodem tit.* inquit Pontifex. Si proposita crimina (scilicet adulterij, periurij, homicidij, vel falsi testimonij) ordine iudiciario probata, vel aliàs notoria non fuerint, non debent ij (præter reos homicidij) post pœnitentiam in iam susceptis Ordinibus, vel suscipiendis impediri. Quando verò hæc delicta publica, vel notoria sunt, tunc non ratione delicti præcisè, sed ratione infamiæ inde ortæ ab Ordinibus arcentur, vt superiùs diximus. His finem imponimus tertiæ Parti Operis Moralis de Sacramentis, & Censuris, quibus virtutem Religionis, & quæ ei annexa sunt, pro captu nostro explicuimus, correctioni sacrosanctæ matris Ecclesiæ subiecta. Quartam partem de quatuor virtutibus Cardinalibus Deo fauente explicaturi aggrediemur. Vtinam omnia cedant in laudem Omnipotentis Dei, & Beatissimæ Virginis Mariæ, & sanctissimi Patris nostri Ignatij, cuius indignus sum Alumnus.

INDEX.

INDEX
SELECTIORVM RERVM
TRACTATVS DE CENSVRIS.

F

Falsarius.

G

Gabella.

H

Haretici.

I

Interdictum.

Irregularitas.

Iudicium.

M

Monachus.

N

Naufragantes.

INDEX.

P

R

Romana curia.

Romipetæ, & Peregrini.

S

Suspensio.

Statutum.

FINIS.